Carl Olof Rosenius

Romerbrevet

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Olof Rosenius: *Romerbrevet*.
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning 1
Kapittel 1 8
Kapittel 2 51
Kapittel 3 77
Kapittel 4 129
Kapittel 5 171
Kapittel 6 239
Kapittel 7 295
Kapittel 8 373
Kapittel 9 532
Kapittel 10 596
Kapittel 11 646
Kapittel 12 710
Kapittel 13 782
Kapittel 14 815
Kapittel 15 852
Kapittel 16 904
Om Carl Olof Rosenius 949
Ordforklaringer 950

Innledning

Luther sier: «Dette brevet er det egentlige hovedstykket i Det nye testamente og det aller reneste evangelium. Det er vel verdt at en kristen ikke bare kan det ordrett utenat, men også daglig sysler med det som med sjelens daglige brød. For det kan aldri leses og betraktes grundig nok, og jo mer det brukes, desto kostbarere blir det.»[1]

Dette er også sant, for dette brevet er som en kort sammenfatning av alt Gud har åpenbart for oss i sitt ord om sin vilje og sitt råd til vår frelse.

Her legges alle de viktigste lærdommene i Guds ord fram, med Åndens mektige inspirasjon: om Guds åpenbaring i skaperverket og i menneskets hjerte, om den ytterste doms strenghet og årsaken til den, om hele menneskeslektens tvers igjennom fordervede natur og fortapte tilstand, om Guds hensikt med lovens rette bruk og virkning i den sanne omvendelsen, og fremfor alt om den store gjerningen Guds Sønn ble sendt til verden for å fullføre, og om rettferdiggjørelsen ved troen på ham.

Kort sagt: Her framstilles de store lærdommene om menneskets forsoning og helliggjørelse, om nåde og gjerninger, om salighet og fordømmelse, om utvelgelse og forkastelse, om de troendes utholdenhet og deres visshet om frelsen midt i de tyngste fristelser. Her tales det om nytten av trengselen og om den underfulle trøsten Gud gir sitt folk i den, om hedningefolkenes kall til Guds rike, om jødenes forkastelse og om deres endelige opptakelse i Guds menighet.

Videre legges grunnreglene fram for hvordan den sanne gudsfrykt skal leves ut. De omfatter alt vi skylder Gud, vår neste og oss selv, og følges av de sterkeste kristne beveggrunner.

Som de fleste av Paulus' brev har også dette to *hoveddeler*. Den første, i de elleve første kapitlene, er *læren om frelsen*, om Kristus og troens rettferdighet. Den siste delen, i kapitlene som følger, inneholder *formaningene* til et kristent liv. Den første delen legger grunnvollen for det himmelske livet og helligheten i hjertet; den siste bygger det kristne livets gull, sølv og edelstener på denne grunnvollen.

Men når apostelen i den første delen legger fram den eneste veien til frelse for alle mennesker, troen på Guds Sønn, støter han ikke bare på fornuftens vanlige innvendinger. Han støter også på de omvendte jødenes naturlige tilknytning til den gamle pakten Gud hadde opprettet med dem, for menigheten i Roma besto for en del av jøder.

Da han åpnet himmelrikets dør bare ved troen på Kristus, og det ikke bare for jødene, men også for hedningene, måtte han samtidig gjøre rede for forholdet til jødene, som mente at Gud hadde anvist dem en annen vei til frelse. Dette er grunnen til at det tales så mye om jødene i den første hoveddelen.

For med Guds nåde å gi en forklaring av dette store og åndsrike brevet skal vi nå følge selve *tankegangen* gjennom hele brevet. Det gjør det lettere å forstå de enkelte delene.

I de fem første kapitlene er den store læren om *rettferdiggjørelsen ved troen* behandlet mer utførlig enn noe annet sted i Den hellige skrift. Slik apostelen framstiller det, må vi velge mellom to veier til frelse: den som loven legger fram for oss, ved *våre egne gjerninger*, eller den som evangeliet forkynner, av *nåde ved Jesus Kristus*.

Den første veien er for alltid stengt for mennesket, for han sier: «Intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger» (3,20). For den som vil bli salig, står bare den andre veien åpen: troen på Kristus. Det sier også Herren: «*Jeg er veien … Ingen kommer til Faderen uten ved meg*» (Joh 14,6). Dette er den ene hovedsannheten apostelen forkynner her.

Den andre store sannheten han innprenter her, er at rettferdiggjørelsen av nåde ved troen på Jesus Kristus blir tilbudt *alle* mennesker uten forskjell, både jøder og hedninger. Det skillet loven satte opp mellom dem, er helt opphevet når det gjelder frelsen.

For å vise dette beviser han at både jødene og hedningene er under Guds dom, og at verken de ene eller de andre kan unngå fordømmelsen ved egne gjerninger, fordi de alle er syndere og skyldige til døden. Hedningene, som var stolte av sine vise menn, stiller han deres grove urettferdighet og blindhet for øye. Jødene viser han at de var tynget av de samme syndene som hedningene. Slik river han bort selvrettferdighetens trøst hos alle mennesker og viser alle til én og samme tilflukt: Kristus alene.

I det første kapittelet begynner apostelen med å vende oppmerksomheten vår mot Guds Sønn, som ble født som menneske i tiden, men som er evig og uten begynnelse som Guds Sønn. Etter en kort, men svært innholdsrik innledning sier han i v. 16 summen av det han vil legge fram: Kristi evangelium, Guds kraft til frelse for alle som tror. For i det åpenbares Guds rettferdighet (v. 17).

Hadde ikke en slik rettferdighet blitt vunnet for oss, måtte alle mennesker ha lidt den straffen som svarte til deres synd, så sant som den evige Gud har åpenbart sin hellige vrede over all ugudelighet og urettferdighet hos menneskene. Disse store sannhetene utvikler apostelen. Han viser at *alle mennesker er helt blottet for rettferdighet og av naturen fanget under syndens makt*.

Først overbeviser han hedningene om hjertets ugudelighet og den urettferdigheten som følger av den. De hadde falt bort fra tilbedelsen av Gud, enda de av det synlige skaperverket kjente nok til hans makt og guddommelighet til å stå til ansvar. De hadde trådt den loven som var skrevet i hjertet deres, under føttene og syndet mot sin egen viten om hva som er rett. Derfor er alle som har gjort urett, under fortapelsens dom. Den skal åpenbares «på den dagen når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene» (2,16).

I det *andre kapittelet* velter han den samme fjelltunge byrden av overtredelse og skyld over jødene. De hadde fortrinnet å eie Guds åpenbarte ord, og derfor hadde de et så mye større ansvar.

I de to første kapitlene har han altså ført bevis for at både hedninger og jøder var hjemfalne til Guds rettferdige dom. I begynnelsen av det *tredje kapittelet* møter han noen innvendinger som gjelder jødene. Så slår han alle mennesker sammen og tegner ut fra Det gamle testamentets vitnesbyrd et fryktelig bilde av hele menneskeslektens skyld og fordervelse ved synden. Han viser at *det er ikke én rettferdig, ikke en eneste*, men at *alle* er veket av, fordervet i hele sin natur, ugudelige og skilt fra Gud.

Slik slår han fast som en uimotsigelig sannhet at *hvert menneske* i sin naturlige tilstand er under den rettferdige fordømmelsens dom, som opprører mot Gud og hans hellige lover. Disse lovene er åpenbart enten ved *skaperverket*, ved loven som er skrevet i *hjertet*, eller ved det *guddommelige ordet*. Ja, han sier uttrykkelig at *ikke noe* menneske kan bli rettferdig ved lydighet mot loven.

Slik er veien banet for den store forkynnelsen om Kristus og hans fyllestgjørelse. Ved den blir menneskene frelst på en måte som stemmer med lovens hellighet, slik at lovens dommer beholder sin fulle rett og ære. Det loven ikke kunne utrette, ikke på grunn av noen mangel ved loven selv, men på grunn av menneskenes udugelighet, det har Gud fullført i alle deler ved sin Sønn.

Mennesket har ingen rettferdighet av seg selv, men Gud har skaffet det en rettferdighet. Denne rettferdigheten, som er uendelig mye høyere enn den mennesket hadde opprinnelig, blir gitt bare av nåde og tatt imot bare ved troen.

Denne rettferdigheten er vunnet og står på den troendes regning uten det minste hensyn til hans lydighet, verken den som har gått forut, eller den som følger etter. For Guds æres skyld er den gitt av bare nåde. Den skal alltid være bare nåde og bli den første grunnen til takknemlighet og lydighet hos den troende.

Derfor skal denne rettferdiggjørelsen på det sterkeste åpenbare Guds rettferdighet. Den bygger nemlig på en lovlig oppfyllelse som har skjedd, og ikke på en ettergivelse som ville stride mot Guds rettferdighet. Langt fra å gjøre loven til intet stadfester den tvert imot loven i all dens ære og hellighet.

Denne veien til frelse står like åpen for alle, både jøder og hedninger, mennesker av alle folkeslag: «For det er ingen forskjell» (3,22). For alle uten unntak er syndere, og alle uten unntak er gjenløst. Dette lærer apostelen i det tredje kapittelet.

Det *fjerde kapittelet* handler om troen, som Guds rettferdighet blir tatt imot og eid ved. Når mennesker hører at vi blir rettferdige bare ved troen, uten gjerninger, innvender de: «Hva skal da de gode gjerningene være til?» For å møte denne innvendingen viser han her at også Abraham selv, jødenes stamfar, ble rettferdiggjort, ikke ved gjerninger, men ved troen. Han viser at Abraham var far til alle troende, forbildet på rettferdiggjørelse for alle mennesker, både jøder og hedninger.

For å opphøye rettferdiggjørelsen ved troen enda mer legger apostelen i begynnelsen av det *femte kapittelet* fram noen av dens *salige frukter*: fred med

Gud, visshet om den evige salighet, trøst og frimodighet i all sorg og så videre. Så fører han oss rett opp på forklarelsens fjell og gir oss utsyn over den store hovedtanken i Guds råd til vår frelse ved Kristus. Han viser oss de to stamfedrene, *Adam* og *Kristus*, den ene for synd og fordømmelse, den andre for rettferdighet og salighet.

Han viser at Gud i begynnelsen, i den første prøven, knyttet menneskenes sak til ett prøvemenneske, Adam, slik at synden, døden og fordømmelsen er kommet over alle mennesker ved hans fall. Like ens har det vært Guds nådefulle råd og tanke å gi den falne verden et nytt prøvemenneske, Jesus Kristus. Ved ham kommer rettferdighet, liv og salighet over alle mennesker som blir forent med ham ved troen.

Men når han slik har lagt fram at rettferdighet, liv og salighet bare blir gitt oss i Kristus, var det nødvendig å vise hvilken hensikt loven da var gitt i. Han viser at Gud satte lovpaktens mellommann, Moses, mellom Adam og Kristus for å åpenbare syndens størrelse og makt ved den hellige loven, og slik forherlige det frelsesmiddelet som skulle gis oss i Kristus. Slik viser disse fem kapitlene oss en bestemt plan i Guds råd og husholdning med mennesket – og en plan som ingen menneskelig forstand noen gang har kunnet tenke ut.

Læren om rettferdiggjørelse av nåde uten hensyn til gjerninger kunne for det første misbrukes av lettsindigheten til egenrådighet. For det andre kunne den falske visdommen beskylde den for i seg selv å gi anledning til det. Apostelen har derfor på rette sted gjendrevet både misbruket og beskyldningen. Det gjør han i det sjette og en del av det sjuende kapittelet.

Der beviser han at det nettopp er rettferdiggjørelsen i Kristi blod som legger den rette grunnen for helliggjørelsen og fører med seg den sterkeste forpliktelse til å akte Guds lov. Den gir altså slett ikke anledning til lettsindighet og forakt for Guds lov. Denne grunnen for helliggjørelsen i sjelen er den *forening med Frelseren* som blir til ved den rettferdiggjørende troen.

Lovens virkning er derimot at den ved sine forbud egger opp og vekker all den ondskapen som ligger i menneskehjertet, slik at den blir virksom. Samtidig fordømmer loven alle som står under dens domsmakt. Ved foreningen med Kristus står de troende ikke under loven, men under nåden, og nåden virker kjærlighet, så de nå kan bære frukt som behager Gud.

Likevel er loven i seg selv hellig, rettferdig og god. Som en slik lov har Gud satt den til å overbevise oss om synd og lære oss verdien av det frelsesmiddelet som er gitt i evangeliet. Ved at vi kjenner den fordervelsen som ennå er igjen i hjertet vårt, skal den også holde oss godt fast ved Herren. Denne fordervelsen, som apostelen viser ved en levende beskrivelse av sin egen erfaring, fortsetter å utøve sin makt i de troende og strider mot Ånden så lenge de er på jorden.

I begynnelsen av det *åttende kapittelet* framstiller apostelen de troendes fullkomne frihet fra fordømmelsen og det hellige sinnet og livet som følger av denne friheten. Disse godene kan ikke vinnes ved loven, men tvert imot ved å bli satt fri fra den. Som motsetning til kjødets sinn, som er fiendskap mot Gud, framstiller han hva det virker at Den Hellige Ånd bor i de troende, og alle de herlige fortrinnene de eier.

Midt i prøvelsene og lidelsene i denne tiden har de troende høye, evige trøstegrunner: i håpet om den kommende herligheten som hele skapningen sukker etter, i Åndens hjelp i deres skrøpelighet, og i at Guds utvelgelse står fast og Kristi kjærlighet er urokkelig. Alt dette stemmer apostelen til den tonen av seirende trosvisshet som dette kapittelet slutter med.

Men da apostelen betraktet disse uutsigelige velsignelsene de troende hadde del i, kom han til å tenke på den sørgelige stillingen landsmennene hans i det hele var i. De var benådet fremfor andre folk med så mange store fortrinn og rettigheter, men mistet likevel ved vantro den høyeste, saliggjørende nåden. Dette framstiller apostelen i det *niende kapittelet*.

Men med en slik tanke og lære kunne det se ut som han satte til side de løftene Gud hadde gitt det jødiske folket, ja, den *pakten* han hadde opprettet med dem. Denne innvendingen gjendriver apostelen ved å vise at løftene om åndelige velsignelser bare gjaldt de troende, som er de sanne israelittene, Abrahams rette ætt.

Med flere eksempler fra Skriften viser han at det allerede blant Abrahams etterkommere alltid har vist seg en viss utvelgelse eller forkastelse. Den har sett bort fra all menneskelig fortjeneste og bygd på Guds frie valg. Med denne talen har han på det kraftigste angrepet den tanken at Gud må handle etter vår fortjeneste og ta hensyn til våre anstrengelser, slik jødene særlig mente. Tvert imot har han satt fram setningen: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn» (9,16).

Til slutt gir han (v. 30–33) løsningen på sin framstilling. Han erklærer at Gud har utvalgt bare dem som tok imot hans Sønn og tok imot rettferdigheten ved troen på ham, og har forkastet bare dem som har søkt den ved gjerninger og har snublet over anstøtssteinen. Så fritt er Guds nådevalg. Kunne det finnes en sterkere måte å slå ned gjerningenes fortjeneste på og forkynne Guds store nidkjærhet for sin Sønn og for troen på ham?

I det *tiende kapittelet* fortsetter apostelen den samme forklaringen av grunnen til utvelgelse og forkastelse. Han vitner uttrykkelig at også de jødene som «har nidkjærhet for Gud», likevel mistet rettferdigheten, fordi de «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet» og «ga seg ikke inn under Guds rettferdighet» (10,2–3). Han framstiller igjen de to veiene, lovens og troens rettferdighet. I sammenheng med det viser han hvor troen kommer fra og hva den er, nemlig bare å gripe Guds ord. Og enda en gang legger han skylden for Israels forkastelse på deres egen vantro, siden de hadde Guds ord fremfor hedningene.

I det *ellevte kapittelet* avslutter han dette emnet ved å forklare enda mer utførlig at ikke hele Israel som folk var forkastet. For det første hadde Herren alltid sin «rest», de troende, og apostelen stiller fram seg selv som eksempel på det. For det andre skulle Israel ennå få en stor nåde når «hedningenes fylde er kommet inn» (11,25). For vantroens skyld hadde Gud latt Israel falle fra og slik på en måte gjort vei for hedningenes kall.

Men for at hedningene på sin side ikke skulle opphøye seg over det forkastede folket, innprenter apostelen på ny at den nåden de hadde fått, ikke kom av deres egen fortjeneste, men av nåde alene. Tenkte de ikke over det, kunne også de

falle i vantroens fordømmelse. Derimot vil Gud igjen ta Israel inn i sin pakt når de vender om til ham. Han viser at Gud skulle handle slik med opptakelse og forkastelse og med Israels endelige oppreisning at bare hans guddommelige ære skulle bli forherliget.

Her får vi det mest trøsterike utsyn over Guds råd, både over forholdet slik det var da, og i løftet om at hedningene og til sist også Israel skal omvende seg. Grepet av undring over hvor stor Guds nåde og herlighet er i alle Guds råd, slutter apostelen denne hoveddelen av brevet med et utbrudd av tilbedelse og lovprisning av hans ære, han som er og som var, den første og den siste, Den Allmektige.

I den *andre halvdelen av brevet* viser apostelen hvordan all denne Guds nåde skal virke i mennesket og åpenbare seg i hele dets vesen, sinnelag, ord og gjerninger. Kapitlene som følger, inneholder nemlig formaninger og undervisning om den sanne gudsfrykt. Han har i brevet vendt seg til dem i Roma som var «Guds elskede, kalte og hellige» (1,7). Nå formaner han dem ved all Guds barmhjertighet til å gi seg helt til den gode Gud som et levende og hellig offer til hans behag.

Den store hovedtanken i alle formaningene apostelen nå gir, er at de som ved Guds barmhjertighet har det evige liv, ikke lenger skal tilhøre seg selv. Nå skal de leve helt og fullt for ham som har frelst dem fra døden, og hvis gode, velbehagelige og fullkomne vilje de da skal få erfare. Det kan ikke finnes noen mer «fornuftig gudsdyrkelse» enn å gi seg helt til ham og ofre ham alt.

Under dette hovedbildet sammenfatter apostelen nå alle kristne plikter og lærdommer i det 12. *kapittelet*. Han viser hvordan vi i *privatlivet* ikke bare skal ofre de grovere lystene, men også den fine, skjulte innbilskheten om oss selv. Så viser han hvordan vi med omhu skal gjøre alt kallet vårt krever, hvordan vi skal formane, forkynne, styre, tjene, gi, lide og virke.

I det 13. *kapittelet* sammenfatter han til sist alle plikter mot nesten i *kjærligheten*, og deretter formaner han oss til et edruelig og årvåkent liv. I begynnelsen av kapittelet har han formant til lydighet mot *øvrigheten*. I det 14. *kapittelet* lærer han oss hvordan vi skal forholde oss til de svakere og mindre forstandige *brødrene*, så vi ikke skader deres svake samvittighet med vår visdom og en frihet brukt i utide. I det 15. *kapittelet* stiller han Kristus fram som vårt forbilde i denne kjærligheten og selvfornektelsen.

Og *alle* disse formaningene er slik vevd sammen med troens og kjærlighetens drivkraft at enhver må merke at Herren vil ha den villige ånd og ikke gjerninger alene. Troen og gjerningene hører uoppløselig sammen. For slik kilden er, hjertets tro, slik må også elven bli i ord og gjerninger. Og alt etter hvordan mennesket kjenner Gud, blir også dets tro, kjærlighet og gudsfrykt. En sann og levende kjennskap til *Gud* er den eneste rette kilden til gudsfrykt.

Fra denne kilden henter apostelen så høye og hellige plikter for Jesu disipler at vi allerede i beskrivelsen av dem kan se hvilken lykksalig verden som ville bli til om kunnskapen om Kristus og kjærligheten til ham fikk makt over menneskene. Verden ville bli forvandlet fra det den er – en tumleplass for all ondskap og urettferdighet, kjærlighetsløshet, hovmod, griskhet, misunnelse, svik og

urenhet – og bli det den var før synden kom inn i den: et paradis der både Gud og mennesker kunne ha sin glede.

Det *siste kapittelet* inneholder hilsener med noen korte formaninger, og dessuten et avsluttende ønske og en lovprisning av Gud, slik apostelen pleier å slutte brevene sine.

Med dette har vi nå fått et kort overblikk over *innholdet* i dette herlige brevet. Nå står det igjen å betrakte selve de hellige ordene. Det er av dem vi egentlig venter oppbyggelsen og næringen for tro og kjærlighet som dette brevet har gitt så mange millioner av Guds barn, både dem som ennå vandrer på jorden, og dem som har gått inn til herligheten. Måtte Herren være med oss og lede oss med sin Ånd!

[1] Om den hellige forfatteren av dette brevet, apostelen Paulus, får vi nok opplysning i Apostlenes gjerninger. Der leser vi i kapittel 9 om hans underfulle omvendelse, og deretter i kapittel 13 og alle kapitlene som følger, om hans virke som apostel, hans reiser, prekener og lidelser. Apostelen skrev Romerbrevet i Korint før han hadde vært i Roma, etter vanlig antakelse i år 57, men i alle fall før sitt første fangenskap i Roma. Han hadde altså ikke grunnlagt noen menighet der. Det første Skriften antyder om hvordan menigheten i Roma ble til, ligger i den korte merknaden i Apg 2,10 om at det også var «tilreisende fra Roma» til stede på den første pinsedagen i Jerusalem, da Guds Ånd ble utøst over apostlene. Uten tvil ble disse, da de kom hjem, førstegrøden av en kristen menighet i denne hedenske verdenshovedstaden. Ut fra hilsenene i kapittel 16 ser det likevel ut til at Paulus hadde mange personlige kjente i Roma som var blitt omvendt ved ham i Hellas. De fleste navnene i hilsenene er derfor greske. Til verdens hovedstad kom det stadig mennesker fra ulike deler av jorden, og da var det ikke rart at også kristendommens såkorn tidlig ble ført dit, og at menigheten der var en blanding av både jøder og grekere. Til denne menigheten skrev «hedningenes apostel» et brev der han legger fram den kristne troens lærdommer mer fullstendig enn i noe annet. Doktor Philippi har rett når han, med tanke på at Paulus ønsket å komme til Roma og bli der en tid på reisen til Spania, bemerker: «Med dette brevet har han villet gi de kristne i Roma en erstatning for hans personlige opphold og forkynnelse blant dem. Men dermed var også innholdet i brevet gitt. Det skulle tre i stedet for hans personlige forkynnelse i Roma (se 1,15), og derfor inneholder det en mer sammenhengende framstilling av den kristne troens hovedlærdommer enn noe annet apostelbrev.»

Kapittel 1

Dette kapittelet har tre deler. Først kommer en alminnelig innledning der apostelen forklarer sitt kall til å forkynne evangeliet, taler om Guds Sønn som evangeliets opphav og innhold, og hilser og tiltaler dem han skriver til (v. 1–15). I den andre delen, som omfatter vers 16 og 17, sier apostelen med ett hovedsummen av alt han ville legge fram i brevet. I den siste delen går apostelen straks løs på emnet sitt. Han begynner med å framstille menneskenes fortapte tilstand og bruker hedningene som eksempel: hvordan de står under synden og Guds dom (v. 18–32).

1–4. Paulus, Jesu Kristi tjener, kalt til apostel, utskilt for Guds evangelium, 2) det som han forut har gitt løfte om ved sine profeter i hellige skrifter, 3) om hans Sønn, han som etter kjødet er kommet av Davids ætt, 4) og som etter hellighets Ånd er godtgjort å være Guds veldige Sønn ved oppstandelsen fra de døde, Jesus Kristus, vår Herre.

Slik begynner apostelen. Han samler flere viktige forhold og vekker straks leserens oppmerksomhet for hvor stor og hvor sikker den forkynnelsen er som han skal legge fram. Den som skriver, er ikke bare *Paulus*, men *Jesu Kristi tjener*. Det er *den* Herrens ærend han går, og *den* Herrens budskap han bringer. Men han er en *slik* Kristi tjener som er «*kalt til apostel*», og det kallet rommer noe mer enn det andre Kristi tjenere har fått.

Og det «Guds evangelium» han var kalt til å forkynne, var ikke en tanke som oppsto i et øyeblikk. Det hadde gjennom en hel lang tidsalder vært *lovet av Guds profeter i de hellige skrifter*. Det er altså et fast og urokkelig Guds ord. Og evangeliets *hovedinnhold* og kjerne er selve *Guds Sønn, Jesus Kristus, vår Herre*. Slike ting bør allerede på forhånd vekke store forventninger og den største oppmerksomhet hos oss. La oss se litt nærmere på dem!

Paulus. Slik det var skikk på den tiden, nevner apostelen først navnet sitt. Paulus betyr *arbeider* og var hans romerske navn som «hedningenes apostel». Før omvendelsen het han *Saulus*.

Jesu Kristi tjener, kalt til apostel. Dette gir brevet hans stor vekt og betydning. Er Paulus en *Jesu Kristi apostel*, da leser vi her ikke bare tankene til en hellig og opplyst mann, men hans store Herres evige råd til vår frelse.

Det er svært viktig å vite og tenke over hva en *apostel* var. Ordet *apostel* betyr et *sendebud* eller en *utsending*. Det kan brukes om andre oppdrag enn det en Kristi apostel har. Men her betyr det *Jesu Kristi sendebud*, en som av ham hadde fått i oppdrag å gå ut i hele verden, forkynne evangeliet for alle folk og kunngjøre lovene i hans rike. Herren Kristus ga selv disse tjenerne navnet *apostler* (Luk 6,13).

Av Skriften ser vi at dette store kallet, apostelkallet, var bestemt for *en viss tid*. Det kjennetegnes ved noen *bestemte, nødvendige egenskaper*, og det bygde på *et oppdrag som var gitt direkte av Kristus selv*. Derfor kunne det heller ikke settes inn noen etterfølger etter en apostel.

For det første måtte en apostel ha *sett Jesus Kristus etter hans oppstandelse*. Apostlene skulle være Jesu Kristi vitner for hele verden, og derfor var det nødvendig at de kunne vitne om hans oppstandelse som et segl på hele sitt vitnesbyrd. Når Peter i Apg 1,22 med få ord beskriver hva som kreves av en apostel, regner han nettopp dette som hovedvilkåret for embetet. Det samme finner vi også i Apg 2,32; 3,15; 4,33; 5,30–32; 22,14–15; 26,13–14; 1 Kor 9,1; 15,7–8.

For det andre hadde apostlene noen fremragende *fortrinn* og *krefter* som aldri har tilfalt noe menneske etter deres tid. Blant disse må særlig nevnes at *de hadde sitt oppdrag direkte fra Jesus Kristus selv* og ikke gjennom mennesker. De var utrustet med særlige *krefter*, så de kunne gi videre Den Hellige Ånds underfulle gaver ved håndspåleggelse, og med bare et ord bringe Guds rettferdige dommer over mennesker, som over Ananias og Saffira (Apg 5,1–11), blodskjenderen i Korint (1 Kor 5,5) og flere.

Og endelig ble Kristi lære, vilje og mening åpenbart for dem direkte ved guddommelig inngivelse. Med tanke på dette fikk de også befaling om å vente i Jerusalem på «det Faderen har lovt», Den Hellige Ånds utgytelse (Luk 24,48–49; Joh 14,26; 15,26–27; Apg 1,4; 2).

For det tredje besto embetet som apostlene fikk, i at *de skulle utbre evangeliet over hele verden* uten å ta på seg omsorgen for én bestemt menighet. Fullmakten deres lyder: «*Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!*» De kunne nok også være «*eldste* og hyrder», men i en særskilt betydning. Hele kirken, ja, hele verden var gitt dem som arbeidsmark.

Himmerikets nøkler var betrodd dem (Matt 16,19; Joh 20,20–23). De skulle forkynne de lover som binder eller løser i himmelen og på jorden, det ordet som skal dømme menneskene på den siste dag (Joh 12,48). Sannhetens Ånd veiledet dem til hele sannheten (Joh 16,13). Herren hadde uttrykkelig lovet: «Han skal lære dere alle ting, og minne dere om alt det som jeg har sagt dere» (Joh 14,26).

Riktignok hadde de fremdeles «denne skatten i leirkar, for at den rike kraften skal være av Gud og ikke fra oss selv» (2 Kor 4,7). Det var i samsvar med Guds visdom og hans vanlige nådeorden på jorden at også hans høyeste tjenere skulle lide under den menneskelige fordervelsen, så de ikke skulle bli nye guder. Men

den Ånd som talte i dem, og den lære de forkynte, var Herrens egen. «For det er ikke dere som taler, men deres Fars Ånd taler i dere» (Matt 10,20).

Av alt dette forstår vi at det var helt umulig for noen å bli en apostels etterfølger. Apostlenes kall var av en helt egen art, og det hadde som vilkår at de skulle ha sett Kristus. At Mattias ble valgt etter Judas (Apg 1,26), er ikke noe unntak fra denne regelen, for det skjedde da apostlene begynte sin virksomhet.

Peters ord ved denne anledningen bekrefter også at en apostel måtte være et Kristi vitne. Han måtte ha vært sammen med de andre apostlene den tiden Herren Jesus gikk inn og ut blant dem, og *med egne øyne ha sett ham etter oppstandelsen*. Det kunne jo ikke skje i en senere tid.

Dette er nødvendig å huske, for at alle skal vite at all kunnskap som trengs til vår frelse, allerede er gitt oss ved apostlene. Den som legger noe til eller trekker noe fra, forfalsker Guds ord (Gal 1,8–9). Verken noe menneske, noen kirke eller noen lovgivende myndighet som vil kalles kristen, kan forandre eller oppheve noe av det apostlene har lært eller pålagt alle mennesker.

Derfor ble de kristne formant til «å stride for den troen som *én gang* for alle er blitt overgitt til de hellige» (Jud 3). Navnene på Lammets apostler står på grunnsteinene i det nye Jerusalem (Åp 21,14), og hele Guds menighet er «bygd opp på *apostlenes og profetenes grunnvoll*, og hjørnesteinen er Kristus Jesus selv» (Ef 2,20).

Nå har vi sett hva en apostel var. Og alle de trekkene som kjennetegner dette høye kallet, er særlig fremtredende hos Paulus. Det lyder riktignok en vemodig tone når han sier: «Men sist av alle ble han (Kristus) *sett også av meg, som det ufullbårne foster*» (1 Kor 15,8). Likevel har han også frimodig sagt: «Er jeg ikke *apostel? Har jeg ikke sett Jesus, vår Herre*?» (9,1). Dette trekket kunne han vise til som tegn på at han var apostel.

Han fikk apostelkallet direkte fra Kristus, og det på en merkelig måte. Om de store tegnene og kraftgjerningene han gjorde i sin vidstrakte virksomhet, kunne han vitne: «*Jeg har arbeidet mer enn de alle* – det vil si: ikke jeg, men Guds nåde som er med meg» (15,10). Han hadde ikke mottatt evangeliet «av noe menneske, men ved Jesu Kristi åpenbaring» (Gal 1,12). Han hadde «en apostels tegn» med under og kraftige gjerninger (2 Kor 12,12).

Men ikke noe av dette er så betydningsfullt som selve det kallet og vitnesbyrdet han fikk av Herren Kristus. Det viktigste å tenke over er *hva Kristus selv sa om ham*.

La oss minnes det som hendte da Paulus ble kalt til apostelembetet. Saulus brant av blind jødisk nidkjærhet for loven. Han mente at loven ble ødelagt av nasareerens parti, som lærte en ny vei til frelse ved troen på Jesus. Derfor var han den ivrigste blant dem som mente å «gjøre Gud en dyrkelse» ved å drepe Herrens hellige. Han var en «spotter og forfølger og voldsmann» (1 Tim 1,13) og mente det var hans «plikt å kjempe mot Jesu, nasareerens navn» (Apg 26,9).

I et slikt sinn var han på vei til Damaskus for å gripe og drepe Guds hellige også der. Men nå var stunden kommet da Herren ville vise sin nåde og makt på ham og gjøre sin bitreste fiende til sin mest trofaste tjener – gjøre en *Saulus* til en *Paulus*. Å, for en stor og prisverdig Gud vi har!

Et lys fra himmelen stråler om den nidkjære fariseeren og kaster ham til jorden for Jesu føtter. En røst lyder: «Saul, Saul, hvorfor forfølger du meg?» Forskrekket spør han: «Hvem er du, Herre?» Da sier Herren: «Jeg er Jesus, han som du forfølger. Det blir hardt for deg å stampe mot brodden.»

Tre dager senere åpenbarer Herren seg for Ananias og befaler ham å gå til mannen som sitter og klager i sitt mørke. Ananias vil ikke, for han kjente Saulus' fiendskap. Hva sier så Herren? Han sier: «*Gå av sted! For et utvalgt redskap er han for meg, til å bære mitt navn fram både for hedningefolk og konger og for Israels barn. For jeg skal vise ham hvor mye han må lide for mitt navns skyld*» (Apg 9,15–16). Dette er Herrens eget vitnesbyrd om denne tjeneren!

En røst fra himmelen vitnet over Jesu hode: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag: Hør ham!» (Matt 17,5). Og Herren sa siden til sine apostler: «Likesom Faderen har utsendt meg, sender også jeg dere» (Joh 20,21). På samme måte taler nå en himmelsk røst over Paulus og erklærer ham for et utvalgt redskap til å bære Herrens navn til alle folk.

For et under av Guds store og frie nåde! En fisker fra Betsaida falt forskrekket ned for Jesu føtter og ropte: «Gå bort fra meg, Herre, for jeg er en syndig mann!» Han fikk ikke bare nåde, men også apostelkall: «Frykt ikke! Fra nå av skal du fange mennesker» (Luk 5,8–10). Slik ligger nå her den aller verste synder, de helliges morder, slått til jorden for Jesu føtter og får høre: «*Reis deg … For derfor viste jeg meg for deg: for å utvelge deg til tjener og vitne*» osv. (Apg 26,16).

Nå har vi sett hvor mye som ligger i de korte ordene: *Jesu Kristi tjener, kalt til apostel*. Vi har sett at Herren Jesus selv vitner om Paulus at han er et utvalgt redskap for ham. Og vi har sett at denne apostelen rager fram som den *største* blant alle Kristi apostler, ved mange store tegn, under og kraftgjerninger og ved en uvanlig vidstrakt virksomhet med reiser og skrifter.

Men når vi nå vet at Herren Kristus gjennom sine apostler har gitt verden den fulle *utfoldelsen* av sin lære, må vi tenke godt over hvilken vekt denne apostelens skrifter har for oss. Kvelden før sin død sa Herren til disiplene: «*Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå. Men når han kommer, sannhetens Ånd, skal han veilede dere til hele sannheten*» (Joh 16,12–13).

Med disse ordene har Herren Kristus uttrykkelig erklært at disiplene før hans død og oppstandelse ikke fullt ut kunne forstå en mer fullstendig utfoldelse av evangeliets lære enn den han da hadde gitt dem. Men siden, da Ånden ble utøst, skulle han gi dem det fulle lyset over den.

Den jødiske forestillingen om en jordisk redningsmann som skulle frigjøre folket fra herredømmet til ytre fiender, satt så dypt i alle mennesker i jødenes land at ikke engang Jesu tolv nærmeste disipler kunne slippe helt fri fra den så lenge han levde blant dem. De kunne ikke forstå at han var en åndelig hjelper for sjelene.

Derfor har Jesus selv bare gitt dem grunntrekkene i evangeliets lære. Siden, når de hadde sett hans død, oppstandelse og himmelfart, ville han ved Den Hellige Ånd gi dem det fulle lyset over hans store oppgave og over Skriftens vitnesbyrd om den. Derfor sa han: «Det er til gagn for dere at jeg går bort. For dersom jeg ikke går bort, kommer ikke talsmannen til dere. Men går jeg bort,

da skal jeg sende ham til dere. Og når han kommer, skal han overbevise verden om *synd* og om *rettferdighet* og om *dom*» (Joh 16,7–8).

Den Hellige Ånd skal gi enda større klarhet over disse lærdommene om synd, rettferdighet og dom, og enda større kraft til dem. Det er grunnen til at apostlene la fram disse store lærdommene om vantroens synd og om rettferdigheten ved Kristus med flere forklarende ord enn han selv gjorde i sine dager på jorden. For «*Ånden var ennå ikke gitt, fordi Jesus ennå ikke var herliggjort*», sier Johannes (Joh 7,39).

Derfor kunne heller ikke hele Kristi forkynnelse gjennom tre år vinne så mange mennesker som én eneste preken av Peter på pinsedagen, etter at Jesus var død og oppstanden og deretter herliggjort.

Apostlene har slett ikke lagt fram noen ny lære i sine skrifter. De har bare utfoldet nærmere de lærdommene som Herren Jesus hadde gitt dem i store, dype trekk i sine prekener, lignelser og dommer. For Den Hellige Ånd minnet dem bare om det Jesus hadde sagt dem, og forklarte det for dem.

Skriver Paulus at mennesket ikke blir rettferdiggjort ved lovgjerninger, men bare ved troen på Kristus, så hadde også Herren selv vist det på forhånd. De strenge lovhelgenene ble fordømt av ham, mens han forkynte nåde for alle syndere, menn og kvinner, som kom til ham i tro. Og vi hører stadig dette ordet fra hans munn: «Din *tro* har frelst deg» – «den som *tror*» – «om du kan *tro*» osv.

Skriver Paulus: «Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet», så hadde også Kristus sagt det samme på forhånd. Arbeiderne i vingården som så på sine gjerninger, sitt arbeid gjennom «hele dagen», fikk ingen nådegave, men bare det de hadde fortjent. Men de stakkars synderne som hadde stått ledige hele dagen, og som nå i sin skam bare så på Herrens godhet, fikk som gave det de ikke hadde fortjent.

Kort sagt: Alt det apostlene forkynte mer utførlig, var bare det Kristus selv hadde lært dem, og som Ånden nå forklarte for dem.[2]

Derfor sier også apostelen: «Så er vi da sendebud i Kristi sted, som om *Gud selv formaner ved oss. Vi ber i Kristi sted*: La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,20). Og Herren Kristus sier: «*Den som tar imot dere, tar imot meg*» (Matt 10,40). En apostel skulle også, som Kristi sendebud, tas imot «som en Guds engel, som Kristus Jesus selv» (Gal 4,14).

Slik må også en konges budskap, når det blir båret fram av hans embetsmenn, alltid tas imot som kongens eget ord, og det er det jo også. Derfor sier apostelen også: «Da dere fikk det ordet som vi forkynte, tok dere imot det, ikke som et menneskeord, men som det i sannhet er, som *Guds ord*» (1 Tess 2,13).

Det er ikke uten grunn vi har brukt så mange ord på dette punktet. For Guds ord virker på oss alt etter hvor høyt vi akter det. Den som sover når det gjelder den store sannheten at det er *Guds ord* han leser eller hører i de apostoliske skriftene, kan heller ikke få noen saliggjørende virkning av det.

Nå tilbake til teksten. Apostelen sier videre om seg selv: **utskilt for Guds evangelium**. Ordet *utskilt* kan sikte til det Guds råd som gjorde at Paulus var

«utskilt fra mors liv» (Gal 1,15) til apostelembetet. Slik sier Herren også om profeten Jeremia: «Før jeg dannet deg i mors liv, kjente jeg deg, og før du kom ut av mors skjød, helliget jeg deg. Jeg satte deg til en profet for folkene» (Jer 1,5). Men det kan også sikte til den hendelsen da Kristus åpenbarte seg for Paulus og kalte ham til apostel.

Kanskje hentyder apostelen samtidig til sitt tidligere liv som fariseer, et ord som betyr «utskilt». Han var utskilt også nå, men på en helt annen måte. Før var han det ved hovmod og innbilt egenrettferdighet, nå ved Guds nåde. Før var det for å kjempe for menneskebud, nå for å forkynne Guds evangelium. Slik kaller apostelen det her for å minne om at forkynnelsen hans har et høyt opphav.

Måtte vi aldri glemme at det er *Guds evangelium* vi her skal ta imot! Det er *Guds* evangelium, fordi Gud selv er dets opphav og første forkynner. Gud er dets opphav, fordi han i sitt evige råd først bestemte vår frelse ved sin Sønn: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4). Gud selv er også dets første forkynner. Det var Gud selv som forkynte det første evangeliet på syndefallets dag.

Det kalles også «Kristi evangelium» (v. 16), «Guds nådes evangelium» (Apg 20,24), «fredens evangelium» (Ef 6,15), «evangeliet om deres frelse» (1,13) og et «evig evangelium» (Åp 14,6).

Med ordene «Guds evangelium» har apostelen her antydet at evangeliet har et evig opphav og er uforanderlig. Men han føyer også til noe viktig: **det som han forut har gitt løfte om ved sine profeter i hellige skrifter**.

Med disse ordene svarer apostelen på anklagen om at evangeliet er en ny lære. Særlig jødene, som var stolte av å eie de hellige skrifter, «Moses og profetene», mente at de trygt kunne forakte forkynnelsen til Kristus og apostlene hans som noe nytt. Da peker apostelen på at nettopp disse hellige skriftene og profetene som de roste seg av, vitnet om Kristus og hans evangelium.

Den forsoningen som har skjedd i Kristus, og som evangeliet taler om, var bare oppfyllelsen av det løftet som ble gitt Adam allerede på syndefallets dag. Det er en veldig trøst og styrke for vår svake tro at Gud gjennom løftenes og forbildenes lange tidsalder, med utallige forutsigelser, har lovet en frelser som skulle komme.

Hele Det gamle testamente er fylt av hemmelighetsfulle antydninger, og også av tydelige ord, om en mann som skulle komme i tidens fylde: *kvinnens ætt*, *Abrahams velsignelse*, *Davids ætling*, *Forløseren*, *Herren i Israel*, *Sions konge*, *den store profeten*, *Herrens Spire* (*Zemak*), *skuddet av Isais stubb og kvisten av hans røtter*, *alle hedningers trøst*, *folkenes fyrste og lærer*, *Herrens arm*, *Herrens salvede*, *Guds frelse fra Sion* osv.

Og han er beskrevet ned til de minste enkeltheter, ikke bare hvilken by han skulle fødes i, men også at han skulle forrådes for tretti sølvpenger, og at disse skulle gis til en pottemaker (Sak 11,12–13).

Videre forkynner profetene at med denne frelseren skulle verden få en ny, salig tid og en forkynnelse full av nåde. Det skulle bli en «ny pakt», ikke lik den første som Gud opprettet med Israels folk ved Sinai (Jer 31), men en «fredspakt» (Esek 34,25; 37,26).

Etter en lang, dunkel demringstid skulle «rettferdighetens sol gå opp med legedom under sine vinger» (Mal 4,2), og det skulle lyde: «Trøst, trøst mitt folk! … Tal vennlig til Jerusalem» (Jes 40). Da skulle *han* komme som var salvet «til å forkynne et godt budskap for de fattige … til å forbinde dem som har et nedbrutt hjerte, til å utrope frihet for de fangne og frigjørelse for de bundne, til å utrope et nådens år fra Herren» osv. (Jes 61).

At Gud har gitt oss slike løfter, burde da få oss til å tenke over at det er Guds vilje at vi virkelig skal bli frelst av nåde ved hans Sønn. En hel lang tidsalder full av guddommelige løfter om en frelser og forbilder på ham veier tyngre enn alle våre egne tanker og meninger. Så mye trøst ligger det i ordene om at Gud «forut har gitt løfte om» evangeliet «ved sine profeter i hellige skrifter».

Apostelen kaller skriftene «*hellige*», fordi de er skrevet ved Guds inngivelse, og fordi den hellige Gud taler i dem. Som apostelen Peter sier: «For aldri er noe profetord brakt fram ved menneskers vilje, men de hellige Guds menn talte drevet av Den Hellige Ånd» (2 Pet 1,21). Og nå nevner apostelen selv det hellige *innholdet* i Guds evangelium, dets kjerne og innhold. Han sier at Gud har lovet et godt budskap.

Om hans Sønn. Hele Guds evangelium handler om hans Sønn. Han er «den første og den siste», begynnelsen og enden på Guds råd til vår frelse. «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne.» Det er denne store gaven som er midtpunktet, kjernen og hovedsaken i den himmelske Fars nådebudskap til sine falne barn.

«Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet.» «Og dette liv er i hans Sønn.» «Og det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved.» Derfor sa også Herren Kristus: «*Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg.*»

Men Kristus er ikke bare gitt oss til benådning og rettferdighet, men også til helliggjørelse, til at Guds bilde skal gjenopprettes i oss. Derfor ser vi at dette er det andre store hovedpunktet der apostlene gjør Kristus til alt. Enten spørsmålet gjelder hva som driver og gir kraft til et hellig liv, eller hvordan dette livet skal leves og etter hvilken rettesnor, så var det Kristus, den samme Kristus, som alltid ble holdt fram.

Han er hodet som alle lemmene får kraft og ledelse fra. Han er roten som sender saft og kraft ut i grenene, så de bærer gode frukter. Han er målet for vår lydighet, «for at Faderen skal bli herliggjort i Sønnen».

Både begynnelsen og fortsettelsen av de troendes liv blir i Skriften alltid ført tilbake til Kristus. De troende blir beskrevet som «podet inn i ham», «begravet og oppreist med ham», som de som «vandrer i ham», «lever og dør med ham». Og overalt i Bibelen blir *Guds kjærlighet i Kristus* holdt fram som den egentlige *grunnen* til å elske ham og hele hans vilje, også det budet at vi skal elske vår neste.

Blir vi formant til ikke å søke vårt eget beste, men nestens, så er grunnen at vi skal ha det samme sinn som var i Kristus Jesus. For da han var i Guds skikkelse, fornedret han seg for å tjene oss (Fil 2).

Blir vi formant til å gi til de fattige, er grunnen «vår Herre Jesu Kristi nåde, at han … ble fattig da han var rik» for vår skyld (2 Kor 8). Blir vi formant til å gi avkall på en frihet som ellers ville vært uskyldig, for de svake brødrenes skyld, er grunnen at Kristus «er død for» dem (Rom 14).

Skal vi ikke være menneskers treller, er grunnen at vi er «dyrt kjøpt» av Kristus (1 Kor 7,23). Blir vi formant til å tilgi den som har gjort oss urett, blir det stilt fram for oss hvordan «Gud har tilgitt dere i Kristus» (Ef 4,32). Blir vi formant til kyskhet, blir vi minnet om at «deres legemer er Kristi lemmer» (1 Kor 6,15).

I alle formaninger om de enkelte kristne pliktene er grunnen og forbildet alltid *Jesus Kristus*, han som er gitt for oss. *Kristus er alt og i alle*. Slik er den rette forkynnelsen av evangeliet. Den handler «om hans Sønn».

Han som etter kjødet er kommet av Davids ætt. Etter flere profetier skulle Kristus fødes av Davids slekt. Det var i samsvar med Guds visdom at han på forhånd kunngjorde at hans Sønn skulle bli menneske blant Israels folk, i Juda stamme. Først fikk Abraham løftet: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes.» Og da hans sønnesønn Jakob hadde tolv sønner, åpenbarte Gud også hvem av de tolv som skulle bli stamfar og arving til det store løftet (1 Mos 49,8–10).

I Juda stamme ble så én bestemt slekt utpekt, og i den skulle den lovede frelseren fødes: «Når dine dagers tall blir fullt, og du hviler hos dine fedre, da vil jeg etter deg oppreise din sønn … Jeg vil trygge hans kongetrone til evig tid. Jeg vil være far for ham, og han skal være sønn for meg» (2 Sam 7,12–13).

Løftet om at Guds Sønn skulle fødes av Davids hus, ble siden gjentatt i profetiske bilder: «En kvist skal skyte fram av *Isais* stubb, og et skudd fra hans røtter skal bære frukt. Og Herrens Ånd skal hvile over ham» (Jes 11,1). *Isai* var Davids far. Og videre heter det: «På den tiden skal hedningefolkene søke til *Isais rot*, som står som et banner for folkeslag» (Jes 11,10).

At Kristus skulle fødes av Davids hus, var så alminnelig kjent blant jødene at de kalte Kristus *Davids sønn*, enda de vantro ikke ville erkjenne at Jesus fra Nasaret var det. Med dette hadde Herren igjen gitt et nytt kjennetegn på den rette Messias, til styrke for de troende og til en ny dom over de vantro jødene. De forkastet ham og venter ennå på en Kristus, enda de ikke engang har slektstavlene sine i behold lenger, så det kunne bevises hvem som stammet fra David. Hans slektslinje finnes ikke lenger på jorden.

Av dette kan vi også forstå hensikten med apostelens merknad om at Guds Sønn er «kommet av Davids ætt etter kjødet». Det var til styrke for de troende og til advarsel for de vantro.

Den romerske keiseren måtte påby innskrivning i manntall for alle sine folk nettopp på den tiden da Jesus skulle fødes. Slik måtte den fattige, ukjente jomfruen i Nasaret reise til «Davids by», Betlehem, og det ble kjent og bekreftet at Jesus var født av Davids hus. Å, den majestetiske Gud! Og engelen som forkynte Kristi fødsel for hyrdene, måtte legge til i budskapet «I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren» også dette: «i Davids by».

Apostelen sier videre: **og som etter hellighets Ånd er godtgjort å være Guds veldige Sønn ved oppstandelsen fra de døde.** Ordet som er gjengitt med *godtgjort*, kommer av ordet for *grense*. Det betyr at det er *fastsatt*, *avgjort*,

bekreftet og stadfestet at Jesus er Guds Sønn. At han «etter hellighets Ånd», det vil si etter den guddommelige natur, er Guds Sønn, er bekreftet «*ved oppstandelsen fra de døde*», som vitner om hans guddommelige kraft.

Han er født av Davids ætt etter den menneskelige natur, og samtidig godtgjort med kraft å være Guds Sønn etter hellighets Ånd. Det er den klippen som alle vantroens bølger, både før og nå, har kastet seg mot og knust seg på.

Det som var dunkelt også for de troende så lenge Kristus ennå fornedret seg, ble endelig klart da han sto opp fra de døde. Fra den stund ble også apostlenes hjerter fylt med himmelsk kraft og frimodighet, så de siden gikk med glede mot de verste pinsler for dette vitnesbyrdets skyld: «Denne Jesus som dere slo i hjel, har Gud oppreist og gjort både til Herre og til Messias.»

Trass i Pilatus' segl og bestikkelsen av den forskrekkede gravvakten ble Kristi oppstandelse så alminnelig kjent blant jødene at det var den store ytre årsaken til at én eneste preken av Peter på pinsedagen stakk så mange i hjertet. «La oss glede oss og fryde oss og gi ham æren», ham som ved oppstandelsen er godtgjort å være Guds Sønn med guddommelig kraft!

Vår tro på denne store sannheten er alltid for svak og søvnig, selv om vi egentlig ikke tviler på den. Men troen kan vekkes og styrkes ved det vitnesbyrdet Herrens apostler gir om at han var selve den evige og sanne Gud.

Alle de store og viktige sannhetene Paulus forkynte i sitt brev, bygde han på den store hovedsannheten at Jesus Kristus er Guds virkelige, evige Sønn, men etter sin menneskenatur Davids ætling. I 9,5 sier han: «Dem tilhører fedrene, og *fra dem er Kristus kommet etter kjødet, han som er Gud over alle ting, velsignet i evighet. Amen.*»

Matteus begynner sitt evangelium med slektstavlen for Kristi menneskelige natur. Rett etterpå peker han på hans guddommelige vesen når han anfører profetens ord om tegnet og underet at en jomfru skal føde en sønn som skal få navnet *Immanuel*, som betyr *Med oss er Gud* (Matt 1,23).

Markus begynner med å erklære at Jesus er *Guds Sønn*, og føyer til: «Som det står skrevet i profetene: Se, jeg sender min budbærer foran deg, han skal rydde din vei. Det er en røst av en som roper i ørkenen: *Rydd Herrens vei, gjør hans stier rette!*» Og han tyder det slik: Johannes døpte i ørkenen og forkynte osv.

Legg merke til et slikt enkelt, men kraftig bevis for at Jesus var *Herren, selve den evige Gud*. Profetien om døperen Johannes var tydelig og ubestridelig. Men hvem sin vei skulle han rydde? Profeten sier: «Herrens vei». Jesus var altså *Herren*.

Også Lukas peker straks på hans guddommelige og menneskelige natur når han anfører engelens ord om døperen Johannes som skulle komme: «Mange av Israels barn skal han omvende til *Herren deres Gud*. Han skal *gå foran ham*» (Luk 1,16–17; Jes 40,3). Johannes skulle gå foran Jesus, og Jesus er altså «Herren deres Gud».

Apostelen Johannes begynner sitt evangelium med den høye forklaringen om *Ordet*, som var hos Gud i begynnelsen, og som alt er blitt til ved, og Ordet *var Gud*. Med dette viser han at personene i guddommen er forskjellige, og at

de likevel er ett i guddomsvesenet. Men han viser også at Messias etter den guddommelige natur var selve *Gud*.

Og om ham som i begynnelsen skapte alle ting og var *Gud*, sier han her tydelig at han «*ble kjød og tok bolig iblant oss*. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet».

I Apg 20,28 leser vi at Paulus vender seg til forstanderne for menigheten i Efesus og formaner dem: «Så gi da akt på dere selv og på hele hjorden, som Den Hellige Ånd har satt dere som tilsynsmenn for, for at dere skulle vokte *Guds menighet, som han vant seg med sitt eget blod*.» Her nevnes ikke Jesus, men *Gud* og *Guds menighet*. Apostelen sier at *Gud* har vunnet den med sitt blod.

Vi vet at løsepengene for våre sjeler er Jesu dyrebare blod. Her blir det kalt *Guds blod*. Det er nettopp denne dype, hemmelighetsfulle foreningen av den menneskelige og den guddommelige natur som gir dette blodet en uendelig stor verdi.

Alt det Hebreerbrevet lærer om den nye paktens fullkommenhet, bygger på at han er Gud, han som er «troens opphavsmann og fullender», Jesus. Først erklærer brevets forfatter at han er Guds Sønn. Så anfører han et skriftord som sikter til Kristus og gir ham den *evige Guds navn, trone, rike, makt* og *tilbedelse*: «Din trone, Gud, står i all evighet, og rettferds stav er ditt rikes kongestav. … Du, Herre, la i begynnelsen jordens grunnvoll, og himlene er dine henders verk» osv. (Hebr 1,8–10).

Like etter møter han den innvendingen som noen nå kunne komme med, at Jesus var et menneske og kalte seg Menneskesønnen. Det gjør han ved å si: «Men han som for en kort tid var satt lavere enn englene, Jesus» osv. (Hebr 2,9).

Hvorfor? «*Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det*, for at han *ved døden skulle gjøre til intet den som hadde dødens velde*» osv. «Derfor måtte han i alle ting *bli sine brødre lik*, for at han kunne bli en miskunnelig og trofast yppersteprest for Gud *til å sone folkets synder*» (Hebr 2,14–17).

Herren Jesus sier i sin bønn til sin himmelske Far: «Og nå, herliggjør du meg, Far, hos deg selv med *den herlighet jeg hadde hos deg før verden ble til*!» (Joh 17,5). I Åp 1,8 leser vi at Herren Jesus viste seg for apostelen Johannes og sa: «*Jeg er Alfa og Omega*, begynnelsen og enden, *han som er og som var og som kommer, Den Allmektige*.» Og i 5,5 blir han kalt «løven av Judas stamme» og «Davids rot». Her er det igjen antydet at hans menneskenatur var forent med guddommen.

Hvorfor er alt dette så underlig for oss og så vanskelig å tro? Tenk at Den Allmektige, som har skapt alle verdener, vår jord, vår slekt, solen, månen og stjernene, kunne glede sitt hjerte med å bli menneske, når det bare behaget ham. Tenk at han ville se menneskehjerter i tid og evighet smelte over denne kjærligheten, og fylle himmelen og evigheten med jubel og lovsang over denne nåden. Hva var lettere for ham som hadde skapt alle verdener, enn å unne seg også denne gleden?

Slik har Herrens Ånd forklart nådeunderet for apostelen Paulus. Han sier at Herren Gud har gjort alt dette *etter sin frie viljes råd, til pris for sin nådes herlighet*. Det er skjedd «etter hans forsett som *setter alt i verk etter sin viljes råd*, for at vi skulle være til pris for hans herlighet» (Ef 1).

Men han som slik var «kommet av Davids ætt etter kjødet», ble «ved oppstandelsen fra de døde godtgjort å være Guds veldige Sønn etter hellighets Ånd». Derfor har han av sin himmelske Far fått det *navnet* som er over alle navn (Fil 2,9). Det apostelen her har sagt om Guds Sønn, avslutter han slik i v. 4:

Jesus Kristus, vår Herre. *Jesus* er den greske formen av det hebraiske *Josva* og betyr «*Herren frelser*». Det var det navnet Gud hadde bestemt for ham «før han ble unnfanget i mors liv» (Luk 2,21). Gud sendte sin engel og sa til Josef: «*Du skal gi ham navnet Jesus, for han skal frelse sitt folk fra deres synder*» (Matt 1,21).

For en salighet og trøst det ligger i dette navnet! Det er noe å tenke på hele livet i alle kristnes hjerter, og siden i all evighet. Måtte alle tenke over hvilken herlig trøst det er at Gud selv sørget for å bestemme det rette navnet, *Jesus*, og selv forklarte det: «*For han skal frelse sitt folk fra deres synder.*»

Kristus er den greske oversettelsen av det hebraiske *Messias*, *den salvede*, og dette navnet ga Gud selv Sønnen (Hebr 1,8–9; Sal 45,8; 2,2). Det betyr at han av Faderen var utvalgt og *innviet* til sitt tredobbelte embete som den store *profet*, *yppersteprest* og *konge*. For profetene, yppersteprestene og kongene ble innviet til sine embeter ved salving med den hellige oljen. Denne kostbare, velluktende oljen var et bilde på Den Hellige Ånd, som Kristus var salvet med «fremfor sine medbrødre» (Hebr 1,9). Kort sagt: Dette navnet er det seglet Gud har satt på alle de gjerningene hans elskede Sønn har gjort for oss.

«Slik ga heller ikke Kristus seg selv den ære å bli yppersteprest, men han som sa til ham: *Du er min Sønn, jeg har født deg i dag*. Likeså sier han også på et annet sted: *Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis*» (Hebr 5,5–6). Her blir Kristus skildret som prest og samtidig som konge. Får Ånden forklare dette navnet for oss, så vi kjenner den himmelske duften av det, da skal vi nok si med Høysangens ord: «Ditt navn er en utgytt salve» (Høys 1,3).

Jesus Kristus er vår «Herre», sier apostelen. Det betyr at vi ikke tilhører oss selv, men er «dyrt kjøpt» av Jesus Kristus (1 Kor 7,23), «ikke med sølv eller gull», men med hans «dyrebare blod» (1 Pet 1,18–19). Derfor skal vi også tilhøre ham og leve under ham som vår rette konge. Ordet «Herre» har så høy betydning at «de sytti oversetterne», som oversatte Det gamle testamente fra hebraisk til gresk, alltid gjengav *Jehova* med dette ordet.

Men se, Herren selv, *Jehova*, er blitt *menneske* som vi. Derfor er han nå i en svært trøsterik betydning «*vår Herre*». Han er *vår* – vår egen, gitt oss – og vår «*Herre*», frelsens fyrste og konge, som skal forsvare oss mot alle våre fiender, lede og styre oss etter sine egne lover og selv sørge for oss i alle ting.

Vår Herre er *Jehova, den evige og uforanderlige*, altså alltid den samme, nær i alle år og dager og stunder. Vi kan overalt og alltid tale med ham, påkalle ham og få hans hjelp i alt. Måtte vi bare tro det av hjertet og ta det i bruk!

[2] Her kan vi se hvilken ynkelig dårskap de menneskene er fanget i som ikke vil vite av Paulus' skrifter, fordi de er så umiskjennelig klare. De later som om de vil tro og følge Jesu lære, men ikke Paulus', som om det var en annen lære. Hele saken er bare at de har vanskeligere for å mistyde og komme bort fra en mer utførlig framstilling av denne læren, og at de hater den i sitt hjerte. Måtte de i tide tenke over at Herren Jesus, som de jo bekjenner seg til, har gitt dette

vitnesbyrdet om Paulus: «Et utvalgt redskap er han for meg» – og har sagt om apostlene at de ved Ånden skulle få og gi verden den fullstendige utfoldelsen av hans lære.

5. Ved ham har vi fått nåde og apostelembete for å virke troens lydighet blant alle hedningefolkene, for hans navns skyld.

Paulus hadde først fått *nåde* og deretter *apostelembetet* av Jesus Kristus. Dette er to dyrebare gaver. Det er også den rette orden: først nåde og så embetet til å forkynne den samme nåden. Ordet *nåde* betyr i Den hellige skrift først og fremst Guds ufortjente og evige barmhjertighet, kjærlighet og velvilje mot uverdige. Men ofte, som her, blir denne nåden sett i sin virkning i mennesket, som den indre grunnen til det åndelige livet og lyset. Det er Den Hellige Ånds nådevirkning i oss.

Nåde er et viktig ord i læren om vår frelse. Derfor må vi se godt på det. Det ser ut til å være svært lett å forstå så lenge det bare gjelder å tenke eller tale om det.

Men så snart det gjelder å ta nåden til seg, når vår evige salighet eller fordømmelse avhenger av det, da er det ikke noe ord som er vanskeligere å fatte og tro rett enn det korte ordet *nåde*. Læren om nåden er en viktig del av læren om Gud. Men å kjenne Gud rett i hans nåde, det er evig liv (Joh 17,3).

Verden famler i tykt mørke når det gjelder Guds nåde. Den tror nemlig at nåden går ut på at Gud ikke skal være så nøye med mennesket, siden det er svakt og ikke kan være fullkomment. «Gud er nådig», sier man da, «han tar det ikke så nøye med oss.» Med en slik nådeforkynnelse dysser den gamle slangen hele verden i søvn og bedrar den. På denne måten blir Guds nåde en slags ettergivenhet eller svakhet som helt opphever hans rettferdighet og sannheten i hans dommer.

Men Skriften lærer noe annet om Guds nåde. Noe annet skal du lære av Kristi blodsvette, av hudflettingen og av nødropet hans på korset. Og siden skal du lære det av Jerusalems ødeleggelse og alt det grufulle som rammet Guds eiendomsfolk, enda ingen fugl faller til jorden uten hans vilje.

Guds nåde er ikke ettergivenhet, likegyldighet eller svakhet. Gud har sannelig en ubeskrivelig stor kjærlighet til oss i sitt hjerte og inderlig barmhjertighet med oss. Men den kan ikke utøves i strid med hans like store og fullkomne rettferdighet. «Rettferd og rett er din trones grunnvoll. Nåde og sannhet går fram for ditt åsyn» (Sal 89,15). Ingen kan få Guds nåde uten at det skjer i fullkommen overensstemmelse med hans rettferdighet. Kristus kan gråte over Jerusalem, men han kan ikke frelse dem som ikke vil høre hans røst.

Taler vi om Guds tilgivende nåde, den som gjør at mennesket blir tatt opp i hans pakt og vennskap, må vi alltid vite at denne nåden aldri blir gitt uten Kristus. Det var bare en fullstendig oppfyllelse av alle lovens krav som kunne tilfredsstille den hellige Gud.

Bare den som ved en levende tro på Kristus har fått del i alt han har gjort for oss, som om vi selv hadde gjort det, står i Guds nåde. Ingen eier denne nåden uten å eie hele lovens oppfyllelse ved Kristus. Men den som er i Kristus og har

alt det han selv er og har gjort for oss, har også en helt fullkommen nåde, det aller høyeste vennskap og den inderligste kjærlighet.

For like sikkert som det uten Kristus ikke blir gitt noen nåde, men bare lønn etter fortjeneste, like sikkert gjelder ingen gjerning, synd eller uverdighet hos dem som er i Kristus Jesus (Rom 8,1). Dette er hva *nåde* betyr. Nåden er det stikk motsatte av ethvert hensyn til gjerning og fortjeneste. Denne merknaden er svært viktig om en vil forstå hva nåde er.

Apostelen sier: «Men er det av *nåde*, da er det ikke mer av *gjerninger*. Ellers blir nåden ikke lenger nåde» (Rom 11,6). Og videre sier han: «Den som har gjerninger, får ikke lønnen av *nåde*, men som noe han har *fortjent*» (Rom 4,4). Her blir nåde og fortjeneste stilt opp mot hverandre som *motsetninger*.

Og i 4,16 heter det: «Derfor fikk han løftet ved *tro*, for at det kunne være *av nåde*, slik at løftet kunne stå fast for hele ætten» osv. Og i Ef 2,8–9 sier han: «For av nåde er dere frelst, ved tro. Og dette er ikke av dere selv, det er Guds gave. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg.»

Av alle slike steder merker vi at nåde og gjerninger, nåde og fortjeneste er så store motsetninger at de nødvendigvis må utelukke hverandre. Når Skriften lærer at mennesket blir rettferdig og salig bare av nåde, blir de som får del i denne nåden, sett på som om de ikke har noen rett til den i det hele tatt. Tvert imot har de bare fortjent Guds vrede og straff, og de fortjener ikke noe annet så lenge de lever på jorden. For den fullkomne rettferdigheten krever en *fullkommen* hellighet.

Alt dette er nå ganske lett å forstå så lenge det bare gjelder læren om det. Men så kommer Gud og oppsøker et menneske og vekker det av søvnen. Nå ser og erkjenner det den dype, grenseløse syndefordervelsen i sjelens innerste vesen: i tanker, begjær og sinnsbevegelser, i det gamle hjertets villfarelser og i den syndige naturens tilbøyeligheter. Og Den Hellige Ånd kaster mer og mer lys over alt dette. Å, da blir det en vanskelig kunst å forstå at nåden ikke det minste rokkes eller hindres av all denne fordervelsen!

Loven er skrevet i menneskets vesen, og Guds store nåde, som det har fått erfare, gjør alle lovens krav enda mer rimelige og viktige for sjelen. Derfor blir den indre anklagen for synd sterkere å kjenne på. Jo mer mennesket erkjenner Guds ufortjente nåde, desto mer uverdig og krenkende kjennes synden.

Når fienden ikke lenger kan holde mennesket i søvn og falsk trygghet, prøver han hele tiden å gjøre det motløst og urolig. Han vekker syndige lyster, han skremmer og piner med truslene i Guds ord, han formørker forståelsen av Guds nåde, og han holder stadig fram Guds hellighet og vrede over synden.

For å holde fast på ordet *nåde* i dets sanne og fulle betydning trengs en visdom som overgår all menneskelig forstand. Gud bevare enhver kristen fra åndelig latskap, så han skulle tro at han nå var ferdig utlært på dette punktet! Alle sanne hellige er jo alltid trege til å lære her. Det kan vi lese om i Davids salmer og i alle de helliges historie, som vitner om de troendes klage, forskrekkelse, angst og nød.

Om den nåden som bor og virker i oss, skal vi tale mer under v. 16. Men nå vil vi se mer på det som apostelen hadde fått ved Kristus.

Sammen med nåden hadde han også fått *apostelembetet*. Nåde og apostelembete – dette blir, som allerede nevnt, den rette orden for dem som skal stå i prekenembetet. En evangelisk forkynners gjerning består først og fremst i å forklare Guds nåde rett, som den eneste veien for syndere både til rettferdighet og helliggjørelse. Derfor blir embetet hans rett og slett kalt «husholderoppdraget med Guds nåde» (Ef 3,2).

Da kan enhver tenke seg hvor viktig det er at en Kristi tjener selv *erfarer* den frelsende nådens verk i sitt eget hjerte og kan si med apostelen: «Men jeg fikk miskunn» (1 Tim 1,16); «av Guds nåde er jeg det jeg er» (1 Kor 15,10); «Jeg trodde, derfor talte jeg» (2 Kor 4,13).

Den som ikke selv lever av nåden, kan ikke tale rett om den. For det første vil han aldri kunne tale om den med den iveren og det livet som når han selv lever i den hver dag. For det andre vil han heller aldri kunne gjøre det med den kunnskapen og det lyset over Guds skjulte veier og de særlige vanskelighetene som bare erfaringen lærer.

Lysets barn lever selv i nåden og har Åndens opplysning, og likevel står de ofte i fare for å gå seg vill. Hvordan skal da de som ikke eier denne erfaringen, kunne finne ut av vanskelighetene, så de kan hjelpe sjeler som kjemper?

Et eksempel: Guds ord og de levende sjelers egen erfaring bekrefter stadig at bare nåden føder et hellig sinn og en hellig kraft i oss. Likevel tviler disse sjelene ofte på det, fordi den mektige fordervelsen bor i dem. Da er det ikke rart at de som *ikke har erfart dette*, alltid må mistro nåden og mene at nåden og evangeliet tvert imot svekker helliggjørelsen og «opphever loven» (Rom 3,31).

Og videre: Når den uerfarne forkynner så godt han forstår, og de erfarne likevel ikke får den veiledningen de trenger, blir han jo stadig fristet til å bli misfornøyd med dem. Da skyver han skylden over på deres trangsyn eller dårlige smak, dersom han ikke forstår at det her finnes hemmeligheter som bare livserfaringen kan innvie oss i. Slik kan han nesten mot sin vilje bli en fiende av dem som likevel var Guds barn og levde i nettopp den saken han ville forkynne.

Men hvem kan regne opp alle de ulykkelige følgene av at den som skulle fremme nådens verk, selv mangler erfaring i det! Hvem kan si hvor nødvendig det er for den som har «husholderoppdraget med Guds nåde», selv å eie nåden i sitt hjerte? Videre sier apostelen:

For å virke troens lydighet. Dette var oppgaven i embetet hans. I grunnteksten står det bare *apostelembete til troens lydighet*. Sammenligner vi dette stedet med andre der det samme uttrykket forekommer, forstår vi at ordene «til troens lydighet» betyr *den lydighet som består i å tro*.

At troen virker et sinn som er lydig på alle måter, er en avgjort sak. Men aposteltjenesten gikk først og fremst ut på å føre mennesker til å ta lydig imot evangeliet. Det var hovedlydigheten, og all annen lydighet fulgte siden av den. Evangeliet omskaper dem som tror på det. Men å si at evangeliet ble forkynt for å omskape verden, gir et ufullstendig bilde. For det blir forkynt for å frelse sjeler fra den evige død.

Den lydigheten det siktes til her, er derfor å bøye seg under evangeliets forkynnelse. Denne meningen stemmer også med de stedene der det samme ut-

trykket ellers forekommer. I Apg 6,7 står det: «en stor flokk av prestene ble *lydige mot troen*»; i Rom 16,26: «kunngjort for alle folk for å virke troens lydighet»; og i 2 Tess 1,8 sies det at Herren «tar hevn over … dem som ikke er lydige mot vår Herre Jesu evangelium».

Og i Rom 10,3–16 uttrykker apostelen sin bekymring for dem som søker å grunnlegge sin egen rettferdighet, og legger til: *De ga seg ikke inn under Guds rettferdighet*. «Men ikke alle *var lydige mot evangeliet*. For Jesaja sier: *Herre, hvem trodde vel det han hørte av oss*?»

Mange mennesker som ellers ikke forakter Guds ord, men regner loven som uttrykk for Guds alvorlige vilje som en skal oppfylle, tenker at det er en helt fri og likegyldig sak om en vil ta imot evangeliet eller ikke. De mener at det ikke er så farlig å synde mot evangeliet som mot loven.

Men hele Guds ord lærer tvert imot at den som bryter loven, likevel kan bli frelst ved å flykte til nåden i Kristus. Men for den som ikke lyder evangeliet eller ikke vil «gi seg inn under Guds rettferdighet», som ikke omvender seg og hyller Sønnen, «er det ikke lenger tilbake noe offer for synder» (Hebr 10,26). «Har noen brutt Mose lov, da dør han uten barmhjertighet på to eller tre vitners ord. Hvor meget verre straff tror dere da den skal aktes verd, som har trådt Guds Sønn under føtter og foraktet paktens blod, det som han ble helliget ved, og har spottet nådens Ånd?» (Hebr 10,28–29).

Å «tråkke Guds Sønn under føtter» er å være likegyldig til ham og hans fortjeneste, selv om en har fått kunnskap om Guds store nåde og gave. Der Gud gir mye nåde, er det fare for at hans vrede blir tent når nåden hans blir foraktet.

Gud har gitt oss sin Sønn til soning. Han har gitt oss et nåderikt tilbud om at vi får komme til ham, bli forent med ham og få all salighet sammen med ham. Da er det også hans majestetiske vilje og bud at vi skal ta imot det med takknemlighet. Derfor sier Johannes: «Dette er hans bud, at vi skal tro på hans Sønns, Jesu Kristi navn» (1 Joh 3,23). Herren Gud sier også: «*Hyll Sønnen*, for at han ikke skal bli vred og dere gå til grunne på veien!» (Sal 2,12).

Det er en opprørssynd mot Guds majestet å forakte hans nådetilbud i Kristus. Derfor knytter hele Skriften fordømmelsens dom til vantroens synd. Mennesket ser hva Gud mener i evangeliet, men elsker mørket og vil ikke omvende seg til Herren, slik evangeliet lærer. Og så går det fortapt. Derfor sier Skriften: «*Hør! Så skal deres sjel leve*» (Jes 55,3). Å høre Guds råd til vår frelse slik at en bøyer seg for det, begynner å spørre etter den veien og vil ta imot det tross fornuftens og hjertets motstand – det er det som kalles «troens lydighet».

Blant alle hedningefolkene, sier apostelen, skulle denne troens lydighet forkynnes. I tiden som var gått, hadde Gud latt alle folk unntatt jødene vandre sine egne veier, selv om han ikke hadde latt seg selv være uten vitnesbyrd i skapelsens og forsynets verk. «Etter at Gud har båret over med uvitenhetens tider, befaler han nå alle mennesker alle steder at de skal omvende seg» (Apg 17,30).

Nå hadde Herren gitt sine vitner dette budet: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» (Mark 16,15). Og det var særlig Paulus' kall å være «hedningenes apostel» (Rom 11,13; Apg 9,15; 22,21).

For hans navns skyld, heter det videre, det vil si: til hans navns forherligelse. Hele verden ble skapt til Guds ære, og slik er også det høyeste målet for synderes frelse *hans ære*. All den nåde og barmhjertighet han viser sitt folk, skjer for hans eget navns skyld, og det samme gjelder hans straffedommer over hans fiender (se Rom 9,17).

Vi vil helst ikke tro at Gud skulle ha noe høyere mål med det han gjør med oss, enn vår salighet. Men overalt i Skriften blir *hans eget navns ære* framstilt som det aller høyeste målet for alt han har gjort og gjør mot mennesket.

Her ligger en herlig trøst for de aller elendigste syndere. En uverdig synder kan se seg selv som så avskyelig at han synes han bare fortjener å bli kastet i helvete som en vederstyggelighet for Gud og mennesker. Han kan umulig se noe rimelig i at Gud skulle vende sitt øre til bønnen fra en så vederstyggelig synder.

Da er det en mektig hjelp å vite at *Gud gjør alt for sin egen skyld*. Da kan han si: «Gud, bare ditt store, prisverdige navn skal ha all ære! Vil du se på min uverdighet, må du kaste meg i helvete. Men for ditt store navns ære: Gjør etter din store barmhjertighet og frels en avskyelig synder!»

Slik har Moses, David og flere hellige holdt fram Guds navns ære i sine bønner. Herren skal også bli høyt priset av de frelste syndere i all evighet. Tenk hvilken uendelig lovsang, pris og ære som skal lyde omkring Lammets trone fra den frelste skaren som ingen kunne telle, av alle folkeslag og stammer og folk og tungemål! (Åp 7,9).

6. Blant dem er også dere kalt til Jesus Kristus.

Apostelen kjente ikke de hedningekristne i Roma personlig. Derfor forklarer han hva som gir ham rett til å skrive brev til dem. Han var, som nevnt, kalt til å være apostel særlig for alle hedningefolkene, og altså også for dem i Roma. Dessuten legger han til at de allerede var *kalt til Jesus Kristus*. Dermed var det et enda nærmere bånd mellom dem og apostelen.

Apostlenes ærend var dobbelt. For det første skulle de *gjøre alle folkeslag til disipler*, eller føre dem til «troens lydighet». For det andre skulle de *lære dem å holde alt det Herren hadde befalt dem* (Matt 28,19–20).

Nå ville han i dette brevet gå Jesu Kristi ærend til menigheten i Roma. En apostel hadde befaling om å forkynne for «all skapningen», og likevel begrunnet han sin virksomhet på et ukjent sted. Av det må vi lære at ingen må trenge seg på mennesker med Guds ord dersom han ikke kan godtgjøre at Gud har sendt eller kalt ham til det (jf. Luther i Kirkepostillen, prekenen på 8. søndag etter trefoldighet).

Etter disse innledende merknadene følger nå selve hilsenen:

7. Til alle Guds elskede, kalte og hellige som er i Roma: Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.

Etter de rike innskuddene i v. 2–6 fullfører apostelen her selve overskriften og hilsenen i brevet: *Paulus, Jesu Kristi tjener, kalt til apostel – til alle Guds elskede, kalte og hellige som er i Roma: Nåde være med dere* osv.

Merkelige og herlige er de navnene apostelen gir de kristne, både her og i de andre brevene sine: *Guds elskede*, *kalte hellige*. Guds elskede er de som er omsluttet av en særlig kjærlighet, som barn og fortrolige venner. Det er ikke bare Guds alminnelige kjærlighet, den han elsket verden med slik at han ga sin Sønn, den enbårne. Dette er hovedtittelen: *Guds elskede*.

Med de neste ordene, «kalte hellige», forklarer apostelen hvem disse Guds elskede er, og hvorfor de er så særlig elsket. De er kalt til å være hellige. Det vil si at Guds kall har skilt dem ut fra andre mennesker til å være hans egne, hans nye paktsfolk (Jes 48,12). Og alle slike er *hellige* for Gud. Hvordan dette henger sammen, må vi nå undersøke, for ellers strider det altfor hardt mot alt vi ser og erfarer hos oss selv.

Ordet *hellige* betegner dem som er *skilt ut til Guds tjeneste*, «hellige i Kristus Jesus». Dette er hovedtrekket hos Guds folk uten unntak. Vi vet ingenting om Guds rike utover det Skriften sier oss, og hele Skriften viser at navnet *hellig* tilhører alle som er *forent med Kristus*. Hvor uendelig mange grader av ondt og godt det enn finnes blant mennesker, hører de likevel alltid til én av to store hovedklasser. Noen mellomklasse finnes ikke. Det kommer av de to maktene som kjemper mot hverandre: *Kristus* og *Belial*, «kvinnens ætt» og «slangens ætt».

Alle mennesker er enten «Guds barn» eller «djevelens barn», sier apostelen Johannes (1 Joh 3,10). Og om seg selv og andre troende sier han: «Vi vet at vi er av Gud. Men hele verden ligger i det onde» (5,19).

De som apostelen skriver til, er «hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall» (Hebr 3,1). Videre i vårt brev, i 6,17, tiltaler han dem slik: «… dere som var syndens tjenere, av hjertet er blitt lydige mot den læreform dere er overgitt til.» De vendte seg «fra mørke til lys og fra Satans makt til Gud», og de fikk «syndenes forlatelse og arvedel blant dem som er helliget ved troen» på Jesus Kristus (Apg 26,18).

At alle som har erfart dette og står i forening med Kristus, er hellige og elskelige for Gud, grunner seg på at de er *iført Kristus*. Og Kristus sa: «*Jeg helliger meg for dem*» (Joh 17,19). Det grunner seg ikke på noen hellighet som er virket i oss, men på selve *kallet til Kristus*, kallet til å tre inn i hans fortjeneste og bli innsatt som hans arving. Derfor sier apostelen heller ikke *gjort* hellige, men *kalte* hellige.

For selv om du er helliget ved nåden, vil du likevel alltid finne mye synd og urenhet igjen hos deg selv – så sant du ikke er blitt forblindet av selvhellighetens blendverk. Over dette sukker alltid en hellig, kjempende ånd i deg. Ja, ikke engang de største helgener var hellige og syndfrie i seg selv. Luther sier: «Dette stykket: Jeg tror på en *hellig*, allmenn kirke, er også en trosartikkel.» Og: «En kristen er også skjult for seg selv: Han ser ikke sin egen hellighet og dyd, bare sin udyd og vanhellighet.»

Alle troende kalles *hellige* i Skriften, og de er *hellige* og *velbehagelige* i Guds øyne fordi de er «iført Kristus», han som er hellig og velbehagelig. Kristi hellige blod gjelder i himmelen, for Guds øyne, som en fullkommen soning. Derfor er alle som har vasket seg i det ved troen, helt og fullt hellige for Gud. Derfor sa

Kristus, idet han så på sine svake disipler: «Den som er badet, trenger ikke å vaske annet enn føttene, han er jo helt ren» osv. (Joh 13,10).

Gud være evig lovet fordi Kristi blod gjelder i himmelen som vår fullkomne renselse! I himmelen blir vi sett som fullkomment rene. For *Guds* øyne er vi hellige i hans Elskede. For *våre* øyne er vi bare urene og vanhellige, for vi ser bare det som er i oss, ikke det Kristus har gjort og er.

Likevel bør vi la Guds dom råde, slik den himmelske røsten sa til Peter: «Det som Gud har renset, skal ikke du kalle urent» (Apg 10,15). Det Gud kaller hellig, må ikke vi kalle vanhellig. Denne visdommen var åpenbart for David, som sa: «Bevar min sjel, *for jeg er hellig*» (Sal 86,2).

De som ved troen er i Kristus, har også Den Hellige Ånd i hjertet. Han arbeider daglig på å hellige hele vår ånd, sjel og legeme. Men dette verket blir aldri fullkomment her i tiden. Det heter *helliggjørelse*, ikke hellighet (Rom 6,22) – å *bli* hellige, ikke å *være blitt* det (Hebr 10,14). Det som gjelder for Gud som hellighet, er en fullkommen hellighet, nemlig Kristi hellighet. I denne forstand er alle troende like hellige og kalles hellige, slik apostelen sier her: «*Alle* Guds elskede … som er i Roma, kalte hellige.»

Alle er de tatt ut av verden og helliget for Gud, og alle er like rettferdiggjort i Kristi blod, selv om ikke alle er kommet like langt i helliggjørelsen. Noen er barn, noen er unge, enkelte er fedre i Kristus. Noen er svake i troen, andre sterke; noen er mer og andre mindre årvåkne. Men alle sammen er de like rettferdige og hellige i Kristus.

Nå har vi også forstått hvorfor de er «*Guds elskede*», Guds særlige venner og kjære barn. Det er ikke på grunn av deres egen dyd eller fullkommenhet. Apostelen sier: «… sin nådes herlighet, som han *ga oss i Den Elskede*» (Ef 1,6). *Jesus Kristus*, Faderens elskede, er hovedgjenstanden for Guds kjærlighet til oss. De som Gud ser i Kristus, er for hans skyld svært kjære for ham og elsket av ham, selv om de av natur er vredens barn og ennå fulle av skrøpelighet.

Den hellige skrift har egne ord om dette. Den taler for eksempel om Guds «øyesten» (Sak 2,12) og om «de du elsker» (Sal 108,7). Den sier: «I sin kjærlighet … gjenløste han dem» (Jes 63,9), og at han selv skal «tørke bort hver tåre fra deres øyne» (Åp 7,17). Alle slike uttrykk taler om en særlig kjærlighet og ømhet fra Gud. Og likesom den ikke blir mindre av deres skrøpelighet, fornekter han den heller ikke ved den tukten han bruker mot sine barn. Han sier selv: «Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg» (Åp 3,19).

Og apostelen sier: «Det er for tuktens skyld dere tåler lidelser. Gud handler med dere som med sønner», for «den Herren elsker, den tukter han» (Hebr 12,6–7). Gud hater synden, men elsker synderen, slik en jordisk far tukter barnet for ulydighet og likevel beholder kjærligheten til det. Slik forstår vi apostelens ord: *Guds elskede, kalte hellige*. Måtte vi bare tro disse herlige ordene av hjertet!

Men nå til selve ønsket. Apostelen sier: *Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus!* Dette er apostlenes vanlige hilsen i brevene deres. De to ordene *nåde* og *fred* rommer hele det kristne livet og all salighet.

For det første rommer ordet *nåde* all den *ufortjente barmhjertighet* som Gud har i sitt hjerte, og det ubegripelige *vennskapet* og den *godheten* han har mot dem som er i Kristus.

For det andre rommer ordet alt det gode Gud virker i de troendes hjerter ved å gi dem Den Hellige Ånd, som opplyser forstanden og helliggjør sinnet og alle krefter. Fra nådens kilde flyter alt som tjener til liv og gudsfrykt: den kallende og gjenfødende nåden, den helliggjørende, styrkende og befestende nåden. Derfor regner apostelen opp en hel rekke av *Åndens* skjønne *frukter*: kjærlighet, glede, fred, langmodighet, mildhet, godhet, trofasthet, ydmykhet, avholdenhet (Gal 5,22). Alt dette ligger i ordet nåde.

Fred var det andre apostelen ønsket dem. Ordet *fred* betyr for det første at fiendskapet i *vårt forhold til Gud* er opphevet fordi forsoningen har skjedd. For det andre betyr det at sjelen er seg dette bevisst og derfor har ro i samvittigheten og en god fortrolighet til Gud.

Denne freden henger nøye sammen med *nåden*. Om dette taler apostelen i 5,1: «*Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus*.» Slik utlegger også Luther de to ordene *nåde* og *fred* i apostelhilsenen: «Disse to korte ordene rommer hele det kristne livet: *nåden*, syndenes forlatelse; *freden*, en glad og salig samvittighet.»

Men freden rommer også *alt det gode* og all den hjertelige *tryggheten* og *lykken* som følger med dette gode forholdet til Gud. Derfor sier apostelen at vi da ikke bare roser oss av den nåden vi nå står i, men også av håpet om den herligheten Gud skal gi. Ja, ikke bare det, men vi roser oss også av trengslene, fordi vi vet at trengselen virker alt mulig godt.

«Ja,» sier han til slutt, «*vi roser oss også av Gud*.» Vi roser oss av at Gud selv nå er vår Far, og at vi derfor må ha alt godt. For «*er Gud for oss, hvem er da imot oss?*» Tenk: *Gud, som ikke sparte sin egen Sønn*, men ga ham *for oss alle*, hvordan skulle han kunne annet enn *å gi oss alle ting med ham*? Så mye ligger i ordet *fred*.

Og tenk: Når Gud har gjort det nådeverket i et menneske at han har åpnet dets åndelige sanser, så det ser hva det vil si at himmelens og jordens Herre er dets venn på grunn av forsoningen ved Jesus Kristus – da må det sannelig være en høy og salig fred.

Og når jeg i tillegg har fått øye for den sannheten at ikke et hår kan falle av hodet mitt uten den mektige og gode Fars vilje, at det ikke finnes noe ondt han ikke kan bøte på så snart det behager ham, og at han umulig kan la noe ondt ramme meg som ikke er helt nødvendig for meg – da er dette sannelig en høy og salig fred.

Men denne freden kalles med rette *fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus*, slik apostelen sier her. Vi skal forstå at denne freden ikke bare er en gave som bare Gud kan gi, men at freden også må bestå i Gud selv, i hans vennskap og hans makt. Legg merke til det! Han sier ikke: *fred fra verden*, for Kristus sier: «I verden har dere trengsel» og «verden hater dere» osv. Han sier ikke: *fred fra kjødet*, for «kjødet begjærer imot Ånden». Han sier ikke: *fred fra djevelen*, for djevelen er «i stor vrede» (Åp 12,12).

Ja, han sier heller ikke: fred på grunn av gode kår, gode venner, et godt rykte, god helse osv. For alt dette er en ustadig fred. Men han sier: *fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus*. Han ønsker oss en guddommelig og himmelsk fred, slik også Kristus sier: «*Min fred gir jeg dere. Ikke som verden gir, gir jeg dere*» (Joh 14,27).

Verdens fred består i at det ytre onde som uroer oss, blir tatt bort. Når en fiende står utenfor en by, er det ufred til fienden er borte. Det er også ufred når fattigdom eller sykdom tynger deg; men når dette onde er borte, har du fred igjen. Når onde tunger angriper deg med løgn og spott, har du ufred; men når spotten opphører, har du fred igjen. Slik er verdens fred.

Men *Guds fred* består i at du har fred i hjertet selv om alt dette ytre onde fortsatt varer og plager deg. Du har den fordi *Gud* er din venn, og fordi Gud er allmektig, hører dine bønner, teller dine tårer og i samme øyeblikk han vil, kan true stormen og gi deg hvile igjen.

Guds fred består i at kjødet ditt ennå er fullt av synd, og djevelen anfekter deg med fristelser og anklager i samvittigheten, men at du likevel vet at Kristus med sin rettferdighet og nåde er mye større enn alt dette og er din mektige forsvarer hos Faderen.

Guds fred består i at alt ondt i verden ennå kan plage deg – sykdom, fattigdom, onde tunger og mer – men at du likevel vet at Gud og hans vennskap er tusen ganger større enn alt dette. Du vet at han snart skal komme og ta deg fra denne jammerdalen hjem til seg i himmelen, der du for evig skal være fri fra alt ondt, trygg og salig hos Gud og hans hellige. Dette er Guds fred.

Men siden denne freden hviler på nåden i hjertet, kan den både øke og minke. Og siden hele vår kristendom hviler på nåden og freden i hjertet, må vi sørge for at de blir økt «gjennom kunnskapen om Gud og Jesus, vår Herre» (2 Pet 1,2). Jo bedre vi kjenner Gud og vår Herre Jesus Kristus, desto mer nåde og fred i hjertet. Måtte derfor hver kristen flittig ta vare på disse dyrebare skattene i sitt hjerte! Ja, måtte Gud selv gi oss sin nåde til det!

Det som nå følger i v. 8–15, er en utgytelse av apostelens hjerte. Det kan vise oss hva det vil si å være «brennende i ånden» – et speil for enhver kristen, men særlig for sjelesørgere.

8. Først takker jeg min Gud ved Jesus Kristus for dere alle, for i hele verden blir det talt om deres tro.

Med andre ord: «Det første jeg kjenner når jeg tenker på dere, er en hjertelig glede og takknemlighet mot Gud, som har virket slik blant dere at det i hele den verden vi kjenner, det vil si i hele Romerriket, blir talt om hvordan folk i hovedstaden har begynt å forkaste avgudsdyrkelsen og ta imot Kristi evangelium.»

I apostelens glede og takk til Gud for det han har hørt om evangeliets framgang i Roma, ser vi et kjennetegn ved det rette åndelige sinnet. Det skiller seg fra den kjølige, beregnende og mistenksomme ånden. Den kan for det første ikke tenke godt om en åndelig bevegelse den har hørt om og bare kjenner på avstand, enda bevegelsen har Kristus og omvendelsen til ham som kjerne og midtpunkt.

For det andre kan den ikke *glede seg* over den, men lar den kjølig stå for egen regning. Slik var det ikke med apostelen Paulus.

Vi ser til og med at han gledet seg over den Guds nåde han merket i menigheten i Korint (1 Kor 1,4–9), enda han hadde så mye å misbillige og refse der. Det er den rette Guds nåde. Kjærligheten ser Guds verk, tror og håper godt (1 Kor 13) og gleder seg allerede når sjeler *søker* Jesus og flokker seg om ham, selv om mange feil og mistak ennå henger ved dem. Dette må de tenke over som bare vil glede seg når de ser mer feilfrie kristne, og som bare holder disse for hellige.

Apostelen sier derimot: «Jeg takker min Gud for dere *alle*.» I v. 7 har han sagt hvem han mener, nemlig de «kalte hellige». Blant dem må det jo alltid være stor forskjell. Det sier han også i kap. 14: noen var svake, andre sterke; noen hadde flere feil, enkelte var kommet lenger i helliggjørelsen. Men her gjør apostelen ingen forskjell på dem og takker Gud for dem *alle*. For de var jo alle Guds elskede, kalte hellige; de var alle født av Gud, og den fødselen er hovedsaken.

Likesom alle barna i et hus er barn og arvinger bare i kraft av fødselen og derfor særlig kjære, hvor ulike de enn er i alder og utvikling, slik er det også med Guds barn. De er alle velbehagelige for Gud bare for Kristi skyld, og i dem alle er det et stort under av Gud, som vi med rette må prise ham for. Apostelen priser *Gud*, ikke de omvendte sjelene, for denne nåden, og han legger til: *ved Jesus Kristus*.

Alle Guds gaver kommer til oss gjennom Kristus, og alle våre bønner og takksigelser går gjennom Kristus tilbake til Gud. Vi har ikke noe samfunn med Gud uten ved den eneste mellommann mellom Gud og mennesker. Ikke engang takken vår er Gud til behag uten ved ham som Gud har kjær.

Til sist ser vi også her at apostelen ikke har funnet det farlig å anerkjenne det verket Gud hadde gjort i dem. Apostlene begynner gjerne brevene sine med de mest oppmuntrende ord i denne retning, og de bygger også formaningene sine på den nåden som allerede er gitt dem som er født av Gud. Også Herren Kristus selv gledet seg over dem som trodde på ham og elsket ham, se Matt 16,17; Åp 2,2.3.4.13.14.

9–10. For Gud selv, som jeg tjener i min ånd i hans Sønns evangelium, han er mitt vitne på hvordan jeg stadig minnes dere i bønnene mine, og ber om at det endelig en gang ved Guds vilje må lykkes for meg å komme til dere.

Gud er mitt vitne. Det ser ut til at apostelen har tenkt at de hellige i Roma ikke kunne tro at han, som var fremmed for dem, kunne ha en slik omsorg for dem. Derfor tar han Gud til vitne på hvor uavlatelig han minnes dem i sine bønner. Han lar dem få vite om sin brennende kjærlighet for å vekke dem til å åpne hjertene sine for Kristi fylde av velsignelse.

Og for ytterligere å vise at han ikke tar Gud til vitne lettsindig, legger han til: *som jeg tjener i min ånd i hans Sønns evangelium*. «Som jeg tjener i min ånd», det vil si i troen på ham, i kjærlighet til ham og i iver for hans ære. Ved den Gud han tjener på denne måten, forsikrer han at han stadig ber om at det må lykkes for ham å reise til dem.

Se her igjen et bilde av en rett sjelesørger, som i bønnene sine stadig tenker på sjelenes vel. Ja, det er også hver kristens plikt å be for andre. De som tror på evangeliet, må like gjerne *be* om dets framgang som *arbeide* for den. Bønn og arbeid bør gå sammen hos dem. Å be uten å arbeide er å friste Gud; å arbeide uten å be er å ta æren fra Gud. Så lenge disse to midlene ikke går sammen, kan man ikke vente noen større velsignelse.

I dette verset ser vi både apostelens liv for Gud og hans kjærlighet til sjelene, og det svarer til de to hovedgavene: *nåde* og *apostelembete*. Det er som om han ville si: «Gud har gitt meg nåde, og jeg tjener ham i min ånd. Han har gitt meg apostelembete, og jeg tenker stadig på sjelenes vel.»

Og apostelen *ba om* at det måtte lykkes for ham å reise til Roma *ved Guds vilje*. Han hadde innsett at han ikke engang kunne klare noe slikt ytre foretak uten at Gud lot det lykkes. Også apostelen Jakob lærer oss å gi Gud æren, så vi ikke engang legger ut på en reise uten å si: «Om Herren vil» (Jak 4,15). Men apostelen forklarer videre:

11–12. For jeg lengter etter å se dere, så jeg kunne la dere få del med meg i noen åndelig gave, slik at dere kan bli styrket. Det vil si: at vi kunne oppmuntres sammen med dere ved vår felles tro, deres og min.

Det var for å styrke brødrene og la dem få del i en åndelig gave at apostelen ville komme til dem. Hvordan de åndelige gavene skulle bli delt og brødrene styrket, viser han med tillegget: *Det vil si: at vi kunne oppmuntres sammen med dere ved vår felles tro, deres og min*. Alle kristnes erfaring bekrefter også at det styrker vår ånd og øker de viktigste nådegavene bare å se troen vokse hos brødre, særlig når den kommer til uttrykk i lære, i bønner og lignende.

De troende i Roma skulle få mer nåde, tro, kjærlighet og kraft ved apostelens besøk: ved det hans brennende ånd ga uttrykk for i taler, bønner og kraftige gjerninger, og særlig ved hans forkynnelse og undervisning i evangeliets hemmeligheter. Men apostelen skulle også selv bli styrket og oppkvikket i sin ånd ved å se Guds verk hos dem.

Det er en ubestridelig sannhet at de åndelige gavene blir delt gjensidig gjennom den vederkvegelsen vi får når vi oppmuntres ved hverandres tro. Som man pleier å si: «Det ene glødende kullet tenner det andre.» Når flere troende er samlet om Jesu navn, blir Åndens liv kraftigere. Troen, kjærligheten, bønnen, bekjennelsen og alle Åndens gaver får ny kraft og blir styrket.

Derfor har slike sammenkomster med brødre også vært et velsignet nådemiddel helt fra menighetens første dager. Lukas forteller: «Hver dag kom de trofast og med ett sinn sammen i templet og i hjemmene brøt de brødet og holdt måltid med fryd og hjertets oppriktighet. De lovet Gud …» (Apg 2,46–47). Derfor er det alltid et betenkelig tegn om du har en ånd som ikke elsker samvær med brødre, det samværet som styrker det åndelige livet. Apostelen legger til:

13. Jeg vil ikke, brødre, at dere skal være uvitende om at jeg ofte har satt meg fore å komme til dere, men helt til nå er jeg blitt hindret. Også hos dere ville jeg gjerne høste noen frukt av mitt arbeid, likesom blant de øvrige hedningefolk.

Her gjør apostelen oppmerksom på at hans kjærlige iver for dem han skrev til, lenge hadde bodd i hjertet hans; den hadde ikke nettopp oppstått. Og det vil han ikke at de skal være uvitende om. For som sagt har det en vekkende og oppkvikkende virkning på sjeler å vite at fromme mennesker har omsorg for dem.

Også hos dere ville jeg gjerne høste noen frukt, sier apostelen. Han ville gjerne bringe dem en velsignelse, så han også kunne høste noen frukt blant dem. Men skal det lykkes, må det være Gud «som gir vekst» (1 Kor 3,7).

Likesom blant de øvrige hedningefolk. Apostelens arbeid hadde allerede båret mye frukt blant andre hedninger, se 15,18–19. Under mye lidelse og arbeid hadde han allerede vandret gjennom en stor del av Syria, Asia og Hellas. Men ennå ville han ikke hvile, for han ville også høste noen frukt i Roma. Hittil var han blitt hindret i å komme til dem fordi det hadde vært så mye å gjøre andre steder, se 15,22. På samme måte ble han fortsatt hindret til Herrens tid kom.

Da kom Paulus virkelig til Roma, men på en helt annen måte og under helt andre forhold enn han hadde tenkt da han ba om at det måtte lykkes for ham å komme dit. Han kom til Roma som fange i lenker, han hadde lidd skipbrudd på reisen, og han ble holdt i fengsel etter at han kom fram. La oss også her se på den underfulle Gud! Hans mest trofaste tjener hadde lenge bedt om en lykkelig reise – og slik ble den! Slik pleier Herren å fare fram med sine mest trofaste venner.

Men bønnen var likevel hørt: Reisen ble lykkelig for dem som tok imot fangen. Selv om *han* var bundet, var Guds ord ikke bundet, og ved Guds underfulle styrelse tjente alt til å utbre hans rike. Men vi vender tilbake til teksten. Apostelen forklarer hvorfor han ikke kunne slå seg til ro med det arbeidet han hittil hadde gjort:

14. Jeg står i gjeld både til grekere og barbarer, både til vise og uvise.

Apostelen følte seg i gjeld til alle folk, uansett hvilket dannelsestrinn de sto på. Se 1 Kor 9,16–17: «For om jeg forkynner evangeliet, så er det ikke noe å rose meg for. Det er en nødvendighet som ligger på meg» osv. – «… da er det et husholderoppdrag som er betrodd meg.» Måtte alle som står i prekenembetet, tenke på at de ikke tilhører seg selv og kan gjøre som de vil, men at Herren som har kalt dem, en dag skal kreve dem til regnskap for hvordan de har utført hans ærend.

De to navnene *grekere* og *barbarer* betegner hele menneskeslekten. Også romerne hadde jo gresk dannelse og ble derfor regnet med under navnet grekere. Alle folk som ikke kunne gresk, ble kalt barbarer, fordi grekerne syntes alle andre folks språk var grove og plumpe. De «vise» er de dannede og kunnskapsrike, mens de udannede og ukyndige kalles «uvise».

Ved den tjenesten Paulus hadde fått, følte han seg forpliktet til å forkynne evangeliet for alle. For det var like nødvendig for alle til salighet, og i det store spørsmålet om hvordan Gud ville gjøre menneskene salige, er alle mennesker ukyndige, hvilket folk og hvilket dannelsestrinn de enn hører til.

15. Derfor er jeg for min del rede til å forkynne evangeliet også for dere i Roma.

Fordi apostelen så på sin plikt til å forkynne evangeliet for alle folkeslag, var han rede til å komme også til Roma. Det er et eksempel alle kristne bør følge. Vi er ofte mer bekymret for framgangen og følgene av det vi gjør, enn for Guds bud. Vi glemmer at det bare er vår sak å *gjøre* det Gud har befalt, og at det er hans sak å gi *frukt* og *framgang*. Slik bør det ikke være.

Bare for å gjøre sin plikt ville apostelen reise til Roma. Der hadde den mektige verdensånden – den hedenske keiserens sete og midtpunktet for hedensk lærdom og stolthet – uten tvil skapt store vanskeligheter for ham. Han skulle jo bare forkynne evangeliet, som lød anstøtelig og tåpelig for dem som bare søkte menneskelig visdom (1 Kor 1,18–24). Dette har han nok tenkt over. Derfor sier han nettopp nå:

16. For jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror, både for jøde først og så for greker.

Her begynner en ny del av brevet. I de femten foregående versene har apostelen skrevet en innledning til brevet. Nå angir han med korte, men innholdsrike ord *hovedemnet* for de elleve første kapitlene, nemlig den store hovedlæren om menneskets frelse. **For jeg skammer meg ikke ved evangeliet.**

En kunne spørre hvorfor apostelen kommer med denne bemerkningen. Evangeliet er jo ikke noe å skamme seg ved. Gud i himmelen har gitt oss det, og det er derfor det mest ærefulle som finnes på jorden. Hvorfor sier da apostelen at han *ikke skammer seg ved det*? Uten tvil fordi mennesker likevel pleier å skamme seg ved det.

Mange vil sikkert mene at dette bare gjaldt på apostelens tid, da vantro jøder og hedninger ikke kjente evangeliets herlighet og foraktet det i sin falske visdom. Det er sant at det var slik på apostelens tid. Evangeliet var et anstøt for jøder og en dårskap for hedninger, ettersom jøder krevde tegn og grekere søkte visdom (1 Kor 1,22–23).

Men det er akkurat slik i dag også: Evangeliet er et anstøt og en dårskap for de fleste av dem som er døpt til Herrens navn.

Menneskenaturen er den samme til alle tider og på alle steder, uansett hvor mye det ytre forandrer seg. Derfor gjelder også hele Guds ord til alle tider og for alle folk, enten det er jøder eller hedninger, muslimer eller navnekristne. Overalt skjer det apostelen sier: «*Et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til.* For det er en *dårskap* for ham, og han *kan* ikke kjenne det, det kan bare bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14).

Og ikke bare det. Kristi evangelium står også på alle måter i den hardeste strid med alt det som ligger dypest i vår natur. Evangeliet angriper det mennesket elsker aller mest: sin egen *uavhengighet*. Der kreves det at både forstand og vilje bøyer seg uten forbehold under Kristi ord. Der blir all hovmodig innbilskhet og all tillit til seg selv grundig slått ned. Der blir Gud alene stor, og mennesket bare en fattig tigger.

Slikt kan aldri behage menneskenaturen. For den er det bare pine og død. Her er grunnen til at Kristi ord og Kristi sanne vitner alltid må bli hatet av alle som ikke er født av Gud.

Derfor sa Herren også ofte til disiplene sine at de måtte være forberedt på å bli hatet av alle mennesker for hans navns skyld. Han erklærte at de ikke var hans sanne disipler hvis de ikke fikk dette kjennetegnet hans, hvis det ikke gikk dem som Mesteren (Joh 15,20; Luk 6,26). Det er ikke Kristi sanne og rene evangelium hvis verden kan elske det, hvis det ikke blir hånet og angrepet.

Men ingen av evangeliets fiender vil se ut som om han hater det som er godt og rett. Derfor må fiendskapet pynte seg med et skinn av iver for sannheten. Slik håner de Kristi sak som *dårskap*, eller som noe *falskt* og *ondt* som fortjener å bli kritisert og avskydd.

Kristi disipler og venner har alltid vært den minste flokken, mens hele verden, som håner dem, er den store, toneangivende og ansette flokken. Da er det lett å forstå at det alltid blir en tung fristelse å skamme seg ved ham og hans ord.

Å, det blir en usigelig hard kamp for mange kristne å gi avkall på hele verdens aktelse og se seg foraktet og framstilt på det verste av sine nærmeste, av vennene sine og av hele samfunnet for Kristi skyld. Menneskers aktelse, vennskap og tillit er jo dyrebart også for de troende. Nå må vi gi avkall på alt dette. Det kreves et guddommelig verk i sjelen for å holde ut trengslene (2 Tess 1,4).

For vi taler her ikke om *den* gudsfrykten som verden kan godta og akte, men om den sanne, ekte etterfølgelsen av Kristus. Den må nødvendigvis være et anstøt og en dårskap for hele verden, så sant Kristus har sagt: «En tjener er ikke større enn sin herre. Har de forfulgt meg, så vil de også forfølge dere. Har de holdt fast på mitt ord, så skal de også holde deres» (Joh 15,20).

Det er som om han ville si: «Påstår de at de hater dere på grunn av en feil, for eksempel mangel på ydmykhet, mildhet eller saktmodighet, så vit at *jeg* var «saktmodig og ydmyk av hjertet», og likevel har de hatet *meg*.»

Dette er altså den første og vanligste siden ved fristelsen til å skamme seg ved Kristus og hans ord. Men vi har ennå ikke sett hva apostelen først og fremst siktet til, noe som særlig evangeliets forkynnere forstår. Det går enda dypere.

Gir vi nøye akt på apostelens ord, vil vi merke noe. Han sier: «Jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er en *Guds kraft* til frelse for hver den som tror.» Legg godt merke til denne sammenhengen. Nettopp bemerkningen om at evangeliet er *Guds kraft* til frelse, viser hva han egentlig hadde i tankene da han erklærte at han ikke skammet seg ved det.

Paulus hadde, likesom Kristus, ikke mye bry med de store massene som verken utøvde eller aktet noen religion. Det var særlig de som utøvde sin gudsdyrkelse med en viss iver, som skapte vanskeligheter. Det var de som, slik han

sier i 2,19–20, regnet seg selv for å være «en veiviser for blinde, et lys for dem som er i mørket» osv., og som hadde «den rette form for kunnskap og sannhet i loven».

Se, det var alltid disse som kjempet mot evangeliet. De påsto at Kristus og Paulus «opphevet loven ved troen» (3,31), og at evangeliet var en svak og løs lære som undergravde det rette alvoret. Langt fra å gjøre mennesker hellige gjorde den dem tvert imot tøylesløse, mente de. I det minste var det en svak og løs lære sammenlignet med loven.

Evangeliet var et svakt ord, mente de. Det er mot denne gamle oppfatningen hos dem som ennå har høye tanker om lovens og menneskets egen kraft, at apostelen retter dette ordet om evangeliet: *Det er en Guds kraft*. Det ser vi tydelig av hans ord i 1 Kor 1,18.24–25, der han sier: «For *ordet om korset* er vel en *dårskap* for dem som går fortapt, men for oss som blir frelst, er det en *Guds kraft*.» «Vi forkynner *Kristus*, *Guds kraft* og *Guds visdom*. For Guds dårskap er visere enn menneskene, og Guds svakhet er sterkere enn menneskene.»

«Guds svakhet!» Han kalte det «Guds kraft», så det må ha vært andre som kalte det «svakhet». Men da svarte apostelen: «Er evangeliet svakt, så er det *Guds svakhet*, og den er sterkere enn menneskene. Evangeliet er en *Guds kraft*.»

Enda tydeligere blir dette når han i 3,31 sier: «Opphever vi så loven ved troen? Langt derifra! Vi stadfester loven.» Det er bare evangeliet som gjør at et menneske virkelig begynner å holde loven. Det er bare ved evangeliet at et menneske får Guds kraft. Evangeliet har ord på seg for å være en svakhet, men det er tvert imot en *Guds kraft* i menneskene, både til rettferdighet og helliggjørelse.

Dette har apostelen forklart så grundig, særlig i brevene til romerne og galaterne, at enhver tydelig kan se hva han sikter til. Han beviser at loven verken kan rettferdiggjøre eller helliggjøre mennesket.

I stedet for å rettferdiggjøre er det nettopp loven som fordømmer alle mennesker, fordi ingen er rettferdig for den. Derfor er også de som holder seg til lovgjerninger, under forbannelse (Gal 3,10). I stedet for å helliggjøre vekker loven de syndige lidenskapene og gjør synden større, for ved budet blir synden overmåte syndig (Rom 7,5–13). Den virker ikke kjærlighet og liv, men vrede og død. «For bare hvis det var gitt en lov som hadde kraft til å gjøre levende, kom rettferdigheten virkelig av loven» (Gal 3,21).

I syndefallet ble mennesket åndelig dødt, fiendtlig innstilt mot Gud og hans vilje og tilbøyelig til alt ondt, ja, «solgt til trell under synden». Loven krever av mennesket det som det i en slik tilstand ikke makter, og fordømmer det hvis det ikke oppfyller alt.

Følgen blir da en av to. Enten holder det seg til de gjerningene det kan gjøre, og blir en hykler og fariseer som glemmer at det største i loven er selve hjerteforholdet til Gud, gudsfrykt og kjærlighet. Eller det er blitt dypere grepet og vakt, så Guds røst og øyne forfølger dets syndige tanker og lidenskaper, og det erkjenner Guds dom over hver syndig tanke og sinnsbevegelse. Da stanser det opp i bitterhet mot en slik Gud, i fortvilelse og død.

Så mye kan loven utrette, og til det har Gud også bestemt den. Men når Kristi evangelium kommer og forkynner full nåde og tilgivelse for mennesket

akkurat der det ligger i sin synd, ondskap og fortvilelse, da fødes et helt nytt liv i hjertet: et nytt syn på Gud, en hjertelig tillit, kjærlighet og takknemlighet. Slik virker evangeliet i mennesket det som loven aller først krevde: *kjærlighet til Gud*. Denne kjærligheten, dette livet i Gud, er jo helliggjørelsens innerste grunn og vesen.

Men at evangeliet er en *Guds kraft* til menneskets frelse, gjenfødelse og helliggjørelse, er dessuten en *Guds hemmelighet*. Apostelen sier at Gud fant for godt «*å frelse dem som tror, ved forkynnelsens dårskap*» (1 Kor 1,21). Det skal skje ved en forkynnelse som mennesker kaller dårskap. Slik skal deres forstand på godt og ondt, som de ville ligne Gud i, bli fullstendig tilintetgjort. Den gamle innbilskheten i oss skal dødes, og vi skal på den måten lære å tro på *Gud* alene.

Men at mennesket skal bli så fullstendig tilintetgjort, både i forstand og krefter, og bøye seg for noe det synes er både dårskap og svakhet, det er helt uutholdelig for naturen. Du som med oppriktig alvor forkynner at «alt kjød er gress», vil bli sett på som en forvillet dåre eller en falsk ånd som ikke vil anstrenge seg for å bekjempe synden, men vil la kjødet herske.

Både inne i ditt eget hjerte og utenfra, fra gjerningshellige som ennå er ved sine fulle krefter, skal du stadig høre denne røsten: «Vi har da sannelig kraft selv. Vi duger da til noe. Hvis vi bare anstrenger oss alvorlig, skal vi nok kunne bekjempe synden.»

Og så får du det rådet at du ikke lenger skal tro at Kristus skal være oss både rettferdighet og helliggjørelse (1 Kor 1,30). Vi må bryte opp fra denne svakhetslæren og ta fatt på noe annet: Vi må tro på vår egen kraft og bruke den godt, så skal vi bli hellige på en annen måte enn vi var blitt ved evangeliet.

Dette er den mektigste og fineste fristelsen som noen gang møter en kristen. For det første er ingenting så inngrodd i vår natur som å tro på oss *selv* og ikke på Kristus. For det andre har ingen fristelse et slikt skinn av hellighet og alvor som denne. Og for det tredje slipper du på denne veien korsets anstøt og blir regnet for en alvorlig, from og redelig mann.

Ja, en kan frykte for at mange som en gang har forstått og erfart evangeliets kraft, ikke holder ut i den rene bekjennelsen av det. I det minste viker de av fra den på en finere måte og legger seg til en tone som støtter den menneskelige innbilskheten. Oftest blir de drevet til det fordi de ser at de da slipper den stadige hånen og vinner anseelse som forstandige og alvorlige menn.

Litt etter litt er de blitt trette av korsets anstøt. Det antyder apostelen i Gal 5,11 og 6,12. Det koster svært mye alltid å gi avkall på en anseelse som en kunne vinne bare med noen få ord.

Men Herren ser hva ditt hjerte mener. Han som vet hva som bor i mennesket, har alvorlig advart: «For den som skammer seg over meg og mine ord i denne utro og syndige slekt, ham skal også Menneskesønnen skamme seg ved når han kommer i sin Fars herlighet med de hellige engler» (Mark 8,38).

Forkynner du evangeliet slik at du ikke formaner de troende til å leve et liv «som er Kristi evangelium verdig» (Fil 1,27), til å «våke og be» og til å «ta Guds fulle rustning på» (Ef 6,13), da fortjener du å bli irettesatt fordi du ikke forkynner hele Guds ord.

Men det vi taler om her, er noe annet. Selv om du både bruker loven som en tuktemester til Kristus og formaner de troende til alt godt, må du likevel bære korsets vanære hvis du bare for alvor tror og lærer at alt kjød er gress, at vi ikke har noen egen kraft til å oppfylle Guds vilje, og derfor tilskriver Kristi gave alt og *forkynner Kristus først og sist*. Bare dette skal føre korsets vanære over deg.

Kan noen si at apostelen Paulus ikke formante de kristne eller ikke forkynte loven? Likevel fikk han den bebreidelsen at han «opphevet loven ved troen» (3,31). Ja, han ble til og med beskyldt for å lære: «La oss gjøre det onde for at det gode kan komme av det» (3,8). Dette fordi han for alvor lærte at verken vi selv eller loven hadde kraft til å gjøre oss hellige.

Loven ble tvert imot gitt «for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud» (3,19), og all rettferdighet og helliggjørelse kom av troen. Se, dette er korsets anstøt.

Og i evangeliene ser vi at det var det samme de gjerningshellige fariseerne stadig anklaget Kristus for. Da må vi spørre: Skal ikke alle hans rette tjenere ha det samme kjennetegnet? Det var jo ikke den rå hopen, men *nettopp de som hadde mest iver for Gud etter loven*, og som hadde *det samme Guds ord som vi*, som rettet denne beskyldningen mot Guds høyeste tjener. Skal vi da ikke forstå at den til alle tider er et viktig kjennetegn på det sanne evangeliet?

Legg merke til at når Paulus sier: «*Jeg skammer meg ikke* ved evangeliet», har han dermed gitt et fint kjennetegn og et avgjørende bevis på hva som er *den rette veien*. Det er den veien *som blir hånet* nettopp for forkynnelsen av evangeliet og ikke av noen annen grunn. Det er akkurat som da han sa at han tjente Gud *etter den Veien som de kaller en sekt* (Apg 24,14).

Det finnes mennesker som vil være noe helt annet enn verden. De vil være fromme og rette kristne, men på en så forstandig og «riktig» måte at kristendommen deres vinner allmenn anerkjennelse og aktelse. Og det lykkes de også med. Men veien deres har den betenkelige feilen at Herren Kristus ikke godkjenner den. Han sier: «Ve dere når alle mennesker taler vel om dere» (Luk 6,26).

Eller er det mulig at *du* har det riktigere i lære og liv enn Herren Kristus? Han slapp ikke unna beskyldningen for å være mot loven. Skulle du ikke frykte for svik fra ditt eget hjerte og fra den meget listige fienden når du lager deg en annen vei enn den Kristus og Paulus gikk?

Gid vi måtte se godt til at vi ikke tar feil av hele veien. Gid vi med all vår skrøpelighet likevel må høre til den eneste rette veien, *den* «som de kaller en sekt», og som en fristes til å skamme seg ved. Derfor må vi heller ikke skamme oss ved den, men bare prise Gud for den nåden (2 Tim 1,8–12)!

Men nå går vi tilbake til teksten. Når apostelen sier at evangeliet er en Guds kraft til frelse, legger han til: **for hver den som tror**. Han sier ikke at evangeliet er en Guds kraft til frelse for alle som *hører* det, men han sier: «For den som tror.» Dette må en tenke godt over.

Mange undrer seg over at de ikke merker noen Guds kraft i evangeliet, enda de ennå ikke har trodd det. Enten er de fremdeles sovende verdens barn, eller så er de vakt, men er stadig bare opptatt av seg selv, av sine egne gjerninger og sin egen væremåte. De har fart flyktig over evangeliets store budskap og ment at

de alltid har trodd, bare de ikke har tvilt på sannheten. Imens har hele hjertets tillit og lengsel likevel vært rettet mot det de selv kunne bidra med.

Da har de ikke erfart at evangeliet er en Guds kraft. Hvordan skulle det være mulig? Du har ennå aldri virkelig trodd at du var helt fri fra dine synder og fra alle lovens dommer bare ved Kristus, og at du var Guds elskede barn. Når du aldri har trodd det, hvordan skulle du da erfare evangeliets kraft? Men evangeliet forblir likevel det eneste som er en Guds kraft til frelse for hver den som tror.

Både for jøde først og så for greker. Grunnen til dette tillegget, denne rekkefølgen, *først jødene, så grekerne*[3], blir forklart utførlig senere, i kapittel 9, 10 og 11. Der taler apostelen om Guds gamle pakt med Israel, som var podet inn i sitt eget oljetre, Kristus (kap. 11). Jødene hadde forkastet og drept sin konge, Kristus. Likevel erklærte han uttrykkelig at apostlene skulle begynne forkynnelsen sin i Jerusalem (Luk 24,47; Apg 3,26; 13,46).

Her har vi en merkverdig lærdom. Med denne ordningen skulle Kristus ikke bare oppfylle profetiene (f.eks. Jes 2,2–3; Sal 68,16–18). Herren skulle også vise hvor stor og fri hans hjertes nåde og kjærlighet er, den som forkynnes i evangeliet. Denne nåden skulle nemlig aller først tilbys *dem* som hadde utøst hans blod, dem som hadde drept «livets høvding».

Slik ville han vise at evangeliet skulle forkynnes for *de største syndere*, ja, vise rikdommen og fullkommenheten i hans soning, siden den gjaldt også for hans mordere. Måtte da enhver virkelig tro det! Da skal han bli salig og erfare at evangeliet er Guds kraft til frelse for alle dem som tror – *alle*, ikke en eneste unntatt.

[3] Etter at Aleksanders generaler hadde grunnlagt hans rike i Egypt og Asia, ble også innbyggerne i disse landene regnet som grekere, fordi de i alminnelighet talte gresk. Og siden jødene knapt kom i berøring med andre hedningefolk, kalte de alle hedninger grekere.

17. For i det åpenbares Guds rettferdighet av tro til tro. Som det står skrevet: Den rettferdige av tro, skal leve.

Her forklarer apostelen hvorfor evangeliet er en Guds kraft til frelse. Han sier: Årsaken er at evangeliet «*åpenbarer Guds rettferdighet*» for oss, og uten den kan ingen bli salig. Men hva mener apostelen her med **Guds rettferdighet**? Slik apostelen bruker ordet her og mange andre steder i brevene sine, er Guds rettferdighet noe helt nytt eller ukjent for de fleste mennesker, også i kristenheten. En må være fortrolig med Den hellige skrifts måte å tale på i sin alminnelighet, og med apostelens egen i særdeleshet, for å kunne forstå dette uttrykket.

Etter ordlyden skulle «Guds rettferdighet» ellers bety den egenskapen hos Gud at han er rettferdig, og derfor er en redsel for syndere i sine dommer. Men her og mange andre steder har ordet en egen og helt særskilt betydning. Det betegner noe helt annet enn denne egenskapen hos Gud. Etter apostelens egen forklaring, særlig i 3,21–22, er den Guds rettferdighet som åpenbares ved evangeliet, *Kristi fortjeneste, som Gud gir og tilregner de troende*. Den kalles *Guds rettferdighet* fordi *Gud selv har gitt oss den*, og fordi det er *den eneste rettferdigheten som gjelder for Gud*.

Apostelen sier i kapittel 3: «Men nå er *Guds rettferdighet*, som loven og profetene vitner om, *blitt åpenbart* uten loven, *det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror.* For det er ingen forskjell, alle har syndet og mangler Guds herlighet. Og de *blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus*.»

I kapittel 5 blir denne Guds rettferdighet beskrevet enda grundigere som den store «gaven» fra Kristus, han som ofret seg selv for menneskeslektens mange synder. Guds store nådetanke blir der forklart slik: «For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved *det ene* menneskets ulydighet, så skal også *de mange* stilles fram som rettferdige ved *den enes* lydighet.»

Ved syndefallet hadde mennesket mistet all sin egen rettferdighet og all evne til å være rettferdig for Guds lov, og som det nå var, måtte det være evig fordømt. Da besluttet Gud i sin store barmhjertighet selv å skaffe det en rettferdighet, en fullkommen oppfyllelse av loven, både av budene og av de straffene som var idømt oss, og som vi lå under.

Når mennesket tar imot denne rettferdigheten ved tro, er det helt fritt fra all skyld og fra alle lovens dommer, og innskrevet i himmelen som arving til det evige liv.

Det er denne Guds rettferdighet engelen Gabriel talte om i Daniel 9, da han sa om Kristi død: «Til å innelukke frafallet og til å forsegle synder og til å dekke over misgjerning og til å *føre fram en evig rettferdighet*.» Det er denne Guds rettferdighet som betegnes med «den beste kledningen» (Luk 15,22), med «bryllupsklær» (Matt 22,12) og med de hvite kappene som var «gjort hvite i Lammets blod» (Åp 7,13–14).

Nå sier apostelen at denne Guds rettferdighet blir åpenbart ved evangeliet. Den ble ikke til først i evangeliets tid, og det var heller ikke da den begynte å bli tilregnet mennesker. I Guds øyne var jo Lammet slaktet fra verdens grunnvoll ble lagt (Åp 13,8).

Den var heller ikke ukjent i den gamle pakts tid. Han har jo nettopp vist til en profets vitnesbyrd om rettferdiggjørelsen ved tro (Hab 2,4), og i kapittel 4 viser han at Abraham ble rettferdiggjort ved at den samme rettferdigheten ble tilregnet ham. Men den ble åpenbart på den høyeste og mest fullkomne måten ved evangeliet.

Når det gjelder Guds rettferdighet, er det tre store tidsavsnitt å se på. Det første er da Gud i sitt evige råd fattet den nådefulle beslutningen om den. Det andre er da han i den gamle pakts forberedende tid lovte den og lot den gjelde for alle dem som i sannhet trodde på den lovede Frelseren. Det tredje er da den ble fullt åpenbart og forkynt ved evangeliet.

Om hvordan denne rettferdigheten skulle åpenbares i evangeliets salige tid, gav Herren Gud mange dyrebare løfter i Det gamle testamente, slik som dette: «*For min frelse kommer snart, og snart skal min rettferdighet åpenbares*» (Jes 56,1).

Men apostelen legger til: **av tro til tro**. Dette er et underlig og dunkelt uttrykk. Noen har forklart det slik: fra den troen en i Det gamle testamente hadde på Frelseren som skulle komme, til Det nye testamentets tro på ham som allerede er kommet. Andre igjen: fra én grad av tro til den neste osv.

Men uten tvil har de forstått det rett som knytter uttrykket «*av tro*» til *Guds rettferdighet*. Da betyr det helt enkelt: I evangeliet åpenbares *Guds rettferdighet av tro*, det vil si den rettferdigheten som er av troen, «til tro», det vil si for at en skal tro. Rettferdigheten av troen blir åpenbart i evangeliet for at mennesker skal tro.

Det stemmer også med v. 5, der apostelen sier at han hadde fått apostelembetet for å virke *troens lydighet*. Det er den lydigheten som består i å tro på Jesus Kristus, han som ofret seg selv for oss og slik vant Guds rettferdighet for oss (3,22).

Som det står skrevet i Hab 2,4: «*Den rettferdige av tro, skal leve*.» Her viser han til skriftene i Det gamle testamente. De bekrefter det han har sagt, og beviser at han ikke har kommet med noen ny lære, men at Gud alltid har rettferdiggjort mennesket på samme måte. Alle som er blitt rettferdige for Gud og salige, er blitt det ved troen på Kristus. Det sies allerede om Adams andre sønn, Abel, i Hebr 11,4.

I Gal 3,11 viser apostelen at ingen blir rettferdiggjort for Gud ved loven, for «den rettferdige av tro, skal leve». Og i Hebr 10,10–39 formanes det til å holde ut i troen. Ved den troen har mennesker i den gamle pakts tid fått Guds rettferdighet og vitnesbyrdet om den, og det blir vist med eksempler fra historien gjennom hele kapittel 11.

Når nå denne eneste veien til rettferdiggjørelse og frelse åpenbares ved evangeliet, kan vi forstå hvorfor bare evangeliet er en Guds kraft til frelse. Mange mener at all trøstende tale om Gud og hans nåde er evangelium. Så snart de hører noen tale trøstende, sier de at han taler evangelisk. Dette er en farlig villfarelse. Utallige er de som har gått til evig fortapelse med en eller annen slags trøst i Guds nåde.

Nei, evangeliet er et sikkert og bestemt ord. Likesom loven inneholder bestemte bud fra Gud, er også evangeliet et bestemt ord om veien til salighet. Det er et gledelig budskap: *Alt er fullbrakt!* Men det er også et bestemt bud: *Hyll Sønnen!*

Evangeliet erklærer at «ingen kommer til Faderen uten ved» Sønnen. Evangeliet legger fram for oss den rettferdigheten som er av troen på ham, og lærer at vi *bare ved den* blir salige. Evangeliet lar Gud beholde alle sine fullkommenheter og lærer at ingen blir salig hvis han ikke eier en rettferdighet som fullkomment tilfredsstiller alle lovens krav. En slik rettferdighet har vi bare fra Kristus.

Evangeliet viser at «*rettferd* og *rett* er hans trones grunnvoll», at «*nåde* og *sannhet* går fram for hans åsyn». Det viser at bare den skal leve som allerede her er blitt dømt for sine synder, men som også allerede her er blitt frikjent for alle sine synder, benådet og forent med Gud til én ånd med ham.

På alle andre veier kan en nok øve fromhet, men bare på denne veien som evangeliet legger fram for oss, blir selve hjertet forandret. Bare ved evangeliet fødes en ny skapning i mennesket, et himmelbarn som kan leve i Guds salighet. Bare evangeliet er den uforgjengelige sæden ovenfra. Ved den blir vi født av Gud og helliget og fornyet etter hans bilde. Alt dette forklarer hvorfor bare evangeliet er *en Guds kraft til frelse for alle dem som tror*.

18. For Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker som holder sannheten nede i urettferdighet.

Her begynner den tredje delen av kapittelet. I den viser apostelen at alle mennesker er under synd (3,9), og at de etter Guds rettferdighet er under fordømmelsens dom (2,12). Med dette beviset forbereder han leserens sinn for brevets store hovedemne: evangeliets budskap om den eneste veien til salighet, Jesus Kristus og hans forsoning.

Guds vesen er kjærlighet. Men kjærligheten kan godt bli vred når den ser det onde som holder sannheten nede.

Guds vrede skal vi ikke forestille oss som en sinnsbevegelse hos Gud lik den vi kaller vrede hos oss. Nei, i Skriften betegner Guds vrede for det første hans hellige og fryktelige *mishag* over synden, hans alvorlige *nidkjærhet* og faste *vilje* til å straffe synden (Sal 95,11; Joh 3,36 m.fl.). For det andre betegner den selve de *straffedommene* Herren hjemsøker syndere med (4 Mos 16,46; Sal 78,38.49–50; Jes 5,25).

Denne Guds vrede har nok allerede ofte åpenbart seg på jorden. Først i dødsdommen Gud knyttet til overtredelsen av budet han gav våre første foreldre, og i forbannelsen over jorden på grunn av deres synd osv. Siden i mange skrekkelige straffedommer, for eksempel syndfloden, ødeleggelsen av Sodoma og Gomorra, at hedningene ble overgitt til et forvendt sinn og til skammelige lyster (v. 24–28), Jerusalems ødeleggelse, jødenes spredning og den skrekkelige strengheten som brudd på loven ble straffet med i den gamle pakt.

Til sist ble Guds vrede over synden åpenbart på en helt særskilt måte i Mellommannens skrekkelige lidelse og død, da han tømte det bitre begeret som «Faderen hadde gitt» ham. For når det gikk så hardt for seg da våre synder ble hjemsøkt på ham som var Guds egen elskede Sønn, da bør enhver kunne slutte seg til hvor fryktelig Guds nidkjærhet mot synden er.

Men tross alt dette står det ennå igjen en åpenbaring av Guds vrede som er slik at vi, når vi tenker på den, kan si at Guds vrede hittil nesten har vært skjult.

En dag skal komme, en «vredens dag», da Guds vrede i høyeste forstand skal åpenbares, «når Herren Jesus åpenbarer seg fra himmelen med sin makts engler. Han kommer med flammende ild, og tar hevn over dem som ikke kjenner Gud og over dem som ikke er lydige mot vår Herre Jesu evangelium. Den straffen de skal lide, blir en evig fortapelse borte fra Herrens åsyn og fra hans makts herlighet» (2 Tess 1,7–9).

Da skal Dommeren si til dem: «Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild» osv. Dette har Herren Jesus Kristus, den evige sannhet, selv forkynt oss.

Nå sier apostelen at Guds vrede skal åpenbares fra himmelen **over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker som holder sannheten nede i urettferdighet**. Her er det noe som er svært viktig å forstå og legge merke til. Gud hater sannelig all synd, men Guds vrede skal åpenbares bare over *ugudelighet* og *urettferdighet*. All synd er avvik fra loven og ulydighet mot Guds hellige

vilje. Men ugudelighet betyr at en ikke ærer og frykter Gud, men regner ham for ingenting.

Fra en slik kilde flyter naturligvis all urettferdighet, det vil si at en også i gjerning fritt overtrer Guds bud. En gjør ikke det en skylder Gud, seg selv og sin neste, men gjør det som er urett. Mot bedre vitende holder en tilbake det kravet sannheten stiller til hjertet. En vil ikke forstå sannheten eller tenke på den, men vil følge sin egen lyst og leve i synd og urettferdighet.

Og dette er jo det Kristus selv erklærte er den egentlige årsaken til fordømmelse. Han sa: «*Dette er dommen*, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde. *For hver den som gjør det onde, hater lyset og kommer ikke til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli refset*».

Her ser vi igjen at menneskets ansvar og fordømmelse forutsetter at det vet noe om Gud og hans vilje, men synder med vilje. Og samvittigheten sier oss at dette er en rettferdig dom. En kunne spørre hvordan apostelen kan bruke dette om *hedningene*, som ikke har Guds ord. På det svarer han slik:

19–20. For det en kan vite om Gud, ligger åpent for dem, for Gud har åpenbart det for dem. For hans usynlige vesen, både hans evige kraft og hans guddommelighet, har vært synlig fra verdens skapelse av. Det kjennes av hans gjerninger, for at de skal være uten unnskyldning.

Her erklærer apostelen at også hedningene hadde så mye kunnskap om Gud at de var uten unnskyldning. «For det en kan vite om Gud, ligger åpent for dem.» De kunne legge merke til de skapte tingene, som står for alles øyne, og av dem slutte seg til Skaperen. I skaperverket blir Guds usynlige vesen, «både hans evige kraft og hans guddommelighet», synlig: «Det kjennes av hans gjerninger.» Guds usynlige vesen har så å si fått skikkelse i skaperverket, slik at hans guddommelige fullkommenhet er blitt synlig.

Og denne åpenbaringen av Guds usynlige fullkommenhet i skapelsen har siden alltid stått for alles øyne. Derfor kan ikke noe menneske unnskylde seg hvis det ikke dyrker Gud slik en allmektig, vis, god og nærværende Gud bør dyrkes. For disse egenskapene hos Gud kan det se med egne øyne. Apostelen lærer her at de skapte tingenes vitnesbyrd om Gud er så tydelig at også hedningefolkene kunne få kunnskap av det om hans vesen, kraft og guddom – en kunnskap som strider mot ugudelighet og urettferdighet.

Det var denne kunnskapen eller «sannheten» de «holdt nede i urettferdighet» (v. 18). Ellers ville denne kunnskapen om Gud ha drevet dem til å søke mer lys om ham, og da ville alle menneskers trofaste Far også ha gitt dem det saliggjørende lyset.

For apostelen lærer i dette kapitlet at hedningenes dype fornedrelse i blindhet, dårskap og laster er Guds straff for den ugudeligheten at de ikke hadde brukt det lyset som var gitt dem. «De brydde seg ikke om å eie Gud i kunnskap» (v. 28). Dette utvikler han videre i resten av kapitlet.

Han sier riktignok at de er «uten unnskyldning». Men dermed har han ikke sagt at de bare i samvittigheten, fornuften og skaperverket hadde et lys som er nok til frelse, gjenfødelse og helliggjørelse. Han sier tvert imot at det at de manglet dette lyset, allerede var Guds rettferdige straff for at de foraktet det lyset som var gitt dem.

På den andre siden sier han heller ikke at deres skyld og dom skal bli som de ubotferdige kristnes, som har evangeliets lys. Den motsetningen har Kristus uttalt tydelig i Matt 10,15 og 11,22–24, og apostelen har antydet den i 2,12. Men han sier at Guds vrede, som har kommet over dem og ennå skal åpenbares, er rettferdig fordi de har trengt tilbake den sannheten som var åpenbart for dem, ved ugudelighet og urettferdighet.[4]

[4] Apostelen nevner ikke bare «ugudelighet», som består i å leve uten Gud så en ikke ærer ham, men føyer også til: «mennesker som holder sannheten nede i urettferdighet». Derfor ser det ut til at han særlig har siktet til det hedningenes filosofer, lærere og lovgivere gjorde. De hadde som regel en forestilling om én eneste stor Gud, men de ga likevel ikke folket denne kunnskapen om ham. Tvert imot forbød de disiplene sine å spre den. Selv Sokrates skjulte sitt lys for folket på den måten at han ikke bare bød disiplene sine å holde det for seg selv og rette seg etter landets skikk i gudstjenesten, men også selv ofret på de offentlige altrene og rådspurte oraklet i Delfi. Også Platon lærte «at det ikke var klokt å gi det menige folk det fulle lyset om Faderen til alle ting». På denne måten, og mot bedre vitende, støttet de mørket og ugudeligheten i dyrkelsen av de stumme avgudene, og alle de avskyelige lastene og forbrytelsene som fulgte med denne dyrkelsen. Også slik holder en sannheten nede i urettferdighet.

21. For enda de kjente Gud, æret eller takket de ham ikke som Gud. I stedet ble de tomme i sine tanker, og deres uforstandige hjerter ble formørket.

Når apostelen igjen sier at *de kjente Gud*, sikter han først til den kunnskapen om Gud som de hadde gjennom de midlene han nettopp har nevnt (v. 20), og gjennom loven som står skrevet i hjertene deres (2,15). Men han kan også sikte til at Gud åpenbarte sitt vesen for menneskene i paradiset og etter syndfloden, da hele menneskeslekten var én familie, Noahs familie. Hadde dette lyset blitt æret og adlydt, ville de ha beholdt det, og det ville ha vokst. Men fordi de ikke «æret eller takket ham som Gud», ble hjertet deres formørket.

Her lærer vi hvor alvorlig Gud krever av mennesket at det skal prise og ære ham i samsvar med den kunnskapen det har om ham. Selv om vi bare kjenner ham som en vis og allmektig Skaper, vil han likevel at vi skal dyrke ham. For allerede da skylder vi ham hele vårt hjertes kjærlighet, ærefrykt og lydighet.

De har ikke *takket* ham, føyer apostelen til. Vi bør uavlatelig huske at Gud er kilden til alt vi er og har, for «i ham er det vi lever og rører oss og er til». Derfor er det også en hovedregel i vår gudsdyrkelse at vi stadig takker ham, erkjenner at vi er avhengige av ham, og gir ham æren i alt.

Og tenk: Når hedningene, som mangler evangeliets lys, likevel er uten unnskyldning hvis de ikke ærer og takker Gud på denne måten, hvordan skal det da

gå oss, som han har talt til ved sine profeter og til sist ved Sønnen selv, hvis vi ikke ærer og takker vår Gud (Hebr 2,1–3)?

Hva det vil si å ære ham som Gud, fortjener nok å bli tenkt enda grundigere gjennom. Det skjer ikke bare med ord og gode gjerninger. De som forstår at Gud er ånd, skal også tilbe ham i ånd og sannhet.

Som vi alt har sagt, vil Gud at vi skal *dyrke ham i samsvar med det han har åpenbart om seg selv for oss*: elske ham fordi han er elskverdig, frykte ham fordi han er verd ærefrykt, tro på ham fordi han er trofast og sannferdig, og lyde ham i alt fordi han har makt og rett til å befale over oss i alt. Dette er å prise eller ære ham *som Gud*.

Vil vi nå for alvor prise ham slik, må vi bli sønderknust for ham fordi vi finner så mange brister og synder hos oss, og bekjenne at han dømmer rett om han kaster oss i helvete. Da priser vi ham som Gud, og han får tilbake den æren han ble frarøvet i syndefallet, da slangen sa til mennesket: «Dere kommer slett ikke til å dø!» Når vi nå erkjenner at vi har fortjent døden, priser vi ham som Gud.

Men han har også åpenbart oss sitt råd til vår frelse. Han har åpenbart oss sin Sønn og sin alvorlige vilje til å frelse alle som hyller Sønnen. Derfor kreves det at vi også her lar ham være sannferdig, så vi ikke kaster Guds nåde fra oss, men bøyer oss for hans ord og tror på hans barmhjertighet. Det er å prise ham som Gud.

Videre forstår vi at det er hans alvorlige vilje at «de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem» (2 Kor 5,15), og at de skal ta avskjed med alt som mishager Gud, og gjøre det som behager ham.

Da kreves det at vi også gjør dette med glade, takknemlige og villige hjerter, og at vi, uansett hva som ennå mangler, alltid tror på den evige tilgivelsen som han har kjøpt så dyrt og lovt oss så alvorlig. Alt dette hører med til å prise ham som Gud.

Skjer ikke dette, men vi blir «tomme i våre tanker» og begynner å leve fritt mot vår kunnskap om Gud, da følger det som en rettferdig straff at Gud tar sitt lys fra oss. Han lar våre uforstandige hjerter bli formørket og falle i all slags galskap, slik apostelen her sier om hedningene.

Dette er den alvorlige lærdommen denne teksten gir oss, og den bør særlig gripe oss som Gud har gitt evangeliet. Gud har vist oss så stor nåde. Han har ikke bare fylt hele skapelsen for våre øyne med vitnesbyrd om sitt usynlige vesen, sin evige kraft og guddommelighet. Han har også gitt oss sin egen elskede Sønn fra himmelen. Han er blitt vår bror og trofaste mellommann, og ved sin lovoppfyllelse og sitt utøste blod har han forløst oss fra synden og lovens forbannelse.

Videre har Gud gitt oss sitt ord om alt dette, og hver dag sender han oss fremdeles Den Hellige Ånd, som selv virker alt som trengs til liv og gudsfrykt. Han kaller, vekker, opplyser, tukter og trøster oss, alt etter som vi trenger det.

Tenk at Gud har gitt oss alt dette, og at verden likevel går sin egen vei! Den er trygg i sin ugudelighet, frykter ikke Gud, priser og takker ham ikke for all hans nåde, men lever fritt i sine synder, sin forfengelighet og avgudsdyrkelse. Hvem kan da undre seg over at vår Gud i sin hellige rettferdighet lar verden fare, ja, lar den bli så forblindet og forherdet at den knapt et øyeblikk frykter for helvete?

Og hvis vi som har fått nåde til å eie Åndens liv og lys, som har smakt Guds godhet og begynt å vandre etter Ånden, skulle falle fra igjen, bli tomme i våre tanker og på ny leve trygt i overlagte synder, hvor forferdelig må da ikke Guds rettferdige dom bli over oss!

Om vi var aldri så svake og syndige, men ga Gud alene æren, bekjente vår synd og usselhet for ham, dømte oss selv og søkte hans nåde, så ble jo alt tilgitt. Men hvis vi forakter ham, misbruker og trosser det lyset han har gitt oss, og begynner å holde sannheten nede i urettferdighet, hvem kan da – sier vi igjen – undre seg over at Gud i sin majestetiske rettferdighet handler med oss slik denne teksten lærer!

Men hva gjør da Herren? Han bare forlater oss. Han «tier» (Sal 50,21). Og da er det forbi med mennesket. Da er det slutt på all ettertanke og besinnelse. Da er vårt uforstandige hjerte blitt mørkt, så vi kan falle i all slags dårskap.

Herren sier: «Men mitt folk hørte ikke *min* røst, og Israel ville ikke lyde meg. Så lot jeg dem fare i sitt hjertes hardhet, for at de skulle vandre i sine egne onde råd» (Sal 81,12–13).

Han «forherder faraos hjerte» når farao lenge har motstått de vekkende besøkelsene (2 Mos 4,21). Og fordi noen «ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst», «sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten» (2 Tess 2,10–12). På denne Guds rettferdighet gir apostelen nå et talende eksempel og sier:

22. Mens de ga seg ut for å være vise, ble de dårer.

Det finnes ingen synd og ugudelighet som Gud til alle tider har vist sin vrede så forferdelig mot, som denne opprørssynden mot Gud at det falne mennesket innbiller seg at det er vist eller rettferdig. Det fantes ingen synd eller ugudelighet i Israel som Herren Kristus førte en så hard strid mot, som de skriftlærdes og fariseernes innbilskhet. Ja, «Gud står de stolte imot» (1 Pet 5,5). Og når Gud står imot dem som holder seg selv for vise, skjer det ved at han lar dem «bli dårer».

Historien vitner om at de skarpeste, klokeste og lærdeste filosofer og tenkere, både blant hedninger og kristne, alle sammen har havnet i den største dårskap når de har forkastet gudsfrykten og sannheten. Den ene visdomslæreren har da slått den andre, og mot sin vilje har de alle bare vært med på å bekrefte denne sannheten: «Mens de ga seg ut for å være vise, ble de dårer.»

Kristus var menneskenes lys (Joh 1). Da de ikke tok imot dette lyset, straffet Gud dem med forblindelse. Hele jødefolket er et stort, levende bevis på dette for hele verden. Grunnen ligger i Guds evige nidkjærhet for sin ære. Har mennesket falt fra Gud ved å strebe etter å «bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt», skal det også komme tilbake til Gud ved å kjenne sin dårskap.

Jesus frydet seg i Ånden over denne Guds dom og styring og sa: «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens Herre, fordi du har *skjult* dette for vise og forstandige, og *åpenbart* det for umyndige. Ja, Far, for slik skjedde det som var til velbehag for deg» (Luk 10,21).

Gud «fant for godt å frelse dem som tror, ved forkynnelsens dårskap» (1 Kor 1,21). «For det står skrevet: Jeg vil ødelegge de vises visdom, og de forstandiges forstand vil jeg gjøre til intet. Hvor er en vismann? Hvor er en skriftlærd? Hvor er en forsker i denne verden? Har ikke Gud gjort verdens visdom til dårskap? Brødre, legg merke til det kall dere fikk: Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det *utvalgte Gud* seg for å gjøre de vise til skamme.» Hvordan dette har vist seg blant hedningene, ser vi nå her:

23. Og de byttet bort den uforgjengelige Guds herlighet mot et bilde, en avbildning av et forgjengelig menneske og av fugler og firbente dyr og krypdyr.

Apostelen sier at fordi de i alt sitt mørke likevel påsto at de var vise, ble de dårer, sløve og dumme, ja, så avsindige at de «byttet bort den uforgjengelige Guds herlighet mot et bilde, en avbildning av et forgjengelig menneske og av fugler og firbente dyr og krypdyr».

De laget seg selv guder av tre og stein, formet ikke bare etter mennesker, men også etter dyr: okser, aper, slanger og frosker. Og de så ikke bare disse bildene som sinnbilder på den usynlige, sanne Gud, slik noen av dem har påstått. Nei, de nærte og viste den dypeste ærefrykt for selve bildet.

Og til en slik dårskap sank ikke bare de mer rå folkeslagene ned, men også de folkene som utmerket seg mest i menneskelig visdom, for eksempel grekerne og egypterne.

Om denne underlige forblindelsen av menneskets forstand taler særlig Jesaja på en malende måte. Han forteller hvordan hedningen går blant trærne i skogen og hogger ned et tre, og noe av det bruker han til brensel. «Resten av det gjør han til en gud, til sitt utskårne bilde. Han faller ned for det og tilber det. Han ber til det og sier: Frels meg, for du er min gud!» (Jes 44,17; jf. 5 Mos 4,15; 2 Kong 17 m.fl.).

24–25. Derfor overga også Gud dem i deres hjerters lyster til urenhet, til å vanære sine legemer seg imellom. De byttet bort Guds sannhet mot løgnen og æret og dyrket skapningen fremfor Skaperen, han som er lovprist i evighet. Amen.

Her hører vi igjen hva Gud gjør med dem som ikke følger det lyset han har gitt dem. Han overgir dem i deres hjerters lyster osv., og lystene fører dem ned i et dyp av urenhet, som nå blir deres fortjente lønn. «Gud blir ikke fristet av det onde, og selv frister han ingen» (Jak 1,13). Men ondskapens makt i mennesket er så stor at det farer av sted i all synd og skam hvis Gud bare forlater det.

Ved syndefallet ble menneskets natur fylt av den gamle slangens gift, av synd og all slags ondskap. Den arbeider og trenger stadig på i hjertets tanker, lyster og begjær, som en svulmende flod eller en kilde som veller fram. Herren klaget tidlig over at «menneskenes ondskap var stor på jorden, og at alle tanker

og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang» (1 Mos 6,5). Og Jesus Kristus sa: «For fra hjertet kommer onde tanker, mord, hor, utukt, tyveri, falskt vitnesbyrd, spott» (Matt 15,19).

Hvis ikke Gud holdt denne syndfloden tilbake ved sin allmakt og ved forskjellige naturlige hindringer, kunne ikke noe samfunn bestå. Ja, hele menneskeslekten ville gå under i den fremtrengende ondskapen, og alle mennesker ville i hast ødelegge seg selv og hverandre. Selv der nådens krefter ikke blir tatt imot og får virke, har Gud i sin allmenne farsomsorg for menneskeslekten lagt noen naturlige hindringer og bånd på den ødeleggende ondskapen, for eksempel en naturlig klokskap, frykt for skam og skade, omsorg for egen nytte og selvaktelse. Dessuten holder han ondskapen tilbake ved sin allmakt.

Men menneskene forakter og fordreier hans kjærlighetsråd. Når han så, som en rettferdig straff for det, tar bort disse hindringene for syndens utbrudd og overgir mennesket til seg selv og til den ondes innskytelser, da flommer ondskapens makt over alle mål og grenser. Da ser vi de forskrekkelige utbruddene som apostelen her nevner fra hedningenes liv, og som vi dessverre også ser i kristenheten.

Vi ser fæle eksempler på at selv mennesker som folk flest regnet for vise og forstandige, er sunket ned i en forskrekkelig synd eller dårskap. Den ene er tyv eller bedrager, den andre morder, en tredje ligger i avskyelige og ødeleggende laster, en fjerde tar sitt eget liv osv.

Og når de kanskje kort tid før ble regnet for kloke og hederlige mennesker og nå ender på denne ynkelige måten, da undrer verden seg og kan ikke begripe hvordan det har gått til. For aldri kunne vel det og det kloke og gode mennesket ville gjøre noe slikt, og likevel har det nå gjort det.

Hvordan har det da gått til? Ikke på noen annen måte enn den apostelen her forteller oss: «De kjente Gud, men æret ham ikke som Gud.» De hørte Guds røst, men ville ikke bøye seg. De «holdt sannheten nede i urettferdighet», de «ga seg ut for å være vise» og ville ikke tro det Gud sa til dem. For alt dette har Gud nå overgitt dem i deres hjerters lyster, og så er de blitt dårer.

Å, om hvert menneske som ennå er i stand til noen besinnelse, ville tenke i tide over det Herrens apostel her lærer oss! Mang en ung mann eller kvinne får tidlig høre Guds råd for både vår timelige og evige velferd av gode og opplyste foreldre eller lærere. De hører og forstår at Gud er allmektig, og at det ikke er klokt å trosse denne Herren. De hører og forstår at denne allmektige Gud alvorlig vil og byr at alle mennesker skal omvende seg til ham, frykte og elske ham, tro på ham, lyde og følge ham gjennom livet osv.

Men de vil ikke lyde dette Guds råd. De vil ennå følge sine lyster og verden. De mener at de nok likevel alltid skal passe seg så de ikke gjør det for grovt og ikke synker for dypt i syndens søle. De mener at de har det i sin makt å holde måte.

Legg merke til at de ikke helt vil «være Herrens egen og leve under ham i hans rike», men har tenkt å passe seg så de ikke faller for dypt. Men dette skal ikke lykkes for dem. Det er nettopp slike Herren pleier å overgi til lystenes makt, til urenhet eller forferdelig urettferdighet eller annen underlig dårskap. «Gud lar seg ikke spotte!»

Vil du ikke høre Guds ord og omvende deg helt, så hjelper det siden verken med klokskap eller årvåkenhet; du må ned i dypet. Før eller siden, i tiden eller evigheten, skal du bittert få erfare at det var ditt mest forferdelige feilgrep at du ikke lød Herren, men trosset hans vilje og råd.

Dette holder apostelen fram for oss her med hedningene som eksempel. Og han gjentar enda en gang årsaken til at de ble overgitt i sine hjerters lyster til urenhet. Han sier: «De byttet bort Guds sannhet mot løgnen.» Det vil si: De ville ikke lyde den sannheten de hadde om Gud og om hvordan han skal dyrkes, men holdt sannheten nede i urettferdighet, slik han har sagt før.

Derfor har de selv laget seg falske meninger om Gud for å kunne bli værende i syndene sine. Slik kom forblindelsen og hjertets forherdelse, så de «æret og dyrket skapningen fremfor Skaperen». Dette er en treffende beskrivelse av verdens gudsdyrkelse den dag i dag: Den ærer og dyrker skapningen fremfor Skaperen.

Han som er lovprist i evighet. Amen. Dette tillegget er dels et uttrykk for apostelens egen dype ærefrykt for Gud. Dels er det egnet til å gi avgudsdyrkelsen enda et slag, ved at han uttrykker hvordan vi burde ære og tilbe Gud. Vi skal ikke ta fra ham den minste del av hans ære, ikke engang tale om ham uten den dypeste ærefrykt, men alltid forene lov og pris med vår tale om Gud. Deretter nevner apostelen hedningenes synder, og først omtaler han en av de mest avskyelige vederstyggelighetene de var sunket ned i. Han sier:

26–27. Derfor overga Gud dem til skammelige lidenskaper. Kvinnene deres byttet om det naturlige samliv med et som er mot naturen. På samme vis forlot også mennene den naturlige omgang med kvinnen og brant i sitt begjær etter hverandre. Menn drev skammelig utukt med menn, og fikk på sin egen kropp den straffen som var uunngåelig på grunn av deres forvillelse.

Denne unaturlige hedenske vederstyggeligheten ble ikke bare drevet i Sodoma, men også blant de mest dannede hedningene, for eksempel grekerne og romerne. Om den gjelder særlig apostelens ord i Ef 5,12: «For det slike mennesker driver med i det skjulte, er det en skam bare å tale om.» Selv de mest framstående dikterne deres, som skulle eie folkets høyeste dannelse, skammet seg ikke engang over å skitne til diktene sine med denne urenheten. Så langt var de blitt *dårer* mens de ga seg ut for å være vise.

Den store, majestetiske Gud! En mer passende straff kunne han ikke legge på dem som foraktet hans sannhet ved sin innbilte visdom, enn at han rett og slett gjorde dem til dårer.

Da de fornedret Guds bilde til en avbildning av arme mennesker og dyr, sank de ned under det dyriske i vanærende laster. Derfor sier også apostelen at de «fikk på sin egen kropp den straffen som var uunngåelig på grunn av deres forvillelse». Slik gjør den store Gud med mennesker etter sitt ord: «Den som ærer meg, vil jeg ære, og de som foraktet meg, skal bli til skamme» (1 Sam 2,30).

Men er det bare hedningene som på denne måten er blitt til skamme og overgitt til sine lysters makt? Finnes det ikke også i kristenheten spor av Guds straffedom over dem som forakter ham?

Mang en fæl avsløring eller bekjennelse vitner om at det også blant dem som er døpt i Jesu navn og har tatt imot sakramentet med hans legeme og blod, finnes slike som ligger i den samme hedenske vederstyggeligheten. Og det merkeligste er at disse ikke bare finnes blant de mest forsømte og rå. Den store Gud lar også sine lærde og dannede foraktere synke ned i det samme smusset.

Dette er et forbløffende bevis på Guds straffedom. For når mennesker bare lever i vanlige og naturlige synder, kan en føre det tilbake til menneskets fall. Men når vederstyggeligheter som selv en vanlig synder naturlig vemmes ved, blir herskende over fornuftige, ja, dannede mennesker, må en se den forferdelige hevneren i det. Da må en se at det er en Guds straffedom. Men er overgivelsen til skammelige lyster allerede en straff fra Gud, så er den likevel bare et forspill til noe verre som skal komme, om ikke en full omvendelse og forsoning kommer imellom (3 Mos 20,13).

Men apostelen regner videre opp en lang rekke hedenske synder og gjentar enda en gang årsaken til dem:

28–31. Og ettersom de ikke brydde seg om å eie Gud i kunnskap, overga Gud dem til et udugelig sinn, så de gjør slikt som ikke sømmer seg. De er fulle av all slags urett, umoral, griskhet, ondskap, fulle av misunnelse, mordlyst og strid, svik og falskhet. De ble ryktemakere, baktalere, gudshatere, voldsmenn, overmodige, storskrytere, oppfinnsomme til ondt, ulydige mot foreldre, uforstandige, upålitelige, uten naturlig kjærlighet, ubarmhjertige.

De brydde seg ikke om å eie Gud i kunnskap. Som vi har sagt før, hadde de fått kunnskap om Gud. Men de hadde ikke regnet den for så mye verd at de ville følge den. Tvert imot holdt de den nede i urettferdighet. Dette er alltid årsaken til dommen.

Slik overga Gud dem til et forkastelig sinn, så de gjør slikt som ikke sømmer seg. Et forkastelig sinn er et sinn som ikke kan trekke noen sunn slutning. Med selve ordet «forkastelig» har apostelen uttrykt hvordan Gud gjengjelder.

De forkastet Guds sannhet, og Gud overga dem til et forkastelig sinn. «Mot den forvendte viser du deg vrang» (Sal 18,27). Dette sinnet har vist seg i de hedenske dårskapene, så de gjør «slikt som ikke sømmer seg», utilbørlige ting som vi nå delvis har sett på, og som det her følger flere eksempler på.

Fulle av all slags urett. Dette betyr at syndene og lastene som her regnes opp, rådet hos dem uten motstand fra et bedre sinn. Både hjertene og livet deres var fulle av synd og urettferdighet. Og her regner apostelen nå opp en mengde enkelte sider ved denne urettferdigheten.

Ondskap, det vil si et lavt sinn som gjerne gjør urett mot andre og hevner seg. **Griskhet**: Ordet er dannet av ordene «ha» og «mer». Å ha mer er det griske menneskets lyst. Det griske mennesket blir behersket og drevet av begjær etter å vinne og eie, uten hensyn til hva det virkelig trenger i den stillingen i livet det er satt i. Selve det å eie og vinne er den griskes mål. Derfor sier apostelen med god grunn: «pengegriskhet, som er avgudsdyrkelse» (Kol 3,5). **Umoral**, eller vanart, er usedelighet og lumskhet.

Fulle av misunnelse er de mennesker som misunner andre deres goder og fortrinn, og som lider fordi de synes at andre har det altfor godt.

Mordlyst. Det er verdt å merke seg at misunnelse og mord i grunnteksten blir uttrykt med så like ord at selve likheten i navnene antyder slektskapet mellom begrepene. Slik har også Kristus forklart det femte bud: Et hjerte som ikke elsker sin neste, men blir vred og hater, begår mord (Matt 5,22–25). Dessuten var hedningenes liv også fullt av mord i gjerning. **Strid** er ordstrid av lyst til tom ære og ikke av kjærlighet til sannheten. **Svik** er å bedra andre under skinn av ærlighet.

Ondsinnethet er det bitre sinnet som søker å skade andre uten noen annen grunn enn selve lysten til å gjøre fortred.

Ryktemakere er slike som i fortrolighet hvisker noe ufordelaktig om sin neste for å skade ham eller gjøre seg selv interessante. Det er en av de mest giftige måtene den hemmelige baktaleren kan rane nestens gode navn og rykte på, uten at den som blir baktalt, er i stand til å tilbakevise det som er usant. **Baktalere** spotter også mennesker åpenlyst med onde, løgnaktige beskyldninger.

Gudshatere. At de ikke elsket Gud, selv om de kunne forstå at han var hellig og rettferdig, var det store hovedtrekket i hedningenes sinn, slik det er vist før i dette kapitlet. Men når det her står i rekken av forskjellige synder, sikter det uten tvil til de mer opplyste syndens slaver. De kjente mer av Guds lov og trusler i samvittigheten og ble derfor særlig forbitret på Gud. Slik bemerker apostelen i 8,7: «Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud, *for det er ikke Guds lov lydig, kan heller ikke være det*.»

Nettopp det at mennesket kjenner Guds lov, men ikke *kan* oppfylle kravene, vekker bitterheten mot Gud, som har gitt loven. Det er høyden av menneskets ondskap at det hater Gud. Og slik er det synden fører «død over meg» ved «det som er godt» (nemlig loven), som apostelen sier i 7,13.

Voldsmenn er overmodige og behandler andre frekt. De håner det gode og edle. Dette er hva ordet vanligvis betyr.

Overmodige opphøyer seg over andre på grunn av virkelige eller innbilte fortrinn. **Storskrytere** skryter også av det de ikke eier. **Oppfinnsomme til ondt** er de som finner på nye måter og veier til vinning eller vellyst, skadelige kunster osv. Historien forteller om en fæl oppfinnsomhet hos hedningene i Roma når det gjaldt å pine de kristne. **Ulydige mot foreldre.** Her antyder apostelen at lydighet mot foreldrene er en plikt som selve naturen lærte hedningene. Å bryte den fordømte også dem som ikke hadde det fjerde bud i Guds skrevne lov.

Uforstandige er slike som ikke lar seg si noe eller råde av visdommens og sannhetens ord, men farer av sted etter eget forgodtbefinnende som ufornuftige dyr. **Upålitelige** er de som ikke holder ord, så de volder skuffelse og hjertesorg ved sin troløshet. Egentlig betyr ordet «paktsbrytere».

Uten naturlig kjærlighet er de som mangler den naturlige kjærligheten mellom søsken og mellom foreldre og barn. Apostelen ser ut til å ha siktet til de unaturlige hedenske skikkene at foreldre satte ut barna sine for å la dem omkomme, og at voksne barn på samme måte satte ut sine gamle foreldre. **Ubarmhjertige** mangler medlidenhet med andre som er i nød, bekymring og lidelse.

For en forferdelig liste vi nå har gått gjennom!

For en syndflod som har strømmet ut fra det første fallet! Og her føyer apostelen til et forhold som viser at Guds vrede er velbegrunnet og rettferdig:

32. De kjenner godt til Guds rettferdige dom, at de som gjør slikt, fortjener døden. Likevel gjør de ikke bare slikt selv, men de holder også med dem som gjør det.

Apostelen gjentar enda en gang hvorfor Guds dom er rettferdig også over hedningene.

De kjenner godt til Guds rettferdige dom. De har det naturlige lyset om Guds egenskaper, og de har loven skrevet i hjertene sine (2,15). De vet at de som gjør slike synder, fortjener døden. Denne kunnskapen om Gud er det ene som han så ofte har holdt fram.

Det andre er at de likevel ikke bare gjør det de vet strider mot Guds vilje, men at *de også holder med dem som gjør det*. Saken er at de holder med dem som synder, og gir dem sitt bifall. Dette er alltid et tegn på ugudelighet.

De lider ikke bare under syndens lov, som er i lemmene deres, under syndens makt i naturen. Nei, de holder med synden, de er enige med seg selv om å gjøre disse syndene. Ja, enda mer: De holder også med andre som gjør slikt. Dette er et tegn på at Gud overga hedningene til et vrangt og forvendt sinn.

Hvis mennesket ikke er helt overgitt til synden, pleier det likevel å misbillige den fordi det forstår at det er dumt å synde. Selv om det selv blir revet med av sin lyst, misbilliger det likevel at andre gjør det samme. Men hvis det forsvarer at synden blir drevet åpent og alminnelig, slik den ubotferdige verden forsvarer sine alminnelige synder, da er det et tegn på et fullt opprør mot Gud og hans rett som konge. Ja, det er tegn på en forherdelse som viser den fryktelige straffedommen at Gud har overgitt dem til et forkastelig sinn.

De gudfryktige misbilliger derimot sin synd, og den er deres største plage. Om det taler apostelen i 7,15–25.

Så blir da hovedlærdommen av denne siste delen av kapitlet at Guds vrede skal åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker som har kunnskap om Gud, men ikke priser ham som Gud. De akter ikke på den sanne kunnskapen om Gud, men holder sannheten nede i urettferdighet. De kjenner Guds rettferdige dom, og likevel gjør de ikke bare det onde, men gir det også sitt bifall.

Slike menneskers fordømmelse er rettferdig, og Guds vrede hviler over dem så lenge de ikke flykter til det evige fristedet, går inn gjennom den trange porten og får renselse og liv i det forsoningsblodet som Guds evangelium forkynner.

Kapittel 2

Innhold: Slik det første kapittelet framstiller hedningenes stilling under synden og Guds dom, viser dette kapittelet at jødene, som hadde en slik kunnskap om sannheten at de dømte andre, måtte være enda mer «uten unnskyldning» når de selv gjorde de samme syndene som de dømte andre for. Gud skal dømme alle mennesker rettferdig etter hvor mye de har kjent til ham, og etter de syndene de med forsett har gjort mot denne kunnskapen (v. 1–16).

I den andre delen av kapittelet (v. 17–29) holder apostelen fram jødenes synder og viser med det at de ytre fortrinnene de hadde, ikke fridde dem fra dommen.

1. Derfor er du uten unnskyldning, du menneske, hvem du så er som dømmer. For idet du dømmer en annen, fordømmer du deg selv. Du som dømmer, gjør jo selv det samme.

For å forstå hvilken sammenheng apostelens tale om å dømme har med det egentlige emnet i dette kapittelet, må vi huske følgende: Apostelen skrev til menigheten i Roma, som besto av både hedninger og jøder. Jødene hadde det fortrinnet at de eide Guds skrevne lov og kunnskapen om den sanne Gud. Derfor var de vant til å dømme og avsky alle andre folk, som ikke hadde denne kunnskapen om Gud, og som levde friere og mer åpenlyst i synden.

I kapittelet foran la apostelen fram hedningenes grove blindhet og syndige liv. Dermed ble jødenes gamle hovmod og dømmesyke vakt. Men nettopp da grep apostelen det rette øyeblikket og viste dem hva dette betydde for dem selv. Det var bare et enda sterkere bevis på deres egen fordømmelse. For nettopp ved å dømme viste de at de visste hvor fordømmelig synden var, og likevel gjorde de den selv, om enn på en finere måte enn hedningene.

Apostelen sier: **Derfor** – siden jeg nå har vist at det nettopp er kunnskapen om Gud og hans vilje og om hvor fordømmelig synden er (1,19.21.32), som gjør at synderen er uten unnskyldning – må du som dømmer andre syndere, være desto mer uten unnskyldning når du selv gjør de samme syndene som du dømmer. For med din dom har du selv vist at du kjenner Guds rettferdige dom over synden.

Men Herrens Ånd, som talte gjennom apostelen, så ikke bare på jødene, men på hvert menneske som noen gang skulle komme til å lese dette brevet. Derfor blir navnet på det folket han her først og fremst sikter til, ikke nevnt før i v. 17.

Apostelen sier i stedet: «*Du menneske, hvem du så er som dømmer.*» «Du menneske» – du som bare er et menneske, hvem du ellers måtte være: Vet du med deg selv at du dømmer dem som synder, og likevel selv gjør de samme syndene som de, så vit at da er du selv fordømt.

Hvordan kunne Herrens røst gripe sterkere tak i det falske menneskehjertet, som bare vil vite, tale og dømme, men ikke vil tenke på Guds dom over seg selv? Det var denne falskheten, sikkerheten og formastelsen apostelen ville angripe. Det var egentlig ikke dømmingen, men sikkerheten i hjertet han ville få tak i.

En kjødelig dom over noe som ennå ikke er åpenbart (1 Kor 4,5; 1 Tim 5,24), er riktignok i seg selv en synd. Med den trenger mennesket seg inn på det som hører Guds majestet til (Rom 14,4; Jak 4,12).

Men apostelens egentlige hensikt her er å *vekke* og *knuse syndere* og slik berede hjertene for forkynnelsen av nåden. Han har tidligere vist at hedningene var «uten unnskyldning» (1,20). Nå begynner han med nettopp de samme ordene til jødene: «Derfor er *du uten unnskyldning*, hvem du så er som dømmer.»

For idet du dømmer en annen, fordømmer du deg selv. Du som dømmer, gjør jo selv det samme. Eller kan du virkelig tro at Guds dom ikke skal være lik for alle mennesker som gjør den samme synden og har det samme sinnet? Riktignok skal det gjøres forskjell på mennesker som gjør de samme syndene, men bare slik at de som har et klarere lys, skal få en tyngre dom (Matt 10,14.15; 11,21.24). Du som dømmer andre, har kanskje fått mer, men da skal det også kreves mer av deg (Luk 12,48).

Gid hver kristen ville tenke over det! Vi bedømmer med rette synden hos andre som noe Gud misliker og fordømmer. Likevel blinder egenkjærligheten oss ofte så mye at vi gjør et unntak for oss selv, som om Gud ikke skulle dømme alle mennesker upartisk. Dette er et underlig selvbedrag.

2. Vi vet at Guds dom, i samsvar med sannheten, er over dem som gjør slikt.

Vi vet at Gud feller en sann og upartisk dom, selv om vi på grunn av egenkjærligheten ikke riktig vil bruke den på oss selv. Ordet **sannheten** i grunnteksten er rikt og dyptgående og har uten tvil denne betydningen: Guds dom stemmer med sannheten om hvert menneskes forhold og stilling (v. 12). Guds øyne ser og prøver hvordan mennesket virkelig er innvendig, sinnet og den egentlige tilstanden i sjelen, og hvilken verdi gjerningene har ut fra det.

Apostelen har her rettet pilen mot menneskets falske vesen, som tror at det godt kan bedra Gud. Jødene trøstet seg med Guds løfter til Abraham og Moses, selv om de ikke oppfylte vilkårene for at løftene skulle oppfylles. De trøstet seg likevel med at de var Abrahams barn og paktens folk, og at de hadde loven og den vakre gudstjenesten. Men at de ikke holdt loven, og at gudstjenesten deres var hykleri, det lot de som om de ikke forsto. At apostelen sikter til dette falske vesenet, ser vi av v. 25–29, der han taler om det.

På nøyaktig samme måte bedrar også hele den store mengden av navnekristne seg selv. De er døpt til Kristus og undervist i Guds ord. Kanskje går de trofast

i kirken og til nattverd, gjør noen ytre gode gjerninger og holder seg unna noen grove synder og så videre.

Men hver dag og hver time trosser de Gud ved å bryte de helligste bud og forskrifter han har gitt oss. De dyrker sine avguder. De håper å gå inn til livet uten omvendelse og gjenfødelse. De kan stadig klare seg uten Frelseren og håper likevel å bli salige. De bærer på hemmelig hat mot sin neste og kan baktale ham og lyve om ham. De følger sine kjødelige lyster, enten det er grådighet, vellyst eller hovmod.

Alt dette later de som om de ikke forstår, som om de kunne bedra Gud med ytre gudstjeneste og han ikke kunne se deres falske veier. Men Guds dom skal en dag være «i *samsvar med sannheten* over dem som gjør slikt».

3. Men du, menneske, som dømmer disse som gjør slikt, og selv gjør det samme – mener du at du skal unnfly Guds dom?

Det ordet i grunnteksten som her er oversatt med «mener», betyr egentlig, slik logikken eller tenkelæren bruker det, «beregner». Apostelen ser ut til å ville si: «Regner du med at du selv skal kunne unnfly Guds dom ved din dom over andre? Tror du at du kan vende Guds øyne bort fra dine egne synder ved å dømme andre som gjør synd?» Det ville ligne det falske menneskehjertet.

Vi ser i v. 16–29 at apostelen angriper jødenes falskhet. Slik vet vi også hvordan Kristus alltid dro fram deres hykleri og hjertets skyld, som gikk hånd i hånd med deres iver for den ytre rettferdigheten og deres dom over åpenlyse lovbrytere (se Joh 8,7–9; Matt 5,21.22.27.28).

Som allerede nevnt bygde jødene sin kjødelige sikkerhet på de fortrinnene de hadde framfor andre folk: at de var fedrenes barn og hadde den skrevne loven, omskjærelsen, gudstjenesten og mer til. De tenkte ikke på at alt dette bare ga dem en desto større plikt til å frykte og elske en slik Gud, som hadde gjort så mye godt mot dem. Hvis de ikke elsket Gud, som hadde vist dem så stor en nåde, måtte dommen deres bli så mye hardere. Det er dette apostelen sikter til med de neste ordene:

4. Eller forakter du hans rikdom på godhet og overbærenhet og tålmodighet? Vet du ikke at Guds godhet driver deg til omvendelse?

Her er ord som burde vekke alle mennesker til ettertanke. Hvem kan si alt som ligger i disse ordene: **hans rikdom på godhet og overbærenhet og tålmodighet**? En hel verden av Guds velgjerninger og nådebevis vil, når de blir lagt fram i evighetens lys, bli et forferdelig ansvar for den sjelen som likevel aldri lot seg drive til omvendelse.

Godhet er det velgjørende sinnet som alltid vil tjene mennesker, også ukjente og uverdige. Den som får godhet, kan være svært uverdig til å bli elsket. For godheten vil bare gjøre godt, uten å spørre om den andre er verdig eller uverdig.

Guds godhet er den egenskapen ved ham at han «lar sin sol gå opp over onde og gode, og lar det regne over rettferdige og urettferdige». Guds godhet er den uuttømmelige kilden som alle hans velgjerninger alltid strømmer ut fra mot oss. Det var Guds godhet mot jødene at han utvalgte dem til sitt eiendomsfolk, åpenbarte seg for dem da de ennå ikke kjente ham, og ga dem det lyset som løftet dem opp over alle andre folk.

Overbærenhet består i at en kan tåle utakknemlighet og annet ondt uten straks å bli vred. Guds overbærenhet mot jødene viste seg i at han stadig bar over med dem. Han straffet dem ikke og ga dem ikke opp når de syndet mot ham, men «ventet for å kunne være nådig mot dem» (Jes 30,18). Ordet overbærenhet peker både på deres utakknemlighet og mange andre synder og på at han ventet med å straffe dem.

Tålmodighet betegner en overbærenhet som er øvd lenge. Guds tålmodighet betyr at han er svært sen til å bestemme seg for å vredes og straffe. Den viste seg mot jødene ved at han var overbærende med dem gjennom mange slektsledd.

Hans overbærenhet viste seg i at han hver dag og hver time tålte deres utakknemlighet og synder. Tålmodigheten viste seg i at han tålte dem lenge, ja, gjennom årtusener, og i at folket, som fortsatte å synde så lenge, ikke kunne tømme hans overbærenhet. Om dette sier Herren selv: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk».

Apostelen sier at Gud ikke bare har og viser godhet, overbærenhet og tålmodighet, men at han også er rik på disse egenskapene. Det fremhever hvor stor, vid og overstrømmende den godheten, overbærenheten og tålmodigheten er som Gud bærer i sitt hjerte. Hans *rikdom* på godhet og overbærenhet og tålmodighet viser seg også ved at han, den Allmektige, som ikke trenger oss skapninger, men er uendelig opphøyd over oss, likevel arbeider så lenge med oss urettferdige, utakknemlige og harde mennesker bare for å gjøre oss godt.

Ja, Guds rikdom på godhet, overbærenhet og tålmodighet er så stor at menneskeforstanden ikke kan fatte den. Det beste beviset på det er at mennesker ofte blir fristet til å tvile på at det finnes en Gud som hater synden, fordi han så lenge lar menneskenes ondskap være ustraffet.

Men vi burde tenke på at Gud er like stor i sin nåde og barmhjertighet som han har vist seg å være i skaperverket, i sin allmakt og visdom. Se opp mot himmelen! Kan du telle stjernene, disse store verdenskloder? Kan du måle vannet i havet eller telle dråpene i én stor elv?

Så stor og rik som Gud er i det han har skapt, så stor og rik er han også i sin godhet, overbærenhet og tålmodighet. Det er grunnen til at han ennå ikke i sin straffende rettferdighet har gjort ende på verden, som er full av synd og utakknemlighet.

Hva skal vi da gjøre når Gud er så stor i sin nåde og barmhjertighet? Skal vi derfor trosse ham frekkere og synde mer mot ham? Gud bevare oss i sin nåde! Apostelen spør: «*Forakter du* hans rikdom på godhet og overbærenhet og tålmodighet? Vet du ikke at Guds godhet driver deg til omvendelse?»

Forakter du? Det gjør du når du lønner hans godhet med å fortsette å leve i synd, når du så tankeløst glemmer alt det gode du har fått av Gud at det ikke kan

drive deg til omvendelse. Hvis Guds godhet og mildhet hadde en grense, kunne det kanskje også være litt mindre farlig å forakte ham slik. Men å forakte et så mildt og nådig vesen får sannelig en svært grufull ende. «Mishaget hos et svært stort og nådefullt vesen er helt uutholdelig.»

Hva er så Guds egentlige mening og alvorlige vilje med å vise oss så stor mildhet? Apostelen sier: «Han **driver deg til omvendelse**.» Det er din *omvendelse* Gud vil nå med sin godhet og tålmodighet: en forandring i sinnet, at du angrer at du har syndet så mye mot en så nådig Gud, og angrer at du så lenge har foraktet ham, slik at du nå vender om fra dine synder og villfarelser, søker nåde og forlikelse med ham og fra nå av blir hans egen alle dine dager. Dette er omvendelse.

Hvis dette ikke skjer, hva gjør du da? Apostelen sier at du *forakter* Gud og hans store godhet, og at du *ikke vet* at Guds godhet driver deg til omvendelse. For ditt sinn er så formørket, forhekset og forvrengt at du, tross all din kunnskap om Gud, likevel ikke kan komme til besinnelse.

5. Med din hardhet og ditt ubotferdige hjerte hoper du deg opp vrede til vredens dag, den dagen når Guds rettferdige dom skal bli åpenbart.

Din hardhet og ditt ubotferdige hjerte.

Profeten Esekiel taler om et «steinhjerte». Profeten Sakarja sier: «Sitt hjerte gjorde de hardt som en diamant, så de ikke hørte på loven». Disse bildene forteller oss hvordan menneskehjertet er. «Ingen stein, ikke noe stål, ingen diamant», sier Luther, «kan være så hard som et naturlig menneskes hjerte er mot Guds ord.»

Et slikt hjerte kan være fullt overbevist om at det er *Guds* ord det leser eller hører, og likeså om at det er «umulig at Gud kan lyve». Det kan se at Gud har erklært at ubotferdighet skal følges av en evig fordømmelse sammen med djevelen og hans engler, men omvendelse og tro av en evig salighet hos Gud i himmelen.

Det kan se og høre at Jesus Kristus selv har erklært at han på den ytterste dag skal vise de urettferdige bort til den evige ild, men innby sine barn til å arve det riket som er beredt for dem fra verdens grunnvoll ble lagt. Det kan vite med seg selv at det lever i synder som har makten, uten omvendelse, uten forlikelse og fellesskap med Gud.

Og med alt dette frykter det knapt et øyeblikk for helvete. Det ser og forstår at livstråden kan klippes av når som helst, og likevel kan det fortsatt spise og drikke og sovne om kvelden, selv om det ikke vet om det skal våkne i nådetiden. Dette, som vi daglig ser rundt oss, er jo forferdelige tegn på djevelens makt over de vantros sjeler. De er ikke i stand til å komme til besinnelse, uansett hva de ser og hører av Guds dommer, ja, selv om de også selv merker hans nærvær, hans hjemsøkelser eller hans store nåde og godhet.

På hjertets hardhet har vi de mest påfallende eksemplene i jødenes historie. De hadde store og underfulle erfaringer av Gud, hans makt og nåde mot dem. Han lot seg se blant dem, talte med dem, gjorde store tegn og under for å hjelpe

dem og fullbyrdet grufulle straffedommer over fiendene deres. Han slo dem, og han viste dem nåde, alltid på en slik måte at de forsto hva han ville.

Han prøvde alt med dem, så han også selv sier: «Hva var det mer å gjøre med min vingård, som jeg ikke alt hadde gjort med den?» (Jes 5,4). Og med alt dette kunne de uten stans trosse ham og forakte de tydeligste forutsigelsene både om nåde og vrede. Selv når de på det tydeligste fikk oppleve at forutsigelsene gikk i oppfyllelse, fortsatte de å trosse ham.

Dette forklarer hva disse ordene betyr: din *hardhet* og ditt *ubotferdige hjerte*. Det samme ser vi daglig rundt oss når barna våre, tjenestefolkene våre og andre mennesker daglig blir formant til omvendelse, men likevel forblir sovende og ubevegelige i sin ubotferdighet, tross alt de ser og hører av Guds ord, av åndelige påvirkninger og andre vekkende hendelser.

Hva gjør slike mennesker med dette mot sine sjeler? Apostelen sier: «Med din hardhet og ditt ubotferdige hjerte **hoper du deg opp vrede til vredens dag**.» Ordet «hoper opp» i grunnteksten er svært uttrykksfullt. Det betyr egentlig å *samle seg en skatt* av noe.

Samler mennesket mange synder sammen, samler det også Guds vrede og straff over seg. Uttrykket antyder at menneskene skal straffes etter hvor mange synder de har. Et menneske er rikt i forhold til de skattene det har. Den ubotferdige skal straffes i forhold til hvor mye han mot bedre vitende har syndet mot Gud og stått nåden imot. Apostelen sammenligner to skatter. Den ene er Guds rikdom på godhet, overbærenhet og tålmodighet, og den andre er Guds vrede og hevn over den som står ham imot.

Den dagen når Guds rettferdige dom skal bli åpenbart. Slik kalles den ytterste dag, for da skal Guds vrede åpenbares på en forferdelig måte over den ugudelige. Fram til den dagen er Guds vrede og dom liksom forseglet under dekket av Guds langmodighet. Men på den dagen, som Herren Kristus har beskrevet så grundig, skal en flom av vrede bryte løs over de ugudelige.

Den kalles «dagen når Guds rettferdige dom skal bli åpenbart», for da skal bare *rettferdigheten* åpenbare seg. Det finnes ingen dom fra Gud som ikke er nøyaktig rettferdig. At de troende på den dagen blir kledd i salighet, er like fullt i samsvar med rettferdigheten som de ubotferdiges fordømmelse.

For på den dagen skal det bli åpenbart at det ikke har vært tomme ord, men guddommelig virkelighet at Kristus *har oppfylt loven for oss* og smakt døden *for alle*, og at Kristi fyllestgjørelse er gitt de troende så helt og fullt som om de selv hadde gjort alt det Kristus gjorde. Ja, på den dagen skal det bli åpenbart at Kristi forsoning var en fullkommen og lovgyldig handling som gir Guds rettferdighet all ære. Den som Gud har rettferdiggjort, er virkelig *rettferdig*.

Men på den dagen skal det også bli åpenbart at «alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse», og at «forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (Gal 3,10). Men apostelen forklarer selv hva Guds rettferdige dom er, når han sier:

6. For han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger.

I dette og det neste verset ser det ut som om apostelen bygger saligheten på våre egne gjerninger og ikke på Kristi fortjeneste og troen på ham. Men en slik tolkning ville ikke bare gjøre apostelen uenig med seg selv. Den ville også kaste bort hele hovedlæren i Guds evangelium. Derfor har noen villet hjelpe på saken med den forklaringen at apostelen her framstiller dommen bare fra lovens synspunkt, for å vise hvordan vår stilling ville ha vært om Kristus og evangeliet ikke var gitt oss.

Det kunne nok tenkes. Men for å forebygge den falske tolkningen trengs ikke en slik forklaring, for ordene i teksten viser at apostelen taler om at enhver blir dømt etter sitt forhold til Kristus. Ordene i neste vers: «Til dem som med utholdenhet i god gjerning søker herlighet og ære og uforgjengelighet, skal han gi evig liv», uttrykker ikke lovens krav og vilkår, men den troendes kamp for helliggjørelse, som jo blir fulgt av evig liv.

Loven sier aldri at de som «med utholdenhet i god gjerning søker herlighet og ære og uforgjengelighet», skal få det. Å nei, loven krever noe helt annet. «Moses skriver jo om rettferdigheten av loven: Det menneske som gjør disse ting, skal leve ved dem» (Rom 10,5). «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (Gal 3,10; 5 Mos 27,26).

Dette beviser at apostelen ikke her har framstilt saken fra lovens synspunkt. Dessuten sier han i v. 16: «… på den dagen når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene, *etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus*.» Der sier han jo at han taler om den dommen som virkelig skal skje «ved Jesus Kristus», og føyer enda til: «etter mitt evangelium».

Gir en nøye akt på ordene, unngår en den oppfatningen at frelsen kommer av våre gjerninger.

Overalt benekter apostelen at vi blir rettferdige eller salige *på grunn av gjerningene* (4,2–5; 11,6; Ef 2,9; Tit 3,5). Men at vi skal *dømmes etter gjerningene*, det lærer Paulus og hele Skriften overalt (Jer 17,10; 32,19; Esek 18,30; Matt 16,27; 25,34–45; 2 Kor 5,10; Åp 2,23; 20,12; 22,12). Gud kjenner alle hjerter, for han vet alt. Likevel har han helt fra begynnelsen fastsatt den ordningen at det som er i vårt indre, skal *bevises* og *bekreftes* av gjerningene våre.

Abraham, de troendes far, har gitt et tydelig eksempel på dette. «Abraham trodde Gud» i løftet om den velsignede ætt, «og det ble tilregnet ham som rettferdighet» (1 Mos 15,6). Nå var han rettferdig for Gud og Guds venn (Jak 2,23). Men dette skulle også *bevises i ytre handling*. Da han lød Guds befaling, sa Herrens engel: «Nå vet jeg at du frykter Gud, siden du ikke har spart din sønn, din eneste, for meg» (1 Mos 22,12). Dette kaller Jakob at Abraham ble «*rettferdiggjort*» av gjerninger, det vil si at han ble *kjent som rettferdig* av Gud (Jak 2,21).

Slik skal det også gå til i den ytterste dom. Ved en domstol må det være vitner, og til det skal gjerningene våre tjene. De skal vitne om den nåden som har vært virksom i de troende, eller om den ugudeligheten som bor i de vantro. Kristus sier: «På fruktene skal dere *kjenne* dem. Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler? Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt» (Matt 7,16–18).

De gode gjerningene *gjør* ikke mennesket godt, men de *beviser* at det *er* godt, fordi det gjør godt. Og det gjør godt fordi det *er* godt. Gud må gjøre hjertet godt før mennesket kan gjøre noe som han regner for godt.

Når Kristus skal dømme oss etter gjerningene våre, skal han ikke se på gjerningens ytre form eller størrelse, men på hvor god den virkelig er innvendig. Han vil se etter *kilden* og *motivet*. Dette er noe hele verden aldri vil forstå, men som Herren Kristus så ofte og ivrig har holdt fram.

I Matt 6,1 sier han: «Ta dere i vare så dere ikke gir deres almisse for øynene på folk, for å bli sett av dem. Da har dere ingen lønn hos deres Far i himmelen.» Hvorfor det? Se her hvordan Herren ser etter *motivet*! Gjerningen er jo den samme, nemlig å gi almisse, som Herren vil nevne på den ytterste dag. Men bare fordi den ikke ble gjort av det rette motivet, blir den forkastet.

I Matt 10,42 sier han: «Og den som gir én av disse små om så bare et beger kaldt vann *fordi han er en disippel*, sannelig sier jeg dere: *Han skal ikke miste sin lønn!*» Herren forsikrer at den gaven eller gjerningen som blir gjort for Kristi skyld, fordi den som får den, er en Jesu disippel, ikke skal bli uten lønn, selv om den er liten i seg selv.

I Mark 9,41 sier Kristus det enda tydeligere: «For den som gir dere et beger vann å drikke i *mitt navn*, *fordi dere hører Kristus til*, sannelig sier jeg dere: Han skal slett ikke miste sin lønn.»

Slike ord av Kristus forklarer for oss hemmeligheten ved hans *dom over gjerningene*, som han selv taler om når han beskriver den ytterste dom (Matt 25,31–46). Den som vil se hva det betyr at Skriften sier: «Han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger», kan aldri få en sikrere og tydeligere forklaring enn Kristi egen.

Han sier: «Når Menneskesønnen kommer i sin herlighet, og alle englene med ham, da skal han sitte på sin herlighets trone. Og alle folkeslag skal samles fremfor ham. Han skal skille dem fra hverandre, likesom gjeteren skiller sauene fra geitene. Han skal stille sauene ved sin høyre side, og geitene ved sin venstre.»

De er altså allerede *skilt fra hverandre som sauer og geiter*. Dette er det første. Så kommer det andre, nemlig at han skal tale til hver av de to flokkene og høytidelig og offentlig legge fram gjerningene deres for alle mennesker og ånder.

Nå får vi høre hvordan han skal dømme dem etter gjerningene. Da skal kongen si til dem ved sin høyre side: «Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt. *For jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg. Jeg var syk, og dere så til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom til meg.*»

Her hører vi bare om gjerninger. Men *hvilke* gjerninger? Bare slike som han kunne si om: «Det *gjorde dere mot meg*.» Med dette har han sannelig også forklart hvordan han vil *ta imot* det som er gjort for hans skyld: med en slik glede som om det var gjort mot ham personlig. Men legg merke til at han lar oss forstå at han bare vil ta imot slik *de* gjerningene som er gjort *for hans skyld*. Derfor sier han: «Alt dere gjorde mot én av disse *mine* minste *brødre*, det gjorde dere mot meg.»

At dette var hovedsaken, at gjerningene var gjort *for hans skyld*, har vi allerede sett i de stedene som nettopp er sitert (Matt 6,1; 10,42; Mark 9,41). Men at gjerningene er gjort for *hans* skyld, vitner igjen om et hjerte der *han er dyrebar og kjær*. Hvordan han blir kjær for hjertet, har han også selv forklart: Den som mange synder er forlatt, elsker meget (se Luk 7,41–47 og flere steder).

Når Herren Kristus taler om sin dom etter gjerningene, stadfester han altså den store hovedlæren om nådens og troens vei og om syndenes forlatelse bare for *hans* skyld. Han stadfester også at bare *de* som har fått syndenes forlatelse av ham, er gode i hjertet og gjør gjerninger som er gode i hans øyne.

Og vi merker i Kristi beskrivelse av sin dom etter gjerningene at han aldri vil nevne de gjerningene som er gjort av et annet motiv enn for hans skyld. Han sier aldri: «En sulten kom, og dere ga ham mat. En tørst kom, og dere ga ham å drikke. En fremmed kom, og dere tok imot ham» og så videre. Men han sier hele veien: «*Jeg, jeg – jeg var sulten*, og dere ga *meg* mat. *Jeg* var tørst, og dere ga *meg* å drikke» og så videre. «Dere har gjort det for *meg*.» Dette er hovedsaken.

Videre legger vi merke til at dommeren ikke nevner en eneste god gjerning som de ulykkelige på venstre side har gjort, men bare taler om den store mangelen at de ikke har elsket og tjent *ham*. Derfor er alle deres beste gjerninger onde og fordømte.

Det er ikke slik noen i sin uvitenhet tror, at dommeren skal ha to regnskap for dem, det ene over syndene og det andre over de gode gjerningene, og så regne ut hvilket som er størst. Nei, den som er velsignet, skal bare prises og velsignes, og den som er forbannet, skal bare forbannes og fordømmes.

Dommeren har ikke en eneste god gjerning å nevne for dem på venstre side. På samme måte har han ikke en eneste ond gjerning eller synd å nevne for de velsignede på høyre side, men taler bare om det gode de har gjort for hans skyld. *Han har kastet alle deres synder i havets dyp* (Mik 7,19). *Deres synder* vil han *ikke lenger minnes* (Jer 31,34; Jes 43,25).

Kristus sier også uttrykkelig: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Den som hører mitt ord og tror ham som har sendt meg, han har evig liv. Han *kommer ikke til dom* (det vil si fordømmelsesdom), *men er gått over fra døden til livet*» (Joh 5,24). Skulle de troendes synder likevel bli dratt fram, og skulle vi likevel dømmes etter loven, da var syndenes *forlatelse* bare et tomt ord og hele Guds evangelium et grusomt bedrag.

Nå som vi har forstått selve saken, må vi også se litt nærmere på apostelens ord: **Han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger.** Gud har liksom fått ondt eller godt fra menneskene, og slik han har fått det, har han ført det opp på deres regning, for å gi det tilbake til enhver på sin rettferdige doms dag, nemlig slik Kristus har forklart det.

Videre sier apostelen: «*Enhver* – Gud skal gi *enhver* igjen.» Her på jorden synes mange at de blir glemt i mengden, så Gud ikke kan følge dem så nøye med øynene sine. Men Gud er så stor at han kjenner hver eneste fugl (Matt 10,29). Han kan gi så nøye akt på hver enkelt som om det bare var ett eneste menneske på jorden. I den ytterste dom skal *enhver* stilles fram for dommerens øyne, liksom naken og bar, og dømmes etter sine gjerninger.

Og de som selv står ansvarlige for syndene sine, det vil si de som er under loven og skal dømmes etter den, får ikke en gang ett unyttig ord tilgitt. Det erklærer Kristus (Matt 12,36): «*Men det sier jeg dere: Hvert unyttig ord som menneskene sier, skal de gjøre regnskap for på dommens dag*.»

Men også de troende skal få ulik grad av salighet etter sine gjerninger. Det ser vi av Jesu lignelse om talentene (Matt 25,14–29) og av 2 Kor 9,6, Dan 12,3 og flere bibelsteder. Også dette ligger i ordene: «Han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger.»

7. Til dem som med utholdenhet i god gjerning søker herlighet og ære og uforgjengelighet, skal han gi evig liv.

De som søker Gud og hans rike, søker dermed også en evig ære og herlighet, selv om de ikke tenker på det. Dette er det første vi må legge merke til her. Men dessuten finner vi overalt i Skriften at den evige lønnen stadig holdes fram for å oppmuntre de troende til å søke Jesus med utholdenhet.

Kristi kjærlighet er visselig den eneste rette *hovedgrunnen* til å gjøre det gode. Men dem som har denne grunnen i hjertet, styrker og oppmuntrer Herren til tålmodighet og utholdenhet i kampen ved å holde fram kronen, den evige herligheten som venter dem ved målet.

På den andre siden vekker og advarer han oss mot søvnighet og forsømmelse ved å vise oss faren for å miste denne kronen. Slik sier Herren: «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone» (Åp 2,10). «Jeg kommer snart! Hold fast på det du har, for at ingen skal ta din krone» (Åp 3,11). «Den som seirer, ham vil jeg gi å ete av livets tre, som er i Guds Paradis» (Åp 2,7.11.17.26; 3,5.12).

Gjennom hele 1 Kor 15 har Paulus forklart hvor visst og herlig oppstandelsen er, og så slutter han slik: «Derfor, mine elskede brødre, vær faste og urokkelige, alltid rike i Herrens gjerning, *da dere vet at deres arbeid ikke er forgjeves i Herren*.» Og her sier han at Gud også virkelig skal gi *evig liv* til dem som med utholdenhet i god gjerning søker herlighet, ære og uforgjengelighet. Og *dette evige livet* rommer all den salighet som bare himmelens og evighetens lys skal kunne forklare.

8–9. Men over dem som er gjenstridige og ulydige mot sannheten, men lydige mot urettferdigheten – over dem skal komme vrede og harme. Trengsel og angst skal komme over hver menneskesjel som gjør det onde, både jøde først og så greker.

Apostelen beskriver her de ubotferdige med tre kjennetegn. Det første er at **de søker sitt eget**. De gjør gode gjerninger for lønnens skyld, for selv å ha fordel av det. De søker ikke Guds ære, men sin egen.

Det andre er at **de er ulydige mot sannheten**. De ser og forstår så mye av sannheten at de med vilje må motstå dens røst for å kunne bli i syndene sine og i det uomvendte livet de forsvarer. For et fryktelig forhold! Det tredje er at **de er**

lydige mot urettferdigheten. De blir ikke bare dratt med av en ond makt, eller synder fordi de ikke våker. Nei, de har et sinn som holder med det onde.

Dette kjennetegner et ubotferdig sinn og et forsettlig syndeliv. Det er dette Skriften kaller «å gjøre synd» (1 Joh 3,6.8.9). Og her ligger forskjellen mellom de troendes og de vantros synder. De troende kan ikke alltid være og gjøre det de vil, men må ofte klage som apostelen: «Det jeg hater, det gjør jeg» (Rom 7,15–24). «Så er det *ikke lenger jeg som gjør det*, men synden som bor i meg» (v. 17). Men de som lever i synden som om den var berettiget, skal ikke arve Guds rike (1 Kor 6,9.10; Gal 5,21).

Over dem, sier han her, skal det komme **vrede og harme**, det vil si Guds unåde og rettferdige straff. Ja, **trengsel og angst** – Kristus sier «gråt og tenners gnissel» – skal komme **over hver menneskesjel som gjør det onde** som sin egen gjerning.

Både jøde først og så greker. Med dette tillegget antyder apostelen igjen at ansvaret og straffen blir tyngre jo mer kunnskap mennesket har hatt om Gud og hans vilje. Fordi jødene på dette punktet sto så høyt over grekerne, det vil si hedningene, skal de også få Guds vrede og harme, trengsel og angst framfor dem når Guds rettferdige dom blir åpenbart. Slik sa Herren også tidlig: «Bare dere ville jeg kjennes ved blant alle jordens ætter. Derfor vil jeg hjemsøke dere for alle deres misgjerninger» (Am 3,2; jf. Matt 11,22; Luk 12,47).

Men selv om dommen skal bli hardest over jødene, skal heller ikke hedningene holdes for uskyldige, av de grunnene som blir vist i dette og forrige kapittel. Men *først jødene!* Tenk alvorlig over dette, du som er født og oppdratt i lyset fra Guds evangelium! Skal det virkelig gå deg vel om du fortsetter å forakte dette lyset og blir i synd og forfengelighet uten bedring og omvendelse? Hvor stor skal ikke Guds vrede, trengsel og angst en dag bli over din sjel!

10. Men herlighet og ære og fred skal hver den få som gjør det gode, både jøde først og så greker.

For noen herlige løfter! Ikke bare å få nåde og tilgivelse, ikke bare å slippe den velfortjente straffen for alle synder, men det skal også komme *herlighet* og *ære* over dem som jo hadde vært syndere og fortjent Guds unåde. Når de likevel hadde latt seg føre til omvendelse og hadde ikledd seg Kristus, har Gud samme velbehag i dem som i sin elskede Sønn (Ef 1,6).

Dommeren skal til og med prise dem og gi dem herlighet og ære, som om de ikke hadde gjort det minste onde, men gjort alt vel og fullkomment. Så overmåte stor er nåden over dem som er nådens barn.

Det gode de har gjort, drevet av Guds nåde, har kanskje ikke vært mer enn å gi en drikk vann i Jesu navn. Likevel skal det nevnes og prises ved Kristi herlige dom, som om han selv hadde vært i nød og var blitt tjent og forfrisket av dem.

Også her skal det gjøres forskjell når det gode lønnes. De troende som har hatt mer lys, og derfor er blitt herlige «miskunnhetens kar» (9,23.24), skal også få mer pris, «herlighet og ære», i dommen enn de som har hatt mindre. Det ligger i det gjentatte «både jøde først og så greker». Store og fullkomne er Herrens dommer. Gid alle mennesker ville tenke over det!

11. For Gud gjør ikke forskjell på folk.

Å *gjøre forskjell på folk*, slik at man ikke dømmer alle etter de samme grunnene, er en urettferdighet man kan finne hos syndige mennesker, men den kan aldri tenkes hos den store Gud. Moses sier: «For Herren deres Gud, han er gudenes Gud og herrenes Herre, den store, den mektige og den forferdelige Gud, *som ikke gjør forskjell på folk og ikke tar imot gaver*» (5 Mos 10,17).

Men jødene er ikke de eneste som har innbilt seg at Gud skulle gjøre unntak for dem, sitt eiendomsfolk, når han dømmer, og ikke straffe dem som andre. Også i kristenheten er det mange som innbiller seg at de på grunn av en nåde de en gang har erfart, er et slikt yndlingsbarn hos Gud at de alltid skal få særlig overbærenhet. Det tror de selv om de på ny begynner å leve fritt og ubekymret etter kjødet og gjøre alt det de ugudelige gjør.

Det er mot denne falske innbilningen Herren sier: «Men når en rettferdig vender om fra sin rettferdighet og gjør urett, gjør etter alle de avskyelige gjerningene som den ugudelige gjør, skulle han da få leve? Ingen av de rettferdige gjerningene som han har gjort, skal tilregnes ham. For den troløshet han har vist, og for den synd han har gjort, skal han dø» (Esek 18,24).

Gud er stor og rettferdig. Han gjør ikke forskjell på folk. Derfor formaner apostelen Peter: «Når dere påkaller som Far ham som dømmer uten å gjøre forskjell, enhver etter hans gjerninger, da ferdes i frykt i deres utlendighets tid.» Det vil si: Vandre i gudsfrykt! Ellers vil dere enten pådra dere mye sorg, for Gud vil «hjemsøke deres synd med riset og deres misgjerning med slag» (Sal 89,31–35). Eller, noe som er enda verre, dere blir forherdet ved lettsindig forakt for Guds klare ord, faller helt fra og kommer igjen under loven og dens strenge dommer.

Noe annet er at det er «ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus», men som derfor heller «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden» (8,1.4). At disse ikke blir dømt etter loven, og at ingen synd blir tilregnet dem til fordømmelse (4,8), kommer av at Kristus har oppfylt loven for dem og trer fram for Faderens ansikt for deres skyld (10,4; Hebr 9,24). Men disse blir også daglig «dømt, for at de ikke skal bli fordømt sammen med verden» (1 Kor 11,31.32).

Apostelen nekter ikke for at det står slik til med de troende. Han taler her bare om Guds dom etter loven, som med ubestikkelig rettferdighet skal felles over alle mennesker som ikke kan vise fram at de har oppfylt loven, enten de har hatt den skrevne loven åpenbart for seg eller ikke. Om dette gir apostelen nå denne merkelige forklaringen:

12–16. Alle som syndet uten å ha loven, skal gå fortapt uten loven, og alle som har syndet under loven, skal dømmes ved loven. For ikke de som hører loven, er rettferdige for Gud, men de som gjør etter loven, skal bli rettferdiggjort. For når hedninger, som ikke har loven, av naturen gjør det loven byr, da er disse, som ikke har loven, seg selv en lov. De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem – på den dagen når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene, etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus.

Her forklarer apostelen det han nettopp har sagt: at Gud ikke gjør forskjell på folk, og at alle syndere, enten de er jøder eller hedninger, skal dømmes med den samme guddommelige rettferdighet, etter hvordan de har forholdt seg til det lyset de har hatt om Guds vilje. Han sier: «*Alle som syndet uten å ha loven, skal gå fortapt uten loven, og alle som har syndet under loven, skal dømmes ved loven – på den dagen når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene, etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus.*»[5]

Med dette vil apostelen forklare at alle mennesker, med eller uten den skrevne loven, er fordømt hvis de ikke oppfyller loven, når de likevel har forstått og kjent hva Guds vilje og krav er.

Menneskehjertet unnskylder seg med helt motsatte forhold. De som hadde den skrevne loven og en større kunnskap om Gud, trøstet seg med disse fortrinnene, selv om de ikke oppfylte loven. Og de som ikke hadde Guds skrevne lov, trøstet og unnskyldte seg nettopp med at de manglet den. Slik kan vi ennå i dag høre ubotferdige sjeler unnskylde seg: «Har jeg mindre lys, så har jeg også mindre å svare for.»

Da kommer apostelen her og sier: Nei, du er uten unnskyldning i begge tilfeller. For også de som ikke har den skrevne loven, har likevel fått så mye av Guds vilje åpenbart i sitt hjerte og sin samvittighet at de *synder mot Gud med viten og vilje* – og alle som gjør det, fortjener døden. Og de som har den skrevne loven, er så mye mer uten unnskyldning når de synder mot et så klart lys. Dette er hovedtanken i teksten vår.

Det siste, at de som har syndet *under den skrevne loven*, skal dømmes ved loven, har apostelen forklart kortere i v. 13, der han sier: «For ikke de som *hører* loven, er rettferdige for Gud, men de som *gjør* etter loven, skal bli rettferdiggjort.»

Når apostelen her sier at «de som gjør etter loven», skal bli rettferdiggjort, mener han slett ikke at noe menneske etter syndefallet virkelig kan bli rettferdiggjort av lovgjerninger, eller at noen kan holde loven fullkomment. For det er nettopp dette apostelen så bestemt benekter (se 3,19–20; Gal 3,10).

Han forklarer selv i 3,9 hva han har tatt sikte på og gjort i disse to første kapitlene, når han sier: «Vi har jo allerede *anklaget både jøder og grekere for at de alle er under synd*, som det står skrevet: *Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste*.»

Men når apostelen her sier at ikke «de som *hører* loven», men «de som gjør etter loven», skal bli rettferdiggjort, vil han møte jødenes falske innbilning. De mente at de sto i særlig nåde hos Gud bare fordi de hadde og utøvde sin hellige religion, som skilte dem fra alle andre folk – bare fordi de hadde loven og hørte den i synagogene sine – bare fordi Gud hadde åpenbart seg blant dem og gitt dem sitt ord og den vakre gudstjenesten.

Dette skal ikke hjelpe dere, sier apostelen nå, så lenge dere ikke *oppfyller* den hellige loven dere har fått. Vil dere bli rettferdige ved loven, så må dere oppfylle den. For deres egen lov sier uttrykkelig: «*Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det*» (5 Mos 27,26; Gal 3,10).

«De som gjør etter loven», er her slett ikke de som bare gjør *noe* av det loven byr, som gjør *noen* gjerninger etter den og flykter fra *noen* synder. Det er de som oppfyller *alt* som står skrevet i lovens bok, slik loven selv forklarer det. Mindre enn dette holder ikke for å være rettferdig for loven.

Med dette ordet har apostelen angrepet hykleriet og de falske innbilningene, ikke bare hos jødene, men hos alle mennesker. Det er innbilningen om at man skal behage Gud bare ved religiøse øvelser og god kunnskap i Guds ord. Tvert imot blir man bare enda mer fordømmelsesverdig av dette, når man ikke gjør og er for Gud etter det lyset man har om ham.

Hvem du enn er som leser dette: Tenk på at nettopp din kunnskap og dine fortrinn i nåden skal bringe den hardeste dommen over deg hvis du ikke virkelig *er* og *gjør* det loven krever. Tenk på at loven ikke bare vil bli forstått, men vil bli oppfylt av deg. Tenk på at det er et avskyelig hykleri for Gud når du bare vet, taler og dømmer i åndelige ting, men tier om at du selv ikke *gjør* og *er* etter det du forstår.

Og for det andre: Glem aldri at det bare er den gamle løgnerens innskytelse at Guds hellige krav skal være oppfylt når du bare gjør *noe* av det.

Bare den som *oppfyller* Guds krav, skal bli rettferdiggjort etter loven. Slik sier apostelen Jakob: «For den som holder hele loven, men *snubler i ett bud*, han er blitt *skyldig i dem alle*.» Eller har du ikke en indre bevissthet om at det Gud egentlig krever, er en helhjertet *lydighet* mot alt han har befalt? At bare det minste avvik fra hans bud er et opprør mot hans kongemakt? At han derfor krever at budene hans blir *fullkomment oppfylt*?

Kristus erklærer at du er skyldig for dommen selv om du ikke har gjort noen ond *gjerning*, men bare har huset noe ondt i hjertet ditt (Matt 5,28). Men aller mest avskyelig og fordømt må du være hvis du også har brutt «det største og første budet», så du ikke har «elsket Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din fornuft og av all din makt». Da er det helt slutt med *din* rettferdighet. Da er du fordømt av Guds hellige lov.

Kan du attpå til regne dette for ingenting, så du går trygg og ubekymret, da er du en som *forakter* Gud og sier i ditt hjerte: «Jeg bryr meg slett ikke om hva

Gud byr og dømmer.» La hver og en tenke på at ikke de som hører loven, men de som gjør etter den, er rettferdige for Gud! Og med dette har apostelen sagt hva dommen blir over *dem* som «har syndet under loven» og «skal dømmes ved loven» (v. 12).

I v. 14 og 15 følger så forklaringen på den mer forunderlige påstanden (i v. 12) at *de som syndet uten å ha loven, skal gå fortapt uten loven*. Apostelen forutså at noen ville innvende: «Hvordan kan Gud rettferdig fordømme hedningene, når han ikke har gitt dem sin lov?»

Til det svarer han at de likevel hadde loven skrevet i hjertet og samvittigheten. De hadde riktignok ikke den skrevne loven med bestemte bud på steintavler, men slik visste de nok om Guds vilje til at de med syndene sine viste en *bevisst ulydighet mot sin Skaper*, og dermed fortjente hans rettferdige straff.

Apostelen sier: «For når hedninger, som ikke har loven, av naturen gjør det loven byr, da er disse, som ikke har loven, seg selv en lov. De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem.»

Han nevner to ting som beviser at hedningene har en viss kunnskap om Guds lov. For det første gjør de av naturen det loven byr, og det beviser at de må kjenne kravene dens i hjertet. For det andre har de en «samvittighet» som gjør at de i tankene enten anklager eller forsvarer det de gjør. Dette viser tydelig at de har «den gjerning loven krever», skrevet i hjertet, slik at de skjelner mellom rett og urett.

Men når han sier at de «gjør det loven byr», vil han naturligvis ikke si at hedningene i alminnelighet, eller noen eneste av dem, gjør *alt* loven byr. I forrige kapittel har han godt nok bevist det motsatte. Meningen er at de gjorde en del gjerninger som Guds lov befaler, og at de gjorde dem som en slags plikt. Det viste at de av naturen var seg bevisst hva loven krevde, og at syndene deres derfor var en bevisst ulydighet mot Gud.

Apostelen sier at de hadde «den gjerning loven krever», skrevet i hjertet. Han sier ikke lovens *ord*, lovens bestemte bokstav, og langt mindre lovens *ånd*, men bare lovens *gjerning*. *Lovens gjerning*[6] er de gjerningene som loven enten krever eller forbyr. For lenger enn dette når ikke den naturlige kunnskapen om godt og ondt.

Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem. Til disse lovens gjerninger kommer nå, sier apostelen, en *samvittighet* som vitner om gjerningene deres, enten den godkjenner eller refser dem. Slik oppstår det i «deres tanker» liksom en samtale eller en ordstrid. Den ene tanken anklager dem for noe ondt de har tenkt å gjøre eller allerede har gjort, og den andre tanken unnskylder eller forsvarer dem i samme sak. Den anklagen eller det forsvaret de fører i tankene, vitner tydelig om at lovens gjerninger er skrevet i hjertet deres.

Det samme kommer også fram når de klandrer og dømmer hverandres gjerninger, noe vi finner mange eksempler på i hedningenes skrifter. Ingen kunne anklage eller forsvare noens gjerning om han ikke hadde en rettesnor for rett og

urett. Slik beviser hedningenes tanker, som innbyrdes anklager eller forsvarer deres egne eller andres gjerninger, at de har lovens gjerninger skrevet i hjertet. Men dette må også forutsette at de har et begrep om at det finnes en høyeste Dommer, og om lønn eller straff som skal følge etter gode eller onde handlinger.

Det er også kjent at hedningene selv sier at de har en slik forståelse av et høyeste vesen som har skapt alt, og som de til sist sikter til bak sine mange gudebilder. Det er denne bevisstheten om Gud apostelen i forrige kapittel (1,19.20) fører tilbake til at de har sett skaperverket.

Følelsen av at Gud mislikte de onde gjerningene, og av en dom som skal komme, viser seg så mektig hos hedningene at vi blant dem finner skremte og engstelige sjeler. De går fra den ene harde botsøvelsen til den andre, og ofrer stundom sine barns eller sitt eget liv for å forsone en vred Gud.

Alt dette viser at Herren heller ikke blant hedningene «lot seg uten vitnesbyrd». Skaperverket står for alles øyne og vitner *utenfra* om sin Mester. Og lovens gjerninger, som er skrevet inn i hjertet, vitner i*nnenfra* om den samme Herren, hans vilje og krav. Det oppløftende synet av de usynlige ting og samvittighetens vitnesbyrd vitner sammen om Guds vesen, herredømme, visdom og godhet, og om hvor mye mennesket skylder ham.

Samvittighetens lys er klart og guddommelig av natur, selv om det er formørket ved syndefallet. Det gir hvert menneske en bestemt følelse av ansvar, fordi alle må erkjenne dets kraft og at det er nødvendig å bøye seg for det. Det gjelder også når de, på grunn av hjertets tilbøyelighet til synd, arbeider for å gjøre dets gyldighet og dommer tvilsomme. Apostelen har nå vist at dette dobbelte vitnesbyrdet om Gud ikke kan tjene til rettferdighet, salighet og trøst, men bare til fortvilelse og fordømmelse.

På den dagen når Gud skal dømme osv.[7]

Herren har åpenbart at det skal komme *en bestemt dag* da han vil holde sin store, ytterste dom. Det må være en bestemt, fastsatt tid da hans rettferdige dommer blir kunngjort for alle, ellers ville de ikke bli aktet, kjent og prist slik de fortjener. Da skal de åpenbares for alle skapte vesener, mennesker og ånder.

Når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene. Det betyr ikke at Gud ikke også vil dømme de gjerningene som er kjent for alle. For det finnes ingenting som ikke skal føres fram for dommen, ettersom de som «er i sine synder» og skal dømmes etter loven, også skal «gjøre regnskap for» hvert unyttig ord. Men meningen er at Herrens dom skal holdes så nøyaktig at også de hemmelige og mest skjulte ting skal bli ført fram i lyset. Gud vil ikke bare åpenbare menneskenes ytre gjerninger, men også tankene og hjertenes planer.

Kort sagt: Alt vi har gjort, åpenlyst eller i det skjulte, skal komme for dommen. For det som kjennetegner den ytterste dommen, er at det som er skjult hos menneskene, da skal bli åpenbart. Kan menneskene skjule sine onde gjerninger her, er de trygge for menneskers dom, men ikke for Herren på den store dagen.

Og dommen skal holdes, sier apostelen, «*etter mitt evangelium*». Med uttrykket «mitt evangelium» vil apostelen bare få oss til å forstå hvor viss og urokkelig forkynnelsen hans var. I brevets første vers kaller han det «Guds evangelium». Når han her sier «mitt evangelium», vil han antyde: «Jeg er så helt og fullt Guds

tjener, bare en som bærer fram Guds budskap, at dere på den ytterste dag skal se at alt går til slik *jeg* har forkynt.»

At dette er Paulus' mening, kan vi slutte av lignende steder der han gir uttrykk for sin triumferende visshet om at læren hans er sann og ikke kan forandres, for eksempel Gal 1,8: «Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» Og disse ordene gjentar han i v. 9.

Når apostelen sier at dommen skal holdes etter hans evangelium, lærer vi av det at vi aldri skal forstå noe av det vi leser om den ytterste dommen, på noen annen måte enn slik det blir beskrevet i evangeliet. Ut fra visse korte, enkeltstående uttrykk kunne man ellers få en falsk oppfatning av Guds siste dom, en oppfatning som ville gjøre ende på evangeliets store hovedlære om at de troende er fri fra syndene sine ved Kristus. Derfor er dette et viktig ord å huske: «Gud skal dømme menneskene *etter mitt evangelium*.»

Ved Jesus Kristus. Han som i sitt liv på jorden var den mest foraktede, i fornedrelsens dyp, skal komme i sin majestet og sitte på herlighetens trone, og «tusen ganger tusen» av hans mektige engler skal «tjene ham» (Dan 7,10). Han som i sin fornedrelse lot seg dømme til døden av mennesker, skal være dommer over alle jordens folk. Han skal dømme alle sine fiender til den evige død og ta sine venner inn til evig liv og salighet i sitt rike. – Men nå fortsetter teksten:

[5] Sammenhengen er denne: V. 16 hører sammen med v. 12, og v. 13, 14 og 15 er forklarende mellomsetninger. For v. 13 forklarer siste halvdel av v. 12, at «alle som har syndet under loven, skal dømmes ved loven», og v. 14 og 15 forklarer påstanden i første halvdel av v. 12, nemlig at «alle som syndet uten å ha loven, skal gå fortapt uten loven».

[6] «Gjerning», som her står i entall, er et samlenavn for alle lovens gjerninger.

[7] Som nevnt ovenfor hører dette verset sammen med v. 12.

17–20. Men om du kaller deg jøde, og du setter din lit til loven og roser deg av Gud, og kjenner hans vilje og dømmer om de forskjellige ting, fordi du er opplært i loven, og regner deg selv å være en veiviser for blinde, et lys for dem som er i mørket, en oppdrager for uforstandige, en lærer for umyndige, siden du har den rette form for kunnskap og sannhet i loven

Her begynner den andre delen av kapittelet. Først har apostelen varsomt prøvd å undergrave jødenes falske tro ved å legge fram de allmenne grunnene for Guds rettferdige dom. Nå tiltaler han dem direkte og nevner de fortrinnene de trøstet seg med, i seks punkter: 1) at de bærer navnet *jøder*, 2) at de har Guds skrevne lov, 3) at de har den sanne Gud til sin Gud, 4) at de kjenner hans vilje, 5) at de derfor med sikkerhet kan skille mellom godt og ondt, og 6) at de kan være lærere for andre.

Du kaller deg jøde. Det første av fortrinnene deres var at de ble kalt *jøder*.[8]

Dette var et stort navn for dem. Det minnet om at de stammet fra patriarkene, og særlig fra den patriarken som verdens Frelser skulle komme fra, slik deres far Jakob hadde sagt i sitt profetiske utrop (1 Mos 49,8–12).

Men det var også et stort navn fordi selve ordet hadde en betydning som minnet om Guds mange løfter om deres store oppdrag på jorden. Det betyr *bekjennere* som lovpriser Herren, og Herren har sagt: «Det folket jeg har dannet meg, skal *forkynne min pris*» (Jes 43,21). Navnet *jøde* betydde like mye for dem som navnet *kristen* burde bety for oss (jf. Åp 2,9; 3,9; Gal 2,15).

Du setter din lit til loven. Dette var jødenes andre fortrinn. I grunnteksten står det egentlig: «Du *hviler* på loven.» Det uttrykker godt den trygge roen de hadde når de stolte på loven, på at de eide den, og på de gjerningene, offrene og seremoniene som loven foreskrev dem.

I loven hadde de det høyeste lyset om Gud og hans vilje. Ikke noe menneske på jorden skulle lære dem noe. Det var *deres* sak å lære hele verden den eneste guddommelige sannheten. *Deres* religion, *deres* lov, *deres* gudstjeneste – alt hadde *Gud* gitt dem. Skulle ikke da de være de som sto Gud nærmest? Med en slik trøst hvilte de trygt på loven.

Du roser deg av Gud. Dette var det tredje fortrinnet. Alle andre folk på jorden dyrket stumme avguder og var derfor virkelig «uten Gud i verden». Men jødene var det eneste folket som kjente og tilba den sanne Gud, himmelens og jordens Skaper og Herre.

Av sin nåde og makt hadde han gjort herlige under blant dem, talt til dem og åpenbart seg for dem på mange måter. Av fri nåde hadde han utvalgt og kalt dem til å være hans eiendomsfolk. Med sterk arm hadde han fridd dem ut fra fiendene deres. Han var deres konge og vern. Guds bolig, der han selv hadde ordnet gudstjenesten, hadde jødene midt iblant seg. De hadde derfor stor grunn til å rose seg av ham, at han var deres Gud og de hans folk.

Du kjenner hans vilje. *Du* har en klar og sikker kunnskap om hva som behager Gud og hva han tvert imot hater, hva han krever og hva han forbyr. Skaperverket og samvittigheten viste hedningene bare i visse hovedtrekk hva som var godt og ondt. Men jødene hadde *Guds eget, klare ord*, som sa dem hva som behager Gud og hva han hater, helt ned i de minste forhold. Om dette sier også Salme 147: «Han kunngjorde for Jakob sitt ord, for Israel sine bud og sine lover. Slik har han ikke gjort mot noe hedningefolk.»

Du dømmer om de forskjellige ting, fordi du er opplært i loven. Ordet i grunnteksten kan bety «å godkjenne det som er best», men det kan like gjerne bety «å vurdere det som er forskjellig». Da viser det at jødene, som var opplært i Guds skrevne lov, grundig og nøyaktig kunne avgjøre i vanskelige og tvetydige spørsmål hva som var godt og ondt, og hva man burde gjøre eller ikke gjøre.

Hedningene hadde ikke Guds klare ord skrevet for øynene. De måtte dømme etter en dunkel følelse, en fordervet rest av det naturlige lyset. Også her hadde altså jødene et stort fortrinn framfor hedningene.

Du regner deg selv å være en veiviser for blinde, et lys for dem som er i mørket. At jødene, som hadde fått Guds lys, kunne være veivisere for blinde og lys for dem som er i mørket, var deres sjette fortrinn. Disse bildene, «veiviser for

blinde» og «lys i mørket», er lette å forstå i seg selv. Likevel forklarte apostelen dem videre med rene ord: *en oppdrager for uforstandige, en lærer for umyndige*. Her menes ikke umyndige i alder, men i forstand.

Når jødene talte om hedningene, brukte de gjerne slike navn: «de blinde», «de som er i mørket», «de uforstandige». For slike kunne de være veivisere og lys, fordi de hadde Guds skrevne og klare ord.

Om dette legger apostelen til: *siden du har den rette form for kunnskap og sannhet i loven*. Ordet i grunnteksten betyr at de i loven hadde en *tydelig skikkelse*, et *avtrykk* av den sanne kunnskapen om Gud og hans vilje. Det var som om de så Guds vesen, vilje og tanker i synlig skikkelse i loven.

Men apostelen har sikkert ikke bare framstilt de virkelige fortrinnene jødene hadde. Han har også framstilt deres overmodige innbilning om at de ved disse fortrinnene framfor hedningene sto i det beste forhold til Gud, hadde en opplysning som kunne frelse dem, og var utenfor all fare. For det er disse falske innbilningene han nå vil gjendrive. Derfor sier han ikke: «Du er en veiviser for blinde» osv., men: «Du *tiltror deg* å være en veiviser for blinde. Du stoler så på din opplysning at du mener du godt kan være det.»

Det var i denne overmodige ånden fariseerne dro omkring over hav og land for å vinne tilhengere. Dette arbeidet så ut til å vitne vakkert om iver for sjelene. Men Herren Kristus sa det nedslående ordet om det at de ikke kunne gjøre tilhengerne sine til annet enn hyklere og djevelens barn, fordi de selv var det (Matt 23,15).

Det er likevel lett å forstå hvilke tanker de selv hadde om seg på grunn av et slikt arbeid. Tenk deg en misjonær som reiser ut til ville hedninger for å bringe dem Guds ord – han blir regnet som et lys i deres mørke! Akkurat slik så jødene på seg selv.

La oss nå samle i ett bilde alle fortrinnene jødene hadde eller mente å ha: deres herkomst, deres hellige lov, deres kunnskap om den sanne Gud, deres evne til å skjelne mellom godt og ondt og til å lede og lære hele den øvrige verden. Hvor knusende må det da ikke ha lydt da apostelen tiltalte slike mennesker slik han nå gjør:

[8] Dette var det betydningsfulle navnet på etterkommerne etter patriarken Jakob. Fram til kong Rehabeams tid ble de kalt israelitter, etter Jakobs nye navn Israel. Senere ble bare de ti stammene kalt «Israels hus», og de to stammene ble kalt «Judas hus». Men etter det babylonske eksilet ble alle de tolv stammene kalt jøder.

21–24. Du som altså lærer en annen, lærer du deg selv? Du som forkynner at en ikke skal stjele, stjeler du? Du som sier at en ikke skal bryte ekteskapet, bryter du ekteskapet? Du som har avsky for avgudene, raner du templene deres? Du som roser deg av loven, du vanærer Gud ved å bryte loven! For på grunn av dere blir Guds navn spottet blant hedningene, slik det står skrevet.

Disse fire versene fullfører til sammen setningen som ble påbegynt i de foregående versene, og i grunnteksten er uttrykksmåten svært kraftig. De gamle greske fortolkerne leser versene som spørsmål. Skal ettertrykket ikke gå tapt, må vi i det minste forstå ordene som utrop: «Du som altså lærer en annen, du lærer ikke deg selv! Du som forkynner at en ikke skal stjele, du stjeler!» osv.

Apostelen hadde nettopp regnet opp jødenes store fortrinn. Men i et øyeblikk rev han det fine sløret av dem og avslørte hykleriet de skjulte under det.

Han sier: «Du har et betydningsfullt navn. Du har den rette form for kunnskap og sannhet i loven. Du har den sanne Gud og kjenner hans vilje, så du kan være lærer for andre, veiviser for blinde og et lys for dem som er i mørket. Men lærer du *deg selv*? Du forkynner at en ikke skal stjele, men du stjeler! Du sier at en ikke skal bryte ekteskapet, men du bryter ekteskapet! Du har avsky for avgudene, men du holder deg ikke for god til å rane templer!»

Dette var forferdelige tordenslag over den skinnhelligheten og selvrettferdigheten som preget jødene.

Apostelen viste at de ikke levde etter det de forkynte for andre. Det første var: *Du stjeler*. Pengebegjær og gjerrighet fikk dem til å finne mange måter å tilegne seg nestens eiendom på. Noen ganger var det rent tyveri og uærlighet i handel, andre ganger undertrykkelse av de fattige under skinn av lov og rett. Eller det var, som Kristus sier om de skriftlærde og fariseerne, under påskudd av lange bønner, som enkene måtte betale dyrt for (Matt 23,14). Slik misbrukte de selve gudsdyrkelsen til egen ære og vinning.

Likeledes var den kjødelige urenhetssynden mot det sjette bud, hor og ekteskapsbrudd, svært vanlig blant jødene. Det tok også Kristus ofte opp i sine straffetaler. Og dette til tross for at de hadde den strenge loven at «slike skal steines» (3 Mos 20,10; 5 Mos 22,22; Joh 8,5).

En tredje synd var at de «ranet templer», det vil si tok fra Gud det som tilhørte ham. Luther har i sin oversettelse gitt ordet en åndelig betydning, et uttrykk som kan brukes om alle folk og tider: «Du raner fra Gud det som tilhører ham.»

Og siden Gud vil ha æren for alt, har man forstått teksten slik: «Du har avsky for avgudene, som om du hadde stor iver for den sanne Guds ære. Men for alt du gjør for Gud og din religion, vil du selv ha æren, og den raner du fra Gud.» Dette er uten tvil en god anvendelse av ordet.

Men vil vi forstå hva apostelen selv mente, må vi huske at ordet også i sin egentlige betydning, *å rane templer*, passet på jødene. De drev også svik og urett med offergavene og avgiftene til templet (se f.eks. Mal 1,8–14; 3,8–10; Neh 13,10).

Slik ranet de templet i ytre og egentlig forstand. Og at apostelen nettopp nå holder dette fram for dem, passer svært godt inn i sammenhengen. Han vil vise det falske og hykleriske i jødenes fromhet. Han har sagt: «Du forkynner mot tyveri, men du stjeler!» osv.

Han kunne ikke i egentlig forstand si: «Du har avsky for avguder, men du dyrker selv avguder!» Men han holdt likevel fram for dem et grovt og ubestridelig bevis mot den ærefrykten for den sanne Gud som de ga seg ut for å ha: «Du har avsky for avguder og vil dermed vise hvilken hellig iver du har når du dyrker den eneste sanne Gud. Men midt i din gudstjeneste kan du rane templet. Du raner fra din Guds tempel, du stjeler av det du ofrer til Gud – så stor er din ærefrykt for ham!»

Så samler apostelen alt han har sagt, og alt han ennå kunne ha sagt, i én eneste knusende sluttbemerkning: **Du som roser deg av loven, du vanærer Gud ved å bryte loven!** Nettopp ved at du roser deg av loven og likevel lever et syndig liv, fører du vanære og skam over Gud og hans ord.

For på grunn av dere blir Guds navn spottet blant hedningene, slik det står skrevet. Dere lever slik at hedningene, som ser gjerningene deres og hører at dere roser dere av kunnskapen om den sanne Gud og av hans lov, må tenke at denne Guden og denne loven ikke kan være gode, når dere som er hans folk, gjør så onde gjerninger.

Slik det står skrevet. Hos deres egne profeter klager Gud selv over dette: «Da de kom til de folkene som de kom til, vanhelliget de mitt hellige navn, og det ble sagt om dem: Dette er Herrens folk» osv. (Esek 36,20).

Dette er selve tyngdepunktet i den knusende straffetalen apostelen her holder for jødene. Å føre skam over Guds dyrebare navn med sitt liv er så forferdelig at et fromt hjerte nesten vil gå til grunne bare ved tanken på at det kunne ha gjort det. Og her sier apostelen om jødene at de levde slik at selv hedningene i sitt mørke kunne refse dem og for deres skyld håne Herrens navn.

Tenk på hvor høyt jøden mente han sto over hedningene på grunn av alle de store fortrinnene han hadde framfor dem. Han så alltid medlidende ned på dem som «blinde» og som folk «i mørket». Da må vi si at det var en forferdelig knusende sammenstilling når apostelen anklaget ham for å lære hedningene å forakte og håne Gud ved sitt syndige liv.

Slik må menneskehjertet knuses og gjøres til intet dersom det skal bli en ny fødsel, et salig troens liv og en sann mottakelse av den nåden evangeliet forkynner. Og dette var apostelens endelige mål med denne knusende forkynnelsen: å «jevne Herrens vei» og «senke fjell og hauger». Derfor måtte han såre og bedrøve, for at hans herlige evangelium siden skulle lege og trøste desto bedre.

Men det apostelen her har sagt om jødene, passer dessverre altfor godt på de fleste navnkristne, særlig de skriftlærde blant oss, de lærerne som ikke lærer seg selv, men fortsatt lever i ubotferdighet. Å, om hver den som leser apostelens ord, ville legge dem på hjertet og tenke over om de ikke passer på ham!

Du er tatt opp i Guds pakt ved den hellige dåp. Kanskje går du også til Kristi legemes og blods sakrament. Kanskje har du god kristendomskunnskap, så du kan tale riktig om Guds ord til andre. Kanskje taler du også om at omvendelse

er nødvendig, om en sann tro og et hellig liv. Men – hvordan står det til med ditt egentlige vesen, ditt hjerte og ditt liv? Det er jo slik teksten rett skal brukes.

Lever du selv i den omvendelsen som er til Gud? «Ingen skapning er skjult for ham» – han vet det. Lever du selv i et sant troens fellesskap med din Frelser? Øver du deg selv daglig i helliggjørelse, så du døder ditt eget kjød med dets lyster og begjær? Eller består kanskje kristendommen din bare i å vite og tale? Du sier: «Vi skal frykte og elske Gud over alle ting», men du dyrker dine småguder uten å frykte og uten å klage over det ved nådestolen.

Kanskje legger du ut og innskjerper alle Guds bud for andre, men banner kanskje selv? Kanskje holder du ikke hviledagen hellig? Kanskje er du en dranker? Kanskje lever du i hat til et menneske, eller i en skjult last? Å, det ville jo være et forferdelig hykleri! Men Herren, den allmektige og hellige, ser det. Han kjenner deg. På denne måten «hoper du deg opp vrede til vredens dag, den dagen når Guds rettferdige dom skal bli åpenbart», så sant Gud ikke lyver.

Og på denne måten gir du andre grunn til å håne og forakte den hellige læren du bekjenner. Husfolket ditt og naboene dine vil støtte seg på din ugudelighet og trøste seg i sin uomvendte tilstand. Slik er du med på å forderve og forherde dem som Kristus har lidd døden for. Det skal han en dag kreve deg til regnskap for.

Hvis du ikke bekjente hans religion, ville du synde for deg selv. Men nå synder du mot Herrens hellige navn og mot dem han har kjøpt så dyrt. Det er derfor Herren sier: «Hva har du med å fortelle om mine lover og ta min pakt i din munn? Du hater jo tukt og kaster mine ord bak deg» (Sal 50,16–17).

Et ubotferdig hjerte søker alle mulige trygge festninger for å komme bort fra den guddommelige sannheten som vil forstyrre dets ulykkelige søvn. Om mennesket har mistet mange slike festninger, men får beholde *én eneste*, er alt som er gjort for dets frelse, tapt. Det blir i sin synd, kommer aldri til en rett omvendelse og får aldri erfare hva sann tro og gjenfødelse er. Dette er grunnen til at apostelen så iherdig forfølger jødene i alle deres skanser.

Ovenfor hadde han prøvd å rive ned de festningene de mente å ha i at de eide Guds ord og den vakre gudstjenesten. Det gjorde han ved å vise hvor skarpt livet deres sto i strid med kunnskapen deres og alle disse fortrinnene.

Nå sto det igjen én støtte til: De hadde *paktens tegn*, *omskjærelsen*, som Gud selv hadde gitt dem. «Skulle ikke heller den bety noe?» tenkte de. «Skulle Gud ha sluttet en pakt med oss og gitt oss så alvorlige forskrifter om *seglet* på den, og så skulle det likevel ikke bety noe? Skulle vi likevel stå likt med hedningene for ham?» På slike tanker svarer nå apostelen slik:

25–27. For omskjærelsen er nok til nytte dersom du holder loven. Men er du en lovbryter, da er din omskjærelse blitt til forhud. Om nå en uomskåren oppfyller lovens rettferdskrav, skulle ikke da denne uomskårne regnes som omskåret? Og den som i ytre forstand ikke er omskåret, men oppfyller loven, skal dømme deg, du som med bokstav og omskjærelse er en lovbryter.

Omskjærelsen var seglet på den forberedende pakten, og den gjelder ikke i den nye pakt. Likevel har den noe merkverdig å lære oss. I 1 Mos 17 blir omskjærelsen framstilt som *seglet på Herrens pakt med Abraham og hans etterkommere*. Ser vi bare på det åndelige i den, var denne pakten selve den store *nådepakten* om rettferdiggjørelsen ved troen på Kristus. Derfor stiller Paulus i Galaterbrevet Guds pakt med Abraham *opp mot loven*. Han kaller den «løftet» og sier at den ikke kunne gjøres ugyldig «av loven, som ble gitt fire hundre og tretti år senere».

Guds pakt med Abraham besto i at Gud ga sin venn løftet om den ætten som alle folkeslag skal velsignes i. Abraham trodde Guds løfte om den velsignede ætten, «og dette er Kristus» (Gal 3,16), og Gud «regnet ham det til rettferdighet». Dermed fikk Abraham den betydningen at han skal være et eksempel for hele verden å følge på den eneste veien til livet, troen på Kristus.

Derfor kalles han også «far til alle de troende» (Rom 4,11–16), og det heter at «de som har tro, de er Abrahams barn» (Gal 3,7). Derfor sies det i Rom 4,11 at Abraham «fikk omskjærelsens tegn til segl på den rettferdighet *av tro*». Dette er den første betydningen omskjærelsen har i Skriften.

Men andre steder blir omskjærelsen framstilt som lovpaktens segl. Det gjør for eksempel Paulus, som «vitner for *hvert menneske som lar seg omskjære, at han skylder å holde hele loven*» (Gal 5,3). Det samme gjør han her i teksten: «Omskjærelsen er nok til nytte *dersom du holder loven. Men er du en lovbryter, da er din omskjærelse blitt til forhud.*» Her hører vi at omskjærelsen er lovpaktens segl. Hva kan det bety at det samme paktstegnet blir forklart så forskjellig i Skriften?

Her er det noe lærerikt vi må legge merke til. Det har alltid vært *to forskjellige åndelige riker*. De menneskene som har hatt nidkjærhet for Gud, har alltid gått på *to forskjellige veier*: noen i nådepakten, andre i lovpakten. Slik var det også i den gamle paktens tid, og derfor har paktstegnet to forskjellige betydninger.

«Abraham hadde *to sønner*», sier apostelen, «én med *trellkvinnen* og én med den *frie kvinnen*» (Sara). «I dette ligger en dypere mening. For disse kvinnene er *to pakter*. Den ene er fra berget Sinai, og den *føder barn til trelldom*. Dette er Hagar.» Den andre er fra «det Jerusalem som er der oppe», den frie kvinnen, «og det er *vår* mor». For «vi, brødre, er *løftets barn*, likesom Isak» (Gal 4,22–31).

Men Gud lot også disse to åndelige rikene få sin ytre skikkelse i to forskjellige tider. Slik ble omskjærelsen, som var paktstegnet gjennom hele Det gamle testamentets tid, segl både på nådepakten og på lovpakten. Først var det en løftets tid, fra Gud ga det første løftet og til den dagen han ga den skrevne loven på Sinai. Da fikk hans pakt med Israel den ytre skikkelsen av en lovpakt. Men

«loven kan ikke gjøre løftets pakt ugyldig», noe apostelen beviser så kraftig i Galaterbrevet (3,17).

Midt under lovens strenge bud og trusler kunne de som var innviet i den «skjulte visdom», alltid se et mildt smil fra nådepakten, så de i offerdyrene kunne se forbilder på den lovede Frelseren. Vi ser av disse troendes historie, av Davids salmer og av Hebr 11 at det til alle tider fantes noen «ekte israelitter» blant folket. Dette var de sanne «Abrahams barn», som «fulgte i fotsporene av Abrahams tro» og «ventet på Israels trøst».

Apostelen sier at alle disse var rettferdige *ved tro* og var «til behag for Gud» (Hebr 11). For alle disse «løftets barn», som forsto at loven var en «tuktemester til Kristus», var Guds pakt en *nådens* pakt, og omskjærelsen var for dem som for Abraham et «segl på den rettferdighet av tro».

Men for dem som bare så på det ytre og søkte sin rettferdighet i lovens gjerninger, var omskjærelsen et segl på lovpakten. De sto under lovens vilkår – og lovens vilkår er alltid at den som vil bli salig, må oppfylle hele loven fullkomment. Det er dette apostelen forklarer i Rom 4,4–5: «Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.»

Derfor ser vi i Skriften at spørsmålet om frelsens vei blir besvart forskjellig til forskjellige mennesker. Da fangevokteren i Filippi forskrekket spurte: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?», fikk han svaret: «Tro på Herren Jesus.» Men da en lovkyndig stilte det samme spørsmålet, sa Herren ikke ett ord til ham om nåden og troen. Han viste ham bare lovens bud og sa: «Gjør dette, så skal du leve!» Slik taler Herren til forskjellige mennesker.

Nå har vi også sett grunnen til at apostelen taler slik til de jødene som «setter sin lit til loven» (v. 17) og har omskjærelsen som tegn på lovpakten: «For omskjærelsen er nok til nytte *dersom du holder loven*. *Men er du en lovbryter* (oppfyller du ikke loven), *da er din omskjærelse blitt til forhud*», så du ikke står deg bedre enn den uomskårne. Som vi sa under v. 13, mente ikke apostelen at noe menneske virkelig kan *oppfylle* loven og være rettferdig for den. Hans hensikt er nettopp å bevise det motsatte (se 3,9–19).

Men han vil si: «Vil du gå den veien, må du *oppfylle vilkårene*. Lovpaktens vilkår er ikke bare å *høre* og *kjenne* loven, men helt og fullt å *oppfylle* det den krever. For lovens dom lyder: ‹Forbannet er hver den som ikke *holder fast ved alt det* som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det.› Vil du ha trøst i lovpaktens segl, må du oppfylle det seglet inneholder. Ellers bærer du det som en bedrager som har skaffet seg et falskt bevis og viser det fram, og for Gud gjelder du ikke mer enn en uomskåret hedning.»

For å forstå disse versene må vi huske at apostelens egentlige hensikt er å slå ned den falske tilliten til ytre hellige ting og seremonier, og vise at Gud ser på hjertets lydighet og ikke på det ytre. Det er ikke nok å ha tegnet på pakten; pakten med Gud må også holdes.

Derfor legger apostelen til at dersom hedningene holder lovens bud, skal deres forhud regnes som omskjærelse. Han mener ikke at hedninger kan holde

lovens bud bedre enn jøder. Men han tenker seg det slik for å kunne innprente desto sterkere denne sannheten: Gud ser ikke på ytre fortrinn og tegn, men på hjertets lydighet.

Apostelen fortsetter det arbeidet han har begynt. Han vil vise jødene at paktstegnet og de andre ytre fortrinnene deres ikke fridde dem fra Guds rettferdige dom, og at verken omskjærelse eller forhud gjaldt noe for Gud: **Og den som i ytre forstand ikke er omskåret, men oppfyller loven, skal dømme deg, du som med bokstav og omskjærelse er en lovbryter.** Han vil si: Din omskjærelse skal ikke bare være uten fordel for deg i Guds dom. Tvert imot skal du bli mer straffskyldig og fordømt, nettopp fordi du har hatt disse fortrinnene.

Tenk deg at hedningene, som har manglet dine fortrinn, har holdt loven. Da vil de gjøre din skam og fordømmelse større, siden du har overtrådt den, du som stolte på disse fortrinnene. Så langt er det fra at fortrinnene dine framfor hedningene skal gi deg noen mildere dom hos Gud. På samme måte talte også Herren Kristus i Matt 12,41. Der sier han at mennene fra Ninive og dronningen fra Syden skal fordømme denne slekten på den ytterste dag, fordi de omvendte seg enda de bare hadde et ufullkomment lys.

28–29. For ikke den er jøde som er det i det ytre. Heller ikke er det omskjærelse, det som gjøres i det åpenbare, på kjødet. Men den som er jøde i det skjulte, han er jøde. Og omskjærelsen er hjertets omskjærelse i Ånden, ikke i bokstaven. En slik har sin ros, ikke av mennesker, men av Gud.

Med disse ordene sier apostelen nå hva som var det egentlige målet han ville føre jødene fram til da han angrep dem så hardt. Han ville jage bort hykleriet og føre dem til oppriktighet, og slik til den sønderknuselsen som gjorde dem til nådesøkende og troende Abrahams barn etter Ånden.

Han viser her hva som virkelig skjer med en synder som blir omvendt og kommer til tro: Han blir et sant Abrahams barn, en ekte israelitt, ved en indre omskjærelse ved Ånden, en ny skapelse. Et slikt troende menneske var Abraham, og bare den som ligner ham i dette, er et ekte Abrahams barn, en ekte jøde.

Hovedordene i disse versene er det *ytre* og det *indre*, eller det *åpenbare* og det *skjulte*. Apostelen vil kort sagt si: Alt formvesen, alle ytre fortrinn og alle lovens gjerninger er bedrag og hykleri hvis hjertet ikke er omskåret, født på ny og lever for Gud i sann omvendelse og tro. Det er stor forskjell på jøde og jøde, «for ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel» – de fleste var bare jøder i det ytre.

Det var sannelig noe stort at de hørte til Guds paktsfolk, var merket med paktens segl og hadde Guds åpenbaring og ord hos seg, den skjønne gudstjenesten og alle dens hellige ordninger. Men med alt dette hadde de, som Kristus sa, «djevelen til far» (Joh 8,39–44), fordi de aldri hadde tatt imot sannheten til omvendelse og til at det indre mennesket ble skapt på ny. Dette er en klar og ubestridelig sannhet.

Men det er lett å bruke dette på oss kristne. Det er stor forskjell på kristne. Det er sannelig stort at vi allerede i dåpen er tatt opp i Guds pakt, at vi har Guds ord, også Det nye testamentets lys, og at vi holder alt som hører til gudstjenesten.

Men med alt dette må de likevel «ha djevelen til far» som aldri er blitt fornyet i ånden. Det gjelder dem som ikke er omvendt fra det tomme og forfengelige livet, ikke er dømt av Guds lov i sitt indre og ikke er gjort salige ved nåden i Kristus, så de nå lever av ham og med ham. Også dette er en klar og ubestridelig sannhet etter hele Guds ord.

Slik apostelen har sagt: «Omskjærelsen er nok til nytte dersom du holder loven», slik heter det nå til oss: «Dåpen er til nytte dersom du ved Den Hellige Ånds fornyelse nå lever det nye livet i Kristus og døder det gamle mennesket, slik dåpen betyr. Er det ikke slik med deg, er du med all din gudstjeneste og alle dine nådefortrinn som en hedning for Gud. Den eneste forskjellen er at din dom blir mye strengere enn hedningens. For ‹hver den som mye er gitt, av ham skal mye kreves›.»

Vi må aldri glemme at Herrens øyne først og fremst ser på det indre mennesket. Og når menneskets innerste personlighet var hovedsaken allerede i den gamle paktens tid, hvor mye mer da i den nye! Om den sier Herren: «Den time kommer, og er nå, da de sanne tilbedere skal tilbe Faderen i *ånd og sannhet*.» Ingen sakramenter, ingen religiøse øvelser og ikke noe kristelig levesett hjelper deg hvis du ikke lever for Gud i ditt indre.

Omskjærelsen pekte på at den medfødte fordervelsen skulle dødes. Slik pekte den også på at det trengs en *ny fødsel*. Derfor sier Kristus så bestemt: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.» Bare de er Guds barn som «er født av Gud» (Joh 1,12–13; Rom 8,14).

Mener noen at alt er gjort med dåpen, må han prøve seg for Gud om han også har den nye fødselens kjennetegn: *en ny skapning* (2 Kor 5,17). «Om noen er i Kristus, da er han *en ny skapning*, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt.»

Forstanden, hjertet, sinnet, tilbøyelighetene, talen, hele livets retning – alt er helt annerledes enn hos de naturlige menneskene. Er det ikke slik, da gagner dåpen deg like lite i Guds dom som omskjærelsen gagnet de vantro jødene. Men er du blitt et slikt nytt menneske, da står det sannelig godt til med din dåp, slik apostelen sa her: «Omskjærelsen er nok til nytte dersom du holder loven.»

Kapittel 3

Innhold: Dette kapittelet har tre deler. Den første: svar på en innvending som det foregående kunne gi anledning til (v. 1–8). Den andre: en kort sammenfatning, med vitnesbyrd fra Skriften, av det som hittil er lært om alle menneskers fortapte stilling under synden, og at ingen derfor kan bli rettferdig ved loven (v. 9–20). Den tredje: framstilling av den store hovedlæren om rettferdiggjørelsen ved troen på Kristus (v. 21–31).

Apostelen hadde nå egentlig fullført sin første oppgave, nemlig å *bevise at både jøder og grekere alle er under synd* (v. 9). Han kunne straks ha gått over til den korte sammenfatningen av dette beviset og bekreftet det med Skriftens ord, slik han gjør i v. 9–20. Men han ser seg nødt til først å møte en innvending som lett kunne utledes av det foregående.

Det han hadde sagt i kapittel 2, særlig i v. 25–29, kunne lett tolkes som om han ville si at jødedommen overhodet ikke hadde noe fortrinn framfor hedenskapet. Med en slik mening kunne han med rette beskyldes for å forringe verdien av Guds ord og alle Herrens åpenbaringer for sitt folk Israel. Derfor tar han nå opp dette spørsmålet og besvarer det:

1. Hva fortrinn har da jøden? Eller hva gagn er det i omskjærelsen?

Når en Herrens tjener, brennende av iver for sjelers vel, gir mennesker den sanneste og mest nødvendige lærdom, får han ofte til lønn å bli misforstått, som om han hadde lært noe helt falskt og skadelig. For jødene kunne det nå virkelig se ut som om Paulus foraktet og forringet alt det Gud hadde gjort og gitt dem, alt det som var størst og herligst på jorden: Guds hellige ord, Guds lov, profetiene om Kristus, pakten med Israel, alle løftene til folket og omskjærelsen.

«Alt dette er nå uten nytte, lærer Paulus. Vi jøder er like med hedningene for Guds øyne, ja, vår stilling er ulykkeligere enn hedningenes. Og likevel har Gud selv gitt oss alle disse hellige tingene. Paulus er altså en gudsbespotter. Gud sier at han har gjort Israel godt. Paulus sier at han har gjort Israel ondt.»

Slik måtte hele framstillingen hans se ut for et jødisk sinn. Det var helt nødvendig at han tok opp og besvarte spørsmålet: *Hva fortrinn har da jøden? Eller hva gagn er det i omskjærelsen?* Og han besvarte det slik:

2. Mye på alle vis! Først og fremst at Guds ord ble betrodd dem.

Mye på alle vis, det vil si i enhver henseende. Likevel nevner apostelen her bare det første av jødenes fortrinn. I 9,4–5 regner han opp flere. Her sier han: **Først og fremst at Guds ord**[9] **ble betrodd dem.** Disse «Guds ord», eller «det som Gud har talt», er alt det Gud hadde forkynt folket i Det gamle testamente. Det gjelder både de hellige budene på Sinai og særlig de dyrebare løftene om en frelser, de hellige åpenbaringene om Guds råd til vår frelse.

Dette var jo et usigelig stort fortrinn, slik det også framstilles hos salmisten: «Han kunngjorde for Jakob sitt ord, for Israel sine bud og sine lover. Slik har han ikke gjort mot noe hedningefolk» (Sal 147,19–20). Alle andre folk famlet i mørket av uklare anelser. Både hjertets og forstandens fordervelse forvrengte alltid den kunnskapen om Gud og hans vilje som de kunne ha hatt av skaperverket og samvittighetens røst. Og de var alltid prisgitt løgnene og bedrageriene som prestene og trollmennene deres førte dem vill med.

Men Israels folk hadde den sanne Guds åpenbaring i bestemte ord. For dem viste han seg i store undergjerninger, så de visste hvem det var som talte, og siden forkynte han dem alt som var nødvendig til frelse.

Ved sin tjener Moses lot han dem få skrevet ned historien om menneskets opprinnelige tilstand og om hvordan synden kom inn i verden. Deretter kom løftet om en frelser, et løfte som stadig ble gjentatt for folket i utallige bilder og forutsigelser. Dessuten ble alle de gjerningene skrevet ned som Gud hadde ledet og velsignet sitt folk med. Alt sto i deres hellige skrifter.

Israels folk var utvalgt til å ta imot og bevare Guds ord på jorden, som det også sies hos Jesaja: «Fra Sion skal lov utgå, og Herrens ord fra Jerusalem» (Jes 2,3). Disse utsagnene fra Gud var jo betrodd Israels barn, ikke bare til beste for andre folk, men for at de selv først og fremst skulle ha velsignelsen av dem, om de hadde villet tro og følge dem. Særlig var ordet om den kommende frelseren deres eget, for hedningene visste ingenting om det før de hørte det fra Israel.

Alt dette var jo usigelig store fortrinn som jødene hadde framfor hedningene, og fortrinn som apostelen aldri hadde nektet for. Han hadde bare sagt at fortrinnene deres ikke ville gi dem noen mildere dom hos den rettferdige Gud når de levde i vantro og ubotferdighet. Tvert imot skulle de gjøre dommen deres hardere.

Men dette minsket ikke verdien av de misbrukte gavene. Ordet var like sant og dyrebart, og Gud var like trofast og verd å prise, selv om jødene gikk fortapt på grunn av sin vantro. Apostelen fortsetter:

[9] Apostelen bruker her ordet *orakler*, gudesvar. Med det uttrykker han at jødene har hatt de virkelige gudesvarene om det aller viktigste for oss, og at Skriften virkelig inneholder Guds ord.

3. Hva så om noen var utro? Skulle vel deres utroskap gjøre Guds troskap til intet?

Meningen med disse ordene er den som nettopp ble antydet. Apostelen hadde lært at jødene ikke burde regne seg som sikre på Guds nåde og det evige liv på

grunn av sine ytre fortrinn. Da kunne de komme på slike tanker: «Hvordan lar dette seg forene med Guds trofasthet i hans pakt med oss? Hvorfor har han da gitt oss alle disse hellige tingene, loven, gudstjenesten og pakten, hvis ingen skal ha nytte av dem, men tvert imot få en større fordømmelse?»

Denne tanken besvarer apostelen nå slik: Først bruker han ordet «noen», «om *noen* var utro». Dermed antyder han at det tross alt fantes troende blant dem som hadde nytte av pakten med Gud. Det var ikke *alle* som støtte Guds ord fra seg i vantro. Selv om de fleste av jødene var vantro, hadde likevel mange av dem vært troende, sanne Abrahams barn, og var blitt frelst, både på denne tiden og til alle tider, slik kapittel 11 viser.

Dette var viktig å peke på mot den innvendingen som nettopp er nevnt. For det ville ikke være Guds visdom og troskap verdig å gi et folk en så herlig åpenbaring om seg selv og en så fullt utformet gudstjeneste som den i Det gamle testamente, dersom han i sin allvitenhet hadde forutsett at ingen ville tro og få nytte av gaven hans. Det første svaret var derfor: Noen tror og blir salige.

Men for det andre spør han: Om en større flokk blant dere ikke tror og derfor ikke får det evige liv, følger det da av dette at Gud ikke er trofast? Er det da Herren som har sveket pakten? «Langt derifra!» sier han. Gud er trofast, det er bare menneskene som er troløse. Slik svarer apostelen i det som følger.

Men før vi går videre, la oss ikke overse det merkelig lærerike som ligger i den innvendingen fra jødene som vi nå ser på, nemlig at de påberoper seg Abraham og Guds pakt. Denne innvendingen ser vi spor av mange steder i evangeliene. Man skulle tro at de alltid måtte ha husket at Guds pakt med dem var knyttet til det vilkåret at de trodde og var lydige.

Dette vilkåret ser vi så å si stilltiende lagt inn allerede da Gud første gang opprettet pakten med Abraham (1 Mos 18,19). Men når pakten senere ble stadfestet på ny under Moses, ble vilkåret alltid holdt fram: «dem som elsker meg og holder mine bud», «om du holder mine bud og lover» osv. Man kan undre seg over jødenes blindhet, at de ikke så dette.

Men er det ikke akkurat slik med de fleste i kristenheten? De hører, leser og synger stadig sin egen dødsdom, nemlig ordet om omvendelse, gjenfødelse og vandring etter Ånden. De ser ikke at alt dette Guds ord fordømmer dem, mens de stoler på noen ytre ting, akkurat som jødene. Eller man påberoper seg Jesu fortjeneste, dåpen og nattverden. Og likevel er det nettopp disse hellige gavene som skal gjøre din dom aller mest forferdelig, fordi du ikke virkelig tar imot dem slik Skriften lærer (Hebr 2,3; 10,28–29).

Men vi går tilbake til teksten. Apostelens ord om jødenes vantro måtte også gjelde *den* vantroen som de forkastet Jesus med på hans tid. Vi ser jo også at Herren selv og apostlene hans i det hele tatt grunner hele dommen over jødene på denne vantroen.

Da kunne man spørre hvordan det egentlig kunne regnes dem som en *vantro mot «det Gud hadde talt»*, at de forkastet Jesus. For de tvilte jo ikke på at deres hellige skrifter var sanne. Tvert imot ventet de fremdeles på at de skulle bli oppfylt. De nektet bare for at *Jesus* var den lovede *Kristus*.

Her skal vi igjen se hvordan den hellige Guds øyne følger det falske menneskehjertet i sporene. At de forkastet Jesus, var det samme som å forkaste sine hellige skrifters vitnesbyrd om den kommende frelseren. For Jesus oppfylte alt det skriftene vitnet om ham, så de med vilje måtte sky lyset for ikke å kjenne ham igjen.

Til dette kommer flere omstendigheter som binder dem. Den tiden som var angitt med bestemte tegn for hans komme, var nå for eksempel utløpt, så de ikke kunne vente Messias etter den tid, om de trodde sine hellige skrifter.

Jødene hadde derfor i virkeligheten forkastet «det Gud hadde talt» på grunn av sitt kjødelige sinn, så de *ikke ville tro og ikke ville se* det beviset som sto for øynene deres. Herren sa jo: «Dette er dommen, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde» (Joh 3,19). At de da ble forkastet og skulle «dø i deres synder» (Joh 8,24), lar seg fullt ut forene med Guds troskap.

Med **Guds troskap** har noen forstått hans uforanderlige kjærlighet til jødene. Han skal ikke for alltid gi dem opp, selv om de nå på grunn av vantroen er under hans straffedom, men han vil fortsatt gi dem en tid til omvendelse og kalle dem til nåde, noe kapittel 11 handler utførlig om. Men her gjelder spørsmålet noe helt annet, og ordene må forstås i sammenheng med det spørsmålet som er reist. Her tales det ikke om at jødene skal kalles til omvendelse.

Spørsmålet her er hvordan de skal kunne se Guds troskap i hans pakt med dem, når de i hans rettferdige dom ikke skal ha noe fortrinn framfor hedningene, men til og med få en hardere dom enn dem. Ordet «Guds troskap» betegner derfor her Guds rene og oppriktige mening med den pakten han hadde sluttet med dem, og med det han hadde talt til dem i deres hellige skrifter.

Og apostelen sier at det på ingen måte strider mot Guds troskap i pakten at de blir fordømt for sin vantro, ubotferdighet og troløshet mot Herren. Nei, sier han: *Langt derifra!* Med det uttrykker han et nei som er fylt av avsky. Han vil si at det ligger noe ugudelig og krenkende mot Guds hellige vesen i å tvile på at Gud er fullkomment trofast. Nei, legger han til:

4. Langt derifra! La det stå fast at Gud er sannferdig, men hvert menneske er en løgner! Som det står skrevet: For at du må kjennes rettferdig i dine ord og vinne når du fører din sak.

La det stå fast at Gud er sannferdig, men hvert menneske er en løgner! Den store Gud er sannferdig i alle sine ord, løfter og trusler, selv om hvert menneske er løgnaktig, en paktsbryter, fullt av falskhet og hykleri (Sal 62,10; 116,11). Gud mener det alltid trofast når han kaller mennesket og slutter sin pakt med det. Men blir utfallet av hans nåde bare et større ansvar og en strengere dom for mennesket, må det skyldes mennesket selv, dets falskhet, utroskap og motstand mot nåden.

Hadde ikke jødene i et kjødelig sinn misbrukt nådefortrinnene sine til å føle seg trygge, ville disse ha tjent dem til salighet. At det gode de fikk, ble vendt til ulykke for dem, må skyldes deres vantro og falskhet mot Herren.

Som det står skrevet: For at du må kjennes rettferdig i dine ord og vinne når du fører din sak. Dette er et dypt ord, og det er ikke så lett å forstå hva det egentlig betyr. **Når du fører din sak.** Ordene på gresk kan også bety «når du *dømmer*». Slik har man tatt ordene når man har ment at de sikter til de straffedommene som nettopp var kunngjort for David da han uttalte dem.

Ordene er hentet fra Sal 51,6. Der øser David ut for Herren den angeren, bønnen og syndsbekjennelsen som han ble ført til ved Guds ord gjennom profeten Natan, på grunn av sine store synder mot Uria og hans hustru (2 Sam 12). Profeten forkynte ham ikke bare syndenes forlatelse, men også de timelige straffedommene som skulle komme over huset hans.

Man har forstått ordene slik: David ville erkjenne at Guds trusler og dommer over ham var rettmessige, og han sier: «Mot deg alene har jeg syndet, det som er ondt i dine øyne, har jeg gjort – for at du skal være rettferdig når du taler, være ren når du dømmer.» Det vil si: «Du har god grunn til de dommene du har kunngjort for meg. Jeg har virkelig syndet så grovt. Ditt ord, som profeten din har brakt meg, er rettferdig og sant.» Og så legger han til: «for at du skal være ren, uten skyld, når du dømmer.»

Gud dømte eller straffet David da han lot disse truslene ramme ham og huset hans. Og David erkjente at Gud var rettferdig i dette, så han tok imot straffene i ydmykhet og ærefrykt for Gud. David bekjente altså at de straffedommene Gud nå hadde truet ham med, ikke sto i strid med de løftene han tidligere hadde gitt ham.

Denne bekjennelsen har apostelen sitert for å minne jødene om at de burde erkjenne at Guds dommer over dem for deres vantro og synder var like rettferdige. For Gud handlet ut fra de samme grunnene med dem som med kong David. Siden nådeløftene var gitt på vilkår av tro og lydighet, skulle de erkjenne at vantro og synd måtte føre straff over dem.

Også denne forklaringen kan være god. Den bør lære oss å erkjenne Guds rettferdighet, enten Gud hjemsøker oss med straff og plager, eller han anklager oss i Ordet og samvittigheten for vår store utakknemlighet og synd og holder fram for oss den store godheten han har vist oss. Uten tvil ville apostelen også legge jødene dette på hjertet. Gud hadde øst all sin nåde ut over dem, og de hadde bare gjengjeldt ham med synd og vantro.

Men andre har ment at disse ordene fra David viser tilbake til det han sier like før i samme vers. Sammenhengen er denne: «Mot deg alene har jeg syndet, det som er ondt i dine øyne, har jeg gjort – for at du skal være rettferdig når du taler, være ren når du dømmer.»

Man har ment at det her siktes til at et hardt og ubrutt sinn ofte går i rette med Gud for det han gjør og sier. Det stakkars mennesket strider da særlig mot Guds forkynnelse om vår syndige og fortapte tilstand.

Jødenes ubotferdighet kom nettopp av at de ikke ville gjelde som syndere og lovbrytere mot Gud. De ville ikke ydmyke seg for ham, men ville regnes som rettferdige. Men med det gjorde de Gud til en løgner, han som forkynner at *alle* mennesker er syndere. Og det var nettopp denne læren apostelen ville utdype videre i dette kapittelet.

Derfor har man forstått sitatet fra David slik: David erkjente for Gud at han hadde syndet mot ham, men som en videre erkjennelse føyer han til at hans store synder nettopp skulle bekrefte at Herrens ord om *alle menneskers syndighet* er sant.

Han sier: «*Jeg har syndet og gjort det onde, for at du skal være rettferdig når du taler, være ren når du dømmer.*» Det har ikke vært hans hensikt å synde for at Guds ord om vår syndighet skulle vise seg å være sant. Men hans sørgelige fall skulle likevel tjene til det.

Flere opplyste bibeltolkere (dr. Philippi, Hengstenberg, Gesenius m.fl.) har også minnet om at det er Gud som i sine vise hensikter avgjør hvor langt fienden får friste, og at våre syndeutbrudd avhenger av dette. Omtrent slik har de talt om det: All *synd* hører mennesket til, men over *formen* syndeutbruddet får, råder Gud. Holdt ikke Gud fordervelsen tilbake, ville alle mennesker gjøre de grusomste synder (jf. vår utleggelse av 1,24–28).

De ubotferdige elsker synden, men vil gjerne holde måte med syndeutbruddene av klokskap, for store syndeutbrudd fører bitre følger med seg i form av harde straffer. Derfor er det i samsvar med Guds rettferdighet og visdom av og til å løse de båndene som holder igjen, og la den synden som bor i mennesket, bryte ut til straff over synderen.

Men også de troende, som i Ånden elsker Gud og hater synden, kan av andre grunner trenge en lignende tukt. Snart glemmer de at all lyst og kraft til et hellig liv er Guds gave, Guds verk til Guds ære. Snart vokser det hovmodet som er igjen, til innbilninger om at de står over andre i hellighet og kraft. Slik var det med Peter da han forsikret at han skulle være mer trofast og sterk enn de andre.

For slike årsakers skyld trekker Gud sin nåde og kraft tilbake og lar de hellige falle. Da skal de reise seg igjen i større ydmykhet og gudsfrykt, gi Gud æren for alt godt og erkjenne at han har talt sant når han har sagt at *alle* mennesker er syndere. Man har ment at David siktet til dette da han sa: «Jeg har syndet, for at du må kjennes rettferdig i dine ord.» Det vil si: Mitt dype fall har bekreftet at du, Herre, dømmer rett om oss alle.

En særlig grunn til å forstå Paulus' sitat fra David slik er at denne meningen stemmer best med ordene som følger i v. 5: «Men dersom vår urettferdighet fremhever Guds rettferdighet, hva skal vi da si? Er kanskje Gud urettferdig når han fører sin vrede over oss?» Slike tanker kunne man ikke komme på uten at apostelens ord i v. 4 skulle forstås slik at menneskers synd og straff bekrefter at Guds ord er sant.

En annen from og opplyst tolker av teksten vår, Robert Haldane, sier: «Gud tillot at David, en utmerket mann etter Guds hjerte, falt så dypt, for at alle skal se at hans ord er sant: at alle mennesker er syndere og har en ond og fordervet natur, og at det her ikke er noen forskjell. Hadde alle de lysende hellige som vi leser om i Skriften, blitt bevart plettfrie, ville verden ha ment at slike mennesker var unntak fra den beskrivelsen Gud gir av mennesket i sitt ord. Den ville alltid ha holdt menneskenaturen for bedre enn den er. Men da Abraham, Jakob, David, Salomo og Peter m.fl. viste hva som bor i menneskenaturen, ble Guds beskrivelse av mennesket stadfestet som rett.»

Gud vinner når han fører sin sak. Det vil si: Eksempler som Davids fall beviser at mennesket er slik Gud har erklært at det er.

Ugudelige mennesker vegrer seg ikke for å stille Gud for sin domstol og bestride at han taler sant, ved å nekte for at mennesket er så ondt som han sier. Men ved slike eksempler blir Gud kjent rettferdig. Heller må hvert menneske regnes som løgnaktig enn at Guds sannhet blir trukket i tvil. Og dessuten er alle mennesker av naturen virkelig løgnaktige. Når et menneske motsier Guds vitnesbyrd, la det da regnes som en løgner, vil apostelen si.

At apostelen har brukt Davids ord i denne meningen, ser vi, som allerede sagt, ikke bare av det han føyer til i v. 5, 6 og 7. Det stemmer også svært godt med apostelens hovedhensikt på dette stedet, nemlig å undergrave jødenes egenrettferdighet, som gjorde at de ikke ville gjelde som *syndere*. De var så forblindet at de heller kunne tvile på at Gud er sannferdig, enn på at de selv fortjente straff.

Hvis ikke de var selvskrevne arvinger til frelsen, kunne ikke Gud være oppriktig i sin pakt, mente de. At de hadde brutt pakten, tenkte de ikke på. Da svarer apostelen: Tvert imot er deres fall og straff en bekreftelse på at Gud er sannferdig, slik David bekjenner om sitt fall at det bekreftet at Guds ord er sant.

5. Men dersom vår urettferdighet fremhever Guds rettferdighet, hva skal vi da si? Er kanskje Gud urettferdig når han fører sin vrede over oss? – Jeg taler på menneskelig vis.

Apostelen vil si: Jeg har nå vist at jødenes vantro og fall, langt fra å gjøre Guds trofasthet til intet, tvert imot har tjent til å bekrefte og forherlige den (v. 4). Men dette er underlig og støtende for mange. Det kunne også lett mistolkes til en svært skadelig mening, som om vår urettferdighet var en god og prisverdig sak, fordi den kan gi anledning til at Guds sannhet og rettferdighet trer fram i et desto klarere lys.

Spørsmålet er nå hvordan vi skal forstå dette. Apostelen sier: «*Men dersom vår urettferdighet fremhever Guds rettferdighet, hva skal vi da si? Er kanskje Gud urettferdig når han fører sin vrede over oss*?» Eller: Hvis vår urettferdighet får Guds rettferdighet til å bli priset, hva skal vi da si? Er ikke Gud da urettferdig når han vredes over det som tjener til å forherlige hans egenskaper?

Jeg taler på menneskelig vis, det vil si: Jeg taler som et naturlig menneske, som i sitt blinde og kjødelige sinn ikke forstår Guds sannhet bedre. Men det er ikke min egen mening.

Apostelen forkynte uten opphold en slik lære som dette brevet inneholder. Snart sier han at Guds sannhet ble bekreftet ved jødenes fall (v. 4), snart at «der synden ble stor, ble nåden enda større» (5,20).

Da var det naturlig at de religiøse og stolte jødene, med sin «nidkjærhet for Gud» (10,2) og sin dype selvrettferdighet, ble fylt av den største forbitrelse over en slik lære. De sa: «Paulus lærer at jo mer vi synder, desto bedre er det. Han sier at vår urettferdighet fremhever Guds rettferdighet, og at den altså er en utmerket sak. For hva kan man gjøre bedre enn å forherlige Guds egenskaper?

Hvordan kan Gud vredes over noe slikt? Etter hans lære bør vi derfor gjøre mye urett for å forherlige Guds rettferdighet.»

At apostelen virkelig måtte tåle en slik hån, sier han uttrykkelig i v. 8. Dette er den ene fordreiningen av ordene hans. Men på den andre siden fantes det noen som elsket en kjødelig frihet mer enn lovens strenghet. De kunne mistolke apostelens ord slik at de virkelig tenkte: «Det er nok ikke så farlig med synden, siden vår urettferdighet får Guds rettferdighet til å bli priset, og siden Gud kan vende alt til sin ære og vårt beste.»

Mot begge disse mistolkningene tar apostelen nå opp spørsmålet og sier: Er det slik det jeg har sagt, skal forstås? Er det en ros for vår urettferdighet når jeg sier at Guds rettferdighet ved den har trådt fram i et desto klarere lys? Hva skal vi si? Om vår urettferdighet får Guds rettferdighet til å bli priset, er ikke Gud da urettferdig når han vredes over den? En slik tanke avviser apostelen med avsky og sier:

6. Langt derifra! Hvordan skulle da Gud kunne dømme verden?

Langt derifra! Gud bevare oss fra en så avskyelig fordreining! Apostelen vil si: Jeg har aldri sagt at det er *selve urettferdigheten* som får Guds rettferdighet til å bli priset, men at Guds rettferdighet forherliger seg selv nettopp ved å straffe vår urettferdighet. Dette er ingen ros for vår urettferdighet, ikke engang noen unnskyldning for den.

For hvordan skulle Gud ellers kunne dømme verden? Jeg har jo erklært at «Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker» (1,18), og at «Guds dom» er «i samsvar med sannheten», at den er rett (2,2). Og om denne rettferdige dommen vet dere alle i deres innerste.

Urettferdighet er ikke noe godt, og den kan ikke unnskyldes. For hvis den kunne det, ville Gud ikke kunne dømme verden, som er full av urettferdighet. Er Gud verdens dommer, må han dømme med majestetisk rettferdighet. Ellers er hans dom ikke en håndhevelse av retten, men vilkårlig maktbruk. Apostelen står her på samme grunn som Abraham da han sa: «*Skulle ikke all jordens dommer gjøre rett*?» (1 Mos 18,25).

Og denne korte bemerkningen av apostelen gjendriver hele mistolkningen grundig. For det finnes ingen synd i verden som ikke, ved å stå i motsetning til Guds fullkommenhet, kan tjene til å forherlige den. Hvis dette gjorde at synden ikke var like straffverdig, og at Gud var urettferdig når han førte sin vrede over synden, måtte man si at det ikke fantes noen synd som Gud kunne straffe rettferdig. Og da kunne Gud ikke lenger være verdens dommer.

Hvis den meningen som apostelen her gjendriver, skulle gjelde, ville all religion bli tilintetgjort. For det kan ikke nektes at Gud skal forherlige sin ære på all den synd som mennesker skal lide evig pine for. Men apostelen gjentar spørsmålet og utdyper det videre med dette tillegget:

7–8. Men hvis Guds sannferdighet ved min løgn viser seg større til hans ære, hvorfor blir jeg da likevel dømt som synder? Skal vi ikke da like gjerne gjøre det onde for at det gode kan komme av det – slik vi spottes for og som noen sier at vi lærer? Rettferdig er den dommen som rammer slike!

Her erklærer apostelen uttrykkelig at «vår løgn ikke gjør Guds sannferdighet herligere», eller etter grunnteksten: «mer overstrømmende». Men hvordan henger nå alt dette sammen?

Han hadde jo sagt i v. 4 at Guds sannferdighet og trofasthet ble bekreftet ved vår utroskap. Av dette skal vi lære at vi ikke må blande sammen og forveksle sannheter slik at vi får en falsk mening ut av dem.

I v. 4 hadde han sagt: «La det stå fast at Gud er sannferdig, men hvert menneske er en løgner», som det står skrevet: «*For at du må kjennes rettferdig i dine ord og vinne når du fører din sak*.» Nå sier han: «Hvis Guds sannferdighet ved min løgn viser seg større til hans ære» osv. Her klargjør han begrepene på samme måte som i 7,5–11.

Der taler han først om hvordan loven vekker synden og fører til døden. Men straks avviser han den tanken at han dermed skulle ha lært at selve loven var synd, eller at loven, som var hellig, rettferdig og god, var blitt ham til død.

Også der bruker han ordene «Hva skal vi da si?» og «Langt derifra!» Han sier: «Hva skal vi da si? Er loven synd? Langt derifra! Men jeg kjente ikke synden uten ved loven» osv. «Så er da loven hellig, og budet hellig og rettferdig og godt. Har da altså det som er godt, voldt meg døden? *Langt derifra!* Men *synden* gjorde det, for at den skulle vise seg som synd, ved at den benyttet det som er godt, til å føre død over meg.»

På samme måte klargjør han begrepene her. Tankegangen i v. 7 og 8 er egentlig denne: Hvis selve løgnen og urettferdigheten priste Guds sannferdighet og rettferdighet, burde heller ikke jeg dømmes som en synder om jeg forkynte løgn. Da skulle jeg virkelig gjøre det onde for at det gode kunne komme av det, slik spotterne beskylder meg for. Men nettopp det at dere baktaler meg for en slik lære, beviser at dere vet at det ikke er riktig å forstå forkynnelsen min slik.

Dette var svaret til dem som virkelig kunne mene at det onde fikk en unnskyldning fordi Gud kan vende det til noe godt. Men noen mente egentlig ikke dette, de ville bare av fiendskap tillegge apostelen en slik mening. Dem svarer han: «Vi spottes for å lære at vi skal gjøre det onde for at det gode kan komme av det.»

Med ordene i v. 7 og 8 sikter apostelen til seg selv og sin lære. Han gjør det slik at han lar motstanderne felle sin egen dom, slik vi så et eksempel på i 2,1–3. Meningen hans er altså: Nettopp det at dere spotter meg som om jeg skulle si: «La oss gjøre det onde for at det gode kan komme av det», beviser at dere forstår at det onde ikke kan unnskyldes med at noe godt kan komme av det.

Rettferdig er den dommen som rammer slike! Noen mener at dette er sagt om disse spotterne. Andre mener derimot at apostelen siktet til dem som «gjør det onde for at det gode kan komme av det».

Det er visselig sant at også de som spotter evangeliet som om det lærte å gjøre det onde, med full rett er fordømt. Men av sammenhengen ser vi at spørsmålet gjaldt om Gud var rettferdig når han ble vred over det som har tjent til å forherlige hans egenskaper (v. 5). Og nå erklærer apostelen: Ja, de som gjør det onde for at det gode kan komme av det, fortjener sin dom.

Har vi nå forstått teksten, så la oss også ta vare på noe lærdom av den! Den første lærdommen er at det onde alltid er straffverdig, selv om Gud også kan vende det onde til sin ære eller til tukt for synderen. For det onde som omtales her, er synd, som mennesket trosser Gud med og handler mot hans vilje med. Slikt kan aldri unnskyldes.

Når Herren Kristus handlet mot den bokstavelige ordlyden i det tredje budet, eller tillot menneskene å gjøre nødvendig arbeid på sabbaten, var ikke det å gjøre *ondt*. Det var ikke mot budets *ånd*, som er *kjærlighet*, denne uforanderlige loven, men bare mot budets *bokstav*, som nå hadde tjent ut sin tid (Rom 7,6).

Å gjøre ondt er å gjøre noe som strider mot ånden og meningen i Guds hellige bud. Slikt kan aldri bli uskyldig. Skulle man mene at en kunne gjøre noe virkelig ondt i den hensikt at noe godt skulle følge av det, kunne de grusomste forbrytelser rettferdiggjøres med en slik lære. Det har historien også etterlatt vitnesbyrd om. Dette er det første vi må lære her.

Det andre som er verdt å merke seg her, er hvilken vanære apostlene måtte tåle for sin forkynnelse av Kristi evangelium. For at man sa om dem at de lærte: «La oss gjøre det onde for at det gode kan komme av det», kom bare av den dyrebare forkynnelsen om Guds store nåde. De forkynte nåde for de største syndere og forkastet den største hellighet når den var uten Kristus.

En slik guddommelig lære som den vi leser i 5,20, 7,4–6 og 9,30–31, ble tydet slik at den «opphever loven» (v. 31), og at den ledet til slutningen: «*La oss gjøre det onde*» osv.

Glem ikke dette, du evangeliets forkynner, når også du får det samme tegnet som din Herre og hans apostler, nemlig den vanære at du med din forkynnelse om nåden og troen opphever loven og helliggjørelsen og åpner vide porter for all synd. Glem ikke at Paulus måtte tåle enda større vanære. For om ham sa man ikke bare at han ikke innprentet loven nok og refset det onde, men rett ut at han også lærte at man «skal gjøre det onde for at det gode kan komme av det».

Og hvorfor? Forkynte han da aldri loven? Det manglet ikke på det. Tvert imot var han, likesom Herren Kristus (Matt 5,21–48), strengere enn alle de skriftlærde, så han også gjorde alle lovens hellige til fordømte syndere.

Men saken var at han forkynte loven på en helt annen måte enn de, nemlig ikke som vei til frelse, men til fordømmelse. Han lærte at loven verken gjorde mennesket rettferdig eller hellig, men bare syndig og fordømt. Samtidig forkynte han for alle fortapte syndere nåde og frelse i Kristus alene, han som er blitt oss visdom fra Gud, både rettferdighet, helliggjørelse og forløsning.

Den som for alvor tror og lærer dette, vil alltid erfare at alle selvrettferdige mennesker støter seg på det. Men mener du at loven slett ikke skal brukes, da må du ikke rose deg av Paulus' eksempel. For Kristus og Paulus forkynte loven, som evangeliet ikke kan være foruten om det skal bli til frelse.

Men selv om du tar vare på denne visdommen, skal du likevel bli spottet, bare du forkynner loven og evangeliet på rett måte. Får du ikke vanærens tegn, har du nok grunn til å mistenke at forkynnelsen din ikke er av det ekte slaget.

For de indre grunnene til «korsets anstøt» (Gal 5,11) er de samme i alle tider og land. Og vi ser av evangelienes beretning at de som kjempet mot evangeliet, alltid var religiøse folk med iver for Gud og loven. Dessuten leste og hørte de det samme Guds ord som vi, og vi ser at de tenkte og talte nettopp slik som man tenker og taler i våre dager. Sammenligningen holder altså. Måtte vi heller ikke glemme denne lærdommen! – Men vi går tilbake til teksten.

9. Hva da? Har vi noe fortrinn? Nei, slett ikke! Vi har jo allerede anklaget både jøder og grekere for at de alle er under synd,

Her begynner nå den andre delen av kapittelet. Apostelen har avverget de innvendingene og mistydningene som hans ord kunne gi grunnlag for, og går nå tilbake til sitt egentlige emne. I de to foregående kapitlene har han talt for seg om hedningenes åndelige tilstand og for seg om jødenes. Nå slår han dem sammen og taler om alle mennesker på én gang, og med uttrykkelige vitnesbyrd fra Skriften stadfester han at alle mennesker er under synd.

Slik fullfører han det beviset han har funnet nødvendig for å stadfeste og innprente den viktige sannheten at *intet kjød blir rettferdiggjort for Gud ved lovgjerninger* (v. 20). Denne sannheten har han holdt fram for å forberede og legge grunnen for den store *hovedforkynnelsen om midlet til vår slekts frelse*, som Gud i sin barmhjertighet har beredt oss da han gav sin Sønn. Med andre ord: den store hovedlæren om *rettferdiggjørelsen ved troen på Jesus Kristus* (v. 21–24), som han allerede kort antydet i 1,17.

I dette verset viser han at sannheten likevel står fast: Jødene har ikke noe fortrinn hos Gud i hans dom, selv om han har innrømmet at de har store ytre fortrinn framfor hedningene. Han sier: **Hva da?** Hvordan er da egentlig vår stilling? **Har vi noe fortrinn?** Har vi noen fordel framfor dem? Eller, som andre oversetter grunntekstens dunkle ord: *Er vi bedre enn de*?

Det sikre er at spørsmålet gjaldt stillingen for Gud, et fortrinn i Guds dom. Det er med tanke på dette han, som selv er jøde, nå spør: Har vi noen fordel framfor hedningene? Og svaret på dette spørsmålet var: **Nei, slett ikke!**

Grunnen til denne sterke nektelsen er denne: *Vi har jo allerede anklaget alle, både jøder og grekere, for at de er under synd.* Med *jøder* og *grekere* menes *alle mennesker*. «De er *alle under synd*.»

Ordet *alle* betyr ikke at det fantes syndere blant alle folk, for det nektet ikke jødene. Her menes hvert *enkelt* menneske, alt som kalles menneske, slik vi ser av det som følger. Apostelen vil bevise at i hele den mengden av mennesker

som bor på jorden, finnes det ikke ett eneste som ikke har brutt og bryter Guds hellige lov, og som derfor er skyldig til døden.

Bare én, «mennesket Kristus Jesus», har i Skriften den utmerkelse at han var «uten synd» (Hebr 4,15). Derfor kalles han også i Skriften «den rettferdige» (Jes 53,11; 1 Joh 2,1). Ved dette fortrinnet er han skilt fra alle andre mennesker.

Under synd – «De er alle *under synd*.» Også dette er et sterkt uttrykk. Det betegner nemlig en *underkuet* og underdanig tilstand, slik treller er under sin herre og undersåtter under sin konge. Her står det samme ordet (*under*) som for eksempel i Matt 8,9: «For jeg er selv en mann som står *under* overordnede» osv.

Apostelen vil si at alle mennesker er slik i syndens vold, ikke bare under dens skyld og fordømmelse, men også under dens makt og herredømme, at ingen selv kan gjøre seg løs fra synden. Ingen kan unngå å tjene den, uten at en annen som er mektigere, setter ham fri. I 7,14 har apostelen også betegnet denne tilstanden som naturen er i under synden, med ordet *solgt*: «solgt til trell under synden».

Slik har også Herren Kristus malt vår tilstand. Han sier at mennesket er et hus som en sterk og væpnet mann bodde i, til en som var sterkere, kom og tok huset fra ham. Tenk, for et bilde! Og det fra Herren Kristus selv!

Men denne trelldommen under synden er helt skjult for alle mennesker så lenge de sover åndelig, så lenge ikke noe frigjøringsarbeid er begynt. Kristus sier: «Når den sterke med våpen vokter sin egen gård, får eiendommen hans være i fred» (Luk 11,21). Der er det helt stille og rolig, ingen strid, ingen følelse av fangenskap og trelldom.

Men kommer den sterkere og begynner å kjempe om huset, da kjenner det stakkars mennesket fangenskapet og overherredømmet så sterkt at det ofte fortviler om at det noen gang kan bli satt fri. Da går det ofte så hardt for seg at en synes huset skal gå i stykker under striden. Da blir det nødrop og sukk, tårer og knefall.

Om denne syndens makt over menneskenaturen skriver Melanchthon[10]: «Dem som er født på kjødelig vis, frakjenner vi ikke bare selve *gjerningen* (gudsfrykt, tro og kjærlighet), men også *evnen* til å frykte Gud rett og sette sin lit til ham. For vi sier at de *har* en ond begjærlighet og *ikke kan* frykte Gud rett.»

Og videre: «Vi har sagt at menneskene har det i sin natur at de ikke tror på Gud, ikke frykter og elsker ham. Dette har vi ikke bemerket uten grunn. For de skolastiske lærerne gjør arvesynden svært liten. De taler med mange ord om det onde begjæret eller tilbøyeligheten, men nevner ikke det minste om selve hovedsaken i arvesynden, om den menneskelige naturs større og tyngre feil.

Den er at mennesket ikke kjenner Gud, at det forakter Gud, at det ikke har noen gudsfrykt og ikke setter sin lit til ham, at det hater Guds dom, flykter fra den dømmende Gud, blir harm på Gud, mistror hans nåde og setter all sin lit og tillit bare til de nærværende og synlige tingene m.m. Disse sykdommene, som strider aller mest mot Guds lov, blir man ikke var. Ja, de tillegger også den menneskelige natur *kraft til å kunne* elske Gud over alle ting, til å *kunne* oppfylle Guds bud osv. Men de ser ikke at de med dette helt fornekter arvesynden.»

Det er slett ikke likegyldig hvor mye vi forstår av dette. Hver den som vil bli en sann kristen, må legge godt merke til det apostelen lærer om at vi *alle er under synd*. Uvitenhet om dette forholdet fører ikke bare til all falsk trygghet og forakt for Gud og hans nåde. Den fører også til all fortvilelse og trøstesløshet så snart en begynner å erfare noe av syndens overmakt.

Så lenge vi mener at vi ennå har en *fri vilje*, det vil si at vi selv kan beherske og legge av våre synder og holde Guds bud når vi vil, at vi har viljen i vår makt og forstand til å se hva som er best for oss, fatte Guds vilje og vokte oss for det onde m.m., så er vi alltid trygge og ugudelige.

Eller vi faller i fortvilelse, som allerede er sagt, når vi begynner å erfare noe annet: at vi selv med all vår innbilte frihet likevel alltid følger det onde og ikke kan frigjøre oss fra det.

Forstår vi derimot at alle menneskers tilstand etter syndefallet er slik at vi alle er «solgt til trell under synden», og at det er nettopp fra dette fangenskapet Gud selv vil forløse oss, ved ham som er sendt og salvet for å «føre de bundne ut av fangehullet» (Jes 42,7; 61,1), da skal vi både søke hans nåde mens den blir tilbudt, og samtidig håpe på hans nåde og hjelp, hvor håpløst det enn kan synes og kjennes i oss selv.

Måtte vi derfor alle legge merke til den sannheten apostelen her legger fram og bekrefter med Skriftens vitnesbyrd!

[10] I forsvaret for artikkelen om arvesynden i Den augsburgske bekjennelse.

10. som det står skrevet: Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.

Dette verset og de to neste gjengir dels ordene, dels innholdet i noen vers i Davids salme 14 og 53. Her har vi nå innholdet av alt det apostelen har villet bevise: **Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.** Slik står det til med hele menneskeslekten og med hvert enkelt menneske i den. Ikke et eneste menneske på hele jorden er slik Gud krever i sin hellige lov. Hvert menneske er en lovbryter for Gud og derfor med rette dømt til den evige død.

Skulle noen her innvende at de salmene som siteres, taler om «de ugudelige», og at det ikke ville være helt rettferdig å bruke dem om alle mennesker, så er det nok å svare at David selv i disse salmene uttrykkelig har sagt at han *ikke bare* taler om de ugudelige, men om alle mennesker på jorden.

Ordene lyder nemlig slik: «Herren skuer fra himmelen ned på menneskenes barn for å se *om det er noen forstandig*, noen som søker Gud. De er *alle* veket av, alle sammen er fordervet. Det er *ingen* som gjør godt, *ikke en eneste*.»

Legg da merke til slike ord! Profeten sier at Herren Gud har sett ned fra himmelen over hele jordkloden og lett blant alle menneskenes barn om han kunne finne et menneske som var forstandig og spurte etter Gud og hans vilje. Men hans øyne fant ikke et eneste. Han så at alle sammen var veket av fra rettferdighetens vei og vandret på onde stier, som lovbrytere mot hans bud. Gud fant ingen som gjorde det som er godt, nei, *ikke en eneste*.

Slike ord må gjelde alle. Her tales det altså om *alle menneskers tilstand av naturen*. Profeten nekter ikke for at det fantes noen som Herren hadde kalt og

helliggjort ved sin Ånd. I den samme salmen gir han jo uttrykk for de troende israelittenes lengsel etter hjelpen fra Sion. Men her taler han om hvordan *mennesket selv* er og handler, hvordan dets fromhet og rettferdighet er. Hva *Herren Gud* gjør, er en helt annen sak. Her er spørsmålet om *mennesket*.

At *Gud* kaller, vekker og omvender noen mennesker og gir dem sin Hellige Ånd, er alt sammen *Guds* verk, og det er alltid godt og hellig. Men det som disse helliggjorte sjelene ennå har igjen av sin egen natur, er alltid ondt og fordervet.

Derfor gjelder det som sies om naturen, om dens ondskap og skyld for Guds lov, også de troende. Om Gud skulle dømme sine hellige etter hva de er i seg selv, ville ikke en eneste sjel bli frelst. De hellige har all sin trøst i at Gud stadig tilgir dem syndene, som «alltid henger ved oss», og ikke dømmer dem etter loven (v. 20–24; 4,6–8).

Vi skal huske at apostelen her i teksten slett ikke rører ved den forskjellen mellom mennesker som Gud gjør ved sin nåde. Han taler bare om hvordan vi er av naturen. Og om det sier han nå, med Skriften som vitne, at det ikke finnes én som er rettferdig, ikke en eneste. Etter grunnteksten: «Den som er rettferdig, *er ikke til*» – han finnes ikke på jorden, nei, *ikke en eneste*. Dette er jo sterkt og tydelig talt.

Mot denne læren strider nå alt som er i mennesket. At vi alle skal være så onde, udugelige og fortapte skapninger, er en altfor nedslående tanke, ja, helt uutholdelig for naturen.

Derfor har også mange tenksomme og lærde menn som ellers tror Guds ord, likevel prøvd å komme bort fra det beviset som ligger i dette bibelstedet. De har vridd seg til alle kanter og blant annet påstått at apostelen her taler om de to *folkeslagene* (jøder og grekere), ikke om mennesker hver for seg. Det var for hardt å tenke at ikke en eneste skulle være rettferdig.

Som svar på denne falske forklaringen har en framifrå Guds mann skrevet slik: «Hvis de ordene apostelen her bruker, ikke på det aller bestemteste uttrykker at *hvert menneske* er skyldig for Gud, så kan ikke noe ord i Bibelen uttrykke det. Jeg utfordrer hvem som helst til å vise ett eneste sted i Skriften, fra første til siste side, der det finnes så mange uttrykkelige og bestemte ord om hvert menneskes syndighet som på dette stedet. Med de stadig og uttrykkelig gjentatte ordene *alle – alle sammen – hver – hele verden – ingen – ikke en eneste – intet kjød – ingen forskjell* osv. skildrer apostelen den allmenne fordervelsen.»

Hvor tungt og nedbrytende det enn kjennes for naturen, må vi likevel godta det som Guds egen forklaring at *hver og en av oss* er skyldig for ham og med rette dømt til døden. Og vi må også bli fordømt dersom det ikke kommer i stand en slik forsoning som han selv har foreskrevet.

Den som er skyldig for Gud, kan ikke komme inn i hans himmel. Vi må her i tiden bli rettferdige og helliggjorte, ellers er vi evig fortapt. Gud hjelpe oss å tenke over det! – Apostelen siterer videre fra de nevnte salmene:

11–12. Det er ikke én som er forstandig, det er ikke én som søker Gud. Alle er veket av, alle sammen er blitt udugelige. Det er ikke noen som gjør det gode, ikke en eneste.

Her legges nå enkelte sider ved vår fordervelse fram. Aller først hele den ulykkelige retningen i sjelens krefter, i forstand, hjerte og sinn. Forstanden er så forferdelig forvendt at mennesket *ikke søker Gud*, som jo er kilden til dets liv og all salighet. I stedet søker det alt som er usselt og elendig, det jordiske, sanselige og syndige, som bare gjør det ulykkelig for tid og evighet. Dette er den forferdelige dårskapen som Gud så hos alle mennesker da han ikke fant én som var *forstandig* og søkte Gud.

Alle gudfryktige sjeler sukker over at de ikke kan akte Gud slik de burde. Ofte føler de det som om de ikke brydde seg det minste om ham, og de kan verken frykte eller elske ham slik de burde. Dette kjenner *de* som Guds Ånd bor i, han som angriper og avslører hjertets ugudelighet.

Verden derimot er trygg og vet ikke det minste om denne nøden. Den «kaller det onde godt og det gode ondt» og «gjør mørke til lys og lys til mørke» (Jes 5,20). Det er dette ordene betegner: «Det er ikke én som er forstandig, det er ikke én som søker Gud.»

Alle er veket av, nemlig fra Guds sinn, vilje og vei, og er på en ond vei både i hjerte og liv. Hele verdens ferd er ett eneste stort vitnesbyrd om dette. **Alle sammen er blitt udugelige**, nemlig til alt det Gud skapte mennesket til: å kjenne, frykte og elske ham, gjøre hans vilje og prise hans nåde, og likeså å elske og tjene sin neste med ord, gjerninger og tålmodighet. Til alt godt er mennesket av naturen udugelig.

Det er ikke noen som gjør det gode, ikke en eneste. Fra en sur og bitter kilde kan det ikke flyte friskt og godt vann. Når hjertet er uten gudsfrykt, tro og kjærlighet, er ingen gjerning god i hans øyne. Alt er ondt og forbannet. Slik er Guds dom over alle mennesker.

Etter at apostelen har sitert Skriftens ord om alle menneskers indre fordervelse, viser han tegnene på den i det ytre, i *ord og gjerninger*. Først taler han om det onde i menneskenes tale, når han sier:

13–14. Deres strupe er en åpnet grav, de bruker sin tunge til svik, ormegift er under deres lepper. Deres munn er full av forbannelse og bitterhet.

I disse to versene (som er hentet fra Sal 5,10; 140,4 og 10,7) nevnes alle taleorganene som fylt av synd: *strupen*, *tungen*, *leppene og munnen*. **Deres strupe er en åpnet grav.** Med dette bildet betegnes det urene og skadelige i de ugudeliges tale. Ingenting kan være mer motbydelig for sansene enn en åpnet grav med et stinkende lik i. Like forgiftende er de ugudeliges ord for deres medmennesker, og de vitner om hvordan hjertene deres er. «For det hjertet flyter over av, det taler munnen.»

De bruker sin tunge til svik. De bedrar sin neste, enten med bevisst falskhet eller med smiger som gir den som blir smigret, falske tanker om seg selv. Hvordan menneskene bruker tungen til svik, kan vi stadig erfare, ikke bare i forretningslivet, men i hele verdens tale og omgang.

Ormegift er under deres lepper. Slik slangen dreper med sin gift, forderver onde mennesker sin neste med forførende tale som vekker vantro tanker og unnskylder synd. For hjertene deres er fulle av slik gift, og derfor må den flyte ut gjennom talen deres, slik Herren sier: «Ormeyngel! Hvordan kan dere tale godt, dere som er onde?» (Matt 12,34).

Å, om unge og uerfarne mennesker ville la seg si hvilken dødelig forgiftning sjelen deres kan få når de minst tenker på det, bare ved å lytte til de ugudeliges tale! Du er redd for bittet av en hoggorm – men den forgifter bare kroppen din. Ved de ugudeliges tale blir kanskje din udødelige sjel i det skjulte så forgiftet at du allerede her i tiden må lide av det på sjel og legeme i mange år. Og kommer du ikke til sann omvendelse, må du lide i evighet. Gud bevare alle mennesker!

Tungen «er et lite lem, men taler likevel store ord» og er «full av dødelig gift», for den blir «satt i brann av helvete» (Jak 3).

Deres munn er full av forbannelse og bitterhet. De ondes tale er også full av forbannelse og spott mot Gud og forbannende og bitre ord mot mennesker. Det erfarer vi også stadig og overalt. – Alt dette er jo et skremmende bilde av den slangesæden som fylte menneskenaturen ved syndefallet. Det er jo umulig at hjertet kan være godt, når så mye ondt kommer ut av det.

Apostelen har nå antydet det onde som viser seg i menneskenes ord. Nå går han over til å vise det samme når det gjelder gjerningene deres.

15–17. Raske er deres føtter til å utøse blod. Ødeleggelse og elendighet er det på deres veier. Freds vei kjenner de ikke.

Disse ordene er hentet fra Jes 59,7–8 og beskriver det onde og morderiske hjertet som alle onde gjerninger springer ut av. **Raske er deres føtter til å utøse blod.** Hvis ikke klokskap og frykt for straff holdt mennesket tilbake, ville vi langt oftere få se dette i virkeligheten. Se på de folkene som er mer fri for ytre bånd. Er det ikke strid, mord og blodsutgytelse overalt?

Ødeleggelse og elendighet er det på deres veier. Hele livet deres er fylt av at de krenker hverandre og påfører hverandre lidelser. **Freds vei kjenner de ikke.** Her menes den «freds vei» som gjør at fred og kjærlighet råder mellom mennesker. Når verden fylles av krig og opprør, når hat, ødeleggelse og elendighet råder i hjem og nabolag, da ser vi hva disse ordene betyr. De mest glupske rovdyr ødelegger ikke så mange av sin egen art som menneskene ødelegger av sin, fordi den onde makten er virksom i menneskehjertet.

Alt det apostelen nå har anført om menneskenes fordervelige ord og gjerninger, går egentlig ut på å vise hva som bor i menneskenes *hjerter*, og å bevise at *mennesket er ondt* og langt borte fra den godhet og hellighet som Gud krever i sin hellige lov.

Og ser vi rett på de ytre tegnene som er nevnt, må vi vel bli overbevist om at Guds beskrivelse av hjertet er sann: «*Svikefullt er hjertet, mer enn noe annet, ubotelig sykt er det*» (Jer 17,9). «For innenfra, fra menneskehjertet, er det de onde tankene kommer: utukt, tyveri, mord, hor, griskhet, ondskap, svik, utskeielser, ondt øye, spott, hovmod, uforstand. Alt dette onde kommer innenfra og gjør mennesket urent» (Mark 7,21–23).

Hva er grunnen til at alt dette grusomme onde likevel er skjult for menneskene, så de enten ikke ser det eller regner det for ingenting? Ikke noe annet enn det apostelen nå føyer til:

18. Gudsfrykt er det ikke for deres øyne.

Glemmer en Gud, hans hellige vilje og hans nærvær, ser en ikke noe ondt hos seg selv, men regner all synd og styggedom for ingenting. Hele verdens falske trygghet bygger på at «gudsfrykt er det ikke for deres øyne».

Med disse ordene, som er hentet fra Sal 36,2, avslutter apostelen sitt bilde av menneskets fordervelse. For å bevise at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste» (v. 10), begynner han med det bibelordet at «*ingen er forstandig og søker Gud*», og slutter med dette: «*Gudsfrykt er det ikke for deres øyne*.»

Gudsfrykt består i at en holder Gud for stor, hellig og rettferdig i sine dommer, og derfor er redd for å bryte hans bud, redd for å huse noe i hjertet eller gjøre noe i ord og gjerning som mishager ham.

Når en ikke har den hellige Gud for øye på denne måten, får hele syndevesenet fritt spillerom. Alle onde tanker, begjær, ord og gjerninger går da upåaktet hen. En kjenner dem ikke og har ingen kamp og strid mot dem. Dette kalles i Skriften å være «*ugudelig*» og å «ikke ha Gud i sine tanker».

Det er jo et forferdelig trekk ved vårt syndefall at mennesker som tross alt tror og føler at det finnes en allmektig Gud, og at han er nær, likevel ikke er redd for å mishage ham. De kan leve etter sine lyster uten stans, enda de kjenner Herrens bud og trusler.

Og slik er alle mennesker av naturen. Nå er apostelens bevis for dette fullført. Det første trekket i hans beskrivelse av mennesket var hjertets *mørke*, *forakt* for Gud og *udugelighet* til det gode (v. 11–12). Det andre var de onde og fordervelige *ordene* (v. 13–14), det tredje (v. 15–17) de onde og fordervelige *gjerningene*. Det siste (v. 18) faller sammen med det første og går ut på at de «ikke regner med Gud».

Når en ser på hele dette bildet av mennesket, må en virkelig stemme i med profetens ord: «Hvert hode er sykt, og hvert hjerte er svakt. Fra fotsåle til hode er ingenting helt. Her er bare sår, skrammer og åpne sår. De er ikke klemt ut og ikke forbundet og ikke oppbløtt med olje» (Jes 1,5–6).

Og da dette var bevist, var det på sin plass å tale om *hva loven skal tjene til*, og deretter om det eneste *midlet* som så fortapte skapninger kan bli frelst ved, *forløsningen i Kristus Jesus*. Dette legger apostelen fram i versene som følger.

19. Men vi vet at alt det loven sier, det taler den til dem som er under loven, for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud.

I dette skriftordet sier apostelen uttrykkelig hva Gud har til hensikt med loven. Om hver sjel som søker frelse, ville legge nøye merke til dette ordet – hvilket lys skulle det ikke gi over hele Guds ord! Hovedhensikten med alt Gud sier i hele lovboken, er ikke at vi skal bli rettferdige ved lovgjerninger, og heller ikke hellige. Den er at vi skal bli overbevist om vår skyld og brøde for Gud – *for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud.*

I det foregående har apostelen bevist at alle mennesker er under synd, at *ingen* er rettferdig for Guds lov, *ikke en eneste*, og han har sitert noen bibelsteder som bekrefter det (v. 10–18). Da var det naturlig å spørre: «Hva skal vi da med loven, når ikke noe menneske er eller kan bli rettferdig for den?»

Dessuten var jødene alltid tilbøyelige til å mene at slike harde beskrivelser av mennesket som disse bibelstedene inneholder, ikke kunne gjelde dem som hadde Guds ord og var et hellig folk. De mente at de bare gjaldt hedningene, som levde i vill og grov synd. Apostelen svarte på begge disse innvendingene, og om den siste sa han først:

«*Men vi vet at alt det loven sier, det taler den til dem som er under loven*.»

Han har nettopp sitert Skriftens knusende beskrivelser av mennesket, og i god sammenheng med det følger nå: *Men vi vet at alt det loven sier* osv. For med «loven» menes her «*hele Det gamle testamente*»[11].

Meningen er denne: Den hellige Skrift vitner at «det er *ikke én* rettferdig», «*alle* er veket av» osv. *Men vi vet*, det vil si: alle er overbevist om at *alt det loven sier*, alt den hellige Skrift inneholder, det sier den til dere jøder, som den er gitt til. Derfor må også de bibelordene som er sitert, gjelde dere, ja, særlig dere *som er under loven*, det vil si under den lovordningen som disse skriftene inneholder. Sammenlign 2,12–13.

Men uttrykket «*å være under loven*» har også en betydning som gjelder til alle tider, også for oss kristne, fordi det står i *motsetning til å være under nåden* (6,14). Da betyr det at en står under loven med sitt indre menneske, sin samvittighet, sin tro og sitt håp om frelse. Det vil si at en søker sin frelse, rettferdighet og helliggjørelse ved lovgjerninger.

Dette kaller apostelen i 4,4 å «ha gjerninger», og i Gal 3,10 å «holde seg til lovgjerninger», egentlig å «være av lovgjerninger», det vil si å gå den veien. Om dem gjelder det også i en særlig betydning det som står i teksten vår, at «alt det loven sier», også dens dommer og forbannelse, gjelder dem. De får altså ingen nåde, men bare det de har fortjent (4,4–5; Matt 20,10–14).

Også i denne betydningen var alle de jødene apostelen først og fremst taler til, under loven. For det var nettopp fordi de søkte og håpet å bli rettferdige ved lovgjerninger, at apostelen her gjør seg så stor møye for å ta fra dem dette håpet. Han beviser at også de, med alle sine fortrinn, var «under synd» og Guds rettferdige dom.

Når han nå på denne måten har bevist at de bibelordene som er sitert, særlig må gjelde dem som er under loven, svarer han på spørsmålet om hva da var lovens hensikt, når den ikke gjorde noe menneske rettferdig og salig. Og da gir han oss den viktige og dyrebare forklaringen at lovens hensikt nettopp er *at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud*.

Spørsmålet her er hele veien hvordan et menneske skal bli rettferdig for Gud (v. 20–24). I det spørsmålet har loven ingen annen hensikt og ingen annen gjerning å utføre enn å gjøre mennesket «skyldig», tynget av skyld og søkende etter nåde, og overbevise det om dets syndighet og rettferdige fordømmelse.

At loven er en *regel for vårt liv*, en guddommelig rettesnor for alt som er godt, tjener ikke til å vinne frelse på noen annen måte enn den apostelen nevner: Den guddommelige rettesnoren viser oss hvor vi har veket av, og at vi er skyldige for Gud. For han erklærer her at ikke noe menneske etter syndefallet kan svare slik til den hellige rettesnoren at det står som rettferdig for Gud (se v. 20).

Livet vårt skal rettes etter lovens guddommelige regel fordi loven kan virke på samme måte på den store vantro hopen som den borgerlige loven og dens straff. Den kan holde dem tilbake fra de grovere utbruddene og føre til et bedre liv, siden også de vantro, likesom hedningene, ofte kjenner og ærer lovens røst og er redde for truslene dens.

For det andre gjør loven som leveregel også de troende, som ved nåden har fått en villig ånd, den gode tjenesten at de ved den hellige rettesnoren alltid kan vite hva Gud elsker og hater, hva som er godt og hva som er ondt. Men så snart spørsmålet gjelder å vinne frelse og rettferdighet for Gud, tjener loven bare til å slå ned, knuse og fordømme mennesket, for å gjøre det elendig og hungrig etter nåde.

For at hver munn skal lukkes.

Etter grunnteksten viser «for at» til en bestemt hensikt. Apostelen sier altså at Herren Gud nettopp har hatt den hensikten med loven at det falne mennesket ved den hellige rettesnoren alltid skulle bli ydmyket for ham og tvunget til å bøye seg for hans nådestol. Herren Gud har aldri ment at mennesket etter syndefallet skulle kunne stå som rettferdig for hans lov. Hadde det kunnet det, ville han visselig aldri ha gitt sin elskede Sønn under loven og i en blodig død for oss.

Nei, sier apostelen, lovens hensikt er *at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud*. Slik sier han også i 5,20: «Men loven kom til *for at fallet skulle bli stort*. Men der synden ble stor, ble nåden enda større!»

Her kunne en innvende at dette må gjelde loven i dens *egentlige* betydning, den moralske loven i Guds ti bud, men at dette verset, som vist ovenfor, handler om hele Det gamle testamente og dets lovordning.

Men merk deg da at Det gamle testamente nettopp kalles loven fordi det er så fylt av Guds lov, forskrifter og trusler, og alt dette er en utfoldelse av de ti bud. Unntar vi seremoniloven, som var et skyggebilde av Kristus og hans rike (Hebr 8,5; 9; 10,1), går resten ut på å legge fram, utfolde og innprente Guds hellige vilje slik den er sammenfattet i de ti bud.

Alle forordningene for det jødiske samfunnet, alle beretningene om onde eller gode mennesker, alle Guds straffedommer, alle trusler og løfter viser oss Guds hellige vilje og anklager oss i samvittigheten. Alt som viser oss Guds hellighet, hans vilje og krav, hans vrede over synden og hans velbehag i det gode, er lov.

Gud har lagt fram sin lov på mange måter og gjort den mer anskuelig med levende eksempler, for om mulig å nå inn til vårt vaklende hjerte og vise hva som er hans vilje i alle tenkelige tilfeller. Og hovedhensikten er å føre oss til salighet. Men den hensikten nås aldri uten at vi ved Herrens krav og trusler blir skremte, utmattede og nedslåtte syndere.

Hver munn skal lukkes. Dette uttrykket betegner hvordan et menneske som har prøvd å forsvare sin sak og sin rettferdighet, til slutt er blitt så overbevist om sin skyld at det ikke har et eneste ord mer å unnskylde eller forsvare seg med. Til sist må det tie, erkjenne seg skyldig og ta imot den dommen som rettferdigheten nå kan felle over det.

Slik gikk det til slutt med Job. Herren Gud lukket munnen hans slik at han til sist bekjente: «Nei, jeg er for liten. Hva skulle jeg svare deg? Jeg legger min hånd på min munn» (Job 39,37).

Og slik skal det gå med *hver og en – hver munn skal lukkes*, sier apostelen. Legg merke til det! Her er enda et bevis på at ikke noe menneske er uten skyld. For hvis bare ett eneste menneske hadde oppfylt Guds lov, kunne ikke munnen dets lukkes. Da hadde det noe, ja, alt å si til sin egen ros. Det ville være rettferdig og ikke trenge nåde. Men slik skal det ikke gå med noe menneske, sier apostelen. Hvert menneske skal slå øynene ned for Gud fordi det har syndet mot ham – «hver munn skal lukkes».

Og hele verden bli skyldig for Gud. Merk deg igjen her: «hele verden». – «Hele verden», alle mennesker av alle slekter, folk og religioner, skal ved Guds hellige lov finne seg falt inn under den samme dommen: *bli skyldig for Gud*.

Eller hvem skal være unntatt? *Ikke hedningene*. For selv om de ikke har Guds skrevne lov, har de likevel syndet mot Guds røst i samvittigheten. *Ikke jødene*. For de har Herrens lov skrevet for øynene sine med klare ord og har derfor så mye mindre unnskyldning for sine synder.

Ikke de kristne. For de har ikke bare Guds skrevne lov, men har også fått den forklart i evangeliets lys, og de står under alle de forpliktelsene som denne rikere nåden fører med seg. *Ikke* engang *de troende* er unntatt. For de har allerede bekjent at de er skyldige for loven, før de har flyktet til den ufortjente nåden. Og det finnes ikke noe folk som kjenner synden i seg selv slik som de som har Guds Hellige Ånd i hjertet og derfor alltid blir tuktet.

Uttrykket *hele verden* har derfor her den videste betydning og omfatter *hvert menneske*. Hvert menneske må etter loven «bli skyldig for Gud». Ordet i grunnteksten betegner et menneske som for retten er overbevist om en forbrytelse og er skyldig til den dommen som er fastsatt for nettopp den forbrytelsen.

Og slik skal hver og en kjenne seg *for Gud*: for hans øye, som ser det som er aller mest skjult, våre innerste tanker, begjær og sinnsbevegelser, og som enda mer kjenner alle våre ord og gjerninger. Skyldig for ham som følger oss hvert

øyeblikk med sine altseende øyne, ja, for ham som er den *allmektige*, som i tid og evighet kan hjemsøke synderen, og som til sist «kan ødelegge både sjel og legeme i helvete». Hvert menneske skal ved loven erkjenne at det er *skyldig for ham*.

[11] At hele Det gamle testamente kalles loven og Det nye evangeliet, slik noen steder viser, bygger på den grunnsetningen at en ting får navn etter den mest framtredende bestanddelen. Et steinhus kalles for eksempel slik etter hovedmaterialet i veggene, selv om det er mye annet i huset enn stein. Slik er det også mye annet enn lov i Det gamle testamente, og i Det nye testamente er det også mye av loven. Men hovedinnholdet bestemmer navnet.

20. Derfor blir intet kjød rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger. For ved loven kommer erkjennelse av synd.

Her nevner apostelen det forholdet som gjør at loven lukker hver munn og gjør hele verden skyldig for Gud. Det kommer av at alt kjød er slik at det ikke kan bli rettferdiggjort ved lovens gjerninger, sier han. I grunnteksten står det her ikke *lovens* gjerninger (med artikkel), men «*lov*-gjerninger». Det gjør apostelens uttrykk sterkere og mer omfattende når han sier at intet kjød kan bli rettferdig ved lovgjerninger. Hadde det stått *lovens*, kunne det ha vært brukt om Moseloven alene.

Da kunne noen ha sagt: «Apostelen mener den loven som er gitt særskilt til jødene. Ved den kan vel ingen bli rettferdig, men ved å holde den moralske loven må vi bli det.» En annen kunne ha sagt: «Selv om de som har fått den fullkomne loven i de ti bud, ikke kan bli rettferdiggjort ved egne gjerninger, må da en from hedning som av all sin evne holder den loven som er skrevet i hans hjerte og samvittighet, bli rettferdiggjort for Gud ved det.»

Mot alle slike meninger sier apostelen her: «Intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved *lovgjerninger*.»

Og at han taler om *alle mennesker* (slik grunnteksten sier), er et annet og enda mer avgjørende bevis for at ordet *lov* her må bety hele Guds lov. Det gjelder både den loven jødene har i uttrykkelige bud, og den som alle mennesker har skrevet i hjertet.

Grunnen til at intet kjød kan bli rettferdig ved lovgjerninger, ligger likevel ikke i noen ufullkommenhet ved Guds lov, som om en fullkommen oppfyllelse av den ikke skulle være en virkelig rettferdighet for Gud. Nei, loven er sannelig «hellig, rettferdig og god». Den som fullkomment gjør det Guds lov krever, er utvilsomt rettferdig og salig ved det, uten noen mellommanns fortjeneste. Men grunnen er at alt kjød er så fordervet at intet menneske etter syndefallet er eller gjør det loven krever.

Slik forklarer apostelen at «alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse, for det er skrevet: Forbannet er hver den som ikke holder fast ved *alt* det som står skrevet i lovens bok, *slik at han gjør det*» (Gal 3,10). Rettferdig for loven er bare den som i alle ting og i hver stund har vært og gjort det loven krever.

Den som bare én gang og på ett punkt har forsyndet seg mot den hellige Guds bud, er straks dømt som en forbryter. Han kan ikke lenger bli rettferdig ved loven, selv om han siden var fullkommen hele tiden og i alle ting. For til dette senere fullkomne livet var han jo pliktig likevel. Det kan ikke gjøre hans tidligere synd god, like lite som en tyv blir frikjent fordi han en tid ikke har stjålet. Han står likevel som tyv for det tyveriet han en gang har begått.

En hykler som ikke akter på Herrens bud og dommer, mener at selv om han har syndet i noen ting, skal det regnes ham til gode at han har vært from og gjort noe godt i andre ting. Særlig holder han seg for helt ustraffelig hvis han ikke har fullført synden i en ytre gjerning, selv om han huser den i selve hjertet. Men Herren skal dømme ham annerledes.

Herren Kristus sier uttrykkelig at den som aldri har utøst blod som en morder, men bare har næret vrede og hat, likevel skal dømmes av Gud som en morder. Og den som aldri i gjerning har brutt ekteskapet, skal likevel dømmes av Gud som en ekteskapsbryter hvis han har sett på en kvinne med syndig begjær. «Han har allerede brutt ekteskapet med henne i sitt hjerte», sier Herren. Slik dømmer Herren Gud når det gjelder *hvert bud*, og derfor avslutter han også loven med budene: «Du skal ikke begjære.»

Også den som kjemper mot sitt onde begjær, er allerede dømt skyldig, for han skulle ikke engang ha et ondt begjær. Men hvert menneske er født med en natur der det alltid finnes syndige lyster og begjær, enten det vil eller ikke. Derfor er det allerede av *naturen* et «vredens barn» (Ef 2,3). Bare på grunn av denne naturen er det umulig at et menneske kan bli rettferdig ved lovgjerninger.

Intet kjød, sier apostelen, «blir rettferdiggjort ved lovgjerninger.» Han bruker her ordet *kjød* for å minne om den naturlige fødselen, som alt kjød har sin natur fra. Kristus sier: «Det som er *født* av kjødet, er kjød» (Joh 3,6). Men «alt kjød», all menneskenatur slik den ble ved syndefallet, er alltid fylt av den gamle slangens sæd og død for det livet som er av Gud.

Hele naturen hadde nemlig fått befaling fra Skaperen om at alt, både gress, urter og trær, skulle forplante seg *etter sitt slag*. Fisker, fugler og alle slags dyr skulle beholde hver sitt slag når de forplantet seg, og vi ser også at det har skjedd.

Og slik det av en slange bare blir født slanger, og leopardens unger også blir leoparder, slik blir også alle mennesker født med samme natur som de første falne menneskene hadde. Den er fylt av slangens sæd, fiendskap mot Gud, forakt for hans vesen og vilje, tilbøyelighet til alt ondt osv. Slik beskriver Gud mennesket allerede i Bibelens 6. kapittel: «*Menneskenes ondskap var stor på jorden, og alle tanker og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang.*» Og slik er «alt kjød», det vil si alt som heter menneske, av naturen.

Noen ganger tenker vi at et fromt og hellig menneske, en virkelig åndelig kristen, skal være fri for denne medfødte fordervelsen. Vi tenker at han ikke bare skal ha en hellig ånd som er født av nåden, men også være ren helt igjennom, også i den delen han har fra sin naturlige fødsel. Men det er en like gal innbilning og en tanke som strider like mye mot sannheten, sier Luther, «som om noen sa at vår Herre Gud har falt i synd, noe som er umulig».

Derfor sier også Skriften at kjøtt og blod ikke kan arve Guds rike, men at vi alle må «bli forvandlet», også de som hører Kristus til, når han kommer (1 Kor 15,44–52). Slik er det som er født av kjød, alltid syndig og urent. David fører all sin nød og syndenød tilbake til den naturlige fødselen når han sier: «Se, jeg er født i misgjerning, og min mor har unnfanget meg i synd» (Sal 51,7).

Når vi tenker over alt dette, forstår vi hvorfor apostelen så bestemt kan si at intet kjød kan bli rettferdiggjort ved lovgjerninger. Den medfødte naturen er så full av synd. Og Gud holder fram sin hellige lovs speil, som ikke tåler den minste syndige tanke eller den minste kulde mot Gud eller nesten.

Loven krever at vi skal elske Gud av hele vårt hjerte, ja, av alle sjelens krefter. Og den krever at vi skal elske alle mennesker, ikke bare noen bestemte, men alle som kalles vår *neste*, som oss selv – og det ikke i et eller annet øyeblikk, men i hver stund av livet. Hvordan kan da noen være til behag for Gud i sin egen person?

Til slutt må vi her legge merke til enda et forhold som forklarer hvorfor intet kjød blir rettferdiggjort ved lovgjerninger. Det er et forhold som få mennesker tenker over: Bare det at Guds lov finnes, og at vi trenger den, er allerede nok til å dømme oss.

For det første er det at Gud har gitt oss en slik lov med trusler og løfter, i seg selv et tilstrekkelig vitnesbyrd om at vi ikke er gode, siden vi trenger *bud og trusler*.

Og for det andre er det allerede en svart flekk på all din fromhet at du gjør det gode og flykter fra det onde *for lovens skyld*, på grunn av dens trusler og løfter. For vi skal jo gjøre alt godt bare av den indre godheten i hjertet. Ellers er vi bare onde tjenere som holdes tilbake fra å gjøre det onde av en ytre makt, mens vi likevel huser det onde i hjertet.

Tenk deg for eksempel at noen overlater barnet sitt til deg en uke og sier: «Jeg må dessverre be deg passe på barnet mitt så det ikke stjeler noe.» Og du holder vakt så trofast at du kan levere barnet tilbake med dette vitnesbyrdet: «Det har ikke stjålet noen ting.» Er det da et godt vitnesbyrd om barnet? «Å, for et stakkars barn!» sier du. Hvorfor det? Det har jo ikke stjålet noe! «Nei», sier du, «men bare det at det må passes på, er et sørgelig nok tegn om det barnet.»

Akkurat slik er det med oss. Hva er loven annet enn en slik vokter som overalt står over oss og sier: «Du skal ikke stjele! Du skal ikke dyrke avguder! Du skal ikke slå i hjel! Du skal ikke bryte ekteskapet! Du skal ikke lyve!» Vitner ikke slike bud og påminnelser om at vi er tyver, ekteskapsbrytere, mordere og løgnere?

For budet «Du skal ikke stjele» hvisker oss jo i øret: «Du er en som må passes på, men nå skal du ikke stjele.» Budet «Du skal ikke bryte ekteskapet» sier oss: «Du har et ondt begjær, men du skal ikke følge det.» Og budet «Du skal ikke ha andre guder» betyr: «Du elsker meg ikke, jeg må befale deg det.» Slik ligger det en anklage i hvert bud.

Herren Gud forbyr ikke bare at synden bryter ut, men også hver ond tilbøyelighet, tanke og hvert ondt begjær. Han vil ikke bare at det onde skal holdes tilbake, liksom stenges inne i hjertet, men at det slett ikke skal finnes der. Han vil at du selv skal elske det gode, så du gjør alt som er godt, av egen lyst.

Derfor er selve det at loven finnes med sine trusler og løfter, et tilstrekkelig vitnesbyrd om at vi ikke kan være rettferdige for ham. Og bare det at vi gjør det gode eller flykter fra det onde *for lovens skyld*, er bevis nok på at vi ikke holder loven, som aller først krever et godt og hellig *hjerte*. Slik forstår vi enda tydeligere tekstens ord: «Intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger.»

For ved loven kommer erkjennelse av synd. Til dette skulle loven tjene. Apostelen vil ikke bare si at vi ved loven får et begrep om synd i sin alminnelighet, og at vi ikke ville ha visst om noen synd eller visst hva som var godt eller ondt, hvis ingen lov var gitt. Han vil si at vi ved loven blir overbevist om at vi selv er syndere. Med disse ordene går han nemlig tilbake til det han sa i verset før, at lovens hensikt var at «hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud».

Men hvordan skjer det at vi ved loven kommer til syndserkjennelse? Det skjer særlig på to måter. Den første er at loven taler til samvittigheten vår. Den stiller Herrens hellige bud og krav fram for oss og vekker oss til å tenke over om vi har vært og gjort det Guds hellige bud krever.

Når vi slik sammenligner Herrens bud med vårt eget vesen, kan vi våkne av søvnen og se at vi ikke bare er skyldige, men også dømt til døden, slik vi er. Nå ser vi de mest framtredende gjerningssyndene våre, men har ennå ingen dypere følelse av syndens makt over naturen.

Denne dypere syndserkjennelsen får vi egentlig først når vi en tid alvorlig prøver å *oppfylle* Herrens bud, å stå imot og legge av alle synder og gjøre alt Gud krever. Da blir vi til skamme i dette arbeidet, fordi syndens makt over naturen blir for sterk for oss og fører oss til stadig nye overtredelser. Nå først begynner mennesket å bli forskrekket og merke at det er helt under syndens overmakt, at det er en trell solgt under synden.

Det ser at Gud ikke bare vil ha gjerninger, men først og fremst hjertets kjærlighet. Og når det ikke bare hyklersk vil *si* at det elsker Gud, men virkelig vil *gjøre* det, får det snart kjenne at hjertet er helt kaldt mot Herren Gud, men fullt av kjærlighet til andre ting.

Vil det elske sin neste som seg selv, slik Herren byr, kjenner det snart at det først og sist tenker på sitt eget beste og lar andre klare seg som de kan. Når det burde våke og be med alvor, er det adspredt og likegyldig. Og når det burde angre alt dette, er det lettsindig og hardt. Slik lærer mennesket sin syndighet å kjenne ved loven, nemlig når det ikke bare vil vite sin Herres vilje, men også for alvor *gjøre* den.

Først når mennesket kjenner seg så syndig, ugudelig, hardt, hyklersk, maktesløst, bundet i synden og hjemfalt til døden at det ikke lenger kan klare seg uten nåden og ikke lenger kan sette sin trøst til sin egen forbedring, men fortviler over all egen rettferdighet og kraft – først da har Gud nådd sin hensikt med loven. Og da får den fortapte synderen på én gang alt det loven krevde, i Kristi fullkomne rettferdighet. Om dette taler apostelen i det som følger:

21. Men nå er Guds rettferdighet, som loven og profetene vitner om, blitt åpenbart uten loven,

Her begynner den tredje delen av kapitlet. Apostelen kommer nå til sitt egentlige hovedemne. Alt det foregående i brevet har bare vært en forberedelse til det. Dette er også det store hovedemnet for hele Kristi evangelium, «nemlig *Guds rettferdighet* ved tro på Jesus Kristus». Allerede i 1,16–17 hadde apostelen sagt at Kristi evangelium «er en Guds kraft til frelse … *For i det åpenbares Guds rettferdighet*».

Denne *Guds rettferdighet* er det eneste middelet til frelse for syndere. Intet menneske kan bli frelst uten at det hungrer etter rettferdighet, tar imot Guds rettferdighet og blir kledd i den. Derfor har apostelen i det foregående gjort alt for å avsløre og rive ned all annen trøst, så menneskene skulle bli tvunget til å søke frelsen sin i denne Guds rettferdighet alene.

Først har han erklært at «Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker» (1,18). Deretter har han bevist at alle mennesker uten unntak «er under synd», og at derfor «ikke noe menneske blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger». Da han hadde bevist dette, var den rette stunden kommet til å begynne forkynnelsen om den rettferdigheten som gjelder for Gud. Apostelen sier:

Men nå, det vil si i evangeliets nådefulle tid (jf. Gal 4,1–4). Han ser tilbake på alt det foregående. Der har han sett både jøder og hedninger som stilt under synden og under lovens vilkår, og dermed under en fordømmelse der det ikke finnes hjelp. Som motsetning til dette stiller han nå fram den nådige tid og frelsens dag som var rent opp med rettferdighetens sol, da *han* var kommet som skulle «utrope frihet for de fangne og frigjørelse for de bundne».

Slik antyder også Johannes den samme motsetningen når han sier: «For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.» Skriften priser evangeliets nådefulle tid, se for eksempel Jes 40,1–2; 43,18–19; 61,2; Rom 13,11–12; 2 Kor 6,2 m.fl.

Guds rettferdighet. Her er nå den frelsesklippen som våre sjeler bare kan bli berget på – ellers går de evig fortapt. Men den er også den «anstøtsklippen» som alle vantroens stormer og bølger alltid har reist seg mot.

Den Guds rettferdighet som det her er tale om, er på én gang det største under av Guds nåde som noen gang er blitt åpenbart oss fra himmelen, og samtidig den mest fremmede hemmeligheten for alle våre egne tanker. Jeg kan derfor aldri riktig tro og holde fast på det jeg lærer om denne Guds rettferdighet, selv om jeg kan lære og huske alt annet.

Den er en så rent himmelsk åpenbaring og strider så sterkt mot hele vår natur, særlig mot vår dype innbilning om egen evne og dyktighet, at det ikke bare er de vantro som kjemper av all makt mot forkynnelsen av den. Også mange ellers opplyste og velmenende menn har mer eller mindre uklare og falske meninger om dette emnet.

Det kommer ikke av at Skriften taler dunkelt eller tvetydig om denne Guds rettferdighet, for Skriften taler bestemt og tydelig om den. Det kommer av det jeg nettopp sa: Selve saken strider så fullstendig mot vår natur, våre tanker og

meninger. Og det er alltid svært vanskelig å frigjøre seg fra det som ligger i selve naturen.

Etter syndefallet er all menneskenatur slik at den alltid vil opphøye seg selv og se på seg selv, og aldri vente noen *veldig stor* nåde av Gud når det gjelder å tro og håpe på ham. Dessuten er vi svært tilbøyelige til, ofte uten å vite det, å regne med og holde fast ved våre egne meninger, og de er naturligvis i samsvar med vår natur. Dermed blir vi uskikket til å høre og ta imot den forkynnelsen som strider mot våre egne forestillinger.

Slik gikk det for eksempel med Kristi disipler da Herren forkynte for dem at han skulle lide og dø. De hadde på forhånd bestemt at fiendene ikke skulle overvinne ham og slå ham i hjel, men at han tvert imot skulle overvinne alle sine fiender og få stadig større anseelse. Bare derfor sier evangelisten at de ikke kunne forstå det Herren sa, men «dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa» (Luk 18,34).

Herren brukte likevel ingen fremmede eller tvetydige uttrykk, men helt vanlige og bestemte ord fra det språket de ellers forsto fullt ut. «Hudstrykes», «korsfestes» og «slås i hjel» var for eksempel ingen ukjente ord. De visste godt hva de ordene ellers betydde. Men *nå* kunne de ikke forstå dem, bare fordi de på forhånd hadde bestemt at noe slikt ikke skulle hende deres Mester.

Slik går det også med Bibelens forkynnelse om den Guds rettferdighet som det er tale om her. Noen har på forhånd bestemt at vi ikke kan være rettferdige for Gud ved det en annen har gjort helt utenfor oss, men at vi selv, i vår egen person, på en eller annen måte må være rettferdige. De holder det for urimelig at Gud selv i vårt sted skulle oppfylle den loven han har gitt oss. Den som tenker slik, kan ikke forstå det, enda ordene om det i seg selv er tydelige nok.

All sann kristendom, alt liv, all kraft, fred og kjærlighet og all helliggjørende nåde i hjertet beror på troen på *Guds rettferdighet*. Likevel må vi beklage at de kristne tar den altfor lite til hjerte og holder den altfor lite fram. Dette er nok også en følge av den hovedtilbøyeligheten i vår natur som jeg har nevnt, og som i det skjulte drar oss bort fra det som strider mest mot den.

Men det er også et verk av sjelefienden. Han vet godt at det nettopp er dette punktet som river sjeler ut av hans rike og bevarer dem hos Gud. Vi må derfor gi nøye akt på dette aller herligste emnet. Det skal være alle troendes liv og styrke på jorden, og det er emnet for alle de saliges lovsanger i himmelen.

Hva mener så apostelen med *Guds rettferdighet*, som «er blitt åpenbart uten loven»? Han legger selv straks til en kort forklaring: «Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus» (v. 22), og «ved forløsningen i Kristus Jesus» (v. 24).

Men det er særlig i kapittel 5 han gir den tydeligste forklaringen. Der sier han: «Altså, likesom *én manns overtredelse* ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også *én manns rettferdige gjerning* til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere *ved det ene menneskets ulydighet*, så skal også de mange stilles fram som rettferdige *ved den enes lydighet*» (5,18–19). Han sier at det er *den enes lydighet og rettferdighet* som gjør oss rettferdige for Gud.

Denne ene, ved hvis lydighet og rettferdighet vi blir rettferdiggjort for Gud, var Gud selv, åpenbart i vårt kjød – «Gud var i Kristus». Derfor er det i *egentlig* mening «*Guds* rettferdighet» vi får ved troen på Kristus. Den kunne nok kalles Guds rettferdighet fordi Gud har skaffet oss den, selv om den besto i noe annet enn at Gud lød og oppfylte loven.

Men vi ser allerede av det som er sagt, og skal snart se enda tydeligere, at den virkelig i egentlig mening er *Guds* rettferdighet: Det er Gud i Kristus som er «en rettferdig for urettferdige».[12]

Alt dette er forkynt så tydelig og uttrykkelig i Guds ord, ja, som apostelen sier i teksten vår, det er bevitnet av loven og profetene. Derfor har også hele den evangeliske kirke, Gud være lovet, *én* bekjennelse på dette punktet. Likevel gjør den tilbøyeligheten i vår natur som jeg har nevnt, at mange enkelte fortolkere ikke har kunnet fatte de tydelige ordene i teksten vår.

Én har ment at Guds rettferdighet her betyr den *egenskapen hos Gud* som gjør at han er rettferdig i sine dommer. En annen har ment at den betyr Guds mildhet. En tredje at den betyr Guds måte å rettferdiggjøre oss på, altså ikke rettferdighet, men *måten han rettferdiggjør på*.

En fjerde at Guds rettferdighet betyr *den rettferdigheten Gud virker i mennesket*, det fullkomne samsvaret med loven som vi kan nå fram til, dels ved at Kristus har forklart loven, men særlig ved at Kristus og Ånden bor i hjertene våre. Det finnes flere lignende tolkninger, men dem går vi forbi her.

Bare om den siste vil vi si noen ord, fordi lærde og velmenende menn i kirken ofte nærer den og uttaler den, og fordi den ser svært vakker ut når den blir godt framstilt. Det er denne meningen Luther kaller «de skolastiske teologenes»: at den Kristi rettferdighet som vi skal bestå med for Gud, skal være en rettferdighet som er virket i oss ved Kristus og Ånden. Eller som man sier: «Kristi rettferdighet inngytt i oss og avspeilet i vårt vesen.» Mange regner denne meningen for helt ufarlig, siden vi ikke kan nekte for at en slik rettferdighet virkelig finnes.

Men nettopp fordi man forveksler denne rettferdigheten som er virket i oss, med den som gjelder for Gud, blir denne forvrengningen så farlig. Den stunden kan komme da denne meningen gjør deg helt ulykkelig: når det kommer så langt med deg at du ikke finner noe av dette Åndens verk i hjertet ditt, og kanskje i samme stund skal gå inn i evigheten.

Legg derfor merke til dette: Det er ingen tvil om at Kristus og Ånden virker en rettferdighet i oss som er større enn de skriftlærdes og fariseernes. Det er en fromhet i *hjertet*, en ånd som frykter Herren, og en glad og villig ånd som ved troen følger Guds bud i alt vi gjør. Fariseerne lar seg derimot nøye med å være rettferdige i det ytre for mennesker.

Men denne rettferdigheten består slett ikke for Guds hellige øyne og dom. For den er fremdeles blandet med karets skrøpelighet og er ikke et fullkomment samsvar med Guds lov. Vil vi bestå for Gud, må vi derfor ha en annen, en helt fullkommen rettferdighet. Det er den apostelen taler om med ordene «*den enes* lydighet», «*én manns* rettferdige gjerning».

Den rettferdigheten som er virket i oss, hører til *helliggjørelsen*. Den er altså ikke det apostelen taler om her, når han sier at vi blir rettferdiggjort «ved *forløsningen i Kristus Jesus*», og igjen: «ved *den enes lydighet*», «ved *én manns rettferdige gjerning*».

Det er et sikkert tegn på en falsk tolkning av «Guds rettferdighet» hvis den består i noe annet enn *Sønnens lydighet* – i noe som skal *finnes hos oss* og kreves av oss. Gud erklærer jo tvert imot i Skriften at vår frelse består i *en annens* gjerning og lidelse, som blir gitt oss og «tilregnet» oss.

Det er den rettferdigheten Ånden skulle overbevise verden om, slik Kristus sier: «*Om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen*» – *fordi jeg går til Faderen*. Jeg går som yppersteprest til Faderen med mine offer av lydighet, bønner og blod. Det er den rettferdigheten som gjelder for ham, «en underlig rettferdighet, som ikke består i noe hos oss, ikke så mye som en tanke, men ene og alene i at Kristus går til Faderen» (Luther).

Guds rettferdighet stilles her som motsetning til menneskets rettferdighet. I Rom 10,3 sier apostelen at jødene søkte å grunnlegge *sin egen rettferdighet*. Den besto i deres egne gjerninger. Da må også Guds rettferdighet, som de ikke ga seg inn under, bestå i gjerninger, men først og fremst i den lydigheten Guds Sønn oppfylte loven med for oss (v. 4).

«Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli Guds rettferdighet» (2 Kor 5,21). Han «som ikke visste av synd», ble synderen for oss alle *ved at vår synd ble tilregnet ham*. Slik må vi bli rettferdige *ved at han oppfylte loven*, idet *hans rettferdighet*, som her kalles «*Guds rettferdighet*», *blir tilregnet oss* (jf. Rom 10,4).

Kort sagt: Det finnes ingen tolkning av uttrykket «Guds rettferdighet» som både svarer til hva selve ordet betyr og til den sammenhengen det står i her, uten denne ene: Det betyr den rettferdigheten, eller den oppfyllelsen av loven både i gjerning og lidelse, som Herren Kristus utførte for oss. Enhver annen tolkning formørker bare teksten.

Og så kommer alle de bibelstedene som viser at denne Guds rettferdighet, Kristi lydighet i gjerning og lidelse, er den eneste som frelser en synder som er skyldig og fordømt etter loven.

Denne Guds rettferdighet må den troende alltid ha øynene festet på. På denne rettferdigheten må han hvile i liv og død, og kledd i denne rettferdigheten må han stå fram for dommen. Ellers blir han med all sin fromhet kastet ut i det ytterste mørket (Matt 22,11–13; Åp 19,8; 7,14).

Denne Guds rettferdighet er vesensforskjellig fra all annen rettferdighet som noen gang har vært eller kan finnes. Den skiller seg helt fra menneskers og englers rettferdighet når det gjelder *opphavet*. For den er selve «Guds rettferdighet», en rettferdighet som ikke kommer fra skapte vesener, men fra Skaperen. «Dere himler, la det regne ovenfra, la det strømme rettferdighet ned fra skyene! La jorden åpne seg så den kan bære frelse som frukt, og sammen med den skal den la rettferdighet spire fram. *Jeg, Herren, skaper dette*» (Jes 45,8).

Den er en guddommelig og helt fullkommen rettferdighet. For den er et verk av Herren selv, og det i nøyaktig samme mening som verden er et verk av Gud.

Faderen har frambrakt den ved Sønnen, på samme måte som han skapte verden ved Sønnen. Apostelen Peter skriver i sitt andre brev (1,1) «til dem som har fått den samme dyrebare troen som vi ved vår Gud og frelser Jesu Kristi rettferdighet». Her kalles Kristus «vår Gud og frelser», og hans rettferdighet kalles «vår Gud og frelser Jesu Kristi rettferdighet».

Det var «i sine kjøds dager» Guds Sønn vant denne rettferdigheten for oss. Før han kom til denne verden, var han ikke en undersått i Guds rike – han var dets konge. Han virket i «Guds skikkelse», det vil si som verdens Skaper og Styrer, men siden i «en tjeners skikkelse» (Fil 2,6–7).

Hans fullkomne hellighet kunne før dette ikke kalles «lydighet». Man burde heller si at loven stemte med ham, enn at han stemte med loven. Hans guddommelige hellighet viste seg i at han ga loven, ikke i at han lød den. Men i tjenerskikkelsen stilte han seg selv under den loven han hadde gitt, for vår skyld, og «lærte lydighet» – noe nytt for ham som var Guds Sønn (Hebr 5,8).

Hans rettferdighet eller lydighet er altså lydigheten til den mest ærefulle person som kunne stilles under loven, den store Herre selv, han som er «Gud over alle ting, velsignet i evighet». Det var en rettferdighet fra *Immanuel*, «Gud med oss».

Denne lydigheten fra Guds Sønn i vår natur har forherliget loven og gjort fyllest for den langt mer enn alle skapte vesener kunne ha gjort med sin lydighet. Han ga også loven mye større ære enn alle verdens overtredelser hadde vanæret den. Når andre lyder loven, vinner de ære for seg selv ved denne lydigheten. Men da Guds Sønn lød loven, var det loven som ble æret.

Men det som også gir Kristi lydighet denne høye verdi, er at den var i samsvar med den evige *Faderens vilje og forordning*. Han var utvalgt og salvet av Faderen til dette embetet. Herren var sendt av Herren.

Profeten Sakarja har merkelige ord om dette (2,13–15): «Dere skal kjenne at Herren, hærskarenes Gud, har sendt meg. Fryd deg høylig og gled deg, du Sions datter! For se, jeg kommer og vil bo hos deg, sier *Herren* … og du skal kjenne at *Herren, hærskarenes Gud, har sendt meg til deg*» (jf. Jes 61,1–2; Luk 4,18–21).

Men foruten alle de stedene i Det gamle testamente der Faderen taler om at Sønnen skal sendes, om at han skal innsettes «på Sion, mitt hellige berg», og lignende, hadde jo Kristus stadig disse ordene i munnen: «Faderen», «min Fars vilje», «hans vilje som har sendt meg». «Derfor elsker Faderen meg, fordi jeg setter mitt liv til … Dette budet fikk jeg av min Far.» Alt han gjorde, erklærte han for *lydighet mot Faderens vilje*.

Tenk på det største og mest underfulle av Guds verk som noen tanke kan fatte: at Guds Sønn ble menneske. Det hadde bare én hensikt, at loven skulle bli oppfylt ved hans gjerning og lidelse for oss, slik at syndere kunne bli frelst og loven likevel beholde sin fulle ære. Når vi tenker på det, kan vi sikkert aldri tenke for høyt om den verdi denne lydigheten fra Kristus har i Faderens øyne.

Når det gjelder *opphavet*, er altså Guds rettferdighet uendelig langt fra all annen rettferdighet. Men den er like langt fra all annen rettferdighet også i sin *art* og *natur*, sin *utstrekning*, sin *varighet* og sine *virkninger*.

Når det gjelder *art* og *natur*, består denne rettferdigheten av to deler: at alle lovens bud blir oppfylt, og at alle de straffene loven dømte syndere til, blir lidt. Begge delene sammen er noe som er umulig for et skapt vesen å utføre. Å oppfylle Guds bud var alt som kunne kreves av skapte vesener i deres første, syndfrie tilstand. Slik var englenes og de første menneskenes stilling i begynnelsen.

Men for «den siste Adam», «det andre mennesket», som er «av himmelen» (1 Kor 15,45.47), var vilkårene helt annerledes. Kristus var født under loven, men det var en *brutt lov*, og derfor var han også under dens forbannelse. Dette ligger ikke bare i ordene om at han var «født under loven». Apostelen sier også uttrykkelig at *han ble en forbannelse for oss* (Gal 3,13). Rettferdigheten krevde derfor at han ikke bare skulle oppfylle lovens bud, men også lide dens straff.

En skapning må enten lyde lovens bud eller lide dens straff, men kan ikke gjøre *begge deler*. Hvis et skapt vesen bryter Guds lov, kan det nok bli straffet med å bli evig støtt bort fra Herrens åsyn. Men når det må lide hans vrede, blir Gud bare gjenstand for dets hat, redsel og avsky, og det er ikke lenger i stand til å elske og lyde ham eller angre sin synd.

Men Kristus kunne på én gang lide straffen fra Guds hånd og likevel lyde budet om å *elske* Gud. Det viste seg gjennom hele hans vandring på jorden, og også i de minneverdige ordene han ropte på korset: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?»

Nå gikk profetordet i oppfyllelse (Matt 26,31): «Sverd! Våkn opp mot min hyrde, mot den mann som er min neste!» (Sak 13,7). Sverdet fra Guds rettferdighet gjennomboret hans sjel. Han led alt det som Salme 22 antyder, og likevel sa han: «*Min Gud, min Gud!*»

Mens han bar hele tyngden av sin Fars hellige vrede over alle de syndene han hadde tatt på seg, bar han likevel i hjertet all den kjærlighet og tillit som den samme salmen uttrykker. Hans rettferdighet og oppfyllelse av loven var altså en oppfyllelse i to henseender, og de to har aldri kunnet forenes hos noe annet vesen i hele verden enn hos ham.

Ved vår Herre Kristi lidelse var hele den straffen som Guds rettferdighet krevde for syndene, fullt ut sonet. Det kan ikke sies om noen lidelse som skapte vesener utstår. Den som er dømt til evig straff, kan aldri si det vår velsignede Herre ropte på korset: «*Det er fullbrakt!*» Han alene kunne *ta bort synden* ved sitt offer. Han alene kunne gjøre fullt ut fyllest for rettferdigheten ved sin lidelse. Derfor har Faderen reist ham opp og «løst dødens veer», som et tegn på at alt var fullkomment.

En skapning ville derimot måtte lide i all evighet for å bære lovens rettferdige straff for synd mot den evige Gud. Synd mot Gud er et forferdelig onde og fortjener en uendelig straff. Den kan ikke sones i en begrenset tid av vesener som ikke er i stand til å lide straffen i uendelig grad.

Men både lidelsen og lydigheten til ham som er evig, gjelder for Gud like mye som en evig lydighet og lidelse fra skapte vesener. Grunnen til denne forskjellen ligger, som allerede sagt, i *den uendelige verdien til den personen* som led for oss.

Men hvis vår mellommann bare hadde båret straffen vår uten også å oppfylle lovens hellige bud for oss, ville vi nok vært fri fra dødsdommen. Men vi kunne ikke ha fått lønnen for å oppfylle loven, nemlig det evige liv.

Derfor har Herren Kristus også oppfylt alle lovens bud for oss på det fullkomneste, ved sin lydighet i *gjerning*. Han hadde elsket Gud, sin himmelske Far, fullkomment av hele sitt hjerte, ja, av all sin kraft, og elsket sin neste som seg selv. Han elsket sine uvenner og velsignet dem som forbannet ham. Kort sagt, hvert bud i loven ble æret på det høyeste av ham.

Og alt dette har han gjort *for oss*, slik apostelen sier: «født under loven, *for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven*». For det var Guds råd at likesom de mange ble syndere *ved det ene menneskets ulydighet*, så skal også de mange bli rettferdige *ved den enes lydighet*. Derfor har Kristus fullført «*all* rettferdighet» ved lydighet både i gjerning og lidelse.

Denne rettferdigheten fra vår Gud og frelser er altså uendelig ærefull. For det første er den selve *Lovgiverens rettferdighet*. For det andre er den, som vi har sett, også i sin *art og natur* uendelig høyere enn noen annen rettferdighet, enten den er menneskers eller englers, og om de så hadde den høyeste fullkommenhet en kan tenke seg.

Denne rettferdigheten skiller seg også fra all annen rettferdighet når det gjelder *utstrekning*. «En mann kan ikke utløse en bror, han kan ikke gi Gud løsepenger for ham.» For hver enkelt skylder Gud fullkommen lydighet mot loven, og har han brutt Guds lov, er all den straffen han må lide, bare det han selv rettmessig har fortjent.

Men da Gud var i Kristus og forlikte verden med seg selv, da Lovgiveren selv gikk inn under loven for å oppfylle budene for oss, vant han en rettferdighet som han selv slett ikke trengte, men som helt og fullt var vunnet *for oss*.

Og siden den i tillegg hadde uendelig verdi, følger det som Skriften så underfullt erklærer: at den kan dekke over og gjøre opp for hvert menneskes verste synder. Slik sier Herren selv: «Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull.» Og den når med denne nåden til *hver* enkelt, hvor mange syndere det enn er på jorden.

Hvor du enn er, hvordan du enn har levd, hvor syndig, hyklersk, forherdet og fordømt du enn kjenner deg, så er Kristi rettferdighet nok også for deg. Også du er jo en av dem Gud har forbarmet seg over og gitt sin Sønn med all hans fortjeneste. Du kan bli frelst ved Kristi rettferdighet hvis du kommer til Gud ved ham og nå vil bli hans egen.

Du kan aldri ha gått så langt bort eller sunket så dypt at ikke hans rettferdighet langt veier opp for din urettferdighet og synd. Den rekker til alt som heter *menneske*. Derfor ble han nettopp menneske, for at han som den siste Adam skulle bestå prøven for alle mennesker. Et menneske kan bare gå fortapt ved å holde seg borte fra nåderiket.

Men Guds rettferdighet skiller seg fra all annen også ved sin *varighet*. Adams og englenes rettferdighet varte ikke lenger enn de fortsatte å oppfylle loven i alt. Loven bandt dem i hvert øyeblikk av tilværelsen. I samme stund som de

overtrådte den, var det forbi med rettferdigheten deres. Men Guds rettferdighet i Sønnens lydighet er en *evig* rettferdighet (Dan 9,24).

Slik sier Herren: «Løft deres øyne til himmelen, og se på jorden her nede! For himmelen skal forsvinne som røk, og jorden skal eldes som et klede. De som bor på den, skal dø som mygg. Men min frelse skal vare til evig tid, og min rettferdighet skal ikke brytes … Min rettferdighet skal vare til evig tid, og min frelse fra slekt til slekt» (Jes 51,6.8). Kristus gikk «med sitt eget blod … inn i helligdommen én gang for alle, og fant *en evig forløsning*» (Hebr 9,12).

Av dette følger at den som ved troen lever av Kristi rettferdighet, har en varig og urokkelig rettferdighet for Gud, hvordan det enn skifter med hans egen fromhet. For denne «evige rettferdigheten» gjør at ikke bare alle hans tidligere synder er glemt for alltid. Heller ikke de syndene som ennå bor i kjødet hans, og som også kan bryte ut på vandringen, skal noen gang regnes ham til fordømmelse. Han skal være i en evig nåde.

«*Hvis* noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, *Den Rettferdige*», skriver apostelen Johannes. Han mener med det at denne talsmannen er *rettferdig for oss*. Dette er alle de helliges eneste trøst og frelse. Luther sier: «Fordi det ligger en evig synd i vårt kjød, var det også nødvendig at vi skulle ha en evig rettferdighet i Kristus.» Lovet være Gud i evighet!

Endelig skiller denne rettferdigheten seg også fra all annen rettferdighet ved sine *virkninger*. Kristi rettferdighet er ikke bare grunnen til at alle syndere blir forsonet med Gud, til rettferdiggjørelsen ved troen og til de troendes urokkelige nådestand, som vi nettopp har sett. Den fører også med seg mange umåtelig store nådegaver for tid og evighet.

Med den som kjøpesum kjøpte vår Herre og Konge oss «nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor». Den er kjøpesummen for «det riket som er beredt … fra verdens grunnvoll ble lagt», for dem som i Herrens dom blir stilt ved dommerens høyre side. Det er et rike som i herlighet er likt ham som vant det for oss.

Adam ble ved skapelsen satt i et paradis, men det var på jorden. Det var forgjengelig og omskiftelig, og det kunne bli smittet av synden. Det paradiset som Guds rettferdighet har skaffet oss, og som vi blir født på ny til å arve ved Kristi oppstandelse fra de døde, er derimot «*en arv som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig, og som er gjemt … i himlene*».

Kristi rettferdighet er den store løsesummen som har kjøpt syndere fri fra helvetes avgrunn, enda de hadde fortjent den, og satt dem inn igjen i det barneforholdet til Gud som mennesket ble skapt til i begynnelsen. Og med dette barneforholdet følger all Guds nåde og velsignelse, Den Hellige Ånds gave i hjertene våre og de hellige englenes tjeneste og fellesskap.

I begynnelsen var mennesket lavere enn englene, men denne rettferdigheten har opphøyd det over dem. Englene er «tjenende ånder, som sendes ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse». Guds gjenløste folk står nærmest rundt tronen, mens englene står rundt dem (Åp 5,11). Og Kristi rettferdighet er den hvite drakten som bruden, Lammets hustru, ble kledd i, «for det fine linet er de helliges rettferdige gjerninger» (Åp 19,8).

Noen mener at Kristi rettferdighet bare svarer til det som gikk tapt ved fallet. Men Skriften vitner tvert imot at det slett ikke er noen likhet mellom det som gikk tapt, og det som er gjenopprettet. Apostelen sier uttrykkelig at vi har fått *mye mer* ved Kristus (Rom 5,15–17).

Ved den første Adams ulydighet gikk den rettferdigheten han hadde fra skapelsen av, tapt for ham og for hans etterkommere, som alle arvet hans falne, syndige natur. Ved den siste Adams lydighet er ikke bare denne første synden tatt bort og *tilgivelse* vunnet for alle Guds barns synder. I stedet for disse syndene er det også satt inn en rettferdighet som er uendelig mye herligere enn Adams var før fallet.

Da synden og døden kom inn i verden, gikk den lykksaligheten tapt som de uskyldige menneskene skulle ha hatt på jorden. Men ved gaven av den evige rettferdigheten er himmelens herlighet sikret oss.

Apostelen sier: «Men med nådegaven er det ikke som med fallet. For er de mange døde på grunn av den enes fall, så er mye mer Guds nåde og nådens gave i det ene mennesket Jesus Kristus, blitt overmåte rik for de mange … For om døden kom til å herske ved den ene, fordi denne ene falt, hvor mye mer skal da de som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom, leve og herske ved den ene, Jesus Kristus.»

Uten loven. Luther oversetter disse ordene i teksten treffende: *uten lovens medvirkning*. Apostelen vil si: Dere venter stadig å få rettferdigheten fra loven. Men loven skal hjelpe dere så lite til det at den ikke engang skal bidra til at den rette rettferdigheten blir åpenbart. For den er «*Guds* rettferdighet» og beror slett ikke på om vi er mer eller mindre lydige mot loven.

Siden Guds rettferdighet er den fullkomne oppfyllelsen av loven slik loven krevde den, kan ingen del av vår lydighet legges til den. Og siden den himmelske Far ikke lot seg nøye med noe mindre enn den enbårne Sønnens fullkomne rettferdighet, er det lett å forstå at han ikke tåler noe tilskudd fra oss. Apostelen sier også med sterke ord: «*For er rettferdighet å få ved loven, da er altså Kristus død uten grunn*» (Gal 2,21).

Uten loven, eller uten lovens medvirkning, betyr derfor at mennesket ikke skulle bidra til Guds rettferdighet. Ikke engang de troendes nye lydighet skal bidra til den, for den er alltid ufullkommen. «Kristi rettferdighet må dekke ikke bare våre synder, men også våre beste gjerninger» (Luther).

Det er unødvendig å strides om *hvilken lov* apostelen sikter til her, moralloven eller seremoniloven. Det han har sagt, gjelder *all* Guds lov, alt det *mennesket* kan gjøre etter loven. For egentlig stiller han her *menneskets gjerning* og *Guds rettferdighet* opp mot hverandre. Kristus har fullført «*all* rettferdighet». Det skyldige mennesket er helt og fullt utelukket fra det store, høye oppdraget å rettferdiggjøre mennesket, som Sønnen var innviet og sendt til.

Apostelen sier at Guds rettferdighet nå er **blitt åpenbart**, det vil si lagt fram i klar og bestemt forkynnelse. Den var nok også åpenbart før, i lovens skyggebilder og i profetenes skrifter, men svakere og mer dunkelt. Ved evangeliet skulle den stilles fram i all sin herlighet, særlig etter Kristi død og oppstandelse, da

Ånden fra det høye ble utøst over apostlene. Da skulle Ånden overbevise verden om den rettferdigheten som besto i at Kristus gikk til Faderen (Joh 16,10).

Dette var et så viktig hovedemne i apostlenes forkynnelse at embetet deres rett og slett blir kalt *rettferdighetens tjeneste* (2 Kor 3,9). For også når de ikke bruker selve ordet *rettferdighet*, er Kristus, og særlig hans lidelse og død på korset, alltid det store hovedemnet i all deres forkynnelse (1 Kor 2,2).

Som loven[13] **og profetene vitner om.** Her minner apostelen igjen om at han ikke forkynner noe nytt, men bare det samme som Gud har forkynt fra verdens begynnelse. Guds rettferdighet er riktignok nå fullt ut «åpenbart», men den er *bevitnet av loven og profetene*. Å, for en veldig styrke for vår tro! Helt fra verdens begynnelse har Gud åpenbart sitt råd om vår frelse ved Kristus, med utallige beviser og forutsigelser.

Guds rettferdighet var dunkelt lovet allerede i det første løftet om «kvinnens ætt», som skulle knuse slangens hode. Deretter sier Moses uttrykkelig at da Abraham trodde løftet om den «velsignede ætt», ble det regnet ham til *rettferdighet*.

Hele seremoniloven med sine bud om offer for syndene, om at syndene ble lagt over på offerdyrene, om yppersteprestens embete, forsoningshøytider, renselser og mye mer, var alt sammen vitnesbyrd om Kristi offer, Kristi lydighet og død for syndere (Hebr 9,9; 10,1–7).

Lovens tavler ble oppbevart i paktens ark. Det var et tegn på at loven en gang skulle bli oppfylt av ham som denne arken var et forbilde på, og som sa: «Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud» (Hebr 10,7).

På mange lignende måter vitnet allerede loven om den Guds rettferdighet som skulle gis oss med Kristus. Men hos profetene finner vi også uttrykkelige ord om den.

I Jes 53 sier profeten først at *Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham* (v. 6). Like etter sier han (v. 11): *Ved at de kjenner ham, skal den rettferdige, min tjener, rettferdiggjøre de mange, og deres misgjerninger skal han bære*. Her tales det jo uttrykkelig om en rettferdiggjørelse som skjer bare ved at *han bærer deres misgjerninger*, og ved at *de kjenner ham*. Det vil si at denne rettferdigheten blir tatt imot ved *troen*.

I 56,1 sier Herren like uttrykkelig: «Akt på det som er rett, og gjør rettferdighet! *For min frelse kommer snart, og snart skal min rettferdighet åpenbares*.» Innholdet i disse ordene er det samme som i døperen Johannes' ord: «Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær!»

Like underfullt taler Herren om dette i Jer 23,5–6: «Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil la det stå fram for David *en rettferdig spire*. Han skal regjere som *konge* … Dette er det navnet som han skal kalles med: Herren, vår rettferdighet.»

Og hvor uttrykkelig talte ikke engelen Gabriel til Daniel, mens han ba, om den fastsatte tiden «til å innelukke frafallet og til å forsegle synder og til å dekke over misgjerning og til å føre fram *en evig rettferdighet*» (Dan 9,24). Og i Mal 4,2

leser vi: *Men for dere som frykter mitt navn, skal rettferdighetens sol gå opp med legedom under sine vinger.*

I Det nye testamente blir rettferdiggjørelsen vår framstilt som at vi tar av oss de urene klærne og kles i rene klær: «rent og skinnende fint lin», «bryllupsklær», «den beste kledningen» (Åp 19,8; 7,13–14; 3,18; Matt 22,11; Luk 15,22). På samme måte var rettferdiggjørelsen antydet under det samme bildet i Det gamle testamente. Da Herren hadde sagt om Josva: «Ta de skitne klærne av ham!», forklarte han det straks slik: «Se, jeg *tar din misgjerning bort fra deg* og kler deg i *høytidsklær*» (Sak 3,4).

Og om den samme kledningen synger Jesaja: «Jeg vil glede meg i Herren, min sjel skal fryde seg i min Gud. For *han har kledd meg i frelsens drakt, i rettferdighetens kappe har han svøpt meg* – lik brudgommen, som setter på seg en lue prektig som prestens, og lik bruden, som pryder seg med sine smykker» (Jes 61,10).

Slik vitner loven og profetene om Guds rettferdighet. Frelsens vei har vært den samme helt fra verdens begynnelse (Hebr 11,4). Å, for en veldig styrke for vår tro! Men apostelen uttrykker seg enda tydeligere:

[12] Grunntekstens ord for «rettferdighet» betyr både rettvishet og rettferdighet. Rettvishet er samsvar med loven når en dømmer, straffer og lønner. Rettferdighet er derimot samsvar med loven når en lyder og oppfyller budene, og det er den betydningen ordet har på dette stedet. Den som ikke skiller nøye mellom disse betydningene av ordet, kommer alltid i mørke. – Også uttrykket «Guds rettferdighet» har ulike betydninger i Skriften. Mange steder betyr det den egenskapen hos Gud at han er hellig og skilt fra alt syndig. Andre steder betyr det hans hellige rettvishet, som han dømmer og straffer syndere med og opprettholder sin lov med. Men hver gang det knyttes til menneskets frelse og ikke bare er en personlig egenskap hos Gud, betyr det, som i teksten vår, den fullkomne oppfyllelsen av loven som Gud i sin evige barmhjertighet har forordnet og skaffet til frelse for syndere. Den Guds rettferdighet som kommer til oss ved troen (v. 22), må betegne noe som blir den troendes eiendom. Da kan den ikke betegne en egenskap hos Gud, slik rettvisheten er, men et verk av Gud, utført av hans Sønn for vår regning. For Guds egenskap rettvisheten kan ikke bli vår. Dette viser hvilken betydning ordet har her, foruten det vi har sett av apostelens uttrykkelige forklaringer.

[13] «Loven» betyr her de fem Mosebøkene, etter den vanlige inndelingen av skriftene i Det gamle testamente; jf. Luk 24,44.

22. det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror. – For det er ingen forskjell,

For å hindre at noen skulle misforstå *hvilken* Guds rettferdighet han siktet til i ordene før, legger apostelen til dette: *det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus*. Her er all uvisshet og tvil utelukket. Han taler om *den* rettferdigheten som kommer *av tro på Jesus Kristus*.

Men disse ordene gir oss dessuten svar på et annet viktig spørsmål. Når nådesøkende sjeler har hørt mye om Guds saliggjørende rettferdighet, har de som regel enda et viktig spørsmål på hjertet: Hvordan, når og ved hva får jeg *del*

i denne Guds rettferdighet? Hele verden er gjenløst, men likevel blir ikke alle mennesker salige. Hvordan skal jeg vite at *jeg* har del i Guds rettferdighet?

Her ser du svaret, det samme gamle svaret som hele Skriften gir. Her står det: «*Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror*.» Dette er Guds svar. Selv om du kjenner det annerledes i hjertet ditt, sier Gud likevel overalt i Skriften: «den som tror» – «ved troen» – «tro på Herren Jesus» osv.

Men da blir enda et spørsmål viktig: *Hva er troen*? Hva menes med tro på Jesus Kristus? Et sikrere svar på det spørsmålet og en sikrere beskrivelse av den saliggjørende troen får du aldri enn når du legger merke til de stedene i Bibelen der Kristus selv sier at et menneske har den saliggjørende troen. På alle de stedene der Jesus sier: «Din tro har frelst deg», eller noe lignende, får du se hva den saliggjørende troen er, når du legger merke til hvordan de menneskene var som fikk dette vitnesbyrdet.

Og du skal alltid finne at det var mennesker som ikke hadde kunnet bli rettferdige og finne fred ved lovgjerninger. Tvert imot var de blitt mer ulykkelige og rådville, helt til de fikk høre evangeliet om Kristus og derfor kom til ham og søkte ufortjent nåde.

Folket kjente lovens og profetenes vitnesbyrd om Kristus. Siden kom også døperen Johannes og pekte på Guds Lam. Til slutt sto Kristus og hans apostler fram og forkynte evangeliet. Men alt dette ble regnet for ingenting av alle dem som hadde sin trøst i sin egen rettferdighet.

Bare blottstilte og rådløse syndere ble dratt til Kristus av evangeliets vellukt. Og nå gikk det slik Johannes sier: «Men alle dem som *tok imot ham*, dem ga han rett til å bli Guds barn, de *som tror på hans navn*» (Joh 1,12). Ved denne troen ble de *nye mennesker*, helt forvandlet i hjerte, sinn og alle krefter, «født av Gud» (v. 13), så de holdt seg til Kristus og fulgte ham hele livet igjennom. Det ser du i hele Skriften.

Av dette vet du *hva den saliggjørende troen er*. Den er ikke bare en viss kunnskap om Gud, Kristus og evangeliet, så du holder det for sant og kan snakke om det. Den er at du i din syndenød, nedslått over dine forsøk på å bli bedre, over din dårlige anger, bønn, gudsfrykt og mer, er blitt vunnet av evangeliet om Kristus og Guds rettferdighet i ham. Nå kan du ikke klare deg uten den, men har et hjerte som hungrer og tørster etter denne nåden.

Når du kan tro at du har Guds nåde, får du en hjertelig trøst og glede, lyst til Guds lov og en fortrolig barneånd som roper: «Abba, Far!» Kan du derimot ikke riktig tro at du har Guds nåde, så hungrer og tørster du etter den. Se, med et slikt indre er du et helt annet menneske enn alle de vantro (2 Kor 5,17). Slik er den saliggjørende troen.

Du har lyst til Guds lov, så all synd er en plage for deg og du gjerne vil være hellig i alt. Likevel kan det gå helt annerledes med deg, så du noen ganger skriker av angst i ånden og er nær ved å fortvile, og andre ganger kjenner deg helt kald og død. Men gjennom alle disse skiftningene er du likevel alltid rettferdig i Kristus med selve *Guds rettferdighet*, bare ved den *troen på Kristus* som vi har talt om.

Derfor kalles vår rettferdighet i ham her *Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus*, og i 4,11 kalles den «*troens* rettferdighet». Men den kalles aldri etter noen annen nådegave, for eksempel forbedringens rettferdighet, ydmykhetens rettferdighet eller kjærlighetens rettferdighet. Nei, den kalles bare «*troens* rettferdighet». Det viser at rettferdigheten ikke består i noen av Åndens frukter, men i Guds Sønns egen rettferdighet, som vi *bare tar imot ved troen*. Den består altså heller ikke i selve troen, men den kalles «troens rettferdighet» fordi vi tar imot den ved troen.

Denne rettferdigheten blir åpenbart i evangeliet *til alle*. Den blir tilbudt alle (Mark 16,15) og kommer *over alle som tror*. Ordet *over*, som er knyttet til ordene *alle som tror*, viser at rettferdigheten blir tilbudt alle, men bare tilegnet dem som tror. Den blir liksom *bredt ut over dem*. Kristi rettferdighet er den rettferdigheten han selv utøvde i sin person. Derfor kan den ikke være i de troende på samme måte som helliggjørelsens verk er i dem, men «*over* alle som tror».

Hvem du enn er, en ung eller gammel synder, stor eller liten, med mer eller mindre syndenød, anger, bønn og tro, så er Guds rettferdighet bredt ut over deg. Du er frikjent for alle dine synder, rettferdiggjort og frelst, hvis du ikke kan klare deg uten Kristus og hans nåde, men henger ved ham i en hungrende tro.

For her står det: *over alle – alle – alle som tror*. Legg alltid godt merke til ordet *alle*, for der er jo også du med. Og da må du vel fryde deg – ja, fryde deg og takke og gi ham ære.

Gjør du deg flid med det, skal han øke troen din mer og mer, men på en egen måte, så du nok skal lære hvor nødvendig det er å be som disiplene: «*Herre, øk vår tro!*»

For det er ingen forskjell. Disse ordene er svært støtende for noen, men svært trøsterike for andre. Apostelen gir her grunnen til at han gjentar ordet «alle». Han har sagt: «Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til *alle* og over *alle* som tror». Og nå legger han til: «For det er ingen forskjell.»

Alle sammen er syndere, og alle sammen blir rettferdige uten fortjeneste når de tror på Kristus. På begge disse punktene, både når det gjelder dommen over oss etter Guds lov, og når det gjelder adgangen til Guds rettferdighet, er det ingen forskjell mellom mennesker som ellers er ulike (jf. v. 29.30; 10,12). Dette er nettopp det apostelen har bevist i de to første kapitlene og i første halvdel av dette. Og her gjentar han med få ord grunnen til det, og den er denne:

23–24. alle har syndet og mangler Guds herlighet. Og de blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus.

Alle har syndet. Og så snart et menneske har syndet, er det straks dømt av loven. Det står straks under dommen blant dødsfangene, uten hensyn til hvor mange synder det har gjort. Det har vi sett før i ordene: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved *alt det* som står skrevet …» (Gal 3,10).

Og siden apostelen tidligere i dette kapittelet også har bevist av Skriften at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste», følger det at vi alle uten unntak er

forbannet etter lovens dom. Her er vi alle like, «for det er ingen forskjell. Alle har jo syndet».

Og mangler Guds herlighet. Disse ordene er svært dunkle i grunnteksten, men etter de grundigste undersøkelser betyr de: *og de mangler æren fra Gud*, de har ingenting å rose seg av for Gud[14]. Ære eller ros for Gud kan bare vinnes ved at man oppfyller hans lov fullkomment. Siden ingen kan vise fram noe slikt, mister han også prisen og blir dømt etter loven som en overtreder, slik det nettopp er sagt. Her er alle mennesker like. Når det gjelder menneskers egen verdighet for Gud, *er det ingen forskjell.*

Dette virker likevel svært underlig for mennesker, for de synes det er stor forskjell. Den ene synes bestemt å være bedre enn mange andre, kanskje bedre enn alle andre, slik at han blir svært beundret. Den andre synes bestemt å være verre enn andre for Gud, og kan derfor ikke tro at disse ordene er sanne. Ja, ett og samme menneske kan oppleve tider med begge disse motsatte meningene om seg selv.

I én tid syntes han at disse ordene var rent ut krenkende, grove og gale. Han visste jo med seg selv hvor møysommelig han hadde forsaket synder som hele verden levde fritt i. I mange år hadde han kjempet og strevd og brukt alle nådemidlene for å stå imot og forsake all ugudelighet.

Skulle han nå dømmes likt med dem som levde fritt i alle synder og laster? Det syntes han var urimelig og svært forargelig, så han ville bare svare: «Da hadde det vært bedre om jeg hadde levd i synden som andre, når det likevel ikke er noen forskjell til slutt. Hvorfor skulle jeg da forsake syndens lyster? Nei, da var det best å leve fritt etter kjødet.» Slik knurrer gjerningshellige alltid mot denne underlige dommen fra Gud (Luk 15,28–30; Matt 20,11.12).

Men så blir det samme mennesket ved Guds nåde grundig vakt. Han begynner ikke bare å se på de ytre gjerningene, men også å kjempe mot ondskapen i hjertet, mot hver egenkjærlig tanke, hver kald følelse mot Gud eller nesten og mer til, og han vil være hellig for Guds ansikt i hvert øyeblikk. Og ved Kristi kors har han sett hvor uendelig forpliktet han er til å prise og elske en slik kjærlighet, som lider og dør der.

Å, da kan det komme en tid da han for fullt alvor synes at ingen kan være så bunnfordervet som han, så full av ondskap, hykleri, kulde, ustadighet, hardt hjerte og alt ondt som kan nevnes. Da har han en annen mening og sier: «Det er urimelig at det ikke skulle være noen forskjell her. Jeg kjenner jo at jeg er så full av alt ondt at ikke noe menneske kan være som jeg.»

Men hvordan skal vi egentlig forstå dette? La oss se bort fra hva vi mener om oss selv, og det er også gitt at ingen er uten synd. Likevel virker det urimelig at det ikke skulle være noen *forskjell* her. Vi ser jo tvert imot at forskjellen er svært stor, når den ene lever trellbundet i synd og den andre fører et våkent liv hver dag.

Svar: Legg godt merke til sammenhengen og hva det er tale om. Her tales det hele tiden bare om *rettferdighet* for Gud og om den ære Gud gir oss til frelse. Det er bare i dette spørsmålet at all forskjell på mer eller mindre synd opphører.

Gjelder det derimot det som avhenger av våre gjerninger, nemlig ulike *grader* av salighet og fordømmelse, sier Skriften uttrykkelig at det skal være forskjell: noen skal få det «tåleligere på dommens dag» enn andre (Matt 11,21–24), «sitte på troner og dømme» (Luk 22,30), «få lønn» eller «miste lønnen» (1 Kor 3,14.15). «Da skal de forstandige skinne som himmelhvelvingen skinner, og de som har ført mange til rettferdighet, skal skinne som stjernene, evig og alltid» (Dan 12,3).

Men så snart spørsmålet gjelder rettferdighet og ære for Gud, som her (v. 23.27; 4,2), da er det «ingen forskjell». Da strekker ikke noe menneskes gjerninger til, og vi er alle så langt fra rettferdighet at all forskjell forsvinner.

Se her en lignelse[15]: Når vi taler om ujevnhetene på jorden, må vi alltid si at det er stor avstand mellom de høye fjelltoppene og de dype dalene. Men så snart vi taler om jordens avstand fra solen, tar vi ikke lenger disse ujevnhetene med i beregningen. Da sier vi ikke: Fra solen til fjelltoppene er det så og så langt. Vi sier: Avstanden er så uhyre stor at ujevnhetene på jorden ikke betyr noe – «her er det ingen forskjell».

Slik er det sannelig stor ulikhet mellom mennesker i synd og fromhet. Men siden det beste mennesket er så uendelig langt fra rettferdigheten, blir det ingen forskjell for Herren når det gjelder verdigheten til himmelen.

Tenk deg at en flokk banditter, mordere og røvere som satt fengslet som dødsfanger, begynte å krangle om hvem av dem som var mest verdig til en æresplass hos kongen. Da ville vi si: «Dere er alle sammen bare verdige til retterstedet. Her er det ingen forskjell.» Akkurat slik er det når vi taler om våre fortrinn i rettferdighet for Gud.

Vi er alle sammen store forbrytere som synder mot Gud hver dag. Selv de mest alvorlige og helliggjorte kristne må jo be om tilgivelse hver dag, og de vet at de bare er verdige til Guds vrede dersom han skulle dømme dem etter sin lov.

Det finnes nok noen som tror at de er langt bedre enn andre. De innbiller seg at de ved nådemidlene, ved mye bønn, tro, våkenhet og alvor, er kommet så langt at de ikke er lik andre skrøpelige kristne, men er en egen hellig slekt for seg selv. Men slike er alltid bedratt av forføreren. For hvis de var edru og våkne, ville de kjenne det samme som den hellige David, da han ba: «Gå ikke i rette med meg, *din tjener*! For *ingen som lever*, er rettferdig for ditt åsyn.»

Og de uomvendte menneskenes beste gjerninger er bare synd og hykleri, fordi hjertet deres ikke elsker Herren og tror på ham. Ellers kan forskjellen være aldri så stor. Noen er moralske, edle og ærbare mennesker som samvittighetsfullt gjør sine plikter i samfunnet. De har til og med iver for Gud, men uten forstand, og søker å sette opp sin egen rettferdighet. Andre er frekke spottere som lever tøylesløst i alle slags synder og laster.

Men de står under den samme dommen fra Gud (Gal 3,10), og de trenger den samme nåden fra Gud. Den står også ferdig for dem og blir gitt dem like fritt når de søker den ved Kristi føtter. Slik har en gammel gudsmann sunget:

Største dyd og ærbarhet,
som for syndens utbrudd bevet,
og den verste gudløshet,
som i synd utemmet levet,

måtte, skal de frelse vinne,
samme Jesu nåde finne.

Den som mer enn tjue år
under Moses måtte trelle
og med dype hjertesår
bitre bedringstårer felle,
må i vantro se og lide:
Røvern frelses ved hans side.

Den som har med navn av lærd
mye virket, tenkt og skrevet,
og den som for all sin ferd
dømt til død og skam er blevet,
begge frelses – merk det ene –
ved Guds nåde, den alene.

Den som her i verk og ord
har seg mot Guds barn forsyndet,
og den som til Herrens hjord
alltid har med hjelp seg skyndet,
begge må for Herren ligge
og om samme nåde tigge.

Og de blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus. Slik de alle er like uverdige syndere, blir de også alle like ufortjent benådet og rettferdiggjort. Her er det ingen forskjell. Høylovet være Herrens navn! De største syndere blir *rettferdiggjort* bare ved forløsningen i Kristus. Priset være hans navn!

Rettferdiggjort. Hva apostelen mener med ordet *rettferdiggjort*, kan vi se av 8,33. Der antyder han at den som er rettferdiggjort, ikke kan anklages for noe ondt, fordi Gud har erklært ham rettferdig og uskyldig. Apostelen sier: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som *rettferdiggjør*.» Vanligvis kaller man nemlig den rettferdiggjort som en domstol har erklært fri for all skyld og all delaktighet i den saken man ville legge ham til last. En slik domshandling er rettferdiggjørelsen.

Den som Gud har rettferdiggjort, er så fullstendig frikjent for all skyld etter loven som om han aldri i sitt liv hadde gjort det minste onde, eller som om det aldri hadde vært noen synd i hele hans vesen. Han blir faktisk erklært hellig, ren og fullkommen som Kristus.

Vi kjenner jo hemmeligheten ved rettferdiggjørelsen: *Kristi* rettferdighet blir tilregnet synderen, og synderens og hele verdens synder ble tilregnet Kristus. Det sier det herlige ordet: «Ham som ikke visste av synd, har Gud *gjort til synd for oss*, for at vi i *ham skal bli rettferdige for Gud*» (2 Kor 5,21).

For intet. Apostelen sier at alle som tror, får en slik rettferdiggjørelse *for intet*, uten fortjeneste. Ordet i grunnteksten betyr *for intet*, eller egentlig *som gave*. Å, for et dyrebart ord! Vi blir rettferdiggjort *for intet – uten betaling*. Vi får rettferdigheten *som gave*. «Guds *nådegave* er evig liv.» Slik Gud skapte oss og ga

oss livet uten at vi engang hadde bedt ham om det, like fritt og ufortjent vil han også gi oss det evige liv.

Ordet «som gave, for intet» forekommer ofte i Skriften når det gjelder dette livsspørsmålet, vår frelse. Kristus sier: «Jeg vil gi den tørste å drikke av livets vannkilde *for intet*» (Åp 21,6). Og igjen: «Og den som tørster, han får komme! Og den som vil, han får ta livets vann *for intet*!» (Åp 22,17).

Slik talte Herrens Ånd allerede ved profeten: «Nå vel, alle dere som tørster, kom til vannene! Og dere som ingen penger har, kom … kjøp uten penger og uten betaling vin og melk!» (Jes 55,1). For intet, uten penger, uten betaling og uten at Gud regner med noen godtgjørelse senere – slik taler Skriften om vår benådning.

Kanskje er du helt fattig på alt godt, slik at du ikke har noe av alt det du burde ha, ingen virkelig alvorlig vilje. I tillegg til all din store elendighet er du lettsindig og trygg, og du kjenner deg hard og full av all slags ugudelighet i hjertet. Da mener du at det er umulig at Gud kan være deg nådig.

Nei, det skjer sannelig ikke på grunn av din egen verdighet. En annen har måttet tre fram i ditt sted. Får du nåde for intet, er den likevel ikke gratis. Du har kostet en annen svært mye. Men nettopp derfor skal det ikke koste deg noe nå. Du skal få det «uten penger og uten betaling», «for at du skal minnes det og skamme deg», og i salig blygsel ikke kunne la være å elske og prise ham som har gjort dette.

Av hans nåde, Guds nåde. Dette er den første grunnårsaken og den egentlige kilden som alt er strømmet ut fra, alt det Gud har gjort og fremdeles gjør hver dag til vår frelse. Det er *Guds nåde*, den frie nåden og det faderlige hjertelaget i Guds eget vesen. «For så har Gud elsket verden.» Vi kan ikke finne noen annen årsak enn Guds egen frie og evige kjærlighet. *Gud gjør alt for sin egen skyld.* Ingen godhet hos mennesket, ingen anger og ingen bønn har beveget Gud til det han har gjort.

«Men Gud, som er rik på miskunn, har, *på grunn av sin store kjærlighet* som han elsket oss med, gjort oss levende med Kristus, *vi som var døde ved våre overtredelser*» (Ef 2,4.5), *da vi var fiender* (Rom 5,10). Ja, «i ham har han utvalgt oss *før verdens grunnvoll ble lagt*», «i kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, *etter sin frie viljes råd*», «etter hans forsett som setter alt i verk etter sin viljes råd» (Ef 1,4.5.11). Slike ord har Skriften om Gud. Og alt dette ligger i ordet: *av hans nåde*.

Men Guds rettferdighet kunne ikke tillate at en synder ble frelst uten at den krenkede loven først fikk sin fulle rett og ære. Derfor måtte Guds nåde finne ut en måte og et middel som kunne forene både lovens ære og synderes frelse. Denne måten og dette middelet taler apostelen nå om:

Ved forløsningen i Kristus Jesus, eller ordrett: *ved løskjøpingen i Kristus Jesus*. Ordet løskjøping eller gjenløsning ble egentlig brukt når krigsfanger eller slaver ble kjøpt fri for en løsesum eller kjøpesum som man var blitt enige om. Og et slikt ord bruker Skriften om vår gjenløsning ved Kristus. Da hører vi hvordan det sto til, men også hva vår Herre Kristus gjorde. Mennesket hadde reist seg

mot Gud, men dermed var det også falt inn under hans hellige vrede og under dommen i hans lov.

Da hadde Gud i sin uendelige barmhjertighet satt sin egen Sønn i de skyldiges sted og lagt deres straff på ham. Han skulle lide og dø for deres synder for å forsone dem med Gud, «en rettferdig for urettferdige» (1 Pet 3,18). Guds rettferdighet krevde liv for deres liv. «Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt» – slik lød dommen.

Om denne kostbare løsesummen sier Kristus selv uttrykkelig: «Menneskesønnen er kommet for å … *gi sitt liv* til en *løsepenge* i manges sted» (Matt 20,28). Og igjen: «*Dette er mitt blod* … som utgytes for mange til *syndenes forlatelse*» (Matt 26,28).

Slik sier også apostelen Paulus: «I ham har vi forløsningen (løskjøpingen) *ved hans blod*, *syndenes forlatelse*» (Ef 1,7; Kol 1,14). Likeså apostelen Peter: «For dere vet at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, dere ble kjøpt fri fra den dårlige ferd som var arvet fra fedrene, men med *Kristi dyrebare blod*, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam» (1 Pet 1,18.19).

Om denne løskjøpingen og løsesummen sang også de eldste i himmelen for Lammet: «Verdig er du til å ta imot boken og åpne seglene på den, fordi du ble slaktet og *med ditt blod kjøpte* oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt» (Åp 5,9).

I 3 Mos 25,47–54 står det en utførlig forordning om hvordan en israelitt som var solgt til en fremmed, skulle kjøpes fri. Han «skal kunne løses ut etter at han har solgt seg. En av hans brødre» eller en av hans nærmeste slektninger «skal løse ham ut. Eller om han får råd til det, da skal han løse seg selv ut».

Denne loven er også nøye fulgt ved vår gjenløsning fra den fremmede overmakten: synden, døden og djevelen. Blant Adams barn fantes det ingen som hadde råd til å løse seg selv eller noen annen ut fra denne overmakten. «En mann kan ikke utløse en bror, han kan ikke gi Gud løsepenger for ham, for utløsning av deres sjel er for dyr, og han må avstå fra det til evig tid» (Sal 49,8.9).

Hver og en var selv fange under synden og under lovens forbannelse. Fra et slikt fangenskap kunne vi umulig ha blitt løst hvis ikke en som var mektigere, hadde kommet til. Men han, den Høylovedes Sønn, som fra evighet av hadde påtatt seg oppdraget å gjenløse de falne og fortapte barna til Gud, han alene var allmektig nok til å gjøre det.

Loven bestemte at det skulle være «en bror» eller «den nærmeste slektning» som løste ut den som var solgt. For at ingenting skulle mangle i hans rett etter loven, tok han derfor også på seg vår natur. Han ble virkelig vår bror og slektning, som tok på seg skylden for sine fattige og solgte slektninger.

Han var så virkelig «under loven» (Gal 4,4) og bundet av våre synder (Jes 53) som om han selv hadde gjort dem alle sammen. Derfor måtte han også lide straffen for dem og oppleve at hans Far vendte ansiktet bort fra ham. Slik betalte han all vår skyld til siste øre og vant en evig forløsning for oss.

I det samme kapittelet i 3 Mosebok ble det også gitt forordninger om å løse ut eiendom som var gått tapt fra Israels arv på grunn av gjeld. Slik har også vår

Gjenløser ikke bare kjøpt oss selv tilbake, men også vår tapte arv, det evige liv og alle himmelens skatter.

Tenk godt over hva løskjøpingen i Kristus inneholder! Han har ikke bare forløst oss fra *lovens forbannelse* ved sin lidelse og død på forbannelsens tre, slik at ingen synd skal fordømme oss (Gal 3,13). Han har også forløst oss fra *døden*, slik at vi ikke skal bli i dens vold (Hebr 2,14.15; 1 Kor 15,54.55; 2 Tim 1,10), og fra *djevelens* rett over dødens ofre, slik at han ikke kan overvinne oss (Apg 10,38).

Men med sin fullkomne *lydighet* har han også vunnet tilbake for oss alt det vennskapet med Gud som mennesket hadde før fallet: barneretten hos Gud, Den Hellige Ånds gave og den evige herlighet (Rom 8,1–4.17.18.31.32).

Og nå sier apostelen at vi blir *rettferdiggjort* ved denne forløsningen i Kristus. Da kan vi igjen se hva vår rettferdighet for Gud består i. Den består i det som *Kristus selv i sin person gjorde for oss* da han var på jorden for å oppfylle loven ved sin lydighet i gjerning og lidelse.

Dette er sagt så klart i profetenes og apostlenes skrifter at alle evangeliske kristne og kirkesamfunn har sett én og samme guddommelige sannhet på dette punktet. Alle som i gudsfrykt for Herrens ansikt har søkt å fatte Ordets rette mening, har sett dette: Så sant intet kjød kan bli rettferdiggjort av lovgjerninger, og så sant Gud har gitt sin enbårne Sønn for oss under loven, blir vi bare rettferdiggjort ved *hans lydighet*. Derfor har også alle evangeliske kirker samme tro og bekjennelse på dette punktet.

Vi vil bare gi noen eksempler på det. Slik lyder den ene kirkebekjennelsen[16]: «Ordet *rettferdiggjøre* betyr hos apostelen å frikjenne fra all skyld og all straff og å erklære rettferdig. Jesu Kristi *egen* rettferdighet blir *tilregnet* de troende. På vår Frelser er verdens synder lagt. Han har tatt bort dens skyld og straff, og han har gjort fyllest for Guds rettferdighet. Det er da bare på grunn av Jesu Kristi død og oppstandelse at Gud er blitt mild mot oss og ikke tilregner oss våre synder, men i stedet tilregner oss sin Sønns rettferdighet, som om *den* var *vår egen*. Fra den stund er vi altså ikke bare renset fra våre synder, men også ikledd Kristi rettferdighet. Dermed er vi for alltid fri fra straffen for våre synder, fra døden og fordømmelsen, og regnet som rettferdige og arvinger til det evige liv.»

En annen kirkes[17] bekjennelse lyder: «*Rettferdiggjørelsen* er ikke menneskets sak, men Guds, fordi mennesket ikke kan gjøre seg selv rettferdig, verken delvis eller helt. For det ville være den største formastelighet og blindhet som Antikrist kunne forføre oss til, å tro at et menneske selv kunne rense seg fra sine synder og gjøre seg rettferdig ved noen som helst egen gjerning. Rettferdiggjørelsen er altså et verk av Gud alene. Den er ikke noe vi gir ham, men noe vi må ta imot av ham, av hans frie barmhjertighet, bare for hans elskede Sønns, vår Gjenløsers og Frelsers, fortjeneste.

Men når vi lærer at vi blir rettferdige av nåde, ved troen alene, er ikke den rette meningen at det å tro på Kristus rettferdiggjør oss eller fortjener vår rettferdiggjørelse. For det ville igjen være å tilskrive rettferdiggjørelsen en dyd som finnes hos oss.

Nei, den rette meningen er denne: Selv om vi hører Guds ord og tror det, selv om det finnes tro, håp, kjærlighet, omvendelse, anger, gudsfrykt og avsky for

synden hos oss, og selv om vi gjør mange gode gjerninger, må vi likevel bekjenne at alt dette – troen, håpet, kjærligheten og alle dyder som vi har øvd, skal øve eller kan øve – alt sammen er altfor svakt, utilstrekkelig og ufullkomment til å fortjene syndsforlatelse og rettferdiggjørelse. Derfor må vi ha vår eneste trøst i Guds barmhjertighet og i det offeret som vår yppersteprest og Frelser, Guds Sønn, én gang for alle har båret fram for oss på korset.

Alle Kristi tjenere, både i eldre og nyere tid, har bekjent denne læren, som opphøyer Kristi ære og slår ned menneskets ros. Den som ikke bekjenner denne læren, må ikke regnes som en kristen som vil fremme Kristi ære, men som en motstander av Kristus og hans evangelium.»

Bekjennelsen til en tredje gren av Kristi menighet[18] lyder: «Gud rettferdiggjør oss fritt og av nåde. Det skjer ikke ved at han inngyter rettferdighet i oss, men ved at han tilgir oss våre synder og regner oss som personer for rettferdige, ikke for noe som er virket i oss eller gjort av oss, men for Kristi skyld alene. Han regner ikke selve troen, det å tro, eller noen annen evangelisk dyd som vår rettferdighet, men han rettferdiggjør oss ved å tilregne oss Kristi lydighet og fyllestgjørelse. Den tar vi imot ved troen, idet vi hviler bare på hans rettferdighet.»

Slik har Kristi menighet i alle sine grener på jorden den samme troen i denne store hovedlæren. Og det er svært merkelig at vi i alle disse kristne menighetenes offentlige bekjennelser finner den samme bemerkningen som Luther gjorde så ettertrykkelig: Vår rettferdighet for Gud består ikke i noe nådeverk i våre hjerter, i troen eller noe annet som Gud har virket i oss, men den er helt utenfor oss, i Kristi egen rettferdighet.

Dette kan vi aldri riktig tro og holde fast på. For det blir en altfor underlig rettferdighet for meg, at jeg skal være rettferdig for Gud på en slik måte at det i meg overhodet ikke er noe som gjør meg til behag for Gud, ingen gjerning, ingen egenskap, ikke så mye som en tanke, men at min rettferdighet helt og holdent skal bestå i det som Kristus har gjort og er for meg[19].

Men det er også nettopp derfor vår rettferdighet er så helt *fullkommen*, slik at vi for Guds øyne er helt *herlige* (Sal 89,17; Ef 5,27), helt *rene* (Joh 13,10), *hellige*, *ulastelige og ustraffelige* (Kol 1,22). For hvis rettferdigheten hadde bestått i *noe* inne i oss, ville den hatt feil og ikke vært fullkommen.

Men nå består den så fullstendig i Kristi rettferdighet alene at Herren selv kunne si til sine skrøpelige disipler: «Den som er badet, … er jo *helt ren*.» Slik sier også apostelen: «Så er det da ingen *for- dømmelse* for dem som er i Kristus Jesus.»

En så fullkommen rettferdighet kunne vi ikke ha dersom den delvis besto i nådens verk i oss. Luther skrev: «Jeg kan aldri få troen ren og saken klar uten å tenke meg at jeg er uten noe av nådens verk i sjelen, uten omvendelse, anger og tro, og bare stoler på at Kristus har gjort og gjør alt for meg.» Tenk derfor alltid på dette: Vår rettferdighet er fullkommen nettopp fordi den er i Kristus alene.

Og lovet være Herren! Vår rettferdiggjørelse er et fullkomment verk. Ved det er vi frikjent, ikke bare for alle synder vi har gjort, men også slik at den synden som ennå bor i vårt kjød og fremdeles kan bryte ut mens vi vandrer her, ikke

blir tilregnet oss. Med Guds verk er det fullt alvor. «Gud har *gjort* Kristus til *synd for oss*», sier apostelen, «for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud».

[14] Ifølge grunnteksten betyr «mangle» egentlig «å bli hengende etter i løpet». I kapittel 9 sier apostelen at jødene, som framfor andre hadde alle nådemidlene, hadde jaget etter rettferdighet, men ikke fått den, fordi de ikke søkte den ved tro (v. 31.32). Derfor var de kommet til kort i sitt løp og strev for å vinne Guds velbehag. Med ordene «æren fra Gud» menes her den ære Gud gir. Det går fram av sammenhengen (se v. 27).

[15] Av doktor Chalmers, i hans forklaring av dette bibelordet.

[16] De evangeliske kirkene i Sveits.

[17] Den engelske statskirken.

[18] Westminster-forsamlingen.

[19] Se om dette Luthers forklaring av Joh 16,10; Kirkepostillen, andre juledag og 19. søndag etter treenighet; og særlig Den augsburgske bekjennelse og Apologien, artikkelen om rettferdiggjørelsen, med flere.

25–26. Ham stilte Gud til skue i hans blod som en nådestol ved troen, for å vise sin rettferdighet, fordi han i sin langmodighet hadde båret over med de syndene som før var gjort. Ved dette ville Gud vise sin rettferdighet i den tiden som nå er, så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus.

Apostelen har sagt like før at vi blir rettferdiggjort «ved *forløsningen* i *Kristus Jesus*». Det er denne forløsningen han nå forklarer nærmere. Han sier at Gud har stilt fram sin Sønn som sonemiddel for å vise sin rettferdighet når han tilgir syndene.

Ham stilte Gud til skue. Å stille noe til skue er å gjøre det synlig for alle. Gud har ikke bare gitt sin Sønn, men også *stilt ham fram* som sonemiddel for alles øyne – slik slangen i ørkenen ble hengt opp på en stang så alle kunne se den. Apostelen vil her gi en offentlig framstilling av Guds rettferdighet når han benåder oss.

Som sonemiddel. Forsoningen skjedde ved et sonemiddel eller sonoffer. Jesus Kristus, den fullkomne ypperstepresten, bar fram seg selv som det fullkomne offeret for hele menneskeslektens synder (Hebr 4,14–16).

Det greske ordet som her er oversatt med *sonemiddel*, kan også oversettes med *soningslokk*. Det samme ordet brukes i den greske oversettelsen av Det gamle testamente om lokket på paktens ark, gullokket på arken som sto i det aller helligste og ble overskygget av herlighetens kjeruber. I denne arken eller kisten lå lovens tavler under soningslokket. På den store forsoningsdagen stenket ypperstepresten forsoningsblodet på dette lokket.

Tenk for et underfullt og lærerikt bilde Gud har gitt oss i denne ordningen! Lovens tavler viser våre synder, men her blir de dekket av det blodbestenkte soningslokket (av Luther oversatt med «nådestol»). Vil Gud se ned på våre synder, må han se dem gjennom forsoningsblodet. Gud har gjort det kjent for

alle at Kristus har sonet synden ved sin lidelse, så vi kan finne nåde hos Gud (Hebr 9,11.12).

Ved troen på hans blod. Bare ved troen får vi del i all denne nåden, sier apostelen, og ikke ved våre gjerninger eller vår fortjeneste. For ved nådens trone får vi barmhjertighet bare for Kristi skyld. Ved ordet *blod* skal vi minnes hele Kristi lidelse, og særlig hans død. Men det er likevel underfullt hva Skriften antyder om selve blodet. I den store offertjenesten som Gud hadde innrettet som forbilde på Kristi store forsoningsoffer, ble ingenting tillagt så stor vekt som blodet.

Apostelen sier: «Etter loven blir nesten alt renset med blod. Og uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt» (Hebr 9,22). En merkelig antydning om dette ligger i Herrens ord: «For kjøttets *sjel* er i blodet, og jeg har gitt dere det på alteret til å gjøre soning for deres sjeler» (3 Mos 17,11). Da Kristus kom som yppersteprest for de goder som skulle komme, og bar fram seg selv som offer, gikk han «med sitt eget blod … inn i helligdommen én gang for alle, og fant en evig forløsning» (Hebr 9,12).

For å vise sin rettferdighet, fordi han i sin langmodighet hadde båret over med de syndene som før var gjort. Hva som menes med Guds rettferdighet, forklarer apostelen straks i neste vers, der han sier: «for å vise sin rettferdighet i den tiden som nå er, *så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus*».

At Gud er rettferdig når han rettferdiggjør dem som tror, blir bevist ved at han stilte fram sin Sønn *som sonemiddel ved troen på hans blod*. Guds rettferdighet er altså her hans rettferdighet som dommer.

Gud har gitt sin Sønn til forsoning for at alle mennesker og ånder skal se at det er i fullkommen overensstemmelse med hans guddommelige rettferdighet når han benåder syndere. Det skjer nemlig på grunn av en fullkommen godtgjørelse etter loven, og ikke ved at han gir slipp på et eneste ord i loven.

Men det var i forhold til to *særskilte saker* at Guds rettferdighet ble bevist ved Kristi forsoningsdød. Den første var at Gud «i sin langmodighet hadde båret over med de syndene som før var gjort», i den gamle paktens tid. Den andre var at han i den tiden som nå er, også benåder helt og fullt og «rettferdiggjør den som har troen på Jesus».

Når det gjelder den første saken, synes apostelen å ville si: Gud har i de svunne tider båret over med syndene, så han ikke har straffet dem så hardt som de hadde fortjent etter loven. For dersom Gud straks hadde vist sin rettferdighet ved å straffe menneskene etter fortjeneste, måtte han ha utryddet dem fra jorden. Da måtte han ikke bare ha utslettet alle hedningefolkene, men også gjort ende på Israel, og dermed ville hans frelsesplan for hele menneskeslekten blitt til intet.

I tiden før Kristus kom, hvilte hele verden i skyggen av Guds langmodighet. Men da Kristus kom, tok denne overbærenhetens tid slutt. Da ble også grunnen til den åpenbar, for da krevde den guddommelige rettferdigheten straffen for syndene fullt ut i den enbårne Sønnens blodige død på korset.

Med dette har apostelen villet si til de stolte jødene: Deres kjødelige sikkerhet hviler på en falsk tanke om Gud, som om han ikke var så nøye på det fordi han ikke har straffet dere etter fortjeneste. Nei, i Kristi blodige død skal dere se hans fullkomne rettferdighet. Og at han ikke har utslettet dere, har bare skjedd for den lovede forsoningens skyld. At dette er meningen, kan vi se av flere lignende ord av apostlene, for eksempel Apg 17,30; 14,16; Rom 13,11.12.

Men om den andre saken sier apostelen: «for å vise sin rettferdighet i den tiden som nå er, *så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus*». Her er det tale om noe annet enn bare overbærenhet. Her er det tale om den fulle *rettferdiggjørelsen* av den som tror på Jesus. Hvordan det kan være guddommelig rettferdighet å *rettferdiggjøre syndere*, det skulle Kristi harde og blodige død vise.

Å, for noen gledesrike ord for våre hjerter! Apostelen sier at Gud stilte fram sin Sønn som sonemiddel ved troen på hans blod for å vise sin rettferdighet når han rettferdiggjør de troende. Han har gitt en lovlig forsoning for at han skal kunne være rettferdig når han «rettferdiggjør den som har troen på Jesus».

Hadde han ikke gitt en fullkommen, lovlig godtgjørelse for alle våre synder, kunne han ikke ha rettferdiggjort syndere og likevel selv vært fullkommen rettferdig. For rettferdigheten krevde at syndere skulle straffes, ikke rettferdiggjøres. Men nå, da en lovlig forsoning har skjedd, kan han på én gang selv «*være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus*».

«La himmelen glede seg og jorden fryde seg!» Synderes benådning skjer nå i samsvar med selve den guddommelige rettferdigheten. Og var det ikke slik, kunne jeg ikke holde ut i troen på Guds nåde. Jeg ville alltid synes at Gud måtte bli trett av meg på grunn av mine ustanselige synder.

Nå krever Guds rettferdighet at vi blir benådet. For det ville ikke være rettferdig å kreve den samme gjelden betalt to ganger. Er våre synder sonet med Kristi blod, skal de ikke kreves av oss, så lenge Gud er rettferdig og ikke forkaster den løsepengen han selv har fastsatt for våre synder (jf. 1 Joh 1,9).

I Kristi forsoning er altså Guds rettferdighet når han benåder og rettferdiggjør syndere, stilt fram i et klart lys. «Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, han har forklart ham.» I ham har Guds største egenskaper, hans uendelige barmhjertighet og hans fullkomne rettferdighet, strålt fram.

Han ga rettferdigheten alt den kunne kreve, så den nå, like mye som barmhjertigheten, kan forsikre hver troende synder om nåde og salighet. Nå kan vi forstå at Gud ikke bare er så nådig, men også så «*trofast* og *rettferdig*, så han forlater oss syndene».

I stedet for å nøye seg med en liten del av sitt krav, tatt av den fattiges siste forråd, har rettferdigheten nå vendt seg til den rike Stedfortrederen og fått full godtgjørelse. Og om vi kunne tenke over hvor stor den personen er som har gitt denne godtgjørelsen, måtte vi si at denne guddommelige rettferdigheten er blitt herliggjort i høyeste grad i hans død.

27. Hvor er så vår ros? Den er utelukket. Ved hvilken lov? Gjerningenes lov? Nei, ved troens lov.

Siden alle mennesker uten unntak «er under synd», og siden vi «blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus», er *vår ros utelukket*. Apostelen mener ikke at vår ros bare er blitt mindre. Han mener at den er helt utelukket.

Det er nok svært hardt for den som har gjort og lidd mye for å si nei til all synd, oppfylle alle plikter og gjøre mange gode gjerninger, at han til sist ikke får noen ros for det. Men som vi allerede har sett av v. 23, kan det likevel ikke være annerledes. For den *samme* fromme og alvorlige personen er likevel en synder for den store Herre Gud og burde med rette kastes i helvete. Regn det da som en stor lykke at du kan få nåde uten ros, sammen med andre store syndere!

Ved hvilken lov er vår ros utelukket? Ikke ved *gjerningenes lov*. For den loven som krever våre gjerninger, gir likevel mennesket *noe* ære, fordi den synes å antyde at mennesket i det minste skal ha det i sin makt å gjøre det den krever. Men *troens lov*, evangeliet, som sier: «Tro på Herren Jesus», slår i grunnen ned all vår ros. For den sier til oss: «Du duger ikke til noe godt. Fall ned for Gud og søk bare nåde.»

Apostelen har også antydet dette i selve de navnene han har gitt loven og evangeliet. Når han kaller loven «gjerningenes lov», antyder han at menneskene vil rose seg av ytre gjerninger som loven framkaller, men overser lovens krav til hjertet (Matt 5,22.28). For ellers ville de få «erkjennelse av synd» ved loven.

Og når han så kaller evangeliet «troens lov», som en motsetning til uttrykket «gjerningenes lov», antyder han hvordan all vår evne og ros blir fornektet i det. For ordet «*tro!*» sier til meg: Prøv ikke lenger å hjelpe deg selv. Det er forbi med alt ditt, bare ta imot.

Slik forklarer nemlig apostelen hva som følger av troens lov, når han sier: «Derfor fikk han løftet ved *tro*, for at det kunne være av *nåde*» (Rom 4,16). Her merker vi at troen blir stilt som motsetning til vår fortjeneste. Og nettopp dette forklarer at det er ved «troens lov» vår ros er utelukket.

Hele Guds råd til vår frelse går ut på at «intet kjød skal rose seg for Gud», men at «den som roser seg, han rose seg i Herren!» Tenk nøye over dette, så skal du forstå at dette skriftstedet utelukker all menneskelig fortjeneste.

28. For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger.

Dette er nå det som er bevist ved alt det foregående. Apostelen uttrykker det som en slutning og en helt avgjort sak: «Derfor slutter vi at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger», det vil si uten gjerninger som loven framkaller. Og Herren være da evig lovet! Men apostelen legger til enda et bevis når han sier:

29–30. Eller er Gud bare jøders Gud? Er han ikke også hedningers? Jo, han er også hedningers Gud, så sant Gud er én, han som rettferdiggjør de omskårne av troen og de uomskårne ved troen.

Apostelen viser her, som i Gal 3, at rettferdigheten ikke kunne komme av loven, som ble gitt fire hundre og tretti år etter at Abraham ble rettferdiggjort av tro. Bare det at Gud ikke har gitt hedningene den skrevne loven, beviser at rettferdigheten ikke var avhengig av den, siden Gud ikke bare var jødenes, men også hedningenes Gud, «så sant Gud er én, han som rettferdiggjør de omskårne av troen og de uomskårne ved troen».[20]

[20] Kanskje bruker apostelen her to forskjellige uttrykk, «av troen» og «ved troen», fordi det lyder bedre. Men en av reformatorene har bemerket: «Jeg tror det ligger en ironisk brodd i dette, som om apostelen ville si: Vil noen for enhver pris ha en forskjell mellom jødene og hedningene, så har han den her: De første blir rettferdiggjort av troen og de siste ved troen – og det er i grunnen det samme.» Og vi ser vel at apostelen har talt i en slik tone her, da han reiste spørsmålet om selve Skaperen var «bare jøders Gud».

31. Opphever vi så loven ved troen? Langt derifra! Vi stadfester loven.

Dette verset viser at apostelen allerede på sin tid fikk den samme beskyldningen som rette forkynnere får til alle tider: at forkynnelsen av troen skal oppheve loven og få menneskene til å forakte loven og gode gjerninger.

Vi så i v. 8 at Paulus ble baktalt for å lære menneskene å gjøre det onde for at det gode kunne komme av det. Det som ble sagt om dette ved v. 8, kan også tjene som utleggelse av dette verset. Legg bare merke til at apostelen her svarer på denne beskyldningen: «*Langt derifra! Vi stadfester loven*.»

Det er bare ved forkynnelsen av evangeliet at loven blir stadfestet, det vil si får det den krever. For loven vil ikke bare finne oss fullt rettferdige ved Kristi rettferdighet, som blir tilregnet oss, men også finne den sanne lydigheten i våre hjerter, den som er født av evangeliets nåde.

Mens loven bare vekker «de syndige lystene» og «virker vrede», skaper forkynnelsen av troen glade og villige sjeler som nå for første gang elsker Gud og det gode for hans skyld. Og en slik kjærlighet «er lovens oppfyllelse». Men dette må enhver som vil bli frelst, ikke bare erkjenne, men selv erfare i sitt hjerte. Måtte den store, nåderike Gud gi oss alle det!

Tillegg til forklaringen av kap. 3,28

Når Paulus taler om *lovens* gjerninger, mener han da bare *seremoniloven*?

I 3,20 har apostelen uttrykkelig sagt at «*intet kjød* blir rettferdiggjort for ham ved *lovgjerninger*», og i v. 28 sier han «at mennesket blir rettferdiggjort *ved tro, uten lovgjerninger*». Derfor blir det et svært viktig spørsmål om han her mener *hele Guds lov*, også de ti bud. Mener han bare seremoniloven, er vi ulykkelige. Da er det forbi med all den trøsten vi har i nådelæren.

Vi vet også hvordan troens fiender til alle tider har prøvd å komme seg unna det beviset som ligger i apostelens ord. De har da gjerne påstått at apostelen her bare mener den lovordningen Gud ga Israels folk, og særlig seremoniloven, som opphørte da den nye pakt ble opprettet. La oss derfor drøfte dette spørsmålet litt nærmere.

Den hellige loven som Moses fikk av Gud, besto av tre deler: den moralske, den seremonielle og den borgerlige. Den borgerlige loven var gitt særskilt til Israels folk. Den var en anvendelse av den moralske loven, tilpasset de særlige forholdene dette folket levde under. Seremoniloven derimot var en skyggetegning av Kristus og hans rike, og disse skyggebildene skulle opphøre så snart den virkeligheten de avbildet, kom.[21]

De delene av Guds lov som var avhengige av slike forhold, gjaldt bare for en begrenset tid. Men *den moralske loven*, som er gitt i de ti bud, var en egen og uforanderlig lov for alle folk og tider. Dette ble antydet allerede i den gamle pakt ved at de ti bud, som var gått ut fra Guds munn og skrevet med hans finger på steintavlene, ble oppbevart i paktens ark.

De andre delene av loven, som var bestemt til å tas bort en gang, lå derimot ved siden av arken. Og i Det nye testamente er de ti buds uforanderlige kraft som rettesnor for alle folk og tider blitt bekreftet ved Kristi og hans apostlers uttrykkelige ord. Med disse ordene har de forklart budene og innprentet dem som Guds uforanderlige vilje. Se Kristi bergpreken og alle apostelbrevene.

Den moralske loven var altså ikke begrenset til den mosaiske ordningen. Den fantes før denne pakten og skulle også overleve den. Den var opprinnelig skrevet i menneskets hjerte og ble forkynt muntlig og innprentet med alvor helt fra de eldste tider. For overtredelse av *denne* loven ble Kain forbannet bort fra Herrens åsyn, menneskeslekten utryddet ved vannflommen og Sodoma og flere andre steder ødelagt ved ild fra himmelen (1 Mos 4,10–16; 6,5.11; 18,16–33).

Det var overtredelser av denne loven, som gjelder alle, Paulus i dette brevet har holdt fram for både hedninger og jøder, det vil si for alle mennesker, når han anklager dem alle for at de er «under synd». Det er om *denne* loven Paulus taler når han sier om hedningene: «De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter.»

Det var også *denne* loven som hadde gjort ham selv til en synder. For han forteller at det nettopp var budet «Du skal ikke *begjære*», altså et av de ti bud, som hadde virket synden i ham og åpenbart den (Rom 7,7–12). Også i kapittel 13 nevner han uttrykkelig noen av de ti bud. Og når vi ser på alle de kristne pliktene som Herren selv og hans apostler innprentet, merker vi at de alle er en utfoldelse av de ti bud.

Alt dette viser tydelig nok, for den som vil se sannheten, hva som menes med *lov* når apostelen sier at vi *ved loven skal lære synden å kjenne, men ikke blir rettferdiggjort*. Det viser også tydelig nok at apostelen verken kan sikte til jødenes seremonilov eller til noen annen lov som bare var gitt med tanke på en viss tid og visse særlige forhold. Vi vil likevel gjøre dette enda tydeligere med disse merknadene:

For det første: At apostelen her ikke kan mene seremonilovens påbud når han sier at en kjenner synden ved loven, er særlig klart av dette: Profetene, Kristus, døperen Johannes og apostlene viste aldri til seremoniloven når de ville slå ned jødenes selvrettferdighet. Det var tvert imot jødenes trøst at de holdt denne loven. Det var ingen umulighet for dem å føre okser ut av fjøset for å ofre dem. Den loven fikk ikke deres «munn» til å «lukkes».

Vi ser ofte hos profetene hvordan de gikk mot jødenes tillit til at de bar fram offer i tempelet, enda de ikke ville legge av syndene sine og vie hjertet sitt til Gud (se for eksempel Jes 1,11–17; 66,2.3; Jer 6,19.20; Am 5,22.23).

På samme måte sa også Kristus om fariseerne at de var svært nøye med å holde seremoniloven. De ga tiende av mynte, anis og karve, men lot ugjort «det som veier tyngre i loven: rettferd, barmhjertighet og troskap». Det var altså ikke seremoniloven som lukket «hver munn» og gjorde «hele verden skyldig for Gud». Tvert imot var det på denne loven de bygde sin falske trøst.

For det andre: Apostelen stiller rettferdiggjørelsen av *tro* opp mot rettferdiggjørelsen av *gjerninger* for at mennesket skulle miste enhver anledning til å rose seg selv (Rom 3,22–28). Men jeg ville jo ikke miste min ros dersom jeg kunne oppfylle *noen* lov, så jeg kunne bli rettferdiggjort ved den. Det er Guds mening at ikke noe menneske skal ha æren for sin frelse (Gal 3,22; Ef 2,9), men at den æren bare skal tilhøre ham som «med sitt blod kjøpte oss til Gud». Av dette må det nødvendigvis følge at *ingen lov* kan gjøre oss rettferdige.

For det tredje: Apostelen viser til at «Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet» (Rom 4,3), for å bevise den store sannheten «at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger». Dermed gjendriver han samtidig den tanken at han skulle mene den mosaiske seremoniloven når han taler om loven og gjerningene. For Abraham levde fire hundre år før Moses, da seremoniloven ennå ikke var gitt.

For det fjerde: I 3,31 sier apostelen at han ikke opphevet loven ved troen, men stadfestet den. Med det viser han at han slett ikke taler om seremoniloven eller den mosaiske ordningen, som jo virkelig skulle oppheves ved evangeliet da hensikten med den var nådd. Dette forklarer apostelen jo mange steder.

Når han skriver til de menighetene som fremdeles holdt fast ved seremonilovens påbud, omskjærelsen og lignende, sier han at denne lovens «svake og fattige barnelærdom» (de første grunnsetningene) nå var unyttig og opphevet (Gal 4,9; Kol 2,7–17; Hebr 9,9.10; 10,1). Og når apostelen i 2 Kor 3,7–14 taler om at denne loven skal avskaffes, bruker han tre ganger det samme ordet om det som han bruker her, når han sier at loven ikke skal avskaffes ved troen, men stadfestes.

Alt dette beviser at det ikke er seremoniloven det er tale om når apostelen lærer at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», og at vi «blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger». Lovet være Herrens navn!

[21] Den levittiske seremoniloven, som foreskrev mange slags renselser, offer og annet, skulle dessuten vise menneskets syndighet og den eneste veien til at det kan bli rettferdiggjort. Under den mosaiske ordningen måtte jødene holde påbudene i denne loven for å få den velsignelsen som var lovet dem som folk, og

som ikke var begrenset til de troende israelittene. Dessuten var disse påbudene et hjelpemiddel for dem som tilba Gud i ånd og sannhet, så de kunne løfte seg opp til det store offeret, Guds Lam. I begge disse henseender ble seremoniloven opphevet ved Kristi død, og evangeliet tok nå dens plass. – La oss tenke oss at en israelitt hadde bygd sin tillit på at han trofast etterlevde den moralske loven, men unnlot å følge seremonilovens forskrifter om offer og renselser. Da ville han ha blitt utestengt, ja, «utryddet av Israel». Dersom noen som bærer navnet kristen, likevel mener at han kan oppfylle Herrens lov så fullkomment at han ikke trenger å søke sin renselse i Kristi offer, går også han fortapt – og det ved den samme loven som han søkte sin rettferdighet og salighet ved.

Kapittel 4

Innhold: Hovedinnholdet i dette kapittelet er Abrahams rettferdiggjørelse ved troen. Først viser apostelen at Abraham ble rettferdiggjort ved at hans tro på Guds løfte ble regnet ham til rettferdighet. Til dette legger han Davids vitnesbyrd om at mennesket blir salig bare ved en tilregnet rettferdighet (v. 1–8).

For det andre viser apostelen at Abraham ble rettferdiggjort ved troen før han ble omskåret. Det beviser at nåden og rettferdiggjørelsen ikke hviler på lovpakten, men er lik for alle mennesker (v. 9–17). For det tredje beskriver han til slutt troens art og natur og priser Abrahams tro, som skal være et eksempel for oss (v. 18–25).

Apostelen har i det foregående båret fram et stort nådebudskap fra Gud, det evige evangelium. Det gjorde han etter først å ha bevist at vi alle som syndere er like for Gud: «For det er ingen forskjell. Alle har syndet og mangler Guds herlighet. Og de blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus.» Dette er visst så trøsterikt for en fattig synder at det kan gjøre en syk frisk og en død levende.

Men hvordan går det når det virkelig gjelder å tro dette? Hver og en dømmer ut fra sin egen tilstand og synes å se det motsatte av denne læren. Et egenrettferdig menneske, som ennå ikke er blitt maktesløst og fortapt i sin omvendelse, tenker: «Det er urimelig at vi alle skal være like for Gud. Jeg ser jo at de hellige blir beskrevet som alvorlige og sterke i troskap, lydighet og forsakelse. Med slike dyder må man vel tekkes Gud, og vi må bli slik for å få den høye nåden.»

Er hjertet derimot blitt knust i omvendelsen, våknet og slått ned av synden, går det etter sin art over til den andre siden. Det synker ned i sin egen uverdighet, og i stedet for å tro og leve av Guds rene nåde tenker det tvert imot: «Nei, jeg ser hvor stor forskjell det er mellom meg og Guds troende hellige. Var jeg så tro og lydig mot Gud som Abraham var da han ofret sin kjære sønn Isak, og var jeg så varm i kjærlighet til Gud og i anger over synden som David var, slik jeg ser det i hans salmer og bønner, da kunne jeg tro at også jeg var Guds venn. Men jeg vet med meg selv hvor ulydig, kald mot Gud, bundet til de jordiske tingene, hard og trygg jeg er. Derfor kan jeg umulig tro at Gud kan ha meg så kjær som sine sanne hellige.»

Mot slike tanker hos oss mennesker har Herrens Ånd i dette kapittelet stilt nettopp disse hellige, *Abraham* og *David*, fram for oss. Han viser at selv om de var langt mer troende, lydige og helliggjorte enn vi, hadde de likevel ingen

høyere rettferdighet for Gud enn vi, nemlig «Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og *over alle som tror*».

Dette var særlig nødvendig for dem i menigheten i Roma som var av Israel, Guds eiendomsfolk, barn av de hellige fedrene og av pakten, oppfostret med loven og den herlige gudstjenesten. De trengte å få slått ned sine forestillinger om å ha et fortrinn hos Gud. Det var også nødvendig for de kristne som var av hedningefolk. De trengte å få motet reist opp og se at de hadde samme adgang til nåden bare ved troen. Derfor kunne apostelen ikke velge noe bedre eksempel til bevis for dette enn jødenes store stamfar.

Abraham var så rikt benådet og hellig at Gud talte med ham slik en venn taler med sin venn. Abraham var overhodet for Israels folk, og alle slekter på jorden skulle velsignes i hans ætt. Derfor var han også alle jøders forbilde.

Døperen Johannes, som var kalt til å knuse folkets egenrettferdighet, sa derfor særskilt: «Begynn ikke å si til dere selv: Vi har Abraham til far!» (Luk 3,8). Og da Kristus holdt jødenes vantro fram for dem, viste han til deres troende stamfar: «Abraham, deres far, frydet seg til å se min dag. Og han så den og gledet seg» (Joh 8,56).

Men også for de hedningene som hørte til menigheten, eller som på annen måte visste noe om Israels folk, var Abraham det høyeste navnet og eksempelet man kunne stille fram som forbilde for den som ville vite hvordan man kunne behage Gud. Derfor var det overmåte viktig for alle at apostelen viste *hvordan Abraham ble rettferdiggjort*. For alle mennesker måtte uten tvil gå samme vei som han for å få Guds nåde og velbehag.

Nest etter Abraham står den hellige profeten *David* høyest i benådning og hellighet. David var «en mann etter Guds hjerte» (1 Sam 13,14). Dette hebraiske uttrykket betyr «en mann slik Gud vil ha ham». David var Kristi stamfar og hans personlige forbilde, og han talte så drevet av Den Hellige Ånd at ikke bare alle de hellige, men også Kristus selv brukte hans ord (se for eksempel Salme 22).

For en nåde at Gud har vist oss den eneste veien til frelse ved Abrahams eksempel og Davids ord! Abraham ble ikke rettferdiggjort av gjerninger, men «trodde Gud, og det ble regnet ham til rettferdighet». Og David, som talte drevet av Guds Ånd, har «prist det menneske salig som Gud tilregner rettferdighet uten gjerninger». Hvem vil da prøve å bli rettferdiggjort på noen annen vei?

Med disse to eksemplene viser apostelen at veien til rettferdiggjørelse har vært den samme både i den gamle og i den nye pakt. Det hadde han også antydet før, da han sa at loven og profetene vitnet om Guds rettferdighet, som nå var åpenbart (3,21).

Måtte også hver og en tenke på at det bare finnes *én eneste vei* til frelse! Helt fra menneskeslektens begynnelse er alle Guds barn, hellige og profeter, kommet til Guds nåde og vennskap på denne ene veien. Det var på den veien Abraham vant Guds nåde og vennskap.

1. Hva skal vi da si at vår far Abraham oppnådde etter kjødet?

Apostelen taler et åndelig språk som man ikke kan lære av noen rent menneskelig språklære. Hvor fremmed lyder det ikke for oss når han spør hva Abraham har oppnådd **etter kjødet**! Hva han sikter til med dette uttrykket, ser vi likevel i v. 2. Der sier han meningen med tydelige ord: «Dersom Abraham ble rettferdiggjort *på grunn av gjerninger*» osv. Vi ser altså at det er *menneskets egne gjerninger* som blir betegnet med ordene «etter kjødet». Men det ligger en lærerik betydning i dette uttrykket.

For det første antyder apostelen at han med ett eneste ord ville omfatte alt det Abraham var og gjorde med hele sitt vesen, både sitt indre og sitt ytre menneske. Det gjelder ikke bare noen ytre gjerninger, men også hele hjertets fromhet, lydighet og troskap. Hva oppnådde han med alt dette? Var han rettferdig for Gud på grunn av det?

For det andre antyder apostelen med uttrykket «etter kjødet» at alt det gode vi selv er og gjør, alltid er hjemsøkt av den fordervede naturens smitte, mangler og urenhet. Det er «kjød» (se Jes 40,6–7) og kan derfor ikke bestå for Guds øyne. Da Herren Kristus ville si Nikodemus hvorfor hans fromhet ikke dugde, sa han bare: «*Det som er født av kjødet, er kjød.*»

At apostelen med uttrykket «etter kjødet» omfatter alt det mennesket selv *er* og *gjør*, ser vi særlig i Fil 3,4–6. Der bruker han det samme ordet og forklarer straks hva han legger i det: ikke bare sin herkomst og sin omskjærelse, men hele sin religion og fromhet, sin nidkjærhet og sin gjerningsrettferdighet.

Han sier: «Skjønt jeg har saktens det jeg kunne sette min lit til også i kjød! Om noen annen mener å kunne sette sin lit til kjød, da kan jeg det enda mer: Jeg er omskåret på den åttende dag, jeg er av Israels ætt, av Benjamins stamme, en hebreer født av hebreere, i forhold til loven en fariseer, i nidkjærhet en forfølger av menigheten, i rettferdighet etter loven ulastelig.»

Vi bør legge nøye merke til at apostelen på denne måten taler om alt det Abraham var, også om hans indre fromhet, kjærlighet og lydighet. For vi kommer stadig på den tanken at Gud likevel må se til noe godt i vårt indre: vår gode vilje, vår anger og vår bønn, selv om vi ikke kan bli rettferdiggjort ved noen *ytre gjerninger*. Nei, sier apostelen, også dette indre hører inn under ordet «*kjød*», det vil si menneskets eget vesen og egen gjerning.

Alt det *mennesket er og gjør*, står i motsetning til Guds frie *nåde* og *gave* (Ef 2,8–9; Rom 11,6). Spørsmålet er nå om vi blir rettferdiggjort ved *noe* som er i oss og av oss, eller tvert imot av Guds frie nåde ved troen alene. Dette spørsmålet besvarer apostelen slik:

2–3. Dersom Abraham ble rettferdiggjort på grunn av gjerninger, da har han jo noe å rose seg av. Men det har han ikke for Gud. For hva sier Skriften: Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet.

Sammenhengen i v. 2 kan virke litt uklar. Apostelen forutsetter først at Abraham ble *rettferdiggjort på grunn av gjerninger*, og så legger han til: *men ikke for Gud*. Det kan synes underlig. For å bli rettferdiggjort på grunn av gjerninger betyr at man har oppfylt hele Guds lov. Og den som har gjort det, må jo ha noe å rose seg av for Gud. Han er jo rettferdig *for Gud* (2,13; 10,5).

Gjaldt det menneskers dom, ville Abraham få den ros at han var en rettferdig mann på grunn av sine gode gjerninger. Men her er det ikke tale om menneskers syn på rettferdighet. Apostelen er i samsvar med Den hellige skrift når han sier at den rettferdighet som Gud godkjenner, bare blir vunnet ved troen på det forsoningsverket Gud har fullført. For Skriften sier at Abraham trodde Guds løfte, og at Gud regnet ham det til rettferdighet. Abraham ville ha blitt fordømt om han ikke hadde hatt den tilregnede rettferdighetens bryllupsklær (Matt 22,12–13).

I Fil 3 taler apostelen helt igjennom på samme måte som her om *den rettferdighet som gjelder for Gud*. Han taler også om de omskårnes forestillinger om en egen rettferdighet (se Fil 3,2–7). De stolte på sine ytre, kjødelige fortrinn, som likevel ikke gjaldt for Gud, men hindret dem i å få rettferdigheten fra Gud på grunnlag av troen på Kristus.

Der stiller han seg selv fram som et eksempel på en som regner alle fortrinn for tap. Her stiller han fram et navn som var langt større for jødene, «*vår far Abraham*», som etter deres egen hellige skrift ble rettferdiggjort bare ved tro på Guds løfte. Jødene måtte jo tro sin hellige skrift og rette seg etter sin far Abrahams eksempel.

Måtte vi alle tenke over et så merkelig eksempel! Abraham kunne ikke engang selv bestå for Gud med all sin fromhet i hjerte og liv, med all sin framifrå troskap og lydighet mot Gud, men måtte leve av ren nåde. Hvordan vil da noen av oss, som ikke kan sammenlignes med ham, innbille seg at vi er fullkomne for loven og for Guds øyne?

Når det gjelder ytre gjerninger etter loven, kan vi nok bli ulastelige for mennesker. Men for Guds øyne, som ser alt som er i oss, all hjertets kulde og ondskap, alle tanker og begjær, er vi likevel alltid urene og skyldige. For Guds øyne må jo serafene dekke sitt ansikt (Jes 6,2). Men på samme vei som Abraham kom til rettferdighet og Guds vennskap, skal også vi komme dit. Hvilken vei var det da han ble rettferdiggjort på?

Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet. Gud forkynte evangeliet for Abraham, nemlig det store løftet om den ætt som alle folkeslag skulle velsignes i (Gal 3,8). Av dette løftet ble troen født i Abrahams hjerte. Det var altså troen på Kristus som ble regnet ham til rettferdighet.

Denne forklaringen finner vi ikke i selve teksten, men dels i de stedene i 1 Mosebok som apostelen viser til, dels i hans egen forklaring av dette i Gal 3.

Tar man ikke slike steder til hjelp når man forklarer ordene i teksten, kan man få den skadelige og villfarne mening at det var *selve troen* og ikke *det den griper*, som var Abrahams rettferdighet. Det ville være som om troen i seg selv var en så stor dyd at Gud rettferdiggjorde mennesket bare for dens egen verdis skyld, altså for en dyd og verdighet hos mennesket. Mot denne falske og farlige meningen bør vi særlig merke oss følgende:

F*or det første* legger vi merke til at løftet Abraham trodde, inneholdt evangeliet *om Kristus*. Ordene i teksten, «Abraham trodde Gud», finner vi i 1 Mos 15,6. Der ser vi riktignok ved første øyekast ikke annet enn løftet om Abrahams tallrike etterkommere. Men hva det inneholdt, visste Abraham fra et tidligere løfte i 12,3. Der hadde Gud sagt at «i deg skal alle jordens slekter velsignes».

Dette var egentlig det opprinnelige løftet om en frelser, det Gud hadde gitt våre første foreldre på syndefallets dag. Det var løftet om kvinnens hellige ætt som skulle knuse slangens hode, om en forløser som skulle bli født av en kvinne og gjøre ende på synden og djevelens gjerninger. Dette løftet hadde alle troende trodd, helt fra den rettferdige Abel (Hebr 11,4), og de var blitt rettferdige ved det.

Det var dette løftet som så ofte ble gjentatt for Abraham (se 18, 18; 22,18; 26,4; 28,14). Og selv om dette hovedpunktet, selve edelsteinen i Guds løfter til Abraham, ikke ble nevnt hver gang, lå det likevel innbefattet i dem. Dette er apostelens egen forklaring, slik enhver kan se i Gal 3. Og Kristus sier uttrykkelig hva Abrahams troens øye var rettet mot: «Abraham, deres far, *frydet seg til å se min dag*. Og han så den og gledet seg» (Joh 8,56).

F*or det andre* ville apostelen med ett slag ha skåret over selve nerven i hele sin lære om rettferdiggjørelsen om han her hadde ment at det var Abrahams dyd, at han trodde Gud, som ble regnet ham til rettferdighet. Hans hensikt på dette stedet er jo nettopp å vise at vi blir rettferdiggjort uten egen fortjeneste eller verdighet, bare av Guds nåde og *ved forløsningen i Kristus Jesus*. Og i neste kapittel sier han uttrykkelig at det bare er «ved *den enes lydighet*» vi blir rettferdige. *Rettferdighet* er intet mindre enn at loven er oppfylt.

Troen i seg selv gjør altså ikke rettferdig. Troen er jo i seg selv nettopp en fornektelse av vår egen fortjeneste. Den som tror på Kristus, bekjenner at han selv er urettferdig og fortapt, og griper derfor «Guds rettferdighet», den lovoppfyllelsen som har skjedd i Kristus. Troen må dessuten ha *et ord fra Gud* å holde seg til, og det er innholdet i dette ordet som avgjør hva jeg får ved troen. Tenker man ikke over dette, vil man alltid misforstå ordene om *troen* og troens rettferdighet.

Her er en lignelse: En fortapt sønn lever langt borte i et fremmed land og lider nød der. Faren lover ham en stor og vakker eiendom om han bare vil komme tilbake og ta imot den. Sønnen tviler lenge og blir derfor værende borte i sin fattigdom. Men til slutt begynner han å tro farens ord og skynder seg hjem for å ta imot eiendommen sin. Nå er han straks rik og lykkelig.

Siden sier han: «Jeg var lenge i nød fordi jeg var vantro. Men da jeg trodde min fars ord, ble jeg rik og lykkelig. Det var troen min alene som gjorde meg rik.»

Om noen bare hører disse ordene og ikke vet noe om hva *farens løfte* gikk ut på, kunne han godt forstå dem slik at mannen ble *lønnet for sin sønnlige tillit til farens ord*. Men den som kjente sammenhengen, ville si: «Nei, se på innholdet i det løftet han trodde. Det var *dette* som gjorde ham rik. Løftet gjaldt *en stor eiendom*, og det er i den selve rikdommen ligger. Troen hans gjorde bare at han kom i besittelse av den.»

Slik skal vi forstå ordene: «Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet.» Troen gjorde Abraham rettferdig fordi han med sin tro tok imot løftets innhold, og det var *Kristus*.

Forstår vi ikke ordene slik, må vi helt forkaste Skriftens store hovedlære. Da må vi forkaste og forakte alt det Gud har forkynt oss fra verdens begynnelse om en frelser og en soning i hans blod, alt det Gud har forkynt ved engler og profeter og forut har avbildet ved den levittiske offertjenesten med alle dens blodige offer.

Kort sagt: hele Skriftens egentlige innhold, læren om *Kristus*, om Kristi lidelse, død og oppstandelse. Alt dette ville ikke bety noe om Gud kunne rettferdiggjøre oss på grunn av den *dyd* at vi tror at han er sannferdig.

At apostelen ikke forklarer seg nærmere her (det gjør han i neste kapittel), skal visselig ikke unnskylde noen for Gud som ville ta det som anledning til en ny tanke som strider mot hele Skriftens hovedlære. Guds majestetiske storhet viser seg også i Den hellige skrift ved at han ikke alltid gjentar det han har sagt, men krever at vi skal *huske* de forklaringene han alt har gitt, og *forstå* ham.

Av alt dette følger nå at selv om troen visselig er den høyeste dyd og gudstjeneste vi noen gang kan vise fram, er det likevel ikke for denne egenskapens skyld at Gud regner oss den til rettferdighet.

Det kan ikke nektes at troen i seg selv er den edleste dyd. Som Luther sier: «Ingen gudstjeneste er mer behagelig, ingen større ære og lydighet kan vises Gud, og intet offer er ham kjærere enn at man tror på ham og venter alt godt av ham.» Det er troen som endelig gir Gud hans ære tilbake. Den erkjenner sin egen og hele menneskets uverdighet og opphøyer Gud som den eneste som er rettferdig, hellig, barmhjertig, allmektig, trofast og sannferdig.

Dessuten er troen den fruktbare moren til alle andre gode dyder som Gud har velbehag i. For ved troen på Guds nåde begynner det mennesket som før var kaldt, åndelig dødt og fiendtlig mot Gud, for første gang virkelig å elske Gud og hans hellige vilje, så det løper hans buds vei med lyst og glede.

Ved troen på Jesus Kristus som Guds Sønn blir vi født på ny, og Guds bilde, som ble ødelagt ved syndefallet, begynner å bli gjenopprettet i oss. Da kan vi tale fortrolig med Gud slik et barn taler med sin far. Samtidig blir hele mennesket helliggjort ved troen, både hjerte, sinn og tanker og alle krefter og gjerninger.

Alt dette er visselig sant. Likevel står den sannheten fast at Gud ikke gjør oss rettferdige for troens egen verdis skyld eller for alt det gode den virker i oss, men bare for den kostbare skatten troen griper: hans elskede Sønn. Troen i seg selv er ennå alltid full av brist, så alle troende må be om tilgivelse for sin tro og stemme i med mannen som sa med tårer: «Jeg tror! Hjelp min vantro!»

Og likevel er mennesket ved troen kledd i en guddommelig rettferdighet og har et uendelig velbehag for Guds øyne, nemlig den enbårne Sønnens rettferdighet og velbehag. Troen er i dette tilfellet som en ring med en overmåte dyrebar edelstein, for eksempel verdt en million. Da sier man jo med rette at ringen er overmåte dyrebar, så eieren er en rik person bare ved denne ene ringen. Det er sannelig ikke på grunn av det stoffet ringen egentlig er laget av, men bare for den dyrebare edelsteinens skyld.

Slik er det også med troen som griper Kristus. I seg selv kan den være svært svak og elendig. Men fordi den rommer den umåtelig dyre edelsteinen, Guds elskede Sønn, er en slik tro svært dyrebar og gjør hele mennesket overmåte hellig og velbehagelig for Guds øyne. Det er sannelig ikke i seg selv, men bare for *Kristi* skyld, han som troen griper.

Dette er grunnen til at Gud selv kan kalle mennesker som er rettferdiggjort ved troen, *hellige* og *herlige* (Sal 16,3), og at Kristus kunne kalle sine skrøpelige disipler *helt rene* (Joh 13,10; 15,3). Dette er grunnen til at Abraham kunne passe som selskap for Gud, så Herren Gud gjestet teltet hans og kunne si så vennlig om ham: «Skulle jeg vel skjule for Abraham det jeg er i ferd med å gjøre?» (1 Mos 18,17).

Bare den verdifulle edelsteinen Kristus, som var gitt i løftet Abraham trodde, var grunnen til dette. Det står jo ikke: «Abraham var så hellig eller så lydig at Gud regnet ham det til rettferdighet», men: «Abraham *trodde* Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet.»

Å, om vi bare kunne huske at Gud ikke ser på noe menneskes fromhet, men bare på sin Sønn! Der han finner ham, der har han sitt velbehag, og der tilregner han ingen synder, hvor mange og tunge de enn synes for oss.

Som Luther sier om dette: «Vi ser nok våre synder og kjenner i samvittigheten hvordan de gnager oss. Likevel kan de ikke skade oss når vi tror på Kristus, han som vi er fullkomne i. Herren ser da på de syndene som ennå henger ved vårt kjød, som om de ikke fantes, men lar dem være skjult og tildekket. Han sier: ‹Fordi du tror på min Sønn, skal de syndene som ennå tynger deg, være deg tilgitt, inntil du endelig blir helt fri fra dem ved døden.›»

Ja, sier du, hvordan er det mulig at jeg kan være rettferdig og hellig, når jeg likevel ennå har synd i meg og kjenner den? Svar: Nettopp derfor sier teksten: «*Han regnet* ham det til rettferdighet.»

Gud *fant* ikke rettferdighet i Abraham. Det ble heller ikke inngytt eller virket en fullkommen rettferdighet i ham så lenge han levde på jorden. Med all sin lydighet og troskap var han ennå slik at han trengte en *tilregnet* rettferdighet. Ved denne rettferdigheten var han fullt ut rettferdig for Gud. Merk deg: «i Guds øyne … han som kaller på det som ikke er til, som om det var til» (4,17).

Også vi blir rettferdige på den måten at troen som griper Kristus, blir regnet oss til rettferdighet, så vi er rettferdige *for Gud*. For når Gud erklærer noen for rettferdig, må det mennesket også gjelde som rettferdig for ham.

Men nå kreves det også at du virkelig tror dette som Guds eget ord, ja, tror det så sikkert som Gud er sannferdig, hvor ille det enn måtte se ut hos deg. Det var Abrahams høye visdom at han «mot håp trodde med håp». Bare fordi Gud, den

Allmektige, hadde talt, trodde han det som var helt urimelig for fornuften og sansene.

Alle som vil gå «i fotsporene av den tro» som Abraham hadde, må gå inn i troens hemmelige mørke, døde fornuften og si: «Gud har sagt det. Mer vet jeg ikke. Hos meg ser det svært ille ut, bare synd, død, mørke og pine. Men når Gud har gitt oss sin Sønn, sitt ord og sitt segl, kan jeg ikke tvile på at Kristus gjelder mer enn mine tanker og meninger.»

Når du på denne måten døder fornuften og tror Guds ord tvert imot det du finner hos deg selv, ser eller kjenner, da går du Abrahams vei. Da gir du Gud æren for at han er stor i nåde og sannferdig i sine ord. Og da skal han holde deg skadesløs for alle dine synder. Selv om de ennå bor i deg, plager og tynger deg, skal de likevel ikke fordømme deg. For Kristi skyld, han som du tror på, skal de være deg så tilgitt som om de ikke fantes.

Dette kalles å være «rettferdig av tro». Og dette er den eneste sanne rettferdighet for Gud og den eneste rettferdighet Abraham hadde for Gud.

Derfor skal du lære å si: «Selv om jeg dessverre ikke er så tro og lydig som Abraham, er jeg likevel, Gud være lovet, like dyrt gjenløst som han, og jeg har en rettferdighet som gjelder for Gud. I dette er jeg lik ham. Om Gud vil prøve meg hardt, slik han prøvde ham, vil jeg likevel tro at han elsker meg, slik han elsket ham. Gud gi at jeg også kunne tro dette like sikkert som Abraham trodde! Da skal jeg også få mer av hans troskap og lydighet. Men nettopp derfor vil jeg holde fast på at jeg har samme rettferdighet for Gud som Abraham, for jeg har den samme Kristus som han. Jeg vil ikke glemme selve hovedsaken: *Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet*.»

4–5. Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.

Se her hvor opphøyd, skjult og forunderlig Kristi rike blir styrt! Et uverdig menneske får nåde, mens et verdig menneske blir utelukket bare fordi det stoler på sin fortjeneste.

Herren selv har fremhevet denne forunderlige dommen aller sterkest i Matt 20. Der sier han at de som hadde arbeidet hele dagen, ikke fikk noen nådegave, men bare det de hadde fortjent, og det bare fordi de «gjorde gjerninger»: «*vi* som har båret dagens byrde og hete». Men de som sto der skamfulle fordi de bare hadde arbeidet én time og derfor ikke kunne kreve noen daglønn, fikk hele dagens lønn i gave. Slik er himmelriket, sier Herren. Slik er Kristi styre og dom, stikk i strid med all fornuft og med menneskers skikk og vane.

Hva er så årsaken? Det forklarer Herren Kristus i Matt 18. Der hadde han vist det samme forunderlige forholdet og sagt at et lite barn var større i himmelriket enn Peter og Johannes. Så sa han: «For Menneskesønnen er kommet for å frelse det som var fortapt» (v. 11). Gud har gitt sin Sønn som et blodig offer for oss. Det er årsaken til at han ikke kan tåle vår selvrettferdighet, men straks tar imot og rettferdiggjør den mest uverdige synder som tror på Sønnen.

Denne grunnloven i Guds rike legger apostelen nå fram for å forklare enda nærmere hvorfor Abraham ikke kunne bli rettferdiggjort av sine gjerninger, men bare ved troen. Først har han ført fram Skriftens historiske vitnesbyrd om det. Nå vil han si i tillegg: Det er ikke mulig at Abraham har gjort gjerninger og blitt rettferdig på den veien. Han må nødvendigvis ha trodd på Kristus, siden han ble rettferdiggjort.

For det er en fast regel i nådens rike at «den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent». Og da er han fortapt om han bare har gjort den minste synd (Gal 3,10). «Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.» Dette ser ut til å være sammenhengen. – Men er dette en så avgjørende grunnregel i nådens rike, så la oss se godt på den! Apostelen sier:

Den som har gjerninger – egentlig «den som *gjør* gjerninger», eller som Luther treffende gjengir det: «den som omgås med gjerninger». Meningen er den samme som i Gal 3,10: «Alle som holder seg til lovgjerninger». Men med ordet «gjøre» har apostelen uttrykt det mest framtredende trekket hos slike mennesker. Hos dem ser og hører en som oftest bare om «gjerninger», selv om de har lært nok til å bekjenne rettferdiggjørelsen ved troen med munnen. Hele livet deres er likevel nedsenket i gjerningen, i det de selv skal være eller gjøre. Det avslører de friere ordene som kommer fra hjertet.

At ordet «gjøre» i teksten vår betegner at hjertet stoler på gjerninger, ser vi av det apostelen setter opp som motsetning i v. 5: «Den derimot som ikke har gjerninger, *men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige*» osv. Av det forstår vi at ordet «gjøre» her betyr at hjertet setter sitt håp til gjerning.

Vi forstår dessuten at om hjertet var fritt, død fra loven og trodde på Kristus, da ville gjerningen ikke være noe hinder for rettferdigheten for Gud. Tvert imot ville den være en frukt av og et bevis på denne rettferdigheten.

Saken er denne: Hvordan forstanden og bekjennelsen din enn er, kan hjertet ikke annet enn sette sitt håp til én av to ting: enten til din egen gjerning og væremåte, eller til ham som rettferdiggjør den ugudelige. Fortjenesten av vår egen gjerning og Guds nåde i Kristus står rett mot hverandre (Rom 11,6).

Har jeg satt mitt håp til min egen gjerning, kan jeg umulig ha satt det til Kristus. For da er min gjerning alltid hovedsaken for hjertet og tankene mine, hva forstanden og munnen enn sier. Da kalles jeg her *en som gjør gjerninger*, og hos Gud får jeg bare etter fortjeneste, bare det som tilkommer meg.

Men med ordene «gjøre gjerninger» har apostelen også antydet hvorfor de selvrettferdige mener at de kan behage Gud. De ser nemlig bare på de *ytre gjerningene*, ikke etter hjertets fullkomne hellighet. Slik var det med fariseeren i Luk 18, som sa: «Gud, jeg takker deg fordi jeg ikke er som andre mennesker: røvere, urettferdige, horkarer – eller som denne tolleren. Jeg *faster* to ganger i uken og *gir tiende* av alt jeg tjener.»

Han sier ikke ett eneste ord om sitt indre menneske. Han sier ikke: Mitt hjerte og mine tanker er fullkomment rene, det er ingen egenkjærlighet der, ingen forakt for denne tolleren, ingen mangel i min kjærlighet til nesten, osv.

Om slike mennesker ble vakt av lyset fra Guds ansikt, så de for alvor ga akt på hele Guds ord og på Guds blikk i det indre mennesket, og om de kjente hvordan Herrens øyne følger deres *tanker* og *hjertets forsett*, da ville de ikke lenger finne noen ro eller hvile i sin egen fromhet eller holde seg for bedre enn andre. Da ville de tvert imot for fullt alvor tro at ikke noe menneske kan være så ondt som de selv.

Men de omgås bare med gjerninger, andaktsøvelser, barmhjertighetsgjerninger og faste, akkurat som fariseeren. Derfor kan de også, som han, prise Gud for at de ikke er som andre syndige mennesker. Om den som slik omgås med gjerninger, sier apostelen:

Får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Legg merke til at den som holder seg til gjerninger, får «lønn» – ikke nåde, men «lønn». Har han på alle måter oppfylt det husbonden har krevd, får han den avtalte lønnen, og da trenger han ikke takke for den som for en nådegave, for han har selv fortjent den. Har han derimot ikke gjort sin plikt, blir han straffet. Han får ingenting av nåde. Slik er loven. Den som holder seg til lovens vilkår, blir dømt bare etter loven.

Vi har allerede sett at Herren Kristus forklarte det slik i lignelsen om arbeiderne i vingården. Og det er en urokkelig fasthet i Guds styre. Her blir ingen spart. Den som holder seg til gjerninger, skal bare lønnes etter sin egen fortjeneste og får ingenting av nåde.

Siden en slik person kanskje har gjort mange flere gjerninger enn den som søker og får nåde, ser dette svært hardt ut. Men det hjelper ikke, for Skriften taler strengt og urokkelig om dette. Da en av arbeiderne knurret, ga husbonden ikke etter. Han vek ikke et øyeblikk for knurringen hans, men svarte bare: «Ble du ikke enig med meg om en denar? Ta det som ditt er, og gå!»

Den samme knusende talen fører også apostelen i Rom 9. Med stor sorg over jødenes hardnakkede selvrettferdighet, og over at de som følge av den ble fordømt, taler han der i denne tonen: Det hjelper ikke hvor mye dere arbeider og jager etter å bli rettferdige. Dere har Guds utvelgelse mot dere. Gud har bare utvalgt dem som tror, og forkastet dem som holder seg til gjerninger. Og det står til Gud alene hvem som skal bli salig. «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.»

De som har jaget etter rettferdighet, har ikke fått den. Men de som ikke har jaget etter den, har fått den. Hvorfor? De første fikk den ikke fordi de søkte rettferdighet av gjerninger. De andre derimot fikk rettferdighet av tro.

På samme måte taler han i Gal 4. Der deler han dem som søker frelse, i to slag under bildet av Abrahams sønner: trellkvinnens sønn og den frie kvinnens sønn, altså *treller* og *barn*, «løftets barn». Og så forkynner han at det uten skånsel skal gå de første etter dette ordet: «*Driv ut trellkvinnen og hennes sønn! For trellkvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnens sønn.*»

Hvor hardt dette ser ut! Etter at de har arbeidet og trellet lenge, skal de til sist drives ut! Mennesker som har vært gjester i himmelrikets bryllup på jorden, skal bindes på hender og føtter og «kastes ut i mørket utenfor». Bindingen er et bilde på gjerningene og livsførselen deres, som de har stolt så mye på at de

har mistet sine «bryllupsklær». Men så stor er Herrens nidkjærhet for sin lovs rettferdighet og for sin Sønns ære!

Å, om alle mennesker som vil være eller bli kristne, tenkte nøye over dette: Når det gjelder frelsen, går det ikke an å la tankene sveve hit og dit og selv lage seg en vei til salighet etter eget hode.

Her står den urokkelige regelen som ikke noe menneske har funnet på, og som ikke noe menneske kan endre. For det er den allmektige Guds eget fastsatte råd og beslutning at den som vil bli frelst, må søke sin frelse som en fortapt synder, alene i Kristi rettferdighet, og ikke stole på sin egen rettferdighet og evne. Om det sier apostelen videre:

Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet. Her hører vi klare og avgjørende ord om hvem som skal bli frelst: den som ikke har gjerninger, men tror osv. Den som ikke gjør den minste gjerning for å sone sin syndeskyld med den og bli verdig til Guds nåde, men flykter med *all* sin synd til ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.

Er da ikke den trygge, sovende verden på rett vei? Den ser jo ikke ut til å plage seg med noe arbeid for sin egen frelse, men bare å stole på Guds nåde.

Det samme gjelder noen religiøse mennesker som vil gjelde for noe helt annet enn verden. De kan tale om troen og nåden som vår eneste trøst, men lever ubekymret i sitt kjødelige vesen, og i den drømte tanketroen sin er de samtidig fri for alt bryet med å tjene nesten eller døde kjødet. Mon ikke disse har støtte i dette ordet, så de kan holde sin vei for den rette?

Svar: Hør bare riktig etter hva ordene sier: «tror på *ham som rettferdiggjør den ugudelige*». Hør! Apostelen taler om en sjel som tror på *den ugudeliges rettferdiggjører*, som tror på Kristus nettopp i denne egenskapen, at han gjør den ugudelige rettferdig. Han taler om en sjel som nettopp trenger den trøsten at Kristus gjør den ugudelige rettferdig, altså en sjel som kjenner seg ugudelig og i sin nød flykter til den ugudeliges Frelser.

Den sikre verden ser seg selv som ganske god og stoler på sine gjerninger, midt i all sin ugudelighet og sorgløshet. Men en motløs synder kjenner seg helt ugudelig. Og til denne kunnskapen kommer en ikke ved sorgløshet. Tvert imot kommer en bare dit når Herrens hellige krav har angrepet og utmattet oss mens vi har strevd med å forbedre oss.

Derfor sier apostelen i 3,19–20 at det ikke er ved lovløshet, men ved loven, at vår munn skal lukkes, så vi lærer synden å kjenne og blir skyldige for Gud. Likeså sier han i 5,20 at det er ved loven at synden blir stor, og i 7,7–13 at det er «ved budet» at «synden skulle bli overmåte syndig», og at «jeg døde». Det er slike han taler om her.

Den ugudelige. Apostelen sier her at Kristus «rettferdiggjør *den ugudelige*». Men hvordan skal dette egentlig forstås? Er det nå bevist at det her menes slike som ikke virkelig er ugudelige, men bare *kjenner* seg slik? – Her melder spørsmålet seg om den syndenøden et menneske kjenner ved loven, før det har noen

tro på Kristus og er blitt rettferdiggjort, er en sann gudfryktighet. Var det slik, ville apostelens ord her være falske.

Mange vil forklare det slik: Kristus rettferdiggjør dem som *har vært* ugudelige, men som nå er blitt gudfryktige. Men det er ikke å forklare teksten, det er å lage en ny tekst. Den syndefølelsen og det forbedringsarbeidet som bare kommer av loven, er ikke noe annet enn den skremte og plagede trellens egennyttige strev for å slippe unna straffen. Er denne trelletjenesten en virkelig gudfryktighet, eller ser Gud den slik, da må det følge av dette at Gud bare gjør den gudfryktige rettferdig.

Det er visselig forskjell på den *frekke* ugudeligheten og den forskremte trellens ugudelighet. Men en virkelig gudfryktighet har alltid i seg den kjærligheten til Gud og det gode at vi bare gjør det gode for å behage Gud. Derfor følger det at også den skremte trellen i grunnen ikke er annet enn en ugudelig. For ikke å tale om at heller ikke en sann gudfryktighet holder for Guds øyne om den ikke er dekket med Kristi rettferdighet.

Før Gud har kledd mennesket i sin Sønns rettferdighet, er det ugudelig for hans øyne i alle henseender, og «Guds vrede blir over» det (Joh 3,18.36). For Guds øyne er det da ikke noe godt hos mennesket, og derfor kan det ikke gjøre noe som bidrar det minste til å mildne Guds dom over det. Og så lenge det arbeider for å bli rettferdig ved sine egne gjerninger, strider det bare mot Guds nåde. Da er det i den samme ulykkelige stillingen som de jødene apostelen uttrykker sin smerte over i 9 og 10,1–4.

Men i det øyeblikket mennesket slutter å stole på sitt arbeid og som en fortapt synder setter sin lit til Guds nåde alene og tror Guds nådeord om den enbårne Sønns rettferdighet, blir det kledd i hele Sønnens rettferdighet og velbehag. Da får det et nytt hjerte som nå virkelig elsker Gud. Nå er det både rettferdig og gudfryktig.

Dette bekrefter alle Skriftens ord og eksempler. Da fangevokteren i Filippi forskrekket ropte: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?», svarte apostelen: «Tro på Herren Jesus, så skal du bli frelst, du og ditt hus!»

Hva var da denne fangevokterens gudfryktighet på forhånd? Helt til dette øyeblikket var han en ugudelig mann, men han var blitt forskrekket ved Herrens under i fengselet. Da han erkjente at han ikke var frelst, spurte han etter veien til frelse, og idet han tok imot ordet om Jesus, ble han rettferdiggjort. Lukas forteller at han ikke bare trodde og gledet seg, men også ble så full av kjærlighet at han førte fangene sine, apostlene, inn i huset sitt, vasket sårene deres og ga dem mat (Apg 16,27–34).

Da jødene spurte Jesus: «Hva skal vi så gjøre for å gjøre Guds gjerninger?», svarte han: «Dette er Guds gjerning at dere skal tro på ham som han har sendt» (Joh 6,28–29). Før mennesket tror på Jesus Kristus, kan det ikke gjøre Guds gjerning, for det er åndelig dødt, Guds fiende og av natur et vredens barn (Ef 2,1–5; Rom 5,10; 8,7). Bare den som har Sønnen, har livet (1 Joh 5,12). Bare ved troen på ham blir noe guddommelig født i mennesket, et virkelig godt liv som behager Gud.

Derfor står den sannheten fast at *mennesket blir rettferdiggjort som ugudelig*. Det er dette apostelen sikter til. Og tenk hva dette viser om Guds nåde! Hvem skulle ikke da gå frimodig fram til ham, når han gjør den ugudelige rettferdig uten at det finnes det aller minste hos ham som er godt og til behag for Gud, men bare synd og ugudelighet?

Dette er også en stor trøst for den troende kristne. I samme grad som Åndens lys går opp for ham, ser og kjenner han stadig den gamle slangesæden i seg selv. Den kjennes særlig som *ugudelighet*: at en ikke akter på Gud, ikke har Gud for øye, ikke virkelig frykter for å synde mot ham, ikke setter sin lit til ham i motgang, men ofte kjenner det som om Gud ikke fantes.

Melanchthon sa: «Selv om vi ikke gir vårt fulle samtykke til det, er det jo likevel ikke uskyldig at vi tviler på Guds nåde og Guds ord, blir harme over Guds dommer, blir ergerlige og misfornøyde fordi Gud ikke straks hjelper oss ut av ulykken, at vi knurrer og klager over at andre har det bedre enn vi, at vi blir hisset opp til vrede, tent til utukt og lettferdighet, ærgjerrighet, begjær etter gods og penger og mer. *Alt dette merker og kjenner likevel de gudfryktige menneskene hos seg selv, slik Salmene og profetene*[22] *tydelig viser.*»

Da er det en stor trøst at Kristus gjør den ugudelige rettferdig. Han oppsøkte oss av sin egen barmhjertighet og dro oss til seg før vi spurte etter ham. Han skal ikke rokke ved sin pakt med oss for den ugudelighetens skyld som nå trykker oss, men selv være vår «talsmann hos Faderen». Derfor hviler det visselig en evig nåde over hver den som tviler på alt sitt eget og tror på ham alene som rettferdiggjør den ugudelige.

Han får sin tro tilregnet som rettferdighet. Hvordan vi skal forstå at troen blir tilregnet oss som rettferdighet, er allerede forklart under v. 3. Troen griper den umåtelige skatten, Guds Sønn, som er mer verd for Faderen enn himmel og jord. Nettopp derfor har den en uendelig verdi for ham. Og Kristus oppfylte loven og led dens forbannelse, ikke for egen regning, men *for oss*. Derfor tilregner Gud den troende denne Kristi rettferdighet, og da er han visselig fullkomment rettferdig. Men om dette skal vi få se mer i det som følger.

Apostelen har nå i v. 3 og 5 vist at vår egen fortjeneste og nåden ved troen står mot hverandre. Den som har gjerninger å vise fram og stoler på dem, får ingenting av nåde. Men den som ikke stoler på seg selv og tror på Kristus alene, får ikke tilregnet noe av det han selv har, for det er bare synd. Derimot blir han tilregnet en rettferdighet som ikke finnes hos ham, for nå er alt bare nåde. Dette bekrefter apostelen med et nytt vitnesbyrd fra Det gamle testamente, idet han føyer til:

[22] Apologien for Den augsburgske bekjennelse, artikkelen om arvesynden.

6–8. Slik priser også David det menneske salig som Gud tilregner rettferdighet uten gjerninger: Salige er de som har fått sine overtredelser tilgitt og sine synder skjult. Salig er den mann som Herren ikke tilregner synd.

Om denne trøsterike teksten sier Luther: «For å få høre slike ord burde vi gå på våre knær til verdens ende.»

I de første ordene i dette brevet har apostelen sagt at det han forkynte, ikke var noen ny oppfinnelse, men «*Guds* evangelium», som han forut hadde gitt løfte om i hellige skrifter. Derfor fører han nå fram fra Det gamle testamente først Abrahams eksempel og så Davids ord, disse to store Guds menn og kjære venner. Som før nevnt var David en så stor profet at ikke bare alle hellige, men også Kristus i sin lidelse skulle bruke hans ord i Salmene. Og her blir Guds evangelium nå lagt fram med denne profetens ord i Sal 32:

Salige er de som har fått sine overtredelser tilgitt osv.

Ordene i salmen lyder egentlig som om de bare gjaldt én: «Salig er den» osv. Men apostelen har endret det til flertall, «Salige er de» osv., for å minne leserne om at dette var en allmenn erklæring som gjaldt alle mennesker. Med det ser det ut til at han ville hindre at noen leste disse ordene som om de bare gjaldt en annen.

Hver og en skulle tenke på seg selv og for sin egen del søke del i den nåden som blir forkynt her. For her står de aller viktigste og mest trøsterike sannhetene, de som gjelder alles evige vel.

Slik priser også David det menneske salig som Gud tilregner rettferdighet uten gjerninger. Her blir det sagt klart og bestemt at et menneske kan være *rettferdig for Gud, selv om det må dras med synder*.

Når Gud rettferdiggjør et menneske, skjer det ikke ved at han sletter synden ut av vesenet dets og gjør det syndfritt i seg selv. Det skjer ved *tilregning*. Her står det: «som Gud *tilregner rettferdighet* uten gjerninger». Vår rettferdiggjørelse skjer ved at Gud tilregner mennesket en rettferdighet som ikke finnes hos det, og derimot «tilgir» og «skjuler» de syndene som finnes hos det (v. 7). Det er det denne teksten sier.

Ordet «rettferdiggjøre» kunne være tvetydig for noen. Derfor bruker apostelen her i stedet ordene «tilregne rettferdighet». Og så forklarer han det samme salige verket med Davids ord: Bare det mennesket er salig som «har fått sine overtredelser tilgitt og sine synder skjult», eller tildekket, bare det mennesket er salig «som Herren ikke *tilregner* synd».

Tenk nå: Når det mennesket er salig som Gud «*tilregner* rettferdighet uten gjerninger», og som han *ikke tilregner syndene*, da er det jo dermed sagt at rettferdigheten ikke finnes hos det salige mennesket. Ellers hadde det ikke trengt å få den «tilregnet». Men det ligger også i dette at syndene finnes hos det, siden de «ikke tilregnes» det, men blir «skjult».

Dette er visselig hovedlæren i hele Skriften, den som ligger i forkynnelsen om Kristi mellommannsembete og tilregningen av hans rettferdighet, og som vi behandlet mer utførlig under 3,21–26. Men her har vi den i korte og bestemte ord. De slår med ett ned den falske meningen som sjelefienden så ofte har ført mennesker vill med: at vi skulle bli rettferdiggjort ved at vi blir gjort syndfrie i oss selv[23].

Har vi nå forstått at vi ikke er rettferdige på den måten at synden er slettet ut av vårt vesen og at vi oppfyller loven i egen person, men at det er skjedd ved «tilregning», så må vi likevel ikke falle i en like stor villfarelse til den motsatte

siden. Vi må ikke tenke at Gud *regner* oss for rettferdige selv om vi ikke virkelig *er* det! Nei, lovet være Herren Kristi navn! Vi *er* virkelig rettferdige ved ham.

Den som ikke er blitt riktig våken til å se fullkommenheten i Guds vesen, drømmer om en slik rettferdiggjørelse der Gud skulle la oss gjelde for rettferdige ved å gi etter litt på sine hellige ord og dommer. Da skulle vi slett ikke eie det som *rettferdighet* betyr: at loven er helt oppfylt og at vi er uten skyld for den. Det er å tenke svært nedsettende om Gud, som om han viste barmhjertighet på rettferdighetens bekostning.

Apostelen lærer noe annet. Gud stilte Kristus Jesus til skue «som en nådestol» (soningsdekket) «ved troen» på hans blod, «så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus» (Rom 3,25–26).

Og i Rom 5 sier han uttrykkelig at det er ved *éns lydighet*, *éns rettferdighet*, vi blir rettferdiggjort. Det skjer ikke ved at det blir gitt etter på en eneste bokstav eller tøddel av loven. Det skjer ved en hel og nøyaktig *oppfyllelse* av alle lovens bud og dommer, og den har Mellommannen gjort så helt og fullt *for oss* og *i vårt sted* som om vi selv hadde gjort og lidd det loven krever.

Et menneske kan oppfylle en annens forpliktelse, for eksempel betale sin brors gjeld, slik at den som skyldte, virkelig blir skyldfri, og ingen kan kreve ham. Hvor mye mer må da Jesu Kristi oppfyllelse og betaling for oss gjøre oss *virkelig skyldfrie* og *rettferdige*, selv om vi ikke selv er i stand til å oppfylle loven!

Derfor må vi ikke forstå ordene «tilregne rettferdighet» som om Gud skulle regne oss for rettferdige selv om vi ikke virkelig er det. Meningen er bare at det er en *annens* rettferdighet som er gitt og tilregnet oss på en så sann og fullkommen måte at vi virkelig *er* rettferdige.

Den hellige loven har ikke mistet noe av sin majestetiske rett. Kravene dens er oppfylt i hele sin uendelige vidde, og dommene og straffene dens er utholdt i all sin forferdelighet. Og fra møtet på Golgata mellom *barmhjertigheten* på den ene siden og *rettferdighet og dom* på den andre stråler en uendelig herlighet. Når den blir fullt forklart for mennesker, engler og alle fornuftige vesener, skal den fylle evigheten med lov og pris til Gud.

Kort sagt: Gud er rettferdig når han rettferdiggjør den som tror. For det er ikke en tenkt eller oppdiktet rettferdighet han tilregner oss, men en virkelig rettferdighet. Og på den ytterste dag skal han for hele verdens ører kalle sine troende *de rettferdige* (Matt 25,37–46) og i samsvar med den fullkomne rettferdigheten gi dem «rettferdighetens krans» (2 Tim 4,8).

Vi har nå sett at vår rettferdighet ikke består i at synden «ikke lenger» finnes i vårt vesen, men at det er Kristi lydighet som er vår rettferdighet, og at vi i den likevel er virkelig og lovlig rettferdige. Så forstår vi det merkelige forholdet som teksten vår uttrykker med så tydelige ord: De troende er både syndere og rettferdige – virkelig syndere i seg selv, men virkelig rettferdige i Kristus. Gud dømmer oss altså aldri etter det som er i oss, men bare etter «den fullkomne rettferdigheten i hans elskede».

Ja, dette forholdet er så stort, nådefullt og herlig at selv den som tror mest, aldri helt kan tro det. For ikke å nevne at det er en hemmelighet for verden *at det finnes noen mennesker på jorden som Gud aldri tilregner deres synd.* Tror du det?

Her sier David og Paulus uttrykkelig: «*Salig er den mann som Herren ikke tilregner synd.*» Hør! «Den mann som Herren ikke tilregner synd.» Finnes det en slik mann her på jorden? Hvor finnes han? Har du sett en slik? La oss innrømme at vi ikke virkelig tror Guds ord! En så lykkelig mann, som står i et slikt forbund med Gud, vil jeg gjerne se.

Og hvem er det som er så lykkelig? Det er den, sier apostelen, «som Gud tilregner rettferdighet uten gjerninger», og som «har fått sine overtredelser tilgitt og sine synder skjult». Men hvordan er et slikt lykkelig menneske til sinns? Har det noen særlige kjennetegn som jeg kan kjenne det på? For kanskje kunne også jeg være eller bli et så salig menneske. Apostelen sier (v. 5) at et slikt menneske kjenner seg ugudelig og derfor «ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige».

David gir den samme beskrivelsen av den salige mannen som Gud ikke tilregner synd (Sal 32). Han beskriver ham som en som ikke *tier om sin synd for Herren* fordi det er svik i ånden hans, men som bekjenner sine overtredelser for Herren.

Dette inneholder for det første at det ikke er et stolt, ubøyd menneske som kan stole på egne gjerninger og holde seg borte fra nådestolen. Et slikt menneske kan føre et så falskt spill overfor Gud at det bærer fram for ham sine offer av gode gjerninger, andaktsøvelser, hellig virksomhet, bønner og mer, men tier om sine synder. Enten kjenner det ikke syndene med noen sorg, eller så unngår det med vilje å tenke på dem for å kunne bli i dem.

Slik ser det ut til å ha vært med David den tiden han tidde om sin synd for Herren, det han siden kalte «svik i ånden».

At denne falskheten er jaget bort, er det første som ligger i «bekjennelsen for Herren». Men for det andre ligger det i denne bekjennelsen *en tillit til Guds nåde*. For den som slett ikke har noen tro på Guds nåde, flykter fra Gud og tier om sin synd. Han kommer ikke fram for ham med bekjennelse. Dette erklærer Kristus når han sa til slike fattige syndere, både menn og kvinner, som hadde kommet til ham i angst: «Din tro har frelst deg.» Det er altså alltid tro i det hjertet som ikke kan holde seg borte fra nådestolen.

Er dette din historie? Passer denne beskrivelsen på deg, du som leser dette? Da er nettopp du det salige mennesket som Herren ikke tilregner synd. Hvor ringe, syndig og uverdig du enn kan være, står du likevel i en stadig nåde og et uavbrutt vennskap med Gud. Du er et nådebarn som han aldri skal dømme etter loven og aldri tilregne synd. Han ser nok synden, men han sier: Jeg tilregner deg den ikke, fordi du tror på min elskede Sønn, som jeg har stilt fram som soning.

Det er fullt alvor i den guddommelige sannheten at de troende er et folk som Gud ikke tilregner noen synd. Finner du fremdeles mye synd hos deg selv, så glem aldri hva denne teksten sier. Her står det ikke: Salig er den mann som Gud ikke finner noen synd hos. Det står: «Salig er den mann som Herren ikke tilregner synd.» Her står det ikke: Salige er de som ikke har gjort noen urett. Det står: «Salige er de som har fått sine overtredelser tilgitt.»

Som har fått sine overtredelser tilgitt. Du sier: Jeg har ikke bare fristelser til synd, jeg handler også virkelig mot Guds bud. Det er jo helt forferdelig. Svar: Det er visselig sørgelig, og det er nødvendig å be Gud om nåde til å leve til hans ære. Men nettopp en virkelig overtredelse av Guds bud er også nevnt her. Det er nemlig det ordet betyr: urettferdighet, lovløshet, overtredelse. Og her blir det sagt at dette skal tilgis.

Men kan jeg være helt viss på, sier du, at Gud virkelig tilgir meg alle synder? Svar: Hvem skulle du tro i et så viktig spørsmål, om ikke Gud selv?

Gud har ikke bare latt sine vitner forsikre at han «*ikke* tilregner» den som tror på Sønnen, noen «synd». Han har også selv forsikret ved sitt guddommelige vesen: «*Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død.*» «*Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull.*» «*Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, og dine synder kommer jeg ikke i hu.*» Slik taler Gud selv om syndenes forlatelse. Hvem skulle jeg tro, om ikke Gud selv?

Og teksten vår sier ikke bare at syndene blir tilgitt, men også at de er *skjult, tildekket*. Med dette uttrykket ser det ut til at apostelen vil minne om «nådestolen» (soningsdekket i Det aller helligste), lokket over paktens ark der lovens tavler lå, de som viser oss vår synd.

Dermed blir vi minnet om årsaken til at syndene våre ikke blir tilregnet oss: Det er for Kristi og hans blodige soningsdøds skyld. Bare ved det har vi en evig nåde, så stor og sann at Gud ser de troendes synder slik en øm far ser barnas feil. Derfor bruker han alle midler for å oppdra barna og gjøre dem bedre, men han støter dem aldri bort.

Selv om du kjenner i ditt hjerte eller erfarer ved tukt at Herren blir vred over synden, vil han likevel aldri forkaste deg i vrede, så lenge du blir ved nådestolen. Han arbeider bare på å døde syndene dine, som plager deg som fiender. Men han vil ikke fordømme deg. Det forsikrer denne teksten oss om.

Men her gjelder det å holde seg til ordene med en fast tro og ikke la seg føre vill av det vi selv synes eller føler. De mest jammerlige erfaringer av synd og de grufulleste stormer av indre nød eller ytre prøvelser kan ikke gjøre denne Guds sannhet til intet: at Gud tilgir og ikke tilregner synden, men viser en evig nåde mot sine troende. Se på erfaringene til den mannen som apostelen har sitert her! Se på Davids historie! For en *høy nåde*, og for noen *jammerlige erfaringer!*

Se på hans høye kall som Kristi forbilde og stamfar, opphøyd fra gjetergutt til Israels konge og profet. Se på Guds vitnesbyrd om ham (1 Sam 13,14) og på hvordan han øser ut sitt hjerte i Salmene! For en høy nåde, og for et brennende hjerte for Herren!

Og likevel – for en grufull sikting av Satan, for noen jammerlige utbrudd av synd, for noen fall og overtredelser, og for en anger og redsel for Gud! For noen prøvelser og bitre ydmykelser siden, og igjen for en anger og gråt for Herren – «for mine synders skyld», sier han. Og likevel ble han ikke helt forkastet av Gud.

«Han går ikke alltid i rette, og gjemmer ikke på vrede for evig. For så høy som himmelen er over jorden, er hans miskunnhet mektig over dem som frykter ham.» Slik sa David, og han kunne ikke love og prise sin Herre nok for det,

men kalte på alt i himmelen og på jorden til å love Herren (Sal 103,20–22). Og hva var det som gjorde hjertet hans så brennende? Det var nettopp denne evige tilgivelsen som var hovedsaken. For han sier: «Min sjel, lov Herren … *han som forlater all din misgjerning, som leger alle dine sykdommer*.»

Med Abrahams eksempel og Davids ord (v. 1–8) har apostelen bekreftet den store hovedsannheten at mennesket blir frelst bare ved en *tilregnet rettferdighet*, og at Gud tilregner det rettferdigheten når det bare griper hans løfte om Sønnen med *troen*, slik Abraham gjorde. Men det strider mot vår natur å gjøre all menneskets fortjeneste til intet og Guds frie nåde til alt. Derfor verner apostelen den store sannheten mot alle forsøk på å finne noe hos mennesket som en slik nåde kunne bygge på.

Her tar han igjen opp det som var jødenes sterke støtte for å stole på seg selv. Han sier at *omskjærelsen* ikke gir noe fortrinn (v. 10–11), heller ikke det at en hører til Guds *paktsfolk* (v. 11–12), ja, ikke engang hele Guds *lov* (v. 13–15). Vi blir frelst bare av Guds frie nåde ved troen (v. 16–17). Også dette beviser han med Abrahams eksempel og sier:

[23] Denne mistydningen er av og til kommet av at en bare har sett på hvordan noen ord som er brukt om rettferdiggjørelsen, er satt sammen. Men disse ordene er ikke Skriftens egne, for eksempel det latinske *justifico* og vårt «rettferdiggjøre». Sammenligner en dem med lignende ord, som *sanctifico* (helliggjøre), *vivifico* (gjøre levende) og andre, lyder de som om de skulle bety at vi personlig blir gjort rettferdige. Men grunntekstens ord for å rettferdiggjøre betyr overalt i Det nye testamente å regne, holde eller dømme noen for rettferdig, enten han er det i seg selv eller ikke. I Matt 11,19 står det for eksempel i grunnteksten: «Visdommen er rettferdiggjort av sine barn.» Det betyr ikke at visdommen ble gjort rettferdig, men at den ble holdt eller dømt for å være rett eller rettferdig. I Matt 12,37 står det: «Etter dine ord skal du bli rettferdiggjort.» Det betyr ikke å bli gjort rettferdig, men å bli bevist eller holdt for å være rettferdig, slik motsetningen tydelig viser: «og etter dine ord skal du bli fordømt».

9–10. Gjelder nå denne saligprisningen de omskårne, eller gjelder den også de uomskårne? Vi sier jo at troen ble regnet Abraham til rettferdighet. Hvordan ble den så tilregnet ham? Skjedde det etter at han var blitt omskåret, eller da han var uomskåret? Ikke da han var omskåret, men da han var uomskåret.

Dette beviset trengtes både for dem som hadde omskjærelsens tegn, og for dem som manglet det. For selv om de var overbevist om at Abraham ble rettferdiggjort ved troen, kunne de likevel tenke at denne frelsesveien bare hørte til det folket som Herren hadde merket som sitt folk med paktens segl. Apostelen viser her på en avgjørende måte at det ikke var slik.

Vi sier, skriver han – det vil si: vi er overbevist om det ut fra historien – at **troen ble regnet Abraham til rettferdighet** før han ble omskåret. Abraham fikk omskjærelsens tegn da han var nittini år gammel (1 Mos 17,24). Da var

Ismael tretten år (v. 25). Men allerede før Ismael ble født, ble Abrahams tro regnet ham til rettferdighet (1 Mos 15,6; jf. 16,16). Abraham ble altså rettferdiggjort mer enn tretten år før omskjærelsen ble innstiftet.

Dermed var det tilstrekkelig bevist at omskjærelsen ikke hadde bidratt til at han ble rettferdiggjort. Altså gis rettferdigheten ved troen til en hedning så snart han kommer til tro på Kristus, og frelsens vei er den samme for alle mennesker. Den som har Abrahams tro, er rettferdig og salig, enten han er jøde eller greker. Det er dette apostelen beviser her.

Men hvis omskjærelsen ikke gjorde noe til at Abraham ble rettferdiggjort, kunne man spørre: Hva skulle den da være til? På det svarer apostelen:

11–12. Og han fikk omskjærelsens tegn til segl på den rettferdighet av tro som han hadde fått da han var uomskåret. Slik skulle han være far til alle de troende som er uomskårne, så rettferdigheten kunne bli tilregnet også dem, og likeså far til de omskårne som ikke bare har omskjærelsen, men også følger i fotsporene av den tro som vår far Abraham hadde da han var uomskåret.

Apostelen sier her at omskjærelsen var så langt fra å bidra til at Abraham ble rettferdiggjort, at den tvert imot var en stadfestelse av en rettferdiggjørelse som allerede hadde skjedd. Det bekreftes av beretningen om hvordan omskjærelsen ble innstiftet (1 Mos 17): Gud ga Abraham dette tegnet som et segl på den pakten han hadde sluttet med ham (v. 11). Den egentlige kjernen og herligheten i denne pakten var løftet om den velsignede ætten, *Kristus*, og rettferdiggjørelsen ved troen på ham.

Jo mer dyrebar og høy denne gaven var, desto fastere og sikrere burde Abrahams tro holde fast på den. Derfor har den milde og kjærlige Gud også føyd et tegn til sitt løfte, nemlig omskjærelsen.

Omskjærelsen betydde at mennesket, som var født av syndig ætt, selv førte syndig ætt videre. Men av Abrahams ætt skulle det likevel fødes en mann som var uten synd, og han skulle ta bort hele verdens synder. Ved ham skulle Abraham og alle hans sanne barn, det vil si de som har Abrahams tro, bli rettferdige for Gud, like fullkomment som om de var født uten synd. Dette har apostelens åndelige øye lest ut av omskjærelsens tegnspråk, siden han sier at Abraham fikk omskjærelsens tegn som et segl på *troens rettferdighet*.

Men hvordan skal vi forstå at apostelen her framstiller omskjærelsen bare som et segl på *troens rettferdighet*, når betydningen dens likevel ser ut til å være *hjertets omskjærelse* eller den nye fødsel (f.eks. 5 Mos 10,16; 30,6; Rom 2,29)? Man kunne vel svare at apostelen her bare vil vise at omskjærelsen ikke har bidratt til rettferdiggjørelsen, og at han derfor peker på at den er en bekreftelse av en rettferdiggjørelse som allerede har skjedd.

Men det rette svaret er dette: Nettopp fordi omskjærelsen beseglet troens rettferdighet, var den et nådemiddel for den troende til å virke den fornyelsen av hjertet som den var tegn på. Alt som styrker troen, fremmer helliggjørelsen.

Troens rettferdighet og hjertets fornyelse hører sammen som treet og frukten. Det var grunnen til at apostelen sa at omskjærelsen egentlig var et segl på troens rettferdighet.

Som et segl, det vil si som en bekreftelse på troens rettferdighet, fikk Abraham omskjærelsen. Under et testamente eller en paktsslutning settes et segl som bekrefter den. Et slikt segl var omskjærelsens tegn. Her får vi en dyrebar lærdom om hva sakramentene er, og hva de er til. Kirkefedrene har da også vist til nettopp dette stedet om omskjærelsen som et segl på troens rettferdighet når de har villet begrunne den rette læren om sakramentene[24].

Omskjærelsen var et *tegn*, ikke bare et skilletegn mellom jøder og hedninger, men et nådetegn, et segl som Gud satte på det gode han har gitt i Ordet. Derfor var den også et *nådemiddel* for de troende, et middel som for all framtid skulle minne dem om og gjøre dem visse på den nåden og det løftet som var gitt Abraham. Når de troende og opplyste slik fikk trøst og styrke av den, har den jo ført guddommelig nåde inn i hjertene deres, på samme måte som evangeliet, bare med den forskjell at det her skjedde ved et ytre tegn.

Slik er det også med Det nye testamentets sakramenter. De er ikke bare ytre kjennetegn på de kristne, men, som Augustin sier, «synlige nådesord». De gjør det enkelte mennesket visst på at det har del i den nåden som blir tilsagt hele verden ved forkynnelsen. Med sakramentene vil Gud liksom peke på det enkelte mennesket og si: Det er deg jeg mener, deg jeg gir den usynlige, åndelige gaven som jeg med mitt ord har knyttet til dette ytre tegnet.

Kristus har med sitt innstiftelsesord lagt hele frelsens gave ned i dåpen, når han sier: «Den som tror og blir døpt, skal *bli frelst*.» «Med Guds ord er vannet en dåp, et nåderikt livets vann og et gjenfødelsens bad i Den Hellige Ånd.»

Slik er det også med nattverdens sakrament. Når Jesus sier om det velsignede brødet og vinen: «Dette er mitt legeme, dette er mitt blod, som gis for dere til syndenes forlatelse», da er det ikke bare brød og vin. Som apostelen sier, er brødet samfunn med Kristi legeme og begeret samfunn med Kristi blod (1 Kor 10,16; 11,27.29).

Men de vantro blant jødene hadde bare en lovgjerning i omskjærelsen og dermed bare en falsk trøst. På samme måte har de vantro blant oss bare ytre seremonier i dåpen og nattverden, og dermed bare skade og fordervelse. Derfor kreves det alltid *tro* for å få *velsignelse* av Herrens ord og innstiftelser. «Derav», sier Luther, «kommer det sanne ordtaket: Ikke sakramentet, men troen på sakramentets løfte rettferdiggjør.»

Omskjærelsen har heller ikke rettferdiggjort Abraham og hans ætt, og likevel kaller apostelen den et *segl på troens rettferdighet*. For troen på det løftet som omskjærelsen var knyttet til, rettferdiggjorde og oppfylte det som omskjærelsen var tegn på. Velsignelsen av sakramentene får altså bare den som tror. Men det gjør ikke sakramentene til bare tegn og sinnbilder, og aller minst, som noen mener, bare til en lydighetshandling fra vår side eller en bekjennelse av vår tro.

Nei, at sakramentene ikke tjener de vantro til frelse, har de felles med alt Gud har gjort og gitt. Slik er det også med evangeliet og med hele Kristi fortjeneste. «*Ordet* som de *hørte*, ble til ingen nytte for dem, fordi det ikke ved troen var

smeltet sammen med dem som hørte det» (Hebr 4,2). Likevel sier vi ikke at Ordet og Kristi fortjeneste er tomme tegn som ikke fører noe med seg. Vi sier tvert imot at det samme ordet som ikke tjener dem som ikke tror, likevel bringer Kristus og hans fortjeneste til dem som tror.

Det kan vi lære av Rom 10,6–8: «Si ikke i ditt hjerte: *Hvem skal fare opp til himmelen*? – det vil si, for å hente Kristus ned. Eller: *Hvem skal fare ned i avgrunnen*? – det vil si, for å hente Kristus opp fra de døde. Men hva sier den? *Ordet* er deg nær, i din munn og i ditt hjerte» osv.

Disse ordene sier oss: Du trenger ikke speide opp mot himmelen eller ned i avgrunnen etter Kristus. Han er deg helt nær, du har ham i *Ordet*, «troens ord, det som vi forkynner». Tror du på ham i ditt hjerte, så har du ham også i ditt hjerte.

Akkurat slik er det med sakramentene. De gjør at jeg ikke trenger å sveve hit og dit i uvisshet, men har ham i hans synlige tegn. Som Augustin sa: «Sakramentene er synlige nådesord.» Et slikt *synlig* nådesord var også omskjærelsen.

Til slutt må vi merke oss dette: Omskjærelsen var «et segl på troens rettferdighet», og likevel skulle den etter Guds egen ordning gis til de nyfødte barna (på den åttende dagen, 1 Mos 17,12). Dermed har Gud sannelig vist at et nådetegn man får så tidlig, kan tjene til velsignelse.

Men vi går nå tilbake til teksten.

Apostelen sier videre at Abraham, som allerede var troende, fikk omskjærelsens tegn for at han skulle være «*far* til alle de troende som er uomskårne», og «*far* til de omskårne» som også «følger i fotsporene av» hans tro.

Abraham er i en særlig betydning far til alle som tror på Kristus, fordi man i en viss forstand kan si at de troendes slekt på jorden er gått ut fra Abraham. Den hellige ætten som skulle komme av Abraham, var Kristus. Men Kristus var det hellige hvetekornet som skulle bære mye frukt og bre seg ut til en stor åker av Kristus-mennesker, det vil si dem som tror på Kristus og dermed er født av Gud.

Dette er Abrahams åndelige ætt (Rom 9,7–8), som på denne måten er kommet fra Abraham. Derfor kalles alle troende «Abrahams barn» (Gal 3,7.29). Også dette skulle omskjærelsen betegne. Og slik er alle folk og slekter på jorden igjen samlet til *én* familie, til søsken i Kristus, som apostelen sier: «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann og kvinne. For dere er alle *én* i Kristus Jesus» (Gal 3,28).

Å vise at alle Guds barn er ett ved troen på Kristus, har alltid vært et av apostelens hovedemner (se 3,29–30; 9,8; Gal 3,28; Ef 2,13–22). For også denne enheten eller likheten for Gud er et sterkt vitnesbyrd om at Herren ikke ser på noe menneskes fortjeneste, godhet eller dyd, men på om vi har Abrahams tro.

Tenk på den store forskjellen det må ha vært mellom Guds paktsfolk og de rå hedningene. De første hadde hele Guds ord, den gudstjenesten Gud selv hadde innrettet, og mengden av religiøse øvelser som fulgte med den. De andre levde uten Gud i verden, som ville dyr i skogen, i alle hedenskapets styggedommer.

Når begge disse folkene nå blir gjort like for Gud bare ved troen på Kristus, må vi bekjenne at her ligger et sterkt bevis for at Guds nåde ikke avhenger

av noen dyd og godhet hos mennesket. Gud ser bare etter den hellige ætten, Kristus, og der han finner ham, har han hele sitt velbehag.

Følger i fotsporene av den tro som vår far Abraham hadde. Legg nøye merke til disse ordene. «Troens spor» kjennetegnet Abrahams pilegrimsvei, fra han dro ut fra sitt fedreland til vandringen hans var slutt. Abraham viste ikke bare en enkelt prøve på sin tro. Hele livet hans var en vandring i troen med et himmelsk sinn, så han også var fremmed i det landet som var gitt nettopp ham og hans etterkommere, og søkte et bedre fedreland, det himmelske (Hebr 11,9–16).

Ingen er et sant Abrahams barn fordi han av og til er from og gjør visse «kraftige gjerninger», hvis han likevel etter sitt hjertes egentlige lyst «vandrer etter kjødet». Ordene «følge i troens fotspor» betegner *et helt liv, en hel* livsvandring etter Ånden. Det forutsetter at hele mennesket er forvandlet, hele dets vei og vesen. Det er egentlig dette som skiller de falske og de sanne kristne fra hverandre.

De falske kan av og til anstrenge seg for å vandre som de hellige, være med i hellige øvelser og tenke, tale og gjøre noe godt og kristelig. Men det er ikke deres egentlige vei og vandring. For når de står fritt, trives de best i denne verdens vesen. Det kommer av at de ikke er født til nye mennesker. *Hjertet* er uten Kristus, Kristi liv og rike er ikke i hjertet, og derfor er det heller ikke noen tukt fra Ånden mot hjertets forfengelighet. Forfengeligheten er tvert imot deres egentlige vei.

De troende derimot kan nok av og til snuble, falle og vandre ufullkomment, men de reiser seg alltid igjen i anger og tro. År etter år fortsetter de å leve som åndelige mennesker som har Kristus og hans evige rike som sin største skatt og sitt mål. Slik var Abraham, og slik er de som følger i fotsporene av hans tro.

Ingen ytre gjerninger, intet nådeverk i hjertet og ingen frukter av Ånden går inn i den rettferdigheten som gjelder for Gud. All vår rettferdighet for Gud består i hans Sønns lydighet. Likevel blir vi ikke arvinger til det himmelske Kanaan hvis ikke dette nådeverket i hjertet følger av vår tro og også viser seg i våre ord og gjerninger i livet vårt.

Nåden er stor og fri, så det ikke trengs noe verk i oss eller fra oss. Men ingen må derfor bedra seg selv! For du er ikke frelst hvis Ånden ikke har virket en ny fødsel i ditt hjerte og siden fortsetter å fornye ditt indre menneske. Dette må vi tenke over ved ordene «følge i troens fotspor».

Men vi går nå tilbake til teksten. Apostelen fortsetter å forsvare troens rettferdighet med Abrahams eksempel og sier:

[24] Apologien, art. 7, og Luthers samlede verker XIX, s. 76.

13. For det var ikke ved loven Abraham eller hans ætt fikk det løftet at han skulle være arving til verden, men ved troens rettferdighet.

Det ligger et stort åndelig dyp i apostelens tanker og ord. Hvis vi ikke tenker over det, blir det vanskelig å forstå dette verset og sammenhengen med det som går

foran. Av ordet «*for*» merker vi at det skal henge sammen med det som nettopp er sagt, og at det følger et videre bevis for det.

Men hvordan skal vi forstå at apostelen nå begynner å tale om «loven», etter at han nettopp har forklart at omskjærelsen var et segl på troens rettferdighet? Svar: De lovsinnede ser alt ut fra loven. For de vantro jødene var omskjærelsen en lovgjerning og et segl på lovens pakt[25]. Nå taler apostelen til sitt folk slik de trengte det.

Det andre som er dypt og merkelig her, er uttrykket «*arving til verden*». Hva er dette løftet om at han skulle være arving til verden? Det første grunnløftet Abraham fikk, og som ble gjentatt for Isak og Jakob, lød: «I deg skal alle jordens slekter velsignes» (1 Mos 12,3), eller: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (22,18).

Ved denne «ætten», som «er Kristus» (Gal 3,16), ble altså forbannelsen tatt bort, den som på grunn av synden hvilte over hele jorden og alle dens barn (Gal 3,13–14). Og en ny, velsignet ætt skulle bre seg ut over jorden, nemlig Abrahams åndelige barn. Slik skulle han bli «mange folks far» (Rom 4,17–18), så han sammen med sin ætt skulle «arve verden».

Men dette er nok ikke alt apostelen mener. Legg derfor merke til at Gud også ga Abraham løftet om at han og etterkommerne hans skulle eie hele Kanaans land, som et pant på dette store løftet. Men dette jordiske Kanaan var bare et forbilde på det himmelske hjemlandet. Slik så også de tre fedrene, Abraham, Isak og Jakob, på det.

Det vitner Hebr 11,9–10.13–16 om: «Ved tro levde han i løftets land som i et fremmed land. Han bodde i telt sammen med Isak og Jakob, som var medarvinger til det samme løftet. For han ventet på byen med de faste grunnvollene, den som har Gud til byggmester og skaper.» «Og de bekjente at de var fremmede og utlendinger på jorden. For de som sier slikt, gir derved til kjenne at de søker et fedreland. Hvis det var landet de dro ut fra, de tenkte på, så hadde de hatt tid til å vende tilbake. Men nå er det et bedre land de lengter etter, det himmelske.»

Bare dette landet skulle de eie som en «evig eiendom», bare i det skulle de «komme til hvile» (Hebr 4,8–9). Dette er «den kommende verden» (Luk 20,35), som Abraham skulle bli arving til når jorden er befridd fra forbannelsen ved hans velsignede ætt, så det bare er rettferdighet som bor der (2 Pet 3,13). Dette himmelske fedrelandet blir ofte kalt en «arv» i Skriften (Hebr 9,15; 1 Pet 1,4).

Men ikke bare Abraham, også hans åndelige ætt er bestemt til å arve dette himmelske fedrelandet. «Alt hører dere til», sier apostelen (1 Kor 3,21–23). «Den som seirer, skal arve alle ting» (Åp 21,7). Likevel er Abraham her særskilt nevnt som «arvingen», fordi han er utvalgt på en særlig måte, så han kalles far til alle troende. Av samme grunn kalles han «mange folks far», slik løftet lød i 1 Mos 17,5, og det blir det ofte vist til i vårt kapittel.

Ordet «arving» passer jo også særlig godt sammen med navnet *barn*, siden de troende er Guds barn. Apostelen sier: «Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger» (Rom 8,17). Med det viser han at Guds barn har *rett* til det gode Gud skal gi, på grunn av en åndelig *fødsel* og ikke på grunn av noen gjerninger eller fortjenester.

Et barn har arverett bare i kraft av at det er født. Det er naturlig arving til alt faren eier, og skiller seg dermed fra alle dem som skaffer seg sine goder ved eget arbeid. Dette bildet viser svært godt det apostelen her vil få fram: at Gud tar imot sine barn av nåde. Når man viser til sin rett som barn, er ethvert krav på grunnlag av fortjeneste utelukket.

Og Gud hadde gitt Abraham og hans ætt en arv på jorden som aldri kunne tas fra dem så lenge de ble i hans pakt. På samme måte står retten til den evige arven urokkelig fast for alle som er og blir åndelige *barn*. Hvor stor denne arven er, framstiller Skriften med uttrykkene *riket* (Luk 12,32), *rettferdighetens krans* (2 Tim 4,8) og det å få sitte hos Jesus på hans *trone* (Åp 3,21). Tenk hva slike ord peker mot!

Ved loven. Abraham eller hans ætt fikk ikke det store løftet ved loven. Apostelen har alt forklart at omskjærelsen ikke kunne bidra til at Abraham ble rettferdiggjort, fordi han var rettferdiggjort ved troen lenge før han ble omskåret. Nå legger han til at hele det store løftet til Abraham ikke var grunnet på *noen* lov eller gjerning. Det ble gitt ham helt fritt, av Guds nåde og gode vilje, og Abraham tok imot det i tro.

I Gal 3,18 viser han at l*oven* og l*øftet* er helt motsatte ting, når han sier: «For dersom en får arven ved l*ov*, da får en den ikke lenger ved l*øfte*. Men Gud ga den i sin nåde til Abraham ved løfte.»

Mange bekjenner med munnen nåden og troen som frelsesvei, men setter likevel som vilkår at våre egne gjerninger eller egenskaper skal bidra til nåden. De tenker ikke over at de dermed fornekter selve begrepet *nåde* og *gave*. Det har apostelen ofte minnet om der han har talt om l*ov* og l*øfte*, *gjerninger* og *nåde*, *gjerning* og t*ro*, for eksempel Rom 11,6 og Ef 2,8–9.

Men når han her har forklart at Abraham og hans ætt fikk det store løftet uten lovens rettferdighet, setter han en annen rettferdighet i stedet som grunnlag for den store gaven, og sier:

Men ved troens rettferdighet. Dette uttrykket betyr ikke at troen i seg selv er en rettferdighet, men at en virkelig rettferdighet eller fullkommenhet etter loven blir tilregnet den troende (3,22.24; 5,18–19). Det siste verset i vårt kapittel forkynner evangeliet om Kristi *forsonende død og rettferdiggjørende oppstandelse*, og det viser tydelig hva Abraham og hans sanne barn tror. Fordi Abraham og hans åndelige barn tror på Kristus, han som tar bort synden og forbannelsen og oppfyller loven, har de en virkelig *rettferdighet*, «troens rettferdighet».

Av den grunn blir de arvinger til det himmelske fedrelandet, så det med rette heter: «De rettferdige skal arve landet og få bo i det for evig» (Sal 37,29). Kristus, den rette arvingen til alle ting (Hebr 1,2), har fått all makt i himmelen og på jorden. Han, «den førstefødte blant mange brødre» (Rom 8,29), gjør dem til sine «medarvinger» (v. 17). Han, hodet for det kongelige folket, gjør *dem* herlige som han har gjort rettferdige (v. 30).

En fortjeneste som hviler på at mennesket oppfyller loven, og en gave som mennesket tar imot ved tro på løftet, er så motsatte at de helt opphever hverandre. Det viser apostelen nå videre når han sier:

[25] Dette blir omtalt mer utførlig under 2,25.

14. For dersom de som holder seg til loven, er arvinger, da er troen blitt unyttig og løftet satt ut av kraft.

Her er det bare to motsatte ting å velge mellom: *Enten* må man bli arving til riket ved loven og ved å oppfylle den, *eller* ved løftet og troen. Ved loven *og* ved troen kan det ikke skje. For den krevende loven og den mottakende troen er helt motsatte ting (Gal 3,12).

Blir *de* som holder seg til loven, arvinger, da bort med læren om troen! For da er den «blitt unyttig», tom, uten innhold og betydning. Og «løftet er satt ut av kraft», ugyldig og opphevet, dersom arveretten kan vinnes ved lovgjerninger. Hele Kristi fortjeneste, alt det Gud selv og hans engler, profeter og evangelister har forkynt om den fra verdens begynnelse, er da uten betydning.

Apostelen sier altså her det samme som i Gal 2,21: «Jeg forkaster ikke Guds nåde. *For er rettferdighet å få ved loven, da er altså Kristus død uten grunn*.» Måtte alle som leser dette, tenke over det! Hva de som holder seg til loven, til slutt vinner ved sitt arbeid, viser apostelen med det han føyer til:

15. For loven virker vrede. Men der det ikke er noen lov, der er det heller ikke noe lovbrudd.

Dette er et svært viktig utsagn i Den hellige skrift, og vi bør gi nøye akt på det, så vi kan skille rett mellom lov og evangelium og, som Luther sier, «vokte oss for den dristigheten å handle med den store guddommelige majestet om våre arme tiggergjerninger, eller å ville møte ilden med halmstrå».

Loven virker vrede – hva kan det bety? Noen har ment at «vrede» her skulle bety «menneskets vrede mot Guds dom», eller den bitterheten mot Gud og hans lov som stiger opp i hjertet når den stakkars synderen innser at det er umulig å holde loven. Det skal ikke nektes at en slik vrede også kan oppstå.

Men sammenhengen viser at meningen her må være: Loven tjener ikke til at vi får Guds nåde, men tvert imot til at vi får hans vrede over oss, fordi vi ved loven blir overtredere. Apostelen føyer da også straks til: «Der det ikke er noen lov, der er det heller ikke noe *lovbrudd*.» Det viser at han sikter til en vrede som kommer av vårt «lovbrudd», altså *Guds* vrede[26].

Hver lov har den egenskapen at den gir anledning til overtredelse, og på overtredelsen følger vrede, dom og straff. Der det ikke er noen lov, kan det heller ikke finnes noen overtredelse av loven. Om et menneske kunne settes i en stilling der det ikke var under noen lov, kunne det aldri komme under skyld eller vrede. For siden *synd* er overtredelse av loven, ville det være uten synd hvis det ikke hadde noen lov over seg. Som apostelen sier i 5,13: «Der det ikke er noen lov, blir synden ikke tilregnet.»

Men Guds lov krever at hjertet er fullkomment rent, kjærlig og lydig, og dette finnes ikke lenger i menneskenaturen etter syndefallet. Da følger det med nødvendighet at loven blir overtrådt og slik fører Guds vrede over oss.

I de tre første kapitlene har apostelen nettopp utførlig bevist at alle mennesker, av alle folkeslag og under alle ytre kår, «er under synd», at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste», men at derfor heller «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger». «For Guds vrede åpenbares fra himmelen over all

ugudelighet og urettferdighet hos mennesker» (1,18). Menneskets tilstand er nå slik at Guds lov, langt fra å rettferdiggjøre, bare fører til Guds vrede og straff.

Det viste seg allerede da loven ble gitt på Sinai berg. Knapt hadde Gud talt ut sine hellige bud før det første budet ble overtrådt, og tre tusen drepte var tegnet på den vreden fra Gud som loven fører med seg.

Men det er ikke nok med at en lov alltid gir anledning til overtredelse, og at Guds lov derfor må bli overtrådt av det falne mennesket. Naturen er dessuten så ond at den blir egget av forbudet til enda mer synd. Det viser apostelen i 7,7–13, der han sier at nettopp budet «Du skal ikke begjære!» virket all slags begjær i ham. Det gjorde at synden, som før hadde ligget og slumret, våknet til liv og virksomhet og «ved budet» ble «overmåte syndig». Dette forklarer ytterligere hvorfor loven alltid fører til vrede.

Men apostelen sier ikke: «Der det er lov, er det også lovbrudd.» Han uttrykker det i nektende form: «Der det ikke er noen lov, der er det heller ikke noe lovbrudd.» Det ser ut til å være gjort for å prise saligheten til de troende, som «ikke er under loven, men under nåden». De er i en slik nådestand som om det ikke fantes noen lov, fordi Gud «ikke tilregner» dem deres «synd» (v. 8). Derfor sier apostelen i 8,1 at det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus.

Kunne vi tro det like visst som det er visst hos Gud, at han ikke dømmer oss etter loven, men bare ser oss i Kristus, da skulle vi «ha det slik i vår samvittighet som om det ikke var gitt noen lov på jorden, verken ett eller ti bud. For vår rettferdighet er ikke noe annet og hviler heller ikke på noe annet enn at vi ikke gjør noe, ikke hører noe og ikke vet noe, verken om lov eller gjerninger, men bare vet og tror at Kristus er gått til Faderen og er vår yppersteprest, som handler, taler og ber for oss og regjerer over oss og i oss ved sin nåde» (Luther).

Dette er sannelig en salig stand. Derimot er det alltid usalig å være under loven, selv om vi er de beste mennesker. For vi kan likevel ikke unngå Guds vrede, siden vi ikke er fullkomne og syndfrie, og loven ikke gir noen nåde.

[26] Doktor Philippi sier: Med ordet «vrede» kan det her ikke menes menneskets vrede mot Guds dom, slik Melanchthon har forklart det. For vreden settes her opp mot nåden og løftet og må derfor betegne noe hos Gud. Dessuten tillegger Skriften nok det syndige mennesket «fiendskap» i dets forhold til Gud (8,7; Kol 1,21), men aldri vrede. Vrede tillegges derimot Gud (1,18; 2,5.8; 5,9 osv.). Men like lite kan ordet «vrede» betegne menneskets «bevissthet om Guds vrede», slik Müller vil. For ordet i grunnteksten betyr vrede, ikke «bevissthet om vrede». Ordet «vrede» betyr her altså ikke noe annet enn Guds vrede i dens objektive virkelighet. Og grunnen til at loven fører til den guddommelige vreden, angir de følgende ordene: Loven er en anledning til overtredelse. Denne setningen uttrykker apostelen i nektende form: «Der det ikke er noen lov, der er det heller ikke noe lovbrudd.» Dette uttrykket viser riktignok ingen logisk nødvendighet for at loven må virke vrede. Men det ligger likevel en saklig nødvendighet i det, siden det allerede er avgjort at det i all menneskenatur er synd mot loven. Av det må det nemlig følge at Guds vrede ved loven kommer over mennesket.

16–17. Derfor fikk han løftet ved tro, for at det kunne være av nåde, slik at løftet kunne stå fast for hele ætten, ikke bare for dem som har loven, men også for dem som har Abrahams tro. Han er jo far til oss alle, slik det står skrevet: Til far for mange folkeslag har jeg satt deg. Han er vår far i Guds øyne – den Gud som han trodde på, han som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til.

I v. 13 har apostelen slått fast at Abraham ikke fikk løftet om arven på grunn av noen rettferdighet etter loven, men ved troens rettferdighet. I v. 14 og 15 har han vist at arven ikke kunne fås ved loven. Nå forklarer han hvorfor Gud har gjort troen til frelsens vei.

Derfor fikk han løftet ved tro, for at det kunne være av nåde. Legg godt merke til disse ordene! De kaster et stort lys over hele Guds frelsesråd. Når arven til det evige liv ikke kan vinnes ved vår egen lydighet og rettferdighet etter loven, men bare kan tas imot i tro, er grunnen den, sier apostelen, at den skal gis *av nåde*.

Her ser vi hemmeligheten bak noe merkelig som hele verden undrer seg over og støter seg på: at Skriften er full av det lille ordet «*tro*» og helt igjennom knytter menneskenes frelse til *troen*. Overalt står det ord som «ved troen», «av tro», «om du kan tro», «han trodde», «tro» og så videre. Hemmeligheten er denne: «Det skal være *av nåde*.»

Ved syndefallet ble mennesket så fortapt at det ikke kunne frelses på noen annen måte enn ved en hel og ufortjent nåde. Gud ville herliggjøre sin nåde og igjen gi det evige liv like ufortjent som da han en gang skapte mennesket til evig liv (se Ef 1,5–12). Men da måtte den store nådegaven tas imot på en slik måte at mennesket ikke kunne tilskrive seg selv den minste fortjeneste, men måtte gi Gud hele æren for den.

Det er bare troen som gjør dette. Å *tro* er å gi avkall på all verdighet og fortjeneste og all evne til å frelse seg selv, og bare ta imot nåde som nåde, som et lite, hjelpeløst barn. Derfor må det være av tro. Frelsen kan ikke tas imot som nåde på noen annen vei enn ved troen.

Hadde den blitt gitt for noen fortjeneste hos oss, eller bare *delvis* for noe godt hos oss, for eksempel for en god tanke, da hadde den ikke vært *av nåde*. For apostelen sier: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde» (Rom 11,6).

Apostelen har allerede vist at vi blir rettferdiggjort «for intet», som en gave, «av Guds nåde». Og her slår han fast at det nettopp derfor må skje ved *tro*, for at det skal være av *nåde*.

Slik at løftet kunne stå fast for hele ætten. Dette var det andre nådige målet med at løftet om det evige liv ble grunnet bare på nåde og skulle tas imot bare ved troen: «slik at løftet kunne stå fast for hele ætten». Det vil si: for at ikke en eneste skrøpelig synder skal bli nødt til å gå glipp av det.

Gud har selv sørget for å gjøre nådegaven *sikker* og *urokkelig* for enhver. Derfor har han grunnet den ved Kristus på sin egen frie og mektige nåde, som ikke skifter og vakler slik vår skrøpelige fromhet gjør. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall», og han sier selv: «Mitt råd skal bli fullbyrdet, og alt det jeg vil, det gjør jeg» (Jes 46,10).

Melanchthon forklarer skriftstedet vårt slik: «Det ser ut som apostelen ville si: Hadde vår frelse og rettferdighet vært avhengig av vår godhet og fromhet, ville Guds løfte alltid vært usikkert og unyttig for oss. For vi ville aldri vært sikre på når vi hadde vært gode og fromme nok. Og dette forstår de troende så godt at de ikke for noen pris vil at frelsen skal hvile på oss.»

Hadde frelsen vært grunnet på noen verdighet hos oss, eller hadde troen vært noe annet enn bare å gripe Guds nådeløfte, da hadde ikke nåden vært nåde. Det må være ren og fri nåde som frelser oss, ellers er vi fortapt. Derfor skal nåde forbli nåde og tro forbli tro. Nåden er en barmhjertighet som «rettferdiggjør den ugudelige» bare for Kristi skyld, og troen er bare å gripe denne nåden. Bare slik kan en fattig synder være sikker på sin frelse. Bare slik kan «løftet stå fast for hele ætten».

Ikke bare for dem som har loven, men også for dem som har Abrahams tro. Han er jo far til oss alle. Ikke bare for jødene, de omskårne, som er født og oppdratt under lovens ordning, men også for den slekten eller ætten som har Abrahams tro, uansett hvilket folk og hvilken religion de har tilhørt før. Bare ved troen på Kristus er man et sant Abrahams barn.

Slik det står skrevet: Til far for mange folkeslag har jeg satt deg. Dette løftet står i 1 Mos 17,4–5, der det i sin helhet lyder slik: «Se, jeg slutter min pakt med deg, og du skal bli far til en mengde folk. Ditt navn skal ikke mer være *Abram* (opphøyet far), men ditt navn skal være *Abraham* (far til en stor mengde), for jeg gjør deg til far for en mengde folk.» Slik apostelen tolker dette løftet, sier det at Abraham skulle få en stor mengde åndelige barn så vel som en tallrik naturlig ætt.

Apostelens tolkning[27] av dette løftet fra Herren er en nøkkel til alt Skriften sier om dette emnet. Den viser at Abraham skulle ha en dobbel ætt, og at løftet har en dobbel mening. Og i begge betydninger er det også oppfylt til punkt og prikke.

Det var egentlig tre løfter Gud ga Abraham, og hvert av dem har sin doble oppfyllelse. For det første løftet om en tallrik ætt, både den naturlige og den åndelige. For det andre at i Abrahams ætt skal alle jordens slekter bli velsignet, nemlig ved Kristus og ved jødefolket, Guds vitner for alle folk. For det tredje løftet om et fedreland, både det jordiske og det himmelske. Apostelens tolkning gir oss en bibelsk grunn til å forstå Guds løfter til Abraham på denne doble måten.

Han er vår far i Guds øyne – den Gud som han trodde på. Det så ikke ut til at Abraham skulle bli far til mange folkeslag, for han var ennå barnløs da løftet lød til ham: «Til far for mange folkeslag har jeg satt deg.» Likevel var han det i Guds øyne, i kraft av løftet som han trodde.

Han som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til. Sikter dette til den vanlige, bokstavelige betydningen, at Gud skal vekke de døde opp til liv? Eller sikter det til Abrahams og Saras utlevde legemer, som det likevel skulle komme en stor ætt fra? Eller sikter det til Abrahams tro da han ofret Isak, at «Gud også er mektig til å reise opp fra de døde» (Hebr 11,19)? Det første er uten tvil meningen, og da omfatter det de to andre tilfellene og alle tenkelige trosprøver.

Abraham trodde på en allmektig Gud. Og den som tror på en Gud som kan vekke opp de døde, kan også tro at Gud kan gjøre alt han sier. Når Gud vekker opp de døde, hvorfor skulle han da ikke kunne gjøre den gamle Abraham og den ufruktbare Sara til foreldre til en tallrik ætt? Og hvordan skulle Abraham tvile på at Gud kunne oppfylle sitt løfte om en tallrik ætt ved Isak, selv om han nå ofret ham og brente ham til aske? Gud kunne jo vekke ham opp. En slik tro hadde Abraham.

Men videre: Gud «gjør de døde levende *og kaller på det som ikke er til, som om det var til*». Det vil si: Så snart Gud har bestemt seg for å gjøre noe, taler han om det som ennå ikke er til, som om det allerede var til.

Slik talte han til Abraham om det som ennå ikke fantes, og ga ham navnet *Abraham* (far til en stor mengde). For han sa: «Til far for mange folkeslag *har jeg satt deg*.» *I Guds øyne*, han som gjør de døde levende, var Abraham allerede det løftet sa at han skulle bli.

Dette er et herlig ord, fullt av lærdom og styrke for vår svake tro. Slik må vi alle lære å tro på Gud og tenke om ham. Da blir vi Abrahams sanne barn. Han som skapte himmelen og jorden ved sitt ord og bød at lys skulle skinne fram i mørket (2 Kor 4,6), han er mektig nok til å skape alt av intet, gi de døde liv, rettferdiggjøre syndere og føre dem som har vært treller under djevelen, inn i Guds barns herlige frihet.

Profeten sier: «Løft øynene mot det høye og se: Hvem har skapt alt dette? Han er den som fører deres hær ut i fastsatt tall, og som kaller dem alle ved navn. På grunn av hans veldige kraft og hans mektige styrke savnes ikke én» (Jes 40,26). Slik Gud kaller himmelens stjerner ved navn, de som han har skapt, slik kaller han også ved navn alle Abrahams barn, som skal bli tallrike som himmelens stjerner, før de ennå er født (jf. Sal 139,16). For alt som skal hende oss, står klart for ham.

Abraham trodde på Guds allmakt og ord før han så det oppfylt. Ja, han trodde løftet selv om det i høyeste grad stred mot alt han så eller merket hos seg selv. Slik må også enhver kristen tro Herrens tilsagn, selv om det er stikk i strid med det han ser og merker hos seg selv. Dette er hva det egentlig vil si å *tro*: å tro på Gud, på Guds allmakt og trofasthet, at han skal vende alt til det motsatte av det vi nå ser og føler.

Slik har Luther, til trøst for fattige kristne, holdt fram Abrahams tro og Abrahams Gud, *han som kaller på det som ikke er til, som om det var til*.

Han sier: «Det ser nok ikke ut til at *dette* skal være ære og herlighet eller hete glede og salighet, men heller det stikk motsatte, når man tramper på hans kristne og hugger hodet av dem. Men Gud sier at han kan gjøre det som ikke

er, som om det var, at det som ikke er, er, og at det blir bare glede av sorg og hjertekval. Gud kan si: Du død og grav, vær liv! Helvete, vær himmel og salighet! Gift, vær et kostbart legemiddel! Djevel og verden, vær nyttigere for mine kristne enn de kjære englene og de fromme helgenene! For jeg kan og vil bygge og stelle vingården min slik at den bare skal bli bedre av all slags ulykke og lidelse.»

Når en anfektet kristen ikke føler annet enn at han er fullstendig overlatt til djevelen, som fyller hjertet, tankene og hele livet hans med bare synd, sorg og elendighet, da kan Gud si: «Du er hellig, du er helt ren, du er mitt tempel.» Når jeg føler meg helt avskyelig for Gud på grunn av mye synd, da sier Gud: «Du er meg til behag, elskelig og dyrebar i mine øyne.» Når jeg ikke ser annet enn død og forråtnelse foran meg, da sier Gud: «Jeg ser deg i himmelen, herlig og salig blant mine engler.»

Han «som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til», skal gjøre alt dette like sikkert for de troende i vår tid som han oppfylte sitt underfulle løfte til Abraham, så hele jorden er full av hans ætt. Gud gi oss bare mer av Abrahams tro!

Men denne dyrebare gaven må du søke med mer alvor enn det som er vanlig. De som av hjertet ønsker seg denne gaven, ofte og alvorlig ber Gud om den og flittig grunner på Guds ord og gjerninger, de vokser også i troen og blir sterke og brennende i ånden. Men hos dem som nøyer seg med sitt lille mål og forakter Guds dyreste gaver, avtar troen. Den kan også dø helt ut, og de faller fra.

[27] Denne tolkningen bygger ikke bare på det man kaller akkommodasjon, en tillempning ut fra en likhet, men er en virkelig forklaring av hva Gud egentlig mente med løftet, enten Abraham har forstått det eller ikke.

18. Mot håp trodde han med håp, for at han skulle bli mange folks far, etter det som var sagt: Slik skal din ætt bli.

For fornuftens øyne og etter naturens vanlige orden var det ikke noe håp om at Abraham skulle bli far, siden både han og Sara var så gamle – og enda mindre om at han skulle bli «mange folks far». Men *mot* det menneskelige håpet, som alltid ser etter naturlige grunner, trodde han med håp på Guds løfte.

Uttrykket «*med håp*» viser hvor Abrahams tro sto, og hva slags tro den var. Håpet gjelder ting vi ønsker oss, men som er usynlige og fjerne (5,2; 1 Kor 9,10; Tit 1,2). Slik hadde heller ikke Abraham sett noe tegn til eller noe som lignet det Gud hadde lovt ham. Likevel trodde han dette løftet, på samme måte som «han tenkte at Gud også er mektig til å reise opp fra de døde» (Hebr 11,19).

Ingenting av dette er synlig, men «vi håper på det vi ikke ser» (8,25). Og det er nettopp dette som kalles å *tro*. Som apostelen sier: «Men tro er full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser» (Hebr 11,1). «Mot fornuftens håp å tro på løftets håp» (Bengel) – å tro på tilsagnet fra den allmektige og sannferdige Gud mot alt man ser og føler – det er også den *frelsende* troens daglige kamp og øvelse.

Hva er mer mot fornuftens håp enn at jeg skal være rettferdig for Gud, hans tekkelige og elskede barn, mens jeg daglig kjenner synden i mitt kjød? Og at Gud allerede har gitt meg det evige liv, når jeg likevel bare ser det motsatte for øynene mine og er omgitt av døden og all slags elendighet, anfektelse, nød og jammer?

Men bort fra alt dette vender Guds tilsagn blikket mitt mot hans usvikelige sannhet i Ordet og sakramentene. Da kan jeg tro at jeg har en fullkommen rettferdighet for Gud tross all synd i meg selv, tro på det evige liv midt i døden og tro på en evig glede midt i all min lidelse.

For et nådens under troen er! For en «Guds kraft til frelse» det ordet er, som kan skape en slik tro i oss mennesker, vi som av naturen bare tror det vi ser! Og hvilke herlige ting får vi så ikke ved troen! Hva ble følgen av Abrahams tro? Det sier apostelen slik:

For at han skulle bli mange folks far. Noen har forstått disse ordene som om de bare uttrykte *det Abraham trodde*, nemlig at han skulle bli mange folks far. Men ordene i grunnteksten peker mot den meningen at han trodde (Guds tilsagn), og at han *ved denne troen skulle bli mange folks far*[28].

Hovedbeviset for denne meningen ligger i det greske uttrykket. Men dessuten ser vi at Abraham nettopp *ved troen* er blitt en slik far. Hadde han ikke trodd løftet, var han ikke blitt mange *folks* far, det vil si «far til alle *troende*», også til *dem* som er av hedningefolk.

Men hvordan hadde Abraham fått en så sterk tro at han kunne se bort fra alt naturlig og håpe der det ikke var noe håp? Apostelen sier:

Etter det som var sagt: Slik skal din ætt bli. Det var *sagt* til ham. Det var et bestemt løfte fra den allmektige og sannferdige Gud som ga hjertet hans en så underfull tro. Også her ser vi at troen ikke kommer av noen menneskelig evne eller av at vi strever og arbeider med selve hjertet, men av Guds tilsagn. Som apostelen sier: «*Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører*» (10,17).

Enhver bør også her legge merke til at Abraham trodde Herrens underfulle løfte akkurat slik det lød. Han gjorde ikke som mange blant oss, som synes det som er lovt, er så vanskelig å fatte at de prøver å skjære bort fra løftet og gjøre det mindre, til noe som er mindre underlig og urimelig. Nei, han tok ordene som de lød, og trodde ikke noe mindre enn det løftet sa: «*Slik skal din ætt bli*» (1 Mos 15,5–6), nemlig utallig og herlig som stjernene på himmelen.

Det ordet trodde han, og så gikk han sin vei fram i troen. Han gikk år etter år og ventet og trodde, selv om han ikke så det minste tegn til at løftet skulle bli oppfylt. Slik gikk han i et kvart hundreår med ikke annet enn løftet og troen. For Skriften sier at han var 75 år da han fikk løftet og begynte å vandre i tro på det (1 Mos 12,4), og løftet ble oppfylt da han var hundre år.

Dette kalles å «vandre i tro». Og en så lang trosprøve har Abraham gått igjennom. Å, om vi en gang kunne lære hva *tro* er!

[28] Meyer, Philippi og flere har vist at denne meningen er den rette, og at Luther har oversatt riktig slik: «for at han skulle bli» eller «slik at han derved skulle bli mange folkeslags far».

19. Uten å bli svak i troen tenkte han på sitt eget legeme, som alt var utlevd – han var jo snart hundre år – og på at Saras morsliv var utdødd.

Uten å bli svak i troen. Den ekte troen blir ikke svak, men styrket av kampen mot tvil og vantro. Derfor må vi heller ikke forstå dette som om Abraham aldri hadde kjent noen svakhet i troen, slik andre hellige vanligvis har lidd under.

Apostelen visste godt fra beretningen at heller ikke Abraham kunne la være å tenke på sin og Saras høye alder da løftet ble gitt på ny (1 Mos 17,15–18). Med et smil sa han i sitt hjerte: «Skulle en som er hundre år gammel, få barn? Og Sara, som er nitti år gammel, skulle hun føde?» Og han begynte straks å tale for Ismael, slik han tidligere hadde tenkt at Eliesers sønn skulle bli hans arving[29].

Når apostelen likevel sier at Abraham ikke ble svak i troen, gir han oss en nyttig lærdom om hva troen er, og om dens styrke og svakhet. Vi mener gjerne at troens styrke skal vise seg i et stadig glad og frimodig sinn, og at det å føle svakhet, frykt og bekymring er tegn på en svak tro. Her kan vi lære noe annet. Abraham har hatt en sterk tro og har likevel kunnet frykte og skjelve.

Sannheten er at troens styrke egentlig viser seg i mørke og anfektelse – ikke i glade og lyse dager. Et glad og frimodig sinn er ofte bare et tegn på at man lettsindig ser bort fra hellige plikter og truende farer, eller at man får nyte søte følelser av nåde.

Men å holde fast ved Herrens løfter og være frimodig og glad på grunn av dem, selv om man ser nøye på forhold som vekker bekymring, og selv om man savner følelsen av nåde, det er helt sikkert tegn på en sterk tro. Og selv om man ikke klarer å være glad og frimodig i mørket og kampen, men likevel holder fast ved Guds makt og trofasthet, er det ikke mindre et tegn på en sterk tro.

Når det her sies at Abraham ikke ble svak i troen, betyr det at han ved Guds kraft vant seier i striden mot sin fornuft, som ville ta håpet fra ham. Han holdt ut i denne kampen, holdt fast ved Guds løfte og håpet i sitt hjerte, og ventet fortsatt på at løftet skulle bli oppfylt, hvor urimelig det enn syntes.

Til slutt ble fornuftens smil forvandlet til et salig smil da han fikk se det med egne øyne: Saras sønn lå foran ham, og den lykkelige moren utbrøt: «Gud har gjort det så jeg må le!» og så videre (1 Mos 21,6–7).

Apostelen forklarer videre hva Abrahams sterke tro besto i, når han sier:

Han tenkte på sitt eget legeme, som alt var utlevd – han var jo snart hundre år – og på at Saras morsliv var utdødd. Han har nok kjent tyngden av sitt utlevde legeme og sine hundre år. Fienden og fornuften har nok minnet ham om at Sara var ufruktbar. Men den sterke troen hans besto i at han ikke tok hensyn til disse nedslående kjensgjerningene, men satte Guds allmakt og sannferdighet opp mot fornuftens innvendinger.

Styrken hans var den urokkelige vissheten: *Gud har sagt det*, «han som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til» (v. 17). *Gud har sagt det*, han som har skapt verdener av intet, og som ikke kan lyve. Det veide tyngre enn hans og Saras «utlevde» legemer. Det var ikke på kraften i disse utlevde legemene han trodde, men på Guds allmakt og sannferdighet.

Å, for et herlig eksempel på tro! Gid vi en gang kunne lære å tro som Abraham! Ja, den som vil være en kristen og holde ut i troen under hele Guds underfulle ledelse, trenger sannelig å øve seg i å se på *Gud, hans egenskaper* og *tilsagn*, og ikke på sin «utlevde» kristendom, sin halvdøde tro, kjærlighet og bønn.

Det kreves for eksempel at du ikke ser på din halvdøde *tro*, men på *Guds trofasthet* ikke på *din* halvdøde kjærlighet, men på *Kristi* kjærlighet; ikke på din kalde og skrøpelige *bønn*, men på *Guds faste løfte* ikke på din kraftløse kamp i fristelsen, men på «Guds veldige kraft», på Guds trofasthet, han som «ikke skal la dere bli fristet over evne».

Men vær sikker på at det krever en hard trosstrid å døde fornuften, som stadig peker på hva vi selv er, gjør eller makter.

«Slik måtte Abraham», sier Luther, «ta sin fornuft helt til fange og døde den da han ville tro Guds løfte om at han og hans ufruktbare kone Sara skulle få en tallrik ætt. For et slikt løfte har sannelig ikke straks falt i smak hos fornuften hans. Fornuften har kjempet mot troen og holdt det for en tåpelig, urimelig og umulig sak at Sara skulle føde en sønn. Derfor er det ingen tvil om at troen og fornuften har stridd heftig om denne saken i Abrahams hjerte. Men til slutt har troen seiret og beholdt slagmarken. Den har overvunnet og hogd ned denne Guds verste og skadeligste fiende, fornuften.

Slik må også alle andre troende mennesker som går med Abraham inn i troens dunkelhet og skjulte mørke, overvinne fornuften og si: Hør, fornuft, du er en dum og blind tosk som ikke forstår det minste av Guds verk! Kom derfor ikke med flere narrestreker og innvendinger. Hold opp med det og ti stille! Våg ikke å dømme over Guds ord, men sett deg ned og hør hva det sier deg! Slik døder de troende dette villdyret som hele verden ellers ikke kan døde. Og dermed gir de vår Herre Gud det aller kjæreste offeret han noen gang kan få, og gjør ham den gudstjenesten han liker best.»

Men det apostelen hadde sagt med ordene «han ble ikke svak i troen», utdyper han enda tydeligere når han legger til:

[29] Noen fortolkere vil se Abrahams tro uten noen svakhet og anfektelse og regner derfor smilet og ordene hans om hans og Saras alder bare som et uttrykk for glede og undring, og slett ikke for at fornuften sa imot. Vi minner derfor om det vi leser i 1 Mos 12,11–13 og 20,2–11. Der ser vi at Abraham ikke var mer hevet over menneskelig svakhet enn at han kunne frykte for at noen skulle slå ham i hjel, og at han ikke tok sin tilflukt til Gud alene, men til sin egen list. Og dette skjedde nettopp i den tiden da han vandret i tro på løftet og ennå ikke hadde fått se det oppfylt.

20–21. Men på Guds løfte tvilte han ikke i vantro, men han ble sterk i sin tro, idet han ga Gud ære. Han var fullt viss på at det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre.

Fornuftens innvendinger kunne ikke få Abraham til å tvile i vantro på Guds løfte. Vantroens fristelser har han nok fått kjenne hardere enn de fleste av

Guds barn. Men han lignet ikke «en bølge på havet, som drives og kastes av vinden» (Jak 1,6). Han lignet derimot «en forstandig mann som bygde huset sitt på fjellgrunn. Og regnet skylte ned, og flommen kom, og vindene blåste og kastet seg mot dette huset. Men det falt ikke, for det var grunnlagt på fjell» (Matt 7,24–25).

Den faste grunnen han bygde sin tro på, var «Guds løfte» – tenk det! – tilsagnet fra den allmektige og sannferdige Gud. Det er da en fast grunn! Derfor ga han ikke fornuftens innvendinger rett, slik at han tvilte, men «han ble sterk i sin tro, idet han ga Gud ære».

Han *ble sterk i sin tro*, og det nettopp gjennom troens prøvelser. Som apostelen sier: «De fikk styrke etter sykdom» (eller: «ble sterke etter svakhet») (Hebr 11,34). Eller som Herren sa til Paulus: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet» (2 Kor 12,9).

Det er krigen som gjør de virkelige stridsmennene. Slik blir også troen styrket nettopp i prøvelser og anfektelse. For den som da bare holder seg til Gud og hans ord, får lære og se mer og mer av Guds trofasthet og makt. Slik har Abraham vokst fra det ene trinnet i troen til det neste og er til slutt blitt meget sterk i troen.

Idet han ga Gud ære. Apostelen sier her at Abraham «ga Gud ære» da han ikke tvilte på Guds løfte, men fortsatte å tro og vente på at det skulle bli oppfylt, hvor umulig det enn så ut for menneskeøyne. Dette er et svært bemerkelsesverdig ord. Den som under tunge trosprøver fortsatt holder Gud for sannferdig i hans løfte og fortsatt håper der det ikke er noe håp, bare fordi *Gud* har gitt løftet, han gir Gud ære. Et slikt menneske erkjenner for alvor at Gud er allmektig og sannferdig.

Luther sier: «Å gi Gud hans rette ære er ikke noe annet enn å holde ham for en trofast og sannferdig, vis, barmhjertig og allmektig Gud, kort sagt å erkjenne ham som den som alene skaper og gir alt godt.» Det er bare troen som gjør dette. Ved vantro tar vi derimot æren fra Gud og gjør ham til et svakt, maktesløst eller troløst vesen. Som Johannes sier: «Den som ikke tror Gud, *har gjort ham til en løgner*» (1 Joh 5,10). Det er jo helt forferdelig. Men slik er vantroen.

«Derfor», sier Luther igjen, «krever vår Herre Gud ikke noe høyere av oss mennesker enn at vi gir ham hans ære og holder ham for vår Gud. Det vil si at vi ikke holder ham for en innbilt og tom avgud, men for en virkelig, sannferdig Gud som tar seg av oss, hører våre bønner, forbarmer seg over oss og hjelper oss i all nød. Når han får det av oss, da har vi av hjertet æret ham som vår Gud. Ja, da har han alt et troende hjerte kan gi ham. Å gi Gud en slik ære av hjertet er derfor sannelig en visdom over all visdom, en (menneskets) rettferdighet over all (menneskelig) rettferdighet, en gudstjeneste over all gudstjeneste, et offer over alle offer.»

Tenkte vi riktig over dette, ville vi nok lengte etter troens gave noe mer enn vi vanligvis gjør. For det burde da være en glede for oss å få gi Gud noe som han virkelig har behag i. Og det gjør vi når vi tror ham på hans ord og tilsagn og dermed gir ham ære. Hvordan Abraham ga Gud ære ved troen, viser apostelen videre når han legger til:

Han var fullt viss på at det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre. Han var dypt overbevist om og gjennomtrengt av den sannheten at han som hadde gitt løftet, også var mektig til å oppfylle det. Med spørsmålet «*Skulle noen ting være umulig for Herren*?» (1 Mos 18,14) hadde Herren fått Abraham til å tenke dypt over at Herren kunne oppfylle hva som helst han lovte, fordi han var selve Skaperen, den Allmektige. For ham kunne jo ingen ting være umulig.

Det var den samme påminnelsen som fikk jomfru Maria til å tro det underfulle budskapet om at hun, som «ikke vet av mann», skulle bli mor til Guds Sønn. Engelen minnet henne om: «*For ingenting er umulig for Gud*» (Luk 1,37). Når vi står overfor så høye ting at de er urimelige for vår fornuft, må troen vår hvile trygt på selve *Guds allmakt*.

Det er ikke å *tro* når man tolker løftet slik at vi fattige, maktesløse og blinde skapninger skal kunne begripe hvordan det skal gå til at det blir oppfylt. Det er jo rett og slett en gudsbespottelse å ville gjøre Gud lik oss falne, maktesløse dårer. Nei, når jeg bare har et ord fra den allmektige Gud, lar jeg det være nok for meg. Da lar troen seg ikke lenger oppholde av fornuftens spørsmål: «Hvordan er det mulig?» Den avviser slike tanker med svaret: «Ingenting er umulig for Gud.»

Det var også nettopp med disse skriftordene og med ordene i teksten vår (v. 21) at Luther og hans trosfeller styrket seg i striden for den rette læren om sakramentene, mot dem som ikke ville tro at sakramentene inneholdt mer enn de kunne forstå.

Men framfor alt må de troende være forberedt på slike *prøvelser*, både for troen på den nåden de har nå, mens de kjenner synd, fristelse og anfektelse, og for troen på at Gud hører bønn og hjelper i all annen nød på veien. Det blir prøvelser der ikke noe mindre enn Guds egen veldige kraft strekker til for å holde troen oppe.

Herren vil selv sørge for at vi får slike prøvelser. For det gjelder hans ære og vår modning i nåden. Jo hardere vi blir prøvd, så vi roper av indre og ytre nød, desto mer blir hans makt og troskap herliggjort når han likevel frelser oss.

Herren sier: «Jeg vil gå fram foran deg, og bakker vil jeg jevne. Dører av kobber vil jeg sprenge, og bommer av jern vil jeg hogge i stykker … *for at de både i øst og i vest skal vite at det er ingen uten meg. Jeg er Herren, og det er ingen annen.* Det er jeg som er lysets opphav og mørkets skaper, som gir lykken og skaper ulykken. Jeg, Herren, gjør alt dette» (Jes 45,2.6.7). «Jeg tar liv og gir liv. Jeg sårer, og jeg leger» (5 Mos 32,39). «*Jeg, jeg er Herren, og uten meg er det ingen frelser*» (Jes 43,11). «Herren tar liv og gir liv, han fører ned i dødsriket og fører opp derfra» (1 Sam 2,6).

Hvor trygt og salig, hvor fast og urokkelig står ikke det mennesket som har en slik Gud og har sin trøst og styrke i hans allmakt og troskap alene! En så trofast og allmektig Gud følger meg i hver stund og på hvert sted, så jeg ikke *kan* flykte fra ham selv om jeg ville.

Han ser mine skjulteste tanker og min mest gjemte bekymring og hører hvert sukk. Og han lover meg selv ved sin evige sannhet: *Kall på meg på nødens dag, så vil jeg fri deg ut, og du skal prise meg*. Hvor trygg og salig er jeg da ikke, jeg som har en slik Gud!

Abraham var et slikt lykkelig menneske. Men han trodde ikke bare på Guds allmakt og sannferdighet. Det som gjorde at han var rettferdig og salig for Gud, var troen på den lovede kvinnens ætt som skulle knuse slangens hode. Det løftet trodde alle de hellige i den gamle pakt på. Men dette får vi høre mer om nå. Apostelen sier:

22. Derfor ble det også regnet ham til rettferdighet.

Apostelen vender her tilbake til sitt hovedemne, rettferdiggjørelsen ved troen. Nå har han beskrevet Abrahams faste tro på løftet (v. 18–21), og så gjentar han det som allerede er sagt to ganger i kapittelet (v. 3 og 9): at Abraham er blitt rettferdiggjort ved denne troen.

Det er viktig å legge merke til denne tankegangen. Ellers kunne det se ut som om apostelen til slutt lærte at Abraham ble regnet rettferdig for sin egen fortjeneste, nemlig for sin faste tro. Den er jo nettopp blitt så høyt prist, og nå legges det til: «*Derfor* ble det også regnet ham til rettferdighet.»

Merk derfor for det første at apostelen nå vender tilbake til hovedspørsmålet. Det ser vi av det som følger (v. 23–25).

For det andre må vi ved slike ord alltid huske hva som var *gjenstanden* for Abrahams tro, hva løftet *gikk ut på*. Det viktigste i det var den lovede Frelseren. Abraham var en av de troende i den gamle pakt som «ventet på Israels trøst», og som trodde på det første løftet om den hellige kvinneætten, han som skulle knuse slangens hode (1 Mos 3,15).

Dette løftet ble gitt på ny til Abraham særskilt, med ordene: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes.» Og Kristus sa uttrykkelig: «Abraham, deres far, frydet seg til å se *min dag*. Og han så den og gledet seg» (Joh 8,56).

Når vi vet og tenker over dette, forstår vi at meningen i dette verset er denne: Abraham trodde ene og alene på den lovede Frelseren. Det var ikke den egenskapen hos Abraham at han trodde, eller noen annen dyd hos ham, som gjorde ham rettferdig, men at han trodde på den kommende Forløseren. Derfor ble troen hans regnet ham til rettferdighet. Men om dette er det talt mer utførlig under v. 3.

Dessuten må vi huske at det store hovedspørsmålet i dette og det forrige kapittelet egentlig er dette: Blir mennesket rettferdiggjort for noe det selv er eller gjør, eller skjer det av *nåde ved troen*? Allerede i v. 2 og 3 stiller apostelen vår *fortjeneste* og *troen* opp mot hverandre som motsetninger, i v. 4 *nåde* og *skyldighet*, i v. 5 *gjerninger* og *tro*. Og i v. 16 sier han uttrykkelig: «*Derfor fikk han løftet ved tro, for at det kunne være av nåde*.»

Hvordan kan da noen tro at apostelen her ville si at selve troen og dens fasthet var den *fortjenesten* som Gud rettferdiggjorde Abraham for? Han setter jo selv troen opp som motsetning til fortjeneste, og troen er en tilflukt til *nåden* (v. 16). Da kan meningen bare være den som allerede er sagt: Fordi Abraham trodde på løftet, som handlet om Kristus, altså trodde på Kristus, ble han rettferdiggjort ved troen.

23–24. Men ikke bare for hans skyld er det skrevet at det ble tilregnet ham. Det er skrevet også for vår skyld som skal få rettferdigheten tilregnet, vi som tror på ham som reiste Jesus, vår Herre, opp fra de døde,

Her sier apostelen at det Skriften forteller om Abrahams rettferdiggjørelse, ikke bare gjaldt ham. Det ble skrevet til lærdom for alle mennesker og skal brukes ikke bare om Abraham, men om alle troende. Apostelen forebygger her den tanken at denne veien til rettferdiggjørelse bare var gitt Abraham. Tvert imot, sier han, skal den være et forbilde og mønster for alle tider og folk.

Det første vitnesbyrdet i Skriften om at en synder blir rettferdiggjort, er nettopp dette om Abraham. Riktignok er også andre helt fra verdens begynnelse blitt rettferdiggjort på samme måte, men Abrahams rettferdiggjørelse ved troen er den første som er uttalt med så uttrykkelige ord.

Av dette ser vi at allerede Bibelens første beskrivelse av hvordan en synder blir rettferdiggjort, sier uttrykkelig at det skjer ved *tilregning* og blir tatt imot av mennesket bare ved *troen*. Måtte enhver tenke over dette! Det ble skrevet «også *for vår skyld* som skal få rettferdigheten tilregnet», når også vi tror på Kristus. Måtte vi ikke la *andre* alene tro og frelse sin sjel, mens vi selv går tapt til evig fordømmelse!

Med ordene «*for vår skyld*» tar apostelen med *alle* mennesker som fra nå av og til den ytterste dag vil søke Guds nåde. Også *for vår skyld*, for *min* og *din* skyld, ble det skrevet at rettferdigheten skal tilregnes *også oss* så vel som Abraham, når også vi tror på Kristus slik han gjorde.

Vi som tror på ham som reiste Jesus, vår Herre, opp fra de døde. Her blir Gud betegnet bare ved dette, at han reiste Kristus opp fra de døde. Det er nevnt, ikke bare fordi Abraham trodde at Gud kunne «gjøre de døde levende» og oppfylle løftet om en tallrik ætt enda både hans og Saras legemer var utlevd, men fordi vår tro må hvile på ham som ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse. Det ser vi av det neste verset.

Den som skal bli frelst ved troen, må ikke bare tro på en allmektig Gud, men nettopp på at Kristus ble reist opp fra de døde. Han må tro på evangeliet om Kristi død og oppstandelse.

25. han som ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse.

Det er dette ordet Luther kaller «et knippe som inneholder hele den kristne tro». Derfor satte han det også som overskrift i De schmalkaldiske artikler, «som grunnlag for den første og viktigste artikkelen, som ingen kristen kan vike fra eller gi etter noe av, om så himmel og jord og alt annet styrtet sammen». Apostelen har nøye tenkt gjennom det han har skrevet her, derfor må også vi se oppmerksomt på det. Som allerede nevnt inneholder det i korthet de store hovedstykkene i Kristi forsoningsverk, og måten det er delt inn på, er særlig verd å merke seg.

Apostelen sier at Kristus ble *gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse*. Når han setter *gitt* og *reist opp* mot hverandre, skjønner vi at det med ordet «gitt» menes gitt i *døden*.

Nå vet vi at Skriften ellers overalt framstiller Kristi *død* som grunnen til vår rettferdiggjørelse (se 3,24.25; 5,9; 2 Kor 5,21; Ef 1,7; 1 Joh 1,7). Vi vet også at forsoningsverket hans virkelig var fullført med den. Det lot Kristus oss forstå da han ropte på korset: «*Det er fullbrakt!*» Derfor må vi tenke nærmere over hva apostelen kan mene når han her sier at Kristus ble *gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse*.

Meningen er uten tvil denne: I sin død var Kristus en syndebærer, lastet med alle verdens synder, og dem betalte han med sitt liv. I sin oppstandelse ble han som vår Borgen rettferdiggjort og førte fram «en evig rettferdighet» (Dan 9,24), liv og uforgjengelighet.

I sin død ble han «gjort til synd for oss» og til en «forbannelse». Slik løste han oss fra syndens skyld og lovens forbannelse, idet han gjorde fyllest for Guds rettferdighet og led den døden som var syndens lønn. Men hans oppstandelse var rettferdighetens og livets seier over synden og døden, og den kronet og beseglet hans fullførte forsoningsverk for alle mennesker og ånder.

Som vår mellommann og Borgen, den siste Adam, hadde han påtatt seg å svare for alle våre synder, lide den straffen vi hadde fortjent, og oppfylle det Guds rettferdighet krevde. Alt dette fullførte han da han ofret seg selv og løste oss ut med sitt blod.

Men ved sin oppstandelse har han ikke bare gitt alle mennesker et bevis på at han led og døde som den hellige og Guds Sønn for andres synder og ikke for sin egen skyld. Den viser også at Faderen fullt ut hadde godkjent den betalingen for våre synder som han hadde tatt på seg. Skriften sier jo at han ble «levendegjort i Ånden» og dermed også «rettferdiggjort i ånd» (1 Pet 3,18; 1 Tim 3,16), det vil si frikjent for all den skyld, straff og dom som han hadde tatt på seg som menneskenes Borgen.

Men han sto så helt i vårt sted for Guds dom som om hele menneskeslekten hadde gjort og lidt det han gjorde og led – «idet dette er avgjort: *Én* er død for *alle*, og derved har *de alle dødd*» (2 Kor 5,14). Derfor gjelder det samme om hans oppstandelse. For Guds øyne var vi alle innesluttet i ham, så han sto opp *rettferdiggjort for alle*, som om vi alle hadde stått opp rettferdige.

Derfor kalles han også *Herren, vår rettferdighet*. Kristi oppstandelse er altså i aller egentligste forstand grunnen til vår rettferdiggjørelse. Det er sikkert dette apostelen har villet si med ordene om at Kristus ble *gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse*.

Men ved sin oppstandelse gikk Kristus også inn i det *evige* presteembetet. I det trer han stadig fram for Guds åsyn for vår skyld, og står i vårt sted, «en rettferdig for urettferdige».

Dette blir særlig forklart i Hebreerbrevet, der Kristus blir framstilt som «yppersteprest etter Melkisedeks vis» med «et prestedømme som ikke kan forandres» (Hebr 7,24). «Men en hovedsak ved det vi her taler om, er dette: *Vi har en slik yppersteprest som satte seg ved høyre side av Majestetens trone i himlene, en*

som gjør prestetjeneste ved helligdommen, det sanne tabernakel» osv. «For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som var gjort med hender og bare er et bilde av den sanne helligdommen. Han gikk inn i selve himmelen *for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld*» (Hebr 8,1.2; 9,24).

Merk deg dette: Han trer nå fram for Guds åsyn for vår skyld. Dette er sannelig vår fullkomne rettferdighet for Gud. Men hva er det vi hører her? Står Kristus for Guds åsyn *for oss*? Er det sant? Da gjelder vi sikkert mer for Gud enn vi har tenkt. Da har vi en høy og fullkommen rettferdighet i hans øyne. At Kristus alltid står i vårt sted hos Faderen og utfører gudstjenesten for oss som vår yppersteprest, det er, sier vi igjen, sannelig vår fullkomne rettferdighet. Slik ser vi at vår rettferdiggjørelse i alle henseender er grunnet på Kristi oppstandelse.

La oss nå tenke over hvilken nytte vi bør ha av dette ordet om Kristi død og oppstandelse. For det første burde det sannelig vekke et menneske som sover i synden, og få det til å besinne seg, nettopp fordi innholdet er så stort og av en slik art.

For å synde mot nåden ved å forakte og forkaste den er langt verre enn å bryte lovens bud. «Har noen brutt Mose lov», sier apostelen, «da dør han uten barmhjertighet på to eller tre vitners ord. Hvor meget verre straff tror dere da den skal aktes verd, som har trådt Guds Sønn under føtter?»

Den som tror og bekjenner at Gud har gitt sin Sønn i døden for våre synder, men likevel fortsetter å leve i synden, i verdens og djevelens tjeneste, og ikke hyller Sønnen og blir hans for hele sitt liv, han «tråd Guds Sønn under føtter». Han er sannelig uten unnskyldning, og «rettferdig er den dommen» som rammer ham.

«For dersom vi synder med vilje etter at vi har lært sannheten å kjenne, da er det ikke lenger tilbake noe offer for synder, men bare en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,26–31). «Og et annet sted: Herren skal dømme sitt folk. Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender!» Tenk på dette når du igjen går til dine synder – og siden, når du legger deg til å sove!

Men den som søker sin sjels frelse, finner her alt den trenger til liv og salighet, selv om den var den mest ulykkelige synder. La oss se hvordan dette ordet da skal tjene oss. Kanskje har du en ond samvittighet fordi gamle synder begynner å våkne og plage deg. Nye avvik fra rettferdighetens vei, etter at du har fått så mye nåde, dømmer deg. Hjertet er ikke rett oppriktig, men fullt av ondskap og falskhet, og i det skjulte skjelver du for den Gud du vil søke nåde og frelse hos.

Kom da og se her hva Gud har gjort for å bøte på all denne elendigheten. Hvordan er Gud sinnet? Her står det at denne store Gud, som du skjelver for, har gitt sin Sønn i døden for våre synders skyld. Da Herodes, Pilatus og hedningene sammen med Israels folk samlet seg mot Herren, var det for å gjøre det som var besluttet i Guds råd og forutsagt i Skriften. Det sa Kristus uttrykkelig: «Skulle jeg ikke drikke det begeret *Faderen* har gitt meg? Men hvordan skulle da Skriftene bli oppfylt?» (Joh 18,11; Matt 26,54).

For *hvem* ble han da gitt i døden? Sannelig ikke for sin egen skyld, for han var hellig og Guds Sønn. Heller ikke for englenes skyld, for de er gode og rettferdige.

Nei, sannelig for *vår* skyld, som det står i teksten vår. Var det da for vår godhet og fromhet? Nei, sier apostelen, men *for våre overtredelser*.

For *våre* overtredelser. Hvem og hvor mange har del i det? Kristus sier selv: «For så har Gud elsket *verden* at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.» Og videre: «mitt kjød, som jeg vil gi for *verdens* liv».

Døperen Johannes sier: «Se der Guds lam, som bærer bort *verdens* synd!» Og apostelen Johannes skriver: «Han er en soning for våre synder, og det *ikke bare for våre, men også for hele verdens*.» Dette kan altså ikke bare gjelde noen bestemte mennesker, men sannelig *alle*, også deg.

Kan du ikke tro at det gjelder deg, fordi du ikke er så from og god som de rette hellige har vært, så har du ikke lagt riktig merke til ordene. Her står det at han ble gitt «for våre overtredelser», «ikke bare for våre, men også for *hele verdens*». Og hva mener Skriften med *overtredelser*? Ordet i teksten vår betyr egentlig å vike til side fra veien Guds bud viser. Synd er ulydighet mot Gud, derfor betyr synd i alminnelighet å bryte Guds hellige lov (1 Joh 3,4).

Det er dette som gjør at synden trykker og piner samvittigheten så tungt. Man må innrømme at man har brutt Guds hellige bud, at man har kjent Guds vilje og likevel ikke gjort den, at man har visst hva Gud forbyr, og likevel gjort det, og at man bærer i sitt hjerte det som strider mot Guds ord. Det er dette som kalles overtredelse.

Men nå sier teksten vår at han nettopp ble «gitt for våre *overtredelser*», det vil si som et soningsoffer. Og dermed «fant han en *evig forløsning*», en evig nåde. Det var også den eneste utveien til vår frelse. «Fordi det er en evig synd i vårt kjød, var det nødvendig at Kristus ved sin død vant oss en evig nåde» (Luther). Lovet være Herrens navn!

Men det er ikke nok med at vi ved hans død er evig fri fra forbannelsen over våre synder og fra lovens forbannelse. Ved hans oppstandelse har vi også en helt fullkommen rettferdighet for Gud, fordi *han* er rettferdig og *trer fram for Guds åsyn for oss*.

Dette må vi skrive dypt inn i hjertene våre og bare *tro* – for i oss selv vil vi bare kjenne det motsatte, bare synd og fordømmelse. Bare tro, akkurat som Abraham, som med sitt «utlevde legeme» i så mange år bare trodde på ham som «gjør de døde levende», og var «fullt viss på at det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre».

Slik må også vi vandre i troen. Vi ser og kjenner all synd og styggedom i oss og kjenner hvor skrøpelig vår kristendom er, men vi vet at vi midt i alt dette er helt syndfrie og rettferdige for Gud, bare på grunn av Guds usvikelige ord om Sønnen.

Da skal vi sammen med apostelen trosse alle lovens, samvittighetens og djevelens trusler og si: «Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som *er død*, ja, mer enn det: som også *er blitt reist opp*, som også er *ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss*.» Gud være takk for sin usigelige gave! – og også for den lærdom og trøst han har gitt oss i dette kapittelet!

Tillegg til forklaringen av Rom 4,1–3

Hvordan apostelen Jakob bruker Abrahams eksempel

Apostelen Jakob siterer i Jak 2,23 det samme utsagnet av Moses som Paulus gjør her: «Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet.»[30] Dette ordet ble oppfylt, sier han, ved at Abraham ble rettferdiggjort av gjerninger da han ofret sin sønn Isak på alteret. «Du ser at troen virket sammen med hans gjerninger, og at troen ble fullkommen ved gjerningene», sier han.

Til slutt trekker han denne slutningen av det: «Dere ser at et menneske blir rettferdiggjort ved gjerninger, og ikke bare av tro» (v. 24). Dette ser jo ut til å stride helt mot Paulus' lære om det samme.

Det har ofte voldt stort bry for dem som har forstått Guds frelsesråd, men tilfeldigvis har oversett Jakobs hensikt og ment at han var i strid med Skriftens store hovedlære. Det gjaldt ikke bare Luther, men også noen kirkelærere i det 2. og 3. århundre, som derfor holdt Jakobs brev for uekte.

Og slik burde det også regnes, ja, forkastes helt og tas ut av Den hellige skrift, dersom det stred mot den store hovedlæren som Gud har forkynt fra verdens begynnelse. «Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» (Gal 1,8).

Men vi skal snart se at Paulus og Jakob ikke er så uenige som det ser ut ved første øyekast. Det er ikke saken, men uttrykksmåten som er forskjellig. Legg bare merke til dette:

1. Både Paulus og Jakob sier med Moses at «Abraham trodde Gud, og det – *det* – ble tilregnet ham som rettferdighet». Jakob benekter altså ikke denne sannheten. Men hva mener han da når han sier at dette ordet ble oppfylt da Abraham ofret sin sønn?

Se på sammenhengen! Han sier uttrykkelig at han taler til de «tomme mennesker» som sier at de tror, mens gjerningene deres viser det motsatte. Kan en slik «tro» frelse noen? Så viser han til det beviset Abraham ga på at troen hans var virkelig, da han ofret sin sønn. Og om dette beviset sa Herrens engel: «*Nå vet jeg at du frykter Gud.*»

Jakob kaller denne erklæringen rettferdiggjørende, og det kan den jo også kalles, om enn i en særskilt betydning. Jakob taler altså ikke om det som blir fortalt i 1 Mos 15,6, nemlig at Abraham egentlig ble rettferdiggjort, men om det som står i 1 Mos 22,12: at Gud erklærte Abraham for rettferdig da han ofret Isak. Det er forklaringen på det vanskelige ordet om at Abraham «ble rettferdiggjort av gjerninger». Jakob legger jo til: «da han ofret sin sønn Isak på alteret».

Han mener ikke at Gud tilga Abraham hans synder og tok ham inn i nåden på grunn av denne gjerningen. Det hadde allerede skjedd før (1 Mos 15,6), og Abraham var allerede «Guds venn». Jakob mener bare at Abraham fikk Guds vitnesbyrd ved gjerningen (1 Mos 22,1–18).

1. Paulus og Jakob har hver sin hensikt når de viser til Abrahams eksempel. Paulus kjemper mot den vantroen som får de egenrettferdige til å håpe at de kan bestå for Gud ved sine egne gjerninger.

Jakob kjemper mot den vantroen som får falske bekjennere til å håpe at de skal bli rettferdige ved en slik tro som de har felles med de onde åndene (v. 19). Det er

en tro som ikke varmer og nærer hjertet mer enn den som fryser og sulter, blir varm og mett av at noen bare sier: «Varm dere og spis dere mette!» men ikke gir dem det legemet trenger (v. 16).

Hos Paulus sikter ordet «rettferdiggjort» til selve rettferdiggjørelsen. Den skjer før troen har vist seg i gjerning, så snart troen på Kristus blir tent i hjertet. Hos Jakob sikter ordet «rettferdiggjort» til det vitnesbyrdet Gud ga Abraham om at troen hans var ekte, da han hadde bevist den med sin gjerning. På samme måte har også Kristus brukt Abrahams eksempel i Joh 8,39: «Var dere Abrahams barn, da gjorde dere Abrahams gjerninger.» Abraham, som var rettferdig ved troen, har ved gjerninger bevist at han var det.

Vi vet også hvordan Kristus på den ytterste dag bare skal tale om gjerninger, gjerninger som har vist at «de rettferdige» har vært slike som ved troen har elsket ham og for hans skyld tjent hans minste. Der troen ikke bærer noe slikt, er den «død i seg selv». Dette er alt Jakob ville bevise.

Og Paulus lærer det samme like alvorlig, for eksempel i Rom 6 og mange andre steder, og sier uttrykkelig: «For i Kristus Jesus betyr det ikke noe om en er omskåret eller uomskåret, her gjelder bare tro, virksom ved kjærlighet» (Gal 5,6). Og Jakob sier nettopp her: «Troen virket sammen med hans gjerninger» (Jak 2,22).

1. Når Jakob sier at Abrahams tro «ble fullkommen ved gjerningene», betyr ikke det at troen i seg selv ikke er fullkommen før den viser seg i gjerninger. Jakob har sett på treet med hele dets vekst under ett. Et tre viser seg først å være et godt tre når det står prydet med sine gode frukter. Likevel var det det samme gode treet allerede om våren, fordi det hadde den art at det bar god frukt.

Slik er også troen i seg selv fullkommen så sant den har den art at den virker kjærlighet og gode gjerninger – fullkommen allerede før de viser seg. Og det sikre er at gjerningene ikke er med på å rettferdiggjøre.

Jakob har nemlig ikke lært at troen og gjerningene sammen skal bidra til samme mål, så troen gjør den ene halvdelen og gjerningene den andre. Han har vist at de har hvert sitt mål. Han sier jo at «troen virket sammen med hans gjerninger» (v. 22), men ikke at gjerningene virket sammen med troen hans. Troen har altså vært der før gjerningen, tatt imot nåde og rettferdiggjørelse og virket kjærlighet og gjerninger. Da har ikke gjerningene vært årsak til troen, og det er den store hovedsaken i dette spørsmålet.

[30] Med apostelen Jakob menes her uten tvil Herrens bror Jakob.

Kapittel 5

Dette kapittelet har to hoveddeler. I den første priser apostelen den salige tilstanden de rettferdiggjorte er i: De har fred med Gud og et grunnfestet håp om den evige herlighet. Derfor blir også all trengsel i denne tiden forklart for dem på en trøstende måte. Og alt dette har de på grunn av Guds uforlignelige kjærlighet, slik den er vist i Kristi forsoning. Ved den er de frelst fra vreden og roser seg av Gud (v. 1–11).

I den andre delen viser apostelen oss den store hovedtanken i Guds råd til vår frelse. Han stiller de to stamfedrene opp mot hverandre, den ene for synden og døden, den andre for rettferdigheten og livet, nemlig Adam og Kristus. Han viser også at loven slett ikke opphever dette frelsesrådet. Tvert imot skulle loven bare opphøye det ved å åpenbare syndens makt, for over den makten skulle rettferdigheten og nåden vise seg å være mye mektigere (v. 12–21).

Apostelen har i det foregående bevist at alle mennesker er under synd, og at ingen kan bli rettferdig ved loven, men at vi blir rettferdiggjort bare av nåde ved troen på Kristus. Nå opphøyer han denne troens rettferdighet enda mer ved å vise hvilke herlige frukter den bærer. Men det gjør han her bare med en kort antydning. Den utførlige framstillingen kommer i kapittel 8. Her viser han *hvor lykkelige de menneskene er* som er blitt rettferdiggjort ved troen. Han begynner slik:

1–2. Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåden som vi står i. Og vi roser oss av håp om Guds herlighet.

Her uttaler apostelen straks *de to store hovedstykkene* i den saligheten som følger av at Gud tar imot og rettferdiggjør et menneske. Det første er den evige *nåde og vennskapet med Gud* allerede her i tiden, og det andre er *håpet om herlighet hos Gud* når tiden er slutt.

Og alt det andre apostelen priser i den første delen av kapittelet – at vi også roser oss av trengslene, at Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter, at Den Hellige Ånd ble gitt oss, og at vi roser oss av Gud selv – alt dette er bare naturlige følger av disse to store hovedskattene.

Men hvem er så det lykkelige mennesket som eier alt dette? Det forklarer apostelen aller først når han begynner slik:

Da vi nå er rettferdiggjort av tro. For det første legger vi merke til at han ikke sier: «Når vi har gjort så godt vi kan, skal Gud ikke kreve mer av oss, men gi oss sin nåde og fred.» Nei, han sier: «Da vi nå er *rettferdiggjort*» – altså da vi er blitt *rettferdige*. Helt *rettferdige* må vi være, det vil si fullkomne overfor Guds hellige lov. Med noe mindre er Gud ikke tilfreds. Det har apostelen bevist utførlig i det foregående, og han har sagt det særskilt i 2,13 og Gal 3,10.

Men for det andre sier han heller ikke: «Når vi i oss selv er blitt slik vi bør være etter loven, når vi har nådd en slik fullkommenhet i hjertets og livets helliggjørelse at loven og samvittigheten ikke lenger anklager oss» – altså når vi er blitt rettferdige i oss selv. Nei, han sier: «rettferdiggjort *av tro*». *Av tro*, sier han, altså rettferdige i *en annens* fullkommenhet.

Hvordan det går til, hva *troen* er og hva den griper om, har han vist i forrige kapittel. Der sier han for eksempel i v. 5: «Den derimot som ikke har gjerninger, men *tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige*», og i v. 25: «han som ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse».

Rettferdiggjort av tro er vi som kjenner oss selv ugudelige, men har all vår trøst i ham alene, han «som rettferdiggjør den ugudelige». Vi er blitt fortapt med alt vårt eget arbeid på å bli bedre, med anger, bønn og helliggjørelse. Men til sist har vi funnet hele vår rettferdighet i ham som døde og sto opp for oss, slik at han nå er blitt vårt *alt*, vår skatt og vår lovsang.

Hva du ellers måtte være, og hvordan du ellers måtte ha det: Er du bare en av disse elendige og har din hjertetrøst mot syndene i Kristus, da er også du en av dem apostelen taler om her, og alt han priser her, hører deg til (jf. 4,24).

Fred med Gud. Dette er den første store hovedskatten. «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi *fred med Gud*», eller hos Gud. Vi er kommet tilbake til hans nåde og vennskap. Krigen er slutt, freden er sluttet.

Mange som forstår disse ordene, bruker dem ofte også om den *indre freden* og *samvittighetsroen* en sjel får ved troen på syndenes forlatelse. Men ordlyden i grunnteksten viser at «fred med Gud» her egentlig betyr *fredsforholdet mellom Gud og mennesket*, slik det blir til ved rettferdiggjørelsen. Ved den er «Guds vrede», som blir over den som ikke vil tro på Sønnen (Joh 3,36), opphevet, og Guds evige vennskap er kommet i dens sted.[31]

Men siden troen nettopp rommer en bevissthet om dette, følger den salige freden i sjelen. Den er en av troens første frukter, og sammen med rettferdigheten utgjør den Guds rike i mennesket. Som Skriften sier: «Guds rike er … rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd» (Rom 14,17). Derfor blir også Kristus, kongen i dette riket, framstilt ved Melkisedek i *Salem*, som betyr rettferdighetens konge i fredens rike (se Hebr 7).

Altså: *Hjertets fred* følger visst der man har fått «den evige rettferdighet», og derfor kan man godt tale om den freden også ut fra dette skriftordet. Men først må vi se på hva teksten egentlig sikter til: freden med Gud, det guddommelige *vennskapet* han omfatter den troende med som sitt elskede barn som er kommet hjem (Luk 15,20–24).

Også denne teksten viser at hvert menneske som ikke er blitt rettferdiggjort ved troen, er under Guds vrede og dom til døden. For et skapt vesen finnes det ikke noe mellomrom mellom vreden og vennskapet hos Gud. Er det sant som apostelen sier her, at vi har fred med Gud bare når vi er blitt rettferdiggjort ved troen, da må det følge at den som ikke er blitt rettferdiggjort ved troen, er under Guds vrede og står i et krigsforhold til sin Skaper.

Dette skal vi forstå slik: Mennesket har falt fra Gud og gjort opprør mot sin konge. Likevel er denne synden og alle menneskets synder utslettet med Mellommannens blod, den krenkede rettferdigheten har fått fullt oppgjør, og Gud er i seg selv forsonlig og faderlig sinnet mot *alle* mennesker. «Det var Gud som i Kristus forlikte *verden* med seg selv», og «vi ble forlikt med Gud ved hans Sønns død, da *vi var fiender*».

Men saken er denne: Så lenge de frafalne ikke legger ned våpnene og vender tilbake i lydighet mot sin konge, tilbake til nådestolen han har reist, må hans dom hvile over dem.

Legg merke til hvordan Kristus taler i Joh 3: «For så har Gud elsket *verden* at han ga sin Sønn, den enbårne, for at *hver den som tror på ham*, ikke skal *fortapes*, men ha evig liv.»

Den som derimot ikke tror, skal altså fortapes. Det legger han også til i v. 18: «Den som ikke tror, er *allerede dømt*, fordi han ikke har *trodd på Guds enbårne Sønns navn*.» Og i v. 36 sier døperen Johannes: «Den som ikke vil tro Sønnen, skal ikke se livet, men *Guds vrede blir over ham*.»

Vi merker hvordan alt beror på *troen* eller *vantroen*. Gud er forlikt. Han tilregnet dem ikke deres overtredelser. Han lengter og ser etter sin fortapte sønn. Det eneste som mangler, er at sønnen kommer tilbake. Derfor ber også apostelen i Kristi sted: «La dere forlike med Gud!» Bare dette står igjen. Men skjer ikke dette, at man «hyller Sønnen», da blir han vred, «hans vrede kunne bli opptent», og man skal «gå til grunne på veien» (Sal 2,12).

Dette gjelder ikke bare de grove, frekke synderne. At de foraktere som ikke engang spør etter Herren, har Guds vrede over seg, forstår vi lett. Nei, Skriften lærer like bestemt at også et annet menneske blir under den samme vredesdommen: det som er vekket til uro og redsel for Gud, men likevel ikke flykter til nådestolen og søker rettferdigheten ved troen.

Stikk i strid med Guds ord innbiller det seg at det kan gjøre sin skyld mindre og mildne Guds vrede ved sin egen fromhet. Om det så arbeidet seg i hjel med egne gjerninger, er alt forgjeves så lenge det ikke underordner seg Guds rettferdighet og hyller Sønnen, men prøver å stille opp sin egen rettferdighet med anger, bønn, forsakelse og mye annet av samme slag.

Alt er forgjeves. Den hellige Guds krav blir ikke oppfylt, hans lov blir alltid brutt på ny, og hans rettferdighet får ikke sitt. Det står aldri slik til som det burde med menneskets kjærlighet til Gud. Det elsker ham ikke fullkomment «av hele sitt hjerte». Det står ikke slik til som det burde med kjærligheten til nesten, for det er alltid seg selv nærmest. Og det står ikke slik til som det burde med hjertets renhet, med oppriktigheten, med hatet til all synd og så videre. Guds hellighet får altså ikke sitt.

Og til sist, det som er verre enn alt annet: Det strider mot Guds evige utvelgelse (Ef 1,4) og mot Lammets ære. Det «tråkker Guds Sønn under føtter og forakter paktens blod». Med dette alene drar det over seg Guds forferdelige vrede, og da blir det «forferdelig å falle i den levende Guds hender» (se Hebr 10,28–31). Altså er alle mennesker under synden, vreden og dommen så lenge de ikke har søkt forlikelse ved Kristus alene.

Helt annerledes er det med dem som har søkt denne forlikelsen og er «rettferdiggjort av tro». De har sett alt sitt eget arbeid bli til skamme, og som fortapte har de gitt Gud æren og flyktet til forløsningen i Kristus Jesus. Så er de av Gud selv blitt rettferdiggjort, frikjent for alle sine synder og kledd i Kristi rettferdighet.

I ham har Gud fått fullt ut sitt, i ham er loven fullkomment oppfylt og fiendskapet fullstendig drept, og den evige nåden er igjen bredt ut over mennesket. Nå er det fred med Gud, nå er det slutt på all vrede og slutt på all tilregning av synd. Nå er det bare vennskap, den beste kjortelen, gledesmåltid og barnekår igjen!

Den troende sjel tilhører ikke lenger seg selv og står aldri mer til ansvar for seg selv. Nei, *han* alene «åpenbares for Guds åsyn for vår skyld». Alt som ennå mangler hver dag, har han fylt opp. Sjelen er «rettferdiggjort av tro» og er alltid rettferdig i «Den Elskede».

Tenk da, for et vennskap! Gud, som i seg selv er den evige *kjærlighet*, ser nå igjen sitt barn kledd i all den rettferdighet og det velbehag som han selv la ned i mennesket ved skapelsen. Ja, han ser det kledd i noe enda høyere, nemlig det velbehaget Faderen har i den enbårne Sønn.

Når Gud nå ser oss bare i ham som i all sin guddommelige fullkommenhet *åpenbares for Guds åsyn for vår skyld*, da er det vel ikke slik vi så ofte mener, at Gud med nød og neppe tåler oss på grunn av våre synder.

Det er tvert imot slik Skriften lærer: Han tilregner oss ikke engang syndene som synder (4,8), men ser oss bare i Kristus. Derfor skal han «glede seg over» oss (Jes 62,5), vi er helt og fullt benådet «i Den Elskede» (Ef 1,6), og også vi er «*Herrens elskede*», som «trygt bor hos ham» (5 Mos 33,12). For vår rettferdighet og det at vi er til behag for Guds øyne, er ikke vårt verk, men Guds eget, og Gud ser alltid med velbehag på det han selv har gjort.

Det store spørsmålet er bare om vår rettferdighet helt og alene er Kristi verk, eller om den for en del består av vårt eget. Består den av noe vi selv er og gjør, da er det straks «flekk og rynke».

Men blir bruden sett bare i ham som er elskelig, da er hun «uten flekk eller rynke eller noe slikt» (Ef 5,27). «Alt er vakkert ved deg, min kjæreste. Det er *ikke noen lyte* på deg» (Høys 4,7). Slik måtte det også være når Kristus kunne si: «Den som er badet, … er jo *helt ren*.» Tenk da, for en fred og for et vennskap vi har med Gud, som er kjærligheten selv!

Men her er det også nødvendig å legge merke til ordet «har»: «vi *har* fred med Gud». Apostelen sier ikke at vi *føler* fred med Gud, men at vi *har* fred med Gud. Dette må vi holde fast ved i tro på Guds løfte, selv om Gud skjuler seg for oss, loven anklager oss, samvittigheten dømmer oss skyldige, og djevelen skyter

sine brennende piler inn i hjertet. Da må vi lide de bitreste anfektelser og kan ikke føle vennskapet med Gud.

Dette må alle Guds barn gjennomgå: De *kan ikke føle nåden* i *hjertet*, men bare mørke, tørke og død. Da gjelder det å *minnes* hva Gud har gjort og lovet oss, og som Abraham med en sterk tro «gi Gud æren» og holde fast på at han er trofast og sannferdig.

Nå kunne noen innvende: «Det er jo sagt før at fred med Gud også gir oss en salig fred og samvittighetsro. Hvordan kan vi da føle det motsatte, om vi virkelig eier denne freden med Gud?»

Dette spørsmålet er svært viktig, og vi gjør vel i å undersøke litt grundigere hvordan det står til med vår fred. Merk deg derfor først: Vår indre fred må bygge på et stort og salig forhold, nemlig at vi har Guds nåde og vennskap. Men dette må vi vite av *Guds faste ord og løfte*, enten vi føler noe av det i hjertet eller ikke.

Visst kan vi også av og til smake hvor god Gud er, når han lar «fred komme … som en flod» (Jes 66,12) og gir sjelen sitt umiddelbare vitnesbyrd: *Du er min*. Men ingen må tro at vi alltid skal få en slik følelse av nåden. Tvert imot hører det med til Guds egen måte å øve troen på at han skjuler sin nåde og later som om han ikke vil ha noe med oss å gjøre.

Hvordan kan vi da ha fred? Jo, da gjelder det *med stadig tro å holde fast* på det Gud likevel har gitt og lovet oss i sin elskede Sønn, *og tenke på* at Gud er trofast, og at nådepakten er en «*evig* pakt» (Jes 55,3; 54,8), hvordan følelsene og erfaringene enn skifter.

Og når jeg så kan tro at alle mine synder er tilgitt, og at Gud er meg nådig, da har jeg en salig fred i sjelen. Da taler jeg med Gud som med en forsonet og kjærlig Far. Da skjelver jeg ikke for dommen og evigheten, men er overbevist om at min fred skal nå sin høyeste høyde når jeg får se ham som skal komme i skyen på samme måte som disiplene så ham fare opp til himmelen, også med merkene etter korsfestelsen i hendene og siden.

Ved å vise fram disse merkene og si: «Fred være med dere!» ga han sine urolige disipler freden tilbake (Joh 20,19–20). Denne freden har vi bare ved at «vi er rettferdiggjort av tro». Vi skal altså ha både vår rettferdighet og vår fred bare av *tro*.

Den troende blir trøstet når Kristus åpenbarer seg, men den vantro blir først da virkelig forferdet. «Se, han kommer med skyene, og hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham. Og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham» (Åp 1,7). Dette er et tegn på hvordan det står til med sjelen. Som Luther sier: «En god samvittighet har fred når Gud er nær, men skjelver når Gud synes langt borte.» Den troende gleder seg over at alt Skriften sier om Kristus, er sant. Den vantro skjelver nettopp ved den tanken.

Gi godt akt på dette tegnet! Det vitner om hvordan du egentlig har det med Gud: om du har gjort opp med dommeren, om du pleier å tre fram for nådens trone og bekjenne dine synder der og søke forlikelse, eller om du tvert imot holder deg borte fra Gud og ikke bekjenner dine synder for ham.

David hadde det ikke godt da han holdt seg borte fra Gud og ikke bekjente sin synd for ham (Sal 32,3–4). Men han fikk fred da han bekjente sine synder og fikk

tilgivelse, så han av hjertens glede kunne synge: «Salig er den som har fått sin overtredelse forlatt» osv. (v. 1).

«Derfor, la hver from be til deg den tid du er å finne. Visselig, når store vannflommer kommer, til ham skal de ikke nå» (v. 6). Med dette lar han oss forstå at de helliges fred ikke består i at de ikke har noen synd, men i at de bekjenner sine synder og får tilgivelse.

Samvittighetsfreden beror altså på syndenes forlatelse, mens en redselsfull skjelving for Gud vitner om en uforlikt tilstand. Men vi skal ikke forstå dette som om *all* skjelving for Gud vitner om en slik tilstand. Davids salmer og alle de helliges historie viser at Gud kan tukte sine hellige så hardt at de ikke føler annet enn at Gud er vred på dem. Da skjelver de og må «skrike ut» fordi hjertet «stønner» (Sal 38,9). Men legg merke til forskjellen: Dette er da noe *tilfeldig* og forbigående (Sal 97,11). Deres egentlige liv er fred og tillit til Gud.

Apostelen sier: «Åndens attrå er *liv* og *fred*» (Rom 8,6), og i v. 15 sier han: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk *barnekårets Ånd* som gjør at vi roper: *Abba, Far!*»

Likevel skjelver de hellige ofte, dels på grunn av tyngre prøvelser fra Gud, dels på grunn av den synden som ennå henger ved dem, og svakheten i troen. [32] Dette betyr ikke noe ondt når livet som helhet likevel er et forsonet og troende liv. Det ville tvert imot være et betenkelig tegn om troen og freden aldri kunne rystes i slike tilfeller.

Men det er noe helt annet når et menneskes egentlige liv er å holde seg langt borte fra Gud og frykte ved tanken på dommen. Det vitner om en falsk og uforlikt ånd. Derfor er det slik at «det er ingen fred, sier Herren, for de ugudelige», men de «er som det opprørte hav» (Jes 48,22; 57,20).

De fleste av dem er riktignok så dysset i søvn og forhekset av en falsk fred at de, som Job sier, «synger til tamburin og sitar, og de gleder seg ved fløytens lyd. De lever sine dager i lykke, og i et øyeblikk farer de ned til dødsriket» (Job 21,12–13).

Men andre er seg bevisst at de er uforlikt med Gud, og har en bange anelse om hva som venter dem. Et slikt menneske kan også gjøre seg umak for å stille sin uro med barmhjertighetsgjerninger eller andaktsøvelser. Men tanken på den kommende dommen og evigheten gjør det alltid urolig på ny.

Det kan aldri være visst på at det *har gjort nok* til å bli frelst. Det er alltid redd for at noe kan mangle, og håper på en framtid da det skal bli bedre. Eller det prøver å sette ned Guds krav etter sin egen tilstand og sitt eget liv, så det tør håpe på en nådig dom.

Slik svever sjelen på bølgene i det stormende havet, opp og ned, og det hele er slik Gud sier: «De har ikke fred.» Når Guds straffedommer, eller døden og evigheten, eller Herrens nærvær brått står fram for øynene deres, da skjelver de.

Slik var det med fiskeren fra Betsaida (Luk 5). Så lenge Herren bare prekte i båten hans, kunne han ennå tie om sine synder. Men i samme øyeblikk Herren gjorde et under, den store fiskefangsten, og Simon Peter merket hvem den Herre var som nå sto foran ham, falt han forferdet ned og ropte: «Herre, gå fra meg,

for jeg er en syndig mann!» Slik er det med de fleste mennesker. Det ser ut som de har fred, men når de merker at Herren er nær, er det slutt på freden deres. Det er en ulykkelig tilstand.

Måtte hver og en spørre seg selv for Herrens ansikt: Har jeg fred med Gud? Har jeg søkt og funnet forlikelse? Kan jeg i denne stund møte dommeren? Har jeg vanligvis mer fred når jeg synes Gud er nær, så jeg tvert imot lider når jeg savner hans nærvær? Eller er det en betingelse for min fred at jeg kan glemme Gud? Slike ting viser hvordan det står til med samvittigheten.

Har vi nå forstått forskjellen mellom de troendes tilfeldige anfektelser og den skjelvingen som hører med til det vantro livet, må vår tekst alltid minne oss om dette: Bare når vi er «rettferdiggjort av tro», har vi en sann fred i sjelen. Noen får ikke fred med Gud fordi de er ubotferdige og ikke vil bekjenne sine synder for Gud, men vil bli i urettferdigheten. Andre vil nok søke Guds nåde og fred, men finner den aldri fordi de ikke søker den «av tro», men ved sitt eget arbeid med å bli bedre, og det kan aldri bli fullkomment.

Da går det slik en har bekjent:

Jeg falt, sto opp, men falt på ny,
og gjorde det jeg før ville sky,
og kjøpte dyrt min korte fred
med lang og bitter strid.

Den som egenrådig leter etter noe godt hos seg selv og i det minste håper å finne en riktig anger og en riktig hunger etter nåde, et åndelig liv i sjelen, kan ikke få fred før han vil gi slipp på alt sitt eget og som «ugudelig» og død ta imot alt i Kristus.

Bare den som erkjenner at han er fortapt, og tror alene på Kristi fullkomne verk for oss, får fred. Det gjelder å være rettferdig «av tro» ved en annen. Det minner apostelen om igjen når han ikke bare sier at vi er rettferdiggjort *av tro*, men også legger til:

Ved vår Herre Jesus Kristus. At vi har fred med Gud, en evig nåde hos vår Skaper, har vi ikke på grunn av noe godt hos oss selv, men bare «ved vår Herre Jesus Kristus». Dette uttrykket peker på en *mellommann*. Og det er viktig å tenke over hva en *mellommanns* gjerning er. Vår Herre Kristus er mellommannen mellom Gud og mennesker (1 Tim 2,5). Han alene kunne stifte fred mellom Gud, som er hellig, og mennesket, som er syndig. Uten mellommann kan en hellig Gud ikke ha samfunn og pakt med syndige mennesker.

Gud har hatt tre pakter med mennesket helt fra skapelsen, eller tre veier til dets salighet og samfunn med ham. Den første pakten sluttet Gud med mennesket før syndefallet, den andre var lovens pakt, og den tredje nådens pakt.

I den første pakten trengtes ingen mellommann, for mennesket var uskyldig, kunne selv oppfylle Guds vilje og tale fortrolig med sin Skaper. I den andre pakten fikk menneskene en mellommann som ikke skulle sone syndene deres, men være et sendebud mellom Gud og folket. Moses brakte ikke den rettferdigheten som loven krevde, men bare ord fra Gud til folket og fra folket til Gud.

I den tredje pakten, nådens pakt, er Jesus Kristus en sann *mellommann* til vår *forsoning*. Han er en mellommann som har frambrakt en virkelig oppfyllelse av loven og dermed grunnlagt en evig fred mellom Gud og mennesket.

Han er vår fred (Ef 2,14). Han er mellommannen og fredsstifteren mellom Gud og menneskene, «en stor yppersteprest», som «forlikte alle ting med seg selv da han gjorde fred ved blodet på hans kors, … enten det er de som er på jorden, eller de som er i himlene». Bare ved ham kan syndere komme fram for den hellige Gud, få tilgivelse og bli rettferdiggjort og tatt imot som Guds elskede barn. Det er dette det vil si at vi har «fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus».

At det er bare ved ham vi har fred med Gud, er svært viktig å tenke over, for hele vår mulighet til å bli i troen og i freden med Gud beror på det. Derfor har apostelen her gjentatt det samme, at det er bare ved Jesus Kristus vi har denne freden med Gud. For nå legger han igjen til: **Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåden som vi står i.**

Med disse ordene forklarer apostelen nærmere det han har sagt i v. 1. Sammenhengen er denne: Vi har nå fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. For ved ham har vi fått adgang til denne nåden som vi står i, adgang til en nådestand (det er forklaringen på «fred med Gud»). Og denne adgangen til nådestanden har vi fått *ved troen* på Kristus. Det rettferdiggjorte menneskets nådestand varer så lenge det fortsetter å tro på Kristus.

Med tanke på begynnelsen sier apostelen: Vi *har fått adgang*. Med tanke på det nåværende: Vi *har fått fred med Gud.* Og med tanke på det som skal komme: Vi *roser oss av håp om Guds herlighet*.

Ordet *adgang* til nåden er et ord fullt av himmelsk trøst for fattige syndere. Skriften lærer at vi har en stadig adgang til denne nåden. Andre steder taler apostelen om «adgang til Faderen» eller om adgang «ved troen på ham» (Ef 2,18; 3,12). Og i Hebr 10,19–20 kaller han det «*frimodighet til å gå inn i helligdommen*», «i *Jesu blod*», helligdommen som «han har innviet for oss» som «en ny og levende vei gjennom forhenget, det er hans kjød».

Å, for en evig trøst at denne adgangen, denne frimodigheten til å tre fram for nådens trone, denne nye og levende veien gjennom forhenget, alltid står åpen for oss!

Det er dette som hjelper meg i alle tilfeller, hva jeg enn kan oppdage om min egen tilstand. Selv om Guds sannhet overbeviser meg om at jeg ikke står i den nåden Guds barn står i, fordi jeg hittil ikke har trodd på Jesus Kristus, men vært falsk og fanget i selvbedrag som Judas eller trollmannen, har jeg likevel adgang til den frelsende nåden, som gjelder alle mennesker uten unntak.

Selv han som lå «i bitterhets galle og i urettferdighets lenker», hadde adgang til den frelsende nåden, for apostelen sa: «Omvend deg … og be Herren om at kanskje ditt hjertes tanke måtte bli deg tilgitt!» (Apg 8,22–23). Også den «lunkne», som fikk så hard en tale: «Jeg vil spy deg ut av min munn», hadde likevel adgang til nåden, for Herren la til: «Jeg råder deg at du kjøper av meg: Gull» osv.

Så lenge det ennå heter i *dag*, kan derfor alt bli rettet opp, fordi vi alltid har adgang til nåden. Vi kan i dag begynne å flykte til denne nåden, og det er nettopp det apostelen formaner oss til på grunn av denne adgangen: «La oss derfor med

frimodighet tre fram for nådens trone, for at vi kan få miskunn, og finne nåde til hjelp i rette tid» (Hebr 4,16).

Alt bygger på at vi har denne adgangen bare «ved Jesus Kristus», at vi har en yppersteprest som kan «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» (v. 14–15), en yppersteprest «til evig tid» (Hebr 6,20), som «har et prestedømme som ikke kan forandres. … Derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever for å gå i forbønn for dem» (Hebr 7,24–25).

Det er dels på grunn av den stadige *adgangen* til nåden, dels fordi vi har nåden bare «ved Jesus Kristus, vår Herre», at vi ved troen *alltid kan bli i nåden*. Det antyder apostelen med det korte uttrykket som nå følger: **som vi står i** – «denne nåden som vi står i». Dette ordet betyr nemlig *å stå fast, å bli* (se 1 Kor 15,1; 2 Kor 1,24; Ef 6,13; 1 Pet 5,12; Joh 15,11).

At vi ved troen stadig «*står*» eller blir i nåden, beror på at *nåden selv er urokkelig*. Og det beror igjen, som vi nettopp sa, på at vi har den bare «ved vår Herre Jesus Kristus».

Var det slik at nåden og rettferdigheten for Gud i stor grad beror på oss og vår fromhet, da hadde vi ikke lenger noen nådestand og ikke lenger en «evig» nådepakt. Nei, vi ville ikke engang være i Guds nåde en eneste stund, for sannelig er vi ikke en eneste stund uten synd eller fullkomne overfor loven. Legg godt merke til dette! Var det slik at vi hadde Guds vennskap bare i de stundene da vi selv var mer ulastelige og fromme, men var uten nåde når vi hadde forsett oss eller falt, da var jo rettferdigheten av loven.

Nei, ikke engang dette er riktig. For hadde vi rettferdighet av loven en eneste stund, måtte vi jo i den stunden være fullkomne overfor loven, like fullkomne i kjærlighet til Gud og nesten som loven krever. Men det er nettopp det motsatte apostelen har bevist gjennom de tre første kapitlene: Det finnes ingen rettferdig på jorden, *ikke en eneste*.

Det er den groveste villfarelse at vi behager Gud i oss selv når vi er fromme, men mister hans nåde når det mangler noe ved vår fromhet. For sannheten er at vi ikke en eneste stund er så fromme at vi kan behage ham, om han vil se på oss.

Derfor må vi holde svært strengt fast ved den sannheten at Kristus helt *alene* er vår rettferdighet overfor Faderen. Han har «for oss» fullført alt loven noen gang krever, og i sin død har han til sist fullstendig «drept fiendskapet» og vunnet oss en evig fred med Gud. Som apostelen sier i Ef 2,14–16: «Han er vår fred», og «ved korset … *drepte han fiendskapet*».

Om disse ordene bemerket Chrysostomus: «Ingenting kan sies mer ettertrykkelig og meningsfylt. Han sier ikke bare ‹brøt ned› og ‹avskaffet›, men det som er enda mer ettertrykkelig: ‹*drepte*› eller ‹*tok livet av*›, så det aldri mer kan få liv igjen.»

Så er det da slutt på Guds vrede over synden for dem som tror. Den nidkjærheten Gud tukter oss med for syndene, må ikke forvirre noen, for i *den* nidkjærheten er det bare nåde. Her er det tale om hvordan Gud stiller seg til synden, at han tar den bort og fordømmer den. «Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus», erklærer apostelen uttrykkelig i Rom 8,1.

Lovet og velsignet være da Herrens navn til evig tid! Vi har en *evig* fred med Gud, et *evig* vennskap, så mange som er «rettferdiggjort av tro» og blir i denne troen.

Denne troen fører med seg et herlig Guds verk i sjelen. Den gjør oss til nye mennesker, så vi nå har Den Hellige Ånd og ved ham angrer synden, elsker rettferdigheten og vandrer i et nytt liv. Men ikke noe av alt dette gjør oss rettferdige for Gud. Det er vi bare ved at vi ved troen er kledd i Kristus, bare ved at Kristus er rettferdig for oss overfor Faderen. Derfor er det bare ved troen på ham vi er rettferdige for Gud og blir i hans vennskap.

Når Peter formaner oss til å legge all flid i å vise troens frukter i vår tro, og sier at vi ved dem gjør vårt «kall og utvelgelse fast» (2 Pet 1,10), da mener han at vi gjør vårt kall og vår utvelgelse viss *for oss selv*, at vi får vitnesbyrd om at troen vår er ekte (jf. 1 Joh 3,18–19). Men selve nådestanden hos Gud beror bare på troen på Kristus.

Det har fedrene i vår kirke bekreftet så riktig i Konkordieformelen: «Det betyr ikke at troen bare i begynnelsen griper rettferdigheten og saligheten og siden overlater dette embetet til gjerningene, så de siden skal bevare troen og den rettferdigheten og saligheten man har fått. Men for at vi skal være helt visse, ikke bare på at vi har fått rettferdigheten og saligheten, men også på at den blir bevart, tilskriver Paulus i Rom 5 troen ikke bare *adgangen* til nåden, men også at vi *står* i nåden og roser oss av den kommende herligheten. Det vil si: Han tilskriver *troen alene* både begynnelsen, framgangen og slutten.»

Så er da den store og trøsterike sannheten sikker og bekreftet av Skriften: Ingen mangler og skrøpeligheter, ingen skiftninger mellom bedre og verre tider opphever eller rokker vår nådestand så lenge vi blir i troen på Kristus og ikke faller helt fra ham. All synd som så lett henger seg fast ved oss underveis, skal nettopp bli gjort god igjen og oppveid av Guds nådepakt, som er grunnlagt i Kristus. Alt skal gjøres godt igjen av den evige ypperstepresten som gikk inn i den himmelske helligdommen med sitt eget blod for å være vår talsmann hos Faderen.

Som Johannes sier: «Mine barn! Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og *hvis noen synder*, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige.» Denne talsmannen og denne nådepakten er mektigere enn alt som tenkes kan å hende i hele vårt liv.

Når Åndens lys hos de troende avslører og refser alt som er syndig, kommer det mange slags tunge prøvelser over dem som gjør det vanskelig for dem å tro dette.

En har bukket under for store fristelser, blir nå forferdelig truet av sin samvittighet og klager: «Jeg har falt åpenlyst, jeg er skilt fra nåden.» En annen klager under vedvarende fristelser: «Mitt hjerte er falskt, det elsker synden, det er ustadig og overflatisk, jeg våker ikke slik jeg skal» osv. En tredje går gjennom en langvarig tørke, innvendig følelsesløs og død, som i søvne. Han klager og vet ingen råd til å bli virkelig våken og gudfryktig.

All den fordervelsen vi har arvet fra Adam, gir seg til kjenne på mange måter når Ånden lyser på den og refser den.

Er det mulig at all denne elendigheten kan dekkes av nåden? Ja, om nåden på noen som helst måte beror på oss, var det umulig. Her skal det vise seg om du tror ordene om at vi står i nåden bare «ved vår Herre Jesus Kristus». Tviler du på at all den elendigheten du ligger med foran nådens trone, kan dekkes av nåden, da må du enten bygge troen din delvis på noe godt hos deg selv, eller også må du si at Guds Sønn ikke er en fullkommen frelser og talsmann hos Faderen.

Derfor er det særdeles viktig å holde fast ved ordene «ved Jesus Kristus» og skrive den sannheten dypt inn i hjertet at vår rettferdighet for Gud og vår fred med Gud er *bare* i ham som åpenbares for Guds åsyn for oss. Ellers er alt det Skriften vitner om dette, tapt og falskt.

Hviler rettferdigheten for Gud bare delvis på at vi oppfyller loven, «da er altså Kristus død uten grunn» (Gal 2,21). «For dersom de som holder seg til loven, er arvinger, da er troen blitt unyttig og løftet satt ut av kraft» (Rom 4,14). Så har vi da sannelig en *evig nåde* hos Gud, så sant det skjer bare «ved Jesus Kristus, vår Herre».

Og vi roser oss av håp om Guds herlighet. Dette er det andre store hovedfortrinnet, og det følger av seg selv av det første. Når vi er rettferdiggjort ved troen og har fred med Gud, når vi har vennskapet med *ham* og er barn av ham som er himmelens og jordens Skaper og konge, da følger det helt naturlig og nødvendig at vi også skal være hans *arvinger* og «*arve* det riket som er beredt for» oss «fra verdens grunnvoll ble lagt».

Vi skal nyte den hellighet og salighet som Gud i begynnelsen skapte mennesket til, som han så dyrt har gjenløst oss til, og som han gjør oss rede til ved sin Ånd. «Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er *Guds arvinger* og *Kristi medarvinger*» (Rom 8,17).

Men nettopp dette at arven til den evige herligheten alltid følger med nådestanden, er uten tvil en grunn til at Skriften taler så kort om den kommende herligheten, mens den taler så mye om hvordan vi skal komme inn i nådestanden og bli bevart i den.

En annen grunn er at vi ikke har noen erfaring av den evige herligheten. Derfor kan ingen tanke fatte og ingen ord uttrykke den herligheten Gud skal gi oss når han en gang feirer Lammets bryllup og setter seg fore å glede sine venner fullkomment. Den herligheten er visst «det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte». Men nå går vi til ordene i teksten. Apostelen sier:

Og vi roser oss av håp. Han sier ikke at vi *bærer på* dette håpet, men at «vi *roser* oss av» det. Ordet innebærer at vi har en triumferende visshet i vårt håp. Denne vissheten gjør oss så glade og salige at vi ikke kan tie om det, men må prise og opphøye vår lykke: at vi nå er kommet inn i den nådestanden at vi også skal få Guds herlighet.

Denne rosen vår bygger bare på *Gud*, på *Guds verk* og *ord*. Den er altså en motsetning til den rosen apostelen taler om i 2,23–27, som var en ros av ytre fortrinn og verdighet. Når vår ros nå bygger på at vi er rettferdiggjort ved troen på ham som døde og sto opp for oss, da er det en svært sømmelig og kristelig

ros, der vi gir Gud alene æren. All menneskelig selvros er utelukket (Jer 9,23–24; Ef 2,9). «Ved Herren skal hele Israels ætt bli rettferdig og rose seg» (Jes 45,25).

Og den som aldri roser seg av Gud, av den nåde og frelse som er hans eget verk, bidrar ikke til hans ære. Han handler tvert imot som om han sa: «Jeg vet ikke om jeg kan stole på det Gud har gjort og sagt. Jeg vet ikke om Kristus er en fullkommen mellommann, om hans blod renser oss fra all synd, om vi kan være til behag for Gud i ham alene. Jeg vet ikke om det er sikkert at Gud til sist vil gi oss sin herlighet.»

Også de troende kan gjøre seg skyldige i en slik uvisshet når troen deres er svak, så de ikke kan rose seg i Herren. Men vi bør likevel erkjenne at en slik uvisshet ikke ærer Gud.

Den som er blitt til skamme med alt sitt eget og nå «tror på ham som rettferdiggjør den *ugudelige*», har ingen grunn til å være uviss og tie om Guds ære og hans nåderike gjerninger, at han er Guds barn og arving til den evige kjærligheten. Kristus sier: «Gled dere heller over at navnene deres er innskrevet i himmelen!»

Vi roser oss, heter det, *av håp om Guds herlighet*. Uttrykket kan like gjerne bety den herligheten Gud selv har, som den herligheten han vil gi sine troende. Men etter sin *art* og sitt vesen er dette én og samme herlighet.

Gud vil virkelig gi oss av *sin egen* herlighet. Som Kristus sa: «*Den herlighet som du har gitt meg, har jeg gitt dem*, for at de skal være *ett*, likesom vi er *ett*, *jeg i dem* og *du i meg*, for at de fullkomment skal være gjort til *ett*» osv. «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg» osv. (Joh 17,22–24).

Hvilken menneskelig tanke kan fatte alt det slike ord lover oss? At dette gjelder *alle* troende helt til verdens ende, erklærer Herren uttrykkelig i v. 20: «Jeg ber ikke bare for *disse* (apostlene), *men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg, at de alle må være ett, likesom du, Far, i meg, og jeg i deg*.» «*Og den herlighet som du har gitt meg*, har jeg gitt dem», sier Herren.

Hvem kan da fatte høyden og dybden av den herligheten Gud skal gi oss? Johannes sier at hans innsikt ikke strakk til: «Mine kjære, nå er vi *Guds barn*, og det er *ennå ikke åpenbart hva vi skal bli*! Vi vet at når han åpenbares, da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er.»

Og her må vi ikke overse, men legge godt merke til at apostelen i dette brevet har skrevet om at de troende roser seg av håp om Guds herlighet, før han skriver om deres helliggjørelse og gode gjerninger. Han viser at de ikke bygger dette håpet på den helliggjørelsen som følger av troen. Straks de er «rettferdiggjort av tro», har de både fred med Gud og håp om Guds herlighet. De nyfødte nådebarna har straks sin arv i himmelen.

De som trodde Peters vitnesbyrd på pinsedagen, levde sitt liv «med fryd og hjertets oppriktighet», og de «lovet Gud» (Apg 2,46–47). Den etiopiske hoffmannen og fangevokteren i Filippi kunne fryde seg straks de var kommet til tro på Jesus Kristus. De trengte ikke først å se seg selv modnet i nåden eller se de fruktene troen hadde båret. Allerede ved den rene nåden som var *forkynt* dem i Kristus, hadde de et glad og salig hjerte.

Og et slikt hjerte, som er salig i Gud, kan ingen ha uten å tro både den nåværende nåden og den kommende herligheten. For skulle vi ikke vente den siste, hva skulle den første da være til nytte for oss? Visst kan vi ved Åndens frukter vinne større visshet *om at troen vår er ekte*. Men *selve troen* og håpet må allerede på forhånd gripe nettopp det Gud har lovet, nemlig ikke bare syndenes forlatelse, men også et evig liv (2 Pet 1,10–11).

Måtte enhver vokte seg for den farlige villfarelsen at et troende Guds barn ikke straks er rede til å gå inn i himmelen, men at det først kreves en viss modenhet i nåden og i Åndens frukter. For en falsk og farlig mening! Visst kan en slik modenhet føre med seg et større mål av herlighet, slik Skriften viser enkelte steder (Dan 12,3; 1 Kor 3,14).

Men *selve riket*, *barneretten* og *arven* har vi straks ved troen alene. Og om vi så levde i hundre år under nådens oppdragelse og vekst, ville vi til sist ikke ha én eneste grunn mer til å håpe på den evige herligheten.

I samme øyeblikk en synder kommer til troen og nåden, er han kledd i bryllupsklærne og kan gå inn i herligheten. Røveren på korset og Kristi trofaste tjener Johannes fikk begge det evige livs gave av den samme nåden. Paulus oppfordret kolosserne til å «takke Faderen, som *gjorde dere skikket til å få del i de helliges arv i lyset*» (Kol 1,12), enda de likevel trengte slike formaninger som vi leser i tredje kapittel i brevet hans til dem.

Salighetens håp følger altså allerede med troen og nåden, slik en borgerlig arverett bare beror på fødselen. Måtte vi ikke bare eie dette håpet, men også rose oss av det! Ved det gir vi Gud æren, og ved det blir alle våre åndelige krefter styrket i striden.

«Frelsens hjelm» er et viktig våpen (Ef 6,17). Så sant vi virkelig *står* i striden for kronen, der vi ikke bare blir trette av motgangen i denne tiden, men også får mange sår og mange glødende skudd, trenger vi vel å kvege og styrke vår ånd med salighetens håp.

Mister du det salige målet, den herlige kronen, av syne, så skynd deg straks til de store, evige *grunnene* for det salige håpet! Er Gud trofast og allmektig, skal vårt håp ikke skuffe oss. Bare en større tro, og du er straks overmåte rik og salig.

Se på alt Gud har gjort fra verdens begynnelse, og spør deg selv om det er mulig at Gud ikke har skapt mennesket til noe høyere mål enn at det etter en tid med lidelse på jorden til sist skal bli til ingenting! Allerede menneskesjelens evner vitner jo om at det er skapt til noe høyere.

Og videre: Skulle Gud ha gitt sin Sønn til en blodig og pinefull død bare for et timelig gode? Har Gud innstiftet sabbaten og gitt oss ordet og sakramentene bare for at vi skal ha det godt i denne tiden? Har Gud sendt sin Ånd i våre hjerter for å knuse, trøste og hellige oss, har han gitt oss korset og all den tukt vi lider hver dag – og du vet likevel ikke hva alt dette varsler om? Og til sist: Har Gud gitt oss alle løfter om et evig liv, og så skulle han bedra oss til sist?

«Øk vår tro!» Den bønnen trenger vi å be for like til enden å holde fast ved «*frimodigheten* og det håpet vi *roser oss av*».

[31] Etter grunnteksten er det fredsforholdet som blir stiftet mellom to stridende parter. Det gir historien flere eksempler på; jf. også Apg 23,1; 24,16. Når

det menes sjelens indre fred, står ordet enten alene (8,6; 14,17; 15,13), eller det heter «fred fra Gud» (1,7 m.fl.) eller «Guds fred» (Fil 4,7) osv., men aldri som her «fred med Gud». Her menes altså fredsforholdet mellom Gud og mennesket, der vreden er opphevet (v. 9). I samme betydning brukes ordet også i Ef 2,14–15. Men av dette fredsforholdet hos Gud må denne indre freden i sjelen alltid følge. Den første og den siste freden forholder seg derfor til hverandre slik rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen forholder seg til hverandre. Olshausen, Meyer, Philippi m.fl.

[32] Det finnes noen mennesker som på grunn av en kroppslig sykdom nesten alltid går i en uklar engstelse, enda de søker rettferdighet og fred bare ved troen.

3–5. Ikke bare det, men vi roser oss også av trengslene. For vi vet at trengselen virker tålmodighet, tålmodigheten virker et prøvet sinn, og det prøvede sinn håp. Og håpet gjør ikke til skamme, for Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som er oss gitt.

Så stor er lykken ved å stå i Guds nåde, og så underfullt er lyset vi får når Guds kjærlighet utøses i våre hjerter ved Ånden, at selv trengsel, lidelse og motgang gir oss en ny, høy og åndelig trøst. Ellers pleier nettopp slikt å slå ned all menneskelig trøst og alt mot.

Apostelen har i dette kapittelet vist at vi er salige når vi er rettferdiggjort ved troen. Da er hele livets mål nådd, og *alt* er vel for tid og evighet. Vi er salige Guds barn og himmelens arvinger. Som han har sagt: Da har vi *fred med Gud* og roser oss av *håp om Guds herlighet*. Men straks sto den store motsigelsen for apostelens blikk: de troendes trengsler på jorden. Hvordan kan jeg være salig når jeg må tåle så mye ondt, og hjertet mitt må lide hver dag?[33]

Da skynder apostelen seg å svare: Det er tvert imot bare et nytt bevis på vår salighet at vi står under oppdragelse. For oss er trengselen en oppdragelse for himmelen. Derfor *tåler* vi ikke bare trengslene, men vi *roser oss også* av dem. De er et stort gode og en ny prøve på kjærligheten fra vår Far i himmelen, og derfor priser vi ham ved Åndens opplysning og trøst.

Apostelen har sagt at når vi er rettferdiggjort ved troen og står i Guds nåde, «roser vi oss av håp om Guds herlighet». Nå legger han til: «*Ikke bare det, men vi roser oss også av trengslene*.» Med ordene «ikke bare det» taler apostelen som om håpet om Guds herlighet ikke var nok å rose seg av. Men det var jo slett ikke noe lite og ubetydelig!

Håpet om selve Guds herlighet burde tusenfold veie opp for all trengsel i denne tiden. Vi kunne gjerne lide den bitreste martyrdød i hundre år, om vi etterpå skulle få en salighet som aldri tar slutt. Den går jo inn i evigheten, og ingenting kan komme etter det siste. Å vite dette og ha et håp om evighetens herlighet som hviler på Guds sannferdighet, burde være nok til å stille all vår utålmodighet og fylle oss med himmelsk fryd midt i all trengsel.

Men nå sier apostelen: Ikke nok med at vi roser oss av dette salige håpet. Også selve trengselen, som ser ut til å være det motsatte av salighet, blir for oss en

ny grunn til å love Gud og rose oss i ham. For vi har ikke bare den trøsten at trengselen en gang tar slutt og blir forvandlet til herlighet. Den er allerede i seg selv et nytt tegn på vår himmelske Fars nåde og velvilje. Trengselen er nemlig et viktig legemiddel og en betydningsfull *oppdragelse* – og det uten tvil for et annet liv enn det jordiske.

For vi vet at trengselen virker tålmodighet. Legg nøye merke til ordene *vi vet*. Det er nettopp denne kunnskapen som avgjør om noen kan rose seg av trengslene. Intet menneske er glad for trengsel, med mindre det *vet* noe mer om den enn det som kan ses og føles. Trengselen selv er ikke noe trøstefullt, og de kristne er ikke av stein, så de ikke skulle kjenne smerten ved tunge erfaringer.

Vår apostel bekjenner selv at trengselen som kom over ham i Asia, «var over all måte tung, tyngre enn vi var i stand til å bære, så vi til og med tvilte på at livet sto til å redde» (2 Kor 1,8). Han vedkjenner seg også «svakhet» og «stor frykt og beven» (1 Kor 2,3). Og særlig vitner Davids salmer om hvor sterkt de hellige kjenner lidelsen.

Skulle jeg da dømme etter det som ses og føles under lidelsen, kunne jeg nok ikke rose meg av trengslene, men måtte alltid gå bedrøvet og fortvilet. Derfor er det nødvendig at vi *vet* hva trengselen *betyr*, og hva den virker i oss. Når noen kristne blir helt motløse og trøstesløse på grunn av trengsel, motgang eller ulykke her i tiden, ser det virkelig ut som om de ikke vet mer om trengselen enn det de ser og føler.

Slik bør det ikke være med oss. De kristne skal være et folk som ser mer enn det som er for øynene, og som vet noe fordi deres Far har sagt det i sitt ord. Ser vi ingenting trøstefullt i trengselen, har vi heller ikke trodd det vår himmelske Far har sagt om den. La oss tenke litt over hva Gud sier om lidelsen!

For det første sier Herren uttrykkelig at ingenting kan hende oss uten vår Fars vilje – ikke engang at *et hår på vårt hode skal gå tapt*. Hver lidelse og hver motgang, stor eller liten, er altså *tilmålt av den kjærlige og vise Faren*. Kan noe være mer trøstefullt?

Og hva sier han videre om *hensikten* med, eller *betydningen* av, alt det bitre han sender oss? Apostelen viser i teksten hva trengselen *virker*. Men vi vil først se hva den *betyr*, hva Guds *sinnelag* og *hensikt* er når han tukter oss.

Herren sier: «*Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg*» (Åp 3,19). Måtte vi huske det ordet! Og apostelen sier: «Det er for tuktens skyld dere tåler lidelser. Gud handler med dere som med sønner.» Ja, apostelen gjør dette tegnet på barnekåret så viktig at han legger til de merkelige ordene: «Men hvis dere er uten tukt, som alle har fått sin del av, da er dere *uekte barn*, og *ikke sønner*» (Hebr 12,7–8).

For en uuttømmelig kilde til trøst i all lidelse, om vi bare kunne holde fast ved disse to sannhetene! For det første at alt som møter oss, ondt eller godt, er *sendt* oss av vår Far. Og for det andre at alt som tukter, skremmer og bekymrer oss – vi som lever i troen på Kristus – vitner om Guds farsomsorg for oss. Det er et tegn på at vi er hans barn, og at han hele tiden oppdrar oss for himmelen.

Se, er du ennå et uomvendt menneske, da gjelder dette: «Din egen ondskap tukter deg» (Jer 2,19), og noe enda verre venter deg om du ikke omvender deg.

Men har du søkt omvendelsens nåde og rettferdigheten av troen, da skal du vite at det i all din lidelse bare er farskjærlighet. For en rik kilde til trøst!

Til dette vil kanskje noen si: «Alt dette ville trøste meg også, om jeg bare visste at lidelsen min var en *refselse* fra Far, og ikke tvert imot Guds *vrede* og *straff* for utroskap og synder. Å lide uskyldig eller for Kristi skyld, det kan man nok rose seg av. Men å lide for sine egne synder, det er jo ingen trøst i.»

Svar: Å lide som «ugjerningsmann» og få slag når man har syndet, er ingen ære (1 Pet 2,20; 4,15–16). Men samtidig er det sikkert at også et sant Guds barn må lide for sine synder, og at det er nåde også i den lidelsen. Egentlig har bare *én* lidt helt uskyldig. Skriften vitner om at nettopp de som har nåde for sine synder, likevel skal hjemsøkes for de samme syndene: «Da vil jeg hjemsøke deres synd med riset og deres misgjerning med slag» (Sal 89,33).

«Dommen (lidelsen) skal begynne med Guds hus» (1 Pet 4,17). Men Paulus forklarer oss hva det betyr: «Men når vi blir *dømt*, da er det Herren som *refser* oss, *for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden*» (1 Kor 11,32). Selv om Gud virkelig tukter oss for bestemte synder, er det bare for å døde synden i oss. Det er ikke tegn på vrede, men på farsrefselse, nåde og trofasthet.

I 2 Makk 6,13–14 står det at det er en stor velgjerning Herren viser sitt folk når han straks tukter dem som handler ugudelig, så de ikke skal fylle målet av sine synder slik hedningefolkene gjør. For med dem venter Gud i sin langmodighet med å straffe, helt til de har fylt sine synders mål.

Når vår himmelske Far tukter oss bare av kjærlighet, for at vi ikke skal gjøre det onde, må vi også rose oss av den trengselen som er tukt for synd. Midt i trengselen må vi se på Guds nådefulle tanke og hensikt med oss: Han overgir oss ikke til synden, men følger oss fortsatt med sin farsrefselse. Og den vitner jo alltid om at han vil føre oss til himmelen.

Dernest har vi også en rik kilde til trøst i trengselens gode *virkninger*. Det er dem apostelen taler om i vår tekst. Han viser at trengselens virkninger henger sammen som ledd i en kjede og tjener til å styrke vårt håp om Guds herlighet. Det vi «vet» om dette når vi kan «rose oss av trengslene», er særlig dette:

Trengselen virker tålmodighet. Dette er den første salige virkningen de troende har av sine trengsler. Trengselen virker utholdenhet i alt godt, modenhet og fasthet i kristenlivet, en stø og herdet utholdenhet helt til enden og en stille underkastelse i lidelsen. Dette virker lidelsen hos sanne kristne.

Verden derimot mister fatningen, knurrer og banner mot Gud når lidelsene kommer. Og de som bare overfladisk har tatt imot ordet med glede, men ikke har rot, faller fra i prøvelsens stund (Luk 8,13). Men de som har sitt rotfeste i Kristus, blir gjennom trengselen stadig mer faste, dype og alvorlige i gudsfrykten.

Det apostelen sikter til her, får man ofte se i en flokk av vakte og troende sjeler. En ung og uprøvd kristen som har et sant åndelig liv i hjertet, er likevel ofte ganske ustø og vaklende. Det sanselige og verden trekker ham langt bort fra den rette veien. Da blir kjærlige medkristne bekymret og spør: «Hvordan skal dette ende?»

Men før noen hadde tenkt det, kommer Gud med hjelpen. Han fester en tung skjebne til den lettsindige og ustø sjelen: en langvarig trengsel, et bittert tap for hele livet, en vedvarende sykdom eller fattigdom, eller en ydmykende og seig fristelse. Fra da av blir den sjelen som før var så ustø og vaklende, langt mer gudfryktig og stødig. Han gransker Ordet dypere, kjemper alvorligere i bønnen, blir reddere for sitt eget hjerte og så videre.

Men trengselen virker også en særlig tålmodighet. Det samme mennesket som i gode dager var fullt av krav og utålmodighet, så det klaget og knurret mot både Gud og mennesker ved den minste motgang, blir ved langvarig lidelse så tålmodig og nøysomt at både Gud og mennesker til slutt er altfor gode mot det.

Men for alltid å følge Guds vei kreves det også utholdenhet i en høyere mening. Skal vi alltid kunne holde ut alle prøvelsene i den åndelige striden og Guds underlige styring av livet vårt, trenger vi en særlig *utholdenhet*.

Kristus bruker dette ordet: «og bærer frukt i utholdenhet» (Luk 8,15). Og i Hebr 12,1 heter det: «løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss». Og igjen sier Herren Kristus: «Hold ut, så skal dere vinne deres sjeler» (Luk 21,19). Alle slike ord vitner om at det trengs en særlig utholdenhet for at vi alltid skal kunne stå fast i det gode. Også denne dyrebare nåden virkes i oss ved trengselen.

Egentlig skjer dette ved at *hele det åndelige livet vokser*, fordi *trengselen driver oss til Gud* og til *nådemidlene*. Menneskehjertet er så lettsindig at vi ikke tenker stort på Gud så snart alt har vært rolig og sorgfritt en tid. «Herre, i nøden søkte de deg, de sendte opp stille bønner da din tukt kom over dem» (Jes 26,16). Hvor tom er ikke *bønnen* når alt er vel, og ingen nød og ingen bekymring driver oss! Det er nøden og trengselen som gjør folk til alvorlige bedere.

Hvor tørt og smakløst blir ikke *Guds ord* når alt er stille og rolig! Men når nød, fristelser og bekymringer blir hardere, blir det viktig å se etter hva Gud selv har sagt. Da får man, som Praetorius sier, smak på Davids salmer og på alt Guds ord. Ja, hva er *troen* når ingenting mangler, og alt står vel til med helse og utkomme, fromhet og gudsfrykt? Bare når alt dette mangler, blir troen og bønnen satt på prøve, øvd, lutret, og da vokser de. Og av det kommer tålmodighet og utholdenhet.

Dette hadde apostelen Jakob for øye da han skrev de underlige ordene: «Mine brødre, akt det for bare glede når dere kommer i mange slags prøvelser. For dere vet at når troen blir prøvd, virker det tålmodighet» (Jak 1,2–3). Av v. 14 ser vi at han til disse «mange slags prøvelser» også regner dem som kommer av våre egne lyster. I dem ligger det jo alltid noe syndig. Ja, hvilke trengsler er tyngre for Guds barn enn deres egne synder? (jf. Hebr 12,4–5).

Og likevel sier apostelen: «Akt det for bare glede når dere kommer i mange slags prøvelser.» Det er visst helt fremmed for våre vanlige tanker. Men er fristelsene virkelig din *lidelse* og din «prøve på troen», må de også tjene til å øve deg i gudsfrykt og tålmodighet. Hvor late, hovmodige, blinde og døde ville vi ikke bli om ingen prøvelser skremte og drev oss!

Luther skriver så treffende til sin venn Antonius: «Dersom det ikke fantes prøvelser som holdt den kristne tro i øvelse, kan dere selv tenke hva slags trygge, late og vellystige kristne det ville bli. Akkurat det samme som pavedømmet nå

er blitt. Når prøvelsene altså er de kristnes motgift mot all slags urenhet og synd, følger det at vi ikke må forakte dem. Vi må ta imot dem slik Gud sender dem, så de kan bli oss til tjeneste og nytte, *hvilke* de enn er, *hvordan* de enn kommer, og *hvor store* de enn måtte være.»

Tenk nå: Når selv de prøvelsene som er våre mest nedslående trengsler, «ved Den Hellige Ånd som er oss gitt», må tjene til vårt beste, nemlig til å virke tålmodighet og utholdenhet – hvilke trengsler kan vi da ikke rose oss av? Og tenk igjen: Også den trengselen som kommer av vår syndige natur, virker tålmodighet og utholdenhet hos de troende gjennom hele deres kristenliv!

Tålmodigheten virker et prøvet sinn. Ordet i grunnteksten betyr dels *prøve, prøvelse*, dels også en kraft som har *bestått prøven*, en *prøvet art*. Trengselen øver oss i utholdenhet, tålmodighet og forventning om Herrens hjelp. Ved det får vi ikke bare erfare Herrens trofasthet og makt til å hjelpe i all nød. Vi får også erfare hva slags verk det er som er i oss, og hvordan det er beskaffent.

Ved prøvelsen alene kan en hykler like gjerne oppdras som en sann kristen. Men når vi holder ut i troen på Guds nåde i Kristus gjennom alle stormer, merker vi at det er et *Guds* verk i hjertet, og ikke et verk av kjøtt og blod.

En kristen erfarer under mange harde prøvelser hvor fullstendig fortapt det står til med alle *naturens* krefter: hvor avgudisk hjertet er, hvor trassig i medgang og hvor motløst i motgang. Men så ser han likevel at han blir bevart av en skjult makt, så han ikke helt fortviler eller unndrar seg ilden fra den himmelske smelteren (Mal 3,3). Da merker han at det må være *Gud* som gjør dette.

Under de mektigste fristelser og i vår egen ynkeligste svakhet kan vi likevel ikke forlate Gud og Ordet, men kommer alltid på ny til anger og tro igjen. Vi blir ofte fristet til å gi opp Gud i utålmodighet, fordi han ikke gir oss *den* forløsning, fred og kraft vi ønsker oss. Men når vi likevel ikke helt kan forlate en så underlig Gud, men fortsatt henger ved ham, da merker vi at det er et *Guds verk* i vår svake kristendom, og at Kristi kraft «fullendes i skrøpelighet» (2 Kor 12,9).

Selv om man ikke forstår det mens prøvelsen står på, trer tegnene på den nye fødselen aller tydeligst fram under harde prøvelser og åndelig tørke, slik stjernene ses best i den mørkeste natt. Job hadde mistet alt han eide da han sa: «Så lenge jeg lever, lar jeg ikke min rettskaffenhet bli tatt fra meg» (Job 27,5). Og Asaf synger midt i trengselen: «Men jeg blir alltid hos deg» (Sal 73,23). Slike ord beviser troens ekthet og kraft langt mer enn om de hadde sagt langt herligere ord i gode dager.

Om Jobs fromhet i de gode dagene sa også den listige Satan: «Mon Job frykter Gud for intet? Har du ikke vernet om ham og hans hus og alt som hans er, på alle kanter? Hans henders gjerning har du velsignet, og buskapen hans har bredt seg vidt ut i landet. Men rekk bare din hånd ut og rør ved alt det som hans er! Da vil han for visst si deg farvel like opp i ansiktet» (Job 1,9–11).

Ektheten av Guds herlige verk i sjelen skal altså prøves i trengselens ild. Selv om vi ikke kan se dette Guds verk mens prøvelsen varer, skal vi en gang forstå det ved Åndens opplysning. Da blir det en ny og merkelig styrke for vårt håp om evig liv (se 2 Pet 1,10–11; 1 Joh 3,19).

Vi begynner å forstå at Gud vil gjøre noe ut av oss, og at alt vi opplever, er et forspill til et bedre liv. Når han slik har arbeidet med oss hele tiden, vil han ikke forlate oss når arbeidet er fullført og han kaller oss hjem. Det er en slik erfaring under prøvelsene apostelen taler om her, og i sammenheng med det legger han til:

Og det prøvede sinn håp. Når vår tro og gudsfrykt har bestått prøven i trengslene og er funnet å være Guds verk, da blir vårt håp styrket om den herligheten Gud skal gi sine utvalgte (Rom 8,30). Her nevnes håpet for andre gang. Legg merke til at apostelen tidligere har sagt at håpet om Guds herlighet kommer av troen på Kristi verk, av rettferdiggjørelsen ved troen (v. 1–2). Nå sier han at det prøvede sinn *virker* håp. Dette må forstås om en *større visshet* i håpet.

At det likevel kan hete at det prøvede sinn *virker* håp, som om håpet først nå skulle oppstå, er ingen uvanlig talemåte. I Joh 2,11 står det for eksempel at da Jesus gjorde vann til vin, «trodde disiplene hans på ham». Men de hadde jo også før en viss tro på sin Mester. Det betyr altså at de nå fikk et større mål av tro.

Slik må også disse ordene om håpet forstås. Og at apostelen her, som i v. 2, mener håpet om den kommende herligheten, kan vi slutte ikke bare av sammenhengen, men også av flere lignende steder i apostelbrevene.

Luther gjør en sann og oppbyggelig bemerkning om dette: Den kristne som holder ut i trengslene med tålmodighet og venter på Herrens hjelp, får av det et sterkere håp om at Gud vil hjelpe også siden.

Erfaringen gjør at han ikke mister motet når nye prøvelser kommer, men sier: «Jeg husker godt hvor ille det så ut den og den gangen. Jeg kunne umulig se hvordan det skulle bli hjelp i min vanskelige sak. Men Herren gjorde det, Herren kom med sin hjelp. Og han som var mektig til å hjelpe den gangen da det så så ille ut, han kan også gjøre det nå.»

Også dette håpet er en dyrebar frukt av erfaring. Men som nettopp sagt kan vi se av sammenhengen at apostelen her mener håpet om den herligheten Gud skal gi.

Når han sier at dette håpet blir styrket ved erfaring, ved de bevisene vi har fått på at troen er ekte, finner vi akkurat den samme tanken som i 2 Pet 1,10–11. Der sier apostelen at når vi gjør vårt «kall og utvelgelse fast», «skal det rikelig bli gitt dere inngang i vår Herre og frelser Jesu Kristi evige rike». Jo mer vi legger vinn på å gjøre vårt kall og vår utvelgelse urokkelig for oss, desto friere og åpnere utsikt får vi for håpet om Guds evige herlighet.

«Salig er den mann som holder ut i fristelse. For når han har stått sin prøve, skal han få livets krone, som er lovt dem som elsker ham» (Jak 1,12).

«Altså virker korset», sier Luther[34], «hos dem som bærer det med tålmodighet og holder ut til enden, et stadig, fast og fullkomment håp. Hos dem derimot som ikke tåler det, men blir funnet udugelige, virker det bare fortvilelse. Under korset lærer mennesket at utenfor Gud finnes det overhodet ingenting man kan fryde seg over, håpe på og rose seg av. Og når trengselen tar alt fra oss, lar den oss likevel beholde Gud alene. For Gud kan den ikke ta fra oss – ja, den fører oss tvert imot til Gud. Men når alt er tatt bort, også våre gode gjerninger og fortje-

nester, og vi likevel blir igjen og holder ut, da finner vi Gud, som alene er vår fortrøstning. Da er vi salige i håpet.»

Og håpet gjør ikke til skamme. Dette håpet skal ikke svikte eller narre oss, så vi til slutt, etter all vår ros og vårt håp om Guds herlighet, skulle stå til skamme for mennesker og ånder og ikke få denne herligheten. Nei, det håpet som ikke er grunnet på oss og vår fortjeneste, men på den store og trofaste Guds gjerninger og løfter, kan aldri bedra oss.

De menneskene som tror at de selv er så fromme og gode at de kan håpe på Guds nåde og evige salighet, skal visselig en dag stå bedratt og bli til skamme for den rettferdige dommeren.

Men de som her var så elendige og ynkelige i seg selv at de knapt våget å håpe på en god utgang, selv om Kristus og hans fortjeneste var deres eneste trøst, skal på den dagen møte noe uventet. De skal møte en nåde, ære og salighet som så langt overgår alt de ventet, at de skal være «som drømmende» (Sal 126,1). Det vil si at de ikke skal vite om det er sant at de nå er salige.

Men dette er ikke bare en søt innbilning. De troendes håp har en stor og evig virkelighet bak seg og kan ikke gjøre til skamme. Den faste grunnen for dette gir apostelen nå når han legger til: **For Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som er oss gitt.**

Uttrykket «Guds kjærlighet» kan etter det greske språkets art bety enten den kjærligheten Gud elsker oss med, eller den kjærligheten vi elsker Gud med. Men vi trenger ikke være i tvil om hvilken av de to apostelen mener. Han tar jo selv opp det store emnet og forklarer hva denne Guds kjærlighet er (v. 6–8).

Det er altså *Guds store kjærlighet til oss*, den som gjorde at «Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere» (v. 8). Denne kjærligheten, som er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd, gjør oss visse på at vårt håp ikke skal gjøre oss til skamme.

Hvis vissheten om dette hvilte på *vår* kjærlighet til Gud, ville den bli altfor ustø. Det er visselig sant at Gud har lovt livets krone til «dem som elsker ham» (1 Kor 2,9; Åp 2,10). Det er også sant at alle som tror på Guds kjærlighet og syndenes forlatelse til frelse, også elsker ham som elsket oss først.

Men hvor skjult er ikke denne vår kjærlighet ofte! Den kjennes så ofte bare som et savn, som en lengsel etter «ham som min sjel elsker» (Høys 3,1). Hvordan skulle den da kunne gjøre oss visse på Guds herlighet? Men hvilken fast grunn for vårt håp er ikke Guds kjærlighet til oss, slik den er bevist i Kristi død for syndere, som apostelen beskriver den nedenfor!

Apostelen sier egentlig at det er denne *utøsingen av Guds kjærlighet i våre hjerter* som gjør oss visse på at vårt håp ikke skal gjøre til skamme. Dette bør vi legge nøye merke til. Det sanne håpet er født av Guds kjærlighet. Trengselen virker tålmodighet, tålmodigheten et prøvet sinn, og det prøvede sinn gjør håpet vissere. Men skal håpet ha en trøst og en visshet som holder i nød og død, må det likevel først være født av Ånden ved troen.

Frelsens håp er visselig i seg selv en sterk hjelm (1 Tess 5,8). Men den hjelper ingenting om stridsmannens indre livskraft er borte. Denne livskraften er Guds kjærlighet, som er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd. Med all sin kunn-

skap og alle sine erfaringer er mennesket alltid like fredløst og ulykkelig hvis Gud ikke ved sin Ånds lys har forklart Kristi kjærlighet i hjertet.

En beskrivelse av solen gir ikke lys og varme. Solen må selv sende sine varme lysstråler ned over oss. Slik er også alt vi vet og hører om Guds kjærlighet, fruktløst og dødt, helt til Gud selv ved Ånden utøser sin kjærlighet i våre hjerter. Da fyller og gjennomtrenger denne kjærligheten alle sjelens krefter, så vi blir nye mennesker i hjerte og sinn og i hele livets retning.

Kristi evangelium er helt nødvendig for dette (Gal 3,2–5; Rom 10,14). Men vi skal ikke tro at vi kan ta imot dets kraft, dets livgivende lys og varme, hvis ikke Gud sender oss Ånden fra det høye sammen med Ordet (1 Kor 12,3; 2 Kor 3,5; Ef 2,22). Av naturen finnes det ikke noe åndelig liv eller lys hos mennesket, ikke noe sant godt eller hellig. Alt som er sant godt i oss, er virket av Guds Ånd.

Den minste lengsel etter Guds rike, den minste anger for Gud eller det minste håp om Guds nåde ved Kristus er alltid virket av Guds Ånd. Dette finnes ikke hos et eneste Adams barn før Ånden har besøkt hjertet og virket der ved kunnskapen om evangeliet. Og det kan heller ikke bli i sjelen et øyeblikk lenger enn Ånden virker.

Hvor mye mer må det da ikke være Ånden alene som kan skape et slikt nådens under i en sjel! Et menneske kjenner daglig kravet fra Guds hellige lov og ser at det stadig fortjener helvete for utallige lovbrudd. Og likevel tror det nå ikke bare at Gud er dets venn (v. 1), men roser seg også av håp om Guds evige herlighet i himmelen (v. 2). Og det så visst at all trengsel i denne tiden, langt fra å kvele dette håpet, tvert imot bare styrker det (v. 3–4)!

Men hvordan kan det her sies at den kjærligheten Gud elsker oss med, er utøst i våre hjerter? Burde det ikke hete *følelsen* av eller *en levende kunnskap* om Guds kjærlighet? Jo, her menes virkelig *en levende kunnskap* om Guds kjærlighet til oss.

Men det er som det ble sagt om solen: Vi kan ikke få noen sann kunnskap om dens lys og varme hvis den ikke selv gir oss lys og varme. Noe av solen selv kommer virkelig på kroppen vår når vi blir opplyst og varmet av den. Slik kan vi heller ikke få noen fornemmelse eller levende kunnskap om Kristi kjærlighet uten at Den Hellige Ånd bringer noe av den inn i våre hjerter.

Denne Guds kjærlighet strømmer noen ganger ut i våre hjerter som en elv, på en salig og merkbar måte – det er nettopp det ordet *utøse* antyder. Andre ganger er følelsen borte. Likevel har vi Guds kjærlighet i våre hjerter på en så sann og virksom måte at den holder oss oppe mot alle stormfloder av syndenød og anfektelse, så lenge vi blir i troen på den. For det er jo denne Guds kjærlighet, utøst i våre hjerter ved Ånden, som år etter år holder oss fast ved ham, hvor mange og harde fristelsesstormer som enn går over oss.

I slike tider får vi nok lære at det guddommelige Ord er det egentlige *middelet* vi tar imot og beholder Guds kjærlighet i hjertet ved. Men ingen kan ta imot en slik virkning av Ordet uten at den blir gitt ved Den Hellige Ånd.

Nå sier apostelen at denne Guds kjærlighet, som Den Hellige Ånd har utøst i våre hjerter, *gjør oss visse på* at vårt håp ikke skal gjøre oss til skamme. For det første er vårt håp grunnet alene på Guds kjærlighet i Kristi forsoning. For det

andre gir denne kjærligheten oss et så underfullt lys at vi ikke bare roser oss av Guds herlighet, men også av trengslene. De slår ned og døder naturen, men styrker samtidig vårt håp om Guds herlighet.

Når vi forstår sammenhengen i apostelens ord slik, vil han med tillegget «for Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter» vise hva som gjør *oss visse på* at håpet ikke skal svikte oss. Og denne vissheten gjør at vi kan «rose oss» både av håpet og av selve trengselen (v. 2–3).

Dessuten ligger det sterkeste *beviset på at vårt håp ikke skal gjøre til skamme*, nettopp i at Guds kjærlighet er *utøst i våre hjerter*. Tenk at Gud selv ved Den Hellige Ånd har utøst sin kjærlighet i våre hjerter! Hvorfor skulle han gjøre det hvis han ikke ville gi oss sin evige salighet?

Følelsen av hans kjærlighet er det største i saligheten. Skulle han så gi oss en forsmak på denne saligheten hvis han aldri ville gi oss den? Gud, som er kjærligheten selv og den evige trofasthet, skulle han kunne narre dem som tror på ham, så han til slutt sviktet dem i deres håp, etter at han har gitt dem en forsmak på sin salighet og slik vakt håpet om den?

Den Hellige Ånd, som er gitt oss, kalles uttrykkelig «*pantet på vår arv*» (Ef 1,14; 2 Kor 1,22). Skulle Gud, den evige trofasthet, gi oss pantet på arven, og så skulle vi likevel ikke få arven? Hadde vi selv tatt oss dette håpet etter eget forgodtbefinnende, slik verden gjør, da skulle vi nok bli til skamme. For «den gudløses håp går til grunne» (Job 8,13).

Nei, vi som er «rettferdiggjort av tro» (v. 1), er tvert imot tilbøyelige til å tvile på Guds nåde og den evige salighet. For vi er blitt gjort til skamme for Guds lov og blir stadig tuktet av den. Men Gud har overvunnet oss med sitt evangelium og sin Ånd og ført oss til en tro som strider mot alt som er i oss – fornuft, samvittighet og følelse. Skulle Gud da likevel svike oss i den troen og det håpet han selv har virket i oss ved sin Ånd?

Se her hvilket sterkt bevis for at vårt håp ikke skal gjøre til skamme, det ligger i at Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd. Men hvor sterkt dette beviset er, og hvilken fast grunn vi har for vårt håp om den evige salighet, skal vi se enda tydeligere i den beskrivelsen av Guds kjærlighet som apostelen gir i versene som følger (v. 6–11).

[33] Dessuten var det særlig jødenes innvending mot troen på Jesus at hans etterfølgere måtte lide så mye og var en forfulgt og elendig flokk på jorden. En jøde kunne vanskelig tenke seg Guds nåde og Messias' rike uten at det fulgte jordisk lykke med. – På samme måte pleide også hedningene å spotte de kristne når de roste seg av sin salighet i troen, ved å peke på hvor undertrykt de levde. Det ser vi av Minucius Felix' framstilling: «Se, dere er jo et fattig og hjelpeløst folk, og det tillater deres Gud. Enten vil han ikke, eller så kan han ikke hjelpe sine. Dere er omgitt av trusler, straff, pinebenker og kors. Hvor er deres Gud, som gjør de døde levende? Kan han ikke også hjelpe dem som ennå lever? Å, dere bedratte! Oppstå skal dere ikke, og det livet dere kunne ha, forakter dere.»

[34] Sämtl. W. IV, s. 559.

6–8. For mens vi ennå var skrøpelige, døde Kristus til fastsatt tid for ugudelige. For knapt nok vil noen gå i døden for en rettferdig – skjønt for en som er god, kunne kanskje noen ta på seg å dø. Men Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere.

Det er *storheten i Guds kjærlighet* apostelen først legger fram i v. 6–8, for å forvisse de troende om at deres håp om salighet ikke kan svikte. Men før vi tar for oss dette egentlige emnet i teksten, la oss tenke litt over vårt forhold til Guds kjærlighet i sin alminnelighet, så vi ikke går helt sovende til betraktningen.

Gud og hans *kjærlighet* er ikke bare ord. Her gjelder det den store Gud som har vårt liv og all vår velferd for tid og evighet i sin hånd, ham som har skapt alt, og som ser deg hvert øyeblikk, i gode og onde stunder. Det gjelder ham du trenger å be til hver stund, og som du i din dødsstund vil overgi din sjel til.

Jeg kjenner at han ser meg. Han ser alle mine synder, han ser mine tanker, og han har makt til å kaste meg i helvete, men også makt til å gjøre meg uendelig mye godt. Hvordan er denne nærværende og allmektige Gud sinnet mot oss? Det er visst et viktig spørsmål.

Likevel er de fleste mennesker ikke tilbøyelige til å ta det til hjertet, disse sovende, lettsindige sjelene som aldri spør om Gud er vred eller nådig. Det finnes også andre som nok kjenner sin synd og blir engstelige, men som likevel ikke tenker rett over denne saken. De går gjennom livet dels redde og urolige, dels bare med tomme og kalde hjerter, mens de tvert imot kunne vært salige i Guds kjærlighet.

Men også de troende blir ofte så slumrende at de bare holder seg til gjerninger og glemmer denne eneste sanne livskilden. Gud hjelpe oss da alle sammen! Vi trenger å tenke grundig over dette emnet. Kanskje får vi likevel ikke mye av det inn i hjertet.

Ved syndefallet er vi alle så fullstendig tømt for kjærlighet til Gud at vi, selv med hele Guds evangelium for øynene, har vanskelig for å få noen rett tanke om Guds kjærlighet til oss. Hele vår natur er fylt av helt motsatte tanker om Gud. Vi er som stivnet i den kjølige forestillingen at Gud er mot oss, slik vi fortjener. Hele vårt vesen er fullt av synd og uverdighet, og derfor skremmer både samvittigheten og vår anklager Djevelen oss med grufulle tanker om Guds rettferdige vrede. Følgen er at vi ikke tenker særlig godt om Guds kjærlighet.

Hvor fremmede vi er for denne kjærligheten, merker vi likevel ikke når alt er stille og vel, og vi knapt savner Gud. Men så snart vi kommer i alvorlig nød, eller døden og evigheten trenger seg på oss så vi får bruk for Gud, da kjenner vi at vi ikke har stor tillit til hans kjærlighet. Da står vår uverdighet oss for øye, eller vi kjenner bare den kjølige, vantro tanken at Gud ikke bryr seg om oss.

Nå er dette riktignok en svært alminnelig mangel, og her i tiden kan vi vel aldri rett tro og føle Guds kjærlighet, for hjertene våre er altfor trange og mørke til det. Likevel bør vi ikke skjule for oss selv at vi nok kunne hatt mye mer av Guds kjærlighet og fullkomne glede i hjertet dersom vi søkte den på en annen

måte. «Slik vi verdsetter Ordet, slik blir det sittende i hjertet» (Luther). Og Gud har fremdeles både vilje og makt til å øse ut sin kjærlighet i våre hjerter ved Den Hellige Ånd.

Men vil vi komme til mer tro og visshet om Guds kjærlighet, må vi særlig betrakte det store *beviset* på den som apostelen legger fram her: at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere, «ugudelige» og uten forsoning. «Ved dette viser Gud sin kjærlighet til oss,» sier apostelen. Ved dette har Gud for alvor latt sin kjærlighet stråle fram i sitt rette lys og i sin umåtelige storhet.

Visst bør vi også se Guds kjærlighet i alt han har skapt. Det er jo en ubegripelig blindhet i vår natur at vi ikke ser Guds store faderlige kjærlighet i at han har skapt alt på jorden til menneskets tjeneste og nytte, enda vi kan se det med egne øyne.

Selve fornuften sier oss det samme som Gud sa til mennesket i begynnelsen, da han ga det hele jordens rikdom: «Legg den under dere og råd over havets fisker og himmelens fugler» osv. «Se, jeg har gitt dere alle planter som sår seg over hele jorden, og hvert tre med frukt» osv. Vi ser jo også at alt på jorden tjener mennesket og er nettopp slik vi trenger det.

Taler ikke alt dette om Guds kjærlighet? «Jorden er full av Herrens miskunnhet.» Alle fjell og daler, alle sjøer og elver, alle hav og kilder – alt taler om Guds omsorg for mennesket. Slik burde vi se Guds kjærlighet i alt han har skapt.

Og likevel nevner apostelen ikke et ord om alt dette når han vil gi oss en prøve på den kjærligheten som kan forvisse skyldige syndere om Guds nåde og den evige salighet. Han vender øynene våre mot et helt annet bevis, et bevis som virkelig kan gi oss trøst og frelse i vår falne og fordervede tilstand. Han viser oss nemlig Guds kjærlighet i Kristi forsoning, der syndere kan bli frelst uten at Guds hellige rettferdighet og hans hellige dommer i loven blir krenket.

Og da Gud ga sin eneste Sønn til å lide den bitre døden for oss for å forsone oss, må vi vel si at dette dessuten er det *største* beviset på Guds kjærlighet, et bevis som burde gjøre hjertene våre litt varme. Måtte vi nå kunne betrakte det rett! Men da kreves det visst at vi kjenner en viss trang, en viss syndenød. Det kreves visst også at vi kjenner vår blindhet og vårt behov for Herrens Ånd. Gud, vær oss nådig og forklar oss din kjærlighet når vi nå vil betrakte denne herlige teksten!

For mens vi ennå var kraftløse, døde Kristus til fastsatt tid for ugudelige. Apostelen sier her at Kristus led døden for oss på en tid da det ikke fantes noe godt hos oss, ikke så mye som anger og gudsfrykt, men da vi helt og fullt foraktet Gud og var «ugudelige».

Selv om vi er syndere og skyldige etter loven, kan vi likevel ha den ene dyd at vi angrer vår synd og har en viss ærefrykt for Gud. Men ordet «ugudelig» betegner slike som ikke ærer Gud, men trosser ham og regner ham for ingenting. Og slik er virkelig naturen hos oss alle. Dette er det forferdeligste.

Men også for slike er Kristus død, sier apostelen her. Ja, også de første ordene i v. 6, «mens vi ennå var *kraftløse*», sier ikke mindre, hvis vi forstår dem rett. Derfor vil vi nå først se litt nærmere på selve ordene i teksten.

For mens vi ennå var kraftløse. Først bør vi legge merke til at ordene «til fastsatt tid», som noen knytter til ordene «mens vi var kraftløse», etter grunnteksten like gjerne kan knyttes til de etterfølgende ordene om Kristi død. Da lyder hele skriftstedet slik: *For mens vi ennå var kraftløse, døde Kristus til fastsatt tid for ugudelige*. Dette er uten tvil apostelens mening[35].

For at vi var kraftløse, sikter visselig til en tilstand som gjaldt hele menneskeheten, ikke bare jødenes liv under loven, siden Kristus døde for hele verden. Det sikter altså til den kraftløsheten som rådet over menneskeslekten og ville rådet over den i evighet, dersom Gud ikke hadde forbarmet seg og sendt sin Sønn til vår frelse. Det er den *hjelpeløse avmakten under synden og Djevelen*, under fortvilelse og Guds rettferdige dom.

Om den sier Luther: «Jeg lå hos Satan fanget, og hjelpe meg jeg ei kunne. I sinnet hersket synden, så jeg holdt på å gå til grunne. Til fortvilelse den meg drev, den dom i meg urokket ble, og helvete sto åpent.»

Hele menneskenaturen var fordervet, forstanden formørket og hjertet fylt av onde lyster, slik Jes 1,5–6 beskriver det: «Hvorfor vil dere bli slått enda mer? Hvorfor vil dere øke deres frafall? Hvert hode er sykt, og hvert hjerte er svakt. Fra fotsåle til hode er ingenting helt. Her er bare sår, skrammer og åpne sår.»

Alle Guds bud og trusler hjelper ingenting, for sykdommen er så alvorlig at det ikke lenger finnes noen kraft til å holde de hellige budene. Som Herren sier her: «Hvorfor vil dere bli slått enda mer? Hvorfor vil dere øke deres frafall?» Apostelen viser også i dette brevet (7,5–13) at loven, langt fra å kunne holde det onde nede, tvert imot vekker synden, ja, vekker fiendskap mot Gud, fordi kjødets sinn «ikke er Guds lov lydig, *kan heller ikke være det*» (8,7).

Loven krever aller først *kjærlighet* til Gud og hans vilje, og Guds bud og dommer kan ikke forandres for vår ondskaps skyld. Derfor ble følgen en uunngåelig fordømmelse, og mot den fantes det ikke noe råd, ingen hjelp i hele menneskeheten. Dette er den «kraftløsheten» apostelen taler om her. Andre steder har han kalt den «død» og sagt at nettopp da vi «var døde ved våre overtredelser», har Gud, som er rik på miskunn, på grunn av sin store kjærlighet gjort oss levende med Kristus (Ef 2,1–5; Kol 2,13).

Denne kraftløsheten – at vi var fortapt ved synden og ikke ville hatt noen frelser om Gud ikke hadde sendt sin Sønn – er nå forbi. For *nå* har vi en frelser og alt som trengs til liv og gudsfrykt. Men den fordervede naturens kraftløshet, som Jesus talte om da han sa: «Kjødet er skrøpelig», følger oss så lenge vi er på jorden.

Derfor har vi ofte en hard kamp for å kunne tro Guds nåde, nettopp fordi vi kjenner en ynkelig kraftløshet i hele vårt vesen: kraftløshet i selve viljen og i utførelsen, kraftløshet i kampen mot det onde, kraftløshet i bønnen, i troen og så videre. Bortsett fra det Gud selv virker i oss, er hele de troendes liv et sukk over maktesløshet (2 Kor 12,9). Og med all denne maktesløsheten følger alltid en følelse av skyld og uverdighet, så vi synes Gud må bli trett av oss.

Da bør vi likevel tenke på det apostelen sier her: Mens vi ennå var så kraftløse, og det ikke fantes noen hjelp i hele verden, elsket Gud oss slik at han ga sin enbårne Sønn for oss. Dermed er det jo klart bevist at Guds kjærlighet ikke beror

på vår egen kraft eller verdighet, og at den derfor heller ikke kan forandres av vår skrøpelighet og uverdighet.

Når vi tenker på hva som skjedde «mens vi ennå var kraftløse», skal vi merke oss at Guds kjærlighet ikke i det minste beror på noen egenskap hos oss. Apostelen sier: «*Kristus døde til fastsatt tid for ugudelige*.»

Apostelen viser her at Guds kjærlighet var den samme før alle våre bedre eller verre egenskaper, det vil si før vi i det hele tatt var til. For Gud «har utvalgt oss i ham før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4), og han så på forhånd all vår synd og hjelpeløshet.

Kristus døde *til den tid* Gud på forhånd hadde fastsatt. Disse ordene minner oss om den evige rådslutningen og om de tidlige og mangfoldige forutsigelsene om Kristi forsoning. Allerede på syndefallets dag ga Gud de falne menneskene løftet om den velsignede kvinnens ætt som skulle knuse slangens hode. Siden bebudet han gjennom hele Det gamle testamentets lange forberedelsestid en kommende forsoning med utallige løfter og forbilder.

For en sterk grunn for vår tro! Kristi død var ingen tilfeldighet. Den var fullbyrdelsen av en evig rådslutning og av en forutsigelse som Gud hadde gjentatt fra gammel tid. Også det minner apostelen om når han sier at Kristus døde for oss på en forut fastsatt tid, slik han også sier et annet sted: «Da tidens fylde kom, utsendte Gud sin Sønn.»

Så har altså Guds kjærlighet vært uavhengig av våre bedre og verre stunder, og vår frelse er et verk av Guds frie, evige beslutning.

Og hva har så Kristus gjort til vår frelse? Teksten sier at han «døde for ugudelige». I vårt sted og til vårt beste har han lidt den døden som rommet hele lovens forbannelse (5 Mos 28), og dermed kjøpt oss fri fra lovens forbannelse (Gal 3,13). Og det har han gjort, ikke for gode, fromme og angrende, men for «ugudelige», for sine fiender og foraktere, som ikke engang angret sin synd eller ba om hans nåde.

Vi ser hvordan Gud på syndefallets dag ga Adam og Eva det nåderike løftet, enda de var fulle av ondskap, selvforsvar og bitterhet mot ham.

Alt dette vitner for oss om en helt fri og umåtelig stor kjærlighet, som vi ellers ikke har sett maken til. Det sier apostelen videre når han legger til:

For knapt nok vil noen gå i døden for en rettferdig – skjønt for en som er god, kunne kanskje noen ta på seg å dø. Eller som disse ordene også er blitt oversatt: «For knapt vil noen dø for *en rettferdig* – for *den gode* kunne kanskje likevel noen overvinne seg til å dø.»

For å vise hvor høy Kristi kjærlighet er, han som led døden for syndere og fiender, uttrykker apostelen her tvil om at noe menneske vil påta seg å dø i stedet for en *rettferdig* mann som er blitt urettferdig dømt til døden. Snarere kunne en tenke seg at noen ville sette livet i fare eller gi det i stedet for en slik rettferdig mann, om han i tillegg var *en god mann* som ble regnet som svært nyttig for samfunnet på grunn av sine velkjente velgjerninger. For en slik mann ville kanskje den takknemlige overvinne seg til å dø.

Men at noen skulle gi sitt liv i stedet for en forbryter som har fortjent sin dødsdom ved sine misgjerninger, kan det ikke være tale om, og enda mye

mindre at noen skulle ville dø for sin uvenn og baktaler. For en usedvanlig god mann ville kanskje noen våge å dø. Og det er da den aller høyeste prøve på menneskelig kjærlighet.

Tekstens uttrykk «påta seg å dø» eller «overvinne seg til å dø» tyder på at mennesket skyr døden mer enn alt annet. Å påta seg å dø for en annen krever mye overveielse og er det høyeste beviset på kjærlighet, slik Herren Kristus sier: «Ingen har større kjærlighet enn denne at han setter sitt liv til for vennene sine» (Joh 15,13).

Men Kristus gikk enda lenger i sin kjærlighet. Han døde for oss før hans kjærlighet hadde vunnet hjertene våre, da vi verken var rettferdige eller gode, men «syndere» (v. 8) og «ugudelige» (v. 6), ja, «fiender» (8,7).

Slik sammenligner apostelen Kristi kjærlighet med menneskers kjærlighet, idet han legger til:

Men Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere.

«Gud *viser* sin kjærlighet,» sier apostelen, ordrett: «*stiller fram* sin kjærlighet». Det vil si at han forklarer og beviser den for hele verden, «gjør den så stor, viss og åpenbar at det ikke er mulig at et menneske som tenker rett over dette kjærlighetsbeviset, kan tvile på den» (Luther).

Den som ellers var full av tvil om Guds kjærlighet, full av samvittighetsuro og redsel for Guds vrede over synden, burde likevel ved dette beviset begynne å ane noe om Guds hjertelag. Han burde begynne å innse og forstå at Gud, med all sin hellige nidkjærhet mot synden, likevel må ha en uendelig kjærlighet og barmhjertighet mot syndere i sitt hjerte. Det hadde vi aldri kunnet tenke oss om Gud ikke hadde åpenbart det ved dette store beviset.

Kristus nevner også bare dette beviset når han vil forklare sin Fars kjærlighet til oss: «For så har Gud elsket verden at *han ga sin Sønn, den enbårne*.» Også apostelen Johannes sier at dette er det egentlige beviset: «*På dette har vi lært kjærligheten å kjenne* at han satte livet til for oss» (1 Joh 3,16), og igjen i 4,9: «Ved dette ble Guds kjærlighet åpenbart iblant oss, at Gud har sendt sin enbårne Sønn til verden, for at vi skal leve ved ham.»

På den måten har Gud vist oss en kjærlighet som ikke har sitt like. Når vi elsker noen, må det være en venn eller i det minste et godt og elskverdig menneske. Ser vi derimot noe avskyelig hos et menneske, eller er det vår uvenn og baktaler, pleier vi ikke å elske, men å hate ham. Slik er det med vår kjærlighet av naturen.

Men Gud, som hater synden mer enn noe annet og samtidig ser at vi alle er fulle av synd, har likevel en slik kjærlighet til synderen at han heller ga sin elskede Sønn i døden enn han ville se synderens død.

Når vi rett tenker over det apostelen så ofte har gjentatt, at Gud har gjort dette for *ugudelige, syndere* og uvenner, må vi med stor forundring spørre: «Å, du milde Gud, hvor har du en slik kjærlighet fra? Er det sant at du elsker slik? Og hva er det som har beveget deg til en slik kjærlighet?»

En gammel Guds tjener, som var opplært i visdommen og kunnskapen i Guds rike, bekjente at han lenge hadde fordypet seg i spørsmålet om hva som kunne

bevege Gud til å elske syndere, og at han til slutt var kommet til dette resultatet: «Gud *elsket*, derfor elsket han.» Årsaken lå nettopp i Guds egen kjærlighet. Han hadde et *slikt hjerte* som elsket, derfor elsket han.

Gud har selv forklart sin kjærlighet med bildet av en mors kjærlighet. Tenk deg at du ser en mor som med utrettelig kjærlighet bærer og pleier sitt syke barn dag etter dag, og som like utrettelig våker ved sengen eller bærer barnet på armene også om natten, mens andre sover. Barnet har ennå ikke gjort annet enn å slite ut moren ved å kreve hjelp og pleie.

Spør du henne hvorfor hun likevel elsker det slik, kan hun ikke oppgi noen annen grunn enn at hun kjenner morskjærlighet til det i hjertet. Hun vil undre seg over spørsmålet ditt og svare: «Det er jo barnet mitt!»

At hun elsker barnet sitt, er altså en naturlov for morshjertet. Hun trenger ikke pålegge seg det, og det er ikke engang tegn på en from mor, bare på en mor. Og morshjertets natur er så mektig at en naturlig mor lider den bitreste smerte om barnet hennes begår forbrytelser, så det havner i rettens hender og må straffes.

Tenk om Gud har like dyp kjærlighet til oss som en mor har til barnet sitt! Men Gud sier selv at han har en enda dypere kjærlighet: «Glemmer vel en kvinne *sitt diende barn*, så hun ikke forbarmer seg over *sitt livs sønn*? *Om også de glemmer, så glemmer ikke jeg deg*» (Jes 49,15). Og på dette kjenner vi Guds kjærlighet, at han satte livet til for oss.

Men med dette har vi også rørt ved enda en side som kan forklare Guds kjærlighet til mennesket. Det er en kjærlighet til *barnet*. Det antyder Herren når han taler om seg selv og spør: «Glemmer vel en kvinne sitt barn?» Hvor dypt falne og ynkelig vanskapte barn vi enn er, og hvor langt vi enn er kommet bort i synd og ugudelighet, kan Gud likevel ikke glemme at *mennesket tross alt er hans barn*. Han sier at han har en *mors* kjærlighet til oss.

Gud har jo *skapt* oss til å være sine barn og arvinger. Og da Djevelen forførte oss, ville Gud ikke av den grunn overlate byttet til ham, men ville gjøre alt for å redde sitt barn. Også dette kan til dels forklare denne ellers ubegripelige kjærligheten som Gud viste oss ved at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere.

Måtte vi bare lære å tro rett og holde fast på denne Guds kjærlighet i hjertet, ikke bare når alt er vel og vi merker hans verk i sjelen, men også når vi bare ser oss selv som ugudelige syndere! Derfor er det særlig nødvendig at vi flittig og alvorlig tenker over ordene: «mens vi ennå var syndere» og «mens vi ennå var *kraftløse*, døde Kristus til fastsatt tid for ugudelige».

Hvor mye vi enn har hørt og vet om dette, er forestillingen om at Gud skal være oss nådig når vi er fromme og slik vi bør være, så dypt inngrodd i vår natur at vi straks begynner å tenke på Guds evige vrede så snart virkelige synder kommer til syne hos oss. Det kommer tider da ingenting virker mer urimelig enn at Gud kan elske oss, når vi ikke finner annet enn synd og ugudelighet hos oss selv, når synden ved budet blir overmåte syndig (7,8–13), og samvittigheten skriker om bare vrede og fordømmelse fra Gud.

Da gjelder det å tenke på det apostelen sier her: at det ikke er for fromme og gode, men for «ugudelige» og «syndere» Kristus har lidd døden. Ja, det er helt forbi med all vår rettferdighet.

Det er en avgjort sak for Gud at vi i oss selv alltid er syndere eller skyldige etter loven (3,19–20), og at all vår salighet ligger alene i Guds egen frie nådegjerning i Kristus. Men ved den skal vi også alltid bli frelst, selv om syndene var blodrøde og mange som sanden i havet, fordi Kristus døde nettopp *for syndere*. Dette må grunnfestes godt og skrives dypt inn i hjertet.

«Så tenk nå over dette og rust deg med flid,» sier Luther (over Gal 1,4), «så du alltid kan være rede, også når du må kjempe med døden i den høyeste nød og fare, når samvittigheten minner deg om syndene du har gjort, og Satan går løs på deg med stor makt og vil velte seg over deg med dine synders store byrde som en syndflod, skremme og jage deg bort fra Kristus og til slutt drive deg til fortvilelse. Tenk da over dette, sier jeg, så du med frimodighet og styrket i troen kan si: ‹Kristus, Guds Sønn, er gitt, ikke for de helliges rettferdighet, men for de arme synderes urettferdighet. Hvorfor vil du da, du usalige Satan, så forvendt gjøre meg til en helgen og kreve bare rettferdighet av meg, når jeg likevel ikke har annet enn bare synder, og det ikke oppdiktede, men virkelige, ikke lette og små, men virkelig store, grove og overmåte tunge synder?› For den som vil bli frelst, kommer det derfor an på at disse ordene: ‹Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere›, blir holdt for alvorlige og sanne ord. Og dette sier jeg sannelig ikke forgjeves. For jeg har ofte erfart det, og erfarer det daglig mer og mer, hvor overmåte vanskelig det er å tro, særlig når jeg har dårlig samvittighet, at Kristus ikke er gitt for dem som er hellige, rettferdige og hans venner, men for de *ugudelige*, *syndere*, *kraftløse* og for dem som er hans fiender, og som har fortjent Guds vrede og den evige fordømmelse.»

Slik sier han også i sin pasjonspreken over vår tekst: «Disse ordene, at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere, gir oss alltid denne trøsten når vi er redde for Guds vrede og straff for syndens skyld: at Kristus døde for *synderes* skyld og ikke av noen annen grunn. Selv om du har falt i synd på ny og såret samvittigheten med det, og kjenner at du på ny har vakt Guds vrede mot deg – ja, selv om du ikke har falt i åpenbare synder og ikke har handlet mot samvittigheten – må du likevel alltid la det være sant at Kristus døde for en *synder* som deg. Behold den trøsten at han altså finner deg som en synder, selv om du alltid må vandre i bedring og tro, forbedre livet ditt og bevare en god samvittighet ved lydighet mot Gud.»

Men siden vi likevel aldri kan bli uten synd her på jorden, og vi alltid må kjenne synden på en eller annen måte, blir det svært viktig å huske og holde fast at det bare er som *synder* du er forsonet ved Kristi død.

Etter at apostelen har beskrevet hvor stor Guds kjærlighet er, viser han nå i det følgende hvordan vi ut fra denne store kjærligheten bør slutte oss til den faste og urokkelige *nådestanden* som vi får leve i ved troen, nå som vi er forlikt og rettferdige.

[35] Når ordene «til fastsatt tid» knyttes til det foregående, «mens vi ennå var kraftløse», har en forstått denne kraftløsheten om den mangel på lys og kraft

som fulgte av selve tidens art i Det gamle testamente, da Kristus ennå ikke var kommet, ikke hadde dødd, stått opp og forkynt. Men denne kraftløsheten råder jo ennå over alle de folk som ikke har Kristi evangelium. Apostelen har uten tvil siktet til hele menneskeslektens fortapte stilling, da den ingen forsoning hadde. Ordene «til fastsatt tid» bør derfor knyttes til Kristi død, som skjedde på den tid som var fastsatt i Faderens råd. Se Gal 4,4; Ef 1,10; Mark 1,15.

9–10. Hvor mye mer skal vi da, etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod, ved ham bli frelst fra vreden. For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt.

Her har vi de mektige ordene som med en vektstangs kraft kan velte bort selv de største steinene fra de troendes hjerter. Apostelen trekker denne slutningen: Gud beviste sin kjærlighet til oss ved frivillig å gi sin enbårne Sønn i døden for oss mens vi ennå var syndere, uten forsoning og uten rettferdiggjørelse. Hvor mye mer skal vi da nå bli frelst fra vreden ved ham, etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod! Dette er jo en overmåte klar og trøsterik slutning, og den er nettopp den trøsten alle troende særlig trenger.

For dette er det som bekymrer alle våkne sjeler mest, de som kjenner sin synd: De frykter at Gud igjen skal bli vred på dem, så han lar all slags ulykke ramme dem her og til slutt fordømmer dem.

Da er det overmåte trøsterikt at apostelen møter nettopp slike bekymringer og med stor frimodighet likesom spør: Er det mulig at Gud kunne forandre denne nåden nå? Av sitt eget vesens kjærlighet til mennesket gjorde han så mye mens vi var uten forsoner og uten noen rettferdighet, at han ga sin enbårne, elskede Sønn i en blodig død for oss. Skulle han nå, når vi er blitt rettferdige ved hans Sønns blod, begynne å dømme og behandle oss etter vår fortjeneste og etter loven? Hvorfor har han da gitt sin Sønn i døden for oss?

Kristus sier: «For Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham.» Det var jo Guds mening og råd med å gi sin Sønn at vi skulle bli frelst ved ham og altså ikke lenger dømmes etter loven når vi tror på ham.

Det er helt umulig at Gud nå skulle handle på en måte som strider fullstendig mot hans eget vesens kjærlighet og mot hans evige frelsesråd i Kristus. Det er bare i vårt hjerte slike tanker om Guds vrede oppstår og blir sådd av den gamle løgneren. I Guds hjerte må det være en evig nåde over dem som tror på hans Sønn.

Etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod.

Det er ikke bare det at Gud elsket oss så høyt da vi ikke hadde noen forsoning, at han ga sitt liv for oss, og at han derfor nå har mye større kjærlighet til oss når vi er forsonet med ham. Apostelen påpeker her også at *vi* som tror, nå står i et helt annet lys for Guds øyne, nemlig som *rettferdiggjorte*.

Så høyt elsket Gud oss mens vi ennå var i våre synder, at Kristus døde for oss. «Hvor mye mer skal vi da, etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod, ved ham bli frelst fra vreden,» sier apostelen.

Legg merke til hva apostelen sier: «*Vi er nå rettferdiggjort*.» Skulle Gud da ikke elske oss? Det er på denne rettferdiggjørelsen apostelen har bygd alt han i dette kapittelet har sagt om de troendes salige stilling i tid og evighet. Slik begynte han jo i v. 1: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud» osv. Vi er nå rettferdige. Det vil si: ikke syndere, men ustraffelige og fullkomne for loven.

Hvordan er vi blitt det? Apostelen sier: «Vi er *rettferdiggjort ved Kristi blod*.» Det har ikke skjedd ved vår egen fromhet eller gjerning. Men det har heller ikke skjedd ved en mildhet hos Gud, der han har gitt avkall på noe av sin rett. For apostelen sier at det har skjedd *ved Kristi blod*. Her krevdes det at blod ble utgytt (Hebr 9,22), og ikke noe mindre enn Guds Sønns blod.

Tidligere (v. 1) brukte apostelen ordene «rettferdiggjort av tro», og her sier han «rettferdiggjort ved hans blod». Av hans egne ord merker vi altså at troen ikke rettferdiggjør som en dyd i seg selv, men bare ved det den holder seg til: forsoningen i Kristi blod, som den griper[36]. Noe mindre strakk ikke til.

Ingen må tillate seg å tenke om Guds fullkomne vesen at han skulle kalle et menneske rettferdig som ikke virkelig er det, eller at han skulle gi etter en eneste bokstav eller tøddel av sin hellige lov og rettferdiggjøre et menneske uten at alt loven krever, virkelig var oppfylt for det. Nei, hans dommer er like hellige og urokkelige som hans kjærlighet.

Ordene *ved hans blod* minner oss alvorlig om hvor uendelig ond synden er, om Guds strenge rettferdighet og om hvor fast han var bestemt på å fullbyrde sin første dom: «Den dagen du eter av det, skal du visselig dø.»

Hadde ikke Kristus utøst sitt blod og gått inn i det himmelske aller helligste med det og i kraft av det, da hadde han ikke «funnet en evig forløsning» for syndere. «Livet er i blodet» (3 Mos 17,11), og Kristi blod er altså det samme som hans død, der forsoningsverket hans ble fullbrakt. Derfor framstiller Skriften overalt «Kristi blod» og «Lammets blod» som vår forsoning.

La oss derfor fryde oss over at den store mellommannen og ypperstepresten har oppfylt loven for oss. La oss prise ham og gi ham æren ved oppriktig å tro og bekjenne at vi da er *virkelig rettferdige etter loven*.

Legg merke til dette igjen: Vi har en rettferdighet som stemmer med lovens krav, slik ordet «rettferdig» betyr, og ikke en innbilt og oppdiktet rettferdighet. *Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd.* De helliges rettferdighet blir framstilt som et skinnende, rent linklede som er vasket i Lammets blod. Og Kristus sier uttrykkelig: «Den som er badet, … er jo *helt ren*.»

Men er vi altså virkelig rettferdige ved Kristi blod, skulle da ikke all Guds kjærlighet hvile over oss? Eller hvorfor skulle Gud ikke elske oss nå, han som viste oss en så umåtelig kjærlighet mens vi var i våre synder? Nå som loven er oppfylt og hans guddommelige rettferdighet er tilfredsstilt, kan han elske oss uten at synden står i veien. Selv om mitt hjerte her på jorden blir skremt og urolig av trusler om Guds vrede, kommer det bare av mitt vantro hjerte og av fiendens brennende piler.

I Guds hjerte er det ingen slik vrede, men tvert imot en evig og urokkelig nåde og kjærlighet mot dem som tror på hans Sønn, også når han hjemsøker våre synder med ris og plager. Alt er nå kjærlighet og nåde. Ingen fordømmende vrede mer, men bare kjærlighet. Ingen forbannelse mer, men bare velsignelse. Ingen død mer, men bare liv og salighet. Gud hjelpe oss så vi bare kan tro det!

For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt.

Apostelen går videre når han viser hvilken lykke og hvilket håp de rettferdiggjorte har, og han framhever motsetningen mellom hvordan det var før, og hvordan det er nå. *Før var vi* ikke bare syndere, men rett og slett *fiender*. *Nå er vi forlikt* med Gud. Dessuten viser han de herlige følgene av Kristi død og Kristi liv. Ved Kristi død ble vi forlikt med Gud. Ved hans *liv* blir vi frelst og bevart til salighet.

Da vi var fiender, ble vi forlikt med Gud. Dette er en overmåte trøsterik bemerkning, uansett hvordan en forstår ordet «fiender». Ordet har en dobbel betydning. Noen ganger betyr det at vi er fiendtlige mot Gud, som i 8,7 og Kol 1,21, der apostelen taler om det kjødelige sinnet. Andre ganger betyr det at *Guds vrede hviler over oss*, slik apostelen sier: «Vi var av natur vredens barn» (Ef 2,3).

Det er en avgjort sak at vi var Guds fiender i begge disse betydningene. Men hvilken betydning apostelen sikter til her, kan vi se av det han setter opp som motsetning til «fiender».

Motsetningen er: «Vi ble *forlikt*.» «Vi ble *forlikt med Gud ved hans Sønns død*.» Dette uttrykket må nødvendigvis handle om *det som skjedde i Kristi død*: at Gud «vil være nådig overfor» vår urett (Hebr 8,12), fordi han ble tilfredsstilt ved blodet på korset. For «det var Gud som i Kristus *forlikte verden med seg selv, så han ikke tilregner dem deres overtredelser*» (2 Kor 5,19).

Uttrykket «vi ble forlikt» har denne betydningen, og her er det motsetningen til at vi før «var fiender». Derfor må ordet «fiender» her bety at vi var uforlikte, under Guds vrede og under «lovens forbannelse». Mens vi ennå sto slik overfor Gud, ble vi forlikt ved hans Sønns død. Så mye mer må vi nå, etter at vi er blitt forlikt på denne måten, bli frelst ved hans liv.

Vi ble forlikt med Gud ved hans Sønns død.

Disse ordene krever en grundig forklaring. Både når en fattig synder skal komme til troen, og når en troende kristen skal bli i den, er det overmåte viktig å forstå hva som skjedde i Kristi død.

Det står alltid fast og er til, enten vi tror eller ikke: *Alle* menneskers synder ble da utslettet, Gud «forlikte» da «*verden* med seg selv» og ble nådig mot *all* vår urett. Dette lærer Skriften uttrykkelig: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse *ved at han ble en forbannelse for oss*. For det står skrevet: Forbannet er hver den som *henger på et tre*» (Gal 3,13).

Legg merke til når Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse! Apostelen sier at det skjedde *da han hang på et tre*. Slik sa også engelen til Daniel: «til å innelukke frafallet og til å forsegle synder og til å dekke over misgjerning og til å føre fram en evig rettferdighet» (Dan 9,24). Når skulle dette skje? Engelen sier

at Kristus skal bli drept på en bestemt tid, når de sytti årsukene er gått. Dette har altså skjedd, enten vi er fromme eller ugudelige, troende eller vantro.

Apostelen Johannes sier: «Han er en soning for våre synder, *og det ikke bare for våre, men også for hele verdens*» (1 Joh 2,2). Slik ropte også døperen Johannes da han første gang så Kristus: «Se der Guds lam, som bærer bort *verdens* synd!» Dette skulle Kristus gjøre som det offerlammet Gud hadde utvalgt til å sone verdens synd. Og apostelen Paulus sier på det stedet vi allerede har sitert: «Det var Gud som i Kristus forlikte *verden* med seg selv, så han *ikke tilregner dem deres overtredelser*» (2 Kor 5,19).

Dette er en forlikelse som skjedde i Kristi død. Den gjelder altså for Gud lenge før vår omvendelse og tro, og den er skjedd for alle mennesker, også frafalne og vantro. Nå står det bare igjen at synderen lar seg forlike med Gud, slik apostelen legger til på det sistnevnte stedet: «Vi er altså sendebud i Kristi sted, som om Gud selv formaner ved oss. Vi ber i Kristi sted: *La dere forlike med Gud!*» Dette er den forlikelsen som nå står igjen.

Først når synderen tror at Gud er forlikt, viker fiendskapet i synderens hjerte, så han angrer sin ondskap mot en så nådig Gud og ber om å få leve i hans vennskap for evig. Da er synderen kommet i en *nådestand* som ingenting kan rokke, så lenge troens forening med Kristus varer, og synderen ikke helt forlater sin Gud og blir «to ganger død» (Jud 12). Kristus, vår evige yppersteprest, har også omsorg for at denne nåden *varer ved*. Om det sier apostelen:

Skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt. Ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død da vi var fiender, kan vi være enda mer visse på at vi nå, etter at vi er blitt forlikt, skal nå den fullkomne, endelige frelsen ved hans liv. Også dette er overmåte trøsterikt.

Ganske visst ble alt fullbrakt for oss i Kristi død: Loven ble oppfylt for oss, og all den straffen vi hadde fortjent og ennå daglig fortjener for våre synders skyld, led Kristus for oss. I Kristi verk på jorden har vi en fullkommen rettferdighet for Gud.

Likevel lærer Skriften at Kristus skal være «ypperstеprest til evig tid etter Melkisedeks vis», at han «gikk inn i selve himmelen for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld», og at han «alltid lever for å gå i forbønn» for oss osv. Dette trengs også for at vi skal bli bevart i vennskap med Gud.

Så lenge vi er kledd i den fullkomne rettferdigheten ved troen, kan vi riktignok ikke falle tilbake under vreden på grunn av våre synders *skyld*. Men vi kunne likevel komme under Guds vrede ved følgene av den fordervelsen som ennå henger ved oss, og ved makten til våre åndelige fiender, som ville føre oss bort fra troen, dersom vi ikke hadde en ypperstеprest som ba for oss og stilte oss fram for Gud i sin egen person.

Ypperstеprestens embete i den gamle pakt var ikke bare å *ofre* for syndene. Han skulle også daglig utføre gudstjenesten med røkelse, bønner for folket og utdeling av velsignelsen. Denne «daglige gudstjenesten», der ypperstеpresten sto for Gud i sin vakre drakt til beste for hele folket, peker på hva Kristi l*iv* utretter for oss.

Offeret for syndene er båret fram «én gang for alle». Nå står det igjen at han skal tre fram for Faderens øyne i vårt sted, daglig utføre gudstjenesten for oss, be for oss og dele ut velsignelsen av de åndelige gavene.

Kristus sa til Peter: «Jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte.» Vi er svake og maktesløse i striden, forsømmelige i bønnen og i årvåkenheten, og vi viser ikke den lydighet og troskap vi skylder. Derfor ville vi mange ganger komme under djevelens makt, miste troen og Åndens liv og så falle tilbake under vreden, om ikke Kristus trådte fram for Guds ansikt for oss.

Han er vår «talsmann hos Faderen» og sørger alltid for at Den Hellige Ånd blir gitt oss til hjelp i vår skrøpelighet. Han våker når vi ikke er årvåkne. Han er rettferdig og hellig når vi er vanhellige.

Når jeg er skrøpelig, kald og svak,
og spredt av alt som møter øye,
da har jeg en som natt og dag
er min talsmann der i det høye,
som for Guds ansikt står for meg
og i alt trer fram og viser seg
for meg.

Hvor mye hjelp og bevaring i alle farer i prøvetiden vi har fått av den alltid levende, årvåkne og trofaste ypperstepresten og hyrden, kan vi aldri rett forstå her i tiden. Det skal først bli fullt uttalt når hele skarer av frelste sjeler fra de fire verdenshjørner er samlet for Lammets trone, og enhver da ser og forteller hva han har erfart av det. «Vi skal bli frelst ved hans liv.»

[36] Beundringsverdig er den visdom og omsorg for alt vi trenger, som Gud viste da han ga den hellige Skrifts forfattere inn hvordan de skulle skrive. Det er ikke uten hensikt at Skriftens uttrykk om rettferdiggjørelsen veksler. Hver veksling er ment å møte en bestemt misforståelse av denne viktige læren. Mennesket er så tilbøyelig til egenrettferdighet at man har villet gjøre selve troen til en slik dyd for Guds øyne at Gud for denne dydens skyld skulle tilgi oss alle våre synder og regne oss for rettferdige – siden ingen andre gjerninger får den ros i Skriften at de rettferdiggjør oss. Følgen er at man ikke har noe å tro på, og straks mister motet når man ikke finner denne dyden hos seg selv. Mot denne villfarelsen strider uttrykket i teksten, «rettferdiggjort ved hans blod», sammen med en hel mengde lignende uttrykk, ja, hele den store forsoningslæren i Skriften. Men om dette er det sagt mer i utleggingen av 4,3. En annen villfarelse er at man mener at vår rettferdiggjørelse er helt uavhengig av troen og skjedde én gang for alle i Kristi død for hele verden. Slik er man kommet på den tanken at alle mennesker må bli salige, siden Kristus har utøst sitt blod for dem alle. Slik blir det arme mennesket kastet fra den ene villfarelsen til den andre når det ikke i Herrens frykt gir akt på alle hans ord. Mot denne villfarelsen strider ordet «rettferdiggjort av tro», sammen med hele Skriftens lære om omvendelse, tro og gjenfødelse. Troen er like nødvendig for rettferdiggjørelsen som Kristi forsoningsoffer, men på en helt annen måte. Kristi blod er løsepengen, og Kristi gjørende og lidende lydighet er den egentlige rettferdigheten som gjelder for Gud. Men troen er hånden vi tar imot den dyrebare gaven med. Troen er midlet

som gjør at vi blir kledd i Kristi rettferdighet og forent med ham, gjenfødt og helliggjort. «Uten tro er det umulig å være til behag for Gud» (Hebr 11,6). En tredje villfarelse er at vi ikke blir rettferdiggjort ved troen på Kristi fortjeneste før vi har gjort oss verdige til det ved en mengde botsøvelser, anger, renselser, bønner og gode gjerninger. Denne villfarelsen hører ikke bare til Den katolske kirkes lære, men har hjemme i hvert menneskehjerte og blir av og til forkynt i vår kirke. Mot den strider ordet: «Og de blir rettferdiggjort for intet (egentlig: som gave) av hans nåde» osv., sammen med flere lignende ord, for eksempel Ef 2,8–9. Slik har Ånden i Ordet villet forebygge alle villfarelser, men menneskehjertet «vil alltid gå den gale veien» og lar seg ikke gjerne lede.

11. Ja, ikke bare det, men vi roser oss også av Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi fått forlikelsen.

Apostelen legger her egentlig ikke fram et nytt emne for de troendes ros, som om det første skulle være *håpet* om Guds herlighet (v. 2), det andre *trengselen* (v. 3) og det tredje *Gud*. Han gjentar og avslutter heller her det han begynte med i v. 1, der han sa at når vi er rettferdiggjort av tro, har vi *fred med Gud*. For å ha fred med Gud og være forvisset om det er nettopp det samme som å «rose seg av Gud».

Idet apostelen tenker på at vi *er frelst fra den kommende vrede*, bryter han ut i triumf: «Ja, *ikke bare det*, men vi *roser* oss også av Gud.» For ved Guds store kjærlighet (v. 8) og den forsoningen som har skjedd (v. 10), er vi så visse på hans vennskap at vi også roser oss av at vi eier Gud og alt han er og formår. Luther gjengir det så godt: «Vi roser oss i full tillit av at Gud er vår og vi hans, så vi har alt felles med ham.»

Hva det vil si at vi roser oss av Gud, forteller apostelens seiersbudskap oss: «*Er Gud for oss, hvem er da imot oss? Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?*»

Her samler apostelen alt det salige som kan nevnes, i selve den evige kilden og opphavet til alt, nemlig *Gud selv*. Han er vår venn og Far, og med det må all trygghet og salighet følge. Gud selv er mye mer enn alle hans gaver. Guds vennskap er mer enn himmelens salighet. Gud selv er solen og saligheten i himmelen, og allerede her er *hans vennskap* de troendes egentlige gledeskilde.

I ham er all vår rettferdighet og styrke, i ham vår fred og trøst. Gud er vår Far, og all barnas rikdom og trygghet ligger i selve Faderen. «Men er vi barn, da er vi også arvinger.» «Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?»

Tenk: Når du eier selve den store, allmektige Guds vennskap, må du alltid være lykkelig. Var du ellers den fattigste, er du likevel den rikeste. Var du den ringeste og mest foraktede, er du likevel den mest ærede. Var du den mest ensomme og forlatte, har du likevel alltid det herligste selskap.

Slik ser vi at David og andre hellige har frydet seg i Gud selv som sin egentlige trøst og ros. «Min sjel skal rose seg av Herren.» Vi vil daglig rose oss av Gud, at han er alt vi trenger, så det lyder slik i hjertet: «Herren er min klippe og min festning, min frelser. Min Gud er min klippe, som jeg setter min lit til, mitt

skjold og min frelses horn[37], min borg.» Slik skal alle rettferdiggjorte sjeler kjenne sin Gud og rose seg av ham. «Ved Herren skal hele Israels ætt bli rettferdig og rose seg» (Jes 45,25).

Ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi fått forlikelsen. Apostelen gjentar stadig at vi har all denne nåden, tryggheten og rosen bare ved vår Herre Jesus Kristus og hans forsoning. Det er også helt nødvendig å tenke på dette hele tiden.

All vår trøst og ros av Gud, av hans vennskap og av den evige salighet er straks borte så snart vi vender blikket bort fra denne eneste holdbare grunnen og begynner å se på oss selv. Da trer snart vår synd og vår mangfoldige uverdighet fram, og vi mister motet. Gleden og rosen av Gud er slutt.

Tenk derfor uavlatelig på at all denne nåden som vi roser oss av – at Gud er vår med alt han er og har – bare grunner seg på forsoningen ved Kristus. Den grunner seg ikke på vår godhet og verdighet, men bare på den evige kjærligheten som Gud ga oss sin Sønn i, da vi ennå var «syndere», «ugudelige» og «fiender».

Tenk bare over hva som ligger i dette: at Gud, som først selv har skapt oss til sine barn og arvinger, også selv ga oss sin Sønn til frelser da vi var ugudelige og fiender, og at vi da «ble forlikt med Gud ved hans Sønns død». Dette er en evig trøstegrunn for arme syndere. Den vakler ikke og faller ikke når vi vakler og faller, men blir alltid stående fast og urokkelig.

For du kan lett regne ut at han som har gjort det største, å gjøre oss til venner av fiender, så mye mer skal gjøre det mindre: også behandle oss som venner, nå som vi er så dyrt forlikt. Han vil ikke se på våre synder og dømme oss etter loven, men alltid være oss nådig og føre oss helt fram til den saligheten som han først skapte oss til og siden har gjenløst oss til for en så høy pris.

Det er nødvendig at vi alltid roser oss av Gud, at vi alltid har en virkelig tillit og en glad og hjertelig fortrøstning til ham, for på det beror hele det åndelige livet til en kristen. Like nødvendig er det at vi alltid holder fast på det som ligger i ordene: «ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi fått forlikelsen.»

Særlig gjelder det når hjertet vårt av og til er helt iskaldt mot Gud, og vi er blitt adspredt og fremmede for ham, men så kommer det en nød så vi trenger å be. Da synes vi at også Gud er blitt iskald mot oss, at han ikke bryr seg om oss, ikke ser oss, ikke akter på oss eller hører vår bønn. Da blir det nødvendig å huske at dette bildet av Gud er helt falskt. Det er et grufullt vrengebilde som bare kommer av vårt kalde, vantro hjerte og av Djevelens innskytelser.

For Gud Herren har selv malt sitt bilde på en annen måte: som en evig og uendelig kjærlighet, som har gitt sin egen elskede Sønn for oss, og som nå til alle stunder inderlig elsker dem som tror på ham. Han er en kjærlig Far som alltid er oss nær og ser alle våre behov og bekymringer, og som alltid «gleder seg ved å gjøre oss godt», selv om han skjuler seg og drøyer med hjelpen.

Gud *kan* aldri være kald og likegyldig mot dem som er dyrt forlikt ved hans elskede Sønn og er rettferdige i ham. Ved ham er han tvert imot mye nærmere knyttet til oss enn han var til Adam og Eva i uskyldighetens tilstand. Han kan ikke en stund glemme dem som han har ofret sin elskede Sønns blod for.

Vi skal derfor rose oss av et *evig* vennskap med Gud, slik apostelen også har vist i v. 9 og 10. Derfor bør vi rose oss av ham *alltid*, ikke bare i våre bedre stunder, men til alle stunder, for Guds vennskap med oss beror på *forlikelsen ved Kristus*. Slik sier også apostelen: «*Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere!*»

Å, at Gud ville gi oss sin Ånds lys over de trøsterike tingene vi har sett i denne teksten! Da vi ennå ikke var forlikt, elsket Gud oss så høyt at han ga oss sin Sønn. Nå trenger og ber vi ikke om at han skal gi oss sin Sønn som offer, ikke engang en engel, bare at han skal la den forsoningen som har skjedd én gang, gjelde for oss og komme oss til gode.

Når mine synder skremmer meg, når jeg med beven ser mitt gamle hjertes ugudelighet og mitt skrøpelige liv, så jeg synes at Gud må bli vred og overgi meg til et forvendt sinn, da vil jeg se på denne teksten og be slik:

Hellige Far, du som elsket oss slik da vi ingen forsoning og ingen talsmann hadde, at du selv ga oss din Sønn til det, gi meg også nå, for din elskede Sønns skyld, en stadig tilgivelse og hjelp i min elendighet! Jeg ber ikke nå om at du igjen skal gi din Sønn, men bare at du lar hans rettferdighet behage deg og vil høre hans bønn når han ber for oss!

Du kan ikke forkaste meg uten at du først har forkastet din Sønn og det han har gjort og gjør for meg. Men din elskede Sønn og hans verk vil du aldri forkaste. Derfor blir jeg i din nåde for evig. Amen!

Nå kommer vi til den andre delen av dette kapitlet, v. 12–19. I det foregående har apostelen beskrevet både den fortapte tilstanden som alle mennesker ligger i under synden (kap. 1 og 2), og den eneste veien til frelse, forsoningen ved Kristus og rettferdiggjørelsen ved troen (kap. 3), og dette har han stadfestet med bevis fra Skriften (kap. 4).

I dette kapitlet har han nå til slutt kort antydet den salige tilstanden, den evige nåden og tryggheten som de som er rettferdiggjort ved troen, får nyte. Nå samler han alt dette i én stor og kraftfull framstilling av Guds råd til vår frelse. Han viser at likesom synden, døden og fordømmelsen er kommet over alle mennesker ved én, slik skal også nåden, rettferdigheten og livet komme ved *én*, vår Herre Jesus Kristus.

Først retter han oppmerksomheten vår mot stamfaren som vi har arvet synden fra, og erklærer at sammen med synden og «på grunn av synden» kom *døden* inn i verden (v. 12). Dette innebærer nødvendigvis det han også uttrykkelig sier, at «*syndens* lønn er døden» (6,23), og at døden derfor ikke kan ramme noe menneske som ikke har syndet. Dette er likevel ikke bare vår slutning, men apostelens egne ord i teksten: «og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, *fordi de syndet alle*». Med dette har han tydelig erklært at alle som er underlagt døden, er syndere.

Men apostelen forutså at mange ville synes dette var en hard tale. Særlig ville en innvende at synden (som alltid består i at en *lov* blir brutt) ikke kunne tilregnes menneskene før loven ble gitt ved Moses. Derfor svarer han straks på slike innvendinger (v. 13 og 14) og påpeker at *dødens* herredømme over menneskene også før Moses beviser at synden var i verden og ble tilregnet menneskene. Men da følger det også at en lov var gitt dem. Dette er meningen i v. 12–14.

I slutten av v. 14 hadde han lagt til at Adam er «et forbilde på den som skulle komme», siden Adam var opphavet til synden og døden, slik Kristus er opphavet til rettferdigheten og livet. Derfor viser han i de neste versene (15–17) den store *ulikheten*: Gaven ved Kristus er mye større enn det vi hadde mistet ved Adam.

Etter disse bemerkningene gjentar apostelen (v. 18 og 19) den setningen han begynte med i v. 12: «Likesom synden kom inn i verden ved ett menneske», og uttrykker nå den ettersetningen han alt der siktet mot: «Slik skal også rettferdigheten komme over alle mennesker ved ett menneske.»

[37] Horn er et bilde på kraft.

12. Derfor, likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden, og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle –

Derfor, det vil si: Vi er forlikt med Gud ved Jesus Kristus (v. 10–11), slik at vi er rettferdige ved troen på Jesus Kristus (kap. 3 og 4[38]) enda vi alle er under synd (kap. 1 og 2). Vi har fred med Gud og håp om hans herlighet, ja, vi roser oss av Gud selv. Alt dette bygger på dette rådet fra Gud: *Likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden ved synden, slik skal også rettferdigheten komme ved ett menneske, og livet ved rettferdigheten*.

Denne siste delen av setningen har apostelen ikke straks uttrykt i dens egentlige form, selv om den antydes i ordene om at Adam er et forbilde på ham som skulle komme (v. 14). Men i v. 18–19 blir den uttalt i denne formen.

«Nå vel, alle dere som tørster, kom til vannene!» Her er en usigelig mektig trøst. Er dette Guds råd og mening, at vi som ved ett menneskes ulydighet er blitt syndere, vredens og dødens barn, også ved den enes lydighet skal få rettferdighet, Guds vennskap og det evige liv? Da er det slutt med lovpaktens vilkår for den som vil ta imot Kristi rettferdighet på denne måten. Da er det slutt med å stole engstelig på vår egen lydighet og rettferdighet når vi tror på Kristus.

Overalt i denne teksten heter det: *ved én – ved én* har vi synden og døden, *ved én* har vi rettferdigheten og livet. Det heter ikke: ved *hver og én*, men: *ved én*. Derfor kan vi fattige syndere begynne å håpe og fryde oss. Da er veien med vår egen rettferdighet gjort til intet. Slik et stort fjellskred kan legge en fattig menneskebolig i grus, slår denne framstillingen ned all vår egen særskilte fortjeneste. Den viser oss at vi må vende oss en helt annen vei for å bli rettferdige og salige: alene *ved én*.

At vi har arvet synden og døden fra Adam, kjenner vi stadig i hele vårt vesen, i legeme og sjel. Skal vi på samme måte, bare som en arv, ta imot rettferdighet og liv ved én, Jesus Kristus, da begynner vi å håpe og leve. «Juble, dere himler! Fryd deg, du jord!» For syndere skal bli himmelens arvinger og i evighet prise én alene for det evige livs gave.

Men før vi ser nærmere på denne mektige trøsten, vil vi se hva teksten sier om hvordan synden og døden kom inn i verden. Apostelen sier:

Synden kom inn i verden ved ett menneske.

Med dette vil apostelen ikke bare si at Adam syndet, men at *hele menneskeslekten* syndet fordi den var innesluttet i ham. Apostelen sammenligner her Adams synd, som førte døden med seg, med Kristi rettferdighet, som fører livet med seg. At synden kom inn i verden ved én, menneskeslektens stamfar, er nettopp hovedsaken i denne framstillingen. Derfor tier apostelen også om Eva, som egentlig var det første mennesket som syndet.

Synden. Med synden menes her alt i mennesket som strider mot Guds hellige vilje, også den første tanken på noe ondt. For før syndefallet eller djevelens fristelse hadde mennesket ikke engang en forestilling om å gjøre urett mot den Allmektige. Det visste ikke hva som var ondt (1 Mos 3,5.22).

Men ved syndefallet mistet mennesket denne uskylden, og nå er det fylt av syndens gift i alle sine krefter. Når apostelen sier her at synden kom inn i verden ved ett menneske, mener han menneskets selvrådige vilje, som strider mot Gud. Det gjelder enten den viser seg i anlegg og tilbøyeligheter, i tanker og begjær eller i ord og gjerninger – alt det Skriften kaller synd, «synderoten, syndespiren og syndefrukten til sammen» (Melanchthon).

Synden «kom inn i *verden*», det vil si menneskeverdenen eller hele menneskeslekten. Synden kom inn i alt som heter menneske, ikke engang det minste barn unntatt, som vi snart skal se.

Og døden på grunn av synden.

Dette sier oss at det ikke bare er selve synden, som natur og som gjerningssynd, men også syndens skyld og følger fra Adam som har trengt gjennom til alle mennesker.

Ordet *døden* rommer alt som heter død i Den hellige skrift. Det tales uttrykkelig om tre slags død. Det er *den legemlige* døden (Joh 11,4; 12,33; Fil 1,20). Det er *den åndelige døden* (1 Joh 3,14; Ef 2,1; Kol 2,13; Matt 8,22), som består i at mennesket av naturen ikke lenger lever i Gud og av Gud, som var menneskeåndens opphav og liv (jf. Ef 4,18).

Og endelig er det *den evige døden*, som er motsetningen til det evige liv og også kalles «den annen død». Den er det som trues med etter jordlivets slutt, og den er den evige dødens fullendelse. Om denne evige døden tales det i Rom 1,32; 2 Kor 2,16; 7,10; Jak 1,15; 5,20; 1 Joh 5,16; Åp 2,11.

I alle tre betydningene er døden kommet over Adam og hans etterkommere på grunn av synden. Det første domsordet, «den dagen du eter av det, skal du *visselig dø*», gikk straks i oppfyllelse. Rett etter syndefallet ser vi hvordan Adams ånd var skilt fra Gud, da han prøvde å skjule seg for den Allseende. Og da Gud kalte ham fram, viste den åndelige døden seg i mange forferdelige trekk. Han prøvde å nekte for sin synd, og med bitterhet skjøv han skylden ikke bare over på Eva, men på Gud selv, som hadde gitt ham kvinnen (1 Mos 3,12).

Legemlig begynte han også å dø, for legemet hans var nå overgitt til forgjengelighet, som til slutt gjorde ende på hans legemlige liv på jorden. Men etter den åndelige og legemlige døden følger den evige, dersom mennesket ikke ved en ny fødsel er blitt en ny skapning som lever i og av Kristus. I ham alene er livet (Joh 1,4; 6,48–57; 1 Joh 5,11–12).

Da Gud tok Enok og Elias levende opp til himmelen, ga han oss et eksempel på hvordan de troende skal fare opp med forvandlede legemer. Men ellers er den legemlige døden den lønnen for synden som alle syndere har felles.

Var ikke synden kommet inn i verden, ville Adam og hele hans slekt hatt den salige lodd å leve i bare salighet, både på jorden og i himmelens boliger, fri for den legemlige døden og all lidelse. Døden er det svarte tegnet på at mennesket er skilt fra Gud, og det slående beviset på at det av naturen er skilt fra livets kilde.

Og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle.

At døden på grunn av synden trengte gjennom til alle mennesker, er nå tydelig både av Ordet og av erfaringen. Men hva apostelen mener med ordene «*fordi de syndet alle*», blir ofte misforstått. Vanligvis mener man at disse ordene sier at alle skal dø for sine egne syndige gjerningers skyld. Men denne meningen strider mot hensikten med teksten, for apostelen vil nettopp vise at vi skal få rettferdigheten og livet ved én, slik vi har synden og døden ved én.

Skulle vi dø fordi vi alle selv har syndet som en følge av Adams fall, måtte vi få det evige liv fordi vi alle selv har vært rettferdige og oppfylt loven ved Kristi verk i oss. Vi merker alle at dette ville være en grov selvmotsigelse mot selve hovedlæren i denne teksten. Den sier at det er «ved *den enes lydighet*», eller *for den enes lydighets skyld*, vi blir rettferdige, og at det er ved den enes ulydighet, eller for den enes ulydighets skyld, vi alle må dø.

Skulle hver og en dø for sine egne syndige gjerninger, måtte jo de nyfødte barna være fritatt fra å dø, for de har ennå ikke selv brutt Guds lov. Men vi ser jo det motsatte hver gang et barn dør. Meningen er derfor tvert imot denne: Vi var alle innesluttet i Adam, og han syndet som slektens stamfar og representant. Derfor *har vi alle syndet i og med hans fall*. Denne meningen stemmer både med tekstens hovedhensikt og med det apostelen sier andre steder.

Når han taler om motbildet, Kristus, sier han i 2 Kor 5,14: «Dette er avgjort: *Én er død for alle, og derved har de alle dødd.*» Slik vil han også her tale om det første prøvemennesket for vår slekt. Apostelens åndelige blikk har sett oss alle innesluttet i Adam. Levi har så å si gitt tiende til Melkisedek gjennom Abraham (Hebr 7,9), bare fordi Levis slekt på den tiden ennå var innesluttet i stamfaren Abraham. På samme måte har vi alle syndet i Adam.

Og det gjelder så mye mer som Adam i sin prøve sto eller falt for hele sin slekt, slik følgene som er felles for oss alle, beviser. Apostelen sier også: «Men er førstegrøden hellig, da er også deigen hellig. Og er roten hellig, da er greinene det også» (11,16).

Av slike steder kan vi forstå apostelens måte å uttrykke seg på. Men det egentlige beviset for meningen med tekstordene våre ligger, som sagt, i *hovedhensikten*. På dette stedet vil apostelen nemlig vise at både synden og rettferdigheten, som avgjør om vi skal leve eller dø, ligger i *én*.

Og det er ikke nok med at dette er tekstens hovedhensikt. Vi finner jo at apostelen mange ganger i versene som følger, har forklart sin mening på denne måten. I v. 15 sier han: «*De mange* er *døde på grunn av den enes fall*.» I v. 16: «Dommen kom etter *den enes* synd og ble til fordømmelse.» I v. 17: «Døden kom

til å herske *ved den ene*, fordi denne ene falt.» I v. 18: «Én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker» osv.

Apostelen lærer altså så uttrykkelig her at Adam i den første pakten handlet slik på sin slekts vegne at vi alle syndet gjennom hans synd. Det kan vi merke av at *følgene* av fallet er kommet over oss alle. Hadde vi ikke syndet gjennom vår stamfar, skulle vi heller ikke alle bære syndens følger: straffen og døden, den åndelige og den legemlige. Men både den åndelige og den legemlige døden hører alt til vår natur før vi har gjort noen syndig gjerning. For ingen lever av naturen i Gud, og ingen har et udødelig legeme.

Men det som gjør det vanskelig for oss å tro denne læren, at døden er kommet over oss *for den enes synds skyld*, er at vi her har støtt på den dypeste hemmeligheten i Guds råd og ikke kan begripe den. At vi arme, falne skapninger ikke kan begripe Gud, den uendelige, det er hele vanskeligheten.

Om vi derfor ville gå i rette med Gud og spørre: «Hva gjør du?» – spørre hvordan hans råd stemmer med hans egenskaper – da ville det bare være et nytt bevis på hvor dypt vi er falt. «Hvem er da du, menneske, som tar til gjenmæle mot Gud?» Det er leiren som vil gå i rette med pottemakeren. Herren sier: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden, … mens alle morgenstjerner jublet?» osv. (Job 38 og 39).

Det bør være nok for oss at det Ordet som har vist seg å være den store Guds ord, inneholder denne underlige læren: Slik fordømmelsen er kommet over alle mennesker ved ett menneskes synd, skal også rettferdighet og liv bli gitt oss ved den enes lydighet, «for at intet kjød skal rose seg». Himlene skal i evighet gjenlyde av lovsang til ære for ham som var lydig til døden, og som ved sin lydighet har gitt oss rettferdighetens lønn.

«Det må vi la være sant,» sier Luther, «at Adam *dro oss alle ned i synd da han overtrådte budet* (1 Mos 2,17). For vi er alle sammen plantet inn i ham og i hans kjøtt og blod, så det må gå oss slik det gikk ham. For Gud hadde besluttet at alle mennesker skulle komme fra det ene mennesket, og vi er alle hans barn. Det han har gjort, og det som ble lagt på *ham* til forbannelse, må derfor også ramme *oss* alle» (Luthers samlede verker III, s. 90).

Vi har nå funnet at apostelen med ordene «fordi de syndet alle» egentlig har talt om at vi har syndet i og med Adam, i hans fall. Men ingen må glemme at det her også var en annen side ved saken som gjorde at vi alle ble syndere ved den ene, Adam: Vi har også *arvet hans falne natur* og er blitt fylt av den samme syndens gift som preget Adam rett etter fallet. Følgene av fallet er gått over på Adams slekt. Vi ble altså i virkeligheten og i våre egne personer syndere «ved én».

Og selv om vi ikke kjenner det og tenker over det, er denne arvesynden vår alltid en styggedom for Guds øyne og gjenstand for hans vrede. Det vitner også vår samvittighet om, denne resten av Guds lov som er skrevet inn i mennesket, så snart Gud trer fram for øynene våre. For da kjenner vi alltid vår syndighet som vår egen skyld.

Fordi vi alle syndet i og med Adam, ble vi også alle syndere i våre egne personer slik han var, og vi ble overgitt til døden, syndens lønn, selv om vi ikke vet om det. Dette beviser apostelen nå videre når han sier:

[38] Det kunne se ut som «derfor» bare viser til det som står like foran (v. 10–11). Men apostelen samler her alt han har lært tidligere i brevet, både om alle menneskers synd og om frelsen ved Kristus. Av det kan vi merke at han her har kastet blikket tilbake på alt han har framstilt helt fra 1,18, før han i de tre kapitlene som følger, går over til å tale mer utførlig om det som følger av og med troen.

13–14. For vel var det synd i verden før loven kom, men der det ikke er noen lov, blir synden ikke tilregnet. Likevel hersket døden fra Adam til Moses, også over dem som ikke hadde syndet ved et lovbrudd, slik som Adam – han som er et forbilde på den som skulle komme.

Med disse ordene vil apostelen forklare og bevise videre det han nettopp hadde sagt: at synden kom inn i verden ved ett menneske. Han taler her som om han hadde tenkt seg en innvending. Man kunne si at ikke alle var syndere i den lange tiden fra Adam til loven ble gitt ved Moses. De hadde jo ikke fått et særskilt bud fra Gud slik Adam fikk, og hadde derfor ikke «syndet ved et lovbrudd, slik som Adam».

Paulus svarer på dette ved å vise til dødens herskermakt over menneskene også før Moses. Med den beviser han at de må ha hatt synd også før Moses, og med at synden var der, beviser han at de må ha hatt en lov. Han innrømmer at «der det ikke er noen lov, blir synden ikke t*ilregnet*».

Men han beviser at synden virkelig har vært i verden, og at Gud har tilregnet menneskene synd før han ga dem den skrevne loven. Det beviser han med det åpenbare forholdet at *døden* var i verden. Når døden beviser at det fantes synd, følger det med nødvendighet at det også har vært en lov.

Foruten den loven som var skrevet i samvittigheten, åpenbarte Gud også sin vilje mer og mer med uttrykkelige ord. Riktignok var tilregnelsen alltid avpasset etter det lyset menneskene hadde om Guds vilje. Men allerede Adams første sønn ble stilt så strengt til ansvar av Gud for sin skyld at han skalv alle sine levedager.

Slik fantes både lov og synd i verden før Moses. Dette beviser apostelen bare med at døden var der. Han hadde sagt før at det var *på grunn av synden døden trengte gjennom til alle mennesker*. Nå regjerte døden i verden både før Moseloven og etter at den ble gitt. Derav må det følge at synden var i verden også før den skrevne loven.

«*Døden hersket – regjerte som konge* – fra Adam til Moses», sier apostelen. Vi ser ikke bare at menneskene på den tiden døde en naturlig død. Vi minnes også hvordan Gud ved syndfloden lot døden komme på én gang over hele verden, over alt som levde, unge og gamle, helt ned til de minste barna. Det skjedde fordi «Herren så at menneskenes ondskap var stor på jorden, og at alle tanker

og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang». Slik hersket døden også før Moseloven var gitt.

Også over dem som ikke hadde syndet ved et lovbrudd, slik som Adam. Adam hadde brutt Guds bud, som han uttrykkelig hadde fått, og falt dermed under den dødsdommen Gud hadde truet ham med. Nå minner apostelen om at døden hersket også over dem som ikke hadde brutt et bestemt bud slik Adam gjorde, ja, til og med over de små barna, som ennå ikke hadde gjort noen syndig gjerning. Av dette må nettopp det følge som apostelen ville bevise: at synden ble tilregnet alle mennesker før det var gitt en lov med bestemte bud.

Og siden synden var til stede i alt kjød som en følge av Adams fall, beviser dette også det apostelen først har erklært, og det han har siktet til gjennom hele framstillingen. Adam har, likesom Kristus, vært et prøvemenneske som skulle stå eller falle for hele slektens regning, slik at hele slekten skulle bære følgene. Og siden også de små barna, som ikke hadde gjort noen egen gjerningssynd, var underlagt den samme straffen for synden, nemlig døden, bevises det videre at også arvesynden alene, den synden som bor i oss som et frø, er dødssynd nok for Gud.

Slik har apostelen kort, men kraftig bevist det han sa i v. 12, at «synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden». Og nå legger han til den anvendelsen han siktet mot, idet han sier om Adam:

Han som er et forbilde på den som skulle komme. Gud satte Adam til «verdens far» (Visd 10,1) og til hode for en slekt som er lik ham og derfor hjemfalt til synden og døden. Da tok han i sin nåde hensyn til ham som skulle komme, den «andre» eller «siste Adam» (1 Kor 15,45.47). Den første Adam er et forbilde på ham.

Likheten det her siktes til, består i at Adam ga dem han var stamfar til, det som tilhørte ham, og at Kristus som en ny stamfar gir dem han er stamfar til, det som tilhører ham. Eller som Chrysostomus uttrykker det: «Likesom Adam ble årsak til døden for alle som er av ham, enda de ikke selv har spist av det forbudte treet, slik vant Kristus som mellommann rettferdighet og liv for alle som er av ham, enda de ikke har rettferdighet i seg selv.»

Å, evige nåde! Uuttømmelige trøst! Likesom vi har synden og døden fra en annen, slik skal vi også få rettferdigheten og livet fra en annen. Alle mennesker har arvet Adams fordervelse, synden, døden og all den nød og elendighet som følger av den. Slik har også alle som er født på ny til livssamfunn med Kristus, fått det evige liv på grunn av vår nye stamfars rettferdighet, med alt det rommer: allerede her samfunn med Gud, en evig nåde og Den Hellige Ånd i hjertet, og i oppstandelsen himmelske legemer og en evig salighet.

Apostelen Paulus skriver til dem i Korint som var «helliget i Kristus Jesus»: «*For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus*.» «Det første mennesket var av jorden, *jordisk*. Det andre mennesket er *av himmelen*. Som den jordiske var, slik er også de jordiske. Og som den himmelske er, slik skal også de himmelske være. *Og likesom vi har båret bildet av den jordiske*, så skal vi også bære bildet av den himmelske» (1 Kor 15,47–49).

Dette er jo en ubeskrivelig stor trøst. For som sagt før kjenner vi i hele vårt vesen at vi bærer bildet av den jordiske: synden, døden og all elendighet. Men nå sier apostelen at det er Guds nåde at «vi skal bære bildet av den himmelske»: rettferdigheten, livet og et uforgjengelig vesen.

Selv om den første Adam har påført oss et stort tap, har likevel den siste Adam vunnet oss en enda større lykke og velsignelse. Erstatningen er mye større enn tapet, og det vil apostelen vise oss i det følgende.

«Ved ett menneske som het Adam», sier Luther, «er det utrettet så mye at alle mennesker må dø, både han selv og vi alle sammen. Det er ikke vår skyld, men vi er kommet i synd og død bare fordi vi er hans ætt – skjønt etter fallet blir det ikke en fremmed synd, men vår egen, fordi vi fødes med en syndig natur. Dette er jo et sørgelig forhold og en forferdelig Guds dom, men den ville vært enda forferdeligere om vi alle skulle bli i døden for evig. Men nå har Gud derimot skjenket oss livet ved et annet menneske, som heter Kristus, uten vår fortjeneste, bare for hans skyld. Likesom vi alle i Adam må lide for at vi er hans lemmer eller kjøtt og blod, slik nyter vi godt av i Kristus at han er vårt hode. Det er ren nåde og gave, så vi ikke kan rose oss av vår egen fortjeneste.»

Foruten dette hovedemnet gir apostelen oss en overmåte viktig lærdom om synden. Han lar oss forstå at vi alle er fordømte syndere slik som Adam, og at døden er et bevis på det. Dette trenger vi alle å tenke nøye over. Den fine og sovende verdens barn kan aldri tro at de er like store syndere for Gud som tyver, mordere, tollere og skjøger. På denne innbilningen bygger de den falske tryggheten og det overmotet som gjør at de står imot alt Guds råd til deres frelse og all hans formaning til bedring og omvendelse.

Men også de vakte og troende har sin del i den samme innbilningen. Etter at vi med forferdelse har sett vår syndenød og søkt og funnet frelse i Kristus, hender det likevel ofte at vi glemmer at vi ennå bærer den samme fordervede naturen som Adam. Vi synes at vi må være av en bedre slekt enn de grove synderne, tollerne og skjøgene. Derfor blir vi forbauset når vi kjenner noen tyngre synder hos oss.

Da åpner det mørke dypet av hjertets fordervelse seg, og det kommer fram noen virkelig forferdelige ting, slik Kristus sier: «For innenfra, fra menneskehjertet, er det de onde tankene kommer: utukt, tyveri, mord, hor, griskhet, ondskap, svik, utskeielser, ondt øye, spott, hovmod, uforstand» (Mark 7,21–22). Når det skjer, blir vi forskrekket og er nær ved å fortvile.

Tenk når vi til og med må kjenne «spott» mot Gud, kanskje midt i bønnen, slik noen kristne har erfart i tung anfektelse. Eller vi kjenner en forferdelig likegyldighet overfor Gud og derimot en altfor sterk kjærlighet til jordiske ting, ja, mektige syndelyster og lignende, og likevel ikke er rett knust over det, men fortsatt harde og lettsindige. Eller vi skal elske vår neste *som oss selv*, men kjenner til og med hat, eller blir sinte når noen irettesetter oss.

For ikke å tale om den aller forferdeligste synden: at vi ikke akter Kristi lidelse rett. Vi kan høre at han ble hudstrøket, tornekronet og korsfestet til vår frelse og salighet, og likevel elsker vi ham så lite at små, unyttige ting er oss kjærere. Å, når vi kjenner slikt, blir vi forferdet og undrer oss.

Hvor kommer så denne undringen fra? Bare av at vi ikke har trodd at vi er så fordervet. Vi har sett andre Adams barn leve i laster og likevel forsvare seg med stolthet, vise Guds ord fra seg, spotte og forfølge Kristus, uten at vi har undret oss stort over det. Men oss selv har vi sett på som om vi hørte til en annen slekt.

Det er sant at vi har fått en ny og hellig ånd når vi er født av Gud. Men den delen av vårt vesen som er født av kjødet, er likevel ennå kjød, og den er alltid like forgiftet og ond.

Apostelen lærer her at vi alle har en *syndig natur* som en *felles arv fra Adam*, enten vi vil det eller ikke. «For det er ingen forskjell, alle har syndet.» «Herren skuer fra himmelen ned på menneskenes barn for å se om det er *noen* forstandig, noen som søker Gud. De er *alle* veket av, alle sammen er fordervet. Det er ingen som gjør godt, *ikke en eneste*» (Salme 14,2–3). «Herren så at *menneskenes ondskap var stor på jorden, og at alle tanker og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang*» (1 Mos 6,5).

En slik natur har menneskeslekten arvet etter Adam. Dersom vi virkelig trodde og tenkte over dette, ville vi ikke bli så forundret, ja, falle i fortvilelse, når vi merker det hos oss selv. Vi ville heller prise den guddommelige barmhjertigheten, som nettopp for denne vår fortapte tilstand ga oss sin Sønn til frelser.

Skal vi bli i troen, er det svært viktig at vi prenter dypt inn i oss og holder det for en helt avgjort sak at vi alle ved Adam er så fordervede og fortapte vesener at det i vår natur ikke er annet enn synd, ondskap og svakhet, og at Gud aldri har tenkt noe annet om oss. For når vi blir ydmyket av vår syndighet, vil vi da frimodig skynde oss fram til nådens trone og si: «Jeg er fortapt i meg selv. Gud, se ikke på meg, se på din Sønn!»

Vi må alltid huske at Gud har hele sitt velbehag bare i sin Sønn, og at all vår rettferdighet er i ham alene. Derfor forandres Guds kjærlighet aldri av den fordervelsen som er i oss, så lenge vi blir i hans elskede Sønn. I ham har vi til og med mye mer rettferdighet og Guds velbehag enn Adam hadde før fallet. Måtte vi aldri glemme hovedordet i vår tekst: *ved én*. *Ved én* er vi syndere, *ved én* er vi rettferdige. Gud være takk for hans usigelige gave!

15. Men med nådegaven er det ikke som med fallet. For er de mange døde på grunn av den enes fall, så er mye mer Guds nåde og nådens gave i det ene mennesket Jesus Kristus, blitt overmåte rik for de mange.

I dette og de to neste versene sier apostelen oss at det ikke er nok med at vi skal få rettferdighet og evig liv ved éns lydighet like sikkert som vi har fått synden og døden i arv etter Adam. Det er til og med mye vissere, og vi får også mye mer nåde, rettferdighet og salighet ved Kristus enn vi har fått synd og død ved Adam.

Nøden og hjelpen veier ikke likt mot hverandre. Det gode vi har arvet ved Kristus, er mye større og gjelder mer enn det onde vi har arvet etter Adam.

Dette er en mektig trøst. En fattig synder ser og kjenner kanskje ikke annet enn den forferdeligste fordervelse i hele sitt vesen, synd og ondskap i hjerte, tanker, lyster, ord og gjerninger, og frykter derfor at Gud må være vred på ham.

Til ham bringer apostelen her denne trøsten: Frykt ikke! Du har likevel mye mer rettferdighet og nåde ved det ene mennesket, Jesus Kristus, enn du har synd og elendighet fra Adam.

Det er sant at din fordervelse og ondskap er stor, og at du kjenner ugudelighet, hardhet, falskhet og ulydighet. Men alt dette, som er arven fra Adam, kan umulig veie opp mot den store «gaven», Kristi, Guds Sønns, rettferdighet. Så dyp er ikke vår fornedrelse ved Adam, og så mektig er ikke døden, at ikke den ære, det liv og det uforgjengelige vesen som Jesus har brakt fram, rikelig erstatter alt sammen. Dette er innholdet i den teksten vi nå skal se på.

Apostelen har sagt før at Adam «er et forbilde på den som skulle komme» (v. 14). Hva likheten mellom Adam og Kristus består i, har vi sett før, og det blir sagt videre med bestemte ord i v. 18 og 19. *Men*, legger apostelen nå til, tross likheten er det en underfull ulikhet. *Med nådegaven*, som Kristus vant for oss, *er det ikke som med fallet*, det vil si Adams overtredelse og følgene av den.

Det er stor forskjell på den kraften som virker i nådegaven, og kraften i Adams syndefall, likesom det var stor forskjell på de to stamfedrene, Adam og Kristus. *For er de mange døde på grunn av den enes fall* – det vil si alle mennesker (v. 12), som her kalles «de mange» i motsetning til «den ene», som ble årsak til alles død – *så er mye mer Guds nåde og nådens gave i det ene mennesket Jesus Kristus, blitt overmåte rik for de mange*.

Mye mer. Et overmåte trøsterikt ord! Vi tror ikke bare det vi kjenner, nemlig fordervelsen, synden og døden fra Adam, men også det vi ikke kjenner og ser hos oss, nemlig nådegaven ved Kristus.

Likevel svever vi ofte i uvisshet om hva som skal gjelde mest. På grunn av hjertets vantro og den fordervelsen vi kjenner, synes vi nok ofte at denne fordervelsen skal gjelde mer til å gjøre oss avskyelige for Gud enn Kristi fortjeneste gjelder til å gjøre oss rettferdige og velbehagelige for Guds øyne. For denne rettferdigheten ser og kjenner vi aldri hos oss, fordi den bare er i den enes, Kristi, lydighet (v. 19).

Da er det et trøsterikt ord apostelen gjentar så ofte: *mye mer*. Har Adams synd ført med seg så mye elendighet som ordet *døden* rommer, skal nåden og gaven ved Kristus mye mer være overstrømmende og gjelde til vår rettferdighet og salighet.

Ordene *mye mer* handler likevel her ikke egentlig om *hvor stor* Guds nåde og gave er, men uttrykker *vissheten* om dem. Vi ser nemlig at ordene brukes for å uttrykke en overveiende visshet i v. 9, 10 og 17 (jf. 11,24). At nåden og gaven ved Kristus er mye større enn det tapet vi har lidt ved Adam, har apostelen derimot uttrykt med ordene *blitt overmåte rik*, eller som det også er oversatt: «blitt overstrømmende».

Mye mer viser altså dette: Så visse vi enn er på fordervelsen ved Adam, som vi hele tiden og på alle kanter har en så merkbar og sørgelig erfaring av, er vi likevel mye vissere på at nåden og gaven ved Kristus skal gjelde mer for Gud til vår salighet enn fordervelsen til vår fordømmelse. For av alt det jeg ser og kjenner hos meg selv, kan jeg aldri bli så viss på hvordan Gud ser på saken,

som av det han selv har sagt. Guds ord gir en mye større visshet enn alle våre menneskelige følelser.

Dessuten kan ingen menneskelig forstand fatte betydningen, høyden og storheten av det Gud har brakt fram. Nåden og gaven er ikke et menneskes verk, men *hans* verk som har skapt himmel og jord og, som profeten sier, «samlet jordens muld i skjeppe». Han har også et slikt hjerte at han aller helst viser stor nåde, og det har han vel bevist i hele forsoningsverket. Da må man sannelig slutte av dette at Jesu Kristi verk til vår frelse må overvinne Adams verk til døden.

Noen fortolkere har ment at apostelen bare har gitt oss anledning til selv å slutte hvor mye mer nådegaven må gjelde enn overtredelsen. Men ordene inneholder en bestemt erklæring om at nåden og gaven ved Kristus veier mye mer enn fordervelsen ved Adam. Herrens navn være lovet!

Guds nåde og nådens gave. Disse to er tydelig skilt fra hverandre. *Nåden* er kjærligheten i Guds hjerte, Guds forsonte og nådige sinn mot menneskene. *Gaven* derimot er «rettferdighetsgaven», som v. 16 og 17 tydelig viser, og den består i at Gud har gitt oss Kristi lydighet til vår rettferdighet.

Av sammenhengen og innholdet i dette kapittelet går det fram at *gaven* ikke er noen særskilt åndsgave, men selve *den frelsende gaven*, Kristi rettferdighet. Den blir holdt fram overalt her og satt opp mot fordervelsen fra Adam. Og denne rettferdigheten fører med seg det evige liv som en uatskillelig følge, likesom døden er en følge av Adams synd.

I det ene mennesket Jesus Kristus. Med dette tillegget ville apostelen minne om at vi har Guds nåde og rettferdighetens gave bare i og ved det ene menneskets, Jesu Kristi, nåde, likesom vreden og døden kom over oss ved det første menneskets fall. Han kaller Kristus *det ene mennesket* for at hovedtanken i teksten skal stå desto klarere fram: at vi har alt *ved én* – synden og døden ved *én*, nåden og gaven ved *én*.

Dessuten må Kristus i sitt *mellommannsembete* alltid betraktes som *menneske* (1 Tim 2,5). Han ble jo menneske nettopp for å gi sitt kjød, sitt blod og sitt liv til forsoning og «ved døden gjøre til intet den som hadde dødens velde» (Hebr 2,14–15; 10,5.20; Matt 26,28; Joh 6,51).

Blitt overmåte rik for de mange. Uttrykket «de mange» må bety *alle mennesker*, likesom i første del av verset. Av det følger at nådens og gavens overflod her sikter til den allmenne nåden som Kristus vant for alle mennesker, og som blir tilbudt alle i evangeliet. I v. 18 står det at fordømmelsen ved Adam og nådegaven ved Kristus omfatter *alle mennesker*. «Og hvem vil nekte at alle mennesker kan kalles mange?» (Starke).

Ulikheten mellom gaven og synden ligger altså ikke i hvor mange mennesker det gjelder, for begge strekker seg til alle. Den ligger i hvor stort det gode er som ble tapt, og det som ble vunnet tilbake.

Derfor er forskjellen her også uttrykt med ordene *blitt overmåte rik*, et trøsterikt og talende uttrykk. Nådegaven ved Kristus har strømmet over, slik som når et kar er så overfylt at det renner over på alle kanter. Kristus har ikke bare gjort godt igjen og gjenopprettet det som ble tapt ved Adam. Han har også brakt

med seg en mye større nåde, ære og salighet enn vi kunne nådd ved selv å være syndfrie.

Han har ikke bare oppfylt loven og vunnet oss en rettferdighet som svarer til Adams i uskyldstilstanden, det vil si et rent menneskes rettferdighet. Nei, som apostelen sier i 2 Kor 5,21, har han vunnet oss selve *Guds rettferdighet*. Og Guds egen rettferdighet må være uendelig mye større og herligere enn et rent menneskes.

Dessuten må den ære og herlighet vi har av at Gud har gått inn i vår slekt, at Guds Sønn er blitt menneske og vår bror, være så overveldende mye større enn alt vi har tapt ved Adams fall, at ingen mennesketanke makter å fatte den. Det innså også kirkefaderen Augustin, som i sin åndelige glede over dette ropte ut: «Å, lykkelige skyld, som førte til en så stor frelse!»

Dersom en konge ilegger en forbryter en bot på tusen kroner, er forbryteren skyldig å betale denne summen. Men vil kongen vise den stakkars synderen stor nåde, kan han ikke bare ettergi ham de tusen kronene, men også gi ham ti tusen i tillegg. Da ville jo nådegaven være mye større enn skylden og skaden var. Slik er den «nådegaven» Kristus har vunnet for oss, uendelig mye større enn tapet ved Adam.

Ved Kristus er vi satt inn igjen i en slik nåde og ære at vi for Gud skal stå høyere enn alle skapte vesener, også høyere enn englene, hvor høye og herlige de enn er. «For det er jo ikke engler han tar seg av, men Abrahams ætt tar han seg av» (Hebr 2,16). «For både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én. Derfor skammer han seg ikke ved å kalle dem *brødre*» (Hebr 2,11).

Å, nåde over all nåde, at de falne menneskene ved Kristus skal settes inn igjen, ikke bare i sin opprinnelige ære, men i en enda større! Dette ligger i ordene *blitt overmåte rik*.

Apostelen priser altså her den allmenne nåden som er åpenbart i Kristus og tilbudt hele skaren av fortapte syndere. Han priser og opphøyer denne nådens herlige makt, som strekker seg ned til syndens og dødens dypeste avgrunn, og dens uuttømmelige fylde, som enhver nå kan drikke av og for evig stille sin tørst etter rettferdighet og liv.

Ja, hans øye ser uten tvil helt fram til fullendelsen for den gjenløste menneskeheten, helt fram til himmelens gledessal. Den skal gjenlyde av et endeløst halleluja i evighet fra alle gjenløste sjeler. De skal synge enda saligere til pris for den overstrømmende nåden enn da «alle morgenstjerner jublet, og alle Guds sønner ropte av fryd» til Guds ære ved tidens begynnelse (Job 38,7).

Men foruten denne allmenne forskjellen mellom arven fra Adam og den overveldende herlige arven ved Kristus framstiller apostelen nå en bestemt side ved denne ulikheten, idet han sier:

16. Og med gaven er det ikke som da den ene syndet. For dommen kom etter den enes synd og ble til fordømmelse, men nådegaven kom etter manges overtredelser og ble til frifinnelse.

Én eneste overtredelse av Adam ble årsak til dommen, til fordømmelse. Men mange fall ble årsak til Guds nådegave, siden Gud en gang i sitt evige kjærlighetsråd hadde besluttet at vi skulle frelses.

Dersom et barn har satt seg i stor gjeld, gir det faren anledning til å vise større kjærlighet ved å betale den. Gaven blir da større enn om det hadde vært en mindre gjeld å betale. At de mange syndene blir utslettet, viser en større nåde enn om syndene hadde vært få og små. På denne måten vil apostelen vise at «med nådegaven er det ikke som med fallet», men at gaven ved Kristus er uendelig mye større og mektigere enn synden og fordømmelsen ved Adam.

Her har vi også en bestemt erklæring om at Adams synd er vår synd, når apostelen sier at *dommen kom etter den enes synd og ble til fordømmelse*. «Fordømmelsen» rommer her alt det apostelen mener med ordet *døden* (v. 12.14). Vi er alle «av naturen vredens barn» (Ef 2,3). Siden dette er følgen av Adams synd, må vi alle ha del i den. For den rettferdige dommeren kan ikke fordømme noen som er uskyldig.

Å si at straffen for Adams synd kunne ramme noen som ikke hadde del i den, ville være å anklage den rettferdige Gud for urettferdighet. Dersom Adams synd ikke er vår like sant som den var Adams, kan Gud da tilregne oss den? Skulle Gud behandle menneskene som syndere hvis de ikke virkelig er det? Dersom Gud behandler menneskene som syndere på grunn av Adams synd, sier det seg selv at de *er* syndere av denne grunn.

Når vi sier at Adams synd like visst er vår som hans, betyr ikke det at den er hans og vår på samme måte. Den er vår fordi vi var innesluttet i ham, og fordi han som slektens hode sto prøven for hele sin slekt, i samsvar med den første pakten. At vi ikke forstår dette, betyr ingenting for saken. Vi forstår jo ikke Gud, den evige og ubegripelige. Likevel ser vi det i Guds ord og i følgene av Adams synd, som er gått over på oss alle.

Dessuten er det med denne store hemmeligheten, at Gud tilregner både Adams synd og Kristi rettferdighet, at vår salighet står eller faller. Er Adams synd ikke vår, så er heller ikke Kristi rettferdighet vår. Men likesom Adams synd ble vår bare fordi vi var i ham, og han sto prøven for hele sin slekt, slik er også Kristi rettferdighet vår av helt tilsvarende grunner.

Og likesom Gud ikke kunne ha tilregnet oss Adams synd dersom vi ikke hadde hatt del i den, kan han heller ikke tilregne oss Kristi rettferdighet dersom den ikke virkelig er vår. Men Kristus har virkelig stått prøven for oss og gjort og lidt det loven krevde, *for oss*, ikke for *seg selv*, men for oss, slik at hans rettferdighet virkelig er vår. Dette lærer denne teksten oss.

Men nådegaven kom etter manges overtredelser og ble til frifinnelse. Den som tar imot nådegaven, blir ikke bare fri fra all skyld og dom for Adams synd, men også for alle sine egne overtredelser. Og det skjer med den kraft og

virkning at han er blitt helt *rettferdig*. Nådegaven rommer ikke bare syndenes forlatelse, men også en fullkommen rettferdighet, slik at Gud erklærer mennesket rettferdig som om det aldri hadde syndet, men oppfylt hele loven.

Og at Gud virkelig rettferdiggjør de troende slik, beviser han ved at han gir dem evig liv, likesom han beviste med døden at vi alle var syndere (v. 12.14). Med en virkelig tilregnet rettferdighet må det uvilkårlig følge frihet fra syndens evige lønn, som er døden, og at han får eie all den salighet som er rettferdighetens lønn. Om dette taler apostelen med de herligste ord i verset som følger:

17. For om døden kom til å herske ved den ene, fordi denne ene falt, hvor mye mer skal da de som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom, leve og herske ved den ene, Jesus Kristus.

Døden kom til å herske ved den ene. Allerede ved vers 12 og 14 så vi hvordan døden på grunn av den enes fall har hersket med kongelig redselsmakt over alle mennesker, over unge og gamle, onde og gode, konger og keisere, profeter og hellige. Alle har de måttet bøye seg for dødens septer, til tegn på at de alle har hatt del i Adams synd.

Nå legger vi bare merke til hvor omhyggelig apostelen minner om at hele dette dødens velde er kommet over alle mennesker bare *ved én*. Han nøyer seg ikke med å si «fordi denne ene falt», men legger til i samme setning: «ved den ene».

Dette gjentar han for at ingen skal overse den sannheten som er så viktig for selve hovedsaken i denne teksten: at både døden og livet er kommet ved *én*. For det store spørsmålet er nettopp om vi skal dømmes bare etter det vi selv har gjort, eller etter det en annen har gjort.

Loven sier at hver og en skal fortjene liv eller død. Men evangeliet sier: «*Ved én*.» *Ved én* har døden trengt gjennom til alle mennesker, allerede før de har fortjent døden ved sine egne syndige gjerninger. På samme måte skal rettferdigheten og livet komme *ved én* over alle dem som er Kristi ætt, uten at de har fått livet for sin egen fortjenestes skyld. Dette er jo hele Skriftens sum.

Hvor mye mer skal da de som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom, leve og herske ved den ene, Jesus Kristus. Når ett svakt menneskes ene synd brakte døden over alle mennesker, skal den langt større gaven ved det andre mennesket, Jesus Kristus, så mye mer bringe liv og salighet over alle dem som tar imot gaven.

At alle er underlagt døden, er så sikkert at ikke engang noen vantro tviler på det. Men dette dødens velde over alle mennesker er kommet ved den ene. Da sier apostelen at det skal være så mye sikrere at alle troende skal leve evig, som nåden og gaven er langt større enn arven fra Adam.

De som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom. Her sier apostelen uttrykkelig hvem som skal få nyte alt det gode Kristus har vunnet for oss. Han sier: «De som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom.»

Kanskje noen spør: «Hvordan kan jeg vite at den store og herlige gaven jeg nå har hørt om, også hører meg til? Kristus er riktignok soningen for hele verdens synder (1 Joh 2,2), men likevel blir ikke alle mennesker salige. Si meg, *hvem* er det som virkelig skal få nyte den store gaven?» Da svarer apostelen her: «De som *mottar* gaven», den gaven som er gjort ferdig og tilbudt alle mennesker.

Ordet i grunnteksten for «motta» er det samme som i Joh 1,12, der det står: «Men alle dem som *tok imot* ham, dem ga han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn.» Her har vi igjen den samme urokkelige erklæringen som går gjennom hele Den hellige skrift: at «alt er ferdig», og at det bare står igjen at vi kommer og tar imot rettferdighetens gave. Skriften lærer mange bud og hellige plikter, men saligheten knytter den likevel bare til *én* ting: at vi *tar imot* nådens og rettferdighetens gave.

I Skriften blir denne saken framstilt for oss med mange skiftende uttrykk. Snart heter det «tro på Kristus», snart «komme til ham», snart «hungre og tørste etter rettferdighet», snart «ete og drikke», snart «vaske sine kapper i Lammets blod», eller som her: «motta» Guds nådegave. Det er svært viktig å gjemme dette i hjertet. Ellers holder vi fast ved mange ting i kristendommen som likevel ikke er avgjørende for liv og salighet.

Skriften inneholder mange lærdommer, bud og formaninger. Åndelige menn står fram og priser og opphøyer snart den ene, snart den andre hellige øvelsen eller egenskapen. Alt dette er på sin måte viktig og nødvendig, alt er hellig og godt, og alt bør prises og øves. Men selve saligheten og barneforholdet hos Gud – den store saken – er i Skriften knyttet til bare *én* ting: *å ta imot gaven*, nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom i Kristus. «Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet», for «*dette liv er i hans Sønn*».

Men selv om dette er klart og avgjort, kan en oppriktig sjel likevel spørre: «Kan jeg ikke bedra meg også med selve troen min, med det at jeg tar imot gaven? Si meg, *hva er det å ta imot* nådens og rettferdighetens gave?» Også i dette viktige spørsmålet bør ikke noe annet enn Guds ord lede oss. Man kan gå seg vill både til høyre og til venstre.

Mange mener at de tar imot Kristus når de bare holder seg til hans lære og hellige eksempel og øver seg i gudsfrykt og gode gjerninger etter Kristi ord. Andre derimot tviler på alle sine gjerninger og har hele sitt håp i Kristi lydighet, men plages likevel stadig av uvisshet om de virkelig tar imot ham.

Derfor er det svært viktig å se klart og tydelig hva *Skriften selv mener* med ordet «motta» frelsens gave. Ve den som tar feil her! Men vil jeg vite hva Ånden selv mener i Skriften, må jeg i fullt alvor frykte min egen ånd, mitt falske hjerte og forførerens makt og bare søke å forstå sannheten, selv om den skulle styrte hele den religiøse bygningen jeg hadde før.

Hva det er å *ta imot* gaven, ser vi dels av selve ordene om det, dels av historien som beskriver de menneskene Kristus selv ga det vitnesbyrd at de trodde og var Guds sanne barn. For å holde oss bare til ordet *ta imot* skal vi nå se på Joh 1,12–13, der evangelisten forklarer hva den rette mottakelsen er, og hva den virker.

Først sier han om Herren Kristus: «Han kom til sitt eget, og hans egne *tok ikke imot ham*» (v. 11).

Hva det innebærer at de *ikke* tok imot ham, viser evangeliehistorien overalt. Alle de ubotferdige jødene foraktet Jesus og levde slik hele verden ennå lever: enten nedsunket i et jordisk sinn, i synd og forfengelighet, eller i en innbilt egenrettferdighet. De drev religion til faste tider i templet, ga almisser, fastet og ba, men med all sin tro og religion forble de uforandret og ikke født på ny. Slik var det med den store mengden.

Men om noen andre sier evangelisten: «Men alle dem som tok imot ham, dem ga han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn.» Dette var et helt annet folk. De som tok imot ham, var de som med alle religiøse øvelser og alle lovgjerninger aldri fant fred for den urolige samvittigheten sin, men fremdeles søkte og ventet på Israels trøst, fordi de følte seg fordømt og tynget.

Da disse hørte det glade budskapet om Guds nåde ved Kristus, og Ånden opplyste dem om at Jesus var Kristus, ble de dratt så sterkt til ham at de ikke fant ro før de hadde funnet ham. De falt ned for ham, bekjente syndene sine og søkte hans nåde.

Legg nå merke til at disse ble knyttet til ham for hele livet. De ble hans disipler og etterfølgere og ble i sinn og vesen så forskjellige fra den øvrige store mengden at de derfor ble kalt «et parti», «nasareernes parti» (Apg 24,5.14; 28,22). For de ble «nye skapninger» ved troen på Kristus (2 Kor 5,17), og siden ble de mer og mer helliggjort og oppdratt for himmelen.

Derfor sier Johannes ikke bare «de som tok imot ham» og «de som tror på hans navn», men legger også til: «De er ikke *født* av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men *av Gud*.» Merk deg dette! Det avgjørende tegnet på at de hadde tatt imot på rett måte, var at de ble «født av Gud», ble «nye skapninger» som for hele livet ble knyttet til Jesus.

Det betyr ikke at de var feilfrie og fullkomne i etterfølgelsen av Kristus. Nei, de samme som Jesus selv anerkjente som Guds barn og kalte sine «brødre», var fremdeles fulle av mangler i forstand, i tro, i våkenhet, ydmykhet og styrke. Jesus måtte stadig irettesette disiplene sine, for snart var de søvnige, snart diskuterte de hvem som var den største blant dem, og så videre.

Men det var *én* ting som alltid kjennetegnet dem: De *hang* slik *ved ham* at de lot seg refse og hadde hans ord som sin rettesnor og sin lov for livet, selv om de ikke alltid lyktes i å oppfylle det. Og de kunne heller ikke forlate ham eller tie om ham, hvor underlig han enn førte dem, men fortsatte å være hans folk.

Også da det hadde gått dem svært ille, da Satan hadde siktet dem som hvete, så troens tillit ble rokket, motet og styrken slått ned og forstanden forvirret, hadde de likevel *én* ting som viste at de hadde åndelig liv: Jesus var den de savnet, sørget over og lengtet etter. Ham tenkte de på, og ham talte de om. Når han var borte, sørget de (og verden gledet seg), men når de fant ham, frydet de seg. Slikt kjennetegner selve hjertet i en kristen, og i Skriften blir det ofte beskrevet med ordene «tørste etter, lengte etter og søke Herren».

Av dette kan du se hva det betyr at de *tok imot* ham, og da ser du Skriftens egen forklaring av ordet *motta* den saliggjørende gaven. Gjør nå bare en ærlig

anvendelse på deg selv. Hører du til den mengden Johannes sa om: «Hans egne tok ikke imot ham», da kjenner du allerede din dom i Ordet.

Ja, kanskje hører du til den lille flokken som driver religion på en mer alvorlig måte enn verden. Du har fått en helt annen og bedre innsikt, holder alt Guds ord for sant og hellig og vil også vise troen din med gjerningene ved å flykte fra synden og legge vekt på gudsfrykt.

Likevel er du bedratt til din evige ulykke hvis du samtidig er så fornøyd med din gudsfrykt at du ikke er i slik nød over syndene dine at du stadig trenger å ligge ved Jesu føtter for å få tilgivelse også for de daglige manglene, eller at du hungrer etter nådens og rettferdighetens gave.

Her trengs ikke mange ord. Dommen er felt: Den som ikke «vasker sine kapper i Lammets blod», den som ikke «har bryllupsklær på» – selv om han er kommet til bryllupet, «himmelriket» på jorden – skal likevel «kastes ut i mørket utenfor». Men det er også like sikkert at du stadig har en høy og evig nåde, selv om du har mange og sørgelige mangler som må rettes opp, hvis du bare har dette kjennetegnet at du ikke kan unnvære Frelseren og syndenes forlatelse.

Ja, kanskje føler du deg til visse tider så død og likegyldig som de sovende disiplene, så du frykter og ikke vet annet enn at du ikke bryr deg det minste om Frelseren. Men har du likevel et slikt sinn at du selv dømmer deg for det, og blir salig tilfreds når evangeliet om Kristus får rom i hjertet ditt så du igjen kan tro at du eier Guds vennskap, da er dette et ufeilbarlig bevis på at Ånden har tatt imot nådens gave, altså på en sann nådestand.

Andre tegn kan synes deg aldri så sørgelige, og du forstår kanskje ikke hvordan det står til med deg, om du fortjener å bli refset eller rost. Men dette er likevel sikkert: Du er i det minste under nåden og blir frelst (1 Kor 3,11–15).

For her skal vi merke oss at selv om troens hånd, som tar imot gaven, er svært svak, og alle nådens krefter derfor også er svake – noe som er beklagelig og bør bli bedre – så er selve gaven, «nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom», alltid like stor og i stand til å frelse sjelen til evig liv. Om dette taler resten av teksten, men først disse ordene om selve gaven:

Nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom. Grunnteksten sier egentlig «overfloden av nåden og av rettferdighetens gave». Det betyr at et mål ikke bare er akkurat fylt, men at det fylles så rikelig på at det også renner over og blir overflod. Det er en overstrømmende nåde og gave av rettferdighet.

Dette sikter til det som allerede er sagt i vers 15: at den gaven vi har i Kristus, ikke bare er så stor at den svarer til tapet ved Adam, men at den er langt større. Dette er svært lett å forstå og innrømme. Men vi bør også tenke over hva som følger av det, og se etter om vi virkelig tror det.

Vi bør tenke på at fordervelsen fra Adam ikke bare består i den store, alminnelige syndenøden i *verden*, som ligger fullstendig fanget under syndens herskende makt. Den viser seg også i all den syndenøden de troende må kjempe med, all mangelen på forstand, tro, kjærlighet, lydighet, troskap og hellig kraft.

At vi ved Kristus har en enda større nåde og rettferdighet enn fordervelsen fra Adam, betyr derfor at heller ikke all denne mangelen og skrøpeligheten vi sukker og kjemper under, skal fordømme oss. Den overflod av nåde og rettfer-

dighet vi har tatt imot, skal tvert imot gjøre, som apostelen sier her, at vi som tar imot gaven, likevel skal herske i livet. Vi skal ikke gå fortapt på grunn av alle disse syndene og den arven fra Adam som ennå henger ved oss, men få evig liv. La oss derfor tenke litt nærmere over hva ordene inneholder!

Nådens overstrømmende rikdom, egentlig nådens overflod eller den overstrømmende nåden – hvor mye som ligger i disse ordene, kan vi nok ikke rett forstå eller forklare her i tiden. Men så mye vet vi at Gud i sin store barmhjertighet har gitt oss en så rik og mektig hjelp i Kristus at den skal være nok til å frelse dem som tar imot nåden, hvordan deres situasjon enn er.

Ja, den er nok i vår aller tyngste nød og svakhet under synder og all den fordervelsen vi har arvet fra Adam. Og den skal ikke bare frelse oss, men også sette oss i den aller høyeste ære og salighet.

Men apostelen nevner særskilt overfloden av *rettferdighetens gave*. Den består i at vi ved Kristus har en rettferdighet som ikke bare fyller målet av lovens krav eller er like stor som Adams før fallet, men som er uendelig mye større, fordi den er selve *Guds rettferdighet*.

Av en slik overstrømmende rettferdighet følger det helt sikkert først og fremst at vi ved den får nyte en mye høyere kjærlighet fra Gud enn noen skapnings rettferdighet kunne føre med seg. For nå elsker Gud dem som eier hans Sønns rettferdighet, ikke bare som rene, syndfrie mennesker, men slik han elsker sin eneste, kjære Sønn. Kristus sier selv: «*Jeg i dem* og *du i meg*, for at de fullkomment skal være gjort til ett, for at verden kan kjenne … *at du har elsket dem, likesom du har elsket meg*.»

Ved den overstrømmende rettferdigheten har vi ikke bare et svært *høyt* vennskap med Gud, men også et mye mer varig vennskap enn selv den høyeste rettferdighet hos en skapning kunne gi. Om vi var aldri så rene og fullkomne i oss selv, som Adam og Eva før fallet, men nådestanden vår hvilte på vår egen fullkommenhet, kunne vi likevel komme under vreden ved én eneste synd, slik de gjorde.

Men nå har vi en rettferdighet som er altfor høy til å bli skadet eller minsket det minste av våre mangler: Kristi egen rettferdighet, en «evig rettferdighet», som er gitt oss nettopp for våre synders skyld, for at de ikke skal fordømme oss.

Tenk! Når rettferdighetens gave i Kristus er så overstrømmende at den kan frelse de verste syndere så snart de vil ta imot den, gjør dem til gjenstand for Guds høyeste nåde, gjør den blodrøde synderen hvit som snø, gjør den som var under vreden, elsket og den fordømte salig – da må det sannelig følge at den også i all framtid skal verne oss mot vreden. Ja, som Luther sier: Alle våre synder og all den elendighet som ennå henger ved oss, er bare som gnister i det store havet sammenlignet med denne vår rettferdighet.

Dette gir apostelen også til kjenne når han sier om dem som tar imot nådens og rettferdighetens gave, at de ikke bare skal *få* liv og *nyte* livet, men at de også skal *herske* i livet.

Herske i liv. Grunntekstens ord for «herske» betyr egentlig *regjere*, regjere som konge. Hva kan dette bety: «regjere i liv»? Uten tvil menes alt som heter liv, og her tenkes det på hele den herlige frukten av Kristi verk for oss. Slik døden

kom ved Adam i alle sine betydninger, skal de som er i Kristus, ha liv i alle dets betydninger.

Allerede her får de et guddommelig liv i sjelen ved at de er forent med Gud igjen, han som er menneskets opphav. Til slutt får de et udødelig legeme og en evig salighet i himmelen, der de i høyeste forstand skal «regjere i liv», «regjere med Kristus» (Åp 22,5; 2 Tim 2,12; Rom 8,17; 1 Kor 6,2).

Men alt dette samler seg i ett eneste punkt som all salighet hviler på: at de skal ha en *evig nåde* bare ved å bli i Kristus og i hans rettferdighet og ikke mer komme under vreden for syndenes skyld. Den som har en evig nåde hos Gud, har alt som kan nevnes av liv og salighet. Og alt dette, sier apostelen, skal hvile på *dette ene*: at et menneske tar imot nådens og rettferdighetens gave.

Hva som ellers kan hende et slikt menneske, kan det likevel ikke bli fordømt, for det har Kristus og med ham alene det evige liv. Det kan falle, bli siktet og ynkelig vanæret av djevelen, så hele dets kristendom ser ut til å være ødelagt og tapt. Men det kan ikke bli forkastet for alltid så lenge det ennå ligger ved nådestolen for å få nådens og rettferdighetens gave. Da har det fremdeles det evige liv. Og hemmeligheten ved dette ligger uttrykt i de korte ordene som nå følger:

Ved den ene, Jesus Kristus. At de troende skal regjere i liv som konger, har de bare ved Kristus. For slik de var *ett* med Adam i hans fall, er de *ett* med Kristus i hans seier og triumf.

Fordi *han* er rettferdig, er *de* også rettferdige. Fordi han er konge, er de også konger (Åp 5,10). Fordi han har et evig liv, har de også et evig liv, for de er *ett* med ham, slik de var *ett* med Adam. «Jeg lever, og dere skal leve», sa Herren. «Jeg er kommet for at de skal ha liv og ha *overflod*.»

Glem aldri at vi har alt *bare ved én*, Jesus Kristus! Sover du, trenger du ikke dette. Men er du våken, så du kjenner synden, er det straks forbi med trøsten din og med å herske i liv dersom du glemmer dette ene, «*ved den ene*», og begynner å se på deg selv og på det du finner og føler hos deg. Da finner du ingen rettferdighet, bare synd, ingen kjærlighet fra Gud, bare rettferdig vrede, intet liv og ingen kraft, bare avmakt og død.

Men kan du si i tro: «Kristus er rettferdig, derfor er jeg rettferdig. Kristus har Guds kjærlighet og velbehag, derfor har også jeg Guds kjærlighet og velbehag», da kan du midt i din egen største skrøpelighet alltid herske i liv.

Slik historien viste oss i levende bilder hva ordet *motta* innebar, skal vi også se av levende eksempler i Den hellige skrift hva det betyr å *herske i liv ved den ene*. Vi skal da se på eksempler der det har vært en hard kamp om livet, for ordet «herske», «være mektig», peker på kamp.

Om den hellige skaren som sto med seierspalmer i hendene, sa en av de eldste: «Dette er de som kommer ut av *den store trengsel*» (Åp 7). Og hele vår seierskraft i kampen beskrives slik: «Dette er den seier som har seiret over verden: vår *tro*.»

Men *troen* har alltid med de tingene å gjøre som ikke ses, og med forhold der det ser mørkt ut og ikke ligner det som skal tros. Å «seire ved troen», å «herske i liv ved den ene», er noe ikke alle forstår eller trenger. For de sovende mener at de har sin vei og sin kristendom i sin egen makt. Og de nådebarna som ennå står

i den første gleden og kjærligheten, er lykkelige i følelsen av at brudgommen er hos dem.

Dette er derfor noe for de hardt prøvede kristne, som ikke ser og føler annet enn at synden og djevelen regjerer over dem, fordi synden ikke lenger bare er et ord, en tanke, men en grusom virkelighet.

En kristen må kanskje ikke bare kjenne syndige tanker, lyster og begjær, noe som allerede er forferdelig nok, men hjertets fordervelse bryter også ut i syndige ord og gjerninger. Ja, en sjel som ønsker og søker å være virkelig hellig i hele sin ferd, blir av og til så siktet av Satan at den faller riktig dypt – det har vi så mange eksempler på i de helliges historie. Da blir det altfor vanskelig for den å se hvordan den nå skal kunne «herske i liv» og bli frelst.

I en slik nød trenger jeg å se hva Guds eget ord sier, for jeg kan ikke våge min sjels frelse på noen menneskelig tanke eller lære. Hva sier så Skriften om slike store fall? Vi går forbi de eksemplene som ofte blir trukket fram – Job, David, Peter og flere – som etter fryktelige fristelsesstormer og store syndefall likevel ble frelst «ved den ene», ved nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom. Vi vil bare se hvordan vår apostel selv dømte i lignende tilfeller, for av det kan vi best forstå den dype og rike meningen i ordene hans.

I hans første brev til «Guds menighet» i Korint er det mange opplysende steder. Allerede i kapittel 3 leser vi at selve livet, frelsen, hviler bare på *én* ting, på troen, hvor ille det ellers kan se ut. Først sier han: «*For ingen kan legge en annen grunnvoll enn den som er lagt, det er Jesus Kristus*» (v. 11).

Deretter sier han at man likevel kan bygge svært forskjellig på den eneste rette grunnvollen. Det gjelder både som lærer – og det ser ut til å være den egentlige meningen her, se v. 5–10 – og dernest også i ens eget liv. Ja, så forskjellig kan man bygge som med «gull, sølv, kostbare steiner» eller med «tre, høy, strå».

Så sier han: «Om det byggverket som en har reist, blir stående (når det prøves i dommens ild, v. 13), da skal han få lønn. Brenner hans verk opp, da skal han miste lønnen. *Men selv skal han bli frelst*, men da som gjennom ild», det vil si gjennom nød og anfektelse.

Legg merke til dette! Tenk deg en lærer som nok er tro, siden han «skal bli frelst», men som på grunn av en skjev retning har bygd så dårlig at det svarer til «tre, høy, strå». Det vil si at han har bundet menigheten til ting som ikke er sann hellighet, men menneskebud, har gjort bisaker til hovedsaker og i det hele tatt ikke har delt «sannhetens ord rett». Det skal bli ham til stor sorg den dagen han forstår det.

Likevel *skal han selv bli frelst*, bare fordi han tross alt har bygd sin tro på den rette grunnvollen. Dette viser hva det betyr at bare «de som mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom, skal herske i liv», og at det skjer «*ved den ene, Jesus Kristus*».

I kapittel 5 fortelles det at et av menighetens medlemmer hadde begynt å leve i en så fryktelig synd at den ikke engang fantes blant hedningene. Om denne mannen som levde i blodskam, dømmer apostelen at han skulle «overgis til Satan til kjødets ødeleggelse». Satan skulle få lov til å plage ham med tunge lidelser. Men merk hva apostelen legger til: «*for at hans ånd kan bli frelst på den*

Herre Jesu dag.» Og i det andre brevet ser vi hvordan apostelen formante brødrene til at de nå, da mannen angret, «heller skulle tilgi og trøste ham» (2 Kor 2,7).

I den samme Guds menighet gikk det så kjærlighetsløst for seg at de kristne, altså brødre i Kristus, gikk til sak mot hverandre, «og det for vantro», de hedenske dommerne som nå skulle dømme i de kristnes rettssaker. Apostelen bebreidet dem dette og spurte om de ikke visste at «de hellige skal dømme verden» og «engler» (1 Kor 6,2–3). Han oppga dem altså ikke, men formante dem bare til å bli bedre. Også dette viser hva det betyr at vi blir frelst *bare ved én*, ja, under de vanskeligste forhold.

Videre: I denne menigheten var det noen som hadde den uvanen å drikke for mye når de kom sammen til Herrens nattverd. Apostelen gir dem den forferdelige advarselen at Gud ville la straffedommer komme over dem for denne uvanen. «Men når vi blir dømt», legger han til, «da er det Herren som refser oss, *for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden*» (1 Kor 11,32). Apostelen oppga dem altså ikke, men mente at de fremdeles skulle bli frelst.

Alle disse eksemplene viser hvordan «nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom» alene frelser dem som tar imot den, også under de mørkeste forhold. De viser at frelsen *bare er i én*, Jesus Kristus, og at den som av hjertet tar imot nådens og rettferdighetens gave, skal herske i liv *bare* ved den. Vår egen rettferdighet fører bare til fortapelse. Derfor har Gud i sin store barmhjertighet lagt all vår frelse og salighet *bare i én*. Måtte vi aldri glemme dette! *Den som har Sønnen, har livet*.

18–19. Altså, likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.

Her vender apostelen tilbake til den egentlige hovedsaken som han har lagt fram fra v. 12 til v. 17, nemlig selve *sammenligningen* mellom Adam og Kristus. I disse versene har han vist hvor mye større og mektigere arven fra Kristus er enn arven fra Adam.

Nå gjentar han selve sammenligningen fra v. 12: «likesom ved én manns overtredelse» osv. Men nå innleder han den med et ord som viser at han samler trådene og trekker slutningen av det hele: syndefall og nådegave, fordømmelse og rettferdiggjørelse, død og liv. For v. 18 begynner med ordet «*altså*» – «altså, likesom én manns overtredelse» osv.

Så har vi her igjen den store og trøsterike erklæringen: Likesom synden og fordømmelsen er kommet over oss ved *én manns overtredelse*, skal vi også få rettferdigheten og det evige liv ved *én manns rettferdige gjerning*. Her forklarer *de motsvarende leddene* i teksten hverandre på en utmerket måte.

Én manns rettferdighet svarer her til *én manns overtredelse*. Av det forstår vi at Kristi rettferdighet er motsetningen til «overtredelse»: en fullkommen oppfyllelse av loven, eller som det blir forklart i v. 19, hans *lydighet*. Slik sa også Herren selv: «*Om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen*» (Joh 16,10).

Likeledes svarer *rettferdiggjørelsen* ved *én manns* rettferdighet til *fordømmelsen* ved *én manns* fall. Av det lærer vi at rettferdiggjørelsen er en *dom som Gud avsier*. Ved den blir mennesket *erklært rettferdig*, det vil si erklært som en som har oppfylt hele loven – og det på grunn av *én manns* rettferdighet, *én manns* lydighet.

Rettferdiggjørelse til liv blir her satt opp mot *fordømmelse til død*. Det viser at det rettferdiggjorte mennesket blir tilkjent retten til det evige liv. Likesom fordømmelsesdommen under Adam gjorde alle levende til dødens barn, slik gjør rettferdiggjørelsesdommen under Kristus de som før var dødsdømte, til barn av det evige liv.

Videre blir det her stilt side om side at rettferdiggjørelsen gjelder *alle*, slik fordømmelsen gjelder alle. Apostelen bruker nemlig ordene «*for alle mennesker*» både om rettferdiggjørelsen til liv og om fordømmelsen. Nådens og rettferdighetens gave er altså gitt til alle mennesker. Den gjelder like allment som synden og fordømmelsen gjelder over alle mennesker.

Men hvordan skal vi forstå dette, når vi av hele Guds ord vet at ikke alle mennesker får del i Kristi rettferdighet og blir frelst? Først må vi uten videre holde fast på at ordet *alle* må bety det samme i hele verset. Det følger med nødvendighet av selve sammenligningen. Men da oppstår det jo noe underlig, for vi vet like sikkert at ikke alle mennesker får del i Kristus, som at alle av naturen har del i Adam.

Augustin har med rette sagt: «De mørke stedene i Skriften kommer av de mørke stedene i våre hjerter.» Her er ingen motsigelse og ingen vanskelighet, bare vi tror det Skriften lærer om Kristus og hans verk for oss. Adams synd og fordømmelse er gått over til alle mennesker, og likevel blir ikke alle mennesker fordømt. På samme måte er Kristus og hans rettferdighet gitt til alle mennesker, og likevel blir ikke alle mennesker salige. Fra Guds side er rettferdigheten gitt for alle mennesker. Den er vunnet for alle og venter bare på å bli tatt imot.

Men Skriften lærer overalt at det å eie denne rettferdigheten personlig beror på at en tar imot den i tro. Det sa apostelen uttrykkelig i verset foran: «De som *mottar* nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom, skal leve og herske.» Å tale om denne personlige mottakelsen hørte ikke med i sammenhengen i dette verset. Her viser apostelen til *kildene* til både døden og livet, nemlig *én manns* synd og *én manns* rettferdighet.

Som alt antydet trenger vi bare å huske at synden og fordømmelsen fra Adam er gått over til alle mennesker, og at likevel ikke alle mennesker blir fordømt. Det blir bare de som blir værende i døden fra Adam og ikke blir innpodet i Kristus ved en ny fødsel. Hele den store skaren av frelste mennesker for Lammets trone (Åp 7,9) er alle Adams barn, og etter sin første fødsel var de alle under fordømmelsen. Men nå står de likevel der salige, i sine hvite klær og med palmer i hendene.

Utgangen av vårt liv, saligheten eller fordømmelsen, beror altså på om mennesket er blitt værende i Adams død, eller om det tvert imot er født på ny, forent med Kristus og har fått del i hans rettferdighet. Men likesom Adam har latt synden og døden gå i arv til alle mennesker, slik har også Kristus latt rettferdigheten og livet gå i arv til alle mennesker.

Og likesom det å bli værende under synden og døden til evig fordømmelse beror på at en blir værende i Adams åndelige død, slik beror det å nå det evige liv på at en blir innpodet i Kristus.

Måtte vi tenke godt over dette, at *gaven er gitt til alle*, enten den blir tatt imot eller ikke. Apostelen visste med smerte at «ikke alle var lydige mot evangeliet» (10,16). Men han våget ikke av den grunn å gjøre den altomfattende nåden i Kristus mindre. Tvert imot er det nettopp at nåden gjelder *alle*, som er hovedsaken han vil få fram her ved sammenligningen mellom *Adam* og *Kristus*. Derfor uttrykker han det med de bestemte ordene «*alle mennesker*»: for *én manns* skyld fordømmelse og for *én manns* skyld rettferdiggjørelse *for alle mennesker*. Så altomfattende er nåden.

Når du ser de usleste slavene under synden, som sleper seg gjennom livet under djevelens makt, så tenk alltid: Også de er gjenløst i Kristus. Også deres skyldbrev er naglet til korset (Kol 2,14). Også for dem er den beste kledningen gjort i stand og ligger klar til å bli tatt på, om de bare vil vende tilbake til sin far (Luk 15,22).

Når du ser deg selv så fortapt og fanget under synden at du ikke lenger vet noen råd, så tenk likevel på at også for deg er rettferdighetens kledning gjort i stand og ligger klar. For også du er en av «alle mennesker»! Og er du i tillegg en av dem som «*mottar* nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom», da har du også personlig fått *del* i rettferdigheten og livet. Slik forstår vi da de dyrebare ordene i dette skriftstedet. Men apostelen forklarer dem enda tydeligere når han legger til:

For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.

Her blir det igjen sagt at «de mange», hele Adams slekt, ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet. Med det siktes det ikke til at vi har arvet Adams fordervede natur, selv om den er et bevis på at vi har del i hans synd. Her tales det nettopp om at vi har del i det første syndefallet, da vi alle syndet i og med vår stamfar. Derfor sier apostelen også her at vi «ble stilt fram som syndere» ved Adams ulydighet.

Det er svært viktig å legge merke til at apostelen mener dette med ordene sine. Ellers tar vi feil av hovedhensikten med teksten, som viser at både synd og rettferdighet er kommet ved at vi har *del i en annens gjerning*. Det ville ellers ikke være så viktig å kjenne og tro at vi har del i Adams ulydighet, om det ikke tjente til å åpne øynene våre for den andre store hovedsannheten: at vi på samme måte skal ha del i Kristi lydighet. Det er den egentlige sannheten som gjør salig.

Det er altså hele den store læren om *tilregnelsen* det her er tale om. Denne læren er overmåte viktig for hele kristendommen. Samtidig er det nettopp mot

denne hovedlæren at vantroen og fornuften alltid fører den hardeste striden. Derfor vil vi igjen minne om de mest avgjørende bevisene for at apostelen her lærer at vi ikke bare har arvet Adams fordervelse, men at Adams første synd var vår synd. Luther sier om dette at Adam trakk oss alle med seg i sitt fall på én gang.

Apostelen gjentar her stadig: *ved én manns fall, ved én manns ulydighet*, og setter opp mot det *én manns rettferdighet, én manns lydighet*. Da er det lett å se hva som er tekstens hovedhensikt, nemlig den store læren om at vi har del i en annens gjerning. Som vi har sett før, sier han dessuten uttrykkelig i v. 16 at «*dommen kom etter den enes synd* og ble til fordømmelse». Her er det ikke spørsmål om den fordervelsen som bor i oss, men om at det ved én manns fall ble til fordømmelse.

Og i v. 17 sier han at «døden kom til å herske ved den ene, *fordi denne ene falt*» – og det ikke *over Adam alene*, men *over alle mennesker*, «også over dem som ikke hadde syndet ved et lovbrudd, slik som Adam». Vi ser da at han i denne teksten taler om synden med tanke på *skyld* og *fordømmelse*, og ikke om at den bor i oss.

Her i v. 19 gjentar og sammenfatter han alt han har lagt fram i versene foran: Likesom alle ble syndere ved Adams ulydighet, slik skal alle bli rettferdige ved Kristi lydighet. Ved Adams synd falt alle under døden, men Kristus vant ved sin rettferdighet og lydighet rettferdighet og liv for alle. Det står fast at denne *rettferdiggjørelsen* ikke betyr at rettferdigheten blir inngytt i oss, eller at den er det samme som helliggjørelsen, men at Kristi lydighet blir tilregnet oss. På samme måte blir alle mennesker regnet som syndere bare på grunn av Adams ulydighet.

Fornuften vår innvender alltid: Hvordan kunne Gud tilregne oss Adams synd? Men er det ikke likevel Den hellige skrifts lære, bekreftet av vår bitre erfaring, at følgene av Adams synd har rammet oss alle? At jeg ikke kan forstå Guds underfulle veier og dommer, må ikke få meg til å nekte at de er sanne.

Og nekter jeg denne første tilregnelsen, altså at vi har del i Adams synd, må jeg også nekte den andre tilregnelsen, at Kristi lydighet skal være *vår* rettferdighet. Men jeg vil heller bøye meg ydmykt og tro Guds ord om både den første og den siste tilregnelsen. Mens jeg tilber Guds visdom og nåde, vil jeg bare rope ut som apostelen: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier.»

At Adams synd ble vår synd, er en hemmelighet som vi bare skal tro fordi Guds ord sier det. Noen har villet gjøre den forståelig ved å vise til lignende forhold i menneskelivet, men det er ikke den rette måten. Det Gud har forkynt oss, er like sant selv om vi aldri finner noe som svarer til det i menneskelige forhold. Og det er en svært farlig villfarelse om kristne skulle få den tanken at de skal kunne forstå alt Gud gjør og sier i sitt ord.

Da Abraham fikk befaling om å ofre sønnen sin, fikk han ingen forklaring på hensikten, eller på hvordan han likevel skulle få en tallrik ætt ved Isak. Men «han ble sterk i sin tro, idet han ga Gud ære. Han var fullt viss på at det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre». Denne troen hos Abraham er stilt fram for oss som et mønster.

Da engelen forkynte for Maria at hun skulle bli mor til Guds Sønn, var det helt ubegripelig for henne. Men hun bøyde seg ydmykt for engelens ord: «For ingenting er umulig for Gud.»

Det er i høyeste grad å vanære Gud om vi først vil forstå før vi kan tro, når vi har hans ord å holde oss til. Gud er altfor stor og ubegripelig for oss i alle sine verk. *Han vil bare bli trodd.*

Så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet. Likesom alle Adams barn ble erklært for syndere bare ved hans ulydighet, slik blir også hele Kristi ætt erklært rettferdig bare ved hans lydighet.

Ved den enes lydighet. Her sier apostelen uttrykkelig hva Kristi rettferdighet består i. Han sier at det var hans *lydighet*, at han selv personlig oppfylte Faderens vilje. Likesom syndefallet besto i «én manns ulydighet», skulle det gjøres godt igjen ved «én manns *lydighet*».

Hele Kristi liv på jorden, fra krybben til korset, var bare lydighet. «Kjærligheten er lovens oppfyllelse,» sier apostelen. Kristus hadde en fullkommen kjærlighet både til sin Far og til oss mennesker. Av kjærlighet til oss og lydighet mot sin Far kom han til jorden og ble vår bror. I den samme kjærligheten og lydigheten gikk han omkring og gjorde vel og hjalp alle. Av kjærlighet til oss og lydighet mot sin Far ville han også «smake døden for alle». «Han ble lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,8).

Å være en lydig tjener var ellers fremmed for ham som selv var lovgiveren og alle kongers konge. Derfor sier apostelen at «han lærte lydighet av det han led» (Hebr 5,8). Og Herren Kristus sier selv at det var hans «mat å gjøre» Faderens «vilje» (Joh 4,34).

At hele Kristi jordeliv var et liv i lydighet mot Gud, har Herrens Ånd antydet i Salme 40. Der taler Kristus slik i v. 7: «Slaktoffer og matoffer har du ikke lyst til – *du har boret mine ører*» (gjennomboret, åpnet).

Han sikter til skikken med å merke livegne treller ved å bore hull i øret. Med det sier Kristus at han helt og fullt ble gjort til en lydig tjener. Og i v. 9 legger han til: «Å gjøre din vilje, min Gud, er min lyst, og din lov er i mitt hjerte.» Ikke noe mindre enn en så høy og fullkommen lydighet kunne frelse menneskene fra den fordømmelsen som kom over oss ved én manns ulydighet.

Kristi fullkomne lydighet dekker over vår stadige ulydighet. De helliges åndelige nød og klage er nettopp at de ikke kan lyde Gud slik de skulle, men stadig synder mot ham. Der Ånden er villig og hellig, kjennes den medfødte fordervelsen desto tyngre og merkes alltid som *ulydighet*. Hver synd i hjertet eller i livet, i tanker, begjær, ord og gjerninger, er alltid ulydighet mot Gud, som i sin hellige lov forbyr alt dette onde. Over denne ulydigheten mot Gud engster de troende seg og klager.

Men se her! Mot all vår ulydighet har Gud satt sin Sønns lydighet. *Hans* lydighet skal være *vår* lydighet. Teksten sier: «Ved den enes lydighet skal de mange stilles fram som rettferdige.» Nettopp derfor sendte Gud sin Sønn *under loven*, «for at han skulle *kjøpe dem fri som var under loven*» (Gal 4,5).

Fra evighet av så Gud alle mennesker falne under synden og dommen og fylt av en slik fordervelse at ikke en eneste kunne oppfylle loven. Da besluttet han

i sin evige barmhjertighet selv å frelse dem «ved én». Hans Sønn skulle bli sant menneske. Med fullkommen lydighet og som en ny stamfar for oss skulle han oppfylle loven og bære dens forbannelse. Slik skulle vi, som ble syndere ved den første stamfarens ulydighet, bli rettferdige bare ved den enes lydighet.

Og det er nettopp denne fullkomne lydigheten hos Kristus som egentlig *er selve rettferdigheten* vi består med for Gud.

«Derfor ser troen,» sier Konkordieformelen, «på Kristi person som han som for oss er født under loven og har båret vår synd. Ved å gå til Faderen har han for oss arme syndere vist sin himmelske Far den fullkomne lydigheten. Med den har han dekket all den ulydigheten som bor i vår natur og stikker fram i dens tanker, ord og gjerninger, så den (vår ulydighet) ikke blir tilregnet oss til fordømmelse, men av bare nåde blir oss tilgitt, for Kristi skyld alene.»

Derfor skal hver den som gjerne vil være en kristen og tro Guds nåde, men blir hindret og tynget av sin mangfoldige ulydighet, ta imot denne trøsten med alvor og si: Kristi lydighet er *min* lydighet. Med min egen lydighet og rettferdighet er det så fullstendig ute at jeg må fortvile og aldri mer kan tenke på å bli frelst, dersom jeg skal dømmes etter loven.

Men nettopp derfor har Herren Kristus vært under loven og vist en fullkommen lydighet, for at han ved den skulle kjøpe oss fri som var under loven. For han trengte jo ikke å være under loven for sin egen skyld. Han gjorde det alt sammen for oss, i vårt sted og til vårt beste.

Dette er da min eneste rettferdighet: ikke *min* lydighet, men *hans* lydighet. For selv om mitt nye menneske vil være lydig, er den gamle naturen i meg likevel full av ulydighet. Derfor er det min eneste trøst at Kristus var lydig for oss. Slik skal denne trøsterike teksten bli til nytte for oss. For hvis noen sier: «Hva hjelper det meg at Kristus var lydig, når jeg ikke selv kan være det?», da er svaret: «Hvis ikke Kristi lydighet er *din* lydighet, da er du evig fortapt.»

Her sier Herrens apostel oss at vi skal stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet. Vi bør med alvor og flid prente disse dyrebare ordene inn i hjertet: «ved *den enes lydighet*», «*ved én manns rettferdighet*». Ellers blir vi kastet omkring som spon på det ville havet av det følelsene, samvittigheten og vantroen skyter inn hos oss.

Men for en arm og tynget synder er det en salig trøst og trygghet å hvile på denne faste klippen: *Guds evige rådslutning* om at vi skal bli rettferdige bare ved den enes lydighet, likesom vi alle er blitt syndere ved den enes ulydighet.

Den teksten vi nå har betraktet (v. 12–19), er av den aller største betydning for en kristens liv, både for den rette lære og for hjertets tro. I en storslått sammenligning mellom *Adam* og *Kristus* har apostelen her lagt fram den store hovedsannheten i Kristi evangelium: Likesom all synd, død og fordømmelse er kommet over alle mennesker ved én manns ulydighet, slik kommer også all rettferdighet og salighet på samme måte bare ved én manns lydighet.

Men han har også vist at det gode vi har arvet ved Kristus, ikke bare er like stort som det onde vi har arvet fra Adam. Nådens og rettferdighetens gave har vært så rik i alle måter at den som tar imot gaven, ikke bare får full erstatning

for det som gikk tapt, men en mye større nåde, ære og herlighet enn mennesket hadde før syndefallet.

Apostelens framstilling fra 1,17 til 5,21 går ut på at mennesket ikke blir rettferdig ved lovgjerninger, ved noe det selv kan være eller gjøre etter *loven*, men bare ved en fri gave, *ved Kristus*. Da melder spørsmålet seg helt naturlig og nødvendig: Hva skal vi da med *loven*, når hele lovens gjerning er å handle om synd og rettferdighet? Det svarer apostelen på i teksten som følger, på en måte som for mange er uventet og støtende. Han sier:

20. Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Men der synden ble stor, ble nåden enda større!

Her sier apostelen med tydelige ord den hemmeligheten som ellers bare et åndelig øye så – dels i den store forsoningslæren helt fra verdens begynnelse, dels og særskilt i Kristi tale og dommer. Guds mening og hensikt med loven var ikke at menneskene skulle bli rettferdige eller hellige ved den. Tvert imot skulle syndens sykdom, som ligger i all menneskenatur, slå ut og vise seg, og slik gjøre Israels lege uunnværlig og kjærkommen.

Loven skulle altså rydde «vei for Herren». Alt skulle tjene ham, for i ham alene var livet. Da loven kom, ble fallet større, fordi synden nå viste seg som bevisst overtredelse av bestemte bud.

Men dette er en hemmelighet som fornuften strider mot så lenge vi lever. Ingen tanke er mer naturlig for oss enn denne: Loven må virke det den lærer og krever. Den må hemme synden, siden den forbyr den. Den må virke rettferdighet og hellighet der den blir aktet slik den skal, siden den lærer og krever det som er rett og hellig.

Ja, denne tanken ligger så dypt i vår natur at også de troende stadig blir fanget av den igjen. De har ofte og tydelig erfart at synden fikk liv og dobbel kraft av loven, mens bare nåden helliggjorde hjertet. Likevel faller de igjen og igjen tilbake til den meningen at de skal forbedre seg selv eller andre med loven.

Måtte vi derfor gi alvorlig akt på det apostelen lærer oss her. Han sier at loven har motsatt virkning, så den tvert imot fører til at synden blir større, og at dette også er Guds *hensikt* med loven. La oss se hva ordene i teksten inneholder!

Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Den loven som Gud ga ved Moses i skrevne og bestemte bud, «kom til» som et *tillegg* til frelsesplanen ved Kristus, som apostelen nettopp har beskrevet. Og Guds fremste mening og hensikt med denne loven var at synden skulle komme fram i mange overtredelser av budene, eller «bli overmåte stor». – Hva betyr så dette?

For det første står det her tydelig ord som sier at dette ikke bare er blitt følgen, men at det har vært Guds egen *hensikt* da han ga loven. Men dette er jo altfor underlig. Hvordan kunne Guds hensikt med å gi loven være at synden skulle bli større, når Gud er hellig og forbyr synden i sin lov?

Svar: Her blir det ikke sagt at Gud ga synden tilværelse med denne loven. Nei, synden fantes i mennesket fra før. Guds vilje og hensikt var bare at den synden som alt var der, ikke skulle bli ved å være ukjent, så synderen kunne holde seg selv for god og rettferdig. Derfor ga Gud oss en lov med bestemte bud og forbud.

Med den ble friheten innskrenket og de egentlige lovbruddene ble flere, så synden måtte bli virkelig kjent og knuse hjertet.

Før den skrevne loven var Guds vilje så uklart kjent at synden var en mer skjult ondskap. Den var ikke egentlig overtredelse, for det var ikke et kjent bud fra Gud som ble brutt. Da ga Gud oss en lov med mange tydelige og bestemte bud, for at ondskapen stadig skulle bli egentlig overtredelse, syndig gjerning – «for at fallet skulle bli stort», sier apostelen. Men forbud vekker og egger også begjær (7,5–13), og derfor ble synden som helhet nå mektigere. Det er dette apostelen taler om her.

Mange har villet legge en annen mening inn i ordene hans enn det de selv sier. De har sagt: «Meningen er ikke at *synden* skulle bli større, men *syndserkjennelsen*.» Når synden blir større, blir følgen nok at en også lærer den å kjenne. Men det har apostelen ikke talt om her. Han sier tydelig at *fallet*, overtredelsen, skulle bli stort.

Dessuten har han i 6,1 latt oss forstå tydelig nok at han her ikke har talt om syndserkjennelsen, men om selve synden. Der sier han: «Hva skal vi da si? Skal vi forbli i *synden* for at nåden kan bli dess større?» Han regner ikke med at noen skulle ha forstått ordene hans i dette skriftstedet (5,20) slik at han talte om syndserkjennelsen. Og hele forklaringen hans i kapittel 6 viser tydelig nok at han her hadde sagt at selve synden skulle bli større ved loven.

Som nevnt blir følgen nok at en lærer synden å *kjenne*. Men teksten vår taler om en langt mer forunderlig og merkelig sak: at også selve synden skulle bli større og mer mangfoldig ved loven, og at altså verken rettferdighet eller helliggjørelse skulle komme av loven.

For å forstå lovens hensikt tydeligere bør vi legge merke til at den virker på tre forskjellige måter. *For det første* virker den på samme måte som det verdslige sverd. Med sine bud og trusler holder den de vantro tilbake fra laster og ugjerninger som de ødelegger seg selv og sine medmennesker med. Men denne virkningen av loven tjener ikke til sjelens frelse, bare til dette timelige livet.

For det andre virker loven også ved menneskets *omvendelse*, men da på en helt annen måte. Da hemmer den ikke synden og hjelper ikke til vår rettferdighet. Tvert imot øker den synden og elendigheten, til vi må fortvile helt over oss selv og søke frelsen bare i Kristi forsoning. Dette var lovens fremste hensikt og verk.

For det tredje tjener loven også *de troende*. Dels er den en hellig rettesnor som alltid viser oss hva som er ondt eller godt, hva Gud mislikerer eller har kjært, til hjelp mot hjertets og djevelens bedrag i det spørsmålet. Dels er den et speil som alltid viser oss vår synd og urenhet, ydmyker og tukter oss.

Men her er apostelen opptatt med selve den store hovedlæren om hvordan syndere blir frelst. Derfor må han tale om hvordan det går til når synderen skal knuses og gjøres i stand for nåden. Og da er lovens verk ikke å gjøre synden mindre, men tvert imot å gjøre den større og mer mangfoldig.

Det skjer på den måten som alt er antydet: Jo flere og klarere budene blir for mennesket, desto flere og større blir syndene. For når friheten blir innskrenket for et vesen som er «solgt til trell under synden», under en overmektig forder-

velse, blir overtredelsene tilsvarende flere. Og jo mer lys det har over Guds vilje, desto mer utilbørlig og straffverdig blir ulydigheten.

I tillegg kommer det apostelen taler om i 7,5–13: Naturens ondskap er så stor at selve forbudet egger til overtredelse. Nettopp ved budet «Du skal ikke begjære» var det, som apostelen sier, at synden «benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg». Til slutt fører det til at mennesket blir bittert mot Gud og hans lov når det kjenner at det ikke kan oppfylle loven (8,7).

Om dette sier Luther: «Så snart loven blir rett åpenbart, er det også straks et forbudt og hindret begjær, som da hater loven fordi den plager mennesket og forbyr det å begjære. Da blir den hindrede lysten forbitret og vokser. Altså er loven *syndens kraft* (1 Kor 15,56), for den styrker og øker synden. Derfor kalles den også en ‹dødens lov›, fordi den dreper ved at den gjør synden større» (Sämtl. W. XII, s. 1339).

«Det er overmåte nyttig og nødvendig å kunne bruke loven på denne måten,» sier Luther igjen. «For et menneske som ikke åpenlyst er morder, horkar eller tyv, men som verden regner for en from mann, ville gjerne sverge på at han er helt rettferdig og from. For han er blindet og besatt av djevelen, så han ikke ser eller kjenner sin synd, nød og elendighet. Derfor bilder han seg inn at han er from og rettferdig, og blir hovmodig av sine gode gjerninger og sin fortjeneste. En slik helgen kan vår Herre Gud ikke gjøre ydmyk og liten med noe annet enn loven, så han erkjenner sin elendighet og fordømte tilstand. For loven er den rette klubben eller hammeren, det rette tordenslaget og Guds vredes øks, som hugger inn, slår ned til jorden og knuser de forstokkede og forherdede hyklerne. Dette er altså det fremste verket loven skal utrette. Gud har også først og fremst gitt den for at den skal forferde folket, slik Israels barn ble forferdet av lyn, torden og basunlyd på Sinai berg da de fikk loven. På den måten rydder loven vei for nåden. For Gud er Gud for dem som er elendige, bedrøvede, fattige, nedtrykte og fortvilte. På slike gjør Gud sitt rette, naturlige verk: Han opphøyer de fornedrede, metter de sultne, trøster de fattige og elendige, gjør syndere rettferdige, døde levende, de fortvilte og fordømte salige» (Forklaring over Gal 3,19).

At loven på denne måten øker synden og nøden, skjer likevel ikke med alle som har med loven å gjøre. Loven gjør alltid to *slags disipler*: enten selvfromme gjerningshelgener eller fortvilte syndere. Det første skjer når mennesket bare ser på gjerninger og ikke merker eller bryr seg om lovens åndelige krav.

Som fariseeren i Luk 18,11–12 setter det seg selv mål og regler som ikke krever mer enn naturens krefter makter: «Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener.» Og det er heller ingen «røver, urettferdig» eller «horkar». Er en fornøyd med bare å nå et slikt mål, som om Gud ikke krevde mer, kan en bli hellig ved loven (i egne øyne) og takke Gud slik denne fariseeren gjorde.

Slik går det til når mennesker som på en måte er fromme og alvorlige, med all kraft strider mot denne læren hos apostelen, at loven gjør *synden* større. De synes læren strider ikke bare mot fornuften, men også mot deres egen erfaring. De synes nemlig at de selv tvert imot er blitt bedre ved loven.

De vet ikke at det bare betyr at loven ennå ikke har gjort sitt rette verk hos dem. Den har ennå ikke angrepet ondskapen inne i dem. Som fariseeren har de bare sett på visse gjerninger og fromme øvelser. Derfor er dette, hvordan loven virker hos et menneske, et viktig kjennetegn som skiller mellom dem som bare er *fromme folk*, og dem som er *kristne*.

Men hva er dette? Skal loven ikke hemme synden, men øke den? Skal en altså aldri si lovens ord til et lettsindig menneskebarn i den tro at det virkelig skal bli bedre av det, men tvert imot at det skal bli mer syndig? Skal en da ikke refse med loven, for eksempel et uærlig, et kranglevorent eller et vellystig menneske, og vente at det virkelig skal legge av synden – skal loven i stedet virke det motsatte?

Svar: Er de virkelig lettsindige mennesker, enten uomvendte verdens barn som ikke regner syndene sine for noe, eller likegyldige kristne som tilfeldig har glemt sine hellige plikter, da kan loven og irettesettelsen virkelig tjene til at livet deres blir bedre, i begge tilfeller. Men står de under lovens knusende verk, fordømt i samvittigheten, da blir det bare verre med dem ved budordet. Da trenger de et annet ord, et som skaper selve livet: den hjerteligste tillit, kjærligheten, lysten og kraften.

Hersker loven i samvittigheten og hjertet, blir synden stadig verre ved budordet. Det forundrer oss så ofte at synden bare blir verre når et menneske har begynt å gi akt på Ordet og arbeide med alvor på å forbedre seg. Nå blir det overmannet av lyster og begjær som det ikke kjente før (Rom 7,5–13).

Kort sagt: Kan mennesket ennå gjøre det det mener det bør, så by og pålegg det alt Gud krever i sin lov – ikke noe mindre. Så lenge det har framgang i sin forbedring, blir det en ubrutt gjerningshelgen. Men slår forbedringen feil, så «synden ved budet» blir «overmåte syndig», da har Gud begynt sitt rette verk i det. Så snart det fortviler over sitt strev med å bli bedre og flykter til den store, ufortjente nåden alene, blir det noe mer enn et *fromt menneske*. Da blir det en *kristen*.

Men der synden ble stor, ble nåden enda større! Du som har gjort den ubeskrivelig bitre erfaringen at du ble forferdelig syndig, uren og ugudelig da du ville bli virkelig from, lydig, gudfryktig og ren – fortvil ikke! «Der synden ble stor, ble nåden enda større!»

Apostelen taler her brennende i Ånden om nådens overmektige herredømme når en ydmyket synder tar imot den. Alt i v. 15 har han sagt at nåden er langt mektigere enn synden. Og når du finner at synden din ikke er liten, men svært stor, da er nåden enda større. Derfor må loven komme og gjøre synden virkelig stor, for at Guds nåde skal kunne vise sin overstrømmende storhet.

Der en skyld er svært stor, blir det en større nåde å ettergi den enn om skylden hadde vært mindre (jf. Luk 7,41–42). Likevel gir dette skriftstedet ingen trøst til de frekke, lettsindige synderne som forakter Guds lov og overgir seg helt til last og urettferdighet. For apostelen taler uttrykkelig om dem som selve *loven* virker på, så synden blir større. Apostelen sier at loven kom til for at synden skulle bli større, men *der* synden ble stor, *der* ble nåden enda større.

Når en slik sjel erfarer hvor grusomt stor synden er, så den er nær ved å fortvile, så den «må skrike ut» fordi hjertet «stønner» (Sal 38,9) og er helt rådløs

og forlegen, da kan Gud få denne sjelen til å tro at den er helt fortapt med sin egen fromhet, og at den ikke makter å gjøre det minste til sin frelse.

Da skal den lære å forstå hva *nåde* er – «for at du skal minnes din ferd og skamme deg, og ikke mer opplate din munn for din skams skyld, når jeg tilgir deg alt det du har gjort, sier Herren Herren» (Esek 16,63). En synder som erfarer dette, vet noe om hva det vil si at «der synden ble stor, ble nåden enda større».

21. Og likesom synden hersket ved døden, så skal også nåden herske ved rettferdighet til evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre.

Med dette blir Guds store frelsesråd uttrykt igjen. Det var Guds råd og hensikt at synden skulle bli større ved loven, for at *nåden* skulle få den ære å herske alene til evig liv, uten noe bidrag av fromhet fra vår side, likesom synden hersket ved døden.

At «synden hersket ved døden», viste seg ved at alle måtte dø. Døden står her som motsetning til «evig liv». Den betyr altså ikke bare den legemlige døden, men alt det timelige og evige onde som er syndens lønn. Og at synden har hersket ved døden, er sterkt nok bevist av vår erfaring. Men nå sier apostelen at Guds råd er dette: Likesom synden hersket ved døden, slik skal også nåden «herske», være mektig og regjere, ved rettferdighet til evig liv.

Ved rettferdighet. Hvilken rettferdighet apostelen mener, har han forklart godt nok her. «Ved én manns rettferdige gjerning», «ved den enes lydighet», har han gjentatt. Det er den fullkomne rettferdigheten, som oppfyller Guds hellige lov og fullt ut gjør hans rettferdighet til lags. Bare ved denne rettferdigheten hersker nåden over alle de troendes synder.

Til evig liv. Nåden skal herske og regjere, så syndere som hver dag fortjener den evige død, tvert imot skal få evig liv. Det skjer bare ved den fullkomne rettferdigheten. Men i tilfelle noen likevel skulle tenke på *vår* rettferdighet, legger apostelen enda tydeligere til: **Ved Jesus Kristus, vår Herre.** Glemmer vi at vi har all denne nåden bare ved Jesus Kristus, er det snart ute med vår tro og tillit. Selv de største hellige må fortvile om de bare glemmer at all nåde, all rettferdighet og alt liv blir gitt oss bare ved Jesus Kristus.

Tre ganger i dette kapittelet har apostelen gjentatt ordene «ved Jesus Kristus». Med det vil han si at det er ved Jesu Kristi rettferdighet vi blir frelst, og ikke ved *vår* rettferdighet. Bare ved Jesus Kristus har vi den overstrømmende nåden som overvinner alle våre synder. Slik har apostelen prentet inn her at vi skal få nåde og evig liv bare på grunn av *Kristi* rettferdighet.

Legg merke til at apostelen begynner og slutter framstillingen av læren om rettferdiggjørelsen på samme måte. Han begynner i 1,17 med erklæringen om at *evangeliet er en Guds kraft til frelse, for i det åpenbares Guds rettferdighet*. Og han slutter her med erklæringen om at *nåden skal herske ved rettferdighet til evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre*.

I v. 21 sammenfatter apostelen på den vakreste og mest slående måten alt han har lært i det foregående om hvordan syndere blir frelst. I 3,21–22 har han med korte, men tydelige ord forklart hva «Guds rettferdighet» er. I dette

kapittelet gjør han nærmere rede for denne viktige læren med den storslåtte sammenligningen mellom *Adam* og *Kristus*. Og i dette verset slutter han med å sammenligne *syndens* og *nådens* regjering.

Synden hadde en avgjørende makt over alle Adams barn. Syndens herredømme blir framstilt i bildet av en eneveldig hersker som ingen kan unndra seg. Likesom synden hersket, skal også nåden herske – men med den forskjellen at *nåden skal ha overherredømmet*, og det over mennesker som ennå har synd i seg. «Der synden ble stor, ble nåden enda større!» Nåden skal altså gjelde mer enn alle synder.

Hvordan skal nåden herske? Kanskje ved at lovens kraft vilkårlig blir *satt til side*? Nei, bare «*ved rettferdighet*», ved en lovlig godtgjørelse, ved en fullkommen «lydighet» som svarer til alle Guds krav. Nåden kunne ikke og burde ikke sette lovlige fanger fri uten at det var betalt en fullgod løsesum. Nåden trådte ikke rettferdigheten under fot. Nåden skal herske «ved *rettferdighet*».

Men ved denne rettferdigheten skal nåden også virkelig «herske». *Over hva*? Apostelen stiller her nåden opp mot synden. Nåden skal altså være mektigere enn synden.

Apostelen sier her at nåden skal ha et rike, en makt til stadig å tilgi alle synder. Adams fordervelse bor ennå i vårt kjød, og på veien bryter den dessverre ut i syndige tanker, ord og gjerninger. Da synes vi at Gud må bli vred og forkaste oss. Men det skjer likevel ikke i virkeligheten. Nåden gjør at alt blir oss tilgitt, og at vi fortsatt blir bevart i pakt med Gud på grunn av den fullkomne rettferdigheten. Dette er *nådens rike*, som hersker over synden.

«At nåden hersker,» sier Luther, «betyr at den skal være *et rike* som er mektigere over oss enn all synd, all vrede og alt ondt. Dette ordet har aldri noen sofist eller gjerningshelgen forstått. Hjertene deres må være slik mitt var den gang jeg var sofist: Når de gjør godt, har de nåde. Men når de synder, faller eller kjenner synden, da faller nåden med og går tapt, og så må de søke den opp igjen med gjerninger. Annerledes kan de ikke tenke. Men det kan ikke kalles et *nådens rike* som hersker over gjerningene. Det er et *gjerningenes rike* som hersker over nåden. Men her sier apostelen at nåden skal herske over gjerningene. Lovet være Guds evige barmhjertighet! Vi har *et nådens rike som hersker over gjerningene*, og det *til evig liv* – og bare *ved én*, Jesus Kristus, så sant som vi har synden og døden *ved én*.»

Dette er altså innholdet i denne høye og trøsterike teksten. På dette punktet i læren beror hele det kristne livet. På det beror all nåde i hjertet, all kraft, all helliggjørelse, all trøst og salighet i livet og i døden. Gud, som er rik på barmhjertighet, øke og bevare hos alle sine barn erkjennelsen av denne aller viktigste hovedartikkelen i Guds evangelium! Amen.

Kapittel 6

Innhold: Den store nåden gir ikke rom for synden og minsker ikke vår forpliktelse til et hellig liv. Tvert imot øker den forpliktelsen til å døde synden og leve et nytt og hellig liv, fordi en kristen er podet inn i Kristus (v. 1–11). Siden de troende er under nåden, blir de alvorlig formant til å bruke sin frihet fra syndens herredømme og vise seg som tjenere for Gud og rettferdigheten (v. 12–23).

I de fem første kapitlene av brevet har apostelen, i Åndens rikeste kraft, lagt fram den eneste veien til frelse for den falne menneskeslekt. Først har han vist at alle mennesker er under synd og fordømmelse, og at vi er helt fortapt med all vår egen rettferdighet. Men han har også vist at vi like sikkert blir rettferdige og salige av nåde alene, ved troen på Kristi rettferdighet. På den har Gud grunnlagt et *nåderike* som hersker og er mektig over alle synder.

Nå viser han at denne store nåden ikke gir rom for et syndig liv, men tvert imot døder synden. Dermed gjør han det klart at det er et inderlig bånd mellom rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen hos de troende. Det kjødelige sinnet har alltid misforstått læren om Guds store nåde og stilt dette spørsmålet: Dersom vi blir rettferdige av nåde alene, ved troen, uten gjerninger, og dersom nåden blir mye større der synden blir større, bør vi da ikke bli i synden for at nåden kan bli desto større?

Denne ugudelige misforståelsen av den saliggjørende nådelæren gjendriver apostelen ved å fremheve *de troendes forening med Kristus*. Ved den er de døde fra synden sammen med ham og reist opp til å vandre i et nytt liv. Dette er i korthet hva den første delen av kapittelet vårt inneholder.

1. Hva skal vi da si? Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større?

Hva skal vi da si? Hvilken slutning skal vi trekke av den læren som nå er lagt fram? Først stilles spørsmålet på denne allmenne måten. Deretter gjøres det mer bestemt: «*Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større*?»

Av det siste uttrykket merker vi at apostelen først og fremst sikter til det han sa i 5,20: «Men der synden ble stor, ble nåden enda større!» Apostelen forutså at evangeliets fiender kunne fordreie denne trøsterike sannheten for å spotte nådelæren. Han forutså også at falske brødre, eller uforstandige og søvnige kristne, lettsindig kunne misbruke den slik spørsmålet antyder.

Allerede i 3,8 har vi sett at evangeliets motstandere virkelig tolket apostelens lære om nåden slik. De sa spottende at Paulus lærte: «La oss gjøre det onde for at det gode kan komme av det!» Og i v. 31 i samme kapittel møter apostelen den samme fiendtlige beskyldningen med ordene: «Opphever vi så loven ved troen? Langt derifra! Vi stadfester loven.»

Den samme bespottelige beskyldningen blir også alltid rettet mot dem som forkynner Kristi evangelium med alvor og kraft. Man sier: «Med en slik lære, at våre gjerninger ikke gjelder noe, og at de største syndere skal få nåde bare ved troen på Kristus, åpner dere dørene på vidt gap for all slags synd og last. Nå trenger man ikke gjøre det gode. Nå kan man synde fritt, bare man tror. Nåden dekker alt og blir bare større der synden blir større. For en ulykkelig og fordervelig lære!»

Slik spotter syndere Guds høyeste nåde og den eneste veien til deres frelse, ja, også det eneste middelet til en sann helliggjørelse. De gjør det fordi de i blindhet innbiller seg at de selv er i stand til å vinne rettferdighet.

Men det finnes også noen blant dem som bekjenner seg til evangeliet, som misbruker nådelæren til et løssluppent liv. Det finnes falske kristne som altfor lett trøster seg over synden og faktisk tolker evangeliet slik: «Alt må være av nåde, vi er alle syndere. Snakk derfor ikke så mye om å døde synden.» Og så fortsetter de å leve i syndene sine uten å bry seg om det.

Dessuten fører det falske hjertet og djevelens list alltid til at også oppriktige kristne blir trette av å stride mot synden. De faller i slapphet og lettsinn, så de ikke våker og ber som de bør. Da kan det også fare tanker gjennom sjelen, egentlig onde innskytelser, som sier at det ikke er så viktig at synden dødes, siden vi likevel alltid har synd og blir frelst av bare nåde.

Derfor var det av stor betydning at apostelen gikk mot den tanken som ligger i spørsmålet. Og det gjør han nå gjennom hele dette kapittelet. På spørsmålet: «Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større?» svarer han først slik:

2. Langt derifra! Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?

Langt derifra! Apostelen svarer med det sterke uttrykket han pleier å bruke når han avskyr en motbydelig forvrengning av Guds sannhet (jf. 3,4): «Langt derifra! Gud bevare oss, det være langt fra oss!» Så avviser han tanken enda sterkere med et nytt spørsmål. Det viser hvor fullstendig uforenlig det er med en kristens nye liv og stilling å bruke nåden som skjul og støtte for et fortsatt liv i synd. Han sier: «Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?»

Vi som er døde fra synden! Hva kan dette bety, å være *død fra synden*? Noen har ment at det sikter til rettferdiggjørelsen, altså at vi er fri fra syndens skyld og ikke får den tilregnet. Dette er riktignok den eneste *fullkomne* friheten fra synden som vi har her i tiden, og med tanke på den kunne vi godt kalles «døde fra synden». Likevel er det særlig to forhold som viser at apostelen her sikter til noe annet, noe som er et mer direkte svar på spørsmålet som ble stilt.

For det første er selve ordene «døde fra synden» slike som brukes om vårt personlige forhold til noen eller noe. Se for eksempel 7,4: «døde fra loven»,

Gal 2,19: «For jeg er ved loven død for loven for å leve for Gud», og Gal 6,14: «Men det skal være langt fra meg å rose meg, uten av vår Herre Jesu Kristi kors! For ved det er verden blitt korsfestet for meg og jeg for verden.»

Men om rettferdiggjørelsens nåde, eller om at vi er fri fra å få synden tilregnet, brukes det aldri et slikt uttrykk som det apostelen bruker her.

For det andre er det apostelens egen forklaring i de nærmeste versene, v. 3–11, som egentlig forteller oss hva han sikter til. Han sier: «Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble altså begravet med ham ved dåpen til døden, for at likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt liv.» «Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden» osv. Med disse ordene forklarer apostelen hva han mener i v. 2.

Denne forklaringen sier ikke bare at vi har del i forsoningen ved Kristi død, slik at vi er fri fra syndens skyld og dom, som om vi selv hadde lidd døden for våre synder. Apostelen taler her om det *gamle mennesket* som blir korsfestet med Kristus for at *syndelegemet skal bli tilintetgjort*. Med disse ordene forklarer han både hva «døde fra synden» betyr, og hvorfor vi ikke lenger kan leve i den.

For her skiller han mellom «vårt *gamle menneske*» og «*syndelegemet*». Med det «gamle mennesket» menes hele *vårt gamle jeg, vårt tidligere liv i synd og vantro*. Men «syndelegemet» er selve den *syndige naturen* med dens onde lyster og begjær.

Den syndige naturen er fremdeles til stede hos de gjenfødte, men den skal svekkes og dødes ved denne «korsfestelsen». Her har vi hele v. 2 forklart. At vi er «døde fra synden», forklares med at «vårt gamle menneske ble korsfestet». Og at vi «ikke kan leve i synden», forklares med at syndelegemet skal bli tilintetgjort, så vi «ikke lenger skal være slaver under synden».

At vi er *døde fra synden*, forklarer apostelen slik: I dåpen ble vi innviet til samfunn med Kristus i hans død og hans liv, og til å bli lik ham i begge (v. 5). Vi er forent med ham, slik at vi i bilde både er døde og levende i ham og med ham.

Likesom Kristus i sin død tok avskjed med våre synder, som han ikke skal bære mer, slik har alle troende, som er «forent med ham ved en død som er lik hans død», tatt avskjed med det gamle syndelivet for at de ikke lenger skal tjene synden.

Men skulle vi forstå dette slik de forstår det som ikke vet noe om den nye fødselen, at det bare er en pakt, et løfte i dåpen som forplikter oss til å dø fra synden og leve for Gud, da har vi nok ennå ikke forstått hva apostelen mener med ordene «døde fra synden». Det er riktignok også en pakt, men det er ikke det hele.

En vielse og et løfte gjør ikke noen til en god ektefelle; det kreves også kjærlighet. En prestevielse og en ed gjør ikke noen til en sann sjelesørger; det kreves en ånd som har omsorg for sjeler. Slik gjør heller ikke dåp og pakt alene at man er «død fra synden», om ikke et guddommelig verk i sjelen kommer i tillegg.

Kristus taler om å bli født *av vann og Ånd*. Apostelen taler om *badet til gjenfødelse og fornyelse ved Den Hellige Ånd*. Disse ordene viser oss hemmelighe-

ten og den fulle meningen i ordene: «Vi som er døde fra synden.» Apostelen taler nemlig ikke om *falske* kristne, om vantro som er blitt døpt. Han sikter til *dem* som virkelig «mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom» (5,17). Hos dem er det *et guddommelig liv*, en *Ånd* som ikke tåler synd. Og der blir det sannhet og virkelighet at de er «døde fra synden» (jf. 8,9.10).

Dette er den andre store og herlige gaven som blir gitt oss med troen: dette *Åndens verk i sjelen*, at vi er født av Gud og har et nytt hjerte og sinn, en ny ånd som ikke kan leve i synden. Dette forklarer erfaringen aller best. Mens jeg under loven forgjeves kjempet for å få et hellig sinn, erfarte jeg alltid at jo mer synden ble holdt nede, desto mer vokste ondskapen innvortes.

Men så ga jeg opp håpet om all egen kraft, og ved troen ble jeg på én gang salig av bare nåde og så at jeg nå var fri fra synden og lovens dom ved Kristus alene. Da erfarte jeg at jeg samtidig fikk en helt ny og tidligere ukjent hellig lyst i hjertet, et nytt, villig og hellig sinn, som nå inderlig elsket Guds lov og hatet det onde jeg oppdaget hos meg selv. Det verdslige og syndige livet, som før var mitt liv og min lyst, ble nå en plage.

Johannes taler om dette underfulle verket i sjelen når han sier: «Hver den som er *født av Gud, gjør* ikke synd, *fordi Guds sæd blir i ham*. Han *kan* ikke synde, *fordi han er født av Gud*» (1 Joh 3,9). «Han *kan* ikke synde,» sier apostelen. Det er svært merkelig å høre: Selv om de forferdeligste fristelser plager en kristen, ja, overrumpler ham og får ham til å falle, kan han likevel ikke bli værende i synden så lenge «*Guds sæd*» blir i ham.

Han *kan ikke gjøre synd*, det vil si gå med vilje inn for synden. Men selv om han blir brakt til fall, som vi nettopp sa, faller han som i ild eller vann. Der kan ingen leve, og derfor skynder man seg alltid opp igjen. Slik er det med den som er «født av Gud». Et fall vekker bare en ny og større frykt for synden, så han på nytt begynner å vandre på den gode veien, bare enda mer årvåken og gudfryktig.

En kristen er slik skapt at når han får vandre i fred for synden på den veien Guds bud viser, trives han som i sitt rette element. Men kommer synden over ham, blir han forferdet, plaget og urolig, som om en fiende hadde overfalt ham. Av dette kan man merke at hans sanne liv er hellighet, og at han slik er «død fra synden». Om dette lyder Luthers kjente ord: «Det er umulig at den som lider under synd (under å synde mot Gud), ikke skulle være et hellig menneske. For den ene djevelen driver ikke ut den andre.»

Det er dette guddommelige verket i sjelen som gjør at de som begynner å leve i Kristi evangelium, også tar avskjed med syndens vesen og hele sitt tidligere syndeliv, og siden vandrer en helt annen vei gjennom livet. Dette ser til og med verden, og den blir forskrekket over det. Denne store og allmenne kjensgjerningen, at vi får et nytt sinn når vi virkelig har grepet nåden, og at vi da begynner et nytt liv og tar avskjed med det gamle, er nok det som forklarer apostelens ord: «Vi som er døde fra synden.»

Hvordan skulle vi ennå leve i den? Med dette spørsmålet sier apostelen at det er umulig at vi som er døde fra synden, fremdeles skal kunne leve i den.

Han sier ikke: Hvordan skulle vi da *ha* synd i oss? Hvordan skulle vi *føle dens fristelser*? Nei, han sier: «Hvordan skulle vi ennå *leve* i den?» Det vil si: ha livs-

fellesskap med den og trives i den, så vi er enige med oss selv om å bli værende i synder vi vet om, og bli værende i det som strider mot Guds bud og vilje.

Apostelen lærer ingen steder at vi er døde fra synden på den måten at den ikke lenger bor i vår gamle adamsnatur, eller at den ikke lenger skulle merkes. Han lærer ikke engang at synden aldri mer skulle kunne overrumple de troende. I kapittel 7 forklarer han uttrykkelig og grundig at nettopp den som «etter sitt indre menneske slutter seg med glede til Guds lov» (v. 22), likevel må si: «I lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer.»

Men allerede den alvorlige *formaningen* apostelen gir i kapittel 6, viser at han ikke regnet de troende for syndfrie når det gjelder kjødet eller den falne naturen. Han regnet dem heller ikke for fullkomne i årvåkenhet mot synden. Da ville han ikke ha skrevet slike formaninger til *dem* som han kalte «døde fra synden» og «av hjertet lydige» (v. 17). Vi må derfor ikke legge noe av vår egen mening inn i apostelens ord.

Alle hans formaninger til de troende viser hvilke mangler han fremdeles fant hos dem. I kapittelet vårt formaner han dem som er døde fra synden og av hjertet lydige, til ikke lenger å *stille lemmene sine til rådighet for synden*, som våpen for urettferdighet (v. 13). Det viser tydelig nok at deres hellighet, årvåkenhet og gudsfrykt ikke var fullkommen.

Av dette kan vi forstå hva ordene «hvordan skulle vi ennå leve i den?» egentlig betyr: Vi kan ikke lenger ha vårt liv og vår glede i synden og vil ikke lenger tjene den, aller minst i den hensikten som spørsmålet antyder: «Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større?» Slett ikke! «Langt derifra!» sier apostelen.

3. Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død?

«Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den? **Eller vet dere ikke** …» Slik taler apostelen til dem som kan tenke at de kan bli værende i synden fordi nåden er så overstrømmende. Han forutsetter at de visste hva en kristens dåp inneholder, og minner dem bare om det. Om de likevel ikke visste hva dåpen inneholder, var det en uvitenhet de var skyldige i. Det ligger i uttrykket.

Alle vi som ble døpt til Kristus Jesus. Apostelen sier at vi ble døpt *til Kristus*. Etter Kristi egen innstiftelse skjer dåpen til (eller *inn* i) hele den guddommelige treenighetens navn, *Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn* (Matt 28,19). Likevel kalles den særskilt en dåp *til Kristus* (Gal 3,27).

Grunnen kjenner vi: I *ham* alene er frelsen. *Han* alene er veien, han er døren, ingen kommer til Faderen uten ved ham. Faderen har gjort Kristus til vår frelses høvding, vår yppersteprest, profet og konge. Faderen viser alle til ham når han sier: «Hyll Sønnen», «Hør ham!» Til ham skal vi døpes, med ham skal vi forenes, for i ham er livet.

Med ordet «til» (døpt til Kristus) uttrykkes den inderlige *foreningen* med Kristus og delen i alle hans goder, som dåpen inneholder. Denne foreningen og delen uttrykkes enda tydeligere med ordet «forenet» (sammenvokst med ham, podet

inn i ham, plantet inn i ham) i v. 5. For et døpt og troende menneske skal ikke lenger ses på som en person for seg selv, men helt og fullt som *en del av Kristus*, en «grein på ham» (Joh 15,2–5), et «lem på hans legeme» (Rom 12,5; Kol 2,19). Det som angår lemmet, angår også hodet, og det hodet eier, eier også lemmet.

Men er dette sant? Bruker vi kanskje altfor store ord her? Er det sant at dåpen inneholder en slik inderlig forening med Kristus? Er det sikkert at apostelen mente dette om dåpen? Se da videre hvordan han taler om det med uttrykkelige ord i Gal 3,27: «*For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus*.» Legg merke til ordet *ikledd*: «ikledd Kristus», kledd i ham, svøpt inn i ham. Dette taler nok om den samme inderlige foreningen med Kristus som ordet «forenet» betyr.

Å «ikle seg Kristus» har to betydninger. Den første er, som her, å bli *ett* med hele hans person, hans fortjeneste og hans velbehag hos Faderen. Den andre er å pryde livet sitt med hans hellige dyder: «inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet, beskjedenhet og tålmodighet» (Kol 3,10–13). Den siste betydningen har uttrykket «ikle dere Herren Jesus Kristus» (13,14). Men i Gal 3,27 sikter det til at vi har del i Kristi fortjeneste og rettferdighet. Det ser vi av sammenhengen ordene står i.

Sammenhengen er denne: «Alle er dere jo *Guds barn* ved troen på Kristus Jesus. For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus.» Apostelen ville her vise at de troende i Galatia var *Guds barn*, og det gjør han slik: Først sier han at de var det «ved troen på Kristus Jesus».

Men for at de liksom skulle se med egne øyne at de virkelig var *Guds barn*, legger han til denne forklaringen: For dere har i dåpen *ikledd dere Kristus*. Nå er Kristus Guds evige Sønn, og derfor ble også de «Guds sønner» da de ble ikledd ham.

Apostelens ord lyder egentlig slik: «For alle er dere *Guds sønner* ved troen på Kristus Jesus. For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus.» Og dette å bli ikledd ham har skjedd *ved dåpen*, sier han.

At dette virker altfor stort og fremmed for oss, kommer bare av den avskyelige vantroen i hjertene våre og av djevelens mektige påvirkning. Han vil ikke la oss få noen høyere trøst som kunne skade hans rike.

Vi burde likevel tenke på at alt den store og kjærlighetsrike Gud har gjort for oss mennesker, er umåtelig stort og høyt over alle våre tanker og sanser. Han har jo skapt oss til å være hans barn og arvinger til hele hans rike. Han har gitt sin enbårne, evige Sønn til først å være vår bror og vår kjære slektning, og deretter vår frelser, forsoner og talsmann. Han har gitt oss, og gir oss hver dag, sin Hellige Ånd, som gjør et underfullt, guddommelig verk i hjertene våre.

Skulle det da være for mye for hans kjærlighet at han også har gitt oss et slikt middel til å bli innlemmet, som dåpen er? Den er en ytre og synlig handling der det enkelte mennesket får del i all hans nåde og blir tatt opp og innviet i hans nådepakt. Når vi ser hvordan apostlene forklarer at vi ved dåpen blir «ikledd Kristus», «podet inn» i ham, «renset» (Ef 5,26) og «frelst» (1 Pet 3,21; Tit 3,5), kan man undre seg over at dette dyrebare nådemiddelet blir så foraktet som det vanligvis blir.

Men dåpen blir foraktet fordi den ser så *ringe* og *uanselig* ut. Kristus ble også foraktet av jødene fordi «han hadde ingen skikkelse og ingen herlighet». Kristus ble født i en krybbe, var fattigere enn fuglene og revene, var «en smertenes mann, vel kjent med sykdom», og døde til sist på et rettersted. «Vi aktet ham for intet,» sier profeten på jødenes vegne (Jes 53,3).

Slik går det også med dåpen. Luther sier at vi bare ser på vannet «med de samme øynene som kua, som vet at det duger til å drikke». Vi glemmer helt at den store Herre Gud har knyttet sitt hellige løfte til dette vannet.

Det går oss som den syriske høvedsmannen Na'aman da profeten Elisja sa: «Gå og bad deg i Jordan, så skal du bli ren.» Da så Na'aman bare på hva slags vann det var, og mente at vannet i Jordan ikke kunne være bedre enn elvene han hadde i Damaskus. Han glemte helt at løftet var knyttet til vannet i Jordan og ikke noe annet.

Hvor utmerket og viktig er ikke Luthers ord om dåpen: «Vann gjør det sannelig ikke, men *Guds ord*, som er i og med vannet, og troen, som stoler på det Guds ord som er forbundet med vannet. For uten Guds ord er vannet bare vann og ingen dåp. Men med Guds ord er det en dåp, det vil si et nåderikt livets vann og et bad til gjenfødelse i Den Hellige Ånd.»

Nettopp derfor har Guds visdom knyttet vår frelse til de ringeste og mest uanselige midler. Han vil sette oss på prøve: Vil vi akte på *hans ord*, eller vil vi heller se etter det som ser stort og anselig ut?

Denne Guds måte å prøve oss på med små og ringe ting er som en sikt der agnene skilles fra den gode hveten. Eller den er som en trang port der bare de små, enfoldige og troende kan komme inn i hans rike.

Derfor sa han også om de små barna: «Guds rike hører *slike* til.» «Det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre de vise til skamme. Og det som er svakt i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre det sterke til skamme. Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg, det som ingenting er, for å gjøre det til intet som er noe – for at intet kjød skal rose seg for Gud.»

Luther sier at vi i åndelige saker skal vokte oss for fornuften som for det «aller skadeligste udyr». Når du i spørsmålet om dåpen blir stående og se på vannet, så glem ikke at den store og nåderike Herren har knyttet sitt løfte om evig liv og salighet til denne innstiftelsen (Mark 16,16; Joh 3,5).

Den kristne dåpen er, som Augustin har sagt, «et synlig nådeord». Med den kommer den kjærlighetsrike Gud vår svake tro til hjelp. Han tar liksom tak i det enkelte mennesket og sier: «*Deg* mener jeg, *deg* tar jeg opp i mitt rike, *deg* gir jeg min Sønn med all hans fortjeneste.»

Vi ser at Gud ofte har gitt menneskene slike ytre og synlige tegn og knyttet en særskilt hjelp og gave til dem. Da Israels barn skulle befris fra trelldommen i Egypt og skånes for døden, skjedde det ved et synlig tegn: De skulle stryke påskelammets blod på begge dørstolpene og på den øverste dørbjelken. Da de i ørkenen ble bitt av giftige slanger, ble de frelst fra døden ved det synlige tegnet, en kobberslange. Da Na'aman skulle helbredes for spedalskhet, skjedde det ved dette tegnet: «Bad deg sju ganger i Jordan.»

Et slikt synlig nådemiddel er dåpen. Den er *Guds synlige opprettelse av pakten med det enkelte mennesket*. Det er den pakten som hele hans evangelium forkynner: at han vil være vår evige Far i Kristus og aldri dømme oss etter våre synder og etter loven, men etter sin elskede Sønns fortjeneste og rettferdighet. I denne pakten tar vi på vår side avskjed med livet i synden, og slik blir det gamle mennesket naglet til korset.

Denne pakten kan nok brytes av mennesket, og den som blir borte, er dermed fortapt. Men siden Gud på sin side alltid er trofast i sin pakt, kan dåpen, om du har forstått den rett, trøste og hjelpe deg også ut av den aller verste stillingen.

Sett at svært tunge og forvirrende fristelsesstormer har gått over hele din kristendom, og du ligger som død og forlatt og ser ingenting av Guds verk i deg eller av hans mildhet mot deg. Da skal den trofaste Gud likevel komme sin pakt med deg i hu.

Han skal tale slik han hos profeten taler om sitt falne eiendomsfolk: «*Er da Efra'im min dyrebare sønn og mitt kjæreste barn, siden jeg fortsatt kommer ham i hu, enda jeg så ofte har talt imot ham? Derfor røres mitt hjerte av medynk med ham, jeg må forbarme meg over ham, sier Herren*» (Jer 31,20).

Legg merke til dette: «*Enda jeg så ofte har talt imot ham*, kommer jeg ham fortsatt i hu.» Jeg kommer i hu den pakten jeg har opprettet med ham. «Derfor røres mitt hjerte av medynk med ham, jeg må forbarme meg over ham.»

Du skal tenke at Gud kanskje fortsatt kommer sin pakt med deg i hu, hvordan du enn har vært eller er, og at han derfor fortsatt vil forbarme seg over deg. Dåpen inneholder en ekte evangelisk trøst, fordi den er Guds egen nådige gjerning og hviler på hans evige trofasthet. Dette bør alle kristne vite og komme i hu ved ordene: «*Alle vi som ble døpt til Kristus*.»

Dette forsto Luther og Weller. En morgen var Weller svært nedslått og sa at det sto dårlig til med hans kristendom. Da spurte Luther bare: «Er du ikke døpt?» Dette ordet ble en slik trøst for Weller at en lang evangelisk preken ikke kunne ha trøstet ham mer. Og hvilken trøst har ikke Prætorius hatt av dåpen?

Hvor sørgelig er det ikke at så mange kristne ikke vet hvor viktig og verdifull dåpen er, eller er blitt ført helt bort fra sannheten om den, så de nå ikke ser annet i den enn en bekjennelse og en lydighetsgjerning! Paulus og hele Det nye testamente lærer noe annet.

Men nå vil vi se hvilken betydning dåpen har for vår *helliggjørelse*, altså for at kjødet skal dødes og det nye livet øves i etterfølgelsen av Kristus. Om dette sier apostelen:

Vi ble døpt til hans død. Apostelen har tidligere talt om forsoningen ved Kristi død som vår rettferdighet for Gud, for eksempel da han i kapittel 5 sa: «Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere», og: «Vi ble forlikt med Gud ved hans Sønns død.» Når vi har del i fortjenesten av Kristi død, er vi like rettferdige for Gud som om vi selv hadde lidd døden for våre synder. Det er først og fremst i denne betydningen vi ble døpt til Kristi død: Hans død skal være vår død, og hans rettferdighet vår rettferdighet.

Men nå taler han om at vi som er døde med Kristus, også skal leve med ham. Likesom Kristus «døde én gang for synden», men nå lever «for Gud», er også vi

innviet til å dø fra synden og leve for Gud. At det er dette apostelen mener, ser vi av v. 4–11.

Hver kristen erfarer at syndenes forlatelse og det å legge av synden henger svært nøye sammen. Når jeg ved Ordet og sakramentene blir overbevist om at jeg har del i den store nåden på grunn av Kristi død, blir min ånd helliggjort, så jeg ikke lenger kan tåle synden.

Dåpen er både *en pakt* og *et skilsmissebrev*. I den har Kristus forent seg så inderlig med oss at vi for Gud skal være og ha det han er og har. Men dermed har vi også undertegnet skilsmissebrevet til synden, så vi aldri mer skal være dens tjenere, men tilhøre *ham*, fordi han har kjøpt oss med sitt blod.

Spørsmålet som blir stilt til dem som skal døpes, «Forsaker du djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen?», blir ikke alltid uttalt. Men enten det blir det eller ikke, inneholder dåpen alltid en slik forsakelse av synden og alle djevelens gjerninger.

Og her er nå apostelens egentlige gjendrivelse av den ugudelige tanken at vi skulle bli værende i synden for at nåden kunne bli desto større. Apostelen vil si: «Tenk da på hva som har gjort dere til *kristne*. Dere er jo *døpt til Kristus*! Vet dere ikke at denne dåpen betyr at dere ikke bare er vasket og renset ved syndenes forlatelse, men også at det syndige kjødet dermed er dømt fra livet og overgitt til døden for å druknes, så dere heretter stadig skal døde synden?»

Hver den som blir en kristen og går inn i nådepakten, tar samtidig avskjed med hele sitt tidligere liv i synden for aldri mer å vende tilbake til det. Alle sine levedager skal han heretter følge den korsfestede og døde sine synder. Slik er pakten med Kristus: «Vi er døpt *til hans død*.»

Men dette må ikke bare være ord og tanker. Det må være sannhet og virkelighet. Om bare hver den som vil være en kristen, ville tenke over dette!

Det kan være at noen bekjenner seg til Kristus, men likevel ikke virkelig har det nye sinnet som i alt vil gjøre Herrens vilje. Han kan ennå holde fast ved og forsvare en eller annen yndlingssynd og stå i et fortrolig forhold til noe som åpenbart strider mot Herrens bud og vilje. Den som har det slik, bedrar seg selv med en død innbilt tro. Når vi blir omvendt, kommer vi nettopp tilbake til den pakten med Kristus som vi ble døpt til. Men vi ble døpt til hans død, og hans død var en død fra synden (v. 10).

Sett at noen er slave under griskheten, så det viktigste for ham er å vinne og samle det jordiske. Eller han er slave under nytelsessyke, utukt og drukkenskap, eller under syndig vrede, hat, misunnelse, løgn og baksnakkelse. Eller han farer med uærlighet i handel og arbeid. Så vender han seg til religionen, til Guds ord og Guds folk, og bekjenner troen på nåden, men *blir værende i sitt gamle forhold til yndlingssynden*.

Hør det igjen: Han bedrar seg med en falsk, innbilt tro. Og all hans religion, all hans kirkegang og altergang er i et slikt forhold bare et avskyelig hykleri. Pakten med Kristus er en hellig pakt. «Vi ble *døpt til hans død*.»

Kristi rike er riktignok fullt av synd og elendighet. Det er ikke snakk om at du ikke skal kjenne alt det onde i ditt gamle hjerte, i kjødets lyster og begjær, eller at du ikke kan falle og forse deg. Men å bli værende i sitt gamle forhold til synden,

det hører ikke til i Kristi rike. *Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning*. Alle Guds barn har et hellig sinn som gjør opprør mot synden.

At du ennå kan stå i et rolig og fortrolig forhold til din griskhet eller din lyst på tom ære, din misunnelse, utukt, vrede, trettekjærhet eller ditt hat, og holde fast ved det og unnskylde det – det er dette som helt bestemt vitner mot deg.

Å være så ulykkelig at man faller og forser seg, er ikke det samme som å bryte pakten med Kristus. Men å gi synden frihet, holde fast ved den og forsvare den, det er å bryte pakten. *Vi er døpt til hans død.*

Skal du virkelig døde synden, må du ha *en villig ånd* til det, selv om det er bittert for kjødet. Kristi menneskelige natur bevet nok for dødens bitterhet, men etter ånden var han likevel villig til å ta kalken av Faderens hånd. Han sa også om sine troende: «Ånden er villig, men kjødet er skrøpelig.» Er den villige ånden veket bort fra hjertet ditt, er all kamp mot synden et arbeid du er tvunget til av loven, og dermed hykleri.

Men vil du beholde den villige ånden, må du leve i troen, i den salige trøsten og vissheten at Gud *tilgir* deg alle dine synder. Derfor er det også nødvendig at du vet at nådepakten alltid står fast hos Gud, hvordan det enn går deg i striden, og enten du *lykkes* bedre eller dårligere i kampen mot synden. Du må også vite at du lever i denne pakten så lenge du lever i denne øvelsen og svøper deg inn i Kristi rettferdighet. For på den alene er nåderiket grunnet, og det er mektigere enn alle synder.

Nettopp denne øvelsen, å tro nåden og døde synden, skal for deg være det sikreste vitnesbyrdet om at du likevel lever i sann nåde, hvor ille det enn ofte ser ut. Og så lenge du av hjertet tror en slik nåde, skal du alltid på nytt få liv og kraft til å følge din trofaste Frelser og døde synden. Men for kjødet blir denne veien bitter. Det kan du også slutte av at det heter: «døpt *til hans død*». For Kristi død var en *bitter* død. Han oppga ånden med et høyt rop.

Korsfestelsen av kjødet skal ofte bli så bitter for deg at også du blir nødt til å rope når du i nød og angst kaller på Herren. Da gjelder det at du ikke blir trett. Djevelen vil gjerne pine hver kristen slik at vi blir trette av å stride, gir oss helt over til å følge kjødet igjen og søker en unnskyldning for synden.

Da er det nødvendig at du kommer i hu hvilken overmåte stor lykke du har fått, og at du går en evig herlighet i møte når du er en kristen og står i Guds pakt. Derfor kan du gjerne lide noe for det. Kronen lønner nok alle kjempere som ærlig holder ut.

Det er jo et troverdig ord: «*For er vi døde sammen med ham, skal vi også leve sammen med ham. Holder vi ut, skal vi også herske sammen med ham.*»

Snart kommer en tid da vi ikke lenger skal kjempe mot synden eller være i nød. Da er det ingen gråt og ingen rop mer, men vi er for evig fri fra alt ondt og bittert. Om dette står det skrevet: «Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne. Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort.»

4. Vi ble altså begravet med ham ved dåpen til døden, for at likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt liv.

Apostelen har tidligere sagt at vi er *døpt til Kristi død* (v. 3). Nå uttrykker han det slik: «Vi ble *begravet med ham ved dåpen til døden*.»

Her viser apostelen oss dåpens store hemmelighet. Han sier at vi ble *begravet med Kristus* ved dåpen. Og han setter sammen et ord som betyr at vi blir inderlig forent med Kristus ved dåpen. Egentlig står det: «Vi ble *begravet sammen med ham*.» I dåpen blir vi så helt *ett* med Kristus at det er som om vi selv var døde og begravet i og med hans død og begravelse. Vi er, som noen har sagt det, «vårt begravde hodes begravde lemmer».

Hvordan skulle vi da ennå leve i synden? Det er dette spørsmålet (v. 2) apostelen sikter til. «Langt derifra!» sier han. «Vi ble begravet med ham *til døden*» – til hans død (v. 5 og 10). For likesom Kristus i sin død og begravelse tok avskjed med våre synder, skal også vi ta avskjed med livet i synden.

«Den som blir døpt», sier Luther, «blir dømt til døden. Slik presten sier når han døper: ‹Se, du er et syndig kjød. Derfor drukner jeg deg i Guds navn og dømmer deg til døden, for at alle dine synder skal dø og gå under med deg.› Og jo før mennesket dør legemlig etter dåpen, desto før blir dåpen fullendt. For synden opphører ikke helt så lenge dette legemet lever, for det er så helt unnfanget i synd at synden er dets natur.»

At ordet *begravet* ikke betyr at det ikke lenger lever noen synd i oss, slik noen kunne tolke det, forklarer apostelen tydelig nok i v. 6. Der sier han «at vårt gamle menneske ble korsfestet med Kristus for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort». «Syndelegemet» er altså ennå til stede. Apostelen sier jo ikke at det *ble* tilintetgjort den gangen, men at det «*skulle bli* tilintetgjort».

At vi ble *begravet med Kristus*, betyr altså bare at vi i dåpen ble satt inn i samfunnet med Kristi død og likheten med den. Derfor legger apostelen også til ordene *til døden*. Han vil vise at synden skal dødes, fordi Kristi død ble syndens død: «For sin død, den døde han én gang for synden» (v. 10).

Og siden Kristus døde og ble begravet bare for syndens skyld, var dette et kraftig bevis på Guds strenge vrede over synden. Derfor vil han heller ikke tåle at synden lever og hersker i oss. Han har gitt oss Kristus og dåpen for at vi skal døde synden og ikke lenger la den leve videre og regjere – og det ville den gjøre om vi ga den frihet. Derfor skal den alltid regnes som død og begravet.

Ja, derfor har Kristus innstiftet dåpen for å opprette en pakt med sine disipler. I selve sin form skulle dåpen også være et bilde på en begravelse, en innvielse til forgjengeligheten. Slik skulle den så mye bedre minne oss om denne pakten: at vi i samfunn med ham ikke kan leve i synden. Det skal være slutt på det gamle syndelivet, slik et menneskes jordeliv er slutt når det er dødt og begravet.

Når Paulus sammenligner dåpen med en begravelse, sikter han sikkert til at dåpen på den tiden som oftest ble utført ved neddykking. Senere begynte den apostoliske menigheten å døpe ved å øse vann over dåpsbarnet, fordi neddykking i vann ikke var mulig eller gjennomførbar i forfølgelsestider, i trengsler

eller ved sykesenger (*Justin, Apol. II, s. 93; Cyprian, Ep. ad Magnum, s. 153*). Derfor har enkelte enfoldige sjeler gjennom tidene tvilt på om de var rett døpt, fordi de ikke var blitt helt dykket ned i vann.

At noen lar seg forstyrre slik av ulike former, kommer av at de har glemt hva som kjennetegner den nye pakt: med åndelig lys og kjærlighet å se bare etter meningen med saken, «slik at vi tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen» (Rom 7,6). Se Kristi ord i Joh 4,21–24! Hovedsaken er visselig – så sant vi har fattet Kristi sinn og den nye pakts ånd – at vi vet det apostelen lærer her: at vi i dåpen er «begravet med Kristus».

Som vi vel la merke til da vi så på v. 3 og siterte flere skriftord om dåpen, er den ikke bare et *bilde* på at vi åndelig dør fra synden. Den *setter* oss virkelig *inn i samfunnet med Kristi død og liv*. Ved den blir vi ikke bare fri fra syndens skyld, men får også en ny, hellig kraft som døder synden og skaper et nytt liv etter Kristi forbilde. Dette ligger i ordene: «Vi ble begravet sammen med ham ved dåpen til døden.»

For at likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt liv. Vi ble

begravet med Kristus, sier apostelen, for at vi ikke bare skal ligne ham i hans død, men også i hans oppstandelse og liv. Kristus ble ikke liggende i graven, men sto opp fra de døde ved Faderens herlighet. Nå lever han i denne opphøyde tilstanden et nytt og himmelsk liv, fri fra synden og døden. Slik skal også vi ved den samme kraften bli nye mennesker. For Gud skal vi være fullkomment fri fra synden, opphøyd til Guds barn, rettferdige og salige.

Dessuten skal vi også ha et nytt åndelig liv i våre hjerter. Vi skal stå opp fra det gamle, døde vesenet under synden og vantroen og vandre i et nytt liv etter Kristi forbilde. Dette skal ikke bare være en lov og et menneskes strev, men et rent *guddommelig verk* i alle dem som virkelig blir «født av vann og Ånd» (Joh 3,5).

Apostelen sier nemlig: «*Likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet*.» Kristi oppstandelse fra de døde var et verk av *Faderens herlighet*, det vil si hans herlige makt. «Faderens herlighet» eller ære kan bety alle hans guddommelige fullkommenheter, men her betyr det hans allmakt.

Slik er også en kristens nye liv et verk av «hans veldige kraft», den samme som «han viste på Kristus da han reiste ham opp fra de døde» (Ef 1,19–20). En sann kristen er et *Guds verk*. Merk deg dette: En sann kristen er ikke et verk av overbevisninger han har tatt til seg og av egne anstrengelser, men et verk av guddommelige krefter.

Han er «født på ny», født «ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av *Gud*» (Joh 1,13), «gjenfødt … av *uforgjengelig sæd*» (1 Pet 1,23). Han har fått «del i *guddommelig natur*» (2 Pet 1,4), og «*Guds sæd blir i ham*» (1 Joh 3,9).

Visst må mennesket overbevises ved Ordet, og visst må det kjempe for å leve etter det. Men med overbevisninger og anstrengelser alene er man bare «kjød», «født av kjødet» (Joh 3,6).

Har du ikke fått Guds Ånd, som har virket et nytt sinn og hjerte i deg, er du ennå død. Skal du få det livet som kan komme inn i Guds rike, må Gud gi deg sin

Hellige Ånd, som skaper deg til en *ny skapning* (2 Kor 5,17), med nytt syn og ny hørsel, nytt sinn og nye åndelige krefter.

Og dette begynner med at han tar bort «det sløret som tilslører alle folkene, og det dekket som dekker alle hedningefolkene» (Jes 25,7), det vil si det åndelige dødsmørket. Da våkner du opp som til en ny verden og får se Jesus, Guds Sønn, gitt for oss. Du får se at alt det *du* er, gjør og kan, er forgiftet av synd, og at all din salighet er bare i ham som er død og oppstått for oss.

Når det ikke lenger bare er en overbevisning i forstanden, men Ånden gir deg å se hva du har i Kristus – en fullkommen rettferdighet, Guds vennskap og evig liv – da strømmer det slike underfulle livskrefter inn i sjelen at bare erfaringen kan forklare dem.

Det er sant at vårt liv med Kristus i Gud er skjult (Kol 3,3) og innhyllet i den syndige naturens mange slags elendighet. Men det er likevel ikke et tenkt og innbilt liv. Det er en stor virkelighet som også viser seg i hele vårt jordeliv, slik apostelen sier:

Så skal også vi vandre i et nytt liv. Vi skal ikke bare tenke oss og innbille oss et nytt liv. Nei, det skal vise seg at vi «vandrer i et nytt liv».

Det nye livet viser seg ikke bare i noen nye gjerninger og nye kristelige skikker, men i hele det nye vesenet som blir født av Ånden. Vi skal bli forvandlet ved at sinnet vårt fornyes (Rom 12,2). Det skal bli et nytt *indre liv*: glede over Guds lov, nye tanker, ny smak og ny dømmekraft, så vi elsker det vi før hatet, og hater det vi før elsket.

Kjødet beholder riktignok alltid sin art – å elske synden og forakte Gud – og av det kommer ofte mørke og forvirring. Likevel kan ikke Ånden alltid være skjult. Den gjør at vi likevel misliker og fordømmer vår egen ondskap, og at vi etter vårt egentlige sinn inderlig elsker det Gud elsker.

Og merk deg igjen at i dette nye livet skal vi *vandre*. Vi skal ikke bare tilfeldig bli tent av et hellig sinn som snart forsvinner, men resten av livet gå en helt annen vei enn hele verden. Om vi snubler, vakler og faller, skal vi likevel stå opp igjen og begynne på nytt å kjempe mot synden. Om vi av og til blir trette og forsømmelige, blir vi vekket og opplivet på ny i tro og kjærlighet. Vi begynner igjen å be og samler nye krefter til å gå videre.

Dette skjer virkelig når vi er født av Gud. År etter år blir vi i det samme livet og den samme øvelsen, enda vi har hele djevelens rike mot oss, og møter motstand fra kjødet og verden.

Og Gud kan ofte stille seg så underlig mot oss, som om han helt hadde overgitt oss til indre og ytre nød, ja, til djevelens vold. Likevel kan vi aldri slippe denne underlige Gud og hans vei, men blir alltid ved å tro og be. Det er et merkelig bevis på at her er det ikke bare et menneskelig strev, men et guddommelig liv i sjelen.

Denne vandringen i et nytt liv kommer visselig bare av en inderlig forening med Kristus – en hemmelighetsfull, men likevel virkelig forening. Om den sier apostelen videre:

5. For er vi blitt forenet med ham ved en død som er lik hans død, så skal vi også bli det ved en oppstandelse som er lik hans oppstandelse.

Her sier apostelen uttrykkelig hva som er årsaken til den nye vandringen. «For er vi blitt forenet med Kristus ved en død som er lik hans død,» sier han, «så skal vi også bli det ved en

oppstandelse som er lik hans oppstandelse.» Hovedtanken er denne: Apostelen har tidligere sagt at «vi ble begravet med Kristus ved dåpen til døden». Det svarer til at «vi er blitt forenet med ham ved en *død* som er lik hans død». Nå sier han at «vi også skal bli det ved en *oppstandelse* som er lik hans oppstandelse». Sammenhengen viser at det her er tale om den åndelige oppstandelsen fra synden. Det gamle mennesket skal ikke bare dødes, men et nytt menneske skal også komme fram og stå opp for å leve evig for Gud i hellighet og rettferdighet.

Men alt det som her blir sagt om dåpen – at vi ble «begravet med Kristus», «forenet med ham» og så videre – blir en levende sak og en håndgripelig virkelighet der troen og «fornyelse ved Den Hellige Ånd» kommer til. Da blir det sannhet at vi dør fra synden og vandrer i et nytt liv.

Måtte enhver lære av dette hva som er hemmeligheten ved den sanne helliggjørelsen! Apostelen sier ikke at vi bare skal strebe etter å ligne Kristus i hans død og oppstandelse. Han sier at «vi er blitt *forenet* med Kristus» ved en død og en oppstandelse som er lik hans. Ordet betyr egentlig «sammenvokst», og det betegner den *aller inderligste forening* med Kristus.

Hva kan være en inderligere forening enn den som er mellom en voksende grein og stammen? De er jo helt *ett* legeme. Det samme livet og den samme saften som er i stammen, er også i greinene. De er jo *ett* i sitt vesen. For et under av Guds nåde!

Herren Kristus har beskrevet foreningen mellom seg og de troende med bildet av *vintreet og greinene* (Joh 15). Der taler han om livsforeningen med seg selv og sier: «Jeg er vintreet, dere er greinene. Den som blir i meg, og jeg i ham, han bærer mye frukt. For uten meg kan dere intet gjøre.» Samme kveld sa han også uttrykkelig til sin himmelske Far: «*Jeg i dem og du i meg, for at de fullkomment skal være gjort til ett*» (Joh 17,23). Dette er sannelig et nådeunder som overgår alle våre tanker.

Vi bør likevel høre og tro Herren selv og hans apostel når de holder fram at *grunnen til den rette helliggjørelsen* – til at kjødet dødes og vi vandrer i et nytt liv – er denne inderlige foreningen med Kristus. Hvor mange snakker ikke om helliggjørelse, men har en helt annen lære om den! De vil gjøre mennesker hellige bare ved bud, regler og oppfordringer, uten å spørre om de står i *samfunn med Kristus*, er «døde fra loven» og lever i troen.

Enhver må ta seg i vare for denne mektige forførelsen. Den skaper bare «kalkede graver», hyklere og gjerningshellige. Og den har dessuten sin rot i alles natur, for vi er alltid tilbøyelige til å mene at vi selv har krefter til å gjøre Guds vilje, bare vi anstrenger oss.

Husk derfor alle dine dager at da apostelen ville legge fram læren om helliggjørelsen, begynte han ikke med bare å gi bud og regler. Han begynte heller ikke med bare å straffe, formane og presse. Han skriver først om *grunnen* og *vilkåret* for all sann helliggjørelse, nemlig en inderlig forening med Kristus. Vi er blitt «forenet med Kristus», vi er «døde med Kristus», «begravet og reist opp» med ham. Dette må komme først, sier han.

Slik begynner han også formaningene i Kolosserbrevet med ordene: «*Er dere da reist opp med Kristus …*» og «*Dere er jo døde …*» (Kol 3). Og når Herren selv forklarer hvordan vi skal kunne bære frukt, sier han: «*… uten at dere blir i meg. Likesom greinen ikke kan bære frukt av seg selv …*»

Når skal vi endelig bli fri fra den ulykkelige dårskapen å vente frukt før treet i det hele tatt er plantet? Fri fra den dype innbilningen at vi i oss selv har krefter til å bære gode frukter?

Er du ikke sammenvokst med Kristus, er det umulig for deg å bære god frukt. Men det er også like umulig å være uten frukt hvis du virkelig har samfunn med Kristus. Han sier jo selv: «Den som blir i *meg*, *og jeg* i *ham*, han bærer mye frukt.»

Når han sier: «Hver grein på meg som ikke bærer frukt», taler han om dem som har navn av å leve, men er døde (Åp 3,1). Men om alt som virkelig lever i ham, sier han at det *bærer frukt, noe hundre foll, noe seksti foll og noe tretti foll*. Det er umulig at Kristus og hans Ånd, som bor i oss, ikke skal utrette noe.

Lever du derfor bare «for deg selv», etter denne verdens skikk, og gjør det kjødet og sinnet lyster, da kan du vite av det at du ikke lever i samfunn med Kristus. Da er du fremmed for det sinnet som *elsker* Guds lov, det sinnet som angriper og kuer det gamle mennesket.

Og at du en gang i dåpen ble podet inn i ham, eller at du nå bekjenner at du tror og hører ham til, hjelper deg ikke når du stadig lever uten samfunn med Kristus. Da har du brutt din dåpspakt og er en grein som er brukket av fra Kristus, og som på denne måten visner mer og mer.

Men Gud, han «som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til», han gjør ennå alltid store under. Nettopp da «vi var døde ved våre overtredelser», har han «gjort oss levende med Kristus». Han er «rik på miskunn, på grunn av sin store kjærlighet». Han vil fremdeles gjøre det store underet, også med deg, som Kristus talte om: «De døde skal høre Guds Sønns røst, og de som hører, skal leve» (Joh 5,25).

Men disse ordene, at vi er forenet med ham ved en død og en oppstandelse som er lik hans, blir kanskje forklart enda bedre ved et annet bilde Kristus bruker, når han sammenligner seg med *et

hvetekorn* som blir sådd i jorden og må dø før det bærer frukt (Joh 12,24). Slik må også vi først dø og senkes i jorden med all vår egen evne og dyktighet før vi kan få et nytt, himmelsk liv og bli en slik sæd som den himmelske høstmannen godkjenner og samler i sin låve.

Så lenge mennesket selv ennå er noe og kan noe, er alt det gjør, også det fromme vesenet, «født av kjødet» og avskyelig for Gud. Når mennesket er på sitt beste, er det besmittet med den lasten å gjøre seg selv til gud, og dessuten med

alt det avskyelige i den fordervede naturen. «Hver plante som min himmelske Far ikke har plantet, skal bli rykket opp med rot,» sier Kristus.

All vår egen kraft og evne, klokskap og virksomhet må slås ned og tilintetgjøres hvis Gud skal åpenbare sin kraft på oss. Den som skal bli virkelig vis og opplyst, må først bli en dåre. Den som skal bli rettferdig og salig, må først bli en fordømt synder. Den som skal få Guds kraft til helliggjørelse, må først bli riktig svak, avmektig og tilintetgjort. Først når synderen ligger der helt fortapt, skyldig, fordømt, avmektig og rådløs, men i denne fortapte tilstanden får høre Guds Sønns røst om bare barmhjertighet og nåde – først da begynner det sanne livet i ham.

Av denne hemmeligheten forstår de fariseiske lovkyndige ingenting. For dem er den en mørk tale og en dårskap, for de mener at man blir hellig bare man anstrenger seg alvorlig nok. Og Kristi ord: «*Uten meg kan dere intet gjøre*», kaster de bak seg (Sal 50,17), eller de forstår dem bare slik at man må be. Men Herren sier ikke: «Uten at dere ber til meg.» Nei, han sier: «Uten at *dere blir i meg*, likesom *greinene i vintreet*, kan dere intet gjøre. *Bli i min kjærlighet!*»

Visst er det nødvendig å be. Men tross alle bønner blir det ingen sann helliggjørelse uten at også det skjer som Skriften lærer: at du blir *død*, avmektig og fortapt i deg selv og får ditt liv bare i Kristus, *forenet med ham ved en død og en oppstandelse som er lik hans*. Nei, det må gå etter denne regelen: «*Hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene kornet. Men hvis det dør, bærer det mye frukt.*»

Se, dette er begynnelsen til en sann helliggjørelse. Før dette er alt arbeid med helliggjørelsen enten falskt, selvlaget og innbilt, eller engstelig, tvunget, vanskelig og umulig. Slik er det så lenge man riktignok er vakt og arbeider med sin forbedring, men ikke er blitt helt fortapt og død, og så lenge man riktignok holder ordet om Kristus for sant, men aldri for egen del er blitt salig og fri fra loven.

Det blir uttrykkelig sagt i kapittel 7 at vi ikke kan «bære frukt for Gud» og ikke kan «tjene i Åndens nye vesen» før vi er blitt «løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under».

Da er den rette helliggjørelsen sannelig begynt i ditt hjerte når du av erfaring kan si: «Hvor engstelig jeg enn søkte både rettferdighet og helliggjørelse i meg selv, ble jeg likevel gjort til skamme med alt mitt arbeid. Men til slutt fant jeg min rettferdighet og min helliggjørelse *i en annen* – i min Herre Kristus alene. Jeg tenkte å gjøre mye. Jeg kjempet, ba og satte meg forsetter, men ble mer og mer ulykkelig, syndig og fordømt, helt til jeg ga opp alt mitt arbeid og lå der som fortapt. Da kom Herren og gjorde meg levende, og jeg ble salig i hans nåde alene.

Men jeg falt ofte tilbake igjen i den gamle innbilningen om egen kraft og dyktighet. For jeg mente at det likevel var *min* sak å *helliggjøre* meg. Jeg begynte igjen med eget arbeid. Jeg skulle tro, be og stride så og så mye, og mente at jeg selv hadde noe kraft til det. Da ble jeg på ny avmektig og fortapt. Jeg kunne ikke tro, ikke be, ikke engang tenke noe, uten at Herren virket det i meg hvert øyeblikk.

Og når jeg slik på ny var slått ned, avmektig og død, kom Herren igjen med sitt evangelium og førte meg tilbake til den faste borgen jeg hadde kommet bort fra: til *hans nåde* alene. Og da fikk jeg igjen lyst og kraft til det gode.»

Når du har erfart dette og på denne måten funnet både din rettferdighet og din helliggjørelse i Kristus alene, slik at du kjenner at du hvert øyeblikk er avhengig av ham i alt, da vet du hva den rette helliggjørelsen er. Da er det sannhet i at det gamle mennesket dødes. Og da blir ikke bare dets utbrudd holdt tilbake. Da dødes det indre, selve hjertet og livet i det gamle mennesket: den dype egenkjærligheten (selviskheten) og innbilningen om egen kraft og dyktighet.

Det er denne dype selviskheten og innbilningen som utgjør selve livet og hjertet i det gamle mennesket. Og fra denne kilden velder en fryktelig flom av synder fram: hovmod, gudsforakt, kjødelig trygghet, vantro, likegyldighet, ulydighet, egenrådighet, vellyst, vrede, utålmodighet, falskhet, løgn og mange andre synder og avskyeligheter. Skal nå all denne slangesæden angripes og dødes, må aller først den dype selviskheten, innbilningen om egen kraft, slås ned. Og det ikke bare *én gang* ved den første omvendelsen, men hele livet igjennom i den daglige omvendelsen.

Likesom vi første gang ble gjort til skamme ved loven da vi arbeidet på å gjøre oss rettferdige, slik må vi også heretter stadig slås ned og ydmykes så snart vi vil være, bli og kunne noe. Vi skal aldri finne vår trøst og tilfredshet i oss selv eller i noe vi har, men bare i Herren Kristus. For på denne måten blir selve hjertet i det gamle mennesket dødet. Men vi skal ikke bli liggende i vår elendighet eller bli stående i trell-

dom og avmakt. Det nye mennesket, «Åndens attrå», som «er liv og fred», må også stadig få næring og holdes ved like. Derfor er det like nødvendig at vi også gjennom evangeliet stadig blir trøstet og reist opp i samvittigheten og blir glade og salige i nåden. På denne måten blir det alltid en virkelig og levende helliggjørelse ved Ånden, ikke en selvlaget, død og overfladisk.

Slik bør vi tenke over apostelens ord om at vi er *sammenvokst* med Kristus ved en død og en oppstandelse som er lik hans. Vi er sammenvokst med det hvetekornet som måtte «falle i jorden og dø» før det kunne bære frukt. Derfor er dette veien også for oss før vi kan få åndelig liv og krefter: Vi må dø og bli til intet, for at Kristus alene skal leve og virke i oss. Vi må være Kristi lemmer og gå samme vei som hodet.

6. Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden.

Apostelen sier at det ikke må være noe uvisst for oss at vi er forenet med Kristus ved en død og en oppstandelse som er lik hans. Vi *vet* og erfarer at vårt gamle menneske er korsfestet med ham. Vet vi ingenting om det, er vi ennå ikke blitt nye mennesker. Vårt samfunn med Kristus må ikke bare være noe vi tenker, men noe vi erfarer.

Vårt gamle menneske og syndelegemet.

Apostelen skiller mellom «vårt gamle menneske» og «syndelegemet». Av det ser vi at *vårt gamle menneske* betyr hele *vårt tidligere liv* i synd og vantro, *vårt gamle jeg*, den *retningen* livet vårt hadde før vi ble født på ny. Da fryktet vi ikke Gud og brydde oss verken om hans trusler eller hans nåde, men levde etter kjødets lyster og etter denne verdens tidsånd (Ef 2,2–3).

At apostelen med vårt gamle menneske ikke egentlig mener selve *naturen*, den falne naturen, men hele vårt tidligere liv og levesett, merker vi av det vi nettopp sa: at han skiller mellom «vårt gamle menneske» og «syndelegemet». Derfor betegner «vårt gamle menneske» hele *livsretningen* før vi ble født på ny, hele vårt indre og ytre liv under vantro og gudsforakt.

Dette tidligere livet vårt kalles «vårt *gamle* menneske» i motsetning til det nye (Ef 4,22–24; Kol 3,9–10). Det må også kalles «vårt *gamle* menneske», for det har vært slik helt fra vår første fødsel – ja, man kunne si helt fra syndefallet – og likt hos alle Adams barn.

Med «*syndelegemet*», som skal bli tilintetgjort ved at det gamle mennesket blir korsfestet, menes derimot det samme som Skriften ellers kaller *kjødet*, nemlig selve *syndefordervelsen* i oss, sett på som et legeme: selve *syndenaturen* med dens onde lyster og dens utbrudd i syndige ord og gjerninger.

Denne synden som bor og virker i oss, har apostelen i Kol 3,5 uttrykkelig framstilt som et *legeme*, når han sier: «Så død da deres jordiske *lemmer*: Utukt, urenhet, syndig lidenskap, ond lyst og pengegriskhet, som er avgudsdyrkelse. På grunn av disse tingene kommer Guds vrede.» Slik framstiller han synden som et legeme med mange lemmer, som bare er enkelte utbrudd av *synden*.

Det er dette «syndelegemet» som skal «bli tilintetgjort» ved den åndelige korsfestelsen. Noen har ment at «syndelegemet» er selve menneskekroppen «som sete og redskap for synden». Da skulle korsfestelsen av det gamle mennesket ha som mål at menneskekroppen skal «bli til intet». Selv om vi tar dette uttrykket, «bli til intet», i den mildeste betydningen, «gjøres uvirksom» eller «miste sin kraft», ville det likevel bety at «kjødet» bare skulle være kroppen.

Men en slik mening er sannelig ikke Skriftens. Den kaller «det naturlige menneske» for «sjelelig» (1 Kor 2,14) og taler om «kjødets … vilje» (Ef 2,3) og «kjødets attrå» (Rom 8,6; Kol 2,18). Disse ordene sier oss at synden egentlig er et åndelig onde. Vår syndighet består egentlig ikke i at kroppen vår har sanselige drifter felles med dyrene. Men nettopp fordi vi er syndige og fordervet i sjelens krefter, blir også kroppens drifter ført inn i ulydighet mot Guds bud – og det er i den ulydigheten synden egentlig består.

Apostelen sier i v. 12: «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster.» Han sier ikke: «La derfor ikke legemet herske!» Vi merker at det er synden som her framstilles som den herskeren som skal bli tilintetgjort ved korsfestelsen. Dessuten er kroppen hos de gjenfødte like mye et redskap for Ånden og dens frukter som den er et redskap for synden.

Det ville være å gjøre apostelens hensikt altfor snever om vi la i ordene hans at korsfestelsen av vårt gamle menneske bare skulle sikte på å svekke kroppens sanselige drifter. Vi ser og vet jo at det er synden i sin helhet det er tale om her. Det ville også gi støtte til en retning som apostelen særskilt brennemerker

som falsk, fordi den i sin iver mot synden vender seg mot kroppen (Kol 2,23; 1 Tim 4,8).

Å tøyle kroppen med faste og arbeid etter behov er riktignok nødvendig (Rom 13,14). Men å mene at hele korsfestelsen av «vårt gamle menneske» ikke skulle sikte på noe mer enn å svekke kroppen, det er sannelig å skyte forbi hovedmålet, som

er synden i sin helhet. Og vi har allerede sett at apostelen i Kol 3,5 har sammenlignet synden med et legeme og dets lemmer.

Korsfestet med ham – korsfestet sammen med ham. Vi er så sammenvokst med Kristus at vårt nye liv blir et bilde av alt som skjedde med Kristus i hans lidelse, død og oppstandelse. Apostelen har tidligere sagt at vi er døpt til «hans død», at vi er «*begravet* med ham» og forenet med ham *ved en oppstandelse som er lik hans*. Nå sier han at vi også er «*korsfestet* med ham».

Hos Paulus har det to betydninger å være *korsfestet med Kristus*. Når han sier i Gal 2,19: «Jeg er korsfestet med Kristus», sikter det til at vi har del i Kristi egen korsfestelse på Golgata. Da var vi alle innbefattet i ham for Guds dom, «idet dette er avgjort: *Én er død for alle, og derved har de alle dødd*» (2 Kor 5,14). Er én korsfestet for alle, så er de alle korsfestet. Sammenhengen viser at uttrykket i Gal 2,19 har denne betydningen.

Men i vår tekst betyr det at hele vår ondskap, som vi arvet fra Adam og fritt levde ut i vårt vantro liv, nå er korsfestet og døende ved foreningen med Kristus – likesom Kristi legeme ble festet til korstreet med nagler gjennom hender og føtter. Apostelen sier jo at *vårt gamle menneske ble korsfestet med ham*.

Og likesom et korsfestet menneske aldri mer kunne tenke på å bli fri, men bare så døden foran seg, slik er også en kristen som er korsfestet med Kristus, bundet til stadig å dø bort fra alt som er synd, og alt som ikke behager Gud.

Korsdøden var en lang og bitter død. Slik er også korsfestelsen av det gamle mennesket en langsom død og svært bitter for naturen. Og likesom den korsfestede var en forbannet og avskyelig kropp etter loven (5 Mos 21,23), slik er også det korsfestede «gamle mennesket» forbannet og avskyelig både for Gud og for det åndelige sinnet.

Men et korsfestet menneske var ikke dødt med en gang. Han kunne leve et pinefullt og hensykende liv i flere dager, ja, han kunne fortsatt bryte ut i spott på korset, slik den ene røveren gjorde på Golgata. Slik er heller ikke det gamle mennesket dødt med en gang når det er festet til korset. Det kan ennå røre og vri seg og knurre mot selve dødsstraffen, fordi det strider mot den villige ånden. Om det taler Luther omtrent slik:

Ånden sier til synden: «Du skal være død og ikke røre deg.» Men kjødet svarer: «Jeg er ennå ikke død. Jeg må bruke livet mitt mens jeg har det.» Ånden sier: «Lovet være Gud for en evig tilgivelse!» Kjødet sier: «Hva vet jeg om Gud og hans nåde? Gud er ikke nådig.»

Ånden sier: «Hans bud er ikke tunge. Kjærlighet, tålmodighet, mildhet, kyskhet og ydmykhet – for noen dyrebare gaver!» Kjødet sier: «Hans bud er tunge. Jeg vil ikke være ydmyk, mild, tålmodig, kysk og saktmodig.» Ånden sier: «Gud vil gi meg en evig hvile i himmelen.» Kjødet sier med forakt: «Hva

bryr jeg meg om himmelen! Hvor er himmelen og Guds hvile? Jeg tror ikke på noe slikt» – og så videre.

Slik strider Ånden og kjødet mot hverandre når det gamle mennesket er korsfestet og den gamle livsretningen er brutt. Men et korsfestet menneske er festet til treet med både hender og føtter, ja, med både høyre og venstre hånd.

Slik blir også alt som hører det gamle mennesket til, holdt tilbake og dødet i den åndelige korsfestelsen, også det som strider mot hverandre: både et selvrettferdig og et syndig vesen, både gleden i verden og gleden over min egen fromhet, både gjerrigheten og ødselheten, både en syndig vrede og en syndig kjærlighet, både den falske tryggheten og motløsheten, og så videre.

Det er svært merkelig å se hvordan dette virkelig skjer hos dem som er korsfestet med Kristus. Se bare på Peter! Da han trofast fulgte sin Mester, ble hans gamle jødiske sinn dødet daglig, for hans våkne Herre refset det stadig. Men da han stolte på sin egen styrke, falt han og fornektet sin Mester. Det knuste ham så at han gikk ut og gråt bittert.

Da han senere sto fast i sannheten og bekjente Kristus for Rådet i Jerusalem, ble han pisket av yppersteprestene. Også ved slik lidelse dødes syndens lyster (1 Pet 4,1). Men da han senere hyklet i Antiokia av menneskefrykt, fikk han en alvorlig irettesettelse av Paulus (Gal 2,11–12).

Kort sagt: Når han var tro og sterk, kom selviskheten fram, og da måtte han lide. Men når han var svak og vaklende, ble han også straffet, og da måtte han også lide. Slik er han korsfestet med både høyre og venstre hånd. Så lenge en kristen står under Åndens tukt, skal han mer og mer refses og dødes, uansett hvordan han er og har det.

Er jeg for eksempel rik på jordisk gods og blir fristet av det til å lage meg et paradis på jorden, kanskje pleie kjødet og leve verdslig, da blir jeg snart tuktet og skremt av Ånden for min rikdom og mitt gode liv, så jeg lider mer av det enn av fattigdom. Er jeg derimot fattig og lider legemlig nød, da blir også mitt kjødelige og verdslige sinn dødet.

Er jeg åndelig begavet og virksom, vil kjødet snart ha ære og anseelse for det, eller i stillhet glede seg over det. Men da skremmer Ånden meg aller mest og sier: «Gud står de stolte imot!» Holdes jeg derimot i åndelig fattigdom og kjenner mangel på nåde, gaver og

krefter, da blir min egenkjærlighet også dødet av det.

Er jeg våken og tro i bønn og strid mot synden, slik at jeg vil forsake både synd og egen ære og for alvor og i virkeligheten være den fromme kristne, da merker jeg snart dette selv og får en hemmelig tilfredshet over mitt alvor. Ve meg! Da står jeg på randen av det fallet som fikk englene til å falle fra himmelen til helvete: «De første skal bli de siste.» Slik taler Ånden til meg da.

Men gir jeg meg da tvert imot over til mer frihet og åndelig latskap, siden alt godt kan gjøre meg oppblåst, og begynner å forakte og forsømme den alvorlige våkenheten og gudsfrykten, da er min skyld og dom igjen åpenbar, og jeg blir igjen straffet og skremt.

Slikt er sannelig å være festet til korset med både høyre og venstre hånd. Sier du nå: «Hva er dette? Skal jeg straffes og tuktes fra alle kanter? Hva skal jeg da

gjøre? Skal jeg da ikke finne hvile og ro i noe?» Da svarer Skriften virkelig slik: «*Gled dere i Herren!*» Men *det* er igjen det gamle menneskets pine og død.

Slik står det til med en korsfestet. Hvordan han enn bærer seg at, så dør han! Er han stille og underdanig, svinner livet hans likevel bort. Vrir og river han seg urolig hit og dit, lider han bare desto mer. Han skal i alle fall dø.

For at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden.

Dette er den store hensikten med at det gamle mennesket blir korsfestet. *Synden skal dødes*, så sant vi står i forening med den hellige Gud. Apostelen sier ikke at synden allerede er helt dødet ved at vårt gamle menneske er korsfestet. Dets fullkomne død skjer ikke før i den legemlige døden. Men han sier at syndelegemet «*skulle bli tilintetgjort*» – det skal svinne bort og dødes mer og mer – for at *vi ikke lenger skal tjene synden*. Den skal ikke lenger *herske*, og vi skal ikke lenger leve i dens tjeneste. Det gjør denne korsfestelsen.

Og vi er både forpliktet til og i stand til å gå ut av syndens tjeneste når vi på den måten apostelen hittil har beskrevet, er blitt «døde fra vårt tidligere liv i synden og reist opp med Kristus til et nytt åndelig liv». Da er hele vårt tidligere forhold til synden brutt, og vi er ikke lenger i dens tjeneste (jf. v. 16–18). Om dette taler apostelen i neste vers, med eksemplet om de døde, når han sier:

7. For den som er død, er rettferdiggjort fra synden.

Dette er en allmenn setning om alle døde. Apostelen legger den til for å prente de nærmest foregående ordene enda dypere inn: «så vi ikke lenger skal være slaver under synden». Som svar på spørsmålet i v. 1: «Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større?», sa han først: «Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?»

I v. 3–6 har han nå utviklet hvordan vi er døde fra synden: «døpt til Kristi død», «forenet med ham ved en død som er lik hans død», «begravet med ham» og så videre. Nå gjentar han sitt første svar og belyser det med en allmenn setning om alle døde: «Den som er død, er rettferdiggjort fra synden.» Han er ikke lenger en synder. Han er nå så fri fra synden at han også i denne forstand må erklæres rettferdig.

Uttrykket «rettferdiggjort fra synden» ser ut til å sikte til forbrytere som blir henrettet, og som derfor regnes for å ha gjort opp for seg overfor samfunnet og ikke lenger skal dømmes. Men vi sier også i sin alminnelighet om de døde: «De gjør ikke noe ondt.» I det er de rettferdige. Vi som er døde fra synden, skal altså ikke lenger tjene den, for det gjør ikke de døde.

At dette er tankegangen, ser vi tydeligere av v. 11, der apostelen sier: «Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus.» Han mener at de kristne skal se på seg selv som slike som, i likhet med de døde, helt har tatt avskjed med livet i synden og nå står opp i en ny verden.

Hvordan skulle vi da ennå leve i synden eller «tjene» den? Nei, de kristnes liv er i Kristus, i samfunnet med ham og i hans forbilde. Synden er ikke lenger vårt liv, men vår plage og død.

Dette beviser tydelig nok at vi i ånden er døde fra synden. Da bør vi også bruke en så stor nåde, trofast følge Den Hellige Ånd og vokte oss for igjen å bli bedratt av fienden eller av «syndens svik». Vi skal alltid vandre i det nye livet, slik vårt salige kall og vår nye, villige ånd tilsier. Gud gi oss sin nåde til det!

8. Men døde vi med Kristus, da tror vi at vi også skal leve med ham.

Dette er et trøstefullt ord, og sammenhengen med det foregående er tydelig. Apostelen gjentar her det han sa i v. 5: «For er vi blitt forenet med ham ved en *død* som er lik hans død, så skal vi også bli det ved en *oppstandelse* som er lik hans oppstandelse.»

Etter dette utsagnet ga han først en kort forklaring om vårt samfunn med Kristus i hans *død* (v. 6–7). Forklaringen gikk ut på at dette samfunnet med Kristus i hans død ikke var skjult for oss, for han sier: «Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham» og så videre. Hensikten med denne korsfestelsen var at vi ikke lenger skulle være «slaver under synden», «for den som er død, er rettferdiggjort fra synden» (v. 7).

Etter denne korte forklaringen gjentar han det han har sagt, nemlig at vårt samfunn med Kristus ikke bare gjelder hans *død*, men også hans *liv*. Nå bruker han disse ordene: «Men *døde* vi med Kristus, da tror vi at vi også skal leve med ham.»

Når vi forstår sammenhengen slik, blir også meningen i de enkelte ordene tydelig. Noen har ment at ordene *leve med ham* sikter til det herliggjorte livet med Kristus i herligheten. Det følger visselig når vi her har stått i samfunn med Kristi død og liv. Likevel ser vi av sammenhengen at apostelen på dette stedet nettopp sikter til livssamfunnet med Kristus her i tiden: at vi er åndelig oppreist og nå lever et nytt, hellig liv for Gud.

At dette er meningen, ser vi ikke bare av sammenhengen med det foregående, men særlig av apostelens avsluttende anvendelse i v. 11, der han sier hva han vil fram til: «Slik skal også dere regne dere som *døde for synden*, men *levende for Gud* i Kristus Jesus.»

Når vi nå har sett at det her tales om det åndelige livet vi allerede lever med Kristus, undrer likevel mange seg over ordene: «da *tror vi* at vi også *skal leve* med ham.» De sier: «Det åndelige livet skulle vi jo *erfare*, ikke bare *tro*.»

Til det må vi merke oss at ordet *tro* også betyr å *være viss på*, selv om det skjer på grunn av en erfaring. Apostelen taler tydeligvis om dette: At vi er døde med Kristus, kan vi ofte merke og erfare. Det kjenner vi nemlig når det gamle mennesket blir korsfestet (se sammenhengen mellom v. 5 og 6). Men selve det guddommelige livet i hjertene våre, livet med Kristus, kan vi ikke fornemme. Om det sier apostelen: «Deres liv er skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3).

Da blir vår visshet om dette skjulte livet med Kristus en *troens* visshet, fordi vi ikke føler det hos oss selv. Likevel bygger denne vissheten på at vi vet at vi er korsfestet med Kristus (v. 6), og at det ikke kan skje uten at vi lever med ham. Til tider føler vi kanskje det guddommelige livet i hjertet og ser flere tegn på det

– enten i vår lidelse under synden eller i det nye, hellige sinnet og i hele livets retning.

Men så kommer det tider da alt dette er dypt skjult for oss. Da ser vi bare synd og utroskap og føler oss døde og likegyldige for alt hellig. Da lærer vi at også den tredje artikkelen i vår apostoliske trosbekjennelse, om Den Hellige Ånd og hans gjerning i oss, er en trosartikkel, like mye som den første og den andre.

Men hvor mye følelsene enn skifter, forblir vårt gamle menneske korsfestet med Kristus. Det beviser at vi er døde med ham. Derfor må vi tro at vi i det skjulte fremdeles står i en virkelig forening med Kristus og har et guddommelig liv i hjertene våre, hvor dårlig det enn kan se ut.

Ja, når vi ser rett på sammenhengen mellom v. 5 og 6, kan vi hos apostelen merke den samme tanken som ofte blir en dyp trøst for prøvede kristne. Det skjer når de strever med *spørsmålet* om selve hjertelivet, om Kristus bor ved troen i hjertene deres.

Da sier de: «Tross alt mørke og all elendighet, all uklarhet og svakhet, er det likevel merkelig at jeg aldri mer kan bli som verden, fri og løst fra Kristi kors og fra den veien som døder kjødet. År etter år er jeg fortsatt opptatt av den samme jakten etter Gud og hans velbehag. Ånden og sinnet forblir de samme midt i all naturens ugudelighet, så jeg lider under det onde og har liv og fred bare i Kristus, hans nåde og hans veier.» Det må være et virkelig, om enn hemmelighetsfullt samfunn med Kristus som gjør dette.

Apostelen sier at når vi er døde med Kristus, *skal vi også leve* med ham. Men det er også sant, som noen har påpekt, at vårt liv med Kristus ikke er fullendt ennå. Det skal stadig utvikles mer og mer og først fullendes i himmelen. Ved foreningen med Kristus har vi allerede det *evige* liv – det guddommelige livet som begynner her i vår ånd, men som skal vare i evighet og først der bli virkelig åpenbart. Slik sier apostelen i Kol 3,4: «Når Kristus, vårt liv, åpenbares, da skal også dere åpenbares med ham i herlighet.»

I vår tekst taler apostelen egentlig om det livet med Kristus vi allerede lever her på jorden. Likevel kan vi ikke tvile på at han også har sett helt fram til den herlige fullendelsen i himmelen. For slik pleier denne apostelen i sin rike tro å se på livet med Kristus.

Det ser vi ikke bare av stedet som nettopp er nevnt (Kol 3,4), men også av flere andre, for eksempel Hebr 12,22–23. Der sies det til mennesker som ennå vandret på jorden: «Dere er kommet til Sions berg, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til englenes myriader, til høytidsskaren og menigheten av de førstefødte som er oppskrevet i himlene, til en dommer som er alles Gud, og til de fullendte rettferdiges ånder.»

Vi ser her hvordan apostelen ser menigheten på jorden og menigheten i himmelen som *én*, og livet med Kristus her og livet med ham der som *ett*. Vi har derfor grunn til også i vår tekst å ta imot den trøsten som legges fram i 2 Tim 2,11–12: «For er vi døde sammen med ham, skal vi også leve sammen med ham. Holder vi ut, skal vi også herske sammen med ham.»

Har vi allerede her det guddommelige livet i hjertene våre, så vi også lider med Kristus, skal vi ikke tvile på at vi også skal leve med ham i evighet. Det ene

følger av seg selv av det andre, som apostelen sier: «Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham» (8,17).

Tenk på det: Vi som Gud selv har kalt, dratt og skapt på ny, har søkt å tekkes ham og har forsakt og lidd for hans skyld her i tiden. Da skal han heller ikke slippe oss til slutt, når vi dør. Blir strevet ofte tungt for oss og striden hard for å følge Kristus, mens hele verden går fri for det strevet, skal vi på vår side ha den sikre trøsten at vi ikke har kjempet og lidd med ham forgjeves.

Vi har allerede «evig liv» (Joh 6,47.54), begynt i hjertene våre ved Ånden, han «som er pantet på vår arv». Det åndelige livet er ikke en tilfeldig virkning av våre egne anstrengelser. Det er egentlig Kristus i oss (8,9–10; Kol 3,4), slik han selv sa: «Jeg i dem, og de i meg.» Det er en virkelig delaktighet i Kristi eget liv. Derfor legger apostelen her til, som grunn for vår tro på at vi skal leve med ham:

9. For vi vet at etter at Kristus er reist opp fra de døde, dør han ikke mer. Døden har ikke lenger noen makt over ham.

Apostelen vil si at vår tro på at vi som er døde med Kristus, også skal leve med ham, bygger på at vi vet at Kristus aldri mer dør. Han er egentlig vårt liv, og vi er «forenet med ham» ved en død og en oppstandelse som er lik hans. Han er den evig levende. «*Etter at Kristus er reist opp fra de døde, dør han ikke mer*», sier apostelen. Og han legger til, som i seiersglede: «*Døden har ikke lenger noen makt over ham*» – den blir ikke lenger herre over ham.

Dette tillegget minner oss også om den egentlige grunnen til vårt åndelige og evige liv. Døden har én gang vært herre over Kristus, og dette er grunnen til vårt liv. Kristus ga seg frivillig i dødens vold (Joh 10,18), men ikke uten grunn. Vi vet at døden bare har makt over *syndere* (v. 23). Så har altså Kristus virkelig vært en synder, men sannelig ikke i seg selv. For i seg selv var han «hellig, uskyldig, ren, skilt fra syndere og opphøyet over himlene». Men «ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss».

Det var derfor døden ble «herre» over ham. Den hadde rettmessig krav på ham, fordi han var en synder. Han stod for Guds dom i vårt sted og bar våre synder. Men nå er det slutt på dødens herredømme over ham, så apostelen kan si: «Døden har ikke lenger noen makt over ham.» Grunnen til det forklares slik:

10. For sin død, den døde han én gang for synden, men sitt liv, det lever han for Gud.

For sin død – det at han døde, eller den døden han døde – **den døde han for synden**. Han døde med hensyn til synden. Også i v. 2 og 11 har apostelen brukt dette uttrykket om oss, at vi er døde fra synden.

Men Kristi død hadde en særskilt betydning. Han døde for syndens skyld for å ta den bort, da han ved soningsdøden gjorde dens fordømmende makt til intet. «Han døde *én gang*», sier apostelen, det vil si *én gang for alle*, så det ikke lenger trengs noen død for syndens skyld. Derfor får døden ikke lenger makt over ham (v. 9).

Men sitt liv – det at han lever, eller det livet han lever – **det lever han for Gud**, det vil si for Guds regning, som Guds egen og til Guds tjeneste. Hans død var en syndedød, for han døde for syndens skyld. Men dermed døde han også *fra* synden, så han aldri mer skal bære synden og aldri mer være en synder for oss. Og han stod opp rettferdig for å leve for Gud alene, ikke lenger som syndebærer.

I dette ligger ikke bare grunnen til at døden ikke lenger får makt over Kristus. Det er også på begge disse punktene vi skal *være ham like*, «forenet med ham» ved en død og en oppstandelse som er lik hans (v. 5). I neste vers anvender apostelen uttrykkelig disse to sidene på oss, når han sier:

11. Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus.

Her ser vi hva apostelen har villet fram til med alt han har sagt fra v. 2 av. I v. 10 har han minnet om at Kristi død var en syndedød og hans liv et liv for Gud. Nå anvender han straks dette på oss kristne, som nettopp på disse punktene skal være Kristus like (v. 5), og sier: «*Slik skal også dere regne dere som døde for synden, men levende for Gud.*»

Apostelen har vist at vi allerede i dåpen er podet inn i samfunnet med Kristi død og liv (v. 3–5). Han har også sagt at vårt gamle menneske ble korsfestet med Kristus, så vi gjennom det kjenner vårt samfunn med Kristi død og tror at vi også skal leve med ham (v. 8).

Nå lar han oss forstå hvor viktig det er at vi også regner oss selv som døde fra synden og reist opp fra synden til et nytt liv, der vi lever for Gud. For han formaner oss til det og sier: «*Slik skal også dere regne dere*.»

Dette er en overmåte viktig formaning, for det er slett ikke likegyldig hva vi regner oss for. Ser vi på oss selv bare som fattige syndere, slik vi er av naturen, kan vi også synes at det som gjelder blant dem som bare er naturlige mennesker, passer for oss. Men regner vi oss som nye mennesker, som er døde og reist opp igjen med Kristus for å leve for Gud, da kjenner vi at det ikke passer seg å leve som denne verdens barn.

Av oss selv er vi bare fattige syndere – måtte Herrens Ånd alltid holde oss i sann erkjennelse av det! Men så snart vi er podet inn i Kristus til samfunn med hans død og liv, og dette ved Åndens fornyelse nå er en levende virkelighet hos oss, da er vi også noe helt annet enn naturlige mennesker. Da er vi nye mennesker som har stått opp fra de døde til en ny verden for å leve med Kristus for Gud.

Og når vi nå virkelig er slike, bør vi også regne oss selv for det, sier apostelen, så vi ikke glemmer hva vi er ved foreningen med Kristus. Vi bør alltid se på oss selv ut fra vår nye stand, for at vi også skal vandre etter den.

Døde for synden – som de som én gang for alle har tatt avskjed med syndens tjeneste og derfor ikke lenger skal ha noe med den å gjøre. Som vi har vist før (under v. 2), lever riktignok synden i vårt kjød og vil igjen kreve den tjenesten vi gjorde den før.

Men for det første er vi i pakt med en annen, som ikke tillater oss å tjene synden (v. 3–5). For det andre er vi også i ånden døde fra den. Fra den nye fødselen har vi et nytt sinn, som dypt avskyr alt som mishager Gud, og inderlig

elsker alt som behager ham. Dette viser seg i kraft og virkelighet ved at vårt gamle menneske er korsfestet, så vi ikke lenger kan tjene synden så lenge vi blir i nåden, i samfunnet med Kristus.

Men levende for Gud, det vil si levende for hans tjeneste og velbehag, som hans egne, med hjerte, sinn og alle krefter – slik Kristus hadde sitt liv og sin mat i å gjøre Faderens vilje. Guds ære, Guds velbehag og tjenesten for ham bør også være hele livet for alle troende så lenge de er på jorden. Det er å «leve for Gud».

I Kristus Jesus. Dette er Bibelens eget uttrykk for de troendes inderlige forening med Kristus, at de «er i Kristus Jesus» (8,1), slik han også selv sa: «Jeg i dem, og de i meg.» Bare i denne inderlige foreningen med Kristus lever vi for Gud. Det er det apostelen mener med tillegget: i *Kristus Jesus*.

Og nå sier han: «Regn dere som slike», og mener uten tvil: «Regn dere *alltid* som slike, hvor dere enn er, i alt selskap og til alle stunder. Regn dere som slike som ved foreningen med Kristus er døde fra synden og lever for Gud. Da skal dere ikke bare merke at troen på den overstrømmende nåden ikke fremmer et syndig liv. Nettopp det at dere slik regner dere som døde og levende med Kristus, skal også gi dere en særskilt kraft mot alle syndens fristelser.»

Med dette har apostelen kraftig gjendrevet påstanden i v. 1, at læren om at vi blir rettferdiggjort av nåde, skulle fremme synden. Han har vist at det tvert imot er nettopp i foreningen med Kristus at både vår forpliktelse og vår kraft til et hellig liv ligger.

Og etter at apostelen slik har vist at denne inderlige foreningen med Kristus er den sanne helliggjørelsens første vilkår og eneste kraft, formaner han i resten av kapittelet de troende til å vise i livet sitt at de er i pakt med Kristus og har fått en ny, villig ånd.

12. La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster.

Først bør vi her igjen legge merke til hvordan det står til med de hellige. Apostelen har uttrykkelig lært at de som er rettferdiggjort ved troen, også er helliggjort i sin ånd, står i inderlig forening med Kristus og «er døde fra synden». Likevel mener han at de trenger slike formaninger: «La derfor ikke synden *herske* i deres dødelige legeme, så dere l*yder dets lyster*.»

Slik står det til med de hellige: «Ånden er villig, men kjødet er skrøpelig», og djevelen er kommet «i stor vrede». Gud utfører ikke sitt helliggjørende verk i oss med en allmakt som ikke kan motstås. Han virker på oss som åndelige vesener, gjennom Ordet og Åndens tilskyndelser. Derfor må ingen bli sikker, forakte formaningen og tro seg trygg for all fare. For *vi står ennå på prøve så lenge vi er på jorden*.

Enten skal vi høre og lyde Herrens røst og så bli frelst, selv om vi er svake, og selv om vi roper fra dypet at vi går til grunne og ikke kan gjøre Herrens vilje – for det skal han selv sørge for, bare vi lydig hører hans røst. Eller også blir vi «forhekset» (Gal 3,1), søvnige og lettsindige, slik at vi forakter formaningen og faller i syndens og djevelens snarer.

Kort sagt: Disse kjærlige formaningene og grunnene han legger fram, stemmer helt overens med det apostelen har forklart om vår helliggjorte ånd og vår forening med Kristus. De hører med blant de ytre midlene Gud bruker for å fullføre helliggjørelsen.

La derfor ikke synden herske! Apostelen bygger formaningen sin på det forholdet han har lagt fram tidligere i kapittelet. Her har vi et eksempel på den rette måten å formane til helliggjørelse og gode gjerninger på. Apostelen har først lagt den gode grunnvollen for gudsfrykt og helliggjørelse. I de fem første kapitlene har han slått ned all menneskelig rettferdighet og forkynt Kristus: hvordan vi alene ved troen på ham blir rettferdige og for den overstrømmende synden får den langt mer overstrømmende nåden. Og siden har han i dette sjette kapittelet beskrevet vårt inderlige samfunn med Kristus.

Først etter at han har lagt denne gode grunnvollen, begynner han å formane til å døde synden og leve et nytt og hellig liv. Han venter ikke god frukt av råtne trær. Han formaner ingen andre til helliggjørelse enn dem som er forenet med Kristus, rettferdiggjort ved troen og helliggjort i Ånden. Når den store nåden er blitt kjent og tatt imot i tro, bygger han formaningene sine på den.

Det ser vi i 12,1, der han sier: «Jeg formaner dere altså, brødre, *ved Guds miskunn*», og i Ef 4,32: «Tilgi hverandre, *likesom Gud har tilgitt dere i Kristus!*» Slik sier også Herren selv: «*Bli i min kjærlighet!*» og: «Den som *blir i meg* og jeg i ham, han bærer mye frukt.»

Måtte vi aldri glemme dette! Det er *Guds barmhjertighet*, det er *syndenes forlatelse*, det er *Kristi kjærlighet* som først må gjøre hjertene våre lykkelige, levende, varme og villige. Ellers er all vår fromhet overfor Gud bare hykleri, trelldom og «lovgjerninger», og de er under forbannelse (Gal 3,10). Det lærer vi igjen her, når apostelen begynner med ordene: «La *derfor* ikke synden herske.»

Han vil si: «Dere som er forenet med Kristus slik jeg har beskrevet her, dere som har erfart Guds barmhjertighet og vet hvilken salighet det er at ‹der synden ble stor, ble nåden enda større› – den nåden har gjort at pakten som ble inngått med Gud allerede i dåpen, nå er blitt sannhet og liv i hjertene deres, så dere i Ånden virkelig er ‹sammenvokst› med Kristus – dere som er så lykkelige at dere er forenet med Kristus: La ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster! Synden vil alltid prøve å ta herredømmet over dere igjen. Våk, og hold fast på det salige fortrinnet dere har: at dere er fri fra syndens herredømme, er døde fra synden og lever for Gud.»

Deres dødelige legeme. Det er ikke så lett å se hvorfor apostelen her nettopp sier om legemet vårt at det er «dødelig». Men det er sikkert at han ikke legger til noe meningsløst, og at også dette ordet skal gjøre formaningen sterkere. At legemet vårt er blitt dødelig på grunn av synden, er klart nok. Likevel kan man spørre: «Hvorfor trekkes nettopp dette fram her?»

Det ligger nær å tro at apostelen vil minne oss om at vi er dødelige, for å skremme oss fra å synde lettsindig, som om han sa: «Legemet deres er dødelig, dere kan bli kalt bort når som helst. Vokt dere derfor for synden!»

Men når vi ser på sammenhengen og apostelens dypere tankegang, ser det ut til at han har en annen hensikt. Apostelen har nettopp pålagt de kristne å regne

seg som døde fra synden, men «levende for Gud», og dette livet er det evige livet som allerede er begynt.

Når han her formaner dem til ikke å la synden herske i deres «*dødelige* legeme», kan vi tenke oss at han vil stille deres *ånd, som lever evig og hellig med Kristus* og derfor bør herske, opp mot deres *legeme, som er dødelig på grunn av synden*. Legemet vil herske over ånden med sine lyster, hvis det får frihet til å følge lystene som bor i det.

Det ville jo være uverdig om det legemet som ble dømt til døden for syndens skyld, skulle få frihet og makt til å skade og undertrykke den ånden som lever med Kristus. Legemet er setet for de sanselige lystene. Gir vi etter for dem, «høster» vi bare «fordervelse» (Gal 6,8), og om dette sier apostelen også i v. 21 i kapittelet vårt at «det ender med død». Derfor ville det være urimelig å gi æren og makten til den delen av oss som er hjemfalt til døden.

La ikke synden herske. Synden blir sammenlignet med en konge som vil herske. Et slikt kongevelde utøver synden over hele verden, over alle uomvendte mennesker. Det er grunnen til at de ofte må fortsette i synder og laster til skade for sjel og legeme, selv om deres naturlige fornuft og samvittighet taler mot det. Synden regjerer som en eneveldig hersker. Fra denne overmakten er de troende nå forløst, så synden ikke lenger kan bestemme veien deres gjennom livet. De vandrer en helt ny vei, etter Ånden.

Men her formaner apostelen oss til også å bevare friheten fra syndens overmakt ved nådens kraft og midler, og ikke gi den herredømmet igjen ved skjødesløshet. Han hadde nok helst sett at både han selv og alle troende var helt fri fra synden, så den ikke engang bodde i dem eller rørte seg med den minste tanke eller lyst. Men den tiden var ennå ikke kommet. Han erkjenner her at synden bor i oss og har sine onde «lyster». Men han sier: «La derfor ikke synden *herske* i deres dødelige legeme, så dere *lyder* dets lyster!»

De troende kan nok ikke lyde den helt, slik at de «*vandrer* etter kjødet» (8,4) – det vil si at selve vandringen, hele livsretningen, er lagt etter kjødet. Det er Ånden som i den nye fødselen gjør at det blir en *ny* vandring, så hele livets retning blir lagt etter Kristus, selv om de må kjempe mot de onde lystene. Luther har nettopp ved dette verset skrevet: «Merk! De hellige har ennå onde lyster i kjødet, men de følger dem ikke.» Nei, de går en helt annen vei gjennom livet.

Men siden vi likevel ikke er fri fra disse lystene, og siden helliggjørelsen aldri blir fullført her, blir følgen at vi ikke alltid våker og ber slik vi burde. I større eller mindre grad, og ofte før vi vet ordet av det, følger vi syndens lyster. Det er grunnen til at apostelen mener han må formane også dem som «var syndens tjenere», men «av hjertet er blitt lydige mot den læreform» de er overgitt til (6,17).

Og hvor klar, opplysende og nyttig er ikke denne formaningen! Når apostelen sier: «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster», merker vi denne tanken: Kan dere dessverre ikke bli helt fri fra synden, så la den i hvert fall ikke herske over dere, så dere også tjener den i gjerning (jf. v. 6).

At synden *bor* i dere, at dere ennå kjenner onde lyster, er tegn på at dere har brutt Guds hellige lov. Om Gud dømte dere etter den, ville dere bli fordømt bare på grunn av syndens lyster.

Men vi kan ikke bli helt fri fra synden i dette livet, for den fullkomne renheten hører til de nye himler og den nye jord, der bare rettferdighet bor. Bruk derfor den nåden dere har fått, til å stå imot synden, så den ikke får *herske* i *deres dødelige legeme* og dere også i gjerning gjør dets onde vilje. Dere skal likevel *vandre etter Ånden*, selv om dere kjenner fristelser fra kjødet.

Her er noen eksempler: Kanskje har noen krenket deg i ord eller gjerning, og vreden vil stige opp i hjertet ditt. Gi den da ikke medhold og frihet, så du også bryter ut i onde ord og fakter. Følg heller Davids gode råd: «Bli harm, men synd ikke! Tenk etter i hjertet på deres leie og vær stille» – vær stille mens du ber Herren om hans nåde og kraft, ja, mens du ber et F*adervår*, og særlig bønnen: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.» «Vær stille!» til det onde går over.

Eller kanskje grådighetens lyst vil lokke deg til uærlighet i handel eller arbeid, ukyskhetens lyst vil forføre deg til uanstendige ord, fakter eller gjerninger, eller hovmodets lyst vil få deg til å leve over din stand eller dine kår. Kort sagt: *Våk og be*, og bruk alle nådemidlene til å døde alle syndige lyster og fristelser, så dere ikke følger og tjener synden.

Gud har allerede forbudt og fordømt den første syndige lyst (2 Mos 20,17; Matt 5,28). Derfor bør synden dødes så snart den begynner å røre seg. Og selv om ikke all synd opphører så lenge vi lever i dette syndens og dødens legeme, skal den likevel holdes nede, undertrykkes mer og mer og dødes, så den ikke får herske.

Luther har sagt: «Synden er ikke tilgitt oss for at vi siden skal sove i sikkerhet eller gjøre det kjødet har lyst til. Nei, synden er tilgitt oss for at den også skal bli underkuet og dødet, så den ikke lenger skal være herre, men tjener, og ikke kan skade oss. Du skal være herre og si til kjødet: ‹Du er full av urenhet og ondskap, hat, hevngjerrighet og ond lyst. Men du skal og må en gang ligge bundet og mot din vilje være Ånden underdanig. Du, urenhet, har ikke noe her å gjøre, for Ånden er herre i huset. Han skal også få overtaket og holde deg og dine lyster i tømme, ja, korsfeste og dempe deg.›»

Et så modig språk kan vi nok ikke alltid føre. Når striden blir riktig hard, må vi heller påkalle Herren med bønn og tårer. Vi vet at vi er fortapt om han trekker hånden sin tilbake, ja, at vi ikke formår noe og ikke har noe annet enn det han gir oss. Men ved ham skal vi likevel få slik makt over synden at vi ikke tjener den, men fremdeles vandrer etter Ånden.

13. Still heller ikke lemmene deres til rådighet for synden, som våpen for urettferdighet. Men fremstill dere selv for Gud som de som av døde er blitt levende, og by deres lemmer fram som rettferdighetens våpen for Gud.

Apostelen fortsetter formaningen sin. Tidligere har han framstilt synden som en hersker, da han sa: «La derfor ikke synden *herske*.» Her framstiller han den

som en kriger, når han formaner oss til ikke å gi den lemmene våre som *våpen*. Synden fører krig mot Gud og rettferdighetens rike for å beholde sitt gamle herredømme eller ta det tilbake. Derfor formaner apostelen: «*Still ikke lemmene deres til rådighet for synden som våpen*» – gi dem ikke, overlat dem ikke til synden.

De som følger synden i dens lyster og lever etter kjødet, overgir lemmene i sitt dødelige legeme som våpen til fienden. Er de en gang blitt omvendt og helliggjort, gjør de seg dermed skyldige i en desto større synd mot den Herre som først kjøpte oss fri med sitt blod, og siden ved sin Ånd rørte og kalte oss til å være hans egne og tjene ham i hellighet og rettferdighet.

Om dette bruker apostelen særlig tankevekkende ord i 1 Kor 6, der han sier: «Dere tilhører ikke lenger dere selv. Dere er dyrt kjøpt!» Og: «Vet dere ikke at deres legemer er Kristi lemmer» og «et tempel for Den Hellige Ånd»? «Ær derfor Gud i deres legeme og i deres ånd, som jo hører Gud til.»

Lemmene deres. Apostelen taler her, som i v. 12, om vårt «dødelige legeme», og derfor nevner han bare legemets «lemmer». Uten tvil gjør han det også for å tegne et tydelig bilde av «våpen». Men når han straks legger til: «Fremstill dere selv for Gud», viser han at vi heller ikke må stille sjelens evner – tankene, kjærligheten, fantasien – til rådighet for synden. For alt vi skal gi Gud, må vi jo ikke gi synden.

Men apostelens formaning er her, som vi så ved v. 12, at selv om vi ikke kan unngå at synden rører seg i oss som onde tanker og lyster, må vi ikke også gjøre det onde med legemets lemmer. Tvert imot skal vi, trass i ondskapen inni oss, fortsatt tale og leve etter Guds ord. Derfor mener han virkelig vårt dødelige legeme og dets lemmer: øyne, ører, tunge, hånd, fot og så videre.

For eksempel: *Øyet ditt* blir lokket av jordens forgjengelige skatter, av en forførende kroppslig skjønnhet eller av verdens tomme prakt og pral. Disse synlige tingene vil da dra deg mot synden. Da gjelder det å flykte fra lysten som stiger opp, og ikke engang la øyet dvele ved det som lokker. Ellers overgir du øyet til synden som et våpen for urettferdighet. Gjennom *øret* kommer det fristelser fra syndig og lokkende tale. Stopper du likevel opp og lytter, gir du synden øret ditt som et våpen for urettferdighet.

Vreden frister deg til å såre medmennesket ditt med *tungen*. Hemmelig nag eller misunnelse frister deg til å baktale din neste når han ikke er til stede, eller sette ut onde rykter om ham og tyde hans ord og gjerninger i verste mening. Gir du tungen frihet i slike fristelser, stiller du den til rådighet for synden som et våpen for urettferdighet.

Når apostelen sier at vi ikke skal stille lemmene våre til rådighet for synden *som våpen for urettferdighet*, antyder han at synden vil bruke lemmene våre til all slags *urettferdighet* i ord og gjerninger, alt som strider mot Guds hellige lov.

Men fremstill dere selv for Gud. Av det foregående, som handlet om «legemet» og «lemmene», kunne noen få den tanken at det var nok å holde det ytre mennesket fromt. For at ingen skal tro det, sier apostelen her uttrykkelig: «Fremstill *dere selv*» – det vil si sjel og legeme med alle indre og ytre krefter – «*for Gud*». Først skal vi gi Gud hjertets frykt, tillit og kjærlighet, og siden all lydighet og tjeneste i gjerning og lidelse.

Ham skal vi gi oss *selv* med alt som er i oss. Ham skal vi også ofre hele livet vårt med alle våre evner. Vi skal ikke unndra oss noe arbeid han vil ha av oss, ingen lidelse og intet kors han legger på oss. For hans skyld skal vi ikke holde livet vårt for kjært. Å, for en nåde at vi får tilhøre Gud, at han vil ha oss som sine egne, at han vil si til en fattig synder: «Mitt barn, gi meg ditt hjerte!»

Som de som av døde er blitt levende. Med ordet *som* peker apostelen igjen på det samme som med ordene: «Slik skal også dere regne dere som døde» (v. 11). Dere var en gang «døde ved deres overtredelser og synder» (Ef 2,1), men er nå «gjort levende med Kristus» og reist opp med ham for å leve for Gud og være døde for synden. Derfor skal dere ikke lenger gi lemmene deres til syndens tjeneste, men alltid fremstille dere selv for Gud som hans egne, og derfor også som hans tjenere.

Og by deres lemmer fram som rettferdighetens våpen for Gud. Når vi allerede har fremstilt oss selv for Gud med alt som er i oss, må vi også by lemmene våre fram som rettferdighetens våpen for Gud. Her ser vi at *den* fromheten ikke er den rette som bare vil gi Gud hjertets indre dyrkelse og ellers holde lemmene borte fra synd, men så blir gående uvirksom i Herrens tjeneste.

Apostelen sier her at vi også skal tjene Gud med vårt ytre menneske, at vi skal «by våre l*emmer* fram som rettferdighetens våpen for Gud». Vi skal ikke bare være fromme og ikke gjøre noe ondt, men også være virksomme og bruke lemmene våre i Herrens tjeneste.

Som *våpen*, sier apostelen. Det antyder at også *vår* Konge fører en krig på jorden, og i den skal lemmene våre tjene som våpen. Og som *rettferdighetens* våpen, sier han. Vår Konge skal «gjøre rett og rettferdighet» på jorden, det vil si fremme alt som er sant, godt og hellig. Til dette skal vi bidra, sier apostelen.

Det kan vi gjøre på mange måter, «etter som enhver har fått en nådegave». Vi skal bruke lemmene våre – øyne, ører, hånd og tunge – ikke bare til det man vanligvis kaller gudstjeneste: å høre og grunne på hans ord, tilbe og bekjenne ham. Vi skal også bruke dem til alt kjærligheten krever i det daglige livet, i hjemmet og i det jordiske arbeidet, slik at vi, drevet av Kristi kjærlighet, gjerne tjener vår neste.

Når du for Herrens skyld arbeider tålmodig og ærlig, eller rundhåndet deler ut av det jordiske godset ditt, da gir du Gud hendene dine som rettferdighetens våpen. Når du for Herrens store nådes skyld gjerne går kjærlighetens ærend, da gir du ham føttene dine. Når du i kjærlighet taler det som er godt og nyttig – enten du formaner, trøster og lærer mennesker i sin alminnelighet, eller tar deg av barn, syke og sørgende – da helliger du Gud tungen din som rettferdighetens våpen.

Ja, når en arbeider på marken eller i verkstedet, eller en fattig tjenestegutt eller tjenestepike, oppmuntret av nåden, gjør arbeidet sitt med troskap og bærer det som er tungt, med tålmodighet, skal de få den oppmuntringen at de ikke bare tjener mennesker, men *Gud selv*. For om alle som i tro og kjærlighet har tjent sin neste for Kristi skyld, på den måten de har kunnet, skal den store, trofaste Herre en dag høytidelig vitne: «*Det gjorde dere mot meg*.»

Hvilken mektig trøst og oppmuntring om vi alltid tenkte på dette! For et salig kall at vi, mens hele verden tjener synden, får ofre livet vårt med alle våre krefter og gaver i den store Herrens tjeneste og ta del i hans hellige krig på jorden! Da blir det en overmåte kjær oppfordring for ånden: «Fremstill dere selv for Gud som de som av døde er blitt levende, og by deres lemmer fram som rettferdighetens våpen for Gud.» Salige er de som virkelig lever slik i troen at både ånden deres og livet deres svarer ja og amen til dette!

14. For synden skal ikke få herske over dere, for dere er ikke under loven, men under nåden.

Med den trøstefulle forsikringen som ligger i dette skriftstedet,

forklarer apostelen hvorfor han kunne formane de troende slik han gjorde i v. 13 og 15. Derfor begynner verset med «for». Samtidig styrker og oppmuntrer han dem som ble nedslått av formaningen når de tenkte på sin egen svakhet og syndens store makt.

Apostelen vil si: «Dere trenger ikke tro at det alltid vil være forgjeves å prøve å slippe unna syndens herredømme og gi dere selv til Gud og hans tjeneste, slik jeg har formant dere. Nei, det skal ikke bli umulig. For så lenge dere er under nåden, skal synden ikke få makt over dere. Dere skal da ha – eller alltid på ny få – krefter til å betvinge den og trofast tjene Herren.»

At verset inneholder en slik *forsikring* og ikke et bud eller et krav, går tydelig fram av selve ordlyden i teksten. Det kan heller ikke bety at apostelen hadde en særlig tillit til de kristne i Roma. Da måtte han ha grunnet forsikringen sin på noe som utmerket nettopp dem. Men apostelen taler her om dem *som er under nåden og ikke under loven*. Det er altså noe som gjelder *alle troende*. «Det er en trøst, et løfte,» sier Melanchthon om dette skriftstedet, ja, «den søteste trøst,» legger han til.

Men legg merke til hvordan denne trøsten lyder! Apostelen sier ikke: Synden skal ikke lenger bo i dere, ikke friste og plage dere. Nei, han sier ikke engang: Synden skal aldri overrumple dere og slå dere over ende. Men han sier: «Synden skal ikke få *herske over dere*» – egentlig «ikke bli *herre* over dere».

Den skal ikke herske slik over dere at dere må ofre den deres tjeneste og deres liv, som tjenere under en herre. Selv om dere lider et tilfeldig nederlag i striden, skal dere reise dere igjen så lenge dere blir under nåden. Dere skal kjempe mot synden på ny og alltid til slutt beholde slagmarken.

For dere er ikke under loven, men under nåden. At dette skal være vilkåret for at synden ikke skal herske over oss, er så underlig, støtende og ubegripelig for den blinde fornuften at mange har vridd seg til alle kanter for å finne en annen mening i teksten enn den de enkle ordene gir.

Hva det betyr *ikke å være under loven, men under nåden*, er så klart for alle som kjenner det av egen erfaring og ved Åndens lys har kommet inn i apostelens talemåte, at de ikke kan begripe at det kan finnes mer enn *én* mening om det. Men selve saken er en så herlig evangelisk sannhet og et så veldig våpen mot dem som ennå lever i den ubrutte innbilningen om sin egen kraft, at disse ikke kan la være å kjempe mot denne ellers så tydelige sannheten.

Den tolkningen man har villet gi ordene, er denne: Med loven menes Det gamle testamentets ordning, som også ofte kalles «loven» i Skriften. (I teksten vår står det riktignok bare «lov», uten artikkel: «dere er jo ikke under lov».) Med nåden menes Det nye testamentets salige tid, sier de. Etter deres mening ville apostelen da si: «Dere er nå ikke under den levittiske lovens dunkelhet. Dere er nå under evangeliets herlige lys, og det må føre med seg større kraft og hellighet enn ‹loven›, Det gamle testamentets ordning.»

Men var dette apostelens mening, ville det følge at synden har hersket over alle Guds hellige i den gamle pakt, mens alle som lever i den nye pakt, er fri fra syndens herredømme bare fordi de har adgang til evangeliets lys. Men vi ser jo det motsatte på alle kanter, for hele verden er slave under synden også i den nye pakts tid. Og dessuten strider det helt mot Skriftens lære at de hellige i den gamle pakts tid var syndens slaver.

Av v. 15 merker vi også at apostelen regnet med å bli forstått på en helt annen måte enn at han siktet til den gamle og den nye pakt, når han sier: «Hva så? Skal vi synde siden vi ikke er under loven, men under nåden?» Av dette merker vi at han bruker ordene lov og nåde i deres egentlige betydning. Han taler om den enkelte sjelens indre forhold til Gud, ikke om den alminnelige ordningen i den nye pakt.

For han kommer med nøyaktig den samme innvendingen som blir reist ennå i dag når noen forkynner den store sannheten at vi ved syndenes forlatelse er fri fra loven, så Gud ikke dømmer oss etter den, men at vi lever under nådepakten, der alle synder blir tilgitt. Da er synden gitt full frihet, mener man. Apostelen reiser her den samme innvendingen som i v. 1, og det viser at han har talt om den samme saken, nemlig om syndsforlatelsens nåde.

Men vil vi se apostelens egen forklaring på hva han mener med ordene «*være under nåden og ikke under loven*», så har han i neste kapittel beskrevet utførlig det salige forholdet som han her bare antyder. I kapittel 7 viser han først eksemplet med den fullkomne friheten fra mannens lov som en hustru får når mannen hennes dør, så hun nå uten synd kan gifte seg med en annen (v. 2–3).

Så legger han til i v. 4: «Mine brødre! Slik *døde* også dere *fra loven* ved Kristi legeme, for at dere skal tilhøre en annen, ham som ble reist opp fra de døde» osv. Og igjen i v. 6: «Men nå er vi *løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under*, slik at vi *tjener* i *Åndens nye vesen*» osv. Spør noen så *hvilken lov* apostelen taler om her, får

han straks svar i det neste verset. Der nevner apostelen uttrykkelig det aller innerste, ja, selve margen i de ti buds lov: «*Du skal ikke begjære!*» Det viser at han ikke taler om den ytre seremoniloven, men om selve den *moralske* loven. Det er også bare ved den moralske loven, de ti bud, at vi lærer å «kjenne synden» (v. 7), slik apostelen sier om loven i kapittel 7. Jødene hentet tvert imot sin trøst og ros fra seremoniloven, nettopp fordi den kunne oppfylles.

Det er altså den *moralske* loven apostelen mener når han sier at de troende er «løst fra loven». Og på hvilken måte, eller i hvilken mening, vi er løst fra loven, lærer vi av teksten vår. Her blir det motsatte av å være under loven kalt å *være*

under nåden. Av dette forstår vi at det betyr: Vi er ikke under *lovens pakt*, lovens *vilkår for salighet*, men under nådepakten, der alt er bare nåde og gave.

Denne friheten har vi både *for Gud* og i *vår egen samvittighet*, når vi virkelig tror denne nåden og friheten og derfor er befridd fra lovens dom og styre i samvittigheten. Om dette sier apostelen: «Dere fikk jo ikke *trelldommens ånd*, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk *barnekårets Ånd* som gjør at vi roper: *Abba, Far!*» (8,15).

Vår frihet fra loven er i *seg selv*, eller *for Gud*, helt fullkommen. Det vil si at det er helt visst og avgjort hos Gud at han aldri vil dømme oss etter loven så lenge vi lever i troen på Kristus, han som «kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss» (Gal 3,13). Men mens vår frihet er helt fullkommen for Gud, er den høyst ufullkommen *hos oss*, i vår *samvittighet*. Troen vår er svak og vaklende, så vi ofte tenker på lovens vilkår og blir forvirret av truslene dens.

Likevel er vi en gang for alle «ved loven død for loven» (Gal 2,19). Og Ånden lyser stadig opp den synden som bor i oss, slår oss ned og døder oss, så vi tar avstand fra vår egen rettferdighet og vantro og finner trøst og fred i Kristus alene. Derfor er vi troende etter Ånden og alltid for Gud «under nåden og ikke under loven».

Og nå sier apostelen at *synden ikke skal herske over dem* som slik lever under nåden og ikke under loven. Dette er jo en underlig forsikring.

Hva er så hemmeligheten ved dette skriftstedet? Hva beror det på at synden ikke skal få herredømme over oss *fordi vi ikke er under loven, men under nåden*? Det grunner seg på to forhold. Den første grunnen ligger i *arten til det hjertet som nåden har født på ny*. Den andre ligger i *Guds hjerte og styre*.

Når en sjel er «ved loven død for loven» og nå lever av nåde alene, har den dermed også fått et nytt hjerte. Det elsker Gud og hans vilje inderlig og hater virkelig synden.

Før gikk den under «lovens trelldomsåk» og trodde ikke denne tilgivelsen, men så Gud som en som truet og var vred for syndenes skyld. Da kunne den ikke av hjertet elske ham og hate synden. Når den tenkte på Guds trusler, kunne den nok engstes over synden sin og lide under den, men ikke i sannhet hate og forbanne den.

Den forholdt seg til synden som en avvist elsker som med sorg river seg løs fra den han elsker, bare fordi faren er streng. Så lenge Gud sto for sjelens øye som den som truet og var vred, kunne den ikke få kjærlighet til ham, eller lyst og glede i ham. Derfor hang kjærligheten dens ved den synden han fordømte. Det er som en åndelig mann med rette har sagt: «Utilgitt synd er elsket; bare tilgitt synd er hatet.»

Men kjærligheten er den mektigste kraften i mennesket. Det jeg elsker, det behersker meg. Så lenge loven regjerer i samvittigheten, går det derfor slik apostelen sier i kapittel 7: «Men synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg.» Når jeg bare ser Gud som en dommer som truer, kan jeg ikke få den kjærligheten til ham og den gleden i ham som alene er vår styrke (Neh 8,10). Dette er det som nærmest forklarer apostelens egne ord, at seieren over synden beror på at vi *ikke er under loven, men under nåden*.

Ellers er saken den samme som apostelen Johannes legger fram når han forklarer hvilket menneske som «ikke kan synde»: «Hver den som er *født av Gud*, gjør ikke synd, fordi *Guds sæd blir i ham*. Han *kan ikke* synde, fordi han er *født av Gud*» (1 Joh 3,9). Den kjærligheten til Herren, den gleden i ham og det hatet til synden som våkner i den sjelen som blir flyttet fra lovens trelldom til nådens rike, er nemlig ikke bare en naturlig gjenkjærlighet. Det er virkelig «Guds sæd» i den gjenfødte, Guds Hellige Ånd, som bor i den troendes hjerte.

Det er bare denne Guds sæd som overvinner, behersker og døder synden. Ja, den gjør til og med at vi «*ikke kan* synde», som Johannes sier. Vi kan ikke trives i synden og kan derfor ikke «by oss fram for den som tjenere». Og så lenge det er slik, har den ikke herredømme (se v. 16). Dette er det første vi må legge merke til for å forstå skriftstedet vårt.

Men her ligger enda en hemmelighet. Når apostelen sier at «synden *ikke skal herske* over dem som ikke er under loven, men under nåden», hviler denne forsikringen på noe mer enn vårt nye, hellige sinn. Den hviler også på *Gud selv*. Hemmeligheten er denne: Når et menneske er «ved loven død for loven» og har all sin trøst i Gud og hans nåde alene, er det i den svake og avhengige barnetilstanden som Gud selv har påtatt seg å svare for.

Apostelen uttaler hemmeligheten når han sier i 2 Kor 12,10: «*For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!*» Når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk. Dette grunner seg nemlig på det Herren hadde sagt med disse ordene: «Min nåde er nok for deg, *for min kraft fullendes i skrøpelighet*» (2 Kor 12,9).

Guds kraft viser seg bare hos de svake. Gud vil ikke gi sin kraft til *de* sterke, de som ennå innbiller seg at de har noen kraft i seg selv. Han gir den bare til dem som med alt sitt strev er blitt til skamme og til intet, og som nå lever av nåde alene.

Men de som er under loven, og som ennå ikke er blitt utmattet og gjort til intet, men tror at de selv kan gjøre noe for å beherske synden, de arbeider ennå i egne krefter. Selv om de ber Gud om hans kraft, strider det mot hans visdom og nådens lover å gi dem den så lenge de innerst inne ennå håper på sin egen kraft, ikke er blitt dødet av loven og ikke lever av bare nåde.

Den som ser overfladisk på et selvfromt menneske, kan synes at også det eier Guds kraft mot synden. Men Herren sier at det bare er en ytre renhet og skjønnhet, lik de kalkede gravene (Matt 23,25–28). Syndens indre makt er ennå ikke blitt åpenbart for det. Ennå kan det håpe på egne krefter og egen årvåkenhet, og derfor har den indre fordervelsen ennå sin ubrutte kraft.

Helt annerledes er det med dem som har gitt opp troen på seg selv og har all sin rettferdighet og styrke i Kristus alene. For slike sjeler som er gjort til intet, disse svake og avhengige barna, har Herren selv omsorg. Dem trøster han og sier: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet.» Dette er det andre forholdet som gjør at apostelen kan forsikre at synden ikke skal herske over dem som ikke er under loven, men under nåden.

Men tenk nå hvilken lærdom dette skriftstedet gir oss! Apostelen sier her uttrykkelig at bare de som *ikke er under loven, men under nåden*, skal være fri fra syndens herredømme. Hvor fremmede for evangeliets sannhet er da ikke de

som tror at de kan fremme helliggjørelsen bare ved formaning og tilskyndelse, uten å spørre om sjelene i samvittigheten er under loven eller under nåden!

Både dette skriftstedet, hele Skriften og all erfaring bekrefter at først når vi er blitt til skamme med alt eget arbeid og har funnet saligheten i Kristus alene, er vi villige og sterke til å tjene Herren og døde synden. Da er vi blitt frigjort fra lovens styre i samvittigheten og lever nå i nåden som i vårt rette livselement.

Hvor fremmede for evangeliets sannhet er ikke de som mener at forkynnelsen av nåden ikke hører med til helliggjørelsen! De vet ikke at en sann helliggjørelse krever frihet fra loven. Ja, de vet ikke at en helliggjørelse som er begynt, kan bli forstyrret av loven dersom den hersker i samvittigheten. Da blir sjelen holdt «under trelldommens åk» og mister den lysten og kraften som beror på troen og gleden i Herren.

Apostelen sier at vi må være fri fra loven i samvittigheten for å seire over synden. Disse mener derimot at vi må være bundet av loven i samvittigheten for å kunne døde synden. Hele verden forstår at et lovløst og kjødelig lettsinn strider mot helliggjørelsen. Men det er svært få som forstår og tenker over at også lov og trellesinn kan døde helliggjørelsen.

Fordi dette er en hemmelighet for fornuften vår, trenger vi særlig å gi akt på den lærdommen apostelen gir oss her: at synden bare kan beherskes når vi ikke er under loven, men under nåden. Vi trenger også formaningen om at vi ikke skal gjøre ende på helliggjørelsen ved loven, men framfor alt ta vare på selve livet, hjertet og kraften i all gudsfrykt, nemlig at Guds nåde får herske i samvittigheten.

De som ikke virkelig lever av denne nåden, men bare hører og vet om den, kan med et kjødelig sinn tyde den som en støtte for synden. Det har ikke apostelen oversett, for han kommer straks etter med en bemerkning om det. Men han tar ikke tilbake selve den store sannheten at en sann helliggjørelse krever at samvittigheten er fri fra loven.

Vi skal nå se hvordan han forebygger at denne sannheten blir misbrukt. Som i v. 1 stiller han her igjen et spørsmål om hva ordene hans betyr, og hva som følger av dem, og sier:

15. Hva så? Skal vi synde siden vi ikke er under loven, men under nåden? Langt derifra!

Hva så? Det vil si: Hva følger av det jeg nå sa, at dere ikke er under loven, men under nåden? Følger det av dette at vi da kan fortsette i synden? Likesom det tilsvarende spørsmålet i v. 1 kan også dette spørsmålet sikte både til en ondsinnet forvrengning og til et lettsindig misbruk av nåden.

Evangeliets fiender kunne si: «Hva? Er vi ikke under loven? Den læren gir jo synden fritt spillerom.» Men også velmenende sjeler kunne misforstå og misbruke apostelens ord, slik at de i lettsindige øyeblikk tok det mindre nøye med synden fordi vi ikke er under loven, men under nåden.

Her merker vi nå tydelig *hvilken lov* apostelen mente da han sa at vi «ikke er under loven» (v. 14). Hadde han ikke talt om den *moralske* loven, de hellige ti bud, hadde det ikke vært noen grunn til spørsmålet i teksten vår.

At vi ikke er under den levittiske seremoniloven eller under Det gamle testamentets ordning som helhet, kan ikke gi grunn til tanken: «Skal vi synde?» Ingen kunne tro at når disse ytre seremoniene ble avskaffet, ble det fritt fram for å bryte de ti bud. Hvilken annen side ved loven apostelen enn hadde hatt i tankene, kunne dette spørsmålet aldri ha oppstått om han ikke hadde talt om vår frihet fra den *moralske loven*.

Men friheten fra denne loven kunne derimot tas som en frihet til å synde. Ja, det ville virkelig vært gitt frihet til å synde dersom friheten fra moralloven innebar at den ikke lenger skal være vår *rettesnor* for hjerte og liv. Men noe slikt lærer ikke Skriften. Vår frihet fra moralloven er, som vist tidligere, bare en frihet fra loven som *vilkår for salighet*. Det vil si frihet fra plikten til selv å oppfylle loven for å bli rettferdiggjort, og frihet fra fordømmelsen for det som mangler i vår lydighet og hellighet.

Men denne friheten henger nøye sammen med vår hellige plikt til å ha loven som *rettesnor for livet*. Og denne plikten er nå ved troen blitt kjær og lett for oss, når vi vet at alle de mangler som henger ved oss, ikke skal fordømme oss. Var loven derimot ikke lenger den hellige rettesnoren for livet vårt, da var det jo gitt frihet til å synde. Men bare tanken på noe slikt er en avskyelig ugudelighet. Apostelen avviser den med det sterkeste uttrykket han har: «*Langt derifra!*» – slik han pleier å avvise slike spottende og ugudelige tanker.

16. Vet dere ikke, at når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under den som dere lyder. Dere blir enten tjenere under synden til død, eller under lydigheten til rettferdighet.

Fordi spørsmålet ga uttrykk for en ugudelig tanke, er svaret også nokså kort og skarpt – så kort at mange har lurt på om dette verset i det hele tatt inneholder et svar på spørsmålet. Apostelen mener her det samme som Kristus sier i Matt 6,24: «*Ingen kan tjene to herrer.*» Det kommer an på hvem dere er tjenere for, vil apostelen si. Og dere er tjenere for den som dere fritt og uten tvang byr dere fram for som tjenere.

Vil dere tjene synden så snart lovens trusler og tvang tas bort, da er dere allerede syndens tjenere. Da er dere «fri fra rettferdigheten» (v. 20) og trenger ikke tjene den eller spørre etter hva Gud vil.

Er dere derimot Guds tjenere, slik at det er blitt deres eget hjertes lyst og behov å tjene ham, da vil dere ikke tjene synden selv om loven ikke truer og tvinger. For trengs det trusler og tvang for at dere skal være fromme, er dere jo ikke rettferdighetens tjenere. Dere er alltid bare tjenere for *den* dere *lyder* fritt og uten tvang. Apostelen sier:

Vet dere ikke. Et vekkende og halvt bebreidende ord. Det ligger også uforstand og uvitenhet i hele spørsmålet: «Skal vi synde siden vi ikke er under loven?» Vet dere ikke, vil apostelen si, at det kommer an på hvordan det står til i hjertet?

Er dere ennå syndens tjenere, kan dere ikke annet enn synde. Er dere derimot blitt «lydige av hjertet» (v. 17), da vil dere ikke synde fordi nåden er så stor. Da

har dere allerede båret dere fram som rettferdighetens tjenere og kan derfor ikke tjene synden. «Vet dere ikke» – jeg appellerer til deres forstand og til det dere vet om helt naturlige forhold.

At når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under – ikke dere selv og ikke noen annen, men bare – **den som dere lyder.** Tillegget «den som dere lyder» sier egentlig det samme som ordene «for å lyde».

Men det skjerper meningen i uttrykket «by seg fram som tjenere for å lyde», for at vi skal tenke over at det her ikke bare er snakk om tanker og ord, men om å gi seg slik inn i sin herres tjeneste at man virkelig «lyder» ham. Man er ikke tjener, trell eller livegen for *den* man bare tilfeldig gjør en tjeneste, men for *den* man *byr seg fram for* som tjener, for å lyde og tjene ham hele tjenestetiden.

Samtidig uttrykker ordene «by seg fram som tjener» en fri og frivillig handling, og den forklares nærmere i v. 17 med ordene «av hjertet er blitt lydige». I det borgerlige samfunn byr ingen seg gjerne fram som trell eller livegen. Og en tjener er heller ikke alltid hengiven mot sin herre, men kan gjøre tjenesten bare for lønnens skyld. Men i det åndelige liv beror tjenesten på *hjertelaget*. Syndens og rettferdighetens tjenere kjennes alltid på hjertelaget og sinnet, ikke på en tvungen tjeneste. Dere er tjenere for *den* dere lyder og tjener.

Dere blir enten tjenere under synden til død, eller under lydigheten til rettferdighet. Apostelen sier at dere er enten syndens tjenere til død eller lydighetens tjenere til rettferdighet, men ikke begges tjenere på én gang. For dere kan ikke av hjertet tjene to herrer som er så forskjellige som «synden» og «lydigheten», men bare den ene av dem.

Uttrykket «lydighetens» tjenere er nokså underlig og uvanlig, men det er ikke uten grunn at apostelen taler slik. For det første er «lydigheten» den beste motsetningen til «synden», fordi synden her er den indre ulydigheten, den ondskapen vi har arvet fra Adam, og som de onde gjerningene siden flyter ut av. Lydigheten er her derimot det lydige sinnet som nåden har født hos en kristen. Apostelen sier i v. 17: «*av hjertet er blitt lydige*», og det peker på denne villige ånden som fødes av nåden.

For det andre er det denne *villige ånden*, eller «lydigheten», som leder de troende til alle gode gjerninger, slik den iboende ondskapen leder syndens tjenere. Derfor sier apostelen «lydighetens» tjenere.

Til død, sier apostelen om syndens tjeneste. Her menes *den evige død*. Den *legemlige* døden er nemlig felles for alle, også for lydighetens tjenere, og den *åndelige* døden er ikke en følge av syndens tjeneste, men årsaken til den. Uttrykket *til død* betyr altså det samme som ordene i v. 23: «Syndens lønn er døden.»

Der ser vi også at motsetningen til «døden» er «evig liv», og det viser enda tydeligere at apostelen taler om den *evige* død. Han vil si: Når du har tjent ut din tid under synden, gir den deg den evige død i lønn – Guds vrede og all den straff den kan føre over deg i evighet.

Til rettferdighet. Når apostelen hadde sagt «tjenere under synden til død», skulle man vente at han også sa «under lydigheten *til liv*». Men det sier han ikke; han sier «under lydigheten *til rettferdighet*». Hva kan det bety?

Her har Herrens Ånd våket over apostelens ord. Selv om det er typisk for Paulus å bruke motsetninger, kunne han likevel ikke sette «til liv» opp mot «til død». Da ville han gitt grunnlag for en falsk mening, nemlig at det evige liv var lønnen for vår lydighet, slik den evige død er syndens lønn. Nei, han sier med omhu i v. 23: «Syndens lønn er døden, men *Guds nådegave* er evig liv» osv.

Ordene «*til rettferdighet*» betyr at lydighetens mål og verk er rettferdighet – rettferdighet i vårt *liv og levnet*. For den rettferdigheten som gjelder for Gud, har vi «ved *den enes* lydighet» (5,19). Meningen er altså at i den nye, villige lydighetens tjeneste formes livet vårt mer og mer i samsvar med Guds bud. Et slikt samsvar kalles her rettferdighet.

Slik har apostelen minnet om hvor den ene og den andre tjenesten fører hen, for å skremme enda mer fra syndens tjeneste og oppmuntre til lydighetens. Men hovedsaken som han holder fram, er denne: *Når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under den som dere lyder.*

Hovedsaken er selve *sinnet*. Enten er det gitt over til synden og dens tjeneste, slik at mennesket hyller og forsvarer den og har bestemt seg for å tjene den. Eller så er det tvert imot grepet av Kristi kjærlighet, elsker Herrens bud og avskyr og forbanner all synd – og det bare på grunn av hjertets nye, helliggjorte sinn, uten noen tanke på lovens trusler og dommer.

Hovedtanken i dette skriftstedet er, som allerede sagt: Alt kommer an på hvem dere tilhører. Er dere lydighetens tjenere, det vil si villige i ånden til å tjene og lyde Gud, da synder dere ikke fordi dere er fri fra loven. Er dere derimot slik at dere nå vil gi dere over til synden på grunn av denne friheten, da er dere syndens tjenere av hjertet og bare utvortes fromme av tvang.

Ut fra formaningene apostelen ga i v. 12 og 13, og dem han gir videre, merker vi nok at de som av hjertet er lydige mot rettferdighetens ord, ikke er så ferdige tjenere ved den villige ånden som nåden har født, at de ikke trenger å bli styrket ved formaninger, advarsler og oppmuntringer. Men *hvem* man er tjener for, stiller apostelen likevel fram som *hovedsaken*. Og svaret på det spørsmålet bygger han helt og holdent på *sinnet*. Han vil ikke gjøre folk til hyklere som bare er utvortes fromme for lovens skyld.

Han mener altså: Tjen den som virkelig er deres herre. For den dere av hjertet byr dere fram for, den dere fritt og uten tvang vil tjene, han er deres herre. Vil dere tjene synden, da er dere fri fra rettferdigheten. Lovens tvang gjør dere ikke til Guds tjenere. Må dere tvinges, da er all deres fromhet allerede falsk.

Etter at apostelen så skarpt har avvist den avskyelige tanken at nåden og friheten fra loven skulle gi lov til å synde, vender han seg nå til de troende i Roma og sier hva han egentlig tenker om dem: at de nå ikke var syndens tjenere, men lydighetens. Han sier:

17. Men Gud være takk at dere som var syndens tjenere, av hjertet er blitt lydige mot den læreform dere er overgitt til.

Men Gud være takk. Med denne lovprisningen av Gud gir apostelen ikke bare uttrykk for sitt eget varme hjerte for sjelene. Han viser særlig to ting. For det

første at det han taler om – at mennesker blir omvendt og forvandlet fra syndens tjenere til Guds lydige barn – var Guds verk og ikke disse menneskenes egen fortjeneste, men *Guds nåde og gave*. For det andre at det var et svært *stort og nådefullt verk* som Gud burde prises for. For å vekke de troendes oppmerksomhet for dette enda mer, minner apostelen om hva de før hadde vært, og sier:

Dere som var syndens tjenere. Når apostelen sier: «Gud være takk at dere … var syndens tjenere», kan han naturligvis ikke takke for selve den syndetjenesten som de troende i Roma før hadde levd i. Vi forstår at han vil si: «Gud være lovet! For dere som *før var* syndens tjenere, *er nå* lydige av hjertet.»

Både med sin glade lovprisning og med denne påminnelsen om deres tidligere syndeliv ville apostelen vekke dem til enda større takknemlighet og kjærlighet til Gud. De hadde vært slike syndens tjenere som de selv visste, og nå var de ved Guds nåde blitt hans lydige barn.

Når apostelen slik tenner de troendes kjærlighet og takknemlighet, vekker han samtidig den rette hellige kraften og avskyen for synden. Da skulle de skjønne hvor uverdig det ville være å synde nå fordi de var under nåden og ikke under loven. Derfor pleier Paulus overalt å minne Kristi menigheter om deres tidligere ulykkelige tilstand, for at det salige livet de nå levde, skulle stå desto høyere for dem (jf. 1 Kor 6,11; Ef 2,1–22; 5,8; Tit 3,3–6).

De troende i Roma hadde vært hedninger. Leser vi bare apostelens beskrivelse av hedningenes unaturlige og avskyelige synder i kapittel 1, og sammenligner det med hva de ble – sjeler som var lydige av hjertet, bøyd og helliggjort av nåden – da forstår vi apostelens utrop: «Gud være takk!»

Men også blant oss, som er født og oppvokst i kristendommens lys og med mange nådefortrinn, bør en virkelig omvendelse til Gud vekke enda større undring over Guds nåde og enda større kjærlighet og takknemlighet. For jo mer som er gitt oss, desto mer skyldig og straffverdig har livet vårt i synden vært. Og likevel har Gud oppsøkt oss med sin nåde, kalt, vekket, opplyst og helliget oss i sin sannhet.

Tenk på dette, alle dere som vet med dere selv at dere har et *liv bak dere* da dere var syndens tjenere, og nå et liv som tross all skrøpelighet likevel har sin egentlige retning mot Kristus og det som behager ham. Før hadde vi vårt liv og vår lyst i synden; nå er den derimot vår største plage, og vi har vårt egentlige liv og vår høyeste lyst i Gud og det som hører ham til.

En slik forandring av selve hjertet er jo ikke vårt eget verk, men bare den Allmektiges skapergjerning. Og den er også den aller største og mest nådefulle av alle hans gjerninger på jorden – begynnelsen til det evige liv. Om vi tenkte rett over dette, ville vi fryde oss og prise Gud, og vi ville kjenne hvor uverdig det ville være om vi nå bød oss fram til å tjene synden fordi vi er under en så stor nåde. Det er også apostelens hensikt når han minner om: «Dere var syndens tjenere.»

Av hjertet er blitt lydige. Legg godt merke til ordene: «*Av hjertet er blitt lydige*.» Her er det som skiller en troende fra en syndens tjener. «*Av hjertet* lydige.» De troendes lydighet er en lydighet *av hjertet*, i motsetning til en lydighet *av tvang*.

Når et uomvendt menneske strever for å bli lydig, er drivkraften alltid egenkjærlighet – enten frykt eller ønsket om å vinne noe – og ikke *hjertet*. At selve hjertet blir vunnet for Gud og hans vilje, det er det store verket som bare nåden får i stand i den nye fødsel.

Jo mer loven driver, truer og tvinger mennesket, desto mer motvillig, vrangt og bittert blir selve hjertet. Jo mer utbruddene forbys og holdes nede, desto mer vekkes lystene eller vreden i hjertet. I kapittel 7 lærer apostelen utførlig at loven virker slik. Derfor sier Herren i Jer 31 om folket under lovpakten: «Jeg måtte *tvinge* dem» (v. 32 etter Luther). Og som motsetning til dette sier han i v. 33 om nådepaktens barn: «Jeg vil gi min lov i deres *sinn* og skrive den i deres *hjerte*.»

At selve hjertet blir bøyd og villig til lydighet mot Gud og til å døde synden, er bare og alene nådens verk.

Når den arme sjelen får se at Gud vil tilgi alt, og at han ikke venter å få noe av oss, men selv vil «gi det han krever», da smelter hjertet over en slik nåde. Det får nå slik lyst til Guds bud at det ikke vil miste ett eneste av dem, men sier i sannhet: «Etter mitt indre menneske slutter jeg meg med *glede* til Guds lov» og «hans bud er søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene».

Tenk nå: Hvordan kan en slik sjel få lyst til å synde *fordi* den ikke er under loven, men under nåden? Når det nettopp er denne nåden som gjør hjertet villig til å lyde Guds lov, hvordan kan da den samme nåden gjøre hjertet villig til å synde? Friheten fra tvangen tar bare bort trellens tvungne tjeneste, ikke den villige tjenerens. Her ser vi sammenhengen. Vers 17 gir et levende eksempel på hva det vil si å «by seg fram som tjener for å lyde». Men om det sier apostelen snart mer.

Den læreform dere er overgitt til. «Læreform» betyr her forbilde, mønster. Apostelen har sett at de troende ble formet etter den læren som nå hadde tatt deres hjerter. Det ser ut som om apostelens uttrykk «den læreform dere er overgitt til» sikter til smeltet metall som blir støpt i former laget til det, eller til et mykt stoff, voks eller bly, som får sin form eller sitt preg etter det det blir støpt i.

Det fremste beviset på sann tro og nåde i hjertet er at vi, mens vi elsker og betrakter Kristi evangelium, også blir helliget og *omdannet* etter den læren det inneholder, så de troende i hele sitt vesen får et *preg* av Kristi sinn og lære. Så snart de fristes til å vike av fra den, møter Herrens Ånd dem med påminnelsen: «Men dere har ikke *lært Kristus* slik å kjenne, så sant dere har hørt om ham og er blitt opplært i ham.»

Også loven er gitt av Gud som en form eller et forbilde («den rette form for kunnskap og sannhet», Rom 2,20). Men i Kristi evangelium finner vi ikke bare bildet levende i Kristi person, sinn og gjerninger, men også selve den kraften som omdanner.

Og når apostelen ikke sier «den læreform dere har *overgitt dere* til», men «den læreform *dere er overgitt* til», peker han igjen på den store sannheten at det er *Guds* verk at vi er blitt troende. Det er Gud som griper mennesket med sin nåde og fører det til den saliggjørende sannheten, så sant det ikke med vilje står Ånden imot. Kristus sier til Faderen: «Du har gitt *meg dem*», «dem som du

har *gitt meg*» (Joh 17). «Ingen kan komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar ham» (Joh 6).

Apostelen har nå vist hva det innebærer å «by seg selv fram for Gud som tjenere» (v. 16): at det er *Guds verk* at vi, frigjort fra loven (v. 14), «av *hjertet* er blitt lydige». Så sier han nå med få ord summen av det han har sagt, og legger til:

18. Og når dere nå er frigjort fra synden, er dere blitt tjenere for rettferdigheten.

Både grunntekstens ord for «frigjort» fra synden og særlig den tydelige sammenhengen – ikke minst motsetningen i v. 20 – viser at den friheten fra synden det her er tale om, er friheten fra syndens *herredømme*: at vi ikke lenger er dens treller. Apostelen har i v. 17 sagt at de «*var* syndens tjenere», men ikke var det lenger, siden de nå var lydige av hjertet. Dette gjentar han og sier: «Dere er nå frigjort fra tjenesten under synden, men da er dere også dermed *blitt tjenere for rettferdigheten*.»

At han setter *rettferdigheten* opp mot synden som den herren de troende nå skal tjene, sier i virkeligheten bare det samme som tjenere «under lydigheten» (v. 16) og «tjenere for Gud» (v. 22). Hovedsaken, som blir framstilt rikere og vakrere med de skiftende uttrykkene, er at det var skjedd en så grunnleggende og avgjørende forandring av hele deres vesen at de nå ikke lenger var syndens tjenere, men Guds og rettferdighetens.

Og dermed var spørsmålet i v. 15 besvart. For når de nå var «tjenere for *Gud*», var det avgjort at de skulle tjene ham og ikke synden. Og når de var «lydige av hjertet», ville de jo ikke tjene synden fordi de ikke var under loven, men under nåden. Ville de tjene synden på grunn av denne friheten, var de jo ikke Guds tjenere *av hjertet*.

Har vi nå forstått selve ordene i teksten, så la oss ta til hjertet de viktige lærdommene den gir oss! Her har vi særlig fått anledning til å merke oss *hvem vi er tjenere for*, synden eller rettferdigheten. Hver og en av oss må være enten det ene eller det andre. Apostelen kjenner ikke til en tredje slags mennesker som skulle være tjenere for *både* synden *og* rettferdigheten. Kristus sier også uttrykkelig: «*Ingen kan tjene to herrer.*» Da burde det bli viktig for oss å få vite *hvem* vi er tjenere for.

Ser vi på alt som blander seg inn i livet vårt, blir vi stadig forvirret og kan ikke skjønne annet enn at vi tjener to herrer. Slik vil også mange gjerne ha det, for å få bli værende i sitt uklare og halve vesen. For de oppriktige sjelene er det derimot den største redsel når det ser ut for dem som om de tjener to herrer.

Det finnes mennesker som ellers er forstandige og til dels fromme, så de holder seg til Guds ord, men som likevel i hjerte og sinn er bundet av verden og avgudenes tjeneste. Av og til vil de også tjene Gud, og de mener at det likevel må være godt og til behag for Gud. Disse vil tjene «to herrer».

Andre ganger sukker de troende bekymret og sier: «Jeg tjener jo ikke Gud alene, men også synden. Ja, det virker som om jeg tjener synden mye mer enn Gud. Og er jeg syndens tjener, venter den evige død meg til slutt. Hvordan skal jeg vite hvem jeg er tjener for?» Hele feilen, grunnen til at både den ene og den

andre er i tvil om dette, er at de dømmer etter eget skjønn og ikke gir nøye akt på Guds ord.

Aller først bør vi da legge merke til at både Kristus og apostelen uttrykkelig sier at vi ikke kan tjene to herrer på én gang. Som sagt ser det ut som om vi tjener to herrer, fordi både godt og ondt rører seg i oss. Hos syndens tjenere rører det seg ofte noe av en god ånd, noe av samvittighetens røst og nådens kall. Og de troende kjenner på sin side mye av den onde ånd i seg, mye av kjødets og verdens påvirkning. Tjener vi da to herrer?

Nei, sier apostelen. Spørsmålet avgjøres ikke av hva ondt eller godt som rører seg i dere, eller som tilfeldig får dere til å gjøre ondt eller godt. Det avgjøres av dette: *Når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under ham*. Selve *hjertet eller sinnet* tilhører alltid bare *én* av to stridende makter. Det sier også Herren når han forklarer hvorfor ingen kan tjene to herrer: «For enten vil han *hate den ene og elske den andre*, eller han vil *holde seg til den ene og forakte den andre*.»

Legg merke til hva Herren sier. Det kommer an på å «elske» eller «hate», å «holde seg til» eller «forakte». Men vi synes jo at nettopp kjærligheten og hatet skifter, og de troende synes ofte at de elsker synden og forakter Gud. Hvordan skal vi da forstå det?

At *den* er syndens tjener som fritt og frekt fortsetter i åpenbare kjødets gjerninger – gjerrighet, utukt, drukkenskap, uærlighet, hat og mer – og som ikke lar seg tukte og formane til omvendelse, men avviser Guds ord, det forstår vi lett. Om slike er Kristi ord klare: «*Hver den som gjør synd, er syndens trell.*» For å «gjøre synd» er nettopp å leve fritt og frivillig i den.

Men når *falske kristne*, som omgås Guds ord og Guds folk, vil forlike Kristus og Belial og tjene både Gud og verden, eller når *svake kristne* kjemper med store fristelser og skrøpeligheter som de selv tar anstøt av, da blir spørsmålet ikke lett.

Legg da merke til hvordan apostelen taler: «Når *dere byr dere fram* for å lyde noen som tjenere, så er dere dermed tjenere under den som dere lyder.» Alt kommer an på hvem dere «*byr dere fram for*», hvem dere er «lydige mot *av hjertet*», hvem dere hyller med selve sinnet – og ikke hvem dere bare tjener tilfeldig eller av tvang. De som *av hjertet ble lydige* mot den læreform de var overgitt til, fikk en helt annen retning på livet. De *hadde vært* syndens tjenere, men *ble* rettferdighetens tjenere.

Den som tjener Gud fordi loven krever og truer, er ikke «lydig *av hjertet*». Den som synder fordi han blir overmannet, mens hjertet elsker Guds lov for nådens skyld, er ikke lydig av hjertet mot synden og derfor ikke «syndens tjener» i apostelens mening. Alt kommer an på *sinnet*, på hvem man hyller (jf. 8,5).

Men når fariseeren er ivrig for loven, ser det ikke da ut som om han elsker det gode? Jo, men bare for sin egen skyld, fordi han venter ære og lønn, ikke for nådens skyld. Han mener tvert imot at nåden er skadelig for helliggjørelsen, og det viser at han ikke selv har erfart nådens kraft.

Derfor er det slik at noen som på en måte er fromme sjeler, likevel ikke er «lydige *av hjertet*». De er ennå ikke blitt fortapt med alt sitt eget arbeid og blitt

salige bare i tilgivelsens nåde. Derfor har de heller ikke fått virkelig kjærlighet til Guds lov eller hat til selve synden.

Men det må ikke forvirre oss at også de som er blitt dødet ved loven og salige i nåden, og som nå etter Ånden elsker rettferdighet inderlig, likevel ofte kjenner at kjødets begjær er så mektige at de blir overrumplet av dem og faller. Fordi de likevel er lydige av hjertet, virkelig elsker rettferdighet og gir seg over til dens tjeneste, er de sannelig ikke syndens tjenere.

Vi må aldri glemme hovedregelen: «*Når dere byr dere fram for å lyde noen som tjenere*, så er dere dermed tjenere under den som dere lyder.» De troende lever hele sitt liv i lydighet mot Kristus, selv om synden hindrer, skjemmer og plager dem.

Men skulle sinnet igjen bli falskt, slik at man på ny gir seg over til å tjene synden og ikke lenger lever ved nådestolen for å få både tilgivelse og kraft mot det onde – skulle man *by seg fram*, by seg fram til å tjene synden og gjøre en ny avtale med den om å følge lystene – da har det ulykkelige skjedd som Peter taler om: «For det som en ligger under for, det er han og blitt trell av» (2 Pet 2,19).

For den som ligger under, den som er *overvunnet*, er ikke den som har lidd visse nederlag i striden, men fortsatt kjemper, men den som har overgitt seg og lagt ned våpnene. Peter sier det også slik: Det er den som «vendte seg bort fra det hellige bud som var overgitt til dem» (v. 21).

Men så lenge man ennå kjemper, og ikke som en lovtrell, men med troens øye på Kristus, er man ikke overvunnet og har ikke gitt seg over til å tjene synden. Slik kommer alt an på *hvem dere lyder*.

Måtte vi ikke glemme dette! Og måtte Gud hjelpe oss alle, så vi, hvor ille det enn ser ut til å gå, beholder det sinnet at vi ikke kan være foruten Guds nåde, og ikke kaster bort den trøsten som alene gir lyst og kraft til det gode. Da vil vi ikke gi oss over til synden for å tjene den. For synden skal ikke få herske over oss, fordi vi ikke er under loven, men under nåden.

19. Jeg taler på menneskelig vis, på grunn av deres kjødelige skrøpelighet. For likesom dere før bød fram lemmene deres til tjeneste for urenheten og lovløsheten som førte til lovløshet – så by nå deres lemmer fram til tjeneste for rettferdigheten – det fører til helliggjørelse.

Apostelens inderlige kjærlighet til sjelene driver ham til å legge framstillingen etter det leserne kan fatte. Når han her sier at han «taler på menneskelig vis», sikter han til at han uttrykker seg ved et bilde hentet fra menneskelige forhold, nemlig forholdet mellom *tjenere og deres herrer* – et bilde som går igjen både før og etter dette stedet. Å gjøre seg forstått ved lignelser fra menneskelivet kaller apostelen å tale «på menneskelig vis» (jf. Gal 3,15).

Særlig uttrykket i v. 18 kunne virke nokså hardt og underlig, for der står det egentlig, etter grunnteksten, «rettferdighetens treller». Noen kunne innvende: «Vi tjener jo rettferdigheten med glade og villige hjerter, ikke som tvungne treller.»

Derfor forklarer apostelen seg straks og sier: «Jeg taler om dette på menneskelig vis for å gjøre meg forstått. Mine ord om friheten fra loven (v. 14) kunne misforstås, som om denne friheten innebar en frihet til å synde (v. 15). Derfor har jeg, fordi deres kjødelige forstand er svak, villet minne dere om et velkjent forhold, trellene i et hus. Jeg har villet si dere at når dere selv frivillig, bare drevet av Guds nåde, byr dere fram for ham som tjenere, da kan det ikke være snakk om at dere skulle tjene synden fordi dere ikke er under loven.

Likesom en trell bare får tjene *den* herren han er tjener for, slik får også dere, som fritt gir dere til å tjene Gud, bare tjene ham og ikke synden. Selv om ånden er villig til å tjene Gud, må tjenesten likevel ikke være vilkårlig og uten regler, men like bestemt og bundet til Herrens ord som en tjeners arbeid er bundet til hans herres påbud.

Var min første framstilling høy og vanskelig å fatte, da jeg lærte at vi er «forenet med Kristus» ved dåpen, at «vårt gamle menneske ble korsfestet med ham», at vi er «begravet» og «reist opp» med ham, så må dere i alle fall forstå denne menneskelige framstillingen. Jeg taler om det velkjente forholdet mellom treller og herrer: Når en trell er kjøpt fri fra en grusom herres tjeneste og nå tilhører den nye, milde herren som har kjøpt ham fri, så må han jo ikke lenger tjene den gamle herren, men vie hele sitt liv til den nye herren som han nå har sin tjeneste og sin lønn hos.»

På grunn av deres kjødelige skrøpelighet. Med kjødets skrøpelighet menes menneskets svake evne til å fatte de guddommelige ting. Den kommer ikke bare av at forstanden er blitt svak etter syndefallet, men også av viljens fordervelse og alt det onde som er i oss.

Apostelen taler ikke om en særlig svakhet i de *romerske* kristnes fatteevne eller opplysning. Han gir dem jo det vitnesbyrd at de var «fylt med all kunnskap» og «i stand til å formane hverandre». Nei, han taler her om en skrøpelighet som finnes hos *alle* mennesker, på alle steder, i alle aldre og på alle trinn av dannelse og lærdom.

Mennesker med stor lærdom og den skarpeste forstand i alle naturlige ting kan ha de største vanskeligheter med å fatte og ta imot det som hører Guds Ånd til. Det er altså en alminnelig skrøpelighet ved kjødet som henger ved alle mennesker.

Derfor må en tro og opplyst forkynner av Ordet prøve å gjøre de åndelige ting forståelige ved lignelser fra velkjente jordiske forhold. Derfor ser vi også at Herren Kristus stadig talte i lignelser, og det har også disiplene hans gjort. Når de åndelige ting blir kledd i treffende bilder, blir de ikke bare lettere å fatte og taler mer levende til følelsen og forestillingsevnen, men de blir også lettere å huske.

Ikke alle har riktignok gaven til å gjøre de himmelske ting tydelige ved hjelp av bilder. Men gid vi alle hadde den kjærligheten at vi søkte sjelenes opplysning og ikke vår egen ære for lærdom – en ære som noen ganger søkes ved å pakke sannheten inn i høye og uklare talemåter! (1 Kor 14,7–12)

For likesom dere før bød fram lemmene deres til tjeneste for urenheten og lovløsheten. Her betegner apostelen hele det tidligere syndelivet til disse

kristne ved å si at de hadde budt fram lemmene sine til tjeneste for *urenheten* og *lovløsheten*. Da må ordene «urenhet» og «lovløshet» her betegne *all synd*, men sett fra *to sider*: for det første som moralsk urenhet, og for det andre som lovløshet.

Ordet «urenhet» kunne ellers betegne en bestemt synd, nemlig ukyskheten (1,24). Men i denne sammenhengen står det sammen med lovløshet. Og ukyskheten er bare *én* av mange lovbrudd, og den er moralsk urenhet nettopp fordi den strider mot loven. Derfor finner vi, som sagt, at urenhet og lovløshet her bare er de to synsvinklene apostelen ser all synd fra: først hva den er i sitt indre vesen, nemlig menneskets moralske urenhet, og deretter hva den er i forhold til Gud og hans lov, nemlig straffverdighet, lovbrudd.

Og de syndene som de troende i Roma hadde budt fram lemmene sine til tjeneste for mens de levde som hedninger, var ikke bare to, men hele den avskyelige rekken av synder som apostelen regner opp i 1,29–31. Slik har også Kristus forklart hva som gjør mennesket urent: ikke bare *én* synd, men alt det onde som kommer fra hjertet: «onde tanker, mord, hor, utukt, tyveri, falskt vitnesbyrd, spott, griskhet, svik, hovmod, uforstand» (Matt 15,19; Mark 7,21–22).

For slike synder og styggedommer i hjertet har de troende i vantroens tid også budt fram sine *lemmer* – øyne, ører, hender, føtter og tunge – «til tjeneste», som apostelen sier her. Synden har vært den herskeren som har hatt lemmene våre som sine slaver, så vi ble tvunget til å tjene den.

På én måte er syndetjenesten fri og frivillig, som apostelen sier: «*Dere bød fram* lemmene deres til tjeneste for synden.» Det betyr ikke bare at mange tjener synden med all lyst og frimodighet. Det kan også sies om de engstelige syndetrellene at de selv byr fram lemmene sine for synden, fordi de ikke vil høre Guds røst og vende helt om, men vil holde seg borte fra Gud og likevel få hjelp mot syndene sine.

Herren sier at den bortkomne sønnen først fikk «sko på føttene» da han kom tilbake til sin far, det vil si en ny evne til å vandre. Disse skoene ble ikke sendt ut til ham i det fremmede landet. Det er altså din egen skyld, din egen frie gjerning, om du tjener synden når du ikke vil vende tilbake til din Far.

Men på en annen måte er syndetjenesten tvungen og ufrivillig, fordi syndetrellen ikke har makt til å rive seg løs fra synden så lenge han holder seg borte fra Gud. Han kan nok av og til velge mellom synder og derfor holde seg fra noen av dem, men det er likevel alltid *synder* han må tjene, og ikke Gud, så lenge det ikke skjer en hel omvendelse.

Og vi ser noen ganger at han ikke har noe valg, men må tjene også synder som forstyrrer og plager ham på det ynkeligste, så han gråter og sørger over sitt harde slaveri og likevel må fortsette med det. Hvor ulykkelig er ikke en slik slave, som nå *må* tjene urenheten og lovløsheten!

Fra den ene urettferdighet til den andre. Slik har noen forstått og oversatt apostelens uttrykk, men i grunnteksten står det bare: *til lovløshet*. Uttrykket betyr det samme som i v. 13, der apostelen advarte de troende mot å stille lemmene sine til rådighet «som våpen for *urettferdighet*», for å få urett i stand. Slik

sier han også her: «Dere bød fram lemmene deres til tjeneste for urenheten og lovløsheten som førte til lovløshet.» *Følgen* av at synden brukte lemmene deres som våpen, ble bare lovbrudd.

Da fulgte, som den gamle oversettelsen antyder, den ene urettferdigheten etter den andre. For det ligger i syndens natur at den alltid drar flere synder etter seg, at den vokser og utvikler seg. Da *Kain* begynte å nære hat i hjertet mot sin bror Abel, fulgte siden mord, falsk trygghet, løgn og fortvilelse. Da *Judas* begynte å gi gjerrigheten frie tøyler, fulgte tyveri, så forherdelse, så han forrådte sin Herre, og til slutt fortvilelse og selvmord. Det er syndens grusomme vei å gå fra det ene trinnet til det neste.

Men apostelens mening er tydelig denne: Arbeidet deres var alltid slik som herren deres var. I urettferdighetens tjeneste arbeidet dere bare for urettferdighet. Slik skal dere også nå i den nye tjenesten bare gjøre det som deres nye Herre elsker, og altså ikke tjene synden. Dere kan ikke tjene to herrer. Apostelen er ennå opptatt med å svare på spørsmålet: «Skal vi synde siden vi ikke er under loven, men under nåden?»

Så by nå deres lemmer fram til tjeneste for rettferdigheten. Som nettopp nevnt går alt ut på at vi ikke skal tjene to herrer. Før, da vi sto i syndens tjeneste, gjorde vi bare det som hørte den til, bare lovbrudd, og tjente ikke rettferdigheten. Slik skal vi nå, da vi står i rettferdighetens tjeneste, bare gjøre det som hører den til, og ikke tjene synden.

Hver kristen skal se på seg selv som en tjener som før var i et annet hus, men nå har flyttet derfra og tatt tjeneste hos en ny herre. Og da følger det jo alltid at han skal tjene sin nye herre og ikke den forrige.

Når vi nå har budt oss fram som tjenere for rettferdigheten, skal vi ikke bare elske den av hjertet, men også by fram lemmene våre til tjeneste for den, så øynene, ørene, tungen, hendene og føttene våre bare tjener rettferdigheten og ikke synden.

Før så og hørte vi gjerne det som hører urenheten og lovløsheten til; nå skal vi derimot bruke øynene og ørene våre til det som er hellig og godt. Før talte vi gjerne tomme og syndige ord; nå skal vi tale det som er godt, sant og oppbyggelig, og så videre. På den måten kan vi «by lemmene våre fram til tjeneste for rettferdigheten».

Det fører til helliggjørelse. Likesom *følgen* av å tjene synden ble lovløshet, blir følgen nå, når de troende tjener rettferdigheten, *helliggjørelse*.

Har vi nå forstått selve ordene i verset, gid vi da også ville tenke over den *formaningen* de inneholder! Når apostelen her taler i formanende tone, skal vi lære av det at her kreves noe mer enn bare å vite og forstå. Vi skal også lære at helliggjørelsen ikke er fullført ved at den sanne nåden er i hjertene våre, at vi er frigjort fra syndens herredømme og nå, «av hjertet blitt lydige», har «budt oss fram som tjenere for rettferdigheten».

For vi skal huske det som all formaning viser: at helliggjørelsens verk stadig skal øves og vokse, ved at den troende stadig gir nøye akt på Ordets og Åndens røst og legger vinn på å by fram alle sjelens og legemets krefter mer og mer til tjeneste for rettferdigheten.

Vi skal altså ikke tenke: «Når min helliggjørelse er Guds verk, har jeg ikke noe med den å gjøre; Ånden skal virke alt.» Visst skal Ånden virke alt, men bare når du hører Ordet og vil gjøre etter det. Ånden skal virke alt, men nettopp slik at han taler til deg gjennom Ordet og indre formaninger, og at du legger vinn på å gjøre etter dem.

For da skal du snart kjenne din ynkelige svakhet og syndens store makt. Det tvinger deg til å rope til Gud om hjelp fra hjertets dyp og bruke nådemidlene for alvor, for å få den kraften du trenger.

Skjer ikke dette, men jeg gir meg over til likegyldighet i den innbilning at Gud *på den måten alene* skal fullføre verket, så jeg ikke trenger å gi akt på formaningen, legge vinn på å følge den, be, bruke Ordet og så videre, da blir den ulykkelige følgen at jeg faller inn i et søvnig, løst og usaltet vesen. Da blir Den Hellige Ånd bedrøvet og må til slutt forlate meg, om jeg ikke vender om.

Er du da benådet med Åndens lys og liv og minnes en tid da du var syndens tjener, må du legge apostelens formaning på hjertet. Du må nå by fram lemmene dine, ja, alle sjelens og legemets krefter, som tjenere for rettferdigheten, og leve den tiden du ennå har igjen på jorden, for ham som har vist deg all denne nåden og kalt deg til sin tjeneste.

Apostelens formaning sier ikke bare at vi skal t*jene vår nåværende Herre*, men også at vi *bare* skal tjene ham og i*kke den forrige*. For når apostelen sier at vi før, i syndens tjeneste, ikke gjorde annet enn «lovløshet», skal vi nå ikke gjøre annet enn det som er rettferdig.

Slik er også de troendes nye, hellige sinn: De tåler i*ngen* synd. Herrens vilje er deres rettesnor i *alle* spørsmål, så alt som strider mot den, er en plage for deres ånd. Men denne hellige og villige ånden støtter apostelen med sin formaning og sier: «Likesom dere før bare tjente synden, slik skal dere også tjene rettferdigheten alene, fordi dere nå er fri fra syndens herredømme.» Det sikter han også til når han legger til:

20. For da dere var syndens tjenere, var dere fri fra rettferdigheten.

Da dere var syndens tjenere, var dere fri fra rettferdigheten. Da gjorde dere ingen tjeneste for den; da tjente dere bare synden. Like helt og fullt skal dere nå tjene rettferdigheten, så dere ikke gjør synden noen tjeneste.

Noen har ment at Paulus sa disse ordene ironisk, rettet mot dem som var tilbøyelige til å tolke friheten fra loven som en frihet til å synde (v. 15). Da skulle apostelen ha ment: Den friheten hadde dere virkelig da dere var syndens tjenere, for da var dere fri fra rettferdigheten. Har dere lyst til det, så bli syndens tjenere igjen – bare ikke prøv å tjene to herrer. Men den tydelige sammenhengen med det som går foran, peker mot den meningen som er nevnt ovenfor.

Apostelen vil ikke si at de hadde vært fri fra *plikten* til å frykte, elske og tjene sin Skaper. Den forpliktelsen hviler på alle mennesker, enten de tenker over det eller ikke, og samvittighetens lov har dessuten overbevist dem om den (1,19–20; 2,14–15). Men apostelen taler om hvordan de i virkeligheten forholdt seg til rettferdighetens krav. De hadde foraktet disse kravene så fullstendig og levd

som om de ikke hadde noe med rettferdigheten å gjøre, som om de ikke hadde noen plikt til å tjene den. I *gjerning* hadde de vært fri fra rettferdigheten.

Og det er en forferdelig frihet. Tenk på hva disse ordene sier: «Fri fra rettferdigheten!» Det er som om apostelen sa at de var fri fra Gud, himmelen og saligheten, og ferdige for helvete. For kan noe være sikrere enn at et menneske som er skilt fra rettferdigheten, også er skilt fra saligheten? Se her, arme menneskebarn, du som vil være fri og ubundet av rettferdighetens lover: Du har din frihet – du er fri fra rettferdigheten. Men tenk også på hva som følger med den! Om det taler apostelen i de neste versene i kapittelet.

Men det som nå følger, skal også vekke de troende fra den lunkenheten som ofte gjør at de ikke er så lykkelige i rettferdighetens tjeneste som de burde være, men av og til blir trette av å døde kjødet og trege i løpet. Apostelen sier:

21. Hva slags frukt høstet dere så den gangen? Slikt som dere nå skammer dere over, for det ender med død.

Selv om kjødet synes synden smaker søtt, så tenk på følgene, vil apostelen si. **Hva slags frukt** fikk dere av den syndetjenesten dere drev før, da dere var fri fra rettferdigheten – av det skammelige livet som dere nå bare rødmer når dere tenker på? Dere fikk jo bare en svært bitter frukt av det, for «det ender med død».

Apostelen legger noe inn i selve spørsmålet som skulle vekke avsky for syndetjenesten, når han minner om at de allerede skammet seg over den. Men selve svaret ligger i ordene: «det ender med død». Syndens tjeneste er i seg selv skammelig og nedverdigende, og til sist fører den til døden.

Apostelen sier: «Slikt som dere *nå* skammer dere over» – det hadde de ikke gjort før. Det ser man også i hele verden: Langt fra å rødme over sitt syndeliv skryter menneskene tvert imot av det, og de skammer seg over en alvorlig gudsfrykt. Men så snart et menneske blir omvendt til Gud, får det et annet sinn og et annet syn på tingene. Da rødmer det av hjertet over hele sitt tidligere liv, og det får avsky for de usle nytelsene det før hadde lyst på.

Men apostelen holder her fram en annen følge av synden, som er enda verre enn skammen. Skammen kan en frekk synder slå fra seg, men den egentlige frukten av synden er enda bitrere: **for det ender med død.** Med «død» menes her den *evige* død. Det ser vi av motsetningen «evig liv» (v. 22), og dessuten er den l*egemlige* døden felles for alle mennesker. Den evige død, Guds evige unåde og straff, er syndens rette lønn (v. 23).

Som sagt kan du kanskje slå skammen fra deg. Men den evige død – den ormen biter verre; den slår du ikke fra deg. Det er frukten syndens treller får av arbeidet sitt. For en helt annen frukt vi har av rettferdighetens tjeneste! Om den sier apostelen:

22. Men nå, når dere er frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, har dere helliggjørelse som frukt, og til slutt evig liv.

Som en fullkommen motsetning til slik det var under syndens tjeneste, sier apostelen, får de som er blitt fri fra synden og er Guds tjenere, først den frukten

her i tiden *at de blir hellige*, og deretter, som enden på det hele, et *evig liv*. Uttrykket **frigjort fra synden** betyr fri fra syndens tjeneste. For det første står det som motsetning til ordene «fri fra rettferdigheten» (v. 20). Dernest forklares det med tillegget «og er blitt tjenere for Gud». Og endelig går det tydelig fram av hele sammenhengen i kapittelet vårt.

Se nå motsetningene! Syndetjenesten førte allerede her i tiden med seg skammelige gjerninger, nedverdigelse og skam. Friheten fra synden og tjenesten under Gud fører derimot med seg *helliggjørelse*. Syndetjenesten hadde den evige død som lønn; tjenesten under Gud ender med det evige liv. Apostelen sier: «Når dere er frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, *har dere … som frukt*.» Det er Åndens frukt, et nytt og hellig vesen – eller, som det står her, «helliggjørelse», så dere blir mer og mer helliggjort.

Og til slutt evig liv. Her ser vi igjen hvor forsiktig apostelen uttrykker seg. Han sier ikke at *lønnen* for den nye, helliggjørende tjenesten er et evig liv, slik han sier om syndens tjeneste: «Syndens lønn er døden». Han bruker ikke den motsetningen som lå naturlig i uttrykket, men sier: «*Enden på det, utgangen*, er evig liv.» Slik sa han også i v. 16: «lydigheten til rettferdighet», og ikke «lydigheten til evig liv», enda han om syndens tjeneste hadde sagt «synden til død».

Så forsiktig er apostelen, for at han ikke skal gi grunn til den tanken at det evige liv er lønn for vår lydighet. At han her virkelig har tenkt på denne falske oppfatningen, ser vi av det neste verset, der han taler om saken med uttrykkelige ord og sier:

23. For syndens lønn er døden, men Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre.

Syndens lønn er døden. Her settes døden igjen opp som motsetning til «evig liv», og av det ser vi at det her menes *den evige død*. Den legemlige døden regnes vanligvis som det største onde i denne verden. Derfor blir også den straffen som venter den ugudelige, kalt *død*, «den annen død» (Åp 21,8). Skriften taler ofte om døden i denne betydningen, som når Herren sier: «Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.» «Og hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø.» Døden er syndens rettferdige gjengjeldelse.

Men det evige liv er ikke en gjengjeldelse for vår lydighet og troskap, for det finnes ingen hellig som fortjener det evige liv. Derfor sier apostelen uttrykkelig: «*Men Guds nådegave er evig liv*.» Disse ordene sier to ting. For det første at den gaven Gud gir oss, *er det evige liv*, en uendelig salighet i himmelen. Han gir ikke mindre til en eneste en av sitt folk, og dette er nok den aller største gaven som noen gang kan gis.

For det andre sier ordene at det evige liv er en *gave*, noe som gis fritt og for ingenting. Det er ingen fortjeneste og ingen gjengjeldelse for noe vi har gjort eller lidd i Kristi etterfølgelse, men en *gave*, en nådegave, som ordet sier.

Nå minner noen her om at den store gaven som fører det evige liv med seg, er Kristus og hans fortjeneste, og at enden på vår forening med ham i troen og vår vandring med ham blir det evige liv. Alt dette er sant, men apostelen taler likevel ikke om det her.

Han vil med vilje få fram at *hele det evige liv er en fri gave*. Han ville ikke engang framstille det som en *følge* av vår tro og vår etterfølgelse av Kristus, for at ingen skulle tenke at det var en slags fortjeneste. Han sier rett ut at det evige liv er *Guds gave*.

Dette framhever han også kraftig i brevet til menigheten i Efesos, når han sier: «For av *nåde* er dere frelst, ved tro. Og dette er *ikke av dere selv, det er Guds gave*. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg» (Ef 2,8–9).

Slik stiller Gud i sitt ord *livet* og *døden* fram for oss. På den ene siden «herlighet og ære og uforgjengelighet», på den andre «vrede og harme, trengsel og angst» (2,7–9). Til den ene eller den andre av disse evige tilstandene skal hvert Adams barn komme til sist.

Det siste verset i kapittelet vårt retter oppmerksomheten mot begge utgangene på vår vandring her på jorden, og det viser grunnene både til en elendighet som aldri tar slutt, og til en evig salighet. Det sier: «*Syndens lønn er døden*, *men Guds nådegave er evig liv* i Kristus Jesus, vår Herre.» La oss tenke nøye over at enden på livet vårt blir enten evig liv eller evig død!

Den *døden* som allerede etter Guds første advarsel skulle bli menneskets straff for å bryte hans bud, består etter Skriften både i *et tap* og i en *pine* som blir lagt på i tillegg. De fortapte skal ikke bare bli skilt fra alt godt, de skal også bli oversvømt av alt som er ondt og forferdelig.

Det høyeste gode for et skapt vesen er å få nyte Guds kjærlighet. Hvor stor blir da ikke straffen å være skilt fra følelsen av denne kjærligheten og tynget av bevisstheten om Guds unåde og vrede! De fordømte skal ikke få det minste tegn på vern eller mildhet fra Gud, men tvert imot erfare alle prøver på hans vrede og unåde.

Etter apostelens fryktelige ord skal de lide straff, «en evig fortapelse borte *fra Herrens åsyn* og fra *hans makts herlighet* … når Herren Jesus åpenbarer seg fra himmelen med sin makts engler. Han kommer med flammende ild og tar hevn over … dem som ikke er lydige mot vår Herre Jesu evangelium» (2 Tess 1,7–9).

Denne straffen skal ramme begge sider ved menneskets vesen, både sjelen og legemet. Den skal samle i seg alt som er forferdelig, både i det som har vært, i det som er nå og i det som kommer.

Det som har vært: De ugudelige skal i minnet kalle fram igjen de syndene de har gjort, det gode de har misbrukt, den nåden de har forspilt, og de falske gledene de lot seg forføre av. *Det som er nå*: Elendigheten deres skal fordobles når de vet om den ære og salighet de rettferdige har, og som de selv nå er skilt fra for evig (se Visd 5). I stedet har de nå djevelen og hans engler som forferdelig selskap, og de er dømt til å tåle deres grusomme tyranni for evig.

Det som kommer: Redselen for at tilstanden deres aldri kan forandres, blir så mye mer uutholdelig fordi de vet at den er evig. Til alt dette kommer raseriet mot Gud, som de skal hate som sin fiende, uten at dette hatet noen gang kan bli mindre eller forandres.

Uten noen tvil skal straffen for de fortapte ha ulike grader. Det har Herren Kristus selv sagt, når han sier at Tyrus og Sidon skal få det tåleligere på dommens dag enn de jødene som så alle hans gjerninger og likevel ikke omvendte

seg. Siden denne straffen er et verk av Guds rettferdighet, kan vi være sikre på at lidelsen skal være fullkomment avpasset etter skylden. Og skylden skal ikke bare måles etter de syndene menneskene har gjort, men også etter hvor mye lys de hadde, og hvor mye bevisst ondskap de har holdt fast ved i sin ubotferdighet.

Når det gjelder syndene, er de alle like i det at de er en krenkelse av den hellige og allmektige Gud. Men i andre henseender er de svært ulike.

For det første er de ulike i seg selv, både når det gjelder ondskapen innvendig og når det gjelder gjerningen. Med rette skiller man mellom synd som er mer eller mindre utført, slik Kristus taler om ulike grader av synd i vrede (Matt 5,22). Kristus gjør også forskjell på budene i Guds lov, når han sier at budet om kjærlighet til Gud er det største og første budet. Derfor må brudd på den første tavlen i Guds lov være de største syndene.

For det andre blir også syndens straffeskyld ulik etter hvor mye kunnskap og lys menneskene har hatt. Det viser Herren når han roper ut sitt ve over byene der han hadde gjort sine fleste mektige gjerninger, og som likevel ikke hadde omvendt seg (Matt 11,21–24). Men den forskjellen i straff som beror på dette, gjelder ikke den delen av straffen som består i *tapet* i den delen blir alle like. Forskjellen ligger bare i de lidelsene som Guds rettferdighet og allmakt legger på hver enkelt.

Noen fullstendigere kunnskap om de fordømtes evige straff enn den visse vekkende ord og bilder i Den hellige skrift gir oss en anelse om, kan vi ikke ha. Og måtte ingen blant oss få en fullstendig kunnskap om den!

Ubotferdige og vantro mennesker har prøvd å slippe unna det Ordet forkynner om *arten* og *varigheten* av de fordømtes straff. Men det ligger likevel noe overmåte fryktelig i slike ord fra den evige sannhets munn som «evig ild» og «en orm som aldri dør». Riktignok betyr ordet *evig* ikke alltid en *endeløs* tid, men iblant bare *en svært lang* tid. Derfor skal vi legge merke til andre forhold som forklarer hva ordet betyr i dette spørsmålet.

La oss bare tenke over dette: Herren Kristus har tre ganger i én og samme tale gjentatt de skremmende ordene: «*hvor deres orm aldri dør og ilden ikke slokner*» (Mark 9,43–48). Hvordan man enn vil tolke uttrykkene om den evige *ild*, kan disse ordene fra sannhetens munn ikke bety noe mindre enn slike lidelser som et naturlig legeme erfarer av naturlig ild.

Men den naturlige ilden fortærer det den brenner, og slokner så. Da må «en ild som aldri slokner», bety at de fordømtes lidelse aldri skal ta slutt. Guds rettferdighet og allmakt skal sørge for at de ulykkelige skal lide hans vrede uten ende.

Uttrykket «hvor deres orm aldri dør» peker likeledes på at pinen er uendelig. Som en ild slokner når det ikke er mer å brenne, dør også ormen når det den levde av, er fortært. Men her sier Kristus at denne ormen aldri dør, og med det sier han at den fortapte aldri skal slutte å lide.

Videre sier Skriften at Guds fiender skal kastes i «ildsjøen som brenner med svovel». En sjø med sine bølger betegner hvor mye kval og lidelse som skal skylle over Guds fiender. Men for en forferdelig antydning at denne sjøen ikke er av

vann, men av flytende ild, og at svovel blir nevnt, et stoff som brenner uten stans!

Til de gjentatte ordene om «ormen som aldri dør og ilden som ikke slokner», føyer Herren også til som grunn og forklaring: «For hver og en skal saltes med ild, og hvert offer skal saltes med salt.» Med dette er enhver tanke på tilintetgjørelse eller en senere forløsning til salighet utelukket. Etter den levittiske loven skulle de slaktede offerdyrene saltes med et salt som ble kalt «saltet som hører til din Guds pakt». Saltet er et bilde på uforgjengelighet, og i denne bruken i offertjenesten betydde det at Guds pakt med de troende står fast.

Men nå sier Herren her at hvert offer for hans rettferdighet skal «saltes med ild». Hver fordømt synder skal holdes uforgjengelig av selve ilden, så han gjennom hele evigheten kan utstå de straffene som er bestemt for ham. Derfor sies det her at «han skal saltes med ild». Guds rettferdige hevn skal gjøre vredens barn udødelige i elendigheten, så den like lite skal ta slutt som de rettferdiges salighet.

Den hellige skrift inneholder altså, dels i uttrykkelige ord og dels i bilder, den forferdelige sannheten at de fordømtes straff skal vare evig og uten ende, og at det er festet et stort svelg mellom de fordømtes sted og de saliges himmel, så ingen kan komme fra det ene stedet til det andre.

At dette er vanskelig for oss å fatte og tro, har flere årsaker. For det første kommer det av at følelsene våre ikke tåler tanken på det. Og nå for tiden er særlig noen mennesker så avhengige av følelsene sine at det er de som bestemmer hva de tror.

For det andre kommer det av at vi aldri rett kan fatte eller tenke over *Guds storhet*, eller hva det vil si at et menneske forakter og krenker den store og majestetiske Skaperen. Vårt falne, ugudelige hjerte regner Gud for ingenting, og å synde mot Gud er en liten ting for oss. Derfor kan vi ikke begripe at synd mot Gud fortjener evig straff.

Til dette hører også at vi aldri fatter eller tenker over hvor stor den forsoningen er som Gud har gitt verden i sin evige Sønns død. Ved den trenger ingen å gå fortapt for sine synders skyld, om han bare hyller Sønnen. Men den som har «trådt Guds Sønn under føtter», gjør seg skyldig i en brøde som går over alle våre tanker. Derfor skal heller ingen hedning dømmes til slike straffer som de ubotferdige kristne skal lide.

Endelig kommer tvilen i dette spørsmålet også av den gamle bedragerens mektige virksomhet. Han som sa til kvinnen: «Dere kommer slett ikke til å dø!», fyller fortsatt verden med den samme tanken. Derfor finnes det mennesker som ellers tror Skriften og ser at Herren Kristus selv har talt om de evige straffene med så mange uttrykkelige ord, men som likevel forakter det han sier om dette, og mener at det strider mot Guds barmhjertighet.

Den gamle slangen skjuler nå for dem det som alle Guds gjerninger ellers skulle vise: at Gud må være like stor i sin rettferdighet som i sin barmhjertighet. For han som så overmåte nådig tar imot alle som søker nåde, og tilgir dem alle deres synder og overtredelser, vil også vise sin straffende rettferdighet og makt på sine fiender. Dette prøver fienden å skjule.

Derfor tviler likevel mange på at den kommende straffen er uendelig, mens alle mennesker tror at de saliges tilstand skal bli evig. Men tenk alvorlig over at den samme Herren som har vunnet den evige salighet og lover den til de troende, også har forkynt at straffen for dem som forakter ham, skal bli evig. Og han bruker nøyaktig de samme ordene om at fordømmelsen er uendelig, som om at saligheten er det, når han sier: «Og disse skal gå bort til evig pine, men de rettferdige til evig liv» (Matt 25,46).

Hvordan skal de troende, i tiden eller i evigheten, noen gang kunne prise Guds store nåde nok for at de er blitt ført ut av vantroens mørke og har lært å kjenne den tilflukten vi får tilbudt i Kristi evangelium? Nå kan de med fryd vente på Guds Sønn fra himlene, han som frir oss fra vreden som kommer! Lovet være hans navn! Han sier uttrykkelig: «Den som hører mitt ord og tror ham som har sendt meg, *han har evig liv. Han kommer ikke til dom*, men er gått over fra døden til livet.»

Evig liv. Hva slags salighet og herlighet Guds folk skal få på den dagen da Herren kommer for å vise seg herlig i sine hellige, kan vi ikke danne oss noe klart bilde av her i tiden. Johannes sier: «Det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli! Vi vet at når han åpenbares, *da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er*.»

Slik vi har det nå, ser vi Herrens herlighet bare som i et speil, men blir likevel forvandlet til det samme bildet, fra herlighet til herlighet, av Herrens Ånd. Fordi vi nå bare ser som i et speil, i en gåte, skjer forvandlingen vår også bare gradvis og litt etter litt. Men når vi får se «ansikt til ansikt» og «kjenne fullt ut, likesom vi selv er fullt ut kjent», da skal bildet med ett bli gjort fullkomment.

De troendes salighet skal bestå i en klar kunnskap om Gud og hans hemmeligheter, en full og uforstyrret følelse av hans kjærlighet, en ubegripelig trøst og salighet i sjelen og en fullkommen enhet og harmoni mellom legeme og ånd. De troendes salighet skal altså være en forening av alt som kan glede og fryde et helliggjort sinn.

Alt dette skal vi få, ikke etter hvor mye et skapt vesen evner å ta imot, men etter hvor mye den allmektige Gud evner å gjøre sine barn salige, og etter det Kristi *person* og *fortjeneste* er verdt. For de skal få denne saligheten bare i kraft av at de er forent med ham som har kjøpt denne saligheten til dem med sitt blod.

Derfor kan vi bare fatte så mye av høyheten, herligheten og rikdommen i den saligheten han vil gi sitt folk, som vi kan fatte av vår Frelsers høyhet, majestet og herlighet – bare med den forskjellen som er mellom Skaperen selv og hans skapninger.

Skriften taler om en fylde av tilfredshet, «fylde av glede» og «livsalighet ved din høyre hånd i evighet». Den taler om «rettferdighetens *krans*», «livets *krone*» og om å få «sitte med meg på min trone, likesom jeg òg har seiret og har satt meg med min Far på hans trone». Det er høye og underfulle antydninger om den likheten med Kristus som skal komme når vi får se ham som han er. «Salige er de som er innbudt til Lammets bryllupsmåltid!»

Og denne saligheten skal være *evig og uten ende*. For Gud gir denne saligheten på et overnaturlig grunnlag, og dermed på et grunnlag som er fritt for alle de

forandringene naturen er utsatt for. Slik var det ikke med Adams lykke i paradiset; den sto på et naturlig grunnlag og kunne derfor forandres.

Himmelens salighet skal være evig, for Gud vil ikke gi den som lønn til dagarbeidere, men som arv til barn – en arv som ikke avhenger av noe annet. Herren Kristus sier: «Trellen blir ikke i huset til evig tid. Sønnen blir der til evig tid.» Gud vil gi det evige liv som en gave, en foræring – det vil si som en gave som aldri blir tatt tilbake. Dette ligger også i apostelens ord: «Guds *nådegave* er evig liv.»

Ingen av de årsakene som fører til forandring, skal ha rom i himmelen. Ikke naturens forgjengelighet, for den skal være oppslukt av uforgjengeligheten og livet. Ikke synden, for den skal være fullstendig borte. Ikke Satans fristelser, for han skal ikke slippe inn der. Kort sagt: Gud har både skapt og gjenløst mennesket til *evig* liv. Og siden det er Gud, den evige, som både har gjort og sagt det, skal saligheten vår ikke ta slutt før Gud slutter å være Gud. «*Guds* nådegave er evig liv.»

I Kristus Jesus, vår Herre. Det evige liv er en fri gave for vår del, for det har ikke kostet oss noe. Vi har ikke vunnet eller fortjent livet. Men denne gaven, som vi får for ingenting, har kostet Kristus Jesus svært mye.

Bare ved ham er det skjedd forsoning mellom Gud og mennesket. Freden er stiftet, samfunnet er gjenopprettet, og den evige salighet er gitt oss. De minste så vel som de største gavene får vi bare ved ham. Faderen ga ham til oss som en forsoning. Og han som har betalt løsepengene og vunnet den evige nåde for oss, har også som vår hyrde og frelsens høvding gjort oss delaktige i denne nåden her i tiden.

Slik taler han til Faderen: «Herliggjør din Sønn for at din Sønn kan herliggjøre deg, likesom *du har gitt ham makt over alt kjød*, for at han *skal gi evig liv* til alle dem som du har gitt ham.» Og igjen sier han: «Mine får hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og *jeg gir* dem evig liv.»

Vår Herre, legger apostelen til. De kristne bør alltid huske og tenke over at Jesus Kristus er deres Herre, som har kjøpt dem fri fra syndens og djevelens makt, for at de skal være hans egne og tjene og ære ham som sin rette Herre både i tiden og i evigheten. Han som hvert kne skal bøye seg for, og som vi alle skal stå fram for ved hans domstol, er Herre over både levende og døde. Det er dette ordene i dette skriftstedet inneholder.

Det er en merkelig likhet mellom måten apostelen avslutter læren om *rettferdiggjørelsen* på i siste vers i forrige kapittel, og måten han her avslutter læren om *helliggjørelsen* på. Der sa han at «nåden skal herske ved rettferdighet til evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre», og her sier han at «Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre». Alt er av nåde, alt er en fri gave, alt er gitt oss ved og i ham som ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse (4,25). «Gud være takk for sin usigelige gave!»

Slik har apostelen i dette kapittelet satt et vern om den store læren om vår *rettferdiggjørelse av nåde, uten gjerninger*, både mot fiendtlige anklager og mot den lettsindige misforståelsen at denne læren skulle gi støtte til å fortsette å leve i synd. Han har vist at nettopp i rettferdiggjørelsen ved troen ligger også den eneste grunnen, ja, den levende roten og kraften til en sann helliggjørelse.

For ved denne troen kommer vi i det inderligste samfunn med Kristus. Til dette er også dåpen et ytre middel, for i den blir vi ikledd Kristus med all hans fortjeneste og blir «sammenvokst» med ham ved en død og en oppstandelse som er lik hans. Ved dette samfunnet med ham har vi hans Ånd i hjertet. Da står vi ikke bare i hans pakt og i hans tjeneste, men er også «av hjertet blitt lydige», glade og villige til å leve for ham og med ham og ikke lenger tjene synden.

Nåden godtar så langt fra synden at synden tvert imot ikke skal herske over oss når vi er «under nåden». Bare da har vi den villige ånd og frihet fra syndens herredømme, og bare da gir Herren oss sin kraft, som er mektig i de svake.

Men selv om vi står i nåden, trenger vi likevel stadig oppmuntring og formaning. Derfor har apostelen også gitt oss det her, og til sist har han vist oss fruktene både av syndens og av rettferdighetens tjeneste. Fruktene av syndens tjeneste er først et *skammelig liv* og deretter *den evige død*. Fruktene av rettferdighetens tjeneste er derimot først *helliggjørelse* og deretter *evig liv*.

Men alt dette gode har vi bare «i eller ved Kristus Jesus, vår Herre». Slik har apostelen klart lagt fram den guddommelige læren. Måtte Herren selv også gi oss den nåde at vi ikke bare vet og forstår dette, men også eier det i levende erfaring og øvelse. Da skal vi visselig til sist få evig liv. Amen.

Kapittel 7

Innholdet kan deles i tre deler. Den første handler om de troendes frihet fra loven (v. 1–6), den andre om lovens virkning der den angriper ondskapen i det indre (v. 7–13), og den tredje om striden mellom Ånden og kjødet (v. 14–25).

I det forrige kapittelet var apostelen opptatt med å vise at nåden ikke godtar synd. Der uttalte han blant annet sin visshet om at synden ikke skal herske over de troende, fordi de «ikke er under loven, men under nåden» (6,14). I dette kapittelet vender han nå tilbake til dette emnet. Han tar for seg både *selve friheten fra loven* og hvordan den kommer i stand, og *hva den fører til og virker*: at vi blir i stand til å tjene Gud i ånd og sannhet.

Når apostelen her lærer at sann gudsfrykt krever frihet fra loven, kunne det se ut som om han gjorde loven til noe ondt, en kilde til synd. Jf. v. 5, der han taler om «de syndige lystene» som «ble vekket ved loven». Dette gir ham grunn til å forklare på ny at loven er god og hellig. Han viser at loven bare kaller fram og avslører en ondskap som allerede bodde i mennesket.

Slik kommer apostelen til å forklare det arbeidet loven gjør, og den nytten den har, når et menneske blir omvendt. Samtidig viser han at loven, med alt sitt lys, sin makt, sine bud og trusler, slett ikke makter å hemme og utrydde synden. Tvert imot setter den all ondskapen i menneskenaturen i bevegelse, og slik ødelegger og dreper den mennesket. Dette er tankegangen i de første 13 versene.

I sammenheng med denne skildringen av syndens makt der loven hersker, går apostelen også i gang med å beskrive *menneskenaturens fordervelse* i sin alminnelighet, også hos de gjenfødte. Da han i det forrige kapittelet beskrev de troende som «døde fra synden», lot han dem likevel med sine alvorlige formaninger tydelig forstå at de riktignok ikke lenger skulle tjene synden, men at de ikke var helt fri fra den og stadig var utsatt for fristelser.

Dette gjentar han nå uttrykkelig. Han forteller levende om sine egne erfaringer av syndens makt, enda han hadde en villig ånd og etter sitt indre menneske «sluttet seg med glede til Guds lov». Ved å beskrive sin indre strid mot synden, og hvordan han selv led nederlag overfor lovens bud, viser han hvor nødvendig det er å være fri fra lovens vilkår for frelse, siden den gamle naturen stadig er virksom også i et troende menneske (v. 14–25).

I de første seks versene forklarer apostelen altså *de troendes frihet fra loven*: hvordan den kommer i stand, og hva den fører til og virker. Han viser at frihet fra loven bare kommer i stand ved at mennesket dør eller blir dødet. Han sier:

1. Eller vet dere ikke, brødre – jeg taler jo til slike som kjenner loven – at loven hersker over mennesket bare så lenge det lever?

Eller vet dere ikke, brødre? Apostelen begynner med et spørsmål i en bebreidende tone for å vekke oppmerksomhet og ettertanke. Han skal nå legge fram et viktig trekk ved friheten fra loven: at den bare kommer i stand ved å *dø* eller *bli dødet* (v. 4). Dette må vi tenke nøye over for virkelig å kunne *tro* og *forstå* denne friheten.

For den menneskelige vantroen er det urimelig at vi skal være fri fra lovens vilkår og dommer. Nei, sier menneskehjertet, «fri fra loven» kan jeg ikke være, jeg som alltid kjenner lovens krav og dommer i mitt hjerte. Var jeg fri fra loven, da var jeg salig, da hadde jeg ingen synd for Gud. Var jeg viss på at Gud ikke dømmer meg etter loven, da var jeg like viss på hans nåde som de salige i himmelen er. Nei, det er for mye. Slik taler vårt vantro hjerte.

Nå kommer apostelen her og sier: Kjære brødre, nettopp så fri fra lovens dommer og vilkår er dere, for dere er *døde* fra den og forent med den Oppstandne. Dere er like fri som de salige i himmelen, ja, så fri som om det aldri var gitt oss noen lov, verken ett eller ti bud.

Denne friheten har kommet i stand ved at dere er *døde*, døde fra loven og levende i et nytt forhold, som i en helt ny verden. Slik legger apostelen en fast grunn for vår trøst når han sier at vi er «*døde* fra loven», eller at «loven hersker over mennesket bare så lenge det *lever*».

På den andre siden finnes det lettsindige mennesker som altfor fort og lett tar trøsten til seg uten virkelig å eie den. Om slike sier Luther at de «bare tar skummet av evangeliet og aldri har drukket av den sterke vinen». Slike kan med et verdslig sinn stemme i og si: «Hør, vi er fri fra loven! Trenger vi da å bry oss om loven? Den kan jo ingen holde.»

Til slike kommer apostelen i dette kapittelet og sier: «Nei, vent! Det er ikke min mening at *alle* mennesker er fri fra loven. Det kommer an på om du er blitt dødet fra den. Du kan ikke løse deg selv.

Ikke enhver kvinne er fri fra mannens lov. Bare et dødsfall kan løse henne. Vet dere ikke, kjære brødre, hvordan det er med loven – *jeg taler jo til slike som kjenner loven*? Jeg taler ikke til blinde hedninger, men til dem som er blitt undervist om Herrens lov og rett. Vet dere ikke *at loven hersker over mennesket bare så lenge det lever*?»

Dette gjelder loven i sin alminnelighet.

Det apostelen sa i 6,7: «For den som er død, er rettferdiggjort fra synden» – han synder ikke mer – passer nøyaktig på vårt forhold til loven. Den døde har ingen lov over seg. Loven hersker over mennesket bare så lenge det lever, verken lenger eller kortere.

Nå forklarer apostelen forholdet nærmere med et eksempel. Han sier:

2–3. For den gifte kvinne er ved loven bundet til mannen sin så lenge han lever. Men dersom mannen dør, er hun løst fra loven som bandt henne til mannen. Derfor skal hun kalles en horkvinne dersom hun, mens mannen ennå lever, blir en annen manns kone. Men dersom mannen dør, er hun fri fra loven, og er ingen horkvinne om hun gifter seg med en annen mann.

Med dette eksempelet vil apostelen slå fast at vi bare kan bli fri fra loven ved *død*, og at loven bare hersker over mennesket «så lenge det lever».

Apostelen har valgt dette eksempelet fra ekteskapet for å gi de troende i Roma et bilde av den «store hemmeligheten» (Ef 5,32): *menighetens forening med Kristus*, lik *brudens forening med sin mann*. Dette går Paulus nærmere inn på i v. 4.

Av disse ordene lærer vi altså at vi bare blir fri fra loven ved en bestemt *død*. Vi ser av dette hvor falskt og urett det er å innbille seg at man eier nåden i Kristus, når man ikke er blitt «død fra loven», men fremdeles nærer håp om at det å holde lovens bud skal hjelpe en fram til rettferdighet og salighet. Mange ser på nåden som en hjelp der vår egen rettferdighet ikke strekker til. De mener at de dermed tror på Kristus, mens de tvert imot driver åndelig ekteskapsbrudd.

Så lenge mannen lever, er kvinnen bundet ved mannens lov og kan med rette dømmes for hor dersom hun forener seg med en annen mann. På samme måte er det åndelig utroskap å tro på rettferdiggjørelse ved loven og samtidig mene at man har nåden i Kristus.

Blander man det slik sammen, svikter man sine forpliktelser overfor loven, som man må oppfylle *helt og fullt* dersom man skal bli rettferdig ved den (Gal 3,10).

Nåden og friheten fra lovens dom hører et helt annet folk til, nemlig dem som er døde fra loven og søker all sin rettferdighet i den Oppstandne alene.

Den formørkede verden vet ikke at det finnes to vidt atskilte åndelige riker, to pakter (Gal 4,24), to atskilte veier til rettferdighet og salighet: *lovens* og *nådens*, *gjerningenes* og *troens*. I Rom 10,5 og 10,6 kaller apostelen disse to veiene *rettferdigheten av loven* og *rettferdigheten av troen*, og der forteller han oss også hva forskjellen mellom dem består i.

I Gal 4 sammenligner han de to veiene med de to sønnene i Abrahams hus, *trellkvinnens sønn* og *den frie kvinnes sønn*. I Hebr 12 betegner han dem med de to betydningsfulle fjellene *Sinai* og *Sion*. Og i Rom 4,4–5 omtaler han dem enkelt og likefram når han sier: «Den *som har gjerninger*, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot *som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige*, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.»

I Matt 20 sier Kristus at den som så på sitt eget arbeid, ikke fikk noen nådegave, mens den som overlot seg til husbondens godhet, fikk alt av nåde. I Gal 3,10 taler Paulus sterkt mot de *gjerningskristne* som innbiller seg at de er under nåden. Han sier: «For alle de som holder seg til lovgjerninger, *er under*

forbannelse, for det er skrevet: Forbannet er hver den som ikke holder fast ved *alt* det som står skrevet i lovens bok, *slik at han gjør det*.» Det vil si: Under loven må man enten *oppfylle alt* eller være forbannet.

Å håpe på nåde mens man ennå lever under loven, er en ulykkelig villfarelse. Den faller inn under samme dom som rammer den hustru som innlater seg med en annen mann mens ektemannen hennes lever.

For det andre lærer vi her at det mennesket som er blitt dødet fra loven og forent med Kristus, har *den fullkomne frihet* fra lovens dommer. Det er like fritt som kvinnen er når mannen er død og ekteskapsbåndet oppløst, så hun nå uten synd kan gifte seg med en annen mann. Like lite som den døde og begravede mannen har noen rett eller makt over kvinnen, like lite kan lovens vilkår og dommer ramme den kristne som lever i troens forening med Kristus. Loven kan verken rettferdiggjøre eller fordømme et slikt menneske.

Dette anvender apostelen når han nå legger til:

4. Mine brødre! Slik døde også dere fra loven ved Kristi legeme, for at dere skal tilhøre en annen, ham som ble reist opp fra de døde, så vi kan bære frukt for Gud.

I bildet var det mannen som døde, mens kvinnen fortsatte å leve, så hun kunne forenes med en annen. Men når apostelen her taler om selve saken, må han si: «Dere døde fra loven», for å bli rett forstått.

At han nettopp sier: «Dere døde fra loven», og ikke: «Loven er død for dere», viser at han her taler om det som skjer i oss ved troen. Han taler ikke om det som skjedde i Kristi død, da han kjøpte oss fri fra lovens forbannelse (Gal 3,13), selv om denne forløsningen er grunnen til den friheten som kommer i stand ved troen. Av dette følger at det er ved å *dø* eller *bli dødet* fra loven at vi er fri fra dens pakt – ikke ved noe vi selv foretar oss.

Døde fra loven. Hvordan dette går til, finner vi når vi ser på ordene «ved Kristi legeme». Men først vil vi igjen forvisse oss om *hvilken lov* apostelen mener her.

Som nevnt tidligere vil de vantro regne med at det er tale om den loven som var gitt særskilt til jødene. Men apostelen har ikke tenkt på den. Han har tenkt på den loven som *alle* hans trosbrødre en gang hadde vært fanget under, den *moralske* loven, de ti buds lov. Det ser vi av at han i v. 7 uttrykkelig nevner et av budene: «Du skal ikke begjære!» Det er ikke bare et av de ti bud, men i langt høyere grad et åndelig bud, rettet dypt inn mot det indre menneske. Den levittiske loven inneholdt derimot bare «ytre forskrifter».

Når apostelen senere i v. 9–13 sier: «Da budet kom, våknet synden til live», at budet ble til død for ham, og at synden ved budet skulle «bli overmåte syndig», så husker vi at dette aldri skjer ved de levittiske forskriftene. De kunne tvert imot lett oppfylles, og derfor gjorde de ikke en fariseer til synder, men snarere det motsatte.

Når apostelen dessuten i v. 22 sier: «For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov», da er det helt avgjort at han taler om den loven som gjelder for jøder så vel som for hedninger. Det er den loven som har sine

gjerninger skrevet i alle menneskers hjerter, *Guds* lov i den videste betydning, enten den blir åpenbart i samvittighetens følelse av rett og urett, eller den er skrevet med Guds finger på de to steintavlene.

Alle som apostelen skriver til, hadde før sin omvendelse stått under denne lovens vilkår for frelse. De som var omvendt fra hedenskapet, hadde derimot aldri vært under den jødiske seremoniloven. Apostelen taler altså her og gjennom hele kapittelet om den moralske loven.

Men tales det her om den moralske loven slik den daglig og stadig anklager oss, da er dette en merkelig lære.

Er vi troende fri fra denne loven, hva betyr da denne friheten? *Hvordan* og på hvilken måte er vi fri? Skal lovens bud ikke lenger være en rettesnor for oss? Gud bevare oss fra den tanken! Herren Kristus sier selv: «Dere må ikke tro at jeg er kommet for å oppheve loven» (Matt 5,17), og videre i Bergprekenen gir han den dypeste forklaringen av lovens bud. Senere bruker apostlene i sine brev lovens bud som rettesnor for de troendes liv (Rom 13,8–10; Gal 5,14; Jak 2,8; 1 Joh 2,7 m.fl.).

Nei, meningen er det apostelen selv forklarer: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens *forbannelse*» (Gal 3,13). Kristus har frigjort «alle dem som av *frykt for døden* var i trelldom hele sin livstid» (Hebr 2,15). Vi er altså fri fra «lovens forbannelse» og «frykt for døden». Vi er befridd fra *lovens pakt*, det vil si fra lovens vilkår for frelse.

På grunn av denne friheten skal Gud ikke dømme oss etter loven når vi ved troen er forent med hans Sønn og rettferdiggjort ved hans lydighet. Gud skal aldri fordømme oss for alle de mangler, feil og synder som stadig henger ved oss. Han skal straffe og tukte oss her i tiden, men alltid holde oss i en evig nåde.

Med denne friheten har loven ingen domsrett over de troende. Skal noen få det evige liv ved loven, må han være fullkomment lydig mot den og oppfylle den helt. Alle mennesker er av naturen under den pakten Gud sluttet med Adam, der synd fører til død. Fra denne pakten, som ble stadfestet på ny ved Sinai, blir vi bare befridd ved å bli forent med Kristus, den nye paktens hode. Ved ham er vi like fri fra den gamle pakten som en kvinne er fri fra sin avdøde manns lov.

Her kunne man spørre: «Hvilken *betydning* har da lovens bud når vi er fri fra *lovens domsrett*? Hvilken makt har den loven som ikke skal ramme den skyldige med sine dommer?» Til dette kan vi svare: I den nye pakt, Kristi pakt, er drivkreftene til å leve etter budene mektigere enn alle lovens trusler. For det første er «kjærligheten sterkere enn døden». Loven har aldri maktet å virke det som tro og kjærlighet har virket. Det viser Kristi kirkes historie, jf. Hebr 11 og martyrenes historie. «Kristi kjærlighet tvinger oss» (2 Kor 5,14).

For det andre er *den dyre forløsningen og Den Helliges nærvær* sterkere drivkrefter enn alle lovens trusler. Når apostelen med kraft vil bevege de troende til lydighet, sier han: «Dere er dyrt kjøpt», eller: «Dere er Guds tempel, og Guds Ånd bor i dere.»

Det som disse drivkreftene *ikke* makter, virker Herren ved sin daglige tukt, både i det indre og i det ytre, slik alle troende erfarer det.

På denne måten styrer Herren Kristus sine og døder det gamle mennesket i oss. Han sier aldri: «Dere skal bli fordømt for deres synd, selv om dere lever i troen på meg.» Nei, dødsdommen rammer bare dem som «faller fra» og «på nytt korsfester Guds Sønn for seg» (Hebr 6,5–6), bare dem som «er under loven». Blir vi i Kristus, har vi en *evig nåde*. Gud kan nok tukte, skremme og straffe oss, men aldri rokke ved sin pakt og aldri fordømme oss. Dette er frihet fra loven.

Lovpaktens vilkår var disse: «Det menneske som gjør disse ting, skal leve ved dem», eller: «Vil du gå inn til livet, så hold budene!», eller: «Forbannet være den som ikke holder ordene i denne loven og ikke gjør etter dem!» (5 Mos 27,26). Denne pakten krever altså at loven blir fullkomment oppfylt som vilkår for livet, og den lyser forbannelse over den som har feilet på et eneste punkt.

Denne loven er i dette kapittelet framstilt som menneskets første ektemann, men den er nå en brutt lov. Vi har alle syndet i Adam og senere hver for oss. Derfor er vi også alle av naturen under lovens forbannelse, og den må vi gå igjennom, enten selv eller ved et nytt paktshode, en mellommann.

En slik var Kristus, «født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven» (Gal 4,4–5). Dette fullbyrdet han også i sin død: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss» (Gal 3,13). Hver den som er forent med ham, har også del i alt han har gjort, og er altså ved hans død blitt dødet fra loven.

Dette mener apostelen når han legger til: **ved Kristi legeme**. For fornuften er dette et mørkt og ubegripelig ord! Men hvor lyst blir det når vi tenker rett over hva Kristus har gjort i *vårt sted*. Apostelen sier ikke «ved Kristi *død*», men «ved Kristi *legeme*». Med dette ene ordet vil han vise oss alt det som har skjedd for at vi skulle bli løst fra loven: at Guds Sønn *ble menneske*, hans *lydighet* og hans *død*.

Apostelen antyder at Guds Sønn ble «født av en kvinne», det vil si fikk et legeme, for at han med det skulle oppfylle loven og gå gjennom dens forbannelse. Se Gal 4,4, Hebr 2,14 og 10,5: «et legeme dannet du for meg», og 10,10: «ved at Jesu Kristi legeme ble ofret». I Ef 2,15 sier apostelen at Kristus «ved sitt kjød avskaffet den loven som kom med bud og forskrifter» (jf. Kol 2,14).

Særlig sikter apostelen likevel til at vår forløsning fra loven ble *fullbyrdet* da «Jesu Kristi legeme ble ofret» og han hang på et tre. Til denne dødsstraffen var hele lovens forbannelse knyttet. Derfor nevner han ikke engang vår tro, men bare selve forløsningen i Kristi død. Likevel sier han uttrykkelig i 4,4–5, slik hele Bibelen ellers lærer, at den som holder seg til gjerningene og ikke tror, ikke får noe av nåde, men stadig står under lovens vilkår.

Av sammenhengen i 7,5, «da vi var i kjødet», ser vi likevel at apostelen her taler om den friheten fra loven som *blir tatt imot ved troen*, den friheten som også er *samvittighetens* frihet. Jf. Luther, som sier om denne teksten: «*Loven* er mannen, *samvittigheten* er hustruen.»

Men den friheten vi får ved troen, er den samme som ble vunnet i Kristi død. For *da* skjedde egentlig vår forløsning fra loven, selv om vi ikke ville tro og derfor er blitt sittende igjen i fangenskapet vårt. Men når vi tror, da blir vi fri, da blir samvittigheten vår fri og lykkelig.

Men legg merke til at alt dette blir vunnet nettopp ved den forløsningen som skjedde i Kristi død. For når en sjel tviler på all sin egen rettferdighet og kraft, og derfor knust og motløs tar imot ordet om at «Jesu Kristi legeme ble ofret», da blir lovens trellebånd i samvittigheten skåret over. Den ser nå at Kristi død var *dens* død, og den blir frigjort nettopp ved Kristi død.

Derfor betyr ordene i teksten vår: «Dere døde fra loven fordi Kristi legeme ble dødet fra loven. Det har dere trodd, og derfor nyter dere nå også friheten i samvittigheten. *Kristi* død er *deres* død.»

På denne måten er de troende *fullkomment* fri fra lovens pakt og vilkår. De er fri både fra lovens forbannelse og fra dens lønn, og den kan verken rettferdiggjøre eller fordømme dem. De kan ikke bli rettferdige ved loven, fordi de ikke har vært fullkomment lydige mot den. Og de kan ikke bli fordømt ved den, fordi de i Kristi død er døde fra loven. Slik en kvinne ved mannens død er løst fra pakten med ham, slik er de troende ved å «dø fra loven» løst fra lovens pakt og lever under helt andre vilkår for frelse.

Loven er også selv med på at samvittigheten slik dør fra loven. Med sine stadige krav og dommer slår den sjelen ned, piner og tretter den ut, så den «dør» (v. 10). Det vil si at den blir avmektig og fortviler over å ha kraft til å oppfylle loven.

Men en slik utmattelse og overbevisning om min egen avmakt er ikke nok til at jeg blir fri fra loven. At jeg er overbevist om at jeg *ikke* kan betale en gjeld, fritar meg ikke for den. Nei, gjelden må betales, og da må jeg ha en stedfortreder som dekker den. Først da blir jeg lovlig fri. Derfor blir vi bare «ved Kristi legeme» med rette fri fra lovens krav.

Hver våken sjel kjenner også at bare en fullkommen oppfyllelse av loven kan gi samvittigheten virkelig fred. Selv om samvittighetens frihet ikke er fullkommen fordi troen vår er svak, så er vår frihet fra loven *for Gud* likevel fullkommen. Det vil si at Gud ikke dømmer oss etter loven når vi tror på hans Sønn. Gud er fullkomment tilfredsstilt ved Kristi blod.

Er det virkelig sant, det apostelen lærer her, eller er det bare en vakker drøm? Skal Gud aldri dømme meg etter loven? Hvordan er jeg da blitt så fri? Ja, det har skjedd bare «ved Kristi legeme», ved Kristi lidende lydighet. Hvor full av synd jeg enn føler meg, må jeg likevel tro det som er hele Skriftens hovedlære fra syndefallet til Kristi død på korset: «*Det er fullbrakt!*»

Det er Skriftens hovedlære gjennom alle profetiene og alle de levittiske offer at en mellommann skulle oppfylle loven og lide dens forbannelse for oss. Og det er Guds alvorlige mening at vi skal være fri fra lovens dommer og vilkår, ja, så fri som om ingen lov var gitt på jorden.

Hvordan skal vi i tid og evighet kunne prise Gud nok for en slik nåde og gave!

For at dere skal tilhøre en annen, ham som ble reist opp fra de døde. Når den troende sjel slik er død fra loven og har del i Kristi død, er den også forent med ham i hans oppstandelse.

De troendes hjerter er ofte opptatt med slike tanker: Er det riktig, er det sikkert at jeg er fri fra lovens vilkår og dommer? Kan jeg leve og dø på det? Her sier apostelen i teksten vår at vi kan være helt trygge. Slik kvinnen har full frihet

til å gifte seg med en annen mann etter at den første er død, slik er vi ved død befridd fra den gamle pakten med alle dens vilkår og dommer.

Fra Adams pakt, eller lovens pakt, er de troende flyttet over til Kristi pakt, eller nådens pakt. Kristus er menighetens hode eller ektemann, og hans forhold til de troende blir ofte framstilt under bildet av «bruden og brudgommen» og «mannen og hustruen». Slik Adam fikk en kvinne som var tatt fra ribbeinet hans, slik skulle Kristus få en brud som ble til «ved hans legeme».

Ikke bare i Høysangen og i brudesangen i Salme 45, men også i Det nye testamente tales det ofte om denne «brudgommen», mens menigheten framstilles som «bruden» og «Lammets hustru». Når apostelen i Ef 5 har talt om mann og hustru, sier han til slutt: «Dette mysteriet er stort – jeg taler her om Kristus og menigheten.»

Selv om de troende i kraft av sin forening med Kristus ikke lenger er under lovens vilkår for frelse, må vi likevel huske at de, som apostelen sier, «ikke er lovløse for Gud, men lovbundet for Kristus» (1 Kor 9,21). Lykkelige og villige av kjærlighet tar de nå imot loven av hans hånd. De har «sin store glede i hans bud» og sier av hjertet: «Hans bud er ikke tunge», «hans åk er gagnlig, og hans byrde er lett». For nå er syndens og forbannelsens tunge byrde tatt bort.

Da Luther fikk erfare forskjellen mellom loven som pakt og loven som rettesnor for livet, ble sinnet hans så lettet og glad at han «syntes han gikk på en av paradisets gater». Hvor kjære blir ikke hans bud når jeg tenker rett over at jeg har en evig nåde, en evig frihet fra lovens dom, tross alle de synder, feil og mangler som stadig henger ved meg!

Så vi kan bære frukt for Gud. I sin forklaring til Gal 2,19 sier Luther: «Skulle fornuften dømme, har det på jorden ikke vært noen verre kjetter enn Paulus, som lærer at vi må *bli døde fra loven for å kunne bære frukt for Gud*.» Hele verden mener tvert imot at man må være bundet av loven for å bære frukt for Gud, at man må gjøre riktig mange gode gjerninger, og at frihet fra loven er det samme som å gjøre ende på all hellighet.

Apostelen Paulus ser det slik: Først når vi er døde fra loven, kan vi bære frukt for Gud. I 6,14 lærte han at synden ikke skal herske over oss, «*for* dere er ikke under loven, men under nåden». Hvor urimelig det enn virker for fornuften, er det helt nødvendig for en sann helliggjørelse at den troende er død fra loven, frigjort i samvittigheten fra lovens makt og dommer, og lever under den frie nåden. Dette er et svært viktig lærepunkt som alle kristne, særlig unge og uerfarne, bør legge nøye merke til.

At det er slik, skyldes særlig to forhold. For det første: Det gode vi gjør mens loven har makten i samvittigheten, gjør vi ikke for Gud, men for oss selv. Det er egenkjærlighet, for å slippe unna det onde og vinne lønn, og noe slikt kan aldri være sann fromhet eller behage Gud.

For det andre skal vi senere i dette kapittelet lære at loven, når den har makten i samvittigheten, ikke virker det den krever, nemlig kjærlighet og hellighet, men tvert imot økt lyst til synd. Når loven har makten i samvittigheten, døder den ikke synden, men vekker den til live.

La oss nå se på det første av de to forholdene. Alt vi gjør uten å være befridd fra loven og forent med Kristus i en salig tro, er bare «døde gjerninger» (Hebr 9,14), hvor godt det enn ser ut. Det springer ut av egenkjærlighet, selvsmiger, selvrettferdighet, hovmod og andre kjødelige drivkrefter. Slike lyster gjør de vakreste gjerninger til en vederstyggelighet for Gud, som ser på hjertet og vil ha dets kjærlighet og frie lyst. Vi kan umulig se på loven med kjærlighet og glede så lenge den truer og fordømmer oss.

Er vi derimot fri fra lovens dommer og under nåden i en salig tro, da blir Guds lover kjære for oss. Da gjør vi Guds vilje med hjertets glede og kjærlighet. Vi tenker verken på himmel eller helvete, men gjør det gode fordi Faderen har behag i det.

Dette er å bære «*frukt for Gud*». Alt det gode vi tenker, vil og gjør, er en *frukt* av vår forening med Frelseren, som selv sier: «Bli i meg, så blir jeg i dere. Likesom greinen ikke kan bære frukt av seg selv, men bare når den blir i vintreet, slik kan heller ikke dere bære frukt uten at dere blir i meg» (Joh 15,4).

Det apostelen har sagt i v. 4, henger utmerket sammen: 1) Vi er *døde fra loven* og *forent med Kristus*. 2) Ved denne foreningen kan vi *bære frukt for Gud*. Dette er sannelig den sanne vei til salighet og helliggjørelse. Gud hjelpe oss til å tro og erfare det mer!

5. For da vi var i kjødet, ble de syndige lystene vekket ved loven, og de virket slik i våre lemmer at vi bar frukt for døden.

Apostelen sa i v. 4 at vi først kan «bære frukt for Gud» når vi er gjort døde for loven.

For å innprente denne sannheten enda sterkere viser han her det motsatte forholdet og sier: «Da vi var under loven, bar vi frukt for døden.»

For da vi var i kjødet. Ut fra sammenhengen skulle en vente at apostelen hadde sagt: «Da vi var *under loven*.» Men vi skjønner snart at hans eget uttrykk, «da vi var i kjødet», betyr det samme.

Sammenlign uttrykket med hans forklaring til 4,1. Der blir spørsmålet om hva Abraham hadde oppnådd «etter *kjødet*», forklart slik i v. 2: «Dersom Abraham ble rettferdiggjort på grunn av *gjerninger*.» Eller se Fil 3,3, der det å «sette sin lit til *kjød*» står som motsetning til å «rose seg i *Kristus Jesus*». I alle tilfeller finner vi at apostelen med uttrykket «være i kjødet» mener det livet der mennesket ikke er dødt fra loven og ennå setter sin lit til det mennesket selv makter.

Loven henvender seg alltid til *mennesket*. Den krever av mennesket og taler om hva mennesket selv skal være og gjøre. Men etter Skriftens mening er mennesket *kjød* så lenge det bare lever i sin naturlige tilstand. For Herren sier: «Det som er født av kjødet, er kjød.»

«Da vi var i kjødet» er bare Paulus' måte å si dette på: Da vi ennå ikke var gjort døde for loven, var vi også «kjødelige» i hele vårt vesen. Våre tanker, vår forstand, vår samvittighet og vår streben – alt var etter den falne menneskenaturen, som Skriften kaller «kjød». Derfor kunne vi ikke på noe område tenke, tale og handle annerledes enn etter vår natur.

Når apostelen her stiller det å «være i kjødet» opp som motsetning til det å «være gjort død for loven ved Kristi legeme», tar han hensyn til at mennesket søker å bli rettferdig i seg selv *ved loven*. Alle mennesker er virkelig også av naturen under lovpakten.

Jøder, hedninger og de som er døpt til Kristus, er alle under lovens vilkår så lenge de bare lever det naturlige livet. Og alle har vi også bare en lovmessig forståelse av Gud og frelsens vei så lenge vi ikke er blitt døde for loven og har fått et nytt liv, slik at vi lever av nåden i Kristus alene.

Derfor er apostelens ord «da vi var i kjødet» et dypt og talende uttrykk om alle mennesker som ikke er blitt døde for loven. Han tok nok i første rekke med seg selv og alle de troende i Roma, både jøder og hedninger, i dette uttrykket, siden han her taler om deres tidligere tilstand. Hvordan var det da gått dem på denne lovens vei, da de søkte rettferdighet og frelse? Apostelen sier:

Da ble de syndige lystene vekket ved loven, og de virket slik i våre lemmer at vi bar frukt for døden.

De syndige lystene fører til synd. Se Jak 1,15: «Når så lysten har unnfanget, føder den synd.» Uttrykket «de syndige lystene» kan dessuten vise til at det for hver synd som loven forbyr, finnes et tilsvarende begjær i mennesket. Meningen er i hvert fall at de syndige lystene strider mot loven. Derfor er de allerede i seg selv synd. Loven sier jo: «Du skal ikke begjære!»

Mange mener at de ikke har syndet når de har overvunnet et syndig begjær, slik at det ikke er kommet til utbrudd. Men det er ikke riktig, for Guds ord forbyr det syndige begjæret like alvorlig som den syndige gjerningen. Herren Kristus sier uttrykkelig: «Hver den som ser på en kvinne for å begjære henne, har allerede brutt ekteskapet med henne i sitt hjerte.» Den som bare har et syndig begjær, er allerede fortapt etter loven, selv om han ikke følger det.

Men la oss nå se hva apostelen sier om disse syndige lystene.

Vekket ved loven. Her kommer vi til den læren om loven som vekker mest anstøt. Apostelen sier nemlig om disse syndige lystene at *loven vekker dem*. Han taler her som om loven skulle være opphavet til og årsaken til de syndige lystene. Derfor stiller han også spørsmålet i v. 7: «*Er loven synd*?» Men han forklarer i v. 13 at det er *synden* som bor i mennesket (jf. v. 17), som gjør at lystene vekkes ved forbudet.

Syndens rørelser – disse syndige lystene, begjærene og tankene – blir enda flere og sterkere ved at Gud forbyr dem. At menneskenaturen er så ond at begjærene blir egget opp av selve forbudet, er så grundig bekreftet av erfaringen at en hedning tidlig kunne si: «Vi strekker oss alltid etter det forbudte og begjærer det som blir nektet oss.» Her har vi også den hellige Skrifts uttrykkelige vitnesbyrd om det.

I v. 7–13 kan vi se denne sannheten forklart grundigere. Derfor vil vi nå bare merke oss at apostelen her uttrykkelig lærer at lovens forbud og trusler slett ikke makter å hemme synden. Tvert imot er det nettopp ved disse forbudene at synden blir vekket til mer liv og kraft. Jo mer loven forbyr det onde, desto mer lyst får vi til å gjøre det.

At *loven* vekker våre syndige lyster, har mange erfart med angst, og likevel mener de at de ikke bør tro det. Men om fornuften så blir aldri så opprørt over dette, skal du til slutt erfare det bittert dersom lovens åndelige krav for alvor angriper din ondskap. Da må du fortvile helt hvis du ikke for alvor tror og bekjenner den sannheten at vi er så fullstendig fortapt at alt som kreves til vår frelse, både rettferdighet og helliggjørelse, rett og slett må gis oss som en fri gave.

Vi er så onde og fordervet at vi ikke engang kan lyde loven og hemme den ondskapen som Gud forbyr. Tvert imot blir ondskapen vår enda mer opptent av det. Det lærer apostelen i dette kapitlet, og i kap. 8 legger han til: «Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud, for det er ikke Guds lov lydig, *kan heller ikke være det*.»

Når mennesket kjenner at det *ikke kan* være loven lydig, og Gud truer og fordømmer det for denne ondskapen, kommer det *bitterhet* og *hat* mot den gode Gud og hans lov, nettopp som en følge av lovens krav. På denne måten skulle synden bli «overmåte syndig ved budet» (v. 13).

Men står det slik til med oss, da er det slutt med vår naturlige evne til å gjøre det gode. For det gode vi selv kan gjøre, blir prøvd ved loven, fordi den krever det gode av oss.

Er det slik at de syndige lystene bare blir vekket og virksomme ved loven, da er det dermed avgjort at mennesket er så ondt og så «solgt til trell under synden» at det ikke er herre over seg selv. Da kan en ikke vente noe godt av det. Derfor er det en svært viktig lære at de syndige lystene blir vekket *ved loven*.

Virket i våre lemmer. Apostelen sier: «De syndige lystene virket i våre lemmer.» Det er et uttrykk for det sørgelige forholdet under vår trelldom under loven: Synden ble utført i gjerning. Lystene hadde våre lemmer – øyne, ører, tunge, hender og så videre – som slaver i sin makt, slik at lemmene måtte utføre det lystene befalte (jf. 6,13.19).

Dette bekrefter også vår erfaring. Da vi ennå arbeidet under loven med egne krefter alene, kjente vi i samvittigheten og så med øynene at vi gjorde oss ulykkelige ved å tjene synden. Likevel ble vi tvunget til å følge lystene våre, så vi i ord og gjerninger og med hele vårt vesen «vandret i vårt kjøds lyster» (Ef 2,2–3).

Det er også betegnende for tilstanden under loven at loven ikke gir noen kraft. Den kan jage inn stor redsel, angst og fortvilelse, men den gir ingen kraft. Det blir bare med tanker, ord og forsetter, men ingen hjertelig lyst og evne til å gjøre det Gud krever. Nei, de syndige begjærene hersker over oss.

Dette må ikke forstås slik at en følger *alle* begjær. De strider ofte mot hverandre, slik gjerrigheten strider mot ødselheten, og æresyken mot styggere laster. Det kan også finnes et begjær etter frelse som ikke er annet enn egennyttens begjærlighet. Derfor er heller ikke de forsakelsene og barmhjertighetsgjerningene som dette begjæret driver oss til, gode i Guds øyne. For virkelig godt er bare det som gjøres uten tanke på lønn eller straff, frelse eller fordømmelse, alene av kjærlighet til Gud og hans lov. Men det kan aldri finnes der loven, med sine løfter og trusler, hersker over samvittigheten.

Av dette ser vi at loven umulig kan virke noen sann fromhet. Når vi blir styrt av dens bud og trusler, tjener vi i beste fall bare oss selv og ikke Gud. Hva er det

da som styrer oss? Bare begjærene våre, sammen med egennyttens motiv, idet vi ser på lovens trusler eller løfter.

Blir sjelen drevet av frykt for truslene, er det lett å se at gjerningene bare er *trellens*, ikke det elskende barnets. Men det blir vanskeligere å se når sjelen er fortryllet av håpet om salighet og for den skyld gjør det gode med all lyst. Men husk at motivet heller ikke da er Gud og hans velbehag, men menneskets salighet – altså likevel bare egennytte.

Håpet om saligheten oppmuntrer riktignok også den troende til tålmodighet og utholdenhet i kampen. Men forskjellen er vesentlig: Den troende har et sinn som er født i nåden, og som elsker det gode og hater synden, også uten den minste tanke på himmel eller helvete. Men det mennesket som aldri er blitt dødet for loven og gjort salig av Guds nåde alene, *kan* ikke annet enn å følge sin egen natur. Det *kan* ikke elske Gud og hans lov, men gjør alt bare for å slippe unna lovens trussel og vinne dens lønn.

Når et slikt menneske gjør det gode med all lyst fordi det blir drevet av håpet om en lønn som skal komme, da er hele motivet i sjelens dyp bare egennytte. Det gjør nemlig det gode for å bli salig, eller for allerede her å ha gleden av sin innbilte fromhet og godhet.

Og alt jeg gjør av et slikt motiv, er ikke gjort *for Gud*, men for meg selv. Det er å kjøpslå. Hvilken god gjerning gjør vel det mennesket som betaler penger for en vare det kjøper? Og her vil mennesket ikke ha lite for pengene sine, for gjerningene og forsakelsene sine – det vil ha hele himmelen for dem. Å kjøpslå på den måten er jo ingen fromhet for Gud.

Så lenge loven styrer og driver oss, er loven selv det som hindrer oss i å gjøre noe for Gud. Så umulig er det at loven kan virke sann fromhet. Og dette gjelder enda det beste tilfellet (etter fornuftens dom), nemlig at mennesket akter loven så høyt at det søker å oppfylle budene for truslenes og løftenes skyld.

De fleste mennesker lever under loven i et slikt lettsinn at de fritt følger lystene sine og forakter Guds bud. Inntreffer så virkelig det lykkeligste tilfellet, at loven angriper den indre ondskapen – hjertets lyster, avgudsdyrkelsen og de onde tankene – da oppstår noe enda mer skremmende. Da blir «de syndige lystene» vekket til et slikt liv og en slik kraft at de ofte bryter ned alle skranker. De blir så mektige over lemmene våre at disse i gjerning må tjene synden, slik vi helt lettsindig tjente den mens vi sov i falsk trygghet.

Slik at vi bar frukt for døden. Alt vi gjør så lenge vi ikke er gjort døde for loven, er å bære frukt for døden. Hele livet er en tjeneste som lønnes med død (jf. 6,20–23). Mennesket kan ennå leve i synden og lettsindig tjene begjærene. Det kan være en plaget synder under lovens trusler og lystenes herredømme.

Eller det kan være fortryllet av håpet om salighet og derfor også gjøre mange vakre gjerninger. I alle tilfeller er det likevel «å bære frukt for døden». «For alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse», like så vel som de som lettsindig følger lystene sine og forakter loven.

Med dette har apostelen vist at bare de som er gjort døde for loven ved Kristi legeme, skal bære frukt for Gud. De som ennå er under loven, kan derimot ikke gjøre annet enn å bære frukt for døden. Hvilken *frukt* vi bærer, kommer an

på hvem vi tilhører. Er vi treller under lov og synd, bærer vi frukt for døden. Men lever vi i samfunn med Kristus, bærer vi frukt for Gud. Til dette forholdet vender apostelen nå tilbake i neste vers, når han sier:

6. Men nå er vi løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under, slik at vi tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen.

I v. 5 har apostelen vist hvordan det sto til med oss da vi var i kjødet og under loven. Nå vender han tilbake til sitt emne, friheten fra loven, og gjentar det samme som i v. 4, men med enda tydeligere ord. Først sier han:

Men nå er vi løst fra loven. Dette er jo klar tale. Måtte alle mennesker gi akt på denne uttrykkelige erklæringen: *Nå er vi løst fra loven!*

Vi har tidligere (under v. 4) sett *hvilken lov* apostelen her taler om. Det er nettopp den loven som ellers stadig anklager og fordømmer oss: de ti bud, som Gud skrev på de to steintavlene. Videre har vi sett at *vi er løst fra lovens pakt og dens betingelse for salighet*. Det kreves altså ikke til vår frelse at vi selv har oppfylt loven, for den har Kristus oppfylt for oss. Derfor skal vi ikke bli fordømt for våre mangler og synder. Kort sagt: Gud skal ikke *dømme oss etter loven*.

Denne friheten fra loven har vi også i samvittigheten ved troen. Den er altså en *samvittighetens frihet fra lovens trykkende trelldom*, så vi også *vet* at vi er fri fra lovens pakt. Derfor tjener vi nå Gud uten frykt, med glade og villige hjerter, slik barn tjener sin elskede far. Men loven skal likevel være rettesnor for livet vårt. Alt dette lærer vi dels av apostelens egne ord, for eksempel i Gal 3,13.23.24.25; 4,5.7; 5,1.13.14 og Rom 8,15, dels av hele Skriftens lære om syndenes forlatelse.

Og nå sier apostelen om denne loven og denne friheten: «*Men nå er vi løst fra loven*.» Så klare ord burde da vekke mange sjeler og føre dem ut av mørket. Det finnes mennesker som gjerne vil tro hele Guds ord, men som likevel ser ut til aldri å ha lagt merke til den underlige læren at de troende er *løst fra loven*.

Mørket i menneskenaturen er så tykt at mange tror på syndenes forlatelse uten å tenke over at den må innebære frihet fra lovens domstol. De tenker ikke over at vi ikke kan ha syndenes forlatelse dersom vi skal dømmes etter loven. Hva hjelper hele Kristi fortjeneste meg om jeg til slutt skal dømmes etter loven?

Herren åpne øynene våre! Måtte hver kristen tenke over og alle sine dager huske at apostelen uttrykkelig sier: «*Men nå er vi løst fra loven!*» Ja, han legger til et enda sterkere ord.

Ettersom vi er døde fra det vi var fanget under. Her gjentar apostelen det samme som i v. 4, der det het at vi *er gjort døde for loven*. Der så vi hvordan det går til at vi blir dødet for loven.

«Budet ble til død for meg» (v. 10), fordi det bare vekket de syndige lystene og dømte oss til døden. Slik ble det slutt på alt vårt håp om å klare noe selv. Da blir vi løst fra hele lovpakten «ved Kristi legeme» – det legemet som ble gitt for oss og led døden under lovens forbannelse. Det skjer når vi gir opp vårt fruktesløse arbeid, tar imot Kristus og blir kledd i hans rettferdighet.

Da kan vi nyte fruktene av Kristi død, som var en død fra synden og loven. Men Kristi død var *vår* død; den skjedde *for oss*. Derfor er *vi* døde i ham, fordi vi var så innesluttet i ham at hans død var *vår* død.

Slik er vi på lovlig grunnlag døde for loven. Apostelen sier også i Gal 2,19–20: «For jeg er ved loven død for loven for å leve for Gud. Jeg er korsfestet med Kristus.»

Vår *samvittighets* frihet fra loven er ufullkommen og avhenger av vår tro. Men *friheten for Gud* er likevel fullkommen. Det vil si: For *Gud* er vi virkelig døde fra loven. For Gud gjelder Kristi død fullkomment til alle tider, selv om vår tro er vaklende og ufullkommen. Derfor har vi som er døde fra loven og nå lever av Kristi rettferdighet, like lite å gjøre med lovens vilkår og dommer som et dødt menneske har med lovene på jorden – selv om troen vår er aldri så svak.

«Vi er *døde* fra det vi var fanget under», sier apostelen. Dette er et overmåte sterkt ord – *døde*, dødet bort. Den friheten som kommer ved døden, er den mest fullkomne frihet. Det mennesket som er *dødt*, kan aldri mer bli bundet av loven. Derfor bør vi legge oss godt på minnet dette ordet: *døde*.

Men nå er vi løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under. Eller etter Rørdams oversettelse: «*Men nå er vi, da vi døde, blitt revet bort fra loven, som vi ble holdt fast under.*»

Apostelen framstiller her loven som et fengsel som vi ble holdt fast i. Budene og dommene var jerngitrene, dørene og låsene som holdt oss fanget til døden. For loven dømmer oss til døden allerede for den synden som ligger i vår natur. Ja, vi har synden og døden i arv fra Adam. Og loven sier: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det.»

Men la oss si at vi ikke trodde vi allerede var dømt, og at vi heller ikke syndet mer, men forsøkte å minske skylden ved å forbedre oss for å vinne Guds nåde. Likevel er hele vår natur så full av ondskap og fordervelse at vi uavlatelig synder på ny og dermed øker skylden. Slik får vi stadig dårlig samvittighet og blir rammet av lovens dommer.

Hvor vi enn vender oss, blir vi likevel alltid «holdt fast». Et slikt fengsel er loven. Slik sier apostelen også i Gal 3,23: «Men før troen kom, *ble vi holdt i varetekt under loven, innestengt* inntil den tro som skulle komme, ble åpenbart.»

Bildet av loven som et *fengsel* sier ikke bare at vi sitter som dødsdømte fanger under dens dommer. Det minner oss også om *hva slags fromhet* loven skaper. Luther sier om dette:

«Lovens embete er å holde oss forvart som i et fengsel. Dette er et svært treffende bilde, som viser hva loven utretter, og hva slags fromhet den skaper hos menneskene. Ingen tyv, morder eller røver som er tatt til fange, elsker lenkene sine og det mørke fengselet der han holdes bundet. Tvert imot ville han gjerne bryte ned fengselet med jernlenkene, ja, legge det i aske, om han bare kunne. I fengselet holder han seg nok fra ugjerninger, men ikke av god vilje eller av kjærlighet til rettferdigheten. Det er fordi fengselet hindrer ham.

Og mens han sitter innestengt slik, avskyr og hater han ennå ikke synden og tyveriet sitt. Tvert imot sørger han av hjertet over at han ikke er fri og har

anledning til å stjele. Men fengselet hater han, og fikk han lov til å gå ut, ville han stjele som før. Loven stenger menneskene inne innenfor visse skranker, både i borgerlige og i åndelige ting.

Slik er lovens makt og den rettferdigheten som er av loven: Den tvinger oss til en utvortes fromhet ved å true overtrederne med straff og plager. Derfor lyder vi loven av frykt for straff, men motvillig og med stor misnøye.

Men hva slags fromhet er det som bare lar være å gjøre det onde av frykt for straff? Denne gjerningsrettferdigheten er derfor i virkeligheten ikke annet enn å elske synden, hate rettferdigheten, avsky Gud og hans lov og tilbe og ære den største ondskap. For like hjertelig som tyven elsker fengselet og hater tyveriet, like hjertelig lyder vi loven, gjør det den befaler, og lar være det den forbyr – så lenge vi er fanget i den.»

Slik er vår fromhet under loven. Men hvor helt annerledes blir det ikke i hjertet når en utpint, fordømt og motløs sjel i dette lovens fengsel med ett får alt som gave! Alt den har arbeidet for og søkt hos seg selv under loven, får den nå av en annen. Nå får den se Gud i et helt nytt lys, som en kjærlig Far som bare venter på å gjøre oss godt, og som derfor også har latt oss bli utmattet under loven på denne måten.

Sjelen forstår da at alle lovens krav og dommer først og fremst skal utmatte og knuse oss (3,19; 5,20), slik at vi gir opp det fruktesløse strevet etter å bestå for Gud i vår egen rettferdighet.

Og når en slik utmattet sjel i Åndens lys ser seg helt løst fra loven, og tror og ser Guds store kjærlighet i Kristus – at han vil gi både rettferdighet og hellighet som fri gave – da får den et helt nytt hjerte overfor Gud og loven. Da blir hatet forvandlet til kjærlighet, så den kan tjene Gud av hele sitt hjerte og sinn. Nå sier den av hjertet: «Hans bud er ikke tunge», «for etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov». Nå er fengselet forvandlet til et palass.

Apostelen har talt om et fengsel. Tenk deg en konge som har en flokk tyver og røvere i et fengsel. De må hele tiden voktes. Jerngitre, lenker, sterke dører og låser holder dem tilbake, og en fangevokter må passe på at de ikke bryter ut. Fangevokteren må tvinge dem til alt de skal gjøre.

La oss tenke oss at kongen på kroningsdagen sin viser alle disse fangene den store nåde at han ikke bare tilgir dem alle forbrytelsene deres og gir dem friheten, men også lover dem alle rikelig underhold så lenge de lever. Og siden de som utarmede røvere ikke eier noe sted å bo, lar han hele det gamle fengselet forvandle til et vakkert palass og gir dem det. Alle jernbommer, gitre og lenker blir fjernet, og alt blir gjort vakkert og hyggelig.

Dette palasset er nå deres eiendom, deres nye, vakre hjem. Her besøker kongen dem ofte som en venn og far. Han kaller dem sine venner og barn og gir dem passende arbeid som de også kan tjene ham med. Og de elsker ham nå så inderlig at de ikke kjenner noen større glede enn sin Fars vennskap og å få tjene ham.

Hvor helt annerledes blir ikke livet deres nå! De bor i *de samme rommene* som før var fengselet deres, og går gjennom *de samme dørene og gangene* som de før ble ført gjennom i lenker. Men alt er så forvandlet at de nå gleder seg over å bo

i de hyggelige rommene og frivillig går de samme gangene som de før ble ledet gjennom i lenker. Og langt fra å ville bryte seg vei gjennom vinduer eller vegger, ville de bli lei seg om noen gjorde skade på disse veggene.

Dette er hva friheten fra loven gjør. Veggene og gangene, det vil si de hellige budene som rettesnor for vandringen, er de samme som før. Men nå lever en innenfor dem med lyst og går disse gangene fritt, uten noen fangevokter som truer. Nå elsker vi Herrens bud, så hvert feiltrinn smerter oss, og det ville gjøre oss vondt om noen ville forandre eller fjerne de hellige budene. Dette er Åndens verk når sjelen blir satt fri fra lovens trussel og dommer og blir viss på en evig nåde.

Dette lærer apostelen nå videre når han legger til:

Slik at vi tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen. Her gjentar apostelen den samme dyrebare og minneverdige sannheten som i v. 4: Først når vi er blitt løst fra loven, er vi i stand til å tjene Gud på rett måte (jf. 6,14). Hva apostelen mener med *Ånden* og *bokstaven*, kan en se allerede av 2,29, men særlig av 2 Kor 3,6. Der taler apostelen om *lovens* og *evangeliets tjeneste* og kaller dem *bokstavens* og *Åndens* tjeneste.

Av dette skjønner vi at «Ånden» betyr *Guds Ånd* selv, som virker ved evangeliet, og at evangeliet derfor kalles «Åndens tjeneste». Apostelen sier også i Gal 3,2: «Var det ved lovgjerninger dere fikk Ånden, eller var det ved å høre troen forkynt?» Der vil han vise at vi bare tar imot Ånden ved å høre troen forkynt.

Derfor er evangeliet «Åndens tjeneste», og Ånden er Guds egen Ånd. Han føder da et nytt og villig sinn i oss, så vi gleder oss over å gjøre Herrens vilje. Herren sier: «Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk» (Jer 31,33).

Derfor mener også mange at «Ånden» er denne nye og villige ånden i mennesket. Men som vi alt har vist, stiller apostelen her opp mot hverandre de to *ledende maktene* som styrer mennesket i åndelige ting. Den ene er *loven*, med sine tvingende bud og trusler. Den andre er *Guds Ånd*, som gir liv og glede i hjertet.

Åndens nye vesen er altså det nye livet og den nye vandelen *som Ånden virker* når vi blir satt fri fra lovens trelldom og tror Guds store nåde. Da bor Herrens Ånd i hjertene våre og utgjør vår nye, hellige natur. Ved den tjener vi Gud av hjertets egen lyst og glede, uten tanke på lovens trusler eller løfter.

Å «tjene i Åndens nye vesen» er altså en tjeneste som ikke blir gjort av leiekarer, men av barn. Det er ikke truede fanger som tjener, men venner. De vil ikke vinne Guds vennskap eller lønn ved denne tjenesten, men vise den hjertelige takknemligheten som den store nåden virker.

Luther sier: «Dette skjer når jeg gjør lovens gjerninger frivillig og med lyst, ikke fordi loven tvinger meg, og ikke fordi jeg skulle mene at jeg blir salig ved gjerningene. Jeg handler bare i troen, og ved den har jeg allerede nok og er rik og salig. Men gjerningene gjør jeg med et glad og villig hjerte, selv om det ikke fantes noen lov. Det kunne jeg ikke før jeg kom til troen. Jeg bygger ikke på gjerningene mine, men mitt liv er av troen alene. Slik lever jeg nå *etter* loven, men likevel ikke *under* loven. For jeg gjør ikke gjerningene fordi loven krever,

truer og dømmer, for jeg er løst fra loven ved troen, som ikke lar seg binde av noen lov eller gjerning.

Likevel er denne troen ikke unyttig, for det er nettopp den som virker de virkelig gode gjerningene. Men den setter ikke sin lit til gjerningene, bare til Guds nåde. Apostelen sier også i Gal 2,20: ‹Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn, han som elsket meg og ga seg selv for meg.› Det er som om han ville si: De gjerningene jeg gjør mens jeg lever i kjødet, er ikke mitt liv, det jeg grunner mitt håp på. Men troen på Guds Sønn, som elsket meg, er mitt egentlige liv, mitt håp og min tillit» (epistelpreken over Luk 1,26–28).

Å tjene i bokstavens gamle vesen er derimot den tjenesten som lovens styre fører med seg. Vi har nemlig allerede sett, særlig av 2 Kor 3,6–9, at apostelen med ordet «bokstaven»[39] mener *loven*. Det gjelder altså all den tjenesten som loven, med sitt lys, sine bud, trusler og løfter, kan få fram hos dem som er under dens styre og i dens fengsel, og som ikke er født og skapt om ved nåden til glade og villige barn.

Derfor er også denne tjenesten helt igjennom en «syndens tjeneste» (6,17–20). Vi har nemlig sett at loven vekker syndige begjær og til slutt bitterhet og motvilje mot Gud. Vi har også sett at lovens motiver for gode gjerninger bare er egennyttens motiver. Derfor faller lovens herredømme sammen med syndens herredømme, slik nådens herredømme faller sammen med rettferdighetens.

Når en vil tjene Gud i det gamle vesen etter bokstaven, kan en nok gjøre mange gjerninger som er riktige i formen. Men etter sitt indre innhold er de ikke annet enn egennytte, trellegjerninger, hykleri og annen kjødelighet – en kald og tvungen gjerningstjeneste som bare blir utført for lønnens skyld.

Hvor salige er da ikke de som er døde for loven og nå lever i det nye vesen etter Ånden! Der er de fri både fra alle lovens dommer og fra dens styre i samvittigheten, det styret som bare vakte synder og hat mot Gud. Nå er det deres lyst og glede å få tjene ham som har gitt dem denne friheten.

Når apostelen sier at vi nå skal *tjene* Gud, er det sagt tydelig nok at friheten fra loven ikke har satt oss i en tilstand der alt er opp til oss selv, som om det sto oss fritt å gjøre det gode eller la være.

Apostelen sier det enda mer bestemt i Gal 5,13: «For dere ble kalt til frihet, brødre. La bare ikke friheten bli et påskudd for kjødet, men tjen hverandre i kjærlighet.» Også apostelen Peter sier: «Som frie skal dere ikke være slike som bruker friheten som påskudd til å gjøre ondt, men som Guds tjenere» (1 Pet 2,16).

Men alt dette er ikke et tungt åk. Det er et «gagnlig åk», kjært og hellig for ånden, selv om kjødet er svakt og alltid tilbøyelig til det onde. Kjødet må nok tvinges, og til det kan også loven og Herrens tukt hjelpe oss.

Men det som kjennetegner det nye vesen etter Ånden, er at vi har et villig sinn etter Ånden. Av hjertet ønsker vi at Gud skal døde vårt kjød og fullføre sitt verk i oss med de midlene han finner best. Og denne lysten og viljen har vi bare på grunn av den nåden og saligheten som allerede er gitt oss i Kristus.

Men følger ikke denne villige ånden med troen vår, og kjennes det tungt og vanskelig at vi skal tjene Gud og ikke får følge verden og syndelystene, da har vi

nok ennå ikke erfart hva det vil si å bli dødet for loven ved loven og være fri og salig ved Kristi legeme.

Da er troen vår nok ennå bare en menneskelig tanke som sier: «Jeg tror», mens hjertet likevel ikke kjenner troens salighet. Eller vi går i trelldom og ser på oss selv i alt, så vi ikke tror at alt, både rettferdighet og styrke, må gis oss som en fri gave.

Riktignok må også en troende i mørkere stunder, når den store gaven i Kristus er skjult for øyet, kjenne naturens treghet og ondskap mye mer enn åndens villighet. Ja, i mørke anfektelsestider kan villigheten være helt skjult for oss, mens syndens lyster kjennes altfor mektige.

Men legg merke til hovedsaken i dette spørsmålet: Ved syndens og lovens makt er du blitt dødet fra selve håpet om din egen evne. Du har i det store og hele all din trøst i Kristus alene og i det han gir. Og når du har lys og fred i ham, er det din største lyst å tjene din Frelser. Da gjør de mørke og tunge stundene ikke noe brudd på din nådestand.

Men dette skal vi også lære mer og mer: I slike svake tider kan vi ikke bli hjulpet av noe eget arbeid, men bare av en ny evangelisk forvissning om den evige nåden. Ved den blir Åndens frihet og lyst til det gode gjenopprettet.

La oss derfor aldri glemme det vi har sett her: Er vi under loven i dens fengsel, er vi skyldige til å holde hele loven, ellers er vi bundet til den evige død, hva vi enn tar oss til. Og i stedet for å gjøre mennesket fromt og godt vekker loven tvert imot bare syndige begjær og hat mot Gud.

Derfor er det nødvendig både for vår rettferdighets og for vår helliggjørelses skyld at vi er løst fra loven. Tenkte en over dette, ville en ikke se så lettsindig på denne læren. En ville arbeide alvorlig med den og søke Guds nåde for å få den skrevet i hjertet.

Vi bør også i det daglige livet øve oss godt i å møte lovens tale på rett måte. Når lovens bud minner oss om Guds hellige vilje og om våre mangler og forsømmelser, skal vi akte slike påminnelser med hellig ærefrykt og rette oss etter dem.

Men blir samvittigheten fanget av skylden vår og lovens dommer, kan vi svare frimodig: Nå vil jeg ikke vite av loven. Det er allerede avgjort at jeg er full av synd og ikke kan oppfylle kravene dens. Til min frelse har jeg en helt annen rettferdighet. Skal jeg dømmes etter loven, må jeg straks oppgi enhver tanke på saligheten.

Men nå er vi løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under, og vi er gjort døde for loven ved den døden Kristus led i sitt legeme for oss. Nettopp derfor kan jeg av hjertet elske Guds hellige lov og ønsker meg ikke noe heller enn mye nåde og kraft til å oppfylle budene dens.

Måtte alle som er kommet til det salige lyset om vår frihet fra loven, flittig tjene sine brødre ved å vitne for dem om denne friheten. Det er underlig at dette emnet blir lagt så lite fram, enda det er så nødvendig både til rettferdighet og til helliggjørelse! Ja, måtte vi fortelle både troende og vantro at det finnes et så lykkelig folk på jorden at de ikke lenger er under lovens betingelser for salighet og ikke lenger skal dømmes etter loven! «Derfor er det også en så meget bedre pakt, den som Jesus er blitt garantist for.»

[39] Mange har misforstått Paulus' tale om bokstaven og Ånden på forskjellige måter. Noen har ment at «bokstaven» betyr Skriftens ytre ordlyd, og at «Ånden» er den åndelige betydningen av den. At denne tolkningen er gal, kan vi se av 2 Kor 3,6–8. Når apostelen sier: «Bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende», bør vi huske at alle troendes feste, liv og salighet nettopp er grunnet på det Skriften bokstavelig forkynner om Kristus. Det er derimot bare loven som «slår i hjel» og er «fordømmelsens tjeneste». Dessuten er denne tanken om den åndelige betydningen ofte blitt misbrukt til mange villfarelser, fordi en har foraktet den bestemte ordlyden og vilkårlig lagt sine egne meninger inn i Guds ord. Gud bevare oss alle fra å bygge tro og salighet på denne løse sanden! Paulus kaller loven «bokstav» fordi han med styrke vil fastholde at loven ikke makter å virke det den krever – hjertets kjærlighet, gudsfrykt og lydighet – og at budene bare står på papiret som maktesløse ord. Luther har gitt en rik og treffende utleggelse av episteltekstene på 12. søndag etter trefoldighet. Der sier han blant annet: «Om en så hoper sammen alle budene og priser og opphøyer dem så høyt en kan – og de er jo verd å prise – blir de likevel ikke noe mer for oss enn ‹bokstav›, det vil si noe som bare blir lært og sagt, men ikke gjort. For alle slags bud, lære og preken som bare blir liggende i ordene eller stående på papiret, men aldri blir oppfylt, kalles ‹bokstav›. Gir en fyrste et påbud som ikke blir fulgt, så er og blir det ikke noe mer enn et brev der det står skrevet hva en bør gjøre, men som ikke blir holdt. Slik er det også med Guds bud. Selv om det er den høyeste lærdom og Guds evige vilje, må det likevel tåle at en gjør bare et tomt brev av det, bare tomme skall, fordi det er uten hjerte og frukt og ikke driver til liv og salighet. Derfor kan det godt kalles en rett forsømmelsestavle, der det står skrevet, ikke hva en gjør, men hva en forsømmer. Det er, som verden sier, et herrebud som ingen retter seg etter.» Augustin sier også: «Hva er lov uten nåde annet enn bokstav uten Ånd? For naturen kan ikke holde den uten at Kristus er til stede med sin nåde.»

7. Hva skal vi da si? Er loven synd? Langt derifra! Men jeg kjente ikke synden uten ved loven. For begjæret hadde jeg ikke kjent dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære!

Her begynner en ny del av kapittelet vårt, om *hvordan loven virker* når den møter ondskapen i vårt indre. Denne viktige læren innleder apostelen med et merkelig spørsmål: Er loven synd?

Allerede dette spørsmålet burde gjøre oss våkne og oppmerksomme på hva apostelen her har lært og lærer om loven. Han har jo talt slik at han kan stille et slikt spørsmål. Det er nettopp med tanke på det han tidligere har sagt om loven, at han spør slik.

Hva skal vi da si? Er loven synd? Apostelen har tidligere ikke bare lært at loven ikke makter å virke rettferdighet eller helliggjørelse. Han har også sagt at den tvert imot vekker synd og Guds vrede. «Loven virker vrede» (4,15). «Men loven kom til for at fallet skulle bli stort» (5,20). Først når vi «ikke er under loven, men under nåden» (6,14), er vi fri fra syndens herredømme. Slik faller

syndens herredømme sammen med lovens, siden «de syndige lystene ble vekket ved loven» (7,5). Først når «vi er løst fra loven» (7,6), kan vi tjene Gud på rett måte.

Alt dette ga jo grunn nok til å spørre om loven var en kilde til synd, noe i seg selv ondt og vanhellig (jf. v. 12), siden den hadde slike virkninger. En slik lære om loven som disse ordene til apostelen inneholder, har alltid støtt den blinde og kjødelige fornuften. Den kan ikke slutte annet enn at loven selv må være noe ondt, dersom denne læren er sann.

Derfor stiller apostelen spørsmålet: «Hva skal vi da si? Er loven synd? Følger det av det jeg har sagt om loven, eller er det en nødvendig følge at loven må ha noe syndig i seg?»

Dette spørsmålet besvarer apostelen med sitt vanlige korte, men sterke uttrykk for avsky mot noe som er bespottelig: «*Langt derifra!* Gud bevare oss fra å tenke noe så skammelig om hans hellige lov, at den i seg selv skulle være noe ondt!»

Men apostelen forklarer også straks hvilken nytte loven gjør der den får utøve sin rette virkning: Den avslører vår dype syndefordervelse. Dermed viser han at denne fordervelsen som bor i oss, er årsaken til den merkelige virkningen av loven som han her har talt om, nemlig at den fremkaller synd og død i stedet for rettferdighet og liv.

På denne måten kommer apostelen til å forklare hvordan vi lærer å kjenne synden ved loven. Han framstiller det så levende og anskuelig fordi han selv har erfart det. Enhver forstår at han ikke gir en betydningsløs beretning om seg selv når han legger fram sin egen erfaring. Han framstiller store, allmenne sannheter og vil si: Slik det gikk med meg, skal det gå med alle mennesker dersom de noen gang skal bli døde fra loven og forenet med Kristus.

Jeg levde en gang uten lov, åndelig sovende. Da var synden død og lå bare som en slumrende kraft i mitt indre. Men da budet kom inn i samvittigheten, fikk synden liv, og den slumrende ondskapen ble vekket til virksomhet i alle slags lyster og begjær. Da lærte jeg å kjenne hva synd er.

Men jeg kjente ikke synden uten ved loven. For begjæret hadde jeg ikke kjent dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære! Vi legger først merke til ordene: «Jeg kjente ikke synden uten ved loven.» Som svar på spørsmålet han stilte, sier apostelen her først at loven er så langt fra å være synd eller et syndefrø, at det tvert imot er loven som ved sin hellighet har åpenbart hans synd. Den synden kan ingen visdom på jorden ellers oppdage. Men loven har ved sitt åndelige bud åpenbart *hjertets ondskap*, «begjæret».

Slik har apostelen allerede i sitt første svar vist at «loven er *hellig*, og budet *hellig* og *rettferdig* og *godt*» (v. 12). Men med dette har han også innledet den viktige læren om *hvordan mennesket kommer til syndserkjennelse ved loven*. Det er bare *ved loven* mennesket lærer å kjenne sin synd. «Jeg kjente ikke synden uten ved loven,» sier han. Dette er en allmenn sannhet, som apostelen allerede har sagt: «Ved loven kommer erkjennelse av synd» (3,20). Nå lærer han oss også *hvordan* og *når* vi lærer å kjenne synden ved loven.

Også dette er et viktig spørsmål. For det første ser vi at selv om vi alle kjenner Guds lov, er det ikke alle som kjenner synden – hele verden sover trygt i all sin synd. Dessuten bør vi tenke på at den som ikke lærer å kjenne sin synd, heller ikke kan søke frelse fra den, men til slutt skal «dø i sine synder».

Tross all kunnskap og klokskap og tro på Guds ord er det umulig at noen rett kan ta imot Kristus uten å kjenne synden slik at han blir «drept ved budet» (v. 10 og 11). Først da kan han bli levende i Kristus, bli et nytt menneske, født av Gud. Dette lærer hele Skriften.

Derfor er det et viktig spørsmål: *Hvordan* og *når* lærer jeg rett å kjenne min synd? Apostelen sier at det først skjer ved at du lærer å kjenne *begjæret*. «Jeg kjente ikke synden uten ved loven. *For begjæret hadde jeg ikke kjent* dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære!» Han sier altså at han ikke kunne kjenne synden fordi han ikke kjente begjæret.

Hva han mener med å «kjenne begjæret», merker vi av hans egen forklaring. For det første betyr det *å kjenne begjæret som synd*, for han sier: «Begjæret hadde jeg ikke kjent dersom ikke *loven hadde sagt*: Du skal ikke begjære!» Av dette merker vi at han først sikter til en *opplysning* om at allerede begjæret er synd. Det lærte han av loven, som sa: «Du skal ikke begjære.»

Dernest ser vi av det følgende verset at han også sikter til den dypere erkjennelsen av begjærets makt over oss, som han bittert måtte *erfare*. Som en videre forklaring sier han nemlig: «*Synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg*.»

Og dette er nettopp det han forklarer svært grundig helt fram til v. 13. Der samler han det hele i ordene: «Synden gjorde det, for at den skulle vise seg som synd, ved at den benyttet *det som er godt*, til å føre død over meg. *Ved budet skulle synden bli overmåte syndig*.» Slik gikk det til, sier han, at synden ved budet fikk et slikt liv og en slik makt hos meg at «jeg døde» – ble avmektig, tilintetgjort og fordømt (v. 10).

Men her står det ennå et spørsmål igjen: Når og hvordan lærer jeg å kjenne *begjæret* på denne knusende måten? Vi har alle fra barndommen av lært budet: «Du skal ikke begjære.» Vi hører og leser det ofte, og likevel sover hele verden i begjærets synd. Mange tar fram loven for å se sine synder i den, som i et åndelig speil for sjelen, men får likevel ingen levende syndserkjennelse av det. *Hvordan* og *når* får man den?

Apostelen sier at det går til på en helt annen måte enn ved en slik selvlaget, menneskelig granskning av loven. Han sier: «*Jeg levde en gang uten lov*, og da var synden død. Men *da budet kom*, våknet synden til live.»

Hva kan det bety at Paulus hadde levd uten lov? Det kan ikke bety at han ikke hadde, kjente og brukte loven. Han var jo opplært i loven fra barndommen av. I sin uomvendte tilstand var han et så nidkjært medlem av det strengeste religiøse partiet på den tiden at han var «i rettferdighet etter loven *ulastelig*» (Fil 3,6).

Hva betyr det da at han «en gang levde uten lov», og hva betyr det at «budet kom»? Ikke annet enn at han ikke hadde hatt loven levende i samvittigheten, men hadde sovet i sin gjerningstjeneste, så han ikke hadde sett eller merket budet: «Du skal ikke begjære.» At «budet kom», betyr altså at loven fikk liv og

kraft i samvittigheten hans. Han ble vekket av syndesøvnen og kjente Guds hellige nidkjærhet, som jaget og utmattet ham uansett hva han tok seg til.

Slik går det til at vi får erkjennelse av synden ved loven. Til det kreves et stort nådens under fra Gud. Det kreves at Gud besøker deg og vekker deg av syndesøvnen. Ellers kan du aldri lære å kjenne dine synder, hvor mye du enn gir akt på loven.

Nå som vi har sett hele gangen i apostelens lære om dette, vil vi se litt nærmere på ordene. Apostelen sier:

For begjæret hadde jeg ikke kjent. Med ordet *begjæret* menes her alt begjær som strider mot Guds hellige lov. Ellers betyr nok ordet i grunnteksten bare *lyst*, begjær, enten til godt eller ondt. Men siden apostelen siterer budet «Du skal ikke begjære», forstår vi at det her menes det begjæret som loven forbyr. Det gjelder ikke bare begjær etter andres eiendom, som det tiende bud sikter til, men også enhver ond bevegelse i hjertet.

I v. 8 sier apostelen: «alle slags begjær», det vil si alle slags begjær, som like visst strider mot Guds lov som selve gjerningen. For vi ser av Kristi forklaring av det femte og sjette bud at den som bare i sitt hjerte «harmes på sin bror», eller den som «ser på en kvinne for å begjære henne», «skal være skyldig for domstolen».

At apostelen «ikke kjente» begjæret, betyr som vi allerede har sett, at han ikke regnet begjæret for synd og ikke kjente noen samvittighetskval over sine begjær så lenge han ikke satte dem ut i livet. Begjæret var ingenting for ham. Det sto ikke på listen hans over synder. Dessuten viser v. 8 at han heller ikke erfarte begjærets makt eller hadde den indre striden som loven senere vakte. Synden var som død og slumret i hans indre.

Det vi særlig bør tenke over, er at apostelen her erklærer at man ikke kjenner synden når man ikke kjenner begjæret som synd. Mange mener at de har syndserkjennelse når de kjenner samvittighetsnag over ulike ugjerninger eller laster. Men det er ennå ikke å kjenne synden, sier apostelen her. Vi ser også at alle som bare regner laster og ugjerninger for synd, tross alle sine synder er ubrutte og ubotferdige, og år etter år kan de fortsette i sitt syndeliv.

Selv om de finner det nødvendig å omvende seg, blir det bare fra et lastefullt liv. De vet ingenting om «omvendelsen til Gud» så lenge de ikke har kjent at Guds øyne følger tankene og forsettene i hjertet deres, og at han har dømt dem til døden for denne indre ondskapen alene.

Så lenge «begjæret» og all hjertets ondskap ikke blir kjent og angrepet, blir mennesket bare en hykler og fariseer i sin fromhet. For Herren sa til fariseerne: «Dere gjør beger og fat rene *utvendig*, men innvendig er de fulle av rov og urenhet.» «Dere ligner kalkede graver som *utvendig* er vakre å se til, men *innvendig* er fulle av dødningeben og all slags urenhet.»

«Dere gir tiende av mynte og anis og karve, men lar ugjort det som veier tyngre i loven: *rettferd*, *barmhjertighet* og *troskap*.» Og om alle slike ropte han ut: «*Dere hyklere, hvordan skal dere unnfly dommen til helvete*?» Herren vekke oss alle, om vi kanskje uten å vite det står under en slik dom!

La oss se nærmere på fariseernes fromhet! De tok ytre gjerninger alvorlig og lærte at den som myrdet, den som drev hor og så videre, var skyldig for dommen. Men å *bli sint* på sin neste, å *hate* sin bror, å bruke *onde ord* og å nære urene begjær regnet de for ingenting.

Slike falske kristne finnes til alle tider. De har tatt avstand fra verdens alminnelige vesen og holder seg borte fra ytre ugjerninger og laster. De bruker alle nådemidlene og kan også holde andakt i hjemmet. De kan være så alvorlige i sin fromhet at de ikke går til arbeid noen morgen før de har lest Guds ord og bedt, og ikke går til hvile noen kveld uten Guds ord og bønn.

De er rettferdige og gavmilde og kan tjene Kristi sak med det de eier, og med personlig innsats. Slik sa også fariseeren i templet at han ga *tiende av alt han tjente* som gave til templets vedlikehold og behov, og at han *fastet to ganger i uken*.

Men at du aldri plages av hjertets ondskap, at du kan være fornøyd med deg selv og din egen fromhet, men se med forakt på andres, eller kan nære hemmelig hat til din neste, misunnelse eller lyster og begjær til det onde – det skremmer deg ikke! Hva slags fromhet er det da?

Den gamle bedrageren har forhekset sinnet ditt, så du ikke kan bruke Kristi ord om fariseerne på deg selv, men flyktig tenker: «Dette gjelder fariseerne.» Og du tenker ikke på at Herrens øyne følger deg og ser at du selv hører til det samme folket i våre dager, bare med den forskjell at din fromhet beveger seg innenfor kristendommens former. Men Gud lar seg ikke spotte.

Kanskje kjenner du ikke begjæret og den indre ondskapen som syndig og fordømmende, og ser derfor ikke deg selv som den *største* synder – det ville du gjort om du kjente ditt *hjertes* ondskap, for hos andre kan du bare se det som er synlig. Og kanskje er du ikke i den største nød over din indre ondskap og kan ikke finne din trøst i Kristi blod alene. Da er det et sikkert tegn på at du er en hykler og fariseer.

Kristus så slike medlemmer i sin egen menighet. Han sa at i det *bryllupet* den himmelske kongen holdt for sin sønn, fantes det slike som ikke hadde bryllupsklær på, og som derfor skulle kastes ut i mørket utenfor.

Han sa også at mange skal si til ham på den ytterste dag: «Vi åt og drakk for øynene dine, og du lærte på gatene våre.» «Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn?» Og likevel vil han si til dem: «Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!»

Kort sagt: Der man ikke kjenner begjærene som tunge og fordømmende synder, men bare ser på livsførsel, gjerninger og ytre skikker, der vil Herren alltid si: «*Dere hyklere, hvordan skal dere unnfly dommen til helvete*?» Menneskehjertet er seg alltid likt. Den samme falskheten og det samme bedraget som fantes på Kristi tid, må jo også finnes hos oss, for vi har de samme egenskapene som de som ble bedratt på Kristi tid. Og den som ikke frykter for sitt hjerte og kjenner dets falskhet og ondskap, er alltid forhekset og kjenner ikke synden.

Også dette lærer apostelen oss når han sier: «Jeg kjente ikke synden … *For begjæret hadde jeg ikke kjent*.» Og begjæret lærte han bare å kjenne ved loven. Det sier apostelen her:

Dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære! Av disse ordene merker vi at vår natur er så helt fremmed for den sanne hellighet at den ikke engang kjenner begjæret som synd hvis ikke Guds uttrykkelige bud angriper det. Begjæret blir altså ikke åpenbart ved den naturlige syndserkjennelsen, denne uklare lovskriften som ligger i samvittigheten også hos hedningene (2,14–15).

Vi ser også at den filosofiske moralloven ikke går lenger enn til å erklære *viljens samtykke* til begjæret for synd – for ikke å snakke om den borgerlige loven, som ikke vet noe om begjæret, men bare dømmer den utførte gjerningen. Det er altså bare Guds åpenbarte lov, som er «åndelig» (v. 14), som også fordømmer selve begjæret. «Begjæret hadde jeg ikke kjent,» sier apostelen, «dersom ikke loven hadde sagt: Du skal ikke begjære!»

Når Herrens lov nå sier det, må det mennesket være en gudsforakter og hykler som regner alle sine syndige tanker og begjær for ingenting, bare det kan holde seg fra syndige ord og gjerninger. Ja, her ser vi også at det er en villfarelse å lære at selve begjæret ikke er synd så lenge viljen ikke gir sitt samtykke.

Har Herren forbudt begjæret, så er og blir det alltid synd. Derfor strider også Ånden mot det hos de gjenfødte. At begjæret, som all annen synd, er dem tilgitt for Kristi skyld, gjør det ikke uskyldig. La ingen forføre seg med tomme ord! Alt den hellige Gud forbyr, er synd.

Apostelen bekjenner altså her at bare den hellige loven, som strakte sine bud helt inn i hjertet og sa: «Du skal ikke begjære!», åpnet øynene hans, så han kunne se den ellers skjulte synden, «begjæret». Og da ble den ulastelige mannen snart en avskyelig synder.

For nå trengte loven, den store og allmektige Guds hellige bud og trusler, inn i hans indre. Saulus, som var så selvtilfreds i sin gjerningstjeneste, merket at den store Gud så inn i hjertet hans og sa: «Du skal ikke nære det minste begjær til det onde.» Å, hvor ble ikke da all hans rettferdighet lagt i ruiner! Fri for syndige tanker og begjær var han ikke.

Og da han nå ville gjøre seg fri også fra denne indre ondskapen, ville stå imot og jage bort alle onde tanker og være hellig for Guds øyne også i hjertet, da kom det en ny og tyngre nød enn han hadde kjent før. For tankene og begjærene lot seg ikke drive ut, men ble sterkere jo mer han lærte dem å kjenne og kjempet mot dem. Om dette taler han videre og sier:

8. Men synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg. For uten lov er synden død.

Her sier apostelen at erkjennelsen av synden ikke bare kommer ved at loven *viser* oss synden i sine hellige buds speil. Den kommer også ved at loven *vekker* den ellers døde og slumrende ondskapen til virksomhet i alle slags begjær. Slik skal vi lære å kjenne *syndens makt over hele vår natur* gjennom erfaringen, under

mye strid og avmakt. Vi skal ikke bare *forstå* hva som er synd, men også k*jenne* syndens makt over oss.

Når apostelen sier at det ikke er ved lovløshet, men ved l*oven* at synden reiser seg slik, har han dermed også sagt det som nettopp er den store anstøtssteinen for alle som vil bli hellige ved gjerninger: Loven *tjener ikke til å hemme og stå imot synden*, men tvert imot til at *synden blir større* og «overmåte syndig ved budet» (v. 13). At budet har en slik virkning når det angriper samvittigheten, vil verden ikke forstå eller innrømme.

Man blir forferdet og skjelver ved tanken og sier: Da må jo selve loven være en kilde til synd! Da skulle Gud selv være årsak til at overtredelsene øker! Hva skal hemme synden, om ikke Guds hellige lov og trusler? Slik tenker verden. Men også alle vakte mener: Om jeg bare rett kunne kjenne alvoret i Guds vrede over synden, om jeg bare fikk en virkelig dyp følelse av hvor avskyelig synden er, eller av helvetes redsler, så skulle jeg vel kunne stå imot synden.

Dette er de vanligste tankene hos vakte sjeler. Derfor må de ofte lenge og bittert erfare det motsatte før de bøyer seg og tror det apostelen lærer her: at ved loven kommer bare erkjennelse av synd, og at loven ikke kan hemme synden, men bare vekke den. Det apostelen sier her, at synden nettopp ved budet fikk anledning til å vekke alle onde begjær, farer de flyktig over, som om det bare var en tåpelig eller forhastet ytring av apostelen.

Men enda merkeligere er det at også de troende, som hundre ganger har erfart det apostelen sier her, like ofte faller tilbake til den gamle, naturlige tanken: at budet skal hemme synden, og at det skal hjelpe oss å stå imot synden om vi bare ser rett på loven og kjenner dens hellige alvor.

De troende snubler vanligvis over sitt skrøpelige liv og lærer stadig mer å kjenne sin synd. Da blir de ofte forvirret av denne dype innbilningen i hjertet, så de igjen tar opp de forsøkene som alltid har slått feil: å bruke lovens bud og trusler til å drive seg selv til nye og alvorligere anstrengelser for å få makt over synden. Slik står de ofte i fare for å bli ført helt bort fra evangeliet og «igjen bli lagt under trelldommens åk».

Denne dype og seige innbilningen, at vi ved loven skal kunne hemme og døde synden, bygger egentlig på den gamle, dype *tilliten til vår egen kraft*. For loven taler til *mennesket* og krever det gode av det. Sier man at loven ikke tjener til å dempe synden, antyder man at vi ikke har det i vår makt å stå imot synden og være slik vi bør.

Men ingenting ligger så dypt i vår natur som selvforgudelsen, den gamle innbilningen at vi ikke er så helt fortapt og solgt under synden at vi ikke fremdeles selv skulle ha evne til å gjøre det gode og stå imot det onde. At vi skulle være så helt fordervet og udugelige til det gode at vi ikke kan stå imot synden selv når vi ser Guds vrede over den og helvetes flammer truer oss – det er altfor ydmykende.

Ja, denne gamle innbilningen, at vi ennå (etter syndefallet) har fri vilje eller evne til å gjøre det gode og flykte fra det onde, gjør også at mange mener det er svært skadelig om noen forkynner det apostelen lærer her. De holder det for svært skadelig å ta fra menneskene tilliten til deres egen evne, for da vil de ikke anstrenge seg rett, og det regnes for å være det eneste som trengs.

Men nå sier apostelen her at det ikke bare er slik at vi ikke makter å stå imot synden ved hjelp av loven. Det er tvert imot loven som øker nettopp det onde vi vil stå imot med loven: «begjæret» og «overtredelsen». Han sier at synden nettopp ved loven får anledning til å vekke alt begjær, ja, at loven nettopp derfor kom til, «for at fallet skulle bli stort» (5,20). Det kan nok være umaken verdt å se litt nærmere på denne læren til apostelen.

Men synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg. Når apostelen på denne måten skiller mellom *synden* og *begjærene*, merker vi at «synden» er noe som bor i oss også når begjærene ikke er vakt. Det uttrykker han ved å si at «uten lov er synden død», det vil si slumrende og uvirksom.

Av dette lærer vi altså at med *begjæret* i v. 7, som her, menes ikke selve syndefordervelsen eller arvesynden, men den lysten til det onde som tilfeldig blir vakt, og som vi kan kjenne. Med *synden* i teksten vår menes derimot selve fordervelsen, den onde tilbøyeligheten som finnes i oss også når vi ikke merker den. Slik er også villdyrets natur – den giftige slangens eller den grusomme panterens – i dyret når det sover og ikke viser den.

Men denne ondskapen som bor i oss, sier apostelen, ble vakt og egget opp ved budet som sa: «Du skal ikke begjære», og benyttet seg nå av dette budet til å virke eller vekke alle slags begjær.

Så forgiftet og ond er vår natur at selv den store Guds forbud og trusler egger den til flere lyster og overtredelser, slik ulesket kalk blir opphetet av vann og begynner å bruse. Slik er vår natur, og det ser vi allerede hos små barn. Et barn som nettopp lignet en engel i mildhet og vennlighet, kan ofte bli egget opp til en slik ondskap av morens viseste og kjærligste bud at man blir forbløffet.

Guds hellige lov pålegger oss med de mest høytidelige og alvorlige bud å stå imot synden. Og da benytter hjertets fordervelse seg av disse budene til å stride mot dem, og bryter ut med desto større voldsomhet. Apostelen sier at synden nå *vakte* alle slags begjær. Budet egget og kalte fram en fordervelse han ikke kjente til før den ble egget opp og kalt fram av lovens forbud.

Senere (8,7) taler han om enda en sørgelig virkning av loven: at det kjødelig sinnede mennesket blir rett og slett bittert mot Gud fordi det ikke kan oppfylle hans lov, som likevel uavlatelig krever det gode og truer det med døden om det synder. Men det han egentlig taler om her, er at når Gud bare nevner begjæret og forbyr det, benytter synden seg av det til å vekke begjærene desto mer etter det som blir forbudt.

At selve forbudet egger oss til overtredelse, er jo et forferdelig bevis på hvor dyp og av hvilken art den fordervelsen er som kom inn i vår natur ved syndefallet. Det er ellers ubegripelig at vi får mer lyst til det onde når vi merker at Gud forbyr det. Det kan ikke forklares med andre årsaker og grunner enn at *vår natur er slik* – vår natur er en gang blitt slik.

Man undrer seg jo ikke over et dyrs natur, men sier bare, når slangen hugger og løven river: «Slik er dyrenes natur.» Slik kan man heller ikke vente annet av mennesket enn det som hører til dets natur.

Det var i *syndefallet* mennesket ble slik denne teksten viser. Før var Guds lov bare en kjær veileder for våre første foreldre, som inderlig elsket sin Fars vilje.

Men slangen, den falne engelen, inngav dem sin egen art i hjertet og fikk dem til å tro at også de skulle reise seg mot Gud og ikke lyde hans forbud. Da den falne engelen fikk dem til å tro at forbudet var en innskrenkning i deres lykke, og at den forbudne frukten var god framfor all annen, oppsto begjæret aller første gang i mennesket.

Da skjedde det som apostelen Jakob sier: «Når så lysten har unnfanget, føder den synd. Men når synden er fullmoden, føder den død.» Guds dom, at mennesket skulle «visselig dø» når det syndet, ble fullbyrdet. For nå var dets sanne liv, livet av Gud og i Gud, virkelig slukket, og den syndige naturen ble født i det.

Denne naturen minner like tydelig om dette første fallet som et barn kan minne om sin mor. For nå er også vår natur slik at vi synes forbudet er en innskrenkning i vår lykke, og at den forbudne frukten smaker best, som Salomo sier: «Stjålet vann er søtt, og brød som en spiser i smug, smaker herlig» (Ordsp 9,17). Vi elsker det forbudte fordi det er forbudt. Dette er menneskets bestemte natur, og den følger det enten det vil eller ikke, så lenge det lever på jorden.

Når nå selve loven vekker begjæret, hvor langt er det da ikke fra at loven skulle minske begjæret og ta bort kjærligheten til synden? Om den så hindrer noen ytre syndige gjerninger, øker den bare de syndige begjærene desto mer.

For uten lov er synden død. Sammenhengen er klar, og derfor er meningen med disse ordene tydelig. Så lenge loven med sitt bud mot begjæret ennå ikke hadde rørt opp synden, lå den som død og uvirksom i naturen. Synden var ikke «død» hos apostelen i den forstand at den ikke fantes hos ham.

Men han vil si: «Jeg kjente ikke dens liv og virksomhet i disse onde begjærene før budets hellighet, nøyaktighet og strenghet vakte den.» For da synden, ondskapen i hans fordervede natur, ikke møtte noen motstand før «budet kom», merket han ikke hvordan den levde og arbeidet i ham.

Alt det apostelen sier i dette verset, har hver levende kristen erfart. Han husker vel hvordan han, nettopp på den tiden da Gud hadde åpnet øynene hans og vekket ham av syndesøvnen, så han så og merket lovens åndelige krav, kjente denne forferdelige fordervelsen i seg. Før hadde den ikke voldt ham noe besvær eller noen bekymring; ja, før var den helt ukjent for ham. Han husker vel hvordan hjertets ondskap nå reiste seg med voldsom kraft da han merket lovens strenge krav, som ikke ettergav synden det minste, men fordømte den i dens rot og i hver bevegelse.

Særlig må noen vakte sjeler gå gjennom usigelig bitre erfaringer med disse endeløse fristelsene, som forfølger og plager dem, ofte i lange tider. Noen ganger tviler de helt på at de noen gang kan bli frelst, for de holder seg selv for å være fordervet framfor alle andre på en helt særskilt måte. De frykter for at «Gud har overgitt dem til et udugelig sinn», bare fordi synden ikke tar slutt, men stadig arbeider i hjertet deres og blir mektigere jo mer de kjemper mot den og ber.

Så endeløst utmattende strid må noen gå gjennom før selvrettferdigheten blir drept, så de som helt fortapte søker sin frelse i nåden alene. Slik virker loven når Herrens Ånd først åpner menneskets øyne. En kraft som før lå skjult og uvirksom i mennesket, reiser seg og vokser i styrke. Det mennesket som før

ikke ante at en slik ondskap bodde i det, finner nå en makt i seg som står imot og ødelegger alle dets forsetter.

Men disse bitre erfaringene av syndens makt der loven hersker i samvittigheten, hører ikke bare til den første omvendelsen. Apostelen forteller videre i dette kapittelet hvordan også de troende, som etter sitt «indre menneske» med glede slutter seg til «Guds lov», må erfare makten i «syndens lov» i lemmene. Da kan disse sørgelige erfaringene bli like tunge og gjøre oss like bekymret som i den første omvendelsen.

For når loven på ny kommer inn i samvittigheten og jager bort troens glede i nåden, erfarer vi igjen hvordan loven vekker synden. Dette skjer særlig ved at tilbøyeligheten til selvrettferdighet, som alltid henger ved oss, lokker oss til bare å se på oss selv.

For vi må aldri glemme at *loven alltid har denne virkningen på naturen* når den *hersker i samvittigheten*. Når dette skjer hos dem som allerede har tatt imot mye nåde, blir lovens krav enda mer påtrengende enn før, nettopp ved tanken på den store nåden. For da tenker en kristen på hvor mye han, som har erfart så stor nåde, skylder sin Gud, hvor varmt og trofast han bør elske ham og i alt gjøre hans vilje fullkomment.

Når Ånden nå mer og mer kaster lys over menneskenaturens fordervelse, som alltid er seg selv lik, og lovens krav blir viktigere og helligere for sjelen, da kan det oppstå en enda tyngre syndenød enn før, selv om den troende sjelen nå har et feste og et lys i evangeliet som den før manglet.

Kort sagt: Der loven hersker i samvittigheten, der skal det alltid vekkes synd og nød. Og selv om denne nøden er ulik i grad, har alle som rett erfarer lovens virkning, dette til felles: De blir «dødet», fortapt og rådløse. For dette var Guds fremste hensikt med loven.

Her kunne nå noen spørre: Er det nødvendig at loven skal ha en slik virkning på alle? Kan ikke Guds nåde lede noen sjeler slik at deres forbedringsarbeid tvert imot lykkes så godt for dem at de, stikk i strid med apostelens erfaring, blir bedre og bedre ved budet gjennom vekkelsen og striden mot det onde?

Til dette kan vi svare at vi ikke lettsindig må følge vårt eget forgodtbefinnende, vår egen eller andres mening, i så viktige spørsmål. «Hvert menneske er en løgner» (Sal 116,11). I et spørsmål som gjelder sjelens evige vel eller ve, må vi bare tro Guds ord.

For å få være i fred vil man nok helst følge sin egen mening. Men det er nok best å tenke på dødens og evighetens alvor i tide, for da skal dette spørsmålet bli overmåte viktig: Er det sikkert at jeg er på rett vei? Kan jeg være en rett kristen om jeg ikke er blitt «dødet ved loven», men tvert imot har lykkes så godt i mitt forbedringsarbeid at jeg synes jeg blir bedre og bedre ved budet?

Hva sier Guds ord om dette? Hva sier Kristus og hans apostler? Apostelen Paulus sier at dette rett og slett er *lovens hensikt*: «Loven kom til for at *fallet skulle bli stort*.» Herren Kristus kaller dem som ikke har erfart denne virkningen av loven, «friske», og sier at *de* ikke trenger lege, bare de «syke».

Lykkes du med ditt eget forbedringsarbeid, blir du ikke åndelig «syk», men tvert imot «frisk». For da «vet du ikke at du er ussel og ynkelig og fattig og blind

og naken» (Matt 5,3.4; Åp 3,17). Men Kristus har sagt at vi må være slike for å kunne ta imot hans nåde rett.

Så sant vi skal bli rettferdige ved Kristus alene, må loven nødvendigvis virke slik at synden blir overmåte syndig ved budet, og at man «ved loven blir død for loven». Det kan skje ved at man lærer å kjenne synder og begjær i vanlig forstand, eller ved at man mer kjenner *hjertets ugudelighet*, hardhet, kulde og lettsindighet, som plager og utmatter noen sjeler så de tviler på alt sitt eget arbeid. Og med det er lovens hensikt nådd.

For hovedsaken er at mennesket blir dødet og tilintetgjort, så det ikke kan finne noen trøst uten i Kristus alene. «Bare hvis det var gitt en lov som hadde kraft til å gjøre levende, kom rettferdigheten virkelig av loven.» Om jeg kunne bli god og rettferdig ved loven, hadde Kristus ikke trengt å være under loven og bære dens forbannelse for oss. «Er rettferdighet å få ved loven, da er altså Kristus død uten grunn.»

Når det altså er nødvendig for enhver å erfare en slik virkning av loven som apostelen her viser ved sitt eget eksempel, hvordan vil det da gå med dem som aldri erfarer denne virkningen av loven? Hva med dem som tvert imot, lik fariseeren i templet, er så fornøyd med seg selv at de takker Gud for sin egen rettferdighet? Paulus hadde også levd en tid i en slik falsk og sovende tilstand. Det taler han om i det følgende verset.

9. Jeg levde en gang uten lov. Men da budet kom, våknet synden til live.

Apostelen omtaler her to ulike tidsavsnitt i sitt indre liv, som begge gikk *forut for* den tilstanden der han hadde fått nåde. Han har altså, slik de troende flest, gjennomlevd *tre ulike åndelige tilstander*.

Den første var da han «levde uten lov», et naturlig liv i synd og falsk trygghet, og da «var synden død», slumrende og ukjent. Den andre var da budet var kommet inn i hans indre, slik at synden ble vakt til liv, kraft og virksomhet, og «han døde». Den tredje var da han levde «i troen på Guds Sønn» og Kristus levde i ham – apostelens troende og helliggjorte liv.

Jeg levde en gang uten lov. Her kaster apostelen et blikk tilbake på *det første* av disse tre tidsavsnittene. Om det sier han: «Jeg var en gang uten lov, og *da levde jeg*.» Det er meningen. For ordet *levde* betyr ikke bare at han var til. Etter grunnteksten og sammenhengen står det som motsetning til ordet *døde*.

Den samme motsetningen merker vi også når det gjelder *synden*. Om den sier han at i det første tidsavsnittet, da han levde uten lov, «var synden død» (v. 8), «men da budet kom, våknet synden til live». Da jeg levde uten lov, var synden død; men da synden fikk liv ved budet, døde jeg. Slik taler apostelen her.

At apostelen «levde» den gangen han var uten lov, betyr ikke bare: Jeg kjente ingenting til døden, jeg visste ikke om den dødsdommen som var felt over meg på grunn av synden. Det betyr også: Jeg var fri og sterk i mitt moralske liv, og jeg hadde så stor tillit til min egen evne at jeg mente jeg kunne gjøre alt jeg ville og burde, og vinne det evige liv ved egne gjerninger. For loven hadde ennå ikke «drept meg» (v. 11).

At dette er meningen med ordene «jeg levde», forstår vi av at apostelen taler om et liv som var avhengig av at han var «uten lov». Dette livet er verken det legemlige, det åndelige eller det evige liv. Det legemlige livet hadde han jo også under loven, og det åndelige og evige livet var han lengst borte fra da han «levde uten lov».

Men det kan heller ikke være syndens og lystenes liv, for om det sier han tvert imot: «Synden var død». Som allerede sagt menes her det moralske livet som leves i egen kraft. Med andre ord: Hans selvrettferdige og selvvirksomme «*jeg*» levde. For det er dette som dødes ved l*oven*.

På denne måten «levde jeg», sier apostelen, da jeg var «uten lov». Jeg hadde nok en ytre kjennskap til loven, men uten dens kraft i samvittigheten, uten sann forståelse av lovens åndelige krav og uten erfaring av hvordan den virker på naturen. Jeg sov. Jeg kjente ikke synden og Guds vrede over den, og derfor var jeg trygg og ubrutt i min egen kraft, uvitende om den redsel og avmakt som en sann syndserkjennelse fører med seg.

Dette er lett å forstå, for vi har alle erfart det og ser det daglig rundt oss. Selv om hvert menneske er fullt av synd, lever likevel hele verden i en slik trygghet som om den var helt fri for alt ondt og stod i det beste forhold til Gud og hans lov. Verden kan ikke begripe at noen trenger å frykte Guds vrede og den evige død, så lenge han ikke har begått noen riktig grusomme gjerninger, av ubarmhjertighet eller liknende.

Men at mennesket elsker verden, at det har sitt alt og sin hjerteglede, altså sine *avguder*, i de tingene som er i verden; at det ikke først og sist tenker på Gud, ikke ferdes med Gud, ikke helst vil tale med Gud og om Gud, ikke helst vil tjene ham, altså ikke *elsker Gud* – det bekymrer det ikke.

Mennesket sier: Man kan vel likevel elske Gud, selv om man ikke først og sist tenker på ham eller holder på med det som hører ham til. Man kan vel likevel være god og from, selv om man ikke holder Guds lov og altså elsker synden mer enn Gud, eller selv om man ikke tåler det eller det mennesket og altså lever i hat.

Slik trøster verden seg og frykter knapt et øyeblikk for helvete, enda den lever i all ugudelighet og har hjertet fullt av avguder, av syndige lyster og begjær. Men i en slik tid kan syndens lyster også være ganske stille i naturen, så det sovende mennesket uten vanskelighet fører et fromt og pent ytre liv. Det er som apostelen sier: «Uten lov er synden død.» Da fristet den meg ikke mye, når den ikke møtte noen motstand.

Men da budet kom, våknet synden til live. «Da budet kom», det vil si: da budets hellige tyngde og sanne betydning grep min sjel, da jeg så at den hellige Gud forbød selve *begjæret* etter det som loven forbød. Apostelen hadde hørt og lært budet etter bokstaven før, men det hadde ikke nådd sin fulle rekkevidde og kraft i samvittigheten hans. Og man kjenner synden bare så langt som man kjenner lovens krav og tyngde i samvittigheten.

Alle mennesker vet til en viss grad at de er syndere. Men her lærer apostelen oss, som vi også har sett før, at ikke noe menneske kjenner synden i dens rot og dens herskende makt over naturen før det lærer å kjenne *begjæret*, dets syndighet og dets makt. Og denne kunnskapen om begjæret har ikke noe menneske før

det er vekket av syndesøvnen, og budet med guddommelig tyngde har begynt å angripe, straffe og fordømme alt som er uhellig i det. Det er en slik erfaring apostelen sikter til med ordene: «Da budet kom».

Da lærte han å kjenne synden, ikke bare i dens ulike *forgreninger*, slik den gjennomtrenger og forgifter alle våre evner: forstanden, viljen, fantasien, ja, synet og hørselen vår, ordene og gjerningene våre. Han lærte også, som sagt før, å kjenne dens herskende *makt* over vår natur. Ved den er naturen «solgt til trell under synden» (v. 14) og «ikke Guds lov lydig, *kan heller ikke være det*» (8,7), så mennesket er helt ute av stand til å befri seg fra syndens makt.

Dette lærer og tror vi aldri bare ved at Ordet underviser oss om det. Bare når budet virker så kraftig i oss at synden vekkes, og det stakkars mennesket blir helt utmattet og tilintetgjort i anstrengelsene for å stå imot den, da lærer det å kjenne sin synd og sin egen avmakt. Og dette er en helt nødvendig erfaring og lærdom. For først da kan det *høre* til frelse det som blir sagt om at vi blir frelst ved ham «som for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» (1 Kor 1,30).

For å nå dette salige målet vil den trofaste Gud også bruke loven, selv om virkningene begynner på den sørgelige måten apostelen beskriver her: «Da budet kom, våknet synden til live.»

Synden våknet til live. Hva det betyr at synden fikk liv da budet kom, har vi allerede forstått av verset foran. Synden var død før, sier apostelen. Den slumret og var stille og ukjent.

Men da budet virket kraftig på meg, ble synden vakt til nytt liv, benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg. All ondskap som fantes i min syndige natur, våknet nå til live og ble virksom i striden mot Guds bud. Den stakkars sjelen ble skremt og plaget av syndige begjær, fortvilelse, bitterhet mot Gud, hovmod, lettsinn, vrede og utålmodighet mot medmennesker, løgn og forstillelse, og likevel kunne den ikke gjøre seg fri fra det. Det er dette apostelen sikter til når han sier: «Da budet kom, våknet synden til live.»

10. Jeg derimot døde. Og det viste seg at budet, som skulle være til liv, ble til død for meg.

Jeg derimot døde. Hva dette betyr, kan vi forstå av det motsatte forholdet: «*Jeg levde* en gang uten lov.» Sammenhengen er her så klar og tydelig at enhver kan se hvordan apostelen stiller disse forholdene opp mot hverandre. Da jeg levde uten lov, var synden død; men da budet kom, våknet synden til live, og jeg døde. Derfor må de også forklare hverandre.

«*Jeg levde* en gang uten lov» er ikke bare uttrykk for en *overbevisning* og en innbilning om å ha et evig liv. Av det følger også et mot og en viss kraft til å arbeide på å bygge opp min egen rettferdighet. «Da budet kom, våknet synden til live, men *jeg døde*» uttrykker at jeg ved loven ikke bare ble fratatt min innbilning om livet og overbevist om min dødsdom. Jeg mistet også motet og min innbilte kraft ved denne sørgelige *erfaringen* av syndens liv og makt, så mitt selvvirksomme *jeg* ble dødet.

For å forstå dette må vi huske hva apostelen har sagt før: Det var ikke bare *budet* «Du skal ikke begjære» som lærte ham å kjenne synden, men også den bitre *erfaringen* at synden bare fikk liv ved loven og vakte alle slags begjær i ham. Det var denne *erfaringen*, som han også beskriver utførlig, som gjorde at han «døde».

Derfor har man bare gitt en halv forklaring av ordene «jeg døde» når man har tolket dem slik: «Jeg ble *overbevist* om min *dødsdom*.» Det er bare den ene delen av det apostelen beskriver her. Han har særlig talt om erfaringen, om lovens utmattende *virkning*, at den vakte synden til live. Vi må ikke gå forbi denne sammenstillingen: «Da budet kom, *våknet* synden *til live*, men jeg døde» – ikke da budet bare opplyste meg om at begjæret var synd.

Derfor uttrykkes meningen i ordene «jeg døde» mer fullstendig slik: Da synden ved budet vakte alle slags begjær i meg, ble jeg for det første overbevist om at jeg med all min gjerningsrettferdighet likevel var dømt som synder, og altså dømt til døden, fordi jeg ikke kunne frigjøre meg fra begjæret. For det andre ble jeg også, ved den utmattende erfaringen av at synden levde og begjærene vokste ved loven, helt rådløs, avmektig og tilintetgjort.

Nå falt endelig motet og min egen kraft. Nå var det ute med meg, jeg kunne ikke gjøre noe til min frelse, og mitt virksomme *jeg døde*. Det ble nemlig avkreftet i samme grad som synden fikk liv ved loven. Nå gav jeg endelig opp. Det er dette som her kalles: «Jeg døde.»

Med dette følger også ofte en viss død i følelsene hos utmattede sjeler. Når de lenge har arbeidet, kjempet og bedt for å overvinne det onde, og alt viser seg forgjeves, synker de ned i en død avmakt som viser at de fortviler over alt de selv kan gjøre.

Og nettopp fordi denne døden i følelsene er en følge av fortvilelsen over alt eget strev, hører den virkelig med til den døden apostelen taler om her. For hovedsaken i den er at mennesket ved loven lærer å tvile på seg selv og på alt det selv kan gjøre til sin frelse.

Nå har vi sett hvordan Paulus først en tid levde «uten lov», uten dens kraft i samvittigheten. Da var «synden død», slumrende og ukjent, og da «levde han» uten å vite om dødsdommen som hvilte over ham, sterk og ubrutt i sin gjerningsrettferdighet. Siden har vi sett hvordan en annen tid begynte for ham «da budet kom». Da kom loven til liv og kraft i hans indre og angrep og fordømte begjæret, men vakte dermed bare alle slags begjær. Til slutt mistet han all tro på sin egen rettferdighet, så bare døden for øynene og ble rådløs, avmektig og tilintetgjort.

Hvor lenge apostelen levde uten lov, får vi ikke vite noe bestemt om. Men det er helt sikkert at hele hans liv som fariseer ikke har vært uforstyrret av lovens krav til det indre mennesket. Og hans andre livsavsnitt, da han kjente begjærets og dødens brodd, har vart lenger enn de tre dagene han lå nedslått i Damaskus. Som fariseer gikk han «lenger i jødedommen enn mange jevnaldrende i mitt folk, og var enda mer nidkjær for overleveringene fra fedrene», og han var «nidkjær for Gud» (Gal 1,14; Apg 22,3).

Allerede dette kunne være en virkning av en indre ild i samvittigheten hans. Men enda mer vitner hans «nidkjærhet» i å forfølge nasareernes parti om at han på den tiden ikke var riktig rolig og uberørt av lovens brodd. Det er også en gammel erfaring at et menneske som ikke tåler sannhetens ord, ikke er så rolig og trygg på sin egen stilling som den som kan høre sannheten forkynt med likegyldighet. Selve den feberaktige fiendskapen vitner om en indre uro.

Da Herren Jesus sa til den nedslåtte Saulus, som det himmelske lyset strålte om: «Det blir hardt for deg å stampe mot brodden», har vi grunn til å tro at denne «brodden» var det urolige budets brodd i samvittigheten hans.

Når vi tenker på at et åpent fiendskap mot sannheten vitner om en indre uro, er det sannsynlig at Herren Kristus med disse ordene ville si: «Saul, Saul! Jeg kjenner den innerste grunnen til ditt fiendskap. Du er blitt forstyrret i din selvrettferdighet av den åndelige forklaringen jeg og mine vitner har gitt av loven. Du har fått en brodd i samvittigheten, og mot den stamper du med din forfølgelse» osv.

For vi må ikke glemme at det nettopp var Kristus som med sin åndelige forklaring av loven (f.eks. Matt 5,20–48) gjorde fariseerne urolige, rev i stykker rettferdighetskappen deres og stakk dem i samvittigheten. Denne brodden var altså uten tvil «dødens brodd», synden og loven, som stakk i samvittigheten (1 Kor 15,56).

Vi hadde nok ikke forstått fariseeren Saulus riktig om vi satte ham likt med han som stod i templet og var fornøyd med at han ikke var røver eller morder, og som syntes at fasten og tienden hans var nok til rettferdighet. Å nei! Historien forteller om de fariseerne Paulus hørte til, at «det stakk dem i hjertet» da de hørte Stefanus' anklage: «Dere som har mottatt loven, gitt ved engler, og ikke har holdt den!» (Apg 7,54–58). Denne bemerkningen skar ham i hjertet fordi den rev opp sårene der.

At loven var åndelig og krevde fullkommen kjærlighet og renhet, hadde han nok forstått noe av. Men han prøvde alltid å avverge det dødelige stikket fra lovens brodd. For «dø» ville han slett ikke. Han prøvde så lenge som mulig å lege sårene med nye plastre av egen fromhet. Med andre ord: Han ville bringe lovens anklage til taushet og tvinge ned den mektige synden som var i ham.

Men loven kom ham likevel nærmere og nærmere og vakte flere begjær, som bar frukt for døden (v. 5). Det var et pinefullt liv, nær helvete. Og likevel – likevel døde ikke den blodig sårede fariseeren før det himmelske lyset strålte om ham på veien til Damaskus. «Da ble han kastet til jorden av loven,» sier Luther. Da merket han endelig at han ikke lenger kunne stampe mot brodden. «Jeg døde,» sier han selv. Nå lå han der fortapt og ble frelst av bare nåde.

Og det viste seg at budet, som skulle være til liv, ble til død for meg. Slik erfarte og lærte jeg av følgene at den loven som etter sine uttrykkelige løfter er til liv for den som oppfyller den helt, og som etter min innbilning også skulle bli til liv for meg, den ble til død for meg.

For en forunderlig oppdagelse! Hele verden går med den tanken at loven skal være til liv for oss, at den skal være vår vei til salighet. Og så oppdager man det motsatte: Etter at mennesket falt, har Gud en helt annen hensikt med loven.

Tvert imot skal den tjene til å overbevise oss om vår synd, død og fordømmelse, ta fra oss alt håp om livet ved vår egen rettferdighet og slik bli vår «tuktemester til Kristus».

Budet skulle være til liv. Loven gir det evige liv til alle som holder og oppfyller den, slik det står skrevet: «Den som gjør det, skal leve ved det» (Gal 3,12). «Gjør dette, så skal du leve!»

Budet betegner her hele loven. Men det ser ut til at uttrykket er valgt for å minne om det budet som åpenbarer begjæret og samtidig uttrykker alle budenes *åndelige krav*, og det var ved dette budet loven viste seg å være til død. Da dette budet fikk liv og kraft i samvittigheten, fordømte det dem som bare var rettferdige ved ytre gjerninger. Det vakte alle slags begjær og gjorde bare synden mektigere. Slik ble håpet om rettferdighetens lønn slukket, og synderen ble overbevist om sin dødsdom.

Budet ble til død for meg. At det ble oss til død, skyldes ikke noen mangel ved budet, som er «hellig og rettferdig og godt». Heller ikke svikter lovens løfte: «Den som gjør det, skal leve ved det.» Årsaken ligger helt og holdent hos det falne mennesket, som umulig kan gi det det ikke lenger har, nemlig den hellighet loven krever. Tvert imot er vi så forgiftet og onde at selve den hellige loven egger oss til overtredelse.

Det var slik apostelen fant at nettopp den loven han hadde håpet å få liv av, ble til død for ham. Og Kristus sa: «Den som anklager dere, er Moses – han som dere har satt deres håp til.» Det gjelder altså ikke bare Paulus, men alle mennesker etter syndefallet, at budet er oss til død. Apostelen har nettopp beskrevet gjennom alt det foregående hvordan det går til. Likevel legger han til:

11. For synden benyttet seg av budet og dåret meg og drepte meg ved det.

Synden dåret meg. Den forførte meg ved budet. Hva består nå denne forførelsen i? Det må vi se av det apostelen selv har lagt fram her. For det første har han sagt: «Synden benyttet seg av budet og vakte alle slags begjær i meg» (v. 8). Synden har altså ved budet forført ham til alle slags overtredelser.

For det andre har apostelen nettopp sagt at budet, som var gitt ham til liv, viste seg å bli til død for ham. Ved budet, det vil si loven, hadde synden forført ham til å tro at han kunne vinne livet ved lovgjerninger. I dette bedraget hadde han levd til han ved budet «Du skal ikke begjære» lærte å kjenne synden og ble «dødet» av loven. Slik har apostelen talt før.

Av dette ser vi hvordan synden ved budet hadde bedratt ham på to viktige punkter: Den lovet rettferdighet ved loven, men virket overtredelse. Og den lovet liv ved loven, men virket død ved den samme loven. Dette går til på følgende måte:

For det første inneholder loven mange hellige bud og forbud, fulgt av løfter og trusler. Det falne mennesket, som ikke kjenner syndens makt, innbiller seg da at disse hellige budene skal virke den hellighet de krever, og at disse alvorlige forbudene og truslene skal motvirke den synden de forbyr. Men det skjer ikke. Apostelen har sagt oss at budet tvert imot vakte de syndige lidenskapene og alle

slags begjær. For synden, det forgiftede hjertet, benytter budet til å inngi oss hvor herlig den forbudte frukten må være.

Slik har synden allerede på det første punktet, om vår *rettferdighet*, bedratt oss ved budet på to måter: først ved å inngi oss håpet om at vi skal bli hellige ved loven, og siden ved at den gjennom selve forbudet har gitt oss lyst til det forbudte.

På samme måte blir vi bedratt på det andre punktet, om *livet*. Loven inneholder herlige løfter om liv og salighet når man holder og oppfyller den. Derfor blir vi forført av hovedsynden, hovmodet, til å håpe at også vi, falne syndere, skal kunne vinne livet ved vår egen rettferdighet for loven. Men apostelen sier: «Det viste seg at budet, som skulle være til liv, ble til død for meg.»

Dette var altså de punktene der han var blitt forført ved budet: Han håpet på rettferdighet av det, men ble en synder ved det. Han håpet på livet ved budet, men ble drept ved det.

Likevel var det ikke budet som var årsaken til dette bedraget, sier han, men *synden*: «Synden benyttet seg av budet og dåret meg.» *Synden* er den naturen vi har arvet fra fallet, og dens dypeste vesen er selviskhet og høye tanker om vår egen evne. For slik ble vår natur da slangen inngav: «Dere vil bli slik som Gud.» Det er bare denne forblindelsen som gjorde at vi kunne håpe på rettferdighet og liv ved loven, enda den krevde fullkommen hellighet, og enda Gud tidlig hadde sagt at «menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av».

Hadde vi bare trodd og æret slike ord fra Gud, hadde vi aldri innbilt oss at vi kunne vinne rettferdighet og liv ved loven. Men fordi vi heller trodde slangerøsten i vårt hjerte, ble vi forført av den, og det nettopp ved budet, som ellers skulle ha overbevist oss om vår fullstendig fortapte tilstand. I stedet fikk vi av dette budet den innbilningen at vi skulle vinne rettferdighet og liv ved loven. Det var bare synden, eller slangerøsten i hjertet, som var årsaken til slike innbilninger.

Og her ligger det, både i apostelens ord og i innholdet, en ganske tydelig hentydning til den måten slangen forførte våre første foreldre på i paradiset. Den gav dem dels høye og smigrende tanker om hva de skulle bli, dels framstilte den den forbudte frukten som både herlig og nyttig. Men enden på det ble døden.

Slik virker også slangerøsten i våre hjerter. Ved budet inngir den oss først tanken om at vi selv har evne til å vinne rettferdighet og liv. Siden vekker den alle slags begjær ved budet, og til sist dreper den oss også ved det samme budet.

Det forferdeligste ved dette syndens bedrag er at den bruker selve det hellige budet til dette: Den roser «veiviseren» til rettferdighet (Rom 2,17–20), som en utlegger sier, for å mette menneskets dypeste lyst, hovmodet, med lovgjerninger, og slik gjøre den gode, hellige loven til den mest dødelige gift. Eller rettere sagt: Med et fariseisk tåkebilde av loven holder den mennesket fast i innbilningen om liv, til den i avsløringens stund døder det med den virkelige loven.

Som sagt før er hele verden fremdeles i dag så bedratt at den holder loven for å være vår vei til salighet. Ja, denne innbilningen ligger så dypt i oss alle at også vakte og troende sjeler har den største møye med den. Og det hjelper ikke at apostelen har bevist og sagt oss på så mange måter i dette brevet at det er bedrag.

Det falske hjertet gjør at vi ikke tror det, så lenge vi ikke har erfart det apostelen har lagt fram her, og ikke er blitt «dødet» av loven.

Når budet taler til oss og sier: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel» osv., tror vi at vi også skal kunne gjøre det. Vi tar fatt på arbeidet med god tillit.

Og selv om vi stadig kjenner motsetningen i hjertet, at vi elsker alle slags småting mer enn Gud, arbeider og håper vi likevel så lenge som mulig på å oppfylle budet selv. Vi vil ikke tro at vi er så fullstendig fordervet at vi ikke skal kunne gjøre det, og vi vil ikke tro at loven skal «lukke vår munn og gjøre oss skyldige for Gud».

Når Gud sier: «Du skal elske din neste som deg selv», innbiller vi oss at vi også skal kunne oppfylle det. Vi erfarer stadig at vi i alt er oss selv nærmest og i alt tar hensyn til oss selv og vårt eget beste.

Vi kjenner så ømt det som angår oss selv, vårt eget navn og vår egen vinning, men er så langt fra å tenke like kjærlig på nesten at selv misunnelse ikke er ukjent for oss. Likevel forstår vi ikke at det er ute med all vår rettferdighet for loven, men håper på den så lenge som mulig.

Når budet sier: «Du skal ikke begjære», du skal ikke ha den minste syndige tanke eller lyst, er vi likevel ikke straks overbevist om at det er helt forbi med oss for loven. Vi håper til og med at vi skal kunne holde begjærene nede med budet.

Ja, selv om vi ofte har erfart det apostelen her har lært, at budet tvert imot vekker alle slags begjær, og vi ved slike erfaringer ofte er blitt dødet, reiser likevel den gamle innbilningen seg alltid på ny i oss: at vi ved lovens krav og trusler skal bli fromme og holde synden nede.

Som sagt før er også de troende stadig utsatt for dette bedraget. De plager seg med nye forsøk på å bli helligere ved loven, til de på ny, utmattet og dødet, kommer tilbake til den rette forståelsen: at «greinen ikke kan bære frukt av seg selv», men bare når den blir i vintreet.

Hvor mye mindre kan da det uerfarne mennesket tro dette! Det tenker alltid at loven må gjøre oss hellige. Det kan ikke med noe ord overbevises om at det er så fullstendig ute med vår rettferdighet og evne at loven bare skal vekke synden og døde oss, og at Gud vil gi oss all nåde for intet når vi bare kjenner oss fortapt og flykter til bare nåde.

Men erfaringen gjør likevel så mye at vi i vårt indre gir sannheten rett: Vi er så fortapt som apostelen lærer her, og skal bare bli tilintetgjort av loven. Men den erfaringen er så bitter og nedslående at apostelen kaller det å bli «drept» ved budet. Han sier:

Og drepte meg ved det. Apostelen sier: «Synden dåret meg ved budet og drepte meg ved det.» Hvordan det går til at vi blir «drept» ved budet, har apostelen nettopp beskrevet i det foregående, da han sa at synden våknet til live ved budet, men han selv «døde». Om ordene «jeg døde» er det sagt før at de ikke bare kan bety en *overbevisning* om døden som syndens lønn, men særlig den dødende virkningen loven hadde hatt på ham.

Den samme meningen kommer like tydelig fram i disse ordene: «Synden drepte meg ved budet.» Det vil si: Da synden ved budet ble mektigere i alle slags begjær, ble jeg ikke bare overbevist om min dødsdom. Dels ved denne overbevisningen, dels ved den voksende erfaringen av syndens makt ble jeg også til slutt forlegen og rådløs, mistet all tro på at jeg selv kunne bidra, og lå der helt avmektig og død under min dom. Dette virket min iboende synd ved loven: «den drepte meg ved det».

12. Så er da loven hellig, og budet hellig og rettferdig og godt.

Apostelen har nå vist at loven ikke er *årsaken* til synden, men bare en *anledning* for den. Her trekker han så slutningen om hvordan loven er, om dens store fortreffelighet. I v. 7 har han med et sterkt uttrykk avvist tanken om at det var noe syndig i loven.

Og i versene imellom har han vist ved lovens virkninger at loven, langt fra å være en årsak til synden, tvert imot har vært middelet til å opplyse ham om synden. Ja, den har åpenbart hele dypet av syndens ondskap, overbevist ham om Guds hellige dom over synden og til og med, ved å åpenbare denne dype syndigheten, tatt fra ham alt håp om noen gang å kunne stå som rettferdig for loven.

Av slike virkninger trekker han nå den slutningen at loven er «hellig og rettferdig og god». At han har brukt to navn for samme sak, *loven* og *budet*, gir desto mer fylde og kraft til den avsluttende erklæringen hans. Den omfatter alt som kalles Guds lov eller bud, Guds lov i alle dens deler.

Loven er *hellig*. For den åpenbarer *Guds* hellige vesen og vilje, og den inneholder ikke bare motsetningen til alt som er syndig, men også et speilbilde av Guds egen hellighet. Derfor er den også for oss den fullkomne rettesnor for alt som er hellig og til behag for Gud.

Den er *rettferdig*, fordi den både i sine bud og i sine dommer svarer til Guds rettferdighet. Hvilket krav kan være mer rettferdig enn at vi er og gjør det som kreves i Guds hellige bud, at vi slett ikke må synde? Forstår *vi* ikke Guds rettferdighet i hans krav til det falne og fordervede mennesket, er det bare ett av bevisene på vår feilende forstand, en følge av syndefallet. Det er ikke loven, men vår ondskap som er skyld i at vi ikke kan oppfylle de rimeligste krav.

Hva er mer rimelig enn at vi over alle ting frykter og elsker vår allmektige og gode Skaper? Hva er mer rettferdig enn at vi elsker vår neste som oss selv? Hvilket krav kan være mer rettferdig enn at vi er hellige og ikke engang begjærer det Gud har forbudt? Så er da også dette budet rettferdig. Men er lovens bud rettferdige, da er også alle dens dommer rette og rettferdige. Da er syndens lønn døden, med full rett. Kort sagt: Herren er Gud, og alt *han* gjør, er rett og rettferdig.

Men loven er også *god*. Den har menneskets største velferd som mål, både vår timelige og vår evige lykke. Den har som mål at mennesket allerede her skal komme i det fullkomneste og beste forhold til Gud, til sin neste og til seg selv. For allerede i dette livet ville både det enkelte mennesket og hele samfunnet ha

det aller best om Guds bud ble holdt. Hvert bud sikter så tydelig mot menneskets vel at loven allerede ved dette beviser sitt høye opphav hos ham som gir «all god gave og all fullkommen gave».

Men også i vår falne tilstand, der ingen kan oppfylle loven, er den overmåte god og velgjørende når den blir brukt på rett måte (1 Tim 1,8), når den får gjøre sin rette virkning: å døde vårt hovmod og drive oss til Kristus. For da fikk vi først i ham nettopp den rettferdighet loven krever (8,4; 10,4), og sammen med den også Den Hellige Ånd, som skriver loven i våre hjerter, så den nå blir vår kjære og hellige rettesnor.

Ser vi bare på loven som en rettesnor, som «en lykt for min fot og et lys på min sti» og som Guds egen erklæring om hva som er godt og ondt, hvor overmåte god er ikke loven allerede da, ja, helt fortreffelig!

Slik synger også David: «Herrens lov er fullkommen, den omvender sjelen. Herrens vitnesbyrd er trofast, det gjør den enfoldige vis. Herrens forskrifter er rette, de gleder hjertet. Herrens bud er rent, det opplyser øynene. Herrens frykt er ren, den varer til evig tid. Herrens lover er sanne, de er alle sammen rettferdige. De er mer dyrebare enn gull, fint gull i mengde. De er søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene» (Sal 19,8–11).

Men å finne loven så fortreffelig, «hellig og rettferdig og god», skjer ikke før mennesket, som Jakob sier, «skuer inn i frihetens fullkomne lov» (Jak 1,25). Det skjer ikke før vi ved loven er blitt dødet fra loven og har fått lovens oppfyllelse ved «den enes lydighet», og samtidig den hellige, villige Ånd som skriver loven i hjertet. Inntil da er klarheten i den åndelige loven uutholdelig og forferdelig for det uåndelige mennesket.

Om dette sier også Luther: «Guds lov er god, rett, hellig og åndelig, og likevel en dødende bokstav, fordi den viser at mennesket burde være godt, rettferdig, hellig, åndelig og i alt slik som loven byr.» Men når mennesket tvert imot er ondt, urettferdig, syndig, kjødelig og i alle måter ulikt loven, så blir loven ved denne ulikheten uutholdelig, trykkende og forferdelig for mennesket og ender med å føre død og fordømmelse over det.

Det er dette apostelen har lagt fram her: at det bare er *synden* som gjør at loven får slike følger for oss. Men dermed har han også gitt et rikelig svar på spørsmålet i v. 7: «Er loven synd?» Han har utførlig og klart bevist det han nå i dette verset sammenfatter som slutning: «Loven er hellig, og budet hellig og rettferdig og godt!» Deretter tenker han seg enda en innvending, som han også tar opp og besvarer på den måten som nå følger:

13. Har da altså det som er godt, voldt meg døden? Langt derifra! Men synden gjorde det, for at den skulle vise seg som synd, ved at den benyttet det som er godt, til å føre død over meg. Ved budet skulle synden bli overmåte syndig.

Har da altså det som er godt, voldt meg døden? Apostelen hadde i v. 10 sagt at budet viste seg å bli til død for ham, og likevel har han nå i v. 12 erklært at budet

er *hellig*, *rettferdig* og *godt*. Dette kunne igjen reise et spørsmål: «Kan det som er godt, virke død?» Også på dette spørsmålet svarer han: **Langt derifra!** Det er like fjernt fra sannheten som at loven skulle være synd (v. 7).

Det er ikke den gode, hellige og rettferdige loven selv som har virket døden, sier han, men *synden*, den ondskapen som bor i oss. Det er ikke *loven*, men *ulydigheten mot loven* som har ført døden med seg.

For at den skulle vise seg som synd, ved at den benyttet det som er godt, til å føre død over meg. Apostelen sier at synden måtte reise seg mot det *gode* og *hellige* for at den skulle vise seg som synd og bli kjent for det den var.

For først da ble den virkelig kjent, da den «førte død over meg *ved det som er godt*», ved loven, ved budet. Hadde synden ført til døden fordi en annen *ond* makt hisset den opp, kunne den hatt en slags unnskyldning. Da kunne man ha skjøvet skylden over på den andre onde makten.

Men nå, når den har virket døden ved det som var godt, ja hellig, må man rette hele sin dom mot synden selv. Da blir dens grenseløse ondskap virkelig åpenbar. Hvor ond må ikke den tingen være som får fram det onde ved det som er aller best og helligst! Dette taler jo sterkt nok. Likevel gjentar og innskjerper apostelen tanken sin enda mer ettertrykkelig når han legger til:

For at synden ved budet skulle bli overmåte syndig. Det er ikke nok med at synden skulle bli kjent som *synd* ved at den virket døden ved det gode, «ved budet». Apostelen sier her at den dermed også skulle bli *overmåte* syndig – syndig over all vekt og alt mål og over alle grenser.

For som sagt: Var den blitt vakt til liv og onde begjær ved en ond anledning, kunne den likevel ha blitt sett på som en forståelig ondskap med grenser. Men når den hisses opp og vekkes nettopp ved det gode og hellige, da må man se at det er en helt umåtelig ondskap, ja, som man sier, mer enn menneskelig ondskap.

Når jeg merker at nettopp en klarere kunnskap om Guds vilje gir meg enda mer lyst til det han forbyr, da blir synden min overmåte tung for meg. Da kan jeg bli helt forferdet over meg selv.

Dette var *lovens mål*, sier apostelen. Som i 5,20 sier han også her uttrykkelig at det har vært *Guds mening og hensikt* med loven at synden på denne måten skulle bli overmåte syndig ved budet. I verset vårt står det til og med to ganger *for at*: «*for at* den skulle vise seg som synd», og «*for at* synden ved budet skulle bli overmåte syndig».

Det er altså *Guds eget mål, hans mening og hensikt med loven*, at vi ved den skal bli, ikke rettferdige, men «skyldige», ja, «overmåte syndige». Gud har derfor aldri tenkt at vi skulle kunne oppfylle hans lov etter syndefallet. Han har en helt annen *hensikt* med loven, nemlig «for at fallet skulle bli stort», og at vi slik skulle «dø», bli «drept» ved loven.

Hva vil Gud oppnå med at synden slik skal «bli stor»? Ikke noe annet enn at hans nåde da skal bli enda større. Han vil gjøre de «syke» virkelig friske, gjøre de bundne fangene virkelig fri, gjøre fortapte syndere virkelig rettferdige og gjøre dem som er fullt ut fordømt, virkelig salige. Jo mer du forstår din synd, desto friere blir du fra loven, for da lever du av troen. Det er Guds alvorlige vilje og

mening at vi skal være så helt fri fra loven (v. 4 og 6) at vi tror på nåden som helt fortapte syndere.

Det er Guds vilje og mening at du skal bli helt rådløs, bli trett og gi tapt i strevet ditt for å vinne nåden og svare til lovens krav. Da skal du si: «Det er helt forbi med min rettferdighet etter loven. Jeg har vært nødt til å oppgi tanken på den helt og holdent. Jeg lever av en helt annen rettferdighet – ellers er alt tapt.»

Merk deg nå av alt det apostelen har skrevet her, du som har gjort underlige og sørgelige erfaringer med synden og med de mislykte forsøkene dine på å bli bedre. Du er aldri blitt slik du hadde tenkt. Du synes det er noe underlig med deg, at du bare blir verre og verre og aldri kan bli virkelig gudfryktig, alvorlig, trofast og sterk nok til å stå synden imot.

Tvert imot er du bare blitt enda mer syndig. Nå har du oppdaget synder du knapt visste om før, for eksempel så mektige lyster og begjær at du ikke lenger vet hva du skal gjøre, eller en så sørgelig ugudelighet og hardhet i hjertet at du er nær ved å fortvile og oppgi all tanke på frelsen.

Merk deg da av alt det apostelen her har skrevet, at all denne underlige og grufulle elendigheten hos deg bare er det loven *skulle virke* etter Guds egen hensikt. Om all denne elendigheten heter det her: «for at synden ved budet skulle bli overmåte syndig» og «synden våknet til live, og jeg døde».

Hele din åndelige sykdom er derfor ikke til døden, men til Guds ære. På denne måten skal du snart ikke vite om noe annet til din frelse enn Jesus Kristus og ham korsfestet. Det er denne salige utgangen Gud tar sikte på med loven, men i erfaringen går det så sørgelig til.

Luther sier: «Det er rett og slett besluttet hos Gud i himmelen at den som vil bli rettferdig og from, først må bli en synder og urettferdig. Den som vil bli helbredet, rettskaffen, gudfryktig og opplyst, ja, en virkelig troende kristen, han må først bli syk, tåpelig, en dåre, forvrengt, djevelsk, en kjetter og en vantro tyrker. Det vil si: Han må erkjenne og erfare, ikke bare *forstå*, at han av naturen har et like slett og vantro hjerte, fylt med synd og djevelens sæd, som en tyrker eller kjetter. Og som Paulus sier: ‹Hvis noen av dere regner seg for å være vis i denne verden, *la ham da bli en dåre, for at han kan bli vis!*› (1 Kor 3,18). Slik står også dette fast og urokkelig: Det er den uforanderlige Guds vilje i himmelen at han *vil gjøre vise* av dårskap, *fromme* av ondskap, *rettferdige* av synd, *et rettskaffent vesen* av et forvrengt, *opplyste mennesker* av galskap og *gudfryktige* av en djevelsk skikkelse.

Dette skal forstås slik vi nettopp har sagt, om det mennesket som kjenner den onde sæden, Satans vesen og verk, i seg og roper til Guds Sønn, som ‹ble åpenbart for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger› (1 Joh 3,8).

Spør du nå hvordan dette skal gå til, er svaret kort og godt: Du kan ikke bli den du gjerne ville være i Gud eller Kristus, uten at du først blir i deg selv, og iblant også for alle mennesker, den han vil at du skal være. Men han vil at du for deg selv og for alle mennesker skal være det du virkelig er, nemlig en *synder*: en ond, tåpelig, forvrengt, djevelsk og vantro synder. Det er ditt navn, din tittel og din verdighet at du heter og er et *vredens barn av naturen* (Ef 2,3).

Når du nå har erfart dette, da er du i Guds øyne den du ville være: hellig, from, oppriktig, rettskaffen, troende og mer av samme slag.»

For når du er blitt så helt ugudelig og fordømt i deg selv, da blir Kristus med sin rettferdighet kjær og uunnværlig for deg. Da er all hans rettferdighet din, og da er du hellig, herlig og salig for Guds øyne. Dette var Guds store og nådefulle mål med loven. Gud være lovet for hans evige nåde og gave!

Vi kommer nå til det tredje hovedemnet i kapitlet vårt. I v. 7–13 har apostelen vist at det ikke er lovens skyld at den har slike virkninger som nevnes i v. 5, at den vekker syndige lyster og fører med seg vrede og død. Det er *synden*, ondskapen som bor i oss, som er årsaken til dette.

Nå legger han i v. 14–25 til noe mer om denne ondskapen. Den må ikke bare stride mot en åndelig lov fordi den er en kjødelig natur. Den er også en slik makt, her kalt «syndens lov i lemmene», at heller ikke de som det allerede er født et «indre menneske» i, kan gjøre det de vil – de som gleder seg over Guds lov, elsker det gode og hater det onde. De må sukke: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?»

Også dette forholdet framstiller apostelen ved å fortelle om sin egen erfaring. På den måten kom han her til å beskrive *kjødets strid mot Ånden*.

Men før vi ser på selve ordene i teksten, må vi først undersøke litt grundigere om den forståelsen av dette stykket som vi nå har gitt uttrykk for, er den rette. Her har det nemlig vært ulike meninger, fordi noen fortolkere har syntes det var vanskelig å forstå det apostelen sier om seg selv og sin erfaring.

Derfor har de forklart at selv om apostelen taler om seg selv, må han likevel bare mene erfaringen til de ugjenfødte, særlig lovtrellenes. Grunnen er især at en sann kristen ikke skal ha så mye ondt å klage over som det apostelen her klager over.

Det er svært viktig å drøfte dette spørsmålet nærmere for dem som likevel blir mer og mer elendige syndere i egne øyne, trass i all den nåden hjertene deres har søkt og funnet i Kristus og hans evangelium. Ved denne nåden er de blitt nye mennesker og går en helt annen vei gjennom livet enn hele verden. En slik voksende syndserkjennelse følger alltid med veksten i nåden.

Men når slike sjeler hører og tror den forklaringen at en sann kristen ikke kan være så syndig og elendig som det her sies, faller det en dom over hjertene deres: De som kjenner så mye synd, kan ikke være Guds sanne barn, født av Gud. *De* må på en eller annen måte være falske og bedratt.

Men er de falske kristne, kan nåden og Kristi evangelium ikke tilhøre dem. Som apostelen sier: «Du har ingen lodd eller del i dette ordet, for ditt hjerte er ikke rett for Gud» (Apg 8,21).

Nå kan noen si: «Nådens dør står jo åpen likevel. Den bekymrede sjelen kan jo flykte til Kristus slik den er. Den trenger ikke den trøsten at også de sanne kristne har synd.» Svar: Men tenk om den ofte har flyktet til Kristus på den måten, og synden likevel stadig bekymrer den, og dette blir framstilt som et bevis på at den ikke er i nådestanden – hva hjelper det da at den flykter til Kristus?

Vi må tenke over det som nettopp ble sagt: Beviser det en ugjenfødt tilstand at sjelen ennå må føre den klagen den fører i dette kapitlet, at den ikke kan gjøre

det gode den vil, og så videre, da må den sjelen som ennå kjenner en slik svakhet hos seg, fortvile likevel, trass i hele evangeliet.

Hvor ofte den enn omvender seg og tror, er synden der fortsatt. Om dette beviser en ugjenfødt og ufrelst tilstand, må den alltid være ufrelst. Så farlig er dette punktet. Derfor er det nok nødvendig at vi grundig undersøker hvordan det forholder seg med dette.

Noen vil ikke ta teksten vår slik den lyder, om en troendes, ja, om apostelens egen erfaring, men om en avmektig lovtrells. Grunnene *deres* er særlig disse: For det første synes de det er urimelig at en sann kristen, ja, en apostel, ennå skulle klage over så stor svakhet som den som beskrives her.

Dessuten forstår de ikke riktig noen av ordene i teksten. Ordet *kjødelig* i v. 14 forstår de for eksempel som om det var det samme som «kjødelig» i 8,5.9, enda grunnteksten har helt forskjellige uttrykk og helt forskjellig mening på det første og det siste stedet. Og ordene «tar meg til fange under syndens lov» forstår de som om det betydde å «bli en syndens trell». Har man først lagt en mening inn i ordene som de ikke inneholder, blir det snart helt urimelig å bruke dem om apostelen.

Har man dessuten den meningen om de sanne hellige at de kort sagt er syndfrie, eller bekjenner man nok med forstanden: «Visst er også de fremdeles syndere», men viker tilbake og sier: «Nei, slikt finnes ikke hos de rette hellige» så snart det viser seg en virkelig synd, da kan man umulig se at teksten passer på dem.

For det andre mener man at det ville være svært *skadelig* å erkjenne at også de sanne hellige kan føre en slik klage som apostelen gjør her. Det ville gi en betenkelig støtte til den kjødelige sikkerheten, og så videre. Derfor må man prøve å finne en annen mening her enn den ordene inneholder.

Men vi må alltid overlate til apostelen selv å svare for virkningene av læren hans, og i alle fall være tro mot ordene hans. Dessuten bør vi tenke over hvor alvorlig han selv har gardert seg mot misbruk. Allerede i teksten vår finnes det ord som ikke gir den kjødelige sikkerheten noen støtte, om vi forstår dem rett.

Men særlig i kapittel 8 sier apostelen med korte og sterke ord at «om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til», og at de som er kjødelig sinnet, «kan ikke være Gud til behag». Han formaner også dem som har Ånden, til å døde kjødets gjerninger ved Ånden, og erklærer bestemt: «Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø.»

På den måten har apostelen dels alvorlig gardert seg mot at læren hans blir misbrukt, dels latt oss forstå tydelig nok at det ordlyden i teksten vår sier, virkelig er hans lære: at de rette hellige, som har Kristi Ånd, også har et slikt kjød som må dødes og korsfestes.

Men vi går tilbake til den første betenkeligheten: at et gjenfødt og helliggjort menneske ikke kan ha en så stor syndenød å klage over som denne teksten taler om. Det er avgjørelsen av dette spørsmålet hele vekten ligger på.

De som har denne meningen, tenker slik: «Det er jo helt urimelig at Paulus, en hellig apostel, ikke gjorde det gode han ville, men tvert imot gjorde det onde han ikke ville (v. 19), ja, at syndens lov i lemmene hans tok ham til fange. Siden

apostelen var hellig, kunne han jo ikke være vanhellig. Siden han var sterk, kunne han jo ikke være svak. Siden han var åndelig, kunne han jo ikke være kjødelig.» Slik forstår de det.

Tenk om denne meningen var riktig: at en virkelig gjenfødt og helliggjort mann, en apostel, ikke kan klage over noe slikt som det som står her, men alltid er hellig og sterk, så han kan gjøre det gode han vil, men aldri gjør det onde han hater, og ikke en gang en enkelt gang blir grepet eller fanget av syndens lov i lemmene, og så videre.

Er denne meningen riktig og sann etter Bibelen, da må vi sannelig slutte at ordene i teksten ikke kan forstås slik de lyder, som om apostelen talte om seg selv. Da må han ha ment noe annet, nemlig bare dem som er under loven. For *det* er ikke riktig å forstå et enkelt bibelsted slik at det strider mot det hele Skriften klart lærer om samme sak.

Men det er derimot helt ukristelig å tyde ordene i teksten annerledes enn de lyder, når meningen i dem ikke strider mot Skriftens klare lære. Hva sier så Skriften? Lærer Skriften at de rette hellige skulle være syndfrie i seg selv, ikke ha noen kjødelig natur, aldri være svake og så videre?

Er ikke hele Skriften full av vitnesbyrd om det motsatte, både i klare ord og i alle eksemplene på de hellige som Gud selv har kalt hellige? Har de ikke samtidig vært syndere? Har de ikke alle klaget, bedt, grått, ropt og skjelvet?

Og hvorfor alt dette, om de hadde kunnet gjøre det gode de ville, og aldri var blitt grepet eller fanget av «syndens lov»? Er det ikke Kristus alene som har det fortrinnet at han var «uten synd»? Men har jeg synd, da må jeg jo stemme i med Paulus' klage, så sant jeg kjenner synden slik han gjorde.

De som ikke har tenkt over dette, men bare sett på de troendes *hellighet* og *kraft*, har det gått med som det gikk med jødene når det gjaldt Messias. I profetenes skrifter hadde de lest de herligste ting om Messias: at han skulle være en mektig herre som skulle seire over fiendene deres, og at han skulle være Gud, han hvis «utgang er fra gammel tid, fra evighets dager» (Mika 5,1).

Men da de så ham som den mest foraktede og ringeaktede, full av smerte og sykdom, kunne de ikke kjenne ham igjen og ta imot ham. De forstod ikke at det var Guds visdom og storhet å skjule hele guddommens fylde, kraft og herlighet nettopp under denne ynkelige skikkelsen.

Slik går det også med dem som ikke forstår at den rette herligheten nettopp skal vise seg under nød og kamp med fordervelsen. De har lest om Guds kraft i de hellige, men ikke forstått at den nettopp skal vise seg i deres aller største svakhet (2 Kor 12,9).

De har ikke forstått at det er nettopp dette som er hemmeligheten ved den sanne helliggjørelsen hos et menneske: Midt i den ynkelige erfaringen av Adams fall og alle dets sørgelige følger har det en hellig Ånd som kjemper, roper og arbeider mot fordervelsen som bor i det. De har ikke forstått at de mest åndsfylte skal ha de hardeste kampene med naturens kjødelighet, og at de mest helliggjorte skal kjenne synd og vanhellighet dypest.

Eller hva sier Skriften? Det må vi tenke over igjen. Skulle ikke de hellige måtte slite med fordervelsen gjennom hele livet på jorden? Hva vitner de helli-

ges historie om? Hva vitner Davids salmer, Peters tårer og Paulus' «torn i kjødet» om?

Hvor har vi da fått en slik helliggjørelseslære fra, at et virkelig hellig menneske skal kunne gjøre det gode det vil, og aldri trenge å klage over synd og svakhet? Uten tvil bare fra den arme fornuften, som blander seg også i åndelige saker og da alltid er blind og fører vill. Men lovet være Herren at apostelens ord her er så klare og bestemte som de er!

Det er særlig tre forhold som beviser at apostelen i teksten vår taler om sin egen erfaring som troende. Det første ligger i *selve ordlyden* i *teksten*, som *ikke strider* mot Skriftens lære ellers. Så snart en tekst har en klar og bestemt ordlyd som ikke strider mot Skriften, er det jo en ubetinget plikt å ta ordene slik de lyder.

Hva skal lede oss, om ikke tekstens egne ord? At det bokstavelige innholdet i teksten vår ikke strider mot Skriften, har vi allerede sett noe av, og vi skal bli enda mer viss på det når vi ser på ordene i teksten.

Nå vil vi bare se at ordlyden i teksten er slik at den som bare ser på teksten, alltid forstår at apostelen taler om seg selv og om sin nåværende tilstand. I v. 25 bruker han nemlig uttrykket «*jeg selv*» uten med et eneste ord å antyde at han taler i en annens navn, «taler på menneskelig vis» eller lignende. Like bestemt skiller han, når det gjelder t*iden*, alt han sier her, fra det han har sagt i v. 7–13. Der talte han om fortiden, her taler han om nåtiden.

Før het det: «Jeg k*jente* ikke begjæret», «synden *benyttet seg av* budet», «synden *vakte* alle slags begjær i meg», «jeg *levde* en gang uten lov», «budet k*om*», «jeg *døde*» og så videre. Men fra v. 14 taler han i nåtid og sier for eksempel: «Jeg *er* kjødelig», «jeg *skjønner* ikke det jeg gjør», «det gode som jeg vil, *gjør* jeg ikke», «jeg *gir* loven medhold i at den er god», «viljen *har* jeg», «jeg *slutter* meg med glede til Guds lov» og så videre.

Hvilken grunn har man da til å anta at apostelen mener noe helt annet enn det han sier? – at han mener et annet menneske når han sier «*jeg selv*»? – at han mener *fortiden* når han taler om *nåtiden*? Hvilken vekt og verdi har da teksten, apostelens egne ord, om man kan behandle dem slik at de skal gi motsatt mening av det de selv sier?

Når den klare meningen i ordene dessuten stemmer fullkomment med hele Skriftens lære, må ingen kristen tillate seg å tyde den hellige apostelens ord annerledes enn han har talt. Allerede ordlyden i teksten som helhet sier oss altså at apostelen taler om seg selv og sin egen erfaring.

Men ved siden av at ordlyden i teksten som helhet er slik, finnes det her også enkelte ord som er av en slik art at apostelen ikke kan ha brukt dem om sin ugjenfødte tilstand eller i et ugjenfødt menneskes navn. Blant dem må vi først nevne at apostelen sier: «*For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov*» (v. 22).

Dette «indre menneske» har man riktignok prøvd å bruke om noe man har kalt det naturlige menneskets «bedre jeg», nemlig samvittighetens og fornuftens røst, som strider mot grove laster som ødelegger og fornedrer. Andre har

derimot villet forklare «gleden ved Guds lov» som virkningene av den forekommende nåde, som fører til noen kraftløse forsøk på å stride mot fordervelsen.

Men alle slike utlegninger har etter hvert i stadig større grad vist seg å ikke holde. For her må det til slutt bli et spørsmål om hva *apostelen selv* har ment, og ikke om hvilken mening *vi* kan legge inn i ordene hans. Har apostelen noen gang med «det indre menneske» betegnet noe som ligger i naturen?

I teksten blir «det indre menneske» stilt opp som motsetning til «kjødet». Derfor har man også villet forklare at kjødet bare betyr en grov sanselighet, ja, selve legemets lyster. Fra dette har man så skilt ut det indre i mennesket, hjertet, fornuften og samvittigheten, og kalt dette indre for det indre menneske.

Men vi må likevel huske på at det indre menneske må være godt og hellig, ettersom det skal stride mot kjødet. Skulle det da være *apostelens* mening at det finnes noe slikt godt og hellig hos den ugjenfødte? Det tåpelige i en slik antakelse er så grovt at mange kristne sikkert mener det ikke trenger å bevises.

La oss bare minnes Kristi ord om *det* indre menneske vi har av naturen! Han sier: «For innenfra, fra menneskehjertet, er det de onde tankene kommer: utukt, tyveri, mord, hor, griskhet, ondskap, svik, utskeielser, ondt øye, spott, hovmod, uforstand» (Mark 7,21–22).

Slik klaget også Herren tidlig over «at menneskenes ondskap var stor på jorden, og at alle tanker og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang» (1 Mos 6,5). Og så skulle apostelen tale om et slikt «bedre jeg» hos de ugjenfødte og kalle det «det indre menneske», som «gleder seg over Guds lov» og strider mot kjødet? Er det virkelig apostelens mening?

Apostelen har også en helt annen lære om *kjødet* enn den vi nevnte ovenfor. Når apostelen beskriver kjødet og regner opp gjerningene dets, tar han ikke bare med den grove sanseligheten, «hor, utukt, urenhet, skamløshet», men også hjertets synder, som «avgudsdyrkelse, fiendskap, trette, avindsyke, sinne, ærgjerrighet, splittelse, partier, misunnelse og annet slikt» (Gal 5,19–21). Vi finner altså at kjødet betyr alt som er «født av kjødet» (Joh 3,6), også alt det indre, alle sjelens krefter, som er fylt av den fordervelsen vi har arvet fra Adam.

Riktignok har også det naturlige mennesket noe i seg som strider mot visse grovere synder. Men dette kan aldri være det samme som det apostelen her mener med det indre menneske, som har lyst til Guds lov.

Nei, dette «bedre jeg» hos det ugjenfødte mennesket er enten samvittighetens røst, som nok dømmer om godt og ondt, men ikke rommer *kjærlighet til Guds lov*, eller det er bare et finere utslag av egenkjærligheten, som gjør at man gjerne flykter fra sin egen fordervelse, sin egen fornedrelse og lignende. Det er aldri ren kjærlighet til det gode og hat til selve synden, for en slik kjærlighet og et slikt hat er det bare Guds Ånd som føder. Det er ikke «lyst til Guds lov», for den kommer bare ved troen.

Og når det gjelder virkningene av den «forekommende nåde», må de vel stemme med apostelens beskrivelse i v. 7–13: Mennesket får lys i Guds lov, og loven åpenbarer da begjærets syndighet og annet mer. Men hva sier apostelen om virkningen av dette lyset? Han har vist tydelig nok at dette lyset ikke virker kjærlighet til det gode, men tvert imot «vekker syndige lyster». Han sier: «Da

budet kom, våknet synden til live.» Vi finner altså at alt man har prøvd for å bortforklare apostelens mening i ordene i teksten, er bare mørke og villfarelse.

Hva apostelen mener med «det indre menneske», ser vi både av teksten og av andre steder der han bruker det samme ordet, som 2 Kor 4,16 og Ef 3,16. Han mener at det indre menneske er det samme som «det nye mennesket, som er skapt etter Gud». Luther sier om teksten vår: «Det indre menneske er her Ånden, født av nåden, som i de hellige strider mot kjødet og fornuften.» Derfor ser vi også hvordan apostelen i teksten vår så uttrykkelig som mulig skiller sitt nye *jeg* fra det gamle.

Om sitt *nye jeg* taler han for eksempel med disse ordene: «Det *jeg* hater, det gjør jeg.» «Så er det ikke lenger *jeg* som gjør det, men synden som bor i meg.» «For viljen har *jeg*, men å gjøre det gode, makter jeg ikke. … Det gode som *jeg* vil, gjør jeg ikke.» «For etter mitt indre menneske slutter *jeg* meg med glede til Guds lov» og så videre. I disse og andre uttrykk i teksten vår trer hans nye jeg fram, det nye mennesket. Og dette jeget holder han fram som sitt eget, sitt rette jeg.

Om sitt *gamle jeg*, det gamle mennesket, sier han derimot: «*Jeg* er kjødelig, solgt til trell under synden.» «Det jeg hater, det gjør *jeg*.» «For jeg vet at i *meg*, det er i mitt kjød, bor ikke noe godt.» «Det gode som jeg vil, gjør *jeg* ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør *jeg*.» Når apostelen så tydelig skiller mellom to jeg hos seg selv, som mellom to mennesker i samme person, blir det nok vanskelig å finne noe som svarer til dette hos en ugjenfødt.

Og som vi alt har sagt, er «gleden over Guds lov» noe helt annet enn den naturlige samvittighetens fornemmelse av lovens krav eller fornuftens strid mot visse ødeleggende laster. For i dette ligger det bare *egennytte*. Det er ikke kjærlighet til det gode, ikke glede over Guds lov, ikke hat til synden, men bare til noen ubehagelige følger av den.

Skriften lærer overalt at det i naturen ikke finnes kjærlighet til Gud og hans lov. Apostelen sier: «Kjødets attrå er jo *fiendskap mot Gud*, for det er *ikke Guds lov lydig*, *kan* heller ikke være det» (8,7). Skulle så den samme apostelen mene at kjærlighet til det gode og glede over Guds lov skulle finnes hos den ugjenfødte, eller hos den plagede lovtrellen, som han i kapitlet vårt har sagt bare får syndige begjær ved loven?

Glede over Guds lov framstilles også overalt i Skriften som kjennetegnet på troende og salige mennesker. «Salig er den mann som … har sin lyst i Herrens lov og grunner på hans lov dag og natt» (Sal 1,2). «Salig er den mann som frykter Herren, *som har sin store glede i hans bud*» (Sal 112,1).

Og om seg selv sier mannen etter Guds hjerte: «*Jeg har min lyst i dine bud, jeg elsker dem*.» «Å, hvor høyt jeg elsker din lov! Hele dagen grunner jeg på den.» «Jeg lengter etter din frelse, Herre, og din lov er min lyst» (Sal 119,47.97.174).

Skriften vitner altså at kjødets attrå (det kjødelige sinnet) er «fiendskap mot Gud» og «ikke *kan*» være hans lov lydig, men at «glede over Guds lov» kjennetegner et hellig og salig menneske. Den vitner også at det naturlige menneskets *indre* nettopp er den forgiftede kilden som alt ondt strømmer ut fra. Og apostelen taler i teksten vår om et indre menneske som *strider mot kjødet* (og kjødet

omfatter også dette indre onde). Hvordan kan da apostelen her ha skildret erfaringen til et ugjenfødt menneske eller til en vantro lovtrell?

Men det er enda et sted i teksten som avgjør spørsmålet kortere. Det er v. 25. Etter at apostelen i v. 24 har sukket og klaget: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?», bryter han ut i v. 25: «*Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre!* Altså: Jeg selv tjener Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet.»

Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre! Er dette utropet til en synder som er død i vantro? Skulle apostelen med et slikt utrop mene en lovtrell som ikke kjenner Kristus eller tror på ham? Paulus sier at ingen kan si «Jesus er Herre» uten i Den Hellige Ånd (1 Kor 12,3). Her takker han Gud «ved Jesus Kristus, vår Herre». Skulle også dette være den ugjenfødte lovtrellens ord?[40]

Nei, her er det åpenbart den troende apostelen selv som taler. Og så legger han til som summen av alt han har sagt før: «Altså: Jeg selv tjener Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet.»

Det er det siste som særlig støter dem som ikke forstår at det finnes to så motstridende naturer hos de gjenfødte. Uttrykket blir enda mer støtende når man mener at «kjødet» bare betegner ytre gjerninger. Vi har før sett at apostelen ikke taler slik om kjødet. Derfor bør vi legge merke til at apostelen ikke sier «med gjerningene», men «med kjødet», og det omfatter også de innerste sjelskreftene, som alle ble fordervet i Adams fall.

Kjødet tjener synden, selv om synden ikke bryter ut i gjerninger. Riktignok er heller ikke alle ord og gjerninger hos de hellige syndfrie, men det er ikke det som er talt om her. Apostelen sier her bare «kjødet», og at det går sin egen vei, eller av natur står i syndens tjeneste.

Vi har før sett at lovtrellen aldri tjener Guds lov med *sinnet* og aldri *gleder seg* over Guds lov. Tvert imot: Jo mer han presses og drives av loven, desto mer vekkes de syndige begjærene i ham. Da kan vi nok være overbevist om at den som takker Gud ved Jesus Kristus og tjener Guds lov med sinnet, er den samme som bekjenner at han tjener syndens lov med *kjødet*.

Vi ser også at den samme apostelen andre steder bekjenner at han hadde et slikt kjød som måtte bekjempes, for at han ikke skulle bli forkastet. Han sier: «Men jeg undertvinger mitt legeme og holder det i trelldom, for at jeg som forkynner for andre, ikke selv skal finnes uverdig» (1 Kor 9,27).

Og i 2 Kor 12 forteller han at han, selv etter en så herlig erfaring som å bli «rykket like inn i den tredje himmel» og høre «usigelige ord», ikke var renere i sitt kjød enn at han, den hellige apostelen, kunne bli hovmodig. For at han ikke skulle opphøye seg av de høye åpenbaringene, trengte han en slik tukt som han her nevner: «en torn i kjødet, en Satans engel som skal slå meg».

Av dette skjønner vi at all den høye nåden denne apostelen hadde erfart, og alle de mange lidelsene han hadde gått igjennom, likevel ikke hadde vært nok til helt å døde en så avskyelig synd som hovmodet. Det trengtes fortsatt denne særskilte tukten for å holde hovmodet nede og bevare ham i ydmykhet. Når vi ser og tenker over alt dette, skjønner vi at det var så alvorlig med synden som

bodde i ham, at han godt kunne føre i sitt eget navn den klagen vi leser i dette kapitlet.

Legg så til dette: Midt i klagen over syndens makt taler han også om det *hellige sinnet* og den *gleden over Guds lov* som han hadde etter det indre menneske. Han bruker aldri uttrykket «det indre menneske» om noe som ligger i den falne naturen, men bare om «det nye mennesket, som er skapt etter Gud».

Ja, han skiller så påfallende mellom to «*jeg*» hos seg selv, som mellom to mennesker, og bryter til slutt ut i et *sukk etter forløsning* og i *takk til Gud ved Jesus Kristus, vår Herre*. Da er sannelig alt dette av en slik art at det ikke gjelder en ugjenfødt lovtrell. En slik utlegning strider dessuten mot *hele ordlyden i teksten*, der apostelen overalt sier *jeg, jeg selv*.

Og endelig kunne all strid om dette vært overflødig, om man hadde tenkt over at apostelen et annet sted, i Gal 5, *uttrykkelig sier det samme om de troende som i dette kapitlet*, nemlig at kjødet og Ånden «står hverandre imot».

Etter at han der har formant de troende til å bli i Kristi frihet, legger han til: «For dere ble kalt til frihet, brødre. La bare ikke friheten bli et påskudd for kjødet» og så videre.

«*For kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet. De to står hverandre imot, for at dere ikke skal gjøre det dere vil*» (Gal 5,13.17). Det er jo nøyaktig det samme som det som blir sagt i v. 15 og 19 i teksten vår. Og dette sier han om de «brødrene» som han hadde formant til å stå fast i troens frihet.[41]

Etter at vi slik har sett hovedtanken i den teksten vi har foran oss, v. 14–25, vil vi nå ta for oss selve ordene og se nærmere på dem.

Apostelen sier:

[40] De som ellers bare har villet se en lovtrell skildret i hele denne delen av kapitlet, har endelig i disse ordene funnet apostelen selv, som taler i sitt eget navn. Men hvordan kan de da fortsatt holde fast ved at det ellers bare tales i en lovtrells navn her? Det gjør de på en måte som er nesten ynkelig å se. De sier at apostelen her har gjort et sprang fra skildringen av lovtrellen til sin egen salige stilling, at han er løst fra denne trelldommen, men at han så i samme vers gjentar skildringen av lovtrellen når han legger til: «Altså: Jeg selv tjener Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet.» Disse siste ordene skal etter deres mening igjen være en annens ord enn hans som takker Gud ved Kristus. Da skulle altså apostelen, uten med et eneste ord å antyde det, ha blandet sammen dem som er under nåden, og dem som er under loven! Er det riktig å fortolke ordene til en inspirert apostel på denne måten? De har også selv merket hvor vanskelig og eventyrlig dette tolkningsspranget er, så de til slutt har spurt om det ikke var en feil i teksten her, om ordene ikke var blitt flyttet om, og om lovprisningen av Gud ved Kristus ikke skulle ha kommet etterpå, når lovtrellen hadde talt ferdig. «Men når ingen håndskrifter gir noe slikt til kjenne, må nok versenes nåværende rekkefølge være den rette», sier en av disse lærde. Så mye strev og uro har de hatt, bare fordi de har tydet hele stykket, v. 14–25, i strid med ordlyden i teksten og forklart det om en lovtrell, enda apostelen overalt sier «jeg» og «jeg selv».

[41] For dem som kan fatte og holde fast ved det beviset Ordet selv gir, er det vi har sagt, nok. Men for dem som er svake nok til å være avhengige av menneskers vitnesbyrd, må det også nevnes at ikke bare kirkens fremste lærere i eldre tid, for eksempel Augustin og alle reformatorene, Luther, Melanchthon, Calvin og flere, har forstått teksten vår slik den lyder, nemlig om den troende apostelens egen erfaring. Også de mest opplyste blant de nyere lærde fortolkerne har forstått den slik. Blant dem må særlig nevnes dr. Philippi, hvis utlegning av Romerbrevet biskopen i Göteborg framhevet som den beste på prestemøtet for stiftets prester i 1859. Det er i denne utlegningen vi finner den grundigste lærde bevisførselen for at Paulus her taler om sin egen erfaring som benådet apostel. Og det er vel verdt at vi tar vare på sannheten også i dette stykket, særlig i en tid som denne, da vi for eksempel i en og annen «syndfrihetslære» ser hvor det fører hen når man på uforstandig vis omgir de hellige med en glorie.

14. For vi vet at loven er åndelig, jeg derimot er kjødelig, solgt til trell under synden.

Her gir apostelen enda en grunn til at loven ikke kan ha noen annen virkning på vår natur enn den som er beskrevet i det foregående. I v. 7–13 har han vist at når loven ikke virker hellighet, men tvert imot vekker synden til liv og virksomhet og fører til døden, så er ikke dette lovens skyld. Loven er jo «hellig, rettferdig og god». Den egentlige årsaken ligger hos *synden* som bor i oss.

Hele dette forholdet sammenfatter han nå i den korte merknaden at *loven er åndelig og naturen kjødelig*. I versene som følger, gjør han det så anskuelig ut fra erfaringen. I dette verset taler apostelen derfor om menneskenaturen i sin alminnelighet og om hvordan den forholder seg til Guds lov. Han taler om *kjødet*, både hos de ugjenfødte og hos de gjenfødte.

For vi vet, sier apostelen. Dette *vi* kan bare omfatte dem som av erfaring har lært at «loven er åndelig». Andre forstår det ikke. Før han ble vakt, hadde han selv tenkt at loven bare krevde gjerninger og kunne oppfylles med gjerninger. Nå hadde han, som alle troende, lært noe annet. Nå vet vi at loven, som er utgått fra Gud, han som er ånd, også krever at vår ånd, hele vårt menneske, vårt hjerte, våre tanker og våre begjær skal være fullkomment rene og hellige.

Ja, dette vet bare de troende. Også mens mennesket er vakt, kjemper det mot de mer åpenbare syndene og får nå også kjenne at de onde begjærene bare blir mektigere. Likevel ser og føler det ikke stort av lovens mer åndelige krav, av den kjærligheten og tilbedelsen vi skylder Gud. Det føler vi først når vi ved troen har sett og smakt Guds kjærlighet, og loven ved Den Hellige Ånd er blitt skrevet i hjertet. Da føler vi at loven er åndelig.

Loven er åndelig. Som allerede antydet betyr dette ikke bare hva loven er i sitt opphav og sitt eget vesen, utgått fra Guds Hellige Ånd. Det betyr også at den nettopp derfor krever menneskets ånd og krever en hel og sann hellighet. Nettopp fordi Gud er hellig, må også mennesket være hellig (3 Mos 19,2). Kristus sier det også uttrykkelig: «Gud er ånd, og de som tilber ham, må tilbe i ånd og sannhet» (Joh 4,24).

Dette bør vi minnes og tenke over alle våre dager: Guds hellige lov nøyer seg ikke med ytre tjeneste alene, men krever åndens hellighet, hjertets villige lydighet og kjærlighet. Ser vi bare på de ytre gjerningene, blir vi hyklere og fariseere. Men kjenner vi at Guds øyne også følger hjertets innerste tanker, dets skjulte hensikter og tilbøyeligheter, da kommer vi alltid til å stå som elendige syndere for loven.

Hadde Paulus fortsatt bare sett loven som en regel for sitt liv, sine ord og gjerninger, kunne han også fortsatt ha holdt seg for rettferdig og god, slik som i tiden da han var fariseer. Men da han nå lærte at loven var åndelig og nådde helt inn til de mest skjulte lystene i hjertet, oppdaget han hos seg så mye motstand mot det hellige budets krav, som angrep alt, at «synden våknet til live», men han døde, slik han har sagt før.

En slik virkning har loven fremdeles alltid når Den Helliges øyne trenger slik inn i hjertets dyp at vi merker at han i sin lov krever sannhet og hellighet i vårt indre. Han forbyr ikke bare det minste ytre avvik fra hellighetens rettesnor. Han oppsøker og blotter også hver skjult krok i det svikefulle hjertet og fordømmer alt som ikke er rett, sant og hellig. Slik er Guds lov: den er *åndelig*. Tenk da hva den må virke når den møter en kjødelig natur!

Jeg derimot er kjødelig. Ordet «kjødelig» betyr her egentlig «av kjød», «av kjødelig opphav», altså *kjødelig når det gjelder naturen*. Se da hvilket lys det ligger i denne sammenstillingen: Loven er åndelig, det vil si av åndelig opphav og derfor åndelig i sine krav. Jeg er kjødelig, det vil si av kjødelig opphav og derfor kjødelig i mine tilbøyeligheter. Når nå en slik lov angriper en slik natur, hvordan kan det da bli annet enn strid og nød? Dette er apostelens hovedtanke i teksten vår.

Ordet «kjødelig» betyr altså slett ikke at han ikke var født på ny. Det sier bare hva han var med hensyn til sin natur. Hver kristen er kjødelig i denne betydningen: med hensyn til naturen, i seg selv. For alle hans naturlige krefter og tilbøyeligheter er fulle av synd.

At apostelen også har brukt ordet «kjødelige» om gjenfødte kristne, kan enhver se av 1 Kor 3,1–4. Der sier han til sine «brødre» i Korint: «Når det er misunnelse og strid blant dere, er dere ikke da *kjødelige* og vandrer på menneskelig vis? Når en sier: Jeg holder meg til Paulus! – og en annen: Jeg holder meg til Apollos! – er dere da ikke kjødelige?» Og likevel kaller han dem på samme sted «småbarn i Kristus» (v. 1), egentlig «spedbarn», som han måtte gi melk (v. 2).

Ordet «kjødelig» har likevel ikke helt den samme meningen i teksten vår som i 1 Kor 3. Korinterne var kjødelige sammenlignet med eldre og mer grunnfestede kristne. Men i teksten vår kaller han seg kjødelig sammenlignet med den hellige loven. I denne siste betydningen er alle kristne kjødelige, på alle alderstrinn. Ved siden av den nye, åndelige naturen har de alle også den gamle adamittiske naturen, som er full av syndens gift.

Så lenge de er på jorden, bor Adam fremdeles i dem. Han kalles «det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster» (Ef 4,22). Hos de troende er det gamle mennesket riktignok korsfestet, men ennå ikke dødt. Det rører seg fortsatt ofte så mektig at vi nok merker at naturen er kjødelig.

Solgt til trell under synden. Dette er et av de uttrykkene som man har ment at apostelen ikke kunne bruke om seg selv eller om de gjenfødte. Men uttrykket betyr ikke det man har tenkt. Vi ser jo at det er et tillegg til ordene «jeg er kjødelig», og de handler åpenbart om *naturen*. Det er altså en videre beskrivelse av selve naturen.

I syndefallet ble alle mennesker «solgt til trell under synden». Vår natur kom under en ond overmakt, slik som den solgte slaven under sin herre. Taler jeg om meg selv med tanke på denne naturen, må jeg si: «Jeg er solgt til trell under synden» – selv om jeg samtidig har et annet *jeg*, et annet menneske, som Kristus har gjort fritt (Joh 8,36).

Dette er også noe man kjenner på i erfaringen. De kristne har fått en ny natur i den nye fødselen, og deres gamle menneske er korsfestet. Men som vi nettopp sa, er det likevel ennå ikke helt dødt.

Og så langt det fremdeles lever, er de under syndens tvang. De er ikke så helt fri at de kan gjøre det gode de vil. De ønsker ikke noe høyere enn å være helt fri fra alt som er syndig. Men så lenge de ikke kan det, må de bekjenne at de er under en tvang. Derfor kan de fremdeles alltid si: «Jeg er solgt til trell under synden.»

Vi må ikke glemme at apostelen her sammenligner seg med den hellige, rettferdige, gode og åndelige loven, som nå virket med kraft i hans samvittighet. Og jo mer nåden er virksom i en sjel, desto mer fintfølende er samvittigheten. Hvordan kunne han da annet enn bekjenne: «Jeg er kjødelig, solgt til trell under synden»?

Loven krever at vi skal elske Gud av hele vårt hjerte, av hele vår sjel, av hele vårt sinn og av all vår styrke, og at vi skal elske vår neste som oss selv. Men overfor slike krav kommer hvert menneske stadig til kort, selv i sin beste tilstand og i sine beste tanker og gjerninger. Da må det føle at det er «kjødelig, solgt til trell under synden».

Selv den kristne som har fått mest nåde, når bare et visst mål av lydighet og helliggjørelse som han ikke kommer forbi. Med andre ord: Den som har nådd det høyeste målet, har ennå ikke nådd fullkommenheten. Det står fremdeles mye igjen. Hva kommer det av at en kristen ikke kan komme lenger enn til et visst mål, det vil si ikke kan nå fullkommenheten? Det kommer bare av at den syndige naturen hindrer ham.

Synden har likevel ikke herredømmet over ham. Den kan nemlig ikke lenger holde ham fast på den gamle veien, den falske trygghetens, vantroens og ugudelighetens vei. Hele hans liv har fått en helt ny retning, ettersom han nå «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden» (8,4). Men så mye gjør synden at en kristen ikke kan komme så langt i lydighet og helliggjørelse som han vil, og at han ikke kan nå den fullkommenheten han så inderlig ønsker. Alt dette er tegn på at han ikke er fullkomment fri, men i en viss forstand fremdeles lenket av synden.

Noen forstår kanskje ikke dette, men mener at en sann kristen må bli fullkomment fri til å gjøre det gode han vil. De viser for eksempel til Kristi ord til jødene: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri» (Joh 8,36). Da må vi først merke oss at sammenhengen viser at den sanne friheten her bare står

som motsetning til den falske skrytingen av frihet som jødene nettopp hadde kommet med (v. 33). Den er ikke en slik frihet som Kristi frigjorte disipler aldri ennå har hatt på jorden.

Hadde Kristus ment at hans sanne disipler skulle være fullkomment fri fra synden, hvorfor skulle han da i den eneste bønnen han lærte dem, og som de altså alltid skulle be, også ta med denne bønnen: *Forlat oss vår skyld*? Hvorfor skulle han da, i det nådemåltidet han innstiftet nettopp for sine sanne venner, gi dem nettopp denne trøsten: «gitt og utøst for dere til *syndenes forlatelse*»? Eller skulle vi stadig be om forlatelse for de gamle syndene, enda vi tror at de allerede er oss tilgitt?

Blir vi ikke fullkomne i lydighet og hellighet, hvor mye vi enn strever etter det, så må vi bekjenne at vi ennå ikke er fullkomment fri, men med hensyn til naturen solgt til trell under synden.

For ellers spørres det: «*Hvorfor* er du ikke *fullkomment* hellig?» Sier du: «Jeg ber ikke inntrengende og inderlig nok», så spørres det: «Hvorfor gjør du ikke det?» Sier du: «Jeg er ikke alvorlig nok», så spørres det: «Hvorfor er du ikke det?» Sier du: «Jeg tar ikke imot Guds nåde på rett måte», så spørres det: «Hvorfor gjør du ikke det?» På alle slike spørsmål finner du til slutt ikke noe annet svar enn dette: «Jeg er kjødelig, solgt til trell under synden.»

Den allvise Gud vet best hvorfor han ikke befrir oss fra syndens rot, fra selve den syndige naturen, straks vi blir født på ny, men har bestemt at vi skal kjempe mot syndens makt gjennom hele prøvetiden på jorden. På apostelens gjentatte bønner svarte han bare: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet». Men på denne måten skal Gud og hans nåde alene få hele æren. Slik skal synderen og Frelseren, den syke og legen, fåret og hyrden alltid holdes sammen.

Ja, på denne måten skal vi med så dyp og merkbar erfaring lære hva vi er frelst og forløst fra, at vi skal minnes det i all evighet. Og i det minnet skal vi, dobbelt salige, synge den evig nye sangen: «Verdig er du, vår Herre og Gud, til å få lovprisningen og æren og makten. For du har skapt alle ting, og på grunn av din vilje ble de til og ble de skapt» (Åp 4,11).

«Verdig er du til å ta imot boken og åpne seglene på den, fordi du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt» (Åp 5,9).

15. Jeg skjønner ikke det jeg gjør. For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg.

Her belyser apostelen nå med et eksempel fra sin egen erfaring det han nettopp har sagt, at han av naturen var «kjødelig» og «solgt til trell under synden». Derfor begynner han i grunnteksten med ordet «for».

Jeg skjønner ikke det jeg gjør. Hva disse ordene sikter til, forstår vi særlig av den forklarende tilføyelsen: «For det jeg vil, det gjør jeg ikke» osv. Meningen er: Jeg handler ikke med klar bevissthet. «Jeg blir formørket (i forstanden) og revet med (i fristelsens virvel) og vet ikke hvordan jeg blir bedratt» (Chrysostomus).

Man har ellers også gjengitt ordene i teksten slik: «Jeg godkjenner ikke det jeg gjør, jeg samtykker ikke i det.» Det er riktignok også en sannhet og riktig i seg selv, men det er en mindre riktig oversettelse av selve ordet i teksten. Det betyr egentlig: «Jeg *kjenner* ikke, jeg *vet* ikke hva jeg gjør.»

Meningen er derfor denne: «Jeg synder ikke med klar besinnelse eller med min egentlige vilje. Jeg blir en gåte for meg selv. En fremmed makt, de onde begjærenes makt, river meg med mot mitt bedre vitende, som i øyeblikket blir helt formørket, til å gjøre det jeg avskyr.»

Det er jo kjennetegnet på de troende, som nå har Den Hellige Ånd i hjertet, at de *ikke vil* synde. De er ikke enige med seg selv om å gå imot Gud, men blir bare overrumplet av de blinde driftene i den fordervelsen som fremdeles bor i dem. Derfor angrer de også synden og vet ikke riktig hvordan de kunne komme til å forse seg slik. Dette ligger i ordene i teksten: «Jeg skjønner ikke det jeg gjør.» Derfor legger apostelen til:

For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg. Her har vi alle Guds barns dypeste hjerteklage: «Jeg gjør ikke det jeg vil. Ved Guds nåde har jeg fått en ny, hellig lyst til Guds lov, men likevel kan jeg aldri oppfylle den. Ja, det går meg så ille at jeg også gjør det jeg hater.» Hvor mye jammer, angst, gråt og kval i alle troendes hjerter og bønnekammer kommer ikke av denne sørgelige erfaringen!

Den har to sider. For det første at jeg *ikke gjør det gode som jeg vil*. Ordet «vil» betyr her ikke det maktesløse, svake bifallet til det gode som kan finnes hos den naturlige fornuften og samvittigheten. Apostelen mener her det nye menneskets hellige, alvorlige lyst til det gode. For det første står «hate», avsky, her som motsetning. Og dessuten blir denne viljen forklart som at han «etter sitt indre menneske slutter seg med glede til Guds lov» (v. 22). Det er altså en hellig og alvorlig vilje, som er Guds Ånds verk.

Teksten vår inneholder altså noe helt annet enn de kjente ordene til hedningen: «Jeg ser og godkjenner det gode, men følger det onde.» Med dem uttrykte han bare at fornuften sa imot den grove sanseligheten, ikke Åndens strid mot kjødet.

Det jeg hater, det gjør jeg, er den andre siden ved den sørgelige erfaringen. Jeg ville ikke noe heller enn å være full av Guds kjærlighet, å elske Gud så høyt at jeg hadde all min glede og salighet i ham alene. Men så kjenner jeg meg ofte så kald mot Gud og så fanget av små jordiske ting at jeg blir forskrekket.

Jeg ville gjerne være riktig alvorlig i anger og bedring og ha et ydmykt og sønderknust hjerte, som holdt synden for så forferdelig og avskyelig som den er for Gud. Jeg vil gjerne ha en riktig sterk følelse av hvor mye det har kostet min Frelser å løse meg ut fra syndens og lovens forbannelse. Men jeg er ikke og gjør ikke det jeg vil. Ofte kjenner jeg det stikk motsatte i hjertet.

Jeg ville ikke noe heller enn å frykte Gud og stole på ham alene, slik at jeg aldri fryktet noe annet enn å synde mot ham, og slik at jeg tok imot alt, både søtt og bittert, som fra hans hånd, fullt viss på at *ingenting* kan hende meg uten at han byr det. Men så er jeg ofte så falskt trygg, hard og lettsindig at jeg slett ikke

tenker på Gud. Jeg kjenner verken frykt for ham eller tillit til ham, men ser bare på meg selv og på andre mennesker.

Jeg ville ikke noe heller enn alltid å kunne prise og bekjenne Kristus, være varm i bønnen og ha smak for Guds ord. Men så er jeg ofte treg og feig når jeg skal bekjenne, og ofte kald og spredt i tankene i bønnen og ved Ordet.

Jeg ønsket ikke noe høyere enn alltid å ha en varm og virksom kjærlighet til alle mennesker, og å gjøre min plikt med all troskap og glede i min stand, som far, mor, barn, husbond eller tjener. Videre ønsket jeg alltid å være mild, saktmodig, tålmodig og ydmyk mot alle mennesker, fri for onde begjær osv. Men ofte må jeg kjenne det motsatte av alt dette: snart forsømmelse av mine plikter, sinne og utålmodighet, snart hovmod og stolthet, snart urene lyster og begjær.

Jeg ville ikke noe heller enn å elske min neste slik at jeg alltid søkte hans beste, uten misunnelse og misnøye, uten egennytte eller tanke på egen nytelse. Men ofte må jeg kjenne det motsatte: kulde og likegyldighet mot ham, ja, til og med misunnelse når jeg ser ham mer æret eller lykkelig.

Jeg ville ikke noe heller enn alltid å være årvåken og sterk i striden mot det onde, og fremfor alt å ha en langt mer alvorlig *vilje* til alt godt. Men så kjenner jeg brist, ustadighet og svakhet på alle punkter. Kort sagt: Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke.

Men apostelen sier også: «*Det jeg hater, det gjør jeg*. Jeg lider ikke bare av unnlatelsessynder eller av mangler når jeg skal fullføre det gode. Jeg gjør også det onde som jeg hater.» Er ikke dette likevel for mye sagt av apostelen, slik han stod i nåden? Det synes nok vi alle. Derfor vil vi se hva Skriften selv sier.

Vi har allerede tidligere overbevist oss om at apostelens ord må tas nøyaktig slik de lyder, nemlig at han taler om seg selv. Nå vil vi også minne om noen få eksempler fra apostelens eget liv, sammen med noen fra andre helliges liv. Spørsmålet er om apostelen har kunnet «gjøre det han har hatet».

Apostelen *Paulus* har sikkert hatet *feighet* og *motløshet* i sin gjerning som apostel. Han hadde sikkert helst villet ha en så fast tillit til Gud at han aldri kunne bli redd for noe menneske. Og likevel bekjenner han selv at da han var i Korint, der jødene førte ham fram for domstolen, ferdedes han «i svakhet, under stor frykt og beven».

Derfor måtte Gud også åpenbare seg for ham og styrke ham med disse ordene: «Frykt ikke, men tal, og ti ikke! For jeg er med deg, og ingen skal røre deg eller gjøre deg noe ondt» (Apg 18,9 –10; 1 Kor 2,3).

Paulus hatet sikkert også den avskyelige synden *hovmod*, sammen med andre synder. Og likevel bekjenner han at han også etter den herlige opplevelsen som omtales i 2 Kor 12, hadde dette avskyelige onde så mektig i hjertet at Gud måtte gi ham «en torn i kjødet, en Satans engel» som skulle slå ham, for at han ikke skulle opphøye seg av de høye åpenbaringene. Blir en apostel hovmodig, gjør han virkelig det han «hater».

Vi bør merke oss at ordet «gjør» her ikke bare sikter til ytre gjerninger, men også til hjertets synder. De som ennå ikke har kjent lovens åndelige krav, tenker bare på ytre gjerninger. Men apostelen har i dette kapitlet fortalt oss hvordan han hadde lært å regne selve begjæret som synd. Men aller minst betyr ordene

«det jeg hater, det gjør jeg» det samme som når Johannes sier: «Den som gjør synd» (1 Joh 3,8–9). Det betyr å drive med synd med vilje og forsett.

Apostelen *Peter* fikk dette vitnesbyrdet av sin Herre: Han var lært av Gud (Matt 16,17), han var troende (Luk 22,32), han var «badet» og «helt ren» (Joh 13,10). Han elsket sin Herre så brennende at han i sin iver for ham alene grep til sverdet mot en væpnet flokk. Også han *hatet feighet og løgn*, og han ville ikke fornekte sin Herre. For han gikk ut og «gråt bittert» da han hadde gjort det. Da hadde han sannelig «gjort det han hatet».

Han har også *hatet hykleri*. Og likevel hadde han hyklet slik i Antiokia at Paulus måtte irettesette ham offentlig der (Gal 2). Og dette hendte Peter lenge etter den store pinsedagen, da han hadde fått et så stort mål av Den Hellige Ånd.

Om *Job* erklærer Gud selv at det ikke fantes hans like i landet, og at han var «en uklanderlig og rettskaffen mann, som frykter Gud og holder seg fra det onde» (Job 1,8). Og i Esek 14,14 blir Job av Gud selv stilt sammen med to av de mest fremragende hellige. Likevel gjorde han det han hatet, da fristelsen ble så tung at han i utålmodighet forbannet den dagen han ble født, og anklaget Gud.

Men se hvordan han siden angrer dette og sier: «Jeg har talt om det jeg ikke forsto … Derfor kaller jeg alt tilbake og angrer i støv og aske.» Den fromme Job hadde altså gjort det han hatet.

Og hvordan David, «mannen etter Guds hjerte», har hatet alt som stred mot Guds hellighet, det vet vi alle. Og likevel, hvilke grufulle synder falt han ikke i! Hvilke klagesanger over synd og hvilken skjelving for Guds vrede leser vi ikke i salmene hans! Han gjorde sannelig det han hatet.

Og nå: Selv om du ikke faller i slike synder som Job og David, har du likevel mange synder med hjertet og tungen å klage over. Hvem er den fullkomne mannen som ikke snubler i tale (Jak 3,2), som ikke, slik Moses, «talte tankeløst med sine lepper» (Sal 106,33) av utålmodighet, sinne eller ubesindighet, ord han måtte angre? Den hellige profeten *Jesaja* sa da han så Guds herlighet: «Ve meg! Jeg er fortapt, for jeg er en mann med urene lepper» osv. (Jes 6,5).

Slik er de sanne hellige i dette livet. Og her har vi likevel bare sett på de største og herligste blant dem. De hadde et så stort mål av Ånden at alt de talte og skrev i Herrens navn, var Guds eget ord. Apostelen vitner jo: «Da dere fikk det ordet som vi forkynte, tok dere imot det, ikke som et *menneskeord*, men som det i sannhet er, som *Guds ord*» (1 Tess 2,13).

Skulle ikke den samme Ånd styre hele deres liv og ferd? Og likevel var de ikke engang feilfrie i gjerningene. Hvem vil da et eneste øyeblikk nære en så blind innbilning at han holder seg for helligere og mer fullkommen enn disse, som var Guds største vitner på jorden?

Så sant vi nå har sett Skriftens vitnesbyrd, må den sjelen være i en ulykkelig villfarelse som holder seg for å være for hellig til å «gjøre det han hater». Også et Guds barn kan nok bli fanget av denne villfarelsen i den første, sterke ungdomstiden (1 Joh 2,13–14), da syndens makt ikke kjennes så mye, og den uøvde troen blir spart for tyngre prøvelser. Men den er likevel alltid farlig, og i lengden kan den umulig gå sammen med en oppriktig og våken ånd.

Forstår ikke en kristen at han gjør det han hater, kommer det bare av at han sover og glemmer hva han burde være og gjøre. Når Herrens Ånd har gjort lovens åndelige krav riktig hellige for sjelen, så hver bevegelse i hjertet blir nøye gitt akt på, hvor er da den mannen som aldri gjør det han hater?

Vi kan jo knapt be et *Fadervår* eller lese et kapittel i Den hellige skrift uten at vår ånd blir forstyrret av ufrivillige bevegelser i vårt kjød. Jeg hater de spredte tankene, jeg hater min kulde og egenkjærlighet, jeg hater sinnet og misunnelsen. Men likevel er jeg ikke fri for disse onde tingene.

Slik er det da i sannhet alle helliges tunge erfaring: «Det jeg hater, det gjør jeg.» Hver kristen har forklaringen på disse ordene i sitt eget bryst og i hele sitt liv. Og jo mer en troende vokser i lys og helliggjørelse, desto mer vemmes han ved seg selv, fordi han av naturen er «kjødelig» og «solgt til trell under synden», alltid hindret i løpet av den fordervelsen som tett omgir ham.

Ja, følelsen av den synden som bor i oss, er så langt fra å være uforenlig med det å være gjenfødt at vi tvert imot må kjenne den sterkere jo lenger vi kommer i helliggjørelsen. Jo mer følsomme vi er, desto dypere kjenner vi smerten. Og jo mer helliggjort vi er, desto mer pinlig må synden være for oss. Mennesket ser sin egen syndighet i nøyaktig samme grad som det ser at Gud og hans lov er hellige.

Alle som kjenner lovens hellighet og herlighet og inderlig ønsker å kunne lyde den, kommer nok til å forstå apostelens klage. Den springer ut av den grad av helliggjørelse han var kommet til, av hans hat til synden og hans følelse av Guds hellighet. Den striden mellom kjødet og Ånden som han beskriver her, var hans tyngste lidelse. Derfor bryter han også her ut i en klage som man aldri hørte fra ham under alle de harde forfølgelsene han led: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?»

Teksten vår gir derfor ingen støtte til de falskt trygge og lettsindige menneskene som tar svært lett på syndene sine. Den støtter heller ikke dem som gjerne vil bli i synden, bare de kunne slippe fordømmelsen, og som tror at teksten vår lover dem dette. Nei, en gjenfødt og helliggjort sjel hater synden aller mest når den har fått den største visshet om sin nåde. Den har virkelig *kjærlighet* til Guds lov og «hater» det onde. Men også dette forholdet legger apostelen fram i det som følger. Han sier:

16. Men gjør jeg det jeg ikke vil, da gir jeg jo loven medhold i at den er god.

Gjør jeg det jeg ikke vil. Dette er nå forklart i det foregående verset. Apostelen vil altså si: Men *vil* jeg *ikke* det jeg gjør, men hater det onde, *da gir jeg loven medhold i at den er god*. Da er jeg av samme sinn som loven og holder den for god, når jeg selv fordømmer det onde jeg gjør.

Dermed gir jeg ikke bare loven av hjertet det vitnesbyrdet at den er *god*, «og budet hellig og rettferdig og godt» (v. 12). Dermed har jeg også selv det vitnesbyrdet at hvor ondt og mektig kjødet enn er, har jeg likevel også en hellig ånd. Den er enig med Guds Ånd, stemmer overens med loven og holder den for god, ja, for herlig og kjær.

Dette vitnesbyrdet har jeg alltid i at jeg virkelig elsker det Gud elsker, og hater det Gud hater, så jeg lider under hvert avvik fra hans lov. «Det er umulig at den som lider under synden, ikke skulle være et hellig menneske,» sier Luther, «for den ene djevelen driver ikke ut den andre.» Det må være en hellig ånd som strider mot det vanhellige.

Ofte er nådens verk så skjult hos de troende, særlig under tunge og langvarige fristelser når kjødets kjærlighet til synden overvelder dem. De blir så nedslåtte at de ofte ikke tenker over hvordan nettopp deres lidelse, kamp og angst i striden vitner om at de likevel har en hellig ånd og etter Ånden er et hellig folk.

Bare denne striden blir holdt godt atskilt fra lovtrellens strid! Han kjemper bare på grunn av lovens trusler eller løfter for å holde seg borte fra det onde, som han likevel ikke virkelig og for Herrens skyld «hater» (v. 15). Teksten vår handler om en sjel som «hater» det onde og elsker det gode. Da må man huske at det her er spørsmål om sannhet og virkelighet, slik en hellig apostel alltid mener det. Det gjelder altså *hat* til *selve synden*, ikke bare et egennyttig strev etter å slippe unna *syndens følger*.

Men et slikt virkelig hat til synden finnes ikke i vår syndige natur. Man kan ikke kjempe seg til det. Nei, det blir bare født av nåden i de troendes hjerter. Men da er det også slik at man elsker Guds lov og hater synden uten noen tanke på lovens trusler eller løfter. Det er «Guds sæd», sier Johannes, «Guds sæd i de gjenfødte», som virker dette (1 Joh 3,9).

Den som på denne veien er kommet til det sinnet som lider under synden, er altså sannelig enig med loven, slik det blir sagt i skriftstedet vårt. Han er dermed et hellig menneske, hvor fullt av synd og ondskap kjødet enn måtte være. Hos en slik er det nå et menneske som er skilt fra synden, og som ikke gjør det onde, slik apostelen nå sier videre:

17. Så er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg.

Jeg hater altså virkelig det onde og gir loven medhold i at den er god, fordi min innerste hjertelyst og min egentlige vilje er enig med den. Da er det ikke lenger jeg som gjør det onde, for jeg elsker jo det gode. Det må være en annen som elsker og gjør det onde, og det er «synden som bor i meg».

Slik taler apostelen her. Han skiller mellom seg selv og synden. Han sier at han som elsker det gode, er et annet menneske enn det som gjør det onde. Den som gjør det onde, er det gamle mennesket, synden, fordervelsen. Det *nye mennesket* kaller han «jeg». Det er hans rådende og egentlige menneske, det han selv vedkjenner seg.

Her er det flere nyttige lærdommer å hente. For det første har vi her igjen et sted og et forhold som tydelig viser at teksten vår, v. 15–25, ikke kan gjelde de ugjenfødte. For hvor har *de* dette hellige «jeg» som er skilt fra synden? Kan de som er «kjødelig sinnet» (8,5.7), si: «Det er ikke *jeg* som gjør det onde, men synden som bor i meg»?

Slik lærer ikke apostelen om de ugjenfødte. Dette skriftstedet er derfor en ren dårskap for dem, og de spotter ofte disse ordene: «Det er ikke jeg som gjør

det onde, men synden som bor i meg.» Det viser at de selv ikke kjenner dette forholdet.[42]

Her lar apostelen oss nettopp merke at han ikke er kjødelig slik de kjødelig sinnede er (8,5–9), de som er enige med seg selv om å synde. Nei, sier han, jeg har riktignok sagt at jeg ikke kan gjøre det jeg vil, men gjør det jeg hater.

Men da er det heller ikke jeg som gjør det, men synden som bor i meg. Jeg som hater og fordømmer synden, jeg som elsker Guds lov og vil det gode, er nå et nytt, åndelig menneske. Men jeg har en farlig fiende som bor i meg, og som volder meg alt dette strevet.

For det andre ligger det også en viss trøst for de troende i dette skriftstedet. Det er ikke en unnskyldning for synden, slik de ukyndige mener, men en nødvendig lærdom om forskjellen mellom de troendes smertelige feiltrinn og forsettlig synd. La oss først merke oss at stedet ikke unnskylder synden. Riktignok kan et kjødelig sinn misbruke også dette bibelstedet «til sin egen undergang» (2 Pet 3,16). Men de som stedet gjelder, de troende som virkelig hater synden og dømmer seg selv, bruker det ikke som unnskyldning for sin synd.

De kjenner jo alltid at det er i dem selv synden bor, arbeider og bryter ut. Dessuten kan de aldri si at de har våket, bedt og tatt imot nok av Guds nåde til å gi synden dødsstøtet. Derfor faller skylden og ydmykelsen alltid på meg.

Skulle jeg derimot unnskylde min synd, ville den snart bli min egen gjerning. Nettopp ved at jeg straffer min synd og dømmer meg selv for den, viser jeg at jeg med sannhet kan si: «Så er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg.»

Men *den* trøsten bør stedet gi alle troende: De ser hvordan apostelen skiller de gjenfødtes feiltrinn fra forsettlig synd. Den som med sannhet kan si det som sies her, er ikke en som «*gjør* synd», som er «syndens trell» (Joh 8,34), som «er av djevelen» (1 Joh 3,8) og som «ikke skal arve Guds rike» (Gal 5,21). Tvert imot er han en som lider – han *gjør* ikke synd, men l*ider* under synden. Og den trøsten er helt nødvendig. For om vi «gjør synden», det vil si «synder med vilje», har vi ingen del eller lodd i nådens gave.

Men kan jeg med sannhet si for Gud at min synd er min tyngste lidelse? Kan jeg løfte hendene mot himmelen og ta den Allmektige til vitne på at jeg ikke har bedt om noe så ofte og så inderlig som om hjelp mot mine synder, og at ingenting ville gjøre meg så glad som å bli fri for all synd på én gang?

Da må jeg sannelig si at det ikke er jeg som gjør det onde. For hvorfor skulle jeg ellers engste meg, gråte, kvide meg og be på grunn av det onde, hvis det var min egen frivillige gjerning? Slik inneholder stedet en trøst for de troende som de ikke må la noen ta fra seg.

Men samtidig gir det stor grunn til frykt, årvåkenhet og bønn, for dette farlige onde, synden, bor alltid i meg. Når synden, den gamle slangens sæd, fremdeles bor i meg, er den jo altfor nær. Da er jeg ikke trygg et eneste øyeblikk for dens giftigste innskytelser og voldsomste angrep. Den er alltid på nippet til å bryte ut og vil helst ta oss til fange. Dessuten hindrer den oss alltid i det gode og virker på oss slik at vi blir søvnige, blendet og villedet.

Hvor nødvendig er det da at vi alltid vandrer i frykt, våker og ber, så synden ikke helt får herredømmet over oss og gjør oss til treller igjen! Og hvor nødvendig er det at vi alltid vasker oss rene i Lammets blod, siden vi alltid er urene i oss selv, så vi ikke helt synker ned i vantro og fortvilelse!

Men nå går vi tilbake til teksten. I v. 15–17 har apostelen med eksempler fra erfaringen bevist og forklart hva ordene «jeg er kjødelig, solgt til trell under synden» (v. 14) inneholdt. Nå gjentar og stadfester han saken punkt for punkt med de samme ordene i de tre neste versene. Med tanke særlig på de siste ordene i forrige vers, «men synden som bor i meg», sier han nå:

[42] Derfor har også de lærde som har tolket hele teksten om de ugjenfødte, havnet i den største forvirring med dette stedet og flere andre i teksten, særlig v. 25. De sier for eksempel først at dette «jeg» som her skilles fra synden, hos det ugjenfødte mennesket er «dets vilje, som stemmer overens med loven». Men så vil de holde fast ved at synden ikke kommer fra mennesket selv, men fra en makt utenfor det – og av det skulle det følge at mennesket ikke kunne lastes for sin synd. Derfor sier de på samme side, like etter det vi nettopp siterte, at mennesket likevel alltid har skyld i sin synd, «ettersom selve dets vilje er kjødelig, rettet mot kjødet, overgitt til kjødets trelldom». Når man motsier seg selv på denne måten, tyder det sannelig på at man er kommet i en vanskelig stilling og i forvirring. – Andre fortolkere av samme skole har likevel funnet det for dristig å si at de ugudeliges «vilje stemmer overens med loven», og har ment: «Det jeg som her skilles fra synden, er fornuften og samvittigheten.» Men tenk om fornuften og samvittighetens røst kunne kalles «jeg», og dette var apostelens mening. Da kunne en morder vise til dette stedet og si: «Det er ikke jeg som har gjort det.» For uten tvil har fornuften og samvittigheten hans fordømt det han gjorde.

18. For jeg vet at i meg, det er i mitt kjød, bor ikke noe godt. For viljen har jeg, men å gjøre det gode, makter jeg ikke.

For jeg vet. Det Paulus her sier at han vet, visste han ikke bare som Herrens apostel, ut fra den høye innsikten Ånden ga ham i Ordet. Han visste det også som kristen, av egen erfaring. Enhver som kjenner seg selv rett, vet det samme som apostelen sier at han vet: *at i ham bor ikke noe godt*.

Men i forrige vers har apostelen latt oss forstå at det også bodde noe godt i ham. Han hadde et bedre, et hellig «jeg» som ikke gjorde det onde, selv om synden ennå var i hans kjød. Motsier han da seg selv? Nei.

For at ingen skulle misforstå ham, som om han med ordene *i meg* talte om det samme «jeg» som i forrige vers, skynder han seg å forklare. Til ordene *i meg* føyer han: «*Det er i mitt kjød.* Når jeg sier at det i meg ikke bor noe godt, mener jeg *i mitt kjød*. Da taler jeg ikke om min ånd, mitt nye menneske.» Nettopp ved å legge til «det er i mitt kjød» sier han jo at det bodde noe godt i hans egentlige «jeg».

Og her bruker han hele veien den hellige, «åndelige» loven (v. 14) som målestokk for godt og ondt. Det gode han skiller fra kjødet, må derfor være av sann,

hellig og åndelig art. Ja, siden det her står i motsetning til kjødet, må det gode være Ånden, det nye mennesket som er skapt etter Gud.

Slik ser vi at allerede denne korte forklaringen, «det er i mitt kjød», beviser at apostelen ikke taler på vegne av et ugjenfødt menneske, men om seg selv. For hva er det i et ugjenfødt menneske annet enn *kjød*? Herren sier: «Det som er født av kjødet, er kjød» (Joh 3,6).

Vi har også sett tidligere at Skriften med *kjød* mener alt som er i mennesket fra fødselen av: kropp og sjel med alle sanser, fornuft og hjerte. Slik kalte Gud tidlig hele mennesket «kjød»: «de er kjød» (1 Mos 6,3). I samme kapittel beskrev han straks kjødet slik: «alle tanker og hensikter i hjertene deres var onde hele dagen lang» (v. 5).

Slik sier også vår apostel om de ugjenfødte: «både deres sinn og deres samvittighet er urene» (Tit 1,15). Men i vår tekst taler en mann som har noe sant godt og hellig i seg. For når han vil tale om sin gamle natur, der det ikke var noe godt, må han særskilt forklare: «det er i mitt kjød».

Men når apostelen nå taler om det som er i hans kjød, sier han at der bor *ikke noe godt*. Hva er det da som bor der? Det er *synden* (v. 17), en uopphørlig tilbøyelighet til det onde og motstand mot det gode – ja, sier apostelen, en så mektig motstand at han ikke kan gjøre det gode han vil. Han legger nemlig til:

For viljen har jeg, men å gjøre det gode, makter jeg ikke.

Legg merke til dette: «Viljen har jeg.» Det var det gode som Ånden hadde virket i ham. Men han maktet ikke å gjøre det gode, fordi kjødet hindret ham. Likevel mener han slett ikke at han ikke gjorde noe *godt*, eller at han bare hadde en kraftløs vilje. Han vil bare si at han ikke maktet å gjøre så mye godt som han ville. Det gode han fikk utrettet i handling og gjerning, svarte ikke til viljen hans.

Å *utføre* Guds vilje og å *oppfylle* den er to forskjellige ting. Å utføre Guds vilje er å gjøre det gode selv om man kjenner lyst til det onde. Men å *oppfylle* Guds vilje er å være helt ren og ikke ha noen ond lyst. Når apostelen sier: «å gjøre det gode, *makter* jeg ikke», antyder han at han hadde forsøkt, men erfart at han ikke hadde like mye evne som vilje til å gjøre det.

Dette kjenner alle troende igjen. Gang på gang prøver de å gjøre det gode, men makter aldri det som svarer til viljen, dette nye, hellige sinnet som vil være og gjøre det som behager Gud. Dette hellige sinnet merkes derfor ofte bare som et smertelig *savn av kraft til å gjøre Guds vilje fullkomment*. Det kommer til uttrykk i Åndens sukk som ikke rommes i ord (8,26), over mangler og skrøpelighet. Alt dette vitner om at man «hungrer og tørster etter rettferdigheten» (Matt 5,6).

Ja, ofte merker vi knapt dette savnet og denne hungeren uten gjennom den gleden vi kjenner når vi har fått nåde til å gjøre noe godt. Da oppdager vi at en slik hunger har ligget dypt i hjertet.

Men jo mer vi kjenner denne hungeren – med andre ord: jo mer viljen til det gode og lyset over lovens krav vokser i oss – desto mer kjenner vi savnet av kraft til å gjøre det gode. Da finner vi snart at det også i våre beste gjerninger er blandet inn noe av fordervelsen, eller at gjerningen har sine mangler og er

halvgjort. Slik er det alltid stor avstand mellom vår vilje og vår evne. Dette er alle troendes nød og prøvelse så lenge de lever på jorden.

At vilje og evne ikke stemmer overens, strider slett ikke mot den sanne nåden. Tvert imot må vi si: Ve det mennesket som gjør så mye godt som det vil, det vil si som ikke har mer vilje enn evne!

Jo mer en kristen vokser i nåden, desto mer renses sinnet hans og helliggjøres viljen hans. Og i samme grad kjenner han kjødets urenhet og manglene ved alt det gode. Snart kjenner han feil og mangler ved alt han ville være og gjøre, snart finner han ingenting hos seg selv slik han ville ha det. Det er en slik erfaring apostelen viser til når han sier: «Viljen har jeg, men å gjøre det gode, makter jeg ikke.»

Her kunne noen innvende: Da har altså også de gjenfødte bare en kraftløs vilje, lik naturmenneskets og lovtrellens «gode forsetter». Slett ikke! Men se hvor underlig det er med Guds hellige. Samtidig som de kjenner så store mangler og så stor avmakt når de skal gjøre sin nye, helliggjorte vilje, er denne viljen likevel et så kraftig Guds verk at de blir helt forvandlet og er nye mennesker hele livet.

Den samme Paulus som klager over at han ikke kan gjøre det gode han vil, er likevel gjennom hele livet en stor Herrens apostel og kan samtidig si: «hans nåde mot meg har ikke vært forgjeves, men jeg har arbeidet mer enn de alle – det vil si: ikke jeg, men Guds nåde som er med meg» (1 Kor 15,10).

Legg også merke til hvordan han hadde fått sin gode, hellige vilje: «ved Guds nåde som er med meg». Han sier også i Fil 2,13: «For *Gud* er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag.» Men er viljen et *Guds* verk, da er den virkelig ikke død og avmektig. Det vitner som sagt apostelens hele liv og virksomhet om.

Men med all sin kraft og virksomhet kunne han likevel aldri gjøre det gode han ville, etter at han hadde fått en vilje som strakte seg etter å oppfylle hele den åndelige loven. Om ytre ting kan han si: «Jeg vet hva det vil si å leve i trange kår, jeg vet også hva det vil si å ha overflod. I alt og i alle ting er jeg innviet – både å være mett og å sulte, både å ha overflod og lide nød. Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk» (Fil 4,12–13).

Men han kunne ikke gjøre seg fri for fristelsen til hovmod eller for den tornen i kjødet som han fikk på grunn av den. Da ba han tre ganger om å bli fri, men måtte nøye seg med svaret: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet» (2 Kor 12,9). Da lærte han hemmeligheten bak de troendes styrke: «For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!» (v. 10).

Selv når han, i følelsen av egen svakhet, fikk det største mål av Guds kraft, kunne han likevel ikke gjøre så mye godt som han ville, og som den hellige, åndelige loven krevde. Når han var kommet høyest i kraft og hellig vandel, måtte han likevel kaste seg ned for den Allmektiges føtter og rope: Herre, gå ikke i rette med din tjener! Jeg må bli fordømt hvis jeg skal dømmes etter loven.

Vi må aldri glemme at apostelen hele veien har øynene festet på den hellige, åndelige loven (v. 14). Det er i dens lys han ser det han her taler om: at han av naturen er «kjødelig» og «solgt til trell under synden», slik at han ikke *kan* gjøre det gode han vil.

Nå har vi prøvd å fatte selve meningen i dette skriftstedet. Da vil vi også ta vare på noen lærdommer av det.

For det første lærer vi av ordene i *mitt kjød bor ikke noe godt* at det er en villfarelse å mene at også naturmennesket kan gjøre noe som er godt og behagelig for Gud. Vi lærer her at i alt vi har fra vår første fødsel av Adam, ligger det bare sminket synd. Det gjelder også de vakreste naturlige dydene, som redelighet, ømhet for sine like, pliktfølelse og annet som ofte finnes hos naturmennesker.

Dette kan vi aldri forstå hvis vi ikke får øye på hvor hellig den åndelige loven er. Den krever ikke bare gjerningen, men *hjertet*. Den krever at alt skal gjøres for Gud, av kjærlighet til ham og for å tjene ham. Da skal vi finne at også disse vakreste dydene har en stor svart flekk på seg, nemlig *ugudelighetens*, ganske enkelt fordi de springer ut av naturen og ikke blir øvd *for Herrens skyld*, av kjærlighet til ham og med tanke på ham.

Alt mennesket gjør uten å se på Gud og ville tjene ham, er allerede av den grunn ugudelighet. For Gud vil at alle hans skapninger skal tjene ham, slik han sier: «*Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din fornuft og av all din makt*» (Mark 12,30). Siden dette er det største og første budet, bør vi forstå at alt godt som gjøres uten tanke på Gud, er ugudelighet.

Tenk på et ekteskap der den ene ektefellen hater den andre, men likevel gjør alle slags tjenester og viser ytre tegn på kjærlighet bare for å skjule hatet sitt. Det ville være et motbydelig hykleri. Slik er det med den godhet og dyd som ikke springer ut av kjærlighet til Gud.

Derfor sier Kristus at han på den ytterste dag skal kalle også dem *ugjerningsmenn* som likevel har gjort gode gjerninger – gjerninger som i formen var riktige og gode, og som dessuten var til nytte for mennesker. Men han skal dømme dem slik fordi gjerningene ikke var gjort for ham (Matt 7,22–23; jf. 10,41–42; 25,42–43).

Av denne grunn forstår vi at alt som springer ut av naturen og ikke av kjærlighet til Gud, er forkastelig i hans øyne. Det gjelder selv om det i seg selv er godt og befalt av Gud, som foreldrekjærlighet, barns lydighet, ekteskapelig troskap, kjærlighet til fedrelandet, vennskap, gavmildhet, flid i arbeidet, sparsommelighet, måtehold og annet. Alt dette kan et menneske ha uten noen kjærlighet til Gud, bare av naturen. Men da er alt sammen ugudelighet, for «kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud» (8,7).

Tenk da hvor ulykkelig det mennesket er som ikke er født på ny! Så lenge det lever, kan det ikke gjøre én eneste gjerning som er behagelig for Gud.

Men her har vi enda en lærdom som angår de troende mer direkte, og som særlig yngre kristne trenger. Når apostelen sier: «i meg, det er i mitt kjød, bor ikke noe godt», ser vi at den nye fødselen ikke forandrer *kjødet* eller selve *naturen*. Også hos de hellige har kjødet sin gamle ondskap.

Mange innbiller seg at gjenfødte og helliggjorte mennesker ikke har det samme onde kjødet som de vantro. Men alt i denne teksten, v. 14–25, viser oss noe annet, og særlig tydelig er dette stedet. Her skiller apostelen mellom kjødet og den helliggjorte viljen og sier: «i meg, det er i *mitt kjød, bor ikke noe godt*».

Av dette ser vi at også hos Paulus, altså hos de største hellige, finnes den samme urene og forgiftede naturen som hos de vantro. Alt de har igjen av den

adamittiske naturen, har fremdeles sin gamle art: Den er tilbøyelig til alt ondt og strider mot Ånden. Vi skal derfor ikke undre oss for mye når vi kjenner de mest uverdige og motbydelige ting i oss – særlig fordi vår fiende djevelen også gjør sitt og skyter inn sine giftige fristelser.

Vi må lære ikke å fortvile når vi selv erfarer slikt, og heller ikke fordømme de brødrene vi merker det onde hos. For likevel kjemper en hellig ånd i oss mot det onde, misliker og fordømmer synden og holder oss stadig mer sønderknust ved Frelserens føtter. Vi må vite at kjødet alltid skal stride mot Ånden, og så mektig at vi ikke kan gjøre det vi vil så lenge vi lever på jorden.

Dette har apostelen nå lært oss her. I de to neste versene forklarer han det nærmere og gjentar nesten ordrett det han har sagt før, i v. 15 og 17.

19. Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.

Her gjentar apostelen det han har sagt før. V. 15 lød jo slik: «Jeg skjønner ikke det jeg gjør. For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg.» Han kan ha hatt flere grunner til å gjenta det.

Den ene grunnen, som også en opplyst fortolker har pekt på, kan være at han forutså hvor urimelig det ville virke på oss, særlig på yngre kristne, at han eller noen annen sann hellig kunne klage slik. Ja, det kunne virke så urimelig at vi ble fristet til å tro at han hadde talt forhastet. Derfor gjentar han det og sier: Det er ikke forhastet, det er sannhet og alvor når jeg bekjenner: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.»

Den andre grunnen er den vanligste i slike tilfeller: Saken er så viktig at man vil gjøre alt for at den ikke skal bli glemt. Derfor sier man det samme to eller flere ganger. Også denne grunnen har apostelen sikkert hatt for øye.

Måtte vi alle en gang la oss si det, i stedet for alltid å følge vår blinde fornuft: Det er virkelig av største betydning at også denne sannheten blir godt innprentet i Guds barn. De skal ikke kunne gjøre det gode de vil, men tvert imot bli nødt til å klage: «Det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.»

La det bli sagt én gang til: Ve det mennesket som her på jorden kan gjøre det gode det vil! Ve denne ulykkelige enigheten og samklangen mellom å ville og å gjøre! Der er det sannelig ennå bare kjød. Blir ikke dette innprentet i oss, blir den ulykkelige følgen at *de* som skulle trøstes og reises opp, blir slått ned og fordømt, mens *de* som skulle slås ned, får bli i sin falske trøst.

Hadde vi ikke hatt slike eksempler og bekjennelser i Skriften, der vi ser at også de sanne hellige har hatt denne sørgelige erfaringen av syndens makt, ville de våkne og oppriktige sjelene vært nødt til å fortvile. Eller de ville bli drevet til å søke en falsk trøst og vende seg til en falsk åndelighet, der man kan gjøre det gode man vil.

En slik selvtilfreds fromhet er ingen vanskelig kunst å oppnå. Man trenger bare å lukke øynene for alt det onde i sitt indre og sette målet for fromhet og etterlevelse så lavt at man lett kan nå det. Da trenger man ikke lenger klage: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke», for nå heter det: «Det gode som jeg vil, det gjør jeg.» Så ulykkelige følger kan det få når sjelene ikke blir undervist om

det forholdet apostelen har lagt fram her. Derfor var det nok nødvendig at han gjentok det.

Måtte derfor hver sjel huske dette: Det er ikke noe dårlig tegn at du i alt kjenner deg tuktet og misfornøyd med din kristendom. Det er ikke noe dårlig tegn at du ikke kan gjøre det gode du vil, det vil si at du har mer vilje enn evne, og at du derfor må klage over at du gjør det onde du ikke vil.

Luther sier i en av våre bekjennelsesskrifter: «Måtte apostelen Paulus si noe slikt om seg selv, vil heller ikke vi være bedre og helligere. Men hvis vi ikke kjenner det, er det bare så mye verre. For *det* er et tegn på at vi har et spedalsk kjød som er følelsesløst, men der det onde likevel eter om seg. Er du blitt så helt død, så tro likevel Skriften, som feller dommen over deg. Kort sagt: Jo mindre du kjenner din synd og skrøpelighet, desto mer grunn har du til å gå og skaffe deg hjelp og legemiddel.»

Og et annet sted sier han: «Den som er en synder og erkjenner sin synd, og som av hjertet er motløs og bedrøvet over den, han er en kristen. Men den som ikke har eller kjenner noen synd, er ikke en kristen. Møter du en slik, er han en antikrist, ikke en sann kristen» (Preken på Johannes døperens dag).

Ja, glem aldri at apostelen Paulus selv har hatt en slik erfaring og klaget: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke» osv. Glem heller ikke at han har gjentatt dette for å vise at det ikke var forhastet, men sant og ettertenksomt sagt for Herren, og at det var noe vi burde huske.

Likevel mener han slett ikke at han ikke gjorde *noe* godt. Som vi har sagt før, mener han bare at han ikke kunne gjøre *det* gode han ville, at evnen hans ikke svarte til viljen, og at han alltid kom til kort overfor den åndelige loven.

Derfor må også ordene «det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg» forstås på samme måte. Han vandret ikke etter kjødet og gjorde all slags ondt. Men han kunne ikke være uten synd, slik han ville. Han hadde den sorgen at synden ville overrumple ham, både i hans indre og i det ytre. Men nettopp fordi han hadde et hellig sinn, var alt syndig hans *lidelse og ikke hans egen gjerning*. Dette har han sagt før, men han gjentar det og sier:

20. Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg.

Også her må det at han gjentar det han sa før (v. 17), vise at saken har særlig vekt og ikke må glemmes. Det er jo også svært viktig å tenke på at det ikke er jeg som gjør det *jeg ikke vil*, men synden som bor i meg. Glemmer vi det, misforstår vi hele teksten og får det gale bildet av en kristen at han ikke er hellig i sin ånd.

Flere ting i teksten viser oss at det er et gjenfødt og troende menneske som taler her, særlig at han til slutt takker Gud ved Jesus Kristus (v. 25). Men da er det også viktig å se og tenke over at den som er født av Gud, ikke gjør synd (1 Joh 3,9). Det er den fordervelsen som bor i ham, som gjør det onde mot hans vilje.

Det er viktig å forstå dette: Den som kjenner synden slik den er beskrevet her, og som «etter sitt indre menneske slutter seg med glede til Guds lov» (v. 22), som sukker etter å bli fri fra dødens legeme på grunn av synden (v. 24), og som likevel takker Gud ved Jesus Kristus (v. 25), han er *et hellig menneske*. Han gjør ikke selv

det onde, men kan i sannhet og for Gud si: «Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg.»

Det er også viktig at bedrøvede og nedtrykte Guds barn løfter hodet og tenker over at det de gjør helt mot sin egen, egentlige vilje, sannelig ikke er deres egen frivillige gjerning. Det er tvunget fram av den syndens makt som de hater. Det er viktig at de vet at Herren kjenner det skillet som nå har oppstått mellom dem og synden, og at han ikke ser på synden som det de *gjør*, men som det de l*ider* (Hebr 4,15).

Men det er også viktig at *de* som ikke kjenner seg igjen i dette, men som er enige med seg selv i alt de er og gjør, blir holdt utenfor den trøsten som ikke tilhører dem. Apostelen sier: «Men gjør jeg det jeg i*kke vil*», og av det trekker han den slutningen at det da ikke er han selv som gjør det onde.

Da ser vi at han legger stor vekt på den viljen han her taler om. Det er ikke en vilje som finnes i kjøtt og blod, hos den ugjenfødte. For det er på grunn av denne viljen at hele personen blir fritatt fra å være den som gjør det onde.

Av dette følger at trøsten i dette skriftstedet bare tilhører dem som har den viljen det er tale om her. Selv om du ser at også de hellige har synd, er det ikke dermed avgjort at du er en av dem, selv om du ligner dem i at du har synd. Om du er hellig, avhenger av om du har den samme hellige viljen som de hellige har. Det avhenger av om du «etter ditt indre menneske slutter deg med glede til Guds lov» og «hater» selve synden, og ikke bare er redd for følgene av den.

Men det forutsetter at du også har erfart det som er omtalt tidligere i kapitlet, i v. 4, 6 og 9: at du ved loven er blitt død fra loven.

Du har da gjennomlevd disse ulike tidene: først den tiden da man lever uten lov (v. 9); så den tiden da budet kommer og synden våkner til live, og man dør (v. 9); og til sist den tiden da man er død fra loven ved Kristi legeme og nå tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen (v. 4 og 6). Om du er en kristen, avhenger helt og holdent av disse indre erfaringene.

Det er ikke bare slik at det ikke er avgjort at du er en kristen selv om du ligner de hellige i at du *har synd*. Det er ikke engang avgjort at du hører til blant dem om du også ligner dem i et *hellig liv*.

Så fullt og helt avhenger det av dette indre forholdet: at du ved loven er død fra loven og nå tjener i Åndens nye vesen. Først da slutter du deg virkelig med glede til Guds lov etter ditt indre menneske, slik at du står i en engstelig strid med ditt gamle menneske og er misfornøyd med deg selv på grunn av synden.

Da forstår du denne teksten på en levende måte. Da vet du med deg selv at du er et elendig og splittet menneske som aldri mer kan være og gjøre det du vil, men alltid må klage: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.»

Og vi har nå sett at all denne striden, elendigheten og jammeren er det sikreste tegn på at du ikke bare er k*jød*, men også har en hellig ånd. Også i den forstand er du altså et hellig menneske, selv om den helligheten din som gjelder for Gud, er i Kristus alene.

Da skal du ikke fortvile over all din nød på grunn av synden. Løft heller hodet med frimodighet og si med apostelen: «Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det

ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg.» Dette har Herren virket ved sin Ånd. Lovet være hans navn!

21. Jeg finner altså den lov for meg, jeg som vil gjøre det gode, at det onde ligger meg for hånden.

Her sammenfatter apostelen det han har lagt fram i v. 14–20, for han sier: «Jeg finner altså.» Og hva finner han så ut av alt han har fortalt om sin erfaring? Her bruker han et svært sterkt uttrykk, for han kaller naturens harde og stadige strid mot det gode *en lov*. Han sier: «Det er en lov for meg, en regel og en naturnødvendighet, at det onde ligger meg for hånden. Og den loven finner jeg for meg, jeg som vil gjøre det gode.» Dette er jo et underlig forhold, og det er vel verdt å se nærmere på det.

Jeg som vil gjøre det gode. Med disse ordene sier apostelen uttrykkelig at han ikke taler om dem som er kjødelig sinnet. De kan heller ikke være Guds lov lydige (8,7), og de kjenner heller ikke denne striden, for sinnet deres er enig med kjødet. «Men jeg», sier han, «jeg som *vil* gjøre det gode.»

Og at denne viljen til det gode ikke er trellens tvungne vilje, men en hjertelig glede over Guds lov, sier apostelen i neste vers: «*For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov.*» Han har ikke bare kjærlighet til Guds lov og vilje til å gjøre den, men gleder og fryder seg over den, sier grunnteksten. Det er en slik som taler her. Det er en slik som finner den loven for seg at det onde henger ved ham.

Den lov … at det onde ligger meg for hånden. Ordet «lov» brukes her i sin videste betydning. Det betyr regel eller rettesnor. For det første sier det at synden i oss ikke er noe *tilfeldig* og ikke består av enkelte, spredte feil. Den er en *makt som rår over hele vår natur*, og den når inn i alt vi er og gjør: tankene, lystene, ordene og handlingene våre. For det andre sier ordet «lov» at naturens ondskap *varer* så lenge denne naturen finnes.

Om lov i alminnelighet sa apostelen at «loven hersker over mennesket bare så lenge det lever» (v. 1). Slik er også syndens drift i vår natur uforanderlig så lenge naturen finnes, det vil si så lenge vi er på jorden.

Det kjenner alle troende og våkne sjeler bittert nok. Syndens lov er alle kristnes tyngste byrde og jammer på jorden, og den forstyrrer deres lykke og fred mer enn noe annet ondt. Syndens lov ligger alltid over dem. Hver morgen våkner de med det samme onde, at de ikke i noen ting kan være og gjøre det de bør og vil.

Men dette kjenner bare *de* som er våkne og merker at Herrens øyne ser deres innerste tanker, hensikter og lyster like vel som alle ord og gjerninger. Da merker vi snart at tankene blir tomme og vanhellige, enten vi vil eller ikke. Ofte henger det skjulte hensyn til oss selv ved våre beste gjerninger, enten vi vil eller ikke. Dessuten stiger det verdslige og urene lyster opp fra hjertet vårt, og ofte trosser de all vår strid og bønn mot dem. Slik blir også ordene og gjerningene våre uverdige for vårt høye kall og den nåden vi har fått.

Så finner vi altså at synden er en makt over hele vår natur. Det sa apostelen slik: «Jeg finner altså den lov for meg, jeg som vil gjøre det gode, at det onde ligger meg for hånden.» Dette sier han enda tydeligere når han legger til:

22–23. For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov. Men i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer.

Her gjentar apostelen hele beskrivelsen av striden mellom Ånden og kjødet, samlet og i sammenheng: «For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov. Men i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn.» Innholdet er det samme som i verset foran, men der var det sagt kortere.

Det apostelen der bare uttrykte slik: «jeg som vil gjøre det gode», forklarer han her nærmere: «For etter mitt indre menneske *slutter jeg meg med glede til Guds lov*.» Og det han der uttrykte slik: «Jeg finner altså den lov for meg … at det onde ligger meg for hånden», utdyper han her når han sier: «I lemmene mine ser jeg en annen lov (enn Guds lov), som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov» osv.

Vi ser altså at disse to versene er en forklaring på verset like foran. Dermed blir vi desto sikrere på at vi har forstått dette stedet rett.

Jeg slutter meg med glede til Guds lov.[43] Som allerede nevnt har grunnteksten her et ord som ikke bare betyr bifall, ærefrykt og kjærlighet, men rett og slett glede og fryd. Egentlig står det: «Jeg fryder meg over Guds lov.» Men det er uttrykt slik at man, om man ville gjengi meningen helt nøyaktig, måtte si: «Jeg fryder meg i mitt indre[44] over Guds lov» – jeg har en *indre lyst*, jeg *gleder meg inderlig* over Guds lov.

Ordet uttrykker altså den sanne, hellige lysten til Guds lov som er født av Gud, og som David så ofte taler om i Salmene. Han sier for eksempel: «Salig er den mann … som har sin lyst i Herrens lov» (Sal 1,1–2). «Salig er den mann som frykter Herren, som har sin store glede i hans bud» (Sal 112,1).

«Jeg har min lyst i dine bud, jeg elsker dem.» «Å, hvor høyt jeg elsker din lov! Hele dagen grunner jeg på den» (Sal 119,47.97). «De er mer dyrebare enn gull, fint gull i mengde. De er søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene» (Sal 19,11).

Det er en slik glede over Guds lov vår tekst sikter til når den bruker et uttrykk som «fryde seg inderlig». Og derfor er det nettopp dette stedet som avgjør at det her ikke er tale om et ugjenfødt menneske. Et slikt menneske kan nok bli tiltalt av visse vakre dyder, men elsker ikke Guds lov som sin rettesnor når han merker hva den krever.

Like umulig kan det her være tale om en lovtrell. Han er tvert imot enten fiendtlig mot den loven som tvinger og truer ham, eller så elsker han bare sin egen fordel og sin innbilte fromhet, fordi han som en blind fariseer synes han lykkes med å være og gjøre det loven krever. Over *selve loven* og Herren gleder han seg likevel ikke (se 8,7).

Luther sier: «Å ha lyst til Herrens lov er verken medfødt eller innpodet i den menneskelige natur, men må komme ned fra himmelen. Det er en helt særskilt lyst som han som blir prist salig i den første salmen, har til Guds lov, en lyst som bare ser på lovens egen fortreffelighet, hellighet, rettferdighet og godhet. Det er ikke bare kjærlighet, men også et herlig velbehag og en lyst man da har til loven.»

Altså: Det er Guds Ånd alene som føder denne lysten til Guds lov i oss. Og det skjer i den stunden vi i troen blir visse på at vi er fri fra lovens dommer og fra lovens vilkår for å bli salige. – Men vi må også merke oss godt at den sanne troen *virkelig føder en slik lyst til Guds lov i oss*, en glede, fryd og velbehag i det som Gud elsker.

Føler du det tvert imot fremdeles med angst at Gud elsker det gode og hater syndene dine, så har du nok ennå ikke fått den fryden i hjertet at du er fri fra lovens dommer. Eller så har du mistet denne trøsten igjen og latt deg legge under «trelldommens åk». For da oppstår det på ny en ulyst til Guds lov, en tvungen og uvillig trelleånd. Så bestemt er det at lysten til Guds lov bare kjennetegner troende sjeler.

Etter mitt indre menneske. Hva apostelen Paulus mener med det indre mennesket, ser vi først av denne sammenhengen, siden han taler om et indre menneske som gleder seg over Guds lov. Dernæst ser vi det av andre steder, som 2 Kor 4,16 og Ef 3,16.[45] Han mener nemlig det nye mennesket, som nåden har født i de troende.

Ellers kunne man nok også tale om et indre menneske hos den ugjenfødte, til forskjell fra hans ytre vesen. Da ville man med det indre mennesket mene *hjertet* hans, den bitre kilden som alt ondt kommer fra (Mark 7,21).

Men når det her er tale om et indre menneske som *gleder seg over Guds lov*, må det nødvendigvis betegne «det nye menneske, som er skapt etter Gud», og som derfor står i strid med det gamle mennesket. Luther sier: «Det indre menneske kalles her Ånden, født av nåden, som i de hellige strider mot det ytre menneske, som er fornuft, sinn og alt som er natur i mennesket.»

Det var *etter det indre mennesket* apostelen gledet seg over Guds lov. Dette tillegget lærer oss enda noe. Samtidig som Paulus taler om gleden sin over Guds lov, finner han det nødvendig å legge til: «etter mitt indre menneske». Dermed lar han oss forstå at han også kjente noe annet i seg som ikke gledet seg over Guds lov. Det var «kjødet» eller «syndens lov i lemmene», som han nevner i neste vers.

Samtidig som han hadde en hellig lyst til å gjøre hele Guds vilje, kjente han også kjødets motstand og treghet. Samtidig som han kjente et hellig hat og en avsky mot synden, kjente han også kjødets lyst og begjær etter synden. Derfor kunne han ikke tale om gleden sin over Guds lov uten å tilføye: «etter mitt indre menneske». Og ikke nok med det – han sier også hva han ellers fant i seg:

Men i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn. «Jeg ser» er bare et annet ord for det samme som i v. 21: «Jeg finner». – **En annen lov**, det vil si en lov av en *annen art* enn Guds lov, som jeg gleder meg over.

Denne andre loven finner jeg i *lemmene mine*, sier apostelen, det vil si i det gamle mennesket. «Lemmer» betyr nemlig her ikke bare kroppens lemmer, men også sjelens fordervede tilbøyeligheter. Det er i dem syndens lov egentlig ligger, og de arbeider i oss som det gamle menneskets lemmer og strider mot Ånden.

At Paulus har brukt ordet «lemmer» i denne betydningen, ser vi i Kol 3,5, der han sier: «Så død da deres jordiske lemmer: Utukt, urenhet, syndig lidenskap, ond lyst og pengegriskhet» osv. Alt slikt hører til det gamle mennesket og er dets lemmer. Det var også både i kroppens og sjelens fordervede tilbøyeligheter apostelen fant den syndens lov som strider mot loven i sinnet hans.

Når sinnet er helliggjort av nåden, så Guds lov er i sinnet, bedømmer man hver sak etter om den stemmer med Guds ord eller ikke. Sjelens lengsel er nå fornyet, så den vender seg mot den åndelige, gode lovens dyrebareste tanker og vil ta imot de godene som loven åpenbarer. Den har kjærlighet til Guds lov, med hjertelig velbehag i det gode og avsky for det onde.

Dette åndelige sinnet er et underfullt Guds verk i sjelen. Vi merker nemlig at dette sinnet i sjelens dyp blir det samme så lenge det åndelige livet varer. Det står fast gjennom alle skiftene mellom bedre og verre stunder som fristelsens stormer fører med seg på overflaten av en kristens liv.

Det viser seg ved at sjelen er glad og har det godt når vandringen etter Ånden går vel. Men går det så ille at den synder og forser seg, da lider den og blir engstelig og fordømmer selv sin synd. Sinnet er altså det samme. Dette er «Guds sæd» i sjelen, som Johannes taler om: «Guds sæd blir i ham.»

Loven i mitt sinn, sier Paulus. Denne loven er altså ikke egentlig Guds lov i *seg selv*, men *Guds lov skrevet i hjertet*, eller et *nytt*, *hellig sinn* som stemmer med Guds lov. Om dette sier Herren: «Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte» (Jer 31,33).

Mot denne hellige loven i sinnet, eller Ånden i oss, *strider* den onde loven i lemmene, sier apostelen. Det er opprør og krig mellom det gamle og det nye mennesket, mellom kjødet og Ånden. De vil bekjempe, fengsle og døde hverandre. Om dette skriver apostelen til galaterne: «For kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet. De to står hverandre imot, for at dere ikke skal gjøre det dere vil» (Gal 5,17).

Det er denne striden mellom Ånden og kjødet som er den stadigste klagen hos alle sanne kristne på jorden. For det første er selve striden alltid trettende og tyngende. For det andre kjenner vi i denne striden alltid synden, alltid noe som fornedrer oss, og samtidig bebreidelser for utroskap og manglende våkenhet.

Så lenge sjelen blir i det livet som er av Gud, beholder Ånden nok seieren så langt at vi ikke vandrer etter kjødet (8,4), men blir «drevet av Ånden» (Gal 5,18). Hele livets retning blir da en vandring etter Ånden. Men i en alvorlig krig går det ikke så vel at man ikke også lider nederlag i enkelte slag, blir såret eller en gang iblant tatt til fange. Den endelige seieren avhenger bare av hvem som til slutt beholder valplassen.

Slik går det også her. Den åndelige seieren består i at vi ikke slutter å vandre etter Kristus og ikke gir oss over til å følge kjødet, men alltid på ny reiser oss i

omvendelse og tro og fremdeles følger vår Herre. Men noen ganger blir kampen hard og fylt av mange bitre og ydmykende erfaringer. Apostelen har ennå noen merkelige ord om dette. Han sier:

Og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer.[46]

Hva kan dette bety, at den «tar meg til fange»? Ordet betyr bare å «ta til fange» eller «føre bort som fange». Av selve ordet kan man ikke slutte noe om hvordan det går videre med fangen: om han blir i fangenskapet og blir en trell, eller om hans herre setter ham fri igjen.

Med andre ord: Sikter ordet bare til det fangenskapet under syndens lov i lemmene som det her har vært tale om, og til et tilfeldig nederlag for en eller annen fristelse? Eller sikter det også til at sinnet blir tatt til fange under synden, så sjelen helt og holdent blir syndens tjener? Det er ikke uttrykt i selve ordet, men må finnes ut av sammenhengen alene og av Guds ord som helhet.[47]

Nå er det allerede klart av teksten at apostelen her taler om sin egen og alle troendes erfaring av at sinnet er helliggjort. For han sier: «etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov» (v. 22), og han priser Gud ved Jesus Kristus (v. 25). I hvilken grad en slik sjel blir «tatt til fange under syndens lov», ser vi av Guds ord og de helliges historie.

Ordet om fangenskap kan her for det første sikte til det apostelen selv har nevnt foran, at han *ikke kan gjøre det gode som han vil*. At man aldri kan nå en *fullkommen* hellighet, og at synden stadig omgir oss (se grunnteksten i Hebr 12,1), er alltid et trykkende fangenskap for hver kristen, tross all den sanne friheten han har i Kristus.

Apostelen har talt om en *lov i lemmene* som hindrer ham i å gjøre det gode han vil, og får ham til å gjøre det onde han hater. Er ikke dette en bitter undertrykkelse for en hellig ånd som gleder seg inderlig over Guds lov? Og denne undertrykkelsen varer så lenge vi er på jorden.

For det andre kan ordet «tar meg til fange» sikte til de enkelte ynkelige hendelsene i en kristens liv, når han i striden blir overvunnet av det onde og virkelig gjør det han hater. Luther sier: «Det er et helt grusomt og forferdelig ord at menneskets hele natur strever mot Guds lov. Men apostelen legger til noe enda hardere og tyngre: Loven i mine lemmer *tar meg til fange under synden*, så jeg blir tvunget til å tjene synden, enten jeg vil eller ikke.»[48]

Hvordan går det til at noen blir tatt til fange på denne måten? Det finner vi eksempler på i Skriften. *Job* stred tappert mot loven i sine lemmer i sju dager og sju netter. Men så sviktet tålmodigheten hans, og han bukket under for fristelsen, så han forbannet den dagen han ble født. Da var han sannelig «tatt til fange under syndens lov i lemmene».

Peter hadde helt siden det som skjedde i huset til Kornelius, frimodig stått imot all påvirkning fra omskjærelsens tjenere. Men da han i Antiokia ga etter for dem, hyklet og dro andre med seg i hykleriet (Gal 2,12–13), da var han «tatt til fange under syndens lov i lemmene».

Ja, da han var sammen med sin Herre, elsket og trøstet av ham og forsikret om sin tro og sin renhet (Luk 22,32; Joh 13,10), hadde han mot til å stride alene mot en væpnet flokk. Da var han sterk og villig til å våge livet for sin Herre.

Men da han senere samme kveld ble grepet av redsel og menneskefrykt, så han fornektet sin Herre, da var han sannelig «tatt til fange under den loven som var i hans lemmer».

Hva er det vel annet enn å bli tatt til fange av loven i lemmene når en troende kristen blir angrepet av tvil som plager ham hele dager og netter? Eller når han blir angrepet av syndige lyster, av vrede eller av spredte tanker i bønnen, så han ikke kan gjøre seg fri fra dem tross all strid og bønn? Dette er sannelig å bli tatt til fange av syndens lov i lemmene.

Dessverre har vi altfor mange eksempler på dette i vårt skrøpelige liv, både når det gjelder troen og vandringen. Jeg har i sinnet mitt også den loven at jeg vil *tro alt det min allmektige Herre har sagt*, om det så var aldri så urimelig for min blinde fornuft.

Men hvordan går det? I min blinde og hovmodige fornuft er det en annen lov, som tar meg til fange og sier: «Det og det er urimelig, ja, umulig.» Og fordi *jeg ikke kan se* hvordan saken er mulig, tviler jeg på Guds ord og «gjør ham til en løgner» (1 Joh 5,10). Dette er jo en grufull synd som jeg aldri ville begå. Men at jeg likevel begår den, er et sikkert tegn på at jeg blir «tatt til fange av syndens lov».

Eller hvordan går det for eksempel med deg når du skal tro læren om den hellige *nattverd*? Du tror ordet om at den velsignede kalken er samfunn med Kristi blod, og at det velsignede brødet er samfunn med hans legeme (1 Kor 10,16). Men i et øyeblikk begynner du å se på brødet at det er brød, og på vinen at det er vin, og at det er urimelig at Kristus skulle gi oss sitt kjød å ete – og nå tviler du. Da har loven i lemmene dine, fornuften din og øynene dine, tatt deg til fange.

Slik går det også med troen på at legemene våre skal *stå opp*. I sinnet holder du Herrens ord om oppstandelsen for hellige og sanne, og du holder Gud for mektig til å gjøre alt han vil og har sagt. Men så kommer det en stund da du fester øynene på noen smuldrende knokler og tenker: «Skal også legemene våre stå opp? Nei, det er urimelig.» Da har igjen den loven som er i lemmene dine, i øynene og fornuften, tatt deg til fange.

Ja, med selve den store hovedartikkelen om *syndenes forlatelse* skjer jo det samme uten stans. Du har hele din salighet i troen på Jesu blod. Du tror nemlig at det renser oss fra *alle* våre synder. Men før du har fått tenkt tanken helt ut, har du begynt å se på en bestemt synd som du plages mest av, hvor utilbørlig den er og hvordan den aldri tar slutt.

Og du tenker: «Det burde da en gang bli slutt på synden. Jeg synder jo fremdeles hele tiden. Hvordan kan jeg da tro på Guds nåde?» Og så er du snart fanget av vantroens og fornuftens lov.

Likeså når det kommer annen nød, mangel og bekymring. Da sier den loven som er i sinnet ditt: «Håp på Gud! Han er en allmektig og trofast Far. Frykt ikke, bare tro!» Men da hører du straks en annen lov fra ditt vantro hjerte, som sier: «Dette kan ikke hjelpes, det er umulig, det er ute» osv. Slik erfarer vi stadig i vår svake tro hvordan loven i lemmene tar oss til fange.

Men dette skjer ikke bare med troen og håpet, men også med livet vårt. Etter den loven som er i sinnet mitt, holder jeg Guds bud ikke bare for hellige og sanne, men også for hjertelig kjære. Men i et øyeblikk blir de som ingenting

for meg. Jeg klarer ikke å huske og ære Guds nærvær, det er som om Gud ikke fantes. Det går meg som apostelen sa: «Jeg skjønner ikke det jeg gjør. For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg» (v. 15).

Jeg ville være urokkelig saktmodig og mild, men blir i et øyeblikk grepet av vrede og utålmodighet. Jeg ville alltid være ren og fri for alle syndige begjær, men blir tatt til fange av syndens lov, så jeg gjør det jeg hater. Jeg ville være ydmyk mot alle mennesker, tålmodig i alle trengsler, uegennyttig og himmelsk sinnet. Men i et øyeblikk er jeg ført bort fra mitt rette sinn til en tilstand som er en gåte og en skrekk for meg.

Hva er alt dette, om ikke nettopp det apostelen sier her: Jeg blir tatt til fange under syndens lov, som er i mine lemmer? Og hvem kan si hvor ille det da kan gå? Historien om *Job*, *David, Peter* og flere hellige viser ynkelige eksempler på det.

At Ånden likevel beholder seieren, kommer som sagt av at sjelen midt i alt blir i det hellige sinnet. Dette sinnet gjør fremdeles opprør mot kjødet og strider mot synden. Det blir reist opp igjen ved nådestolen i anger og tro, og får igjen ny trøst, lyst og kraft til å fortsette vandringen etter Ånden. Det kommer av at sjelen gjennom alle ydmykende erfaringer bare blir mer gudfryktig. Den lærer stadig bedre å kjenne sin egen svakhet og syndens forferdelige makt, og blir mer og mer drevet til bønnen og Ordet for å søke hjelp der.

Hvordan det står til med dette, er noe svært viktig å gi akt på. For går det tvert imot slik at sjelen begynner å holde seg borte fra nådestolen, trives i synden og unnskylder den, da vitner det om at den går tilbake, ja, at den sover eller er død.

Men blir synden derimot mer og mer forferdelig for Ånden, og nettopp *den* synden som kjødet mitt elsker mest, så jeg til slutt holder alle andre synder for små mot denne og holder meg selv for den mest uverdige synder, mens nåden og Kristus blir mer og mer uunnværlige – da vitner det om at Ånden blir mer og mer gudfryktig og helliggjort under striden.

Skulle det derimot ha kommet så langt at all strid har stilnet, og sjelen nå mener at den er så god og from som den vil være, da er det et sikkert tegn på at den har sovnet inn og i det stille overgitt seg til fienden. Når det går som best i dette livet, går det slik at synden ikke er død og uvirksom, men besværlig og trykkende. Det kommer av at jeg ikke overgir meg til dens vilje, men kjemper mot den, våken og bedende. Men da blir striden ofte hard og nøden stor.

Dette vet de forheksede og sovende sjelene ingenting om. Dette er den striden som føres av dem som kjemper for livets krone, og hos dem synden ved budet virket all slags begjær (v. 8).

Hvor forferdelig dette føles i et hellig sinn som vandrer for sin Gud i troen på hans nåde! Hvor forferdelig og utmattende er det ikke ennå å kjenne de syndige begjærene og daglig gå en farlig og ydmykende strid i møte! Det burde man også kunne slutte av at en hellig apostel, når han forteller om dette, uvilkårlig bryter ut i klage og roper etter forløsning fra dette dødens legeme. Paulus sier:

[43] Før den reviderte oversettelsen av 1907: «Jeg har lyst til Guds lov.»

[44] Her: «intus», «apud animum meum laetor» (jeg gleder meg i mitt indre). Ordets andre betydning, å glede seg sammen med en annen, ligger altfor fjernt fra sammenhengen.

[45] Paulus er den eneste som bruker uttrykket «det indre menneske», og da alltid om de gjenfødte.

[46] «Under syndens lov»: egentlig «for» eller «til syndens lov». Apostelen sa ikke: «tar meg til fange under seg», men sier: «under syndens lov», enda det jo var den samme loven som tok ham til fange. Det kom av at han tydeligere ville nevne hva denne loven i lemmene var, som han før hadde kalt «en annen lov». Nå sier han navnet på den: Det er «syndens lov», sier han.

[47] Noen har villet legge en betydning inn i uttrykket «tar meg til fange» som skulle gjøre hele teksten uanvendelig på de troende, og har talt om krigsfanger som blir ført bort til varig trelldom. Men dette er å tillegge teksten noe den ikke inneholder. Derimot er glede over Herrens lov og lovprisning av Gud ved Kristus avgjørende tegn på en troende sjel. Og hvordan også den troende kan bli tatt til fange under syndens lov, skal vi snart se.

[48] Samtl. W. V, s. 247.

24. Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?

Hvem hører ikke her et direkte utbrudd av apostelens egen følelse? Hadde han i alt det foregående bare skildret en annens erfaring under ordet «jeg», skulle han jo her ha sagt: «Da klager og sukker jeg slik: Jeg elendige menneske» osv. Men her sies det ikke noe slikt. Tvert imot kommer denne klagen og dette utbruddet av smerte hos den som skriver, midt i framstillingen. Dette er derfor enda et bevis på at apostelen her helt likefram uttrykker sin egen erfaring.

Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Dette sukket forstår bare de hellige sjelene som er utmattet av synden. Det er en klagelyd som bare Gud hører fra bønnekrokene til barna sine. Denne jammeren er skjult og ubegripelig for verden. Den har sin dype grunn i at en himmelsk sjel, en helliggjort ånd, er fengslet og innestengt i et forgiftet, syndig kjød.

Når apostelen her sier «dette dødens legeme», sikter han egentlig ikke til legemet og livet på jorden. For *det* regnet han fremdeles for en kortvarig og lett trengsel (2 Kor 4,17). Men det er «syndens legeme» (6,6), «syndens lov i lemmene», som trykker ham slik. For det er bare *det* apostelen har talt om her, ikke noen annen lidelse. Derfor sier også Luther om teksten vår: «*Død* kaller han her denne jammeren, møyen og striden med synden.»

Når han så på seg selv og på dette sørgelige forholdet, at han som så gjerne ville være helt hellig for Guds øyne, likevel hadde synd i seg og ble tatt til fange under syndens lov, slik han nettopp har sagt, da så han den falne menneskenaturen som et «dødens legeme». I Kristus var han rettferdig og salig, men i seg selv bar han et syndens og dødens legeme. Den elendigheten, skylden, uverdigheten og møyen som lå i synden, var for ham som selve døden, ja, tyngre enn døden.

Denne apostelen led mye for evangeliets skyld. Han ble forfulgt av mennesker, snart fengslet, snart steinet, snart slått og pisket (2 Kor 11,23–27). Men all denne ytre lidelsen presset aldri fram et slikt sukk etter forløsning som den nøden han var i på grunn av synden. Slik er en virkelig hellig sjel.

Også apostelen Peter hadde mye ytre lidelse, helt til han led martyrdøden (Joh 21,19). Men tross all denne ytre lidelsen forteller Skriften *bare én gang* at han gråt bittert – og det var da han hadde syndet og fornektet sin Herre. Legg igjen merke til det: For en virkelig hellig sjel er synden bitrere enn døden.

Luther sier: «Hvilket virkelig kristent menneske ville ikke ønske å være ikke bare syk, men også død, når det ser og kjenner at det, mens legemet er friskt, ligger under for synden og kanskje stadig faller i synd og slik hele tiden gjør stikk imot sin aller kjæreste Fars aller kjærligste vilje? For apostelen Paulus har ropt med høy klage: ‹*Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme*?› Det mennesket elsker ikke sin Far rett som ikke regner syndens plage for større enn dødens plage. Gud har jo dessuten ordnet det slik at døden til sist skal forvandle og gjøre ende på syndens plage, så døden da blir en tjener for livet og rettferdigheten.»

Ja, vi er nok ofte så kalde og verdslige at vi ikke virkelig avskyr synden og lengter etter forløsning. Men for sjeler som er virkelig gudfryktige, pleier det likevel å være det herligste man kan si dem om den salige evigheten, når man minner dem om at de der skal være fri for alle sine store synder, alle fristelser og svakheter.

Der skal de aldri mer synde mot Gud, men være så hellige som de noen gang har ønsket. Da lyser ansiktene deres av glede. Da blir kjødets uvilje mot døden overdøvet, så døden nå kan bli kjær for dem. Av alt dette merker vi at ingenting er bitrere for dem enn synden.

Dette har apostelen uttrykt her, når han nettopp mens han beskriver syndens lov i lemmene, roper ut: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» Spørsmålet hans: «Hvem skal fri meg?» betyr ikke at han ikke visste hvem som skulle bli hans befrier. Det er bare det vanlige uttrykket for sterk lengsel. Han bekjenner også straks med glede at han kjenner den rette forløseren, når han videre bryter ut:

25. Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre! Jeg, som jeg er, tjener da Guds lov med mitt sinn, men syndens lov med mitt kjød.

Her takker nå apostelen først for all nåde og forløsning ved Kristus. Deretter sammenfatter han kort alt han har lagt fram om sitt hellige sinn og sitt syndige kjød.

Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre! Midt i klagen husker apostelen at han likevel hadde å takke Gud ved Jesus Kristus for den forløsningen han allerede hadde erfart. Nå stod han ikke lenger under syndens fordømmelse, ja, heller ikke under syndens herredømme eller et kjødelig sinn (8,1.5). Og i sin benådede stilling hadde han et fast og grunnfestet håp om en gang å bli forløst fra syndens lov i lemmene.

Disse ordene: «Gud være takk, ved Jesus Kristus», er uten tvil bare et naturlig uttrykk for apostelens egen følelse da han nå tenkte på hele sin stilling. Derfor nevner han heller ikke noen bestemt sak som det egentlige han takker for. Han sier bare at han *takker Gud ved Jesus Kristus*, altså for *all den nåden* han hadde ved ham.

Spørsmålet i v. 24 var ikke egentlig et spørsmål, som om han var usikker på hvem som skulle fri ham, men bare et utrop av smerte og lengsel. På samme måte er heller ikke disse ordene egentlig et svar, men, som nettopp sagt, bare et naturlig uttrykk for den trøsten han hadde ved siden av lidelsen under synden.

Dette stedet kan sammenlignes med 1 Kor 15,54–57. Der taler apostelen også om vår endelige seier og forløsning fra synden og døden, og avbryter seg selv med dette utropet: «Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» Også der ser vi hvordan apostelen midt i læren sin lar hjertet strømme over.

Samtidig må vi innrømme at selve *sammenhengen* mellom det klagende spørsmålet i v. 24 og lovprisningen i vår tekst gir et svar på spørsmålet. For i denne sammenhengen er svaret: *Gud skal fri meg* ved Jesus Kristus, vår Herre. Og når apostelen takker Gud *ved Jesus Kristus*, sier han dermed at det bare er ved Kristus vi har det gode som vi kan takke for (jf. 1 Kor 1,4).

Ordene *vår Herre* er også alltid et trøstefullt tillegg. De minner oss om at Kristus helt og fullt er gitt oss. Han er vår egen forløser og Herre, som vi alltid kan sette all vår fortrøstning og tillit til.

Ja, vi bør også merke oss til trøst at apostelen ikke sier *min* Herre, men *vår* Herre. Da kan vi tenke på at all den nåden, trøsten og gleden apostelen hadde i Gud ved Jesus Kristus, skal også vi ha ved ham. Den tilhører oss like mye som apostelen, fordi Kristus like sikkert er gitt for oss som for ham. Måtte vi også tro like sikkert på ham!

Men det vi særlig bør legge merke til og huske godt, er at apostelen takker Gud ved Jesus Kristus *midt i sin klage over syndens lov i lemmene*. Det skal gi oss en svært nødvendig og viktig lærdom. Vi har alle den sykelige tilbøyeligheten at vi bare vil takke Gud med glede når vi ikke ser, kjenner eller tenker på synden vår. Kjenner vi derimot syndens lov i lemmene, er det slutt på gleden og lovprisningen vår. Dette er ikke rett kristelig, for det viser at vi vil ha trøsten vår i oss selv.

Legg derfor merke til at apostelen midt i klagen over syndens lov i lemmene bryter ut i takk til Gud ved Kristus. Derfor sier han også med alvorlig mening: *ved Jesus Kristus, vår Herre*. Dette er grunnen til at han kunne takke Gud midt i klagen. Det er *bare* ved Jesus Kristus, vår Herre, jeg fremdeles kan ha trøst og håp, vil han si. I meg selv finnes det ingen støtte for trøsten min. Alt er bare ved Jesus Kristus, vår Herre.

Synden skulle slett ikke få stilne lovsangen vår til Kristus. Vi må heller spørre om vi ikke tvert imot, nettopp for den synden vi kjenner, bør prise og love den nåden at vi nå er forløst fra all syndens forbannelse og har en evig frihet fra den, og til slutt også skal bli fri for at synden bor i oss.

Og skal ikke nettopp dette bli vår største og evige grunn til glede, vår høyeste og evige lovsang for tronen: at Kristus har forløst oss slik at all den synden som fulgte og plaget oss hele livet igjennom, ikke kunne fordømme oss?

Skal jeg bare takke Gud når jeg ikke kjenner synden, da er trøsten og lovsangen min for det første uren eller delvis støttet på meg selv. For det andre blir den da svært kortvarig og ustø. Vi bør derfor lære å lovsynge Kristus tross følelsen av synd. Det skulle vitne om at vi tror på Kristus og ikke på noen egen verdighet.

Vi bør lære å si i tro: «Jeg er nok dessverre fremdeles full av synd, jeg arme menneske. Men så stor og vederstyggelig skal ikke synden min kunne være at ikke den forløsningen som har skjedd i Jesus Kristus, rikelig veier opp for den. Og så mektig skal ikke synden min være at ikke han som allerede med sitt blod har forløst meg fra dens forbannelse, en gang også skal forløse meg fra dens lov i lemmene mine. Skal jeg selv være ren og i min egen person være til behag for Gud, da må jeg fortvile for evig. Men er Kristus min rettferdighet, da skal jeg alltid være til behag for Gud og love min Gud. Og videre: Skal jeg selv overvinne og utrydde synden i meg, da må jeg også fortvile. Men skal min Herre Kristus gjøre det, da skal jeg ikke miste motet. Gud alene vil jeg takke for alt, og bare ved Jesus Kristus, vår Herre.»

Slik bør vi ha det i hjertet. Også dette har apostelen lært oss her, når han midt i klagen takker Gud ved Jesus Kristus. Men nå går vi tilbake til teksten. Etter at apostelen både har klaget og takket, avslutter han emnet sitt ved kort å samle det hele. Han sier:

Altså: Jeg selv tjener Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet. Dette er nå slutningen og summen av alt apostelen har lagt fram i v. 14–25. Derfor begynner han med et *altså*. Ordene *jeg selv* kunne også gjengis med *nettopp jeg* – den samme som har talt før, jeg som sukker etter forløsning og priser Gud ved Jesus Kristus. Nettopp jeg tjener Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet.

Som før framstiller apostelen seg her som bestående av to ulike og stridende deler: *sinnet*, det nye mennesket som er skapt etter Gud, og *kjødet* eller den fordervede naturen, det gamle mennesket som er solgt til trell under synden. Disse to menneskene i ham, sier han, tjener også hver sin lov: *Guds lov*, som er skrevet i sinnet hans, og som han gleder seg over etter det indre mennesket (v. 22), og *syndens lov*, som var i lemmene hans og tok ham til fange under seg.

Slik beskriver apostelen seg selv. Lenger kan ikke noe Guds barn komme i denne verden. Dette blir derfor alltid beskrivelsen av et gjenfødt menneske. Hos hver og en som er gjenfødt, men også bare hos en slik, lever og arbeider disse to stridende kreftene: *kjødet* og *Ånden*, synden og nåden, den loven som er i lemmene våre, og den loven som er i sinnet vårt.

Selv om hyklere misbruker denne sannheten til å unnskylde syndene sine, er ikke sannheten skyld i det. Vi må ikke fornekte eller skjule sannheten fordi den kan misbrukes. De som forvrenger Guds sannhet til sin egen undergang, vil selv dra dommen over seg.

Jeg selv tjener Guds lov med sinnet. Ordet «jeg *tjener*» er et nytt bevis på at den *viljen* apostelen nevnte i v. 18, ikke var det kraftløse bifallet til det rette

som vi finner hos fornuften og samvittigheten. «Jeg selv tjener Guds lov med sinnet» – dette uttrykket vitner om den nye, virksomme viljen som man får i den nye fødselen, og som gjør at vi virkelig begynner å «*tjene* Guds lov». Lovtrellen kan nok tjene Guds lov med gjerninger, men sinnet hans strider likevel mot den (8,7).

At jeg *tjener Guds lov med sinnet*, innebærer altså først og fremst at jeg har en hjertelig «*glede* over Guds lov», ja, glede og fryd i ham (v. 22). Jeg tjener ikke fordi loven truer eller lover, men fordi jeg inderlig *elsker* det gode og *hater* det vanhellige, på grunn av en ny natur som er født av Ånden.

Dernæst har jeg ikke bare lyst og vilje til å tjene Guds lov, men det blir også en virkelig *tjeneste*. I ord og gjerning retter jeg livet mitt etter Guds lov, så jeg nå virkelig «ikke *vandrer* etter kjødet, men etter Ånden» (8,4).

Likevel må jeg alltid gjøre den sørgelige erfaringen at jeg på grunn av syndens lov i lemmene ikke kan gjøre det gode jeg vil, men ofte gjør det onde jeg hater. Men merk deg godt at hele livet mitt likevel er en vandring etter Ånden, mens det før var en vandring etter kjødet. Mange vil gjelde for kristne, men med denne prøven skal det bevises. Det lærer hele Skriften. Apostelen og hver troende sier med sannhet: «Altså: Jeg selv tjener Guds lov med sinnet.»

Men med kjødet tjener jeg syndens lov. Også dette er forklart ved det som er sagt før. Men her er det svært nødvendig å holde fast ved at ordet *kjød* slett ikke betyr legemet og den ytre livsførselen. Det betyr hele den syndige *naturen* som vi har arvet etter Adam, alt «det som er født av kjødet» (Joh 3,6), legeme og sjel med sine fordervede evner og krefter.

Apostelen har jo sagt før at han i sin gamle natur fant en lov som strider mot loven i sinnet hans, ja, som tok ham til fange under syndens lov i lemmene. Dermed er også dette stedet forklart. Det taler ikke om gjerninger, men om naturens ondskap, som alltid er seg selv lik, enten det går bedre eller verre med gjerningene. De helliges gjerninger er heller ikke uten synd.

Men for å forstå dette stedet bør vi legge merke til at vi også kan tjene syndens lov med kjødet mens vi gjør gode og hellige gjerninger. For gjerningene er Åndens verk, men kjødet rører seg samtidig med sin ondskap.

Jeg kan for eksempel med Åndens villighet låne eller gi en fattig noe, men i samme stund kjenne kjødets forderv i en viss uvilje eller hovmod. Jeg kan med Åndens villighet gå til bønnen og Ordet, men også da få kjenne kjødets forderv: spredte tanker, vantro og mer. Dette må sannelig kalles å «tjene Guds lov med sinnet, men syndens lov med kjødet».

Naturens ondskap rører seg mot min vilje. Det er en lov i lemmene mine, en makt som stadig driver og tvinger. Denne tvingende makten kalles her «syndens *lov*». I hver lov ligger det nemlig to ting: dels forskrift og regel, dels en kraft som driver og tvinger. Slik rommer også syndens lov først en ond drift og tilbøyelighet, og dernæst en viss form eller regel for hvordan synden virker.

Når apostelen nå sier: «Med kjødet tjener jeg syndens lov», betyr det at så langt den fordervede naturen ennå lever og rører seg, skjer det på syndens vis og etter syndens regel. Men hvordan dette går til, så vi under v. 23 i flere eksempler fra Skriften og vår egen erfaring.

Dermed har vi betraktet apostelens bekjennelse og lære om striden mellom Ånden og kjødet. Vi kan aldri prise Gud nok for at vi her har fått se inn i den indre striden hos en så hellig mann. Denne hellige apostelen ofret hele livet sitt for Herren og hans tjeneste. Hele hans ferd stod klar og ulastelig for alle fiendene hans. Til slutt kunne han avslutte løpet med glede over at han hadde stridd den gode strid, bevart troen og nå ventet rettferdighetens krone, som Kristus hadde vunnet for ham og bevart i himmelen.

Når en så høyt benådet og framstående tjener for Herren, med blikket på den mektige striden fra det indre forderv, måtte bryte ut: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg» osv., hvilket underfullt bilde gir ikke dette av syndens ondskap, som har forgiftet og fordervet naturen vår!

Måtte vi huske godt hva vi har sett, så vi aldri lar oss forville til å miste motet når også vi får noen bitre erfaringer av dette fordervet. Dette bibelstedet er særlig egnet til å trøste dem som er nedtrykt av et forderv som gjør dem svært bekymret, og av harde indre kamper som ingen kjenner til uten de selv og han som ransaker hjertene.

Det finnes kristne som aldri har våget å bruke dette bibelstedet om apostelen og de troende, enten fordi de aldri har undersøkt meningen grundig nok, eller fordi de har vært villedet av falske tolkninger. Når disse en gang får rett lys over dette stedet, skal de høyt prise Gud for den trøsten og opplysningen det gir. Men navnkristne, som ennå ikke vet noe om disse indre kampene, skal bare se mørke og dårskap her.

Den striden apostelen har beskrevet her, har ingen av Guds folk sluppet unna siden syndefallet. Måtte vi huske det og ikke fortvile. Men så bør vi også lære av dette at vi aldri må la oss innbille at det kan gå oss vel om vi gir et så fordervet, ondt kjød frihet til å leve som det lyster. Måtte vi lære alltid å «våke og be for at vi ikke må komme i fristelse», slik vår Frelser så trofast formante oss. Og han la til denne grunnen: «Ånden er villig, men kjødet er skrøpelig» (Matt 26,41).

Ja, av dette skal vi også lære hvor helt nødvendig det var at vi skulle få en stadig og evig *nåde*, så vi ikke lenger skulle dømmes etter loven. Dette var en hovedhensikt med alt apostelen har lagt fram i dette kapittelet.

Gjennom eksemplet med kvinnen som er fri fra mannens lov når han er død, viste han først hvor fullkomment fri vi er fra lovens pakt og vilkår når vi er gjort døde, lovlig løst fra loven og forent med Kristus (v. 1–6). Deretter har han vist oss hvor *nødvendig* denne friheten fra loven er, siden loven ikke virker hellighet, men mer synd (v. 7–13). For loven er åndelig, men hele vår natur er kjødelig, så selv ikke de hellige kan gjøre det de vil (v. 14–25).

Er vi nå kommet til denne friheten fra loven, så la oss ikke bare takke Gud av hjertet, men også gi akt på og ære denne friheten, så vi ikke på ny blir fanget under trelldommens åk.

I neste kapittel skal vi få se de herlige fruktene og virkningene av denne friheten, helt fram til vår evige salighet i himmelen, der Guds barn også blir Guds arvinger. Gud gi oss sin nåde til ikke bare å forstå, men også i levende erfaring å eie og evig nyte dette gode! Ja, Gud, den evige Far, være ære og lov for sin uutsigelige gave! Amen.

Kapittel 8

Innhold: Som en følge av alt det foregående framstiller apostelen i dette kapittelet de troendes høye fortrinn: De er fri fra all fordømmelse (v. 1–4), de har et åndelig sinn (v. 5–11), de står ikke lenger i tjeneste hos kjødet, som må dødes (v. 12–13), de er Guds barn og dermed også Guds arvinger (v. 14–18).

Under all lidelse har de faste grunner for håpet om en herlig forløsning: først at hele skapningen venter på den (v. 19–23), dernest håpets egen art (v. 24–25), videre Åndens hjelp (v. 26–28) og til sist Guds evige utvelgelse og kjærlighet (v. 29–34). Alt dette stemmer apostelens tale til den tonen av triumferende trosvisshet som det herlige kapittelet slutter med (v. 35–39).

Dette kapittelet rommer den rikeste samling av alt som heter *nåde*, både nåden hos Gud og nådens verk i våre hjerter. Men det begynner og slutter med den store hovedlæren om nåden hos Gud, rettferdiggjørelsens nåde. Denne hovedlæren har også vært det egentlige emnet for alt det foregående i brevet, selv om det sjette kapittelet og den største delen av det sjuende har noen læresetninger som er skutt inn for å forebygge forskjellige misforståelser.

I det åttende kapittelet vender apostelen tilbake til hovedemnet sitt: at vi i Kristus alene er fri fra all fordømmelse og har evig liv. Han minner også her om Ånden og verket hans i sjelen, men han begynner og slutter med det nevnte hovedstykket, som han la fram med så stor kraft i kapittel 5: vår salighet ved Kristus, vår frihet fra fordømmelsen og de urokkelige grunnene for vår tillit til Guds evige nåde.

Dette evige gode kunne ikke vinnes ved loven, sier apostelen. Derfor er det gitt oss ved at Gud sendte sin Sønn for å gjøre det som loven ikke kunne utrette, og ved sitt offer for synden ta bort syndens fordømmende kraft.

Deretter viser han de store hovedtrekkene som skiller de troende fra de vantro når det gjelder sinnet. De vantro er i sin naturlige tilstand under loven *kjødelig sinnet* og fiendtlige mot Gud og hans lov. De troende, som er født på ny av nåden, har derimot et *åndelig sinn*, som er liv og fred.

Gjennom hele resten av kapittelet taler han om de troendes høye fortrinn. Han slår fast at de som er åndelig sinnet, har Kristi Ånd og dermed et åndelig og evig liv. Selv om legemene deres må vende tilbake til støvet, skal de likevel vekkes opp igjen. Allerede her blir de drevet av Guds Ånd, de er *Guds barn*. De er befridd fra trelldommens ånd og har nå fått barnekårets Ånd, og ved den taler

de med Gud som barn med sin far. Til sist skal de også bli *Guds arvinger* og Jesu Kristi medarvinger.

Men fordi de må gjennom mye lidelse her på jorden, legger han også fram de rikeste trøstegrunner mot den. Han taler om den uforlignelige *herligheten* som skal åpenbares på dem. Så sant som hele *skapningen* venter på en slik herlighet, så sant som *håpet* alltid må vente på det som ikke ses, så sant som *Ånden* hjelper oss i all vår skrøpelighet, og så sant som Guds evige *utvelgelse* og *kjærlighet* i Kristus ikke kan svikte – så sant skal den åpenbares.

Så lenge de blir i Kristus, er det umulig at de kan bli fordømt, hvor hardt alle fiendtlige makter enn strider mot dem. Hvem vil fordømme dem som Gud rettferdiggjør, dem som Kristus har lidd døden for, han som er reist opp og trer fram for Faderen? Apostelen trosser alt som finnes i hele verden, alt nåværende og alt som skal komme: Ingenting skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre. Slik framstiller apostelen i dette kapittelet det som har vært det store hovedemnet i alt det foregående av brevet.

1. Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus.

Så (altså). Dette ordet viser alltid til en slutning av noe som er sagt før. Derfor kunne en spørre hva det sikter til her. Det nærmeste stykket før, 7,14–25, handler jo bare om menneskenaturens fordervelse og dens strid mot Ånden, og av det kan en ikke slutte at det ikke lenger finnes noen fordømmelse for de troende. Nei, her ser apostelen tilbake på det han har bevist i selve hovedemnet for brevet sitt. Det som står nærmest foran, er bare mellomtanker.

I de *fem første* kapitlene har han bevist at alle er syndere, at intet kjød kan bli rettferdig ved lovgjerninger, men at vi blir rettferdige av nåde ved troen på forløsningen i Kristus Jesus. Det *sjette* kapittelet er bare et mellomstykke, der apostelen forebygger misbruk av denne nådelæren, særlig av 5,20.

Men i det *sjuende* kapittelet tar han igjen opp det store hovedemnet og viser hvordan vi ved foreningen med Kristus er fri fra lovens pakt (v. 1–6). Det som følger etter i kapittelet, er igjen bare mellomstykker, der han viser at det han har sagt, ikke gjør loven ringere, men har sin grunn i menneskenaturens fordervelse.

Hans egentlige hensikt i brevet har altså hittil vært å bevise og stadfeste evangeliets store hovedlære om menneskets fordømte tilstand under loven og dets rettferdiggjørelse i Kristus ved troen. Med denne bevisførselen var han i begynnelsen av det sjuende kapittelet kommet så langt at han erklærer at vi ved foreningen med Kristus er helt og fullt fri fra loven. Vi er like fri fra lovens pakt som kvinnen er fri fra mannens lov når han er død. Men er vi slik fri fra loven, da er vi også fri fra all fordømmelse.

Det er denne hovedlæren apostelen nå vender tilbake til, etter at han i mellomstykkene har forebygget mulige misforståelser. Og hva sier han nå er slutningen av alt han har bevist? Han sier:

Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Hør for et trøsterikt budskap! Det finnes ingen fordømmelse for dem som er i Kristus

Jesus! Hva er det vi hører her? Ingen fordømmelse! Full frihet fra all syndens skyld og dom i tid og evighet, og det bare ved at vi er i Kristus Jesus. Dette er sannelig så trøsterikt at det burde kunne gjøre et sykt menneske friskt, ja, et dødt levende.

Det finnes ingen fordømmelse for det mennesket som ikke lenger kan leve uten Kristus, og som ikke kan unnvære Kristus og hans fortjeneste. For dette er et sikkert kjennetegn på en sjel som «er i Kristus Jesus», hvor mye eller lite syndserkjennelse og alvor den ellers synes å ha. Den skal aldri dømmes etter loven, syndene skal aldri tilregnes den (4,8), og den er for evig fri og salig.

Hvordan skal vi i tid eller evighet kunne prise vår himmelske Far nok for at han har opprettet et slikt nåderike? – Vi vil nå se nærmere på hvert ord i dette trøsterike skriftstedet.

Nå ingen fordømmelse. Dette sier oss først at fordømmelsens dom hviler over dem som *ikke* er i Kristus Jesus, men er under loven. Vi burde tenke alvorlig over at det her er spørsmål om hvordan vi skal unngå den evige fordømmelsen. Vi burde ikke lese eller høre lettsindig noe som inneholder dommen over oss til evig liv eller evig død.

Apostelen har bevist at alt som heter menneske, de beste sammen med de verste, er fordømt av Guds lov, fordi alle er syndere, og at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste». Derfor er vi alle «av naturen vredens barn». Men *nå*, sier apostelen, når vi er i Kristus Jesus, er det ingen fordømmelse for oss. Av dette følger at vi er under fordømmelsens dom dersom vi ikke er i Kristus Jesus. Slik sa også Kristus: «Den som ikke tror, er *allerede dømt*» (Joh 3,18).

Kristus er død for alle mennesker. Johannes sier: «Han er en soning for våre synder, *og det ikke bare for våre*, men også for *hele verdens*» (1 Joh 2,2). Og Paulus sier: «Dette er avgjort: *Én* er død for *alle*, og derved har *de alle dødd*» (2 Kor 5,14). Men det er først ved den troen som forener oss med Kristus, at vi får del i hans goder og kan nyte dem. Bare ved denne troen kommer vi inn i nådepakten, og i denne pakten finnes det ikke annet enn nåde og tilgivelse.

At det ikke finnes noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus, er altså det samme som Herren selv høytidelig erklærte: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Den som hører mitt ord og tror ham som har sendt meg, *han har evig liv. Han kommer ikke til dom, men er gått over fra døden til livet*» (Joh 5,24). Legg merke til at han «kommer ikke til dom», ikke til fordømmelsens dom. Han skal ikke dømmes for sine synder. Dette kan vi også se i Kristi skildring av den ytterste dom.

Den synden som ennå bor i de troende, er riktignok alltid fordømmelig i seg selv, men dens fordømmende kraft er nå tatt bort. De er innesluttet i ham som Gud sendte «i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld», og som slik «fordømte synden i kjødet» (v. 3).

Og når fordømmelsen slik har gått over synden i Kristi ofrede legeme, er det ingen fordømmelse igjen for oss som nå er i ham. Nå er det ikke noe «fordømmelig» hos oss, som Luther oversatte det, det vil si ikke noe som skal fordømme oss. Tenk for en salig frihet! Ingen fordømmelse! Lovet være Gud for hans usigelige gave!

For dem. Da apostelen i det forrige kapittelet talte om den synden som ennå bodde i de troende, brukte han ordene *jeg* og *meg*. Slik ville han vise at selv den høyeste nåde ikke fritar oss fra den indre striden han der beskriver. Men her skifter han uttrykksmåte. Han sier ikke: Så er det da ingen fordømmelse for *meg*. Han sier: for *dem* som er i Kristus Jesus.

Hadde han ikke talt slik, kunne svaktroende sjeler – som alltid er tilbøyelige til å trekke seg unna den trøsten Skriften tilbyr – ha ment at den nåden og friheten det tales om her, bare tilhørte apostelen og andre høyt benådede mennesker som ham, men ikke slike uverdige og skrøpelige barn som dem selv. Derfor skifter apostelen uttrykk og taler her i alminnelighet om *alle* «som er i Kristus Jesus», for at *hver og en* skal tenke over denne trøsten og ta den til seg.

Når han så i v. 2 igjen bruker ordet *meg*, vil han vise at også han som i det forrige kapittelet har klaget over syndens lov i lemmene, er med blant dem som i Kristus er fri fra all fordømmelse. Men i v. 4 bruker han igjen ordet «oss», for å minne om at det han taler om her, ikke angår ham alene, men alle troende.

Som er i Kristus Jesus. Å *være i Kristus Jesus* er å *være ett med ham*, forent med ham ved troen. Uttrykket viser først og fremst hvordan sjelen ved troen svøper seg inn i Kristus og hans fortjeneste, eller, som apostelen sier, «har ikledd seg Kristus» (Gal 3,27). Her står det ikke at Kristus er *med* sitt folk, eller at de er *med* ham, men at de er i ham og forent med ham.

Han uttrykker selv denne inderlige foreningen i likningen om *greinene på vintreet* (Joh 15). Der sier han uttrykkelig: «Den som blir i *meg*, og jeg i ham, han bærer mye frukt. For uten meg kan dere intet gjøre.» Han sier også i Joh 6,56: «*Den* som eter mitt kjød og drikker mitt blod, *han blir i meg og jeg i ham*.»

Vi vet at dette stedet ikke handler om den hellige nattverd, som ennå ikke var innstiftet, men om den åndelige nytelsen ved troen (Joh 6,47). Da sier Kristus oss her *hvordan vi kan vite om vi virkelig er i ham*. Han sier: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod.» Det vil si: For hver den som har et slikt hjerte at Kristi soning er hans livsbehov, er Kristus like uunnværlig som mat og drikke. For å *ete* hans kjød og *drikke* hans blod betyr nettopp at vi i troen lever og nærer oss av hans soning.

Den som ikke lar slike ord av Kristus gjelde, må alltid bli i uvisshet. Vi må ikke legge noe til. For når du ikke kan unnvære Kristi soning, men tross all tilfeldig kaldsindighet likevel stadig kommer tilbake til denne livsnæringen, da er det helt sikkert at Gud har virket sitt saliggjørende verk i deg, og at du altså «blir i ham og han i deg».

Og da ser Gud på deg som om du er det Kristus er, som om du har gjort det han har gjort, og lidd det han har lidd. Dette er grunnen til at ingenting nå kan tilregnes deg til fordømmelse. For du er ett med hans Sønn for Gud.

Denne enheten med Kristus var uttrykt på forhånd i Det gamle testamente ved at ypperstepresten bar de tolv steinene på brystet, der navnene på Israels tolv stammer var skåret inn. Slik sto alle stammene fram i ham når han trådte fram for Gud. Dette var et tegn på at Gud ser alle troende innesluttet i Jesus Kristus, deres store ypperstepresten. Og står de slik fram i Kristus og er *ett* med ham, da er de sannelig fri fra all fordømmelse.

Slik en hustrus gjeld må betales av mannen hennes, og slik all hennes tidligere gjeld går over på ham ved ekteskapet, slik er også en troende ved foreningen med Kristus for evig fri fra lovens dommer. Alle lovens krav på dette mennesket er blitt oppfylt ved dets hode og mann, som det nå er *ett* med, slik hustruen er ett med mannen sin.

Om dette har Luther talt utførlig. Han sier: «Troen forener mennesket med Kristus som en brud med sin mann. Alt det Kristus eier, blir den troendes eiendom, og alt det mennesket har, blir tilregnet Kristus. Kristus eier all velsignelse og salighet, og den er heretter menneskets eiendom. Alle menneskets synder og all dets urettferdighet har Kristus tatt på seg, så de nå blir tilregnet ham. Dette er jo et velsignet bytte!

«Kristus, som er både Gud og menneske, Kristus, som aldri har syndet, og som har en fullkommen hellighet, tar alle den troendes synder på seg. Og i ham blir disse syndene utslettet og forsvinner, for ingen synd kan bestå for hans uendelige rettferdighet. Slik er den troende sjelen befridd fra sin skyld og ikledd sin brudgoms, Kristi, evige rettferdighet. Å, salige forening! Den rike, edle og hellige brudgommen tar den fattige, skyldtyngede og foraktede bruden til ekte, befrir henne fra alt ondt og gjør henne rik på de dyrebareste velsignelser.»

Om denne salige foreningen med Kristus taler også apostelen med det samme bildet. I Ef 5 har han talt utførlig om forholdet mellom mann og hustru, og til sist sier han: «Dette mysteriet er stort – jeg taler her om Kristus og menigheten» (v. 32).

Like før har han også sagt: «Ingen har noen gang hatet sitt eget kjød, men han nærer og varmer det, slik også Kristus gjør med menigheten. For vi er *lemmer på hans legeme*, av hans kjød og av hans ben» (v. 29–30). Med de siste ordene minner apostelen om hvordan den første kvinnen ble skapt av den første mannens ribbein – også det et dypt bilde på forholdet mellom Kristus og menigheten.

Videre bruker apostelen bildet av lemmene på legemet når han sier i 1 Kor 12,12: «For likesom legemet er *ett* og har mange lemmer, men alle legemets lemmer er ett legeme, enda de er mange, slik er det også med Kristus.» Og i første kapittel av Efeserbrevet sier apostelen at vi er Kristi legeme, som er «fylt av ham»: Gud «ga ham som hode over alle ting til menigheten, som er *hans legeme*, *fylt av ham* som fyller alt i alle» (Ef 1,22–23).

Nå sier apostelen i vår tekst at alle de som slik «er i Kristus Jesus», er for evig fri fra all fordømmelse. Hvor mektig de enn kjenner kjødets strid mot Ånden, og hvor bittert de enn får merke at de blir tatt til fange under syndens lov, som er i lemmene deres, så de ofte sukker engstelig etter å bli forløst fra dette dødens legeme – likevel er de fri fra all fordømmelse.

For vår fornuft og vår følelse er dette jo en altfor hemmelighetsfull og underlig frihet! Hvem kan forstå eller tro at synden likevel ikke skal fordømme oss, enda den er i oss? At forbannelsen likevel ikke skal ramme oss, enda vi har fortjent den? Og at vi likevel skal nyte Guds evige nåde, enda vi daglig fortjener Guds vrede? Her kreves det som heter å tro. Her må vi helt og fullt lukke øynene for alt som er i oss, og bare se Kristus og det vi er i ham.

Bare i Kristus er vi rettferdige og velbehagelige for Gud. Det er Kristus som er rettferdig, det er vår Herre Kristus som står seg i evighet mot alle lovens krav og dommer. Ser Gud på oss uten Kristus, er vi straks fordømt. Men ser han oss i Kristus, da ser han oss rettferdige, hellige og velbehagelige.

Slik går det også i samvittigheten vår. Ser vi på oss selv uten Kristus, må vi alltid fortvile. Men ser vi oss innesluttet i Kristus, da skal vi selv i den mest følbare syndenød holde oss oppe ved troen og si: Fordømmelsen kan likevel ikke ramme meg. Dette er derfor et ord som alle kristne bør skrive dypt inn i hjertet sitt, ta godt vare på og huske: «Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus.»

De som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden. Disse ordene mangler her (v. 1) i de mest ansette eldste håndskriftene av grunnteksten. Derfor har flere skriftgranskere ment at velmenende avskrivere har ført dem over fra v. 4, der de står i alle håndskriftene av grunnteksten. I alle fall er de ikke egnet til å vise *årsaken* til at det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus. De uttrykker bare en *egenskap* som kjennetegner dem.

Apostelen sier ikke: *Fordi* de ikke vandrer etter kjødet osv. Han sier: «De som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden.» Disse ordene uttrykker altså bare et kjennetegn på dem som er i Kristus Jesus. Men årsaken til at det ikke er noen fordømmelse for dem, er den som apostelen forklarer i de to neste versene.

Ved dette kjennetegnet, at vi «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden», kan vi likevel få et vitnesbyrd om at vi virkelig er i Kristus Jesus. Derfor er ordene viktige og bør betraktes grundig. Men det vil vi med Guds hjelp gjøre under v. 4, der vi finner ordene igjen. – Om årsaken til at de som er i Kristus Jesus, er fri fra all fordømmelse, taler apostelen først slik:

2. For livets Ånds lov har i Kristus Jesus frigjort meg fra syndens og dødens lov.

Livets Ånds lov. Meningen er jo tydelig den som Luthers oversettelse uttrykker: «Åndens lov, som gir liv i Kristus Jesus.» Men spørsmålet her blir hva apostelen mener med denne «Åndens lov, som gir liv», og med motsetningen til den i teksten, «syndens og dødens lov».

Mange har ment at «livets Ånds lov» skulle bety det samme som «loven i mitt sinn» (7,23), eller den villige ånden som er virksom i helliggjørelsen. Og ordene «syndens og dødens lov» skulle da bety «syndens lov, som er i mine lemmer», som det tales om på samme sted (7,23), altså syndens drivende kraft i kjødet. Grunnen til denne oppfatningen er særlig den *likheten* i *uttrykk* som finnes på begge stedene.

Denne oppfatningen hører naturlig nok først og fremst hjemme hos dem som i siste halvdel av kapittel 7 bare ser skildret den ugjenfødtes trelldom under synden. De ser nå her de troendes frihet fra den syndens lov som det tales om i kapittel 7. Men også slike som har den rette forståelsen av denne delen av kapittel 7, har ofte godtatt den nevnte meningen om vår tekst. De har da forklart ordene «frigjort meg» enten om frigjøringen fra en egentlig *trelldom*

under syndens lov i lemmene, eller om *friheten i Kristus fra fordømmelsen* for den fordervelsen som bor i meg.

Selve læren blir riktignok ikke ubibelsk ved en slik tolkning, men har en kristen mening. Likevel er det noen grunner som taler enda sterkere for den forståelsen av teksten som vår kirkes reformatorer og eldste lærere har hatt. Den er at apostelen med «syndens og dødens lov» mener den loven som binder oss ved synden og ved døden (7,7–13), altså Guds gode og hellige lov, og at han med «livets Ånds lov» mener «troens lov» (3,27), altså evangeliet.

Først når det gjelder hovedgrunnen for den første forståelsen av vår tekst, likheten i uttrykk: Det er ikke uvanlig hos Paulus å bruke like uttrykk om ulike ting. Tvert imot er det et særtrekk ved hans måte å tale på. I det forrige kapittelet har han for eksempel talt mye om Guds lov (v. 4–16), og så kaller han også synden en lov (v. 21, 23 og 25). Likeså i kapittel 3: Der har han talt om Guds lov som «gjerningenes lov» (v. 20, 21 og 27), og straks taler han også om evangeliet med uttrykket «troens lov» (v. 27).

Men de egentlige grunnene til å forstå vår tekst om Guds lov og evangeliet er særlig disse: F*or det første* skal vi legge merke til at det godt kan ligne apostelens måte å tale på å kalle Guds lov «syndens og dødens lov» og å kalle evangeliet «livets Ånds lov». Men dette vil vi undersøke grundigere nedenfor.

F*or det andre* ligger den egentlige grunnen for vår forståelse i i*nnholdet* og *sammenhengen*. Vi må ikke glemme at det som her skal forklares og bevises, er den store hovedsannheten i v. 1: at det i*kke er noen fordømmelse* for dem som er i Kristus Jesus.

Hvorfor er det så ingen fordømmelse for dem? Er det fordi de har et nytt og hellig sinn og er befridd fra syndens trelldom? Ja, er det det nye, helliggjorte sinnet som har frigjort oss fra syndens trelldom – og samtidig fra syndens fordømmelse? Ingenting av dette stemmer med apostelens lære.

At det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus, kommer jo av at de ved sin forening med Kristus er «løst fra loven», fra dens pakt og dens vilkår for frelse, slik apostelen talte om i 7,1–6. Dessuten er det ikke sant at de troende er befridd fra syndens lov i lemmene fordi de har en annen lov i sinnet.

Hvis apostelen med «livets Ånds lov» mente «loven i mitt sinn», ville han her si seg selv imot. Da ville han nemlig lære at loven i hans sinn frigjorde ham fra «syndens lov, som er i mine lemmer».

Men før har han sagt det motsatte: at han, enda han hadde denne loven i sinnet, l*ikevel* ikke var fri fra «syndens lov, som er i mine lemmer» (7,23). Det er dette som viser så tydelig at «syndens og dødens lov» ikke kan bety «syndens lov i lemmene», og at «livets Ånds lov» ikke betyr «loven i mitt sinn». For da han i kapittel 7 talte om disse lovene, sa han ikke at den ene loven frigjorde ham fra den andre. Han sa tvert imot at begge fantes i ham og stred mot hverandre.

Av dette ser vi at apostelen her må tale om noe helt annet enn i det sjuende kapittelet. Der talte han om hvordan *kjødet* og *Ånden* strider mot hverandre. Her taler han derimot om *de troendes frihet fra loven*, som gjør at de er fri fra all fordømmelse.

Det som er sagt, kan være nok til å bevise at apostelen i vår tekst ikke taler om syndens lov i lemmene, men om den hellige loven som vekker synden og fører døden med seg. Men dette kan videre ses av den tydelige *sammenhengen med det neste verset*: «For det som var umulig for loven» osv. Ordet «for» sier oss at v. 3 skal forklare videre det som er sagt i v. 2. Derfor gjentar han også ordet l*oven* fra v. 2. Han må jo da tale om den samme loven i begge versene.

Eller kan noen tro at apostelen, i en slik sammenheng og ordstilling som det er mellom disse to versene, likevel skulle mene noe annet med ordet l*oven* i v. 3 enn den loven han nettopp har nevnt i v. 2, og som nå skal forklares? Når vi tenker over dette og ser at apostelen i v. 2 igjen taler om vår frihet fra loven, da blir innholdet og sammenhengen i alle tre versene helt klar og vakker.

Det henger da slik sammen: I v. 2 sier han at vi er fri fra all fordømmelse fordi vi er frigjort fra loven, som ellers binder oss til synd og død. Og i v. 3 sier han at vår frigjøring fra loven bygger på at Gud gjorde det loven ikke kunne gjøre, da han sendte sin Sønn i syndig kjøds lignelse og lot syndens fordømmelse gå over ham.

Derfor er det nå ingen fordømmelse igjen for dem som er i Kristus Jesus. – Nå som vi har sett hovedmeningen i teksten vår, vil vi se nærmere på hver del av den.

Livets Ånds lov. I 3,27 har apostelen talt om «troens lov» som motsetning til «gjerningenes lov». Derfor må «troens lov» der bety evangeliet. På samme måte taler han i 2 Kor 3,6 om at vi er tjenere for «Åndens» pakt som motsetning til «bokstavens». Der sier han videre at «*bokstaven slår i hjel*» (v. 6) og er «*fordømmelsens tjeneste*» (v. 9), og at «*Ånden gjør levende*» (v. 6) og er «*rettferdighetens tjeneste*» (v. 9).

Der merker vi også hvordan han stiller loven og evangeliet opp mot hverandre og gir dem disse nye, betydningsfulle navnene. På samme måte kaller han i vår tekst evangeliet «livets Ånds lov», i motsetning til «syndens og dødens lov», den loven som binder oss under synden og døden.

Det betydningsfulle navnet apostelen her gir evangeliet, viser at det er middelet Den Hellige Ånd bruker for å føre oss til livet i Kristus Jesus. Ved det forkynner han ikke bare Guds frelsesråd og byr oss å ta imot det, men han *virker* også i sjelene våre så vi tar imot det evige liv. Derfor kalles evangeliet også «en Guds kraft til frelse» (1,16).

Men at evangeliet kalles en l*ov*, kan også ha sin grunn i dets *myndighet* – en myndighet som er like sterkt trøstende for de troende som den er fryktelig for de gjenstridige. Det er svært trøsterikt at vi ikke bare *får lov* til å tro på Guds nåde, tro at Gud har kastet våre synder på sin Sønn og for hans skyld alltid vil være oss nådig. Han *byr og befaler* oss også å tro dette trøsterike budskapet. Johannes sier: «Dette er hans *bud*, at vi skal tro på hans Sønns, Jesu Kristi navn» (1 Joh 3,23).

Vi bør også tenke godt over at dette søte evangeliet krever l*ydighet*. Det krever å bli trodd og tatt imot, ellers vil det fordømme oss. Derfor taler apostelen både i første og siste kapittel av dette brevet om «troens lydighet» (1,5; 16,26).

Og i kapittel 10 taler han om dem som «ikke var lydige mot evangeliet» (v. 16) og «ikke ga seg inn *under* Guds rettferdighet» (v. 3). Av alle slike ord merker vi at evangeliet likevel har en befalende lovs myndighet og tyngde, enda det er et budskap om nåde. Og dette kan være en grunn til at det er blitt kalt en l*ov*.

Men at evangeliet kalles «l*ivets* Ånds lov», blir noe tydeligere av ordenes plass i grunnteksten. Der kan en se at dette livet er l*ivet i Kristus Jesus*, som Ånden virker ved denne loven. Dette livet er det *åndelige* livet, et nytt liv i sjelen: Den sjelen som før var død, begynner å røre seg og begynner å se, høre og fornemme det som hører Guds Ånd til.

Men dermed har sjelen også del i det *evige* liv, den evige saligheten som var tapt ved synden, men er gjenopprettet ved Kristi død og oppstandelse. Derfor legger apostelen til:

I Kristus Jesus. Johannes sier: «Dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet» osv. (1 Joh 5,11–12). Og når han taler om «Ordet», som var i begynnelsen og ble kjød, sier han: «I ham var liv» (Joh 1,4). Den evige dødens bånd, som kom over alle mennesker i syndefallet, kunne ingen skapte vesener eller krefter løse. Bare Gud, som var det evige liv, opphavet og kilden til alt liv, kunne skape liv på ny.

Men etter den hellige loven er døden *syndens* lønn, og av den loven skal ikke den minste bokstav eller en eneste tøddel forgå. Derfor måtte synden sones på lovlig vis og den krenkede rettferdigheten fyllestgjøres. Og derfor måtte Gud bli menneske, for at han i menneskenes sted kunne oppfylle lovens krav. – «O*rdet ble kjød* og tok bolig iblant oss» osv., og ved dette hellige og dyrebare offeret alene ble livet nå gjenopprettet etter loven. «I ham var liv.»

Slik sier også Herren Kristus selv: «Jeg er kommet for at de skal ha liv og ha overflod» (Joh 10,10). «Jeg er livets brød. Dette er brødet som kommer ned fra himmelen, for at en skal ete av det og ikke dø. Jeg er det levende brødet som er kommet ned fra himmelen. Om noen eter av dette brødet, skal han leve i evighet. Og det brødet som jeg vil gi, er *mitt kjød, som jeg vil gi for verdens liv*» (Joh 6,48.50.51).

Og igjen: «Den som tror, har evig liv» (Joh 6,47). «Den som tror på meg, skal leve om han enn dør. Og hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø» (Joh 11,25–26).

Alle slike dyrebare ord fra Herren sier oss at så umulig som det er for oss selv å vinne livet med alt vi kan gjøre og foreta oss, så sikkert er det på den andre siden at vi allerede eier det evige liv dersom vi har ham, tror på ham og lever og nærer oss av hans soning.

Alle disse dyrebare ordene fra Herren sier oss at det ikke trengs noe mer for at vi kan være helt visse på det evige liv, enn at vi hører til dem som eter hans kjød og drikker hans blod, det vil si *lever og nærer seg av hans soning*. For hans kjød og blod, som han ville gi for verdens liv, betegner soningen.

Om det ellers ser aldri så ille ut med oss, og om vi kjenner aldri så mye synd, elendighet, død og avmakt i oss selv, skal vi likevel ha det evige liv for dette ene at vi har levd av Kristi soning. Om dette sier Herren noe helt merkverdig:

«Likesom *den levende Faderen har sendt meg, og jeg lever ved Faderen, slik skal også den som eter meg, leve ved meg*» (Joh 6,57).

Hør for noen ord: «Han skal også leve *ved meg*!» Lovet og priset være hans navn! – Slik er livet i Kristus. Og når vi altså får liv i ham, da blir vi frigjort fra loven, fra dens pakt og dens rett til å dømme. Da er vi fri fra all fordømmelse.

Syndens og dødens lov. Da apostelen i begynnelsen av det forrige kapittelet talte om de troendes frihet fra loven, sa han blant annet at loven, enda den i seg selv var hellig, rettferdig og god, likevel ble anledning til *synd og død* for det falne mennesket.

«Da budet kom,» sa han, «*våknet synden til live*. Jeg derimot *døde*. Og det viste seg at budet, som skulle være til liv, *ble til død for meg*. For *synden* benyttet seg av budet og dåret meg og *drepte meg ved det*» (7,9–11). Fordi loven har slike virkninger, kaller apostelen den her «syndens og dødens lov».

Den må også kalles «syndens lov» allerede av den grunn at det ikke ville finnes noen synd hvis det ikke fantes noen lov. For *synd er lovbrudd* (1 Joh 3,4). «Der det ikke er noen lov, der er det heller ikke noe lovbrudd» (4,15), «blir synden ikke tilregnet» (5,13). Men så kommer det i tillegg det som ble lagt fram i det forrige kapittelet: at loven også virker slik på vår falne natur at den vekker synden til liv og kraft.

Foruten de ordene som alt er anført, tales det om «de syndige lystene», som «ble vekket ved *loven*», og om at «ved budet skulle synden bli overmåte syndig» (7,5.13). Og i 5,20 står det at «loven kom til for at *fallet* skulle bli stort». Av slike grunner sier apostelen også i 1 Kor 15,56: «*Syndens kraft er loven*.»

Når vi tenker over alt dette – at synden ikke ville finnes hvis loven ikke fantes, og at loven er «syndens kraft», så den får synden til å flomme over – da ser vi at det stemmer helt med apostelens måte å tale om loven på når han her kaller den «*syndens* lov».

Men han kaller også denne hellige loven «*dødens* lov». For det er også den hellige loven som *dømmer hver synder til døden*. Helt fra den første dødsdommen i verden: «Den dagen du eter av det, skal du visselig dø», har døden hersket over syndere *ved loven*. Det er ved lovens dom at «syndens lønn er døden».

Derfor sier apostelen om tjenesten under loven, som «med bokstaver var innhogd på steiner», at den *slår i hjel* og er fordømmelsens tjeneste (2 Kor 3,7.9). «Budet, som skulle være til liv, ble *til død* for meg,» sier han i det forrige kapittelet. Alle disse forholdene er grunn nok til at apostelen her kaller den moralske loven «syndens og dødens lov».

Har frigjort meg. Grunnen og årsaken til at det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus, er at de ved livets Ånds lov, som gir liv i Kristus Jesus, er frigjort fra syndens og dødens lov. I ham har de nå all den rettferdighet som loven krever (v. 4). «For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn» osv. (v. 3).

Apostelen taler altså her om det samme som i 7,1–6, der han uttrykkelig sier: «*Mine brødre! Slik døde også dere fra loven ved Kristi legeme*.» Der sier han: «ved Kristi *legeme*»; her sier han: «da han sendte sin egen Sønn i *syndig kjøds lignelse*».

Der sier han: «løst *fra loven*», som *vakte synden* og ble oss til *død* her sier han: «frigjort meg fra syndens og dødens lov».

Hvem merker ikke at apostelen taler om det samme begge steder, og at han altså her har vendt tilbake til sitt store hovedemne: vår rettferdighet i Kristus og vår frihet fra loven? Men siden friheten fra loven er grundig behandlet i de seks første versene av det sjuende kapittelet, er også dette stedet forklart med det.

Måtte nå hver kristen i fullt alvor trenge inn i de trøsterike forholdene apostelen her legger fram: at vi er så virkelig fri fra syndens og dødens lov, når vi ved Åndens lov har fått liv i Kristus, at det ikke lenger finnes noen fordømmelse for oss! Dette er det emnet vi aldri her i tiden kan lære helt ut. For alt som er i oss – synden, samvittigheten, fornuften og følelsen – drar oss stadig ned i oss selv, så vi glemmer det vi har i Kristus.

Men nå kunne kanskje noen si: Jeg skulle også være lykkelig og tro at jeg er fri fra fordømmelsen, hvis jeg bare var viss på at jeg «er i Kristus Jesus», at jeg virkelig har fått liv i ham og ennå lever i ham. Men hvordan kan jeg være viss på det, når kjødet ennå er så mektig i meg, og jeg er så ynkelig svak, så ofte faller og forser meg og kjenner så lite til Ånden i meg?

Svar: I de mørke tidene ser vi nok ingenting av hvordan vi står i forhold til Gud. Men i de bedre stundene, når du har lys og liv i Ordet, vet du nok hvordan det står til med deg. Da kan du nok vite med deg selv om du er blitt dødet fra loven, det vil si om du er blitt gjort til skamme i ditt forbedringsarbeid, er blitt nødt til å tvile på alt ditt eget arbeid og har fått din eneste trøst i Kristus.

Du kan nok vite med deg selv hvordan du stadig får trøst i din nød over synden – først om du i det hele tatt har noen nød over synden, og dernest om du flykter til din egen gjerning eller til Kristus alene. Av det merker du hva som er ditt hjertes trøst, altså om samvittigheten din står under loven eller lever av nåden.

Det er nok alltid skiftende tider, så vi stundom verken kjenner synd eller lengsel etter å tro. Men dersom Kristus og hans soning likevel i det store og hele er ditt livsbehov, slik at du kjenner deg tom, uten fred og matt i ånden når du har vært borte fra evangeliet, men blir styrket, glad og fornyet i ånden når du hører evangeliet om Kristus – da kan du jo merke av det at Kristus er din mat.

Er det derimot slik at du i det store og hele er fornøyd med din egen fromhet, ikke er nedslått over synd, kaldsindighet og utroskap, men har trøst og ro uten evangeliet – og videre at du ikke for nådens skyld har noen strid med syndene dine, men kan være enig med deg selv om å følge lystene dine – se, da vitner dette sannelig om at du ikke ved Åndens lov har fått liv i Kristus Jesus.

En kristen er riktignok ikke en som er uten synd og nedslående erfaringer. Det er grundig vist i det forrige kapittelet. Men han er en som har en hellig Ånd, som kjemper og strider mot synden og driver ham til nådestolen. Selve nøden over syndene dine, over hjertets hardhet, likegyldighet og sikkerhet, og dernest ditt behov for Kristus og evangeliet både til rettferdighet og helliggjørelse – nettopp denne nøden og dette behovet er de sikreste tegnene på en fødsel ovenfra.

Pris da din himmelske Far og din trofaste Frelser for at ingenting skal være deg til fordømmelse, enda synd og død ennå trykker og skremmer deg. Pris ham

for at du nå for Kristi skyld alene er helt fri fra lovens vilkår og lever i et nåderike der ingen synd blir tilregnet, og der du ikke skal dømmes etter loven.

Skal vi fremdeles dømmes etter loven, hjelper ingen fromhet, for vi er likevel ikke fullkomne. Men enda mer: Skal vi fremdeles dømmes etter loven, hjelper heller ikke all Kristi fortjeneste, troen og nåden. Alt er tapt dersom jeg til sist skal dømmes etter loven. Den eneste måten å frelse oss fra fordømmelsen på var å frelse oss fra lovens rett til å dømme. Vi kan ikke bli fri fra fordømmelsen på noen annen måte enn ved å bli fri fra loven. Dette lærer apostelen her. Herren være da lovet i evighet for denne usigelige gaven!

3. For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld, og fordømte synden i kjødet.

Her har vi et skriftsted som både i innhold og i den kraftige trøsten det rommer, best kan sammenlignes med det framstående ordet i Joh 3,16, som er blitt kalt «den lille Bibel»: «*For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.*»

Slik som det stedet inneholder også vår tekst den store hovedlæren om hva Gud gjorde til frelse for menneskeslekten da han sendte sin eneste Sønn til verden. Og her blir det dessuten sagt enda tydeligere at det var nettopp «det som var umulig for loven», det som alltid tynger samvittigheten vår, som Gud ville råde bot på ved å sende Sønnen.

Derfor må vi også si om dette stedet det Luther skriver om det første: «Det var vel verdt å skrives med gylne bokstaver, og ikke bare på papir, men om mulig i hjertet. Ja, det burde være hver kristens daglige lekse og betraktning, noe man alltid skulle bruke i bønnen for å styrke og oppmuntre hjertet til tro, glede og tillit. For det inneholder alt det en fattig synder trenger til fullkommen trøst og fred.» Måtte Gud ved sin Ånd forklare oss disse herlige ordene, så vi ikke bare ser dem med øynene, men også erfarer kraften i dem i hjertet!

Først merker vi av ordet «*for*» at apostelen nå skal begrunne det han nettopp har sagt. Som vi allerede nevnte under v. 2, får vi her et nytt bevis for hvordan vi forsto det verset: at «syndens og dødens lov» sikter til den moralske loven, og at livets Ånds lov sikter til evangeliet. For her ser vi at meningen i v. 2 ikke blir forklart som et verk Ånden gjør i oss, men som Kristi forsoningsverk *for* oss.

Ja, her blir det forklart hvorfor de som «er i Kristus Jesus», er fri fra loven, denne «syndens og dødens lov» (v. 2), og dermed fri fra «all fordømmelse» (v. 1). Det grunner seg på en lovlig godtgjørelse, på at loven, Guds rettferdighet, er fullkomment tilfredsstilt når det gjelder alle dens krav.

Loven kunne ikke frambringe eller få hos oss det den krevde, og derfor hvilte fordømmelsens dom over alle mennesker. Da ga Gud selv i sin store barmhjertighet råd og hjelp i vår nød. Han sendte sin Sønn og straffet synden på ham. Derfor kan syndens straff, «fordømmelse», ikke lenger ramme dem som er i Kristus Jesus. Apostelen sier:

For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet. Hva var det som var umulig for loven? Uten tvil det Gud utrettet ved sin Sønn, «for at lovens krav om rettferdighet skulle bli oppfylt i oss» (v. 4). Det som blir sagt her i verset, at Gud «fordømte synden» på sin Sønn, er bare *måten* Gud gjorde det på.

Men selve saken, det som var umulig for loven, og som Gud gjorde ved Sønnen, var dette: *Loven kunne ikke frambringe hos oss den rettferdigheten den krever, fordi «den var maktesløs på grunn av kjødet».* Loven kan altså ikke gjøre oss syndfrie og hellige, slik vi må være for å stå rettferdige for Gud. Den kan heller ikke ta bort fordømmelsen for de syndene som allerede er gjort, eller oppheve syndens fordømmende makt.

Alt dette kan ikke loven gjøre, men det gjorde Gud da han sendte sin Sønn i syndig kjøds lignelse. Det finner vi også flere steder i Skriften. I Apg 13,39, der apostelen også stiller Kristus opp mot lovens avmakt, sier han: «Fra alt det som dere ikke kunne *rettferdiggjøres* fra ved Mose lov, rettferdiggjøres i ham enhver som tror.» Og i Gal 2,21 sier han: «For er rettferdighet å få ved *loven*, da er altså *Kristus* død uten grunn.»

Av disse og flere lignende steder, der Kristi død og troen på Kristus blir opphøyet mot lovens avmakt, ser vi at vi ikke kan bli rettferdiggjort ved loven. Fordi menneskene søker rettferdiggjørelse ved loven, har apostelen ment at han stadig måtte minne om hvor fruktesløst det er.

At vi så stadig søker vår rettferdighet ved loven, kommer helt naturlig av at hele lovens gjerning er å lære og kreve rettferdighet og å forby og straffe synden. Når den i tillegg vender seg til mennesket med alle sine krav, som om det selv skulle kunne oppfylle dem, er det ikke underlig at alle mennesker håper å bli rettferdige ved loven.

Å stole på loven er egentlig å stole på seg selv. Denne tilliten sitter derfor så dypt i vår natur at selv de som ofte bittert har erfart at loven bare vekker synd og vrede, stadig strever for å bli fromme og rettferdige ved loven. Men dette kan aldri lykkes der sjelen er våken nok til å se hva loven krever. Derfor blir man stadig nedslått, bekymret og dømt i samvittigheten. Denne erfaringen, som alle troende har, forklarer vel meningen i ordene: «Det som var umulig for loven.»

Fordi den var maktesløs på grunn av kjødet. Med dette sier apostelen at lovens avmakt ikke skyldes noen brist ved loven selv, men er en følge av vårt «kjød», vår fordervede natur. Loven er ikke svak i seg selv. Budene er hellige og strenge, og dommene er fryktelige. Loven er Guds åpenbarte vilje, og etter Guds vilje beveger hele skaperverket seg, både himmellegemene og englehærene. Det er bare mennesket som er så fordervet at det ikke lenger kan styres av Guds vilje og bud. Alle blir de maktesløse på grunn av «kjødet».

Her blir det sagt at loven var «maktesløs på grunn av kjødet», og Kristus sier at «kjødet er skrøpelig». Det henger likevel godt sammen. For nettopp fordi kjødet er svakt, syndig og ustadig, blir loven maktesløs over det. Forholdet blir svært tydelig ved noen lignelser.

Den dyktigste lege og de kraftigste legemidler kan ikke gi helse og kraft tilbake til et legeme der sykdommen allerede er kommet så langt at det ikke lenger

finnes noen *livskraft* igjen. Legemidlene kan da ikke utrette noe. De blir svekket på grunn av den sykes kraftløshet.

En annen lignelse: Jeg vil ha laget et vakkert møbel og går til en dyktig mester som har godt og skarpt verktøy. Men som materiale gir jeg ham et helt råttent trestykke, fullt av markhull i alle retninger. Da blir alt hans gode verktøy og all hans kunst til skamme. For *materialet* er slik at det ikke kan arbeides i, det faller sammen mellom hendene hans. Hans dyktighet blir kraftløs fordi materialet ikke duger.

Slik er det også med loven. Loven er nok hellig og god, men den kan ikke forme mennesket etter Guds vilje. For i vår syndige natur er det en løshet og en ulydighet som gjør at vi ikke vet hvor det blir av våre beste forsetter. Et menneske kan bli forferdet, gråte, kjempe og be for å holde loven, og likevel, når det gjelder, bryte den like grovt som om det aldri hadde hørt truslene.

Ja, det kan fortvile og likevel synde, slik mang en ynkelig lovtrell viser. Han kan fortvile og skjelve for lovens dom og likevel straks bryte loven helt lettsindig, bli forferdet igjen og synde igjen. Tenk: Loven makter ikke engang i lengden å holde lettsindigheten borte og virke en sann anger over synden.

Mange utmattede lovtreller viser at de når alt kommer til alt, ikke engang kan angre og hate synden riktig. De kan fortvile og likevel bli lettsindige igjen. Da må vi vel si at det syndige mennesket er like udugelig som det markspiste trestykket som går i stykker under hånden på håndverkeren.

Hos mennesket finnes ikke det loven krever, og man kan ikke gi det man ikke eier. Vi har talt om en dødssyk som ikke lenger har noen livskraft. Tenk om man ville få en slik til å gjøre pliktene i sitt kall, arbeide og stelle huset og så videre. Man kunne nok legge fram de mest alvorlige formaninger om hvor nødvendig det er å arbeide og gjøre sin plikt. Men selv om man la bud og trusler til, ville alle formaninger være fruktesløse, fordi kreftene ikke er der.

Slik er det også med lovens bud og trusler til mennesket. Budene og truslene er nok hellige og kraftige, men vi ligger der i vår avmakt som den dødssyke. Man kan heller drepe oss enn få oss til å oppfylle dem. Til noen ytre gjerninger kan nok fornuften og loven drive oss. Men å oppfylle Guds bud, som krever hjertets fullkomne kjærlighet og renhet, det makter vi ikke, siden Guds bilde og dermed den frie viljen gikk tapt.

Nå må vi alle bekjenne: «Jeg *er kjødelig, solgt til trell under synden*», og: «For det jeg vil, det gjør jeg ikke. Men det jeg hater, det gjør jeg.» Alt dette forklarer vel apostelens ord om at loven «var maktesløs på grunn av kjødet».

Hele vårt liv er derfor fullt av synder og brudd på loven, så vi er langt fra å kunne være rettferdige for den. Og ikke en bokstav eller en tøddel av lovens bud og dommer kan rokkes. Under slike forhold var det umulig at noe menneske kunne bli frelst og vinne Guds velbehag og den evige salighet, uten at Gud selv skaffet oss forsoning ved en handling av fri og majestetisk nåde, en handling som stemte med hans guddommelige rettferdighet og sannhet.

Det var umulig at barmhjertigheten kunne nå fram til å frelse syndere på noen annen vei enn den som er åpenbart i Guds evangelium. Hvordan kunne Guds rettferdighet bli tilfredsstilt ved noe mindre enn en forsoning av uendelig

verdi? Og hvordan kunne en slik forsoning komme i stand uten ved en person som på én gang var både Gud og menneske, den uendelige Gud i menneskenatur? Dette var det middelet Gud i sin evige kjærlighet valgte.

Da han sendte sin egen Sønn. Se her først høyden og dybden i Guds kjærlighet! Johannes sier: «Ved dette ble Guds kjærlighet åpenbart iblant oss, at Gud har sendt sin enbårne Sønn til verden, for at vi skal leve ved ham. I dette er kjærligheten, ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder» (1 Joh 4,9–10).

At Sønnens sendelse var et verk av Guds kjærlighet alene og det høyeste beviset på Guds kjærlighet, sier også Herren selv: «For så har Gud *elsket* verden at han ga sin Sønn» osv.

Og hvilken annen beveggrunn enn Guds egen kjærlighet kan vi tenke oss her? En gammel lærer sier: «Lenge anstrengte jeg all min tankeevne for å trenge inn, gjennom alt vi vet om Gud og om mennesket, til den ytterste grunnen til at Gud så elsket verden at han ga sin enbårne Sønn for den. Til sist kom jeg til denne slutningen: *Gud elsket, derfor elsket han.*»

En mor kan ikke gi noen annen grunn til at hun med utrettelig kjærlighet dag og natt steller og bærer sitt syke barn, enn at det er en *lov i hennes hjerte, morskjærlighetens lov*, som tvinger henne til det. Slik finner vi heller ingen annen grunn til at Gud ga sin Sønn.

Slik var hans hjerte overfor mennesket. Og mennesket var jo hans barn, selv om det var falt og vanskapt. Han kjente likevel igjen i det det barnet han i begynnelsen skapte i sitt bilde og til arving av alt sitt gode. Gud *elsket* sitt falne barn. Det var beveggrunnen.

Gud *sendte* sin Sønn. Allerede dette ordet sier oss at Sønnen *var* til før han ble *sendt* til verden. Kristus var Guds Sønn i ordets bokstavelige mening. Det måtte han også være dersom sendelsen hans skulle være åpenbaringen av Guds uendelige kjærlighet til mennesket. At Gud sendte profeter og engler til beste for menneskene, nevnte Kristus aldri som bevis på Guds store kjærlighet. Bare om sendelsen av den enbårne Sønn sa han: «*For så har Gud elsket* verden.»

Og når apostelen her kaller Kristus *Guds egen* Sønn, skiller han ham ut fra alle som i en eller annen særskilt mening blir kalt Guds sønner, og lar oss forstå at *han* er Guds Sønn i *egentlig* betydning. *Englene* blir kalt Guds sønner på grunn av sin skapelse og sin høye stilling.

Israel (folket) blir kalt Guds sønn med tanke på den farskjærlighet og omsorg Gud omsluttet dette folket med. *De troende* blir kalt Guds sønner i kraft av sin nye fødsel og sitt fellesskap med Kristus. Men ingen uten Kristus er kalt Guds *egen* Sønn eller *den enbårne fra Faderen, den enbårne Sønn* (Joh 1,14.18; 3,16).

«Gudsfryktens store mysterium», at «Gud ble åpenbart i kjød», strider så hardt mot vår fattige fornuft at også de som ellers tror Guds ord, blir anfektet og fristet til å ta uttrykket «Guds Sønn» i en eller annen uegentlig mening. Tenk derfor godt over det som nå er sagt! Og legg til hele Skriftens utallige vitnesbyrd om hvordan den enbårne Sønn fra Faderen får slike navn og tiltaler som ingen av englene har fått.

«For til hvem av englene har han noen gang sagt: *Du er min Sønn, jeg har født deg i dag*?» (Hebr 1,5) Og videre: «*Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!*» (v. 13). Han får tilbedelse som bare tilkommer Gud: «Og alle Guds engler skal tilbe ham!» (v. 6), mens ingen engel våger å ta imot tilbedelse (se Åp 19,10; 22,9).

Sønnen blir tilskrevet et evig rike: «Din trone, Gud, står i all evighet» osv. (v. 8). Og endelig blir selve skaperverket tilskrevet ham (v. 10), slik også Johannes sier om «Ordet» som ble kjød: «Alt er blitt til ved *ham*, og uten ham er ikke noe blitt til av alt som er blitt til» (Joh 1,3; jf. Hebr 1,2).

Ja, legg til at han *var* før verden ble skapt, slik han selv sier: «Og nå, herliggjør du meg, Far, hos deg selv med den herlighet *jeg hadde hos deg før verden ble til!*» (Joh 17,5). Dette var allerede profetert, for eksempel når profeten Mika sier at han skulle utgå fra *Betlehem*, han hvis «utgang er fra gammel tid, fra evighets dager». La oss i stille tilbedelse prise den Eviges underfulle råd! Han har sannelig sendt sin egen Sønn til verden.

I syndig kjøds lignelse. Sønnen ble ikke sendt i en *likhet med kjød*, men virkelig i *kjødet*. Likevel ble han ikke sendt i «*syndig* kjød», men i en *likhet med syndig kjød*. Med «kjød» menes her *selve menneskenaturen*, som også kan være uten synd, slik den var hos Adam og Eva før fallet. Men med «syndig kjød» menes *vår natur slik den nå er* etter syndefallet, «solgt til trell under synden».

Kristus hadde en ren og syndfri menneskenatur. Han var den som «ikke visste av synd» (2 Kor 5,21), han var «hellig, uskyldig, ren, skilt fra syndere» (Hebr 7,26), «prøvd i alt i likhet med oss, men uten synd» (Hebr 4,15).

Derfor kunne han si: «For denne verdens fyrste kommer, og han har ikke noe i meg» (Joh 14,30). Som Gud åpenbart i kjød kunne han ikke forene seg med en natur der det fantes den minste synd. Skulle han sone syndene, måtte han selv være uten synd. Det var allerede loven om at påskelammet skulle være uten lyte og feil, et tegn på.

Moses laget i ørkenen etter Guds befaling en kobberslange som redningstegn for dem som var bitt av slanger (4 Mos 21). Den lignet den giftige slangen, men hadde likevel ingen gift. Slik skulle også Kristus være lik vår syndige slekt uten selv å være syndig. Han skulle bli «sine brødre lik», men «uten synd».

Han som i sitt evige vesen var Guds Sønn, Gud lik i makt og ære, tok på seg syndige menneskers skikkelse. Han «kom i menneskers liknelse», og «i sin ferd var han funnet som et menneske» (Fil 2,7). Til dette hørte også at han for vår skyld ga seg inn under loven og dens forbannelse, som om han hadde vært en synder, enda han sto høyt over loven og samtidig var hellig og uskyldig.

Når et uskyldig menneske blir dømt og henrettet som en forbryter, er det i en forbryters likhet uten selv å være en forbryter. Alt dette forklarer vel meningen i ordene om at Gud sendte sin Sønn til jorden «i syndig kjøds lignelse».

For syndens skyld. Hele ærendet da Sønnen kom til verden, var å frelse den fra *synden*. Slik sier også Johannes: «Dere vet at han er åpenbart for å ta bort våre synder» (1 Joh 3,5), og videre: «Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (v. 8). Og det var både syndens skyld og syndens herredømme som skulle tilintetgjøres.

Men at ordene «for syndens skyld» først og fremst sikter til *soningen* for synden, sier sammenhengen oss, for her tales det bare om at Gud «fordømte synden i kjødet»[49]. Derfor mente Luther at ordene «for syndens skyld» betegnet den synden som ble fordømt i Kristi kjød, eller Kristi syndoffer, der verdens synd ble straffet, tatt bort og utslettet.

Og se nå her: Apostelen nevner to ting som grunn til at Guds Sønn ble sendt til verden: *loven* og *synden*, «det som var umulig for loven» og «for syndens skyld». Dette er jo også alt det som tynger, fordømmer og engster alle våkne samvittigheter. Det er det eneste som kan føre fordømmelse over oss, fordi vi ikke oppfyller loven, men bryter den og synder. Det er *loven* og *synden* som fordømmer og tynger oss.

Nå blir det sagt her at Gud selv har skaffet hjelp nettopp mot dette onde, «da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld» (som syndoffer).

Og fordømte synden i kjødet. I *hvilket* kjød fordømte Gud synden? Det kan ikke være annet enn i sin Sønns kjød. Apostelens dype åndelige blikk så her forsoningens hemmelighet, eller Guds tanke med den, slik: Mennesket har syndet, og den som har syndet, skal dø. Men da er mennesket evig fortapt. Jeg vil derfor la min enbårne Sønn bli menneske, ta kjød og dermed *likheten* med «syndig kjød». Slik kan han i den syndfrie menneskenaturen han har tatt på seg, lide fordømmelsen for alle menneskers synder, «en rettferdig for urettferdige» (1 Pet 3,18; 2 Kor 5,21).

Fordi synden bor og blir utøvd i kjødet, i menneskenaturen, skal den også straffes på et kjød, den Syndfries menneskenatur. Gud sendte sin Sønn i *syndig kjøds lignelse* og fordømte synden i *kjødet*. Slik sier apostelen i Hebr 2,14: «Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det, for at han ved døden skulle gjøre til intet den som hadde dødens velde» osv.

Ordene i *kjødet* betegner likevel ikke bare Kristi *legeme*, men hele hans *menneskenatur*. For også «hans sjel har hatt møye» (Jes 53,11). I dødsangst og skjelving, i følelsen av Guds vrede for syndens skyld, har han også i sin sjel lidd fordømmelsens kval. Likevel taler Skriften overalt om Kristi *blod* og *kjød* for å vise at han var «Guds lam», *det syndofferet* som alle de levittiske offer var forbilder på og ga løfte om.

Og fordømte synden. Her ser vi hvordan forklaringen henger sammen: hvorfor det ikke er noen *fordømmelse* for dem som er i Kristus Jesus. Apostelen sier: «For Gud *fordømte* synden» i Kristi kjød. Fordømmelsen er allerede gått over synden. Synden er allerede straffet på vårt kjød i Kristus. Derfor må ordet «fordømte» her bety at Gud lot fordømmelsens dom for alle våre synder falle på sin Sønn, da han sto som en synder (i «syndig kjøds lignelse» og som syndoffer) for den guddommelige rettferdighets dom.

Det er hele Skriftens store hovedlære at «ham som ikke visste av synd, har Gud *gjort til synd for oss*, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud», at «Herren lot den skyld som lå på oss alle, ramme ham», og at han var «Guds lam, som bærer bort verdens synd».

Men er *vår synd* blitt straffet på den uskyldige og rene, da er også syndens makt til å fordømme oss som er i ham (v. 1), tatt bort. Så sant som Gud ikke krever den samme skylden betalt to ganger, er det derfor nå ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Lovet og priset være Herrens navn i evighet!

At Gud i Kristi kjød «*fordømte* synden», rommer en merkelig og trøsterik hemmelighet. Ved sin forsoningsdød har Kristus tatt fra synden dens fordømmende makt, men han har ikke tatt selve synden bort fra verden. Straffet synd er tilintetgjort synd. Synden er nok fremdeles i vårt kjød, det får vi dessverre bittert erfare hver dag. Men den har mistet sin fordømmende makt. Den gjelder ikke lenger til vår fordømmelse når vi er i Kristus Jesus, er forent med ham og har del i hans forsoning.

Synden kan nok fremdeles føre til døden, men ikke ved sin skyld og straffeskyld, for den er dyrt betalt. Den kan bare gjøre det ved sin innvirkning på sjelen, når den fører oss bort fra Kristus. Dens fordømmende makt er opphevet ved at fordømmelsens dom allerede er fullbyrdet på vår kausjonist. Loven har allerede fått det den hadde krav på. Alt det syndige som er i oss eller bryter ut, er allerede godtgjort i samsvar med loven.

Så trøsterikt har apostelen her forklart hvorfor det ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus, eller hvorfor de er fri fra loven og dermed fra all fordømmelse. Å, om vi bare kunne tro dette riktig! Da skulle vi være helt salige og så trygge for all fordømmelse som om det ikke fantes synd på jorden, og som om det aldri noen gang var gitt noen lov. For så fullkomment er jo alt godtgjort etter loven, og så mangfoldig og sterkt vitner jo hele Skriften om det.

Det vitner de millioner forbilledlige soningsoffer som Gud påbød i Det gamle testamente. Det forsikrer Kristi dyrebare ord: «Mitt blod utgytes *for dere til syndenes forlatelse*.» Og det vitner alle eksemplene i Skriften på Guds urokkelige nåde over alle dem som hyllet Sønnen.

Kunne vi bare bli våkne og tro, skulle vi jo være så trygge og salige, som Prätorius sier, at «vi skulle ikke bekymre oss mer for alle lovens dommer enn det lille barnet som ligger i vuggen og leker med fingrene sine». Ja, vi skulle være så trygge og salige som de gode englene som står for Guds trone og ser hans nådige ansikt. Herre, øk vår tro! Det må vi alvorlig be om: Øk vår tro!

Apostelen legger enda til noen ord om hvor fullt loven er blitt tilfredsstilt ved Kristus. Han sier:

[49] Dessuten er uttrykket i grunnteksten nettopp det som brukes når det er tale om soningen, se Hebr 10,6.8.18 og 1 Pet 3,18 m.fl.

4. For at lovens krav om rettferdighet skulle bli oppfylt i oss, vi som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden.

Lovens krav om rettferdighet. Etter grunnteksten «lovens rettferdighet» eller «lovens rett». Den skulle bli fullbyrdet i oss eller på oss i stedet for lovens fordømmelse, ved at synden ble straffet i vårt kjød på Kristus, og ved at vi er i ham (v. 1)[50].

Lovens rett eller *krav* er dobbelt. For det første det loven krever i alle tilfeller, nemlig *fullkommen lydighet mot budene*. For det andre det den krever når det er

syndet, nemlig *straff over den skyldige*. Hadde loven blitt fullkomment oppfylt av mennesket, hadde den vært oss «til liv» (7,10). Men etter at mennesket er falt, og intet kjød kan bli rettferdig for loven, krever den vår *død* for at dens rettferdighet skal være tilfredsstilt. Dette er «lovens rett».

Og evangeliet tar ikke fra loven dens rett. Slik sier apostelen i 3,31 at vi ikke opphever loven ved troen. Og tidligere i det samme kapittelet sier han at Gud nettopp derfor stilte fram sin Sønn som soningsmiddel, for at han kunne være rettferdig når han rettferdiggjorde syndere. Lovens krav må altså bli tilfredsstilt i Kristus, «for Kristus er *lovens endemål*, til rettferdighet for hver den som tror» (10,4).

Da vi alle hadde synd, krevde loven først at vår mellommann skulle lide for synden. Men da Gud sendte sin Sønn «under loven» (Gal 4,4) for også å oppfylle budene, ble dermed lovens krav om fullkommen lydighet tilfredsstilt. Kristus har altså oppfylt loven for oss på alle måter. Han gjorde ikke dette for seg selv, men *for oss*, som om vi selv hadde gjort det han gjorde. Og når vi *er i ham* (v. 1), er vi helt ett med ham og har del i alt hans verk for oss. Derfor *er lovens krav oppfylt i oss*.

For om vi «er i Kristus Jesus», er *ett* med ham, så er *hans* oppfyllelse av lovens krav sannelig *vår* oppfyllelse av dem. Så dyp og alvorlig mening har Skriftens ord om at vi er i ham, og at han er i vårt sted. Derfor sier apostelen at når han som ikke visste av synd, ble *gjort til synd for oss*, skal også vi i *ham bli rettferdige for Gud* (2 Kor 5,21). Hvordan kan vi prise en slik nåde nok?

Hensikten med at Guds Sønn ble sendt i kjødet, var altså at loven skulle få sin rett, og at vi skulle bli frelst. Vår frelse skulle skje på en måte som stemte med lovens hellighet. Barmhjertigheten skulle ikke frarøve loven dens rett for å frelse oss. De som blir frelst ved Kristus, har i ham nettopp *den rettferdighet som loven krever*.

I ham har de utstått straffen for sine synder, og i ham har de oppfylt lovens bud. Se da hvordan dette henger sammen med v. 3: «Det som var umulig for loven» osv., og hvordan alt sammen forklarer hvorfor det er «*ingen fordømmelse* for *dem* som er i Kristus Jesus».

Måtte hver kristen feste godt i hjerte og minne den kraftige trøsten disse skriftstedene inneholder! Måtte vi aldri glemme at det vi har ved Kristus, er nettopp det *loven ikke kunne få i stand hos oss*, nettopp lovens krav og rettferdighet.

Ellers plages vi som regel av denne villfarelsen: Vi har hørt og tenkt over hvordan Kristus har fullbyrdet alt, hvordan han er blitt stilt under loven og har forløst oss fra dens forbannelse og så videre. Men så ender vi med å synke ned i våre egne brister og si: Alt dette er sant og herlig, men hva hjelper det meg, når jeg likevel vet med meg selv hvordan jeg bryter loven? Jeg oppfyller ikke rett det Gud krever i loven. Jeg gjør det Gud uttrykkelig forbyr i den. Hvordan kan jeg da ha trøst i Kristus?

Det er mot denne tankeforvirringen vår tekst taler så sterkt. Apostelen sier uttrykkelig at det er nettopp *dette* som loven ikke kunne eller kan gjøre, «det som var umulig for loven». Det er nettopp *dette* Gud gjorde da han sendte sin

Sønn i syndig kjøds lignelse. Vi må ikke glemme at *det* Guds ord som *krever* noe av oss, er *lov*. Nå kjenner du at det Gud krever, får han ikke av deg. Derfor blir du skyldig og nedslått.

Men pris Guds evige nåde! Det er nettopp «det som var umulig for loven», Gud gjorde da han sendte sin Sønn. Nettopp det du i går eller i dag har tenkt på med angst, at du har brutt loven, det har Guds Sønn allerede oppfylt, «for at vi skulle ha *fred*», sier profeten Jesaja. Gud har villet at vi fattige syndere rett og slett skulle ha *fred*, og derfor sendte han sin Sønn.

Du synes at dette er altfor mye, altfor stor nåde. Men det ville den store Gud gjøre. Og først når du tror at nettopp det som tynger deg, er tatt bort og sonet, først da blir Kristus deg til virkelig hjelp og trøst. Først da kan du virkelig elske Gud og hans lov og få en hellig lyst og kraft til å vandre etter ham. Gud øke vår tro og fylle oss med sin kjærlighet!

Men nå taler apostelen videre om hvordan disse troende og salige blir kjent her på jorden, når han legger til: **vi som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden.** Disse ordene nevner det store hovedkjennetegnet hos dem som den rettferdighet loven krever, blir fullbyrdet på. *De vandrer ikke etter kjødet, men etter Ånden.*

Og dette kjennetegnet skal tjene oss på to måter. For det første skal det overbevise dem som med alle sine brister og bekymringer likevel må merke at hele livet deres har fått en ny retning, helt motsatt den forrige, etter at de kom til troen på Jesus. Det er blitt en ny vandring i retning av Åndens åpenbarte ord og formaninger. De skal her bli overbevist om at de virkelig «er i Kristus Jesus» og derfor er fri fra all fordømmelse.

Men dette kjennetegnet skal også tjene dem som har all kunnskap om troens lære og bekjenner den, men som likevel i hele sin livsretning ennå følger, ennå «vandrer etter denne verdens tidsånd» osv. (Ef 2,2–3). De skal her bli overbevist om at de er bedratt av en falsk innbilning. Bare de som «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden», har del i Kristi rettferdighet.

Ordet *vandre*, som så ofte forekommer i Skriften i åndelig betydning, er et svært klart og treffende ord for et menneskes åndelige tilstand. Det egner seg nemlig til å betegne *hele livets retning* til forskjell fra det tilfeldige, slik en vandrers vei henger sammen som en helhet og godt kan skilles fra små tilfeldige bevegelser. Dette er svært viktig å legge merke til i åndelige ting.

Den vantro eller hykleren kan ha mange såkalte bedre stunder i livet, da han blir rørt av noe godt, grepet av en sannhet eller en høyere følelse og tilfeldig gjør noen gode forsetter eller vakre gjerninger. Men i hele sin livsretning følger han likevel verden og kjødet. Dette er hans «vandring».

Den troende har derimot også mange ulykkelige stunder, da han blir grepet av noe ondt og tilfeldig ført bort fra sin egentlige vei, eller snubler og faller. Men hele hans livsretning forblir likevel den samme så lenge han ikke faller helt fra. Han reiser seg alltid på ny i anger og tro og fortsetter sin egentlige vandring etter Ånden med større varsomhet. Dette ligger allerede i selve ordet «vandre». Men her er enda to viktige ord.

Etter kjødet eller **etter Ånden.** Vi har sett i kapittel 7 at med kjødet menes ikke bare ytre gjerninger. Når *kjødet* står som motsetning til *Ånden*, betegner det alltid hele *vår fordervede natur*. Til den hører først det indre: vår forvendte *forstand*, vår sovende *samvittighet*, vårt forfengelige *sinn* og våre syndige *begjær*, og deretter også det som kommer til uttrykk av alt dette i ord og gjerninger. Dette må vi merke oss nøye mot den halve og gale bruken av teksten vår, når man tyder den bare på gjerninger og det ytre livet.

Å «vandre etter kjødet» har også en dypere betydning. Den brede veien gir rom for store forskjeller mellom dem som vandrer på den. Derfor kan man vandre etter kjødet på mange måter. Apostelen kaller det også å vandre etter kjødet når man *søker å bli rettferdig ved lovgjerninger*. Når han refser galaterne for at de vek av fra troens vei og nå søkte rettferdighet ved loven, sier han: «Dere begynte i Ånd, vil dere nå fullende i kjød?» (Gal 3,3).

Hvem skulle ha trodd at det var å «fullende i kjød», når de ikke vek av til et lastefullt og syndig liv, men tvert imot til det mange regner som helliggjørelse, nemlig å gjøre lovgjerninger til sin vei til salighet? Og likevel er dette like fjernt fra det sanne livet i Kristus og vandringen etter Ånden som det mest ugudelige liv i laster og lovbrudd.

Og uten tvil vandrer et stort antall mennesker i det skjulte etter kjødet og blir bedratt, idet de «søker å grunnlegge sin egen rettferdighet», mens de likevel bekjenner evangeliet og «har nidkjærhet for Gud» (10,2–3). Kjødets forstand og visdom går ikke lenger enn at man regner seg selv for og vil bli regnet for å ha rettferdighet for Gud og en alvorlig fromhet, enda man likevel gjør lovgjerninger til sin vei til salighet og «tjener i bokstavens gamle vesen, ikke i Åndens nye vesen» (7,6).

På denne veien hadde Paulus vandret etter kjødet før han ble omvendt. Og når man tenker på hvordan han gjennom hele dette brevet har arbeidet mot denne dype villfarelsen, har man sikkert gode grunner til å anta at apostelen også her først og fremst har tenkt på denne skinnfagre vandringen etter kjødet.

I alle fall bør vi aller først huske denne veien for vandringen etter kjødet. For all nidkjærhet for saligheten bommer på målet hvis vi ikke er våkne for dette forholdet, og ingen ting forviller så fint og mektig sjeler som ellers akter Guds ord høyt og søker frelse. Den dype tilbøyeligheten til å grunnlegge vår egen rettferdighet forviller stadig også de troende, så de hele tiden står i fare for å bli lagt «under trelldommens åk».

Hvis det skjer, er sjelen «falt ut av nåden», har «mistet Kristus» og står igjen under forbannelsen. «For alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse» (Gal 3,10). Alt dette er sannelig grunn til å gi akt på denne skjulte veien for vandringen etter kjødet.

Videre kalles det i sin alminnelighet å *vandre etter kjødet* når mennesket blir værende i kjødelig sikkerhet og vantro, i forakt for Guds ord, i overmot og innbilninger om egen visdom, og videre i alle slags synder, i finere eller grovere avgudsdyrkelse og forfengelige lyster etter denne verdens tidsånd. Kort sagt: Man trenger bare å se på hele verdens vesen og liv, så ser man hva det er å «vandre etter kjødet».

Å *vandre etter Ånden og ikke etter kjødet* forutsetter derimot aller først en *fødsel av Ånden*. Ved den blir hele vårt indre og ytre liv omvendt og begynner å gå i en ny retning, etter Ånden. Nå får man se et nytt menneske, slik apostelen sier: «Om noen er i Kristus, da er han en *ny skapning*, det gamle er forbi» osv.

I stedet for den gamle kjødelige sikkerheten og tilliten til egen forstand og eget hjerte er det nå frykt og mistillit til alt dette. Man våger ikke engang å stole på sin egen bevissthet, men er ofte redd for at man bedrar seg selv. I stedet for den gamle innbilningen om egen rettferdighet, kraft og evne føler man seg nå stadig syndig, skyldig, svak og avmektig, og man kan bare finne trøst og fred i Kristus.

Vi er nå, som apostelen har lært, *døde fra loven* ved den døden Kristus led på sitt legeme, så vi skal vandre i et nytt vesen *etter Ånden*, ikke i det gamle vesen *etter bokstaven* (7,6). Dette er det første som hører med til vandringen etter Ånden: at mennesket blir styrt innvortes av Ånden. Og Ånden blir her stilt opp ikke bare mot *kjødet*, men også mot *loven* (7,6; 8,14–15).

Men deretter følger også et nytt vesen på alle områder. For det første en *ny forstand* og et *nytt sinn*, slik apostelen sier i v. 5: «De som er etter Ånden, attrår det som hører Ånden til.» De tenker og strever i samsvar med Ånden.

For det andre et *nytt liv* i stadig strid mot kjødets ondskap, slik apostelen i v. 13 taler om å «ta livet av legemets gjerninger ved Ånden». Om dette sier han også til galaterne: «De som hører Kristus Jesus til, har *korsfestet kjødet* med dets lidenskaper og lyster.»

Ja, dette står så fast at hvis det ikke har fulgt et slikt nytt sinn og liv av troen din, et liv som krever at kjødet blir korsfestet, da er troen din ennå falsk og død. Den sanne troen er ingen drøm. Den er en Guds kraft som gjør mennesker nye.

Dette er det store avgjørende *tegnet* på den sanne troen, som hele Guds ord holder fram, og som skiller sanne og falske kristne: De som står i sann tro og forening med Kristus, er *nye skapninger* og vandrer en helt annen vei gjennom livet enn hele den øvrige verden. Den døde troen lar derimot menneskene bli i sitt gamle vesen.

Men gi igjen nøye akt på ordet *vandre*! At du ennå daglig lider av synd og avmakt, og at du også tilfeldig blir overrumplet av kjødet, snubler eller faller, beviser ingenting her. Spørsmålet gjelder *hele livets retning* hos deg. Det gjelder først ditt indre: om du lever i troen på Kristus, dødet fra loven. Og deretter gjelder det også din ferd i ord og gjerninger.

Spørsmålet er om alt dette *fortsetter* (det er det ordet «vandre» betegner), så du etter hver gang du snubler eller faller, reiser deg i bedring og tro og slik alltid blir i det samme nye livet. Det vil si at du innvortes blir tuktet for ditt mørke, din utroskap og alle dine synder, men at du for alt dette søker og har din eneste trøst i Kristus.

Derfor trenger du alltid evangeliets ord og ber om all nåde og hjelp. Videre blir du ved denne nåden også levende i kjærligheten, så du søker hans ære og menneskenes beste og din egen renselse fra all urenhet på kjød og ånd.

Når dette er det du øver deg i hele livet, da er det sannelig en «vandring etter Ånden» og det avgjørende beviset på at du virkelig er i Kristus Jesus og fri fra

all fordømmelse. Hvor mye du enn må lide av kjødet, skal ingen ting likevel være deg til fordømmelse, så fullkomment er loven tilfredsstilt. Da er du evig fri og salig. «Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger! Han som *forlater all din misgjerning*, som *leger alle dine sykdommer*.»

I de rike kjerneordene vi nå har betraktet, har apostelen sammenfattet summen av alt han hittil i brevet har lært om menneskeslektens eneste vei til salighet: *Kristus, vår rettferdiggjørelse ved troen på Kristus*, som gjør oss fri fra loven og all fordømmelse. Men i siste halvdel av v. 4 viste han også det store, særpregede *kjennetegnet* hos dem som har del i denne nåden: at de *ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden*.

Om denne nye vandringen var det allerede talt mer utførlig i kapittel 6, men her minner apostelen kort om den for å skille de troende fra de vantro. At dette var hensikten, ser vi tydelig av v. 5–9. Slik blir apostelen ført til i resten av kapittelet å gi en fyldigere beskrivelse av *hele de troendes stilling*: deres indre og ytre liv, deres prøvelser og lidelser, men også deres usigelige goder.

Det som nå følger nærmest, er en videre utvikling av dette, at de «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden». Som motsetning blir det også vist hvordan de er sinnet som «er etter kjødet». Apostelen sier:

[50] I full sammenheng med det hele og med det som står like foran, må meningen være denne, som også de fleste eldre protestantiske lærere har antatt: Loven fikk sin rett i Kristi død, og ved den blir den rettferdighet loven krever, fullbyrdet på oss som ikke vandrer etter kjødet osv., fordi vi ved foreningen med Kristus (v. 1) har del i alt hans verk for oss. Å forstå ordene, slik noen nyere teologer vil, om den rettferdigheten som blir virket i oss, om det nye helliggjorte sinn og liv, møter derimot for store vanskeligheter. For det første strider denne forståelsen av ordene mot sammenhengen. Spørsmålet her er hvorfor det er «ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus». Derfor har apostelen i v. 2 vist at de ikke er under loven, og i v. 3 at dette grunner seg på at Gud har gjort det loven ikke kunne få i stand, da han sendte sin Sønn og fordømte synden på ham. Når dette er spørsmålet, kan det jo ikke til slutt sies at lovens krav blir oppfylt av oss, for da ble hele forklaringen en annen enn den som blir gitt i sammenhengen ellers. – For det andre bør vi merke oss at grunnteksten bare bruker flertall om den rettferdigheten som blir virket eller utøvd i oss. – Endelig er det heller ikke sant at de troendes nye, helliggjorte sinn og ferd utgjør og svarer til «den rettferdighet loven krever». At de «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden», svarer slett ikke til lovens krav, for loven krever jo fullkommen renhet, også fra alt ondt «begjær» (7,7). At det her blir lagt til: «vi som ikke vandrer etter kjødet» osv., er derfor bare en beskrivelse av de troende, ikke av lovens krav. Og når det i kapittel 13 heter at «kjærligheten er lovens oppfyllelse», er meningen at i den grad noen elsker, i den grad oppfyller han loven. Hadde noen en fullkommen kjærlighet, hadde han en fullkommen lovoppfyllelse. Men noe slikt har Skriften aldri sagt om noen hellig. Lovens rett og krav er derfor langt mer enn det som blir virket i oss ved Ånden.

5. For de som er etter kjødet, attrår det som hører kjødet til. Men de som er etter Ånden, attrår det som hører Ånden til.

De som er etter kjødet. Her bruker apostelen et helt annet uttrykk enn i 7,14, og derfor har det også en helt annen mening. Der bruker han et ord som betyr *kjødelig av naturen*, og det gjelder *alle* mennesker, også de åndelig sinnede. Men her sier han: «De som *er etter kjødet*», det vil si de som bare er slik naturen er etter den første fødselen av kjøtt og blod. Det er de som ikke er født på ny av Ånden, men bare har den falne Adams natur til leder.

Disse er *kjødelig sinnet*. Det de attrår, tankene, ønskene og følelsene deres, dreier seg om det som hører kjødet til. Og hva som hører kjødet til, vet vi alle: alt som behager og tilfredsstiller vår falne natur. Blant naturens eller kjødets hovedkjennetegn er først og fremst den dype *egenkjærligheten*, en sterk følelse for det man selv er, gjør, mener og elsker. Det andre er *det jordiske sinnet*: at man ikke spør etter Gud og evigheten, men bare etter hva vi kan nyte og vinne av det timelige.

Det første hovedkjennetegnet gjør at naturen er svært sikker og trygg på sin egen forstand. Den mistror ikke sitt hjerte og kjenner ikke sin fordervelse, sin synd og sitt fangenskap under synden, men innbiller seg at den har krefter både til å forstå og gjøre det som er rett og godt.

Av dette følger for det første at hele verden lever i kjødelig sikkerhet og «knapt frykter helvete et eneste øyeblikk». For det andre: Også når de som «er etter kjødet», blir overbevist om at en dom og en evighet kommer, og derfor begynner å drive med religion, søker de alltid frelsen sin i noe de selv gjør, i forbedring, bønn, anger og annet. De søker «å grunnlegge sin egen rettferdighet» og gir seg derfor «ikke inn under Guds rettferdighet». Også da stemmer altså streben deres med kjødet.

Når det på denne måten ikke kan fødes noe hellig sinn i sjelen, men alt blir gjort for lovens og den lønnens skyld man regner med, da forblir den egentlige attråen i hjertet alltid kjødelig. Det gjelder hvor vakre tanker, ord og handlinger de enn kommer fram med. Innerst inne er *sinnet* deres likevel rettet mot det som hører kjødet til: egen vinning, ære og nytelse.

Også når de strider mot visse grovere synder og laster, strider de ikke mot sin egentlige natur, egenkjærligheten, sitt eget forgodtbefinnende og sin egen forstand. Tvert imot er det nettopp disse de følger i striden. Derfor er det de attrår, kjødelig også i åndelige spørsmål.

Men hvor mye lettere ser vi at sinnet og streben er kjødelig hos *dem* som ikke har noen omsorg for det åndelige, men bare søker det som hører verden til: «kjødets lyst og øynenes lyst, og hovmodig skryt av det en er og har».

Alle deres tanker, begjær, ord og gjerninger er rettet mot det jordiske og timelige. De begynner, fortsetter og slutter dagen med bare forgjengelige ting, og den ene dagen er som den andre, alltid i den samme jordiske streben. At slike mennesker «er etter kjødet» og bare tenker på og attrår det kjødelige, er lett å

se. Men hvor ulykkelig et slikt menneske har det, taler apostelen om i det som følger (v. 7 og 8).

Men de som er etter Ånden, det vil si de som er født av Den Hellige Ånd og har fått en ny, åndelig natur, skapt etter Gud, de **attrår det som hører Ånden til.** Tankene, viljen og følelsene deres, det de fremfor alt har på hjertet, lengter etter og strever etter, alt er nå rettet mot det som Guds ord lærer, krever og løfter fram.

Enda de fremdeles bærer med seg den samme fordervede naturen som før, er sinnet deres likevel vendt helt om i motsatt retning. Nå mistror de for eksempel sitt eget hjerte og sin egen fornuft, de kjenner seg stadig syndige, svake og uverdige, og de søker sin rettferdighet og frelse i Kristus alene.

Den Hellige Ånds egentlige gjerning og embete er å forklare og opphøye Kristus (Joh 15,26 og 16,9.10.14). Slik er også hovedsaken for dem som «er etter Ånden», først og sist *Kristus*. Kristus er deres nye sang, deres mat, deres liv, deres alt. Dernest elsker de også alt som er hellig og til behag for Gud. Sinnet deres er rettet mot det, selv om de derfor må ha en hard strid med kjødets begjær.

Ja, om det aldri så mye går dårlig for en troende med vandringen, eller med å utføre i ord og gjerning det gode han elsker, så har han likevel *et sinn* som alltid er enig med Ånden. Det refser det kjødelige og syndige hos ham selv, nøyaktig slik ordet refser og fordømmer det. Han strider mot seg selv for å døde sitt eget kjød. Dette er å være «åndelig sinnet».

I det sjuende kapittelet sa apostelen at han etter det indre mennesket gledet seg over Guds lov, men så en annen lov i lemmene sine som stred mot loven i hans sinn. På samme måte sier han her om dem som er etter Ånden – ikke at kjødet deres er hellig og åndelig, men bare at de har et hellig *sinn*, at de attrår det som hører Ånden til.

De som er etter kjødet, kan av og til gjøre og si noe svært vakkert og riktig etter ordet. Men gir man akt på sinnet deres, finner man at det er enig med kjødet. Ofte forsvarer de rett ut det kjødelige og vil at det skal regnes som uskyldig.

Med dem som er etter Ånden, er forholdet omvendt. De kan av og til bli ført vill eller overrumplet av kjødet, så de sier eller gjør noe som er galt. Men gi akt på sinnet deres, så skal du finne at de selv dømmer og gråter over synden sin. Sinnet er da enig med Ånden. De ser på og bedømmer alle ting slik Den Hellige Ånd ser på og bedømmer dem.

Og det som er særlig merkelig, er at alt dette ikke er noe tilfeldig. Det har en dyp grunn, så det ikke *kan* være annerledes. Både kjødets og Åndens attrå *må* være slik apostelen her har sagt. La oss høre hva han sier om det!

6. For kjødets attrå er død, men Åndens attrå er liv og fred.

Her sier apostelen hva kjødets og Åndens attrå egentlig er, i sin grunn og i sitt vesen.

For kjødets attrå er død. *Hvilken* «død» apostelen sikter til her, kan vi se av motsetningen: «Åndens attrå er liv og fred». Det handler tydelig om det

nåværende, det *åndelige* livet og freden med Gud. Slik sier apostelen også i v. 10: «Ånden er liv», og i 5,1: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi *fred med Gud*.» Derfor må også «død» her være den nåværende, den *åndelige* døden. Det er også grunnen til at apostelen ikke sier at kjødets attrå *fører til* død eller *leder til* død, men: «Kjødets attrå *er* død.»

I sin *fortsettelse* er denne døden riktignok den evige død, og det åndelige livet er det evige livet. Men allerede her i tiden «*er* kjødets attrå død», nemlig den døden som etter Guds første trussel inntraff den dagen mennesket syndet (1 Mos 2,17).

Om den åndelige døden taler Skriften ofte og med tydelige ord. Apostelen sier for eksempel i 1 Tim 5,6 om et kjødelig menneske at det er «levende død». Og i Ef 2 sier han: «dere som var *døde* ved deres overtredelser og synder», og: «vi som var *døde* ved våre overtredelser». Herren Kristus brukte så skarpe ord om denne døden at han sammenlignet den med et lik som skulle begraves, da han sa: «La de døde begrave sine døde!»

Når vår Herre har talt slik, kan du være viss på dette: Like lite som et lik, som er dødt, kan gjøre seg selv levende, like umulig kan den som er åndelig død, frambringe noe som hører det åndelige livet til. Det er denne åndelige døden apostelen taler om når han sier: «Kjødets attrå er død.»

Når de som «er etter kjødet», bare tenker på, kjenner, overveier og attrår det som hører kjødet til, er det altså ikke noe tilfeldig og frivillig. Det kommer av en bestemt naturnødvendighet. Det kjødelige sinnet *kan* ikke være annerledes, for det ligger under en tung overmakt, nemlig døden. Det *eier* ikke lenger det livet som kan kjenne og attrå det som hører Ånden til.

Det sier apostelen uttrykkelig i v. 7. Der sier han ikke bare om kjødet at det ikke er Guds lov lydig, men legger også til: «Det *kan* heller ikke være det.» Slik sier han også i 1 Kor 2: «Men et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til – han *kan ikke* kjenne det.» Dette er «død». Og slik er kjødets attrå. – Men «de døde skal høre Guds Sønns røst, og de som hører, skal leve». Om det sinnet som da blir født i mennesket, sier apostelen videre:

Men Åndens attrå er liv og fred. Åndens attrå er li*v*. Det sinnet som nå kan kjenne, tenke på og strebe etter det som hører Guds Ånd til (v. 5), er et guddommelig liv i sjelen. Dette livet består i at Guds Ånd bor i oss (v. 9), og at vi er i en hemmelighetsfull, men virkelig og inderlig forening med Gud selv, han som er det evige liv.

Dette livet er ikke stille og uvirksomt. Det rører seg og kjennes i hele vårt vesen, men først og fremst i det *sinnet* som attrår det som hører Ånden til. Men siden Åndens fremste gjerning er å forklare og opphøye Kristus, har også det åndelige livet egentlig sitt midtpunkt i ham. Rundt ham beveger nå sjelens inderligste lengsler og tanker seg – den har sitt liv og sin næring i ham.

Kristus er sannelig vårt liv først på den måten at vi ved ham og med ham er fri fra den evige død og har vissheten om den evige salighet. Men han er det også på den måten at «Kristus lever i» oss når vi lever i troen på Guds Sønn (Gal 2,20), og at han er det sjelen lengter etter, og dens trøst, glede og håp. Samtidig virker han det som er hans natur: en ny, hellig kjærlighet og en hellig iver. Den viser

seg i den nye omsorgen og i de tankene, ordene og gjerningene som de gjenfødte erfarer.

Men Åndens attrå er også *fred* – «liv og fred». Om det kjødelige sinnet sa apostelen bare «død», mens han om det åndelige sinnet nevner ikke bare «liv», men også «fred». Det kom av at han i det neste verset ville beskrive nærmere ufreden i det kjødelige sinnet. Der beskriver han dette sinnet som «fiendskap mot Gud», som «ikke er Guds lov lydig», og i v. 8 sier han at de kjødelige «ikke kan være Gud til behag».

Av alt dette merker vi at «fred» her først og fremst betyr *vennskap med Gud*. Det vil si både at sjelen nå har Guds nåde og vennskap, og at den for sin del favner Gud med tillit og kjærlighet. Slik sier apostelen i v. 15: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: *Abba, Far!*»

Når sjelen har fått visshet om Guds nåde, at han har tilgitt den alle synder og nå er fornøyd med den på grunn av Sønnens fullkomne godtgjørelse, da har den samvittigheten som før var skremt, en fred som overgår all forstand. Av denne freden med Gud følger også et sinn som stemmer med Guds vilje. Ordet «fred» her rommer altså på alle måter motsetningen til det fiendskapet mot Gud og den striden mot hans lov som v. 7 taler om.

Og hvilken tunge kan si hvor salig det er å ha fred med Gud! Ingenting er så ulykkelig for et menneske som å stå i strid med sin Skaper. Derfor er heller ingenting så salig som fred og enhet med ham. Denne freden med Gud, som også kalles «Guds fred», utgjør sammen med rettferdigheten i Kristus egentlig *Guds rike i sjelen*. Slik sier apostelen: «Guds rike består … i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd» (14,17).

Når Åndens attrå altså er «liv og fred» – et guddommelig liv i sjelen og en salig fred med Gud – hvordan skulle det da være mulig annet enn at et slikt sinn må være rettet mot det som hører Gud til? Det er like uimotståelig nødvendig som at de kjødelige må ha sinnet rettet mot det som hører kjødet til, nettopp fordi kjødets attrå er «død». Her ser vi sammenhengen i apostelens ord. Men nå går han over til å beskrive nærmere hvor ulykkelig det kjødelige sinnet er. Han sier:

7. Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud, for det er ikke Guds lov lydig, kan heller ikke være det.

Apostelen sier: «Kjødets attrå er død (v. 6), fordi den er fiendskap mot Gud.» Se nå her hvor forferdelig en ting det kjødelige sinnet er.

Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud. «Kjødets *attrå*» omfatter, som vi har sagt før, virksomheten både i forstanden og i viljen. Det gjelder forstandens tanker, visdom og klokskap, slik de er av naturen, og viljens drift til å søke og jage etter det som er jordisk og forgjengelig. All denne naturlige virksomheten i sjelen strider mot Gud. Ja, som apostelen sier her, er den ikke bare fiendtlig, men selve «fiendskapet» mot Gud.

Det naturlige mennesket kan ha den vakreste form. Det kan ha kunnskap om Gud og strebe etter å grunnlegge sin egen rettferdighet. Likevel har det i sjelens grunn et dypt rotfestet fiendskap mot den sanne Gud. Dette er ofte helt skjult og

urimelig for det selv. Men Gud sier det, og alle som under fordømmelsens nød har lært sitt hjerte å kjenne, bekjenner det.

Det naturlige mennesket hater Guds hellighet, for det elsker synden. Det hater hans rettferdighet, for det reiser seg mot hans dommer. Det hater også hans barmhjertighet, det vil si den måten han gir nåde på, for det vil selv fortjene den. Men i mørket i sitt hjerte ser det ikke at det er Guds fiende. Tvert imot mener og påstår det at det elsker Gud.

Det kommer oftest av at det har en helt annen Gud i sin innbilning enn den som taler og trer fram i Den hellige skrift. Det har selv laget seg en Gud som stemmer med dets forvendte forstand og dets kjødelige lyster, og ham elsker det. Men så snart den sanne Gud trer fram for bevisstheten, krever fullkommen renhet og fordømmer dets kjæreste lyster, da blir det en hard strid i dets indre. Dette vitner tydelig nok om at «kjødets attrå er fiendskap mot Gud».

For det er ikke Guds lov lydig. Dette er beviset, sier apostelen, på at kjødets attrå er fiendskap mot Gud: *Det er ikke hans lov lydig*, det reiser seg mot hans hellige vilje. Hva det naturlige mennesket enn gjør for å vinne saligheten og unnslippe fordømmelsen, gjør det bare som en trell av egennyttige grunner, ikke av lydighet mot Guds lov. Kjødet kan umulig være enig med Guds lov, som angriper, refser og fordømmer dets innerste vesen.

Den falne naturen er nå en gang blitt slik at den heller elsker alt annet enn Gud. Den elsker seg selv og andre skapte ting mer enn Gud. Den verken frykter Gud eller stoler på ham, men er sorgløs i medgang og motløs i motgang. Den er dessuten full av alle slags lyster og begjær: gjerrighet, vellyst, hovmod og mer. Kort sagt består arvesynden i vår natur nettopp i en stadig tilbøyelighet til det onde og motvilje mot det gode. Derfor strider en slik natur alltid mot loven.

Kjødets attrå er altså aldri Guds lov lydig. Og allerede i dette, at kjødets attrå ikke elsker og gjør det Guds lov krever, ligger en åpenbar strid og et åpenbart fiendskap mot Gud, som har gitt loven.

Men dette fiendskapet blir enda mer åpenbart når samvittigheten blir angrepet av lovens åndelige krav. Mennesket kjenner da at det ikke kan oppfylle dem, men likevel må oppfylle dem hvis det ikke skal bli fordømt av den Gud som byr og truer. Da vokser det ofte fram en merkbar bitterhet mot Gud og hans dommer i det jagede sinnet, så mennesket til slutt ønsker at det aldri var gitt noen lov på jorden.

«Dette går slik til,» sier Luther: «Når loven holder igjen og hindrer hånden og et åpenbart ondt levevis, vekker den bare så mye større hat og motvilje i hjertet. Slik blir en gutt desto sintere på læremesteren sin jo strengere denne nekter ham å få sin vilje og straffer ham for uvanene hans. Før loven kommer, synder altså mennesket og den onde naturen bare for seg selv og tenker ikke på loven. Men når loven kommer, forbyr og truer, da blir naturen først riktig sint og fornærmet på loven. Den begynner ikke bare å elske synden, men også å hate rettferdigheten.»

På denne måten blir fiendskapet mot Gud, som ellers er skjult, åpenbart, og det nettopp slik apostelen sier: at kjødet ikke er Guds lov lydig.

Kan heller ikke være det. Her er snublesteinen som alt kjødelig sinn støter mot. Enten kjenner mennesket at det ikke kan være Guds lov lydig. Da blir det forbitret på en slik lov og på en slik Gud, som har gitt oss en lov vi ikke kan oppfylle, og som fordømmer oss fordi vi bryter den. Eller så blir det forbitret på hvert ord som dette, hvis det ennå lever i naturens blinde innbilning om at vi selv kan oppfylle alt.

Men Gud skal likevel få rett i sine ord. La oss derfor se nøye på dette stedet! La oss høre hva apostelen sier: Det er ikke nok med at kjødet ikke er Guds lov lydig. Han sier også at det heller ikke *kan* være det, at det er *umulig* for naturen å være Guds lov lydig. Apostelen lærer her det vi ellers finner i hele Guds ord og til slutt gjennom mye bitter erfaring: at alle mennesker, også de beste, slik de er av naturen, er *slaver* under synden.

Men å, hvor kjødet strider mot denne sannheten! Da Kristus sa til jødene: «Dere skal kjenne sannheten, og sannheten skal frigjøre dere», svarte de ham: «Vi … har aldri vært treller under noen! Hvordan kan du da si: Dere skal bli fri?» På samme måte roser de uomvendte seg fremdeles av sin frihet. De påstår at de har en *fri vilje*, så de kan velge det gode like godt som de kan velge det onde.

Hvis de med dette vil si at de ikke er hindret av noe ytre tvang når de velger, er det riktignok sant at de er fri i den forstand. Men hindringen ligger i selve den falne naturen. Et fornuftig vesen velger nødvendigvis etter sin sjels natur og tilbøyelighet. Er den ond, blir valget ondt. Er sjelens tilbøyelighet derimot god, blir valget godt.

Men siden sjelens natur og tilbøyelighet allerede *er* ond, *kan* den ikke selv gjøre seg god. Til det kreves alltid at en god makt kommer utenfra og skaper et nytt hjerte og et nytt sinn i sjelen. *Naturen* må alltid handle slik den er.

For Kristus sier: «Et dårlig tre *kan ikke* bære god frukt. Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler? Et godt menneske (som er født av Gud) bærer fram gode ting fra sitt gode forråd, og et ondt menneske bærer fram onde ting fra sitt onde forråd» (Matt 7,16–18 og 12,35).

I sin kjødelige tilstand velger mennesket altså det onde og kan ikke velge det gode. Det kommer ikke av noen ytre hindring, for da kunne det ikke stilles til ansvar for det, men av dets egen ondskap. Slik sier Kristus igjen: «Hvordan kan dere tale godt, dere som er onde? For det hjertet flyter over av, det taler munnen» (Matt 12,34). Ja, profeten Jeremia sier at det er like umulig for mennesket selv å gjøre det gode som det er for en etiopier å skifte hud eller for en leopard å skifte flekker.

Men dette gjelder menneskets egen evne til å være Guds lov lydig. Det gjelder altså lovens evne til å gjøre oss gode, for loven krever og prøver menneskets egen evne. I dette kapittelet har apostelen først sagt at det er *umulig for loven* å virke det den krever, fordi den er maktesløs på grunn av kjødet (v. 3). Og nå sier han at det er *umulig for kjødet* å lyde loven. Alt dette lærer oss altså hva *mennesket* makter.

Men noe helt annet er det at Gud kan forvandle et menneske, at Gud ved sin Ånd kan vekke det åndelig døde mennesket og gjøre det i stand til å ta imot den

nåden som blir tilbudt det. Han bruker da sannelig ikke en uimotståelig makt, så han skulle tvinge den vakte sjelen til å bøye seg for sannheten.

For Kristus sier uttrykkelig at mennesker også da, når han søker dem med sitt nådekall, kan vende seg bort fra det (Luk 14,18; Matt 22,3.5; Joh 3,19). Men han gjør mennesket i stand til å *kunne* ta imot nåden – eller tvert imot stå den imot.

Paulus forteller om seg selv: «Da samrådde jeg meg ikke med kjøtt og blod» (Gal 1,16), og: «Jeg ble ikke ulydig mot det himmelske synet» (Apg 26,19). Med slike ord lar han oss forstå at han også kunne ha vært «ulydig» og «samrådd seg med kjøtt og blod» etter at Herren hadde slått ham ned og vakt ham.

Men at ingen kan omvende seg av seg selv, sier Herren uttrykkelig: «Ingen *kan* komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar ham» (Joh 6,44). Og igjen i samme kapittel, v. 65: «Derfor har jeg sagt dere at *ingen kan* komme til meg uten at det er gitt ham av Faderen.» Apostelen sier også: «Ingen kan si: Jesus er Herre! – uten i Den Hellige Ånd» (1 Kor 12,3).

Vi ser altså hvor uttrykkelig Skriften lærer at det naturlige mennesket ikke har noen evne til å velge det gode og lyde Guds lov. Likevel er det dets plikt, og derfor er det rett og rimelig at det blir krevd av det. Som apostelen har sagt tidligere i brevet, er menneskene av naturen «ugudelige» (4,5), «syndere» og Guds «fiender» (5,8–10).

Mennesker i denne tilstanden blir i Skriften alltid framstilt som slike som vandrer «på denne verdens vis, etter høvdingen over luftens makter, den ånd som nå er virksom i vantroens barn». De er i «djevelens snare, han som de er fanget av, så de må gjøre hans vilje» (Ef 2,2; 2 Tim 2,26). Fra dette slaveriet kan de ikke bli løst før den som er sterkere, kommer, overvinner den sterke og tar fra ham våpnene hans (Luk 11,22).

Apostelen sier at det er *Gud* «som *fridde* oss ut av mørkets makt og satte oss over i sin elskede Sønns rike» (Kol 1,13). Og Herren sier igjen: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri» (Joh 8,36). Bare «der Herrens Ånd er, der er frihet» (2 Kor 3,17).

Ja, også de som er født av Ånden, er fremdeles til enhver tid avhengige av Åndens virkninger. De kan ikke selv gjøre det de vil. De er riktignok ikke lenger syndens treller, så de må gå videre på den gamle slavetjenestens vei. For de «følger Kristus», de «*vandrer* ikke etter kjødet, men etter Ånden» (v. 4). Men dette skjer likevel bare ved virkningen av Ånden som bor i dem. De kan ikke fritt gjøre det de vil, slik apostelen lærte utførlig i forrige kapittel.

Også i Gal 5 sier han om striden mellom kjødet og Ånden, der den finnes: «De to står hverandre imot, for at dere ikke skal gjøre det dere vil.» Ja, i 2 Kor 3,5 sier han at de troende ikke engang kan ha en god tanke uten at Gud gir den: «Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv, men vår dugelighet er av Gud.»

Slik sier også Kristus: «Greinen kan ikke bære frukt av seg selv», og: «Uten meg kan dere *intet* gjøre.» Er også de gjenfødte til enhver tid så avhengige av Gud, hvor mye mindre har da det rent naturlige mennesket makt og frihet til å gjøre det gode som loven krever!

Men her innvender hele verden: «Er det slik at mennesket ikke har en fri vilje, at det ikke *kan* være Guds lov lydig, ikke kan velge og gjøre det gode og unnslippe det onde, hvordan kan da en rettferdig Gud kreve det av oss og fordømme oss for vår synd? Vi er jo født med denne synden og avmakten. Skulle da Herren etter ordets dommer kreve av oss det han ikke har gitt oss?»

Denne innvendingen har Herren Kristus selv svart på: «Du onde og late tjener! Du visste at jeg høster der jeg ikke sådde og sanker hvor jeg ikke strødde. Da burde du ha overlatt pengene mine til vekslerne, så hadde jeg fått mitt igjen med renter når jeg kom.» Hele kraften i denne innvendingen er gjort til intet bare ved at Gud har gitt oss sin Sønn.

Sønnen og Ånden er de rette vekslerne. Sønnen har tatt på seg det vi hadde, synden og fordømmelsen, og gitt oss det han hadde, rettferdigheten og livet. Og Ånden kan ennå i dag gi nytt liv og nye krefter til den synderen som bare bærer fram sin synd og nød.

Om vi bare ville erkjenne vår synd og avmakt og ta imot Sønnen, skulle Gud «få sitt igjen med renter». Han skulle få hele lovens krav oppfylt med Sønnens egen fullkommenhet, og han skulle få oss både rettferdiggjort og helliget. Når Gud besøker oss med sitt ord og sin Ånd og gjør oss i stand til å ta imot Sønnen, har vi ingen unnskyldning om vi ikke gjør det, men i stedet vil «gå i rette med Gud».

Den som ikke tar imot Sønnen når Faderen drar ham, er med rette et fordømmelsens barn. Ingen behøver å dø for sine synder, men bare «fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn».

Slik lærer ordet. Men hva hjelper det? De fleste mennesker spør så lite etter Herrens ord at de fortsatt benekter denne fortapte tilstanden vår, i åpenbar strid med alt det Skriften vitner om det falne menneskets trelldom under synden. De påstår at de ikke er treller, men har makt til selv å velge og gjøre det gode.

Til disse må man da gi det samme svaret som Herren ga den uvitende unge mannen som spurte hva han måtte gjøre for å få evig liv: «Vil du gå inn til livet, så hold budene!» Du som mener at du har makt og frihet til å gjøre det Gud krever, kan ikke nekte for at det er din plikt å oppfylle loven helt.

Men det største og ypperste budet er dette: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din fornuft og av all din makt» (Mark 12,30). Dernest bør du i alle ting og til alle tider være fullkomment lydig mot Gud.

Har du gjort dette? Nei! Da er du jo med rette dømt etter din egen påstand, når du sier at du har kunnet og kan gjøre det du bør, og likevel ikke har gjort det. Men den som bekjenner at han ikke kan oppfylle disse hellige budene, har dermed bekjent at han er syndens trell.

Både den ene og den andre er fortapt hvis han ikke bøyer seg for Guds frelsesråd og i omvendelse og tro tar imot Kristus, som er «*lovens endemål*, til rettferdighet for hver den som tror». Vet du dette, men forakter det, da skal «ditt blod komme over ditt hode». Kristus sa til dem: «Var dere blinde, da hadde dere ikke synd. Men nå sier dere: Vi ser! Derfor er dere fremdeles skyldige» (Joh 9,41).

I dette og de to foregående versene har apostelen med korte, men sterke og tydelige ord beskrevet det naturlige menneskets kjødelige sinn, som er vendt bort fra Gud. For det første har han sagt at de som er etter kjødet, er *kjødelig sinnet* eller bare attrår det kjødelige. For det andre har han sagt at kjødets attrå er *død*, nemlig den åndelige døden, som den evige døden følger etter.

For det tredje at kjødets attrå er *fiendskap mot Gud*, fordi det ikke er Guds lov lydig. Og for det fjerde at det er så fanget under sin ondskap at det ikke engang *kan* være Guds lov lydig, men må stride mot den så lenge det ikke skjer en fullstendig gjenfødelse.

Alt dette er jo en helt forferdelig skildring av de naturlige menneskenes tilstand. Og likevel er den så stadfestet av all erfaring! Hvor ulykkelig er da hvert ugjenfødt menneske, når også dets sinn og høyeste visdom, all dets attrå, er fiendskap mot Gud – og ikke engang *kan* være annerledes! Dette gjelder nemlig ikke noen særlig ugudelige mennesker, men alle som ikke er født av Gud, alle som er slik vi er av naturen. Vi er alle av naturen «vredens barn».

Hvor lykkelige er da de som har lyttet til nådens røst og latt seg forlike med Gud! Sannelig burde vi tilbe den guddommelige barmhjertighet, som ikke har overlatt oss til vår naturlige død. Ja, først og sist burde vi tilbe Guds kjærlighet, som ga sin Sønn for oss «da vi var fiender». Og like stor som Guds kjærlighet og barmhjertighet er, like stor og inderlig burde også vår tillit til ham være. For har Gud elsket oss slik den gang vi ennå var hans fiender, hvor mye mer nå, når vi er forlikt og er blitt hans barn! (Jf. 5,10.)

Vi bærer ennå med oss det onde kjødet og dets lyster, og i det ligger det alltid fiendskap eller strid mot Gud og hans hellige lov. Derfor bør vi daglig, først og sist, øve oss i troen på den stadige nåden, hvis vi ikke skal bli stående i trøstesløshet. Dernest bør vi også daglig døde dette onde kjødet eller villig tåle at Gud døder det. Og endelig bør vi også se fram til vår fulle forløsning fra det med lengsel og glede.

8. For de som er i kjødet, kan ikke være Gud til behag.

Dette er slutningen av alt apostelen har sagt om dem som er i kjødet. En fryktelig slutning: **De kan ikke være Gud til behag.** Det de attrår, er fiendskap mot Gud, og Guds vrede er over dem. De som er i kjødet som i sitt livselement, *kan ikke* være Gud til behag, hva de enn foretar seg med dette sinnet. Selv om de av frykt for Guds dommer gjør mye for å være ham til behag, er alt forgjeves så lenge de blir i sitt kjødelige sinn.

Alt de da gjør, også det som i seg selv eller i formen er rett og godt, er en vederstyggelighet for Gud. Slik er det så lenge de ikke bøyer seg for hans ord, omvender seg og ved troen blir ikledd «Den Elskede» (Ef 1,6). Før et menneskes gjerninger og offer kan være Gud til behag, må først personen selv være til behag for ham.

Slik står det i 1 Mos 4,4 at Herren først så til *Abel* og så til hans *offer*. «Uten tro er det umulig å være til behag for Gud» (Hebr 11,6). Det er ved troen vi blir forent med Kristus og forlikt med Gud. Men før denne foreningen og forlikelsen har skjedd, kan vi ikke gjøre noe som behager ham.

Men kan intet menneske i sin naturlige tilstand, uten ny fødsel og forening med Kristus, være Gud til behag, hvilken ulykkelig villfarelse ligger det da ikke i den læren som viser mennesket til et fromt liv og gode gjerninger for å vinne Guds velvilje! For et sjeledrepende bedrag!

Så lenge vi ikke har gått gjennom *den* forvandlingen som blir betegnet med ordene «ny fødsel», «ny skapning», «ikle seg Kristus» og «være etter Ånden», er alt forgjeves. *Sinnet* er da alltid kjødelig, og «vi *kan ikke* være Gud til behag». Men kan vi ikke være Gud til behag, hvordan kan vi da komme til ham og bli i hans salige bolig? Nei, da må vi jo vente den vrede og fordømmelse som venter alle hans fiender. Gud bevare oss alle!

9. Men dere er ikke i kjødet, dere er i Ånden, så sant Guds Ånd bor i dere. Men om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til.

Her er hellige og merkelige *dommens ord*. Herren åpne vårt og alles sinn når vi tenker over dem! Apostelen *anvender* nå det han nettopp har sagt, og han gjør det med ord som skal vekke til selvprøvelse. I de fire foregående versene har han beskrevet de kjødelige og de åndelige og avsluttet med den fryktelige erklæringen at «de som er i kjødet, kan ikke være Gud til behag». Nå vender han seg til dem han skriver til: «Men dere er ikke i kjødet, dere er i Ånden, så sant Guds Ånd bor i dere.»

Uttrykket «å være i *kjødet*» betyr å være i den gamle, naturlige tilstanden, å ha «kjødet» som sitt livselement og være slik vi er av naturen. Det er altså det samme som «å være etter kjødet» (v. 5).

Uttrykket «å være i *Ånden*» betyr derimot å være født og styrt av Ånden, ja, som apostelen sier her, at Guds Ånd bor i hjertet. For her får vi se hva som er hemmeligheten bak de troendes åndelige sinn: intet mindre enn at *Guds Ånd selv bor i dem*. Dette er grunnvilkåret for at de er i Ånden og ikke i kjødet. Apostelen sier nemlig:

Så sant Guds Ånd bor i dere. Her er først et svært viktig vilkår: «*Så sant* Guds Ånd bor i dere.» Her er et spørsmål som må vekke til ettertanke og selvprøvelse. Men her er også en usigelig stor nåde åpenbart: *Guds Ånd bor i mennesker som ennå er på jorden*. Tror du det? Hvilket menneske kan forstå eller uttrykke hvor stor nåde, ære og herlighet det er å ha del i Guds Ånd!

Ja, hvem kan fullt ut tro at det er virkelighet? Trodde vi rett at Guds Ånd bor i oss, kunne vi vel knapt leve for bare glede og undring. Og likevel er det en guddommelig sannhet for alle dem som blir åndelig nye mennesker.

Før vi ser nærmere på hvor stor og hvor sikker denne sannheten er, vil vi først sørge for å forstå hva som her menes med «Guds Ånd». Mange mener at Guds Ånd ikke er noe annet enn Guds *kraft* og *virkning* i sjelen, eller et *sinn* som stemmer overens med Gud, ja, det *nye mennesket* som Gud har skapt i oss. Det betyr også ordet «ånd» mange steder i Skriften.

Men når apostelen her sier: «Så sant Guds Ånd bor i dere», sikter han til det høye, hemmelighetsfulle forholdet at den sanne, levende Gud selv bor og virker i de troende. Han viser til den personlige Ånd, den tredje person i det guddom-

melige vesen, som er fullkomment lik Faderen og Sønnen i alle guddommelige fullkommenheter.

I v. 10 sier apostelen: «Dersom *Kristus* bor i dere», og i v. 26 at *Ånden* er vår *Talsmann* og *hjelper*. Alt dette handler tydelig om at *Gud* bor i de troende.

Og at «Guds Ånd» ikke bare er en kraft eller virkning fra Gud i mennesket, men en person i Guds treenige vesen, det vitner Kristi ord om da han befalte at vi skulle døpes «til *Faderens* og *Sønnens* og *Den Hellige Ånds* navn». Det samme vitner apostelen Peters ord om, når han kort sammenfatter den treenige Guds verk til vår frelse og nevner «*Gud Faders* forutviten», «*Åndens* helliggjørelse» og «bestenkning med *Jesu Kristi* blod» (1 Pet 1,2).

Og endelig vitner apostelen Paulus om det i den sluttønsken som kan kalles Det nye testamentets velsignelse: «*Herren Jesu Kristi* nåde, *Guds* kjærlighet og *Den Hellige Ånds* samfunn» (2 Kor 13,13). Slik stiller Skriften *Den Hellige Ånd* sammen med *Faderen* og *Sønnen* som en person i det evige guddomsvesenet.

Og Kristus taler uttrykkelig om Den Hellige Ånd som en *person* og ikke bare en kraft, når han sier: «Jeg vil be Faderen, og han skal gi dere *en annen Talsmann*, for at han skal være hos dere for evig, sannhetens Ånd, som verden ikke kan få, for den ser ham ikke og kjenner ham ikke. Dere kjenner ham, for han blir hos dere og *skal være i dere*. Dette har jeg talt til dere mens jeg ennå er hos dere. Men *Talsmannen*, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, *han skal lære dere* alle ting, og minne dere om alt det som jeg har sagt dere. Han *skal vitne om meg*. Han skal *veilede dere* til hele sannheten. Han skal herliggjøre meg, for han skal ta av mitt og forkynne det for dere. Han skal overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom» osv. (Joh 14,16.17.25.26; 15,26; 16,7.8.13.14).

Av disse ordene lærer vi også at det er Talsmannens eller trøsterens egentlige embete på jorden å anvende Kristi verk og ord på sjelene, å vitne om ham og opprette hans rike, å opplyse, kalle, samle, lede, hellige og bevare menneskene i Kristi rike.

Faderen har gitt Sønnen dem, Sønnen har gjenløst dem, og Den Hellige Ånd skal samle og hellige dem og lede dem til hele sannheten. Alle mennesker er døde i overtredelser og synder inntil «livets Ånd» (v. 2) åpner hjertene deres så de tar imot ham som er gitt oss til evig liv. Ånden forener dem med ham og skaper en ny skapning i deres indre.

Apostelen sier nå her at denne Ånd *bor* i de troende. Slik sier han også i 1 Kor 3,16: «Vet dere ikke at dere er Guds tempel, og at Guds Ånd bor i dere?» og i 2 Kor 6,16: «Vi er jo den levende Guds tempel, som Gud har sagt: *Jeg vil bo hos dem og ferdes iblant dem*.» Og Kristus sier: «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og *ta bolig hos ham*» (Joh 14,23). For en stor og ubegripelig herlighet!

Man kunne spørre: Hvordan kan den uendelige Gud *bo* i sine barns hjerter? Gud er jo dessuten allestedsnærværende. Hva betyr da disse ordene fra Kristus og apostlene, at Gud skal *bo* og *ferdes* i sine troende? Man kan svare at disse ordene betegner den inderlige *foreningen* mellom Gud og den troende sjelen, Guds stadige *nådeverk* i den og hans *fortrolige samfunn* med den.

Om dette sier Kristus: «Jeg vil gå inn til ham og holde nattverd med ham, og han med meg.» Men et annet svar lyder slik: Denne hemmeligheten er stor, den overgår all vår forstand, og bare evighetens lys skal forklare den fullt ut. Men en sannhet er det likevel, og en høy og herlig sannhet: Guds Ånd bor, lever og virker i de troendes hjerter.

Her ligger hemmeligheten bak et underlig forhold som vi også erfarer. Til tross for alle fristelsens stormer og alle de bedre og verre stundene som så ofte veksler i vårt ytre menneske, blir det likevel værende et sinn i sjelens dyp som alltid er hellig og alltid det samme. Det sørger over det onde og syndige, men fryder seg over det gode og hellige. Dette sinnet, som alltid er seg selv likt så lenge mennesket ikke helt «er falt ut av nåden» og «skilt fra Kristus» (Gal 5,4), er ikke noe annet enn den høye gjestens virksomhet i mennesket.

For ikke noe sant hellig kan røre seg i oss om vi ikke har Guds Ånd. Apostelen sier: «Ingen kan si: Jesus er Herre! – uten i Den Hellige Ånd» (1 Kor 12,3). Derfor er det helt nødvendig for vår frelse at vi her i tiden har hatt Den Hellige Ånd. Uten ham kan vi umulig ha del i Guds nåde i Kristus. Om dette sier apostelen videre:

Men om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til. Apostelen har nettopp sagt: «Så sant Guds Ånd bor i dere.» Nå skjerper han denne merknaden ved å legge til: «Men om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til.» Han vil ikke gå ut fra eller forsikre at alle som hørte til de kristnes menighet i Roma, var sanne og levende lemmer.

Var det noen som ikke virkelig hadde Guds Ånd, var vedkommende ennå kjødelig, tross all hellig bekjennelse og alt det kristelige og hellige som hørte menigheten til. Måtte hver enkelt tenke over dette for seg selv! Herren kjenner og dømmer hver enkelt etter hans egen og sanne tilstand. Apostelens ord er avgjørende: «Om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til.»

Men først og fremst burde vel *de* våkne som ennå ser på læren om at Guds Ånd bor i menneskers hjerter, med lettsindig forakt, ja, med spott. De innrømmer jo åpenbart at de ikke selv har Guds Ånd. Men dermed er dommen over dem felt: De hører ikke Kristus til, men er blant hans fiender.

At Guds Ånd her blir kalt «*Kristi* Ånd», har også stor betydning. Det lærer oss ikke bare at Kristus er Gud, men har her en særskilt hensikt. Guds Ånd blir i Skriften omtalt på mange ulike måter, men alltid med tanke på de særskilte verk og oppgaver som blir tillagt ham på hvert sted.

Da Kristus skulle forlate disiplene sine og lovte å sende dem «en annen Talsmann», ga han Ånden dette navnet (som ellers blir brukt om ham selv, se f.eks. 1 Joh 2,1), fordi Ånden nå skulle ta over for hans synlige samvær med dem. Når apostelen i Gal 4,6 kaller Ånden «hans Sønns Ånd», er det fordi han der taler om «Guds sønner» og vil antyde deres høye ære og likhet med den enbårne Sønn. Han sier nemlig: «Og fordi dere er *sønner*, har Gud sendt *sin Sønns Ånd* inn i våre hjerter.»

Når han her sier «Kristi Ånd», antyder han altså at vi nødvendigvis må ha Ånden for å høre *Kristus* til. Det er jo også Åndens viktigste gjerning på jorden å forklare *Kristus*, så vi kan kjenne ham og leve i samfunn med ham. Ja, den

dypeste grunnen til at apostelen her kaller Ånden «Kristi Ånd», er at han på ny vil minne om at ingen hører Gud til uten å høre Kristus til, tro på Kristus og leve av Kristus.

Johannes sier jo: «Hver den som fornekter Sønnen, har heller ikke Faderen» (1 Joh 2,23). Apostelen trekker den slutningen at dersom noen ikke har *Kristi* Ånd, hører han ikke *Kristus* til. For når han i v. 14 vil si hvem som er «*Guds* barn», bruker han uttrykket: «så mange som drives av Guds Ånd» (jf. Gal 4,6).

Og siden Åndens egentlige embete og oppgave er å gjøre *Kristus* kjent, dyrebar og uunnværlig, er også dette en grunn til at Ånden alltid og i en særskilt betydning kan kalles «Kristi Ånd». For Herren sier: «Han skal sendes i *mitt navn* … han skal vitne *om meg* … Han skal herliggjøre *meg*, for han skal ta av *mitt* og forkynne det for dere» (Joh 14,26; 15,26; 16,14). Han er en *Kristus*-*Ånd*, en som kjemper for Kristus, fører til Kristus og holder oss fast hos Kristus.

Måtte vi legge merke til dette og huske det! Det skal gi oss et dyrebart lys i det ofte mørke og bekymringsfulle spørsmålet om vi har *del* i denne dyrebare og nødvendige gaven, Guds Ånd.

Her melder nemlig det viktige spørsmålet seg: *Hvordan og hvorved skal jeg vite at jeg har Guds Ånd*? Dette spørsmålet ville ikke vært så vanskelig og omfattende om ikke hjertene våre var så fordervet, mørke og svikefulle, og om ikke fiendens list og makt var så stor. Denne mørkets makt fører menneskene ut både til høyre og til venstre. De som er sikre og forhekset, er vanskelige å vekke med noe Guds ord. De som har en gudfryktig ånd og samtidig blir fristet og anfektet av fienden, er derimot alltid tilbøyelige til mismot og tvil.

Den fulle vissheten om at Ånden bor i oss, kan derfor bare den samme Ånd selv gi oss. Likevel vil han bruke Ordet til det. Følelsene kan alltid bedra oss. Husk derfor godt, både i lysere og mørkere stunder, at Guds Ånd er *Kristi Ånd*, en Ånd som skal gjøre Kristus kjent, dyrebar og uunnværlig for oss. Det er særlig ut fra dette hans fremste verk du skal vite om du har Guds Ånd.

Herren sier uttrykkelig at det ikke er sikkert at du hører ham til og har hans Ånd, bare fordi du er gått ut fra verden og på en måte hører hans rike på jorden til.

Du kan ennå bli kastet ut i det ytterste mørket, selv om du har vært i bryllupet i hans rike og har trengt deg gjennom hindringene fra handel og gårdsdrift for å komme dit (Matt 22), selv om du er en av brudepikene i bryllupet og går ut for å møte brudgommen (Matt 25), ja, selv om du gjør mange kraftige gjerninger i hans navn, profeterer og driver ut onde ånder (Matt 7).

Alt dette, sier han, skal mennesker være og gjøre, som han likevel skal si til: «Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg!» Apostelen sier at man kan ha «nidkjærhet for Gud», ja, gi alt man eier til mat for de fattige og gi sitt legeme til å brennes (1 Kor 13), og likevel ikke høre Kristus til, men til slutt bli drevet ut (Gal 4,30).

Å, hva skal da gjøre oss visse på at vi har sann del i Kristus og hans nåde? Lovet være Herrens navn! Den samme Herren og den samme apostelen sier likevel aldri at noen som for sine synders skyld ikke kan være foruten Kristus,

men alltid søker både tilgivelsens og helliggjørelsens nåde hos ham, likevel kan være bedratt og bli fordømt. Nei, det sier de ikke, Gud være lovet!

La oss derfor bare legge merke til hva som her er antydet med uttrykket *Kristi Ånd*. Er Kristus et *livsbehov* for deg, så du ikke kan være foruten forsoningens nåde? Det kommer sannelig ikke av kjød og blod, men bare av Kristi Ånd.

Løft blikket, glem ujevnhetene på overflaten, se på hele retningen i livet ditt og tenk over *om det er et liv i troen på Guds Sønn*. Det vil si: om du noen gang har fått og fremdeles har det sinnet at *du ikke kan være foruten Kristus på grunn av din synd og uverdighet, som alltid slår deg ned*. Dette gamle, enkle kjennetegnet er det som holder når alle andre blir formørket i stridens larm og røykskyer.

Når alt står vel til, og følelsen får smake fred og fryd i nåden, trengs det ingen kunst eller visdom for å merke Guds Ånd. Da kjenner man ham i hele sitt vesen og i alle hans virkninger.

Da ser man at man har fått et nytt lys i hele Guds ord, et nytt hjerte, ny hellig lyst til alt som hører Guds rike til, og hellig avsky for all synd, og dessuten en kjærlighet og nidkjærhet for sjelers vel og for Kristi ære som man ikke kjente før. Da står treet i full prakt med frukter som vitner om hva slags tre det er.

Men i de kalde og mørke tidene, da man bare kjenner synd og utroskap og knapt en eneste av Åndens frukter, kreves det en mer opplyst og fin oppmerksomhet for å oppdage at han bor i oss.

Legg da merke til eksemplene vi har i Skriften på de troendes anfektede og dårlige tider, da de har savnet lyset og varmen i troen, ja, da det har sett ut som de helt har mistet Ånden og Kristus. De er likevel alle blitt kjent igjen på dette ene: at de ikke har kunnet være foruten Kristus, men fortsatt har søkt etter ham med usigelige sukk.

Slik var det med *Maria* da hun sto ved den tomme graven og gråt. Slik var det med *disiplene* da de sørget over at de hadde mistet Herren, men ble glade da de fikk se ham igjen. Ja, slik var det med *David* i hans mørkeste tider, da klagesalmene hans likevel stadig taler om Herren.

Og slik var det med bruden i Høysangen, da hun i nattens mørke gikk omkring og lette etter ham som hennes sjel elsket. Alle blir de kjent igjen på det samme tegnet. Det finnes et mektig bånd, en tørst i sjelens dyp, som gjør at vi ikke kan være foruten Kristus. Dette er ikke noe annet enn Kristi Ånd i hjertet, som på denne måten kan kjennes også i de mørkeste tider.

Selv om det troende mennesket lider av stor kulde overfor sin Frelser, så det i sin sorg over dette for fullt alvor kan påstå at det slett ikke bryr seg om ham, er det underfullt å se og erfare at nettopp denne sorgen og klagen vitner om at det ikke kan være foruten ham.

Slik var det også da Tomas heftig nektet å tro at Kristus var stått opp: Selve den heftige nektingen beviste at spørsmålet ikke var likegyldig for ham. Dette gjelder de mørke sikningstidene, da det ofte går så forferdelig ille og synes helt urimelig at vi skulle ha Guds Ånd, når bare synd, død og mørke dekker over oss. Da er det bare dette usigelige sukket, denne sulten og tørsten etter Kristus, som likevel beviser at Kristi Ånd bor i oss.

Dette er et slikt verk av Ånden i sjelen at vi aldri finner det hos verden, ikke engang hos de beste naturer, men vel hos de elendigste kristne. Og slike tegn bør vi særlig legge merke til. Skal vi finne ut om Guds Ånd bor i oss, må vi ikke følge vår blinde mening, følelsen og det ytre, men bare Herrens ord om det verket som kjennetegner Ånden. Ellers er det vår vanlige villfarelse at vi ser på vår store synd og usselhet og derfor straks stusser ved tanken på at Ånden bor i oss.

Vi burde likevel tenke på at Guds Ånd egentlig bare har sin gjerning hos syndere, hos dem som for alvor kjenner synd, og at han bare bor hos oss som *legen i et sykehus*. Tror man at alle må være friske og glade der legen oppholder seg, går man stadig vill. Nei, der legen oppholder seg, er det sykdom, jammer og nød. De friske trenger ham ikke. Husk godt: Der *synden* og *Kristus* er sjelens hovedtanker, der bor Guds Ånd.

Men i de lysere tidene, når vi nyter fred og kraft i nåden, merkes Ånden i mange kraftige uttrykk. Da har vi glede av Ordet, bønnen, sakramentet, broderkjærligheten og arbeidet. Da taler, synger og skriver vi om Kristus, og da løper vi hans veier med glede. Om disse mer framtredende og ubegripelige tegnene på at Ånden bor i noen, vil vi ennå høre Luthers beskrivelse i hans forklaring til Gal 4,6:

«Selv om man ikke kan se utenpå oss at vi er fornyet i hjertene og har tatt imot Den Hellige Ånd, kjenner og merker man det likevel på at vi nå ser på og bedømmer alle ting annerledes, og også taler og bekjenner noe annet enn før. For før kunne vi ikke dømme eller tenke rett om noen ting, og vi talte heller ikke eller bekjente slik vi nå, Gud til pris, taler og bekjenner, siden sannhetens kjære sol er gått opp for oss: at alt vårt gjøre og hele vårt vesen er syndig og fordømt, og at Kristus alene er vår eneste fortjeneste, for hvis skyld Gud er oss nådig og gjør oss salige … Deretter øver vi oss med all flid i å leve gudfryktig og vokte oss for synden så godt vi noen gang kan.

«Men synder vi, gjør vi det jo ikke med forsett, men av svakhet, og det er oss imot. Det kan nok skje at vi faller, for djevelen setter stadig snarer for de kristne. Mange synder henger også fremdeles ved vår natur. Derfor er vi fremdeles syndere etter kjødet, selv om vi har tatt imot Den Hellige Ånd. Dessuten er det bare en svært liten forskjell mellom en kristen og andre verdslig fromme mennesker om man bare ser på den ytre vandelen. For en kristens gjerninger ser utvortes ringe ut, fordi han rett og slett gjør det som hører til hans stand og kall. Han forvalter for eksempel et embete i samfunnet, styrer huset sitt, sår åkeren sin og gir råd, hjelper og tjener sin neste. Slike gjerninger synes jo helt ringe og alminnelige, og en hedning kan også gjøre dem.

«Derfor er det ingenting verden har så vanskelig for å tro, som at vi skulle ha Den Hellige Ånd. Likevel ser man det godt, den som ellers vil se det, når det kommer så langt at man må lide, bære korset og bekjenne troen, når man enten må gi slipp på kone, barn, liv og eiendom, eller fornekte Kristus. Da, sier jeg, ser man godt at vi likevel bekjenner troen, Kristus og hans ord, men bare ved Den Hellige Ånds kraft og styrke.

«Derfor skal vi ikke tvile på det, men holde helt sikkert for sant at Den Hellige Ånd bor i oss, og at vi er hans tempel. For den som merker at han har lyst og kjærlighet til Guds ord og *gjerne hører, taler, tenker og skriver om Kristus*, må vite at dette ikke kommer av menneskelig vilje eller fornuft, men at det er Den Hellige Ånds gave. Det er nemlig umulig at noe slikt kunne skje uten Den Hellige Ånd. Det er ikke medfødt i vår natur å være slik sinnet, og vi lærer det heller ikke av noen lov. Nei, en slik forandring kan bare Den Høyestes høyre hånd utrette.

«Det er nyttig og godt at fromme hjerter som elsker Gud, er visse på at de har Den Hellige Ånd. Derfor skal enhver med all flid venne seg til å holde det for avgjort at han er i nåde hos Gud, og at både hans person og hans gjerninger er til behag for vår Herre Gud. Enhver må gjøre seg umak for å komme så langt at han blir helt viss i denne saken og kan si: Nå vet jeg sannelig at jeg er i nåde hos Gud, er til behag for hans øyne og har Den Hellige Ånd, ikke på grunn av min verdighet eller dyd, men for Kristi skyld, som for vår skyld har underlagt seg loven og båret verdens synder. På ham tror jeg.

«Og at denne troen har vært et Guds verk, viser seg ved at jeg nå har fått et nytt hjerte og sinn, så jeg nå gjerne hører, leser, synger og skriver om *Kristus*, og ikke lengter så høyt etter noe som at hans evangelium må bli kjent for hele verden og omvende mange. Dette er sikre kjennetegn på at Den Hellige Ånd er i oss. For slik kjærlighet og lyst til Kristus og hans ord får vi ikke ved menneskelige krefter, og ingen lærer dem eller skaffer seg dem ved flittig arbeid eller øvelse. Nei, de blir virket i oss av Ånden når han forklarer Kristus for oss og gjør oss til nye mennesker.»

Finner du altså at Guds Ånd likevel bor i deg tross all din skrøpelighet, så tenk over om du ikke er et overmåte salig menneske, selv om alt du har av denne verden, bare er motgang og lidelse, fattigdom, sykdom og forakt.

Tenk på det: Når Gud har gitt deg sin Ånd i hjertet, vitner det om hvor stort velbehag han har i deg for sin elskede Sønns skyld. Det vitner også om at troen på Kristus ikke er en tom innbilning, siden vi på denne måten får «til innsegl Den Hellige Ånd, som var lovt». Og endelig vitner det om at Gud vil gjøre oss evig herlige, siden han har gitt oss Ånden som pant (2 Kor 5,5).

Tenk på det: Den samme Ånd som bor i Gud, bor i deg, og du skal bare vandre en kort tid på jorden og vente på at denne skjulte herligheten blir fullt åpenbart. Tenk over om du da ikke er æret og lykkelig nok, om ikke syndefallet da er vel godtgjort, og om ikke gaven ved Kristus er virkelig salighet. Dette viser apostelen til når han nå føyer til:

10. Dersom Kristus bor i dere, da er nok legemet dødt på grunn av synd, men ånden er liv på grunn av rettferdighet.

Hovedtanken og sammenhengen ser ut til å være denne: Er Kristus i dere, da har dere altså det evige liv og all salighet. At legemet blir dødens bytte på grunn av synd, er ingen hindring, for ånden er liv på grunn av rettferdighet. Apostelen sørger for å møte alle innvendinger og rikelig bevise at vi ved Kristus virkelig er gjenopprettet til den nåde og salighet som gikk tapt ved syndefallet.

Derfor har han først sagt at «det er ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (v. 1). Deretter har han lagt fram det store beviset på at denne høye nåden er virkelig, nemlig *Åndens verk i oss*: at vi har et åndelig sinn, som er liv og fred (v. 5 og 6).

Nå tenker han på at noen kunne innvende: Men *døden* er jo syndens lønn, og vi må jo likevel dø. Hvordan kan man da si at vi er frigjort fra all syndens forbannelse? Til dette svarer apostelen her: Det er bare det tunge legemet[51] som er underlagt døden, men ånden er liv osv. Og i resten av kapittelet viser han til fulle at de troendes timelige lidelser, der døden er den siste, ikke er noe å regne mot den herligheten som skal åpenbares på dem, og at alt i mellomtiden må tjene dem til det beste.

Dersom Kristus bor i dere. I forrige vers sa apostelen: «så sant *Guds Ånd* bor i dere». Deretter brukte han uttrykket *Kristi Ånd*, og nå sier han: «Dersom *Kristus* bor i dere.» Denne vekslingen mellom uttrykkene viser at han her taler om den høye hemmeligheten at Gud bor i sine troendes hjerter.

Guds Ånd er Kristi Ånd, og det er ved Ånden at Kristus bor i oss. Etter sin guddommelige natur er Kristus riktignok allestedsnærværende, men han er på en særskilt måte i sine troende. Om dette sies det uttrykkelig i Ef 3,17: «at Kristus må *bo* ved troen i deres hjerter».

Slik Skriften sier at *Kristus* er i oss, sier den også andre steder at *vi* er i *ham* (se v. 1; 1 Kor 1,30; 2 Kor 5,17; Kol 1,27). Og slik blir det som Kristus sier i Joh 6,56: *vi er i ham*, og *han i oss* (jf. Joh 15,4).

Ved denne inderlige foreningen har vi del i alle hans goder og har alt felles med ham. Hans rettferdighet er nå vår, slik våre synder ble tilregnet ham og ble hans. Den som gjør noe godt mot hans folk, gjør det mot ham (Matt 25,35–40), og den som forfølger hans folk, forfølger ham (Apg 9,4–5). Men har vi slik alt felles med ham her i tiden, skal vi også dele hans goder i evigheten (se v. 17; 2 Tim 2,11–12).

Da er nok legemet dødt på grunn av synd. At apostelen ikke bare kaller legemet «dødelig» (v. 11), men *dødt*, er bare et sterkere uttrykk for den avgjorte vissheten om at det skal dø, ja, at det allerede bærer dødens spire i seg. Uttrykket ligner profetenes talemåte, for profetene framstiller ofte det som skal komme, som om det allerede har skjedd. Uttrykket har også noe ringeaktende ved seg. Som et lik fortjener legemet ikke den samme oppmerksomheten som den evig levende ånden.

På grunn av synd. Legemet er dødt på grunn av synd. Ved Adams synd kom døden inn i verden. «Synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden.» Gud hadde jo sagt: «Den dagen du eter av det, skal du visselig dø.» «Og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle» (i Adam) (5,12). Derfor er synden, som alltid bor i oss, den egentlige dødsårsaken.

Men her kunne man spørre: Hvorfor skal de troende dø, når Gud har tilgitt dem syndene deres, og døden er syndens straff? Apostelen sier i 4,8 at synd ikke blir tilregnet dem, og i Gal 3,13: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss.» Men døden er jo en del av lovens forbannelse?

På slike tanker kan man komme når man ikke skiller mellom *døden i seg selv*, dødens eget vesen, og *hva den nå er for de troende* på grunn av Kristi død.

I seg selv er døden ganske visst en straff for synden og en del av lovens forbannelse, og det er den også for dem som ikke er i Kristus. Men ved Kristi død og oppstandelse er døden ikke lenger en straff for synd for hans folk, men en tilintetgjørelse av synd. Den er ikke lenger en forbannelse, men er forvandlet til en stor velsignelse. Den er nemlig en overgang til det sanne livet, til det himmelske paradis.

De troendes død må altså ikke i minste måte ses som noe som forringer Kristi fullkomne soning og vår fulle frihet fra lovens forbannelse. Deres død er nemlig ikke en straff og hevn etter rettferdighetens krav. For dem som «er i Kristus Jesus» (v. 1), er døden og alle lidelser bare gagnlige rensemidler i deres Fars hånd, bare prøvelser for troen, lutring for ånden og tilintetgjørelse av deres fiender og lenker. «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud.» «Enten det er … liv eller død … alt hører dere til» (1 Kor 3,22).

Dette har Kristi død utrettet. Ved den har den første dommen (1 Mos 2,17) og hele Guds lov fått sin fulle rett, og ved den er en ny pakt blitt opprettet. Etter denne pakten er alle de som er i Kristus, fri fra syndens lønn, døden, og fra all lovens forbannelse.

For dem er døden «oppslukt til seier», og deres dødsdag er forvandlet fra å være en straff til tvert imot å være dagen da de blir løst fra døden og all elendighet. Graven er for dem en lønngang til Guds paradis. Når legemene deres blir begravet, er det som å så et såkorn for det andre livet.

Slik såkornet som blir lagt i jorden om høsten, skal komme opp i en ny, forynget og vakker skikkelse neste sommer, så det ikke er tapt når det ligger i jorden, slik skal de troendes legemer ikke tilintetgjøres ved døden, men bare legges ned for å stå opp i nye og vakrere skikkelser.

«Det blir sådd i forgjengelighet, det reises opp i uforgjengelighet. Det blir sådd i vanære, det reises opp i herlighet. Det blir sådd i svakhet, det reises opp i kraft. Det blir sådd et naturlig legeme, det reises opp et åndelig legeme» (1 Kor 15,42–44). Kan en slik død kalles syndens straff eller lovens forbannelse? Tvert imot er den jo en altfor stor nåde og velsignelse.

Hensikten med døden og nytten av den for de gjenfødtes legemer er å utrydde og tilintetgjøre synden som bor i dem. De må dø for å bli helt renset. Syndens gift har trengt så dypt inn i legemene deres og fordervet dem slik at de, som de spedalske husene i Israel, må rives ned og bygges opp på ny for å bli renset (3 Mos 14,45). Og slik hvetekornet blir sådd i jorden for å bære frukt, slik må også våre legemer dø og bli til støv for å bli virkelig levende og hellige.

Nå kunne man kanskje innvende: De som lever når Herren kommer igjen, skal aldri dø, men bli forvandlet i et øyeblikk. Hvorfor kunne ikke Herren forvandle hele sitt folk på denne måten, så de ikke trengte å dø? Til dette kan vi bare svare: Gud er visere enn mennesker. Hvor mange dype, gagnlige lærdommer og inntrykk ville vi ikke gått glipp av om vi ikke lenger hadde døden for øye! De troende trenger jo all hjelp mot synden. Vissheten om døden stagger ofte det kjødelige og verdslige sinnet.

Ved døden blir vi også vist både Guds godhet og hans strenghet. Vi ser Guds strenghet og hans hat mot synden ved at han, livets og salighetens Gud, har latt døden komme inn i verden for syndens skyld.

Og vi ser hans godhet, hans inderlige barmhjertighet, ved at han har gitt sin Sønn i døden for oss for å bryte dens brodd og forvandle den til en god søvn. Så lenge synden er i verden, er døden en velgjerning for de troende. De trenger ennå å be: «Herre, lær oss å tenke på at vi må dø, så vi kan bli forstandige!»

Endelig skal de troende også dø fordi de i alt skal følge sitt hode. Når *han* døde, skal da *vi*, hans lemmer, unntas fra denne regelen? Når han har gått denne veien til herligheten, skal da lemmene hans gå en annen vei dit? Det er en stor trøst at vi, når vi dør, følger vår Herre og Frelser, som har gått den veien før oss. Når naturen likevel alltid engster seg for døden, noe også mange hellige har erfart, er det svært nødvendig og nyttig at troende mennesker tenker godt over dette.

Og først og fremst bør de tenke over at *de er i Guds hånd*, i den trofaste Faders og Frelsers armer, at ikke et hår skal falle av hodet deres uten hans vilje, og at det likevel er deres milde og kjente Frelser som kommer til dem i døden, enda døden har en skremmende skikkelse. Det går oss i døden som det gikk disiplene da de var i båten, og Jesus kom til dem på vannet. De ble forferdet og sa: «Det er et spøkelse!»

Men han sa: «*Det er meg. Frykt ikke!*» Og han som hittil har pleid oss med så stor kjærlighet, skal ikke forlate sine kjære i døden eller la noe hende oss som ikke hans kjærlighet har bestemt.

Ved døden skal han bare gi oss det vi så lenge har sukket etter: forløsning fra alt ondt, fullkommen hellighet og trygghet. Vi skal aldri mer synde mot ham, aldri mer bli plaget av noe mørke i troen, aldri mer savne vår Frelser, men da se ham som han er, i Guds paradis. Vi har alltid vært fremmede på jorden, fattige, engstelige og utrygge, men nå skal vi føres inn i vår himmelske arv, i den evige hvilen.

Da Israels barn var kommet til Jordan og med lengsel så over mot det lovede landets skjønnhet og rikdom, men likevel skalv for Jordans bølger, var det jo en uforlignelig trøst og oppmuntring for dem å se paktens ark midt i Jordan, der Gud hadde laget en vei gjennom bølgene.

Døden er overgangen over Jordan, der de troende tar det himmelske Kanaan i eie. For at de ikke skal drukne i elvens bølger, er Kristus med dem og sier: «Jeg lever, og dere skal leve.» Trodde vi og tenkte vi rett over alt dette, ville vi stemme i med den vise kongen: «Bedre dødsdagen enn fødselsdagen.»

Men ånden er liv på grunn av rettferdighet. Det er bare legemet som dør og blir til jord. Ånden er liv, et evig liv. Med «ånden» menes her ikke *Guds Ånd*, den tredje person i guddommen, men *ånden i mennesket*, den ånd som er født i oss av Guds Ånd. Det ser vi av at «ånden» her står som motsetning til «legemet». Apostelen sier ikke bare: «Ånden er *levende*», men: «Ånden er *liv*.» Den ånd Gud har født i oss, er et evig liv, selve *himmelbarnet*, skapt for å leve evig.

Dette livet, som her kjemper med mye svakhet under mange hindringer, skal i en annen verden vokse fram til full kraft. Det er Kristi liv i oss. Det kommer av ham og består i ham. I ham skal hans folk stå opp og leve evig, slik han selv

forsikrer: «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg, skal leve om han enn dør. Og hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø.»

På grunn av rettferdighet. Med «rettferdighet» menes her Kristi rettferdighet, som blir tilregnet oss. Det ser vi ikke bare av hele Skriftens vitnesbyrd om at intet menneske kan *få det evige liv* ved noen annen rettferdighet.

Vi ser det nettopp av ordene i dette verset, der det heter at legemet er dødt «på grunn av *synd*». Det ville være den største selvmotsigelse om vi sa at vi skal dø for våre synder og samtidig få livet på grunn av vår egen rettferdighet. For hva er synd, om ikke det motsatte av rettferdighet? Den som må dø på grunn av synd, kan ikke få livet på grunn av sin egen rettferdighet.

Heller ikke den nye *livsrettferdigheten*, som Ånden virker hos de troende, kan bestå for loven og vinne livet for oss. *Kristi rettferdighet*, som vi består for Gud ved, og som vi arver det evige liv ved, er slett ikke den rettferdigheten Ånden har virket i oss, men *Kristi egen lydighet*, som han utøvde for oss i gjerning og lidelse.

Apostelen sier jo: «For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige *ved den enes lydighet*. … Og likesom *synden* hersket *ved døden*, så skal også *nåden* herske *ved rettferdighet til evig liv* ved Jesus Kristus, vår Herre.» Her hører vi *hvilken* rettferdighet vi får det evige liv ved.

Apostelen har altså igjen bevist at de som er i Kristus, virkelig er fri fra lovens forbannelse, og at legemets død ikke står i motsetning til dette, fordi «ånden er liv på grunn av rettferdighet». Men apostelen fortsetter med emnet sitt og taler helt uttrykkelig om at legemene våre skal stå opp:

[51] At «legeme» her må tas i ordets egentlige betydning, og at ordet «død» handler om den legemlige døden, ser vi tydelig av sammenhengen, siden neste vers uttrykkelig taler om at legemene våre skal stå opp.

11. Men dersom hans Ånd som reiste Jesus opp fra de døde, bor i dere, da skal han som reiste Kristus opp fra de døde, også levendegjøre deres dødelige legemer ved sin Ånd, som bor i dere.

Hovedhensikten med dette verset er å minne dem som har Guds Ånd, om at de i ham har den sikreste garanti og visshet for at Herren skal oppvekke deres dødelige legemer til evig liv.

Meningen er den samme som i andre skriftsteder der apostelen uttrykkelig kaller Ånden «*pantet* på vår arv, inntil eiendomsfolkets forløsning» (Ef 1,14). Han taler også om hvordan vi lengter etter at «det dødelige skal bli oppslukt av livet», og legger til at Gud «har gitt oss Ånden som *pant*» (2 Kor 5,4–5). Og han sier at Gud «har salvet oss» og «satt sitt segl på oss og gitt oss Ånden som pant i våre hjerter» (2 Kor 1,21–22).

Når apostelen i denne sammenhengen ikke bare sier «Guds Ånd» eller «Kristi Ånd», men «*hans Ånd som reiste Jesus opp fra de døde*», er det mer enn godt sagt; det hører nok med til den guddommelige inspirasjonen. For med dette uttryk-

ket minner han for det første om at vi som har *hans* Ånd, han som kan reise opp fra de døde, også bør vente at han kan reise oss opp.

Ja, han minner om den likheten og det fellesskapet med Kristus vi må ha for Faderen, siden også vi har hans Ånd. For det andre minner han om at selve *grunnen* til at vi får del i det evige liv, er at Kristus har stått opp fra de døde.

Noen vil kanskje innvende at betingelsen for legemets oppstandelse ikke er at Guds Ånd bor i mennesket. Også legemene til dem som ikke har Guds Ånd, skal jo stå opp på den ytterste dag, om enn «til skam og evig avsky» (Dan 12,2). Da bør man huske at apostelen her vil minne dem som har Ånden, og som trenger denne trøsten, om den *ekstra sikkerheten* for deres legemers oppstandelse som ligger i at de allerede her har Guds Ånd, og at deres legemer allerede her er Guds templer.

Apostelen nekter ikke for at alle mennesker, også de kjødelige, skal stilles fram for domstolen med sine legemer. Men hans hensikt og oppgave er å forvisse de troende om at de ved Kristus er helt fri fra all syndens forbannelse og dermed også fra dødens makt. Et særskilt pant og en særskilt sikkerhet for dette hadde de nå i at Gud allerede hadde gitt dem sin Ånd. Ved ham var de blitt hellige både i ånd, sjel og legeme (1 Tess 5,23).

Han skal også levendegjøre deres dødelige legemer. Disse ordene viser at nettopp våre egne legemer, nettopp de legemene som blir lagt i jorden, skal reises opp til livet igjen ved Guds allmakt.

Likevel skal de bli så forandret og herliggjort at de i så måte *ikke* skal være de samme som før (1 Kor 15,36–38). Dette var allerede åpenbart for Job, da han sa: «Men jeg, jeg vet at min gjenløser lever, og som den siste skal han stå fram på støvet. Og etter at denne min hud er blitt ødelagt, skal jeg ut fra mitt kjød skue Gud» (Job 19,25–26).

Og profeten Jesaja sier: «Dine døde skal bli levende. Mine lik skal stå opp. Våkn opp og juble, dere som bor i støvet! For dugg over grønne urter er din dugg, og jorden gir døde tilbake til livet» (Jes 26,19).

På den ytterste dag skal hver sjel forenes igjen med sitt eget legeme, det legemet den i tiden har gjort godt eller ondt med, tjent Gud eller djevelen med. For likesom legemet her i tiden har vært sjelens organ eller redskap, må det også få del i den salighet eller de plager som følger i den andre verden. Alt avhenger av om mennesket har levd i mørkets rike og tjent synden, eller i Kristi rike og da gjort det gode for hans skyld (Matt 25,35–40).

Men de oppstandne legemene skal være så forvandlet at de passer for det evige livet de skal gå inn til. Det forgjengelige må ikles uforgjengelighet, og de som har vært forent med Kristus og hans Ånd, skal nå bli lik Kristi herliggjorte legeme.

Likesom de her i tiden har båret bildet av den første Adam, han som var av jorden, jordisk, skal de i oppstandelsen bære bildet av den siste Adam, han som var himmelsk (1 Kor 15). «Men vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser. Han skal forvandle vårt fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme ved den kraft han har til også å legge alle ting under seg» (Fil 3,20–21).

Likesom Kristus ble forvandlet på fjellet, så «hans ansikt skinte som solen, og klærne hans ble hvite som lyset», slik skal etter Kristi egne ord også «de rettferdige *skinne som solen i sin Fars rike*» (Matt 13,43). Gud gi oss mer tro! Oppstandelsens hemmelighet og herlighet er så uendelig mye høyere enn det noen menneskelig fornuft kan fatte, at den som vil spørre sin forstand og mening til råds om dette, må bli stående i vantroens og tvilens mørke natt.

Her kreves bare at man «vet *hvem*» man tror på, vet at *han* er både *allmektig* og *sannferdig*. Da vet man hvordan det skal gå til i oppstandelsen. Men her kreves nok også at vi ber Gud om nåde til å tro det.

Ved sin Ånd, som bor i dere. For å legge enda mer vekt på det gjentar apostelen her at de kan være visse på en herlig oppstandelse, fordi Guds Ånd allerede bor i dem.

Han vil si: Tenk, når Gud allerede har gitt dere sin Ånd, når legemene deres allerede her på jorden har vært Guds templer, der han har bodd og virket, og som han har helliget og renset, da vitner dette sannelig om at han har tenkt å gjøre noe herlig av dem. Det ville være å krenke Den Hellige Ånds majestet og ære om hans templer, legemene deres, skulle bli liggende som ruiner og bli til intet. Gid alle ville tenke på dette!

Det er godt at du tror på *sjelens* udødelighet. Men det er slett ikke likegyldig om du tror alt Guds ord, eller om du bare tror det du finner rimelig, og tviler på resten. Da har du allerede veket av fra *troens* vei. Du *tror* ikke lenger på Herrens ord alene, men tenker fritt, slik din arme fornuft og mening foreskriver deg. Nå er det jo ikke sjelene, men legemene Herren så ofte ga denne forsikringen om: «*Og jeg skal reise ham opp på den siste dag*» (se for eksempel Joh 6,39.40.44).

Om du nå ikke forstår hvordan legemer som er smuldret bort eller brent opp, skal kunne vekkes opp, eller hvordan havet skal kunne gi fra seg de døde som er i det, så tenk etter om du forstår hvordan Gud en gang skapte alle ting av intet, eller hvem som ga ham stoffet til alt. Svar ham på de spørsmålene han stilte Job: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden?» (Job 38,4). Bøy deg for Den Høyeste og bekjenn at du ikke forstår noe, og at han er en allmektig undergjører!

Be om en stråle av hans lys, og se så på alt han har gjort for oss da han sendte oss sin Sønn, sitt ord, sine sakramenter og sin Ånd. Tenk etter om ikke alt dette vitner om at han har tenkt å herliggjøre oss både på legeme og sjel. Og du skal bekjenne at han som «i kraft av en evig pakts blod førte fårenes store hyrde, vår Herre Jesus, opp fra de døde», også skal føre sitt folks legemer opp ved sin Ånd, som bor i dem. Høylovet være hans herlige navn til evig tid!

12–13. Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet. For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve.

Derfor skylder vi ikke … Dette er en slutning av det foregående. Apostelen har i dette kapittelet lagt fram de største godene de troende har ved å være forent med Kristus: De er fri fra all fordømmelse, Den Hellige Ånd bor i dem, og de har håp om en herlig oppstandelse til evig liv. Når det står slik til, vil apostelen si,

skylder vi slett ikke å leve etter kjødet, men må nå innrette hele vårt liv etter Ånden.

Det er nettopp disse *store nådefortrinnene* – friheten fra all fordømmelse, at Ånden bor i oss, og håpet om en herlig oppstandelse – som er de sterkeste grunnene og drivkreftene til å vandre etter Ånden i hellig årvåkenhet. Det har apostelen siktet til her, og uten tvil særlig til det som er sagt om *Ånden*. Det kan vi slutte av lignende tekster, for eksempel Ef 4,30, der han sier: «Og gjør ikke Guds Hellige Ånd sorg, han som dere har fått som segl til forløsningens dag», og Gal 5,25: «Dersom vi *lever* i *Ånden*, da la oss òg *vandre* i *Ånden*!»

Men at apostelen midt i den trøsterike skildringen av de troendes høye goder legger inn så forferdelige ord som disse: «Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø», kan mange synes er noe underlig. Han taler jo her til de omvendte, til kristne, slik de foregående versene viser. Hvordan skal vi da forstå at han nå sier: «Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø»?

Apostelen visste vel, og fikk tidlig erfare, for det første at det i en flokk av troende alltid blander seg inn falske brødre som «har skinn av gudsfrykt, men fornekter dens kraft». De trengte et klart *domsord*. For det andre visste apostelen at også de sanne kristne alltid står i fare for å bli forhekset av fienden på ny og bli slappe og søvnige. Da kan de lett bli fanget enda en gang i fiendens garn, i kjødets og verdens lyster. De trengte et *advarselsord*.

Djevelen lar oss jo aldri være i fred med sannheten. Så snart Gud har åpenbart oss sitt evangelium, så det nå blir forkynt klart og rikelig at vi blir rettferdige uforskyldt, bare av nåde, uten gjerninger, gir den listige fienden snart saken en så ulykkelig vending at han gir oss disse tankene: Derfor er det ikke så viktig at vi strever med gode gjerninger og med å døde kjødet, at vi fornekter våre lyster og gjør det som er motbydelig for kjødet.

Vi er jo alle syndere, her er jo ingen rettferdig, alt må jo være av nåde. Mot en så bakvendt og farlig slutning av det dyrebare evangeliet, og til støtte og hjelp for de troendes villige ånd, tar apostelen her igjen opp det spørsmålet han behandlet med mange kraftige ord i kapittel 6, og sier:

Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet, men vi skylder Ånden, så vi skal leve etter Ånden.[52] Vi *er skyldnere* eller *skyldige*, sier apostelen.

Det ser ut til at han med dette sikter til det samme forholdet som i kapittel 6. Der bruker han bildet av tjenere som har flyttet fra sin husbond og tatt ny tjeneste hos en annen. Derfor har de ikke lenger plikt til å tjene den forrige, men skylder nå å tjene sin nye herre i alt (6,16–20).

Likesom han der sier: «For da dere var syndens tjenere, var dere fri fra rettferdigheten», vil han her si: Når dere har Guds og Kristi Ånd og tilhører ham (v. 9 og 10), er dere fri fra å tjene kjødet. Dere skylder ikke lenger kjødet noen lydighet, men skylder tvert imot å følge og lyde Ånden.

«Deres nye kall, den stand og det vesen dere er kommet inn i nå som dere er blitt kristne og Guds Ånd bor i dere, krever nettopp av dere at dere også skal leve slik Ånden viser og lærer dere. Det står slett ikke i deres frie vilje å gjøre det eller ikke. Men vil dere rose dere av nåden og Ånden, må dere også bekjenne at dere

skylder å leve, ikke etter kjødet, som alltid vil bli i synder, men etter Ånden. Den viser dere at dere uten å nøle skal vende dere fra synden til et nytt liv i rettferdighet så snart dere er blitt kristne, og ikke gå tilbake til synden igjen» (Luther).

Gid alle kristne i tide ville tenke over at det er en fast lov i Kristi rike at vi straks skal ta avskjed med det gamle livet i synd og forfengelighet og begynne et nytt liv etter Ånden, så snart vi har fått del i den store nåden, er fri fra all fordømmelse og har Den Hellige Ånd. For hør hva følgen blir hvis dette ikke skjer! Apostelen sier:

For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø.

Her feller han dommen kort og likefram over alle som lever etter kjødet. Med dette vil han særlig vekke *dem* til besinnelse som under påskudd av *evangeliets frihet* vil følge kjødets lyster (Gal 5,13). For apostelen taler her til kristne. Han vil om mulig vekke dem opp av en så villfarende innbilning, så de ikke skal ende i den evige død i stedet for det liv og den nåde de roser seg av.

Det sømmer seg slett ikke, vil han si, at dere som nå er frelst fra synden og døden og har fått del i Kristi nåde, skal fortsette deres tidligere kjødelige liv. For gjør dere det, skal dere ikke tro at dere likevel kan beholde livet og bli salige. Da må dere ende i den evige død. Kristi fortjeneste skal sannelig ikke gagne dem som vil *bli* i sine synder. Kristi død er bare bestemt til å tjene dem som gjerne vil være fri for sine synder, men ikke selv kan befri seg fra dem.

Men her er det nødvendig at vi forstår hva det vil si å *leve etter kjødet*. Hjertet pleier å tolke dette spørsmålet etter sin egen tilstand. Hyklere vil at det bare skal betegne et grovt liv i åpenbare laster, mens alvorlige og engstelige sjeler frykter at hver skrøpelighetssynd er et tegn på et liv etter kjødet. Derfor har man også ofte vært vag og uforsiktig når man har lagt ut disse ordene, og det er særlig farlig når spørsmålet gjelder liv og død.

Hva menes så her med å *leve etter kjødet*? Vi har i det foregående sett at *kjødet* betyr *hele vår fordervede natur*, slik den er fra fødselen av. For Kristus sier: «Det som er født av kjødet, er kjød.» Nå sier noen: Å leve etter kjødet er å gi kjødet frihet til å gjøre det det har lyst til.

Men dette er så ubestemt sagt at det lett kan misforstås. Det finnes knapt noen ugudelig som ikke i et eller annet tilfelle strider mot sitt kjød, og en slik kunne da tenke: Jeg gir ikke kjødet *full* frihet og kan derfor ikke leve etter kjødet. På den andre siden finnes det ingen sann kristen som ikke med anger må bekjenne at også han synder i ord og gjerning. Men det forutsetter jo alltid at kjødet har fått *noe* frihet. Derfor er det nødvendig å få et klarere begrep om saken.

De som med kristen forstand og mer utførlig har lagt ut dette skriftstedet, har ofte sagt: Apostelens mening er at de kristne utsetter seg for åndelig død hvis de blir likegyldige og gir etter for kjødet, fordi synden fører enten til søvn og forherdelse eller til vantro og fortvilelse. Dette er en kristelig utleggelse, men en annen er likevel uten tvil riktigere.

Apostelens ord er nemlig mer bestemte enn denne utleggelsen. Å være likegyldig og gi etter for kjødet er riktignok fryktelig farlig, men ennå ikke det samme som å *leve etter kjødet*. Og ordene *dere skal dø* betyr etter *apostelens måte å uttrykke seg på* noe mer enn at dere kan dø åndelig.

Vi ser nemlig av andre steder der apostelen bruker dette truende språket til de kristne, at han forkynner den egentlige dødsdommen og taler om *den evige død* som syndens lønn. Se Gal 5,19–21; 1 Kor 6,9–10; Kol 3,5–6. Å «*leve* etter kjødet» betyr altså, slik ordet *leve* viser, ikke bare å synde av og til, men å *føre et liv* som er i samsvar med vår falne natur.

Å *leve etter kjødet* er derfor intet mindre enn å følge den falne naturen i sitt indre og ytre liv. Det er altså først og fremst, som Luther sier, «å leve i sikkerhet, vantro, avgudsdyrkelse, forakt for Guds ord, formastelighet» osv., og dernest å følge sine lyster og begjær i ord og gjerning. Dette er å *leve etter kjødet*.

Vi må tenke på det som er sagt før. Apostelen visste for det første at en flokk kristne alltid er blandet av sanne og falske, og derfor har han villet stille fram et avgjørende *kjennetegn* som kanskje kunne vekke noen falske kristne.

For det andre visste han også at de som «begynte i Ånd», kan «fullende i kjød» (Gal 3,3), eller falle helt fra. Det er til sanne kristne apostelen sier: «Men jeg frykter for at likesom slangen dåret Eva med sin list, slik skal også deres tanker bli fordervet og vendt bort fra den enkle og rene troskap mot Kristus» (2 Kor 11,3). Og i 1 Tim 1,19 sier han uttrykkelig: «… i tro og med god samvittighet. Denne har noen *kastet fra seg og har lidd skibbrudd på troen*.»

Og apostelen Peter sier: «For dersom noen ved kunnskap om vår Herre og frelser Jesus Kristus har unnflydd verdens urenhet, og så *igjen blir fanget inn av den og ligger under for den*, da er det siste blitt verre for dem enn det første. … Det er gått med dem som det sanne ordspråket sier: Hunden vender tilbake til sitt eget spy, og et nyvasket svin velter seg i sølen» (2 Pet 2,20–22).

Av disse og flere lignende steder merker vi at de troende ikke er fritatt fra faren for å falle fra og på ny begynne å «leve etter kjødet» i ordets fulle mening. Og ordet «leve» må tas i sin fulle mening hvis denne dommen skal følge: «Dere skal *dø*.» For vi vet at det alltid er nåde for alle tilfeldige syndefall, der mennesket ikke faller helt fra og blir borte fra Herren.

Å *leve etter kjødet* må altså bety det samme som å «vandre etter kjødet» (v. 4): å følge den falne naturen både med sinn og liv. Nå vet vi at frafallet noen ganger skjer *til høyre*, til egenrettferdighet og lovgjerninger. Slik var galaternes fall, som apostelen sier om: «Dere er *skilt fra Kristus*, dere som vil bli rettferdiggjort ved loven, dere er *falt ut av nåden*» (Gal 5,4). Og nettopp om dette fallet sier han i kapittel 3: «Dere begynte i Ånd, vil dere nå fullende i kjød?»

Andre ganger skjer fallet derimot *til venstre*, i syndens urenhet. Om det sier Peter: «For dersom noen ved kunnskap om vår Herre og frelser Jesus Kristus har unnflydd verdens urenhet, og så igjen blir fanget inn av den og ligger under for den, da er det siste blitt verre for dem enn det første.»

Slike har enten søkt en falsk trøst for synden og begynt å leve i den «med vilje», som Judas, så de ikke lenger bekjenner sin synd for Herren og søker forløsning, men gir den rom og forsvarer den. Eller de lever under en skjult fortvilelse, fordi de har kastet en god samvittighet fra seg og «lidd skibbrudd på troen», så de ikke lenger lever ved nådestolen.

Dette er å «leve etter kjødet». Det er noe helt annet enn tilfeldig å bli tatt «til fange under syndens lov, som er i mine lemmer» (7,23), mens Ånden frem-

deles kjemper mot synden og kan si: «Gud være takk, ved Jesus Kristus, vår Herre!» (7,25). Men alt dette blir enda klarere ved den *dommen* apostelen her feller over dem som lever etter kjødet. Han sier:

Da skal dere dø. At dette ikke sikter til at det åndelige livet dør ut, men til selve syndens lønn, den evige død (6,23), merker vi særlig av de bibelstedene som ligger nærmest opp til vår tekst.

Et eksempel er Gal 5,19–21, der apostelen taler om «kjødets gjerninger» og til slutt forkynner samme dom som her, men med disse ordene: «De som gjør slikt, *skal ikke arve Guds rike*.» Akkurat samme domsord bruker apostelen i 1 Kor 6,9–10. Og i Kol 3,5–6 sier han: «Så død da deres jordiske lemmer: Utukt, urenhet, syndig lidenskap, ond lyst og pengegriskhet, som er avgudsdyrkelse. På grunn av disse tingene *kommer Guds vrede* over vantroens barn.» Av slike steder ser vi at apostelen vil skremme bort fra synden med selve den *evige død* og «Guds vrede».

Her nektes det altså ikke at et likegyldig liv også kan føre til åndelig død, og at det dermed ligger en advarsel til alle kristne i alt dette. De må frykte kjødets begjær, fordi disse alltid «strider mot sjelen». Hver synd «gjør Guds Hellige Ånd sorg» og kan føre både til sikkerhet og til fortvilelse, kort sagt til åndelig død, som den evige døden følger etter.

Som vi nå har sett, viser flere steder at apostelen forkynner selve den evige dødsdommen over den som lever etter kjødet. Apostelen vil altså her si: Dersom dere noen gang vender om fra å leve etter Ånden, så dere på ny begynner å leve i kjødelig sikkerhet, vantro og synd, skal dere falle tilbake under dødens dom, som er syndens lønn. Dere skal da i evighet lide all den elendighet som Guds vrede og makt kan legge på hans fiender: Dere skal bli fordømt til helvete.

Her må vi igjen huske at en slik dødsdom bare rammer dem som «lever etter kjødet», så de i sitt indre og ytre liv følger den syndige naturen. Det kan bare en uomvendt, en hykler eller en frafallen gjøre. Apostelen vil slett ikke si at også de som ved troen lever i Kristus, skal dømmes til den evige død dersom de faller i synd, ja, ofte ennå blir overvunnet av kjødet i striden – så sant de alltid flykter til nådestolen med sine synder, dømmer seg selv og søker både tilgivelsens og helliggjørelsens nåde ved Kristus.

De som lever i Kristus i omvendelse og tro, har alltid det evige liv (1 Joh 5,12) og «en talsmann hos Faderen» (1 Joh 2,1). Dessuten kan de ikke «gjøre synd», det vil si «synde med vilje», så lenge Guds Ånd bor i dem (1 Joh 3,9). Det er svært nødvendig å merke seg dette.

Ellers kan selve troens hovedlære bli formørket, og samvittigheten bli holdt under trelldommens åk, ja, drevet til fortvilelse, bare ved erfaringer fra kjødets strid og tilfeldige nederlag, som slett ikke beviser at mennesket «*lever* etter kjødet». Det mennesket som fremdeles blir tuktet av sin synd og drevet til å søke nåde og kraft flittigere, granske Guds ord dypere og våke og be enda mer alvorlig, lever virkelig ikke etter kjødet. For synden er dets plage, og å vandre etter Ånden dets høyeste lyst.

Men alle troende må merke seg av denne teksten at man ikke må leve lettsindig og likegyldig eller mene at synden ikke er farlig fordi nåden er så stor.

Luther sier: «Den som nå er en kristen, må ikke si: Siden jeg er fri fra loven, kan jeg gjøre hva jeg vil. Men han bør søke og gjøre det motsatte. Fordi han er en kristen, må han frykte og vokte seg for synden, så han ikke på ny skal falle fra sin frihet og ned i sitt tidligere syndefengsel under loven og Guds vrede, eller falle fra det livet han har begynt på, og inn i døden. For her hører han den alvorlige dommen: Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø.»

Hvis det mennesket som vandret etter Ånden, og som stred mot sitt kjød i tro og gudsfrykt, nå derimot gir kjødet full frihet, gir rom for og forsvarer det som blir refset i klare Guds ord, da er det allerede åndelig dødt, selv om det roser seg av evangeliet, av Kristus og troen.

Eller noen kan ha gjort en slik omvendelse at han riktignok er kommet til Ordet og dets venner, hører om nåden og troen og vil være en kristen, men likevel fortsetter å leve i sine gamle kjære synder. Han er ikke kommet i alvorlig strid mot dem, for eksempel sin gjerrighet, ukyskhet, verdslighet, stolthet eller sitt hat til en uvenn osv. Da er dette et sikkert og avgjørende tegn på at hans omvendelse er falsk og hans tro død. For «de som hører Kristus Jesus til, har korsfestet kjødet med dets lidenskaper og lyster» (Gal 5,24).

Det kan nok fremdeles være mye svakhet og mangel hos dem når det gjelder å døde kjødet. Men det er likevel en avgjørende forskjell på å leve i fred med sin synd og tvert imot å være i stadig strid mot den, selv om man er svak og elendig i striden. Om alle dem som i egentlig mening «lever etter kjødet», gjelder apostelens ord: «Dere skal dø» – dere skal ende i den evige fordømmelse, hvis det ikke skjer en omvendelse.

Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve. Dersom dere har den Ånd som angriper, refser, binder og korsfester kjødet, og dere fortsetter å døde kjødet til livets slutt, skal dere til sist arve evig liv. Å døde kjødet er likevel ingen fortjeneste og ingen medvirkende årsak til at vi får det evige liv; men det er et tydelig kjennetegn. Her tales det også uttrykkelig bare om *den* dødingen av kjødet som skjer «ved Ånden», altså i troen på Kristus.

I apostelens ord ligger mange dyrebare lærdommer. For det første lærer vi her, som Luther bemerker til disse ordene, at de kristne fremdeles har noe av kjødet hos seg som må dødes. Det er alle slags fristelser og lyster som strider mot Guds bud, rører seg i naturen og egger til synder, og som apostelen her kaller legemets eller kjødets gjerninger. Det er vantroens og motløshetens tanker, kjødelig sikkerhet og formastelighet i stedet for gudsfrykt, kaldsinn og treghet overfor Guds ord og bønnen, utålmodighet og knurr i lidelsen, vrede, hevngjerrighet eller misunnelse og hat mot nesten, utukt, pengegriskhet, hovmod osv.

Fordi slike tilbøyeligheter sitter i kjøtt og blod, slutter de ikke å friste mennesket. Ja, de overrumpler det i denne menneskelige svakheten, så det ikke kan ta seg flittig nok i vare for ikke å bli overmannet. Og det skjer hvis man ikke verger seg mot dem og «tar livet av legemets gjerninger». Dette er det første vi lærer her, som overalt i Skriften: at det også hos de kristne fremdeles finnes noe ondt som må dødes.

Av dette følger at de ikke trenger å fortvile eller stenge seg ute fra nåden, selv om de fremdeles finner slike onde ting hos seg. De har jo likevel ikke lenger sitt liv i dette, men sin plage, og alt det onde driver dem til sin Frelser.

Apostelen lærer her at alt dette onde ikke må få fritt spillerom hos dem som tilhører Kristus og har Ånden, men at de hele livet igjennom må korsfeste og døde disse gjerningene. Til det kreves en hard kamp og strid, så den stridende sjelen nok mang en gang ville gi seg selv opp og fortvile hvis Gud ikke styrket den på ny med sin Ånd og nåde.

Men styrket og oppmuntret av den høye nåden, den stadige tilgivelsen, Guds evige vennskap, at Ånden bor i ham, og salighetens håp, bør en kristen ikke bli trett i denne striden, heller ikke lat og søvnig. Han bør alltid bli vekket opp igjen ved nåden, så han ikke gir kjødet frihet, men stadig fortsetter å døde dets gjerninger.

For skjer ikke dette, kan et likegyldig liv føre til åndelig død, så det også i den betydningen kan sies: «Dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø.» Og omvendt: «Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve.» For Ånden og kjødet står hverandre imot, så de ikke kan herske sammen. Dersom kjødet hersker, kan Ånden ikke leve i oss. Men dersom Ånden hersker i oss, blir kjødet dødet.

Ved Ånden. Hvordan skjer det at vi døder legemets gjerninger ved Ånden? Også om dette taler Luther av erfaring. Han sier: «Å døde synden ved Ånden går slik til at mennesket erkjenner sin synd og svakhet. Og når det kjenner at syndige lyster rører seg, besinner det seg straks, kommer Guds ord i hu og styrker seg mot lystene ved troen på syndenes forlatelse. Slik gjør det synden den motstanden at det ikke samtykker i den eller gjør den. For dette er forskjellen mellom dem som er kristne og hellige, og de andre, som er uten tro og Ånd: Selv om de troende fremdeles har kjødets syndige lyster hos seg, lever de likevel i bedring og gudsfrykt og holder fast ved troen på at deres synder er tilgitt for Kristi skyld. Derfor står de fristelsene imot.»

Og nettopp dette, at de ikke gir kjødet frihet, men står det imot under bønn og tro på tilgivelsen, er et sikkert tegn på at de virkelig er i en sann nåde og har syndenes forlatelse. Og da skal den svakheten som finnes hos dem, ikke bli til død eller fordømmelse for dem, slik den blir for de andre, som fortsetter å leve i sikkerhet uten omvendelse og tro.

Ordene *ved Ånden* – «dersom dere *ved Ånden* tar livet av legemets gjerninger» – inneholder særlig to viktige lærdommer. For det første blir alt *lovisk* arbeid med å døde kjødet forkastet ved dette tillegget. Det er det arbeidet som bare springer ut av samvittigheten og fornuften, og som blir gjort uten den kjærlighet og lyst til Guds lov som bare blir født av Ånden og troen.

Vi vet at mennesker i alle religioner har arbeidet for å døde kjødets lyster og brukt alle midler de har kunnet finne på, for eksempel å tukte legemet med faste, våking, hardt arbeid, selvpisking og mer. Slik kjemper mange også i dag med bønn og strid mot det onde uten først å eie troens liv og salighet. Når det skjer uten Ånden og troen, skal de likevel bli drevet ut, tross all forsakelse og fromhet (se Gal 4,30; 3,10).

At dette har vært apostelens mening, kan vi se av de to neste versene. Der stiller han *trelldommens* ånd og *barnekårets* Ånd opp mot hverandre og erklærer at bare de som drives *av Guds Ånd*, er Guds barn.

Når han altså sier: «Dersom dere *ved Ånden* tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve», vil han si: Jeg taler bare om dem som døder «legemets gjerninger» i Den Hellige Ånds kraft, og som allerede er salige ved troen på nåden og nettopp derfor elsker det Gud elsker – for det virker Den Hellige Ånd. Det er bare disse som «skal leve».

For det andre har apostelen med tillegget «ved Ånden» vist oss den rette *kraften til å overvinne kjødet*. Det er til trøst og veiledning for dem som kjenner sin egen svakhet og avmakt i striden. For å overvinne og døde kjødets mektige lidenskaper kreves noe annet enn menneskelige krefter alene. Kristus sier: «Likesom greinen ikke kan bære frukt av seg selv, men bare når den blir i vintreet, slik kan heller ikke dere bære frukt uten at dere blir i meg.» Det er bare med *Guds* «veldige kraft» vi skal overvinne det onde.

Mangler vi denne kraften, og kjødet igjen har begynt å få overtaket, kan ikke dette rettes opp bare med strid og bønn. Da er det nødvendig at sjelen på ny senker seg ned i nåden, eter og drikker av den, ja, hviler i den, til den igjen blir fylt av Åndens liv og kraft og blir salig og sterk i Herren. Skriften sier: «Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10). «Dine buds vei vil jeg løpe. For du frir mitt hjerte fra angst» (Sal 119,32).

Slik må en kristen som på grunn av kjødets mektige ondskap er kommet i stor svakhet og trelldomsånd, helt og fullt vende seg bort fra ordet om strid og gjerninger og til ordet om Kristus og nåden. Da kan han først bli gjenreist til en salig og sterk barnekårets Ånd.

Apostelen Paulus spør galaterne: «Var det ved *lovgjerninger* dere fikk *Ånden*, eller var det ved å *høre troen forkynt*? … Når Gud altså gir dere Ånden og gjør *kraftige gjerninger* blant dere, gjør han det ved *lovgjerninger* eller ved at dere *hører troen forkynt*?» (Gal 3,2.5). Også Luther peker på dette når han sier om å døde kjødet ved Ånden at vi i fristelsens stund skal «komme Guds ord i hu og styrke oss mot det *ved troen på syndenes forlatelse*».

Å, om vi alle kunne huske dette når det blir riktig mørkt for oss! Vi mangler all kraft i striden og kjenner bare kjødets makt, så vi ofte faller og forser oss. Det synes for oss som om Gud var død og forsvunnet fra verden, eller som om han «ikke slipper vår bønn inn på seg» (Klag 3,8).

Gid vi da kunne huske at nå er det på tide å slutte med *vår egen* strid og bare vende oss til å høre om Guds store nåde i Kristus. Vi må vende oss til evangeliet og alle nådemidlene for å få vår rystede trosfred gjenreist, oppgi enhver tanke på vår egen kraft eller svakhet og bare spørre: «Gud, får jeg din nåde? Får jeg tilgivelse for alt?»

På dette spørsmålet må vi ha et klart svar før vi kan få noen kraft. Men da gjelder det å søke svaret i Guds eget ord, ikke i følelsen. Hvordan handlet Frelseren med alle syndere, menn og kvinner, som søkte hans nåde? Bare det må vi se på. Og fra Bibelens første blad til det siste skal du ikke finne et eneste eksempel på at noen som søkte nåden i Kristus, ble forkastet.

Får du nå den trøsten at Gud er din venn og Far, så overlat også til ham omsorgen for at du skal overvinne dine fristelser. Dette er hemmeligheten ved seierskraften. Så lenge du tror at du selv kan gjøre noe, må du stadig falle. Hemmeligheten ved den åndelige striden og seieren er den Herren uttalte til apostelen, da han tre ganger hadde bedt om å bli fri fra Satans engel: «*Min nåde* er nok for deg, for *min kraft fullendes i skrøpelighet*.» Den samme hemmeligheten uttrykker apostelen når han legger til: «For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!»

Så stor er Herrens nidkjærhet for at hans nåde skal bli æret, at han heller lar vår vakreste vandel bli forstyrret enn at han skulle gi sin ære til skapningen. Den siste lærdommen av all vår strid for å døde kjødet er at det er *Herren* alene som har makt til det, at det er *Herren* som gjør det. Det skjer riktignok på den måten at han vekker omsorg for dette hos oss, virker en fattig ånd og tro, villighet og bønn hos oss, og derfor taler til oss, for at vi skal søke alt hos *ham*.

Og når det er kommet så langt at vi i troen inderlig ber ham om all nåde og kraft, da fullfører han alltid sitt verk med å døde vårt kjød, hvordan han enn fører oss.

Hører han vår bønn og gir oss nåde og kraft til å si nei til all ugudelighet og verdslig lyst, da blir vårt kjød dødet. Men tar han sin kraft bort fra oss og overgir oss til å bli siktet av Satan, da blir vårt kjød også dødet – da dødes det gamle menneskes indre, den dypt rotfestede innbilningen om egen kraft (Luk 22,62).

Legemets (kjødets) *gjerninger*, som skal dødes, er alle slags *utslag* av den fordervelsen som bor i oss, og som blander seg inn i våre tanker, sinnsbevegelser, ord og gjerninger. Derfor mangler det aldri anledning til å døde kjødet. I Gal 5,19–21 regnes et stort antall «kjødets gjerninger» opp.

Men selv om du ikke blir fristet til grove synder, har du likevel alltid en dyp og uavlatelig egenrådighet, egenvilje, egen mening og egen ære å være på vakt mot. Denne indre fordervelsen blir lettere glemt enn den ytre og grovere, men er likevel kilden til alt ondt. Derfor krever den en særlig alvorlig oppmerksomhet. Tenk derfor ofte på at det du selv tenker, vil og synes, er det første som bør mistenkes, prøves ved Guds ord og dødes med Åndens kraft.

Dernest blir du for eksempel fristet til vrede og utålmodighet mot medmennesker. Da gjelder det å huske hvor mye Gud tilgir deg, og hvordan du derfor bør tilgi din neste. Du blir kanskje fristet til hovmod over din forstand, din lærdom, kunst og dyktighet. Husk da at «Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde».

Du blir kanskje fristet av vellyst og urene begjær. Da må du huske at du er et hellig Guds tempel som ikke må gjøres urent – men først og sist at du er i Guds evige nåde og fellesskap og derfor bør vandre verdig for ham. Du blir kanskje fristet til gjerrighet og egennytte i handel og arbeid. Husk da at du er en arving til himmelen, som bør søke det som er der oppe.

Slik kreves det her at vi stadig døder kjødet. Det blir ofte en bitter lidelse for oss og krever derfor en uendelig tålmodighet. Men salige er de mennesker som holder ut med dette til enden! De er Guds barn og arvinger.

Det blir ofte bittert, men for Gud, englene og de hellige er det et herlig syn når for eksempel et ungt menneske som elsket verden og dens fornøyelser, nå

for Herrens skyld gir avkall på alt. Eller når et barn som av naturen er svært egenrådig, nå strider mot seg selv og legger sin egen vilje inn under Guds og foreldrenes vilje. Når et menneske som var svært tilbøyelig til hovmod og forfengelighet, er blitt nøysomt ved Åndens tukt. Ja, for et *vakkert* syn når den stolte og hissige begynner å tukte seg selv og være mild, ydmyk og saktmodig!

Når mennesket på grunn av nåden begynner å gå rett mot sin natur og stride mot seg selv på denne måten, da er det sannelig å «ta livet av legemets gjerninger ved Ånden». Og slike *skal leve*, sier apostelen. Slike skal innta himmelen, og etter at de en kort tid har dødet legemets gjerninger ved Ånden, skal de ha det evige liv hos Gud, englene og de hellige i en uendelig salighet.

[52] Denne setningen ligger så naturlig antydet i apostelens ord at han ikke trengte å si den rett ut, men erstattet den med de enda kraftigere ordene i v. 13.

14. For så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn.

Her blir de troendes skjulte herlighet uttalt. Er dere slike mennesker her i tiden at dere for Herrens skyld fører en stadig strid mot dere selv, og at dere ved Ånden døder legemets gjerninger, da skal dere leve evig. *For da er dere Guds barn*, sier apostelen: «For så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn.»

Her uttaler apostelen for første gang i brevet hele denne herligheten ved de troendes stilling: at de er *Guds barn*. Han har forberedt dette store budskapet svært godt. Først har han i flere kapitler vist at *grunnen* til det er Kristi verk til vår frelse og vår fulle frihet fra synden og loven. Til sist har han nå lagt fram *bevisene* for at det er virkelig: at Guds Ånd bor i dem, og at de ved hans kraft døder legemets gjerninger.

Etter at han har uttalt ordet «Guds barn», bruker han mange herlige ord om det. Han sier ikke bare at vi er «Guds arvinger» (v. 17), og at hele skapningen venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares (v. 19), etter «Guds barns frihet i herligheten» (v. 21). Til slutt sier han også at Kristus skal være «den førstefødte blant mange brødre» (v. 29). Men før vi ser nærmere på hvor høyt det er å være Guds barn, vil vi først se på hvem som har del i denne store herligheten. Apostelen sier:

For så mange som drives av Guds Ånd. Dette er det store, avgjørende kjennetegnet. Av alle mennesker på jorden er bare de Guds barn som blir drevet, styrt og ledet gjennom tiden av Guds Ånd. Guds Ånds barn er Guds barn. Alle som er Guds barn, drives av Guds Ånd. De som ikke drives av Guds Ånd, er ikke Guds barn. Dette er det apostelen sier her.

Dermed har han aller først gjort det klart at de som nok i det ytre hører med blant Guds barn, men ikke i ånd og sannhet, har et falskt håp.

Luther sier om teksten vår: «Paulus hadde, som vi, å gjøre med to slags folk: oppriktige og falske kristne. Når nå djevelen sår sitt ugress også blant oss som kalles kristne og roser oss av evangeliet, må vi se mer på gjerningene enn på talen til dem som roser seg av å være kristne, så vi ikke tar feil av dem. For det er lett nok å rose seg av Gud, Kristus og Ånden. Men at en slik ros er ekte, skal vise seg ved at Ånden virker så kraftig i deg at han demper og døder synden hos

deg. For der Ånden er, virker han sannelig ikke forgjeves eller uten kraft. Han styrer og driver mennesket, og det lyder og følger ham.»

Dette stedet skal altså først og fremst vise oss det store, alminnelige kjennetegnet som skiller Guds barn fra alle andre mennesker. Over hele verden skal vi se den store forskjellen. De fleste mennesker lever bare etter kjødet. Noen gjør det på en tøylesløs og grov måte, etter sine lidenskaper og etter denne verdens skikk. Andre gjør det på en finere måte, idet de setter opp sin egen rettferdighet, men uten å bli styrt av Ordet og Ånden.

Men der Kristi evangelium er, finnes det også et annet folk. Det er et folk som stadig er opptatt av spørsmålet om hvordan en skal tro og vandre etter Kristus. Med alle sine skrøpeligheter, og alt de klager over dem, har dette folket likevel som sin hovedsak å tro på Kristus og leve etter Ånden, å døde kjødet og bekjenne sin Herre både med ord og gjerning. Slik går hele livet deres i motsatt retning av verdens.

Kjøtt og blod kan ikke virke dette. Det skjer bare ved Guds Ånd, «for så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn». De andre drives også av en ånd, men av en ånd som er helt enig med kjødet deres. Derfor kan de i ro fortsette i sitt naturlige vesen, ja, i et tøylesløst og kjødelig liv, i forakt for Guds ord, i stolthet, vantro, hovmod, misunnelse, hat, gjerrighet og alle slags synder. Slik ser en at de ikke drives av Guds Ånd.

Eller de lever i en selvlaget fromhet, så de kan finne trøst i seg selv. Det beviser at Den Hellige Ånd ikke bor i dem. For de som har Guds Ånd, blir tuktet også for den mest skjulte fordervelsen: kaldsinn, egenkjærlighet, forsømmelighet og mer. Derfor må de alltid leve av Kristus alene, som fattige syndere. Disse har «Kristi Ånd» (v. 9), og bare slike «hører Kristus til». Bare slike er Guds barn.

For å forstå dette mer nøyaktig og bestemt bør en særlig merke seg to hovedpunkter i dette skriftstedet. Det ene er ordet *drives*, det andre er *av Guds Ånd*. Først ordet *drives*. Det betyr *føres*, *ledes*, *styres*. Det er jo noe helt annet enn å bli rørt og beveget av Ånden en gang iblant. Ordet *drives*, *styres* betegner et helt liv som blir ledet av Ånden.

Det svarer altså til v. 9, at Guds Ånd bor i hjertet, og til det som i v. 4 kalles «å *vandre* etter Ånden». Hele livsretningen til mennesket går etter Ånden. Det viser seg i at mennesket likevel alltid reiser seg i anger og tro når kjødet og andre åndelige fiender får det til å snuble og falle her og der. Det vender tilbake til å følge Ånden og begynner på nytt å døde kjødet. Noe som bare er godt eller ondt en gang iblant, beviser ingenting her. En må se på *hele livets retning*.

Det andre viktige punktet i skriftstedet ligger i ordene **av Guds Ånd**. Dette er nok det motsatte av å drives *av kjødet* eller av *den onde ånd*. Men dels av flere andre steder, dels av sammenhengen med v. 15 ser vi at «drives av Guds Ånd» her står som motsetning til å *drives av loven*. Som forklaring på at de som drives av Guds Ånd, er Guds barn, legger apostelen til: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: *Abba, Far!*»

Også i Gal 3,3–26; 4,5–6.22–31 ser vi hvordan apostelen stiller *barnets stand* opp mot *trellens stand*, og det å drives av Ånden opp mot det å drives av loven.

Mennesket under loven er ikke barn, men tjener eller trell. Han sår mye møye og høster bare forbannelse (Gal 3,10). Trellen blir ikke i huset og får ikke del i arven (Gal 4,30). Men den som drives av Guds Ånd, er under nåden og ikke under loven (6,14; Gal 5,18).

Ved at han er forløst fra lovens forbannelse, er han flyttet fra trelldom til barnekår, fra trellens frykt og motvilje til det fortrolige barnets glade og villige lydighet. Med sine trusler og løfter styrer loven bare treller. De er motvillige i sitt indre, og i alt de gjør, ser de bare på sitt eget beste: å slippe straffen og vinne lønnen.

Ånden driver ved Kristi kjærlighet barn som allerede er salige og villige. I sin tjeneste ser de verken på straffen eller lønnen. De elsker inderlig det gode som den kjærlige Far elsker og byr, nettopp fordi de ikke trenger å gjøre noe for å bli frelst fra fordømmelsen eller vinne himmelen. De har allerede fått alt som gave ved Kristi verk.

Apostelen sier i 2 Kor 5,14–15: «*For Kristi kjærlighet tvinger oss, idet dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd. Og han døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem.*» Det er denne milde og likevel mektige drivkraften og styringen som hos de troende har avløst lovens harde herredømme, som jo ikke fører til livet.

Det er dem som drives av Guds Ånd, apostelen sikter til her. Han vil si: De som ikke bare for lovens skyld har gitt opp et grovt, kjødelig og verdslig liv, men som også er dødet fra loven og nå lever i troens salige frihet, og som av nåden blir drevet til å elske og følge sin Frelser med hjertelig glede over Guds lov – *de er Guds barn*. Ja, bare *de* er Guds barn. For om dem som blir styrt av loven, sier han: «Alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse» (Gal 3,10).

Her må nå hver og en gå til sitt eget hjerte og for Guds øyne tenke over hvordan han virkelig har det. For på dette beror det store spørsmålet om vi er Guds barn eller ikke, om det er evig liv eller evig død som venter oss. Å drives av Guds Ånd gjør oss riktignok ikke fullkomment feilfrie i denne verden. «Dersom vi sier at vi ikke har synd, da bedrar vi oss selv, og sannheten er ikke i oss» (1 Joh 1,8). «Og vi snubler alle i så mangt» (Jak 3,2).

Og vår apostel har i kapittel 7 gjort det klart nok at han nok sluttet seg med glede til Guds lov, men likevel så en annen lov i lemmene sine, som stred mot loven i hans sinn, og som tok ham til fange under syndens lov, som var i hans lemmer (jf. Gal 5,17).

Spørsmålet her er om du virkelig er blitt et nytt menneske. Følger du ikke lenger verden og synden? Blir du heller ikke bare drevet av loven til noe bedre, men er du knust av loven og lever nå av Kristus og hans nåde alene? Har du ved denne nåden fått et nytt, villig sinn som elsker Guds lov?

Og når du faller, reiser du deg da igjen i anger og tro og begynner på nytt å følge Ånden og døde kjødet? Dette er å «drives av Guds Ånd». Kjenner du nå igjen ditt eget liv i dette, da er du sannelig Guds barn, slik apostelen sier.

Guds barn, egentlig «Guds *sønner*». Hvilket menneske kan tro og tenke noe så stort! De som har lett for å tro det, tenker nok ikke over hva ordene inneholder. Ingen kan noen gang på jorden tro det fullkomment. Det er altfor stort, det

går ikke inn i våre trange hjerter. Tenk, den store, allmektige Skaperens *barn*, *sønner* og *døtre* – ikke tjenere og tjenestepiker!

Hvor stort dette er, kan vi få en anelse om når vi ser på apostelens ord: «Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger» (v. 17), og senere at Kristus skal være «den førstefødte blant *mange brødre*» (v. 29; jf. Joh 20,17; Hebr 2,11.17).

Men hvordan skal vi nå forstå dette? I én forstand er det riktignok bare Faderens «enbårne» som er Guds Sønn, født av Faderen fra evighet og Gud av *natur*. Men i en annen forstand er også alle Guds barn på jorden *født av Gud*, fordi de ved Ånden er blitt «nye skapninger».

Det er to måter å bli noens barn på: den første er ved fødsel, den andre ved å bli antatt som barn (adopsjon). Det har behaget den store Gud at vi skal være hans barn på begge måter. Om den siste måten taler apostelen i Ef 1,5, der han sier: «I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, etter sin frie viljes råd.»

Om den første måten taler apostelen Johannes ofte. Om Guds barn sier han: «De er ikke *født* av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men *av Gud*» (Joh 1,13). «Hver den som er *født av Gud*, gjør ikke synd, fordi Guds sæd blir i ham. Han kan ikke synde, fordi han er *født av Gud*» (1 Joh 3,9). «Hver den som tror at Jesus er Kristus, er *født av Gud*. Og hver den som elsker Faderen, elsker også den som er født av ham» (1 Joh 5,1).

For et himmelsk under på vår syndige jord! Den bærer ennå levende Guds barn, som er født av Gud. «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier.» At vi er *Guds barn*, er summen av alt den treenige Gud har gjort for menneskene som Skaper, Forsoner og Helliggjører.

Synes du det er altfor mye at du skulle være et Guds barn? Tenk da på at Gud skapte mennesket til det fra begynnelsen av. Han skapte det i *sitt bilde* og til *arving* av alt han hadde gjort, ja, han gjorde til og med himmelens boliger i stand for det (Matt 25,34). Men vi er jo falne, vi er fulle av synd!

Tenk da på at det var nettopp derfor Gud ga sin enbårne Sønn til å bli menneske som vi, for at han ved sin lydighet til døden skulle vinne tilbake vårt tapte barnekår. Virker det urimelig for deg at du skulle være Guds barn, når du ennå kjenner så mye synd? Tenk da på alt Kristus har gjort for det!

Men sier du: «Derfor er likevel ikke alle mennesker Guds barn i ordets egentlige betydning», så er svaret: Derfor blir vi også *født av Gud, født av Ånden*. Tross all kjødets ondskap og strid kan du kanskje likevel aldri synde med vilje, du kan ikke «*gjøre* synd», fordi «Guds sæd» blir i deg, og fordi Guds Ånd strider mot synden, tukter, trøster og leder deg. Er det slik, så tenk på ordene i teksten vår: «Så mange som *drives av Guds Ånd, de er* Guds barn.»

Ser vi altså at *grunnen* til vårt barnekår (vår barnerett) er *den treenige Guds gjerninger*, skal vi tross all vår skrøpelighet og alle hjertets innvendinger likevel bekjenne at vi – så sant Gud er større enn vårt hjerte – virkelig *er Guds barn*, så mange som drives av Guds Ånd.

15. Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!

Her er selve hjertepunktet i den sanne kristendommen, det innerste vesenet og livet i den barneånden som er forlikt med Gud og fortrolig med ham. Mye kan være viktig for en sann gudsfrykt, som opplysning, alvor og kraft. Men *én* ting er selve livet og vesenet: å kjenne Gud i Kristus, så en dermed har fått fred med ham og visshet om Guds vennskap, og som følge av det en fortrolig barneånd. Det er denne hovedsaken som blir framstilt her. Først uttrykker apostelen det som står i motsetning til barnekårets Ånd:

Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Her gir apostelen en videre forklaring på hva det er å «drives av Guds Ånd». Derfor viser han de troende til *erfaringen*. De måtte vite av erfaring at de ved troen på Kristus var kommet inn i Guds vennskap og nå ble ledet som barn, ikke som treller. De er befridd fra den trelldomsånden de hadde før, og er nå kommet i et så godt og fortrolig forhold til Gud at de kan tale med ham som barn med sin far. Det som da gir dem liv og driver dem til det gode, må sannelig være Guds Ånd.

Å «drives av Guds Ånd» er altså det motsatte av å drives som treller, drives av lovens bud, trusler og løfter. Dette er sammenhengen. Dette stedet sier det samme som 7,1–6, der det ble grundig forklart at de troende er løst fra loven, fri fra det som holdt oss fanget, og nå lever i *Åndens nye vesen* og ikke i *bokstavens gamle vesen*.

Trelldommens ånd. Apostelen har her hentet bildet fra trellenes liv, eller fra et hus der tjenere og tjenestepiker helt og fullt er herrens eiendom, så han kan behandle dem som han vil. Derfor må de også stadig frykte sin herre. De kan aldri være trygge for straff, eller for å bli solgt til en enda grusommere herre.

Og at de til sist, etter tro tjeneste, skulle få arverett, skjer aldri. Når de har trellet lenge i et hus, kan de til sist bli solgt bort eller drevet ut. En slik stilling må skape en stadig utrygg, engstelig og bitter ånd. Slik er «trelldommens ånd».

En slik trellaktig, bundet og engstelig ånd har også sjelene under Guds lov, når de har lært å kjenne sin skyldighet og Guds hellige dommer og vrede over synden. Så lenge de ennå prøver å lyde og oppfylle loven, blir ånden deres stående i en stadig trelldom. Den fullkomne lydigheten kommer aldri. Når det i noen dager har lykkes dem å være litt frommere, begynner de å håpe på Guds nåde. Men snart kommer synden fram igjen, og straks er det igjen motløshet og dom i samvittigheten.

Mennesket ser Gud først og sist som en streng herre som krever alt av oss og truer syndere med den evige død. Da kan det jo umulig elske ham og hans lov. Men *kjærligheten* til Gud og loven er det første og viktigste han krever, og nettopp kravet og trusselen gjør kjærligheten umulig. Derfor må mennesket under loven alltid være en utrygg og fordømt trell.

Apostelen har ofte beskrevet denne ulykkelige tilstanden. Særlig levende har han malt den i Gal 4,22–31. Der sammenligner han de to paktene med bildet av de to fjellene *Sinai* og *Sion*, og de to paktenes barn med bildet av de to sønnene

i Abrahams hus: trellkvinnens sønn og den frie kvinnens sønn. Han sier at den ene pakten, fra berget Sinai, «føder barn til trelldom. Dette er Hagar», trellkvinnen.

Men Jerusalem der oppe er den frie kvinnen, som er alle troendes mor. For disse er løftets barn, likesom Isak, født på grunn av løftet. (Sammenlign Hebr 12,18–24, der det samme bildet av de to fjellene forekommer.)

Her bør en særlig merke seg at han sier om lovpakten at den «føder barn til trelldom», slik Hagar gjorde, at trellkvinnen er «i trelldom med sine barn», og at enden på denne tjenesten blir denne: «Driv ut trellkvinnen og hennes sønn! For trellkvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnens sønn.»

Når mennesket nå har syndet, og loven krever fullkommen lydighet og forkynner forbannelsens dom over hver den som ikke har oppfylt *alt* den krever, må mennesket her for alltid bli slave og bare vente døden. Apostelen sier da også om slike at de «av frykt for døden var i trelldom hele sin livstid» (Hebr 2,15).

Dette særpreget ved lovpakten ble også speilet i de ytre omstendighetene da loven ble gitt på Sinai: i tordenen og lynene som omga fjellet, i skyene, mørket og stormen som fikk fjellet til å skjelve. Folket ba om at det ikke måtte bli talt mer til dem da de hørte en røst som talte ord, og Moses selv var slått av redsel og skalv.

Alt dette var et bilde av hvordan vi skulle ha det under loven. Først det underlige mørket: at vi kan søke frelse under en pakt som krever fullkommen hellighet som betingelse. Vi forstår ikke at loven skal lukke hver munn og fordømme oss helt, og vi forstår ikke at alt er tapt, hva vi enn gjør, så lenge vi ikke er kommet inn under en helt annen pakt, som er «lovfestet på bedre løfter» (Hebr 8,6).

Dernest: At folket «ba om at det ikke måtte bli talt mer til dem», er et bilde av hjertets motvilje mot det Gud krever, så lenge vi ser ham som en Gud som krever og ikke som en Gud som gir. Selv om vi gjør mye, skjer alt med indre ulyst og motvilje.

Helst skulle vi ønske at vi var fri for en slik Gud og hans lov. Endelig betegner fjellets skjelving den utryggheten, redselen og forferdelsen som ligger på bunnen av hjertet hos lovens treller. Slik er «trelldommens ånd», som apostelen her sier til de troende: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte.»

Så dere igjen skulle frykte, sier apostelen. Med ordet *igjen* ser han tilbake på den frykten vi hadde før, i trelldomstilstanden. Han vil minne oss om det vi så ofte glemmer: at alt likevel skal være helt nytt i nådepakten. Før, da vi sto under lovens vilkår og trelldom, ble vi alltid grepet av frykt og beven for Gud når vi kjente synden vår.

Det må ikke forstås slik at denne frykten skulle merkes til alle tider og hos *alle* som er under loven. Det skjer bare de gangene samvittigheten deres blir vekket og stilt fram for Guds domstol. De fleste mennesker lever i kjødelig trygghet med forherdet samvittighet, uten å kjenne noe til den dommen som hviler over dem. Men i det øyeblikket Gud, eller døden og evigheten, står nær for sjelen deres, er det frykt og beven. Dette hører trelldommens ånd til.

En slik utrygg og skjelvende ånd har dere ikke fått nå, sier apostelen, så dere igjen skulle skjelve for Gud slik som da dere var under loven. Han er ikke lenger fremmed eller en forferdelig dommer for dere, men deres kjære Far. Nå har dere fått en glad og frimodig ånd, slik et barn har overfor sin far. Derfor trenger dere ikke lenger frykte at Gud skal bli vred på dere, forkaste og fordømme dere.

Her kunne noen spørre: Lever da de troende alltid i uforstyrret ro, alltid fri for frykt? Vitner ikke mange skriftord og eksempler om at også de hellige ofte har skjelvet og klaget? Svar: Dette nekter ikke apostelen. Her er det bare tale om selve *ånden*. Her blir det bare sagt at den ikke er trelldommens ånd, men barnekårets Ånd.

Vi må ikke glemme sammenhengen. Apostelen er egentlig kommet til dette emnet fordi han i v. 13 lærte at vi skulle døde legemets gjerninger *ved Ånden*. Da la han til: «For så mange som *drives av Guds Ånd*, de er Guds barn.» Og for å forklare nærmere hva han mente med å «drives av Guds Ånd», legger han her til: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd» og så videre.

I denne sammenhengen ser vi at meningen er denne: Det er ikke en trells redsel som skal drive dere til å døde kjødet. Dere skal gjøre det i den villige barneånden, drevet av Kristi kjærlighet. Drivkraften gjennom hele livet deres skal være nåden og kjærligheten, ikke beven og redsel. Dette er hovedtanken.

Men dette utelukker verken den sunne Herrens frykt, som Skriften overalt krever med ettertrykk, eller den svakheten og anfektelsen i troen som Skriften har så mange eksempler på. Om dette skal vi få se mer nedenfor. Men om forskjellen mellom *trelldomsfrykten* og den *barnlige frykten* må vi her kort merke oss følgende.

Trelldomsfrykten beror på vantro og selvrettferdighet. Mennesket søker fremdeles selv å bestå for loven, men kommer alltid til kort og ser da Guds vrede og dommer over seg. Den barnlige frykten er derimot en frukt av troen. Den består i den hellige ærefrykten for Guds nærvær, for hans velbehag eller mishag, som det salige barneforholdet alltid må føre med seg.

Denne barnlige frykten går sammen med Den Hellige Ånds formaning og hjelp. Slik blir det sagt om menigheten i Judea, Galilea og Samaria: «Den ble oppbygget og vandret i Herrens frykt, og vokste ved Den Hellige Ånds hjelp» (Apg 9,31).

Denne Herrens frykt er likevel ikke bare kjærlighetens alvorlige vilje til ikke å gjøre ham imot. Den er også en virkelig frykt for å vekke hans hellige mishag og pådra seg hans tukt, som ofte inneholder ganske harde hjemsøkelser og plager for syndens skyld. Gud fordømmer riktignok aldri dem som ennå er i Kristus Jesus, til den evige død for noen synders skyld. Men han lar likevel alltid sin farsrefselse ramme dem, slik apostelen sier: «Men når vi blir *dømt*, da er det Herren som *refser* oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden.»

Til denne sunne frykten hører også tanken på de farene som omgir oss i denne verden: frykten for vårt svikefulle hjerte, for djevelens list og verdens forførelser. Apostlene formaner alltid til den frykten.

Til begge disse forholdene, Farens dommer og farene i verden, sikter apostelen Peter når han sier: «Når dere påkaller som Far ham som dømmer uten å gjøre forskjell, enhver etter hans gjerninger, da ferdes i *frykt* i deres *utlendighets tid*. For dere vet at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, dere ble kjøpt fri» og så videre (1 Pet 1,17–18). Apostelen Paulus sier også: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven. For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,12–13).

Begge disse ordene er skrevet til de troende, slik enhver kan se av sammenhengen. Dette viser oss at den trøsten og frimodigheten Ånden gir, ikke er en kjødelig trygghet, som om det ikke lenger var noen fare på jorden. Tvert imot viser slike skriftsteder at faren er stor, og at vi ennå alltid står på prøve, der det gjelder liv eller død. Derfor vil Gud legge frykt for seg i våre hjerter, så vi ikke skal gå bort fra ham (Jer 32,40).

Men denne sunne frykten går svært godt sammen med den høyeste tro og tillit til Gud, med kjærligheten og med håpet om en evig herlighet. Derfor sier David: «Herren har behag i dem som frykter ham, som venter på hans miskunn.» Det er derfor en skadelig villfarelse når noen mener og lærer at vi skal ha en slik tro på Gud at vi *ikke har noen* frykt.

At vi skal «tjene ham uten frykt» (Luk 1,74), sikter bare til det samme som teksten vår: at vi skal være fri fra den trykkende trelldomsfrykten og ha en barneånd som er fortrolig med Gud. Om dette taler nå apostelen videre og sier:

Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far! Denne ånden er selve Guds Ånd i våre hjerter. Det ser vi av Gal 4,6, der det heter: «Og fordi dere er sønner, har Gud sendt sin Sønns Ånd inn i våre hjerter, som roper: Abba, Far!» Men for oss og i våre hjerter er Guds Ånd en barnekårets Ånd, det vil si en ånd som kjennetegner barn. For han gir oss visshet om vår barnerett og virker en dyp tillit til Gud som vår forsonte og kjærlige Far.

Dette er helt og fullt et guddommelig verk, slik apostelen straks gjør klart når han legger til: «*Ånden selv* vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn.» I motsetning til trelldommens ånd gir Guds Ånd oss en overnaturlig visshet om Guds vennskap og en dyp fred i samvittigheten fordi forsoningen er fullkommen. Og med denne freden følger kjærlighet til Gud, glede over hans lov, hat til synden og en inderlig lengsel etter å leve til Guds ære. Slik er barnekårets Ånd.

Ordet som her er gjengitt med «barnekår» (egentlig «sønneutkårelse» eller «barnerett»), betyr *å bli antatt som barn*, adopsjon. Barnekårets Ånd er altså Guds Ånds vitnesbyrd om at Gud av nåde har tatt oss til seg som sine barn. Denne ånden må derfor være salig fortrolig med Gud. Derfor sier apostelen at vi i denne barnekårets Ånd roper: «Abba, Far!»

Abba, Far! *Abba*[53] er et hebraisk ord som betyr *far*, kjære far. Kanskje er det opprinnelig dannet etter små barns babling, slik Luther sier: «Det er et rop som fra et lite barn som i barnlig tillit roper til sin far: *Abba*, eller noe lignende som er lettest for barnets lille munn.»

Et slikt fortrolig barneord taler også troen til Gud ved Den Hellige Ånd, når mennesket i inderlig fortrolighet sier: Å, min Far, så er også jeg ditt kjære barn – ikke på grunn av min verdighet eller fortjeneste, men på grunn av din store

barmhjertighet ved din enbårne Sønn, som er blitt vår bror og Frelser. Deg være evig lov, Far!

Og det er et viktig tegn på den sanne troen at mennesket har begynt å holde slike fortrolige samtaler med Gud. Den sanne troen fører ikke bare med seg ro og stillhet etter samvittighetens uro, men også et inderlig fellesskap og samvær med Gud. Derfor har apostelen i Gal 4,6 sagt: «Og *fordi dere er sønner*, har Gud sendt sin Sønns Ånd inn i våre hjerter, som roper: Abba, Far!»

Derfor bør enhver prøve seg selv oppriktig for Gud. Har troen din hatt den virkningen og følgen at du har begynt å omgås Gud fortrolig? Apostelen sier her uttrykkelig at så sant vi er sønner, har vi også *Guds Sønns Ånd*, og at *der Ånden er, roper han*: «Abba, Far!» Og abba-ropet består nettopp i at mennesket nå omgås sin Gud fortrolig og går til ham med alt, enten det er med glede og takk eller med bekymring, klage og bønn. Nettopp dette er et særlig tegn på barnekårets Ånd.

Abba-ropet kan nok noen ganger lyde under angst, svakhet og liten tro, andre ganger med den høyeste trosvisshet og fryd. Men hovedsaken er at mennesket har fått det troslivet at det ikke kan være uten Kristus, og at alt nå fører det til sin Far.

Om det *trosvisse* og *frydefulle* abba-ropet skriver Luther i en preken over Gal 4,1–7: «En kjenner dette ropet når samvittigheten uten all tvil og vakling stadig tror og er viss på at syndene er tilgitt, at en er et Guds barn og sikker på sin frelse, og med et glad hjerte kan tilbe Gud i all tillit som sin kjære Far. Dette bør en være så sikker på at en ikke holder sitt eget liv for så visst, ja, at en heller skulle lide alle slags død enn la denne trøsten bli tatt fra seg og tvile på den. For det ville være å forringe alt det Kristus så rikelig har gjort og lidt for oss, om vi ikke trodde at han dermed i overflod har vunnet alt dette for oss, og om vi ikke lot hans store gjerninger og lidelser oppmuntre og styrke oss til en slik tillit like kraftig som synden og anfektelsen skremmer oss bort fra den.

«Her kan det nok bli en slik strid at mennesket frykter for at det ikke er Guds barn, og mener at Gud er vred og en streng dommer over det, slik det gikk Job og mange andre. Men i denne striden må den barnlige tilliten til slutt få overtaket, selv om den skjelver. Ellers er alt tapt.

«Når vantro gjerningshellige, som ligner Kain (1 Mos 4,13–14), hører dette, strider de ivrig mot det og sier i stor ydmykhet: Å, Gud bevare meg fra dette kjetteriet og en slik formastelse! Skulle jeg, en fattig synder, være så hovmodig og si: Jeg er Guds barn? Nei, nei, jeg vil ydmyke meg og erkjenne at jeg er en fattig synder, og så videre. – La dem fare, og vokt deg for dem som for de største fiendene av den kristne troen og din frelse.

«Vi vet også godt at vi er fattige syndere. Men her gjelder det ikke å se på hva *vi* er og gjør, men på hva *Kristus* er og har gjort for oss. Vi taler ikke om *vår natur*, men om *Guds nåde*, som er så mektig over oss som himmelen er høyere enn jorden (Sal 103). Synes du det er for stort at du er Guds barn, kjære, så må du ikke regne *det* for lite at Guds Sønn er kommet, født av en kvinne og lydig mot loven, for at du kunne bli Guds barn.

«Det Gud gjør, er alt sammen stort. Derfor skaper det også stor glede og frimodighet og uforferdede sinn som ikke frykter noe og makter alt. Men Kains

vesen er bare trengsel og skaper bare motløse og engstelige hjerter, som ikke duger verken til å lide eller til å handle. Bli derfor stadig ved denne teksten. Åndens rop i hjertet må du kjenne, for det er jo et rop i ditt eget hjerte.»

– Kjenner du slett ingenting av dette abba-ropet, så tenk godt over saken. Hold ikke opp med å be før Gud har bønnhørt deg og gitt deg en slik tro som er beskrevet her. Ellers står det ikke vel til med deg.

Ordet **roper** har også en egen betydning som ikke må glemmes. At apostelen bruker et ord som betyr *rope*, ikke *tale*, *be* eller *hviske*, viser at troen ikke er uten anfektelse og nød. Når han sier at vi *roper*: «Abba, kjære Far!», betegner det trosbønnens kamp og iver: Vi ber av hele vårt hjerte, så alt lever og er i bevegelse i oss.

Men en slik kamp og iver kommer bare fram i nød og anfektelse. Derfor sier han også at «Ånden kommer oss til hjelp i vår *skrøpelighet*» og «går i forbønn for oss med *sukk som ikke rommes i ord*».

Om dette sier Luther at du ikke må vente og kreve at det fortrolige abba-ropet skal være det *eneste ropet* i hjertet ditt. Det må også være et nødrop som driver deg og øver deg i et slikt rop, slik det har gått alle de hellige. Din synd må også rope, det vil si skape en sterk trøstesløshet i samvittigheten din. Men Kristi Ånd skal og må overdøve dette ropet, det vil si skape en sterkere tillit enn trøstesløsheten din er.

Slik sier også Johannes: «På dette skal vi vite at vi er av sannheten, og vi skal *stille vårt hjerte til ro for hans åsyn. For om vårt hjerte fordømmer oss, så er Gud større enn vårt hjerte og kjenner alle ting*» (1 Joh 3,19–20).

Her sier Johannes tydelig at nettopp de som «er av sannheten», fremdeles blir «fordømt av sitt hjerte». For hjertet kjenner den synden og uverdigheten som er i oss. Og vi må «*stille vårt hjerte til ro* for hans åsyn» med at «Gud er større enn vårt hjerte og kjenner alle ting». Han kjenner også det vi har i Kristus.

Dette stedet viser tydelig at de sanne hellige, også i Den nye testamente, ikke bare har erkjennelse av synden, men også anfektelse i troen, så *hjertet deres fordømmer dem*. Det ser vi også når apostelen trøster de troende slik: «For vi har ikke en yppersteprest som ikke kan ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» og så videre.

«La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, for at vi kan få miskunn, og finne nåde til hjelp i rette tid» (Hebr 4,15–16). Slike ord sier en jo ikke til dem som alltid har en urokkelig fred. Men apostelen sier dette nettopp til de troende.

Ja, det var jo Herrens egen måte å prøve sine mest trofaste venner på: Han lot som om han ikke ville hjelpe dem. Slik var det da han sa til sin egen mor: «Kvinne, hva vil du meg?», og da han kalte den kanaaneiske kvinnen en hund, men straks etter sa til henne: «Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil.»

Til dette kommer at vi aldri på jorden er fullkomne i troen. Av naturen heller vi mot trøstesløshet, og samtidig er vi fulle av synd og blir beskutt av Satans brennende piler. Av alt dette kan det ikke følge noe annet enn anfektelse i troen, svakhet og kamp for å beholde barnetilliten – så sant vi ikke er forhekset av en

slik ånd som verken kjenner noen virkelig syndserkjennelse eller noen prøvelse av troen.

Men kjenner vi virkelig vår synd og samvittighetens dommer, må det bli en hard kamp for troen. For da har vi ikke annet enn det nakne ordet mot alle slike nødrop i sjelen. Kristus er da ofte dypt skjult for oss. Vi ser ham ikke, vi kjenner ikke hvor god han er, men synes tvert imot at han er vred på oss.

I sin utleggelse av Galaterbrevet sier Luther: «Men midt under lovens skremmende trusler, når synden dundrer som torden i samvittigheten og djevelen brøler på det forferdeligste, nettopp da begynner Den Hellige Ånd å rope i våre hjerter: Abba, kjære Far! Og dette ropet overgår langt lovens, syndens, dødens og djevelens sterkeste og forferdeligste skrik. Ja, det trenger seg gjennom mørket og himmelen like til Guds ører.

«Men hvordan går dette til? Under alvorlige anfektelser og samvittighetskamper hender det at vi griper Kristus og tror at han er vår Frelser. Men da skremmer loven oss mest, da forvirrer synden oss mest, da angriper djevelen oss med alle sine skudd og piler og prøver av alle krefter å ta fra oss Kristus og all trøst. Det mangler da lite på at vi bukker under og fortviler. Vi er da som det knekkede sivet og den rykende veken (Matt 12,20). Men da hjelper Ånden oss i vår skrøpelighet med sine sukk som ikke rommes i ord, og med sitt vitnesbyrd.»

– Slik kjemper barnekårets Ånd mot anfektelsen ved å rope sterkt og uavlatelig: Abba, kjære Far! For jo mer fiendene våre angriper, anklager og plager oss med sitt rop, desto mer sukker vi og griper Kristus. Vi påkaller ham med hjerte og munn, henger fast ved ham og tror at han er kommet under loven for oss, for at han skal fri oss fra dens forbannelse. Denne Åndens kamp mot trøstesløsheten er det apostelen kaller ropet: Abba, kjære Far!

Men ingen må tro at vi selv alltid kjenner det som et rop. Under anfektelsens mørke og svakhet synes vi vel oftest at det knapt er et sukk. Om vi likevel kunne tro at Guds ører, hjerte og tanker er vendt mot dette svake og maktesløse sukket, skulle vi enda ha en stor trøst. Men det hører med til prøvelsen, dels at Gud skjuler seg, dels at troen vår ennå er så svak at vi synes Gud ikke bryr seg om oss. Vi har vanskelig for å forstå at et bekymret barns sukk er et sterkt rop for hans øre.

Likevel sier Kristus at også slike tause sukk, som stiger opp fra hans bekymrede barns hjerter, lyder for ham som et rop. Det griper hans hjerte så sterkt at han ikke holder ut uten å hjelpe dem. Han uttrykker dette med den urettferdige dommerens ord om den nødstedte enkens bønner. Dommeren sier at hun «bryr» ham, ja, *plager* ham med sin vedholdende bønn.

Da legger Kristus til: «Hør hva den urettferdige dommeren sier! Men skulle da ikke Gud hjelpe sine utvalgte til deres rett, de som *roper* til ham dag og natt? Er han sen når det gjelder dem? Jeg sier dere: Han skal skynde seg å hjelpe dem så de får sin rett!»

Gud sa også til Moses ved Rødehavet: «Hvorfor *roper* du til meg?» (2 Mos 14,15). Men fortellingen sier noe helt annet enn at Moses ropte til Gud. Dette ropet må ha vært svært skjult, ikke bare for folket, men også for ham selv. For han prøvde å berolige det skremte folket og talte bare trøstens ord til

det. Men i hjertet hans har det vært en hard kamp mellom tro og frykt, ja, angst og nød. Det merker vi av at Herren sier at han *ropte*.

Stillingen var svært vanskelig og truende. Moses så hele skaren av Israels barn stengt inne på den farligste måte: bratte fjell på begge sider, havet foran og den egyptiske hæren bak, så de ikke kunne slippe unna noe sted. Og inn i denne nøden hadde *han* ført dem.

Folket er fortvilet og roper: «Fantes det ikke graver i Egypt siden du har ført oss hit for at vi skal dø i ørkenen? Var det ikke det vi sa til deg i Egypt: La oss være i fred! Vi vil tjene egypterne. Det er bedre for oss å tjene egypterne enn å dø i ørkenen.»

Her var nå den fromme Moses uten tvil i den forferdeligste angst og nød. Etter troen og Ånden lovte han folket Guds mektige hjelp, men etter naturen har han bare sett det som var for øynene: at hele Guds Israel var i livsfare som de ikke kunne unngå.

Uten tvil har djevelen også fylt hjertet hans med sitt skrik: «Hele dette folket skal gå under i dag. For her finnes ingen vei ut, og du alene er skyld i denne forferdelige ulykken, du som førte dem ut av Egypt.» Og da *ropte* Moses, sier Gud.

Gud hører et rop der *vi* ikke en gang hører noen bønn. Når en kristen går i taus hjertekval, i bekymring og avmakt, og *slett ikke kan be*, da hører Gud et uavlatelig rop fra hjertet hans – ja, så sterkt at han ikke hører noe annet enn dette bekymrede barnets rop. Vi ser også at fiendenes krigsrop og folkets jammerrop ved Rødehavet ikke kunne overdøve de tause sukkene som steg opp fra Moses' hjerte til Guds ører. Gud hørte bare Moses rope, og nå gjorde han de største undere av nåde og hjelp.

Derfor bør vi aldri under anfektelsen dømme om saken etter følelsen vår eller etter det truende ropet fra synden og loven. Vil vi her følge vårt eget skjønn og tro på disse ropene, kommer vi helt til å fortvile.

Men vi bør vite at når en forferdet sjel påkaller Jesu navn, om så bare med hjertets tause sukk, er dette det sterkeste ropet for Guds ører. Mer enn noe annet griper og rører det hans hjerte. Apostelen sier at «han som gransker hjertene, vet hva Ånden *trakter etter*» (v. 27). Fra det engstelige hjertet hører han bare det gripende barneropet: «Abba, kjære Far!»

I dette herlige skriftstedet har vi nå fått se det rette hjerteforholdet hos Guds barn, både når det gjelder deres fred og deres frykt. Når apostelen sier: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd», lærer vi at det rette forholdet er en forsonet og fortrolig barneomgang med Gud.

Der har en gitt opp å håpe på sin egen rettferdighet for loven og lever nå av nåden alene. Vi lærer altså at det ikke står vel til med oss når vi er fremmede for Gud, bare blir drevet av samvittigheten og loven og ikke kjenner til den fortrolige barneomgangen med Gud.

Men apostelen sier ikke: Nå er dere befridd fra *all* frykt. Han sier: fra «*trelldommens* ånd». Av det lærer vi at barnekårets Ånd ikke utelukker den barnlige frykten, og heller ikke den sunne frykten for våre åndelige fiender og farer. Og når apostelen sier at vi i barnekårets Ånd *roper* vårt «Abba, kjære Far», lærer vi

at den sanne troen eller freden ikke er en fred som alltid er uforstyrret. Den må nettopp kjempe mot anfektelse, nød og frykt.

Av dette bør vi da lære alltid å være mistenksomme mot vår fred dersom den stadig er uforstyrret og aldri kjenner noen prøvelse og nød for syndens skyld. For den ekte troen skal likevel alltid prøves og med kraft *rope* sitt «Abba, kjære Far».

Men vi har også sett at vi ikke skal miste motet på grunn av slike prøvelser. Vi skal alltid vente det beste av vår Far, som også hører hjertets tause sukk som sterke rop. Slik sier han også i Sal 91,14–15 om en sjel som sukker i nøden: «For han *henger fast ved meg*, og jeg vil redde ham. Jeg vil sette ham trygt på et høyt sted, for han *kjenner mitt navn*. Han skal *påkalle meg*, og jeg vil svare ham. Jeg er med ham i nøden, jeg vil fri ham ut og ære ham.»

[53] Det hebraiske ordet *Abba* var allerede på apostelens tid i bruk blant de kristne som et kjært uttrykk når de påkalte Faderen, uten tvil særlig fordi de mintes at også Kristus i sin bønn i Getsemane hadde ropt: «Abba, Far!» (Mark 14,36). Vi bruker jo også ordet *Abba*, i tillegg til flere andre fremmedord, for eksempel *Immanuel* og *Jehova*. Til forklaring av teksten er det blitt pekt på at det fantes en lov blant jødene som forbød treller å kalle en fri mann *Abba* eller en fri kvinne *Imma*. Apostelen vil da her si at vi ikke lenger er treller. Vi er nå kjøpt fri av Kristus og tatt til seg som barn i en så sann og virkelig forstand at vi nå, slik som den enbårne Sønn, tør si *Abba* til den himmelske Far.

16. Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn.

Ånden selv. Guds egen Ånd vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn. Dette er bare en kort forklaring på barnekårets Ånd, som det forrige verset taler om.

Apostelen vil si: Hemmeligheten ved barnekårets Ånd og ropet «Abba» er at Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn. Den Hellige Ånd i de troendes hjerter forener sitt vitnesbyrd med *deres* ånds vitnesbyrd for å gjøre dem visse på at de har barnekår hos Gud. Denne salige vissheten har de ikke bare av Åndens frukter i hele livet sitt. «Ånden selv» gir dem også et eget vitnesbyrd om det i hjertet.

Vi merker at det her tales om et dobbelt vitnesbyrd: først *vår ånds* vitnesbyrd, og så *Guds Ånds*, som vitner sammen med vår ånd. *Vår* ånds vitnesbyrd har vi når vi hos oss selv finner og erfarer nettopp det samme som Skriften beskriver som Åndens kjennetegnende verk hos Guds barn – altså «når vår erfaring stemmer overens med Guds ord», som Luther sier.

Du vet for eksempel at vår egen natur alltid er åndelig død, jordisk sinnet og forfengelig. Du ser hvordan hele verden lever i trygghet, ikke kjenner sin synd og ikke frykter for Guds dommer. Og selv om den vet at det finnes en Gud og vil frykte og tjene ham, er *Kristus*, forsoningen og veien ved ham likevel en dårskap for dens fornuft. I sin fromhet har den dessuten bare seg selv og sitt eget beste som mål. Den vet ikke av noen ren og uegennyttig kjærlighet til nesten.

Nå finner du kanskje, trass i all skrøpelighet, at det på alle disse punktene har oppstått et nytt forhold hos deg, helt slik Guds ord lærer. I stedet for den gamle dødsroen har du en ånd som aldri mer kan bli tilfreds med jordens goder alene, og som heller ikke er tilfreds med seg selv, men som stadig trenger Guds vennskap og Kristi forsoning.

Du blir stadig tuktet for synd, ulydighet og utroskap, men du har fått en fast borg i Kristus og hans evangelium. Dit flyr du alltid, og der har du nå din egentlige livskilde, din visdom, rettferdighet og helliggjørelse. Ja, Kristi forsoning er nå det livet ditt trenger, din mat.

Når du en tid har vært uten denne næringen, blir du svak, og bekjennelsen og bønnen din avtar. Men når du på ny har våget å styrke deg med evangeliets ord, blir du igjen glad, villig og sterk i det indre menneske. Dette vitner virkelig om en ånd som lever av Kristus og har sin mat i ham.

Hertil kommer at du nå også, på grunn av denne næringen for troen, får ny lyst til å være sammen med Gud, nytt liv i sinnet og ny kraft til å bekjenne din Frelser både med ord og gjerning, og for hans skyld å flykte fra synden og gjøre det gode. Og mens du før bare tenkte på ditt eget beste, har du nå fått hjerte for alle mennesker.

Du bryr deg om andres vel og gleder deg når også de kommer til sannheten og livet. Alt dette er så tydelige virkninger av Den Hellige Ånd, og strider så helt mot naturen, at du alltid – når ikke anfektelse og nød omgir deg – kan slutte av slike virkninger at du er *født av Gud*, og altså er et *Guds barn*. Slik er *vår* ånds vitnesbyrd.

Den Hellige Ånd må nok også hjelpe og opplyse vår ånd. Ellers var vi ikke engang i stand til å se og fatte disse tydelige bevisene på den nye fødsel. Men sier vi at Åndens hjelp er alt apostelen her mener med Åndens eget vitnesbyrd, tar vi feil av hele meningen i teksten vår.

Her sies det ikke bare at Guds Ånd hjelper vår ånd med dens vitnesbyrd, men at han selv er et eget vitne. Apostelen sier at Ånden selv vitner *sammen med* vår ånd. Et slikt uttrykk må bety at Guds Ånd gir et eget, bestemt og umiddelbart vitnesbyrd.

Dette vitnesbyrdet er derfor også slik at ingen kjenner det uten den som får det (Åp 2,17). Men når det blir gitt, er det samtidig så utvetydig og virksomt at det røper sitt guddommelige opphav. På et øyeblikk kan det sette den mest nedtrykte og sorgtunge sjel i en overnaturlig glede og trøst, og gi den lyst og kraft til nå med glede å gjøre og lide alt det som før var umulig.

Skriften uttrykker det med mange ord, som når Kristus sier: «Jeg skal *åpenbare meg* for ham», og: «Jeg vil *holde nattverd med ham*.» Og når apostelen sier: «*Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som er oss gitt*.» Åndens eget vitnesbyrd består i en særlig visshet i mitt hjerte om at alt det evangeliet forkynner, er sant, og at alt er mitt.

At det er Guds egen Ånd som vitner, viser seg særlig på to måter. For det første: Med alle nådemidlene kunne sjelen ikke få lys, trøst og visshet om nåden, selv om den hørte eller leste de klareste og mest trøsterike ord fra Guds munn. Så blir det på et øyeblikk gitt den å se, tro og glede seg.

For det andre: Vitnesbyrdet fører med seg slike *virkninger*, slik hellig lyst og kraft, som sjelen aldri før kunne kjempe seg til. Slik står det i full overensstemmelse med det vitnesbyrdet som *vår* ånd, opplyst av nåden, henter fra Guds verk i sjelen. Derfor sier apostelen også at «Ånden *vitner sammen med* vår ånd at vi er Guds barn».

Dette siste kjennetegnet er det svært viktig å merke seg og holde fast på. Ellers kunne man lett føres vill og ta for Åndens vitnesbyrd noe som bare er et verk av sterkt oppglødde følelser og fantasi. Hos noen mennesker er naturen så livlig, og følelsene og fantasien så høytflygende, at man lett kunne ta deres bevegelser for Guds Ånds vitnesbyrd.

Men tenk om de viktigste av Åndens frukter aldri følger, og mennesket blir værende i det samme forfengelige, kjødelige, ubrutte og stolte sinnet som før. Det kan den ene stunden rives med av høye, himmelske følelser og den neste ha den samme gleden i verden og synden som alltid, og det får aldri en hellig kraft som gjør det til en etterfølger av Kristus. Da viser jo det tydelig nok at de tilfeldige gledesfølelsene ikke var Åndens vitnesbyrd.

Av dette følger at det viktigste vitnesbyrdet, det som varer når alt indre lys og alle følelser avtar, er det vi får ved det åpenbarte ordets bestemte utsagn om hvem som er Guds barn. Åndens umiddelbare vitnesbyrd kan bli gitt oss når vi først blir forent med Frelseren, og så kan det bli borte i lange tider. Andre ganger blir det først gitt etter at vi lenge har holdt fast på ordet med en kjempende tro.

Men saligheten er alltid knyttet til *troen på Jesus*, ikke til disse herlige erfaringene. Det er bare dem som *tror*, Ånden gir sitt vitnesbyrd. For apostelen sier: «I ham har også dere, da dere kom til troen, fått til innsegl Den Hellige Ånd, som var lovt» (Ef 1,13). «*Ved tro* fikk de gamle godt vitnesbyrd» (Hebr 11,2).

Den dyrebare sannheten at Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn, må derfor aldri føre noen bort fra det skrevne ord, fra de gamle, faste grunnvollene for vår tro: ordet og sakramentene. Det som uten Guds ord og sakramenter blir rost som Ånd og Åndens vitnesbyrd, er alltid en mistenkelig ånd og et tvetydig vitnesbyrd.

Med slikt kan djevelen føre mange fromme mennesker vill. Vårt indre lys må alltid stemme overens med Skriftens ord og prøves etter det. Den Hellige Ånd vil bare gi oss lys i ordet og gi oss nåde og kraft til å ta imot det, for ellers *kan* vi ikke tro til frelse.

Av dette stedet merker vi også hvilket mørke som behersker de menneskene som nekter for at vi her på jorden kan være visse på vårt barnekår hos Gud. Fordi de ikke selv eier denne salige vissheten, dette Åndens vitnesbyrd, mener de at ingen kan eie det. Husk da alltid at apostelen her uttrykkelig sier: «Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi *er* Guds barn!»

Og han taler ikke bare om seg selv, men om alle troende. Det ser vi av verset foran, der han sier: «Dere fikk … barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!» Og hvor ofte gjentar ikke apostelen Johannes i sitt eget og alle troendes navn: «Vi skal *vite* at vi er av sannheten», «vi *vet* at vi er av Gud».

Måtte da alle troende holde denne vissheten virkelig dyrebar! Det er jo over all måte stort og salig allerede her på jorden å ha visshet om sitt barnekår i

himmelen, allerede her å *være* og *vite at man er* «Guds barn». Hvor stort og salig dette er, kan vi nok ikke fatte i tiden. Men salige er de menneskene som eier dette! Og som dessuten eier et slikt vitnesbyrd og en slik visshet om det, gitt av Gud selv!

Selv om vi ikke får Guds Ånds umiddelbare vitnesbyrd, har vi likevel Guds eget vitnesbyrd. For det første har vi det i *ordet*, som forteller oss hva Gud har gjort for at vi skulle bli hans barn: Til det har han skapt oss, til det har han gjenløst oss, og til det føder han oss på ny.

For det andre har vi det i det store, synlige tegnet på at alt dette er virkelig: at *nye skapninger*, født av Ånden alene, virkelig kommer til syne, idet han forandrer både vårt indre og ytre liv helt, så vi for all tid etterpå blir nye mennesker. Alt slikt er jo vitnesbyrd som burde få oss til å rope av ren glede over at vi virkelig er Guds barn.

17. Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham.

Dette bibelstedet har den store vanskeligheten ved seg at innholdet er altfor herlig til å få rom i våre trange og vantro hjerter. Hvor mye vi enn ser, hører og fatter av ordenes bokstavelige mening, stanser selve det herlige innholdet likevel utenfor hjertet. Ofte ender vi derfor med å se ordene med øynene og si dem etter med munnen uten at vi riktig kan tro, tenke og tilegne oss selv noe så herlig som det vi her ser forkynt. Også de som tror mest, må bekjenne dette.

For tenk bare på hva som sies her: Når vi er Guds barn, er vi det i en så sann og virkelig mening at vi er den store, allmektige Guds *arvinger* og den enbårne Sønns *medarvinger* i hans evige herlighetsrike. Det burde jo regnes som den største ære og herlighet for en arm, uverdig synder å være og kalles Guds *tjener* – en «Guds tjener» er jo noe vi med god grunn ærer.

Men her sier Herrens Ånd oss at vi som tror på Kristus, ikke bare skal være Guds tjenere og tjenerinner, men Guds sanne *barn*, «sønner og døtre», «Guds arvinger» og «Kristi medarvinger».

På jorden regnes det jo som høy adel, ære og herlighet å være sønn eller datter av en mektig og navnkundig konge eller keiser. Men hva er vel det mot å være selve den guddommelige Majestets barn og arving! Et slikt barnekår og en slik arv må jo romme og føre med seg en så umåtelig rikdom, ære og herlighet at ingen menneskelig tanke kan fatte det og ingen engletunge uttale det.

Men her skal vi erfare at selv om vi i fullt alvor holder det for sant og guddommelig, kan vi likevel ikke få det inn i hjertet. Det kommer oss for som en vakker drøm eller et eventyr, og til slutt vet vi ikke om noe av det er virkelighet og sannhet. Og likevel vil vi ikke holde Kristus og hans apostler for løgnere. Vi føler bare at det er altfor stort til å få rom i våre hjerter.

Men nå er det jo likevel ikke en drøm eller et eventyr. Det er guddommelig sannhet, for Kristus har selv sagt det, da han talte til Maria om *sine brødre* og brukte ordene: «*min Far og deres Far, min Gud og deres Gud*». Gud åpne våre øyne og våre hjerter, så denne store herligheten kan få rom der!

Men er vi barn, da er vi også arvinger. At vi allerede her på jorden ikke bare *kan være*, men også *vite at vi er Guds barn*, har apostelen alt slått fast i v. 16, der han talte om det doble og samstemmende vitnesbyrdet: at Guds Ånd vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn. På denne vissheten om barnekåret bygger han nå vår visshet om at vi også er Guds arvinger. Han viser til den alminnelige naturloven at barna i et hus arver foreldrenes eiendom.

Men det er ikke bare slik at det her på jorden er en naturlov blant alle folk at arveretten følger med barneretten. Gud har også særskilt erklært at hans barn også skal være hans arvinger. I Bibelens første kapittel leser vi at da Gud hadde skapt mennesket i sitt bilde, sa han: «Fyll jorden og legg den under dere, og råd over … alt levende som rører seg på jorden.»

Og om den ytterste dom sier Kristus at han da også om *himmelens boliger* skal si til sine troende: «Kom hit, dere som er velsignet av min Far! *Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt*.» Og hvor ofte ellers Skriften framstiller den evige salighet som vår *arv*, ligger åpent for alles øyne.

Med dette har Herrens Ånd villet minne om det som også er hele evangeliets hovedlære: at vi skal ta imot det evige liv som en *fri nåde og gave*. Vi skal ikke fortjene det, men ta imot det av samme grunn som et barn tar imot sin jordiske arv.

Bare fordi det er *barn*, arver det farens eiendeler, selv om det er et svakt og sykt barn, ja, en krøpling. Arveloven spør aldri etter barnets fortjenester og egenskaper, men bare om det er *barn* av den som eiendommen skal skiftes etter. Slik beror arveretten bare på barneretten, ikke på fortjeneste.

Derfor sier apostelen Peter at Gud «har *gjenfødt* oss … til en arv som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig» (1 Pet 1,3–4), og apostelen Paulus at vi er «arvinger ifølge løftet» (Gal 3,29), det vil si arvinger til alt det gode som var lovt i og med Abrahams ætt, Kristus (Hebr 6,17).

Dessuten sies det at vi skal «*arve* frelse» (Hebr 1,14) og «bli *arvinger* til det evige liv» (Tit 3,7), «*arving* til rettferdigheten av tro» (Hebr 11,7), «*arvinger* til det riket han har lovt dem som elsker ham» (Jak 2,5). Alle disse ordene sier det samme: at saligheten og riket er en *arv*, ikke noe som kan kjøpes og fortjenes, men bare *arves*.

Guds arvinger. Den arven Gud gir sine barn, er så herlig at intet menneske kan fatte den. At det må være noe umåtelig stort å være *Guds arvinger*, kan vi nok forstå. Av Guds løfter ser vi også at han rett og slett skal gi oss del i seg selv, i sin egen herlighet og i alle sine himmelske goder, så langt et skapt vesen i herliggjort tilstand kan ta imot av dette.

Men arten, høyden og dybden av en slik herlighet kan vi likevel ikke fatte i dette livet. For det er «det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte».

Ikke engang den disippelen som Jesus elsket, og som etter alt å dømme fattet mer av Guds vesen og råd enn noen av de andre apostlene – ikke engang han var i stand til å beskrive nærmere hva Guds barn «skal bli». Men så mye kunne han si: «Vi skal bli ham like, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2). La oss

se nærmere på disse ordene, så vi kan få et begrep om hva Guds arvinger har i vente.

Apostelen visste at han og andre troende var Guds barn. Om det taler han med den vissheten man har om noe som er nærværende. Men fra deres forhold som *barn* går han over til deres forhold som *arvinger*, helt som apostelen Paulus i teksten vår. Om hva arvingene skal få og bli, kunne Johannes bare tale som om noe fjernt, noe som ennå ikke er åpenbart. Likevel sier han at så mye var visst og avgjort: «Vi vet,» sier han, «at når han åpenbares, da skal vi *bli ham like*, for vi skal *se ham som han er*.»

Bare det at vi skal «se Gud som han er», at vi ikke lenger skal se «som i et speil, i en gåte» – det vil si bare dunkelt – «men da skal vi se ansikt til ansikt. Nå kjenner jeg stykkevis, men da skal jeg kjenne fullt ut, likesom jeg selv er fullt ut kjent» (1 Kor 13,12); at jeg med en henrykkelse som aldri avtar, skal skue alle de fryderike fullkommenhetene som Guds vesen stråler av – bare dette må jo føre med seg en usigelig salighet, beundring, kjærlighet og glede.

Ja, om mennesker og engler med få ord skulle si hva de forløstes salighet skal bestå i, hva kunne de si som var rikere enn dette: «De skal *se Gud*!»

For det første skal de dermed for evig være fri for den dunkelheten i troen, den utryggheten i samvittigheten og den kvalen i følelsene som hører dette livet til. Her vandrer vi i tro og ser ham ikke, og fra tid til annen tar han også fra oss følelsen av sin nåde. Derfor blir vi her ofte utrygge og skjelver, særlig når vi etter nye feiltrinn kjenner samvittighetens og lovens anklager og Satans brennende piler. Alt dette skal da ta slutt. Vi skal «se ham *som han er*», den evige kjærlighet og troskap.

For det andre skal vi også, når vi skuer hans ansikt, fylles av den saligste glede over hans egne guddommelige fullkommenheter: hans uendelige høyhet og majestet, hans evige visdom, makt og storhet, hans uendelige kjærlighet, mildhet og skjønnhet. Kunne dronningen av Saba si om Salomos herlighet: «Lykkelige er dine menn, og lykkelige er disse tjenerne dine som alltid står for ditt åsyn og hører din visdom!» (1 Kong 10,8), da er de som alltid står for Guds åsyn og ser hans og Lammets herlighet, mer enn salige.

Og nå har vår Herre Kristus uttrykkelig sagt: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg, fordi du elsket meg før verdens grunnvoll ble lagt» (Joh 17,24).

Videre sier apostelen Johannes at vi ved å skue Gud skal *bli ham like*. Han antyder at det å skue Gud i salighet skal virke slik på oss at vi «blir ham like», som om vi i vår egen person skal ta opp i oss et gjenskinn av den herligheten som stråler ut fra ham.

Kunne Moses' ansikt skinne bare fordi han sto for Guds ansikt på Sinai, og kan vi allerede her, bare ved å skue Gud i troen og Ånden, bli «forvandlet til det *samme bildet*, fra herlighet til herlighet» (2 Kor 3,18), da må visselig hans bilde prege seg inn i oss i en helt annen fullkommenhet enn her når vi ser ham ansikt til ansikt.

Men hvordan vi skal bli ham like, får vi overlate til Gud å kjenne. Så mye er likevel visst at han da fullkomment skal gjenopprette *sitt bilde*, det bildet han

skapte mennesket i ved begynnelsen, og som gikk tapt i syndefallet. Apostelen Paulus sier uttrykkelig: «Likesom vi har båret bildet av den jordiske (Adam), så skal vi også bære bildet av den himmelske» (1 Kor 15,49).

Vårt *hjerte* skal da ikke være en uuttømmelig kilde til synd og kval, slik det er nå; Kristi hellighet og kjærlighet skal da bo i oss. Vår *forstand* skal ikke lenger være innhyllet i den falne naturens mørke, men fylt av lys fra Guds eget lys. Vår *samvittighet* skal ikke lenger ha i seg den uroen, anklagen og redselen som plaget oss her. Den skal da være helt rolig og full av fred i Guds kjærlighet og i følelsen av den hellighet som da bor i oss.

Vi skal aldri mer synde mot vår Gud og aldri mer klage: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.» For da skal vi kunne være så fullkomment gode, fromme og hellige som vi har ønsket her, ja, langt mer enn vi her i tiden har kunnet ønske.

Vårt *legeme* skal da ikke lenger være heftet med onde begjær eller med sykdom og svakhet, men alltid være rent og vakkert, sunt, sterkt og lett. For det skal da være gjort «likt med hans herlighetslegeme». Herren sier uttrykkelig: «Da skal de rettferdige *skinne som solen* i sin Fars rike» (Matt 13,43).

«Vi skal bli ham like» når Guds egne fullkommenheter speiler seg i våre sjeler og legemer og har fullkomment herredømme over dem, og når vi igjen har de egenskapene som hørte til Guds bilde, og som hører med til enhver god ånd – de egenskapene Gud selv må ha skapt oss med.

Og i stedet for den uro, møye og smerte som vanhellige sinnsbevegelser og begjær fører med seg, skal det da være en uuttømmelig kilde av hellige, rene og aldri grumsete forfriskninger i våre hjerter. Dette og mye mer må høre med til at vi skal være den hellige og salige Gud lik.

Men særlig sier Skriften oss at vi skal bli Gud lik i *kjærlighet*. Kjærligheten er en så sentral egenskap hos Gud at Johannes sier: *Gud er kjærlighet*. Blir vi Gud lik i kjærlighet, må vår salighet sikkert i vesentlig grad komme til å bestå i at den sanne *kjærligheten blir tilfredsstilt*, ved at vi får se at hele den utallige skaren av frelste mennesker nyter den samme ære, salighet og trygghet som vi.

Vår apostel sier også særskilt at når prøvetiden er over, når profetiene og tungene blir avskaffet og opphører, faller *kjærligheten* likevel aldri bort. Denne kjærlighetens glede over å se så mange salige kan de troende gjøre seg en forestilling om, for allerede her gleder de seg når de ser at Guds nåde får makt over mennesker.

Tenk da når vi i Guds paradis skal se ut over «en stor skare som ingen kunne telle, av alle folkeslag», som alle før har kjempet med synd, farer og frykt, men nå står salige og trygge i Guds hvile – og når denne saligheten ved kjærligheten blir utvekslet og spredt til alle, ved at de gledesfylt deler med hverandre og sjel virker på sjel.

Ja, for å si det en gang til: Tenk når alle Guds barn blir samlet fra de fire verdenshjørner i sin Fars rike, alle med de samme erfaringene i det vesentlige – erfaringer av sin egen store synd og av Guds store barmhjertighet, langmodighet og trofasthet. Og når vi med forklarede og fullkomne sjelsevner levende skal minnes alle bevisene på Guds hjelp og langmodighet som vi opplevde i tiden, og

nå skal forstå hele sammenhengen i alle disse erfaringene, da skal alt dette fylle våre hjerter med en usigelig salighet.

Skriften sier oss at vi da ikke skal kunne lovprise Gud i stillhet, men skal *rope med høy røst*: «Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet» (Åp 7,10). Da skal det i høyeste mening bli sant det den 126. salmen sier: «Da Herren lot Sions fanger vende tilbake, var vi som drømmende. Da fyltes vår munn med latter, vår tunge med jubel.»

Da skal vi, når vi minnes vandringen som ligger bak oss, og nyter Guds salighet, bryte ut: Er dette den arven som kostet Jesu Kristi blod? Å, velsignede løsepenge og velsignede kjærlighet! Er dette troens endemål? Er dette den herligheten Skriften talte om? Er dette utgangen på mine trengsler, mine ydmykelser, mine bønner og kamper? Da var strevet lite mot en slik vinning. «Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort.»

Av Den hellige skrift kan vi nok få en forestilling om vår arv hos Gud, men beskrivelsen og forestillingen kan umulig svare til virkeligheten. Tenk, om du tror at Gud er både *kjærligheten* og *allmakten*, hva disse to fullkommenhetene hos Gud lover! Bare det jeg allerede her på jorden, som er forbannet ved synden, kan skue av Guds kjærlighet og makt, gjør meg viss på at en umåtelig stor herlighet venter dem som elsker ham. Og likevel kunne jeg ikke si mye om det dersom Gud ikke selv hadde sagt oss det på forhånd.

Apostelen sier ikke bare «Guds barn og arvinger», men legger til:

Og Kristi medarvinger. Tenk, for noen ord! Dette tillegget forklarer på en enda mer henrivende måte hvor ærefull vår arv er. Her får jeg se nærmere den høye betydningen av ordene «Guds arvinger». Tenk, når vi skal være «Kristi medarvinger», den evige Sønns medarvinger, da må det virkelig være en overmåte stor og ærefull arv!

Og da merker jeg hvilket alvor og hvilken full mening det ligger i ordene «Guds *barn*»: at vi er det i den virkelige betydningen at vi også er den enbårne Sønns *brødre*, at *hans* Far er *vår* Far, og *hans* Gud er *vår* Gud (Joh 20,17). Men hvilken menneskelig tanke kan fatte hva den enbårne Sønns arv rommer? Tenker vi riktig over hva som sies her, kommer vi til å stanse i undring og bekjenne at vi nesten ikke tror noe av det.

Her tales det om den enbårne, ærefulle Sønn, som har vunnet riket, og vi skal være hans medarvinger. Da må vår arv ikke bare være overmåte stor, men også bevart på det sikreste sted. Den enbårne Sønn kan jo aldri miste sin arv. Andre som i Skriften kalles Guds sønner, er falt og har mistet sin arv, slik Adam og de falne englene gjorde.

Men Farens enbårne har bestått prøven slik at han har vunnet riket og aldri kan miste det. Derfor kan heller ikke de som er forent med ham, gå glipp av arven. Om dette kan de være fullt trygge og visse, bare fordi de er forent med ham.

Dessuten har vi en arvepakt som ikke kan kalles tilbake, et testamente som aldri mer kan forandres. For det er «bekreftet» ikke bare med hans *ed* (Hebr 6,17), men også med *hans* død, han som har opprettet pakten (Hebr 9,15–

17). Kristus har ved sin død etterlatt oss arven og beseglet testamentet, og han er samtidig selv den egentlige «arvingen» til riket (Hebr 1,2; Matt 21,38), «den førstefødte blant mange brødre» (v. 29).

Er vi hans «medarvinger», har vi i ham full sikkerhet for vår arv. Og likevel har Herren i tillegg gitt oss pant eller håndpenger på arven: Den Hellige Ånd i hjertet, «Den Hellige Ånd, som var lovt, han som er pantet på vår arv» (Ef 1,13–14). Dette gjelder vår trygghet for arven.

Men om arvens umåtelige storhet og herlighet, som vi skal dele med Kristus, kan vi ikke si mye. For vi må bekjenne at Kristi ord om den er altfor herlige til at vi kan forstå dem: «*Den herlighet som du har gitt meg*, har jeg gitt dem.» «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, *skal være hos meg der jeg er*.» «Den som seirer, ham vil jeg gi *å sitte med meg på min trone*» (Joh 17,22.24; Åp 3,21).

Og Skriften sier at de som har del i den første oppstandelsen, skal være Guds og Kristi prester og regjere med ham i tusen år (Åp 20,6). Nå ser vi jo bare som i en gåte, skriver Paulus i 1 Kor 13,12. Først «når Kristus, vårt liv, åpenbares», skal også vi «åpenbares med ham i herlighet» (Kol 3,4), og først da skal vi forstå hele innholdet i denne høye hemmeligheten. Men inntil da er uttrykket «Kristi medarvinger» likevel en kilde til de høyeste anelser om en usigelig herlighet.

Gud bevare oss i sin nåde og sannhet til vi kan ta imot det som er lovt! Selv om vår arv er «en arv som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig, og som er gjemt for dere i himlene», sier Herren likevel *til oss*: «Hold fast på det du har, for at ingen skal ta din krone.» «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone.» «Den som *seirer*, skal arve alle ting. Jeg vil være hans Gud, og han skal være min sønn.»

Så lenge vi er på jorden, står vi altså fremdeles foran en viktig prøve. Den består først og fremst i om vi i alle prøvelser og all strid alltid *blir værende i forening med Kristus*. For bare i ham er livet. «Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet.» Står vi i forening med ham, skal vi få den evige arven.

Så sant vi lider med ham. Dette er løpebanen fram til herligheten. Arveretten har vi bare fordi vi er barn, og den er vunnet bare ved *Kristi* lidelse. Men «banen» vi må løpe for å få arven, er denne: *å lide med ham*.

Å lide med Kristus er et kjennetegn på de sanne arvingene, de ekte barna (Hebr 12,8). Det tjener dels til å *vekke* dem som falskelig innbiller seg at de har del i arven, og *skille* dem fra Guds barn, siden de likevel ikke er Kristi etterfølgere. Dels tjener det også til *trøst* for dem som lider med ham, men lider i så stor grad at de ofte er nær ved å miste motet.

Her sier apostelen oss at vi også i lidelsen skal ha fellesskap med Kristus, han som gikk gjennom lidelse til herlighet. At lidelse skal gå foran herlighet, er en så avgjort og fast ordning fra Gud at selv Kristus, som vår forgjenger og vårt forbilde i alt, gikk denne veien og uttrykkelig sa at vi skal følge ham i det. Han sa til alle: «Om noen vil komme etter meg, da må han fornekte seg selv og hver dag ta sitt kors opp og følge meg» (Luk 9,23).

Det Kristus led på jorden, må ses fra to sider. For det første led han som *forsoner* for våre synder. For det andre var lidelsen hans *vei til herlighet*. I forsoningslidelsen var han helt alene. «Pressekaret har jeg tråkket, jeg alene,

og av folkene var det ingen med meg.» *Han* alene oppfylte den guddommelige rettferdighets krav. *Han* alene fortjente rettferdighetens lønn for oss, den evige arven. Men fra den andre siden var han vårt *forbilde* og vår veiviser. Her må vi «følge i hans fotspor» og bli ham like.

Skriften lærer uttrykkelig også om ham at han måtte kjempe og seire før han ble opphøyet, og at han i dette skal være vårt forbilde og mønster. Han sier selv: «Den som seirer, ham vil jeg gi å sitte med meg på min trone, *likesom jeg òg har seiret og har satt meg med min Far på hans trone*» (Åp 3,21).

Også i Hebr 12,2 blir vi i denne sammenhengen kalt til å ha «blikket festet på Jesus, han som er troens opphavsmann og fullender. For å oppnå den gleden som ventet ham, led han tålmodig korset, uten å akte vanæren, og har nå satt seg på høyre side av Guds trone». Lidelser er altså den lodd som alle Kristi medarvinger her på jorden har felles med «den førstefødte». Alle arvingene må komme til arven sin gjennom trengsel – noen gjennom *mange* trengsler.

Men her må vi merke oss nøye at apostelen ikke bare sier: «så sant vi l*ider*», men: «så sant vi l*ider med ham*». For ikke all lidelse er et tegn på Kristi medarvinger. «Den ugudelige har mange plager», og alt levende på jorden lider.

Her er det bare tale om den lidelsen vi har ved foreningen med Kristus og i etterfølgelsen av ham. Det gjelder ikke bare verdens fiendskap og hån, men også all den anfektelsen fra synden, kjødet og Satan som følger av vårt fellesskap med Kristus. Og endelig gjelder det den lidelsen Faderen tukter med, og som alltid kjennetegner hans ekte barn.

For det første er det ifølge Den hellige skrift en avgjort sak at «alle som vil leve gudfryktig i Kristus Jesus, skal bli forfulgt» (2 Tim 3,12). Kristus sier også uttrykkelig: «En tjener er ikke større enn sin herre. Har de forfulgt meg, så vil de også forfølge dere» (Joh 15,20).

Om noen derfor vil være en kristen og roser seg av troen og håpet om den evige salighet, men har en kristendom og gudsfrykt som er slik at han samtidig kan stå seg godt med verden og være aktet og elsket av den store hopen, da er dette bare et uhyggelig og avgjørende tegn på hva slags gudsfrykt han har – et tegn på at han ikke er en sann og trofast etterfølger av Kristus. Herren har sagt det (Matt 10,25.34.39).

Videre hører det med til lidelsen med Kristus *all den lidelsen fra synden og Satan som vi bare har fordi vi lever i fellesskap med Kristus*. Kristus bar verdens synder med angst og nød, så han kjempet, ba og svettet i Getsemane. Slik må også alle som har Kristi Ånd, engste seg, kjempe og be på grunn av synden som bor i dem. Kristus ble fristet og anfektet av djevelen.

Slik må også alle troende bli forfulgt av den samme fienden med pinefulle fristelser og anfektelser. Vil noen være en kristen, men har en slik tro og gudsfrykt at synden ikke plager ham, og han alltid er sterk, modig og rolig, da er det et betenkelig tegn på at troen og gudsfrykten hans er falsk. Alle de helliges historie bekrefter dette.

Endelig sier Kristus at de ekte greinene blir renset. De får ikke lov å vokse fritt og i uforstyrret ro, slik som de greinene som til slutt bare skal brennes. Og apostelen sier: «Hvis dere er uten tukt, … da er dere uekte barn, og ikke sønner.»

«Når vi blir dømt, da er det Herren som refser oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden.» Av dette følger at de som ikke blir tuktet og dømt i tiden, til slutt skal bli fordømt sammen med verden. Men denne dommen og tukten må skilles nøye fra de samvittighetskvalene eller straffedommene som også de ugudelige blir plaget med.

Lidelsen med Kristus kan aldri kjennes riktig igjen hvis vi ikke først legger merke til at personen må være et *Guds barn*. Han er satt fri fra syndens og dødens lov og lever nå i Kristus (v. 1–2), han higer etter det åndelige (v. 5), han vandrer ikke etter kjødet, men etter Ånden (v. 4 og 13), ja, han blir drevet av Guds Ånd, barnekårets Ånd, og roper i denne Ånd: *Abba, kjære Far!* (v. 14–15).

Et slikt menneske erfarer at det har fått en hel mengde nye lidelser, både fra sin egen ondskap som bor i det, og fra djevelen og verden – lidelser det ikke kjente til før. Alle slike lidelser har det altså bare fordi Kristus er i det. Disse lidelsene er sikre tegn på at dette mennesket er Kristi medarving, som nå blir oppdratt for den arven det skal få.

Vil du nå ikke ha slike lidelser med Kristus, må du heller ikke innbille deg at du en gang skal arve herligheten med ham. Mange vil være kristne og vil også til slutt bli medarvinger med Kristus, men de vil ikke lide noe med ham her.

De er så ømfintlige at får de bare det minste støt, et hardt ord eller en bitter dom, er de straks ferdige til enten å klage over sin lidelse eller å gjøre en slik vending i sin kristendom at de kan vinne verdens gunst tilbake. Likeså vil de gjerne ha del i det søte som evangeliet taler om, men noen forsakelse og døding av kjødets lyster vil de ikke vite av.

Var de oppriktige og hadde den nye fødselens kraft i hjertet, men bare led av stor svakhet, slik alle troende må vedkjenne seg, da ville de likevel av hjertet straffe seg selv for slik svakhet og utroskap. Men når dette ikke skjer, og de i stedet lager seg en makeligere vei og forsvarer at de lever i samsvar med verden og fritt etter kjødets lyster, da er det visselig et betenkelig tegn. Da blir de sannelig bedratt i sitt håp om den himmelske herlighet.

Luther sier: «Kristus skal på den ytterste dag ikke kjennes ved deg som sin bror og medarving, men spørre deg: Hvor har du din tornekrone? Hvor har du korset, naglene og svøpen? Han skal spørre deg om du har vært en vederstyggelighet for verden, slik han og hans lemmer har vært fra tidenes begynnelse. Kan du da ikke vise det, vil han ikke kunne holde deg for sin bror og medarving.» Kort sagt: Vi må alle lide med Kristus her, ellers kan vi ikke komme med ham til herligheten. Dette er det første vi bør lære her.

For det andre har alle lidende kristne her også den store trøsten at lidelsen ikke er noe ondt tegn, som om Gud ikke skulle være deres rette og kjære Far, når de her må ha så mange slags lidelser. Det kan ellers forekomme oss svært underlig: Vi har begynt å tro at vi har en så høy nåde hos Gud at vi er hans barn og arvinger, Kristi brødre og medarvinger.

Likevel får vi ikke nyte det gode her, men blir tvert imot ofte plaget mer enn andre mennesker med strid i det ytre og frykt i det indre, og vi ser andre mennesker leve lykkeligere og mer sorgfritt.

Slik klages det i Asafs salme: «Men jeg – nær hadde mine føtter snublet, på lite nær var mine trinn glidd ut. For jeg ble harm over de hovmodige, da jeg så at det gikk de ugudelige vel. … De er uten menneskers plage og slites ikke som andre mennesker. … Evig trygge vokser de i velmakt. … Likevel ble jeg plaget hele dagen. Hver morgen kom til meg med tukt» (Sal 73).

I denne fristelsen blir det nødvendig, om man ikke skal falle i vantro, å gå inn i Guds helligdommer og gi akt på hvordan det går dem til slutt. Salmisten sier: «Jeg tenkte etter for å forstå dette. Det var en plage i mine øyne – inntil jeg gikk inn i Guds helligdommer og ga akt på hvordan det går dem til slutt» – både de ugudelige og de rettferdige.

Om de ugudelige sier han: «Ja, på glatte steder setter du dem. Du lot dem falle, så de gikk til grunne. … De gikk under og tok ende med forferdelse.» Men om de rettferdige sier han: «Du har grepet min høyre hånd. Du leder meg ved ditt råd, og deretter tar du meg opp i herlighet.»

Dette vil apostelen også lære oss her. Han vil føre oss inn i «Guds helligdom» og åpne vårt åndelige syn, så vi skal merke all den nåde og herlighet som ligger skjult under den tukt og lidelse vi her har med Kristus, mens den evige fordømmelsens kval derimot skjuler seg under en kortvarig lyst i synden. Dette ville Kristus lære oss i fortellingen om den rike mannen og Lasarus (Luk 16,25).

Vær da klok og la deg ikke bedra. Er du blitt et Guds barn som ikke lenger kan finne ro i synden og verden, og som heller ikke kan finne ro og trøst i din egen fromhet, men alltid må søke og ha din fred i Kristus, hans fortjeneste og hans nåde, så vit at all lidelse som siden møter deg, også om det er en svært underlig og særegen indre eller ytre lidelse, bare er enda et tegn på at du er et Guds barn som nå blir oppdratt for himmelen.

Glem aldri ordene som alt er sitert: «Hvis dere er uten tukt, som alle har fått sin del av, da er dere uekte barn, og ikke sønner.» Han sier selv uttrykkelig: «Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg.» Og jo herligere han vil gjøre et barn, desto grundigere oppdrar han det.

Det er også denne tukten som gjør at vi aldri får ro for våre synder. Har du den erfaringen at du, etter at du er kommet til tro på og fellesskap med Gud, aldri mer har ro for din fordervelse, men oppdager den ene syndige uvanen etter den andre, så vit at dette kommer av Den Hellige Ånds tiltakende lys og tukt.

Den ene fristelsen etter den andre plager deg, og det verste for deg er at du må føle hver fristelse som en *synd* og en *forbrytelse*, så du frykter for at Gud må bli vred på deg, ja, bli lei av deg. Da er det en vanskelig kunst å regne slike fristelser som *lidelser* du regner dem bare som synd og ugudelighet.

Men la deg ikke forvirre! At det er synd i fristelsene dine, kan aldri nektes. Men når slik synd engster og bedrøver deg, må den jo være din *lidelse*. Har du derimot fremdeles din hygge og ro i synden, da må du ikke kalle den din lidelse – da vil du heller ikke engste deg, gråte og klage over den.

Men *er* den virkelig din lidelse, må den også ses slik. Slik ser Jakob på våre prøvelser når han sier: «Salig er den mann som *holder ut i fristelse*. For når han har stått sin prøve, skal han få livets krone, som er lovt dem som elsker ham» (Jak 1,12).

Og hva han mener med fristelse til synd, forklarer han i v. 14: «Enhver som blir fristet, dras og lokkes av sin egen lyst.» At synd og fristelse nå er din lidelse, er det Ånden som bor i deg, som virker. Og dette vitner om at du er under tukt og oppdragelse for et annet liv enn dette.

Likeså: Har du den erfaringen at du aldri mer kan få ha noen jordisk lykke og glede i fred, men at du alltid skal lide, hva du enn tar deg til, og at dette mer og mer vender blikket ditt mot den evige glede, da skal du vite at dette er tegn på Guds omsorg for din sjel og på at han oppdrar deg for en bedre verden enn denne.

Ved alt du lider, blir det gamle mennesket mer utmattet og dødet, troen din mer renset, bønnen og ordet mer nødvendige og en salig hjemfart mer kjærkommen. Dette er det Gud sikter mot, han som i alt ser på vår evige velferd. Vår lidelse er altså en virkning av hans farskjærlighet, og målet er at vi mer og mer skal bli likedannet med hans Sønns bilde.

For at vi også skal herliggjøres med ham. «Det er et troverdig ord,» sier apostelen et annet sted. «For er vi døde sammen med ham, skal vi også leve sammen med ham. Holder vi ut, skal vi også herske sammen med ham» (2 Tim 2,11–13). Her sier han: «Lider vi med ham, skal vi også herliggjøres med ham.» Dette er jo en usigelig trøst for dem som her lider med Kristus.

Her har de hatt den høye æren å få «lide med ham», og der skal æren deres bli så stor at de også skal «herliggjøres med ham». De skal ikke bare følge ham i lidelsen i tiden, men også følge ham i opphøyelsen i evigheten. Her i tiden har de hatt de samme fiendene og den samme striden som han; de skal også få del med ham i seieren og herligheten. I alt skal de være hans «medarvinger».

Men er nå alt dette sant, er du i så virkelig mening *Guds barn* at du er Kristi bror og medarving og til slutt skal dele den evige herligheten med ham, da overlat bare til verden dens prakt, rikdom og ære. Når alt dette har nådd sitt høyeste, ender det likevel ikke i noe annet enn at verden er den usalige djevelens barn og medarving til den evige fordømmelse (Joh 8,44; Matt 25,41). Ja, la hele den vandringstiden du har igjen, bare være en forberedelse til det herlige livet du en gang skal gå inn i.

Må du derfor her på jorden lide en del med Kristus, så legg ikke så stor vekt på det, når du likevel skal få en slik herlighet. Når vi en gang er kommet så langt at vi *erfarer* hva denne herligheten vil si, skal vi visselig regne all jordens lidelse som ingenting mot den. Gjaldt det, ville vi gjerne gå enda tusen år på jorden i det bitreste martyrium for den herlighetens krone. Slik har apostelen sett det, når han nå videre legger til:

18. For jeg er overbevist om at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss.

Disse ordene kan vi nok alle stemme i med forstanden og med munnen. Var det nok, så var alt allerede vel. Men hvor dypt vi mener det, skal hele vårt liv bevise. Hvor dypt Paulus mente det, viser hele hans virke som apostel.

Se hvordan han haster fra sted til sted, mot de grummeste fiender, mot «lenker og trengsler», bare for å hjelpe så mange sjeler som mulig fram til frelsens lys. Det må altså ha vært en brennende overbevisning i hans hjerte at alle tidens lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss.

Og han hadde mange flere og tyngre lidelser enn noen av oss. I 2 Kor 11,23–28 regner han dem opp: «Jeg har arbeidet mer. Jeg har fått flere slag. Jeg har oftere vært i fengsel. Jeg har ofte vært i dødsfare. Av jødene har jeg fem ganger fått førti slag på ett nær.[54] Tre ganger er jeg blitt gitt stokkeslag, én gang steinet, tre ganger har jeg lidd skipbrudd, et døgn har jeg vært i dypet. Ofte har jeg vært på reiser – i fare på elver, i fare blant røvere, i fare blant landsmenn, i fare blant hedninger, i fare i by, i fare i ørken, i fare på hav, i fare blant falske brødre, i slit og strev, ofte i nattevåk, i sult og tørst, ofte i faste, i kulde og nakenhet. I tillegg til alt annet har jeg det som daglig ligger over meg, omsorgen for alle menighetene.»

Og likevel sier han av sitt hjertes dyp: «Jeg er overbevist om at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss.»

Uten tvil har det bidratt mye til dette at Gud en gang hadde unt denne apostelen et blikk inn i den himmelske herligheten. Apostelen forteller at han «ble rykket like inn i den tredje himmel», «inn i Paradis og hørte usigelige ord, som det ikke er tillatt for et menneske å tale». Ja, han visste ikke engang «om han var i legemet eller utenfor legemet» (2 Kor 12). Hadde vi også opplevd en så underfull bortrykkelse, ville vi uten tvil regne alt det jorden har, både søtt og bittert, som ingenting.

Men vi kan si apostelens ord etter ham med munnen og likevel straks bli utålmodige, klage og sørge så snart en motgang eller en lidelse rammer oss. Hovedgrunnen til det er nok at den nåværende motgangen blir sett og kjent, mens den kommende herligheten ennå er skjult for oss.

Likevel er vi ikke uten skyld i vår svake tro og vår utålmodighet. For søkte vi mer å vokse i tro og håp, ville vi også få mer av det. Derfor er det vel verdt å tenke grundigere over disse tingene og påkalle Gud om nåde til å få dem inn i hjertet.

Den nåværende tids lidelser. Med disse ordene minner apostelen om at hvor bitre våre lidelser enn er, varer de bare denne korte tiden (dersom vi er Guds barn). Også i 2 Kor 4,17 sier apostelen om vår trengsel at den er «kortvarig», det vil si *raskt forbigående*, men herligheten «evig». Dette burde vi alltid huske på. For når vi har en lidelse, synes vi at den er uendelig, og denne falske forestillingen gjør lidelsen mange ganger tyngre.

Vi bør derfor huske at den snart skal ta slutt. Selv om den varte hele vår levetid, var det jo bare en kort stund mot den uendelige evigheten som venter oss. «Få og onde har mine leveårs dager vært», sa den gamle patriarken, som var over hundre år. Snart skal alle livets erfaringer ligge bak oss.

Derfor sier apostelen: «Tiden er kort! … de gråtende som de som ikke gråter, de glade som de som ikke gleder seg … For denne verdens skikkelse forgår.» Har du en svært bitter lidelse, så sørg likevel med måte. Det varer ikke lenge, «tiden er kort».

Dette tenkte Moses på da han «valgte heller å lide ondt sammen med Guds folk enn å ha en kortvarig nytelse av synden. Han aktet Kristi vanære for en større rikdom enn skattene i Egypt, for han så fram til lønnen.» Siden det endelige aldri kan veie opp mot det uendelige, er allerede dette grunn nok til å regne alle tidens lidelser som ingenting verdt mot den kommende herligheten, som skal vare evig og uten ende.

Dessuten er et Guds barns lidelse heller aldri uten sin vederkvegelse. Herren er oss nær i nøden og gleder våre hjerter med sin nåde. Om det sier apostelen: «For likesom Kristi lidelser kommer over oss i rikt mål, så er også vår trøst rikelig ved Kristus» (2 Kor 1,5). Derfor er all vår lidelse svært liten mot «en evig fylde av herlighet i overmål på overmål».

Den herlighet som skal åpenbares på oss. Legg merke til ordene *som skal åpenbares*. Her ligger grunnen til at vi så nødig lider noe: *Herligheten er ennå ikke åpenbart*. Vi ser den ikke, den er ennå skjult for oss, og vår tro er svak.

Luther sier: «Var det bare en herlighet man så for øynene, å, hvilke fine og tålmodige martyrer skulle vi ikke da være! Om noen sto på den andre siden av en elv med en kiste full av dukater og ropte: ‹Den som våger å svømme over, skal få disse dukatene›, hvilken svømming skulle det ikke da bli for de dukatenes skyld som man så for øynene!»

Ja, hvor mange eksempler ser man ikke på dette i hele verden, på hvordan mennesker strever og arbeider, våger og lider, når bare lønnen er synlig! Hvordan våger ikke sjømannen livet på de mest eventyrlige hav, bare fordi han er viss på lønnen når reisen er over!

En kjøpmann strever og reiser verden rundt og setter både legeme og sjel på spill bare for å vinne gods og penger. Hvor mang en ung mann sliter ikke dag og natt med de tyngste studier, bare fordi han har for øye de utmerkelsene, den kransen og de borgerlige fordelene som venter dem som har bestått prøven!

Men her, der Gud byr oss å kjempe for en evig krone og herlighet, er vi så trege, uvillige og kraftløse at vi knapt vil holde vårt åndelige liv ved like med Guds ord og bønn, langt mindre våge og lide noe for Kristi skyld. Og hvorfor? Bare fordi den lovede herligheten ennå ikke er åpenbart.

Vi ser ikke for øynene at Gud vil føre oss inn i sitt paradis når livets reise er slutt. Vi ser ikke at han på den ytterste dag skal gi oss ikke bare et vakkert, sterkt og skinnende legeme, men også en så stor herlighet at vi skal bli ham like – og at vi så skal være salige i hele den uendelige evigheten.

Nei, vi ser ingenting herlig her. Hele livet gjennom ser vi bare en fattig synder som ennå er full av skrøpelighet. Og når livet til slutt tar slutt, ser vi bare hvordan det skrøpelige legemet blekner, dør, går i oppløsning og blir begravet. Her trengs det da åndelige øyne for at vi skal kunne se det som ikke ses.

Slik all sommerens skjønnhet er skjult under vinterens snøfonner og mørke, men alltid bryter fram i all sin prakt når våren kommer, slik er også den kommende herligheten nå skjult under tidens trengsel. Men den skal like sikkert en gang åpenbares som sommeren kommer etter vinteren. Herren har sagt det. Her kreves det at vi vet hvem vi tror på: at han er en allmektig og sannferdig Herre som ikke kan svike sine egne ord og sine troende venners håp.

På oss, sier apostelen – herligheten skal åpenbares *på oss*. Han begynte setningen med *jeg* – «*jeg* er overbevist om» – og sier nå at herligheten skal åpenbares *på oss*. Med det gir han til kjenne at den ikke bare skal tilfalle de store hellige, Paulus, Peter og flere, slik vi vanligvis mener, men *alle* troende, også de ringeste og skrøpeligste, så sant de er ikledd Kristi rettferdighet.

For «dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort» (v. 30). «Det er ingen forskjell», alle har syndet, og alle blir «rettferdiggjort for intet». «Er vi barn, da er vi også arvinger.» Alt dette ligger i ordet *oss*.

Og nettopp dette er hovedsaken i troen: at du også kan tro ordet *oss* og si: Også på meg, stakkars menneske, skal Gud åpenbare sin herlighet. Er denne troen levende i hjertet, vil også du gjerne lide noe med Kristus, fordi du til slutt også skal «herliggjøres med ham». Og så sant Herren selv har lovet dette, skal han også fullføre det.

Etter en kort tid med trengsler, prøvelser, strid og bekymringer skal vi få se ham som han er. Han kommer for å hente sin stridende menighet, sin elskede brud, for å gi henne en evig glede og si: «For se, nå er vinteren omme. Regnet er dratt forbi og er borte. Blomstene kommer til syne på marken. Sangens tid er inne … Stå opp og kom, min kjæreste!» (Høys 2,11–13). Herren har sagt det. «Er vi barn, da er vi også arvinger.» Gud gi oss mer tro og håp og hjelpe oss lykkelig gjennom til den salige virkeligheten!

[54] Etter jødenes lov (5 Mos 25,3) kunne dommeren idømme en skyldig som hadde fortjent det, 40 slag. Men for at man ikke skulle slå flere ved å telle feil, ga jødene bare 39 slag. – Slik ble den rettferdige Paulus dømt som lovbryter.

19–22. For skapningen venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares. Skapningen ble jo lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men etter hans vilje som la den under forgjengelighet, i håp om at også skapningen skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten. For vi vet at hele skapningen til denne stund sukker sammen og stønner sammen som i veer.

Med denne opphøyde og storslåtte skildringen av hvordan skapningen sukker etter forløsning, vil apostelen gi Guds barn enda en grunn til å være *visse* på sin kommende herlighet og forstå hvor *stor* den er. Om den har han talt i det foregående.

I begynnelsen skapte Gud alt som er på jorden, til tjeneste og glede for sine barn, og dermed til pris og ære for sitt herlige navn. Men ved vårt syndefall fikk skapningen sin del av forbannelsen (1 Mos 3,17–18). Derfor fyller den nå ikke sin opprinnelige bestemmelse.

For det første tjener den ikke Guds barn slik den skulle ha tjent dem om synden ikke var kommet inn i verden. For det andre tjener den for det meste Skaperens fiender og spottere, ja, den tjener synden, fordi de fleste mennesker

misbruker den til synd. Dette er en undertrykkelse, en trelldom, som skapningen lider «ikke frivillig» (v. 20), eller uten egen skyld, men etter hans vilje som la den under.

Men dette misforholdet skal ikke vare for alltid. For skapningen ble lagt under forgjengelighet «i håp om at også skapningen skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten». Det er dette som er selve saken her.

Profetene taler ofte om den ufornuftige skapningen som om den var fornuftige vesener. De sier for eksempel at fjell og hauger fryder seg, at trærne på marken klapper i hendene, at sol og måne, ville dyr og fisker lovpriser Herren. Slik ser også apostelens åndelige øye hele skapningen i lidelse og i en urolig lengsel etter å nå sitt mål. Han hører skapningen sukke og engste seg mens den venter på at Guds barn og den selv skal bli forløst fra den nåværende trelldommen.

Dette legger apostelen fram for å styrke og oppmuntre alle kristne. For det første gir det dem en *visshet*, en *borgen* for at vår herlighet skal åpenbares. Den ligger i at hele skapningen først når sin bestemmelse når Guds barn får sin herlige frihet. For de venter et annet og bedre liv, siden den nåværende verdensordningen ikke er den rette, eller den som Gud hadde i tankene i begynnelsen. «Men vi venter etter hans løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor» (2 Pet 3,13).

For det andre skal de tenke på hvor *stor* den herligheten er som da skal åpenbares. Da skal hele skapningen fornyes og forherliges for at *deres* herlighet skal åpenbares. Da skal alle Guds skapte ting som skal høre til den nye himmel og den nye jord, renses, fornyes og gjøres vakre, for at Guds barns herlighet skal bli større.

Skapningen. Ordet «skapningen» betegner her ikke de fornuftige vesenene, englene eller menneskene, slik noen har ment, men det man ellers kaller naturen eller naturens rike. Det kan ikke bety *englene*. For de *gode englene* er jo ikke under «trelldommen under forgjengeligheten» og kan derfor heller ikke vente på noen forløsning. Og de *falne, onde englene* kan aldri lengte etter Guds barns forløsning og herlighet, og de kan heller ikke vente på noen forløsning for seg selv.

Det kan heller ikke bety *menneskene*, for de er enten Guds barn eller den ondes barn. Det kan ikke sikte til *Guds barn*, for de er her uttrykkelig skilt fra den skapningen apostelen taler om. Heller ikke kan det sikte til de mennesker som *ikke er Guds barn*. De lengter ikke etter at Guds barn skal åpenbares – tvert imot hater de dem. De skal heller aldri bli befridd fra fordervelsens trelldom, men skal til slutt gå bort til den evige fortapelse.

Da står bare det igjen at det her siktes til *den ufornuftige skapningen*: de levende skapningene, dyrene og plantene, og alle de livløse tingene, himmelen og jorden og elementene. Apostelen vil si at skapningen, som for syndens skyld ble lagt under forgjengelighet ved Guds dom, skal reises opp fra sin nåværende fornedrelse, som den sukker under.

I samsvar med Guds løfter om en fornyelse venter den på å få del sammen med Guds barn i befrielsen fra forgjengelighet og fordervelse. Sammen med dem skal den ikles den herlighet og skjønnhet den hadde da den en gang gikk ut fra Skaperens hånd.

Når en datter i et rikt hjem skal stå brud, blir hele huset gjort rent, pyntet og smykket til bryllupsfesten. Alle gjestene, ja, også tjenerne, har da festdrakten på. Skapningen er det rike huset som Gud satte menneskene inn i som barn og arvinger. Når Kristi brud skal gå inn i sin brudgoms herlighet, når Guds barn skal legge av den ringhet og forakt de har vært skjult under her i tiden, og åpenbares i sin sanne høyhet og herlighet, da skal også alt som har hørt til deres bolig, fornyes, renses og pyntes.

Om dette sier apostelen Peter at «himmellegemene skal komme i brann og gå i oppløsning, og jorden og alt som er bygd på den, skal brenne opp. … *Men vi venter etter hans løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor*» (2 Pet 3,10.13). Det som skal høre til den nye himmel og den nye jord, som er gjort i stand for Guds barn, skal befris fra forbannelsen. Det skal settes tilbake i den fullkomne tilstanden det var i da Gud i begynnelsen så alt det han hadde gjort, og sa at «det var overmåte godt».

At apostelen kan si om den ufornuftige skapningen at den «sukker», «venter» og «stønner som i veer», har vi mange eksempler på hos profetene. De gir den livløse skapningen menneskelige følelser og sier for eksempel at «jorden sørger», at «oljen er svunnet bort» på grunn av menneskenes ondskap.

Når et bedre forhold er kommet, heter det derimot: «Juble, dere himler! Fryd deg, du jord! Dere fjell, bryt ut i frydesang! … Lov ham, sol og måne! Lov ham, alle lysende stjerner! … Lov Herren fra jorden, dere store sjødyr og alle dyp, ild og hagl, snø og skodde, stormvinden som setter hans ord i verk, dere fjell og alle hauger, frukttrær og alle sedrer, dere ville dyr og alt fe, krypdyr og flyvende fugler!» (Jes 49,13; Sal 98,8; 148,3–10).

Slik finner vi i Skriften at menneskenes synder får skapningen til å sørge, men at den fryder seg når Guds vrede tar slutt og han igjen viser seg nådig. På samme måte taler apostelen her om skapningens lengsel og engstelige sukk etter forløsningens salige tid.

Ordet for skapningens *lengsel* betyr i grunnteksten en lengselsfull forventning der en strekker hodet fram og speider etter den en venter på. Lütkemann ser derfor her et bilde hentet fra en folkemengde som lengter så inderlig etter å få se sin elskede konge komme at de strekker hals og løfter seg over hverandre for å se om han ikke snart nærmer seg. Slik venter også hele skapningen med inderlig lengsel.

Og hva er det så den lengter så inderlig etter? Apostelen sier: «at *Guds barn* (egentlig: Guds *sønner*) *skal åpenbares*». Her er Guds barn så skjult, dels under sin egen skrøpelighet av mange slag, dels under tidens trengsel, kors og lidelse, at de ikke en gang selv vet hvem som er Guds barn. Langt mindre kan verden kjenne dem (1 Joh 3,1). Men en gang skal deres skjulte herlighet stråle fram, og det venter hele skapningen på med inderlig lengsel.

Skapningen ble jo lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men etter hans vilje som la den under forgjengelighet. Ordet «forgjengelighet» antyder at skapningen ble svak, foranderlig og forgjengelig ved syndefallet. I begynnelsen gikk den ut fra den Allmektiges hånd med fullkommenheter som vitnet om hvem som hadde skapt den. I v. 21 heter det at skapningen er under *fordervelsens* trelldom, det vil si under forfall og oppløsning.

En slik dom er gått over skapningen etter at synden kom inn i verden. For den kunne ikke lenger gjøre menneskene den tjenesten den fra begynnelsen var bestemt til. Ja, på grunn av menneskenes ondskap tjener den ikke nå til Guds ære og menneskenes vel, men i de aller fleste tilfeller til menneskenes fordervelse, fordi de misbruker tingene. Skapningen var egentlig bestemt til tjeneste og glede for *Guds barn*, som skal se, elske og ære Skaperen i tingene. Men nå tjener den for det meste Guds fiender og spottere.

Slik sier Luther: «Den kjære sol, den vakreste og mildeste skapning, tjener de fromme minst. Når den skinner på *én* from, må den skinne på tusen skurker, Guds fiender, spottere og forfølgere, røvere, tyver og horkarer, som verden er full av. Den må da lyse for alt deres ugudelige vesen og all deres ondskap.»

Det samme kan sies om alle Guds skapninger. Brødet som nærer oss, og vinen som styrker oss, må også for det meste tjene frådere, drankere og alle slags ugudelige, som ikke gir Gud æren for det gode de nyter.

Når et vakkert tre eller en blomst fryder og gleder et Guds barn som ser sin Far i det og priser ham, får hundrevis av forfengelighetens barn bare en sanselig nytelse av disse Guds verk. De tenker ikke på den himmelske Fars kjærlighet, han som har gjort dette for sine barn. Når et Guds barn blir vakt til ettertanke og undring over Fars storhet ved en stille dal eller et mektig fjell, ser tusen som forakter Gud, på den samme skapningen uten å tenke på Skaperen.

Gods og eiendom må for det meste tjene avgudsdyrkere. Det edle gullet må også pryde skjøger, den vakre hesten bære dem som tramper på Guds bud, og det stille fåret gi sin fineste ull til de mest lettsindige og forkjælte. Alt dette er jo en fornedrende trelldom for skapningen, som helst skulle ha tjent Guds barn, de som ser, elsker og ærer Mesteren i tingene. For skapningen blir fornedret eller æret alt etter hvordan den blir brukt.

Tenk hvilken ære for de gresstråene som fikk tjene som underlag for Jesusbarnet i krybben! Hvilken ære for eselet som fikk bære Herren på ryggen, og for palmetrærne som fikk pryde veien med sine greiner der han dro fram – ja, også for ravnene som fikk bære kjøtt til Elia! Men når den gode skapningen må tjene slike som aldri vil spørre etter Skaperen, men hele livet igjennom forakter og trosser ham, da er dette sannelig et ynkelig trykk, så jorden kunne ønske å åpne seg under føttene deres.

Endelig er skapningen i mange tilfeller også blitt til besvær og skade for menneskets legemlige liv. Når Gud sa om jorden: «Torner og tistler skal den bære for deg», ligger det i disse ordene at den skulle bli full av møye, lidelser og farer for mennesket. I stedet for å være en trygg, vakker og rik bolig for Guds barn er jorden nå for det meste en tung arbeidsmark. Den bærer mange slags

skadelig ugress og giftige urter, og mange steder har den store strekninger som er øde og tomme.

De som bor på jorden, blir ofte skremt og ødelagt av herjende stormer og oversvømmelser, ildsprutende fjell og jordskjelv, tordenvær og haglbyger, forpestet luft og insekter som blir til landeplager. Alt dette strider mot skapningens opprinnelige bestemmelse. Det er altså en «trelldom under forgjengeligheten» og fordervelsen, et trykk og en lidelse for Guds skapning. Den engster seg og sukker under det, men går likevel sin vei framover i underdanighet under sin Skaper.

Apostelen sier at skapningen ble lagt under forgjengelighet *ikke frivillig*, det vil si uten egen skyld og uten at den manglet vilje til å tjene mennesket til alt godt. For det var bare på grunn av menneskets synd at den fikk denne forbannelsesdommen over seg og ble satt i denne tilstanden av uro og sykdom som den nå sukker under. Gud Herren sa uttrykkelig til Adam: «Jorden skal være forbannet *for din skyld*.»

Opprørske undersåtters hus skulle rives (Esra 6,11; Dan 2,5). Det var ikke fordi steinene eller bjelkene i husene hadde noen skyld, men for å legge en større straff på de skyldige eierne og vise desto større avsky for deres brøde ved å la den ramme det som tilhørte dem. Av lignende grunn er menneskets synd blitt hjemsøkt på skapningen, som var dets bolig, og som det ble satt til herre over.

Dette viser på en alvorlig måte Guds hellige nidkjærhet mot synden, og hvilket forferdelig onde synden er, når den har brakt hele skapningen under fordervelsens og forgjengelighetens trelldom. Fordervelse og elendighet hersker, og skapningen selv må vitne om at dens opphavsmann er blitt krenket. Det ville være å forringe Guds ære å tro at hans verk er i samme skikkelse som da de først gikk ut fra hans skaperhånd, eller at de alltid skal bli i den tilstanden de er i nå.

Nei, Skriften vitner både om at skapningen en gang ble forbannet for syndens skyld og lagt under fordervelsens trelldom, og om at den en gang skal settes tilbake i sin opprinnelige herlighet og skjønnhet. Apostelen sier at den ble *lagt under forgjengelighet i håp om at også skapningen skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten*.

Og «fri fra de lenkene som nå binder og tynger den og gjør den syk, hard og uskikket, skal den da bryte ut i fryd. Evig smilende og yndig skal den i takknemlig underdanighet føye seg etter sine lykkelige innbyggeres behov og ønsker, ja, selv lykkelig ta del i Guds barns herlige frihet og deres salig strømmende liv».

Noen har ment at skapningen skal bli frigjort fra sin trelldom ved å bli fullstendig *tilintetgjort*. Til støtte for denne meningen har de vist til steder som 2 Pet 3,10: «Himlene skal forgå med veldig brak, og himmellegemene skal komme i brann og gå i oppløsning, og jorden og alt som er bygd på den, skal brenne opp.» Og Åp 20,11: «For hans åsyn vek jorden og himmelen bort, og det ble ikke funnet sted for dem.»

Men mange andre klare og bestemte skriftsteder viser oss at meningen med disse to stedene ikke er at skapningens grunnstoff skal tilintetgjøres, bare at dens nåværende form og beskaffenhet skal forandres helt. Når et stykke metall,

for eksempel et gammelt forgylt bilde, smeltes i ild, «forgår» formen, men ikke stoffet. Slik skal også himlene og jorden smeltes om i ild, men for å komme fram igjen renset og i alt mer fullkomne enn før.

Apostelen Peter sier: «Men vi venter etter hans løfte nye himler og en ny jord» (2 Pet 3,13). Og i Sal 102,27 sies det om jorden og himlene: «De skal forgå, men du blir stående. De skal alle eldes som en kledning.»

Men straks legges denne forklaringen til: «Som klær *skifter* du dem *ut*, og de *blir skiftet ut*.» Dessuten må man legge merke til at alle ting i naturen streber etter å bestå. Om Guds barns åpenbaring var knyttet til at skapningen ble endelig tilintetgjort, hvordan kunne man da si om skapningen at den lengter inderlig etter at Guds barn skal åpenbares?

Tvert imot skal også hele skapningen selv få en ny og forskjønnet skikkelse når Guds barn blir åpenbart. Apostelen sier uttrykkelig i vår tekst at skapningen skal bli frigjort *til Guds barns frihet i herligheten*. Det vil si at den i sin frigjøring skal få en skjønnhet og herlighet som svarer til Guds barns herlighet, så langt den kan gis til skapningen. Som det er sagt før: Når datteren i det rike huset holder bryllup, skal også hele huset pyntes og smykkes så det passer til høytiden.

Har forbannelsen for syndens skyld også nådd skapningen, skal også nåden, som er større enn synden, nå fram til skapningen og forherlige den. Straffen for menneskenes synd ble så mye større ved at følgene nådde skapningen. På samme måte skal også Guds barns herlighet bli så mye større ved at skapningen, som var bestemt til å tjene dem, skal få sin del av deres herlighet. I Guds godhet skal skapningen få del med hans barn og ikke med hans fiender.

Vi forstår kanskje ikke alt ved den herlige gjenopprettelsen som venter skapningen, eller hvordan disse nye himler og den nye jord da skal se ut. Men vi er likevel visse på at de skal være Guds visdom, kjærlighet og makt verdige, selv om den nye skapningen nå går over vår forstand.

Apostelen har her to betydningsfulle uttrykk om Guds barn. Det første er at «Guds barn skal *åpenbares*», det andre er «Guds barns *frihet i herligheten*». Ordene om at «Guds barn skal *åpenbares*», sier oss først at Guds barn er skjult her i tiden. Nettopp det at vi er *Guds barn*, er det mest skjulte og urimelige, ikke bare for verden, men også for oss selv. Man kan ikke se på oss at vi er *Guds barn*. Vårt barnekår hos Gud, vår rettferdighet og herlighet for ham, er her i tiden dekket av en tykk sky av alle slags skrøpelighet.

I det ytre ser vi ut som andre mennesker, bortsett fra at vi går en helt annen vei gjennom livet enn verden. Men på våre legemer ses ennå ikke noe guddommelig skinn. Som andre er vi underlagt svakhet, sykdom, fattigdom, kraftløshet og til slutt døden og forråtnelsen.

Og selv om vår ånd er fornyet og helliggjort, er kjødet fullt av synd og fordervelse. Vi har en lov i våre lemmer som strider mot loven i vårt sinn. Vi må alltid klage over at vi ikke gjør det gode vi vil, men ofte gjør det onde vi ikke vil. Hvordan kan vi da se at vi er Guds barn? «Deres liv er skjult med Kristus i Gud», sier apostelen.

Men dette skjulte livet skal en gang ta slutt. Hele skapningen venter på at Guds barn skal *åpenbares*. «Når Kristus, vårt liv, åpenbares, da skal også dere

åpenbares med ham i herlighet» (Kol 3,4). Da skal våre sjeler bli fri fra hver rest av fordervelsen, og våre legemer skal bli lik Kristi forklarede legeme.

Da skal «dette forgjengelige bli ikledd uforgjengelighet, og dette dødelige bli ikledd udødelighet». Kristus sier: «Da skal de rettferdige skinne som solen i sin Fars rike.» Da er Guds barn åpenbart, da ser de ut som Guds barn, når de sitter på sine troner og er kledd i herlighetens skinnende klær.

Da er de også kommet fram til sin *frihet i herligheten*. Riktignok har vi allerede her en dobbel frihet som vi aldri kan prise Gud nok for. Den ene er friheten fra syndens *skyld* og *fordømmelse*, så vi aldri skal dømmes etter loven. Den andre er friheten fra syndens *herredømme*, det vil si at livet vårt ikke lenger er rettet etter kjødet, men etter Ånden. Men samtidig er vi bundet og undertrykt under alt det onde som nettopp er nevnt, og som skjuler vår rett som barn.

Men da skal vi være helt fri fra alt dette. Da skal vi aldri mer bli plaget av noen strid mellom kjødet og Ånden, aldri mer lide under onde tanker eller treghet og kulde. Vi skal aldri mer klage: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke.»

Vi skal aldri mer lide under mørke eller uvisshet i troen. Da skal vi heller ikke mer bli hånet av en løgnaktig verden eller beskutt med Satans brennende piler. Og endelig skal vi da aldri mer trenge å frykte for å gå fortapt. «Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort» (Åp 21,4).

Hele skapningen sukker og lengter sammen med oss etter at Guds barn og den selv skal bli frigjort fra fordervelsens trelldom, sier apostelen. Og han sier: «Vi *vet*» dette – apostelen hadde en sikker og bestemt kunnskap om det – «*at hele skapningen … sukker sammen*», egentlig *stønner*, det vil si presser fram sukk fra et tungt og trangt bryst, «*og stønner sammen som i veer*», engster seg eller vrir seg i smerte sammen med oss, «*til denne stund*».

Grunntekstens ord for «*stønne som i veer*» er sterkt og betydningsfullt. Det betegner egentlig den angsten og smerten en kvinne har når hun skal føde. Skapningen «vrir seg i fødselsveer» mens den venter på den endelige «gjenfødelsen» (Matt 19,28), da hele naturen skal tre fram i en fornyet og vakker skikkelse.

Hvor skjult er ikke disse tunge sukkene og fødselsveene i skapningen for oss! Hvor lite ser, tror og tenker vi på at skapningen nå ikke er i sin rette tilstand, så fullkommen som den gikk ut fra Skaperens hånd, eller i den tjenesten den var bestemt til, men at den nå ligger under et trykk! Husket vi også på dette, ville vi ha et nytt, synlig bevis for at Gud har tenkt å skape en ny jord og nye himler, der en fullkommenhet og salighet som er ham verdig, skal råde.

Ved å vise til det vi ser, har apostelen villet komme vår skrøpelige tro til hjelp. I Matt 6 taler Kristus til slike lite troende som plages av bekymring for det daglige brød. Han viser dem skapningen og sier: «Legg merke til liljene på marken … Se på fuglene under himmelen! … Gud kler og føder dem. Er ikke dere langt mer verd enn de?» Slik gjør også apostelen her. Han vil si: Er det ikke nok for håpet deres at dere har Guds løfter om en kommende herlighet, så se på det som står for øynene deres.

Hele skapningen er nå i en tilstand som ikke kan svare til Guds store og fullkomne kjærlighet og makt. Den ligger i fødselsveer og venter engstelig på den

gjenfødelsen som skal gjøre at den tjener Guds barn og ikke synden, og tjener dem på en så fullkommen og salig måte som Guds kjærlighet må kreve. Dette kan ikke skje mens synden og døden råder i verden, men først når Guds barns herlige frihet er kommet. Dette er jo et storslått og sterkt bevis for den herlighet som skal åpenbares på Guds barn (v. 18).

Men til hele dette vitnesbyrdet fra skapningen føyer apostelen også det som ligger i de troendes eget savn og sukk i denne verden. Han har talt om at hele skapningen sukker sammen. Nå legger han til:

23. Ja, ikke bare det, men også vi som har fått Ånden som førstegrøde, også vi sukker med oss selv, mens vi lenger etter vårt barnekår, vårt legemes forløsning.

Her har vi enda et bevis på at en herlighet som nå er skjult, skal åpenbares på Guds barn. De har allerede her fått Ånden som førstegrøde, og likevel er de ikke fullt salige og tilfreds. Så lenge de er på jorden, sukker de og engstes under et trykk som ennå varer ved. Et så halvt og engstelig liv kan ikke være hele det fullførte verket som den store og kjærlige Gud har skapt, gjenløst og helliggjort oss til. Vi må ha et annet og fullkomment liv i vente.

Riktignok har vi allerede fått en nåde og en forløsning som vi aldri kan prise nok. Vi er satt fri både fra syndens skyld og fra syndens herredømme, vi har Guds vennskap og hans nådige nærvær, og Ånden gjør sitt helliggjørende verk i våre hjerter.

Men dette er bare «førstegrøden» av den saligheten som er tiltenkt oss. Det er bare en *forsmak* og et *håndpant* på den. «For i *håpet* er vi frelst», legger apostelen til i det neste verset – altså ikke i nytelsen. Dette vitner om at noe annet, noe fullkomment, ennå venter på oss. Det er hovedtanken i teksten vår, og den blir enda tydeligere når vi ser nærmere på ordene.

Ånden som førstegrøde. *Førstegrøden* står som motsetning til *fylden* og som et *varsel* om den (3 Mos 23,10–20; 1 Kor 15,20; Rom 11,16 m.fl.). Noen har ment at uttrykket «Åndens førstegrøde» står som motsetning til en fylde av Ånden som mer modne hellige får her i *tiden*. Det er slett ikke tilfellet.

Apostelen taler her om alle Guds barn, alle som har Ånden, han selv medregnet. I v. 9 har han sagt helt likefram: «*Så sant Guds Ånd bor i dere*. Men om noen ikke *har Kristi Ånd*, da hører han ikke Kristus til.» Det han der kaller å *ha Ånden*, uttrykker han her med *Ånden som førstegrøde*.

Førstegrøden står altså her mot *den* fylden av Ånden som vi skal få i himmelen. Og Åndens førstegrøde er at vi har del i Guds Ånd og hans gjenfødende og helliggjørende verk i sjelen. Ved det er vi allerede her nye skapninger som har Herrens frykt og troen i våre hjerter.

At apostelen ikke bare sier: «vi som har *Ånden*», men bruker uttrykket «Ånden som *førstegrøde*», er svært meningsfylt og godt sagt for emnet hans i denne teksten. Han sikter nemlig til Herrens forordning om førstegrødens kornbånd, som Israels barn skulle bære fram til helligdommen i påsken for at det skulle «svinges for Herrens åsyn» (3 Mos 23,11). Dette var en høytidelig innvielse av

høsttiden, og kornbåndet var et pant, helliget Gud, på den høsten som skulle komme.

Slik er også Ånden som bor i våre hjerter, et pant på den fylden av Ånd og salighet som en gang skal åpenbares på oss (jf. 2 Kor 5,5; 1,22; Ef 1,14; 4,30).

Vi kunne jo ellers spørre: Hvorfor skulle Gud gi oss sin Ånd, og hvorfor skulle han virke et åndelig liv i våre hjerter, helliggjøre og oppdra oss, om han ikke hadde tenkt å gjøre oss evig salige? Hvorfor skulle han gjøre oss til sine barn i tiden om han ikke hadde bestemt oss til å bli hans arvinger i evigheten?

Av dette ser vi at Åndens første virkning i sjelen er et varsel om den kommende høsten, slik førstegrødens kornbånd var det. Og det er nettopp denne Ånden som bor i oss, som gjør at vi sukker og lengter – ikke bare etter å bli forløst fra det onde, men etter å få nyte vår barnerett fullt ut, slik apostelen taler om her.

Vi sukker med oss selv. Her sier apostelen noe som alle troende kjenner i sitt innerste, men særlig de av Guds barn som er mest nedkjørt. Verden kjenner det ikke. Det gjelder hvordan disse benådede lengter etter et bedre liv enn dette, og hvordan de ofte sukker til sin Gud dag og natt over fordervelsen og tidens møye.

Riktignok har vi allerede på jorden en salighet som er begynt. Vi er allerede her fri fra all syndens skyld og blir ikke lenger dømt etter loven. Vi har en evig nåde, og vi har Den Hellige Ånd i våre hjerter, som daglig vokter og leder oss. Likevel er livet vårt fremdeles en tilstand av lidelse og venting.

Det som først og fremst tynger oss, er *fordervelsen* som alltid henger ved oss. Kjødet er riktignok naglet til korset, men det er ennå ikke dødt. De troende ville så gjerne være helt rene og fri fra alt ondt. De ville gjerne ha hjertene fulle av Guds nåde, av tro og kjærlighet, av et åndelig og hellig sinn. Men til sin store sorg må de ofte kjenne så mye av det motsatte – lettsindighet, ugudelighet, kulde, forfengelighet og alle slags synder – at de ikke vet hvor de skal vende seg.

De ønsker så inderlig at de kunne ofre alle sine krefter i sin Herres tjeneste og bare tenke, tale og gjøre det som er godt, hellig og nyttig. Men fordervelsen er så mektig at de ofte sier og gjør det de bittert må angre. Derfor må de alltid klage med apostelen: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg.»

Så kommer jo *djevelen* i tillegg. Dels setter han snarer for oss og frister oss med alle slags onde tanker. Dels fyller han siden våre hjerter og samvittigheter med redsel for Guds vrede og dom. Han kan gjøre sandkorn til store fjell, så vi mener at vi er helt uhørte syndere.

Langt fra å se på oss selv som Guds elskede barn frykter vi at Gud må være vred og lei av oss, og at han til sist skal la oss møte alle våre synder i en evig fordømmelse. Ja, han skyter så glødende piler mot de troende at det ofte brenner som ild i hjertene deres.

Slik er også verden, slangens giftige sæd, alltid i virksomhet for å forbitre dagene våre. På sin fyrstes vis lokker den snart Guds barn til på en eller annen måte å følge den i synd og forfengelighet. Snart piner den hjertene deres så med sin skadefryd, sin hån, sine bitre tolkninger og beskyldninger at de ofte heller ville være døde enn å oppleve alt dette.

Dessuten rammes noen kristne av *ytre lidelser*: fattigdom, sykdom, bitre tap og smertelig savn, kort sagt «mange slags prøvelser» (1 Pet 1,6). Alt dette ville likevel være en lett lidelse, blandet med trøst, om bare Gud alltid var åpenbar for sjelen med sitt nådige nærvær, eller om vi fant vår egen ånd riktig våken, alvorlig og trofast i bønn og påkallelse. Men da er det ofte som om Gud var hundre mil borte, og vår egen ånd helt kraftløs og død.

Dette er det bitreste av alt: når Gud i lange tider er «som en fortumlet mann, lik en kjempe som ikke makter å hjelpe». Sjelen søker i sin nød tilflukt hos ham som fedrene ropte til og håpet på, og likevel kommer det ikke noe svar og ingen bønnhørelse fra ham. Det ser ut til at det onde blir verre, og bare mørke og kraftløshet omgir sjelen.

Da blir sjelen sannelig i noen grad lik sin Herre på korset. Han så bare bitre og hånende fiender omkring seg, kjente syndens forbannelse og bitterhet av alle «fordervelsens strømmer» inne i seg, og over seg hadde han en Gud som i vrede hadde vendt seg bort, så han ropte: «Hvorfor har du forlatt meg?»

Riktignok har ikke alle kristne erfart alt dette, og de kristne som lider mest, har også sine stunder av lindring og trøst. Men også i det vanlige er den fordervelsen, skrøpeligheten og kraftløsheten som bor i oss, en slik byrde for dem som har Ånden som førstegrøde, at den får dem til å sukke bittert og særlig i visse tider å lengte etter forløsningen og etter å få nyte sin barnerett.

Et godt eksempel på slike sukk har vi i apostelen selv. I kapittel 7 beskriver han først hvordan han «tas til fange under syndens lov, som er i lemmene», og til sist bryter han ut: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» Også i 2 Kor 5,4 sier han: «Vi som er i dette teltet, sukker under byrden. For vi vil ikke bli avkledd, men overkledd, for at det dødelige skal bli oppslukt av livet.» Og hvor ofte kommer ikke dette sukket til uttrykk i Davids salmer!

Kort sagt føler de troende alltid at noe mangler dem i denne verden. De har en ånd som ikke kan bli helt tilfreds med noe annet enn det fullkomne gode, den fullkomne herligheten og saligheten. Den finnes først når vi er forløst fra dette syndens og dødens legeme.

Apostelen sier: «Vi sukker *med oss selv*», det vil si i vårt innerste. Ofte kan sukket vårt ikke høres av noe menneskeøre, for det går fra et nedtrykt sinn rett til Gud. Slik sier også David: «Herre, for ditt åsyn er all min lengsel, mitt sukk er ikke skjult for deg.»

Derfor taler apostelen i v. 26 om «sukk som ikke rommes i ord». De blir virket av Ånden selv og merkes bare av ham som «vet hva Ånden trakter etter». Et slikt dypt og inderlig hjertesukk mener apostelen her når han sier: «Vi sukker med oss selv.»

Mens vi lengter etter vårt barnekår, vårt legemes forløsning. – Barnekår. Hvordan skal dette forstås? Har vi ikke allerede fått barnekår, vi som tror på Kristus? Er vi ikke allerede blitt Guds barn? Jo visst, det har apostelen talt utførlig om i v. 14–17.

Men det er jo kristendommens hemmelighet at vi ennå *venter* på det vi *har*, eller at vi på én gang *er* og ikke *er* det vi skal bli. Vi er rettferdige og er syndere,

vi er frigjort og er bundet, vi er konger og er treller. Det ene i Kristus, det andre i oss selv. Det ene kjenner vi, det andre er skjult.

Slik er det også med vår barnerett hos Gud. «Nå er vi Guds barn» (1 Joh 3,2), men vi nyter den ikke ennå, og tilstanden vår nå svarer ikke i alle ting til vår høye stand. De som er «Guds sønner», skal jo også være herlige både på sjel og legeme. Men det skjer ikke før vi er i himmelen. Først der skal vår barnerett bli fullt åpenbart. Først da er vi Guds barn i fulleste og saligste mening. Om dette sier Kristus: «De er Guds barn, siden de er oppstandelsens barn» (Luk 20,36).

Det er denne fulle åpenbaringen av at vi er Guds barn, apostelen her kaller «barnekår». Det ser vi av v. 19 og 21, der det samme blir uttrykt med ordene «at Guds barn skal åpenbares» og «Guds barns frihet i herligheten».

Vårt barneforhold til Gud har to atskilte tidsrom. Det første begynner med vår nye fødsel. Da blir vi tatt inn som Guds barn, blir kledd i Kristi rettferdighet og får Den Hellige Ånd, som leder og oppdrar oss hele livet. Men barneretten vår er da dypt skjult under fordervelsen som henger ved oss, og under all tidens motgang. Det andre tidsrommet begynner derfor når også legemet vårt, forent med sjelen, blir kledd i all den herlighet og salighet som må tilhøre Guds barn.

Til denne herliggjørelsen, som også hele skapningen skal få del i, sikter også Kristus når han i Matt 19,28 taler om «*gjenfødelsen – når Menneskesønnen sitter på sin herlighets trone*». Da skal han «gjøre alle ting nye». Da skal ikke bare våre sjeler, men også våre legemer bære den siste Adams himmelske bilde (1 Kor 15,49).

Da skal Guds barn gå inn i full eie og nytelse av sin arv. For på den dagen skal Herren Kristus si til dem: «Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt.» I himmelen, først i himmelen, blir Guds sønner kledd i en herlighet som passer for deres høye stand. Og etter dette barnekåret lengter vi, sier apostelen.

Vårt legemes forløsning. For at ingen skulle misforstå meningen i ordet «barnekår», som her er brukt i en mer uvanlig betydning, forklarer apostelen det selv med tillegget: «vårt legemes forløsning». Men også her bruker han et svært betydningsfullt ord. Det betyr egentlig «utløsning» eller «gjenløsning» og brukes om å kjøpe fanger fri. Det er det samme ordet som brukes om «forløsningen i Kristus Jesus». Her viser det at også legemet vårt *skal forløses fra et fangenskap* ved Kristi gjenløsning, slik en krigsfange som er kjøpt fri, blir satt fri fra fengselet. For en slik fange har legemet vårt vært, først under syndefordervelsen og siden under døden og forgjengeligheten.

Ja, denne forløsningen av legemet vårt til en evig herlighet er selve kronen på hele Kristi dyrebare gjenløsningsverk. De vantros legemer skal stå opp for å gå inn i et evig fengsel sammen med sjelen, men de rettferdiges legemer skal stå opp til evig ære og salighet. Da skal vi i høyeste mening hete «de som Herren har gjenløst» (Sal 107,2). Da, når Herren kommer, skal han i høyeste mening si: «For hevnens dag var i mitt hjerte, og mitt gjenløsningsår var kommet» (Jes 63,4).

Dette blir altså en forløsning som både skal vise den høyeste Guds kraft og samtidig føre med seg den høyeste lykke og salighet. Da har Jesus Kristus forvandlet vårt fornedringslegeme og gjort det likt med sitt herlighetslegeme (Fil 3,21). Det skal være et verk av skaperverkets Herre, som holder nøklene til

livet og døden i sine hender – men bare på grunn av forløsningen i Kristus Jesus. Bare hans oppstandelseskraft kan bryte gravens segl og stillhet.

Om den *guddommelige kraften* som skal åpenbare seg i dette, bruker apostelen ord som er lagt sammen, når han sier: «hvor overveldende stor hans makt er for oss som tror, etter virksomheten av hans veldige kraft. Det var denne han viste på Kristus da han reiste ham opp fra de døde» osv. (Ef 1,19–20).

Men denne forløsningen skal også bli så *fullkommen* at ingenting kan være mer fullendt. For «oppstandelsens barn» skal ikke vekkes opp til sitt forrige liv, men til en tilstand som skal være et liv i overstrømmende ære og endeløs udødelighet. «Døden er oppslukt til seier.» En slik seier har vi ikke fordi vi allerede er Guds barn og har åndelig liv, men bare på grunn av oppstandelsen.

Jordiske hærførere kan vinne to slags seire over fiendene sine. Den ene kan kalles en *tilfeldig* og *delvis* seier. Den jager fienden på flukt og tar fra ham en del av styrken hans, men den hindrer ham ikke i å komme seg igjen, vende tilbake til slagmarken og sette seierherren i fare for å miste det han har vunnet. Den andre kan kalles en *fullstendig* og *avgjørende* seier. Den knuser den fiendtlige makten så helt at den aldri mer kan reise seg eller ta tilbake det den har mistet. Slik skal den siste seieren være.

Når vi her blir født på ny til Guds barn, har Åndens kraft sannelig vunnet en del av vårt vesen. Vår ånd er vunnet, og det kjødelige sinnet er slått ned, så vi nå elsker det gode og følger vår Herre gjennom livet. Men den medfødte fordervelsen, verden og djevelen lever ennå, og døden skal ennå ta legemet vårt. I oppstandelsen derimot er alle disse åndelige fiendene hogd helt ned. Da skal de aldri mer reise seg og angripe oss, langt mindre overvinne oss. Da er Kristi seier fullendt, når også den siste fienden, døden, er tatt bort.

Vår gjenløsning fra syndens fordømmelse, fra lovens forbannelse og fra dødens overmakt ble vunnet av Kristus da han ropte på korset: «Det er fullbrakt!» Men hos oss blir den fullført trinn for trinn. Det første trinnet skjer i *dette* livet, det andre i *vår død* og det tredje i vår *oppstandelse*.

Det trinnet i forløsningen som vi når i dette livet, er at vi blir satt fri fra syndens skyld og herredømme når vi tar imot Kristus i troen og blir Guds barn. I døden derimot blir våre *sjeler* satt fri fra *all* synd og fra alt det onde som tynget dem her. Allerede dette burde gjøre at vi ikke ser på døden med avsky eller frykt, for den fører oss jo til det andre trinnet i vår forløsning.

Det tredje trinnet er at våre legemer på den ytterste dag går ut av dødens fengsel, renset, nye og vakre. Derfor blir denne herlige frigjøringen av legemet vårt her kalt «vårt *legemes* forløsning», som det siste trinnet i Kristi gjenløsningsverk. Da *oppfylles* ordet: «Døden er oppslukt til seier.»

Og da skal alle Guds barn synge seierssangen: «Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier? Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» Og når denne seierssangen bruser omkring tronen, legger Kristus ned sitt mellommannsembete for Faderens føtter (se 1 Kor 15,24–28). Han fører alle sine frelste og forløste fram for ham som nå er «alt i alle», og sier: «Se, her er jeg og de barna Gud har gitt meg.»

«Dette barnekåret, vårt legemes forløsning, *lengter vi etter*, vi som har fått Ånden som førstegrøde», sier apostelen. Vi «venter» slik den gamle patriarken gjorde da han sa: «Etter din frelse bier jeg, Herre!» Vi venter som de troende i Korint, som apostelen sier om: «Dere venter på vår Herre Jesu Kristi åpenbarelse.» Og vi venter som tessalonikerne, som han sier om at de «ventet på hans Sønn fra himlene» da de hadde omvendt seg til Gud fra avgudene for å tjene den levende og sanne Gud.

Slik sier han også om alle dem som nåden oppdrar til å «fornekte ugudelighet og de verdslige lystene», at de «venter på det salige håp og åpenbaringen av den store Guds og vår frelser Jesu Kristi herlighet» (Tit 2,13). «Og likesom det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom, så skal også Kristus, etter å være ofret én gang for å ta bort manges synder, annen gang vise seg, ikke for syndens skyld, men til frelse for dem som venter på ham» (Hebr 9,27–28). Og apostelen selv ventet på rettferdighetens krans (2 Tim 4,8).

Fordi Abraham ventet på det himmelske hjemmet, forlot han sitt jordiske fedreland. Og Moses «aktet Kristi vanære for en større rikdom enn skattene i Egypt». I det samme tillitsfulle håpet bekjente de andre patriarkene at de var fremmede og utlendinger på jorden, og de søkte et bedre fedreland, det himmelske (Hebr 11).

Skapningens og de troendes sukk etter en salig forløsning har apostelen her ført fram som et nytt vitnesbyrd om at Gud virkelig har tenkt å gi oss en slik herlighet. Gud har ikke lagt et eneste behov eller begjær ned i noe levende vesen uten å sørge for at det blir stilt, helt fra barnets første søken etter næring og behov for morens omsorg.

Skulle han så ha lagt ned i sine egne barn en så alminnelig lengsel og et så alminnelig sukk etter den fullkomne hellighet og forløsning fra alt ondt, uten å sørge for at denne lengselen blir stilt?

Nei, kjenner du Guds hjertelag, må du heller tro at selv om han aldri hadde tenkt på en himmel for sine barn, ville han nå bli nødt til å tenke på å skape en himmel. Han ville ikke svike alle sine troendes forventning og håp – bare fordi de ventet på den, og for alle martyrenes håp i dødsstunden.

Men som teksten vår vil vise, er nettopp denne førstegrøden av Ånden og disse sukkene som Ånden virker hos de troende, et indre bevis på at Herren har bestemt dem til et bedre liv enn dette. Denne verdens barn lever og trives i verden og synden som fisken i vannet og ønsker gjerne at de alltid kunne bli her. Når de troende sukker over sin elendighet og venter på et bedre liv, er det derfor noe som ikke kommer av kjøtt og blod. Men har Guds Ånd vakt lengselen vår, skal også Guds kjærlighet sørge for at den blir stilt.

Og jo sikrere vi tror dette, desto mer skal vi også lengte etter det og be av hjertet: «Komme ditt rike!» Kom, Herre Jesus, og gjør ende på syndens og djevelens makt! Gjør ende på dette sørgeligste onde, at vi ennå alltid synder mot deg og ikke kan tro, ikke be, ikke lyde og tjene deg slik vi gjerne ville! Ja, kom, Herre Jesus!

24. For i håpet er vi frelst. Men et håp som en kan se, er ikke lenger noe håp – hvorfor skulle en håpe på det en allerede ser?

Med dette løser apostelen den tilsynelatende motsigelsen i at vi som allerede er Guds barn, «lengter etter vårt barnekår» (v. 23). Vi er blitt frelst, men frelsen er ikke synlig for oss. Vi har den i «håpet». Kunne vi allerede se og føle at vi er frelst, var det ute med troen og håpet. «For hvorfor skulle en håpe på det en allerede ser?»

Håpet. Dette ordet betyr slett ikke noe *uvisst*, slik det ofte gjør i dagligtalen når en sier: «Jeg håper det, men jeg er ikke sikker.» For som apostelen selv uttrykkelig forklarer her, er håpet bare motsetningen til det som kan ses, ikke til det som er visst og sikkert. Tvert imot sier han i 5,2 at «vi *roser* oss av håp om Guds herlighet», og det ordet viser den aller høyeste visshet. Han legger også til: «Håpet gjør ikke til skamme» (5,5).

Om håpet er visst og ikke kan svikte, kommer an på grunnen det står på. Håper vi på et løfte fra ham som ikke kan lyve, kan vi være helt sikre på at håpet vårt ikke skal svike oss. Det finnes til og med menneskelige løfter som kan gjøre oss sikrere på de skattene vi eier på grunn av et slikt løfte, enn på dem vi har i hendene.

Tenk deg at noen sa til en embetsmann som har en lønn fastsatt ved lov: «Du håper på en så og så stor sum hvert år. Men kan du være sikker på å få det du ennå ikke har fått?» Da kunne han svare: «Jeg er ikke så sikker på den lønnen jeg har fått, for den kan bli tatt av ild og tyver, som på den lønnen loven sikrer meg.»

Slik er det også med håpets skatter. Siden de bygger på den evige Guds løfte, som ikke kan svikte, er de en helt sikker og uforgjengelig eiendom. At vi er frelst i håpet, betyr altså ikke at det er noe uvisst ved det. Det betyr bare at vi er *frelst på den måten* at vår arv, saligheten, er bevart for oss i himmelen. Den kan ennå ikke ses og nytes, men den er likevel vår sikre eiendom.

Tenk bare på de faste og urokkelige *grunnene* for de troendes håp. Den første av dem er *Guds eget løfte, som ikke kan svikte*. Himmel og jord skal forgå, men hans ord skal ikke forgå. Kan noe være sikrere enn Guds eget ord? Når han uttrykkelig har lovet sine barn at de skal arve et evig rike, skal vi da tvile på at løftene hans er sanne? Er ikke Gud trofast og sannferdig? Hør hva han selv sier: «For fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes.»

Han har dessuten lagt sin *ed* til løftet. For apostelen sier: «Da Gud så ville vise løftets arvinger desto mer klart sin uforanderlige vilje, bekreftet han det med en ed, for at vi ved to *uforanderlige ting*, som utelukker at Gud kunne lyve, *skulle ha en sterk trøst* – vi som har tatt vår tilflukt til å gripe det håpet som ligger foran oss» (Hebr 6,17–18).

Dessuten er vissheten om vårt håp knyttet til hele *Kristi fortjeneste*, hans lydighet i gjerning og lidelse. Arvepakten har trådt i kraft etter at Kristus, som har opprettet den, er død (Hebr 9,17). Og ikke bare det: Kristus er også en

yppersteprest som har gått inn for «å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld». Han er vår mellommann og talsmann hos Faderen.

Om ham sier apostelen, for å styrke oss i troen og håpet, at han ikke bare er død, men også er oppstått og sitter ved Guds høyre hånd, ja, alltid lever for å gå i forbønn for oss. Derfor sier han om vårt håp at det «når inn til det innerste, bak forhenget, der Jesus gikk inn som forløper for oss» (Hebr 6,19–20).

Men det er ikke bare *Faderens* løfter, stadfestet med *eden*, og hele *Sønnens fortjeneste*, hans død og mellommannsembete, som gjør oss visse på at håpet vårt står fast. Det gjør også *Den Hellige Ånds segl og pant* i våre hjerter. Apostelen sier: «Dere fikk til *innsegl* Den Hellige Ånd, som var lovt, han som er *pantet på vår arv*, inntil eiendomsfolkets forløsning» (Ef 1,13–14; jf. 4,30).

Hvordan førstegrøden av Ånden i våre hjerter, og de sukkene etter fylden av hellighet og salighet som kommer av den, vitner om hva Gud har tenkt med oss, er det talt om under v. 23. Endelig har apostelen i v. 19–22 like foran framstilt hele skapningens sukk og lengsel etter Guds barns herlige frihet som et stort og synlig vitnesbyrd om vårt håp om salighet.

Grunnene for vårt håp er altså visse og faste nok. Men nå trengs Den Hellige Ånds gave for at håpet også skal bli visst og fast i våre hjerter. Selv om vår tro og vårt håp er svake, er det likevel visst at det kommer slik vi håper, når vi har «Ånden som førstegrøde» i våre hjerter (v. 23). Bare den som har Kristi Ånd, hører Kristus til (v. 9 og 10). Og «den som har Sønnen, har livet», for «dette liv er i hans Sønn».

Kristi Ånd overbeviser oss om synd og forklarer Sønnen for oss, så vi lever av ham og har vår hjertetrøst, vårt liv og vår mat i Kristus. Den som ikke har denne Ånden, «hører ikke Kristus til» og «skal ikke se livet».

Men alle som lever av Kristus, og som lider slik under sin egen synd at de ikke kan være foruten Kristus og evangeliet om ham, har også alltid et åndelig sinn, så hele livet deres går «etter Ånden og ikke etter kjødet» (v. 4–9). Alle slike mennesker er allerede salige, selv om de ennå ikke kan nyte saligheten. Selv om troen og håpet deres er svake, er det likevel visst og sikkert hos Gud at de «har evig liv».

Vi er frelst, sier apostelen her. Dette er både altfor trøsterikt og altfor hemmelighetsfullt til at vi riktig kan tro det. Bare den store Guds ord, ja, hans ed og hans Ånd kan si oss dette, og likevel kommer det ikke riktig inn i hjertene våre. Og likevel er det en guddommelig sannhet det apostelen sier her: at vi allerede her er «frelst» – «vi som har fått Ånden som førstegrøde» (v. 23). Vi *er* frelst, men på en slik måte at det ikke kan ses og føles her i tiden.

Grunntekstens ord for «frelst» betyr «reddet»: sluppet unna fordømmelsen, berget for himmelen. Men dette er noe som bare skal tros; det kan ikke *føles*. Derfor sier apostelen at vi er frelst i «håpet».

«Frelst», «reddet», «gjort salig» – det er nettopp det ordet Frelseren selv har fått sitt navn fra. Det innebærer at vi har del i alt det gode han har vunnet for oss. Vi har nå syndenes forlatelse og Guds evige vennskap. Vi er Guds barn, skrevet inn i livets bok, kjent, elsket og ventet i himmelen. Vi står i inderlig samfunn med Gud og har Den Hellige Ånd, som opplyser, helliggjør og leder oss i hele

sannheten til vi får komme hjem. Alt dette er jo å være salig. Og dette «er» vi allerede blitt, sier apostelen.

Verden mener at vi skal bli salige når vi dør. Det er riktignok sant i en annen betydning, nemlig om en tenker på at de troende først da skal *nyte* sin salighet. Men her i teksten står det at de allerede her er «frelst» eller salige, i den betydningen at de for Gud allerede er *barn*, arvinger og rette eiere av salighetens skatt.

Abraham ble ikke Guds venn ved at han døde. Det var han allerede før, mens han bodde i telt på jorden. Men det samme vennskapet med Gud som han hadde da, fulgte ham også i døden og inn i evigheten. Ingen blir Guds venn i den stunden han dør og sjelen skilles fra legemet.

Nei, en må være det allerede her for å være det i evigheten. Den som ikke har Sønnen ved troen her, «skal ikke se livet». Men de som her har Ånden som *førstegrøde*, skal også en gang få *fylden*. De som her står i samfunn med Kristus, skal også være med ham i evigheten. Derfor er de også allerede her salige.

Eller er ikke det mennesket salig som er Guds elskede barn og kan tale med Gud som med sin Far? (v. 15). Er ikke det mennesket salig som Kristus sier om: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Den som hører mitt ord og tror ham som har sendt meg, *han har evig liv*. Han kommer ikke til dom, men er gått over fra døden til livet» (Joh 5,24)?

Er ikke de salige som apostelen skriver til: «Dere er kommet til Sions berg, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til englenes myriader, til høytidsskaren og menigheten av de førstefødte som er oppskrevet i himlene, til en dommer som er alles Gud, og til de fullendte rettferdiges ånder, til Jesus, mellommannen for en ny pakt, og til bestenkningens blod som taler bedre enn Abels blod» – er ikke de salige?

Og de som apostelen skrev slik til, gikk ennå på jorden. De bar ennå syndens og dødens legeme og var ennå omgitt av alle slags åndelige fiender. De måtte ennå kjempe med sin fordervelse og sukke etter forløsning. Og likevel sier apostelen at de var kommet «til Sions berg, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til menigheten av de førstefødte og til de fullendte rettferdiges ånder».

Apostelen ser her bare én eneste stor og salig forsamling. Noen av dem var kommet inn i himmelen – «de fullendte rettferdiges ånder» – og noen var ennå på jorden og trengte ennå «bestenkningens blod». Slik er det virkelig også med de troende. Som Guds barn og venner utgjør de én eneste stor forsamling med dem som allerede er i himmelen.

Det er som på en helligdag når en stor folkemengde går inn i en kirke. Noen er allerede kommet inn, noen står akkurat i døren, og andre er ennå utenfor. Likevel utgjør de egentlig alle sammen én stor forsamling. Slik er det også med de troende. Vi som ennå er ute på vandring, hører like sikkert til de saliges forsamling som de som allerede er i himmelen, selv om vi ennå ikke er kommet inn. Dette ligger også i teksten vår når det her står at vi allerede er *frelst* i håpet, ikke i beskuelsen.

Å, for en mangfoldig velsignelse det ville være om vi hadde denne sannheten dypt innprentet i hjertene våre: at vi allerede her er Guds barn og arvinger, som nå bare går og venter på å få komme hjem! Denne trøsten i troen og håpet er den egentlige styrken i hele vår kristendom.

Apostelen kaller håpet *sjelens anker* – «et anker for sjelen, et som er trygt og fast» (Hebr 6,19). Med det framstiller han de troende i de fristelsene og kampene de møter i verden, under bildet av et skip som kastes opp og ned på havets bølger. Men i stormen er skipet festet med et fast anker i god grunn, og slik blir det hindret i å drive bort mot farlige klipper.

Håpet om salighet er nødvendig, ikke bare i motgang og anfektelse, men også i medgangens dager, for at hjertene våre ikke skal bli bundet til jorden, men alltid søke det som er der oppe. Men særlig i tider med motgang og trengsler eller pinefulle fristelser og anfektelser skal vi erfare hvor viktig håpet om salighet er. Bare det kan stille, ja, gjøre søte selv de bitreste lidelser.

Når det blir riktig mørkt og uutholdelig, og vi derfor slipper enhver tanke på å få det bedre i denne verden og i stedet vender øynene opp mot Gud og mot den hvilen som står tilbake for Guds folk, da kan ikke bare alt overvinnes. Det kan også forvandles til en enda større trøst i saligheten, så vi sier med David: «Hvorfor er du nedbøyd, min sjel, og bruser i meg? Vent på Gud!» Du skal jo snart se Gud i de evig levendes land. Da spiller det ingen rolle hvordan du har hatt det her.

Håpet om salighet skal også gi oss liv og kraft til å jage etter helliggjørelse og holde ut i å døde kjødet. Slik sier apostelen Johannes: «Hver den som har dette håpet» – nemlig at han skal se Gud som han er – «renser seg selv, likesom Han er ren.»

Håpet om salighet er styrken i hele vår kristendom. Den som ikke tror visst og fast på Guds vennskap og en evig salighet, kan ikke holde ut, verken i gjerning eller i lidelse for Kristi skyld. Derfor kaller apostelen også håpet om salighet en *hjelm*, et våpen som gjør krigeren dristigere til å gå fram i striden. Det er altså svært viktig at de kristne er godt væpnet med håpet om salighet.

Men et håp som en kan se, er ikke lenger noe håp – hvorfor skulle en håpe på det en allerede ser? Har vi ennå saligheten vår i håpet, kan den jo ikke allerede være synlig eller merkbar i hjertene våre. Da må vi tenke på at det vi nå eier i håpet, skal være dypt skjult for alle sansene våre.

At vi står i Guds høyeste nåde og er hans barn og arvinger, som i evighet skal ha del i hans herlighet, må nå være helt skjult eller umerkelig for våre øyne og vår følelse. For det er umulig, som apostelen sier, å «håpe på det en ser». Håp og syn er helt motsatte begreper.

De troende har riktignok fått et pant og en forsmak på sin salighet, men de sukker ennå under tyngden av den medfødte fordervelsen og all tidens møye. Om de allerede kunne nyte saligheten, var troen ikke lenger «full *visshet* om det en *håper*, *overbevisning* om ting en ikke ser» (Hebr 11,1). Grunnregelen for de troendes liv blir derfor: Vi *vandrer* i *tro*, ikke i *beskuelse* (2 Kor 5,7).

Deres daglige øvelse blir å ikke dømme etter det de ser og føler, men bare etter det den store Gud har sagt. Ja, de må fast bestemme seg for å tåle at Gud

og saligheten er skjult for følelsen og øynene. Men de skal vite at det likevel er like visst og sant som om de så ham og all hans nåde, ja, som om de allerede var i himmelen. Om dette legger apostelen nå til:

25. Men dersom vi håper på det vi ikke ser, da lengter vi etter det med tålmodighet.

Slik lyder ordene virkelig: «Da *lengter* vi etter det med tålmodighet» – ikke: Vi *bør* lengte etter det, men: Vi gjør det virkelig. Håpet er ikke noe dødt og uvirksomt. Det gjør at vi virkelig venter med utholdenhet på det vi håper på. Støtter håpet vårt seg til synlige ting eller tegn, slutter vi å vente tålmodig når disse synlige støttene faller bort. Men i samme grad som håpet vårt bare er grunnet på Guds ord, som ikke kan svikte, og bare ser etter det som ikke kan ses, venter vi på det med utholdenhet.

Å *vente på noe som ikke ses* hører slik til selve håpets vesen og er helt nødvendig for det kristne håpet. For mellom *håpet* og *oppfyllelsen* ligger det alltid en mellomtid, og den fører ofte med seg mange indre og ytre prøvelser. Da blir håpet slått ned om vi ikke med utholdenhet *venter* på at det nakne *løftet* skal bli oppfylt.

Når apostelen sier oss at det rette håpet ser etter det som ikke kan ses, og venter på det med utholdenhet, ligger det en oppfordring i dette. De kristne skal også legge vinn på å håpe og vente slik at de ikke blir utålmodige og motløse når det blir mørkt for øynene deres, og de ikke ser noe av det gode de har ventet på. For det er selve håpets natur at det ikke skal *se* det det håper på, men vente stille og tålmodig på det.

Til dette formaner også apostelen Jakob uttrykkelig, og han gir samtidig et svært vakkert eksempel på det når han sier: «Vær tålmodige, brødre, til Herren kommer! Se, bonden venter på jordens dyrebare grøde. Han venter tålmodig på den, til den har fått tidligregn og senregn. Vær også dere tålmodige, og styrk hjertene, for Herrens komme er nær!»

Bondens såkorn ligger begravet i jorden og er usynlig. Har han sådd om høsten, får han ikke se noe av det i de lange vintermånedene, og mange stormer med snø og hagl går over det. Men han venter på våren, da solvarmen og den velsignede morgen- og kveldsregnen skal kalle det begravde kornet fram av jorden. Og om høsten vil det gi mangfoldig avling.

Slik skal også hver kristen huske på at hans håp om salighet skal gjennom mange harde prøvelser som krever en seig utholdenhet, særlig om han skal leve lenge. Snart blir utholdenheten vår prøvd fordi det tar så lang tid før Guds løfter blir oppfylt.

Snart blir den prøvd ved helt uventede erfaringer av fordervelsen som bor i oss, og av vår ynkelige svakhet, sammen med fiendens anfektelser og at Gud skjuler seg for oss. Og snart spotter den gudløse verden håpet vårt og viser oss sin lykke og glede her og nå. Kort sagt skal alle slags anfektelsesstormer i ventetiden forbitre sinnet vårt og slå ned frimodigheten vår i troen og håpet.

Derfor sier apostelen: «Dere trenger til tålmodighet, for at dere kan oppnå det som er lovt, etter at dere har gjort Guds vilje.» Og igjen sier han at vi skal *løpe*

med tålmodighet i den kampen vi har foran oss. Slik sier også Herren Kristus at de han sammenligner med den gode sæden, «bærer frukt i *utholdenhet*».

Og et annet sted sier han: «*Hold ut, så skal dere vinne deres sjeler.*» Alle slike skriftord sier oss det samme som erfaringen bekrefter: Vi trenger utholdenhet om vi ikke skal «kaste bort vår frimodighet, som har stor lønn», men stå fast til enden og «oppnå det som er lovt».

26. Og her kommer også Ånden oss til hjelp i vår skrøpelighet. For vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde. Men Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord.

Her ser det ut som om apostelen går over til et helt nytt emne. Men sammenhengen med det foregående blir god og tydelig hvis vi kjenner de troendes vanlige erfaring. I versene foran har apostelen talt så mye om den herligheten som skal åpenbares på oss.

Nå ser han for seg den gamle, kjente bekymringen hos Guds barn når man vil oppmuntre dem til et vissere håp om den kommende herligheten: Men hvordan kan *jeg*, med min store *svakhet*, nå dit? Jeg holder alt som er sagt til vår trøst, for sant og hellig, men jeg kjenner min skrøpelighet så stor og mangfoldig at jeg frykter for mitt liv. Kunne jeg bare *be* riktig! Men ikke engang det kan jeg.

Mot slike bekymringer har vi en svært mektig og trofast hjelper i vår svakhet – *Ånden selv*, sier apostelen: «Ånden kommer oss til hjelp i vår skrøpelighet», også i den skrøpeligheten at vi ikke engang kan «be slik vi burde». «Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord.» Og om vi ikke alltid forstår en slik bønn selv, så forstår han den som gransker hjertene (v. 27). Slik er sammenhengen på dette stedet.

Og her kommer også Ånden oss til hjelp i vår skrøpelighet. Gud har virket det salige håpet i hjertene våre, og nå venter vi med utholdenhet på at det skal bli fullbyrdet. Da har vi også den mektige hjelperen, Ånden selv, som støtter oss i vår skrøpelighet. Vårt håp, vår forventning og vår utholdenhet er virkninger av Ånden.

Men apostelen vil minne oss om at vi ikke bare allerede har disse virkningene av Ånden, men også «Ånden selv» som hjelper i vår svakhet. – Men før vi ser videre på den store hjelperen, Trøsteren, vil vi først stanse litt ved ordet «skrøpelighet».

Vår skrøpelighet, eller *svakhet*. Her er den dype kilden til alle Guds barns sukk som ikke rommes i ord: *vår skrøpelighet*. Dette er noe vi kjenner igjen, et ord tatt rett ut av hjertene våre – «vår skrøpelighet». Og tenk at apostelen selv sier «*vår* skrøpelighet». Dermed regner han seg selv med blant dem som vedkjenner seg skrøpelighet.

Jo lenger vi lever under Åndens tukt, desto dypere kjenner vi vår skrøpelighet, så vi til slutt sier: Alt som er i oss, er bare skrøpelighet. Hva Gud er og gjør, er noe annet, men i oss selv er det bare skrøpelighet. Det merker vi aller sterkest i alt det som er mest dyrebart og viktig for oss: i vår åndelige forstand, i vår tro,

i vårt håp, i vår kjærlighet, i vårt kristne alvor, i vår årvåkenhet, i vår bønn og så videre. I alt dette kjenner vi den største skrøpelighet.

Gud har gitt oss en ny åndelig forstand, men likevel er vi iblant som helt blinde. Vi ser ikke engang det Gud med tydelige ord har sagt oss i Den hellige skrift. Rett foran øynene våre står de aller sterkeste trøstegrunner nettopp for rådløse syndere, og likevel er det som om vi ikke så dem.

Vi tror ikke bare at Gud er allestedsnærværende. Vi kjenner det også i samvittigheten, vi kjenner at han ser selv våre mest skjulte tanker. Og likevel lever vi timer og dager som om Gud ikke fantes. Vi verken frykter ham i fristelsens stund eller har trøst av hans nærvær i nødens eller bønnens stund. Dette må vel kalles «skrøpelighet».

Gud har åpenbart sin Sønn for oss, så vi ikke regner noe for så stort og dyrebart som Kristus. Likevel har vi det iblant som om det ikke fantes noen Kristus, og vi ennå måtte bestå for Gud i vår egen rettferdighet. Gud har gitt oss de sterkeste grunner for vårt håp om frelse.

Likevel er vi ofte så skrøpelige i håpet og forventningen at vi lever i lange tider uten en tanke på at vi går mot en evig herlighet. Nei, det håpet er bare som en drøm for oss, og i hjertet kjennes det som om alt er slutt for oss når dette livet er over.

Gud har virket en ny kjærlighet i hjertet vårt, men ofte merker vi at vi først og sist tenker på vårt eget beste. Bønnens Ånd er født i hjertene våre (v. 15), og bønnen burde dessuten være det aller kjæreste for Guds barn, slik den nok også er til visse tider. Likevel kan vi til andre tider være trege til å be og bli opptatt av tomme tanker mens vi ber. Alt dette er sannelig en stor skrøpelighet. Men om vår *skrøpelighet i bønnen* har apostelen talt særskilt når han sier:

For vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde. Dette nevner apostelen som et eksempel på vår svakhet. Så stor er også de troendes naturlige blindhet, deres svakhet i forstanden, at de ikke engang vet hva de skal be om. De kjenner ikke rett sine behov og sine farer, eller hva som gagner dem best, og heller ikke hvordan de bør legge fram sin bønn for Gud på en verdig måte.

Dette ser vi selv hos den store gudsmannen Moses. Med veltalende ord ba han om å få gå inn i Kanaan og se de vakre fjellene der, enda Gud hadde bestemt noe uendelig mye herligere for ham: å gå inn i det himmelske fedrelandet. Det samme ser vi hos apostelen Paulus, da han tre ganger ba om å bli fri for tornen i kjødet som ydmyket ham.

Denne ydmykelsen var langt mer nødvendig for ham enn den befrielsen han ba om. Ja, iblant ber vi også om ting som ville være direkte skadelige for oss, og da er det Guds barmhjertighet at han ikke gir oss det vi ber om (se Jak 4,3).

Når vi ikke engang kan *be* riktig, og som apostelen sier et annet sted, ikke engang «av oss selv duger til å *tenke ut* noe som av oss selv» (2 Kor 3,5), hva kan vi da gjøre i enda tyngre prøvelser? Slik skal vi lære å erkjenne vår store skrøpelighet og merke hvordan vi i alt er avhengige av Guds barmhjertighet, Guds ledelse og Guds gaver. Det han gir, har vi. Det gode han virker i oss, gjør vi, og ikke noe mer (Fil 2,13).

Men når vi ikke bare innser og erkjenner, men også virkelig *erfarer* at vår svakhet er så stor, da er vi tilbøyelige til å miste motet helt. Da sier apostelen at vi ikke skal miste motet, for vi har en hjelper: «Ånden kommer oss til hjelp i vår skrøpelighet.»

Ånden selv, sier apostelen. Han er den store hjelperen, lederen, trøsteren og talsmannen. Ham har den himmelske Far, på grunn av Sønnens fortjeneste og forbønn, gitt i oppdrag å følge og pleie barna på deres vandring her på jorden. Med alt det Gud har gitt oss ved Kristus, med nådemidlene og med Åndens gjerning i hjertene våre, kan vi likevel ikke komme vel gjennom de farer og vanskeligheter som ligger på veien vår, hvis ikke også «Ånden selv» pleier oss, leder, advarer og trøster oss.

Dette antydet også Kristus for disiplene sine da han forberedte dem på at han skulle gå bort fra dem, og så ofte gjentok løftet om en annen talsmann. Han hadde dessuten gitt dem de herligste løfter. Han hadde forsikret dem om at han ikke ville etterlate dem farløse, selv om han nå skulle gå fra dem. Han hadde sagt dem at det var mange rom i hans Fars hus, og at han nå gikk bort for å gjøre i stand et sted for dem. Han hadde sagt at de kjente veien, for han var selv veien, og at han skulle komme igjen og ta dem til seg, og mer til.

Men med alt dette erklærte han at de ennå ikke var trygge for alle farer. Han ga dem enda et løfte, som han ofte gjentok: at han også ville sende dem en annen talsmann, sannhetens Ånd, som alltid skulle bli hos dem, lære dem alle ting og minne dem om alt det han hadde sagt dem. Dette bør vi alle skrive dypt inn i hjertene våre: Vi er slett ikke overlatt til oss selv og vår egen omsorg, og seieren i striden skal ikke avhenge av vår egen styrke. Nei, da ville vi være helt fortapt.

«Ånden selv kommer oss til hjelp i vår skrøpelighet.» – Ordet «*kommer til hjelp*» er svært betydningsfullt i den greske teksten. Egentlig betyr det å «gripe inn for å hjelpe en, ta tak sammen med en som man vil hjelpe». Det betyr altså at Ånden selv griper inn i vår skrøpelighet, ikke for å ta den helt bort ennå, men for å lede den slik at hans kraft kan bli åpenbar i vår svakhet, og vi til slutt bare skal beundre og prise ham, hans visdom, trofasthet og makt.

Har du levd en tid under Guds nåde og ledelse, kan du sikkert huske hvordan du ofte, i tider med særlig svakhet, bare sank dypere og dypere ned i mørke og avmakt. Uansett hva du gjorde, kunne du ikke hjelpe deg selv opp, enda du brukte alle nådemidlene.

Men så, da du var nær ved å gi opp håpet, fikk du i et øyeblikk igjen lys og fred, kanskje ved et eneste skriftord som før hadde stått for øynene dine som helt dødt og kraftløst. Ja, du våknet som fra en engstelig drøm og så alt på en ny og salig måte. Dette har bare Den Hellige Ånd gitt deg, for du kunne ikke ta det selv før det ble gitt deg. «Ånden kommer oss til hjelp i vår skrøpelighet.»

Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord. Særlig i vår svakhet i bønnen er Ånden vår hjelp, og det på den måten at han «selv går i forbønn for oss». Det er en ubegripelig hemmelighet når det i dette og det neste verset sies at Ånden går i forbønn for oss. Det betyr likevel ikke at Ånden går i forbønn for oss i himmelen, men i hjertene våre.

Vi ser for eksempel at apostelen i v. 15 i dette kapittelet sier at vi i barnekårets Ånd roper: «Abba, Far!» Og i Gal 4,6 sier han at Gud har «sendt sin Sønns Ånd inn i våre hjerter, som roper: Abba, Far!» Av dette skjønner vi at Åndens forbønn for oss betyr at han virker i hjertene våre så vi roper, ber og sukker.

Våre sukk og vår bønn er så helt og fullt Åndens verk at det egentlig heter: «*Ånden selv* ber for oss.» Å, for en stor trøst! Når vi i vår største skrøpelighet og avmakt kjenner at vi ikke engang kan be slik vi burde, da tar Ånden selv seg av det. Han ber selv i oss.

Med sukk som ikke rommes i ord. Dette uttrykket stemmer godt overens med ordet «skrøpelighet» og dermed med vår erfaring. Ofte ligger vi så dypt nede i vår skrøpelighet, angst og avmakt at vi ikke selv kan forstå eller uttrykke vår klage og bønn for Gud. Da sier vi alltid engstelig: «Jeg kan ikke be. Om jeg bare kunne be!» Det er da ikke hjertets rop som mangler. Det er bare det at vi ikke klart kan ordne og uttrykke bønnen vår.

Det er nettopp dette apostelen her kaller «sukk som ikke rommes i ord», altså sukk som vi ikke kan si ut. Apostelen lærer her at vi slett ikke er uten bønn da. Tvert imot ber Ånden selv i oss med disse sukkene. Nøden vår er så stor at vi rett og slett ikke kan si fram bønnen vår, ja, ikke engang fatte den riktig, men nettopp derfor er den desto mektigere i hjertet.

Om en slik erfaring sier Hiskia: «Som en svale, som en trane, slik klynket jeg, jeg kurret som en due» (Jes 38,14). Og Asaf sier: «Jeg er urolig og taler ikke» (Sal 77,5). Men om dette ble det talt mer utførlig under v. 15, ved ordene: «I barnekårets Ånd roper vi: Abba, Far!»

27. Men han som gransker hjertene, vet hva Ånden trakter etter. For det er etter Guds vilje han går i forbønn for de hellige.

Her møter apostelen igjen en bekymring som ofte melder seg hos Guds barn i den svakheten at de ikke kan be riktig. Når de ikke selv forstår hva de trenger, og derfor heller ikke vet hva de skal be om slik de burde, synes de at Gud heller ikke kan bønnhøre og hjelpe dem. Mot en slik bekymring peker apostelen her særlig på tre ting som gir oppmuntring.

Den første er at Gud «gransker *hjertene*», at han altså godt merker selv det mest skjulte sukk. Dette sier apostelen så sterkt at han rett og slett kaller Gud ved denne ene egenskapen: «han som gransker hjertene». Ordet i grunnteksten betyr egentlig «undersøke nøye», «utforske», og det blir også brukt om gruvearbeidere som graver seg gjennom og utforsker de harde fjellenes indre.

Det er en stor trøst i denne bekymringen at Gud kjenner det innerste i hjertet. Han behøver ikke å høre ordene våre, men vet på forhånd hva vi vil be om. Han er Ånd, han ser tankene våre langt borte fra, han merker også vår mest skjulte bekymring og vårt mest hemmelige sukk, og han spør i virkeligheten bare etter hjertets lengsel.

Selv den vakreste bønn ser han på med avsky når Åndens rop mangler i den, når den bare kommer av ettertanke og en høystemt fantasi. Men på samme tid kan hjertet hans bli dypt grepet av en bekymret sjels korte, uklare klagerop

eller mest skjulte sukk, når de kommer fra den Ånd som angriper det gamle mennesket, refser all slags kjødelighet og derfor skaper nød og rop etter den eneste frelseren.

Hør hvordan Gud selv taler om en slik sjel: «For han henger fast ved meg, og jeg vil redde ham. Jeg vil sette ham trygt på et høyt sted, for han kjenner mitt navn. Han skal påkalle meg, og jeg vil svare ham. Jeg er med ham i nøden» og så videre (Sal 91,14–15).

Legg merke til at det er hjertets *lengsel* alene som Gud nevner først her og gir sitt løfte til. Dette burde jo være en fast og kraftig trøst for oss når vi i stor svakhet ikke kan be riktig, men hjertet er fullt av angstfulle rop og lengsel etter Herren. Da er jo det den kraftigste bønn for hans øre.

Ja, det er et merkelig tegn på vår store skrøpelighet at vi ikke tror og tenker over dette. Kanskje er det samtidig vår største bekymring *at Gud gransker hjertet vårt*: at Gud ser alle onde rørelser i hjertet, ser våre syndige tanker og lyster, vår kulde, hardhet, ugudelighet og mer til.

Da burde vi jo tenke over at han like godt må se uroen i vår ånd, vår bekymring, vår selvanklage, våre sukk og vår bønn om tilgivelse og hjelp. For hvorfor skulle Gud bare se de syndige rørelsene i hjertet og ikke denne indre klagen og sukkingen? Han vil vel heller legge merke til det som kommer fra hans egen Ånd, enn til det som hører vårt onde kjød til.

Nettopp dette sier apostelen videre når han sier at han som gransker hjertene, **vet hva Ånden trakter etter**. Dette er den andre og egentlige trøstegrunnen som blir nevnt her: Gud vet og merker hva hans egen Ånd ber i oss. Og han forstår ikke bare ordene, men også «hva Ånden trakter etter», meningen og hensikten hos den Ånd som sukker, slik det heter her: «Han vet hva Ånden *trakter etter*.» For oss kan dette være skjult, vil apostelen si, men «han som *gransker hjertene*, vet hva Ånden trakter etter».

Tenk på det! Gud forstår mye bedre enn du selv hva du ønsker innerst i hjertet når du ikke kan be. For det ønsket og det sukket som da er i hjertet ditt, kommer fra Guds Ånd. Tenk: Den samme Ånd bor i Gud og i deg, og denne Ånden sukker nå i hjertet ditt.

Skulle da ikke Gud kjenne til det minste alt som tynger deg, alle dine skjulte ønsker og bønner, og også sette høyt slike bønner, fordi de kommer fra hans egen Ånd? Slike bønner må jo stemme fullkomment overens med Guds vilje og behag. Dette er det tredje apostelen nevner her til vår trøst, når han sier:

For det er etter Guds vilje han går i forbønn for de hellige. Det lå apostelen på hjertet å trøste de svake. Derfor ville han her minne dem om at Gud så mye mer må kjenne og akte på deres skjulte sukk, fordi alt det Ånden ber om, er «etter Guds vilje». Det er i slekt med Gud og har gått ut fra Gud, og derfor må det være godt kjent for ham.

Men her ligger også en ny, mektig trøstegrunn i at denne forbønnen *stemmer overens med Guds gode behag*. For da bør vi håpe at Gud vil høre og akte på sukkene våre når de er i samsvar med hans egen vilje. Om dette sier Johannes: «Og dette er den frimodige tilliten vi har til ham, at dersom vi ber om noe etter hans vilje, så hører han oss» (1 Joh 5,14).

Men vi kan aldri være så visse på at bønnene våre stemmer med Guds vilje, som når vår egen vilje og mening, vår egen forstand og vårt eget skjønn er slått ned og gjort til intet under tung anfektelse. Det er når vi ikke lenger selv kan se hvordan saken vår skal få hjelp, og derfor må rope fra dypet etter Guds barmhjertighet, visdom, råd og hjelp. Dette er etter Guds vilje.

Et slikt nedslått folk er de rette hellige, som det her sies om at Ånden etter Guds vilje går i forbønn for *de hellige*. Det er dem der all egen kraft, hellighet og verdighet er slått ned, så de nå søker både rettferdighet og styrke i Kristus alene. Men heller ikke disse sanne hellige kjenner sin elendighet like dypt til enhver tid. Derfor er bønnene deres forskjellige og stemmer ikke alltid med Guds vilje.

For når vi kjenner vår egen skrøpelighet dypest, og sukk som ikke rommes i ord stiger opp fra det trengte hjertet, da er det egentlig under slik trengsel og nød at Ånden blir alene om å be. Derfor er bønnen vår da sikrest etter Guds vilje. Når det er slutt med vår kraft, er det Guds tid til å hjelpe. På denne sannheten bygger det at de nedslåttes usigelige sukk er Åndens egen bønn og nettopp stemmer med Guds vilje og gode behag.

Det Ånden lærer oss å be, stemmer også fullkomment overens med det Kristus, vår store yppersteprest, ber for oss i himmelen. Og når det nå også, som det sies her, stemmer med Faderens eget gode behag, bør vi også tro at han vil høre slike sukk.

Dette er den trøsten apostelen gir oss her. Han lærer slett ikke at vi ikke trenger å be med uttrykkelige ord, for vi har mange eksempler i Skriften på bønner som er uttrykt i ord. Han lærer bare at vi likevel ikke skal miste motet når vi på grunn av stor svakhet ikke kan be slik. Vi skal ikke mene at Gud nå ikke hører noen bønn fra oss, men vite at han nettopp i disse sukkene som ikke rommes i ord, hører sin egen Ånds bønner, de kraftigste og reneste og de som best stemmer med hans eget behag.

– Dyrebare og viktige trøstegrunner er gitt oss her også. Gud gi oss bare sin nåde til å ha dem i hjertet og huske dem i trange tider! Vi kan aldri prise Gud nok for den nåden at han ikke vil fordømme oss for vår store skrøpelighet, men selv hjelpe og trøste oss, slik vi har sett her.

Og vi kan aldri takke Gud nok for den nåden at Ånden selv ber i oss og for oss når vi ikke engang kan be, og at Gud vil regne disse usigelige sukkene som de kraftigste bønner. Gud være lovet og priset for sin uendelige nåde!

28. For vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud, dem som etter hans råd er kalt.

Her følger nå enda en mektig trøstegrunn til hjelp i vår skrøpelighet (v. 26) og i alle mulige lidelser (v. 18). Vi bekymrer oss gjerne for hvordan vi skal kunne stå fast i nåden helt til enden og få den lovede herligheten.

Om dette har apostelen i det foregående sagt at vi først har den trøsten at *Ånden selv* er med oss, «kommer oss til hjelp i vår skrøpelighet og går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord», og at disse sukkene blir merket og aktet av ham «som gransker hjertene og vet hva Ånden trakter etter» (v. 26–27).

Til denne herlige trøsten legger han her enda en stor og særlig oppmuntring. Han minner oss om at også *alle ting*, hva det enn er som hender oss på jorden, skal tjene *til vårt beste*. Så sant Gud har kalt oss til frelse, sørger han nå for at ingenting skal kunne hindre det. Tvert imot skal alle ting samvirke til at vi når målet. Slik er sammenhengen i denne delen av kapittelet, v. 28–39.

Når apostelen sier: «*For vi vet* at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud», ser det ut til at han vil stille denne trøsten om *Guds omsorg* opp mot det han sa i v. 26: «*Vi vet ikke* hva vi skal be om slik vi burde.» Det er som om han ville si: Selv om vi ikke alltid forstår å be om det beste, vet vi likevel at Gud leder alle ting til vårt beste.

Når vi er så svake at vi ikke engang kan be riktig, skal vi tro og hvile i Guds farsomsorg for oss. Under den får ingenting skade de utvalgte barna, men alle ting må samvirke til gode for dem.

Og denne trøsten får vi bare ved en *viten*, den levende trosvissheten om Gud, hans makt, kjærlighet og trofasthet. For dette skal vi ikke se og kjenne med våre egne sanser og tanker. Tvert imot ser vi fremdeles at så mye ondt fortsetter, enda Ånden sukker i oss.

Vår egen fordervelse er der ennå, ja, vi kjenner den mer og mer. Djevelens og verdens ondskap og forførelser omgir oss like fryktelig som noen gang, og tidens mange lidelser, bekymringer og farer plager og skremmer oss fremdeles. Vi ser altså ikke at Gud hører bønnene våre eller Åndens sukk som ikke rommes i ord.

Da gjelder det å *vite* at Gud sørger slik for oss at alt dette som bekymrer oss, ikke skal skade oss eller skille oss fra nåden. Tvert imot må det tjene til vårt beste: til mer iver, bønn, tro, tålmodighet og lengsel etter himmelen. Dette må vi vite og bevare i hjertet.

Og dette vet vi ikke bare på grunn av Ordets vitnesbyrd, mange helliges eksempel og vår egen erfaring. Vi vet det særlig på grunn av de faste og urokkelige grunnene som apostelen nå legger fram videre i v. 29–34: Guds evige utvelgelse, Guds og Kristi kjærlighet og den fullkomne forsoningen.

Her gjelder det likevel ikke en død, kraftløs viten i forstanden, men den levende *troens* viten, som gir trøst og kraft i alle mulige prøvelser. Det er en slik viten apostelen har når han trosser enhver motstander og sier at han er viss på at ingen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet. Slik er den levende troens viten.

Kristne som har mye åndelig kunnskap, kan bli så nedslåtte i prøvelsens tider at de mister all trøst og fred. Det vitner om mangel på tro og på *levende* kjennskap til Gud. Derfor er det svært viktig å gi akt på de trøstegrunnene som blir gitt oss her. De hviler på *Gud selv*, på *hans* allmakt, kjærlighet og trofasthet, og ikke på *oss*. Den som kjenner Gud, vet noe som tjener og frelser ham i all nød. Hva er det så vi vet? Apostelen sier:

At alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud. Å, for et underfullt og trøsterikt forhold! Er det mulig, og er det sant, at *alle ting* skal samvirke til gode for Guds barn? – *Alle ting!* Det er et stort nådeunder fra Gud selv.

Men mange vil kanskje spørre om ordene *alle ting* her skal tas i sin fulle, ubegrensede betydning. Riktignok sier apostelen *alle ting*, men mange vil at ordene ikke skal tas så ubegrenset som de lyder, men bare brukes om våre *lidelser*.

Slik sier for eksempel Calvin om denne teksten: «Her må en merke seg at Paulus bare taler om lidelser. Derfor kan Augustins bemerkning ikke anvendes på dette stedet, selv om den er sann i seg selv: at også de syndene de troende sliter med, blir ledet slik av Guds forsyn at de heller tjener til å fremme deres frelse enn til å skade dem.»

Nå er det sant at apostelen hadde nevnt «den nåværende tids lidelser» (v. 18). Men han hadde også begynt å trøste oss i vår «skrøpelighet» (v. 26). Ser vi på det foregående, kunne det derfor godt være at også vår skrøpelighet burde regnes med under ordene «alle ting». Men det sikre er at apostelen her hele veien har talt slik om de troende at man godt kunne vente at han nå, i et slikt trøsteord, ville samle alt som noen gang kan bekymre dem.

Han har beskrevet de troende som «Guds arvinger» og «Kristi medarvinger», arvinger til en herlighet som den nåværende tids lidelser ikke er noe å regne mot. Siden har han nevnt mange faste grunner for deres visshet om den kommende herligheten: at hele skapningen venter på den, at de selv sukker etter den, Åndens mektige hjelp og så videre.

Er det da mer enn en kunne vente, at han nå skulle erklære at alle ting uten unntak skal tjene til deres beste under Guds mektige og nådige ledelse? Er det for mye å tro dette om «Guds arvinger» og «Kristi medarvinger», som har den gode hyrdes omsorg og den ære at Den Hellige Ånd bor i hjertene deres? Allerede dette alminnelige blikket på det foregående gir oss grunn til å ta ordene «alle ting» i sin fulle og videste betydning.

Men det er to forhold som forsikrer oss om at hvis det bare sikter til *lidelser*, må det også omfatte den *tyngste lidelsen* for Guds barn, nemlig synden. Det første forholdet er nettopp at synden er *en lidelse* for dem som «elsker Gud», ikke noe de gjør av fri vilje. Det er bare når synden er din lidelse, at den tjener til ditt beste: til tukt og ydmykelse, til større årvåkenhet og bønn og til flittigere bruk av alle nådemidlene.

Kanskje har synden ikke den virkningen på deg at den driver deg til nådestolen og gjør Ordet og bønnen stadig mer nødvendige for deg. Kanskje vender den tvert imot sinnet ditt bort og forhekser det, så du nå ikke trenger Gud og disse nådemidlene. Da tjener den sannelig ikke til ditt beste, men til din forferdelige skade. Men for dem som «elsker Gud», er synden en lidelse, ja, den bitreste lidelse, og da tjener den virkelig til deres beste.

– Det andre forholdet som viser at apostelen også regner synden med i ordene «alle ting», ligger i tekstens *sammenheng med det som følger* i kapittelet. Vi må tenke på at apostelen fortsetter det emnet han her har begynt på, helt til slutten av kapittelet: å trøste de troende i spørsmålet om å bli i Guds kjærlighet helt til enden.

I v. 28–30 har han lagt fram den dypeste grunnen for vår trøst i dette spørsmålet, nemlig *Guds evige utvelgelse*. Som en følge av det har han sagt: «Er Gud for oss, hvem er da imot oss? Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for

oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» (v. 31–32). Deretter regner han opp de tingene som vekker mest bekymring og kan gjøre vår nådestand tvilsom.

Den første av disse tingene er faktisk *synden*. For når han i v. 33 sier: «Hvem vil *anklage* Guds utvalgte?» og i v. 34: «Hvem er den som *fordømmer*?» så har han jo med dette siktet til vår bekymring over *synden*. Vi kan jo ikke bli «anklaget» eller «fordømt» for annet enn synd. Siden regner han opp flere ting som bekymrer: trengsel, angst, forfølgelse, sult, nakenhet, fare, sverd, død, liv, engler, krefter, det som nå er, og det som komme skal.

Denne listen viser jo tydelig hva apostelen mente med ordene «alle ting». Men det første apostelen regner opp her, var anklage, og anklage har vi jo bare på grunn av synd. Synden må altså være med under den forsikringen han gir her. For han sier ikke bare at ingen kan være «*imot* oss» når Gud er «*for* oss», og at ingenting skal kunne «*skille* oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus». Han sier også at alle ting *samvirker til gode* for dem som elsker Gud.

Alle ting samvirker til gode – og, som sammenhengen viser, til vårt evige gode, vår åndelige og legemlige herliggjørelse (v. 30). Dette sier apostelen om *alle ting* uten unntak. Dette er jo et overmåte nåderikt forhold! Apostelen lærer her de troende at hvor mange og hvor tunge de forhold og erfaringer enn er som møter dem, skal de alle samvirke til å oppdra dem for himmelen.

At alt slik må tjene Guds barn, blir tydelig bare vi tenker på at det er *Gud* som styrer og regjerer alle ting. Den store Gud er opphavet til alt skapt og den som alene styrer det. Alt virker bare slik han byder eller tillater, enten det er engler, gode eller onde mennesker, dyrene på marken eller den livløse naturen. Alt blir styrt av hans hånd.

Slik Gud med alt det han har skapt, kan skade og plage sine fiender, slik befaler han også alt det skapte å tjene oss: «På den dagen vil jeg gjøre en pakt for dem med markens dyr og med himmelens fugler og med jordens kryp. Bue og sverd og krig vil jeg ødelegge og utrydde av landet. Jeg vil la dem bo i trygghet» (Hos 2,18).

Og om mennesker heter det: «Når Herren har behag i en manns ferd, da gjør han det slik at selv hans fiender holder fred med ham» (Ordsp 16,7). Heller ikke Satan kunne gjøre Job mer vondt enn det Gud hadde bestemt for ham. Slik regjerer Gud over alle ting.

Dette er den dype grunnen til at alle ting må tjene Guds barn til gode. Når den allmektige Gud er deres venn, finnes det ingenting, av alt som kan tenkes eller nevnes, som ikke må samvirke til gode for dem.

Alle Guds egenskaper er en garanti for dette: hans *allmakt*, som gjør ham i stand til å lede og styre alt, hans *allvitenhet*, som gjør at han kjenner nøye hva som er nyttig eller skadelig for oss, og hans *kjærlighet*, som gjør at han ikke lar noe skade dem som elsker ham. «Så god er Gud», sier Augustin, «at han ikke ville tillate noe ondt hvis han ikke var mektig nok til å tvinge fram noe godt av hvert onde.»

At lidelser og trengsler er særlig egnet til å tjene de troende til beste, taler Skriften om. David sier: «Før jeg ble ydmyket, for jeg vill, men nå holder jeg ditt

ord ... Det er godt for meg at jeg ble ydmyket, så jeg kunne lære dine forskrifter» (Sal 119,67.71). Og vår apostel sier: «Trengselen virker tålmodighet» (5,3).

«All tukt synes vel, mens den står på, ikke å være til glede, men til sorg. Men siden gir den dem som ved dette er blitt oppøvd, rettferdighets salige frukt» (Hebr 12,11). Gud tukter oss «til vårt gagn, for at vi skal få del i hans hellighet» (Hebr 12,10). Apostelen var selv et eksempel på det, da han fikk en torn i kjødet for at han ikke skulle bli hovmodig. Også apostelen Peter sier at vi «*nødvendigvis* har sorg i mange slags prøvelser» (1 Pet 1,6).

Til disse «mange slags prøvelser» hører også den striden og de lidelsene vi har av synden, av vårt onde kjød og av djevelens og verdens fristelser. Å, hvor ofte sukker ikke Guds barn under strid og lidelser som de iblant knapt kan fortelle noe menneske om!

Apostelen har i kapittel 7 gitt en utførlig beskrivelse av de helliges bitreste lidelse: «For etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov. Men i lemmene mine ser jeg en annen lov, som strider mot loven i mitt sinn, og som tar meg til fange under syndens lov, som er i mine lemmer.» Derfor brøt også apostelen, som ellers ikke har klaget mye over sine lidelser, ut i et uvilkårlig klagesukk ved denne bekjennelsen: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?»

Fremdeles bekjenner mang en troende, som ikke har en så hellig følsomhet for synd som apostelen, at han nok kunne holde ut på jorden, selv om han måtte gjennom mange lidelser. Men for den synden som henger ved, har han ofte ønsket seg utfridd fra dette slitsomme og vanskelige livet.

Men er synden en slik lidelse, da må den også kunne tjene til tukt. Den må kunne tjene til å døde det gamle menneskets dypeste tilbøyeligheter: selvbehag, hovmod, verdslighet og forfengelighet. Den må kunne drive oss til å rope alvorlig til Gud om nåde og hjelp og til å sette høyere pris på Kristus og hans dyrebare forsoning, ja, til å trenge dypere inn i evangeliets hemmeligheter og til slutt til å bli mer lei av dette halve og syndige livet og lengte etter det evige. Men virker den plagsomme synden dette, da må den også samvirke med nådemidlene til vårt beste.

Luther sier: «Ikke bare den ulykken vi lider, og som andre påfører oss, men også det onde vi selv gjør, må tjene oss til gode. Hvordan går det til? Jo, slik at et fromt og gudfryktig menneske skammer seg og blir ydmyket når det ser sitt fall, og så blir drevet til å rope flittig og inderlig til Gud. Slik driver også vår fordervede natur, som ennå bor i vårt kjød, oss nettopp dit at vi blir vrede på oss selv, fordømmer oss selv og sier med Paulus: ‹Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?› (Rom 7,24). Og på den måten gir synden og den skrøpeligheten som ennå finnes i vårt kjød, anledning til at troen vokser» (Sämtl. W. 1 S. 1, 994).

Slik sier også en av de eldre kirkefedrene: «Min synd har vært meg til mer nytte enn min rettferdighet. For min rettferdighet gjorde meg til en stolt, selvgod og hard helgen, men min synd har gjort meg til en fattig og ydmyket nådetigger ved Jesu føtter.»

Er da ikke synden et gode når den samvirker til ditt beste? kunne noen tenke. Bør vi ikke da synde, når det kommer noe godt ut av det? Apostelen har selv gitt svar på slike ugudelige og bespottelige tanker (se 3,6–8; 6,1.2.15.16). Men i tillegg bør vi huske at apostelen ikke har sagt at alle ting samvirker til gode for *hvilket som helst menneske*, også for dem som trives i synden. Han legger uttrykkelig til betingelsen: *for dem som elsker Gud*.

Men de som elsker Gud, spør ikke om de nå kan fortsette å synde, det vil si gå imot sin Gud og bryte hans bud. Nei, hvor sterke lyster de enn kan kjenne etter synden, er disse lystene og syndene en redsel og en plage for dem. Og det er nettopp ved dette at synden blir en tukt for dem, ja, den hardeste tukt. Det finnes ingenting i verden som de klager slik over og lengter etter å bli utfridd fra, som dette dødens legeme, nettopp for syndens skyld.

Iblant kan man høre denne verdens barn, lettsindige og trygge mennesker, si: «Ja, alle ting skal tjene til gode.» Å, om de visste hvordan de bedrar seg selv med det! Mente de at alle ting til slutt skal tjene til Guds evige ære, ville det nok være sant. For til det skal sannelig også de ubotferdiges strenge fordømmelse tjene. Men *dem selv* skal sannelig ikke alle ting tjene til gode.

Nei, så sant det apostelen sier her, er at alle ting skal samvirke til gode for *dem* som elsker Gud, så synden blir dem til tukt, like sikkert er det at alle ting skal tjene *dem* til det verste som ikke elsker Gud, men vil bli i synden. På disse motsatte virkningene av alle ting for ulike mennesker har vi et talende eksempel i Sauls og Davids historie.

David falt i grufulle synder, men ble ved dem ført til den dypeste sønderknusthet og til et grundigere kjennskap til sin naturlige fordervelse og sitt svikefulle hjerte, og til å prise Guds rettferdighet desto mer. Sauls synder derimot, og alt det som rammet ham ved Guds styrelse, gjorde ham bare desto mer forherdet i hans ugudelighet, og han endte i fortvilelse og selvmord.

Den samme forskjellen på syndens virkninger legger vi også merke til hos Peter og Judas. Peter gråt bitterlig over sin synd og ble i Guds nåde, men Judas blir mer og mer forherdet og ender som Saul. Flere lignende eksempler i Skriften og i den daglige erfaringen stadfester Davids ord: «Herren verner alle som elsker ham, men alle de onde vil han ødelegge» (Sal 145,20).

Men også de troende står alltid i fare for å bli bedratt av det gamle hjertet og djevelen. I lang fristelse kan ånden bli utmattet og tilbøyelig til denne tanken: «Når også synden tjener til vårt beste, behøver jeg vel ikke være så redd for den.» Derfor blir det nødvendig å tenke godt over at synden ikke tjener oss til gagn hvis vi begynner å unnskylde og hylle den, så hjertet blir forherdet. Nei, da tjener den sannelig til det verste for oss.

Synden er alltid i seg selv det største onde. Det er alltid farlig å tenke, tale eller gjøre noe mot Guds alvorlige forbud. Derfor må vi alltid se på synden med redsel, slik den også i seg selv fortjener evig straff. At synden likevel kan vendes til gode for oss, er Guds underfulle verk og ikke noen unnskyldning for synden.

Om vi lettsindig ville regne synden for noe godt fordi Gud kan vende det onde til gode for oss, så ville det jo være som om vi holdt det for godt at de ugudelige forfølger de troende, fordi forfølgelsen tjener dem til gode. Nei, synden blir

alltid et onde som vi aldri kan frykte nok, og som vi må våke og be mot. Og bare så lenge det skjer, kan den tjene til vårt beste.

Dem som elsker Gud. Dette er altså betingelsen for det nådefulle forholdet at alle ting må tjene til vårt beste. Men da må det også bli viktig for oss å prøve om vi virkelig er blant dem som elsker Gud. Og i denne selvprøvelsen må vi frykte vårt falske hjerte og fiendens bedrag, om Gud skal kunne lede oss i sin sannhet.

Her hjelper det ikke å forsikre selv at man elsker Gud. Det må vise seg i gjerning og sannhet. Hele verden vil skryte av at den elsker Gud, mens den likevel helt trygg og sorgløs går sine egne veier i tjeneste for sine avguder og ikke spør det minste etter Guds gode behag. Men Skriften sier: «For dette er kjærligheten til Gud at vi holder fast på hans bud» (1 Joh 5,3). Det er på dette det skal vise seg.

Å «*holde* Guds bud» betyr nok ikke at vi fullt ut kan *oppfylle* loven. For apostelens ord for «holde» betyr å «rette oppmerksomheten mot», «akte på». Men å holde Guds bud er likevel av hjertet å holde dem kjære, hellige og viktige, som den avgjørende rettesnoren for hele vårt indre og ytre liv. Lovet være Gud for at det også finnes slike mennesker på jorden, som først og sist «husker hans bud, så de gjør etter dem», og som «grunner på hans lov dag og natt». Slike er de som elsker Gud.

Skriften vitner uttrykkelig om at det er umulig for noen å elske Gud uten først å være blitt et nytt menneske. For vår egen natur er det umulig. «Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud, for det er ikke Guds lov lydig, *kan* heller ikke være det» (v. 7). Først når et menneske som kjenner sin fortapte tilstand, tar imot Guds nåde, begynner det å elske Gud. Da får det et nytt hjerte, som siden er bundet til ham, så det frykter alt som vil dra det bort fra Gud.

Når apostelen sier: «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud», gjelder det også om vi sier: De som blir ført til Gud av alle ting, har kjærlighet til ham. For bare *det* som *fører oss til Gud*, tjener til vårt beste. Da elsker du Gud når alt, ondt og godt, søtt og bittert, fører deg til Gud, til Ordet, til bønnen og til alt som hører Gud og hans rike til.

Vi har allerede nevnt David. Han var en mann «etter Guds hjerte». Han kunne i sannhet si: «Herre, jeg har deg hjertelig kjær, du min styrke! Herren er min klippe og min festning, min frelser. Min Gud er min klippe, som jeg setter min lit til» (Sal 18,2–3). Men se også hvordan alt da førte ham til Gud! Kom han i nød, flyktet han til sin Gud med bønn og klage. Fikk han lykke og glede, løp han til sin Gud med lovsang og takk.

Se på et lite barn som elsker moren sin. Både sorg og glede fører det til den elskede moren. Blir det redd, flykter det til moren. Får det en glede, så må moren også få del i den. Slik er det også med dem som elsker Gud. Alt fører dem til ham.

At sorg og lidelse, fristelse og angst driver oss til Gud, er lett å forstå. Men et enda mer bemerkelsesverdig tegn på et troende hjerte er dette: Også det som ellers fører naturens barn langt bort fra enhver tanke på Gud, det som i seg selv fanger hjertet vårt, som lykke, rikdom, ære og medgang, driver Guds barn til sin Far. Det driver dem ikke bare til å takke ham, men til i frykt å be om hans nåde og bevarelse.

For nettopp det som i seg selv er egnet til å forhekse og ødelegge oss, driver oss aller mest til å flykte til Gud og hans nådemidler, når ånden er edru og årvåken.

Og hva kan nå tenkes som ikke kan føre oss til Gud og slik «samvirke til gode» for meg? Rammes jeg av sorg og ulykke, blir jeg vekket fra tankeløsheten og flykter til Gud. Tilfaller det meg en uventet lykke, løper jeg også til min Gud, dels med takk, dels i forundring og med bønn om å bli bevart for forheksingen. Blir jeg hånet, flykter jeg til Gud, min trøster.

Men blir jeg æret, ber jeg Gud om at jeg må ta imot det slik at det tjener til mitt beste (2 Kor 6,8). Faller jeg i synd, blir jeg forferdet og gråter som Peter. Men får jeg nåde til å gjøre noe godt, frykter jeg for at jeg skal bli hovmodig av det. Hva kan vel finnes som ikke samvirker til gode for et slikt menneske?

Her ser vi altså en viss naturlig årsak til at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud. Men grunnårsaken er likevel at Gud er deres allmektige og trofaste Far, som sørger for barna. Når vår ånd ikke er våken nok, sender han oss mange slags forfølgelser: en torn i kjødet, en Satans engel, en pinefull fristelse, et ondt menneske, en bitter sorg eller en uventet glede. Kort sagt sender han noe som vekker oss av dvalen og fører oss tilbake til vår Gud.

Den dypeste grunnen til denne underfulle nåden, at alle ting samvirker til gode for de troende, ligger altså i Gud og i hans urokkelige råd og omsorg for å frelse dem. Det er dette apostelen nå sikter til når han legger til:

Dem som etter hans råd er kalt. Dette er en nærmere beskrivelse av dem som «alle ting samvirker til gode» for, og det uttrykker hva som er selve *grunnen* til dette nådefulle forholdet. Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud. Disse er alltid kalt etter Guds evige nåderåd, og derfor må Gud ha en særlig omsorg for dem. Derfor skal han også lede alt til deres beste, så de en gang virkelig skal eie det riket han har kalt dem til.

For det er jo ikke t*ilfeldig* at de er blitt det de er som kristne. Når Gud har kalt dem til omvendelse og tro, må det være hans mening å fullføre verket og føre dem fram til sitt rikes herlighet (v. 30). Han skal også selv sørge for at ingenting skal kunne skille dem fra hans kjærlighet, men at alle ting tvert imot skal samvirke til at det store målet blir nådd. Dette er den trøsten apostelen vil gi oss her, slik enhver kan se av sammenhengen (v. 28–31 og 38–39).

Råd. Hva apostelen mener med «råd» (beslutning), finner vi av mange andre steder. I vår tekst ser vi bare så mye at det ikke er det samme som den forutbestemmelsen av personer som omtales i v. 30, for der bruker apostelen et helt annet ord. Og med hele kjeden av Guds nådegjerninger i v. 29 og 30 vil apostelen bare vise i hvilken orden Gud fullbyrder sitt nåderåd på dem som han «forut kjente», og som han derfor «forut bestemte» til å bli frelst. Så mye kan man se i denne teksten.

Men det er særlig av Ef 3,11, sammenholdt med Ef 1,4, og av 2 Tim 1,9 at vi finner ut at apostelen med «*rådet*» mener *Guds evige forsett om å frelse oss ved Kristus*. For i Ef 3,11 sier han: «*Dette var hans forsett fra evige tider, som han fullførte i Kristus Jesus, vår Herre*.» Og i Ef 1,4 heter det at Gud *har utvalgt oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt*.

Slik sier apostelen også i 2 Tim 1,9: «Han har frelst oss og kalt oss med et hellig kall. Han gjorde det ikke etter våre gjerninger, men etter *sin egen rådslutning og nåde, den som han ga oss i Kristus Jesus fra evighet av*.» Slike steder viser at apostelen med «råd» ikke mener utvelgelsen av en enkelt person, men det alminnelige nåderådet at mennesket skulle frelses ved Kristus.

Gud er den eneste vise, rettferdige og barmhjertige, Skaperen og Faderen til alt som heter far i himmelen og på jorden. I sin evige allvitenhet så han på forhånd hvordan hans bilde, mennesket, skulle falle fra det gode, som det da kunne ha holdt seg i ved egen rettferdighet og lydighet, og hvordan det skulle miste Guds bilde og styrte seg i evig død og fordømmelse.

Da besluttet han, før han slapp denne betydningsfulle slekten ut av sin skaperhånd, selv å sørge for dens frelse. Han ville gi den en mellommann som i sin person skulle være både Gud og menneske og forene mennesket med Gud igjen. Han *utvalgte oss i Kristus* før verdens grunnvoll ble lagt.

Av loven for Guds rettferdighet kunne ikke én bokstav eller én tøddel ettergis. Like umulig var det at den falne slekten kunne oppfylle loven. Den kunne ikke gi det den ikke lenger hadde, nemlig rettferdighet og hellighet. Nå måtte enten Guds hensikt med å skape mennesket bli til intet, og hans livs sønn, hans bilde og barn, gå evig fortapt, eller også måtte Gud selv tenke ut en utvei til menneskets frelse.

Da forbarmet han seg over oss i sin egen frie kjærlighet og bestemte sin egen elskede Sønn til vår frelse, det evige og selvstendige Ord. Også han påtok seg villig, av like stor barmhjertighet og kjærlighet, å bli menneskenes bror og frelsens fyrste.

«For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.» Likesom «én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker» (Rom 5,18).

Men vi er utvalgt i *Kristus* og er altså velbehagelige for Gud og frelst *bare* i *ham*. Derfor taler Skriften overalt om at det er nødvendig med *samfunn* med Kristus, å *ikle seg* Kristus, og om at *troen* og det å *ta imot* Kristus er nødvendig. Derfor hørte det også med til Guds råd at han skulle *kalle* oss til sitt nåderike her i tiden.

Derfor sier apostelen her: «dem som *etter hans råd er kalt*». Slik blir også *kallet* nevnt i det skriftstedet vi alt har sitert, 2 Tim 1,9, som det som her i tiden fullbyrder det evige nåderådet, det ytre, synlige middelet til at vi blir innlemmet i Kristus.

Kalt kaller apostelen her, som i begynnelsen av brevet (1,6–7), dem som også har tatt imot kallet i tro og fått del i evangeliets himmelske skatter. Ellers ligger det ikke i ordet «*kalt*» at mennesket har fulgt kallet. For i Matt 20,16 og 22,14 sier Herren uttrykkelig: «Mange er kalt, men få er utvalgt.»

Av dette ser vi at ikke alle som er kalt, også er utvalgt. Det er altså en misforståelse når noen mener at ordene i v. 30: «Dem som han forut bestemte, dem har han også kalt», skulle bety at bare de utvalgte blir kalt. Mer om dette snart.

– Men når «kalt» her blir brukt om dem som «elsker Gud», betegner det slike som også har fulgt kallet og er blitt rettferdiggjort og helliggjort. Og når apostelen bare nevner at de er «kalt», og «kalt etter hans råd», retter han med dette blikket vårt mot *den nåden* at Gud kaller (9,11), og mot den trøsten som ligger i kallet. Han grunner altså trøsten om at «alle ting samvirker til gode for dem» helt og fullt på *Guds* evige makt og vilje til å frelse oss.

Og her ligger den store trøsten for bekymrede sjeler: Har Gud kalt deg, har du allerede i det et bevis på at han vil frelse deg. For hvorfor skulle han ellers ha kalt deg til omvendelse og tro?

Men apostelen visste godt at ikke alle som er kalt, er utvalgt, og likevel nevner han kallet her til trøst. Av det merker vi igjen at apostelen bare taler til de gudfryktige menneskene som er *bekymret* for om de skal bli i nåden. Vi ser også gjennom hele denne delen av kapittelet at apostelen her sikter til slike. Dette må vi tenke nøye over for å forstå dette stedet.

De som ikke bryr seg om å bli i nåden, har ingen del i den trøsten som blir gitt her. For all Guds trofasthet og makt hjelper ikke dem, og derfor har Skriften heller ingen trøst for de sorgløse.

Men om dem som selv er bekymret over sin skrøpelighet (v. 26), og som elsker Gud så de frykter for å miste ham, gjelder det virkelig, på grunn av hans trofasthet som har kalt dem, at ingenting i hele verden, verken liv eller død, engler eller makter, det som nå er, eller det som komme skal, kan skille dem fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, men at alt tvert imot må samvirke til deres beste.

Apostelen taler ikke her om slike som «tror til en tid, men i prøvelsens stund faller fra» (Luk 8,13). Han taler om dem som alltid med gudsfrykt og tro spør etter Herren og er bekymret for om de skal bli i nåden. Og når den Allvitende alltid må ha sett på forhånd hvem disse er, har han også forut bestemt dem til å arve hans rike. Og slike skal Gud alltid føre fram til herligheten. Om dette sier apostelen nå:

29. For dem som han forut kjente, dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre.

Forut kjente. Her ser vi at denne teksten ikke gir noen støtte til den oppfatningen at Gud, samtidig som han sender ut et *alminnelig kall* og gjør *mennesket ansvarlig* når det forakter kallet, skulle ha bestemt på forhånd hvem som skal bli salige og hvem som ikke skal, uten hensyn til hvordan mennesket forholder seg til kallet. Gud bevare oss fra en slik tanke om Gud! Nei, sier apostelen, «dem som han forut kjente, dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde».

Johannes sier: «Jesus *visste fra begynnelsen av* hvem det var som ikke trodde» – og altså også hvem det var som *ville tro*. Slike hadde han allerede sett salige i himmelen. Derfor hadde han allerede skrevet dem inn i sin bok som sine, elsket dem og bestemt dem til sin evige salighet. Det er dette apostelen sikter til her.

Ordet *forutsett* eller *forutvitet* kan ikke her bety det samme som *utsett*, *utvalgt* eller *forut bestemt*. I hele den kjeden av Guds nådegjerninger som legges fram i v. 29 og 30, ser vi at *hvert* ledd i kjeden har sin egen betydning: «forut bestemt», «kalt», «rettferdiggjort» og «herliggjort». Ordet «forut kjent» betyr bare at Gud i sin evige allvitenhet på forhånd har kjent hvem som vil ta imot nåden. Derfor har han allerede «forut bestemt» disse til å bli likedannet med hans Sønns bilde.

Vår svake og forblindede fornuft kan ikke fatte forholdet mellom Guds forutviten og det han virker til vår frelse. Likevel må vi bøye oss for Guds ord – ikke bare for ordet «forut kjent», men for hele Guds åpenbaring, som overalt lærer at det er menneskets egen skyld om det ikke blir frelst. Hvordan kunne en hellig Gud legge skylden på mennesket for at det ikke ble frelst, dersom han selv hadde avgjort hvem som skal bli frelst, uten å ta hensyn til hvordan mennesket forholder seg til nådetilbudet?

Noen misforstår Guds forutbestemmelse fordi de ikke greier å se helt klart grensen mellom det menneskeånden gjør og det Guds Ånd gjør i oss. Måtte vi bare tenke over Kristi ord: «Ingen kan komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar ham.» «Uten meg kan dere intet gjøre.» Han sier jo ikke: «Heller ikke *med meg* kan dere gjøre noe; heller ikke når Faderen drar, kan noen komme til meg.»

Tvert imot sier han uttrykkelig at nettopp da de innbudte ble kalt til festmåltidet, oppstod den forskjellen at noen tok imot innbydelsen mens andre foraktet den. Og nettopp da falt dommen: «De skal ikke smake mitt festmåltid.» Og da Kristus gråt over Jerusalem, sa han: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke.»

Herren sier: «*Jeg ville, men dere ville ikke*.» Han sier ikke: «*Jeg har ikke villet frelse alle*.» Selv om vi ikke forstår alt i disse hemmelighetene, må vi likevel bøye oss for de *klare* ordene og la dem råde over det dunkle (12,6).

Men selv om vi har læren om utvelgelsen riktig – at den grunner seg på Guds forutviten og ikke er en vilkårlig utvelgelse – kan en likevel gjøre seg selv ulykkelig ved å bruke denne læren bakvendt.

Hvor tankevekkende og vekkende den sannheten enn er at Gud allerede har sett og vet om jeg skal være frelst eller fortapt i evighet, kan den likevel misbrukes. Det kjødelige lettsinnet sier: «Har Gud forutsett at jeg blir salig, så blir jeg det», og slår så Guds kall til omvendelse fra seg. Og en anfektet sjel kan fordype seg slik i Guds skjulte forutviten at den ikke lenger er i stand til å høre og tro Guds åpenbare løfter.

Slik kan den grusomme fienden forvrenge sansene våre. Den som ikke med vilje vil styrte seg i fordervelse, må ta seg i vare i tide. Å fordype seg i Guds forutviten, som er skjult for oss, er som når en som drømmer, sliter og engster seg i søvne: Han får ikke annet ut av det enn utmattelse. Når det gjelder sjelens frelse, må vi ikke lettsindig tenke som vi har lyst til, men alvorlig høre og ta imot det Gud har lovt oss.

Se derfor til at du følger den ordenen dette brevet lærer: Først må du lære å kjenne din fortapte tilstand under synden, og siden høre ordet om vår frelse ved Kristus og begynne å tro på ham. Dette lærer de sju første kapitlene oss. Siden,

når du i striden mot kjødet og under lidelse og anfektelse er blitt godt tuktet og nedslått og føler deg svært svak, skal du også finne en stor trøst i Guds evige utvelgelse, som dette og de to neste kapitlene handler om.

Det er trøsten i at den store Gud likevel fast og urokkelig har besluttet å føre alle dem lykkelig igjennom som tross alt holder seg til Sønnen – hvor forferdelige stormer som enn går over oss, hvor ynkelig vår svakhet enn er og kjennes, og hvor forstyrret og knust vår kristendom enn ofte kan synes.

For «i ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt». «Den som har Sønnen, har livet.» Og dem har han fra begynnelsen forut kjent, elsket og «forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre».

Hva disse siste ordene i teksten inneholder, skal vi se nærmere på nedenfor, når vi kommer til ordene: «Dem har han *også herliggjort*.» Apostelen fører nå videre skildringen av nådens orden og sier:

30. Og dem som han forut bestemte til dette, dem har han også kalt. Og dem som han har kalt, dem har han også rettferdiggjort. Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort.

Her forsikrer apostelen oss om at det mennesket som Gud har kjent på forhånd, og derfor også forut bestemt til å bli likt hans Sønns bilde, aldri kan bli forbigått eller latt tilbake uten å bli *kalt*. Det mennesket skal alltid få all den nåde det trenger for å bli salig. Det kan ikke dø før det har fått denne nåden, og ingen hindring i livet kan noen gang frarøve det den nåden som til slutt skal gjøre det herlig og salig i himmelen.

Vi har tidligere sett at mange er kalt, men få er utvalgt (Matt 20,16 og 22,14). Derfor kan ikke apostelen her mene at bare de utvalgte blir kalt. Han mener bare, som nå sagt, at Gud selv skal sørge for at den sjelen blir kalt som han allerede har forut bestemt til evig liv. Det mennesket skal ikke bare bli kalt utvortes, ved evangeliet og andre nådefulle tilskikkelser, men også innvortes, ved Åndens kraftige virke.

Men hvorfor Gud også kaller slike som ikke vil ta imot kallet til salighet, vet han selv best. Uten tvil er *ett* av hans vise råd at de, som Farao og Judas, skal bli advarende eksempler for andre, og at Gud skal vise sin forferdelige straffende rettferdighet på disse «vredens kar», som ved sin motstand er blitt «gjort ferdige til undergang» (9,22). Å, om bare alle tenkte over dette!

Kanskje hører du ikke bare Guds nådige ord kalle deg til omvendelse og salighet, men erfarer også at det taler til deg. Det overbeviser deg om din synd og uverdighet, men også om Guds hjertelige vilje til å tilgi deg alle synder og ta deg til seg som sitt barn. Ja, det overbeviser deg om at du ennå har en Far i himmelen som tenker på deg, enda du så lenge og så uverdig har glemt ham. Da vil en slik erfaring alltid ende på en av to måter.

Enten stanser du for Guds kallende røst, griper den utrakte hånden og søker full del i den nåden som nå blir tilbudt, og blir Guds barn for tid og evighet. Eller du vender deg bort fra den kallende røsten, glemmer og forsømmer Guds

ord, synker på ny ned i synden og i verden og blir forherdet, så ingenting lenger kan røre deg. Og til slutt skal du «dø i dine synder», og Guds vrede blir over deg. Salige er de som tar imot kallet!

Bare om dem som er kalt og forut bestemt til evig liv, taler apostelen her. Derfor sier han bestemt:

Dem har han også rettferdiggjort. Så snart den kalte sjelen kommer til Jesus for å søke sin frelse og rettferdighet i ham alene, blir den med ett ikke bare fri fra alle sine synder, hvor mange og store de enn er. Den blir også kledd i en fullkommen rettferdighet, nemlig Kristi egen lydighet i gjerning og lidelse.

Denne rettferdigheten blir nå gitt og tilregnet den fattige sjelen så helt som om den selv hadde gjort alt det Kristus har gjort. Men om dette har apostelen talt så utførlig i kapittel 3, 4 og 5 at enhver der kan finne nok til sin opplysning og trøst.

Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort. Ingen kan tvile på at dette sikter til den himmelske herligheten; det vitner både ordet selv og sammenhengen om (jf. v. 17 og 18). Derfor lyder det underlig når det her sies at han «*har herliggjort*» dem, som om det allerede var skjedd.

Men dette er bare Bibelens talemåte, som alltid uttrykker at saken er så viss som om den allerede hadde hendt. Derfor har apostelen brukt fortid hele veien: «kalt» og «rettferdiggjort». Hans oppgave her er bare å vise ordenen, sammenhengen og vissheten i Guds nådeverk: at Gud, så langt det kommer an på ham, alltid skal gå fram trinn for trinn når han fører oss til herligheten.

Hva skal vi så til slutt si om hvor høy den herligheten er som de utvalgte skal bli kledd i, når apostelen sier at de er forut bestemt til å bli «likedannet med hans Sønns bilde, for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre» (v. 29)! Her sies det samme som apostelen Johannes sier: «Vi skal bli ham like når han åpenbares, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2). «Og likesom vi har båret bildet av den jordiske, så skal vi også bære bildet av den himmelske» (1 Kor 15,49).

I forklaringen til v. 17 er det talt mer utførlig om den herligheten at vi skal bli Guds enbårne Sønn lik. Men her legger apostelen til noe som er så underfullt og herlig at det fortjener å bli grundig betraktet:

For at han skulle være den førstefødte blant mange brødre. Apostelen framstiller dette som grunnen til at Gud har forut bestemt dem han forut kjente, til å bli likedannet med hans Sønns bilde. Det er som om han vil si: Det er ikke så mye for vår herliggjørelses skyld, men heller for å herliggjøre sin Sønn, at Gud har bestemt denne herligheten for oss. Den enbårne Sønn skal i evighet ha «*mange brødre*», og i deres krets skal han trone som den førstefødte. Derfor må de bli ham like.

Skriften forteller oss at da Gud sluttet en evig pakt med sin Sønn om menneskenes frelse, lovte han ham at han skulle få stort bytte som lønn, så han skulle «se sin lyst og ha nok» (Jes 53,11, etter en oversettelse fra 1550). Og Johannes så omkring tronen «en stor skare som ingen kunne telle». Disse skal være hans «brødre». Det er egentlig *dette* tekstordene sikter til: «Han skal være den *førstefødte* blant mange brødre.» I så høy og sann mening skal vi være *Guds barn* (v. 17).

Vi ble ikke bare skapt til å være barn fra først av, men Guds Sønn kom også og ble vår bror. Som det står i Hebr 2,11: «For både han som helliggjør, og de som helliggjøres, *er alle av én*. Derfor skammer han seg ikke ved å kalle dem *brødre*.» Likesom «han i alt skal være den fremste» (Kol 1,18), slik sies det også her at han skal være den *førstefødte* blant brødrene.

Den førstefødte i Israel hadde et klart fortrinn framfor brødrene sine. Han var den fremste, deres prest, deres overhode og leder. Slik er også Kristus i høyeste mening alt dette blant sine frelste brødre. Etter sin *natur*, sitt *embete* og sin *herlighet* er han opphøyet over alle. Han er i *seg selv* det vi er *ved ham*.

Etter sin *natur* er han i sannhet den førstefødte, fordi han er Faderens enbårne Sønn, i sitt vesen sann Gud, mens brødrene hans er barn av nåde, fordi de er tatt til barn. Etter sin menneskelige natur var han uten synd, i seg selv Guds elskede, mens brødrene hans er født i synd og nå bare er til behag for Gud ved ham. Han hadde Ånden uten mål, mens de får av hans fylde etter det mål han gir sin gave i.

Etter sitt *embete* er han deres konge, deres hode, deres Herre, deres prest, deres profet – kort sagt deres Frelser. De er hans undersåtter, hans disipler, hans etterfølgere.

I *herlighet* er han også den fremste. For «Gud har høyt opphøyet ham og gitt ham det navnet som er over alle navn, for at i Jesu navn skal hvert kne bøye seg, deres som er i himmelen og på jorden og under jorden, og hver tunge skal bekjenne at *Jesus Kristus er Herre*, til Gud Faders ære». «Han er hodet for legemet, som er menigheten. Han er opphavet, den førstefødte av de døde, for at han i alt skal være den fremste.»

Slik skal Kristus visselig ha sin klare forrang som «den førstefødte» blant brødrene. Men tenk likevel: Når de salige blir sammenlignet med ham, er de ham «like» og kalles hans *brødre*, hans «mange brødre»! Hvilken menneskelig tanke kan fatte en slik ære og herlighet? Og dette er for dem som i seg selv er syndere!

Dette er det som her kalles: «Dem har han også *herliggjort*.» Gud har «forut bestemt», «kalt» og «rettferdiggjort» dem han «forut kjente», for at de skulle nå dette store målet. Gud, vær oss nådig, gi oss større tro og fullfør din store hensikt med oss, deg til evig ære og oss til evig salighet!

31. Hva skal vi da si til dette? Er Gud for oss, hvem er da imot oss?

Her gjør apostelen et kort, høytidelig opphold. Han ser tilbake på de herlige trøstegrunnene han har lagt fram, og spør: «Hva skal vi da si til dette? Er *Gud* for oss, hvem er da imot oss?» Han hadde nå vist de urokkelige grunnene til at ingenting kan skade, men at alle ting må samvirke til gode for dem som elsker Gud.

Helt fra begynnelsen av brevet hadde han lagt fram Guds evige nådesråd om vår frelse: at vi skal bli frelst ved *éns* lydighet, likesom synden, døden og fordømmelsen kom over oss ved éns ulydighet. Til slutt hadde han i dette kapittelet lagt fram de troendes salige fortrinn: at de er fri fra all fordømmelse, at

Ånden bor og virker i hjertene deres, at de har barnekår og arverett hos Gud, at Ånden hjelper dem i deres skrøpelighet, og så videre.

I tillegg til alt dette har han i de tre foregående versene samlet det hele svært kort i den gylne kjeden av Guds nådegjerninger. Først nevner han Guds evige *rådslutning*, det frelsesrådet som nettopp er nevnt. Så kommer hans evige *forutviten*, og den beskikkelsen eller *forutbestemmelsen* som er grunnet på den. Av dette måtte det nødvendigvis følge at han også *kaller*, *rettferdiggjør* og *herliggjør* dem som han forut kjente og forut bestemte.

Etter at apostelen slik har ført oss trinn for trinn opp til det øverste av denne himmelstigen, ser han seg omkring på alt som noen gang kan gjøre oss bekymret. Og med tanke på all denne rikdommen av Guds nåde spør han: «Hva skal vi da si til dette? *Er Gud for oss, hvem er da imot oss?*»

Hva skal vi da si til dette? Det vil si: Hvilke slutninger skal vi da trekke av alt dette? Hvordan skal vi bruke alt dette trøsterike? Og apostelen sier også straks hvilken slutning han trekker, men han gjør det i den sterke formen av et spørsmål: «*Er Gud for oss, hvem er da imot oss?*» Apostelens uttrykk «er Gud for oss» er altså ikke tegn på noen tvil, men tvert imot en *slutning*: *Fordi* Gud er for oss – og det var bevist i alt det foregående.

Med hele spørsmålet vil apostelen si: Når nå den store, allmektige Gud er vår venn og har besluttet å gjøre oss salige, kan ingenting i hele verden hindre denne nådesrådslutningen hans og «skille oss fra Kristi kjærlighet». Mange forferdelige fiender skal nok stride mot oss, men de skal ikke kunne utrette noe. Det er dette uttrykket «hvem er da imot oss?» betyr.

Dette er nå svært lett å tenke og si etter, men dermed er ikke den nytten vunnet som var meningen. Nei, her hjelper ikke noen kloke tanker og ord. Her kreves en dyp og stille *betraktning* av denne usigelige trøsten at Gud er *for* oss, at Gud er vår venn, og av de *grunnene* som er lagt fram for denne trøsten. Ja, her kreves enda mer: at Gud selv gir oss sin nåde til det.

Vi vil derfor se litt nærmere på de grunnene som her er lagt fram for visshet*en* om at Gud er *for* oss og virkelig vil gjøre oss salige. I v. 28 sa apostelen ikke bare, som her, at ingenting kan være *imot* oss, men også at «alle ting samvirker til gode» for Guds venner. Der antydet han svært kort de dype grunnene til dette salige forholdet, da han talte om Guds *råd*, og om at de er *kalt* etter dette rådet.

Særlig av Ef 3,11; 1,4 og 2 Tim 1,9 ser vi to ting. For det første at det med dette rådet menes Guds alminnelige nådesråd om å frelse mennesket ved sin Sønn. For det andre at dette var en *evig* rådslutning eller et evig forsett: at han utvalgte oss i Kristus «før verdens grunnvoll ble lagt».

Kanskje har vi vanskelig for å tro at Gud er *for oss* og er oss god og nådig, fordi vi har så stor *synd* og *uverdighet*. Da bør vi tenke på at han godt visste hvor fortapte syndere vi skulle bli, da han i sitt evige kjærlighetsråd besluttet å frelse oss ved sin Sønn, ja, å gjøre oss til hans brødre og medarvinger. For det var nettopp *på grunn av vår synd* at han besluttet å gi oss sin Sønn og frelse oss bare ved ham. Derfor kan vår synd og uverdighet nå ikke vende ham bort fra hans kjærlighetsforsett.

Hadde Gud noen gang hatt til hensikt å tilregne *dem* syndene som tror på hans Sønn, hadde han noen gang tenkt å behandle dem etter loven og bli unådig mot dem på grunn av syndene deres, da hadde han jo aldri fattet det forsettet å gi oss sin Sønn og gjøre oss rettferdige og salige ved ham. For han så jo allerede på forhånd hvordan det falne mennesket er.

Tenker du at Gud ser på syndene dine og vil forkaste deg for deres skyld, må du tenke over om han kan forkaste sitt eget evige råd og sin egen elskede Sønn, som han selv har gitt til å være vår rettferdighet og stedfortreder.

Nei, sitt eget evige forsett og sin egen Sønn, som han ga oss til Frelser, vil han aldri misbillige eller forkaste. Dette var den første grunnen til at apostelen slutter at Gud er *for* oss. Det ser vi også av de ordene han straks legger til: «Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?»

Videre sa apostelen at vi er *kalt* etter Guds råd. Kjenner du nå din synd, så du er redd for Guds unåde, men likevel har ditt eneste håp til Kristus, da viser allerede dette at du også er *kalt* til Guds nåderike. For da Gud ennå ikke hadde kalt oss, var vi helt døde i all vår synd og spurte ikke etter Kristus.

Men har Gud kalt deg til sin nåde den gangen du ennå foraktet Gud og lå død og trygg i alle dine synder, da følger det jo at han ikke vil se på syndene dine og forkaste deg for deres skyld. For hvorfor skulle han da noen gang ha kalt deg til sin nåde, om han fremdeles ville forkaste deg for syndenes skyld? Han visste jo på forhånd hvordan du var.

Hadde han noen gang tenkt å handle med deg etter dine synder, hadde han aldri kalt deg til sitt nåderike. Slik kan allerede det kallet vi har fått, være det mest trøsterike bevis på Guds urokkelige nåde og godhet.

Og om hvor *høy* denne Guds nåde er, legger apostelen til at dem som Gud «forut kjente» (som lydige mot kallet, Joh 6,64), dem «har han også forut bestemt til å bli *likedannet med hans Sønns bilde*», ja, dem har han både *rettferdiggjort* og *herliggjort* (v. 29 og 30). Tenk da hvor høyt Gud må elske dem, og hvor trofast han må forsvare og verne dem!

Tenk: Når Gud har rettferdiggjort oss, når vi har, ikke en menneskelig rettferdighet, men selve «Guds rettferdighet» (2 Kor 5,21), da er vi ikke bare rene fra all synd for Guds øyne, men også herlige og «benådet i Den Elskede». Og når Gud har forut bestemt oss til å bli *likedannet med hans Sønns bilde*, da kan vi forstå hvorfor Skriften kan si at vi er «hans lyst», ja, «hans øyesten». Da må Gud i sannhet være *for* oss, elske oss av hele sitt hjerte og forsvare og verne oss med den største ømhet.

Men akk! Dette står jo bare i Guds ord. I våre mørke og vantro hjerter er det annerledes. Når vi har betraktet slike herlige Guds ord, ser vi på oss selv, om vi kan behage Gud i oss selv – som om Gud hadde sagt at han elsker oss på det vilkåret at vi er rene, fromme og gode i oss selv.

Likevel er hele Skriften full av vitnesbyrd om at vi er helt og fullt «solgt til trell under synden», og at «intet kjød (menneske) blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», men at Gud ga sin Sønn for å rettferdiggjøre oss, og det bare på grunn av vår synd.

Her kreves altså igjen den gaven som heter *tro*: å tro det Gud har gjort og sagt, og holde det for større enn alt vi ser og føler hos oss selv. Bare slik skal vi bli viss på at «Gud er *for* oss». Og da skal vi finne at han elsker oss og favner oss med en uendelig kjærlighet og trofasthet, nettopp slik som vi er.

Er Gud for oss, hvem er da imot oss? sier apostelen. Her må vi nå tenke over hvem de er som kan være *imot* oss, og hvem *han* er som er *for* oss. *Imot* oss står en fryktelig hær: ikke bare kjøtt og blod, men «maktene, myndighetene, verdens herskere i dette mørket, ondskapens åndehær i himmelrommet». Dernest verden i alle sine skikkelser og vår egen fordervelse, som bor i oss. Så samvittighetens anklage og lovens trusler. Videre bitter motgang, sorger og lidelser, og til slutt døden. Hvordan skulle vi selv makte noe mot alle disse fiendene?

Mot alle disse stiller apostelen bare én som er *for* oss: «Gud er for oss», sier han. Bare Gud er sitt folks vern, bare Gud. For hedningen i vårt hjerte synes dette lite nok – «bare Gud!» Hva er Gud? Jeg ser ham ikke. Han er så skjult. Men blir øynene våre åpnet, skal vi tvert imot si: «Er *Gud* for oss, *hvem* er da imot oss?»

Den store og allmektige Gud, himmelens og jordens Skaper og Herre, som har «samlet jordens muld i skjeppe og veid fjell på vekt og hauger i vektskåler» (Jes 40,12) – er *han* for oss, hvem kan da være imot oss?

Ingenting bør stå klarere for oss enn dette. Han som slo hele Egypt bare for å frelse sitt undertrykte folk, banet vei for det gjennom Rødehavet og bød klippen gi vann; han som var med Daniel i løvehulen og forbød de sultne dyrene å røre ham; han som var med de tre mennene i den brennende ovnen, så flammene ikke kunne skade dem – *han* er *for* oss. Hvem kan da være imot oss?

Da engelen sa til Gideon: «Herren er med deg», hadde han nok. Da Gud sa til Israel, til Moses og til Josva: «Frykt ikke, jeg er med deg», hadde de nok. Når en kristen ser seg omgitt av mange fiender og vansker, er han ofte tilbøyelig til å si som Elisas tjener: «Å, min herre, hva skal vi gjøre?» (2 Kong 6,15). Men da bør han gi det samme svaret som profeten: «Frykt ikke! De som er med oss, er flere enn de som er med dem.»

Herren sa til Paulus: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet» (2 Kor 12,9). Det er om denne Herrens regjering profeten sier: «Den iblant dem som snubler, skal på den dagen være som David, og Davids hus skal være som Gud, som Herrens engel foran dem» (Sak 12,8).

Hvor mange våre ytre og indre fiender enn er, hvor svake vi enn føler oss, og hvor mørke utsiktene enn er til at vi skal komme lykkelig gjennom til Guds hvile, bør vi likevel, med blikket festet på *Gud*, på hans kjærlighet, trofasthet og makt, trøstig si med Josva og Kaleb: «Dersom Herren har velbehag i oss, så fører han oss inn i dette landet og gir det til oss» (4 Mos 14,8).

Dette må vi vente oss av alle Guds fullkommenheter. Men det er særlig på Guds *kjærlighet* og på *Kristi fullkomne forsoning* apostelen i det følgende grunner vår trøst. Først viser han oss til Guds store kjærlighet og sier:

32. Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?

Her stiller apostelen det aller største beviset på Guds kjærlighet fram for øynene våre for å overbevise oss enda mer om at *Gud er for oss* og vil gi oss alt vi trenger til frelse. Her skulle hvert hjerte bli brennende av glede og kjærlighet, om vi bare fikk åndelige øyne og et åndelig sinn til å se og tenke over det som blir sagt. For her blir det lagt fram et slikt bevis på Guds makeløse kjærlighet og barmhjertighet at det overgår alle naturlige tanker.

Dette aller største beviset på kjærlighet består, sier apostelen, i *at Gud for vår skyld ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle*. Dette er Skriftens store hovedemne og det vi aller mest trenger til liv og gudsfrykt. Men samtidig er det dette vi aller minst klarer å holde fast i hjertet, det som mest blir formørket av vantroen, fornuften, følelsene, synden og djevelen. Derfor vil vi tenke litt nærmere over hva som ligger i disse ordene.

For det første ser vi at det her skal gis et så sterkt bevis på Guds inderlige kjærlighet til oss at det til og med skal overbevise oss om at Gud vil gi oss *alle ting*. For apostelen slutter: «Hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» Det må være en kjærlighet så stor at den overgår all forstand, når vi skal komme til den slutningen at Gud Herren, som eier alt som er i verden, vil gi «alle ting» til oss uverdige syndere.

Vi har allerede sett at apostelen i dette kapittelet regner opp mye av det Gud har gitt oss: først en evig nåde og frihet fra loven, og så Den Hellige Ånd i hjertet. Gud har gjort oss til sine *barn* og *arvinger* i en så sann og høy mening at vi skal være den enbårne Sønnens *brødre* og *medarvinger*, ja, at vi skal bli lik ham, «for at han skulle være *den førstefødte blant mange brødre*». Slike usigelig herlige ting har vi allerede sett på her.

Det er slike barn Gud vil «gi *alle ting*». Om dette sier apostelen et annet sted: «*For alt hører dere til*, enten det er Paulus eller Apollos eller Kefas, enten det er verden eller liv eller død, enten det er det som nå er, eller det som komme skal – alt hører dere til, men dere hører Kristus til, og Kristus hører Gud til» (1 Kor 3,21–23).

Det underfullt store beviset på Guds kjærlighet er at Gud «*ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle*». «*Gud viser sin kjærlighet til oss* ved at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere» (5,8). Herren Kristus sier også selv: «*For så har Gud elsket* verden at han ga sin Sønn, den enbårne.» «*Ved dette ble Guds kjærlighet åpenbart iblant oss*, at Gud har sendt sin enbårne Sønn til verden, for at vi skal leve ved ham» (1 Joh 4,9).

Men for å kunne forstå noe av dette store beviset på Guds kjærlighet må vi først se på selve *gaven* Gud har gitt oss, dernest på måten og hensikten da gaven ble *gitt*, og til sist på hvem *mottakerne* er, de som Gud har gitt den aller største gaven.

Hva selve *gaven* angår, sier apostelen at Gud har gitt oss *sin egen Sønn*. Med ordene **sin egen** uttrykker apostelen at Kristus er *Guds Sønn i egentlig forstand*,

Guds Sønn av natur. Slik skiller han ham fra dem som er Guds sønner av nåde og ved barnekår. Og bare når Gud har gitt oss sin *egen* Sønn i ordets egentlige betydning, vitner gaven om Guds uendelige kjærlighet.

Hadde Gud gitt oss en engel eller et høyt benådet menneske, var det ikke dermed bevist at han også vil gi oss «alle ting». Denne gaven må være større enn alt annet, siden apostelen kommer til den slutningen og vissheten som han uttrykker med spørsmålet: «Hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?»

Lovet være Herren! Hans ord er visst og klart: Kristus er Guds sanne og evige Sønn, lovet fra tidens begynnelse. Hva sier profeten Mika om ham som skulle fødes i Betlehem for å være hersker i Israel? Han sier: «*Hans utgang er fra gammel tid, fra evighets dager*» (Mika 5,1).

Selv om de hellige englene er de høyeste vesener Gud har skapt, spør apostelen likevel: «Til hvem av englene har han noen gang sagt: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter?» (Hebr 1,13). Og David sa: «Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!» (Sal 110,1).

Hvilken engel eller hvilket høyt benådet menneske har noen gang fått lov til å ta imot guddommelig tilbedelse? Men Skriften sier: «Når han så igjen fører den førstefødte inn i verden, sier han: *Og alle Guds engler skal tilbe ham!*» (Hebr 1,6). Altså er Kristus *Gud* og i sann betydning *Guds Sønn*. Dette uttrykker apostelen her med ordene «sin *egen* Sønn». Og Johannes uttrykker det med ordet «enbårne»: Guds Sønn, «den *enbårne*» (Joh 1,14; 3,16; 1 Joh 4,9).

Men hvilket menneske på jorden kan vel fullt ut tro noe så stort? Kunne vi virkelig tro at Gud har gitt sin egen, evige Sønn for oss, da skulle vi vel bli som drømmende av bare salig undring, glede og kjærlighet. Eller kan du tro dette og likevel et øyeblikk tvile på at Guds hjerte er fullt av barmhjertig kjærlighet og omsorg for alt som heter *menneske*?

Kan du tro at Gud ga sin eneste Sønn til å bli vår bror og frelser, ja, vårt offerlam, og samtidig tvile på at Guds nåde og kjærlighet strekker til? Kan du tvile på at han vil gi oss alle ting med Sønnen?

Dette beviset på Guds kjærlighet blir enda større for oss om vi forstår og tenker over hva som ligger i ordene **sparte ikke**, men **ga**. Disse ordene sier oss noe om *måten* og *hensikten* da Sønnen ble gitt.

Når apostelen sier at Gud «*ikke sparte*» sin Sønn, antyder han at det var et offer for Gud å gi ham hen til å lide og dø, fordi han elsket Sønnen som en far. Det er som om Faderen har gjort vold på sitt eget hjerte og på sin kjærlighet til den enbårne, og nettopp med det har han gitt det største beviset på sin store, barmhjertige kjærlighet til menneskene.

Herrens engel sa også til Abraham, som ville ofre sin sønn: «Nå vet jeg at du frykter Gud, siden du *ikke har spart din sønn, din eneste, for meg*.» At Gud ikke holdt sin egen elskede Sønn for dyrebar til å bli gitt for oss som et offer, var altså, slik Gud selv ga til kjenne overfor Abraham, det største beviset på kjærlighet han kunne gi oss. Særlig var det slik fordi han ga sin Sønn som offer til den bitreste lidelse og den mest forferdelige død.

Uttrykket «ikke sparte» har også den betydningen at Gud har fullbyrdet den strenge rettferdighetens hardeste straff på sin Sønn og ikke ettergitt noe av den for Sønnens skyld. Den betydningen har uttrykket i 2 Pet 2,4–5, der det står at «Gud sparte ikke de englene som hadde syndet, men styrtet dem ned og holdt dem lenket i avgrunnens mørke inntil dommen» osv. (jf. Rom 11,21 og 2 Kor 13,2).

Gud har ikke spart sin Sønn, men straffet synden fullt ut på ham, slik loven krevde, enda Sønnen med angst og tårer ba om at begeret måtte tas fra ham, om det var mulig. Men da dette ikke var mulig om mennesket skulle bli frelst, måtte rettferdighetens fulle straff ramme ham. Gud, som ikke kan fornekte seg selv (2 Tim 2,13), kunne ikke vise barmhjertighet mot syndere uten at rettferdighetens krav først ble oppfylt og Guds dom over synden fullbyrdet.

Derfor ble all Kristi lidelse, helt til den bitre døden på forbannelsens tre, lagt på ham *av Faderen*. Ikke bare den sjelekvalen han led da han ropte på korset: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» – en kval vi ikke kan fatte. Også all den lidelsen som mennesker påførte legemet hans, den grusomme hudflettingen, tornekroningen og naglene gjennom hender og føtter, alt ble lagt på ham av Faderen.

Herren sa selv: «Skulle jeg ikke drikke det begeret *Faderen har gitt meg*?» (Joh 18,11). Og Peter sa til jødene: «Han ble *forrådt etter Guds fastsatte råd og forutviten*, og dere slo ham i hjel idet dere naglet ham til korset ved lovløse menns hender» (Apg 2,23). Alt dette ligger også i tekstens ord: «*Gud ga ham for oss alle*.»

Dette er nettopp det viktigste å tenke over ved Kristi lidelse og død. De vantro ser bare på Kristus som en martyr for sannheten. Derfor må de også «dø i sine synder». Men Skriften lærer at han ble gitt «*for oss*», at han *ga sitt liv til en løsepenge* (Matt 20,28), og at han var det *offeret* for våre synder som Gud helt fra verdens begynnelse hadde lovet, og som han gjennom hele den gamle paktens tid hadde varslet om i forbilder ved de utallige blodige offrene (Hebr 10,1.7).

Skriften lærer at «*Herren* lot *den skyld som lå på oss alle*, *ramme ham*» (Jes 53,6), at «han ble såret for *våre* overtredelser, knust for *våre* misgjerninger» (Jes 53,5), og at han var «*Guds lam*, som bærer bort *verdens synd*». Slik vitner alle profetene om ham. Og selv sa han den natten han gikk til sin lidelse: «Mitt blod utgytes *for dere til syndenes forlatelse*.»

En stor skare av evangeliets vitner forkynner at «ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss», at han «kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse *for oss*», og at han «ved Guds nåde skulle *smake døden for alle*».

Og de salige skarene sang foran Lammets trone: «Du ble slaktet og med ditt blod *kjøpte du oss til Gud*» (Åp 5,9). Å, når dette blir levende og sant for hjertene våre, at Gud for vår skyld ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, da blir vi så lykkelige at vi ikke finner ord til å prise Guds kjærlighet slik den fortjener.

For oss alle. Dette er det tredje punktet i teksten vår som skal forklare oss Guds kjærlighet, da han ga sin Sønn for oss. Han ga ham *for oss alle*. Dette fører med seg to svært viktige lærdommer om Guds kjærlighet.

Den første ligger i selve uttrykket «oss alle»: at *hver og en*, uten et eneste unntak, er forsonet i Kristi død og gjenløst med hans blod fra alle sine synder, fra døden og djevelens makt, slik at alle kan, tør og bør ta imot denne nåden og bli salige. Den andre lærdommen er denne: Når Kristus er gitt for oss *alle*, altså også for de største syndere, følger det at Guds nåde og kjærlighet må være helt uavhengig av vår verdighet, og dermed også uavhengig av våre lysere eller mørkere stunder. Den må altså være en helt *uforanderlig* kjærlighet. La oss ofte og nøye tenke over dette.

Hvem du enn er og hvordan du enn er, ung eller gammel, grov eller fin synder, omvendt eller uomvendt, falsk eller tro, har du likevel del i *denne* Guds kjærlighet, at han ga sin Sønn.

Hvordan du forholder deg til denne nåden, om du tar imot den og følger den, eller om du forakter og forsømmer den, er et annet spørsmål, og av det avhenger om du selv får *nyte* nåden. Men den store gaven er gitt deg, synden din er dyrt betalt i Kristi død, og Gud tenker med barmhjertig kjærlighet på deg. For han ga sin eneste Sønn «for oss alle».

Dette vitner Skriften overalt. Herren Kristus sier: «For så har Gud elsket *verden* at han ga sin Sønn, den enbårne.» Døperen Johannes sa: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Og apostelen Paulus: «Det var Gud som i Kristus forlikte *verden* med seg selv.» Men ordet *verden* kan aldri bety de troende alene. Her betyr det hele menneskeheten. Og det er ikke nok med at Skriften slik sier «verden» i alminnelighet. Johannes har sagt det særskilt: «Han er en soning for våre synder, *og det ikke bare for våre, men også for hele verdens*» (1 Joh 2,2).

Dette er ikke bare en klar gjendrivelse av den villfarelsen at Kristus bare er død for de utvalgte. Det er også et overmåte trøsterikt ord for dem som gjerne vil eie og tro Guds nåde, men har vanskelig for å tro at den også hører *dem* til. For her blir det sagt uttrykkelig at «Gud ga sin Sønn for oss *alle*», at Jesus Kristus er soningen for *hele verdens* synder.

Hvordan du enn er, er du likevel et menneske som hører med til «hele verden». Derfor er du en av dem som Gud ga sin Sønn for. Og tenk da over hva det vil si at *Gud har gitt sin Sønn for deg!* Så grovt kan du umulig ha syndet at Guds Sønns soning ikke gjelder for all din synd. Og har Gud gitt sin Sønn for deg, da elsker han deg og vil frelse deg.

At Gud ga sin Sønn for *verden*, for *alle*, er et særlig vitnesbyrd om at Guds nåde er fri og ufortjent, det vil si at hans nåde og kjærlighet er helt uavhengig av vår verdighet. For hvor god og from var vel verden da Gud ga den sin Sønn?

Vi er alltid tilbøyelige til å dømme om Guds nåde etter vår egen fortjeneste, og derfor mister vi motet når vi kjenner mye synd og ondskap hos oss selv. Men tenk da på dette: Hvor god var Adam da Gud kom for å forkynne ham det første nådeløftet? Hvor gode og fromme var vi alle da Gud ga sin Sønn for oss?

Apostelen påpekte i kapittel 5 at dette skjedde mens vi ikke bare var syndere, men også Guds «fiender», både ugudelige og uforsonte. Slik er Guds kjærlighet. Apostelen sier: «Men Gud viser sin kjærlighet til oss ved at Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere» – ja, da vi ennå ikke hadde noen som ba for oss, og

heller ikke selv ba en eneste bønn til Gud, men var hans fiender. Slik er Guds kjærlighet. Han er Gud og ikke menneske.

Blant oss finnes knapt noen som vil gi en elsket sønn til pine og død for sin kjæreste venn. Men Gud har gitt sin egen kjære Sønn *for sine uvenner* for å frelse alle som lar seg overvinne av hans nåde.

Av dette burde vi da en gang komme til det rette synet på Gud, ja, som med egne øyne se at hans kjærlighet til menneskene må være en helt fri kjærlighet, uavhengig av vår fortjeneste. For han elsket oss så høyt, da vi var hans fiender og trådte alle hans bud under føttene, at han ga sin Sønn for oss.

Selv om jeg nå kjenner mange og store synder hos meg, kan jeg likevel ikke være mer enn Guds fiende. Men for slike ga Gud sin Sønn for å frelse dem, om de bare våknet og søkte hans nåde.

Og da vi ennå var Guds fiender, ga han oss en større gave enn noe vi ber om nå. For nå ber jeg ikke om at han skal gi sin Sønn for meg, nei, ikke engang en engel. Jeg ber bare om at han gir meg del i den soningen som allerede er gitt, gir meg sin nådige tilgivelse, og så Den Hellige Ånds nåde til å tro, elske og følge ham.

Da jeg ennå ikke var forlikt med Gud ved Kristi død, men var Guds fiende, ga han meg sin Sønn som frelser av sin egen frie kjærlighet. «Hvor mye mer skal vi da, etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod, ved ham bli frelst fra vreden», sier apostelen. Dette vil han prege inn i oss, og derfor gjentar han: «For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt.»

At den mørke vantroen og djevelens makt ikke lar oss holde fast på dette i hjertet, kan få oss til å bli lei av dette jammerlige livet og lengte etter en salig forløsning. Gud har sannelig stilt det sterkeste beviset på sin evige, frie og uforanderlige kjærlighet fram for øynene våre. Likevel er vi straks ferdige til å mene at Gud fremdeles skal se på hva vi fortjener, at han bare er nådig mot oss når vi er som vi bør være, og ellers er vred på oss.

Eller om noen spør deg: «Tror du at Gud virkelig elsker *deg* – og elsker deg *alltid like høyt*?» da vil du nok være tilbøyelig til å svare, om du vil si sannheten slik du har det i hjertet: «Hvordan kan jeg tro at Gud alltid elsker meg like høyt? Nei, jeg vet jo at jeg ikke alltid er riktig lydig og tro. Jeg er ofte kald og hard, så jeg ikke engang angrer synden min ordentlig og ikke våker og ber riktig alvorlig. Hvordan kan jeg da tro at Gud elsker meg?»

Slik går hjertet sin egen vei og kaster i et øyeblikk bort alt det Gud fra verdens begynnelse har vitnet om sitt evige fredsråd: at han vil gjøre oss rettferdige og velbehagelige *bare i sin Sønn*. Hele Skriften vitner om det og sier samtidig at «alt kjød hadde fordervet sin ferd på jorden», at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», at «det er ingen forskjell», og at «alle har syndet» og «blir rettferdiggjort *for intet* av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus». Men alt dette vil hjertets følelse og vantro kaste bort.

Derfor må vi be Gud om nåde og tenke over dette: Har Gud ikke spart sin egen Sønn, men gitt ham for oss alle, så må det jo følge at han ikke vil handle med oss etter våre synder og ikke vil se på vår synd eller verdighet. For da ville han jo ikke ha gitt sin Sønn for oss. «For er rettferdighet å få ved loven, da er altså

Kristus død uten grunn» (Gal 2,21). «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde» (Rom 11,6).

Men er det *av nåde* vi er rettferdige og velbehagelige for Gud, da må vi jo være det alltid, så lenge vi «*er i Kristus Jesus*» (v. 1). For bare i *ham* kan vi behage Gud. Om Guds kjærlighet og nåde vekslet og forandret seg etter våre bedre og verre tider, måtte de avhenge av vår egen verdighet.

Er Guds kjærlighet derimot fri og uavhengig av vår verdighet, må den være en evig og uforanderlig kjærlighet. Til en slik slutning må vi komme dersom vi tror og tenker over hva det rommer at Gud ga sin Sønn for *oss alle* mens vi alle var syndere og Guds uvenner.

Men at Gud hater, hjemsøker og forfølger synden vår, strider slett ikke mot hans uforanderlige kjærlighet. Tvert imot er det bare et nytt bevis på hans kjærlighet til oss når han angriper det som er vår fordervelse og samtidig vår største plage.

At han forfølger og døder våre fiender – syndene og lystene våre, de «som strider mot sjelen», egenkjærligheten, hovmodet og det jordiske sinnet – og vil gjøre oss mer og mer rene og hellige, er jo bare et bevis på hans kjærlighet og trofasthet mot oss. Og likevel er det nettopp dette som uroer og forvirrer oss mest.

Kildene eller anledningene til at de troende tviler på Guds kjærlighet, er vanligvis to. Det første, det som først og sist vekker tvilen vår, er *den fordervelsen som ennå finnes i oss*: vår synd og uverdighet, vår ulydighet og utroskap, vårt kaldsinn og vår hardhet. Det andre er at Gud på en underlig måte skjuler seg.

Enten tar han fra oss følelsen av sin nåde og sitt nærvær, eller han sender oss noe bittert: tar fra oss det vi har svært kjært, lar oss komme i mangel eller nød eller i langvarig og plagsom fristelse, og det ser ut som om han ikke vil høre bønnene våre. Da synes vi ofte at Gud har forlatt oss, og fienden skyter grusomme tanker om Guds vrede inn i hjertene våre.

Mot alle slike fristelser skal vi likevel stille dette store beviset på Guds evige kjærlighet og tenke på at hans natur er helt uforanderlig. Derfor kan vi si: «Har Gud ikke spart sin egen Sønn, men gitt ham for oss alle, da kan ikke hans sinnelag og hensikt være slik det nå ser ut og kjennes for meg, at han vil handle med meg etter mine synder og gjengjelde meg etter mine misgjerninger. Nei, da må det i alt jeg opplever, likevel ligge en dyp kjærlighet som jeg ikke forstår. Da må selve det at han skjuler seg og drøyer med å høre meg og hjelpe meg, heller være en mild tukt og en farslig refselse fra Guds trofaste nidkjærhet for mitt evige vel enn vrede og forkastelse.

«For det er jo umulig at han som ikke har spart sin egen Sønn for oss, nå ikke lenger skulle ha nåde og kjærlighet i sitt hjerte, men bare handle med meg etter fortjeneste. Slik skulle dette store beviset på Guds kjærlighet gjelde mer for oss enn alt vi ser, føler og opplever.» Slik har apostelen sett det, når han av dette beviset på Guds kjærlighet drar den slutningen han her legger til:

Hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham? Dette er en slutning med de rikeste følger. Når Gud har gitt oss den aller største gaven, vil han ikke nekte oss de mindre. Hans egen Sønn er den største gave som noen

gang kunne bli gitt. Da skal sannelig ikke noe som er godt og nyttig, bli holdt tilbake fra dem som Gud har villet gi en slik gave.

Men som allerede nevnt krever denne slutningen nødvendigvis at Jesus var *Guds Sønn i egentlig forstand*. For var han det bare i samme mening som et benådet menneske er det, kunne vi ikke ha sluttet av at han ble gitt, at Faderen også vil gi oss *alle ting* med ham. «Alle ting» omfatter nemlig det som intet øye har sett og intet øre hørt. Det rommer alt Gud eier og gir i tid og evighet til dem som er hans «arvinger» og den evige Sønnens «medarvinger».

Han skal gi oss alle ting *med ham*. Uttrykket «*med ham*» gir til kjenne at vi får alt for Kristi skyld og som følge av at han ble gitt oss, slik en brud får del i alt brudgommen eier.

Allerede her har Faderen sammen med Sønnen gitt oss de aller største gaver: en evig nåde og tilgivelse for alle synder, frihet fra lovens pakt og all forbannelse, en evig rettferdighet for Gud, Den Hellige Ånd i hjertet, de hellige englenes tjeneste og vern, bønnesvar og hjelp i hver bekymring, og til sist seier over døden og arv i den himmelske herlighet.

Er det da for mye å vente? Tvert imot sier apostelen: «Han som *ikke sparte sin egen Sønn*, men ga ham for oss alle, *hvordan* skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» Ordet «*hvordan*» uttrykker at denne slutningen er helt sikker, ja, *nødvendig*: Gud må da være til sinns å gi oss alle ting med ham.

Denne herlige og urokkelige trøstegrunnen bør vi nå tenke over og bruke i alle tenkelige tilfeller der vi trenger Guds nåde og hjelp. Du er for eksempel svært nedtrykt av synd, du faller og forser deg ofte og tenker at Gud må bli trett av deg og overgi deg til et forvendt sinn. Men du søker fremdeles nådens trone og ber om tilgivelse og hjelp.

Hvorfor skulle han da ikke gi deg det, han som ikke sparte sin egen Sønn, bare for å skaffe oss en evig nåde? Skulle han ikke også gi deg en så varig tilgivelse at han aldri tilregner deg noen synd, men lar det være avgjort at han hele tiden vil bære deg, slik du er, på sin evige nådes armer og bare forsvare deg?

Skulle han ikke gi deg en slik nåde, han som *ikke har spart sin egen Sønn*, men gitt ham for oss mens vi lå helt nedsunket i alle synder og var hans fiender og foraktere? Skulle han nå begynne å se på syndene dine?

Eller du blir engstelig og redd over vantroen din og hjertets hardhet, at du ikke kan tro og glede deg over alt dette, over Guds kjærlighet og at Sønnen ble gitt, og du sukker: «Å, om jeg bare hadde mer tro og liv i sjelen!» Men hvorfor skulle Gud ikke også ville gi deg det, når han har gitt deg sin Sønn? «Hvor mye mer skal da den himmelske Far gi Den Hellige Ånd til dem som ber ham!» (Luk 11,13).

Men kanskje klager du over at du ikke engang kan be så flittig og alvorlig som du burde, men er kald og forsømmelig også i bønnen, og du ønsker at Gud skal hjelpe deg også med dette. Hvordan skulle han ikke også gi deg denne nåden, han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for deg?

Hvis du samtidig ber om å bli enda fattigere i ånden og om å kjenne enda mer din avmakt og elendighet, skulle han da gi deg en rikdom på åndelige gaver som du kan kjenne? Nei, da hører han også denne siste bønnen og lar deg stadig mer

kjenne din fattigdom og store elendighet. Men han gir deg likevel så mye nåde til tro og bønn, og hva annet du trenger, at du ikke skal bli til skamme og ikke behøver å gå fortapt, men virkelig skal få evig liv.

Kanskje mistenker du til sist hele din tilstand og frykter at du i det skjulte er bedratt og til slutt skal ende i den evige fortapelse, tross alt du har opplevd, hørt og vet i åndelige ting. Derfor roper du med David: «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker» (Sal 139,23).

Skulle han ikke da høre en slik bønn og sørge for at du ikke blir hengende fast i en falsk tilstand, han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for deg mens du ennå foraktet ham? Skulle han ikke nå høre bønnen din når du i uro roper til ham og ber om nåde til å bli oppriktig og tro mot ham?

Eller du ser svært fryktelige fristelser foran deg og vet ikke hvordan du skal komme vel gjennom dem, men du ønsker og ber at Gud må komme med hjelp. Eller du lider under legemlige bekymringer, fattigdom eller sykdom, onde tunger og medmenneskers mistanke, og du vet ingen hjelp på jorden, men vender deg til din Far i himmelen. Skulle han da ikke høre deg og gi deg all den nåde og hjelp du trenger, han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle?

Kort sagt: Når jeg blir anfektet så jeg ikke vet hva jeg skal tenke, eller hva Gud tenker om meg, når samvittigheten dømmer meg for synd og utroskap, og når jeg kanskje samtidig blir angrepet av slike som anklaget Kristus (Matt 11,19; Luk 7,34), ja, kanskje er blitt «en fremmed for mine brødre og en utlending for min mors barn» (Sal 69,9), da er det en usigelig trøst og hvile at jeg kan se opp til ham som for vår skyld ikke sparte sin egen Sønn, og som fra verdens begynnelse for hans skyld har bønnhørt og hjulpet alle som har påkalt ham!

Ja, når endelig den stunden er kommet at jeg skal dø, og evighetens mørke kanskje omgir meg, og sjelen min blir urolig av skremmende tanker om det som er forbi, og det som kommer – hvilken trøst om noen da kan si til meg: «*Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle*, hvordan skulle han ikke også hjelpe deg nå? Hvordan skulle han nå tilregne deg syndene?» «*Det er et troverdig ord*, fullt verdt å motta: *Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere*», også *den største* (1 Tim 1,15).

Hvordan skulle Gud da kunne annet enn å gi oss alle ting med ham? Hvordan skulle han ikke også i døden være en like trofast venn og hjelper for oss som han har vært i livet? Skal han ikke da, når prøvetiden vår er slutt, åpenbare hele rikdommen av sin nåde og i høyeste mening gi oss alle ting med Sønnen? Gud, gi oss mer tro, mer tro på din evige og uforanderlige kjærlighet!

33. Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør.

På grunn av Guds store kjærlighet, som han viste oss da han «ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle», har apostelen hittil bare spurt i alminnelighet: «Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» og: «Hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med Sønnen?»

Men her begynner han å nevne enkelte eksempler på det som pleier å uroe oss mest, og i triumferende tone å holde fram en trøst som svarer til hver bekym-

ring. Nå sier han: «Hvem vil *anklage*?» «Hvem er den som *fordømmer*?» «Hvem kan *skille* oss fra Kristi kjærlighet?»

Med disse spørsmålene trekker apostelen fram det som pleier å uroe de troende mest, og føyer en kraftig trøst til hvert spørsmål. Men av alle våre bekymringer er *de* som gjelder *samvittigheten*, de som kommer av indre anklage og fyller oss med frykt for Guds vrede, de viktigste, og de trenger den raskeste hjelpen.

For kan jeg virkelig tro at Gud er meg god og nådig, da kan jeg også tro at han vil hjelpe meg i alle de farene for sjelen som kommer utenfra gjennom forfølgelse, fattigdom og annen nød (v. 35–38). Derfor taler apostelen først om *samvittighetens bekymringer*, om anklage og fordømmelse, og gir oss først trøst mot dem. Han begynner slik:

Hvem vil anklage Guds utvalgte? «Guds utvalgte» er de som «er i Kristus Jesus», han som Gud har alt sitt velbehag i, og «i ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4). Det er dem han også i tiden har valgt ut av verden til å være hans barn og arvinger. Om dem sa Herren: «Jeg har utvalgt dere av verden» (Joh 15,19).

Dette har skjedd i den ordenen som ble beskrevet i v. 29 og 30: Dem han «forut kjente» som troende til enden, har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, og siden har han også «kalt», «rettferdiggjort» og «herliggjort» dem. Kort sagt: Alle som bare blir i Kristus til enden, er Guds utvalgte.

Dette er den eneste sanne og gagnlige bruken av ordet «utvalgte». For denne bruken av ordet stemmer med hele Guds ord og gir både trøst og gudsfrykt. Om jeg derimot skulle grunne på om Gud *forut har sett* at jeg *skal* bli i troen til enden, eller at jeg *ikke* skal bli det, da ville jeg vise en lettsindighet i hellige og alvorlige spørsmål som ikke sømmer seg for en kristen. Ja, det ville være å bygge sin trøst eller sin uro på løse tanker og forestillinger.

Det eneste sikre er at så lenge vi ikke «synder med vilje» eller «faller fra» (Hebr 10,26; 6,5), men *frykter for å miste Kristus*, skal ingenting kunne skille oss fra hans kjærlighet (v. 39), og da er vi til alle tider Guds utvalgte. Slik apostelen Peter sier: «Dere er en *utvalgt ætt*» (1 Pet 2,9), slik kaller vår apostel her de troende *Guds utvalgte*.

Men han nevner likevel en annen og særskilt grunn til trøsten at ingen anklage skal ramme dem, nemlig denne: *Gud er den som rettferdiggjør*. «Anklage» og «rettferdiggjøre» er stikk motsatte handlinger. Når Gud rettferdiggjør, gjelder ingen anklage. Dette er apostelens trøst på dette stedet.

Det andre vi bør lære her, er at Guds utvalgte ikke er fri for indre anklage og frykt for Guds vrede. For når apostelen her setter *Guds rettferdiggjørende nåde* opp mot anklagene, merker vi at det ikke er tale om noen menneskelig anklage, men om anklage for Gud – om slike anklager som bare Guds rettferdiggjørelse kan hjelpe mot.

Og når apostelen her trøster Guds utvalgte, som er urolige over disse indre anklagene, merker vi at Guds utvalgte ikke er fri for slike anklager. De er ikke så fullkomne, og har heller ikke en så hel og uforstyrret fred av troen, at de ikke

kjenner anklage og frykt for Guds vrede. Nei, som neste vers viser, trenger de til og med trøst fordi de frykter for å bli «fordømt».

Vi forestiller oss ofte at de som er sanne kristne, og som har det riktig godt etter det indre menneske, skal ha en jevn og uforstyrret fred med Gud og en god og rolig samvittighet. Dels mener vi at de skal være så fromme og troende at de kan ha en slik fred fordi de vet at de er det. Dels mener vi at troen deres skal være så fullkommen at de, tross alt som kan mangle i fromheten deres, likevel skal ha fred på grunn av sin sterke tro og sin innsikt i evangeliet.

Men her ser vi at apostelen mente han burde trøste Guds utvalgte når de kjente *anklage* og *frykt for fordømmelse*. Legg merke til at han taler om så sanne kristne at *han* kaller dem «Guds utvalgte», og likevel trøster han dem fordi de kjenner slike indre anklager. Dette bør vi huske godt, så vi ikke lar oss føre vill av slike innbilt fromme og sterke ånder som taler om en stadig fred. Den finnes ikke hos Skriftens hellige, for de var alle sjeler som ble tuktet og måtte kjempe.

Apostelen Johannes sier også om dem som har en sann kjærlighet, og som «er av sannheten» og kan «stille sitt hjerte til ro for Gud», at de likevel har erfart at *hjertet deres fordømmer dem*. Han sier: «Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet! På dette skal vi vite at vi er av sannheten, og vi skal stille vårt hjerte til ro for hans åsyn. For *om vårt hjerte fordømmer oss*, så er Gud større enn vårt hjerte og kjenner alle ting» (1 Joh 3,18–20).

Her merker vi igjen at nettopp de som «er av sannheten» og kan «stille sitt hjerte til ro for Gud», likevel har slike anklager at hjertet deres *fordømmer* dem. Men at hjertet vårt anklager og fordømmer oss, skjer ikke uten grunn. Det skjer fordi vi er oss bevisst noe som i seg selv er fordømmelig, og bare derfor anklager loven og samvittigheten oss. Slik er det med dem som «er av sannheten», sier Johannes. Slik er det med dem som vår apostel likevel kaller «Guds utvalgte».

For så sant disse har Den Hellige Ånd i hjertet, må han nødvendigvis se og straffe alt som ikke er rent og fullkomment hos dem. Men siden vår gamle natur ennå er full av synd og fordervelse, slik det ble vist utførlig i kapittel 7, må vi kjenne mye kaldsinn, utakknemlighet og ulydighet hos oss når vi for alvor vil elske, prise og adlyde vår Gud, så vi kan bli dypt forferdet over det.

Når vi inderlig har bedt Gud om nåde til å elske vår neste og være milde, saktmodige, kyske, rene, ydmyke og uegennyttige, da får vi kjenne det motsatte hos oss: vrede, utålmodighet, urene lyster, egennytte, misunnelse og hovmod. Når vi ikke er våkne, når vi forhaster oss, og i stor svakhet, bryter disse syndene dessverre også ut i ord og gjerninger.

Når samvittigheten og loven da holder slike synder fram for oss, og vi samtidig tenker på all den nåde Gud har vist oss ved å gi oss sitt lys, sin tilgivelse og sin Hellige Ånd, blir anklagene riktig alvorlige og skremmende.

Den gamle «anklageren» (Åp 12,10), djevelen, er også alltid på plass og maler forholdet ut i de mørkeste farger. Denne baktaleren prøver å innbille Guds barn – som jo lider bittert under synden sin og ber inderlig om hjelp mot den – at de synder med forsett, og at Gud brått skal fordømme dem. Slike brennende piler skyter han inn i hjertene til de barna som kjemper hardest.

Det som ellers er en forferdelig sannhet om dem som aldri vender om til Herren, aldri bekjenner sin synd og søker forsoningens nåde til tilgivelse og forløsning – at de skal dø i sine synder – det bruker den gamle anklageren nettopp på de mest sønderknuste barna, som med all sin elendighet likevel ligger ved nådestolen. Disse skal alltid kjenne anklage fra sin egen samvittighet, fra loven og djevelen, så livet deres ofte er bare sukk over synd, forsømmelse og utroskap.

Og mot alle slike anklager stiller apostelen nå den store Guds nådige rettferdiggjørelse. Apostelen Johannes stilte bare dette mot hjertets fordømmelse: *Gud er større enn vårt hjerte og kjenner alle ting* – han kjenner nemlig ikke bare det som er i mennesket, men også det han selv har gjort for å rettferdiggjøre oss. Slik sier også vår apostel nå:

Gud er den som rettferdiggjør. Hvem vil da anklage, når Gud rettferdiggjør? Gud er den eneste dommer. Det er Gud vi har syndet mot, som David sier: «Mot deg alene har jeg syndet, det som er ondt i dine øyne, har jeg gjort – for at du skal være rettferdig når du taler, være ren når du dømmer» (Sal 51,6). Når nå Gud rettferdiggjør, hvem vil da anklage? Hva har da hjertets eller samvittighetens anklage å si?

Det er en mektig trøst at Gud selv, han som er den eneste vi har å frykte, rettferdiggjør oss, forsvarer oss, tar seg av vår sak og bruker så mange ord for å overbevise oss om at hans nåde er fri og ufortjent. Tenk: Gud har allerede fra evighet bestemt og fra verdens begynnelse forkynt at han selv ville frelse oss.

I tidens fylde sendte han sin egen Sønn for at han skulle fullføre alt det loven ikke kunne utrette, og derfor rettferdiggjør han også alle som tror på ham. Hvordan kan da vår synd gjelde noe for Gud, så den skulle fordømme oss? Da måtte Gud selv ha opphevet sitt evige frelsesråd og sin egen dyrebareste gjerning.

Vi må aldri glemme at vår rettferdiggjørelse er Guds egen frie gjerning, som apostelen sier: «I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, *etter sin frie viljes råd*» (Ef 1,5).

Slik sier også Herren: «*Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld*, og dine synder kommer jeg ikke i hu» (Jes 43,25). Det finnes heller ingen som *kan* rettferdiggjøre en synder eller frikjenne ham fra hans skyld og erklære ham rettferdig, uten Gud alene. Det er Gud alene som rettferdiggjør. Hvordan kan da noen anklage gjelde mot dem som Gud rettferdiggjør?

Apostelen taler her i den samme trøsterike og trassige tonen som Kristus i liknelsen om arbeiderne i vingården, der husbonden sier: «Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil? Eller er ditt øye ondt fordi jeg er god?» (Matt 20,15). Slik vil også apostelen si her: Det er Guds egen frie sak å rettferdiggjøre hvem han vil.

Nå vil han rettferdiggjøre alle som hyller Sønnen. Dem kler han i guddommelig rettferdighet, og over dem avsier han den dommen at ingen synd skal regnes dem til fordømmelse, og at alle de syndene som ennå tynger dem, skal være dem tilgitt. Har han ikke lov til å gjøre med sitt hva han vil? Han alene er jo menneskenes Herre og dommer.

Selv om vi ikke riktig forstår og verdsetter Guds Sønns fortjeneste eller Guds rettferdiggjørende nåde, verdsetter han den likevel selv. Han holder sitt eget verk for stort og dyrebart. Om mitt hjerte og min samvittighet, som ikke forstår og akter det Gud har gjort for oss i sin Sønn, bare kjenner syndene mine og anklager meg for dem, så er dette likevel noe som ikke gjelder for Gud.

Og når det ikke gjelder for Gud, men bare i min følelse, mitt vantro hjerte og min egen mening, da utretter all slik anklage ingenting. Den kan bare gjøre meg urolig en stund, men den kan ikke fordømme meg. Dette mener apostelen her når han sier: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør.»

Siden Gud altså må holde vår rettferdiggjørelse for fullkommen, skal vi bare i salig trøst og trygghet prise hans store nådeverk og si: Alt er vel, alt er fullkomment! Om mine synder var tusen ganger flere og større enn de er, veier de likevel ingenting mot den store rettferdiggjørelsen Gud har gitt oss. Hva hjertet vårt enn fordømmer oss for, er Gud likevel større enn vårt hjerte. Ja, Gud er større enn vårt hjerte. Lovet være hans navn!

34. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss.

Hvem er den som fordømmer? Når Gud er den som «rettferdiggjør», så ingen anklage utretter noe, må man vel med dobbelt grunn spørre: «Hvem er den som fordømmer?» For å «rettferdiggjøre» er nettopp det motsatte av å «fordømme». Hele veien viser apostelen at han bare tar hensyn til hva de troende *trenger*.

Når han her gir et særlig sterkt og utførlig svar på spørsmålet om fordømmelse, merker vi at han egentlig fortsetter å trekke fram våre viktigste spørsmål for å gi oss trøsterike svar. Derfor stiller han også et nytt spørsmål i neste vers: «Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?» og gir så et langt og utførlig svar.

Når vi altså ser at apostelen her bare søker å trøste oss mot våre største bekymringer, kan vi av dette spørsmålet, «Hvem er den som fordømmer?», igjen lære at de troendes anfektelser og indre anklager *kan* gå så langt at de rett og slett frykter at Gud virkelig skal la dem få syndens lønn, som er død og fordømmelse.

Så forferdelig kan synden ennå rase i kjødet deres, så ille kan djevelen ennå sikte dem, så ynkelig svake, tørre og døde kan de fra tid til annen føle seg, og så grufullt kan loven skremme dem i samvittigheten, at de av og til frykter at Gud i hellig vrede skal fordømme, forkaste og forbanne dem.

Derfor viser apostelen med de sterkeste grunner at det er umulig at de skal bli fordømt for syndene sine, hvor mange og store de enn kan være. For han nevner selve hovedgrunnene for vår trøst mot synden: Mellommannens død, oppstandelse og uforgjengelige prestedømme, der han er vår talsmann hos Faderen!

Apostelen vil bevise at det er umulig at de troende skal bli fordømt for sin synd, siden det ville stride mot *rettferdigheten*. På spørsmålet «Hvem er den som fordømmer?» svarer han jo: «*Kristus er den som er død.*» For de fordømte skulle nettopp lide «døden» for syndene sine, siden «syndens lønn er døden».

Men apostelen legger også til de følgende mektige trøstegrunnene for desto fullere å overbevise anfektede kristne om at ingenting kan fordømme dem. Han nevner her i alt fire trøstegrunner. Den første er Kristi *død*, den andre hans *oppstandelse*, den tredje at han *er ved Guds høyre hånd*, og den fjerde at han *går i forbønn for oss*.

Kristus er den som er død. Ved hans død er den hellige lovens dom over synden fullbyrdet og Guds rettferdighet fyllestgjort. Skulle vi nå bli fordømt for syndene våre, ville det bety at vi selv måtte «lide døden» for dem. Men da sier apostelen: Kristus er den som allerede har lidd døden, så syndene allerede er straffet. Og den samme skylden kan ikke kreves betalt to ganger – det forbyr rettferdigheten. Er nå Kristi død *min* soning og Kristi blod *min* løsepenge, da må *jeg* være fri.

Her som overalt i Skriften merker vi at ingen synder kunne løses fra syndene sine uten at Guds rettferdighet først var fyllestgjort og Guds hellige lov hadde fått fullt ut det den krever. Gud kunne ikke for barmhjertighets skyld sette sin rettferdighet til side eller rettferdiggjøre syndere uten en soning som stemmer med loven. For å vise denne store sannheten innrettet Gud den blodige offertjenesten i den gamle pakt. Ved den skulle folket stadig lære at «uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt» (Hebr 9,22).

Gud har fra verdens begynnelse sagt oss med disse utallige forbildene og klare forutsigelsene at han ville gi oss et offer for syndene, som skulle gjelde for ham for evig. Ja, Herren Kristus sa selv uttrykkelig at han var kommet for å «gi *sitt liv* til en *løsepenge*», og han sa: «Mitt blod blir utgytt *for dere til syndenes forlatelse*.» Dette burde da være oss en veldig og himmelsk trøst i livet og i døden, selv om hjertet vårt stadig fordømmer oss, og selv om vår begrensede og forblindede fornuft aldri i denne tiden kan fatte hvert punkt i soningens hemmelighet.

Så mye er likevel åpenbart for oss ved Guds ord at Gud har gitt oss en soning av *uendelig* verdi da han ga sin egen enbårne Sønn for oss. *Han* var lovens Herre og «visste ikke av synd». For sin egen del trengte han ikke å være under loven og til sist lide dens forbannelse, men han gjorde alt dette *for oss*. Han ble «gjort til synd *for oss*», han ble en forbannelse *for oss*, han var Guds lam, som bar «*verdens* synd», og han var den som ved Guds nåde skulle *smake døden for alle*.

For hans soningsdøds skyld er det derfor helt umulig at de som nå ved troen er forent med ham, noen gang skal bli behandlet etter loven og selv smake døden for syndene sine, enten det er tidligere synder eller synder som ennå bor i dem. Til dette setter apostelen her sin lit når han sier: «Hvem er den som *fordømmer*? *Kristus* er den som er *død*.»

Ja, mer enn det: som også er blitt reist opp. Dette er den andre grunnen apostelen nevner for å vise hvor umulig det er at de troende kan bli fordømt for syndene sine. I Kristi oppstandelse ligger ikke bare seglet på alt Skriften har vitnet om Kristus, men også *selve grunnen for vår rettferdiggjørelse*.

At Kristus ble «reist opp på den tredje dagen etter Skriftene», stadfester for det første at han var den rette Messias, som profetene hadde lovet (Jes 53,8; Sal 16,10; Hos 6,2; Jona 2,1). Derfor hadde Herren særskilt lovet at han ville gi jødene «profeten Jonas tegn» (Matt 12,39). Om hvor viktig og nødvendig dette

seglet er, sier apostelen: «Men er Kristus ikke reist opp, da er vår forkynnelse ingenting, og den troen dere har, er intet» (1 Kor 15,14).

Videre var Kristi oppstandelse seglet på at Faderen hadde godtatt den soningen han hadde fullført. For da «Gud reiste ham opp, idet han løste dødens veer» (Apg 2,24), ga han dermed et stort, offentlig vitnesbyrd for alle mennesker og ånder: Vår stedfortreder hadde fullt ut oppfylt rettferdighetens krav, soningen for syndene var fullgyldig, og den rettferdigheten som gjelder for Gud, var vunnet.

Var Kristus ikke stått opp, hadde det betydd at synden ennå ikke var fullt sonet, og at han derfor var blitt holdt tilbake som dødens fange. Men siden stedfortrederen er satt fri, må det være betalt en fullkommen løsepenge for alle de syndene han hadde tatt på seg. For hadde bare én eneste av disse syndene ikke vært sonet, ville han ha blitt i dødens vold, «for syndens lønn er døden».

Apostelen kan likevel ha en annen mening når han så ettertrykkelig skiller mellom Kristi *død* og hans *oppstandelse* og sier: «Ja, mer enn det: som også er blitt reist opp.» For i 4,25 skiller apostelen mellom det Kristus utrettet ved sin *død*, og det han utrettet ved sin *oppstandelse*. Der sier han at Kristus ble «*gitt for våre overtredelser* og *reist opp til vår rettferdiggjørelse*». I disse ordene ligger tydeligvis denne meningen: Kristus døde som vårt sonoffer og stod opp som vår rettferdighet.

Kristus stod så helt i vårt sted både i sin død og i sin oppstandelse – ja, for Guds øyne var vi så innesluttet i ham – at da han døde for våre synder, gjaldt det for Gud som om *vi* selv var døde for syndene, og som om *vi* var stått opp rettferdige. For når apostelen i 2 Kor 5,14 sier: «Dette er avgjort: *Én er død for alle, og derved har de alle dødd*», må det samme også gjelde om hans oppstandelse: Er *én stått opp rettferdig for alle, da er de alle stått opp rettferdige i ham*.

For at hvert enkelt menneske skal bli rettferdiggjort, kreves det riktignok fremdeles at vi ved troen tar imot denne rettferdigheten og blir kledd i den. Men selve rettferdigheten består likevel i at stedfortrederen er rettferdig. Det er *hans egen personlige* rettferdighet som blir *vår* rettferdighet. Det var dette Ånden skulle overbevise verden om, slik Jesus selv sa: «Han skal overbevise verden *om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen*.»

Når Kristus altså er reist opp til vår rettferdighet, så hans rettferdighet er vår rettferdighet, og når hans oppstandelse samtidig var seglet på at hele hans fullførte soning er fullgyldig, ja på alt Skriften har vitnet om ham, da har vi visselig i hans oppstandelse enda en urokkelig grunn for vissheten om at ingen synder kan tilregnes de troende til fordømmelse.

«Er Kristus ikke reist opp,» sier apostelen i 1 Kor 15,17, «*da er dere ennå i deres synder*.» Men da følger det også at *vi ikke er i våre synder* når Kristus er reist opp. Hvordan kan vi noen gang, i tid eller evighet, prise Gud nok for en slik evig nåde! – Men apostelen nevner enda mer til vår trøst. Han sier:

Som også er ved Guds høyre hånd. Dette er den tredje mektige grunnen til at de troende er trygge mot all fordømmelse. Kristus er ikke bare død og reist opp for oss. Han er også, som vår bror og mellommann, opphøyet på herlighetens trone. Som sant menneske og som menneskenes mellommann har Gud gitt

ham all makt i himmelen og på jorden. For uttrykket «Kristus er ved Guds høyre hånd» betyr egentlig ikke at han er på et bestemt sted i himmelen, men først og fremst at han har fått en særskilt makt og herlighet.

Det betyr egentlig at Kristus har del i den makten og det styret som den evige Far utøver over hele sitt rike i himlene og på jorden. Uttrykket er nemlig hentet fra skikken blant kongene i Østen: Den de ville opphøye til medregent, satte de ved sin høyre side. Det betyr altså det samme som Herren selv sa etter sin opphøyelse: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!» (Matt 28,18), og igjen: «Jeg er den første og den siste og den levende. Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet. Og jeg *har nøklene* til døden og dødsriket» (Åp 1,17–18).

Han er den rette Josef, som er opphøyet til herre over hele riket og derfor har best anledning til å hjelpe og verne sine brødre (1 Mos 41,33). Apostelen sikter her til det samme som da han sa: «For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, … skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt» – det vil si nå som han lever og hersker (5,10).

Tenk hvilken kraftig trøst det er at han som av stor og evig barmhjertighet selv er blitt menneske og har gitt sitt liv og blod for oss, har all makt i himmelen og på jorden! Hvem skulle jeg da frykte?

Hvem er den som vil fordømme? Han som her på jorden viste en så stor og brennende kjærlighet til menneskene at det var hans «mat» å frelse en fattig synder, og som drar seg mest av alt mot de fortapte fårene – han har all makt. Faderen har «gitt ham makt til å holde dom» (Joh 5,22.27). Hvem er da den som vil fordømme? Og hvilken makt skal da kunne skade oss?

Vi tenker ofte: «Jeg er ikke bare en stor og uverdig synder, men også bundet av syndens og djevelens makt, så jeg umulig kan gjøre meg fri. Da er jeg jo helt fortapt.» Men tenk likevel over hva det betyr at din kjærlige Frelser også har all makt, og at han sier: «Jeg har nøklene til døden og dødsriket!»

Da disiplene ble forferdet og sa: «Hvem kan da bli frelst?», så Jesus på dem og sa: «*For mennesker er dette umulig*, men *for Gud er alt mulig*.» Med dette sier Herren jo at nettopp når det er helt umulig for oss å hjelpe, da skal den Allmektige hjelpe.

Og når han selv, vår kjærlige Frelser, vår bror og vår frelses høvding, er opphøyet ved kraftens høyre hånd, da skal han visselig *gjøre alt* som trengs til vår frelse og salighet. Lovet være hans navn! – Men vi trenger ikke bare å *forestille oss* Kristi evige kjærlighet, for Skriften vitner uttrykkelig om den.

Som også går i forbønn for oss. Dette er den fjerde og siste grunnen til at de troende er trygge mot all fordømmelse. Hvordan Kristus som vår talsmann hos Faderen går i forbønn for oss, blir særlig forklart i Hebreerbrevet kapittel 7, 8 og 9.

Der leser vi blant annet: «Han har et *uforgjengelig prestedømme*, fordi han blir ved til evig tid. Derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever for å *gå i forbønn for dem*.» Og videre: «For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som var gjort med hender og bare er et bilde av den sanne helligdommen. Han gikk inn i selve himmelen for nå å *åpenbares for Guds åsyn for vår skyld*.»

Av slike ord kan vi forstå noe av Kristi uforgjengelige prestedømme: Han skal ikke bare alltid *be* for oss, men også *åpenbares for Guds åsyn for vår skyld*. Han skal stadig tre fram for Guds åsyn for vår skyld som den rettferdige, i hvem Faderen ser oss alle som rettferdige og velbehagelige.

Som den sanne ypperstepresten, som har et uforgjengelig prestedømme, skal han være vår «talsmann hos Faderen», slik Johannes sier: «Hvis noen synder, har vi en *talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige*» (1 Joh 2,1). For Faderen bærer han stadig fram hver troende med fruktene av sin soningsdød. Ved den «frelser» han oss alltid «fra vreden» (Rom 5,9), det vil si verner oss mot all fordømmelse.

Dette uforgjengelige prestedømmet til Kristus var avbildet i den gamle pakt. Den levittiske ypperstepresten måtte kle seg i hellige linklær når han på den store forsoningsdagen bar syndofferets blod inn bak forhenget og stenket det på sonedekket (nådestolen) og foran sonedekket for å skaffe helligdommen soning for folkets synder (3 Mos 16). De hellige klærne som han bar til ære og pryd når han gjorde prestetjeneste for Herren, var laget av gulltråd, purpurgarn og fint lin og hadde edelsteiner med Israels sønners navn inngravert, for at de skulle bringes i minne for Herrens åsyn (2 Mos 28).

«Derfor led også Jesus utenfor porten, for å hellige folket ved sitt eget blod» (Hebr 13,12). Etter at han her på jorden hadde båret seg selv fram som syndoffer, gikk han inn i selve himmelen for å tre fram for Guds åsyn for vår skyld. Der la han fram for Faderen den uendelige verdien av sitt ofrede blod. Dette blodet «taler» derfor nå til evig tid, som Hebreerbrevet sier, «bedre enn Abels blod», nemlig til forsvar for syndere – til forsvar for alle som kommer til Gud ved ham.

Det er i den nye paktens blod vi blir renset fra alle våre synder og derfor til alle tider blir «frelst fra vreden», fra all fordømmelse. Ved Kristi uforgjengelige prestedømme får vi ikke bare den stadige tilgivelsen og Faderens evige vennskap, men også alle Åndens gaver som trengs til liv og gudsfrykt. Han er i alt vår frelses høvding og den som «gjør prestetjeneste ved helligdommen» (Hebr 8,2).

Skriften lærer uttrykkelig at det bare er i Mellommannens navn vi har all Guds nåde. Bare i ham er vi velbehagelige og rettferdige for Gud, og bare ved ham får vi Den Hellige Ånd og all hjelp i striden. Hvordan skulle Gud da noen gang se på vår egen verdighet og fordømme oss for våre synder?

Med alt dette har apostelen villet gjøre oss visse på at vi som lever i troen på Kristus, ved ham rett og slett har en *evig* og *urokkelig nåde*. Ikke bare skal de syndene som en gang er tilgitt oss, være borte for evig, «kastet i havets dyp». Også de syndene som ennå finnes i vårt kjød og kan bryte fram underveis, skal ikke tilregnes oss til fordømmelse. Vi lever i et *nåderike* som alltid skal herske over oss.

Og dette er nettopp det viktigste for troen: at vi vet at vi har tilgivelse for alle våre synder, og at vi har en «talsmann» som tjener oss *nettopp når vi har syndet*. Det sier Johannes uttrykkelig: «Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og *hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen*, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1).

Men er det nettopp *da*, når vi har syndet, at Talsmannen tjener oss, og er det *bare* i *ham* vi er rettferdige for Gud, da må vi rett ut bekjenne at vi også er rettferdige *til alle tider* så lenge vi er i Kristus, hvor mange og store syndene våre enn kan være.

For tror og bekjenner vi ikke dette, er det et tegn på at vi delvis bygger vår rettferdighet på oss selv og ikke har den i Kristus alene. Men da kan vi lett bli drevet til fortvilelse når vi kjenner at synden vår er stor.

Vi kan aldri på forhånd vite eller tenke oss hvor mye ondt som ennå kan bryte fram hos oss, selv om vi er alvorlige kristne. For profeten sier: «Jeg vet, Herre, at et menneske ikke selv råder for sin vei, at det ikke står til vandringsmannen å styre sin gang» (Jer 10,23). Vi må hver dag be *Gud* om nåde til det.

Det eneste som er felles for alle Guds barn når det gjelder helliggjørelsen, er at de alle er blitt nye mennesker og har begynt å vandre i et nytt liv etter Kristus. Det gamle mennesket er «korsfestet», og de tjener ikke lenger synden, men kjemper mot den i bønn. Dette virker Guds Ånd alltid i de troende.

Men hvor mye kraft eller svakhet de siden skal erfare, vet man ikke. Hvordan det siden går deg, kan avhenge av hva Gud tillater fristeren å gjøre med deg (Job 2,6; 3,1; 1 Krøn 21,1, jf. 2 Sam 24,1; Luk 22,31). Ja, mange ulike forhold, både indre og ytre, gjør her stor forskjell. Derfor ser vi at de helliges eksempler på dette området er så forskjellige.

Men i alle tilfeller skal vår evige yppersteprest svare for oss og bevare oss i nåden, så lenge vi bare blir i ham. For da kan ingenting fordømme oss (v. 1). I kapittelets tre første vers har apostelen også helt kort sagt at det *ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus*, fordi de er satt fri fra loven.

«For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, *det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn* i syndig kjøds lignelse» osv. Men her har apostelen regnet opp alt det Sønnen har lidt, gjort og fremdeles gjør for at vi skal være fri fra fordømmelsen.

Og alt dette bør gjøre oss så trygge mot alle anklager at vi nå bare skal prise og takke vår Gud for hans usigelige gave, hans evige nåde. Ja, bare takke og prise ham som har gitt oss denne evige nåden, og be om hans hjelp til å ære ham i alt vi gjør. Gud gi oss nåde til dette for vår evige, lovpriste Mellommanns skyld!

35. Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Trengsel eller angst eller forfølgelse eller sult eller nakenhet eller fare eller sverd?

Her kommer apostelen til den andre store bekymringen hos Guds barn: bekymringen for om de skal *bli* i Kristi kjærlighet. Tidligere har apostelen trøstet oss i bekymringen for den *nåværende* nåden, mot samvittighetens anklager og frykten for Guds vrede. Nå vender han seg mot bekymringen for de mange *farene for det åndelige livet*. Han vil gjøre oss visse på at ingenting som noen gang kan møte oss på veien, skal kunne skille oss fra Kristi kjærlighet. Og som før legger han også her fram trøsten i en triumferende tone når han spør:

Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Selve spørsmålet uttrykker visselig en sterk tro og frimodighet hos apostelen. Men bare det at det kan spørres

om vi kan skilles fra Kristi kjærlighet, og at vi får et utførlig og trøsterikt svar på det, viser at en slik bekymring pleier å uroe de troende, og at de trenger denne trøsten. Vi bør jo ikke tenke at apostelen har skrevet noe bare for å vise sin egen frimodighet, uten å ville trøste dem som trenger trøst.

Nei, det er rett og slett en vanlig bekymring hos alle sanne troende, ja, et kjennetegn på den sanne nåden i hjertet, at de er bekymret for å bli i Kristi kjærlighet. De nøyer seg ikke med å ha trøst og være i Guds nåde for øyeblikket, men tenker også på å bli i den inntil enden.

Det er et godt tegn at du så levende kjenner din svakhet og din ustadighet og hvor sterke hindringene og fiendene er, at du frykter for å bli frarøvet din dyrebare skatt – selv om det er en svakhet i troen din at du ikke har en like stor trøst i Guds trofasthet og makt.

Men selve frykten er et godt tegn. Den viser ikke bare at du kjenner din svakhet og fiendenes makt, men også at selve gaven er blitt dyrebar for deg, noe du ikke kan være foruten. For det er jo alltid hjertets natur at vi er redde for å miste det som er dyrebart for oss, og som vi ikke kan undvære. Har jeg bare en liten skatt å ta vare på, er jeg ikke redd for tyver.

Men er skatten svært stor, for eksempel en sum på en halv million, da er jeg redd for at alle tyver vet om den, og jeg finner ikke noe rom som er trygt nok å gjemme den i. Den som i denne farlige verden aldri er redd for å miste sin salighetsskatt, setter nok ennå ikke særlig stor pris på den.

Det er et bedre tegn at du har en særlig fryktens ånd, en tilbøyelighet til nesten stadig å frykte for bedrag og åndelig fare, og at du, som en gammel lærer skriver, «gripes som av dødsangst når du tenker på muligheten for at du en dag skulle miste gudsfrykten og troen av hjertet». Dette vitner om at Den Hellige Ånd har virket i deg, så din nådestand er blitt dyrebar for deg, noe du ikke kan miste.

Men *de som er bekymret for Guds nåde, skal trøstes med Guds nåde*. Dette er en hovedregel i hele Guds ord. Etter den handler også apostelen her. Nettopp dem som frykter, vil han trøste. Dem forsikrer han nå om at de har en så mektig og trofast Herre og beskytter at ingenting skal kunne skille dem fra ham. Mange mektige fiender og hindringer vil nok legge seg i veien for oss, men «i alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss». En slik trøst forkynner apostelen her.

Kristi kjærlighet. Den nåden som ingenting skal kunne skille oss fra, blir her kalt med det korte, men rike uttrykket *Kristi kjærlighet*. Det er ikke *vår* kjærlighet til Kristus, men *Kristi kjærlighet til oss*, slik hele sammenhengen viser. For i de foregående versene har apostelen bare beskrevet hva Kristus gjør og har gjort for oss, og i v. 39 blir det samme uttrykt med disse ordene: «Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre».

Men hva vil det da si å bli skilt fra Kristi kjærlighet? Uten tvil å bli skilt fra den personlige *delen* i Kristi kjærlighet, altså fra nådestanden. I nådestanden er Kristi kjærlighet hele vår salighet. Det er ikke nok med at vi ved Kristi kjærlighet har fått alt som hører til liv og salighet: Faderens evige nåde, frihet fra all fordømmelse, Den Hellige Ånd i hjertet, barnekåret og arveretten i himmelen.

Det er også nettopp Kristi kjærlighet som allerede her er de troendes dyrebare skatt og salighet.

For den ekte bruden er brudgommens kjærlighet mer enn alle hans gaver og eiendeler. En troende sjel sier med Asaf: «Hvem har jeg ellers i himmelen? Når jeg bare har deg, begjærer jeg ikke noe på jorden» (Sal 73,25). En troende sjel kjennes også på at den frykter for at den har gjort sin Herre vred og satt hans kjærlighet over styr når den har forsyndet seg. Derfor er uttrykket «Kristi kjærlighet» det troende hjertets uttrykk.

Og nå sier apostelen: «Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?» Som nevnt ligger det allerede i tonen i spørsmålet en trøsterik visshet om at ingen og ingenting skal kunne skille oss fra denne kjærligheten. Denne vissheten blir likevel sagt rett ut i kapittelets tre siste vers. Men her er det nødvendig at vi forstår denne trøsten rett.

Vi vet at noen her ikke bare vil finne den trøsten at ingenting kan *skille oss* fra Kristi kjærlighet, men også at vi selv aldri skal kunne *falle fra* Kristus hvis vi en gang er kommet til ham, er blitt født på ny og herliggjort. Nå er det vel åpenbart av hele Skriften at Gud ikke har lært oss at hans folk allerede her på jorden er satt i en slik trygghet at de ikke lenger står i fare for å miste kronen. Tvert imot lærer Skriften uttrykkelig det motsatte.

Men nå kunne noen spørre: «Hvordan skal vi da forstå den trøsten apostelen gir her?» Legg da nøyere merke til ordene og se hvordan han taler. Han sier ikke at vi ikke kan falle fra.

Med disse ordene trøster han mot en makt som bruker vold: «For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne *skille oss* fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.» Ingenting skal med voldsmakt klare å skille oss fra Kristi kjærlighet. Blant alt han regner opp som ikke kan skille oss fra Kristi kjærlighet, nevner han ikke vår egen utroskap, vårt eget frafall.

Først sier han: «Hvem kan *skille oss* fra Kristi kjærlighet?», og siden: «I alt dette *vinner vi* mer enn seier ved ham som elsket oss.» Disse ordene viser oss at han taler til dem som selv frykter for å bli skilt fra Kristi kjærlighet, og som selv frykter og strider. Legg merke til ordene: «Vi *vinner* seier ved ham.» Så lenge vi altså frykter og flykter til den trofaste og allmektige Herren, skal visselig ingenting kunne skille oss fra ham.

Noe helt annet sier apostelen om dem som «synder med vilje etter at vi har lært sannheten å kjenne» (Hebr 10,26). Om dem sier han at de ikke kan ha noen nytte av Kristus, de er «skilt fra Kristi kjærlighet». Han sier: «Da er det ikke lenger tilbake noe offer for synder, men bare en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige.»

At disse likevel en gang har vært sanne medlemmer av de troendes forsamling, ser vi tydelig av sammenhengen mellom v. 25 og v. 26. For hvis det var *falske* medlemmer som forlot de troendes «egen» eller «særskilte forsamling» (grunnteksten), *ble* de ikke ulykkelige av det, siden de jo ikke var salige ved et falskt eller bare *ytre* fellesskap med de troende.

Men apostelen taler om at noen blir ulykkelige ved å forlate forsamlingen, og han forklarer det med å si at de «synder *med* vilje». Slik er sammenhengen i Hebr 10,25–26. I vår tekst taler han derimot om dem som selv frykter for å bli skilt fra Kristi kjærlighet og selv strider for å bli i den, siden han sier: «Vi *vinner* seier ved ham som elsket oss.»[55]

Her kunne nå noen spørre: «Hvordan kan de troende noen gang komme så langt at de synder ‹med vilje›?» Til det kan vi svare at Paulus fryktet for «at likesom slangen dåret Eva med sin list, slik skal også» korinternes «tanker bli fordervet og vendt bort fra den enkle og rene troskap mot Kristus». Og Paulus refset galaterne fordi de hadde latt seg *forhekse*, så de ikke var lydige mot sannheten om frelse ved tro på Kristus. Og han oppmuntret menigheten i Efesus til å «ta på seg Guds fulle rustning», så de kunne «holde stand mot djevelens listige angrep».

Slik sier også Peter: «Vær edrue, våk! Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke» (1 Pet 5,8). Alle slike steder sier oss at vi ennå ikke er innenfor den evige trygghetens borg. Vi er ennå på prøve, og på grunn av fordervelsen som bor i oss, er vi åpne for fiendens forheksing og listige angrep.

Men da sier du: «Dette er jo forferdelig. Da kan vi jo aldri her bli helt sorgløse, men må stadig frykte, våke, be og kjempe? Da skal vi altså alltid være avhengige av at Gud stadig er nær og hjelper, og bare der ha vår trøst?» Svar: Det er nettopp slik Herren vil ha oss. Men fienden vil føre oss bort fra denne stadige avhengigheten av Gud. Og det gamle vantro hjertet vil heller ikke være stadig avhengig av Gud. Det vil enten være i falsk trygghet eller kaste bort all trøst. Det vil fienden også lære oss.

Men Herrens ord sier: «Tjen Herren med frykt, og juble med beven!» (Sal 2,11). «Våk og be for at dere ikke må komme i fristelse!» (Matt 26,41). «*Ferdes i frykt i deres utlendighets tid*» (1 Pet 1,17). «Arbeid på deres frelse med frykt og beven» (Fil 2,12). «Dere som frykter Herren, sett deres lit til ham, og deres lønn skal ikke utebli» (Sir 2,8).

«Og Gud er trofast. Han skal ikke la dere bli fristet over evne» (1 Kor 10,13). Slik taler Herrens ord til de troende. Gud vil være de engstelige sjelers trøst og trofaste hjelper. Den trøsten vil også teksten vår gi oss med sin forsikring om at ingenting kan «skille oss fra Kristi kjærlighet».

Og vi må jo kalle det en stor og guddommelig trøst at vi har en så trofast og mektig Herre, som vil stå oss bi i alle fristelser og farer og hjelpe oss vel igjennom når vi påkaller ham.

Vi får riktignok ikke den trøsten som hjertet vårt gjerne ville ha: at vi ikke lenger er i en slik fare at vi daglig trenger å påkalle Herren og være avhengige av ham. Lovet være Herren! Vi har likevel alltid trøst i hans makt og trofasthet når vi kjenner at vi trenger det. Og bare en slik trøst vil Herren gi oss.

Vi vil nå se på de prøvelsene og fristelsene som apostelen her regner opp, og som kan true med å skille oss fra Kristi kjærlighet. For å antyde deres fiendtlige makt framstiller han dem som personer. Han sier ikke «*hva*», men «*hvem*»:

«*Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet*?» Skal «trengsel eller angst eller forfølgelse eller sult» osv. kunne gjøre det?

Trengsel. Dette er et vanlig uttrykk for alt som kan tynge og gjøre vondt for oss her i livet, enten det rammer kroppen, eiendommen eller vårt navn og rykte. I Apg 14,22 sier apostelen: «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler.» Nå kan noen undre seg over at trengselen kan true med å ta oss bort fra Kristi kjærlighet. Trengselen kan alltid bli farlig på to måter. For det første ved at den fyller sinnet og som torner kveler hele vårt åndelige liv (Matt 13,22).

For det andre ved at vi, hvis den blir svært stor og langvarig, blir fristet til vantro og motløshet og tenker: «Var ikke Gud vred på meg, ville han vel ikke la alt dette bitre komme over meg. Da ville han vel høre bønnen min og gi meg noen lindring.» Slik kommer sjelen i fare for å miste selve barnets tillit. Men apostelen skal snart forklare at vi ikke behøver å gå til grunne på grunn av en slik prøvelse, men skal vinne seier i alle prøvelser og trengsler ved ham som elsket oss (v. 37).

Angst. Apostelens ord betyr egentlig et trangt rom, der man ikke vet hvor man skal vende seg. Her betyr det altså den hjertets trengsel av uro og bekymring som man settes i ved svært tunge erfaringer, ulykker og død, når man er drevet til det ytterste og ikke ser noen utvei eller hjelp. Da kjenner man hva «angst» betyr. Men også da skal vår trofaste og mektige Herre være hos oss og hjelpe oss vel igjennom.

Forfølgelse. Her begynner apostelen særskilt å tale om den lidelsen de troende må tåle fra verden fordi de tror på, bekjenner og følger Kristus. Ordet «forfølgelse» sikter egentlig til at de troende ofte må flykte for fiendene sine fra det ene stedet til det andre. Slik måtte også Herren selv like etter sin fødsel flykte til Egypt bort fra Herodes' sverd, og siden var han hele livet igjennom som en «jaget hind», etterstrebt av fiendene sine (Sal 22).

Herren har sagt: «Har de forfulgt meg, så vil de også forfølge dere» (Joh 15,20). Dette gjelder for alle tider og steder, selv om forfølgelsen skifter form. Men alltid skal vi lide den forfølgelsen som Herren talte om: «Dere skal bli *hatet* av alle for mitt navns skyld» (Luk 21,17). «Salige er dere når de *spotter* og forfølger dere og *lyver* allslags ondt på dere for min skyld» (Matt 5,11).

Dette er en så mektig prøvelse at Herren særskilt om forfølgelsen sa: «Den som holder ut til enden, han skal bli frelst» (Matt 10,22). Han sa også at den som «straks tar imot ordet med glede når han hører det», men mangler dypere rot, «faller straks fra» «når det blir trengsel eller forfølgelse for ordets skyld» (Matt 13,20–21).

Særlig for unge kristne er det en bitter tanke at de ikke kan beholde et godt navn og rykte og menneskers aktelse og vennskap hvis de følger Kristus, men blir foraktet og hånet. Men har Ordet slått dypere rot i hjertene deres, frykter de likevel mer for å miste Guds vennskap enn verdens.

Da kan de nok ennå tenke, når de kjenner sin svakhet: «Hvis jeg blir svært hatet og forfulgt, hvem vet om jeg da kan stå fast inntil enden og ikke av frykt fornekter min Herre?» Men dem som frykter slik for seg selv, skal den trofaste

Herren styrke og bevare med makt i fristelsens stund. I alt vinner vi seier ved ham som elsket oss.

Sult eller **nakenhet.** De forfulgte er ofte blitt frarøvet alt sitt jordiske gods og satt i den dypeste fattigdom, så de har lidt stor mangel på mat og klær. De har «streifet omkring i ødemarker og fjelltrakter, og holdt til i grotter og jordhuler» (Hebr 11,38). Også vår apostel har erfart dette, slik han sier: «i sult og tørst, ofte i faste, i kulde og nakenhet» (2 Kor 11,27). Til slike lidelser sikter han nå her.

Fare. Hva apostelen sikter til med «fare», kan vi se i 2 Kor 11,26, der han forteller hva han selv hadde opplevd: «i fare på elver, i fare blant røvere, i fare blant landsmenn, i fare blant hedninger, i fare i by, i fare i ørken, i fare på hav, i fare blant falske brødre». I alle disse farene, som apostelen hadde kunnet se og merke, hadde han likevel erfart Guds trofaste og mektige vern.

Vi som ikke har apostelens erfaring, er likevel i utallige farer som vi ofte ikke ser eller forstår, og som Herren likevel daglig verner oss mot. Mange farer kunne stadig ramme kroppen vår og lemmene, øynene, forstanden og sansene våre, hvis ikke Gud bevarte oss hver stund. Tenk bare på hva djevelens vrede og makt ville gjøre med oss om vi ikke hadde dette vernet!

Luther har sagt: «Hvis Gud ikke stadig våket over oss, men ga djevelen frihet bare i ett minutt, ville den grusomme fienden i samme minutt rive oss i stykker og føre oss i helvete.» Ja, se hva han gjorde med Job så snart han fikk lov til det!

Dessuten ville visselig også verdens fiendskap bryte løs mot Guds barn på den villeste måte hvis ikke Herren holdt det tilbake med sin makt. Så lenge alt dette ikke har skjedd, har vi altså stadig fått nyte Guds nådige og mektige vern. Dette burde alle tenke mer over enn de vanligvis gjør. Men særlig de som ser og frykter farene som omgir oss, burde finne en mektig trøst mot alt de ennå frykter, i alt det vi stadig erfarer av Guds kjærlige og vernende hånd.

Sverd. Med dette viser apostelen hvor stor den forfølgelsen er som Guds folk må lide, siden den ikke slutter før med deres blodige død. Men om dette nevner han nå et skriftsted som forklarer alle forfulgte kristnes lidelse på en dyp og trøsterik måte:

[55] Det samme gjelder også ordene i Joh 10,28, der Kristus sier om sine får: «Ingen skal rive dem ut av min hånd.» Legg merke til at Herren sier «rive dem», at han taler om at fårene blir ført bort med vold. Derfor setter han også sin og Faderens makt opp mot det (v. 29). Men i v. 27 sier han: «Mine får hører min røst, … og de følger meg.» At «de hører hans røst», er det middelet de blir bevart ved, ved Guds makt. Vi blir altså ført til salighet som tenkende vesener ved at vi hører Hyrdens røst, og ikke som døde ting av en allmakt som ikke kan motstås. Men føres vi ved Ordet og ikke av en makt som ikke kan motstås, da må vi også ha frihet til enten å høre Ordet eller vrake det. Dette er hemmeligheten ved spørsmålet vårt: at vi ennå alltid er på prøve, nemlig på den prøven om vi hører hans røst. Ellers ville Skriften heller ikke bruke så mange ord til oss, ord som advarer, vekker, trøster og leder. Men alle slike ord vitner bare om at vi skal føres av Ordet og altså ennå er på prøve så lenge vi vandrer på jorden. Apostelen Peter sier også: «Dere som ved Guds makt blir holdt oppe» – men hør hva han

legger til: «ved tro» (1 Pet 1,5). Selv om vår blinde fornuft ikke kan fatte grensene mellom det menneskeånden virker og det Guds Ånd virker, er det likevel åpenbart i hele Skriften at Gud tilskriver mennesket og ikke sin egen vilje at det ikke tror. Kristus sier også: «Din tro har frelst deg.» Ja, han undret seg og ble glad når noen hadde en sterk tro, mens han ble vred og sa at Guds vrede skulle bli over dem som ikke trodde. Selv om jeg ikke forstår alt, sier disse tydelige ordene meg at vi ikke blir ført etter en vilkårlig beslutning av Guds allmakt, men ved Ordet, og at vi står på denne prøven så lenge vi er på jorden. Men er det slik, som Skriften viser med mange advarende ord og eksempler, at vi kan bestå prøven så ulikt at mange «er skilt fra Kristus» og «er falt ut av nåden» (Gal 5,4), da er den sannheten helt tydelig og åpenbar at de som står i nåden, kan falle ut av nåden. Ordene «falle ut av nåden» kan jo ikke brukes om noen som aldri har stått i nåden. De mange klare ordene i Skriften må alltid veie tyngre enn de ordene som kan virke tvetydige, ja, de er det som egentlig forklarer dem, og vi må aldri tolke et enkelt dunkelt ord slik at slutningen strider mot den åpenbare sannheten. Dermed er det allerede avgjort hvordan disse tekstene må forstås på kristelig vis – selv om fornuften vår ikke makter å begripe det hemmelighetsfulle spørsmålet om hvordan vi kommer til å stå i nåden og blir i den. Det er nok for oss å vite at Skriften er full av advarsler nettopp til de troende om at de ikke må «vende seg bort fra det hellige bud som var overgitt til dem» (2 Pet 2,21).

36. Som skrevet står: For din skyld drepes vi hele dagen, vi blir regnet som slaktefår.

Som skrevet står. Vår lidelse for Kristi skyld er sagt på forhånd. Den er ikke noe nytt, og den kommer ikke av noen tilfeldighet, for Skriften har allerede talt om den. Dette er en mektig trøst og styrke midt i lidelsen. Når Den Hellige Ånd i Skriften har sagt på forhånd at vi skal lide for vår tro og bekjennelse, får jeg bare et nytt vitnesbyrd når jeg erfarer det. Da kjenner jeg igjen min vei, og da ser jeg at jeg har plass blant dem som på forhånd er aktet verdige til å lide for Kristi skyld.

Dette er en mektig trøst. Derfor er også Guds folks lidelser skrevet ned i den hellige boken, slik apostelen sier: «Og alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir» (15,4). I den hensikt har Ånden latt det bli skrevet ned hva de troende måtte lide allerede i den gamle paktens tid: «For din skyld drepes vi hele dagen, vi er regnet som slaktefår» (Sal 44,23).

For din skyld. Det var for Herrens skyld at jødene ble hatet og forfulgt av hedningefolkene. Etter hans befaling skilte de seg fra hedningenes gudløse vesen og vitnet om deres blindhet og dårskap, og derfor ble de alltid sett på som fiender og som et slemt og utålelig folk.

Hvilke lidelser de da måtte gjennomgå, kan vi delvis se i Hebr 11,35–38: «Andre ble pint til døde uten å ta imot utløsning, for at de kunne få del i en bedre oppstandelse. Andre igjen måtte tåle hån og hudstrykning, ja, lenker og fengsel. De ble steinet, gjennomsaget, fristet. De døde for sverd» osv. Alt dette har de lidt for *Herrens skyld*, fordi de bekjente og fulgte hans ord.

Men grunnårsaken til all den forfølgelsen som har rammet de kristne til alle tider, har vært nøyaktig den samme: De har bekjent Kristus og erklært at alt som ikke bøyer seg under lydigheten mot Kristus, er villfarelse og fører til fortapelse.

Ja, grunnen til det merkelige hatet som verden til alle tider retter mot dem som i levende tro bekjenner og følger Kristus, ligger egentlig i det dype fiendskapet som «slangens ætt» alltid bærer mot «kvinnens ætt». Om dette sa Gud Herren til slangen den dagen syndefallet skjedde: «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen, mellom din ætt og hennes ætt. Han skal knuse ditt hode, og du skal knuse hans hæl.»

Det er denne dype grunnen til hatet som gjør at det aldri kan forandre seg, hvor mye de ytre forholdene enn skifter. Derfor er det alltid *for Herrens skyld* at hans troende blir hatet av verden. Det talte han også selv så ofte om: «Men alt dette skal de gjøre mot dere for mitt navns skyld, fordi de ikke kjenner ham som har sendt meg» (Matt 5,11; 24,9; Joh 15,19.21).

Og for en trøst og styrke det er under alt verdens hat å vite at det er for Kristi skyld vi lider! Det er sant at vi også har mange feil og skrøpeligheter, men alle disse, og mye større, tåler verden hos dem som hører den til (Joh 15,19).

Men bare det at du tror så levende på Kristus at du ikke kan tie om ham, og at du i hele ditt vesen viser at du tror på ham og følger ham, gjør at verden ikke lenger tåler noen skrøpelighet hos deg. Den finner heller på feil der den ikke ser noen, og «lyver allslags ondt på dere for min skyld», sier Herren.

Drepes vi. Med dette skriftordet minner apostelen om at selv om vi må lide døden, som er det verste menneskers ondskap kan påføre oss, skal vi likevel ikke bli skilt fra Kristi kjærlighet.

Hele dagen, det vil si: hele livet igjennom har Herrens troende lidt døden. Den enkelte kunne riktignok ikke bli drept mer enn én gang, men til sammen er de blitt drept hver dag, nå én, nå en annen. Slik har hver og én stadig fryktet en grusom død, og det har vært en daglig dødsangst. Dette viser apostelen også til når han sier om forfølgelsen: «Jeg dør hver dag» (1 Kor 15,30.31).

Vi blir regnet som slaktefår. Dette tillegget beskriver både den grusomheten og den forakten Kristi fiender dreper hans hellige med. De viser langt mindre medfølelse enn man ofte føler når et får blir slaktet. Folkemengder viser medfølelse med en morder på retterstedet, men når Kristi vitner lider den grusomste død, kan mengden se på det med forakt og hån, slik martyrhistorien vitner om. Dette beviser at hatet har en dypere grunn enn det rent menneskelige.

Men at mange millioner av Kristi blodvitner likevel er gått med seier gjennom slike lidelser, beviser også at de har en annen kraft enn den rent menneskelige. Det beviser at de troende har en mektig hjelper i striden. Om dette taler apostelen i den følgende avsluttende erklæringen:

37. Men i alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss.

I alt dette vinner vi mer enn seier. Apostelens ord sier at vi har en rik og avgjort seier over alle disse prøvelsene. Det kan ikke være tvil om at vi skal seire – og vi har dessuten mer enn bare seier: Vi har også stor vinning av disse fristelsene og kampene.

Både Ordet og erfaringen bekrefter dette. Ellers kan en hærfører vinne en seier som koster ham så dyrt at det hele blir et tap. Men her har vi seire som alltid gir oss stor vinning. Det er til mer nytte for oss å ha disse kampene og lidelsene enn å være uten dem.

For det første har vi av prøvelsen og seieren *allerede her* en vinning for vårt indre menneske. Ved lidelsen blir vi tuktet, renset, lutret og øvd i tro, bønn og tålmodighet, og ved hver seier lærer vi Guds makt og trofasthet stadig bedre å kjenne. Apostelen sa i kapittel 5: «Vi roser oss også av trengslene. For vi vet at trengselen virker tålmodighet» osv. Slik sier også apostelen Jakob: «Akt det for bare glede når dere kommer i mange slags prøvelser. For dere vet at når troen blir prøvd, virker det tålmodighet» (Jak 1,2–3; se også 1 Pet 1,6–7).

For det andre skal de troendes lidelse også øke deres *evige herlighet*, for apostelen sier: «For vår trengsel er kortvarig og lett, og virker for oss en evig fylde av herlighet i overmål på overmål» (2 Kor 4,17). Altså har vi alltid mer enn bare seier.

Men det apostelen egentlig taler om her, og det han sikter til med uttrykket sitt, er hovedtrøsten: at vi i alle disse prøvelsene, lidelsene og kampene aldri trenger å gå fortapt og bli skilt fra Kristi kjærlighet, men alltid skal kunne beholde seieren. Vi har en helt i striden som umulig kan overvinnes, men som alltid makter å føre oss til seier og ære. Apostelen legger til:

Ved ham som elsket oss. Her er hemmeligheten bak denne kraften som overvinner alt. Apostelen har sagt: «Vi vinner seier», for vi er selv med i striden. Men seieren vinnes likevel *ved en annen*: «ved ham som elsket oss». Måtte vi tenke godt over dette og huske det! Når apostelen sier at *vi seirer ved ham*, har han dermed sagt at vi *ikke kan seire ved vår egen makt*.

Dette er også det første vi må ha gjort helt opp i vårt indre, om vi ikke skal fortvile i prøvelsene våre. Tenker vi på vår egen kraft, må vi alltid fortvile. Legg derfor godt merke til hvordan Ordet grunner alt som hører til rettferdighet og styrke, på Herren. Hos oss finnes ingen av delene. Mot «anklage» satte apostelen bare Guds rettferdiggjørelse (v. 33). Mot «fordømmelse» satte han bare Kristi død, oppstandelse og evige prestedømme (v. 34), slett ikke vår egen fromhet.

Det gjør han også nå. Her setter han bare «ham som elsket oss» opp mot alle fristelser som kan skille oss fra Kristi kjærlighet. Hva blir da *vi*? Bare tiggende og mottakende – ja, fryktende, tiggende og troende mottakere, slik at vi kan overvinne alt ved Guds kraft alene. Nettopp dette er hemmeligheten og hovedvilkåret, ikke bare for vår trøst, men også for at alle våre kamper skal ende lykkelig: at vi for fullt alvor tror at *vi* makter *ingenting*, men at *alt* skal gis oss av Herren alene.

Så lenge du mener at du selv har noen kraft, må du stadig falle. Først når det er blitt helt visst for deg at du selv ikke kan annet enn synde – at alt som er godt, er *Herrens* verk – først da kommer forløsningen og seieren.

Og det Herren vil gjøre, er noe helt annet enn det du gjør. Slik sa Moses til folket: «Frykt ikke! Stå fast! Se Herrens frelse, som han vil sende dere i dag! For slik som dere ser egypterne i dag, skal dere aldri i evighet se dem mer. Herren skal stride for dere, og dere skal være stille.»

Se, da blir mennesket *ingenting* og Gud *alt*. Da får *han* æren og prisen for *alt*. Og *dette* er nettopp hemmeligheten ved hele hans rikes styre, slik han selv sier: «Jeg er Herren, det er mitt navn. Jeg gir ikke noen annen min ære eller de utskårne bilder min pris» (Jes 42,8). «*Jeg*, *jeg* er Herren, og uten meg er det ingen frelser» (Jes 43,11).

Gud kunne ikke gi Gideon seier så lenge han hadde så store stridskrefter som han først tok med seg. Da sa Herren til Gideon: «Du har for mye folk med deg til at jeg skulle gi midianittene i deres hånd. For da kunne Israel rose seg mot meg og si: *Min egen* hånd har frelst meg» (Dom 7,2). Her ser vi hemmeligheten ved Guds styre med oss.

Slik sier han ennå i dag til oss: Du har altfor mye kraft. Om jeg ga deg seieren mens du ennå har så mye styrke, kunne du rose deg mot meg og si: «Min kraft har hjulpet meg, min årvåkenhet, min bønn og min opplysning.» Nå skal du bli avkledd all egen styrke og deretter «stå fast og se» hvordan Herren gjør et under, hjelper deg og forløser deg med sin veldige styrke. Da skal du undre deg og av hele ditt hjerte si: «Jeg maktet *ingenting*, Herren gjorde *alt*.» Dette mente også apostelen da han sa: «For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!» (2 Kor 12,10).

Dette er det første vi skal tenke over ved ordene «ved ham som elsket oss». Dette bør vi nå bruke på alle våre prøvelser og av hele vårt hjerte si: «Jeg kan ikke holde stand i en eneste trengsel eller angst, men faller alltid i motløshet og vantro hvis ikke Herren selv hjelper meg. Jeg tåler ikke den minste forfølgelse, men fornekter straks min Herre, slik Peter gjorde bare for en svak kvinnes ord, dersom ikke Herren gir meg sin kraft.»

Men hvis vår trygghet og styrke er i *Herren alene*, skal vi aldri miste motet. Da kan vi overvinne alt, for Herren er helt uovervinnelig, den sterke som har seiret over hele djevelens rike. Og *hans* styrke skal være *vår* styrke, for han sa: «I verden har dere trengsel. Men vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33). På grunn av sin egen seier og styrke sa han om sin menighet: «Dødsrikets porter skal ikke få makt over den» (Matt 16,18). Ja, dette forsikrer Herren oss om, og han skal holde sitt ord som en konge.

Men da må hans hjelp, kraft og seier i oss være svært *underfull*. For vi *ser* og *føler* ikke mye av denne kraften og seieren. Det ser heller ut for oss som om alle onde makter overvinner oss, og som om Herren til visse tider ikke viser noen hjelp og kraft. Vi klager ennå med profeten: «Hvorfor vil du være som en fortumlet mann, lik en kjempe som ikke makter å hjelpe?» (Jer 14,9). Men alt dette kommer bare av at Herrens *måte* å hjelpe og seire på er svært underlig.

Det var også svært underlig at han som ble korsfestet på et rettersted, sa: «Jeg har overvunnet verden.» Det kunne intet menneske se eller tro. Men så

underlig er Herrens måte å overvinne og hjelpe på. Vi må derfor prente godt inn i oss at den åndelige seieren ikke alltid skal se ut som en seier, men heller som et nederlag. Likevel har vi alltid en virkelig seier så lenge vi blir hos Herren. For så lenge vi blir i Kristi kjærlighet, seirer vi alltid.

Når apostelen sier «ved ham som *elsket* oss», vil han ikke dermed nekte for at Herren nå og alltid *elsker* oss. Men med dette uttrykket vil han rette blikket vårt mot de store *bevisene* på Kristi kjærlighet som vi allerede har fått – særlig det store kjærlighetsbeviset som lå i *Kristi død for oss* (5,6–8).

Apostelen vil si: «Han som elsket oss så høyt at han ga seg selv i døden for oss, hvordan skulle *han* ikke nå stå oss bi i alle fristelser og kamper? Hvordan skulle han nå kunne la oss være alene?»

Og når han ikke bruker noe annet navn på Herren enn «han som elsket oss», vil apostelen dermed si: «Slik er Kristus: Han kjennes best igjen på sin kjærlighet, som er så mye større enn all annen kjærlighet at han kan kalles den eneste som har elsket oss. Når jeg bare sier ‹han som elsket oss›, vet dere hvem jeg mener. Og tenker dere bare på hans kjærlighet, kan dere være visse på at han ikke lar dere stride forgjeves.»

Men å! Hvor mye tror vi nå om Kristi kjærlighet? Ordene om den er vakre, men hvordan står det til med trøsten og kraften i hjertet? Herre, forbarm deg over oss! Kom, Guds Ånd, og gjør oss våkne og levende! Ellers kommer vi bare til å bruke herlige ord om Kristi kjærlighet og ha mørke og nød i hjertet.

Hva taler vi om? *Kristi kjærlighet*. Hva er det? Slik sier hedningen i vårt hjerte. Hvem er Kristus? Jeg ser ham ikke! Får jeg se en venns glade ansikt, får jeg et synlig bevis på kjærlighet, da vet jeg noe om kjærlighet. Ja, slik taler vårt arme hjerte. La oss derfor påkalle Gud om hans miskunn, at han sender oss sin Ånd, som gir liv og åpner øynene våre. Da skal vi se at *Kristi kjærlighet* «overgår all kunnskap» (Ef 3,19).

Vi må be Gud om «åpenbarings Ånd til kunnskap om ham», så vi kan huske den umåtelige storheten i Kristi kjærlighet, slik den er åpenbart for oss i Ordet og i alle hans gjerninger. La oss først huske at Kristi kjærlighet har vært fra evighet, for den var der før verdens grunnvoll ble lagt (Ef 1,4). Den vil derfor aldri kunne forandre seg.

Nei, som han hadde elsket sine egne som var i verden, slik elsket han dem til det siste. Har du noen gang sett og smakt Kristi kjærlighet og funnet den overmåte stor, skal du vite at den er like stor ennå i denne timen.

Vi må tenke over storheten og uforanderligheten hos den *personen* som elsker og beskytter oss: Han er den høye og mektige, evighetens Far, som «bor i et lys dit ingen kan komme». For ham skjuler serafene sine ansikter og roper: «Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud!» For ham er de som bor på jorden, «som gresshopper». «Se, folkeslag er som en dråpe i et spann, som et støvgrann i en vektskål er de aktet» (Jes 40).

Vi må også tenke over hvem *vi* er, vi som er gjenstand for hans kjærlighet. Vi er ikke bare arme skapninger, ja, «støv og aske», som «bor i et leirhus» (Job 4,19), men vi var også fiender og «av naturen vredens barn». Slike er det han elsker så høyt at han er kommet til jorden og er blitt vår bror. I mer enn tretti år gikk han

under loven for vår skyld, og til sist ga han seg selv som offer for våre synder i den mest vanærende og bitre død.

Nå er det hans vilje at vi skal bli helt *ett* med ham. Han regner oss som sin «øyesten», som sine lemmer, og han er hodet for dem. Ja, han lider med oss når vi lider.

Han kaller vår lidelse *sin* lidelse. Han sa til Saulus da han forfulgte hans troende: «Saul, Saul, hvorfor forfølger du *meg*?» (Apg 9,4). Og på den ytterste dag skal han si om alt det man har gjort mot hans minste brødre, at det er gjort mot ham selv: «Dere ga *meg* å drikke, dere kledde *meg*, dere tok imot *meg*» (Matt 25,35.36). Slik er Kristi kjærlighet.

La oss også tenke over at vår evige venn *alltid er oss nær*, ja, mye nærmere enn noen synlig venn kan være. Han har ikke bare sagt: «Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,20), men også: «Jeg i dem, og de i meg.»

Er han oss så nær at han også bor i oss, hvordan skulle han da ikke kjenne alt som tynger og bekymrer oss? Hvordan skulle han da ikke høre vårt minste sukk og alltid gjøre det beste med oss? Hvordan skulle han ikke i sin nåde sørge for at vi overvinner alle våre fristelser?

Å, du trofaste Herre, tilgi oss vår vantro, og gi oss mer tro! Ja, ta deg av oss nettopp slik du gjør! Din kjærlighet er underlig, men stor. I alt vinner vi mer enn seier ved deg, som elsket oss.

38–39. For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.

Med en slik seierssang avslutter apostelen dette rike og herlige kapittelet. Her trosser han de mest fryktelige og hemmelighetsfulle makter. Tidligere har han regnet opp alt det som vanligvis møter oss og gjør oss bekymret: «trengsel eller angst eller forfølgelse» osv. Men her regner han opp alt som noen gang kan tenkes, alle mulige makter og hendelser, og likevel uttaler han den frimodige vissheten at intet skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus.

Jeg er viss på. Her taler apostelen om sin egen trosvisshet, uten tvil som et oppmuntrende eksempel for andre. For han taler ikke bare om at han selv skal bli bevart. I v. 39 bruker han ordet *oss*: at intet av alt dette «skal kunne *skille oss* fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus». Dessuten måtte han jo skrive alt til trøst og lærdom for oss.

Og endelig har også vi den samme grunnen til vissheten som apostelen hadde, nemlig Guds *evige kjærlighet og makt*. Apostelen taler og mener her det samme som i 2 Tim 1,12, der han sier: «Jeg vet hvem jeg tror på, og jeg er viss på at han er mektig til å bevare det som er betrodd meg, til dagen kommer.»

Denne salige vissheten, som er så verd å ønske seg, beror helt og holdent på at man «vet *hvem* man tror på». Man tror altså ikke på seg selv, på sin egen styrke, troskap og årvåkenhet, som er ustadige og flyktige, men på *Herren alene*, og

man kjenner godt hans kjærlighet, trofasthet og makt, som er evig urokkelige og uforanderlige.

Men skal du tro på Herren alene, da må du for alvor mistro deg selv, frykte ditt eget falske og ustadige hjerte og kjenne at du trenger denne trøsten: at Herren skal være deg nådig og bevare deg. Og så lenge du frykter slik for deg selv og ditt eget falske og ustadige hjerte og tror på Herren alene, skal sannelig ingen makt som noen gang kan tenkes eller nevnes, kunne skille deg fra Guds kjærlighet. [56]

Som vi så ved v. 35, taler apostelen hele veien til trøst for dem som er bekymret for om de skal bli i Guds kjærlighet. Allerede i v. 26 begynte han å trøste oss i vår «skrøpelighet», og i v. 37 har han sagt at «vi vinner mer enn seier», altså at vi *strider*. Og da gjelder alltid denne sikre forsikringen: Intet skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.

Verken død eller liv. Intet skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet, ikke engang døden selv. *Døden* har et dystert ansikt som nok kan sette vår tro på Guds kjærlighet på prøve. Nå skal jeg ikke bare skilles fra hele dette livet og forlate alt som har opptatt meg, men gå inn i den hemmelighetsfulle evigheten.

Og legemet mitt, som jeg til nå har stelt og pleid, skal brytes ned, oppløses og smuldre bort. Dette er alltid noe grufullt for naturen. Også Guds venner kan bli forskrekket over det, ja, undre seg over hvordan de kan være i Guds kjærlighet når han lar denne «redslenes konge» komme over dem. For døden er jo syndens lønn.

Slike tanker kan nok bli en prøvelse. Men troens blikk trenger også gjennom dødens mørke og ser et stort lys også her. Langt fra å skille oss fra Guds kjærlighet er døden tvert imot hans eget sendebud, som henter oss hjem til hans hvile.

Tenk deg at min jordiske konge unner meg sitt høyeste vennskap. Han sender en tjener som av naturen har et barskt og dystert ansikt og dessuten er underlig kledd, men som bringer meg det glade budskapet at kongen vil gi meg en høy æresplass i sitt rike og vise meg flere kongelige nådebevis. Da bør ikke tjenerens utseende forvirre meg eller minske gleden min.

Døden er et slikt sendebud fra vår himmelske konge. Den er en forkledd redningsmann som fører meg ut av all min elendighet. Den ligner kobberslangen i ørkenen, som nok så ut som en slange, men var uten gift, og som tvert imot ble redningen for dem som var forgiftet av slangene.

Døden frir sjelen fra all dens nød med synden, så den nå får bli kledd i fullkommen hellighet og fred. Døden er en merkelig befrier. Selv om den er en følge av synden, gjør den helt ende på synden og alle dens sørgelige følger og fører oss til det fullkomne livet, det evige lyset og den evige freden. Dette har Kristi død og oppstandelse utrettet.

Og selv om legemet lider og sjelen kjenner en viss uro i dødens mørke dal, skal den trofaste Frelseren, som har oppsøkt og fulgt oss i livet, være hos oss da, ja, aller nærmest da. For «dyrebar i Herrens øyne er hans frommes død» (Sal 116,15). Døden skal ikke skille oss fra Guds kjærlighet.

Eller liv. I dette korte ordet «liv» tar apostelen her med alle de farer og vanskeligheter som Guds barn må gå igjennom på vandringen i denne verden.

De bærer jo alltid med seg en fryktelig fordervelse, er omgitt av mange farlige fiender og er utsatt for skadelig påvirkning fra tidens skiftninger, fra medgang og motgang og lignende.

Når de ser på alt dette, gruer mange troende seg mer for livet enn for døden. De tenker: «Hvis jeg skal bli lenge i denne farlige verden, hvem vet hvordan det da vil gå meg? Hvordan skal jeg gjennom alle livets skiftninger alltid bli holdt fast i nåden og Guds kjærlighet?»

Da svarer apostelen: «Så mektig, trofast og varig er den gode hyrdes omsorg for oss at intet av det som noen gang kan møte oss gjennom hele livet, skal kunne rive det fåret som hører hans røst, ut av armene hans. Han skal være med oss alle dager. Han skal alltid høre våre bønner og stå oss bi i alt som truer oss. Hele vårt liv, med alt det rommer, skal derfor ikke skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus.»

Eller engler. Når ordet *engel* står i Skriften uten noe tillegg, betyr det alltid de *gode* englene. Når det siktes til de falne, onde englene, blir det alltid lagt til et ord som viser det, slik som når det i Matt 25,41 tales om djevelen og «hans engler», og i 2 Kor 12,7 om «en Satans engel». Derfor må englene her være de gode englene.

Men da kan man innvende: «Hvordan kunne apostelen regne englene blant det som truer oss? Englene kan jo aldri være fiendtlige mot oss. Tvert imot er de ‹tjenende ånder, som sendes ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse› (Hebr 1,14).» Til dette svarer man med rette at det nettopp er apostelens måte å tale på: Når han vil uttrykke seg riktig sterkt, tenker han seg også det urimelige og umulige for å gjøre framstillingen desto kraftigere.

Et opplysende eksempel har vi i Gal 1,8, der han sier: «Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» Apostelen vil altså si: «Selv om det var mulig at englene selv, disse sterke heltene, stred mot oss, skulle ikke engang de makte å skille oss fra Guds kjærlighet. Så stor og mektig er han som er med oss, at ikke engang de mektigste skapte kreftene makter noe mot oss.»

Eller makter. Man har hatt ulike tanker om hva apostelen mener med disse ordene. Noen har ment at det var jordiske makter og myndigheter. Andre har ment at apostelen siktet til makter og myndigheter i englenes verden, og uten tvil er det siste riktig. For det første ser vi at apostelen har brukt nettopp det samme ordet som står i teksten, om forskjellige englemakter, både gode og onde.

I Ef 1,20–21 sier han at Gud «satte ham ved sin høyre hånd i himmelen, over all makt og myndighet, over alt velde og herredømme». I Ef 3,10 taler han om «maktene og myndighetene i himmelen», og i Kol 2,15 om de onde «maktene og myndighetene» som Gud i Kristus «avvæpnet». Dessuten har apostelen allerede tidligere (v. 35–36) talt om hva jordens mektige kan gjøre mot oss, og nå er han med tankene i den høyere, usynlige verden.

Sammenhengen viser oss altså at han her taler om forskjellige englemakter, gode eller onde. Han vil si: Selv om de høyeste maktene i hele åndeverdenen er mot oss, skal alt være forgjeves. I alt dette skal vi vinne mer enn seier. En så

mektig og trofast Herre og beskytter har vi i ham som har elsket oss og i sin død knust all makt hos fiendene våre.

Eller det som nå er, eller det som komme skal. Verken de prøvelser og fristelser vi nå virkelig erfarer, eller det vi kan tenke oss at vi noen gang skal møte i tiden, skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet.

Med disse ordene tar apostelen med alt som viser seg i *tiden*. Det gjelder ikke bare det som kan møte oss i vår jordiske vandringstid, men også de siste hendelsene før denne verdensalderen er til ende, for eksempel de skremmende varseltegnene på den siste ødeleggelsen og den store verdensbrannen. Han vil altså kort si: Absolutt intet av alt det som noen gang kan bekymre oss, enten det er noe ondt som er her nå, eller noe ondt som bare kan tenkes og kanskje kommer, skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre. En så mektig og trofast hjelper har vi.

Eller høyde eller dybde. Også disse ordene har man forstått på ulike måter, snart om himmel og helvete, snart om den høyeste lykke i verden og den dypeste elendighet osv. Når vi tenker over hva ordene «høyde eller dybde» egentlig betyr, og ser dem i sammenheng med de foregående ordene, som omfattet all *tid*, er det uten tvil riktigst å forstå det slik: Med uttrykket «høyde eller dybde» har apostelen villet omfatte hele *rommet*.

Slik uttrykker han den storslåtte tanken: Alt som er i tiden og rommet, altså alt som finnes utenfor den Uendelige selv, og som alltid står under hans allmektige hånd, er altfor svakt til å kunne skille de troende fra ham.

Men det kan heller ikke nektes at innenfor tid og rom finnes også alle fristelsers høyde og dybde: all lykkes og æres høyder og all elendighets og forakts dyp, all falsk åndelighets høytflyvende innbilninger, ja, den makten høye åpenbaringer har til å blåse oss opp, og på den andre siden alle anfektelsers brusende dyp.

Også alt dette skal være underlagt ham som er gitt all makt i himmel og på jord. Han kan like godt rive ned «tankebygninger og enhver høyde som reiser seg mot kunnskapen om Gud» (2 Kor 10,5), som han kan gjennomskue «Satans dybder» og med letthet gjøre dem til intet.

Alt dette er sant og fullt av trøst. Men uten tvil er det likevel apostelens tanke her å samle alt som er avgrenset innenfor tid og rom, for med kraft å si at *absolutt intet* skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet.

Eller noen annen skapning. Med dette tillegget ser det ut til at apostelen i sin triumferende trosvisshet til slutt vil si: Kan det enda tenkes noen skapning som ikke finnes i tiden og rommet, så trosser jeg også den. Og dermed har han nevnt *alt som er i verden, unntatt Gud*.

Slik har han her fullt ut forklart at absolutt intet som kan tenkes eller nevnes, skal kunne skille dem som frykter, tror på og påkaller Herren, fra hans nåde. Nei, verken med lovlig rett (v. 33) eller med voldsmakt (v. 35) skal noe kunne skille de troende fra Guds kjærlighet.

Slik er den salige tryggheten vi skal ha i vår mektige og trofaste Gud. Denne salige tryggheten har Herren selv ofte villet gi sine svake, men troende etterføl-

gere med mange kraftige trøsteord. Han har sagt: «Frykt ikke, du lille hjord! For det har behaget deres Far å gi dere riket» (Luk 12,32).

«Frykt ikke, Jakob, du usle makk, du Israels lille flokk! Jeg hjelper deg, sier Herren. Din gjenløser er Israels Hellige» (Jes 41,14). Så vinner vi da i alt dette seier ved ham som elsket oss. Mye skal prøve, friste og bekymre oss, men «intet skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet».

Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre. Det apostelen i v. 35 kalte «Kristi kjærlighet», kaller han her «Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre». Med det sier han ikke bare at Gud og Kristus er *ett*, at Kristus er Gud, siden Kristi kjærlighet og Guds kjærlighet er den samme. Her er det også andre trøsterike og merkverdige ting å legge merke til.

For det første har apostelen med ordene «Guds kjærlighet i *Kristus Jesus*» latt oss forstå at han ikke sikter til Guds *alminnelige* kjærlighet, den kjærligheten Gud elsker og har omsorg for alt han har skapt med. Her tales det om den høye *paktskjærligheten*, som Gud elsker dem med «som er i Kristus Jesus» (v. 1), og som er Guds Sønns lemmer, brødre og medarvinger. Dette er den kjærligheten som i høyde og dybde overgår all vår kunnskap (Ef 3,19). Tenk at Herren uttrykkelig sier at Faderen elsker oss slik han elsker ham, den enbårne og elskede Sønn (Joh 17,23)!

Ja, med disse ordene, «Guds kjærlighet i Kristus Jesus», minner apostelen om den dype *grunnen* til at denne kjærligheten er så høy og urokkelig. Gud elsker oss nemlig i *Kristus Jesus*, ikke på grunn av det vi er i oss selv, men på grunn av det *Kristus* er, har gjort og gjør for oss. Han ser oss i *Kristus* og elsker oss *for hans skyld*.

Hvis det bare ble sagt i sin alminnelighet at Gud elsker oss, ville vi alltid komme i tvil når vi virkelig kjente og tenkte på våre mange synder. Vi ville si: Hvordan kan Gud elske så syndige skapninger som oss? Og hvordan kan vi være visse på å bli i hans kjærlighet, når vi ennå daglig synder mot ham og vekker hans vrede?

Derfor holder apostelen fram *Kristus*, han som er den samme i går og i dag og til evig tid, som *grunnen* til og den *egentlige gjenstanden* for denne kjærligheten. Slik skal vi likevel ikke tvile på hans kjærlighet når vi ser våre synder og føler oss verdige til Guds vrede, men se på og tenke over hva vi har i Kristus. I ham er vi forlikt med Gud og har en evig rettferdighet.

Derfor gjentar apostlene så ofte ordene «i Kristus Jesus», «ved Jesus Kristus», det vil si *Kristus alene*, i alt de talte og skrev. Bare i *Kristus* har vi alt: Faderens velbehag, nåde og salighet. «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4). Han har gitt oss sin nåde «i Den Elskede» (Ef 1,6).

Kristus er den egentlige gjenstanden for Faderens kjærlighet, slik røsten fra himmelen sa: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17). Derfor elsker Faderen også med en evig kjærlighet alle som er i hans Sønn. Han hadde gitt dem til Sønnen fra evighet og forent dem med ham i tiden, for at han nå skulle kunne elske dem fritt i ham og ved ham.

Johannes sier: «Dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet» (1 Joh 5,11–12). På samme måte vil Paulus her si at den som er i Kristus, har Guds kjærlighet, for Guds kjærlighet hviler bare over Kristus.

Dette bør vi feste dypt i hjertet. Vi skal vite at det er umulig for Gud å elske oss dersom han ser på *oss* og på det som er i oss. Bare i *Kristus Jesus* har vi Guds kjærlighet. Men hvor høyt Gud må elske dem som han ser og elsker i sin Sønn, det overstiger sannelig alle våre tanker.

Tenk bare på hva Kristus sa til Faderen: «Du har elsket dem, likesom du har elsket meg» (Joh 17,23)! Er jeg gjennom tukt og nåde kommet dit at jeg ikke lenger kan unnvære Kristus, men trenger ham hver dag, så har jeg ham sannelig. Og da er jeg altså elsket av Gud med den samme kjærligheten som han elsker sin Sønn med. Men denne sannheten er altfor stor til å få rom i mitt trange, vantro hjerte. Gud åpne øynene våre og gi oss mer tro!

Er det *bare i Kristus* Gud elsker oss, da må hans kjærlighet ikke bare være overmåte stor, men også *uforanderlig*, *stø* og *varig*, slik at den *ikke* beror på bedre eller verre stunder og mennesker. For hvis Guds kjærlighet beror på *oss*, slik at han avskyr og viser bort en større synder, eller slutter å elske oss hvis vi gjør oss skyldige i en større forseelse, da elsker han oss ikke *bare i Kristus*.

Da grunner han i det minste delvis sin nåde på vår verdighet og fromhet. Men da ville hele Guds evangelium være gjort til intet. For noe helt annet sier Gud oss gjennom hele Skriften – lovet være Herrens navn! Han sier oss at det er slutt med all vår verdighet, at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger» (3,20), og at han er oss nådig bare i Sønnen.

Derfor er det også hans lyst både å gjøre selv de *største* syndere salige når de flykter til Sønnen, og *stadig* å tilgi oss alt det syndige som ennå bor i kjødet vårt, og som dessverre av og til bryter ut. Han kaller de største syndere til sin nåde og sier: «Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø» (Jes 1,18). Det skjer bare ved Sønnen, ved at vi blir vasket i hans blod.

Jo større syndere han kan frelse, desto større blir hans ære og pris. Han kom jo nettopp til verden «for å søke og frelse det som var fortapt» og gi forferdede syndere en nåde de ikke hadde ventet.

Da Simon Peter falt ned for Jesu knær og sa: «Herre, gå fra meg, for *jeg er en syndig mann!*» (Luk 5,8), fikk han i samme øyeblikk ikke bare nåde, men også det høye kallet å bli apostel – merk deg: nettopp da han trodde at Herren ville gå fra en så syndig mann. Da Herren Kristus gikk inn i paradis, tok han ikke med seg en engel som følge, men en røvers ånd. Slik ville han vise oss at selv den største synder er gjenstand for hans frelsende nåde. «Der synden ble stor, ble nåden enda større!» (5,20).

Om vår skyld rekker helt opp til himmelen, er nåden høyere enn himmelen. Det kommer av at den er grunnet på den Høyestes uendelige soning, at Gud er oss nådig *bare i Kristus*. Derfor frelser han også de mest uverdige syndere.

Men av samme grunn må denne nåden også være en *evig* og *urokkelig* nåde, som ikke blir mindre eller rokket av våre synder, men rommer en *stadig tilgivelse*. Det ser vi også av Kristi uopphørlige mildhet mot disiplene sine. For-

dervelsen kom daglig til syne hos dem. Vi ser hvor ofte han refset dem, men han stengte dem aldri ute fra sin nåde.

Han ga dem også det budet at de skulle tilgi andre, «ikke sju ganger, men sytti ganger sju», det vil si *stadig*. Og vi er fast overbevist om at han ikke ville at de skulle gå lenger enn han selv i å tilgi, men at han sikkert selv vil tilgi slik han lærte oss å gjøre det. Han sa til disiplene: «Ta dere i vare! Om din bror synder, så tal ham til rette. Og dersom han angrer, så tilgi ham! Om han så synder imot deg sju ganger om dagen, og sju ganger kommer tilbake til deg og sier: Jeg angrer! – så skal du tilgi ham» (Luk 17,3–4).

Slik er altså Guds tilgivelse, for han har lært oss å være barmhjertige slik vår himmelske Far er barmhjertig. Hans tilgivelse skal altså være stadig og uten grenser, så lenge vi med anger og tro henger ved ham. Slik er den nåden som er grunnet *på Kristus*. Det skal vi tenke på ved ordene: «Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.»

Med triumferende trosvisshet har apostelen nå forklart at intet i hele verden skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet. Først har han sagt at våre egne synder, som fortjener fordømmelse, ikke skal gjøre det: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død» osv. Siden har han sagt at heller ingen voldsmakt skal kunne skille oss fra Kristi kjærlighet, verken «trengsel eller angst eller forfølgelse», ja, ikke engang de mektige kreftene i hele skapningen.

En så trofast og allmektig Frelser har vi. Så lenge og så ofte vi flykter til ham, skal vi overvinne alt, ja, «vinne mer enn seier», sier apostelen.

Hvor vi enn vender blikket i hele skapningen, skal vi ikke finne noen krefter som kan skille oss fra Guds kjærlighet. Ser vi oppover eller nedover, til himmelen eller til helvete, til alt som finnes i rommet og tiden, til alt som er skapt, finner vi likevel ikke én eneste skapning som makter noe mot dem som har Gud for seg. I alt vinner vi seier ved ham som elsket oss. Han, vår Herre og vårt hode, har all makt i himmelen og på jorden.

Og i hans kjærlighet er det en bredde, en lengde, en dybde og en høyde som overgår all kunnskap. «Herre, til himmelen når din miskunnhet, din trofasthet til skyene. Din rettferdighet er som mektige fjell, dine dommer er et stort dyp» (Sal 36,6–7). «Derfor frykter vi ikke om jorden vakler, om fjell skakes i havets hjerte, om dets bølger bryter og bruser, og om fjell skjelver ved dets overmot» (Sal 46,3–4).

Med en så sterk trosfrimodighet har apostelen avsluttet dette herlige kapittelet, og til en slik trosfrimodighet har han villet oppmuntre alle Guds barn. Det er også av største betydning å eie en slik frimodighet. Den er livet og kraften i hele vår kristendom. «Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10).

Når vi av hjertet kan tro at alle våre synder er tilgitt, ja, at vi nå er Guds barn og venner og himmelens arvinger, at Gud nå er fornøyd med oss, ikke på grunn av noe som finnes i oss, men for sin elskede Sønns skyld, og at han også vil føre oss helt fram til himmelen og med evig nåde og trofasthet følge oss gjennom livet, styrke, støtte og bevare oss – da, og først da, når vi har en slik tillit til Gud,

får vi også en hjertelig lyst og en overnaturlig kraft til å gjøre og lide noe for hans skyld.

Vi bør aldri glemme å styrke sjelen med de herlige trøstegrunnene apostelen har lagt fram i dette kapittelet. De bør være det vi daglig tenker over, til næring for troen, håpet, kjærligheten og tålmodigheten.

Apostelen har i dette kapittelet lagt fram de uforlignelige fordelene og salighetsskattene som tilhører alle som er forent med Kristus. Disse godene og skattene er så store og herlige at vi, om vi med våkent sinn virkelig kunne tro og tenke over hva de rommer, av bare glede skulle rope uten stans: «Ære, lov, pris og takk være vår Gud!» Ja, vi skulle aldri mer la noe timelig og forgjengelig gjøre oss bedrøvet og nedslått, men regne alt for lite og ubetydelig mot dette ene, store og evige gode.

La oss bare tenke over hva apostelen har forkynt oss her! Den første av de troendes uforlignelige fordeler var: «*Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus*» (v. 1). Tenk for en usigelig fordel det er å stå i en slik pakt med Gud at alt det syndige og forferdelige i meg likevel aldri kan bli til fordømmelse for meg! Tenk for noen ord: «Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus!»

Og denne friheten har vi bare ved at vi er i Kristus Jesus. Da er vi frigjort fra lovens vilkår for frelse. Og denne friheten fra loven eier vi på den faste grunnen som v. 3 taler om: «For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse» osv.

Fordi lovens dom over vår synd slik har rammet det uskyldige Lammet, er vi nå fri fra fordømmelsen. Vi skal ikke dømmes etter loven, men etter Kristi fortjeneste, og derfor for evig være i Guds høyeste nåde. Tenk for en nåde! Vi er blitt nye mennesker ved nåden, men erfarer likevel på det bitreste at loven ikke kan virke i oss det den krever.

Vi er langt fra å være og gjøre alt det loven krever, og synder daglig på mange måter. Da skal vi likevel til trøst høre disse ordene: *Nettopp dette*, som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud da han sendte sin egen Sønn, og derfor «er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus». Å, for en evig nåde! Hvordan skal vi i tid eller evighet kunne prise Gud og Lammet nok for denne nåden?

Den andre usigelig store fordelen apostelen la fram, var at *Guds Ånd bor i oss*, så vi nå er blitt *nye mennesker*, som «er etter Ånden» og «attrår det som hører Ånden til» (v. 4–13). Tenk for en nåde og gave det er at vi, som ennå kjenner den grufulle fordervelsen i hele vårt vesen, likevel ikke kan nekte for at vi ved nåden er blitt nye mennesker.

Nå går vi en helt annen vei enn hele verden, og det ikke bare i det ytre, etter noen nye leveregler, slik hyklerne gjør. Vi har fått et helt nytt sinn og hjerte, så vi nå ser på alle ting annerledes enn før. Apostelen sier: «De som er etter kjødet, *attrår det som hører kjødet til*. Men de som er etter Ånden, *attrår det som hører Ånden til*.»

Vi erfarer at vi, hvor skrøpelig vårt liv enn kan være, har *ett sinn* som er det samme gjennom alle skiftninger av bedre og verre tider. Vi er glade og fornøyde når Ånden leder oss, men lider og blir forferdet når synden overrumpler oss. Dette vitner om at sinnet er hellig og er det samme under alle skiftninger. Dette sinnet gjør at vi langt mer *elsker* det som er hellig, enn vi makter å gjennomføre det i ord og gjerning. Derimot er «kjødets attrå fiendskap mot Gud, for det er ikke Guds lov lydig» (v. 7).

Når Guds Ånd bor i oss, har vi ikke bare et nytt hjerte og sinn, ny lyst og ny dømmekraft, men vi er også blitt *nye mennesker* i *hele vårt liv*. Nå taler og lever vi annerledes enn før, og det kan til og med verden se, så den tar anstøt av det. Vi lengter etter å følge og bekjenne Kristus, etter mer og mer å døde vårt onde kjød og fremme vår Herres ære og menneskers beste. Det som mangler her, er vår største sorg og plage.

Men nettopp det viser at sinnet er hellig, like sikkert som Davids hellige sinn kommer fram også i hans bitre klagesanger, selv om han hadde store synder å gråte over. At vi slik har tatt imot Den Hellige Ånd og ved ham er blitt nye mennesker, er jo en overmåte stor nåde og gave, og vi kan aldri i tiden prise Herren nok for den.

For det tredje forklarte apostelen hvordan alt dette viser at vi allerede her på jorden er *Guds barn* i en så sann og virkelig mening at vi også er «Guds arvinger og Kristi medarvinger» (v. 14–18).

Ja, vi er Guds barn i en så høy og sann mening at apostelen sier at vi er «forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre» (v. 29). Hør for noen ord! Dette er jo en herlighet som går så langt over alle våre tanker at vi aldri i tiden kan tro noe så stort om oss selv.

Vi vet nok av hele Guds ord at vårt barnekår hos Gud er selve målet og innholdet i alt den treenige Gud har gjort for oss. Gud skapte oss i begynnelsen til å være sine barn. For å gjenopprette barneforholdet ble Guds Sønn menneske, vår forsoner og vårt offer. Og Den Hellige Ånd har født oss på ny til Guds barn.

Men selv om vi tror og vet det, er selve saken så overmåte stor at den ikke får rom i hjertene våre. Vi ser det og tror det, men tror det likevel ikke riktig. Tenk bare hva slike ord rommer: «Guds barn» – «Guds arvinger» – «Kristi medarvinger» – «Kristi brødre» – «han skal være den førstefødte blant mange brødre»!

Fikk dette rom i hjertene våre, så vi virkelig kunne tro og tenke gjennom en så høy nåde, da skulle sannelig intet i hele verden røre oss mer. Nei, vi skulle i stor og salig undring være «som drømmende» og ikke vite om vi ikke allerede var i himmelen.

Når vi er Guds barn i så virkelig mening at vi også skal bli Kristi medarvinger, og at han skal «være den førstefødte blant mange brødre», da er alt annet så lite og ubetydelig at det kan være det samme hvordan det går, ondt eller godt. La så hele livet her nede bli mørkt og alt bittert komme over oss – vi er likevel Guds barn, og da er vi salige og skal ende i Guds herlighet.

Det er en umåtelig stor kilde til glede apostelen har talt om her: at vi allerede er Guds barn og skal *komme til herligheten* etter det ustadige, dunkle og jammer-

lige livet på jorden. For den nåværende tids lidelser og møye er ikke for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss (v. 17–18).

Ja, er vi virkelig Guds barn og Kristi brødre her, så vi lider med ham, skal vi også herliggjøres med ham. «Er vi barn, da er vi også arvinger.» Det er den store avsluttende trøsten apostelen har villet gjøre oss visse på helt fra v. 19 og til slutten av kapittelet. For å gjøre det har han lagt fram mange ytre tegn sammen med de dype, evige grunnene for vissheten om at Gud virkelig vil føre oss hjem til seg.

«*Skapningen venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares*», sier apostelen for å gi oss det første ytre tegnet på og vitnesbyrdet om det salige håpet. Hele den synlige skapningen er i en tilstand som strider helt mot Guds store og gode hensikt. De skapte ting får nå ikke lov til å tjene Guds barn og det gode, men tjener for det meste Guds fiender og spottere, ja, de tjener synden og djevelen i hans onde strev etter å forføre og skade oss. Dette strider så sterkt mot Guds gode hensikter med skapningen og mennesket at enhver må vente en annen ordning av tingene.

«Skapningen ble jo lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men etter hans vilje som la den under forgjengelighet, i håp om at også skapningen skal bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten» (v. 19–22). Dette er det første apostelen her legger fram som et ytre tegn på og vitnesbyrd om at vi kan vente en annen, herlig tid.

Det andre vitnesbyrdet om dette salige håpet ligger i *Guds barns eget sukk*, i at de ikke kan bli tilfreds med sin stilling på jorden, ja, i *håpets egen natur*, som vitner om at vi ennå ikke er kommet til vårt rette liv. For «også vi som har fått Ånden som førstegrøde, også vi sukker med oss selv, mens vi lengter etter vårt barnekår, vårt legemes forløsning» (v. 23–25).

For det første kan et så halvt og sukkende liv som dette aldri være hele det fullbyrdede verket som den store Gud har skapt, gjenløst og helliggjort oss til. Og for det andre kan vi alltid spørre: Hvorfor skulle Gud gi oss sin Ånd, virke et åndelig liv i oss, hellige, tukte og oppdra oss, om han ikke ville gjøre oss evig salige? Dette var altså det andre tegnet på at vi kan vente et fullkomnere liv.

Den tredje grunnen for vårt håp om salighet var at *Ånden selv hjelper oss* og «går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord». Og selv om disse sukkene er skjulte og små for oss, blir de likevel alltid tatt imot og forstått av ham som vet hva Ånden trakter etter (v. 26–27).

Når vi lider under stor skrøpelighet og ikke engang vet hva vi skal be om slik vi burde, er det en herlig trøst at Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord. I hans sukk i oss vil Gud høre det kraftigste bønnerop.

Den fjerde grunnen for vårt håp om å nå det salige målet ligger, sier apostelen, i dette: Selv om ikke alt blir godt her på jorden, men mye fortsatt er ondt og ulykkelig tross alle våre og Åndens sukk, skal Gud likevel lede det til vårt beste, siden Gud er blitt oss så dyrebar at alt driver oss til ham.

Apostelen sier: «Vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud.» Det bør vi være fullt forvisset om, like sant som Gud har en fast og evig beslut-

ning om å gjøre alle som tror på Sønnen, salige, og etter denne beslutningen allerede har kalt oss inn i sitt nåderike (v. 28).

Og siden han alltid har «forut kjent» hvem som skulle tro inntil enden, har han også forut bestemt alle disse til å bli likedannet med hans Sønns bilde. Han har aldri latt sitt verk bli uferdig, men alltid gitt sine utvalgte all den nåde som trengs for å nå den salige enden. Han har kalt, rettferdiggjort og herliggjort dem (v. 29–30).

På så faste grunner for vår trøst trosser apostelen alt som er i verden, og sier at intet skal makte noe mot oss: «*Er Gud for oss, hvem er da imot oss?*» (v. 31). Ja, han oppfordrer oss til å tenke over Guds største kjærlighetsbevis og spør igjen: «Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» (v. 32).

Og så regnet apostelen opp alt som noen gang kan bekymre oss, og stiller den mektigste trøst opp mot det. Først nevner han samvittighetens bekymringer, som kommer av vår synd, og spør: «Hvem vil *anklage*? Hvem er den som *fordømmer*?» Mot hver bekymring stiller han Gud og Kristus og sier: «Gud er den som rettferdiggjør.»

«Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (v. 33–34). Deretter regner han også opp de mest bekymringsfulle ytre prøvelsene og sier: «Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Trengsel eller angst eller forfølgelse eller sult» osv. «Men i alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss» (v. 35–37).

Og så avslutter apostelen med seierssangen: «For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.»

Hvilke herlige frukter kan vi ikke høste på den guddommelige kjærlighetens rikeste åker! Hvilken sorg kan ikke her bli lindret, ja, forvandlet til glede? Hvilke sår kan ikke her bli leget, hvilken frykt kan ikke her bli drevet bort?

Når du er Jesu venn, når du lengter etter å være det, når du har en talsmann hos Faderen og ved ham er fri fra dine synder og all fordømmelse, når du er Guds barn og Kristi medarving, når Den Hellige Ånd er gitt deg til trøster og veileder, når du er viss på at du har en allmektig hjelper i all din svakhet – hva kan da trykke ned din glede, trygghet og fred?

Prøvelser og trengsler kan og skal nok møte oss. Men skal de trykke oss ned, når vi vet at «alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud», og at «vår trengsel er kortvarig og lett, og virker for oss en evig fylde av herlighet i overmål på overmål» (2 Kor 4,17)? Lider du av smerte og sykdom i legemet, og blir alle utsikter for dette livet mørke?

Vend blikket mot den herlige boligen vi har hos Gud når vårt jordiske telt blir brutt ned (2 Kor 5,1–2). Lider du bitre tap i denne verden? Sørg med måte, når du er Guds barn og Kristi medarving. Du går mot en annen verden, der skal det gå bedre. Dine beste venner kan forandre seg eller bli tatt fra deg, men vær frimodig. Kristus er en bror i ulykken, ja, en venn som aldri forlater deg.

Blir du også stadig bedrøvet over fordervelsen i ditt eget hjerte, som aldri lar deg få ro her, men hver dag forvirrer og bekymrer deg? La da ikke samvittighetens dommer eller følelsen ta fra deg den trøsterike vissheten som er gitt oss her: at det likevel ikke er noen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Gud er den som rettferdiggjør. Kristus er den som er død. Om vårt hjerte fordømmer oss, så er Gud større enn vårt hjerte.

Og endelig: Mellom oss og vår Fars bolig ligger ennå en dyp elv som naturen gruer for, den legemlige døden. Men vær viss på at han som selv ga seg i døden for oss og har vært en trofast venn gjennom hele livet, ikke skal forlate oss i den stunden da all menneskelig hjelp viker. Han skal da trofast stå oss bi og føre oss lykkelig igjennom til det salige målet som han har skapt, gjenløst og helliggjort oss til: den evige hvilen som står tilbake for Guds folk.

Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle, hvordan skulle han kunne annet enn å *gi oss alle ting med ham*? Ære og lov være ham som var, som er og som skal være i all evighet! Amen.

[56] Når Herren likevel sier til oss: «Våk og be», «Vær tro inntil døden», ja, når apostelen sier til de troende: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven», strider dette slett ikke mot sannheten om at det bare er ved Guds makt vi blir bevart til salighet. For selv om alt som heter liv og kraft, bare er Herrens verk og gave, er det likevel lagt oss på hjertet å bruke midlene, å høre hans røst og søke denne nåden og kraften hos ham. Og selv om vi ikke engang kan gjøre dette før han kommer til oss, kan vi likevel gjøre det når han kommer og virker på oss. Lærerik er her den merkelige sammenhengen i Fil 2,12–13, der apostelen sier: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven. For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag.» Det kunne se ut som en selvmotsigelse at vi skal arbeide på vår frelse, og at det likevel er Gud som virker både vilje og gjerning. Men tanken er her like naturlig som om noen om våren sa til såmannen: «Sørg nå for å få en god høst, for nå gir Gud regn, sol og vekstkraft.» Innvender bonden da: «Jeg makter ikke å skape et eneste strå på åkeren min», så svarer man med rette: «Nei, du kan ikke skape et eneste strå, for alt som heter liv og skapning, er Herrens verk. Men du må bruke midlene, passe tiden, pløye og så.» Slik er det også i det åndelige. Alt som heter liv og kraft, er bare Herrens verk. Men han har lagt oss på hjertet å bruke midlene: å høre hans ord, frykte vårt eget hjerte, djevelen og verden og rope om hans nåde og hjelp. Alle som gjør det, vil han gi sin nåde og kraft til både å ville og å virke til hans gode behag.

Kapittel 9

Kapittel 9 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: Evangeliets grunnsannhet, at vi blir frelst bare ved Kristus, blir her stadfestet og understreket enda sterkere. Det skjer på fire måter. For det første ved at Paulus utdyper sorgen sin over det vantro Israel (v. 1–5). For det andre ved at han viser at Guds løfter til det gamle paktsfolket fremdeles står ved makt, selv om ikke alle er sanne israelitter; for også i Israel har det alltid funnes noen utvalgte, løftets barn (v. 6–13).

For det tredje ved at han viser at Gud i sin majestet har rett til å utvelge til frelse hvem han vil (v. 14–29). Og for det fjerde ved at Gud har utvalgt troens vei: Hedningene, som har gjort minst for å nå rettferdigheten, har fått frelsen ved tro, mens Israel, som virkelig har strevd for å nå rettferdigheten, ikke har fått den, fordi de ikke søkte den ved Kristus (v. 30–33).

Med det niende kapittelet begynner en ny og egen del av brevet, som omfatter kapitlene 9, 10 og 11. Hovedinnholdet i denne delen er jødenes forkastelse og hedningenes utvelgelse, som en ny stadfestelse av at rettferdigheten ved tro er den eneste som gjelder for Gud. Dette er apostelens hovedbudskap.

Samtidig tar han på nytt opp et spørsmål han allerede har berørt i Rom 3,3–4, og belyser det her grundigere: Er Gud fremdeles trofast mot sin gamle pakt med Israel, nå som frelsen etter evangeliets lære bare kan fås ved troen på Kristus? Det var svært viktig å gjøre rede for dette. For det måtte jo være særdeles hardt for jødene å høre at alt deres strev for å nå frelsen var nytteløst. Ikke minst spurte de hvordan dette kunne stemme med alle de herlige løftene Gud tross alt hadde gitt dem.

Nå sier Paulus at de ikke er sanne israelitter i kraft av det de er etter kjødet, men at Gud helt fra begynnelsen bare hadde gitt løftet om frelse til troens barn. Hadde ikke Paulus minnet dem om dette, ja, innprentet dem det, ville de alltid ha låst seg fast i denne tankegangen: Enten har Gud brutt pakten med oss, eller – fordi det ikke kan være mulig – må evangeliet være falskt.

Men Paulus viser først at ikke alt som bar navnet Israel, var forkastet, bare de som ikke trodde. Det har alltid funnes en hellig rest blant dem, noen levende Guds barn som ble frelst. Dernest viser han at når Israel omsider vender om, når «hedningenes fylde er kommet inn», skal også de bli frelst ved troen på den Frelseren de nå har forkastet. Det er altså de selv som har brutt pakten, og ikke den hellige Gud.

I det andre og tredje kapittelet har Paulus vist at de ikke oppfylte lovpaktens krav, men var syndere. Derfor kunne de ikke bli rettferdige ved lovgjerninger. Da de nå også forkastet den Frelseren de hadde fått løfte om, var det helt i samsvar med Guds pakt med dem at de ble forkastet. Forkastelsen deres bekreftet dermed bare at Gud er sannferdig og trofast mot det han hadde sagt til Israel. Dette viser han ved å sitere mange ord fra deres hellige skrifter. Det er innholdet i de tre kapitlene vi nå har foran oss.

Særlig i det niende kapittelet er det viktig å legge godt merke til hvordan kapittelet begynner og hvordan det slutter, så vi får den rette forståelsen av budskapet. Ordene i dette kapittelet er ellers nokså gåtefulle og anstøtelige. Det første som kaster lys over hva apostelen vil forkynne med dem, er at vi vet hva tankene og hjertet hans var opptatt av da han skrev. Når vi vet det, forstår vi også det han taler om.

Han begynner kapittelet med å øse ut det som nettopp da lå ham på hjertet, og i de første versene av det tiende kapittelet strømmer den samme nøden igjen ut av hjertet hans. Han har nemlig «en stor sorg og en stadig nød» i sitt hjerte for brødrene sine i Israel.

Og hvorfor? Han sier: «For det vitnesbyrdet gir jeg dem at de har nidkjærhet for Gud, men uten den rette forstand. Da de ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, ga de seg ikke inn under Guds rettferdighet». Dette er den store og stadige nøden som har grepet hjertet hans når han skriver dette kapittelet.

Det gjaldt hans «slektninger etter kjødet»: «De er jo israelitter. Dem tilhører barnekåret (etter Abrahams utvelgelse) og herligheten og paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene. Dem tilhører fedrene, og fra dem er Kristus kommet etter kjødet.» Det var det sørgelige: Disse brødrene hans fra Israel, som hadde Guds hellige menn til fedre, hadde nidkjærhet for Gud og søkte rettferdigheten, men skulle likevel gå evig fortapt – bare fordi de ikke ga seg inn under Guds rettferdighet, men selv ville tilkjempe seg rettferdigheten ved egne gjerninger.

Det var denne tunge virkeligheten han hadde for øye da han skrev. Og mot dette ulykkelige og hardnakkede strevet etter egen rettferdighet kjente apostelen ikke noe sterkere middel enn å holde fram for dem Guds frie, evige og urokkelige utvelgelse – en utvelgelse som det ikke nytter å kjempe imot.

Derfor møter han det ulykkelige strevet hos brødrene sine slik: Dere strir mot Guds evige utvelgelse av bare nåde. Da er det jo ikke mulig at dere kan bli frelst! Gud har utvalgt til frelse bare dem som søker den ved Kristus, og dere søker den ved gjerningene deres. Derfor må dere jo bli forkastet!

Dere tenker: Vi er jo Abrahams barn, det utvalgte folket. Vi har loven, gudstjenesten og løftene. Skulle ikke vi bli frelst, måtte jo Gud bryte sin pakt med oss! Å nei, riktignok står Guds ord til dere fremdeles ved makt. Men husk: «Ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel. Det vil si: Ikke kjødets barn er Guds barn, men løftets barn regnes til ætten» (v. 6.8).

Se hvordan Gud utvelger fritt, sier Paulus, og han viser det med patriarkenes sønner, de som skulle arve Abrahams velsignelse. Blant Abrahams sønner var

det bare «løftets sønn», Isak, som ble utvalgt: «I Isak skal det nevnes deg en ætt.» Og av Isaks sønner utvalgte Gud den yngste framfor den eldste, «da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt».

Dere ser at Guds utvelgelse er helt fri og uavhengig av enhver menneskelig fortjeneste. For her skjedde det før barna var født og hadde gjort verken godt eller ondt, «for at Guds råd etter hans utvelgelse skulle stå fast, ikke på grunn av gjerninger, men ved ham som kaller» (v. 11–12).

Slik taler apostelen her, og han bruker enda flere ord og eksempler om Guds frie utvelgelse, som da Gud sier til Moses: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.» Gjennom slike ord kommer Paulus fram til denne slutningen om hvordan vi blir frelst: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn» (v. 16).

Med andre ord sier han: Det hjelper ikke å ville tilkjempe seg frelsen på den veien en selv tror er den rette, eller med noen som helst egen innsats. Gud frelser hvem han vil! Det avhenger av Guds frie utvelgelse! Dette var særdeles anstøtelige ord. Men Paulus venter enda en stund med å gi oss løsningen på gåten.

I stedet nevner han et enda mer uforståelig eksempel: «Skriften sier til farao: Nettopp til dette reiste jeg deg opp: At jeg kunne vise min makt på deg og at mitt navn skulle bli forkynt over hele jorden.» Og så føyer Paulus til: «Altså: Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han» (v. 17–18). Apostelen var forberedt på at leserne ikke lenger ville holde ut denne harde talen, men reise seg og svare: «Hva er det da han klager over? Hvem kan stå imot hans vilje?» (v. 19).

Men Paulus viker ikke en hårsbredd tilbake. Han svarer like uanfektet: «Men hvem er da du, menneske, som tar til gjenmæle mot Gud? Kan vel verket si til ham som formet det: Hvorfor gjorde du meg slik? Eller har ikke pottemakeren makt over leiren, så han av samme deig kan lage et kar til ære og et annet til vanære?»

Her setter Paulus det på spissen, som om han ville si: Like lite som leiren kan si til ham som formet den: «Hvorfor gjorde du meg slik?», like lite kan du sette deg til doms over Gud – du skal være fornøyd, enten han har bestemt deg til frelse eller til fordømmelse. Kan det tenkes et mer knusende slag mot den stolte selvrettferdigheten hos Adams barn?

Og sannelig: Om Gud ikke viste oss nåde, men gjengjeldte oss etter fortjeneste, var han i sin fulle rett. For vi «kunne ikke svare ham ett til tusen» (Job 9,3) om han ville gå i rette med oss.

Men Paulus går tilbake til eksempelet med farao og viser det som også beretningen hos Moses forteller oss: at Gud «i stor langmodighet bar over med vredens kar, som (bare ved sin egen selvsikre ubotferdighet) var gjort ferdige til undergang».

Han viser at Herren ikke straks gjorde ende på motstanderne sine, men gang på gang prøvde å formane dem inntrengende til å vende om – med advarsler, landeplager og under. Men da alt var forgjeves, da «farao forherdet sitt hjerte» (2 Mos 8,32), falt til slutt dommen: Jeg skal forherde faraos hjerte, jeg

skal gjøre ham til et varselstegn for hele verden, og av dette skal andre lære å frykte mitt navn. Når alt dette nevnes, ligger det også en antydning om hva som venter jødene på grunn av deres harde motstand mot evangeliet.

Disse anstøtelige ordene om utvelgelse og forkastelse har gjort leserne hans dypt bekymret. Men til slutt gir han selv løsningen på alt han har villet forkynne med dem. Det gjør han i v. 30–32, der han sier klart og utvetydig: «Hva skal vi da si? Jo, at hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro. Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. De støtte mot snublesteinen.»

Dette viser oss hva hele budskapet i kapittelet vårt sikter mot. Med sin støtende tale om utvelgelse og forkastelse har Paulus rett og slett villet sprenge grunnvollen under egenrettferdigheten. Han sier: Her hjelper ingenting, for dere strir mot Guds evige rådslutning. Gud har utvalgt troens vei – ikke gjerningenes. Hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, har fått rettferdighet straks de sto hjelpeløse og ba om nåde, og i tro fikk ta imot Kristus som sin frelse.

Men Israel, som har loven og gudstjenesten og har «søkt rettferdighetens lov», har ikke fått den – bare fordi de ikke søkte den ved tro, men ved lovgjerninger. De som har vært fromme, er blitt forkastet, mens de som har levd et vilt liv, har fått nåde! Alt bare fordi de første ikke hadde bruk for nåden, mens de siste nettopp søkte nåde. Og Gud hadde fra evighet besluttet å gi sin frelse bare til dem som søkte nåde ved Kristus.

Glemmer vi derimot dette Guds evige nådevalg, blir denne måten Gud styrer på virkelig støtende: at hedningene, tollerne og skjøgene skulle gå inn i himmelen bare ved tro, og de alvorligste lovhelgenene skulle bli stengt ute bare på grunn av vantro. Men hva vil du gjøre? Slik var det besluttet før verdens grunnvoll ble lagt: Fordi alt kjød på jorden var fortapt på grunn av synden, skulle vi bli frelst av bare nåde ved Sønnen.

Det er ikke lett å ta opp kampen med ham «som med sin hånd har grunnfestet jorden og med sin høyre hånd har utspent himmelen». Han er altfor stor og mektig for oss. Han forbarmer seg over hvem han vil, han utvelger hvem han vil. Og nå har det behaget ham å utvelge dem som tror på den enbårne Sønnens navn, og å forkaste dem som vil nå himmelen ved egen kraft.

Dette er hovedsaken i kapittelet vårt. Riktignok tales det her om hvilke personer i Israel som ble utvalgt til å arve løftet som ble gitt Abraham (v. 6–13), og om hvordan hedningene ble tatt opp i Guds nådepakt (v. 24–33). Men vi har nå sett av hans egen forklaring at det egentlige siktemålet hans ikke er å tale om at bestemte folk eller personer er blitt utvalgt. Dem har han bare brukt som eksempler på Guds frie utvelgelse.

Nei, den utvelgelsen det egentlig tales om her, omfatter alle som tror på Kristus, både jøder og hedninger. Apostelens hovedbudskap var at Gud har utvalgt troens vei og ikke gjerningenes, Kristi fortjeneste og ikke vår. «Her er ikke greker eller jøde, omskåret eller uomskåret … Kristus er alt og i alle».

Nå som vi har sett hele siktemålet med dette kapittelet, blir det lettere for oss å forstå meningen i de enkelte delene og ordene i det, som vi nå skal se nærmere på. Må Gud være oss nær i dette og velsigne oss!

1–2. Jeg sier sannhet i Kristus, jeg lyver ikke – min samvittighet vitner med meg i Den Hellige Ånd – at jeg har en stor sorg og en stadig nød i mitt hjerte.

Jeg sier sannhet. Nå vil Paulus si noe som det er vanskelig å tro. Derfor begynner han med en høytidelig forsikring og påkaller Gud og sin egen samvittighet som vitner om at han taler sant. Han skal her tale om sin store sorg og stadige nød over den ulykkelige tilstanden til de vantro jødene. Bekymringen hans gikk så langt at han ønsket seg selv «forbannet bort fra Kristus», om bare det kunne frelse dem fra vantroen.

Men det han sier her, var vanskelig å tro av to grunner. For det første var det vanskelig å fatte en slik kjærlighet som den Paulus taler om. Det gjaldt ikke bare de vantro jødene, som så på Paulus som en fiende. Det er vanskelig for hvem som helst å fatte, når en tenker over hvor stor denne kjærligheten er: Apostelen «skulle ønske at han selv var forbannet bort fra Kristus» for om mulig å frelse disse vantro menneskene.

For det andre var det vanskelig å fatte at han mente det sto så alvorlig til med et folk som ikke bare hadde så store kjennetegn og nådetilbud som de han regner opp her (v. 4–5), men som også hadde «nidkjærhet for Gud» (10,2). De var ikke likegyldige overfor Gud og hans vilje. Nei, de levde ut sin religion med stor hengivenhet.

At et slikt folk skulle være i en så alvorlig, ufrelst tilstand at apostelen for deres skyld hadde en stor sorg og en stadig nød i sitt hjerte – det er noe mange ikke kan forstå selv i dag.

Men nettopp derfor ligger det en dyp og viktig lærdom i dette. Måtte vi huske det vi leser her! Paulus stadfester det og tar Gud og sin samvittighet til vitner på at han sier sannheten.

I Kristus. Med tilføyelsen «jeg sier sannhet i Kristus» understreker Paulus at han taler som en som er forent med Kristus. Han taler i Kristi samfunn og ånd, så det han forsikrer her, er like sant som om Kristus selv hadde sagt det. Denne påminnelsen om at han talte i forening med Kristus, kunne riktignok ikke bety noe for dem som ikke trodde på Kristus.

Men den viser oss at apostelen med denne alvorlige forsikringen har tenkt på de levende Guds barn i Rom. Han så at også de trengte en så hellig forsikring, for han innså at det han nå skulle skrive, ville være vanskelig å fatte selv for Guds barn.

Jeg lyver ikke. Med disse ordene gjentar Paulus at det han skriver, er sant, slik han allerede har sagt. Slik understreker han hvor viktig det er for ham å bli trodd på det han nå vil si til dem.

Her kan en med god grunn undre seg litt og spørre hvorfor Paulus er så opptatt av å bli trodd på det han skal si om sin hjertesorg over jødenes tilstand. Svaret er nok at dette betydde svært mye for å vekke dem og gjøre sinnene deres

modne til å ta imot den nødvendige og samtidig hemmelighetsfulle sannheten som dypest sett skal forkynnes her: Tross all sin religiøsitet og all sin nidkjærhet for Gud er menneskene fortapt og på vei mot en evig fordømmelse hvis de ikke tror på Kristus og søker all sin rettferdighet i ham.

For at de skulle kunne gripe denne viktige sannheten, var det nødvendig at de stolte på at apostelen hadde en slik kjærlighet til det folket han her sier er fortapt. Ingen skulle tenke at den harde dommen hans skyldtes en iskald vurdering og manglende kjærlighet til folket. Men det var også viktig at de trodde at han virkelig mente at tilstanden i dette folket var så alvorlig som han skildrer den her. Derfor ønsker han så inderlig å bli trodd på det han sier om sin dype sorg over disse brødrene.

Min samvittighet vitner med meg i Den Hellige Ånd. Paulus kommer med enda en tilføyelse. Han påkaller ikke bare samvittighetens vitnesbyrd. Han minner også om at samvittigheten hans ikke bare er en naturlig samvittighet – som ofte kan bedras – men en samvittighet som er opplyst og helliggjort av Den Hellige Ånd. Han taler altså i Den Hellige Ånds nåde, lys og sannhet. Og hva er det så Paulus forsikrer med så hellige ord? Han sier:

At jeg har en stor sorg og en stadig nød i mitt hjerte «for mine brødres skyld, mine slektninger etter kjødet» (v. 3). Og hvorfor denne dype sorgen over disse brødrene? Det forklarer Paulus i v. 31: «Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov.» Og videre i 10,3: «Da de ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, ga de seg ikke inn under Guds rettferdighet.» Dette er altså hele grunnen til apostelens store sorg og stadige nød i hjertet.

Selv om han i troen og håpet har all den trøst og glede han vitner så herlig om i det forrige kapittelet, har han altså samtidig en stor sorg og en stadig nød i sitt hjerte. Slik er hjertet hos et sant Guds barn: i den største ro en stadig uro, fryd i troen og sorg i kjærligheten. I hjertet til et Guds barn finnes det ikke bare fred og fryd.

Som troende hadde Paulus ikke bare den sorgen han vitner om i det sjuende kapittelet, der han på grunn av sin egen fordervelse bryter ut i klage og sukker etter å bli fridd fra dette dødens legeme. Han hadde også en annen stor og stadig nød i hjertet over andres ufrelste tilstand. Slik virker den sanne og levende kjærligheten.

Den som ikke kjenner nød for andres ufrelste tilstand, og særlig for sine brødre etter kjødet, sine landsmenn og sine venner, kan ikke ha del i Guds natur, for «Gud er kjærlighet».

Jo mer vi har iført oss Guds natur og tror alt det Skriften vitner om himmelen og helvete og om den eneste veien til frelse, desto mer fylles vi også av nød og omsorg for at andre må bli frelst. Dette ligger i sakens natur, og det stadfestes av Skriften og av all erfaring. Det er nyttig at vi stanser ved denne sannheten og prøver vår tro og vår kjærlighet.

At vår omsorg for andres sjeler alltid står i forhold til vår tro og vår kjærlighet, forklarer også det enestående omfanget av apostelens kjærlige omsorg, som det neste verset vitner om.

3. For jeg skulle ønske at jeg selv var forbannet bort fra Kristus for mine brødres skyld, mine slektninger etter kjødet.

Dette verset har gitt opphav til mange spekulasjoner og ulike tolkningsforsøk, bare fordi det har vært vanskelig å begripe hvordan noe slikt var mulig: at Paulus rett og slett kunne ønske seg selv forbannet bort fra Kristus for sine brødres skyld.[57] Det er selvsagt vanskelig å fatte fordi vi ikke kjenner en så stor kjærlighet som den som skildres her, og bare vil bedømme det ut fra vårt eget kalde og trege hjerte.

Men det sikreste er å ta apostelens ord som de lyder, og tro at kjærlighetsuroen hans virkelig gikk så langt at han til og med kjente at dette ønsket trengte seg på i hjertet: at han selv heller ville bli kastet bort fra Kristus, bare brødrene hans kunne bli frelst.

Her taler Paulus bare om hvordan han opplever det i sitt hjerte, i den brennende kjærlighetens uro. Samtidig er han helt klar over at nettopp det han ønsket, var umulig. Det ligger også i ordene «skulle ønske». Paulus vil si: Jeg vet jo at det ikke er mulig at en som tror på Kristus, skal bli forkastet eller «forbannet». Og det er heller ikke mulig at mitt offer kunne løse min bror fra forbannelsen (Sal 49,8; 5 Mos 24,16).

Men jeg tenker på jødene, mine brødre, og på all den nåde og alle de gaver Gud har gitt dem framfor alle andre. Jeg tenker på at de skal bli evig fordømt bare på grunn av sin innbitte vantro. Da blir det så uutholdelig for meg at jeg glemmer det umulige i ønsket mitt. Og når jeg slik tenker på dette som en mulighet, ville jeg gjerne bli et offer for deres skyld og forkastes av Kristus, bare jeg visste at brødrene mine ble frelst for evigheten. Det er dette Paulus vil si dem her.

Han er ikke den eneste som har hatt en slik kjærlighet. Moses hadde også et slikt hjerte for Israel. Da folket hadde vakt Guds vrede med avgudsdyrkelsen sin ved Sinai, ba Moses for dem og sa blant annet: «Å, om du ville forlate dem deres synd! Men hvis ikke, da stryk meg ut av din bok» (2 Mos 32,32).

Av slike eksempler skal vi ikke bare lære hvilken makt kjærligheten har der den er av guddommelig natur. Vi skal også vekkes opp til å se det forferdelige alvoret i det som var blitt åpenbart for disse Guds menn, siden en slik uro og angst for brødrene kunne gripe hjertene deres. Ønsket om å bli forbannet bort fra Kristus for brødrenes skyld var ikke bare født av kjærlighet hos Paulus. Han må også ha sett noe forferdelig i brødrenes tilstand og i hva slutten på livet deres ville bli.

For ham må den allmektige Guds ord ha vært sannhet, både om himmel og helvete. Paulus kan ikke ha levd i en nesten drømmende uvisshet om det som ligger foran oss – om den siste dom og evigheten – slik mange av oss gjør. Han kan ikke ha vaklet hit og dit i tankene om veien til frelse og ment snart ett, snart et annet.

Nei, for ham må det ha vært en evig og ubestridelig sannhet at den som ikke vil tro på Sønnen, «skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham», og at «alle

de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse». La oss være klar over at alle slike ord har vært ubestridelige sannheter for Paulus.

Først og fremst har han av hjertet trodd på den store nåden og den evige frelsen i Kristus. I denne troen har hans brennende kjærlighet sin kilde. Men han har også trodd den dommen som er uttalt over dem som ikke har bruk for Guds Sønn, og det var dette som vakte den store nøden i ham for de ufrelste brødrene.

Hvis vi virkelig trodde det Gud har forkynt, ville også vi ha en brennende kjærlighet og en vedvarende omsorg for våre ufrelste medmennesker. Med vår vantro eller lunkenhet overfor mange av de største sannhetene kan vi gjøre Gud til en løgner. Men på dette punktet sover vi, mens vi burde brenne av hellig nidkjærhet. Må Herren Gud vekke oss opp og åpne øynene våre!

Der den naturlige kjærligheten blander seg inn – som i kristne foreldres nød for barnas sjeler, kristne barns nød for foreldrene og søskens omsorg for hverandre – kjenner vi vel litt til apostelens kjærlighetsuro og til den bekymringen som opptok disse kristnes hjerter dag og natt. Men vi kjenner svært lite til en kjærlighet med så stor nidkjærhet som den vi ser hos Moses og Paulus.

Det er sant at ikke alle kan bli så store redskaper for Gud som disse. Men det er Guds gaver det gjelder her, og vi kunne alle få mer hvis vi søkte å få mer! Moses og Paulus hadde riktignok sett Herren og mange store tegn og under fra ham. Hadde vi sett det samme som de, ville nok også vi vært mer brennende i ånden, sikrere i troen og mer våkne i kjærlig omsorg.

Men det vi bør legge vinn på, er å merke oss hva som kjennetegnet disse menneskene som har sett og trodd mer. Da kan også vi bli vakt opp til å se alvoret i de sannhetene Gud har forkynt oss. Og gjennom det kan vi vokse i tro og gudsfrykt, i kjærlighet og i nidkjærhet for at sjeler må bli frelst.

Det som særlig vakte Paulus' kjærlighetsnød for de ufrelste brødrene hans, var ikke først og fremst at de var hans «slektninger etter kjødet». Langt mer var det alle de fortrinn og all den nåderike omsorgen Gud hadde vist dem, som tynget ham – for nå skulle alt bli uten frukt bare på grunn av deres vantro. Dette tar han opp når han nå føyer til:

[57] En antakelse har vært at det her bare skulle være tale om en forkastelse for en viss tid. En annen har vært at Paulus i dette verset ikke taler om sin nåværende tid som kristen, og heller ikke om et virkelig ønske han noen gang skulle ha båret på, men om sin tidligere tid som fariseer, da han raste mot Guds menigheter. Uttrykket «Jeg skulle ønske at jeg selv var forbannet bort fra Kristus» skulle da bety: Slik forholdt jeg meg til ham, som om jeg hadde ønsket å bli forbannet. En mener da at han nevner dette bare som et eksempel på hvordan han nå ser på de vantro jødenes tilstand, og ordene «for mine brødres skyld» skulle da høre til verset foran. Men disse og flere lignende tolkningsforsøk er så søkte og strider så mye mot både ordlyden og sammenhengen at de bare vitner om hvor vanskelig en har hatt for å fatte selve det apostelen taler om her.

4–5. De er jo israelitter. Dem tilhører barnekåret og herligheten og paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene. Dem tilhører fedrene, og fra dem er Kristus kommet etter kjødet, han som er Gud over alle ting, velsignet i evighet. Amen.

De er jo israelitter. Paulus vil si: Det som opprører hjertet mitt så sterkt, er at de er et så særskilt folk. Gud har benådet dem framfor alle andre folk – og likevel er de på vei mot fortapelsen! Først og fremst er de «israelitter», det vil si barn av de troende fedrene. De stammer fra den høyt benådede patriarken som også har gitt dem navnet sitt, han som Gud lot få oppleve så mange nådefulle åpenbaringer.

Særlig husker vi det møtet med Gud som gav ham navnet «Israel», og som samtidig var et varsel om at Guds Sønn en gang skulle bli åpenbart i kjød (se 1 Mos 32). I et menneskes skikkelse kjempet Herren med patriarken, og til slutt gav han ham dette vitnesbyrdet: «Du skal ikke lenger hete Jakob, men Israel (den som kjemper med Gud), for du har kjempet med Gud og med mennesker og vunnet.»

De er altså barn av så høyt benådede fedre at Gud brukte deres navn for å si hvem han selv var. Da Moses spurte Gud om navnet hans, svarte han først: «Jeg er den jeg er.» Men deretter sa Gud til Moses: «Så skal du si til Israels barn: Herren, deres fedres Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud, har sendt meg til dere. Dette er mitt navn til evig tid. Det skal de kalle meg fra slekt til slekt» (2 Mos 3,15; jf. Matt 22,32).

Flere steder i Bibelen ser vi hvor høyt Paulus verdsatte Israels opphav og navn (se f.eks. 2 Kor 11,22; Fil 3,5). Det sier seg selv at det måtte gripe ham dypt i hjertet at dette folket skulle gå fortapt.

Dem tilhører barnekåret. At barnekåret tilhørte Israel, sikter egentlig til at Gud hadde utvalgt dette folket blant alle andre som sitt eget, og at han hadde voktet, ledet og vernet det som sine egne barn.

Det har vi Herrens egne ord for, for eksempel i 2 Mos 4,22–23: «Så sier Herren: Min sønn, min førstefødte, er Israel. Jeg sa til deg (farao): La min sønn fare.» Og i 5 Mos 14,1–2: «Dere er barn av Herren deres Gud … For et hellig folk er du for Herren din Gud. Deg har Herren utvalgt av alle de folk som er på jorden til å være hans eiendomsfolk.» Og i Jer 31,9.20 (jf. Jes 63,16): «Jeg skal være en far for Israel, og Efra'im er min førstefødte» – «mitt kjæreste barn».

Den farsomsorgen Herren hadde for Israel, og som kommer til uttrykk i disse ordene, hadde en dyp og hemmelighetsfull grunn: Hans evige Sønn var liksom innesluttet i Israel, og det var i dette folket han skulle fødes som menneske.

Apostelen kunne også si at barnekåret tilhørte Israel av en annen, helt konkret grunn: I Det gamle testamentets tid fantes Guds sanne barn bare i dette folket. For bare der fantes Herrens ord den gang, og det er alltid Guds ord som føder åndelige barn.

Også i den forstand kunne det sies at barnekåret tilhørte Israel: Det var i Israel Gud hadde sine barn på jorden. Hele folket var en utvalgt ætt som han

elsket og så på som sine barn. Og i dette folket fantes også sanne åndelige barn, født og ledet av Ånden, med de samme kjennetegnene som vi finner i 8,14–15. Det vitner særlig Davids salmer om, selv om barnets ånd i Det gamle testamente nok mer liknet arvingen som står under formyndere (Gal 4,2).

Herligheten. Med dette sikter Paulus til de mange gangene Gud åpenbarte seg i sin herlighet for Israel. Særlig tenker han nok på det de på sitt eget språk kalte «Herrens herlighet»: en underfull sky som hvilte over nådestolen, først i tabernaklet og senere i det aller helligste i templet, og som Herren talte ut fra. Allerede under vandringen i ørkenen åpenbarte Gud sin herlighet i skystøtten om dagen og ildstøtten om natten (2 Mos 13,21; 40,34; 3 Mos 16,2; 1 Kong 8,10; 2 Krøn 5,13).

Kort sagt betyr det at Herren selv bodde i Israel. Der hadde han valgt ut sin helligdom og bolig, og der åpenbarte han seg på en helt særskilt måte, slik han ikke gjorde hos noe annet folk. Dette var Israels herlighet.

Paktene. Gud hadde opprettet to store pakter med Israel, og de var grunnvollen for folket på alle områder: pakten med Abraham og pakten ved Sinai. Herren selv hadde opprettet egne pakter med dette folket – og likevel var de nå på vei mot den evige fortapelsen på grunn av sin vantro. Uten tvil var det noe av det som vakte den aller største nøden i apostelens hjerte.

Lovgivningen. Her gjelder det en lov som er uttrykt i klare ord og bud. Alle andre folkeslag hadde bare samvittighetens uklare og tunge lovrøst. Når det gjaldt hva som er Guds mål og vilje, var de overlatt til sine egne villfarne tanker og til trollmennenes bedrag.

Men Israel hadde Guds egne ord og bud som en lykt for sin fot og et lys på alle sine veier – bare de ville følge dette lyset. Israel ble utvalgt til å ta imot Guds egen hellige lov, holde den i hevd og bringe den videre til alle mennesker på jorden.

Gudstjenesten. Dette sikter til den ordningen for gudsdyrkelse og tilbedelse som Gud hadde foreskrevet dette folket gjennom Moses: først i tabernaklet og senere i templet, med alle offer, renselser og andre seremonier som prestene utførte. Alle andre folk var overlatt til sine egne kløktige oppfinnelser. Bare Israel hadde en gudstjeneste som var innstiftet av Gud, og som var full av dyp betydning (Hebr 9,1–9; 10,1).

Og løftene. Hele deres hellige skrift viser hvor mange og store løfter Israel hadde fått. Men blant dem alle strålte ett løfte som selve solen: løftet om Frelseren som skulle komme, Messias, Herrens salvede. Og nå, da oppfyllelsen av løftene var kommet, skulle de trekke ulykke over seg selv ved sin vantro! Ja, når Paulus tenkte på alt dette, hadde han sannelig grunn til stor nød.

Dem tilhører fedrene. Det vil si at de er sønner og etterkommere av de troende patriarkene som hadde fått så stor nåde og velsignelse – Abraham, Isak og Jakob – og av mange andre fremtredende Guds menn i Skriften: konger, profeter og andre hellige.

Fedrene deres hadde elsket Gud og lengtet etter at Kristus skulle komme. Og nå, da barna endelig får oppleve denne salige dagen, forakter de ham! De hellige fedrenes barn er nå i sin vantro på vei mot fortapelsen – det er dette som gir

Paulus den inderlige nøden. Men om disse fedrenes barn føyer han til enda noe – uten tvil det ømmeste punktet i nøden som plaget ham. Han sier:

Og fra dem er Kristus kommet etter kjødet. Dette er høydepunktet og fullendelsen av alle Israels fortrinn: Den dyrebare Herren Kristus ble født i dette folket. De hadde fått den høye utvelgelsen og nåden å være verdens Frelsers nærmeste slektninger. Det var nettopp med dette for øye Gud hadde utvalgt dem framfor alle andre og oppfostret dem med så stor omsorg.

Men her sier Paulus også noe om Kristus som er verdt å legge merke til. Med ordene «etter kjødet» sier han ikke bare at Kristus er et sant menneske, som kom til jorden i et legeme og ble født av en menneskelig slekt. Uttrykket antyder også at Kristus har en annen natur og et annet opphav enn det menneskelige. For ellers møter vi aldri tilføyelsen «etter kjødet» når noens opphav omtales.

Han som er Gud over alle ting, velsignet i evighet. Her sies det uttrykkelig om Kristus at han «er Gud over alle ting, velsignet i evighet». Dermed har vi et av de særlige skriftstedene som taler om vår Herre Jesu Kristi evige guddom. Paulus har først talt om Kristi menneskelige opphav, og da var det naturlig også å minne om hans guddommelige natur. Det gjør han her med klare og utvetydige ord.

Det vil alltid finnes fiender av vår Herre, mennesker som fornekter at han også er Gud, men som i all sin dårskap likevel ikke vil forkaste hele Skriften. Nettopp de har til alle tider hatt store vansker med dette skriftstedet. Desto mer dyrebart er ordet for alle som tror, særlig for dem som stadig blir beskutt med tvilens glødende piler.

Selv om du aldri har tvilt på Kristi guddom, så tenk likevel grundig over hvor stor og verdifull den troen er som du bekjenner! Tror du virkelig at den evige Gud er blitt et menneske akkurat som oss, men uten synd? Tenk nøye over hva det betyr, og hva det fører med seg. Og tenk om vi ikke hadde hatt nok vitnesbyrd om alt dette! Pris da Gud for at Skriftens vitnesbyrd i livets største spørsmål er så rike og utvetydige.

Vi vil minne hverandre om noen av dem. Av de mange vitnesbyrdene tar vi nå bare for oss de som taler om hva Kristus har vært og gjort før han ble menneske. Han står for Faderen og sier: «Brennoffer og syndoffer hadde du ikke lyst til. Da sa jeg: Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud.» Og videre: «Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det» (Hebr 10,6–7; 2,14; Sal 40,7–9). Disse skriftstedene forteller oss at han var til før han ble menneske.

Det samme gjelder det merkverdige ordet i Joh 1: «I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. … Alt er blitt til ved ham, og uten ham er ikke noe blitt til av alt som er blitt til. … Og Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet.» Her sies det uttrykkelig at han som i begynnelsen skapte alle ting, ble kjød og bodde blant oss.

Det samme ser vi i Fil 2, der det sies om Kristus at han, «da han var i Guds skikkelse, ikke holdt det for et røvet bytte å være Gud lik, men uttømte seg selv idet han tok en tjeners skikkelse på seg, da han kom i menneskers liknelse», og

i sin ferd ble funnet som et menneske. Av uttrykket – at Kristus selv tok på seg en tjeners skikkelse og ble menneske – ser vi at han var til før han gjorde dette.

Han sier også selv at han var i himmelen før han kom til jorden: «Ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen, Menneskesønnen, som er i himmelen» (Joh 3,13). I v. 31 sier døperen Johannes det samme om ham: «Han som kommer ovenfra, er over alle.»

Og Kristus sier: «Jeg er kommet ned fra himmelen, ikke for å gjøre min vilje, men for å gjøre hans vilje som har sendt meg» (Joh 6,38; jf. v. 33.41.50.51.58). Og videre: «Hva så når dere får se Menneskesønnen stige opp dit hvor han var før?» (v. 62). «Og nå, herliggjør du meg, Far, hos deg selv med den herlighet jeg hadde hos deg før verden ble til!» (Joh 17,5). Hører du disse ordene? Han var hos Faderen før denne verden fantes.

Videre sies det mange steder at alt er skapt ved Sønnen. I tillegg til Joh 1,3, som vi allerede har nevnt, sies det i Kol 1,13.16 om Guds «elskede Sønn»: «For i ham er alt blitt skapt, i himmelen og på jorden, det synlige og det usynlige, enten det er troner eller herredømmer eller makter eller myndigheter. Alt er det skapt ved ham og til ham.» Og i Hebr 1,2 leser vi: «Ved ham har han også skapt verden.»

Disse skriftstedene viser uttrykkelig at Jesus Kristus, som vandret her på jorden, har skapt alle ting, og at det skjedde før han ble menneske. En slik person må jo være den evige Gud selv.

I Mika 5,1 ser vi også at han som skulle fødes i Betlehem, var til fra evighet av: «Men du Betlehem, Efrata, som er liten til å være blant Judas tusener! Fra deg skal det utgå for meg en som skal være hersker over Israel. Hans utgang er fra gammel tid, fra evighets dager.» Det samme sa Herren Jesus i majestetisk verdighet til jødene: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: JEG ER (Guds eget navn: Herren) før Abraham ble til» (Joh 8,58).

Men hvorfor skal vi regne opp enda flere av disse vitnesbyrdene? La oss bare prise og tilbe Jesus Kristus, han som ble født av Israels folk «etter kjødet», og som «er Gud over alle ting, velsignet i evighet»!

Med dette har Paulus avsluttet oppregningen av alle fortrinnene Gud i sin nåde hadde øst ut over Israel. Hadde han bare nevnt Kristi menneskelige natur og opphav, ville ikke det som lå ham på hjertet, ha kommet fram: hvor uendelig høyt benådet og velsignet dette folket var framfor alle andre. Men når han sier at han som «er Gud over alle ting, velsignet i evighet», ble født inn i dette folket, har han skildret det største som kan kalles herlighet og opphøyelse.

Som avslutning på dette utsagnet om at Kristus er Gud, legger apostelen til et «Amen». Amen var en bekreftelse, et ord som stadfestet at det som var sagt, var en viktig og urokkelig sannhet. Slik ble sannheten om at Jesus Kristus er den evige Gud, med rette bekreftet med «Amen» – det har vi sett av skriftstedene som er sitert. Kristus er Gud over alle ting, velsignet i evighet. Amen.

Nå har apostelen skildret alt det som gjorde at han hadde så stor sorg og stadig nød i hjertet for sine jødiske brødres skyld. I slutten av kapittelet forklarer han hva han vil fram til med alt dette: at disse brødrene, som til og med jaget

etter rettferdighetens lov, likevel ikke hadde nådd rettferdighet og derfor gikk fortapt – bare fordi de i sin vantro «støtte mot snublesteinen».

De som framfor alle andre folk på jorden hadde opplevd så mye nåde og velsignelse, skulle gå fortapt på grunn av sin vantro. Da forstår vi hvorfor sorg og nød hadde grepet apostelens hjerte.

Ja, så forferdelig alvorlig er denne sannheten. For den viser at selv de største opplevelser av Guds nåde som noe menneske på jorden kan ha, ikke er noen sikker garanti for at noen blir frelst. Til tross for alle disse velsignelsene vil de dø i sine synder hvis de mangler den levende troen på Kristus.

At Gud i sin nåde velsigner oss på mange synlige måter, er langt fra noen stadfestelse av at vi er frelst. Skriften vitner tvert imot om at fordømmelsen over oss bare blir større jo mer vi har opplevd av Guds nåde – hvis vi likevel lever og dør i vår vantro. «Hver den som mye er gitt, av ham skal mye kreves. Og den som har fått mye betrodd, av ham skal dess mer fordres» (Luk 12,48).

Det var nettopp over byene der Kristus hadde gjort sine største undergjerninger, men der folk likevel ikke hadde omvendt seg, at han ropte ut de forferdeligste vé-ropene.

Hvordan skal det da gå med dem som ikke bare har hatt det lyset og den nåden Israel fikk, men også det lyset og de nådeunderne kristendommen har gitt oss gjennom Kristi fullbrakte forsoning? For nå er Ånden utgytt i rikt mål, og vi har evangeliets fulle lys og alle bevisene på Åndens verk, synlige her på jorden! Dette kan du lese om i Hebr 2,1–4; 10,26–31 og andre steder. Måtte Herren Gud vekke oss alle, så vi lar slike ord prøve oss!

Å, hvor lykkelige er de som er vekket opp av søvnen og har fått et åndelig sinn, så de kan se og tro på Sønnen! Kristus er jo den evige Gud. Guds evige Sønn er blitt menneske og vår bror bare for å bli vår Frelser og stedfortreder!

Den tiden ligger bak dem da de jaget etter rettferdighet, men bare ble tuktet og aldri ble annet enn syndere for loven. Nå tror de bare på ham som er lovens endemål og vår rettferdighet. Og da må de sannelig være trygge for all evighet mot enhver dom etter loven, ja, ha en høy og evig nåde hos Faderen.

Hva betyr det da at jeg er syndig, død og avmektig – når Guds evige Sønn er blitt menneske? Bare i ham er alt gjenopprettet! Bare i ham har Faderen sitt velbehag! Dette kan også gjøre mitt døde hjerte levende i kjærlighet og nidkjærhet. Salige er da alle som tror på Sønnen! Ja, salige er alle som setter sin lit til ham!

6. Men ikke så at Guds ord skulle ha slått feil. For ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel.

Her vil Paulus si: Nå har jeg øst ut min dype sorg over Israel og dermed latt dere forstå at jeg mener at de ikke er frelst. Men med det mener jeg ikke at Guds ord og løfter til dette folket er trukket tilbake eller ugyldige, eller at Gud for sin del ikke står fast ved sin pakt. Langt derifra! Gud er så visst trofast, og hans ord er sanne og urokkelige (jf. 3,3; 4 Mos 23,19; 2 Tim 2,13).

Riktignok er de fleste i hans gamle paktsfolk ikke frelst. Men det kommer av at Guds løfter om frelse aldri ble gitt til hele det folket som stammer fra Israel,

men bare til dem som er sanne israelitter – de som er israelitter både i ånden og i hele sitt liv. Og ikke alle som stammer fra Israel, er jo israelitter.

Stamfaren deres, Israel, var ikke bare kjøtt og blod. Han var også et åndelig menneske, en som var blitt knust, og som ved troen var frelst og skapt om. Slik er også de sanne israelittene: De er ikke bare av Israels kjøtt og blod, men også av Israels ånd. De er hans barn i sitt indre menneske.

Dette var Paulus allerede inne på i det andre kapittelet, der han sa: «For ikke den er jøde som er det i det ytre. Heller ikke er det omskjærelse, det som gjøres i det åpenbare, på kjødet. Men den som er jøde i det skjulte, han er jøde. Og omskjærelsen er hjertets omskjærelse i Ånden (gjenfødelse ved Guds ord), ikke i bokstaven» (2,28–29).

Når Paulus her sier at «ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel», er det altså akkurat det samme som når et sannhetsvitne i kristenheten i dag sier at slett ikke alle er kristne selv om de hører til kristne forsamlinger. Ikke alle som tror at Guds ord er sant, er dermed rett troende. «Det er stor forskjell på å tro og å tro» (Luther).

Kristendommen eier nåde, de hellige sakramentene, gudstjenesten og de dyrebare løftene. Men selv om du har alt dette, er du like lite frelst som en hedning hvis du ikke er en kristen i din ånd og ditt liv – en Kristi etterfølger. Dette må vi ha klart for oss når vi leser ordene: «Ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel.»

Både av denne teksten og av mange andre bibelsteder ser vi at det på Kristi og apostlenes tid var akkurat som i vår tid. De som var født, vokst opp og levde i Israel, mente de hadde full rett til å regne seg som israelitter. De ofret ikke en tanke på at Gud er en stor og hellig Gud som vil eie hjertet og hele mennesket, og som ser og gjennomskuer alt hykleri – og at det derfor kreves en fullstendig forvandling av menneskets indre.

Da døperen Johannes og Kristus begynte å forkynne omvendelse, måtte de alltid først bekjempe den falske trøsten jødene levde på: «Vi har Abraham til far» (Matt 3,9; Joh 8,37.39 m.fl.).

Slik tenkte jødene alltid: Er ikke vi Guds folk? Blir ikke vi frelst, hvem skulle da bli det? Det er jo vi og bare vi som har Guds ord og alle hans sterke løfter. Det er vi som har gudstjenesten som Gud selv har innstiftet, og loven, paktene og de mange åpenbaringene av Guds herlighet. Skulle vi bli forkastet? Da måtte jo Herren selv ta tilbake sine ord og løfter til oss. De ville verken høre eller ta innover seg at alle disse løftene om Guds vennskap og evig frelse bare tilhører de sanne israelittene, den troende Abrahams åndelige barn.

Akkurat slik går det i dag også. Nesten hvert eneste menneske i kristenheten gjør krav på å være en rett kristen og mener å ha del i de kristnes frelsesløfter. I en helt uomvendt og kjødelig tilstand tilegner de seg Guds nådeløfter. Og etter hvert griper de til mangt og mye som de trøster seg med og bygger sin frelse på.

Ofte begynner det med egne gjerninger, stor rettferdighetssans, humanitær innsats og liknende. Men etter hvert flytter de grunnen over på at de er døpt og er kristne. Og til sist, ikke minst, på at Guds barmhjertighet og nådens løfter er så store. De vil verken høre eller erkjenne at alle disse nådens løfter bare

tilhører dem som i omvendelse og tro søker Guds nåde gjennom Kristus og blir nye mennesker. Måtte vi alle la dette tale til oss!

Herren har fullbyrdet sin dom over jødene – ikke etter deres tanker, men etter sitt ord. Det samme skal han gjøre med oss. Uansett hvordan du trøster deg, og selv om du mener du har fred og salighet, vil Herren til sist komme og dømme deg – ikke etter dine tanker, men etter sitt ord. Og er du da bare en kristen i det ytre og ikke født av Ånden, blir hans dom at du «ikke kan se Guds rike».

At du en gang ble døpt til Kristus og har fått alle hans nådige velsignelser og innbydelser til omvendelse, skal ikke kunne verne deg den dagen Herren kommer deg i møte. Tvert imot vil det bare øke fordømmelsen over deg fordi du har misbrukt og forkastet all denne nåden. Med alt dette har du bare fortsatt å leve kjødelig «på denne verdens vis» (Ef 2,1–3).

Uansett hva vi mener og tenker, går det til slutt slik Herren sier og dømmer. Og Herren spør bare om du har vært en kristen i ånd og sannhet, «for ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel».

Av disse ordene bør vi også forstå hvor falsk den læren er som tillegger sakramentene – særlig dåpen – en slik kraft at det mennesket som en gang er døpt til Kristus, alltid skal ha noe av Guds nåde bevart i hjertet. Her må ingen la seg bedra.

Det er sikkert og visst at Gud for sin del er trofast mot sin pakt og sine løfter. Men like sikkert er det at døpte går fortapt akkurat som udøpte – ja, til en enda større fordømmelse – når de som en gang ble tatt opp i Guds nåde, nå er vantro i sitt indre og «to ganger døde».

Er noen blitt værende i nådepakten fra dåpen av, må han nødvendigvis ha de kjennetegnene som Ånden virker. Der Guds nåde bor, der bor Guds Ånd. Men Ånden stadfester alltid sitt nærvær og gjør sitt verk. Først og fremst skaper han «en ny skapning», som lever og trives i alt som er av Gud. Deretter er det Åndens verk å døde det gamle mennesket og å tukte, lede og oppdra sjelen i Guds nåde, slik at en går en helt annen vei gjennom livet enn verden for øvrig.

Her gjelder det ikke noen fullkommenhet i oss selv – «alle sammen er vi syndere» – men de som er født av Guds Ånd, er blitt «nye skapninger». Den samme Ånden driver dem til å gå en helt ny vei gjennom verden. Og bare de som slik «drives av Guds Ånd, de er Guds barn» (8,14).

Dette bør vi huske når vi leser ordene: «Ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel.» Ikke alle er kristne selv om de holder seg blant de kristne. Men denne viktige bemerkningen understreker apostelen med enda flere ord. Han sier:

7. Heller ikke alle Abrahams etterkommere er derfor Abrahams barn, for: I Isak skal det nevnes deg en ætt.

Her begynner Paulus å belyse det han vil si, med levende eksempler og bilder fra fedrenes historie. Han sier: «Heller ikke alle Abrahams etterkommere er derfor Abrahams barn, for (dette sa Gud): I Isak skal det nevnes deg en ætt» (på svensk: «genom Isak skall säd uppkallas efter dig»; 1 Mos 21,12).

Ikke alle er «barn», det vil si Abrahams sanne barn og arvinger til løftene han fikk, selv om de er hans etterkommere ved naturlig fødsel. For Gud skilte mellom Abrahams to sønner, Ismael og Isak, og sa: «I Isak skal det nevnes deg en ætt», det vil si: Fra Isak skal slektslinjen din gå.

Vi forstår at «barn» her ikke betyr Guds barn, men Abrahams barn. Det ser vi dels av det som er sagt om Isak, dels av hele sammenhengen. Først i neste vers taler Paulus om Guds barn, som en utlegning av dette.

Og det er nettopp apostelens siktemål å vise jødene at det finnes to slags Abrahams barn: noen som er arvinger til velsignelsen hans, og andre som ikke er det. Bare de første er Abrahams rette barn – men da er de også Guds barn, slik han sier i neste vers. Ordet «nevnes» (på svensk «uppkallas», kalles) vil bare si at når en taler om Abrahams ætt, skal en mene dem som stammer fra Isak. De andre sønnenes etterkommere skal ikke «nevnes» eller omtales som Abrahams ætt.

Med alt dette vil Paulus si: Helt fra Abrahams hus av skal dere legge merke til det jeg nå har sagt – at løftene ikke er gitt til alle, selv om de er Abrahams etterkommere etter kjødet. Hele veien vil dere se at det skjer en utvelgelse blant hans etterkommere: hvem som skal få hans velsignelse. Blant hedningene skjer det en liknende utvelgelse (4,12).

Abraham hadde først to sønner, Ismael og Isak, og senere fikk han seks til med Ketura. Men ingen andre enn Isak ble arving til de store løftene Abraham hadde fått. Isak var da også «født i kraft av løftet» (Gal 4,23), ved en overnaturlig kraft som Gud gav den ufruktbare Sara gjennom et løfte. Derfor er Isaks fødsel et strålende bilde på den nye fødselen ved Ånden – et bilde Gud selv gav verden allerede i Abrahams telt.

I Galaterbrevet taler Paulus om forskjellen mellom de to sønnene i Abrahams hus, han som var født av trellkvinnen, og han som var født av den frie kvinnen. Der bruker han dem som bilde på de to slags troende som alltid vil finnes der evangeliet blir forkynt, nemlig lovens treller og løftets sønner (Gal 4,22–31).

Men her bruker han egentlig eksempelet til to ting: For det første til å bevise at ikke alle er Abrahams barn og åndelige slekt, selv om de er hans etterkommere etter kjødet. For det andre, som vi nettopp sa, som et bilde på den nye fødselen, som også er en fødsel «i kraft av løftet», nemlig evangeliets løfte. Og Paulus forklarer selv det han har sagt, slik:

8. Det vil si: Ikke kjødets barn er Guds barn, men løftets barn regnes til ætten.

Legg først merke til hva som nå viser seg å være apostelens hovedemne i dette kapittelet. Det han egentlig taler om hele veien, er hvem som er «Guds barn» og skal få det evige liv. Det var dette spørsmålet som gav ham den store nøden for Israel. Gjennom alle bildene han henter fra Israels timelige og åndelige historie, trer dette ene spørsmålet fram: hvordan vi blir «Guds barn» (v. 8) og «når rettferdighet» (v. 30) – altså hvordan vi blir frelst.

Men nå vil vi se på sammenhengen. Når Paulus begynner med «Det vil si», lover han oss en forklaring på noe han nettopp har sagt. Han vil si: Med det

jeg sa like foran, mener jeg at dere ikke dermed er Guds barn selv om dere er Abrahams barn etter kjødet – slik dere jøder tror. Dere tror jo at dere blir frelst bare dere er kjødets barn.

Og i ordet «kjød» tar Paulus med ikke bare den naturlige avstamningen, men også alt det Gud i sin nåde hadde gitt Abraham og de andre fedrene, og som de hadde arvet etter dem: hele deres israelittiske religion, omskjærelsen, budene og så videre (se 4,1–2; Fil 3,4–6). Men nå sier han: Selv med alt dette er dere ikke uten videre Guds barn. Nei, det avhenger av om dere er «løftets barn».

Med «løftets barn» mener Paulus verken bare «barn som var lovet» eller bare «barn som har løftet». Han mener, slik han forklarer det i Gal 4,23, barn som er «født i kraft av løftet», slik Isak var.

Isaks mor var jo av naturen ufruktbar. Da hun i sitt nittiende år fikk Guds løfte om en sønn, lo hun av det som noe utenkelig. Likevel fikk hun gjennom Guds løfte og ved troen på det (Hebr 11,11) en overnaturlig kraft, så hun ble med barn. Derfor sier Paulus at Isak ble «født i kraft av løftet». Og med dette for øye bruker han her uttrykket «løftets barn» om alle som er «Guds barn».

Nå ser vi også hvorfor han tar fram Isaks fødsel. For også i den er det to forhold som er de viktigste. Det første er at vi selv er gjort til intet: Vi kjenner oss åndelig døde og ufruktbare, slik Sara var det legemlig. Alle våre naturlige muligheter til å gjøre noe godt er helt gjort til intet. Det er like umulig for oss selv å stå imot synden og gjøre oss gode og hellige som det var for Sara selv å bli med barn. Dette er det første vi ser i Isaks fødsel som forbilde på den nye fødselen.

Det andre er at det skjer noe mer når vi slik fortviler over oss selv og alt vi står for, og blir fristet til å tvile på Guds løfte, slik Sara ble. Nettopp gjennom det samme løftet – når det bare blir grepet med en viss tro – får vi likevel et nytt liv i oss. Det begynner å vise seg i håp og lengsel etter Guds nåde, i kjærlighet til evangeliet og evangeliets venner og så videre.

Og når Guds nåde til slutt blir åpenbart for oss, så vi kan tro at vi er fullt ut benådet, får vi alle det nye livets krefter. Før vi selv er blitt klare over det, er et nytt menneske født i oss, som ser, hører, tenker, taler og vandrer helt annerledes enn det gamle. «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17).

Alt dette nye blir jo virket i oss bare gjennom evangeliet. Derfor er det et tydelig bevis på at det virkelig har skjedd en ny fødsel ved Ånden, at det er blitt «en ny skapning». Da er det svært viktig å stanse opp og se nærmere på de nye tingene som viser seg hos hvert menneske som er født på ny. For her gjelder det ikke bare et nytt åndelig syn og en ny hørsel, men også et nytt hjerte, nye tanker og ny tale, et nytt liv og et nytt forhold til verden.

Før så og hørte vi for eksempel Guds dommer og løfter, men etterpå var det som om vi aldri hadde sett eller hørt dem. Og hele tiden regnet vi Ordet som Guds eget ord. Vi så med øynene hva Ordet sa til oss, og vi hørte det med ørene, men vi kunne ikke «forstå» det (Matt 13,14; 1 Kor 2,14). Vi kunne se og høre ord som avsa dommen over oss til evig død, og likevel straks glemme det og spise, drikke og sove i ro som før. Og fremdeles holdt vi det for Guds ord!

Nå derimot ser og hører vi så det griper oss. Vi blir forskrekket eller trøstet, bedrøvet eller glade. Ja, det gir hele livet vårt en ny retning. Før kunne vi tenke som vi ville og selv fant for godt, også i åndelige ting. Nå har vi alltid en avgjørende rettesnor for alt vi skal mene, nemlig Guds ord. Før hadde vi nok mange gode tanker om oss selv; vi var sterke og modige, også uten å bygge oss opp på evangeliets ord. Nå blir vi alltid nedslått når vi tenker på oss selv, og trøsten har vi bare i evangeliet.

Men det er ikke bare synet, hørselen og tankene som er forandret, men også selve hjertet. Nå har vi vår største lyst og glede i det vi før syntes var ubehagelig og trykkende. Og det som før var vår største lyst og kjæreste underholdning, plager oss nå. Det er nå en gang slik at «det hjertet flyter over av, det taler munnen». Før kunne vi lett og lystig snakke millioner av ord om unyttige ting, men vi kunne ikke snakke en halv time i løpet av et helt år om Frelseren og hans himmelske rike. Vi var åndelig stumme.

Nå derimot er det ingenting som er kjærere for oss enn å tale om Gud, hans ord og hans nåde. Og så er da også hele livet vårt forvandlet. Før levde vi fritt, slik vi selv fant for godt og hadde lyst til – så langt egne fordeler og godt omdømme tillot det! Nå har vi fått en hellig lyst og en hellig tukt over hele livet.

Kort sagt er vi som i en ny verden, med nye sorger og nye gleder, nye oppgaver og nye farer. Vi har fått et nytt forhold til Gud, til oss selv og til alle mennesker.

Til Gud: Før var han en ukjent Gud for oss eller en dommer vi var redd for; nå er han vår kjente og kjære Frelser. Til oss selv: Før levde vi et liv som var styrt av vårt eget kjødelige hjerte; nå lever vi i en stadig kamp mot det. Til verden: Før stod vi i et fortrolig forhold til den; nå frykter vi verden som vår fiende. Og dette stemmer med Ordet, som lærer oss at verden er en av våre tre hovedfiender: djevelen, verden og vårt eget kjød. Slik er «det gamle forbi, se, alt er blitt nytt».

Dette er virkelig stort og trøsterikt. Tenk, her kan vi med egne øyne se slike nye skapninger, ja, se at selve hjertet er skapt om – noe ingen menneskemakt i hele verden kan få til! Skulle vi ikke da våkne opp og lovprise den store, nådige Gud som gjør slike under blant oss? Og du som vet at den åndelige forvandlingen du ser hos andre, ennå ikke har skjedd med deg: Begynner du ikke å ane at en slik åndelig forvandling må være nødvendig for hvert eneste menneske som skal bli frelst?

Og alt dette nye i oss ble født bare «i kraft av løftet» (eller «på grunn av løftet»), gjennom evangeliets løfte. Loven kunne ikke virke dette. I Gal 3,2.5 sier Paulus det slik: «Når Gud altså gir dere Ånden og gjør kraftige gjerninger blant dere, gjør han det ved lovgjerninger eller ved at dere hører troen forkynt?»

Nei, bare «i kraft av løftet» ble det nye livet født i oss – og det nettopp da vi hadde gitt opp oss selv og alt vi kunne utrette. Derfor kalles vi her med god grunn «løftets barn». Og bare de er Guds barn og «regnes til ætten», sier Paulus her.

Dette innprenter han altså som bevis på at Gud er trofast mot sitt ord, selv om de vantro i Israel går fortapt. For Guds løfter gjelder bare de sanne israelittene, ikke de som bare er Abrahams «kjødets barn».

Det Paulus sier her, er altså akkurat det samme som Johannes sier om Guds barn i første kapittel av sitt evangelium: «De er ikke født av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av Gud.» Dette var Isak et forbilde på. For han ble ikke født på noe naturlig grunnlag – det manglet helt hos Sara – men ved Guds kraft, som hun fikk ved troen på løftet. Og så taler Paulus videre om dette:

9. For et løftesord er dette: Ved denne tiden neste år skal jeg komme, og da skal Sara ha en sønn!

Dette Guds løfte leser vi i 1 Mos 18,10, og det var dette Sara trodde da hun «ved tro fikk kraft til å bli mor for en ætt, og det til tross for sin høye alder» (Hebr 11,11). Det er dette løftet Paulus sikter til når han sier at Isak «ble født i kraft av løftet» (Gal 4,23).

Senere fikk Isak i tillegg det løftet som gjorde ham til arving og til den andre stamfaren i Abrahams ætt, da det ble sagt: «I Isak skal det nevnes deg en ætt» (1 Mos 21,12). Isak var altså på alle måter en løftets sønn.

Og nettopp derfor gikk det et klart skille mellom ham og brødrene hans. For de var ikke født som følge av noe løfte, og var bare Abrahams barn «etter kjødet».

Dette eksempelet bruker Paulus her for å vise jødene at den naturlige avstamningen fra Abraham ikke gjorde dem til hans sanne barn og arvinger, men at det sanne barnekåret og arven avhang av om de også var «løftets barn». Og bare slike, altså Abrahams åndelige barn, er Guds barn, slik apostelen nettopp har vist dem. (*Oversetterens merknad: Her sier Luther i sin store kommentar til Galaterbrevet: «Altså ble Ismael født uten Ordet, bare på Saras bønn. For her finnes det ikke noe Guds ord som lover Abraham denne sønnen. Alt skjer mer ‹tilfeldig›, noe som også bekreftes av Saras ord: ‹Kanskje jeg kunne få et barn ved henne› (Hagar).»*)

Her blir alle naturlige fortrinn og forutsetninger forkastet, og Guds frie og ufortjente nåde opphøyet. Det er nettopp dette Paulus vil fram til her. I det som følger, innprenter han det på det sterkeste og setter det opp mot den selvrettferdige innbilningen at Gud jo må ta hensyn til menneskelige kvalifikasjoner og til hva vi fortjener ved våre gjerninger.

Se hvor suveren Guds nåde er, sier Paulus: Bare den som Gud selv utvelger til arving, skal få arven, og ingen annen. Selv de aller største ytre gjerninger og fortrinn betyr ingenting for Gud. Alt blir gitt oss bare av nåde, etter hans frie utvelgelse.

Og nå har det behaget Gud å utvelge bare løftets barn og forkaste alle dem som kommer med noe de selv har utrettet. Dette er hovedbudskapet i alt som er sagt her, og i det som nå følger. Det kan hver og en se av apostelens egen avsluttende forklaring i v. 30–33. I samme hensikt føyer han nå til:

10–12. Ikke bare dette, men slik hendte det også med Rebekka. Hun ble med barn ved én mann, vår far Isak. Og da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt – for at Guds råd etter hans utvelgelse skulle stå fast, ikke på grunn av gjerninger, men ved ham som kaller – da ble det sagt til henne: Den eldste skal tjene den yngste.

Ikke bare dette. Det er ikke bare eksemplet med Abrahams egne sønner som viser at arven hviler på et løfte – ikke på naturlig avstamning eller på hva vi har fortjent ved gjerningene våre. Nei, sier apostelen, vi har et enda tydeligere eksempel i de to sønnene Isak fikk med Rebekka.

Mot det første eksemplet kunne noen jo innvende at Isak og Ismael virkelig hadde et noe ulikt opphav. Isak var født av Abrahams egentlige hustru, den «frie» kvinnen, mens Ismael var født av trellkvinnen. Her kunne det ligge en naturlig forskjell som gjorde at Isak og ikke Ismael ble erklært som arving. Dessuten hadde Ismael tidlig vist seg å være en «spotter», og også det kunne være en grunn til at Isak ble foretrukket framfor ham.

Derfor tar Paulus nå fram et nytt eksempel der ingen slike innvendinger var mulige: Han minner om Esau og Jakob. Da Gud uttalte løftet om at Jakob var utvalgt, fantes det ingen forskjell mellom de to brødrene, verken i opphav eller i gjerninger.

Først minner han om at det ikke var noen ulikhet i opphavet. De var helbrødre, for de hadde samme mor, og hun ble med barn «ved én mann» – de hadde altså også samme far, Isak. Hadde noen av dem et fortrinn, måtte det være Esau, som var den førstefødte. Likevel var det Jakob Gud utvalgte, framfor Esau.

Dernest minner Paulus om at det heller ikke kunne finnes noen ulikhet i gjerninger eller i hva de kunne ha fortjent. For **da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt**, ble løftesordet gitt. Det ble gitt så tidlig, sier Paulus, **for at Guds råd etter hans utvelgelse skulle stå fast, ikke på grunn av gjerninger, men ved ham som kaller** (den svenske bibelen har: «av den kallandes behag», det vil si: etter hans velbehag som kaller).

Det betyr at Gud kunngjorde hva han hadde bestemt om de to brødrene allerede før Jakob hadde gjort noe godt som kunne gjøre ham fortjent til å bli utvalgt, og før Esau hadde gjort noe ondt som kunne føre til at han ble satt til side. Alt dette skjedde for at Guds måte å utvelge på skulle stå fast, ja, bli stadfestet. Hver og en skulle se at utvelgelsen ikke bygde på deres gjerninger, men skjedde «ved ham som kaller».

Den eldste skal tjene den yngste. Dette var ordene som avgjorde utvelgelsen. I dem lå Guds forutbestemmelse om hvilken arv og skjebne de to brødrene og deres etterkommere skulle få her på jorden: Jakobs etterkommere skulle bli større og sterkere enn Esaus og herske over dem.

Hele teksten i 1 Mos 25,23 lyder slik: «Og Herren sa til henne: I ditt liv er det to folk, og fra ditt morsliv skal to folkeslag skille seg at. Det ene folket skal

være sterkere enn det andre, og den eldste skal tjene den yngste.» Denne forutbestemmelsen om Jakob og Esau gikk da også i oppfyllelse på etterkommerne deres: Edomittene, som stammet fra Esau, ble ofte undertrykt av Israels folk.

Vi bør legge nøye merke til at det her tales om de to brødrenes timelige kår. Teksten sier uttrykkelig: «Den eldste skal tjene den yngste» og «det ene folket skal være sterkere enn det andre». Dette er viktig, så vi ikke får motstridende oppfatninger om evangeliets kall og utvelgelsen til frelse. Har vi disse ordene friskt i minne, vil vi også forstå rett det Paulus nå føyer til:

13. Som skrevet står: Jakob elsket jeg, men Esau hatet jeg.

Som skrevet står. For å forstå disse ordene rett bør vi legge nøye merke til at apostelen her sikter til det samme som han sa i verset like foran. Det viser selve innledningen, for en slik vending varsler at noe som nettopp er sagt, skal stadfestes. Ordene han siterer fra Mal 1,2–3, må altså gjelde det samme som det vi nettopp har lest om utvelgelsen.

Jakob elsket jeg taler altså om hvordan Jakob ble utvalgt, slik det blir kunngjort i 1 Mos 25,23. Og **men Esau hatet jeg** taler på samme måte om det Gud også forutbestemte om Esau, som vi leser om på samme sted: at han skal «tjene den yngste», det vil si at hans etterkommere skulle undertrykkes av Jakobs etterkommere.

At ordet «hatet» gjelder det rent jordiske, går helt klart fram av det stedet i Mal 1 som Paulus siterer fra. I sammenhengen lyder det slik: «men Esau hatet jeg, og jeg gjorde hans fjell til en ørken og hans arveland til bolig for ørkenens sjakaler». Her tales det ikke om hans sjel og hans evighet, men bare om «hans fjell» og «hans arveland», som skulle bli bolig for sjakalene.

Eksemplene apostelen her bruker for å skildre den guddommelige nådens frihet, handler altså ikke i seg selv om evig nåde eller evig fortapelse, men om Israels jordiske kår. Vi vet jo godt at ikke alle Jakobs etterkommere ble evig salige – det er nettopp det motsatte Paulus beviser her. Og disse Guds ord (1 Mos 25,23) betyr heller ikke at alle Esaus etterkommere må gå fortapt og være hatet av Gud for evig. Tvert imot: I Am 9,11–12 får også Edom løfte om evangeliet, og i Mark 3,8 ser vi noe av oppfyllelsen av dette løftet.

Skriftstedene som ligger til grunn for teksten vår, sier bare at «den eldste skal tjene den yngste», og at «det ene folket skal være sterkere enn det andre». Det er Herren selv som sier dette i de tekstene Paulus siterer fra.

Dermed faller straks hele grunnlaget bort for den oppfatningen at Gud ved en helt vilkårlig beslutning, uten hensyn til hvordan menneskene tar imot kallet, skulle ha avgjort hvordan det skal gå med hver enkelt sjel – om den skal bli frelst eller evig fordømt. Til støtte for den har en blant annet brukt disse ordene om Jakob som «elsket» og Esau som «hatet» – uten å ta hensyn til det vi nå har sett at Gud selv har lagt i dem.

Paulus har brukt disse eksemplene på hvor fritt jordisk arv og stilling ble fordelt, som bilder på Guds frihet til å bestemme hvem som skal bli frelst. Da må vi ikke «presse» bildene til å si mer enn Paulus har villet skildre, men se hvordan

han selv bruker eksemplene. Og av den avsluttende utlegningen hans (v. 30–33) ser vi hva han egentlig vil vise: at Gud i sin suverene frihet til å bestemme over fortapte syndere og deres frelse har utvalgt troens vei – og ikke gjerningenes.

Alt apostelen har villet med disse eksemplene, er dette: For det første har han bevist at «ikke alle som stammer fra Israel, er virkelig Israel», det vil si sanne barn og arvinger til Abrahams velsignelse. Dermed har han revet ned jødenes første og kjæreste trøst: at de i sin vantro mente seg selvskrevne arvinger til frelsen fordi de var Abrahams barn (se Matt 3,9; Joh 8,39; Fil 3,5).

For det andre har han med disse eksemplene malt for øynene våre Guds majestetiske frihet til å bestemme hvem som skal bli frelst eller ikke – men alltid med den ene hensikten som han klart forkynner i v. 30–33: å vise at Gud har utvalgt troens vei, troens barn, og ikke dem som søker rettferdighet ved sine egne gjerninger.

Slik har han også revet ned den andre kjære trøsten, som er hele verdens trøst, nemlig gjerningene, som blir forkastet overalt i Kristi taler og apostlenes skrifter. Igjen og igjen møter vi ordene: «ikke av gjerninger», «ikke av dere selv, det er Guds gave», «ikke etter våre gjerninger, men etter sin egen rådslutning og nåde», «ved tro, uten lovgjerninger» osv.

At det bare er dette Paulus vil fram til, sier han selv uttrykkelig i avslutningen, v. 30–33. Hver eneste tolkning av apostelens ord som ikke stemmer med denne hans egen forklaring, er derfor selvlaget og falsk og bør straks forkastes.

Hele vår forståelse av dette kapittelet avhenger av at vi ser krystallklart hva apostelen vil forkynne her, og at vi holder fast ved det: hva han vil fram til, hva han på den ene siden vil rive ned, og hva han på den andre siden vil bygge opp.

Da ser vi at budskapet hans ikke er noe annet enn det vi nettopp sa. Han vil bare rive ned tilliten til naturlig avstamning og til det vi kan fortjene ved gjerninger – slett ikke troens eller nådens vei. På den veien avhenger alt av om kallet når inn til hjertets øre, får innta hjertet og etter hvert føder det på ny, så vi kommer til nådens bryllup – eller om vi står imot og forkaster innbydelsen.

Hvis Paulus ville forkaste denne nådens vei og troen, stod vi bare igjen med en helt vilkårlig utvelgelse. Men da ville Paulus stå i strid med Kristus og hele Skriften, som ikke lærer noe annet enn denne nådens vei. En slik tolkning kan Paulus aldri tillegges. Han har alltid sagt uttrykkelig hva han mener: at alle mennesker, både jøder og hedninger, får sin frelse eller fordømmelse avgjort av ett eneste spørsmål: om de søker sin rettferdighet ved tro eller ved gjerninger.

Og skulle noen mene at troen selv er en fortjeneste – en gjerning vi yter, og som gjør oss verdige til lønn – lar Paulus oss straks forstå at de da ikke vet hva tro er. Slik blir Guds nåde rett forherliget. Han stiller jo tro og fortjeneste – det å gjøre seg fortjent til lønn – opp mot hverandre som motsetninger (v. 32; Ef 2,8; Gal 2,16 m.fl.).

Tro er å ha mistet tilliten til all egen fortjeneste og å kaste seg inn i Guds rene nåde. Tro er å ta imot uten å gi noe igjen. Tro er at jeg vender meg bort fra alt i meg selv, også fra min egen tro, og ser opp til det Kristus har gjort, som min eneste redning og rettferdighet.

Skulle noen likevel finne dekning i dette kapittelet for å tro på en helt vilkårlig utvelgelse, må vi til slutt minne om dette: Når Paulus i v. 30–33 gir sin endelige forklaring på hva han har ment, sier han ikke: Israel, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til den fordi de ikke var forutbestemt av Gud til å bli frelst, mens hedningene fikk rettferdighet fordi Gud hadde forutbestemt dem til frelse.

Nei, en slik forkynnelse hører vi verken fra Paulus eller noen annen apostel. Det han sier, er dette: Israel gikk glipp av rettferdigheten fordi de ikke søkte den ved tro, men ved lovgjerninger. Skylden for fordømmelsen over de vantro legger han ikke på at Gud ved en vilkårlig forutbestemmelse har utvalgt visse personer, men på deres egen vantro. Det samme sa Kristus da han gråt over Jerusalem: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn … Men dere ville ikke.»

Har du noe sted sett apostelen føre en lære eller hevde en mening som strider mot hans eget og hele Guds evangelium? Gud har sendt ut sitt evangelium med et kall som omfatter alle: Han innbyr alle verdens sjeler, alle folk og hvert enkelt menneske, til å komme inn i sitt nåderike. Skulle han da samtidig ha bestemt hos seg selv: Det og det mennesket vil jeg ikke gi min nåde til omvendelse og frelse – vel å merke uten hensyn til hvordan menneskene tar imot hans kall? Gud bevare hvert menneske fra å gå med slike tanker om Gud!

Når Gud forblinder eller forherder noen, ja, til og med lar noen mennesker være uten kall, har det alltid sin grunn i det han «forut kjente» hos dem, slik Paulus uttrykkelig forklarer i 8,29.

Og for å vende tilbake til tekstordene «Jakob elsket jeg, men Esau hatet jeg»: Skulle de – helt på tvers av tekstens egen forklaring – likevel gjelde de to brødrenes evige vel og ve, måtte Guds forutbestemmelse være en følge av det han visste på forhånd – «forut kjente» – om dem, altså hvordan brødrene senere ville stille seg til nådekallet. Slik lærer jo apostelen i det sist siterte verset.

Men vi har allerede sett at Paulus slett ikke taler om brødrenes evige, men om deres timelige, jordiske arv og stilling. På samme måte taler han gjennom hele kapittelet aldri om at enkelte mennesker er utvalgt til frelse, men om den eneste veien til frelse, som er utvalgt for alle.

Derimot har Paulus forkynt den guddommelige utvelgelsen her med stor kraft: nådens utvelgelse, der Gud forut bestemte at menneskene bare skulle frelses ved Kristus og troen på ham. Denne sannheten har han lagt jødene og alle andre selvrettferdige sjeler tungt på hjertet, og han har advart sterkt mot å stampe mot brodden og søke rettferdigheten på den måten en selv mener er den rette.

For da, sier han, kan det gå slik at du som virkelig strevde for å nå rettferdigheten, ikke fikk den, mens de som ikke gjorde noe for sin rettferdighet, men tvert imot levde vilt i synd og skam som hedningene, til sist fikk rettferdighet og frelse. Det skjedde bare fordi de lot Gud tale til seg ved sitt ord, falt ned for hans føtter, erkjente Guds dom over seg og søkte all sin rettferdighet i Kristus alene.

Dette er den sannheten og det budskapet Paulus her har forkynt så klart og sterkt: Herren Gud, som i sin kongelige makt har rett til å frelse hvem han vil,

har villet utvelge til frelse bare dem som tror på Sønnen. Og han har villet forkaste de ellers så fremragende menneskene når de står imot denne utvelgelsen og fortsetter å søke sin rettferdighet i en eller annen form for egne gjerninger.

Når vi nå har forstått hva Paulus vil fram til – tenk da for en uendelig trøst det ligger i dette for alle fattige syndere! Tenk på hvordan han skildrer den guddommelige nådens frihet når han sier: «da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt»!

Paulus sier altså: Så fullstendig fri fra all menneskelig fortjeneste er Guds nåde, like fri som hans utvelgelse av Jakob framfor Esau var. Barna hadde ennå ikke gjort verken godt eller ondt; de var jo ikke engang født. Ja, så fri er Guds nåde, så helt uavhengig av våre gjerninger, både de onde og de gode.

Hos oss finnes det ikke noe som helst grunnlag for Guds nåde. Han gjør alt for sin egen skyld, «etter sin frie viljes råd», eller som den samme apostelen sier et annet sted, i Ef 1: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt», og: «I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, etter sin frie viljes råd, til pris for sin nådes herlighet.»

Det er dette som kalles nåde – den frie nåde, slik Paulus også skildrer den i Ef 2,8–9: «For av nåde er dere frelst, ved tro. Og dette er ikke av dere selv, det er Guds gave. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg.» Legg merke til: «Dette er ikke av dere selv» – ikke på grunn av noe som helst i dere selv. «Det er Guds gave», står det. Det er en gave! Slik er evangeliets nåde!

Og så fri måtte nåden være hvis vi skulle kunne bli frelst. For etter at syndefallet ødela all vår kraft, er alle mennesker så fullstendig fortapt at ingen kunne bli frelst hvis Gud skulle se etter det aller minste gode eller den minste verdighet hos oss. Da var det bare to muligheter: Enten måtte Gud skaffe til veie og gi oss en helt betingelsesløs nåde, eller så måtte alle mennesker gå fortapt.

Men da Gud forbarmet seg over oss og ga sin Sønn som syndoffer og til å oppfylle loven, ble Guds nåde så fullstendig fri fra ethvert hensyn til noe godt eller rettferdig hos oss at han nå frelser de groveste syndere når de «kysser Sønnen» (Sal 2,12), det vil si hyller og tilber ham. På den andre siden fordømmer han de ellers så plettfrie menneskene når de ikke tilber Sønnen, men tvert imot fortsetter å søke sin rettferdighet i et eller annet hos seg selv.

Her ser vi at den frelsende nåden er like fri og uavhengig av oss som Guds utvelgelse av Jakob framfor Esau, «da de ennå ikke var født, og ennå ikke hadde gjort verken godt eller ondt».

Like fri skildrer Kristus nåden. I lignelsen om den bortkomne sønnen forteller han at den beste kledningen ble gitt til ham som hadde sløst bort arven sammen med horer, og at gjøkalven ble slaktet for å feire at han kom hjem. Men den eldste sønnen, som aldri hadde forlatt farens hus og bud, men alltid hadde tjent ham, klager over at han aldri har fått «et kje så jeg kunne glede meg med vennene mine».

Det samme ser vi i Jesu lignelse om arbeiderne i vingården. Der gir husbonden en full daglønn i gave til dem som hadde stått ledige på torget det meste av dagen, mens de som hadde arbeidet hele dagen i tungt slit og hete, bare fikk den avtalte lønnen og ikke noe som helst i gave. Da disse klager over forskjellen,

svarer husbonden bare: «Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil?» At jeg vil gi de andre en helt ufortjent gave, er min frie nåde og godhet.

Slik har altså Kristus også forkynt sin fullkomment frie nåde. På denne måten vil Gud slå til jorden enhver tanke på egen fortjeneste og verdighet hos fortapte syndere og opphøye bare sin egen frie, guddommelige nåde. Å, for en trøst for fortapte syndere! Hvordan skulle vi kunne prise denne Guds store og ufortjente nåde nok, her i livet eller i all evighet? Herren være lovet i evighet! Herre, gi oss mer tro!

14. Hva skal vi da si? Er det da urettferdighet hos Gud? Langt derifra!

Hva skal vi da si? Er det da urettferdighet hos Gud? Gud styrer altså så fritt og fullstendig uavhengig at han utvelger Jakob framfor Esau, ja, før barna var født og hadde gjort verken godt eller ondt. Han utvelger jo helt suverent bare de barna som tror, til å arve evig liv, og tar ikke noe hensyn til menneskelige forutsetninger – verken hvem de er, eller hva de har utrettet.

Hedningene, som ikke har gjort noe for å nå rettferdighet, blir straks barn i hans rike så snart de søker nåden i Kristus alene. Men Israel, som virkelig har strevd for å nå rettferdighet, blir forkastet på grunn av sin vantro. Er ikke Gud da urettferdig?

Langt derifra! Gud bevare oss fra en så hedensk tanke! Gud er rettferdig i alle sine dommer. Om han så fordømmer oss alle sammen, gjør han bare det som er rett mot oss. Og om han benåder noen syndere, gjør han dermed ikke urett mot noen. Alle mennesker er så fullstendig fortapt at når Gud gir noen sin nåde, er det ren nåde. Derfor kan ingen gå i rette med ham for det han gjør. I neste vers ser vi hva han selv sier om dette.

15. For til Moses sier han: Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.

Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over. Dette er ord fra «herrenes Herre og kongenes Konge»: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.» Disse ordene fra Gud, og omstendighetene omkring dem, finner vi i 2 Mos 33.

Forhistorien var at folket hadde laget gullkalven, tilbedt den og dermed pådratt seg Herrens vrede. Så hadde Moses bedt for folket, og på Herrens befaling hadde de ydmyket seg, «og ingen tok smykkene sine på seg» (v. 4–6). Da lover Gud: «Jeg vil sende en engel foran deg» osv.

Men så ber Moses om å få et synlig bevis på at han og folket hans «har funnet nåde for dine øyne». Han sier: «La meg da få se din herlighet!» Da svarer Herren: «Jeg vil la all min godhet gå forbi ditt åsyn, og jeg vil rope ut Herrens navn for ditt åsyn. For jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig mot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over» (v. 19).

Her ser vi hvordan Herren først lover Moses og hele folket en stor og enestående nåde og gave: at «all hans godhet» – som var Kristus (se 2 Mos 34,5–9 og 1 Kor 10,4) – skulle gå foran dem gjennom ørkenen.

Men så føyer Herren til at ingenting annet enn hans egen nåde og barmhjertighet hadde drevet ham til dette: At jeg er «nådig» mot deg, Moses, er bare av nåde. At jeg «miskunner» meg over folket, skjer bare av miskunn. Dine bønner har ikke vunnet denne min nåde, og folkets synder har ikke hindret den. Jeg gjør alt for min egen skyld. «Jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig mot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over.»

Herren taler disse ordene som svar på Moses' bønner, og med tanke på Moses og hans folk. Men samtidig uttaler han med dem selve grunnregelen for hvordan han gir sin nåde til menneskene til alle tider. Og det er i denne betydningen Paulus har brukt dem.

Men hvordan kan disse ordene være svar på spørsmålet som ble reist i v. 14, om forholdet mellom Guds krav på rettferdighet og denne frie nåden? Det kan jo se ut som om det slett ikke ligger noe egentlig bevis i disse ordene når det gjelder rettferdigheten.

Mange sier at spørsmålet er avklart så snart en legger vekten på ordene «miskunner meg» og «barmhjertig», og ikke på ordet «den» i begge setningene. Da blir meningen: Det er bare nåde når jeg er barmhjertig mot en synder. Og er det bare nåde og gave, kan det ikke bli spørsmål om det er rettferdig eller urettferdig.

Unektelig er dette hovedtanken i ordene: Det er bare nåde når Gud er nådig mot syndere.

Men la oss se nærmere på hvordan Paulus selv konkluderer etter det han har sagt både i dette verset og i v. 17 om farao. I v. 18 sier han: «Altså: Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.» Dermed ser vi at vi også må legge vekt på ordet «den». Når vi taler om den frie nåden, må vi altså også ta med at Gud ikke ser på menneskene og deres menneskelige forutsetninger, men forbarmer seg over «hvem han vil».

Men dermed er det ikke sagt at han velger ut mennesker tilfeldig, etter som han selv finner for godt, uten noen grunnregel for sitt valg. Nei, det Paulus lærer oss her gjennom sin egen avslutning i v. 30–33, er bare at dette skjer uten hensyn til menneskelige forutsetninger, enten det nå er noe de har fortjent, eller annen verdighet. Vi må aldri glemme apostelens hovedbudskap, som bare har ett mål: å bryte ned selvrettferdigheten og vise at Gud i sin frie nåde utvalgte troens barn, «løftets barn», og ikke dem som søkte rettferdigheten ved lovgjerninger. Dette var Guds frie nådes utvelgelse.

I denne delen av kapittelet forkynner Paulus dette i en utfordrende tone: Uten nærmere forklaring beviser han at Gud utvelger til frelse hvem han vil. Jødene mente jo at Gud måtte utvelge dem fordi de både ved sitt opphav og ved sine gjerninger hadde de rette forutsetningene. Paulus slår derimot fast at Gud bare utvelger dem som tror på Kristus. Og i den sammenhengen sier han her at Gud utvelger «hvem han vil».

På alle måter har Paulus altså holdt fram Guds majestetiske frihet i nåden, for om mulig å knuse og utslette den hardnakkede selvrettferdigheten og de menneskelige forutsetningene som de klamret seg til. Dette ser vi først hos jødene, men siden finner vi det dypt nedgravd i alle menneskers natur.

Apostelens svar blir altså dette: Hva dere enn har å innvende mot den frie nåden, må dere være klar over at Herren selv i deres egen hellige skrift har forkynt at han vil og skal bruke denne nåden fritt – at han benåder hvem han vil, og at det skjer av bare nåde.

Det eneste svaret på spørsmålet fra v. 14 er altså at Skriften lærer at Gud virkelig er så fri i sin nåde mot syndere. Det er som om han ville si: Vil dere ha det til at Gud opptrer urettferdig i dette, så må dere ta det opp direkte med Gud selv! For legg merke til at det er han selv som har forkynt sin nådes frihet slik, og det i deres egne hellige skrifter, som dere jo akter høyt og tror på.

Når dere da ser at Gud selv forkynner at hans nåde er så fri, gjenstår det bare at dere også innretter dere etter det.

I lignelsen om pundene (Luk 19,20–23) finner vi et lignende svar på innvendingen mot Guds rettferdighet. En av tjenerne kom tilbake med sitt pund uten at det hadde kastet noe av seg, og sa: «For jeg var redd deg, fordi du er en streng mann. Du tar opp det du ikke la ned, og høster det du ikke sådde.» Da svarte husbonden: «Etter din egen munn dømmer jeg deg, du dårlige tjener. Du visste at jeg er en streng mann, som tar opp det jeg ikke la ned» osv. «Hvorfor overlot du så ikke pengene mine til utlånerne?»

Husbonden gjør altså ikke noe forsøk på å gjendrive den onde beskyldningen mot ham. Han lar den bare bli stående for tjenerens egen regning. Men han krever inn det han har til gode, ja, dømmer tjeneren med hans egne ord.

På samme måte går Paulus her fram mot dem som mener at Gud ikke kan være rettferdig når evangeliet framstiller nåden slik. Han viser bare til at slik har Gud selv forklart sin nåde. Med sin motsigelse tar de rett og slett «til gjenmæle mot Gud», og det stempler han helt kort som ugudelig og urimelig (v. 20–21).

Slik blir Guds rettferdighet og storhet best forklart, og slik får synderen den nødvendige og sunne ydmykelsen. For det finnes et helt bestemt grunnlag for hvordan Gud deler ut sin nåde – et grunnlag i den mest fullkomne rettferdighet – og dette blir forkynt overalt i Skriften.

Men når menneskene ikke vil høre eller legge merke til det, men hardnakket står fast på sin mening tross alt det Gud forkynner, da kommer det et øyeblikk da Herren ikke lenger gir noen forklaring. Han holder bare fram den nakne sannheten. Blir den til fall og fordervelse for motstanderne, blir den likevel til lys og trøst for de ydmyke.

Gjennom dette verset og hele denne delen av kapittelet vil Paulus altså si dette: Gud er stor og suveren. Ingen mennesker kan kreve noe som helst av ham. Ingen kan stille ham til ansvar eller kreve at han gjør rede for det han gjør. Han gir sin nåde til hvem han vil.

Slik taler også Kristus, særlig i lignelsen om arbeiderne i vingården. Der forteller han om husbondens svar til ham som knurret over at de som var kommet

i den ellevte time, fikk like mye som han som hadde arbeidet hele dagen. Husbonden sier: «Venn, jeg gjør deg ingen urett! Ble du ikke enig med meg om en denar? … Jeg vil gi denne siste det samme som deg. Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil?» (Matt 20,13–15).

På samme måte blir jødene og alle selvrettferdige mennesker her i verset vårt avvist med dette korte svaret fra Guds egen munn: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.»

Men Paulus har gjort svært grundig rede for grunnene til at Gud ikke kan ta hensyn til hva noe menneske har fortjent, men bare deler ut sin nåde fritt. Det gjør han i begynnelsen av brevet, særlig i de tre første kapitlene. Først viste han at «både jøder og grekere» alle «er under synd», og at alle med full rett kunne fordømmes (3,9). Dette er den første grunnen til at hvert eneste menneske må frelses bare av nåde.

Dernest viste han at Gud nettopp «for å vise sin rettferdighet, fordi han i sin langmodighet hadde båret over med de syndene som før var gjort», har stilt sin Sønn «til skue i hans blod som en nådestol» (3,25–26). Gud hadde ordnet et rettmessig oppgjør for syndene, så han kunne tilgi synder uten å krenke lovens høyhet og hellighet. Dette er den andre grunnen til at Gud med full rett benåder selv de største syndere.

Dermed har han også gitt oss den eneste veien til å få del i denne nåden: den veien der troen blir født og lever ved å ta imot det Stedfortrederen har utrettet.

Denne bestemte veien kaller Paulus en lov, «troens lov» (3,27). Han sier at rettferdigheten kommer for intet «til alle og over alle som tror» (3,22). Og dette kapittelet vi nå har foran oss, avslutter han med å forklare at Israel ikke fikk rettferdighet, og at grunnen bare var at de «ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger», mens hedningene fikk rettferdighet bare fordi de søkte den ved tro (v. 30–33).

Det er altså ikke en vilkårlig beslutning som gjelder visse personer, men en urokkelig nådens orden som utelukker den ene og frelser den andre, alt etter hvordan de stiller seg til evangeliet om Kristus.

Og hvordan kan vi vite at dette er apostelens mening i dette kapittelet? Svar: Bare fordi han selv har forklart det slik. Her blir bare den frie nåden holdt fram mot egen fortjeneste og de personlige forutsetningene som de klamret seg så fast til. Det er ingen motsetning mellom dette budskapet og den gamle, urokkelige nådens ordning som apostelen selv og hele Guds ord forkynner.

Men tenk for en usigelig stor trøst som her blir forkynt for alle fattige syndere! Og den er høyst nødvendig. Vi har alle en natur som ligger dypt nedsunket i selvrettferdighet. Den er slik at selv om vi hundre ganger har erfart til bunns at alt er fortapt i oss og alt er fullkomment i Kristus, begynner vi likevel hver dag på nytt å søke rettferdighet i oss selv.

Det skjer på forskjellige måter. Får vi for eksempel nåde til å leve litt mer hellig, håper vi at Gud er nådig mot oss. Men har dagen gått mer uheldig, og vi har gjort dype erfaringer av vår egen fordervelse, da går vi og mener at Gud må

være vred på oss. Da er vi nedslått og redde for Gud, nøyaktig som om hans nåde avhang av vår egen rettferdighet.

Mot denne galskapen vår hjelper verken opplysning eller erfaring. Det er en sykdom i selve naturen, som vi ikke kommer utenom. Det som da skal holde oss oppe, så vi blir i troen og ikke helt følger vantroens tilbøyelighet, er bare Ordet. Måtte vi da også huske ordet vi har foran oss her, der Herren Gud så høytidelig forkynner: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.»

Det er helt slutt på all menneskelig verdighet. Den er tapt, sier Herren her. Det er bare min egen frie nåde når jeg forbarmer meg over syndere. Det finnes ingen mennesker som fortjener min nåde. Dere er fortapt alle sammen, hvis jeg ser på deres verdighet. Dere mangler alt. Alt er syndig og forbannet. Det jeg gjør, gjør jeg for min egen skyld.

Det sier Herren Gud også i Jes 43,22–25: «Men du har ikke påkalt meg, Jakob, så du gjorde deg umak for meg, Israel! Du har ikke brakt meg brennofferlam og ikke æret meg med dine slaktoffer. Jeg har ikke trettet deg med matoffer og ikke voldt deg strev med virak … Du har bare trellbundet meg med dine synder, og plaget meg med dine misgjerninger. Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, og dine synder kommer jeg ikke i hu.»

Her kan det styrke troen å se nærmere på grunnene til at nåden er så fri. Den første grunnen, som Paulus forkynte i begynnelsen av brevet, var at alt som heter menneske, er fortapt under synden: at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste», og at «det er ingen forskjell, alle har syndet».

Selv de helligste kristne bærer ennå på de største syndene i hjertet sitt, synder som strider mot de største og første budene. I tillegg bærer de på en mengde syndige tanker, lyster og begjær som strider mot alle Guds bud.

Først og fremst bærer jeg alltid i meg den synden at jeg ikke elsker, tror og frykter Gud slik budet krever. For hvis jeg elsket og trodde Gud «av hele mitt hjerte og av hele min sjel», ville jeg kjenne en stadig fred og salighet. Da ville jeg aldri bli urolig over det som møtte meg her på jorden, men alltid ha min fred uforstyrret i Gud alene.

Men slik er det dessverre ikke. Tvert imot bryter vi stadig det første og største budet. Og denne synden kjenner hele verden overhodet ikke til. Ja, selv de troende sover ofte overfor denne synden. Når de derimot er litt mer våkne, kjenner de at den dukker opp i alle slags forkledninger: i likegyldighet og vantro og i overdreven kjærlighet til forgjengelige ting, men også som utålmodighet over noe som plager oss eller som vi har mistet – en utålmodighet som kan gå over i knurring og bitterhet mot Gud.

Om dette sier Melanchthon: «Å bli opprørt over hvordan Gud dømmer, å bli irritert eller misfornøyd fordi Gud ikke straks redder oss ut av ulykken, å knurre og vri seg over at de ugudelige har det lettere her i verden, å bli opphisset til vrede, tent til utukt og lettsindighet, til ærgjerrighet og begjær etter gods og penger osv. – alt dette kjenner gudfryktige mennesker herje i seg, slik også Salmene og profetene tydelig taler om.»

Og med kjærligheten til vår neste, som Gud krever av oss i det andre store budet, er det like ille. Av naturen tenker hvert eneste menneske først og fremst på seg selv. Vi er svært opptatt av alt som angår oss selv, men blir lite berørt av det som gjelder vår neste. Ja, hvem kjenner alle forkledningene denne synden viser seg i? Både følelsene, tankene, ordene og gjerningene våre viser at vi ikke elsker vår neste som oss selv.

I tillegg kan en kristen kjenne de forferdeligste synder mot alle budene. Og når Gud et øyeblikk trekker seg tilbake, kan de troende falle på det skrekkeligste, slik vi ser i de helliges historie.

Blant Skriftens hellige finner vi de aller fleste vitnesbyrdene om et hellig sinn i Davids salmer. De gleder og styrker ennå alle Guds barn på jorden, og Guds Sønn brukte selv ord fra disse salmene (for eksempel Sal 22). Men se hvordan den samme David, «en mann etter Guds hjerte», falt i de forferdeligste synder så snart Herren overlot ham til fordervelsen som bodde i ham. Vi ser det i hans grufulle hardhet mot Sauls slektninger, i de groveste brudd på både det femte og det sjette bud, og i et overmot som kostet sytti tusen mennesker livet.

Om en annen hellig mann sa Gud: «Det er ingen på jorden som han, en uklanderlig og rettskaffen mann, som frykter Gud og holder seg fra det onde» (Job 1,8). Men da Job var blitt utpint av langvarige fristelser, falt han så dypt at han forbannet den dagen han ble født, og glemte den inderlige omsorgen Gud hadde vist ham ved å bevare livet hans.

Og hva sier vår apostel om seg selv? Jo, han bekjenner at selv om han «etter sitt indre menneske slutter seg med glede til Guds lov», ser han i lemmene sine en annen lov, som strider mot loven i hans sinn og tar ham til fange under syndens lov i lemmene.

Kort sagt: Det blir som Paulus selv sier, at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste». Etter min natur er jeg alltid «kjødelig, solgt til trell under synden». Jeg er ikke fri til å gjøre det gode jeg vil, og jeg gjør ofte det onde jeg ikke vil, selv om jeg inderlig lengter etter Guds lov og heller ønsker meg døden enn å synde slik mot min Gud (7,14–25).

Men når det står slik til med alle mennesker, var det helt nødvendig at nåden var fri og uavhengig av oss – hvis noe menneske skulle kunne bli frelst! For Herren Gud fant ikke ett eneste menneske som han kunne være nådig mot for dets egen skyld. Derfor må det ganske sikkert være slik som han sier her: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.»

Den andre grunnen til at Guds nåde er så fullstendig fri, er «forløsningen i Kristus Jesus» (3,24).

På grunn av sin store kjærlighet som han elsket oss med, ga Gud sin evige Sønn for å gjenreise det som var tapt ved syndefallet: for å ta på seg alle menneskers synd og betale for den med sitt liv, og for å oppfylle alle lovens krav med sin lydighet og skaffe oss en fullkommen rettferdighet. Dette var sannelig et verk av Guds frie nåde, slik Paulus sier: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt», og: «Han har forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, etter sin frie viljes råd.»

Men nå er all synd sonet ved Sønnen, og alle lovens krav er oppfylt. I denne fullbrakte oppfyllelsen ligger selve grunnlaget for at rettferdigheten ikke lenger krever at syndere selv skal bli rettferdige for å bli frelst. Nei, nå kan Gud samtidig «være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus» (3,26; den svenske bibelen har: «den som är av Jesu tro»). På samme grunnlag sier Johannes at Gud ikke bare er trofast, men også rettferdig når han tilgir oss syndene (1 Joh 1,9).

På dette grunnlaget er Guds nåde så fri at Gud overhodet ikke ser på hva noe menneske har fortjent eller syndet – når det gjelder den frelsende nåden – men alltid er fullkomment tilfreds med alle som er kledd i Sønnens rettferdighet. Og slik er det i enhver tilstand, i gode så vel som i dårlige tider. For når det bare er i Kristi rettferdighet vi er rettferdige for Gud og fri fra loven, da er vi sikkert nok rettferdige og fri fra all fordømmelse i enhver situasjon, så lenge vi er i Kristus (8,1–3).

Skulle Gud ennå se etter vår egen rettferdighet, var ikke rettferdigheten bare i Kristus. Og skulle Guds nåde avhenge av om vi har gode eller dårlige tider, var den jo av gjerninger og ikke av ren nåde. Paulus sier: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde. Men er det av gjerninger, da er det ikke lenger nåde. Ellers er gjerningen ikke lenger gjerning» (11,6).

Ja, skulle Gud se på våre bedre eller dårligere tilstander, ville han nok ikke finne noen tilstand som ga ham grunn til å være nådig mot oss. For han ser inn i det innerste i oss og ser at vi alltid er syndige. Ut fra det skulle hans vrede alltid være vendt mot oss. Men for «dem som er i Kristus Jesus», finnes det ikke lenger noen vrede og dom til fordømmelse.

Noe ganske annet er at Gud følger oss med sin faderlige nidkjærhet og «hjemsøker deres synd med riset og deres misgjerning med slag» (Sal 89,33). Dette kalles nok ofte «vrede» og «dom» i Skriften, men det gjelder bare den omsorgsfulle Farens vrede, slik Paulus skildrer det i 1 Kor 11,32: «Men når vi blir dømt, da er det Herren som refser oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden.» Dette er en vrede som hører med til Guds inderligste omsorg for våre sjeler.

Taler vi derimot om den vrede og dom som dømmer oss til den evige død, må vi si med Paulus: «Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus.» Den frelsende nåden i Guds hjerte er helt fri fra ethvert hensyn til vår verdighet.

Dette er det Gud nå forkynner oss i sin alvorlige erklæring: «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.» Og så stor og fri er denne nåden at den også dekker over de største og groveste syndene, slik Gud selv sier: «Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull» (Jes 1,18).

Derfor kunne David få nåde for sine største synder så snart han kom til bekjennelse og anger. Og Saulus, som hadde gjort det til sin oppgave å forfølge,

pine og drepe Jesu venner, fikk ikke bare nåde, men også det høye kallet å være apostel.

Slik er Guds nåde: en miskunn av majestetisk storhet, av bare nåde – en nåde som er like høyt over alle menneskers synder og fortjeneste som «himmelen er over jorden» (Sal 103,11). «Jeg vil vise miskunn mot den jeg miskunner meg over, og være barmhjertig mot den jeg forbarmer meg over.» Lovet være denne store Gud i all evighet for hans evige nåde!

16. Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.

Dette er slutningen på ordene fra Guds munn like foran. Å ta imot Guds nåde og bli frelst beror ikke på noen menneskelig anstrengelse – verken på at en vil eller løper, strever eller gjør noe som helst – men på Guds miskunn. Men hvordan skal vi da forstå at apostelen her setter vår vilje og våre anstrengelser så lavt, når han andre steder av all kraft oppmuntrer oss til å «løpe» for å «vinne seiersprisen»?

Om dette taler han mye i 1 Kor 9,23–27, og i v. 24 sier han særlig: «Vet dere ikke at de som løper på idrettsbanen, de løper alle, men bare én får seiersprisen? Løp da slik at dere kan vinne den!» Og i Fil 3,14 sier han om seg selv at han «jager mot målet, til den seiersprisen som Gud har kalt oss til der ovenfra i Kristus Jesus» (jf. 2 Tim 4,7; Hebr 12,1).

Apostelen kan jo ikke motsi seg selv. Derfor må vi spørre: Hva mener han når han sier at det ikke beror på den som vil eller på den som løper, men på Guds miskunn?

Igjen må vi se på sammenhengen og på apostelens egen oppsummering til slutt, i v. 30–33. Der ser vi at han her bare taler om hvordan vi skal nå fram til rettferdigheten – rettferdigheten for Gud. Hva Paulus sikter til med «den som vil» og «den som løper», viser han i de første versene i neste kapittel: «De har nidkjærhet for Gud» – de «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet» (Rom 10,2–3).

Jødene tenkte jo slik: Skulle ikke Gud ta hensyn til vår nidkjærhet – til hvordan vi virkelig strekker oss etter rettferdighet og anstrenger oss for å oppfylle hans lov? Men Paulus svarer: Nei, alt sammen er forgjeves, fordi dere ikke bøyer dere for hans ord og søker hans miskunn i Kristus alene. Det beror ikke på menneskenes vilje eller anstrengelser, men på Guds miskunn.

Luther sier: «Kort sagt er alt dette talt til dem som tror de har alt i sin makt. Gud sier: Den jeg gir det, han skal eie det. Ingen må tro at han med sin hellighet kan tvinge meg til å gi ham det. Dere søker det og vil ha det på grunn av deres rettferdighet og hellighet. Men det verken kan eller vil jeg tillate. Heller ville jeg bryte ned og utrydde alt, både prestedømme og kongedømme, ja, til og med min lov. Men søker dere på ny min nåde, da skal dere få det.» Dette er altså tekstens egentlige budskap.

For øvrig gjelder disse ordene selvsagt også nådens verk i våre hjerter, både når det begynner, og mens det fortsetter til vi er hjemme. Også her viser ordene at alt vårt strev og løp er til ingen nytte hvis ikke Gud i sin barmhjertighet

miskunner seg over oss, vender seg til oss og gir oss sin Hellige Ånd. Samtidig sier de oss at vi ikke trenger å miste motet når vi på den andre siden kjenner oss helt døde og maktesløse. For Gud kan i sin miskunn hjelpe i alle ting og gi oss alt vi trenger.

Herren sier: «Ingen kan komme til meg uten at Faderen som har sendt meg, drar ham». Paulus sier: «Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag». Og Peter sier: «… dere som ved Guds makt blir holdt oppe ved tro, til den frelse som er ferdig til å bli åpenbart i den siste tid».

Nettopp når Herren «drar», når han er nær og «virker», blir mennesket, som ellers er dødt, i stand til å «høre hans røst», «komme til ham», «ta imot ham», «tro», «følge ham» osv., slik Skriften taler om menneskene. Eller vi ser at menneskene tvert imot avviser alt dette – at de «står imot», «forkaster» osv., slik Skriften også viser.

Her finnes altså ingen støtte for det vi hører fra de ubotferdige, som ikke vil erkjenne sin synd og omvende seg. De sier: Hva kan vel vi gjøre for å bli omvendt? Det beror jo ikke på den som vil eller på den som løper, men bare på Guds miskunn. Gud alene kan vekke og omvende meg, og når han ikke gjør det, kan jeg jo ikke bli omvendt!

Måtte hvert menneske ta seg i vare for å bruke Guds ord slik og dermed forakte Den Hellige! «Gud lar seg ikke spotte». Er det virkelig sant at Gud aldri har talt til deg og gitt deg nåde til omvendelse? Kan du på den store dagen, når han kommer for å møte deg, svare ham: Du ga meg aldri nåde til å bli frelst? Er det ikke heller mennesket selv som står imot Den Hellige Ånd?

Herren sier jo selv: «Hele dagen bredte jeg ut mine hender til et gjenstridig folk, som går på den veien som ikke er god, og følger sine egne tanker». Og han sier: «Se, jeg står for døren og banker. Om noen hører min røst og åpner døren, da vil jeg gå inn til ham» osv. Da Herren gråt over Jerusalem, sa han: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn … Men dere ville ikke». Er det da ikke sant, det Herren selv sier: «Den som leter, han finner»?

Om det å søke sier han riktignok: «Dere skal finne meg når dere søker meg av hele deres hjerte» (Jer 29,13). Men det finnes også noen som søker, og om dem sier han: «Mange … skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24–27).

Det har to årsaker. For det første søker de ham ikke «av hele sitt hjerte», men vil «tjene to herrer» samtidig – de vil ha både Gud og verden. Eller, som det siste skriftstedet viser, de vil nok omvende seg, men ikke nå. Herren sier jo at når husbonden har reist seg og stengt døren, da begynner de å banke på.

For det andre finnes det nok noen som søker med en viss nidkjærhet, men «uten den rette forstand». De søker nemlig «å grunnlegge sin egen rettferdighet» og gir seg «ikke inn under Guds rettferdighet» (Rom 10,2–3). Da skjer det som Paulus taler om i dette kapittelet: De som jager etter rettferdighet, får ikke rettferdighet, fordi de ikke søker den ved tro, men ved lovgjerninger.

Søker vi derimot slik at vi bøyer oss for Herren og vil høre hva han sier om den eneste veien og døren (Joh 10,9; 14,6), da gjelder sikkert og visst Herrens løfte: «Den som leter, han finner.» Verset vi nå gjennomgår, strider slett ikke

mot denne allmenne sannheten som Guds ord forkynner. Det er menneskenes egen skyld og ikke Herrens om de ikke blir omvendt.

Også her ser vi hvor farlig det er å gi Skriftens ord den meningen vi selv synes passer, og hvor nødvendig det er å se nøye etter hva den hellige forfatteren selv mente, og så la ordene hans si oss bare det han ville si.

I denne teksten ligger det først og fremst et knusende slag mot all egenrettferdighet – mot alle tanker om å vinne Guds nåde ved noe av vår egen vilje og vårt «løp», våre anstrengelser og tiltak. Men den rommer også en like sterk trøst for alle fattige, nådesøkende sjeler som kjenner sin avmakt og derfor fristes til å miste motet.

Til de egenrettferdige sier teksten altså først: Alt dere gjør for å bli frelst, er helt nytteløst og forgjeves – all deres hellige nidkjærhet, at dere vil og løper, alle deres gjerninger og forsakelser. Alt sammen er bortkastet strev.

Hvem som skal bli frelst, beror alene på Guds miskunn. Og Gud har besluttet at frelse og salighet bare skal gis til fattige syndere som tror på Sønnen, ikke til dem som vil nå rettferdighet ved noe som helst de selv kan bidra med.

Til de elendige og sønderknuste bærer teksten derimot bud om trøst og oppmuntring. Til dem sier den: Det er sant at dere mangler alt, både vilje og evne til å oppfylle Guds lov. Dere er bare overtredere og uverdige i alt. Men alt skal gis dere av nåde – «det beror ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn».

Denne teksten er særlig rik på trøst for dem som er knust over at de mangler både vilje og alvor, og over sin treghet og avmakt. De sier: Hvis jeg bare var svak og mangelfull når jeg skulle gjøre det gode, kunne jeg nok tro at jeg hadde Guds nåde. Men jeg har ikke engang en alvorlig vilje. Tvert imot er jeg treg og likegyldig. Hvordan kan jeg da tro at Gud er nådig mot meg?

Men slike tanker viser at vi er i ferd med å bygge håpet vårt på vår egen vilje og vårt eget løp. Til det sier Paulus her: Det ville ikke hjelpe om du så hadde vilje og alvor. Alt er fordervet ved syndefallet. I deg selv finnes det ikke noe som helst som kan gi grunn for nåde hos Gud. Hør derfor: «Det beror ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.»

Samtidig vet du at det alltid hører med til en sann omvendelse og tro at viljen bøyes til lydighet mot Guds røst, og at intet menneske har del i denne frie og ufortjente nåden i Kristus hvis dette nådens verk ikke finnes i hjertet. Da er det også sikkert og visst at de som aldri vil høre Herrens tale, men alltid står imot hans kall, blir værende i sin ugudelige og ufrelste tilstand, ja, forherdes, forblindes og dør i sine synder.

Har mennesket derimot latt seg åpne for kallet, så det nå er dets høyeste ønske å få en alvorlig vilje og lyde Herrens røst i alt, da er motstanden allerede brutt. Da er «ånden villig», selv om «kjødet» er fullt av ondskap, selvsikkerhet, hardhet, lettsinn og annet.

Men intet av dette skal hindre Guds Ånd i å gi denne synderen så mye nåde i hjertet som Gud vil. Hvor mye villighet eller treghet han så får kjenne, beror bare på hvordan Gud i sin visdom vil føre ham. Men all den tregheten vi har

sukket over for Gud, skal i alt dette verken fordømme noen eller gjøre Guds nåde mindre; den er tilgitt sammen med all annen synd.

Det er dette apostelen vil fram til her: at selve nåden er fri og uavhengig av vår vilje og vårt løp. Vi må aldri glemme at Gud er så stor og majestetisk i sin nåde at han ikke ser etter om det finnes noe i menneskene som kan gi grunn for hans miskunn.

Derfor kan han forbarme seg over de mest uverdige syndere når de søker nåde ved Kristus. Og på den andre siden kan han la sin vredes dom ramme dem som har anstrengt seg til det ytterste for å nå rettferdighet, fordi de dermed tror at de kan stå fram for Gud i egen rettferdighet. Det er hele denne inngrodde egenrettferdigheten Paulus vil bryte ned til grunnen når han sier: «Det beror ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.»

At Gud er så stor og fri i sin miskunn, understreker apostelen ytterligere med et eksempel på det motsatte: hvordan Gud lar sine straffedommer ramme dem som står imot hans kall. Slike eksempler viser enda tydeligere at Gud også må være fri i sin nåde. For den som er fri til å hjemsøke med veldig straff, må også være fri til å benåde med veldig miskunn. Det er først og fremst dette Paulus vil fram til når han bruker Farao som eksempel i neste vers.

Men eksemplet taler i tillegg til de hardnakkede jødene om hva Gud også kunne komme til å gjøre med dem hvis de fortsatte å stride mot ham – det samme som han gjorde med Farao. Da Farao ikke ville bøye seg for Herrens tale, ble han – nettopp ved sin forherdelse og sitt fall – et advarende eksempel for hele verden idet Herrens veldige makt og forferdelige dom rammet ham. Ja, slik gikk det med Farao, og slik gikk det også med det vantro Israel. Med disse ordene holder Paulus speilet opp for øynene deres:

17. For Skriften sier til farao: Nettopp til dette reiste jeg deg opp: At jeg kunne vise min makt på deg og at mitt navn skulle bli forkynt over hele jorden.

For. Vi har nettopp vist hvordan eksemplet med Farao henger sammen med emnet (v. 14–16): Guds frihet og rett til å hjemsøke mennesker med veldig straff forutsetter og bekrefter at han også må ha full frihet til å dele ut sin nåde.

Skriften sier, det vil si Guds ord i Skriften. Skriften forteller at Gud sa til Farao – den egyptiske kongen som undertrykte Israels folk: **Nettopp til dette reiste jeg deg opp**, det vil si: lot deg stå fram og leve (og utslettet deg ikke straks), «at jeg kunne vise min makt på deg».

At uttrykket «reiste deg opp» har denne betydningen, ser vi for det første av skriftstedet det er hentet fra (2 Mos 9,16). Der betyr det hebraiske ordet «opprettholde», «la bestå». For det andre ser vi det av hvordan ordet apostelen bruker her, ellers blir brukt i Det nye testamentet. Der er det oversatt og forstått som «oppstå», «stå fram», for eksempel: «Mange falske profeter skal stå fram» osv. (Matt 11,11; 24,11; Joh 7,52 m.fl.).

Men når Paulus avslutter dette emnet, bruker han ordet «forherde»: «Hvem han vil, … den forherder han» (v. 18). Det kommer av at han nå ser på Guds hensikt med å spare Farao så lenge. Fordi Farao stadig på ny foraktet de mange

kallene, advarslene og truslene han fikk fra Gud, ble han bare enda mer forherdet.

At dette var Guds hensikt, finner vi også i Guds uttrykkelige ord: «Jeg vil forherde hans hjerte» (2 Mos 4,21; 10,1.20.27 m.fl.). I historien om Farao står forherdelsen hans særlig sterkt fram. Den var enda et bevis på apostelens ord: «Hvem han vil, … den forherder han.»

At jeg kunne vise min makt på deg og at mitt navn skulle bli forkynt over hele jorden. Her står den oppsiktsvekkende sannheten uttalt helt utvetydig: Gud lot Farao leve og fortsette sin ulykkelige strid mot alle advarslene for å vise sin makt på ham. Og i all ettertid skulle det bli forkynt blant alle jordens folk hva Herren gjorde med Farao, for at alle folk skulle lære å frykte Herren, Israels Gud.

Dette hadde Herren sagt til sin tjener Moses på forhånd, for at Moses ikke skulle fortvile over at Gud ikke kunne gjøre Farao myk med alle advarslene han sendte og alle undrene som skjedde. Nei, Farao skulle forherdes. Men hele denne striden hadde bare ett mål: at Guds storhet og makt skulle bli åpenbart.

Gud ville la det skje på denne måten. Ved alle Guds ord han fikk høre og alle Guds under han fikk se, skulle han bare forherdes mer og mer etter hvert som tiden gikk. Bare ved mektige gjerninger av Guds utstrakte arm skulle han slås, så han måtte la folket dra, men selv druknet han i havet sammen med sitt folk.

Men forstå nå dette rett! Farao var ugudelig og vantro. Han holdt fast på den retten han mente å ha over disse fremmede i landet sitt, Israels barn, og ville trassig ikke høre tale om Herren, deres Gud (2 Mos 5,2). Han lot sin egen vilje og djevelen få råde.

Uten tvil ville Gud først og fremst at Farao skulle vende om og gi ham æren. Hans gjentatte kall til Farao ved Moses var selvsagt alvorlig ment. Men Farao sto imot disse sterke kallene til å bli fridd ut fra ondskapens makt. Han forherdet sitt hjerte, som det så ofte står.

Det var da Gud, i samsvar med sin hellige rettferdighet, gjorde Farao til et skrekkeksempel. Nå overlot han ham til all fordervelsen i hans hjerte og til forførerens innskytelser. Og da kunne det bare gå dypere og dypere inn i synd og forherdelse med denne stakkars mannen. Slik forherdet Herren hans hjerte. Gud står ikke som en maktesløs tilskuer og ser på det de ugudelige driver med. Nei, Skriften sier noe ganske annet om Guds straffende rettferdighet.

Paulus sier: «… fordi de ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten» (2 Tess 2,10–12).

Gud trenger ikke gjøre mer for å forherde et menneske enn å overlate det til dets egen iboende fordervelse (Rom 1,24.26); da går det bare fra den ene synden til den andre (Sal 69,28). Men i tillegg kommer en enda mer forferdelig følge av Guds rettferdighet: at han også «sender dem kraftig villfarelse» (jf. Matt 13,10–13).

Slik handler Gud for å forherlige sin forferdelige makt og rettferdighet, og som straff over ubotferdige syndere. «Alt har Herren gjort til sin hensikt, også

den ugudelige til ulykkens dag» (Ord 16,4). Måtte Gud da være oss nådig og heller la alt annet vondt komme over oss, bare ikke forherdelsens dom!

18. Altså: Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.

Dette er slutningen av de to eksemplene apostelen har tatt fram her: Guds nåde mot folket på vandringen i ørkenen og Faraos forherdelse. Hovedvekten ligger tydelig på ordene «hvem han vil». Så sterkt holder apostelen fast ved målet sitt her: å bryte fullstendig ned ethvert argument som bygger på noen form for egenrettferdighet eller andre fortrinn, og på den andre siden å framheve Guds majestetiske frihet til å benåde, eller tvert imot til å overlate synderen til den evige pine. Paulus gir ennå ingen nærmere forklaring på dette, men fortsetter bare å knuse de egenrettferdige og selvgode med de sterkeste uttrykk.

Som motsetning til å vise miskunn setter han her **forherde**, og ikke «bli vred» eller «fordømme», som kunne synes å være en mer naturlig motsetning til å «vise miskunn». Men det har han helt klart god grunn til, ut fra eksemplet med Farao som han nettopp har vist. Der var det forherdelsen som sto sterkest fram.

Men nettopp i dette ligger det også en egen, tankevekkende lærdom. Når Gud «viser miskunn» mot et menneske, gir han det Åndens nåde til omvendelse og tro. Men når Gud vil straffe en synder med sin evige vrede, skjer det ved at han lar ham bli stående uten denne nåden, overlatt til seg selv, så han uten videre forblindes og «forherdes» i sine synder. Derfor er det i virkeligheten helt rett at «forherde» settes som motsetning til at Gud «viser miskunn». Måtte vi aldri glemme den advarselen som ligger i dette!

Men hvordan skal vi da forstå ordene **hvem han vil** – «hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han»? Jo, ordene viser klart tilbake til eksemplene som nettopp er nevnt: hvordan Gud forbarmet seg over folket i ørkenen, men forherdet Farao. Da skulle det ikke være vanskelig å se at grunnen til at Gud handler så ulikt med dem, ligger i hvor forskjellig disse menneskene forholder seg til Guds ord.

Samtidig beholder begge eksemplene sin tilsiktede brodd mot jødene. De var ikke særlig opptatt av hvordan de selv forholdt seg til Guds kall til omvendelse, men bare av hva de kunne oppnå ved sine gjerninger. Men her var det nettopp apostelens mål å knuse enhver tanke om hva vi kan oppnå ved våre gjerninger.

Det var Guds frie vilje at folket som hadde syndet så grusomt i ørkenen, likevel skulle benådes, bare de ydmyket seg, men at Farao derimot skulle forherdes, utelukkende fordi han sto imot Guds kall til omvendelse. Og hvem Gud vil benåde og hvem han vil forherde, finner vi forkynt overalt i Skriften.

Skriften lærer at Gud i sin store kjærlighet «vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse». Men den viser også at når Gud har den forferdelige viljen at enkelte mennesker skal forherdes og gå fortapt, da har denne straffende viljen i hans rettferdighet sin grunn i at de står imot nåden – enten de allerede har vist denne motstanden, eller Gud kjenner den på forhånd (Rom 8,29).

Likevel ser vi flere eksempler i Skriften på at Guds vilje omtales uten en slik inngående forklaring. I Matt 11,27 sier for eksempel Kristus: «Alt er overgitt til meg av min Far. Og ingen kjenner Sønnen uten Faderen, heller ikke kjenner noen Faderen uten Sønnen, og den som Sønnen vil åpenbare det for.» Her forkynner han bare sin vilje om hvem som skal få kjenne Faderen: «den som Sønnen vil åpenbare det for».

Men skulle noen forstå dette slik at denne viljen ikke tar noe som helst hensyn til hvordan det står til med det enkelte menneske, bør de lese hva Jesus sier to vers før (v. 25): «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige.» Her hører vi at det kom an på hvordan det sto til med menneskene selv, om han skulle åpenbare sin sannhet for dem eller tvert imot skjule den.

Derfor er det så rett, det noen eldre lærere har sagt om denne teksten: «Gud forbarmer seg over den han vil, og forherder den han vil. Men hvem Gud vil forbarme seg over, og hvem han vil forherde, lærer Paulus og hele Skriften oss klart nok andre steder.» Måtte vi alle bare bøye oss for Guds åpenbarte vilje, både i liv og lære! Da kan jeg være helt viss på at jeg er en av dem Gud vil forbarme seg over.

Kanskje ser du at syndene dine er like store som da Israels folk ved selve Sinaifjellet støpte en avgud i trass mot Guds første bud. Eller like store som Davids synder – han som drev hor og drepte etter all den nåden han hadde fått. Eller som Paulus' synder – han som forfulgte og drepte Jesu venner.

Hør: Alt dette vil du likevel få tilgivelse for! Det finnes ikke noe som helst som kan hindre Guds barmhjertighet, bare du tar din tilflukt til barmhjertighetens evige grunnvoll: Kristi forsoning. For «hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han». Og han vil miskunne seg over hver eneste en som tar sin tilflukt til Sønnen!

Vil du derimot ikke bøye deg for denne klare sannheten, men bare stå imot nådens kall, da hjelper ingen dyd, fromhet eller rettferdighet deg. Da kommer du til å stå under Guds vrede og bli forblindet og forherdet fram mot en evig fortapelse – ja, selv om du har gjort framstående gode gjerninger og levd som den alvorligste kristne. For «hvem han vil, den forherder han». Og han vil forherde hvert eneste menneske som forherder seg mot hans kall til omvendelse og tro.

Det er dette apostelen vil forkynne for jødene, uten nærmere forklaring. Men dette vil Herren også si til oss alle. Måtte Gud gi oss nåde til å høre hans røst i tro og lydighet!

19. Du vil da si til meg: Hva er det da han klager over? Hvem kan stå imot hans vilje?

Ut fra eksemplene han har hentet fra Skriften, har Paulus i verset foran trukket denne slutningen: «Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.» Da var det en ganske naturlig innvending fra en stolt jøde: **Hva er det da han klager over? Hvem kan stå imot hans vilje?**

Hvis det bare beror på Guds vilje om mennesker blir forherdet, og han forherder hvem han vil – og den som er forherdet, er jo ikke i stand til å lyde Gud –

hvordan kan han da beskylde dem for ulydighet eller «klage over» dem som han selv har valgt å forherde? **Hvem kan stå imot hans vilje?** Det vil si: Har noen noen gang hatt makt til det? Så skarp en innvending regner Paulus med å få fra en stiv og stolt jøde.

Fremdeles bruker Paulus harde og støtende ord for å vekke og uroe de egenrettferdige jødene, som bare pukket på at Gud krever rettferdighet (v. 14). Etter deres oppfatning betydde det jo at Gud skulle gi alt godt, også frelsen, til dem som jager etter rettferdighet med nidkjærhet i lovgjerninger. Det er nettopp apostelens hensikt å uroe og knuse disse menneskene og skjerpe oppmerksomheten deres mot den dypere avklaringen han gir dem til slutt (v. 30–33).

Derfor gir han dem ennå ingen nærmere forklaring på innvendingen. Han fortsetter bare å holde fram Guds suverene makt og rett til å gjøre med oss det han selv vil. Ja, han stempler innvendingen som helt ugudelig og kaller den å «ta til gjenmæle mot Gud»:

20–21. Men hvem er da du, menneske, som tar til gjenmæle mot Gud? Kan vel verket si til ham som formet det: Hvorfor gjorde du meg slik? Eller har ikke pottemakeren makt over leiren, så han av samme deig kan lage et kar til ære og et annet til vanære?

Men sannelig, menneske! Paulus svarer her på en innvending fra en frekk motstander. Derfor gir han også svaret en skarp og djerv form. Ja, han taler med en slags hellig spott (se Sal 2,4; 59,9; Job 38,3) og sier: «Men sannelig, menneske!» – slik han i 1 Kor 15,36 sier: «Du dåre!» «Sannelig, menneske» – skulle nettopp du være den rette til å granske hvordan Gud handler? Tenk deg om! Hva er du egentlig, du menneske, annet enn en jordklump?

Hvem er du som tar til gjenmæle mot Gud? Ordet i grunnspråket som er oversatt med «ta til gjenmæle», betyr å trette, svare igjen og lignende.

Paulus minner her om Herrens ord i Jes 45,9: «Ve den som tretter med sin skaper – et skår blant andre potteskår av jord! Kan leiren si til ham som former den: Hva gjør du?» Paulus vil vise hvor dåraktig det er at den ynkelige skapningen, «mennesket», tar til gjenmæle mot Skaperen – også om det ikke skimter det minste streif av lys eller rettferdighet i måten Gud handler på, ja, selv om alt han gjør og sier, skulle synes både urettferdig og vrangt.

Mennesket burde heller legge hånden på munnen og bøye seg i støvet for Den Allmektige. Han skylder oss ikke noe som helst. Vi er hans skaperverk, og da har Skaperen selvsagt all makt over oss.

Her kunne vi nevne mye som lukker munnen på oss. For det første at vi alle har brutt hans pakt og i oss selv står som Guds fiender. For det andre at Gud i alle ting er altfor stor til at vi kan begripe og bedømme ham. Men Paulus viser bare til at vi er Guds skaperverk: **Kan vel verket si til ham som formet det: Hvorfor gjorde du meg slik? Eller har ikke pottemakeren makt over leiren, så han av samme deig kan lage et kar til ære og et annet til vanære?**

Her gjelder det altså Guds makt eller rett over menneskene. Det var dette Paulus ville forkynne for å knuse dem som kommer med krav og innvendinger. Men samtidig gjelder bildet han bruker her, om pottemakeren og leiren, sannelig også i alle forhold. Det vil si: Herren Gud har full rett til å gjøre med menneskene det han vil. Menneskene ligger i Guds hånd og er overgitt til hans frie vilje i alt, slik leiren er i pottemakerens hånd.

Men dermed er det så visst ikke sagt at Gud, når det gjelder vår frelse, handler uten å følge noen grunnregel for hvem han benåder og hvem han forherder, som om alt skjedde etter som det falt ham inn. Det står heller ikke her at denne grunnregelen skulle være ukjent for oss.

Nei, av apostelens avslutning på denne talen ser vi svaret, og vi skjønner at han nok kunne ha gitt dem et mer forståelig svar allerede her. Han kunne straks ha vist dem den store grunnregelen Gud handler etter når han benåder eller fordømmer menneskene. Men han så det nå som mer nødvendig å holde en overbevisende tale om Guds ubegrensede makt og frie utvelgelse, for å bryte ned jødenes nidkjærhet på egenrettferdighetens vei. Samtidig må vi alltid huske at evig frelse bare gis oss etter en bestemt grunnregel og ordning, slik hele Guds ord holder den fram.

Taler vi derimot om hvordan Gud deler ut timelige goder, eller om at han handler på én måte med ett menneske eller folk og annerledes med andre, da kan vi nok ikke følge Guds tanker og spor. Da vet vi bare at alle hans veier er miskunn og trofasthet i hans visdom, kjærlighet og rettferdighet. Ja, i det vi opplever til daglig, vet vi heller ikke hva som er nåde og hva som er vrede, hva som er lykke og hva som er ulykke. Det beror jo på hvordan alt sammen virker inn på vårt evige mål.

For å forstå hele forholdet må vi se Gud i hans to forskjellige egenskaper: for det første som den som har skapt alle mennesker og alene har eiendomsrett over dem, for det andre som menneskenes dommer og frelser.

Som den som har skapt og eier alle, deler Gud ut sine gaver i sin fullkomne visdom, nåde og rettferdighet, men ofte etter grunnsetninger vi ikke kjenner. Når vi blir født, hvilket land vi skal leve i, hvilken oppdragelse vi får, hvem som er foreldrene våre, hvilke naturlige anlegg vi har – alt dette og utallige andre forhold er bestemt av Gud etter en plan som ligger langt over vår fatteevne.

Men hvordan Gud vil handle med oss som vår dommer og frelser, er forkynt oss klart og tydelig, så alle som kjenner og lever i hans ord, vet det. Vi vet at han «skal gi enhver igjen etter hans gjerninger», og at den som hører hans røst, som tror på Sønnen og hyller ham, skal bli frelst, men at den som ikke tror, skal bli fordømt. Dette forkynner jo hele Skriften.

Dette må vi holde klart for oss når teksten skal brukes mer generelt. Men som vi har sagt før, vil Paulus her først og fremst knuse dem som tar til gjenmæle mot Herren og krever at han skal dømme på deres premisser.

Til de selvsikre jødene vil han altså si: Dere viser til Guds rettferdighet og mener at han ikke er rettferdig hvis han ikke tar hensyn til deres fortrinn framfor hedningene – at dere er barn av gudfryktige fedre, at dere har loven og løftene og den skjønne gudstjenesten, at dere gjør mange gode gjerninger og

viser stor nidkjærhet i gudsdyrkelsen (v. 4–5). Dere mener at Gud på grunn av alt dette liksom skulle være forpliktet til å frelse dere. Dere tror at dere som barn av de gudfryktige fedrene er en slags særskilt hellig slekt framfor hedningene osv.

Men dere må huske at Skriften tvert imot lærer at alle mennesker er av samme slag. Da er også dere av samme stoff som hedningene. Og Gud er like suveren i sin nåde og sine dommer over alle, slik pottemakeren «har makt over leiren, så han av samme deig kan lage et kar til ære og et annet til vanære».

«Hvem han vil, den viser han miskunn» – og han vil miskunne seg over den som tror på Sønnen. «Hvem han vil, den forherder han» – og han vil forherde dem som ikke hører hans røst. Det er dette apostelen vil fram til her.

Hele veien må vi huske at apostelens hovedbudskap ikke er annet enn dette: Gud er suveren og fri i sin makt til å utvelge til frelse bare dem som tror på Sønnen, og på den andre side forkaste alle som ikke tror, også de frommeste gjerningshelgener.

Og spør noen ennå hvordan vi kan vite at Paulus ikke har noe annet mål, gjentar vi gjerne: Det vet vi bare fordi apostelen selv sier det tydelig nok (v. 30–33). Vi må jo spørre ham selv hva han vil med budskapet sitt, og ikke legge en mening inn i ordene hans som strider mot hans egen forklaring.

Når apostelen først, uten nærmere forklaring, bare holder fram Guds store makt og suverenitet over alt og alle han har skapt, er det den helt rette måten å slå ned alle som vil ta til gjenmæle mot Gud – enten det gjelder spørsmålet om frelse og rettferdighet, som her, eller andre sider ved Guds måte å handle med sitt skaperverk.

Mange reiser seg mot Gud fordi de for eksempel ikke forstår hvorfor han som har all makt, ikke kunne sende sitt ord til alle folk på samme tid. Eller de spør hvorfor han som vet alt, og altså forutså syndefallet, likevel skapte menneskene osv.

Andre tar anstøt av hvordan han fører dem selv. De kan ikke skjønne hvorfor han fører dem på en måte som plager dem, og som de selv ikke kan forstå. Skylden for dette legger de på Gud. De «tar til gjenmæle», klager og knurrer. De sier: «Hvorfor fører du meg slik?» Slik tok Job til gjenmæle mot Gud da ulykker og anfektelser hadde pint ham ut.

Da er dette det rette svaret: Hvem er du, menneske, som tretter med din Gud, som leiren med sin pottemaker eller verket med sin mester? Kan du utgrunne ditt eget innerste? Kan du ikke det, hvordan kan du da utgrunne ham som himlene og himlenes himler ikke rommer (1 Kong 8,27)? Hvordan vil du forstå og bedømme ham som har «målt vannene med sin hule hånd …, samlet jordens muld i skjeppe og veid fjell på vekt og hauger i vektskåler»? For ham «er folkeslag som en dråpe i et spann».

Noe lignende holdt også Herren fram for den stakkars Job, etter at Job lenge hadde klaget over hvordan det gikk ham: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden? … Hvor er veien dit hvor lyset bor? Og mørket, hvor er dets sted – så du kunne bære det fram dit hvor det hører hjemme, og vise det veien dit hvor det bor! Du vet det vel! Den gang ble du jo født, og dine dagers tall er stort. … Kan du knytte Sjustjernens bånd eller kan du løse Orions lenker? … Kjenner

du himmelens lover? Fastsetter du dens herredømme over jorden?» – «Du som klandrer Den Allmektige, vil du trette med ham? Du som laster Gud, du må svare på dette! … Bind opp om deg som en mann! Jeg vil spørre deg, og du skal svare meg. Vil du virkelig gjøre min rettferdighet til intet? Vil du dømme meg skyldig, så du får rett? Har du slik en arm som Gud?» osv. (Job 38–40).

I samme tone taler Paulus i Rom 11,34–35: «For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag?»

Når du nå ikke forstår noe som helst av Guds veier, og heller ikke kan vise til noen fortjeneste som han burde lønne – hvordan kan du da ta til gjenmæle mot Gud? Hvordan kan du vite om ikke det som ser aller verst ut for deg, er det aller beste? Om ikke det som river mest i hjertet ditt, er det som gagner deg mest? I alle fall: «Kan vel verket si til ham som formet det: Hvorfor gjorde du meg slik?»

Med forkynnelsen om Mesterens høyhet og makt har apostelen nå brakt til taushet dem som vil ta til gjenmæle mot Gud. Så går han over til å forklare hva som er Guds hellige hensikt når han forherder sine motstandere. Han sier:

22–23. Men om nå Gud – enda han ville vise sin vrede og gjøre sin makt kjent – likevel i stor langmodighet bar over med vredens kar, som var gjort ferdige til undergang? Og om han nå gjorde dette for å kunngjøre hvor rik hans herlighet er over miskunnhetens kar, som han forut hadde gjort i stand til herlighet?

Her ser vi Guds største og egentlige hensikt når han forherder sine motstandere. Han vil vise sin majestetiske vrede og makt – sin vrede over synden og sin makt til å straffe. Dermed stråler også rikdommen i hans nådes herlighet klarere fram over miskunnhetens kar. For at vi skal forstå dette enda bedre, vil vi først se litt nærmere på de viktigste ordene i disse versene og deretter se sammenhengen under ett.

Vredens kar og miskunnhetens kar. I verset foran talte Paulus om pottemakeren som lager noen kar til ære og andre til vanære. Her fortsetter han å tale om «karene». Med «vredens kar» mener han de menneskene Gud forherder (v. 18), de som til sist skal bli helt «fylt av Herrens brennende vrede» (Jes 51,20). «Miskunnhetens kar» er de menneskene Herren forbarmer seg over (v. 18). Over dem vil han la all sin nåde strømme ned, så karene blir fulle av Guds miskunnhet, salighet og herlighet.

Noen har ment at vredens kar her er farao og egypterne, som først ble spart lenge, men til sist ble utslettet, og at miskunnhetens kar da er Israels barn, som Gud frelste nettopp ved den straffedommen som rammet egypterne.

Men av verset som følger like etter, ser vi at Paulus ikke bare sikter til dette ene tilfellet, men taler om vredens og miskunnhetens kar generelt. Der sier han nemlig om miskunnhetens kar: «Til å være slike kar har han også kalt oss, ikke bare av jøder, men også av hedninger.» Farao og egypterne på den ene siden

og israelittene på den andre må vi altså bare se som eksempler på vredens og miskunnhetens kar.

Når det gjelder vredens kar, tales det i vår tekst bare om mennesker som i likhet med farao forherdet seg mot Guds røst og derfor også ble forherdet av ham. Slik gikk det med de ubotferdige jødene, og slik går det med alle andre som bevisst står imot nådens kall til omvendelse.

Noe helt annet er at vi alle av naturen er «vredens barn» (Ef 2,3). Det er jo nettopp av slike vredens barn Gud lager miskunnhetens kar når de en gang lar seg omvende. Det er altså ikke dette det tales om her. Paulus føyer så til enda en talende beskrivelse av vredens kar når han sier:

Som var gjort ferdige til undergang. Av disse ordene ser vi for det første det vi allerede har nevnt: Med «vredens kar» menes de menneskene som rammes av Guds vrede. Det er de som har forherdet seg mot hans røst, så han overgir dem til forherdelse, ja, «forherder dem» (v. 17–18), eller som Paulus sier i 1,28: «overga Gud dem til et udugelig sinn». Da er de «gjort ferdige til undergang» og kan aldri mer komme til omvendelse og tro.

For har Gud forut sett at et menneske en gang skal kunne omvendes til frelse, overgir han det aldri til forherdelse. Nei, da følger han dette mennesket med et øye som ser et miskunnhetens kar i denne sjelen, selv om den ennå ikke har sluppet ham inn.

For det andre er det verdt å legge merke til at apostelen bruker uttrykket «som han forut hadde gjort i stand til herlighet» når han taler om miskunnhetens kar. Når han taler om vredens kar, bruker han et annet ord og en annen form: «som var gjort ferdige til undergang». En slik endring i uttrykksmåten kan ikke være valgt uten grunn.

Ser vi på bildet av pottemakeren og leiren, og på v. 18 om at Gud også forherder mennesker (jf. 2 Tess 2,11–12; Matt 13,11–13), er det klart nok at Gud medvirker til at vredens kar blir «gjort ferdige til undergang». Men like sikkert er det at apostelen med de ulike uttrykkene for hvordan karene blir formet («gjort i stand»), også har villet vise forskjellen i Guds handlemåte i de to tilfellene.

Hva består så denne forskjellen i? Det lærer hele Guds ord oss. Å benåde og frelse sjeler er Guds opprinnelige vilje og hans eget verk. Men at mennesker blir forherdet og fordømt, er ikke Guds opprinnelige vilje; da er det de selv som har forherdet seg mot nådens kall.

Når miskunnhetens kar blir gjort i stand til herlighet, er det Gud som både begynner og fullfører verket: «For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,13). Men når vredens kar blir «gjort ferdige til undergang», har de selv stått imot Guds opprinnelige og innerste vilje, at «alle mennesker skal bli frelst». Med de ulike uttrykkene har Paulus villet antyde nettopp denne forskjellen i hvordan de to slags kar blir «formet».

Også i Matt 25,34.41 finner vi en lignende forskjell i uttrykksmåten. Der ser vi at Kristus på dommens dag skal si til de frelste på sin høyre side: «Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt.» Men til dem på sin venstre side skal han si: «Gå bort fra meg … til den evige ild, som er beredt for

djevelen og englene hans.» At vredens kar blir gjort ferdige til undergang, er altså ikke Guds egen og egentlige vilje. Det blir enda sterkere understreket når apostelen fortsetter:

I stor langmodighet bar over med vredens kar. Hvordan kan en si at Gud i stor langmodighet har båret over med noe han selv har villet og gjort? Det ville jo være en klar selvmotsigelse. Var det Guds egen opprinnelige vilje at vredens kar skulle utvikle seg mot undergangen, hvorfor skulle han da trenge så «stor langmodighet» for å bære over med dem? Var forherdelsen resultatet av en vilkårlig beslutning hos Gud, måtte hans store langmodighet med dem være langmodighet med noe han selv hadde gjort.

Vi sier at en bærer over med noen i langmodighet, men det gir bare mening når det en bærer over med, er noe en selv verken vil eller har gjort. Av disse ordene om Guds langmodige overbærenhet ser vi altså enda en gang klart at Paulus aldri har ment eller villet si at Gud forherder mennesker etter en vilkårlig rådslutning.

Men her står enda et spørsmål igjen: Hva mener Gud med denne «langmodige overbærenheten»? Er den en nåde mot disse vredens kar, en utsettelse i håp om at de skal omvende seg? Til det må vi svare: De ugudelige som Herren ser vil komme til omvendelse og tro på et senere tidspunkt, skal få erfare at «Herren venter på å kunne være dem nådig» (Jes 30,18). Det er klart nok. Om dette taler Paulus i 2,4: «Eller forakter du hans rikdom på godhet og overbærenhet og tålmodighet? Vet du ikke at Guds godhet driver deg til omvendelse?»

Men i teksten vi har foran oss (9,22), taler han om vredens kar som er «gjort ferdige til undergang». Da kan langmodigheten det tales om her, ikke ha deres egen frelse som mål. Meningen må da være den samme som i Herrens ord til farao (v. 17): «Nettopp til dette reiste jeg deg opp» – ikke utslettet deg i hast, men gitt deg en tid å leve – «at jeg kunne vise min makt på deg».

Paulus har jo også uttrykkelig sagt i teksten foran oss at Guds mål med den langmodigheten det tales om her, var «å kunngjøre hvor rik hans herlighet er over miskunnhetens kar». Derfor har han i stor langmodighet båret over med vredens kar, det vil si: Han har ikke straks kastet dem i fortapelsen, men latt dem leve så lenge at både deres ondskap og Guds makt kunne komme klart fram. Det er altså ikke vredens kar, men miskunnhetens kar som får velsignelse av Guds store langmodighet.

Men blant disse karene som er gjort ferdige til undergang, lever det også andre kar: mennesker som skal «rense seg» og holde seg borte fra de første, så de selv blir «et kar til ære, – helliget, nyttig for husbonden, satt i stand til all god gjerning» (2 Tim 2,21). For deres skyld er det en stor nåde at Herren sparer de ugudeliges flokk, for midt iblant dem er det mange sjeler som skal bli omvendt.

En gang ropte jødene i blindt overmot: «Hans blod komme over oss og over våre barn!» Da bar Gud i stor langmodighet over med disse vredens kar, så «ferdige» de enn var til undergang. Det gjorde han for å kunne oppfylle den korsfestedes bønn på dem som fantes blant dem og skulle omvendes til frelse. Paulus selv var jo et slående eksempel på denne Kristi tålmodighet.

Da han skrev disse ordene, var den syndige byen Jerusalem ennå ikke ødelagt, den byen som alt rettferdig blod skulle komme over. Fremdeles gikk det ut et nytt kall til byens innbyggere om å omvende seg. Og fremdeles lever jødene spredt over hele jorden, mens skylden de pådrar seg ved å fortsette å stå evangeliet imot, stadig roper mot himmelen. I stor langmodighet bærer Gud over med dem for sin «rests» skyld, de som til sist skal omvende seg og bli frelst.

På samme måte er hele den vantro verden ennå full av vredens kar, «gjort ferdige til undergang». Men Gud drøyer med den siste dommen i en tålmodighet som går langt over det selv de hellige kan fatte (Åp 6,10). Alt dette gjør han bare for deres skyld som han forut kjente skulle arve frelsen.

For å kunngjøre hvor rik hans herlighet er over miskunnhetens kar. Med «hvor rik hans herlighet er» menes her den store rikdommen i hans herlige nåde og miskunn. Den skal åpenbares over miskunnhetens kar både ved at Gud åpenbarer sin vrede over synden og sin makt til å straffe, og ved at han i langmodighet bærer over med vredens kar. Særlig på to måter viser Guds rike nåde seg i hans tålmodige overbærenhet med vredens kar.

Den første er denne: Når Guds vrede og straffende makt blir åpenbar for alle gjennom det som skjer, trer straks motsetningen klart fram – Guds nåde mot miskunnhetens kar. Mørket lærer oss å kjenne og verdsette lyset bedre, og sykdom viser oss hvilken dyrebar gave god helse er. Slik viser også nådens storhet seg desto herligere når vi ser den rettferdige vreden åpenbart.

Noa så hele verden gå under i vannflommen, mens han selv og hele hans familie ble spart. Israel stod berget på den andre siden av Rødehavet og så farao og hæren hans gå under i bølgene. Abraham og Lot så Sodoma bli ødelagt under et regn av svovel og ild, men var selv trygge og frelst. Ja, da Jerusalem ble ødelagt, så de troende jødene sine vantro brødre gå til grunne under Guds forferdelige vrede, mens de selv fikk være under hans nåde og ble spart for den ytre straffedommen.

Visst ble Guds rike nåde tydelig åpenbart ved disse hendelsene, herlig og stor for hjertene til dem som ble berget. De fant vel knapt ord sterke nok til å uttrykke hvordan hjertet fløt over av lov og pris til deres kjære Herre.

Slik er det også nå: Alle omvendte sjeler ser hele verden ligge i tykt mørke, i synd og vantro, og ser mange som åpenbart er forherdet, «dø i sine synder». Da må de holde klart for seg hvor stor nåde de har fått, de som er «fridd ut av mørkets makt og satt over i hans elskede Sønns rike». Ja, vi burde la dette synke inn i oss, så vi aldri kunne prise Gud nok for hans store miskunn. Dette er altså den ene måten Guds rike nåde blir herliggjort på når han i langmodighet bærer over med vredens kar.

Den andre måten ser vi nettopp i at Gud i stor langmodighet bærer over med vredens kar og ikke straks ødelegger dem, enda de er gjort ferdige til undergang. Samtidig venter han lenge på at andre som ennå er ulydige, en gang skal omvende seg, så han kan vise dem nåde. De troende frykter jo ofte at Gud skal gi dem opp på grunn av all deres skrøpelighet. Men her får de se et åpenbart bevis på hans uendelige miskunn, når han kan bære over så lenge med de ugudelige.

«Dine barns fiender, som var skyldige til døden, tuktet du, men du drøyde og sparte dem i straffen, for at de skulle kunne omvende seg. Med hvor mye større varsomhet dømmer du da dine barn, etterkommerne av fedrene som du gjorde pakt med og gav løfter! Derfor, så ofte du plager våre fiender, gjør du det også til en tukt for oss, for at vi skal tenke vel over all din godhet, og for at vi, om vi selv blir dømt, likevel skal ha trøst i din miskunn» (Visd 12,20–22, etter den svenske bibelteksten).

Slik ser vi at Gud forherliger sin store miskunn mot sine barn og venner både når han lar sin dom ramme de forherdede, og når han i sin barmhjertighet bærer over med dem.

Med alt dette vil apostelen si: Når Gud har så store og herlige mål med sine dommer, også når han forherder sine motstandere, hva kan en da innvende mot hans rettferdighet eller hans nåde? Når han viser sin hellige vrede, sin makt og sin langmodighet mot sine motstandere og sin store miskunn mot sine venner, skal han da ikke «kjennes rettferdig i sine ord og vinne når han fører sin sak» (3,4)?

Vredens kar har ingen rett til å klage over urett når Gud dømmer. Og miskunnhetens kar har ingen egen fortjeneste, men bare Guds nåde å takke for at de har fått del i hans arv. Dette vil Paulus få fram i denne delen av kapittelet, men særlig i kapittel 11 legger han det ut enda dypere.

Paulus har nå brakt til taushet hver innvending som kunne reises mot hans forkynnelse om den eneste veien til frelse (v. 6, 14, 19). Så kommer han med enklere og tydeligere ord til det han vil fram til.

24. Til å være slike kar har han også kalt oss, ikke bare av jøder, men også av hedninger.

Her viser Paulus hvem som er «miskunnhetens kar». Det er ikke bare jødene, slik de nok selv tenkte, men også hedningene. Likevel er det verken jødene eller hedningene generelt eller som folk, men bare enkeltmennesker i folkemassene: de som var «kalt» av Gud ved Ordet og Ånden, og som – slik ordet ofte betyr – hadde tatt imot kallet i tro og sluppet det inn (se forklaringen til 1,7).

I 8,29–30 hadde Paulus sagt at Gud kjente dem forut og forutbestemte dem til frelse, og at dette først viste seg i virksom kraft når de ble kalt. Slik sier han også her at miskunnhetens kar er de som blir «kalt».

Paulus innrømmer gjerne her at evangeliets kall kom til jødene aller først. Men like før har han grundig vist at de stengte seg selv ute fra nådens kall ved å gjøre krav på eneretten til Guds rike. Det er ikke jødene generelt, men «av jøder» Gud kaller og frelser sine miskunnhetens kar, og på samme måte ikke hedningene generelt, men «av hedninger», sier apostelen her.

Dette verset gjendriver også med klare ord den overfladiske og falske oppfatningen at dette kapittelet bare skulle handle om hvordan hedningene ble tatt inn i Kristi rike og jødene forkastet. Vi ser at Paulus her ikke taler om at hele folkeslag ble tatt inn eller forkastet. Tvert imot kjemper han for den store frelseslæren at bare den som tror på Kristus, skal bli frelst, uansett hvilket folk han tilhører (jf. v. 27; 10,12–13; 11,1–5 m.fl.).

Vi må ikke glemme at Paulus' store hensikt og oppgave ikke er noe annet enn å lære oss hvordan vi skal bli frelst – ikke å tale om noe annet som har skjedd i verden, med mindre det underbygger denne store hovedlæren hans.

Men vi går tilbake til teksten. Nå vil apostelen vise hvordan det tidlig ble forkynt i Skriften at Herren skulle kalle mennesker av alle folkeslag inn i sitt rike, både jøder og hedninger. Først bekrefter han med Skriften at hedningene skulle tas opp i hans folk.

25–26. Slik sier han det også hos Hosea: Det som ikke er mitt folk, vil jeg kalle mitt folk, og henne som ikke er elsket, vil jeg kalle min elskede. Og det skal skje: På det stedet hvor det ble sagt til dem: Dere er ikke mitt folk! – der skal de bli kalt den levende Guds barn.

Det Paulus her siterer fra profeten Hosea, er nok opprinnelig sagt om Israels ti stammer, som den gang – sett som folk – dyrket sine avguder. Men dermed hadde dette folket stilt seg selv på linje med hedningene. Profetien sikter også fram mot Kristi nådetid (Hos 3,5), da evangeliet skal forkynnes for «all skapningen», for «hver skapning under himmelen».

Derfor har Paulus sett dette ordet som en av de mange profetiene om at også hedningene skal bli kalt inn i Guds rike. Det henger også sammen med at alle hedninger egentlig må ses som frafalne fra de eldste fedrenes tro på den sanne Gud, for den gudfryktige Noa var en gang stamfar for dem alle. At Paulus bruker disse ordene som bevis for at Gud også skal kalle hedningene til frelse, ser vi av sammenhengen med v. 24.

Han kunne nok ha funnet tydeligere profetier om hedningene, særlig hos Jesaja (for eksempel 49,6; 60,1–16; 66,19–23 m.fl.). Men profeten Hosea fikk et særlig oppdrag fra Herren: å bære fram nettopp den sannheten som er Paulus' emne i dette kapittelet, at verken fedrene eller andre ytre fortrinn kan hjelpe den som er falt fra. Bare én ting hjelper: at han ved omvendelse og tro på ny blir ført inn under Guds nåde. Hosea talte ikke bare de ordene Paulus her bruker (Hos 1,10; 2,23). Han fikk også Guds befaling om å skildre Israels frafall med synlige handlinger.

Først skulle han ta en hore til hustru, og med navnene han gav barna, skulle han skildre nettopp det som er emnet i vår tekst. Det ene barnet ble kalt «Lo-Ammi», som betyr «ikke mitt folk», og det andre «Lo-Ruhama», «den som ikke får miskunn». Slik ble folket tydelig framstilt som hedninger. Men samtidig sier Herren at det skal komme en ny tid. Da vil han kalle de frafalne tilbake, og da skal også de «vende om og søke Herren sin Gud og David, sin konge. Bevende skal de søke Herren og hans gaver i de siste dager» (Hos 3,5).

Da skal det bli oppfylt som Paulus siterer her: «Det som ikke er mitt folk, vil jeg kalle mitt folk, og henne som ikke er elsket, vil jeg kalle min elskede.» Den troløse bruden hadde vendt om til sin mann og var igjen omsluttet av hans kjærlighet. Om dette taler Herren enda mer i Hos 2,19–20: «Jeg vil forlove meg med deg for evig tid. Jeg vil forlove meg med deg i rettferdighet og rett, i

miskunnhet og barmhjertighet. Og jeg vil forlove meg med deg i troskap, og du skal kjenne Herren.»

På det stedet hvor det ble sagt til dem: Dere er ikke mitt folk! – der skal de bli kalt den levende Guds barn. Ordene «på det stedet» viser at ingen skal behøve å flytte til Jerusalem eller Jødeland. Nei, hvor de enn måtte være, de som har fått dommen «Dere er ikke mitt folk», der skal de bli kalt «den levende Guds barn».

Men denne dommen har jo rammet både Israels frafalne stammer og alle andre hedningefolk overalt på jorden. Løftet innebærer altså at de skal få del i den åndelige arven og bli «den levende Guds barn», og det skal skje overalt i verden. Kristi rike er et åndelig rike, og «det himmelske Jerusalem» finnes overalt der Kristi evangelium blir forkynt (Hebr 12,22).

De skal ikke bare kalles Guds folk, men til og med «Guds barn» – «den levende Guds barn», til forskjell fra dem som tilber døde guder. De skal være Guds barn i den fulle betydningen som blir skildret i 8,15.17 og 29, det vil si at de også blir Guds arvinger og Kristi brødre og medarvinger, mens han skal være «den førstefødte blant mange brødre». Alt dette skal de få, disse menneskene som en gang «ikke var Guds folk» og «ikke var elsket» (jf. 1 Pet 2,10; Ef 2,11–22).

Her ser vi igjen hvor uendelig vid nåden er. Når vi har disse løftene, så fulle av trøst, la oss da aldri glemme at de blir tilbudt oss som leser dem!

Hvem er de vel, de som skal kalles «den levende Guds barn», de som Gud elsker? Paulus sa i v. 24: «Til å være slike kar har han også kalt oss, ikke bare av jøder, men også av hedninger.» Disse Guds barn, som han elsker, er alle av naturen «vredens barn». Men Gud selv har «kalt» dem og omvendt dem til seg, og nå har de både sin rettferdighet og sin styrke bare i ham. Det vil si: De har ikke lenger noen trøst i noe i seg selv, men tror på ham!

Før har de «ikke vært Guds folk» og «ikke vært elsket». Slik har vi alle vært, fulle av alt mulig ondt og djevelsk. Vi var Guds fiender og overtrådte alle hans bud. Vi var avgudsdyrkere og spottet hans navn, vi foraktet hans ord og var i alt vantro og uverdige. Ja, etter Kristi egne ord i Matt 5,21–28 var vi mordere, levde i hor og var tyver og løgnere. Slik er vi alle av naturen, selv om bare de gjenfødte har en levende erfaring av det. Derfor kalles vi med full rett «ikke Guds folk» og «ikke elsket».

Men det er om slike det sies her at når de «vender om og søker Herren sin Gud og David, sin konge», skal det bli sagt til dem: «Den levende Guds barn!» (Hos 1,10).

Selv om vi ennå merker i oss alt det syndige som er regnet opp her, skal vi ikke fortvile, så vi glemmer hva Gud har gjort. For ved hans elskede Sønn er vi likevel nå hans elskede barn, «den levende Guds barn». Å, for en styrke og trøst at det er Herren, den levende Gud selv, som har forkynt dette for oss! Det er ingen menneskelig tanke eller noe annet som kan rokkes eller svikte. Det står fast i all evighet, hvordan det enn skifter i vårt kristenliv, i det vi føler, tenker og mener.

Alle uten unntak – alle som er blitt bundet til Guds Sønn så de ikke lenger kan leve uten ham – er sikkert og visst Guds barn, «den levende Guds barn», hans

elskede, hans brud. Dette blir her forkynt oss på ny fra Guds eget ord. Lovet være Herren med all vår takk i evighet!

27. Og Jesaja roper ut over Israel: Om tallet på Israels barn er som havets sand, så skal bare en rest bli frelst.

I v. 24 har Paulus forkynt at miskunnhetens kar skal kalles ut fra hedningene så vel som fra Israels folk. I de to neste versene har han sitert profetiene om at hedningene skal bli benådet. I dette verset og de to følgende tar han fram profetier om jødene. Dem henter han fra Jesajas bok og sier: «Og Jesaja roper ut over Israel: Om tallet på Israels barn er som havets sand, så skal bare en rest bli frelst» (Jes 10,20–22).

Paulus sier at profeten «roper» dette, det vil si at han forkynner det med kraft og varme, som for et folk som hører dårlig, «et gjenstridig folk … som ikke vil høre Herrens lov».

Hva ligger så i profetens ord? Nettopp det Paulus så grundig har vist i dette kapittelet: Det er ikke folket som sådant, men bare en viss «rest» som skal bli frelst. Hvilket mål og hvilken oppfyllelse profetien enn kan ha hatt i Det gamle testamente, er dette dens dypeste mening, og slik forstår også Paulus den.

Ved første øyekast kan det se ut som om profeten her bare talte om jødenes utfrielse fra fangenskapet i Babel. Men vi må ikke glemme det som så ofte gjelder for profetiene i Det gamle testamente: Alt som skjedde med Israels folk under den gamle pakt, var også forbilder på åndelige ting og hendelser under den nye pakt.

Vi vet for eksempel at Israels utferd fra Egypt, vandringen gjennom Rødehavet og ørkenen, overgangen over Jordan og inntoget i Kanaan var historiske hendelser, men samtidig malende forbilder på det åndelige som skulle skje i Kristi rike. Paulus sier det slik i 1 Kor 10,11: «Alt dette hendte dem som forbilder, og det er skrevet til formaning for oss.» Av dette følger at Israels utfrielse fra fangenskapet i Babel, og dermed også profetien om den, er et forbilde. Den har et profetisk budskap om den åndelige utfrielsen og frelsen som sjelene skulle få i Kristi rike.

Det er slående å se i Dan 9 hvordan Herren selv bruker nettopp dette bildet, Israels utfrielse fra Babel, til å skildre den store forløsningen ved Kristus. Da Daniel i sorg over Israels fangenskap i Babel lå for Herrens ansikt i bønn og syndsbekjennelse for seg selv og sitt folk, svarte Herrens engel med den herlige forkynnelsen om forløsningen ved Kristus.

Fangenskapet i Babel skulle vare i sytti år. Derfor begynte Herrens svar ved engelen Gabriel med disse ordene: «Sytti uker er tilmålt ditt folk …» – det vil si «årsuker», for en uke var sju år (se 1 Mos 29,27–28).

Det Paulus her forkynner ut fra Jes 10, har altså først en bokstavelig mening og oppfyllelse, men også en åndelig og forbilledlig. Ordene i den samme profetien om at en rest «skal støtte seg på Herren, Israels Hellige» (Jes 10,20), kan jo ikke få sin fulle oppfyllelse på andre enn dem som i sann tro har tatt sin tilflukt til Kristus. Det samme gjelder ordene i v. 21: «En rest skal omvende seg, en rest

av Jakob, til den veldige Gud.» For hjemkomsten fra Babel førte jo ikke til noen slik omvendelse.

Til slutt bør vi også huske at det nettopp er av måten Kristus og apostlene bruker profetiene på, at vi skal lære hva hver profeti egentlig bærer bud om. Ved å bruke denne profetien har Paulus latt oss få vite dens dypeste og åndelige betydning: Selv om de aller fleste av Israels folk forkastet Herren i vantro og derfor gikk fortapt, skulle likevel en liten del av folket, «en rest», bli frelst ved tro.

Når profeten bruker nettopp disse ordene: «For om ditt folk, Israel, er som havets sand, skal bare en rest av det omvende seg» (Jes 10,22), er det tydelig at han tenker på løftet til Abraham om at hans ætt skulle bli tallrik som støvet på jorden (1 Mos 13,16). Profeten ville dermed si til jødene: Hvor mye de enn trøstet seg med dette løftet, når de bare leste det på kjødelig vis og alle regnet seg som Abrahams barn, var det likevel bare en liten del av dem som virkelig skulle bli frelst, nemlig de som ble omvendt til Herren.

Det var en forferdelig forkynnelse, at disse store menneskemassene skulle gå fortapt på grunn av sin vantro. Men like full av trøst var løftet om at en rest likevel skulle bli frelst. I de to neste versene føyer apostelen til flere profetord om begge disse sannhetene, først en fortsettelse av det som nettopp er sagt, fra Jes 10,22.

28. For sitt ord skal Herren sette i verk og hastig fullføre på jorden.

I grunnteksten kan dette verset virke noe uklart. På hebraisk lyder det omtrent slik: «For tilintetgjørelse og fast besluttet dom fullbyrder Herren Herren, hærskarenes Gud, over hele jorden.» Ordene sikter helt klart til Guds straffedommer over jødene fordi de forkastet Messias. Da ble de i hast «hogd av» fra å være hans folk; Herren Gud gjorde kort prosess etter en rettferdig dom.

Med Jerusalems ødeleggelse fulgte ødeleggelsen av hele Israels folk. Det ble ødelagt som folk: Landets statsordning opphørte, og de som overlevde, ble spredt over hele jorden. Det ble også ødelagt som Guds folk: Ikke bare var det slutt på gudstjenesten deres og templet borte, men forblindelsens dom hadde nå også falt over sjelene deres (11,8.10.25).

Bare en liten rest holdt fast ved evangeliet i tro. Ødeleggelsen kom over folket som en flodbølge, der Guds rettferdige straff rammet dem. Engelen som talte til Daniel, sa det enda tydeligere: «Byen og helligdommen skal bli ødelagt av folket til en fyrste som kommer (den romerske keiserens hær) – og slutten på det er oversvømmelse. Og inntil enden er det krig, ødeleggelse er fast besluttet» (Dan 9,26).

Hittil hadde Gud vist en uendelig tålmodighet mot dette folket tross all deres synd, og bare i enkelte tilfeller hadde han straffet dem. Men nå, da de hadde hørt evangeliet og forherdet seg mot det, ja, til sist drept sønnen til ham som eide vingården (Matt 21,38), var syndens mål fullt. Da sendte kongen «ut sine krigshærer og drepte disse morderne og satte ild på byen deres» (Matt 22,7). Guds rike ble tatt fra dem og gitt til hedningene (Matt 21,43).

Å, måtte ingen misforstå og misbruke Herrens tålmodighet! Visst bærer han i sin store langmodighet over med vredens kar. Men der det ikke skjer noen omvendelse, bryter hans hellige vrede til sist ut og slår disse leirkarene i stykker. Midt i straffedommen skjuler det seg derimot alltid en nåde for miskunnhetens kar. Om det taler han nå videre.

29. Og som Jesaja forut har sagt: Hadde ikke Herren Sebaot latt en ætt bli igjen for oss, da var vi blitt som Sodoma, vi var blitt lik Gomorra.

Disse ordene finner vi i Jes 1,9. De ble utvilsomt oppfylt allerede ved alle straffedommene som rammet Israels folk under den gamle pakt. Men i sin dypeste og egentlige mening taler de også om den siste ødeleggelsen som skulle komme over folket fordi det forkastet Kristus. Ordene sier også at selv om folket som sådant ble ødelagt, skulle likevel «en ætt» bli igjen, liksom en «sæd», et såkorn. Av denne sæden skulle det folket av Israel vokse fram som senere skulle «vende om og søke Herren … og hans gaver i de siste dager» (Hos 3,5).

Hadde ikke Herren hatt dette målet for øye, ville ikke en eneste vantro jøde ha blitt spart, men hele folket ville ha blitt like fullstendig utslettet som Sodoma og Gomorra. Herren Kristus sa om Jerusalems ødeleggelse: «Og dersom ikke de dagene ble forkortet, da ville ikke noe kjød bli frelst! Men for de utvalgtes skyld skal de dagene bli forkortet» (Matt 24,22).

Selv i dette folket, som var så dypt sunket i synd, hadde Herren altså sine «utvalgte», dem han «forut kjente» (8,29): Han visste at de en gang skulle vende om til den Herren de hadde forkastet, og igjen bli «innpodet i sitt eget oljetre» (11,23–24). For deres skyld ble ødeleggelsens dager forkortet, så en «ætt» kunne bli igjen som et framtidig såkorn til et nytt, troende Israel.

«Se derfor Guds godhet og strenghet!» Det er lærdommen Paulus selv trekker av det han har talt om her (11,22). Og han fortsetter, vendt til leseren: «… strenghet mot dem som falt, men over deg er Guds godhet, så sant du holder fast ved hans godhet. Ellers skal også du bli hogd av.»

Gud er den samme i sine dommer også i dag. Alt sammen er skrevet «til formaning for oss». Det hjalp ikke jødene det minste at de var barn av de troende fedrene, og at barnekåret, herligheten, pakten, loven, gudstjenesten, løftene og mye annet tilhørte dem. For nå levde de i vantro og ville ikke omvende seg.

At du er en kristen, er døpt, hører evangeliet forkynt, går til Herrens nattverd og lever et kristelig liv – alt dette hjelper deg ingenting så lenge du fortsatt lever uten den omvendelsen som er av Gud, og uten den troen på Kristus som er blitt til ved en ny fødsel, så du er blitt en «ny skapning» og livet ditt har fått en helt ny retning.

Guds advarsler til Israel gikk tydelig i oppfyllelse. Ennå i våre dager ser vi levninger av det spredte folket over hele jorden, som et minnesmerke over hvor urokkelig Guds dommer står fast. Like sikkert skal også hans dommer over kristne som ikke vil omvende seg, gå i oppfyllelse. Men salige er alle som hører hans røst, som lar seg omvende til Herren, tror og følger ham! Med dem har han

en uendelig tålmodighet, og over disse miskunnhetens kar skal han vise hele rikdommen i sin herlige nåde.

Han bærer altså i stor langmodighet over med vredens kar og venter på dem som ennå ikke vil høre hans røst, «til han kan være dem nådig». «Med hvor mye større varsomhet dømmer du da dine barn» (Visd 12,21)! Derfor forkaster han ikke dem som midt i all skrøpelighet likevel tror på hans Sønn, som erkjenner sin synd og gjerne vil være bedre kristne enn de er – de som har synden som sin største lidelse og nåden i Kristus som sin eneste trøst og sitt liv.

Men dette får vi mer anledning til å tenke over i de følgende versene. Måtte Herren selv tale til hver enkelt av oss gjennom det vi nå har sett, og ved den godhet og strenghet han har vist, øke både troen og gudsfrykten i oss!

30–32. Hva skal vi da si? Jo, at hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro. Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. De støtte mot snublesteinen,

Her får vi forklaringen på alt det Paulus har villet få fram i dette kapittelet. Lenge har han uroet de selvrettferdige jødene med gåtefulle og støtende ord. Nå kommer forklaringen, og han innleder den med et helt klart spørsmål: «Hva skal vi da si?» Hva har vi lært av de skriftstedene vi har tatt fram? Og hva er selve saken det har handlet om hele veien?

Svaret er dette: «at hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro. Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger.»

Paulus forklarer altså: Jeg har sagt og bevist med Skriften at når det gjelder hvem som skal bli frelst, «kommer det ikke an på den som vil, heller ikke på den som løper, men på Gud som viser miskunn», ja, at Gud «forbarmer seg over den han vil, og forherder den han vil», og så videre.

Med alt dette har jeg først og fremst talt om det som ligger åpent for alles øyne: Hedninger som ikke jaget etter rettferdighet, har fått rettferdighet bare ved tro, mens Israel, som søkte rettferdighet gjennom alle slags lovgjerninger, ikke har fått den – bare fordi de ikke søkte den ved tro. De støtte mot snublesteinen.

Gjennom dette store eksempelet skal en sannhet av evig betydning innprentes: Selv det mest nidkjære løp og strev etter rettferdighet forplikter ikke Gud til å rettferdiggjøre dem som løper og strever slik. Tvert imot: Når de søker sin rettferdighet ved gjerninger, skal de aldri få den. Men de mest uverdige mennesker – som hedningene, som ikke engang jaget etter rettferdighet – skal få rettferdighet når de ved troen tar imot Kristus.

Så fri er Gud til å forbarme seg over hvem han vil, at han kan forkaste og forherde sitt eget gamle eiendomsfolk, som jaget etter rettferdighet – forkaste dem

bare fordi de ikke søkte rettferdigheten i Kristus. Ville og ugudelige hedninger tar han derimot imot, benåder og rettferdiggjør, når de til sist vender seg til Kristus og tar imot rettferdigheten av tro.

Det var dette Paulus ville få fram med eksempelet om hvordan Gud helt fritt utvalgte Jakob framfor Esau, mens barna ennå ikke var født og ikke hadde gjort verken godt eller ondt. I samme hensikt viser apostelen til hvordan Gud talte til Moses om at han helt fritt og av bare nåde forbarmet seg over folket i ørkenen. Og som et advarende eksempel minner han om hvordan Gud talte til farao om hans forherdelse.

Det Paulus vil si, er at ikke noe menneske kan tilkjempe seg rettferdighet og nåde hos Gud på den måten det selv finner for godt. Det er Herren selv som bestemmer veien. Og det gjør han på så underlig vis at han forkaster dem som virkelig har gjort ganske gode gjerninger, men benåder dem som har gjort dårligere gjerninger – alt etter om de tilber eller forkaster Kristus, han som er den eneste veien til frelse. Slik er dette kapittelet det sterkeste sprengverktøyet Paulus har brukt for om mulig å gjennombore og undergrave egenrettferdighetens seige og harde grunnvoller.

Her har vi også det aller sterkeste evangelium om Guds frie nåde i Kristus. Men før vi ser nærmere på det, vil vi først se hvor klart disse versene avviser den falske tolkningen av kapittelet: at Paulus her skulle lære om en helt vilkårlig rådslutning fra Guds side, der han frelser eller fordømmer mennesker uten noe som helst hensyn til hvordan den enkelte forholder seg til evangeliets kall.

Her forklarer jo Paulus selv hva han har villet si. Og i v. 32 svarer han uttrykkelig på spørsmålet om hvorfor Israel ble forkastet. Ikke noe sted sier han et ord om en vilkårlig forkastelse. Tvert imot framholder han klart Israels vantro som selve årsaken til at de ikke kom fram til rettferdighetens lov.

Om hedningene sier han bare at de «har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro». Men når han sier om Israel at de «kom ikke fram til denne lov», spør han: «Hvorfor?» Og han svarer: «Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. De støtte mot snublesteinen.» Han sier ikke: «Fordi Gud hadde besluttet ikke å gi dem sin nåde til omvendelse og tro.» Nei, gang på gang viser han at skylden var deres egen: «fordi de ikke søkte den ved tro», «de støtte mot snublesteinen».

Paulus legger hele skylden på dem selv, slik Herren Gud gjør overalt i Skriften. Men når skylden legges på Israels egen vantro, forutsetter det jo at de også kunne ha kommet til tro, i stedet for å forkaste nåden i vantro.

Dette blir belyst i kapittel 10. Der heter det først: «Hvordan kan de tro på en som de ikke har hørt om?» (10,14). Så legger han til: «Har de da ikke fått høre? Jo visst! Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender» (10,18). I neste vers fortsetter han: «Har da Israel ikke forstått?» Og enda en gang: «Men til Israel sier han: Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk» (10,21).

Alt dette går jo bare ut på å vise at det er Israel selv som har skylden for sin vantro – ikke Gud og ikke en vilkårlig rådslutning fra hans side.

Det skal sannelig en sterk vilje til for å holde fast på sin egen mening når den står mot så klare ord i Skriften. For her har jo Paulus tydelig nok sagt hva han har villet si. Og hvorfor skulle vi tro at han plutselig i dette kapittelet ville komme med en helt ny lære, som strider mot alt det han ellers lærer – og mot alt det hele Skriften lærer om denne saken?

Når Paulus i 8,29–30 taler uttrykkelig om at Gud utvelger enkelte personer, grunner han denne utvelgelsen på Guds forutviten: «dem som han forut kjente» (v. 29). Skulle han nå plutselig kullkaste det han lærte oss der? Skulle han nå lære oss at Gud i en helt vilkårlig rådslutning, uten at han «forut kjente» dem, bestemte at visse mennesker skulle frelses og andre fordømmes – uten noe som helst hensyn til om de tok imot eller avviste evangeliets kall? Kan vi tro noe slikt om en Kristi apostel?

Gud bevare oss mot vår egen ånd og mot all villfarelse! Det finnes ikke noe menneske på jorden som er så hellig og opplyst at det ikke kan bli bedratt av dem. Vi har jo sett at ellers utmerkede Guds menn har falt i nettopp den villfarelsen vi har omtalt her. Nei, rettesnoren for all vår tro må være Skriftens åpenbare og tydelige ord.

Selv om Paulus ikke hadde lagt til den forklaringen han gir oss her (v. 30–32) og i neste kapittel, burde vi likevel ha forstått hans mindre tydelige ord, så sant vi har klart for oss den troslæren som går igjen i hele Skriften. Det er Paulus' egen viktige tolkningsregel: «Om noen har profetisk gave, skal han bruke den i samsvar med troen». Men desto mer bør vi takke Gud for Ordets klarhet, når apostelen selv har gitt oss en forklaring som rydder bort all tvetydighet og sier uttrykkelig hva han mener.

Men her kan noen innvende: «Da var det likevel noe hos hedningene som gjorde utslaget og fikk dem frelst – nemlig at de trodde? Troen ble jo tross alt krevd av dem, og da var den en fortjeneste hos dem som trodde!» Svaret er: At hedningene trodde, var ikke deres fortjeneste, men Guds gave. At jødene derimot ikke trodde, var deres egen skyld.

Gud ga hedningene alt av bare nåde. For å frelse uverdige hedninger ga han først sin Sønn fra himmelen, og deretter sitt ord og sin Ånd, som virket troen i hjertene deres. Men legg merke til at alle disse dyrebare gavene ga han også Israel, både tydeligere og rikeligere enn hedningene. Likevel ble Israel i sin vantro og sto fortsatt imot all denne Guds nåde – og det var grunn nok til at de ble fordømt.

Om dette taler Jesaja med gripende ord i kapittel 63: «Herrens miskunn vil jeg forkynne, de gjerninger som vi priser ham for, etter alt det Herren har gjort mot oss – hans store godhet mot Israels hus … I sin kjærlighet og sin store mildhet gjenløste han dem, og han tok dem opp og bar dem alle den gamle tids dager. Men de, de var gjenstridige og gjorde hans Hellige Ånd sorg. Da skiftet han sinn og ble deres fiende, han selv stred mot dem».

Slik hører vi også Herren Kristus si gråtende til Jerusalem: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke». At en sjel blir omvendt, kommer til tro og blir frelst, er bare nåde og gave. Men når et annet menneske som har fått det samme nådetilbudet,

forblir uomvendt, vantro og ufrelst, er det hans egen skyld: Han står imot og tramper på den samme nåden som gjorde den andre troende og frelst.

Vår begrensede forstand kan ikke fatte alle sider av dette (Joh 3,8). Vi kan ikke begripe hvorfor den ene blir omvendt gjennom nådens kall og virkninger, mens den andre ikke omvender seg og kommer til tro gjennom det samme kallet og de samme virkningene. Men at vi ikke kan fatte dette, kan aldri gi oss grunn til å fornekte den sannheten Skriften selv framholder overalt: at det uomvendte mennesket selv har skylden for sin vantro og fortapelse.

Men nå har vi talt nok om dette her. Den som vil bøye seg for hele Guds ord, behøver ikke leve i uvisshet om dette spørsmålet.[58]

Etter at vi nå har sett hvor klart disse versene avviser den falske forestillingen om et vilkårlig nådevalg, går vi over til den herlige trøsten de inneholder for fattige syndere. Paulus sier:

at hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet – egentlig «hedninger» (det gjelder ikke hele folkeslag, men de enkelte som får rettferdighet). Det er altså disse som «har funnet rettferdighet». Dette er jo et herlig eksempel på Guds frie og ufortjente nåde. For hva hadde vel disse hedningene fortjent? La oss tenke grundig over det spørsmålet! For uansett hvor mye vi har lært og hørt om Guds ufortjente nåde, ligger denne smitten alltid i vår natur: Vi ser etter egen fortjeneste eller verdighet.

Har vi en dag eller en uke lykkes litt bedre i kristenlivet, kan vi nok tro at Guds nåde er over oss. Men kjenner vi oss tvert imot mer mislykkede og syndige, er vi redde for at Guds vrede er over oss. Derfor er det all grunn til å se nærmere på hvilken verdighet eller fortjeneste de hadde, disse som fikk den rettferdigheten Israel ikke nådde.

Paulus sier først at de var «hedninger». Og hvordan hedningene var, har han skildret utførlig i første kapittel. Der viser han først at de er «uten unnskyldning» (1,20), selv om deres kjennskap til Gud er begrenset. «For det en kan vite om Gud, ligger åpent for dem, for Gud har åpenbart det for dem» – dels i skaperverket og hans mektige gjerninger, dels i deres samvittighet (2,15).

Deretter viser han hvor dypt de er sunket i forferdelige og unaturlige laster, og slutter med en lang rekke av deres groveste synder: «De er fulle av all slags urett, umoral, griskhet, ondskap, fulle av misunnelse, mordlyst og strid, svik og falskhet. De ble ryktemakere, baktalere, gudshatere, voldsmenn, overmodige, storskrytere, oppfinnsomme til ondt, ulydige mot foreldre, uforstandige, upålitelige, uten naturlig kjærlighet, ubarmhjertige. De kjenner godt til Guds rettferdige dom, at de som gjør slikt, fortjener døden. Likevel gjør de ikke bare slikt selv, men de holder også med dem som gjør det».

Til alt dette føyer apostelen nå at de ikke engang «jaget etter rettferdighet». De har levd helt likegyldige overfor Guds vilje. Kort sagt: De har vært «uten Gud i verden» (Ef 2,12).

Og legg merke til at det er disse som får nåde og frelse, mens Israel ble forkastet – Israel, som hadde Guds ord og den herlige gudstjenesten, paktene og løftene, og som «søkte rettferdighetens lov», ja, som apostelen bevitner i 10,2, hadde «nidkjærhet for Gud». Israels barn ble forkastet for sin vantro, mens

hedningene etter et helt ugudelig liv får rettferdighet – «men det er rettferdigheten av tro».

Med en så uventet og underlig dom har Gud fullstendig knust og revet bort grunnen for selv det minste forsøk på å bestå for ham ved egen rettferdighet. Tenk: Gud er hellig og hater all synd, men når det gjelder rettferdighet og frelse, snur han helt opp ned på det som ligger åpent for dagen. Han rettferdiggjør dem som har levd midt i synden, men fordømmer dem som søkte rettferdighet med stor nidkjærhet – helt i strid med all verdighet og fortjeneste. For en ubegripelig styremåte! Men så stor er Herrens nidkjærhet for sin rettferdighet og Lammets ære!

For en underlig dom og styremåte som hersker i Kristi rike! Det viser Kristus selv når han forteller at de som hadde kastet bort dagen på forfengelighetens torg og bare arbeidet én time, fikk en hel dagslønn i gave. Men de som hadde arbeidet hele dagen og «båret dagens byrde og hete», fikk ikke noe som helst i gave – bare det de hadde fortjent.

Sønnen som dro bort fra farens hus og sløste bort arven sin sammen med skjøger, får «den beste kledningen», og «gjøkalven» blir slaktet for å feire hjemkomsten. Den eldste sønnen derimot, som aldri har forlatt farens hus, men alltid har tjent ham, klager over at han aldri har fått «et kje så jeg kunne glede meg med vennene mine».

Hele vår natur gjør opprør mot en slik fordeling. Og der egenrettferdigheten ikke er brutt ned, vil forargelsen alltid reise seg i slike toner: «Ja vel, dømmer Gud på denne måten, kan en like godt synde fritt og uhemmet!» Nei, vokt deg nå, du menneske som vil gå i rette med Gud! Gud opphøyer og lønner slett ikke synden, selv om han benåder synderen.

Hans måte å dømme på, som ofte kan se underlig ut, har sin grunn bare i Guds evige nådevalg, da han utvalgte oss i Kristus alene (Ef 1,4). Og det er ingenting Gud tåler så dårlig som at synderen selv, i egen person, vil være rettferdig for ham. Så stor er Gud i sin himmel at han kan benåde og herliggjøre de største syndere når de bøyer seg og tilber Sønnen, men kaste de frommeste gjerningskristne i helvete når de lever i sin egen rettferdighet.

Så stor er Gud at det ikke finnes noe menneske som har syndet så grovt at Gud ikke kan gjøre ham rettferdig og herlig. Og på den andre siden finnes det ikke noe menneske som kan komme så høyt i hellighet at Gud ikke kan styrte ham like i helvete. Vår frelse kommer ikke an på om vi vil eller løper, ikke på vår fortjeneste eller verdighet, men bare på Guds barmhjertighet.

Paulus vil fullstendig tilintetgjøre all vår forventning om å oppnå noe med vår verdighet eller fortjeneste, når han sier at Gud har rettferdiggjort hedninger som ikke engang jaget etter rettferdighet. Slike uverdige skapninger har Gud i sin frie nåde gitt rettferdighetens gave, straks de ga seg over til Kristus. Israel derimot, som søkte rettferdighet med stor nidkjærhet for Gud, nådde den ikke – bare fordi de ikke søkte den ved tro, men ved lovgjerninger. Og det var slett ingen liten nåde disse uverdige hedningene fikk. Nei, Paulus sier:

De har funnet rettferdighet. De er ikke bare reddet fra den evige vreden, som de har fortjent alle sitt livs dager. De har også fått rettferdighet, en hel

og fullkommen rettferdighet som gave – det vil si hele lovens oppfyllelse, slik Kristus fullbyrdet den for oss, hele Kristi fullkomne lydighet i all hans gjerning og lidelse. For Paulus sier uttrykkelig hvilken rettferdighet han mener, når han legger til:

men det er rettferdigheten av tro. I tredje og femte kapittel har vi lært at denne rettferdigheten er Kristi egen lydighet i gjerning og lidelse. Først sier apostelen: «det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror» (3,22). I v. 24 kommer så denne utførlige forklaringen av rettferdigheten ved tro: «Og de blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus.»

Og i 5,18–19 sier han: «Altså, likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.» Vi kan aldri ofte nok ta inn over oss ordene «den enes lydighet», «én manns rettferdige gjerning». For vi vil alltid være tilbøyelige til å se på vår egen lydighet og vår egen rettferdighet.

Når de uverdige hedningene nå får Guds Sønns egen rettferdighet, er de ikke bare fridd fra vreden. De er også satt inn i Guds aller inderligste vennskap. Ja, som vi lærte i åttende kapittel, er de da rett og slett «Guds barn» og «arvinger», ja, «Kristi medarvinger». Og hvem kan skildre hvor stor Guds kjærlighet må være til dem som er ikledd hans enbårne Sønns egen rettferdighet, og som er hans Sønns «brødre» og «medarvinger»?

Slike må jo i høyeste grad være Gud til behag! Mot dem kan han bare ha fredstanker. Hans trofaste faderomsorg må følge dem hvert øyeblikk gjennom hele livet, og en gang vil han gi dem en uendelig stor salighet. Her ser du hvor stor Guds nåde er, når alt dette blir gitt så uverdige skapninger som hedningene, som ikke engang jaget etter rettferdighet.

Men hvem er så disse hedningene som får oppleve all denne nåden? Er det rå avgudsdyrkere som aldri har hørt om Kristus? Nei, slett ikke. For teksten sier at rettferdigheten er «av tro». «Og hvordan kan de tro på en som de ikke har hørt om?» (10,14). Gjelder det da alle som har hørt om Kristus? Nei, sier teksten, for rettferdigheten får vi ved tro, og ikke alle som har hørt om Kristus, «var lydige mot evangeliet» (10,16).

Er det da kanskje bare noen tilfeldige hedninger som vi ikke kjenner, som får eie denne nåden? Heller ikke det. For teksten vår sier i det siste verset: «Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.» La oss da ta dypt inn over oss at den nåden vi taler om her, ikke bare hører til en bestemt tid eller et bestemt sted. Den kan også bli vår, vi som leser dette. For det aller viktigste i alt dette er at vi selv eier den.

Vil du få visshet om at all denne nåden også er din, så legg nøye merke til ordene Paulus bruker. Han sier at rettferdigheten er «av tro». Her gjentas det som blir forkynt uavlatelig i hele Skriften: Det er bare ved tro vi tar imot den frelsende rettferdigheten.

Om alle dine egne og andres meninger sa noe annet, så hold deg bare til det Gud og hans vitner sier! Og de forkynner at ikke noe annet nytter, at alle andre veier er falske. Det finnes bare én vei til å eie all Guds nåde, og det er troens vei – troen på Jesus Kristus, troen på «ham som rettferdiggjør den ugudelige».

Så gjenstår det bare at du ser etter hva Skriften mener med tro. Da vil du finne at den frelsende troen ikke er det hele verden kaller tro – ren kunnskap om og erkjennelse av sannhetene i Ordet. Den er heller ikke det du selv velger å kalle tro, gode og varme opplevelser av nåden eller noe slikt. Nei, det Skriften kaller tro, er det du finner hos de menneskene som Skriften sier trodde – hos dem som Kristus sa til: «Din tro har frelst deg.»

Det var de fattige synderne som søkte nåde hos ham med sønderknust hjerte. I nød over sin synd hadde de gitt opp alle andre veier til frelse. Gjennom evangeliet ble de dratt til ham og bundet til ham, så de ble hans folk, hans etterfølgere for hele livet. Der ser du med egne øyne hva den frelsende troen er.

Og tenk for en nåde det er at du tydelig kan se i Skriften hva Kristus mente med en frelsende tro – at du i selve Skriften kan se hva som kjennetegnet dem som fikk høre Kristus si at de hadde den frelsende troen!

Og for en veldig nåde det er når du kjenner igjen akkurat det samme hos deg selv! For «Gud gjør ikke forskjell på folk», og du er også en av dem han har kjøpt fri. Da kan du jo også vite at han sier det samme til deg: «Din tro har frelst deg. Gå bort i fred!» For det de fikk høre fra hans egen munn, de som kom til ham mens han levde på jorden – «Din tro har frelst deg» – må jo også gjelde deg.

I teksten vi har for oss, har vi et herlig eksempel på Guds frie nåde, som vi aldri må glemme: at Gud tar imot og rettferdiggjør hedninger som ikke engang jaget etter rettferdighet, og det bare på grunn av tro. I en så mektig og levende skildring lyser Guds store og frie nåde i Kristus virkelig opp for øynene våre.

Slike eksempler bør vi granske nøye, så vi kan holde fast ved denne trøsten, som overgår alt vi kan møte i anfektelsens tider. For de som virkelig tror, har alltid så mye kamp og uro på grunn av synden som ennå bor i dem, at de trenger hele Guds ord for å kunne beholde troen.

For sjeler som er slått ned av synd, vil dette eksempelet være en veldig trøst. Men de som med all sin kunnskap fortsatt kan leve i verdens og syndens tjeneste, som ikke blir knust av sine synder og drevet til Kristus, men tvert imot forherdes – de bør lytte til et annet budskap i det som nå følger i teksten.

Der får de se et folk som er omgitt av alle nådemidlene og overøst med de herligste åpenbaringene av Guds makt, rettferdighet og barmhjertighet, men som likevel har forherdet hjertet. Ingenting kan vekke dem så de ser sin synd og sin dødsdom og blir drevet til å vende om til Herren. I stedet prøver de bare å bygge opp sin egen rettferdighet og ender med å «dø i sine synder». Paulus sier videre:

Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Her har vi den sørgelige motsetningen til det som er sagt foran, og siste del av svaret på spørsmålet «Hva skal vi da si?». Hedningene, som ikke var Guds folk og ikke engang «jaget etter rettferdighet», har funnet rettferdighet, bare ved troen på Kristus. Men Israel – barn av gudfryktige og troende fedre, Abrahams,

Isaks og Jakobs sønner, Guds eget folk – ble forkastet og nådde ikke rettferdigheten. Den store mengden av dem ble forblindet, forherdet og fordømt.

Det var dette som voldte den «store sorg og stadige nød» i Paulus' hjerte (v. 2). Og det som gjorde sorgen særlig bitter, var tanken på all den nåde og alle de goder Gud hadde overøst dette folket med: «De er jo israelitter. Dem tilhører barnekåret og herligheten og paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene. Dem tilhører fedrene, og fra dem er Kristus kommet etter kjødet, han som er Gud over alle ting, velsignet i evighet» (v. 4–5).

Til alt dette kommer det Paulus nevner her: De var ikke likegyldige overfor Gud og sin frelse. Nei, de «søkte rettferdighetens lov»[59] – eller lovens pris – slik de som kjemper på idrettsbanen, jager etter prisen. På samme måte strevde Israel for å nå rettferdighet. I denne kampen brukte de mange midler og store anstrengelser: De fastet, ofret, ba og så videre. Likevel «kom de ikke fram til denne lov». De nådde ikke målet og ble ikke rettferdige, men ble værende under lovens forbannelse og måtte dø i sine synder (Joh 8,24).

På samme måte stiller også Kristus Israel og hedningene opp mot hverandre i de gripende ordene: «Mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob i himlenes rike, men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor. Der skal de gråte og skjære tenner» (Matt 8,11–12).

For en forferdelig slutt på så stor innsats og så mye strev etter rettferdighet! Hvordan kan det ende slik? Hvordan kunne en slik slutt ramme et så høyt benådet folk – som til og med søkte rettferdighet? Ja, det er nettopp det spørsmålet apostelen nå selv reiser, og samtidig besvarer når han legger til:

Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. Med dette uttrykkelige spørsmålet – «Hvorfor?» – vil apostelen vekke alles oppmerksomhet. Hva var egentlig årsaken til at en så nidkjær og ivrig innsats for å nå rettferdighet skulle få en så forferdelig og uventet slutt? Svaret er enkelt og bestemt: De søkte rettferdighet, men ikke ved tro, ikke i Kristus, men ved lovgjerninger.

De hadde «nidkjærhet for Gud», de søkte rettferdighet. Men de søkte den der den aldri finnes etter syndefallet, og forkastet ham som er den eneste rettferdighet som finnes for syndere. De ville trenge seg gjennom fjellveggen der det ikke finnes noen dør, og knuste bare sine egne hoder. Dette var grunnen, sier apostelen.

Det første vi lærer her, har vi allerede sett: hvor sterkt Paulus går imot læren om at Gud etter en slags vilkårlig rådslutning skulle ha forutbestemt oss enten til frelse eller til fordømmelse. På det uttrykkelige spørsmålet om hvorfor Israel ikke kom fram til rettferdighetens lov, svarer Paulus ikke: «Fordi Gud ikke hadde utvalgt dem til frelse.» Nei, svaret er: «Fordi de ikke søkte den ved tro», fordi «de støtte mot snublesteinen». Men om dette har vi talt nok.

Det neste vi lærer her, er hvor fast og urokkelig Gud har besluttet å benåde og rettferdiggjøre syndere bare i sin Sønn, og hvor fullstendig umulig det er at Gud kan være nådig mot en synder uten ved hans Sønn.

Det ser vi av at han ikke engang for sitt eget eiendomsfolk, for Abrahams, Isaks og Jakobs barn, kunne gjøre noe unntak. Selv dem lar han dø i sine synder

og gå fortapt, tross all deres strev etter rettferdighetens lov. For de bøyer seg ikke inn under den rettferdiggjørelsens lov som ble forkynt for dem – troen på Kristus. I stedet strider de mot den og fortsetter å søke rettferdighet ved egne gjerninger.

Her lærer vi alvoret i ordet: «Og det er ikke frelse i noen annen (enn Kristus). For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12), og alvoret i Jesu egne ord: «Jeg er veien … Ingen kommer til Faderen uten ved meg».

Hvis hjertet vårt virkelig trodde denne store hovedsannheten i Bibelen, ville vi straks kunne forkaste mang en selvlaget mening om frelsen og se falskheten i mang en strålende fromhet. Først og fremst ville vi helt kunne avvise den grove usannheten som hersker til og med midt i kristenheten: at en kan bli frelst i hvilken religion som helst, bare en har det rette alvor og er trofast, bare en handler etter sin samvittighet og forstand.

Verden har til og med gjort dette til et ordtak, og mange tror det står i Bibelen: «Enhver blir salig i sin tro.» Men både vår tekst og de ordene vi nettopp siterte fra Peter og fra Herren selv, sier noe ganske annet.

Men her lærer vi også noe som er langt viktigere: at selv de som bekjenner seg til Kristi evangelium, fortsatt kan gå fortapt, tross alt sitt alvor og all sin nidkjærhet i hans tjeneste. Det skjer når de ikke av hjertet søker all sin rettferdighet i Kristus alene, men har hjertets egentlige trøst i sin egen kristendom eller gudsfrykt, samtidig som de bekjenner at de blir frelst ved tro alene.

Israel hadde Guds eget ord, fullt av herlig forkynnelse om Kristus, og de bekjente at de trodde alt det deres hellige skrift inneholdt. Likevel søkte de sin rettferdighet i egne gjerninger og gikk fortapt. Slik sier også Kristus at det skal gå med dem som har hørt til hans menighet og bekjent at de tilhører ham, men ikke har vært ikledd bryllupsklærne.

Både i sjuende og tjueandre kapittel i Matteusevangeliet viser Herren at selv de som ved nådens kall har gått ut fra verden og sluttet seg til dem som trodde på ham, for å tjene ham – selv de skal bli kastet «ut i mørket utenfor» når de ikke har hatt all sin rettferdighet i ham alene.

For bryllupet han skildrer i Matt 22,2–13 som «himlenes rike» på jorden, er ikke den store, allmenne forsamlingen av alle døpte. Det ser vi av at de som er med i denne flokken, er kommet dit etter et kall gjennom tjenerne som ble sendt ut.

Men dette kallet nådde ikke inn til dem som hadde hjertet fullt av sitt eget: noen av jordiske gjøremål – de gikk bort, den ene til sin åker, den andre til sin handel – og andre av sin egen kristelige virksomhet. De hadde rett og slett ikke tid til å høre kallet og ta imot det. Likevel hindrer verken jordisk gods eller kristelig virksomhet noen i å høre til den synlige, blandede forsamlingen.

Og selv om «bryllupet» altså skildrer alle dem som ved Guds kall har brutt med verden og nå samles i tilbedelse av Kristus, blir de som Herren finner uten bryllupsklær, kastet ut i mørket utenfor. Slik taler også Herren i Matt 7,22–23 om at mange skal si til ham på den store dagen: «Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i

ditt navn?» Men da skal han åpent si til dem: «Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!»

Så alvorlig har Kristus innskjerpet sannheten om at ingenting – ikke noe hellig liv, ikke engang å profetere eller gjøre kraftige gjerninger i hans navn – kan frelse sjelen. Bare én ting kan frelse: bryllupsklærne som er vasket og «gjort hvite i Lammets blod» (Åp 7,14), det vil si den troen som i hjertets dyp virkelig har eller søker all sin trøst i Kristus alene. Herren hjelpe hver eneste en av oss til å ta slike ord fra Kristi egen munn til oss, mens vi ennå har nådetid!

De støtte mot snublesteinen. Her får vi den egentlige forklaringen på jødenes vantro, på hvorfor de ikke ville høre når Kristus og hans vitner talte til dem om faren ved det de drev med, og formante dem til omvendelse. Til den egenrettferdigheten som satt så dypt i dem, kom deres fornuft og egne meninger om hvordan Kristus skulle opptre, lære og være. Og når Jesus ikke var slik de hadde tenkt seg Messias, forherdet de hjertet mot hans ord.

De hadde selv bestemt seg for at Messias og hans rike skulle komme til dem i jordisk makt og glans: Han skulle være å finne blant lederne i Israel, være enig i alt de lærte og gjorde, og sammen med dem gjøre jødene til et fritt og lykkelig folk på jorden. Men nå refset han tvert imot dette folkets hyrder og alt deres falske vesen. Og når det gjaldt hans egen person, var han jo «foraktet og forlatt av mennesker, en smertenes mann, vel kjent med sykdom». Derfor «aktet de ham for intet» (Jes 53,3).

Senere kom det også til en veldig strid om læren, da han tok de aller største syndere til nåde og samtidig fordømte de mest ansette fariseerne. Her ser vi den egentlige snublesteinen. Og da han til sist endte livet på et rettersted, var alt dette nok til å gjøre dem fullt overbevist om at han var en bedrager. Nå kunne de frekt håne ham på korset og fortsette å forakte alle hans ord.

Så forskrekkelig var Kristus blitt deres «snublestein»: De hadde ødelagt seg så fullstendig på ham at de nå, ved å drepe livets fyrste, ble mangfoldig større lovbrytere enn de hadde vært før. Slik kan den store, rettferdige Gud gjengjelde og styrte dem som ikke i alle ting vil bøye seg for hans ord.

[58] Mange undrer seg kanskje over hvor inngående vi har behandlet dette emnet. Men grunnen er at blant mange fremmede lærer har dessverre også denne, om en helt vilkårlig forutbestemmelse, begynt å skape uro og splittelse blant de kristne flere steder i vårt land. Her har vi erfart det både Luther og flere opplyste lærere har sagt: Begynner man på ett eneste punkt å gi slipp på den gamle, prøvde og sunne skrifttolkningen og tolke Skriften – eller godta tolkninger av den – etter egen oppfatning, kommer man til å gå fra den ene villfarelsen til den andre. Slik er man også kommet fram til den villfarende læren om et vilkårlig nådevalg. Og som grunnlag for en slik lære har man alltid brukt Romerbrevets niende kapittel først og fremst. Derfor har vi gått så grundig og bredt inn på hvordan Paulus selv har forklart seg stikk imot denne læren og legger hele skylden for Israels fortapelse på deres egen vantro. Og for at et siste ord skal være sagt i saken: Tenk nøye etter, hver eneste kristen, hva slags tanker du gjør deg om den trofaste Herren Gud, hvis du tror at samtidig som Gud sender sitt budskap ut over hele jorden og kaller alle mennesker til nådens rike

– ja, «befaler … alle mennesker alle steder at de skal omvende seg» (Apg 17,30) – skulle han likevel selv ha bestemt at bare noen bestemte personer skulle bli frelst, og uten hensyn til om menneskene tok imot eller avviste kallet, ha forutbestemt andre til ikke å få hans nåde til å omvende seg og tro. Ville ikke det være å tilskrive den hellige Gud – forferdelig bare å si det – en viss falskhet? Da måtte jo Guds hjerte ha et ganske annet sinnelag enn det han taler til oss om i sitt ord. Og så skulle han til slutt legge hele skylden på den ulykkelige synderen, enda han selv skulle ha bestemt at han ikke ville gi ham sin nåde til omvendelse? Kan vi overhodet tenke noe slikt om Gud?

[59] Uttrykket «rettferdighetens lov» – de «søkte rettferdighetens lov», men «kom ikke fram til denne lov» – kan virke noe underlig. Vi ville nok heller ventet at apostelen sa: De søkte lovens rettferdighet og så videre. Ut fra sammenhengen, og fordi det her tales om en klar motsetning til det som nettopp er sagt om hedningene (at de ikke jaget etter rettferdighet), forstår vi nok at Paulus med dette uttrykket vil si noe slikt som at «Israel søkte rettferdighet» – og, som han antyder, at det Israel søkte, ville de også ha nådd, hvis de bare hadde søkt det ved tro. Men saken er at de ikke hadde en ren kjærlighet til selve rettferdigheten. De søkte den bare for lovens skyld: På grunn av lovens trusler eller løfter prøvde de å oppfylle den og vinne dens pris. Derfor sier Paulus at de søkte «rettferdighetens lov» – en kunne si at de søkte en «rettferdiggjørende lov». Jødene søkte en lov som skulle rettferdiggjøre dem. Men slik er ikke Guds lov for syndere, for den kan bare fordømme dem. Den rettferdiggjørende loven fantes bare i troen på Kristus. Men rettferdigheten i Kristus ville ikke jødene ha. Derfor «kom de ikke fram til denne lov» og fikk aldri det salige vitnesbyrdet om at de var rettferdige.

33. Som det står skrevet: Se, jeg legger i Sion en snublestein og en anstøtsklippe. Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.

Som det står skrevet. Selv denne ulykkelige virkningen som Kristi første komme skulle få hos de vantro, var altså forutsagt i Skriften. I sin trofasthet hadde Gud advart Israel, om de bare hadde villet gi akt på Ordet. Det Paulus siterer her, er satt sammen av to steder hos Jesaja, 28,16 og 8,14. Den fullstendige teksten i disse versene skildrer Kristus mer utførlig, både som de troendes grunnstein og som de vantros snublestein. Paulus har her bare tatt med det han nå er opptatt av, nemlig snublesteinen.

Hos profeten lyder ordene slik: «Se, jeg har lagt i Sion en grunnstein, en prøvet stein, en kostbar, fast hjørnestein. Den som tror, haster ikke» (Jes 28,16). Fra dette verset har Paulus bare hentet begynnelsen og slutten.

Ordene om snublesteinen har han derimot hentet fra det andre verset, som lyder slik: «Han skal bli til en helligdom (et hellig tilfluktssted eller fristed, nemlig for dem som tror) og til en snublestein og en anstøtsklippe for begge Israels hus (Israel og Juda), til en snare og et rep for Jerusalems innbyggere. Og mange blant dem skal snuble, de skal falle og skamslå seg, og de skal falle i snaren og bli fanget» (Jes 8,14–15).

Dette bildet av Kristus som en stein – dels menighetens grunnstein, en «fast hjørnestein», dels en snublestein og en anstøtsklippe – bruker Herren og apostlene ofte i Det nye testamente, for eksempel i Matt 21,44, Luk 20,17–18, Apg 4,11 og 1 Pet 2,4.7. La oss også holde klart for oss det som blir forkynt her, og aldri glemme det: at Kristus også skal være en snublestein og en anstøtsklippe.

Hvordan kan så dette skje? Hvordan kan Kristus bli til skade og fordervelse for oss? Vi har allerede kort vist hvordan det gikk med jødene. De tok først og fremst anstøt av hans ringe skikkelse og grufulle død, og dernest av hans lære og hans dommer, som sto i klar motsetning til deres egne oppfatninger. Slik skjer det også i dag.

For det første vet vi hvordan hele den blinde verden tar anstøt av Kristus og hans evangelium og ser på det som «dårskap» (1 Kor 1,18–25): at Guds Sønn ble menneske og dermed fornedret seg så dypt, læren om forsoningen ved hans død, læren om sakramentene og så videre. Alt sammen er dårskap for det naturlige menneske (1 Kor 2,14).

Men det egentlige «anstøtet» som teksten vår først og fremst sikter til, når vi ser på sammenhengen, er selve hovedlæren om at Kristus benåder og frelser de mest uverdige syndere, men fordømmer de mest fromme og ivrige gjerningskristne. Dette har vært «snublesteinen» til alle tider. Derfor vil det alltid lyde: «Denne mannen tar imot syndere» – «Var denne mannen en profet, da visste han hvem og hva slags kvinne det er som rører ved ham, at hun er en syndig kvinne» (Luk 15,2; 7,39). Kristus skulle ikke ta imot syndere, men bare omgås hellige.

Den samme kritikken og det samme anstøtet dukker fortsatt opp overalt der evangeliet blir forkynt i ånd og sannhet. Og det skjer ikke bare blant lettsindige mennesker, men også blant mange som «har nidkjærhet for Gud» og jager etter rettferdighet. Mange som før ble regnet for de mest opplyste og rette kristne, blir da helt forvirret og begynner å spotte det evangeliet som jo er Kristi eget ord om nåderiket. De sier at det er en ny lære som rett og slett hindrer helliggjørelsen, og de blir ganske enkelt fiender av evangeliet.

Det går altså med dem slik profeten sa: «de skal falle i snaren og bli fanget». Hvis Kristus ikke hadde kommet med sitt evangelium dit de bodde, ville de ha fortsatt uforstyrret i sin egen rettroenhet. Men nå blir de altså «fanget», og det blir avslørt at de er Kristi fiender – bare fordi budskapet kom til dem i et klarere lys, med kraft og full visshet.

Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme. Lovet være Herrens navn! Selv om den store mengden i Israel og de aller fleste i kristenheten snubler og faller over denne steinen, finnes det likevel andre mennesker. For dem er han en «kostbar, fast hjørnestein», en frelsens klippe, og i ham har de all sin trøst i livet og i døden. Det er disse som til slutt får dette løftet: «Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.»

Ikke å bli til skamme vil si at de ikke skal bli skuffet i sitt håp til ham; han skal ikke svike dem som tror på ham. Det skal ikke slå feil: Vi skal virkelig få alt det vi har håpet på i troen på Kristus.

Men når det blir gitt et slikt særskilt løfte om dette, viser det at også de som tror, gjerne blir anfektet av nettopp denne frykten og uvissheten: Eier og får jeg nå virkelig det som ordene taler om og lover?

Vi ser også hvordan denne uvissheten plaget de hellige; hele deres historie vitner om det. Og vi kjenner det alle sammen selv. Så skjult er livet i Gud, så mange er våre fall og skrøpeligheter, og så svak er vår tro, at vi ofte ikke vet om vi virkelig er frelst, selv om vi tror på Jesus (1 Joh 5,13). Men da kommer den evige Far og lover: Bygg trygt og sikkert på den steinen jeg har lagt i Sion. Han svikter aldri! «Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.»

Å, la oss særlig merke oss disse ordene og ta godt vare på dem! «Den som …» – for her er det ingen forskjell, ikke ett eneste menneske er unntatt – «den som tror på ham», hver eneste en som i sin syndenød søker til ham.

Hver eneste en som har gitt opp all sin egen rettferdighet og alle egne forsøk på å frelse seg, og som i denne tilstanden hører evangeliet om Kristus og åpner seg for det. Det vil si alle som blir dratt til ham og bundet til ham, slik som alle de synderne som kom til Kristus mens han var her på jorden, og som ble hans folk og nye mennesker.

Det gjelder hver eneste en som tror på ham: De «skal ikke bli til skamme». Det er umulig at de skal bli til skamme. De skal få evig liv! For Gud er trofast og sannferdig og kan ikke bedra sine barn.

Med dette sterke løftet slutter det utpreget evangeliske niende kapittelet i Romerbrevet. Mange har nok opplevd kapittelet som både tungt og uforståelig. Men nå har vi etter hvert sett at det virkelig er både klart og fullt av trøst – bare en legger merke til den forklaringen Paulus selv gir på hva han vil få fram.

Vi har sett at hensikten har vært å sprenge bort egenrettferdighetens grunnpilarer. Han vil vise at selv om Guds nåde er så stor at han i Kristus rettferdiggjør de verste syndere, kan de som har fått mest nåde og vært mest nidkjære i sin kristendom, gå fortapt når de bare fortsetter å søke sin rettferdighet i egne gjerninger.

Vi har sett at «den ene vandrer i sin fromhet foran himmelens port og kommer til helvete, mens den andre går i sin synd på helvetes strand og kommer til himmelen» (Luther). Alt avhenger av tro eller vantro. Det er virkelig det store, majestetisk frie utvelgelsesverket vi har sett framstilt her. Alt sammen er den sterkeste trøst for de fattige som tror, men forferdelig og anstøtelig for stivsinnede selvrettferdige.

At ingen kristelighet rettferdiggjør oss og ingen synd fordømmer oss – det er virkelig en uendelig stor trøst for de elendige som ikke har noen annen trøst enn Kristus, bare Kristus. Måtte vi alle leve i denne trøsten til vår siste dag og huske at Herren Gud har lovet om sin Sønn: «Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.» Amen.

Kapittel 10

Kapittel 10 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: 1. En videreføring av det det forrige kapittelet sluttet med: Israels nidkjærhet og selvrettferdige strev, og at de verken lytter til eller fatter Guds rettferdighet (v. 1–4). 2. Lovens vei og troens vei til rettferdiggjørelse (v. 5–10). 3. Forkynnelsen av troen (v. 11–17). 4. Denne forkynnelsen har til og med gått ut til hedningene, men langt mer til jødene. Derfor har de selv skylden for sin vantro (v. 18–21).

1. Brødre, mitt hjertes ønske og min bønn til Gud for dem er at de må bli frelst.

Som i forrige kapittel begynner Paulus også her med å gi uttrykk for det som lå så tungt på hjertet hans. I Rom 9,1–3 sa han at han bar på «en stor sorg og en stadig nød» i hjertet for sine brødre i Israel. Ja, det gikk så langt at han for deres skyld ønsket seg «forbannet bort fra Kristus». Og her sier han: «Mitt hjertes ønske og min bønn til Gud for dem er at de må bli frelst.»

Når Paulus sier så klart hva som tynget ham, er det desto lettere for oss å forstå hva han vil fram til. Vi vet altså at alt han skriver her, har som mål at de vantro jødene må bli frelst: at de må vekkes opp og bli kjent med frelsens vei og evangeliets hemmeligheter, og særlig at de må forstå hvorfor også de som «har nidkjærhet for Gud», kan gå fortapt.

Men det som hendte Israel, skjedde jo «som forbilder for oss» (1 Kor 10,6)! Derfor er disse dype sannhetene som blir forkynt her, gitt til hele verden, for at hver eneste en som vil bli frelst, skal lære evangeliets mest skjulte hemmeligheter. En av dem er at selv de mest alvorlige sjelene, som jager etter rettferdighet og frelse med stor nidkjærhet, likevel kan gå evig fortapt.

Apostelens mål er altså på nytt å holde fram den veldige læren som fører til frelse. Han sier: Hjertet mitt er tynget av bekymring, omsorg og bønn for Israel, om «at de må bli frelst» – ordrett: «til (deres) frelse». Og det hjertet hans var fullt av – at sjelene måtte bli frelst – er også det budskapet hans dreier seg om. Derfor får vi i dette kapittelet også høre hvordan vi blir frelst. Måtte Gud åpne hjertene våre for dette veldige emnet!

Men vi skal få hente enda noen nyttige lærdommer av disse innledende ordene hans. Paulus sier:

Brødre, mitt hjertes ønske og min bønn til Gud for dem.[60] Vi har allerede nevnt at disse ordene viser oss hva apostelen har hatt som mål. Men de lærer oss også hvilken kjærlighet en kristen bør eie og vise mot sine fiender. Paulus var jo forkastet, spottet og forfulgt av sine landsmenn. Likevel hadde han ikke bare et forsonlig hjerte mot dem; han var også fylt av inderlig medfølelse og sorg, av et hjertelig ønske og av forbønn om at de måtte bli frelst.

Måtte vi virkelig huske dette eksempelet og prøve oss selv på det! Når vi kristne møter fiendskap fra evangeliets fiender, hender det at vi blir fristet til irritasjon og ergrelse over dem. Men da har vi helt glemt hvilken stilling vi har. Er det ikke nettopp slik det står skrevet at vi skal ha det?

Skriften sier jo at «han som var født etter kjødet, forfulgte ham som var født etter Ånden». Skulle ikke Kristi etterfølgere ligne sin Herre også i lidelsene? Da bør vi jo regne det som en stor ære om vi lider med Kristus, og som han «velsigne dem som forbanner oss, og be for dem som forfølger oss».

Også de som nå er fiender, kan en gang bli omvendt og bli brødre i Kristus. Det viser Paulus' egen historie: Først var han en forfølger i mange år, så ble han frelst og selv en forfulgt apostel. Derfor skal vi i kjærlighet være opptatt av at fiendene våre må bli frelst. Dette lærer vi av Paulus' eksempel.

Når det gjelder forbønn, ser vi her, som i flere andre av Paulus' brev, at han ikke regner det som nok bare å forkynne og skrive for at menneskene skal bli vekket og frelst. Nei, først og sist har han ligget i bønn for dem for Herrens ansikt. Se for eksempel Ef 1,16–18; 3,14–20; Fil 1,4; 1 Tess 1,2 og flere andre steder.

Vi bør også bruke andre midler så ofte det er mulig. Men bønnen er det middelet vi har adgang til overalt og til alle tider, og som vi derfor alltid må bruke. Når vi blir hindret i å få inngang hos menneskene, har vi alltid åpen inngang hos Gud. Og hos ham finnes Åndens kraft, som han alltid kan sende til dem vi ber for.

Som sagt ser vi ofte hvordan Paulus ba for dem han skrev til. Men her ser vi at han også ba for dem som hatet og forfulgte ham. Vi husker hvordan han i forrige kapittel skildret jødenes ufrelste tilstand med sterke ord. Her ser vi den varme kjærligheten som ligger i hans tanker og forbønn for dem.

Da burde også hver eneste en se hvor falsk verdens dom er når den mener at den alvorlige forkynnelsen av omvendelse og av Guds dom ikke stemmer med sann kjærlighet til menneskene. Tvert imot er det et uttrykk for den aller største kjærlighet når noen taler om de sannhetene som hvert menneskes evige liv avhenger av.

Apostelens alvorlige forkynnelse og hans varme forbønn sprang ut av én og samme kilde: ren kjærlighet. Måtte vi følge ham i dette, slik han fulgte Kristus! Så går Paulus nærmere inn på hva som særlig vakte hans inderlige nød for Israel. Han sier:

[60] At det her menes brødre i troen og ikke de som bare er brødre etter kjødet (Rom 9,3), ser vi av at Paulus bruker dette ordet om de brødrene han skriver til i Roma. Og så taler han *om* de vantro i Israel, ikke *til* dem.

2. For det vitnesbyrdet gir jeg dem at de har nidkjærhet for Gud, men uten den rette forstand.

For det vitnesbyrdet gir jeg dem. Sammenhengen antyder at apostelens inderlige omsorg og nød for Israel særlig ble vakt, og bare vokste, når han så hvor nidkjært de strevde for å tjene Gud og bli rettferdige etter loven. Han var selv en av dem og hadde vokst opp blant dem. Derfor kjente han dem svært godt og kunne bevitne at de fleste av dem virkelig hadde nidkjærhet for Gud.

De var ikke likegyldige overfor Gud og religionen. Tvert imot la de stort alvor i både å etterleve og forsvare den. De strevde og arbeidet også mye for å oppfylle den hellige loven, med bønn, faste, almisser, kamp mot åpenbare synder og så videre. Slik «søkte de rettferdighet» (Rom 9,31).

At lettsindige gudsforaktere går evig fortapt, er selvsagt også sørgelig. Men det må gripe en kristens hjerte langt mer å se at selv de som søker frelse med nidkjærhet og stort alvor, har tatt feil av veien. Her vil nok mange spørre: Hvordan er det mulig at selv de som har nidkjærhet for Gud og for å bli frelst, likevel skal gå fortapt?

Herren Kristus sier jo selv tydelig nok at «mange … skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24). Men fremdeles er det uten tvil mange som spør i stor uro: Hvordan er dette mulig? Hvordan går det til, og hva er årsaken? Det svarer Paulus på når han føyer til:

men uten den rette forstand – egentlig «ikke etter kunnskap», det vil si ikke etter den sanne kunnskapen om Gud og om hvordan han har beredt frelsen for oss. De kjenner ikke Guds rettferdighet. De vet ikke at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», at Gud har alt sitt behag bare i sin Sønn, og at han er nådig mot syndere bare i ham.

De har nidkjærhet for Gud og søker rettferdighet, men bare så langt deres egen forstand og oppfatning rekker. De prøver å komme inn gjennom den trange porten, men vet ikke hvor den er. Det er dette som ligger i apostelens ord «uten den rette forstand», det vil si uten kunnskap. I den samme ulykkelige nidkjærheten og jakten på rettferdighet hadde også Paulus selv strevd, helt til den salige stunden da det himmelske lyset slo ham til jorden.

Han taler ofte om sin nidkjærhet i «jødedommen», blant annet i Apg 26,9, Gal 1,14 og Fil 3,6. Nå er det viktig for ham å forkynne at denne nidkjærheten og det alvorlige strevet for det de mener er Guds rike, ikke frelser noe menneske. Den minsker ikke engang ansvaret deres eller dommen som hviler over de vantro. Tross all sin nidkjære jakt på rettferdighet går de evig fortapt hvis de ikke blir omvendt til den eneste sanne frelsesveien.

Vi har sett at apostelen hadde «en stor sorg og en stadig nød» i hjertet over den fordømmelsen de levde under – nettopp de samme som han her bevitner at de hadde «nidkjærhet for Gud». Så lenge de var fanget i sitt eget alvor og sin egen nidkjærhet, hadde han intet håp om at de kunne bli frelst.

Men dette burde også vekke oss til å prøve oss selv. Først og fremst burde de våkne som ferdes midt i den kristne flokken og har denne hedenske og løse leveregelen: Når bare et menneske er oppriktig og alvorlig i sin gudstro, er det

ikke så viktig hva det tror; manglende kunnskap og villfarelser skal liksom ikke hindre det i å bli frelst.

Paulus lærer noe ganske annet. I all sin brennende kjærlighet sørger han over nettopp dette, at jødene ikke er frelst, samtidig som han vitner om hvor nidkjære de er i sin gudstro. Og han mener altså at deres ulykkelige tilstand kommer av at de mangler «den rette forstand».

Vi må ikke glemme at det her dreier seg om den forstanden som gjelder selve veien til frelse, og som det er menneskenes egen skyld at de mangler. Der Guds ord blir forkynt, er det bare det ubotferdige sinnet – den bevisste motstanden mot Herrens røst – som har skylden for at de mangler en slik sann forstand.

Hva vår blinde fornuft enn måtte tenke om dette, har den store Gud latt dette budskapet gå ut: at frelse for syndere bare blir gitt i Sønnen; at «det er ikke frelse i noen annen», og at «det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved», enn Jesu Kristi navn; at bare han er «veien og sannheten og livet», og at ingen kommer til Faderen uten ved ham. Overfor slike ord fra Herren burde den løse og selvlagde holdningen falle.

Men ikke nok med det. Vi har også hørt Herren Kristus si at selv de som levde innenfor hans rikes bryllup på jorden, som bekjente at de trodde på hans evangelium, som tjente ham og «gjorde mange kraftige gjerninger» i hans navn, likevel skulle kastes ut i mørket utenfor. Grunnen var at de ikke eide det lyset som kler av mennesket all dets egen rettferdighet og driver det til å søke hans rettferdighets bryllupsklær og ikle seg dem (Matt 7,22–23; 22,11–13).

Dette er et enda sterkere vitnesbyrd om at ingen kan bli frelst ved sin nidkjærhet, sitt alvor eller sine «kraftige gjerninger». Nei, det som fremdeles mangler, er at vi hører Guds røst og kommer til det sanne lyset – ja, at vi lever det sanne livet i ham som er den eneste veien til frelse.

Men forstå nå dette rett. Det er all grunn til å merke seg at all verdens nidkjærhet, alvor og gjerninger ikke frelser vår sjel så lenge vi ennå mangler det lyset som gjør at vi blir ikledd Kristus. Men tusen ganger mer straffskyldige er de som virkelig har lys over evangeliet, men ikke har den minste nidkjærhet for Gud og bare fortsetter sitt gamle, lettsindige og selvsikre liv.

Under denne tilstanden og denne dommen lever de fleste bekjennende kristne. Helt fra barneårene er de blitt undervist i all kunnskap om Gud, men likevel forakter de den sannheten de kjenner om Guds vilje. Det gjør de ved et helt likegyldig og ubekymret liv i all verdens forfengelighet. De fornekter til og med «den Herre som kjøpte dem» og tråkker på både hans bud og hans nåde.

Det er denne tilstanden en gammel lærer sukker over: «Jødene hadde nidkjærhet uten den sanne kunnskapen. Men vi – akk og ve! – vi har kunnskapen uten nidkjærhet!» At de likegyldige, som forakter Gud, skal bli til skamme, er lett å forstå. Mer underlig er det apostelen lærer her: at selv de som har nidkjærhet for Gud og søker rettferdighet, likevel skal gå fortapt, fordi deres nidkjærhet var «uten den rette forstand», eller uten «kunnskap».

At dette er sant, har vi klare vitnesbyrd om i eksempler som er kjent over hele verden. Med nidkjærhet og alvor i sin gudsdyrkelse er mange blitt Kristi bitreste fiender. Det var i nidkjærhet for Gud og for loven at jødene førte Kristus til

Hodeskallestedet. Det var i nidkjærhet for Gud og for loven at Saulus forfulgte Guds menighet; det stadfester han selv (Fil 3,6; Apg 22,3–4; 26,9).

Den samme nidkjærheten har ført millioner av martyrer til en blodig død, slik Herren uttrykkelig hadde sagt på forhånd: «De skal utstøte dere av synagogene. Det kommer en tid da hver den som slår dere i hjel, skal tro at han gjør Gud en dyrkelse» – nettopp ved å slå dere i hjel.

Alt dette burde hjelpe oss å forstå at det ikke er nok å ha alvor og nidkjærhet for Gud. Først og fremst kreves en sann kunnskap, og den får vi bare når vi i omvendelse og tro lytter til Herrens røst. Men la oss nå se hva jødenes dødelige villfarelse egentlig besto i. For Paulus føyer til:

3. Da de ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, ga de seg ikke inn under Guds rettferdighet.

Dette er hele verdens åndelige historie – ikke bare det vantro Israels, men også alle bekjennende, men vantro kristnes: «Da de ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, ga de seg ikke inn under Guds rettferdighet.» Hovedsaken i det apostelen sier her, er at de «ga seg ikke inn under Guds rettferdighet».

Men hva menes her med Guds rettferdighet? Ordet kan bety to helt forskjellige ting. For det første Guds egen rettferdighet: at han i seg selv er rettferdig og hellig, og at han handler og dømmer rettferdig mot alle sine skapninger (Sal 33,5; 48,11; 119,137 m.fl.). For det andre betyr «Guds rettferdighet» i Skriften også den rettferdigheten Kristus har vunnet for oss, og som blir tilregnet dem som tror (Rom 1,17; 3,21–22; 2 Kor 5,21; Fil 3,9).

Av sammenhengen ser vi tydelig hvilken av disse betydningene Paulus taler om her. For det første setter han vår egen rettferdighet opp som motsetning til Guds rettferdighet, når han sier at de «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet». Da forstår vi at han her må tale om den Guds rettferdighet som blir gitt oss i stedet for vår egen – altså den rettferdigheten Kristus har fullbrakt for oss.

For det andre forklarer Paulus selv hva han mener med Guds rettferdighet, når han straks føyer til: «For Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror.» Det er altså den rettferdigheten Kristus har vunnet for oss, som apostelen her kaller «Guds rettferdighet», på samme måte som i kapittel 3. Der skildrer han den også tydelig: «Det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror» (Rom 3,21–22; jf. 2 Kor 5,21).

Det er denne Guds rettferdighet de vantro jødene ikke kjenner – og heller ikke noe annet menneske som lever i sin vantro på grunn av egen motstand. Dette er Guds nådige råd til frelse: at han ville sende sin enbårne Sønn til soning for våre synder; at Sønnen ved sitt liv og sin lidelse skulle oppfylle loven i vårt sted; og at denne fullkomne oppfyllelsen blir skjenket den som tror, og tilregnet ham som rettferdighet. Dette var en skjult hemmelighet for jødene, enda de hadde så mange og store vitnesbyrd om nettopp dette i sin hellige Skrift og i sin forbilledlige offertjeneste.

At de likevel ikke kunne forstå denne Guds rettferdighet, kom først og fremst av at det falne hjertet ikke vil ha selve saken: «De ga seg ikke inn under Guds rettferdighet.» Menneskets natur vil ikke erkjenne sin fortapte tilstand og ta imot nåde bare av nåde. I tillegg kommer det naturlige mørket. Det gjør at vi verken kjenner hvor dypt vårt eget forderv stikker, eller Guds hellighet og den fullkomne rettferdigheten som Guds hellige lov krever.

Tilstanden var den samme hos de vantro jødene som hos de vantro i kristenheten i dag. Det har ikke gått opp for dem at Gud er hellig og ikke kan være fornøyd med menneskene uten at også de er hellige (3 Mos 19,2; 20,26). De har heller ikke innsett at vi ved syndefallet er så grunnfordervet, så langt borte fra en slik hellighet og så fulle av all slags synd, at vi aldri i dette livet kan stå rettferdige for hans øyne i oss selv. Derfor fortsetter de bare det fruktløse strevet med å bygge opp sin egen rettferdighet.

Men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet. Dette foregår svært forskjellig hos den enkelte, alt etter hvor mye kunnskap eller mørke som hersker i menneskene. Jødene trodde de var rettferdige på grunn av noen ytre gjerninger etter loven – ofrene, bønnene og almissene sine, en utvortes rettskaffenhet og så videre – bare de ikke var mordere, ekteskapsbrytere, tyver og lignende.

Slik er det også i dag. For den store mengden blant oss er dette nok til at de regner seg som rettferdige, eller i alle fall godtatt for Gud. De som har forstått noe mer av Guds hellighet, legger til litt mer, for eksempel at en bør elske Gud, akte og lese hans ord, holde hviledagen hellig og så videre. Men de fortsetter å ha samfunn med verden – riktignok da med den mer moralsk høyverdige delen av den.

Har en enda mer lys, ser en at en også må omvende seg fra verdens vesen og bli et åndelig menneske, angre og legge av syndene sine, våke, be, forsake kjødets lyster og tro på Jesus. Men alt sammen blir likevel bare lovgjerninger. Mange av disse tar også del i et visst åndelig arbeid, for misjonen eller i annen veldedighet. I alt dette holder de fortsatt bare på med å bygge opp sin egen rettferdighet. For det er her disse sjelene har sin frelsesvei og sitt egentlige håp. Loven har ikke knust dem og drept dem.

Er da alle slike gjerninger alltid bare et tegn på at en prøver å bygge opp sin egen rettferdighet? Slik kunne noen spørre. Svaret er: Nei, slett ikke! For disse og mange andre gjerninger kan også gjøres i ekte tro og gudsfrykt. Det er ikke gjerningenes ytre form som viser at det er selvrettferdighet.

Men hør nå og legg merke til hva som egentlig kjennetegner selvrettferdigheten: at slike og lignende tiltak og gjerninger er blitt disse menneskenes frelsesgrunn, det hjertet innerst inne bygger på – oftest helt ubevisst. Samtidig har de samme menneskene et helt bibelsk vitnesbyrd om sin tro på Kristus og hans forsoning.

Dette håpet om egen rettferdighet, som sitter så dypt i naturen hos oss alle, er ikke blitt knust og drept ved Guds hellige krav. Derfor har de ikke lært å regne sin alvorligste fromhet og sine beste gjerninger for «skrap» (Fil 3,8) når det gjelder å stå rettferdige for Gud.

De har ikke lært å søke nåde og tilgivelse også for sine beste gjerninger, fordi de er smittet av synd. I stedet tyr de til virksomhet og gjerninger for å dempe uroen over synden. Da viser all denne kristelige virksomheten bare at her lever et menneske i sin selvrettferdighet.

Slike mennesker taler, vitner og synger da først og fremst om gjerninger. Forløsningen i Kristus streifer de bare så vidt, for den mener de at de har forstått godt nok én gang for alle. Eller de ser til og med på forkynnelsen av den frie nåden som skadelig for en rett helliggjørelse. Dette viser at du ikke er knust og drept ved loven, og at din egen kraft ennå ikke er brutt ned og gjort til intet. Hjertets dypeste tilfredshet har du fremdeles i noe du selv har vært med på.

Noe ganske annet er det når et menneske har gitt opp alt i seg selv – sin egen kristendom og sin egen kraft – har stått dømt og skyldig i alle ting, og har sin eneste trøst og fred i Kristi gjerninger, Kristi lydighet, Kristi lidelse og Kristi bønner. Og det er bare den store, ufortjente nåden som får hjertet til å gløde for det gode. Da er gjerningene blitt Åndens frukter og er til behag for Gud.

Dermed er det ikke sagt at de som tror, nå er fri for all selvrettferdighet. Nei, slett ikke. Men selvrettferdigheten er ikke lenger deres frelsesvei; den er tvert imot en fristelse og en plage for dem. Nå møter de den som all annen fristelse og synd: De dømmer den selv og kjemper mot den.

Men det er ikke en slik selvrettferdighet – den som frister og plager deg – vi taler om her. Paulus taler om mennesker som bevisst søker å bygge opp sin egen rettferdighet for selv å bestå for Gud, og som ikke gir seg inn under Guds rettferdighet.

Årsakene til et slikt bevisst strev for å grunnlegge sin egen rettferdighet har vi allerede nevnt: De kjenner verken hvor dypt fordervelsen sitter i dem, eller hva Gud krever i sin hellige lov. Det ligger en utpreget lettsindighet i naturen hos oss alle, så vi ikke legger merke til hva Herren Gud sier: at han krever fullkommen renhet og hellighet.

Og når en ikke oppfatter – eller later som en ikke har oppfattet – at han først og fremst vil ha hele hjertets kjærlighet og renhet, blir en bare opptatt av ytre gjerninger, som om Gud var fornøyd med dem, mens hjertet er opptatt av avgudene, synden og verden. Som Luther sier, gir en «skallet og agnene til Gud, men kjernen og kornet til djevelen».

Slik regner en seg som rettferdig for Gud fordi en gir ham mye kristelig virksomhet – det vil si mange vakre skall – mens kjernen, hjertet, er gitt til synden og verden. Det var nettopp dette hykleriet, dette skuespillet hos fariseerne, Kristus angrep aller mest når han talte.

I Bergprekenen (Matt 5–7) ser vi at dette var hovedemnet. Han ville avsløre fariseernes falske rettferdighet. De trodde de var rettferdige når de ikke hadde gjort åpenbare gjerninger som mord, hor og lignende. Men Herren forklarte dem at den som blir sint på sin bror eller far og bryter ut i harde ord mot ham, er skyldig og blir dømt som en morder. Og den som ser på en kvinne med urent begjær, har allerede drevet hor med henne i sitt hjerte.

Senere ser vi, for eksempel i Matt 23, hvordan han gang på gang roper sitt «ve» over det samme hykleriet og sier: «Dere … gjør beger og fat rene utvendig, men

innvendig er de fulle av rov og urenhet.» Når selvrettferdigheten får herske, har det egentlig sin grunn i et hykleri, et skuespill. En oppfører seg som om en ikke visste at Herren krever renhet i hjertet, og i sin fromhet satser en bare på ytre gjerninger. På den måten kan en nok bli både god og from i egne øyne.

Så nå vet du altså hvordan du kan få den trøsten at du selv er god og from: Du trenger bare å leve i et slikt skuespill, et hykleri, der du ikke bryr deg om hvordan det egentlig står til i hjertet ditt, men bare ser på de ytre gjerningene – der du ikke spør om hjertet ditt alltid er godt og rent, ydmykt, mildt og fullt av kjærlighet. Da kan du bli så from som du synes du trenger for å ha all trøst i deg selv. Og da er du med all din fromhet blitt en fariseer.

Men hvis Gud har møtt din sjel, så det er blitt viktig for deg å være hellig i alle ting, i hjertet og til enhver tid – slik det jo kreves at menneskene skal være for Guds øyne – da blir du aldri fornøyd med deg selv så lenge du er på denne jorden. Nei, da får du nok ofte kjenne hvor forferdelig sterk og grusom synden er. Du ser den i alle mulige skikkelser, så du ikke lenger vet hvor du skal vende deg.

Mange ganger kan du bli fristet til å gi opp, til tross for all den nåden som blir forkynt i evangeliet. Da ser du ikke lenger noen fromhet og rettferdighet i deg selv. Nå blir du bare en elendig synder som til enhver tid trenger nåde, og som alltid er avhengig av Frelseren, hans forsoning og hans forsvar. Et slikt menneske er en kristen.

Men kanskje er det fremdeles noen som tenker at det tross alt ikke er så farlig å søke å grunnlegge sin egen rettferdighet. Det viser jo egentlig en kristelig holdning, for da satser en virkelig på å lyde Guds ord i loven? Men hør da hvordan dette blir sett av en høyere rett, en høyere domstol! Hør hvordan Gud ser på det – han som ga sin Sønn som et blodig offer for våre synder og har åpenbart denne store nåden for oss i sitt evangelium. Apostelen sier:

De ga seg ikke inn under Guds rettferdighet. Legg merke til dette: De ga seg *ikke inn under*. De står Gud imot i det som er hans høyeste vilje og lov: at «alle skal ære Sønnen» (Joh 5,23). Her skal vi huske det vi sa tidligere om alvor og nidkjærhet. Alle forstår vel at det er å forakte Gud når en i likegyldig lettsindighet avviser hans hellige lov. Men å ha nidkjærhet for loven og ikke ha sans for Guds høyeste vilje – det er en forræderisk ondskap som drar Guds største vrede over seg.

Hør hvordan apostelen taler i Hebr 10,28–29. Først minner han om at de som brøt Mose lov, måtte dø uten barmhjertighet. Så føyer han til: «Hvor meget verre straff tror dere da den skal aktes verd, som har trådt Guds Sønn under føtter og foraktet paktens blod?» Her hører du hvordan Gud ser på selvrettferdigheten. For ved den blir Guds Sønn virkelig «trådt under føtter», og blodet som rant fra ham, «foraktet».

Tenk etter hva alt dette betyr! For det første har vi allerede sett at selvrettferdigheten har sin grunn i hykleriet. En skyver bare fra seg sannheten om at Guds høye krav gjelder hjertet vårt. Overfor disse kravene blir en oppriktig sjel derimot alltid en synder; den blir ydmyket og søker nåde. I stedet nøyer en seg altså med å gi Gud ytre gjerninger.

For det andre ligger det i dette at en forakter Guds aller største barmhjertighet og nåde, da han ga oss sin Sønn som frelser og offerlam. En forakter Guds Sønns aller største offer, hans blodige død, og en forakter alt det Gud har talt klart og tydelig om dette.

Når en slik forakter alt det Gud har gjort og sagt, samtidig som en jager etter rettferdighet og frelse, viser det vel tydelig nok hvilket mørke som hersker i sjelen!

For øvrig bør en her huske to ting. For det første: Når Gud har gitt sin Sønn i døden for oss, må all vår egen rettferdighet og all vår mulighet til å bestå for loven i egen person være forkastet. For det andre: Da kan det ikke være noe Gud regner for så stort og viktig som at vi gir Sønnen ære og lar hans offer være nok for oss.

Men dette mørket i sjelen kommer fra hjertet. For naturen motsetter seg tanken på at vi i oss selv er helt og holdent fortapt, og at vi skal åpne oss og ta imot all nåde fra Gud. Derfor sier Paulus: «De ga seg ikke inn under Guds rettferdighet» – de strider mot Guds råd til frelse. «Ikke alle var lydige mot evangeliet» (v. 16). Guds evangelium er ingen spøk, men hans aller største alvor. At de ikke kjenner Gud, og at de er selvrettferdige, kommer altså av hjertets motstand mot Herren.

Å gi seg inn under Gud, høre hans røst og la seg lede av ham koster uhyre mye og er svært drepende for vår falne natur. Da er det langt mer tilfredsstillende å gjøre mange store gjerninger, for da kan en hele tiden gjøre seg store tanker om seg selv, om sin forstand og sin innsats. Men Herren har sagt: «Lydighet er bedre enn offer, lydhørhet er bedre enn fettet av værer.» «Hør! Så skal deres sjel leve.»

Dette er ikke bare den aller største nåde – det er også det mest alvorlige budet: «Hyll Sønnen, for at han ikke skal bli vred og dere gå til grunne på veien!» (Sal 2,12), så dere ikke kommer under «Lammets vrede» (Åp 6,16). «Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet» (1 Joh 5,12). Her ser du alvoret i «troens lov» (Rom 3,27).

Men hele verden sover overfor disse sannhetene. Det som fremfor alt skjuler dem for menneskene, er et liv som utvortes er vakkert og fromt, med bibelstudium, bønn og gode gjerninger. Med slike kristelige liv går mengder av lovbundne og alvorlige sjeler blinde og bedratt inn i den evige fortapelsen.

Når min bekjennelse og mitt kristne liv gjør at jeg ikke er en fortapt synder som hver dag trenger Kristi bryllupsklær, da er en slik kristendom det største hinderet for at jeg kan bli frelst (Matt 21,31). Men siden bekjennelse og kristent liv jo er gode ting, ligger roten til det onde egentlig i det falne hjertets motstand mot Herren: «De ga seg ikke inn under Guds rettferdighet.» Hva denne Guds rettferdighet er, får vi nå høre i det Paulus føyer til:

4. For Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror.

Her har vi et av de største kjerneordene i Den Hellige Skrift: **Kristus er lovens ende.** Måtte Herrens Ånd forklare dette for oss!

Først må vi forstå ordene, det vil si hva apostelen mener med uttrykket «lovens ende». Det greske ordet for «ende» kan bety mål, hensikt eller endelig

mål, men også slutt og ende. Oftest brukes det nok i den siste betydningen, for eksempel om verdens ende eller de siste tider (Matt 24,6; 1 Kor 10,11), om livets ende (Hebr 7,3) og om rikets avslutning (Luk 1,33).

Nå er Kristus både det ene og det andre. Rett forstått er han både lovens hensikt og lovens ende. Han er lovens *mål*, det loven først og fremst sikter mot med alt den omfatter – alle sine bud og alle sine forbilder; dypest sett peker de alle på Kristus. Bare i ham kunne og skulle hele loven bli fullkomment oppfylt. Dernest skulle loven være en tuktemester som forberedte alle mennesker og drev dem til Kristus.

Men gjennom alt dette er Kristus også lovens *ende* eller slutt. For når loven har fått sin fullkomne oppfyllelse i Kristus, har den nådd sitt mål. Da er det slutt på dens krav og dens dommerembete over dem som «er i Kristus» (Rom 8,1–3).

For det første vet vi at lovens forbilder opphørte da de ble oppfylt i Kristus. Det ser vi i Hebr 10, der det heter at «loven har bare en skygge av de goder som skulle komme», at de bærer fram de samme ofrene hvert år, og videre: «Derfor sier han (Kristus til Faderen) når han trer inn i verden: Offer og gave ville du ikke ha, men et legeme dannet du for meg … Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg – for å gjøre din vilje, Gud.» Slik skulle lovens forbilder ha sin slutt i Kristus (jf. Luk 16,16).

Det samme ser vi når det gjelder lovens dommerembete ut fra de hellige budene. Da loven i Kristus hadde fått oppfylt alt den krevde av menneskene, fikk også lovens krav og dom sin slutt i ham. Dette gjelder alle som ved troen er i ham. Når Borgen har betalt skyldbrevet, er kravet mot skyldneren falt bort.

Om dette har Paulus mange ord som er fulle av trøst, for eksempel disse: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss» (Gal 3,13), og: «Han utslettet skyldbrevet mot oss, som var skrevet med bud, det som gikk oss imot. Det tok han bort da han naglet det til korset» (Kol 2,14).

Lovens regjeringstid hadde sitt mål og sin slutt i Kristus. På samme måte skjer det på åndelig vis i hver eneste sjel som, utmattet av loven, kommer til tro på Kristus. Da er det også slutt på lovens regjeringstid i samvittigheten. Nå lever sjelen under en helt annen regjering, der alt bare er nåde og gave.

Der troen på Kristus kommer inn, opphører lovens herredømme. Det er dette Paulus taler om når han sier: «Men før troen kom, ble vi holdt i varetekt under loven, innestengt inntil den tro som skulle komme, ble åpenbart. Slik er loven blitt vår tuktemester til Kristus, for at vi skulle bli rettferdiggjort av tro. Men nå når troen er kommet, er vi ikke lenger under tuktemesteren» (Gal 3,23–25).

Når vi kommer til Kristus, er det altså slutt på lovens tjeneste som fangevokter. Slik er Kristus lovens ende. Men Paulus har talt enda mer utførlig om dette i Rom 7,1–7, og vi viser til utlegningen der.

Når Kristus altså både er lovens mål og lovens ende, kan det ennå være et spørsmål hvilken av disse betydningene apostelen egentlig sikter til her. Sammenhengen viser at det er den siste: Kristus er lovens *ende*. Paulus har nettopp sagt at de som søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, gjorde det «uten den rette forstand» og i strid med Guds rettferdighet. Så føyer han straks til: «For Kristus er lovens ende.» Da merker vi at det er slik ordet skal forstås.

Dette er det han vil si: Når lovens regjeringstid og frelsesvei nå har nådd sin endelige slutt i Kristus, må det være dårskap, ja, åpenbart i strid med Guds rettferdighet, om noen prøver å bygge opp sin egen rettferdighet. Det er for sent! Lovens regjeringstid og tale er slutt. Hvordan? Jo, «Kristus er lovens ende». I spørsmålet om frelse gjelder ikke loven lenger. Der er det slutt med den.

Lovens opprinnelige siktemål var at menneskene skulle bli rettferdige ved å lyde loven. Men menneskene forfeilet dette målet ved at de brøt loven. Da gav Gud oss sin Sønn til å oppfylle loven, og dermed er det slutt på loven som vei til rettferdighet. Nå har vi rettferdighet bare i Kristus: Hans egen lydighet mot loven, og all den nåde og salighet han vant med den, blir gitt til hver eneste en som tror. Derfor ble det tidlig forutsagt av profeten at han skulle kalles «Herren, vår rettferdighet» (Jer 23,6).

Se nå for en uendelig trøst det ligger i dette for fattige syndere! Du vil omvende deg til Herren og arbeide med hjertet og livet ditt, så du blir rettferdig etter loven og får nåde hos Gud. Dette er villfarelse. For det første vil du aldri her i livet bli rettferdig etter loven i deg selv. Kristus har jo nettopp oppfylt for oss «det som var umulig for loven» (Rom 8,3). Du er ikke klar over at det nå er slutt på loven som vei til frelse.

Hør nå – og legg godt merke til det! – at Kristus er lovens ende til rettferdighet for hver den som tror. Kristus, Guds evige Sønn, vår Frelser, har vært «under loven» i vårt sted (Gal 4,4) for å oppfylle alle dens bud. Han har elsket Gud over alle ting og sin neste som seg selv. Og til sist har han lidd under lovens forbannelse i vårt sted (Gal 3,13).

Alt dette gjorde han så visst ikke for seg selv – han trengte det ikke – men for oss, «til rettferdighet for hver den som tror». Det må vi aldri glemme! Du har kanskje en gang begynt å tro på ham. Men så fikk du se hvor syndig du er, og igjen kjente du deg så fordømt under loven at du gav opp. For loven er jo også Guds ord, og den krever mye som du ikke makter å oppfylle.

Du skulle for eksempel først og fremst elske Gud av hele ditt hjerte. Du skulle være hellig og gudfryktig og alltid spørre etter Herrens vilje i alt. Du skulle være varm og trofast i bønn, oppriktig takknemlig for all Guds nåde og alvorlig opptatt av å døde kjødet, og så videre.

Men i stedet finner du mye av det motsatte i deg: likegyldighet, ugudelighet, lettsindighet og så videre. Og så kan du ikke tro at Guds nåde og velbehag kan hvile over deg. Nå holder du på å bygge opp din egen rettferdighet og prøver å kunne bestå for loven i egen person.

Men «Kristus er lovens ende til rettferdighet for hver den som tror». I ham har du nå den samme nåde og det samme velbehag i Guds øyne som om du selv var helt fullkommen etter loven.

Husk dette, og glem det aldri: Kristus er Guds barns rettferdighet, og loven som frelsesvei er slutt. For Guds barn er loven nå bare en kjær rettesnor for livet og en nødvendig tukt for kjødet. Men i spørsmålet om vår frelse – om vår rettferdighet og Guds velbehag i oss – er det fullstendig slutt med loven. For det er allerede avgjort at vi i oss selv alltid er fordømt etter loven, men at vi også allerede har vår fullkomne rettferdighet i Kristus.

Men er dette virkelig sant – å, da burde vi sannelig våkne opp! Med stor fryd burde vi løfte våre hoder og i all evighet prise en slik nåde og frihet. Men det er slett ikke nok at vi bare forstår dette. Vi må også stadig øve oss i å la samvittigheten leve i det.

Om dette taler Luther ypperlig i en preken på tredje søndag etter treenighet. Først viser han grundig at vi aldri må la oss fange av lovens krav og trusler så snart spørsmålet gjelder frelsen, troen og samvittigheten. Der må Kristus og troen få være helt alene, som brudgommen og bruden i brudekammeret (samvittigheten).

Så føyer han til: «Men loven dundrer stadig på døren og sier: Du må da likevel gjøre gode gjerninger og holde Guds bud hvis du vil bli frelst. Da skal du frimodig svare: Hører du ikke at det ikke nytter å drive på den måten lenger? For jeg har allerede min rettferdighet i min Herre Kristus, uten noen som helst gjerninger, og er allerede frelst før du kommer settende med ditt. Derfor har jeg slett ikke bruk for deg her.

På denne måten skal et menneske kunne forsvare seg og stå fast mot djevelens innskytelser i hjertet og all slags anfektelse, både for gamle og nye synder. Vi må altså skille skarpt mellom disse to: vår samvittighet og vårt ytre liv, vår tro og våre gjerninger.

Prøver loven å trenge seg inn på meg og gjøre hjertet mitt redd, er det på høy tid at jeg gir den kjære loven avskjed. Og godtar den ikke det, skal jeg frimodig avvise truslene dens og si: Jeg vil gjerne gjøre gode gjerninger når tid og sted byr seg, der jeg ferdes blant mennesker. Men her, der samvittigheten står for Gud, vil jeg ikke høre noe som helst om dette.

La meg være i fred, og kom ikke nå og snakk til meg om hva jeg skal være eller gjøre! Her hører jeg verken på Moses eller fariseerne. Her skal Kristus alene regjere og være mitt ett og alt, og som Maria vil jeg sitte ved føttene hans og høre hans ord. Marta får holde seg der ute på kjøkkenet. Der får hun stelle med husarbeidet sitt og la samvittigheten min være i fred.

Men hva så med at jeg stadig har synd i meg – er dette da den rette måten å ta det på? Svar: Ja, det er sant at jeg ennå er en synder og gjør synd. Men derfor må jeg ikke fortvile og gå fortapt eller flykte for loven.

For jeg eier en rett og en gjerning som er større enn Moses, og i den griper jeg ham som har grepet meg. Jeg holder meg til ham som har tatt imot meg i dåpen og lagt meg ved sitt hjerte. Gjennom evangeliet har han gitt meg del i alt han selv eier, og han ber meg tro på ham.

Der han er, skal du altså by fariseerne og Moses med steintavlene sine å tie stille og vike unna. For der har ingen lov rett til å anklage eller kreve, selv om jeg ikke har gjort eller makter å gjøre det den krever. For det jeg mangler i meg selv, har jeg alltid i rikt mål i Kristus.

Men dette er en lærdom som bare de kristne kan ta til seg og øve seg i. Den hører kun hjemme der Kristus alene får regjere og samvittigheten har med Gud å gjøre. Denne forkynnelsen gjelder ikke grove, frekke og løsaktige mennesker, for slike forstår ikke noe av dette. Som Peter sier, forvrenger de det til sin egen undergang (2 Pet 3,16). De misbruker en slik forkynnelse til å leve som de selv

vil, og sier: ‹Hvorfor skulle jeg gjøre gode gjerninger? Hva gjør det at jeg er en synder? Kristus har jo oppfylt loven› og så videre.

Men slikt snakk hører ikke hjemme noe sted. For vi skal også legge merke til hva mer Kristus gjør når han av ren kjærlighet leter etter fortapte får, tar imot tollere og syndere og forkynner for dem. Der ser du at han gjør mye mer enn loven pålegger ham, og med sitt eksempel lærer han deg å gjøre det samme.» Så langt Luther.

Det samme sier Paulus i teksten vår: Dette gjelder bare dem som tror, «til rettferdighet for hver den som tror». Bare den som tror, eier Kristus som sin rettferdighet. Men legg til slutt – og ikke minst – merke til at det står «hver den som tror». Du tenker kanskje: «Dette er jo en uendelig stor trøst. Men hvordan skal jeg kunne vite at alt dette tilhører meg?» Jo, her står det uttrykkelig: *hver* den som tror.

Lever du i likegyldig forfengelighet eller i lovisk trelldom og ennå greier deg godt uten Kristus som stedfortreder, da tilhører denne nåden slett ikke deg.

Men kanskje er det kommet så langt med deg at du ikke lenger finner ro i noe av det du selv gjør. I all din store elendighet har du tatt din tilflukt til Kristus, og all din trøst har du i ham og i ordet om ham alene. Ja, da er du ganske visst en som tror. Da gjelder alt dette også deg.

Da hersker ikke lovens dommerembete over deg lenger; da er det slutt med det. Gud skal aldri mer dømme deg etter loven, for «Kristus er lovens ende til rettferdighet for hver den som tror». Lovet være hans navn i all evighet!

5. Moses skriver jo om rettferdigheten av loven: Det menneske som gjør disse ting, skal leve ved dem.

Her begynner beviset for det mektige budskapet i verset foran, at «Kristus er lovens ende til rettferdighet for hver den som tror». Legg merke til at verset knytter seg til det foregående med et «for»: «For Moses skriver …» Med det vil Paulus si at det nå er slutt på loven som vei til rettferdighet, for lovens vilkår og krav er slik at ikke noe menneske kan bli rettferdig etter dem. Kravet er jo: Oppfyll fullkomment alt som står skrevet, så skal du få evig liv; ellers er du fordømt.

I Gal 3,10 ser vi at Paulus fører det samme beviset når han sier: «For alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse, for det er skrevet: Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det.»

Her i v. 6–8 føyer han så til ord som innebærer at Kristus allerede er kommet fra himmelen og har stått opp fra de døde, og at ordet som forkynner dette, er nok til at vi kan ta imot rettferdighet og frelse. Dette er da det andre beviset for at «Kristus er lovens ende». Nå har vi sett tekstens siktemål og sammenhengen med det som er sagt før, og vi går over til å se hvordan selve teksten lyder.

Moses skriver om rettferdigheten av loven, det vil si: Moses forklarer hva som kreves for å bli rettferdig etter loven. Og hva er det? Det heter: «gjør disse ting». Det står jo: «Det menneske som gjør disse ting, skal leve ved dem.» Det

betyr at mennesket ved å gjøre dette – uten å eie noen nåde eller noen stedfortreder – skal få evig liv som lønn for sin egen rettferdighet (Rom 11,6).

Legg merke til hva som kreves for at du skal kunne behage Gud etter loven i egen person! Det kreves at du ikke bryter noen av hans bud, men alltid gjør alt han befaler. For det krever han i loven.

Dette bør lære oss at vi ikke bare skal tenke og tale om hva loven krever, men at vi virkelig må leve etter den og oppfylle den. Har vi dette klart for oss? Eller nøyer vi oss med å tenke og tale om saken, eller holder vi kanskje bare noe av det, enda Herren Gud krever at vi skal holde alt han befaler oss? Da er det jo rent hykleri (skuespill) eller åpenbar forakt for Guds ord. Hva slags fromhet er det å bare fortsette å tenke og tale om Guds vilje, men aldri oppfylle den?

Gjør du bare enkelte ting av det Gud har befalt, og lar resten være ugjort? Gjør du bare det du selv velger ut, og ikke det Herren Gud virkelig krever – at du skal gjøre alt som står skrevet i lovens bok (5 Mos 27,26; Gal 3,10)? Da er det som om du skyldte en mann tusen kroner, betalte ham hundre og mente at han måtte godta at du hadde gjort opp for deg! Da har du bare betalt en tiendedel av det du skyldte, og vil likevel bli regnet som redelig.

Nå oppfyller du kanskje ikke en tiendedel av det du skylder Gud – nei, du oppfyller ikke et eneste bud. Likevel vil du behage Gud med din egen innsats? Det er jo et forferdelig mørke og hykleri. Du er kanskje like from som fariseerne. Du driver ikke hor eller dreper i åpenbar gjerning. Men du overser fullstendig det Kristus sa: at du er dømt som morder bare du blir vred på din bror, og at du har drevet hor bare du har lysten til det i hjertet, og så videre.

Du tilber ikke gudebilder, men du bryr deg ikke om at hjertet ditt henger ved sine avguder i jordiske skapninger og er kaldt og likegyldig mot Gud. Du er kanskje ærlig og redelig i handel og vandel. Men du føler ikke at det er synd når du med tungen stjeler det mest dyrebare din neste eier: hans gode navn og rykte. Du tror at Kristus er død for oss, men du vier ikke livet ditt til ham og hans tjeneste, og så videre. Alt dette er grovt hykleri og skuespill.

Herren Gud vil at du skal gjøre alt han befaler. Og da kreves det selvsagt også at du ikke bare holder Guds bud til visse tider, men at du oppfyller dem fullkomment til enhver tid. For Gud har aldri sagt at vi av og til kan få lov til å bryte dem.

Om du bare bryter Guds bud en gang iblant og ikke alltid, vitner det ikke om større fromhet enn når en tyv kan bevise at han ikke har stjålet hver eneste dag. Nei, her kreves det at du aldri skal bryte noen av Guds bud.

Og kanskje gjør du de gjerningene loven krever. Men du gjør dem ikke av hjertets egen lyst, men bare på grunn av lovens krav eller trusler. Da gjør du alle dine gjerninger som en hykler, for de springer ikke ut av hjertets innerste lyst – og det er nettopp det loven først og fremst krever (Matt 22,37–38). Når en bare prøver å oppfylle loven med ytre gjerninger og med indre ulyst eller motvilje, er det lovens trusler eller løfter alene som driver en.

Det er ikke bedre enn når en hustru steller godt med mannen sin bare fordi han truer henne. Hun burde tvert imot gjøre alt i kjærlighet. Når hun bare drives av trusler eller løfter, vitner det om det sørgeligste ekteskap, hvor pent

hun enn oppfører seg. Slik er det med all den kristelighet som bare springer ut av Guds trusler eller løfter, og ikke av hjertets kjærlighet og lyst.

Her må du legge merke til hva Gud krever i sin hellige lov: Du skal gjøre alt det Gud befaler i sitt ord. Du skal gjøre det alltid, til enhver tid. Og du skal gjøre det av hjertets lyst og kjærlighet til Gud. Den som oppfyller dette, er i egen person til behag og ren for Gud og skal få det evige liv som lønn. Men den som ikke oppfyller alt dette, er forbannet av Gud. Slik dømmer Herren Gud etter loven.

Her vil noen straks innvende: «På den måten kan jo ikke et eneste menneske bli frelst. For hvem kan oppfylle alt dette? Men vi kan vel håpe på Guds nåde når vi bare gjør det vi får til?» Svaret er: Nei, langt ifra! Noe slikt har Gud aldri lovet, at mennesker skal få nåde bare de gjør det de makter.

Nei, dette er det Guds ord sier: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det.» Derfor sier apostelen: «Alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse.» Og videre: «Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent» (Rom 4,4).

Søker vi selv rettferdighet etter loven, må vi altså oppfylle fullkomment alt loven krever. Ellers blir vi dømt for lovbrudd. Under loven gis det ingen nåde. Også det vil denne teksten lære oss. Og da legger vi merke til hvor sterkt teksten beviser at det er nødvendig at «Kristus er lovens ende til rettferdighet for hver den som tror».

Men noen kunne ennå spørre: Hvordan skal vi da forstå at Guds lov etter sin ordlyd likevel lover evig liv til dem som oppfyller budene? Skulle Gud bare ville gjøre narr av oss ved å gi oss et løfte som aldri kan oppfylles?

Svar: Menneskene er så stolte at de ikke vil la Gud gi dem nåden bare av nåde. Når de setter seg opp mot alle Guds ord og all Kristi fortjeneste, strir mot Guds rettferdighet og bare søker å grunnlegge sin egen, da vil han virkelig gjøre narr av dem. Det ser vi mange steder i Skriften. Sal 2 taler om dem som reiser seg mot Herren og hans salvede, og der står det uttrykkelig: «Han som troner i himmelen, ler. Herren spotter dem.»

All Kristi og apostlenes forkynnelse gikk ut på at «intet kjød blir rettferdiggjort for Gud ved lovgjerninger». Når Kristus likevel sier både til den rike unge mannen (Matt 19) og til den lovlærde (Luk 10): «Gjør dette, så skal du leve», må vi nødvendigvis forstå det slik at Herren vil si: «Dere mener jo selv at det er ved lovgjerninger dere skal vinne evig liv. Da har jeg dette å si dere: Dere skal ikke bare tenke og tale om det, men gjøre det, ja, oppfylle fullkomment alt loven sier. Gjør dere det, skal dere få det evige liv.»

Dette var nok en irettesettelse og en spott mot deres selvrettferdige holdning. Men Luther forstår det på samme måte når han utlegger Gal 3,12: «Den som gjør det, skal leve ved det.» Han sier: «Jeg forstår dette skriftstedet på samme måte som Kristi egne ord: ‹Gjør dette, så skal du leve› (Luk 10,28), nemlig som en slags spøk eller spott.»

Og Luther sier videre: «Ganske visst sier loven at det menneske som gjør dette, skal få livet. Men hvor finnes det menneske som oppfyller loven, det vil si som elsker Gud av hele sitt hjerte og sin neste som seg selv? Ganske riktig er

det mennesket rettferdig som oppfyller loven. Men Skriften sier uttrykkelig: ‹Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste. Alle er veket av, alle sammen er blitt udugelige. Det er ikke noen som gjør det gode (det vil si slik loven egentlig krever det), ikke en eneste.›»

Vi ser altså at loven med sine høye krav egentlig har til hensikt å ta fra oss ethvert håp om at vi noen gang skulle kunne bli rettferdige i oss selv, så vi i stedet blir drevet til å søke alt i Kristus. Lovens mål er at «hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud» (Rom 3,19). Men det er bare for at vi så skal komme videre og «bli rettferdiggjort av tro» (Gal 3,22.24).

6–8. Men rettferdigheten av tro sier: Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned. Eller: Hvem skal fare ned i avgrunnen? – det vil si, for å hente Kristus opp fra de døde. Men hva sier den? Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Det er troens ord, det som vi forkynner.

I verset foran forklarer Paulus hvordan lovens rettferdighet taler, det vil si hvilke vilkår loven setter for å rettferdiggjøre et menneske. Nå stiller han straks opp mot dette hvordan troens rettferdighet taler, det vil si hvor veien går til å ta imot denne rettferdigheten. Begge veiene skildrer han med ord fra Moses: den første med ord brukt i sin egentlige betydning, den andre med ord han låner for å skildre noe annet enn det de opprinnelig ble brukt om.

Skriftstedet Paulus bruker på denne måten, er 5 Mos 30,11–14, der Moses sier til Israel: «Dette budet som jeg gir deg i dag, er ikke for høyt for deg, og det er ikke langt borte. Det er ikke oppe i himmelen, så du må si: Hvem vil fare opp til himmelen for oss for å hente det ned og la oss høre det, så vi kan gjøre etter det? Det er heller ikke på den andre siden av havet, så du må si: Hvem vil fare over havet for oss og hente det til oss og la oss høre det, så vi kan gjøre etter det? Men ordet er deg ganske nær, i din munn og i ditt hjerte, så du kan gjøre etter det.»

Som vi ser, handler disse ordene egentlig om hvor klart og nært Israel nå hadde lovens ord, slik at de med full visshet kunne vite hva Herren Gud i himmelen elsket og hatet. Ordet var ikke lenger «skjult», så de selv måtte tenke og gjette seg til hva han mente, slik hedningefolkene måtte. Det var heller ikke «langt borte», så de måtte reise langt av sted for å få vite hva som behaget Gud.

De behøvde ikke si: «Hvem vil fare opp til himmelen for oss?» eller: «Hvem vil fare over havet for oss og hente det til oss og la oss høre det, så vi kan gjøre etter det?»

Dette bruker nå apostelen i sin glade, evangeliske ånd for å skildre troens rettferdighet,[61] som han her framstiller som en person som taler. Med disse ordene lånt fra Moses opphøyer han den og viser hvor nær og tilgjengelig troens rettferdighet nå er. Vi behøver ikke speide omkring oss etter frelse og evig liv, verken opp mot det høye eller ned mot dypet. For Kristus er både kommet fra himmelen og stått opp igjen fra de døde. Nå kan vi ta imot rettferdighet og frelse gjennom ordet om ham, som er så nær oss.

Det er dette som ligger i ordene: «Rettferdigheten av tro sier: Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned» osv. Men hva sier den da? Jo: «Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Det er troens ord, det som vi forkynner.»

Når det gjelder innholdet og grunnen til frelse, er loven og evangeliet helt motsatte, slik Paulus nettopp viser her – like motsatte som det å kreve og det å gi. Men når det gjelder hvor klare de er og hvor nær oss de er, ligner de hverandre så mye at lovens ord her kunne brukes til å skildre evangeliet. Slik ser vi ofte i Paulus' brev at han sammenligner loven og evangeliet, for eksempel i Hebr 12,18–24 og 2 Kor 3,7–11 med flere steder.

I det siste stedet taler Paulus slik om evangeliets herlighet framfor lovens: «Når da dødens tjeneste, den som med bokstaver var innhogd på steiner, hadde en slik herlighet …, hvor mye herligere skal da ikke Åndens tjeneste være?» Også her viser sammenligningen at ord som opprinnelig ble sagt om loven, blir brukt om evangeliet. Det er som om Paulus ville si: Når Moses kunne si om loven at Guds vilje ved den var kommet nær nok og blitt klar for Israels folk, må dette i enda større grad kunne sies om troens ord.

Og dette gjelder særlig når vi tenker på den rettferdigheten som loven og evangeliet tilbyr. Det er jo Paulus' egentlige emne her: lovens og troens vei til rettferdighet. Da må en si at lovens vei til rettferdighet er uendelig lang. Så lenge en lever, vil en aldri nå fram til målet på den veien.

Troens vei er derimot så kort at du kan få dens rettferdighet i dag, i samme øyeblikk som du får ta imot troen på Jesus. For i samme øyeblikk som troen på ham er født i hjertet ditt, er du rettferdig for Gud. Så full av trøst er den sammenligningen Paulus her gjør mellom lovens og troens rettferdighet. Men nå vil vi se litt nærmere på hvordan troens rettferdighet taler.

Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned. «Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte.» Hovedsaken i denne teksten er at vi blir vist til Ordet, som er oss svært nær, og advart mot å speide i alle retninger ut i det fjerne etter Kristus.

Teksten lærer oss at den som søker frelse, riktignok har et mål å nå fram til, og det målet er Kristus. Men vi skal ikke speide hit og dit etter ham, opp mot himmelen eller ned i dypet. Vi må la ham komme til oss gjennom Ordet og ta imot det Ordet sier om ham. På den måten får vi eie Kristus og en fullkommen frelse. Derfor taler Paulus også om Ordet gjennom størstedelen av dette kapittelet.

Når han også taler til de vantro jødene om å «hente Kristus ned», er det fordi de kjente Kristus fra Skriftene og bekjente troen på ham, selv om de ikke ville tro at han allerede var kommet, eller at Jesus var Kristus. Dessuten må «rettferdigheten av tro» tale om Kristus til alle mennesker (v. 12). Og i vår tekst taler dette budskapet særlig til alle tvilende sjeler som ikke vet hva de har i Kristus.

Til dem sier Ordet: «Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned.» Her ligger først og fremst denne tanken: Søk ikke din rettferdighet som om Kristus ikke var kommet fra himmelen og allerede hadde fullbrakt den rettferdigheten som gjelder for Gud. Har ikke Gud

allerede gitt sin Sønn for oss? Hvordan kan du da søke frelse ved din egen rettferdighet?

Si heller ikke: «Hvem skal fare ned i avgrunnen? – det vil si, for å hente Kristus opp fra de døde.» Eller tviler du på at Kristus er stått opp av graven? Tror du han ble værende i dødens vold og dermed ikke har fullbrakt sitt frelsesverk og ikke har «ført fram en evig rettferdighet» (Dan 9,24)?

«Er ikke Kristus reist opp, da … er dere ennå i deres synder» (1 Kor 15,17), og da måtte vi virkelig finne ut hvordan vi selv skulle kunne bygge opp en rettferdighet som gjelder for den hellige Gud. Men si ikke noe slikt i hjertet ditt!

Med de ordene han bruker om dette – «det vil si, for å hente Kristus ned» og «for å hente Kristus opp fra de døde» – har Paulus samtidig forkynt alt det Kristus har gjort til vår frelse. At Kristus kom ned fra himmelen og sto opp fra de døde, er begynnelsen og slutten på alt det han gjorde for oss. Vil vi altså fatte dybden i disse ordene som troens rettferdighet taler, må vi tenke gjennom alt som ligger mellom disse to ytterpunktene i Kristi verk som vår frelser – alt det han gjorde og led i vårt sted.

Han kom ned fra himmelen og ble vår bror, et sant menneske som oss, «men uten synd», «født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven» (Gal 4,4–5). Hebr 2,14–15 taler herlig, klart og tydelig om dette: «Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det, for at han ved døden skulle gjøre til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen, og fri alle dem som av frykt for døden var i trelldom hele sitt liv.»

For at vi skulle kunne bli frelst, krevdes det to store verk: For det første måtte vi bli fri fra syndens skyld og straff. For det andre måtte det vinnes adgang for oss til det evige liv. For å oppnå det første måtte straffen for all vår synd fullbyrdes på den stedfortrederen som var satt til dette, og lovens forbannelse måtte ramme ham. Dernest måtte han vinne en fullkommen rettferdighet for oss ved at han i sitt liv oppfylte lovens bud og krav i vårt sted.

Begge deler har Herren Kristus oppfylt etter Skriftene. Han taler selv om begge disse sidene: «Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge i manges sted.» «I manges sted» vil si for alle (1 Joh 2,2).

Det første ble forutsagt tidlig i Skriften, der Messias (gjennom David) sier til Faderen: «Du har boret mine ører» (Sal 40,7). Dette sikter til datidens skikk der livegne treller ble merket ved at de fikk ørene gjennomboret, og det taler om hvordan Kristus skulle være en lydig tjener under loven. Likesom vi ble gjort til syndere ved det ene menneskets ulydighet, skulle vi også bli gjort rettferdige ved det ene menneskets lydighet.

Og at Kristus skulle være offeret for våre synder, taler hele Skriften om, dels med de klareste ord, dels gjennom de utallige forbildene i de blodige ofrene som Herren hadde foreskrevet helt fra begynnelsen (Hebr 10,1–14). Det var ham påskelammet var et bilde på, da lammets blod skulle strykes på dørstolpene og verne mot dødsengelens sverd. Det var ham det store soningsofferet talte om, det som ble båret fram bare én gang hvert år, osv.

Om ham vitner alle profetene at han skulle bli «såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger» (Jes 53), og at han skulle «ta dette landets misgjerning bort på én dag» (Sak 3). Dette vitner også døperen Johannes om når han roper: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Og om dette vitner alle evangelistene og apostlene.

Peter sier: «Dere ble kjøpt fri … med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam» (1 Pet 1,18–19). Paulus sier at det var Guds vilje «ved ham å forlike alle ting med seg selv da han gjorde fred ved blodet på hans kors, … enten det er de som er på jorden, eller de som er i himlene» (Kol 1,20). Johannes sier: «Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7).

Ja, Herren sier selv: «Mitt blod … blir utøst for dere til syndenes forlatelse.» Dette synger også den seirende skaren om foran Lammets trone: «Du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud.» Og beseglingen på alt var at «Gud reiste ham opp, idet han løste dødens veer» (Apg 2,24), at han er blitt «reist opp til vår rettferdiggjørelse».

Dette er altså det store verket Herren Kristus kom ned fra himmelen for å utføre, det som gjorde at han ble født under loven, led, døde og sto opp igjen – det store verket han gjorde til vår rettferdighet. De som «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet» og «ikke ga seg inn under Guds rettferdighet», fornekter dette veldige verket, i hvert fall i gjerning.

Det er først og fremst slike fornektere troens rettferdighet vender seg mot med disse ordene: «Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned. Eller: Hvem skal fare ned i avgrunnen? – det vil si, for å hente Kristus opp fra de døde.»

Ja, «de fornekter den Herre som kjøpte dem», sier Peter. De vil trenge seg inn i hans embete og selv nå gjøre det som kostet Guds Sønn rundt tretti års tjeneste under loven og en blodig død på forbannelsens tre. For den som vil prøve å tilfredsstille loven og vinne Guds nåde ved sin egen kristelighet, innbiller seg jo at han selv kan gjøre alt det som krevde Kristi lydighet og bitre død.

Skriften vitner om at han selv tråkket pressekaret: «Pressekaret har jeg tråkket, jeg alene, og av folkene var det ingen med meg» (Jes 63,3). Men de selvrettferdige vil hjelpe ham med dette arbeidet og fullføre det. Dessuten fornekter de den store Guds vitnesbyrd, ja, alt det Gud har lovet om sin Sønn gjennom hele Skriften. De fornekter både at Kristus er kommet fra himmelen som vår forsoner, og at han er stått opp fra de døde til vår rettferdiggjørelse. Det er denne anklagen som ligger i ordene: «Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen?»

Men i disse ordene ligger det også en stor trøst for svake og motløse sjeler som ennå ser på seg selv og derfor ikke finner fred. Når vi prøver å sette opp vår egen rettferdighet, er det ikke alltid noe vi gjør med vilje. Ofte kommer det bare av mangel på lys og tro: En sjel som i alt ønsker å gi seg inn under Gud, forstår likevel ikke hvor fullstendig fortapt vi er, og hvor fullkomment alt er oppfylt av Kristus. Slike sjeler bør her vekkes til en sunn erkjennelse.

La disse ordene – «Si ikke i ditt hjerte: Hvem skal fare opp til himmelen?» osv. – vekke deg til å tenke over om ikke alt det du nå prøver å oppnå ved din

egen kristelighet, allerede er fullbrakt av Herren Kristus. Det er nok også en advarende tone i det som blir sagt til deg her, men det er en trøsters advarsel. Den advarer fordi du ennå ikke er trygg og glad nok i det Kristus alene har gjort.

Advarselen sier til deg: Hvorfor tviler du ennå på om du kan få Guds vennskap? Har ikke Kristus oppfylt alt det loven krever av deg? Er ikke Kristus kommet fra himmelen nettopp for å gjøre «det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet» (Rom 8,3)? Eller har han ikke maktet å fullføre sitt oppdrag og derfor blitt værende i dødens vold? Er han ikke stått opp igjen?

Luther sier helt rett: «Den som alltid ser på seg selv og klager over at han er en så stor synder at han ikke kan tro at Gud kan være ham nådig, han bærer seg at som om han ville si: Jeg tror ikke at Guds Sønn er kommet fra himmelen for å ta bort mine synder. Jeg tror ikke at han har utført dette verket og stått opp igjen til vår rettferdighet. Nei, jeg tror ikke ett eneste av alle de ordene som Skriften vitner om ham. Og hvilken tyrker eller jøde kunne vel tenke eller tale mer bespottelig om Herren Kristus!»

Tror du altså at Kristus er kommet fra himmelen og stått opp fra de døde, og at han dermed er blitt en fullkommen soning for våre synder, må du også erkjenne at dette er fullt ut nok for dine synder. For det hjelper deg ingenting å tro at det har skjedd en soning for hele verdens synder, hvis du ikke tror at den også gjelder dine. Det hjelper deg heller ikke å tro at han har sonet for noen synder som du ikke er opptatt av eller tynget av.

Du må tro at Kristus har sonet nettopp for de syndene som daglig plager og tynger deg, og at han virkelig har gjort dette for deg. Først da kan det virke glede, kjærlighet og takknemlighet i deg.

Derfor må du slutte å se på deg selv. Til ære for Herren Kristus bør du tvert imot bekjenne at han fullkomment har kjøpt deg fri fra all skyld og dom for dine synder, og at de ikke kan fordømme deg, selv om du ennå har dem og kjenner dem i deg. Du bør bekjenne at du i Kristus er fullkomment ren og hellig, like sikkert som at Kristus er oppstanden. For da er troen vår ikke unyttig, og da er vi ikke lenger i våre synder (1 Kor 15,17).

Ja, i Hebr 10 sies det jo at hvis syndofferet virkelig tok bort syndene, skulle vi ha en god samvittighet. Apostelen sier nemlig at hvis de levittiske ofrene tok bort syndene, ville de som bar fram ofrene, ikke lenger ha synder på samvittigheten; de var jo da én gang for alle blitt renset (v. 2)! Husk derfor at når vi ennå bærer syndene våre i samvittigheten, sier vi dermed at heller ikke Kristi blod kunne ta dem bort. Å, si ikke noe slikt i hjertet ditt!

Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Legg godt merke til dette! Her er troens hemmelighet, her ser du den sanne visdommen: «Ordet er deg nær.» Den som vil finne Gud og Kristus, skal bare holde seg til Ordet. Der vil Gud møte oss, og der finner vi Kristus.

Du behøver ikke løpe omkring og søke ham i sterke følelser eller på ukjente, skjulte steder, verken høyt der oppe eller nede i dypet. Du har ham helt nær deg i Ordet, i «troens ord». Lar du det slippe inn og ta hjertet ditt i eie, har du Kristus i hjertet. Da har du alt det Ordet forkynner og lover.

Du behøver ikke la tankene sveve hit og dit og si: Bare jeg visste hva Gud i himmelen tenker om meg, og hva han vil gjøre med meg! Bare jeg visste om navnet mitt står i livets bok eller ikke! Å, om Gud bare på en eller annen måte ville åpenbare seg for meg og fortelle meg det! Å, si ikke noe slikt i hjertet ditt!

Gud har allerede gjort det du sukker etter. Han har allerede åpenbart seg og gitt oss det ordet som gjelder alle, hver og en. Vær helt viss på at han ikke gjør forskjell på folk: De nådelovene han har kunngjort, gjelder like mye for alle.

I jordiske forhold forstår vi enkelt og greit hvordan landets lover gjelder. Når jeg kjenner lovene, behøver jeg ikke si: Å, om jeg bare kunne få snakke med kongen og høre om jeg kan regne med å bli beskyttet av landets øvrighet! Nei, jeg vet på forhånd hvem kongen er nådig mot, og hvem øvrigheten beskytter: alle som retter seg etter landets lover.

Slik er det også med Guds ord. Når vi ikke vet hva Gud tenker om oss, er det noe som mangler i vår tro på hans ord. For han har allerede sagt oss det i sitt ord.

Der ser jeg at hvis jeg ikke vil hylle Sønnen, men bare leve fritt i verden etter min egen lyst og vilje, i synd og lettsindighet, da hviler fordømmelsens dom over meg. Vil jeg på den andre siden prøve å få Guds nåde ved egen rettferdighet etter loven, vet jeg at vilkåret er dette: Oppfyll alt fullkomment, så skal du leve! Men jeg vet også at synder jeg på ett eneste punkt, er jeg under forbannelse.

Går jeg derimot dømt av loven, rådløs og nedslått, og søker likevel nå min frelse bare i Sønnen og hans forsoning, slik at jeg ikke lenger kan være foruten ham og hans evangelium, da vet jeg at jeg allerede er ikledd hans rettferdighet og har mitt navn i livets bok, hvor ille det enn føles i hjertet mitt. «Den som har Sønnen, har livet.» Hvordan jeg kan vite dette? Jo, det vet jeg fra Guds eget ord! Hvem skulle jeg tro, om ikke Gud selv? Og dette forkynner han oss overalt.

Dette er svært alvorlig, og vi bør prente denne lærdommen dypt inn i hjertene våre. Ellers blir det vanskelig å bli i troen gjennom alle de mangfoldige anfektelsene som angriper oss her i verden. Kjødet er fullt av synd og samvittigheten full av lovtrelldom. Hos gudfryktige sjeler er følelseslivet ofte som et åpent sår, og Gud med sin nåde er ofte skjult i tykke skyer og vanskelig å forstå. Her har vår fiende, djevelen, rik anledning til å anfekte oss så lenge vi er på jorden.

Da gjelder det å ha et sterkt anker i nøden, slik at vi ikke er avhengige av hva vi er, eller av hva vi finner eller kjenner i oss selv, men holder fast ved den store Guds evige ord.

Om denne dyrebare kunsten taler Luther svært lærerikt i en preken på påskedagen. Der sier han blant annet: «Det er én ting å kjenne, en annen ting å tro. Hvis en med sine legemlige øyne så Kristus sveve oppe på himmelen, slik en ser solen, behøvde en jo ikke å tro det. Men at Kristus ‹ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse›, det kan vi verken se eller kjenne.

«Derfor må en vende seg bort fra følelsene og bare ta imot Ordet med ørene, slik det lyder. Så må en liksom skrive det inn i hjertet og holde fast ved det, selv om ingenting tyder på at syndene mine er tatt bort fra meg, men jeg ennå kjenner dem i meg. Nå må jeg ikke leve av hvordan det kjennes. Jeg må holde fast ved at synden, døden og helvete er overvunnet, selv om jeg synes jeg er midt

i syndens, dødens og helvetes vold. Slik skal troen føre oss helt stille og sakte gjennom synden, døden og helvete.

«Nå skal vi høre en lignelse om fiskene i vannet. Når de er fanget i noten, blir de dratt så sakte mot land at de ikke merker annet enn at de ennå er fri i vannet. Men når en drar dem opp på land, har de ikke lenger vannet omkring seg, men ligger blottet på stranden. De spretter og spreller, og først nå kjenner de at de er fanget. Slik går det også med sjelene når de blir fanget av evangeliet, som Kristus også sammenligner med en not (Matt 13,47). Når evangeliets ord føder et hjerte på ny, fester det hjertet til Kristus og fører det så stille, så sakte og så vakkert ut av syndens og djevelens rike. Men mens dette pågår, kjenner og forstår sjelen ikke annet enn at den ennå synes å være i sin synd og død.

«Men så blir det kamp. For nå står følelsene mot troen, og troen mot følelsene. Jo mer troen vokser, desto mer avtar følelsene, og omvendt. Synden henger ennå fast i oss – hovmod, gjerrighet, hissighet osv. – men bare for at den nå skal drive oss til troen, slik at troen kan vokse dag for dag og menneskene til slutt bli virkelige kristne som holder den rette sabbaten, nemlig slik at de liksom skjuler seg helt og holdent i Kristus. Da må samvittigheten til slutt bli tilfreds, og alle syndens dønninger og bølger legge seg. På havet kommer den ene bølgen brytende inn etter den andre, som om de ville skylle bort hele stranden. Men de bryter bare hverandre ned mot den. Slik bryter også syndene mot oss og vil senke oss ned i fortvilelse. Men etter hvert må de alle sammen stilne og forsvinne.» Så langt Luther.

Men alt dette skjer bare ved at troen holder iherdig fast ved Guds ord. Og tenk: Den store, allmektige Gud, himmelens og jordens skaper, forsikrer: «Så sant jeg lever: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever.» Hvor finnes da den fortapte synderen som ikke skulle stole på dette, kaste seg inn til ham og få leve?

Helt fra verden ble til, har den store Gud med utallige uttrykkelige ord og talende forbilder åpenbart sitt evige rådslag: Gjennom sin enbårne Sønn ville han gjenopprette det som var tapt ved syndefallet, ta bort synden og oppfylle loven. Og foruten Den Hellige Ånds virke på jorden har en stor skare vitner båret fram gledesbudet om at alt dette er fullbrakt.

Ja, Herren selv forsikrer: «Jeg er den første og den siste og den levende. Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet … Jeg vil gi den tørste å drikke av livets vannkilde for intet» (Åp 1,17–18; 21,6).

Hvor er da den fortapte synderen som ikke skulle stole på slike ord og med frimodighet tre fram for nådens trone? Skulle ikke hver anfektet kristen med alle sine fristelser og skrøpeligheter kunne hvile sitt trette hjerte på slike ord? Ordet, Guds eget ord, er nær deg, ja, i ditt hjerte og i din munn, når du tar imot det i tro.

Det er troens ord. Det er ikke lovens ord (v. 5), men troens ord, ordet om troen, som bringer Kristus inn i hjertet ditt.

Det som vi forkynner. Det vil si «vi», Herrens apostler, og alle som forkynner nøyaktig det samme som vi apostler. For Herren hadde selv sagt til dem: «Alt det dere binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt det dere løser på

jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 18,18). Legg merke til at Herren selv her sier til dem at det i himmelen, i Guds hjerte, ikke finnes noen annen dom enn den han uttaler på jorden gjennom disse vitnene sine.

Si derfor ikke i ditt hjerte: «Hvem skal fare opp til himmelen?» osv. Guds eget ord er deg nær. Si heller slik: Nå vet jeg hvordan Gud i himmelen dømmer i min sak, og hva han vil gjøre med meg.

Fordi jeg alltid blir fordømt i loven, kan jeg aldri berge meg uten Kristus. Men nettopp derfor er jeg også alltid rettferdig i ham og skal aldri dømmes etter loven. Dette har jeg garantien for i hans eget ord, fra ham som skal dømme på den siste dag. Da er jeg trygg, da vet jeg hvordan han skal dømme. Hans ord er meg nær. Lovet være hans navn i all evighet!

[61] «Suavissima parodia» (Bengel). Slik blir stedet også utlagt av Krysostomos, Luther, Beza, Calvin, ja, de fleste. Andre har prøvd å finne en hentydning til troens rettferdighet i selve Mosebokteksten, men uten å lykkes. Riktignok møter vi ofte Kristus i Mosebøkene. Men her (5 Mos 30) står det tross alt helt tydelig at det dreier seg om «det budet som jeg gir deg i dag: å elske Herren din Gud» og ta vare på hans bud og forskrifter osv. (5 Mos 30,16). Og når omvendelse og hjertets omskjærelse blir omtalt i samme kapittel (5 Mos 30,1–4), sies det at dette skal skje i framtiden, når Israel er drevet ut blant alle folkeslag. Vi merker oss også at Paulus ikke gjengir Moses ordrett, men bare låner de ordene som passer til å skildre troens rettferdighet. Luther sier om dette: «Ut fra Moses har Paulus, fylt av Ånden, tillatt seg å sette sammen en ny og egen tekst.»

9. For dersom du med din munn bekjenner at Jesus er Herre, og i ditt hjerte tror at Gud reiste ham opp fra de døde, da skal du bli frelst.

Her tar apostelen på nytt opp det store spørsmålet om hvordan en blir frelst. Han var også inne på dette emnet i verset foran, der han advarer mot å søke i alle retninger og siterer Moses: «Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Det er troens ord, det som vi forkynner.»

Nå forklarer Paulus hvordan dette skal forstås – hvordan Ordet kan frelse oss, og hvordan det er i vår munn og i vårt hjerte – når han sier: «For dersom du med din munn bekjenner at Jesus er Herre, og i ditt hjerte tror at Gud reiste ham opp fra de døde, da skal du bli frelst.»

Dette er et svært dyrebart bibelord. Med korte, klare og bestemte ord får vi her høre hvordan vi «blir frelst», frelst fra den evige fortapelsen og satt over i den evige saligheten. Her sies det uttrykkelig at du blir frelst ved dette ene: at du med din munn bekjenner Herren Jesus og i ditt hjerte tror at han er reist opp fra de døde. Så nær og så bestemt er frelsen gitt i «troens ord».

Du behøver ikke prøve å bygge opp din egen rettferdighet på lovens lange og umulige vei (v. 5), slik det vantro Israel gjorde (v. 2). Du behøver heller ikke sveve hit og dit sammen med de flakkende og tvilende sjelene og liksom spørre: «Hvem skal fare opp til himmelen for å hente Kristus ned, eller fare ned i avgrunnen for å hente ham opp fra de døde?»

Nei, «ordet er deg nær – troens ord». Når du bare har det slik i hjertet ditt at du på denne levende måten tror på Jesus og bekjenner ham både som «Herre», kommet fra himmelen, og som din fullkomne Frelser, «reist opp fra de døde», da skal du bli frelst.

Men la oss legge godt merke til at Paulus her taler både om å «tro» og om å «bekjenne»! Det springer ikke bare ut av Moses' ord om både «munn» og «hjerte», som ble sitert i v. 8. I v. 10 ser vi nemlig at troen og bekjennelsen har hver sin oppgave. Der heter det: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse.» Lenger fram skal vi se nærmere på hva som ligger i denne forskjellen.

Men legg nå først merke til dette: Når apostelen vil uttale den store forsikringen «du skal bli frelst» – som han også sier lenger fram om «hver den som tror på ham» (v. 11) og «hver den som påkaller Herrens navn» (v. 13) – gir han oss her et særskilt kjennetegn på den ekte troen og på en nødvendig utøvelse av troen.

Tegnet på den frelsende troen er at du ved den blir en venn av Jesus som av hele ditt hjerte bekjenner ham og søker å fremme hans rike. Men samtidig må troen nødvendigvis omsettes i praksis, i bekjennelsen. For den levende troen føder alltid både en indre lyst og drift i hjertet til å tale om Jesus, som nå er blitt dets skatt, og en kjærlighetens nidkjærhet for hans ære og for sjelers frelse.

Vi forstår straks at bekjennelse her betyr hjertets frie og levende uttrykk for sin tro. Det er ikke bare en bekjennelse med munnen, eller noe en har lært i barneårene og står og gjentar i kirken, en bekjennelse som enhver vantro også kan stå fram med. For det første vet vi at Skriften alltid mener alvor med alt den sier. Når Skriften taler om en frelsende tro eller bekjennelse, mener den derfor den levende troen og den sanne bekjennelsen. For «det hjertet flyter over av, det taler munnen» (Matt 12,34).

Dessuten har apostelen her uttrykkelig føyd til ordene «og i ditt hjerte tror». Ja, vær klar over at det er denne slags bekjennelse det tales om her: at du altså «tror i ditt hjerte» og derfor taler. Slik sier allerede David: «Jeg trodde, derfor talte jeg» (Sal 116,10).

Og hva er det så den troende sjelen bekjenner om Jesus? At Jesus er Herre, sier Paulus. Dette er det første vi må tro og bekjenne: at den dypt foraktede, pinte og til sist drepte Jesus er «Herren fra himmelen» (1 Kor 15,47), og at «han er den som Gud har satt til å være dommer over levende og døde» (Apg 10,42). Dermed bekjenner den som tror, at Herren allerede er kommet ned fra himmelen – i motsetning til dem som spør: «Hvem skal fare opp til himmelen? – det vil si, for å hente Kristus ned» (v. 6).

Ja, i dette at Jesus er Herre, ligger alt det vi tror og bekjenner om hans person og vesen, og som vi aldri ville være i stand til å tro og bekjenne rett uten Den Hellige Ånd. Apostelen sier: «Ingen kan si: Jesus er Herre! – uten i Den Hellige Ånd» (1 Kor 12,3).

Paulus taler her om en slik bekjennelse, en som springer ut av Åndens verk i sjelen. For ved Åndens opplysning kan vi allerede her og nå av hjertet tro det som alle tunger en gang skal bekjenne: «at Jesus Kristus er Herre, til Gud Faders ære» (Fil 2,8–11).

Men det er enda en viktig side ved Jesus som den troende bekjenner. Hva er så det? Jo, at Gud reiste ham opp fra de døde. Akkurat her er dette nok også tatt med som svar på spørsmålet i v. 7: «Hvem skal fare ned i avgrunnen? – det vil si, for å hente Kristus opp fra de døde.»

Men vi vet at apostlene, uten noen slik foranledning, overalt holdt fram Kristi oppstandelse som summen og stadfestelsen av alt det han som vår stedfortreder utførte her på jorden (se f.eks. 1 Kor 15,14.17–18; Apg 2,24; Rom 4,25; 1 Pet 3,21). Derfor må vi forstå det slik at dette er føyd til med klar hensikt.

For det er helt nødvendig for vår frelse at vi tror i vårt hjerte at alt er fullbrakt: at synden virkelig er utslettet, loven fullkomment oppfylt i vårt sted, Guds rettferdighet tilfredsstilt etter retten, døden og djevelen fullstendig overvunnet og «en evig rettferdighet ført fram». Men alt dette ble fullbrakt og beseglet da Gud reiste vår stedfortreder opp fra de døde.

I denne korte bekjennelsen om Kristi oppstandelse finner vi altså alt det en troende sjel trenger for å vandre trygt på frelsens vei. For det apostelen her sier at et frelst menneske tror og bekjenner – at Jesus «er Herre», og at «Gud reiste ham opp fra de døde» – rommer jo alt den frelsende troen omfatter.

I sak er det altså det samme som andre steder kalles å «tro på Jesus» (v. 11), å «ha Sønnen» (1 Joh 5,12), å «ete hans kjød og drikke hans blod» (Joh 6) osv. Og det er en slik tro på Jesus hele Skriften vitner om: «hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv».

Da skal du bli frelst. Tenk godt over hva dette ordet betyr: frelst! «Da skal du bli frelst!» Kan jeg virkelig bli frelst, evig frelst og salig i himmelen? Er dette noe jeg kan vite helt sikkert? Disse spørsmålene burde gjøre denne teksten overmåte viktig for oss. Her taler apostelen som om saken – altså hvem som blir frelst – skulle være helt klar og avgjort. Og slik er det også.

Paulus sier klart og bestemt at hvis du har denne bekjennelsen, der det bare er hjertets tro som tenner deg til å bekjenne din Frelser (og der det alltid også finnes andre tegn på den samme levende troen), da er det sikkert at «du skal bli frelst». Nå er det bare noen få år eller dager igjen i denne jammerdalen, så er du inne i Guds evige herlighet.

Ja, selv om det synes altfor stort, må det likevel sies: Etter hele Guds ord er det helt sikkert og klart: Lever du i denne troen på Jesus til din siste dag, slik at det er troen alene som tenner deg til også å bekjenne ham, da er du en av dem som en gang skal stå ved hans høyre side og bli innbudt til å gå inn i det riket som er gjort ferdig for oss fra verdens grunnvoll ble lagt.

Legg merke til hvilken vekt Paulus i dette verset legger på ordene «du», «din munn», «ditt hjerte», «du»! Med dette utfordrer han hver eneste leser til å gå i seg selv og spørre: Har jeg denne troen? Er en slik bekjennelse som det tales om her, i min munn? Pleier jeg å tale om Kristus, og da bare ut fra mitt hjertes tro? I samme grad som det er virkelighet at vi tror på Jesus i vårt hjerte og bekjenner Herren Jesus med vår munn, i nøyaktig samme grad har vi visshet om vår frelse.

10. Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse.

Legg først merke til at Paulus nå nevner troen og bekjennelsen i deres rette rekkefølge. Når han i v. 9 nevnte munnens bekjennelse før hjertets tro, var det fordi han fulgte rekkefølgen i det han siterte fra Moses om «munn» og «hjerte». Men her vil apostelen gå nærmere inn på selve saken, og da nevner han hjertets tro først og munnens bekjennelse etter.

Når apostelen her skiller slik og sier at vi blir rettferdiggjort ved troen og frelst ved bekjennelsen, er det blitt forstått på noe forskjellig vis. Noen har ment at dette bare gjelder formuleringen og ikke selve saken, slik at han fremdeles mener det samme som ovenfor: at vi blir rettferdige og frelst ved hjertets tro og munnens bekjennelse.

Men denne utleggingen strekker ikke til når en ser på de bestemte og uttrykkelige ordene Paulus bruker her. I så fall måtte bekjennelsen kreves like mye som troen for at vi skulle bli rettferdige. Men vi ser jo at Paulus her, i samsvar med hele Skriften, sier at vi blir rettferdige bare ved hjertets tro.

Vi må altså holde fast på at Paulus har en bestemt mening når han formulerer det slik: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse.» Og en har funnet at han vil fram til dette: Troen er skjult i hjertet, og bare Gud ser den. Ved den er vi allerede nå rettferdige for ham.

Men denne hjertets tro må komme fram og vise seg i gjerning og styrke hvis vi virkelig skal nå fram til himmelen. Det skjer ved bekjennelsen. Den blir liksom den synlige veien fram mot å få ta imot den endelige frelsen og saligheten – den som vi allerede nå har arverett til bare ved troen.

Dette gjelder til alle tider, men hadde sin særlige betydning i den forfølgelsestiden da Paulus skrev. Ikke minst da hang de troendes endelige frelse på at de holdt ut i sin bekjennelse. Ved troen i hjertet var de allerede rettferdige og benådet for Gud.

Men om de virkelig skulle nå fram til den evige saligheten, kom an på om de kunne stå fast i bekjennelsen når de for Kristi skyld måtte lide og kanskje miste alt de hadde kjært på jorden: ektefelle, barn, far og mor, søsken, friheten, ja, sitt eget liv. Da gjaldt det at en «med hjertet tror til rettferdighet, og med munnen bekjenner til frelse» (jf. Hebr 10,36–38; 3,6).

Selv om vår bekjennelse ikke blir satt på samme prøve som i forfølgelsens tider, kan det likevel komme an på bekjennelsen om vi skal nå fram til himmelens salighet. For hvis hjertets tro ikke får vise sin styrke i bekjennelsen, blir nådens verk kvalt i sjelen. Det skjer dels ved selve den utroskapen som ligger i at vi ikke bekjenner vår Herre, dels fordi verden alltid får dobbel makt over oss når vi ikke vitner om sannheten.

Finnes troen virkelig i hjertet, må det nødvendigvis være en indre trang og drift til å tale om den store og dyrebare skatten vi har fått i hjertet. Og ved vitnesbyrdet om sannheten viser den nidkjærhet for Herrens ære og den kjærlighet til nesten som følger med troen. Når mennesker da ikke er lydige, men står imot når Ånden minner og driver, blir nådens verk kvalt i sjelen, slik en ild blir kvalt og slokner når den stenges inne og ikke får luft.

Slik forstår vi hovedbudskapet i ordene: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse.» Både troen og bekjennelsen er nødvendige for vår frelse, men på helt forskjellig måte. For Gud blir vi rettferdige og benådet bare ved hjertets tro, for troen holder seg utelukkende til den fullkomne rettferdigheten i Kristus.

Om den som nettopp har fått troen, dør straks etterpå, går han derfor inn til livet før noen bekjennelse er kommet over leppene hans. Men får han leve en tid her på jorden, er det helt nødvendig at det blir en bekjennelse. Åndslivet må få vise og gi uttrykk for den nådekraften som bor i hjertet.

Her er det viktig å legge nøye merke til ordene «med hjertet tror en». Den frelsende troen er ikke den troen som bare finnes i hodet og ikke er annet enn forstandens overbevisning om at dette er sant. Den bor i hjertet; den er sjelens begjær og behov, noe sjelen søker og strekker seg etter – for det er dette som ligger i Skriftens ord «hjertet». Derfor skildrer Skriften ofte troens liv som å hungre, tørste, søke, begjære, påkalle, komme til Jesus osv.

Hva «hjertets tro» er, kan en for eksempel se av det som skjedde med disiplene da deres Herre var død. Vi ser dem i en tid da forstandens tro eller overbevisning om ham var knust. Da sa de: «Vi håpet at han var den som skulle forløse Israel» (i *Rosenius' bibel fortsetter teksten her med et «..., men ...»*). Likevel hang de så fast ved ham i hjertets kjærlighet at de ikke kunne la være å søke ham og tale om ham. Dette viser oss hva «hjertets tro» er, til forskjell fra den kalde forstandstroen.

Og «med hjertet tror en til rettferdighet», sier apostelen. Det vil si at det er med denne troen vi tar imot Kristi rettferdighet. Derfor kalles den også «troens rettferdighet» (Rom 4,13). Det er ikke troen selv som er vår rettferdighet, men den setter oss inn i Kristi rettferdighet. Av den grunn sies det her uttrykkelig at en «tror til rettferdighet». Hvordan vi blir frelst ved denne troen, får vi se mer om i neste vers. Her vil vi nå se nærmere på ordene om bekjennelsen.

Hvorfor bekjennelsen er nødvendig for vår frelse, forstår vi best når vi går dypere inn i denne sannheten: Der troen finnes i hjertet, må noe nytt nødvendigvis være født. Det må være født en indre trang eller drift til å tale om de store skattene hjertet har fått. Der må også være en kjærlighetens nidkjærhet for at andre skal bli frelst og Herren bli opphøyet, og denne nidkjærheten må også gi seg uttrykk i ord.

Skaper en levende tro alltid en slik trang og nidkjærhet, følger det at den som tror og likevel ikke bekjenner sin Frelser, må stå imot og kvele Åndens tale i hjertet sitt. Men da kan vi også trekke denne slutningen: De som ikke kjenner denne indre trangen til å tale om de himmelske skattene, og heller ikke har den kjærlige nidkjærheten for at andre skal bli frelst, kan ennå ikke ha den levende troen i hjertet.

Det første og viktigste spørsmålet blir da: Er det sikkert at den levende troen nødvendigvis fører med seg en indre trang og lyst til å tale om sin store skatt, og en nidkjærhet for at andre skal bli frelst? Fordi denne sannheten avslører mye falsk åndelighet, vil den alltid møte sterke motsigelser. La oss da prøve dem i

lyset av Guds ord! Lykkelig er den sjel som våkner opp fra sin falske åndelighet og lar Guds ord råde!

Motstanden begynner ofte med en sammenblanding av noe sant og noe falskt. Det sies for eksempel: «Mange kan tale vakkert om Gud og Jesus, om troen og nåden, men med livet sitt fornekter de ham. Bekjenn ham derfor heller med livet ditt, så kan du tie med munnen – med mindre du uttrykkelig blir bedt om å bekjenne din tro. Da må du jo bekjenne med munnen, men ellers ikke.»

Til dette må vi svare at det dessverre er sant at mange taler vakkert om Gud og Jesus, men samtidig fornekter ham med livet sitt, og at de ganske riktig ville gjort best i å tie. Det er også sant at vi må bekjenne ham med hele livet vårt.

Men det står fremdeles fast at den levende troen også må vise seg i at vi «med munnen bekjenner». Det stadfester både Herren og hans vitner. Ja, troen må føre til en indre lyst og trang til dette. Herren Kristus sier: «Hvor din skatt er, der vil også hjertet ditt være», og: «Det hjertet flyter over av, det taler munnen» (Matt 6,21; 12,34). Dette sier altså Herren!

Og sannheten i disse ordene viser seg i alle slags forhold. I all menneskelig tale hører en stadig hva hjertet er fullt av. Du hører at kjøpmannen først og sist snakker om varene og salget, og at bonden snakker om været og avlingen. Da vet du at dette avslører hva hjertet deres er opptatt av.

Nå sier Herren Kristus at det samme gjelder i det åndelige: «Det hjertet flyter over av, det taler munnen.» Vil du da gjøre et unntak akkurat her fra en regel som ellers er allment godtatt? Vitner ikke det om at en eller annen sterk åndsmakt binder sjelen din, så du blir «ulydig mot sannheten»? Ja, at du ennå ikke selv har opplevd at hjertet blir fylt av de himmelske skattene, slik at en får lyst til å tale nettopp om dem?

Kanskje kjenner du også mange mennesker som gjennom et langt liv ikke en eneste gang talte om Jesus og de himmelske ting, men som nå er blitt så forvandlet. De har fått en slik indre lyst og trang til å bekjenne at verken trusler eller straff kan stanse dem. Der ser du med egne øyne hva som ligger i Kristi ord: «Det hjertet flyter over av, det taler munnen.»

Og det er bare ved troen, den frelsende troen, at hjertene deres er blitt så fylt av det himmelske. For nå har de fått Guds nåde, de er hans barn og venner og skal få evig liv. Paulus sier: «Siden vi har den samme troens Ånd, slik det står skrevet: Jeg trodde, derfor talte jeg! – så tror også vi, og derfor taler vi» (2 Kor 4,13).

Legg merke til at apostelen sier at det er troen alene som virker det vi taler. Her siterer han Davids ord i Sal 116,10, og av fortsettelsen der ser vi at David talte slik til tross for at han ble forfulgt for sin bekjennelse: «Jeg trodde, derfor talte jeg – jeg som var ille plaget.» Og i Sal 120,7 sier David: «Jeg er bare fred, men når jeg taler, er de klare til krig.»

Hvorfor taler han da slik? Av dette ser vi at han slett ikke talte fordi noen ba ham om det. Han sier: «Jeg tror, derfor taler jeg.» Jeg tror så herlige ting at jeg ikke kan tie. Hjertet mitt brenner og blir for fullt. Jeg tror, selv om menneskene står klare til å angripe meg.

I alle disse ordene fra Kristus, David og Paulus sies det uttrykkelig at det ligger i troens og hjertets natur å ville tale om det som er blitt hjertets skatt og rikdom. Der den sanne troens Ånd er, må det også bli en indre lyst og trang både til å tale om denne herlige skatten og til kjærlig nidkjærhet for andres frelse og for Herrens ære.

Noe annet skulle vel heller ikke være mulig, når det allerede ligger i alle menneskers natur å ville tale om det hjertet er fullt av. Nå har sjelen fått den usigelig store skatten og lykken: Jeg er forsonet med Gud, jeg er Guds barn og har hans løfte om himmelens herlighet. Har en alt dette bare i forstanden, blir det riktignok ingen lyst og trang i hjertet av det. Men er det blitt levende og sant for hjertet, hvordan kan en da tie om det?

Ja, slik står saken: «Det er stor forskjell på tro og tro» (Luther). Paulus taler om en tro som er blitt liv og sannhet i sjelen. Da må det nødvendigvis bli en indre lyst og trang til å tale om disse uendelige skattene.

Tenk deg noen som vil søke lykken i en annen verdensdel, fordi de håper at det skal gå dem bedre der. De selger eiendommen der de nå bor, der de har slekt og venner, og skal reise til den andre siden av jorden. Er det mulig at de under alle forberedelsene og under selve reisen ikke skulle snakke med hverandre om det store de nå gir seg ut på? Nei, tvert imot er det ikke noe annet de snakker så mye om som nettopp dette.

En kristen har jo en langt større lykke i sikte. Han «lengter etter et bedre land, det himmelske». Han skal legge av hele sin gamle syndige tilstand. Han skal gå gjennom en farlig verden og følge sin Herre gjennom mang en kamp, men også gjennom mye som leger kampens sår. Han går fram mot et rike som er evig.

Skulle han tross alt dette aldri tale med vennene sine om det som ligger ham på hjertet? Skulle den nye, kjærlige omsorgen som Ånden virker, aldri vise seg i det han sier? Å, må det alltid være sant i våre liv: «Det hjertet flyter over av, det taler munnen.»

Men noen vil fortsatt ha innvendinger. De sier: «Det finnes da mange fine kristne som aldri har noen trang til å tale om det de tror, men som heller viser troen med gjerningene sine.» Da må vi bare svare: Hvor står det skrevet noe som gir dekning for dette? Hvor står det i Guds ord at de som aldri har trang til å tale om Kristus, er kristne?

«Men de er så fine mennesker,» sier du. Fremdeles spør vi: Hvor står det skrevet at slike er kristne? Fine mennesker, et fint kristelig liv, redelighet og omsorg for medmennesker kan springe ut av mange slags kilder; det behøver ikke være troens frukt. Hvor står det skrevet at de som har fått en så stor skatt som Kristus i hjertet, kan tie om ham?

Ut fra Skriftens ord og eksempler kan vi strekke oss så langt at vi godtar at enkelte svake barn i nåden kan være åndelig stumme en begrenset tid eller i enkelte perioder. Men det har aldri vært Guds mening at de skulle bli værende slik. En tid kunne Josef fra Arimatea være Jesu disippel «hemmelig, av frykt for judeerne». Og Nikodemus begynte med at han bare våget å oppsøke Jesus i nattens mørke. Men for dem begge kom det en tid da de sto fram med åpen bekjennelse (Joh 19,38–40).

Det er noe ganske annet om vi en gang iblant tier om Herren av menneskefrykt eller kjødelig treghet. Slikt kan også hende de troende, og de lever likevel under tilgivelsen; for med all sin synd og mangel søker de alltid til nådens trone og ber om tilgivelse og ny kraft. Noe helt annet er det når vår tro og åndelighet er av en slik art at den aldri har gitt noen indre lyst og trang til å bekjenne Jesus.

Her må Guds ord selvsagt gjelde mer enn det mennesker tenker og mener. Og Guds ord lærer for det første at det ligger i selve vår natur å tale om det hjertet er fylt av. Dernest lærer det at den sanne troen fyller hjertet med store himmelske skatter og med nidkjærhet for Herrens ære og sjelenes vel, og at alt dette må trenge seg fram også i det vi sier.

Videre lærer Guds ord at de troende til alle tider har bekjent Jesus, ikke bare med gjerninger, men også med munnen. «Det taler munnen», sa Herren Kristus. «Med munnen bekjenner en», sier teksten vår. Og Skriften lærer at de ikke bare talte når de ble bedt om det, men av hjertens lyst: «Det hjertet flyter over av, det taler munnen.»

Alt dette gir oss tre viktige lærdommer. Den første: Har det ennå aldri blitt en lyst for deg å tale om det åndelige? Og har du heller ikke den kjærlighetens nidkjærhet for Herrens ære og andres frelse at du ønsker å tale med det for øye? Da skal du vite helt klart at du ennå ikke har erfart hva den levende troen er. Om så alle andre mener at du er en kristen, lever du likevel bare i en eller annen falsk og selvlaget kristendom.

Kanskje prøver du da å rette på saken ved å anstrenge deg for å tale om Jesus, og så tenker du: «Nå har jeg i hvert fall dette tegnet på en levende tro.» Men med det bedrar du bare deg selv. Skriften taler om en bekjennelse som springer ut av en indre lyst og trang som troen selv virker, ikke om en bekjennelse du bare har tvunget fram.

Nei, la deg overbevise om at du mangler selve kilden til bekjennelsen: den levende troen. Kom så fram for Herren med denne nøden, og gi ikke opp før du har fått en tro som selv skaper de virkningene som du ser gjennom hele Skriften, og som til alle tider har vært kjennetegnet på den sanne troen.

Den andre lærdommen er denne: Ved Guds store nåde har du nå fått en slik tro på Jesus at du virkelig har lyst til å tale om ham med vennene dine og vitne om ham til hjelp for andre og til hans ære – selv om du nok daglig blir knust over din store svakhet og forsømmelse nettopp på dette området.

Men legg merke til: Er dette noe du har lyst til, og får du ny lyst og kraft til å bekjenne hver gang troen din blir fornyet, da skal du vite at dette vitner om at Herren har gitt deg nåde, uansett alle dine fall. Han har virket i deg den troen som teksten vår og hele Skriften taler om.

I kjøtt og blod finnes aldri denne lysten til å tale om Jesus, eller denne kjærlighetens nidkjærhet for sjelers frelse og Herrens ære. Slik skal Guds verk kjennes på sin frukt, også på «frukt av lepper som priser hans navn» (Hebr 13,15; Hos 14,3).

Den tredje lærdommen er denne: Kanskje har du opplevd alt dette, og etter din ånd har du også lyst til å vitne om Herren, men tregheten i kjødet, verdens fiendskap eller vennskap og kanskje andre forhold holder deg tilbake.

Da må du våke og be, så du ikke følger kjødet og blir ulydig mot Ånden; for da kan Åndens verk igjen bli kvalt i deg. (*Det vi taler om her, er ikke å «gå ut og preke» – «Mine brødre! Ikke mange av dere må bli lærere!» (Jak 3,1) – men bare at vi, mens vi hver dag passer på å utføre vårt jordiske kall rett og godt, bruker de anledningene som byr seg, til å tale noe som fører til evig liv. For hele verden taler bare om unyttige ting.*)

Tekstens ord står fast: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse.» Er vi allerede blitt rettferdige for Gud, skal vi også nå fram til frelsens mål i himmelen – så sant vi «like til enden holder fast ved frimodigheten og det håpet vi roser oss av» (Hebr 3,6).

11. For Skriften sier: Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.

Med Skriftens ord bekrefter Paulus her det han sa i verset foran: at vi blir rettferdiggjort utelukkende ved troen på Kristus. Allerede i v. 4 har han sagt at «Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror». I v. 5 har han vist hvilke vilkår loven setter, for å skjære over ethvert håp vi måtte ha om å nå fram på den veien. Deretter har han forklart for dem som speider i uvisshet til alle kanter etter Kristus, at vi får eie ham bare ved troen på Ordet (v. 6–10).

Nå viser han at dette ikke var noen ny lære. Den sto skrevet i de gamle, hellige skriftene, og var altså fra verdens begynnelse den gamle og eneste veien mennesker kunne bli frelst på. For Skriften sier: «Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme» (Jes 28,16).

Av dette ordet, som vi alt møtte i Rom 9,33, hører vi nå med korte og presise ord at bare ved dette ene – at en sjel tror på Kristus – «skal han ikke bli til skamme». Da blir det svært viktig for oss at vi forstår rett hva denne troen er, og hva Skriften mener med å «tro på Jesus».

La oss derfor på nytt huske det vi minnet om under Rom 9,30: Den som vil ha en fast og usvikelig forståelse av hva den frelsende troen er, må hente den fra Skriftens egne ord. Der kan vi se det med egne øyne, i de mange og tydelige tilfellene da mennesker fikk høre av Kristi egen munn at de hadde den frelsende troen. Tenk for en trygghet det er å få se hva Kristus selv godtok som frelsende tro!

Hvordan var så de som fikk dette vitnesbyrdet av ham? Alle var de knuste syndere som hadde gitt opp alle anstrengelser for å søke frelse ved loven. Nå var de hjelpeløse og fortapt, og derfor kom de til Jesus. I ham så de den lovede Frelseren, og hos ham søkte de nå tilgivelse og nåde.

Enten de hadde mye eller lite lys over hva han skulle gjøre til vår frelse, fikk de alltid høre ham si: «Din tro har frelst deg.» Dette ene fantes hos dem: De var fortapt og hjelpeløse under loven og søkte alt hos Jesus, slik at de også ble bundet til ham og ble hans folk, som nå bekjente ham og fulgte ham.

Nå fikk de også Den Hellige Ånd med hans frukter. Men før noen av fruktene viste seg, mens de ennå lå ved Jesu føtter, kanskje oppløst i gråt, fikk de høre ham si at de hadde troen – og med troen tilgivelse og all Guds nåde.

Slik skal hver eneste sjel bli frelst, helt til verdens ende. Er du, tross alle dine egne forsøk på å tvinge synden under og vinne Guds nåde, like fortapt og hjelpeløs? Stanser du likevel ved evangeliets ord, blir grepet av det og dratt til Frelseren, så du nå søker alt i ham og blir bundet til ham? Da sier han også til deg: «Din tro har frelst deg.» Da har du det Skriften mener med «troen på Jesus».

Og nå sier teksten vår at blir du værende i en slik tro på ham, skal du en gang virkelig erfare det du har håpet på etter hans ord. For «Skriften sier: Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme»!

Skal ikke bli til skamme, det vil si: Du skal ikke bli skuffet i ditt håp om den evige frelsen du har søkt hos Kristus. Hvor mye mørke og tvil det enn kommer inn på vandringen, skal ditt håp alltid bli stadfestet når du kommer fram til målet – så sant du har levd i troen på ham.

Dette fatter vi lett og raskt med forstanden, men Gud vekke oss, så det vi hører, også blir smeltet sammen med oss ved troen (Hebr 4,2)! Dette spørsmålet – om vi skal «bli til skamme» eller ikke – er jo avgjørende for evigheten! Det burde vekke mange og bli til stor trøst for andre.

Håpet om det evige liv kan være ekte eller falskt. Vi skal være klar over at nesten alle mennesker har et visst håp for evigheten, men grunnlaget for dette håpet er svært forskjellig. Det vanligste er en blanding av Guds barmhjertighet og egen fortjeneste. I tillegg har nesten hvert eneste ufrelst menneske et eller annet særskilt som det, bevisst eller ubevisst, håper skal mildne skylden – eller til og med regnes som fortjeneste.

Men hva det enn gjelder, og hva som noen gang kan finnes på, vil deres håp alltid bli til skamme på den siste dag. Bare de som etter Bibelens mening «tror på Sønnen», skal gå inn til den evige frelse og salighet når Jesus kommer igjen.

Men så er det alle dem som her nede i prøvelsestiden så ofte blir anfektet av denne frykten: «Om jeg bare ikke til sist blir til skamme likevel, etter at jeg har trodd på Herren Jesus!»

Guds barn opplever mange og tunge prøvelser. Fordervelsen som bor i dem, er så sterk. Fallene og svakhetene deres bekymrer dem voldsomt. Deres Herres nåde er så underlig og skjult, og måten han styrer på, så skiftende og ufattelig. Og til sist er djevelens brennende piler så voldsomme at mang en troende sjel urolig har tenkt: «Hvem vet om jeg ikke tror og tror, men likevel til slutt møter fordømmelsen?»

Den ene har kilden til sin verste anfektelse i en særlig hardnakket fristelse. Tross inntrengende bønn og andre nådemidler blir han aldri virkelig fri, men må alltid dras med den. Den andre ser hele livet sitt fullt av synd, forsømmelser og utroskap, så han ikke ser noen mulighet for at Guds Ånd kan bo i ham. Den tredje lider under så stor tørrhet og likegyldighet, så stor mangel på alvor, oppriktighet, nød over synden, bønn og annet, at han frykter at han er en hykler og åndelig død.

Da blir spørsmålet: Gjelder det også her at bare jeg fremdeles tror på Jesus, holder meg inntil ham og ikke kan unnvære ham – er det nok til at jeg kan være trygg i all fare? I verset foran sto det jo også: dersom du «med din munn bekjenner». Altså var det enda et vilkår? Til dette må vi svare ganske kort: Ord

som taler om bekjennelsen og alle Åndens frukter, setter ingen nye vilkår, men skildrer bare den frelsende troen.

Bærer troen din ingen frukt? Har du ennå ikke fått noen lyst til å tale om Herren Kristus, og heller ingen kjærlighetens nidkjærhet for at andre skal bli frelst? Da er alt dette bare et bevis på at du ennå ikke har erfart hva det vil si å tro.

Har troen din derimot båret den frukten at du er blitt et nytt menneske, at både ditt indre og ditt ytre liv har fått en helt ny kurs, så du kjenner deg igjen når vi taler om lysten til å bekjenne og kjærlighetens nidkjærhet – ja, da har du allerede et vitnesbyrd om at troen din er av det rette og levende slaget.

Men hør nå, og legg godt merke til dette: Likevel kan du kanskje fortsatt dras med alle de skrøpelighetene vi har nevnt. Det er en ganske alminnelig villfarelse når mennesker tenker at den sanne troen og Åndens frukter skal utelukke disse elendighetene – som om syndfrihet var nevnt blant Åndens frukter i Bibelen.

«Nei,» sier du, «jeg mener ikke full syndfrihet. Men jeg trodde jeg skulle få så mye hellig kraft at synden ikke lenger kunne ta meg så sterkt og så ofte rive meg over ende. For jeg tror jo at slikt må være å ‹gjøre synd› og være ‹syndens trell› (Joh 8,34; 1 Joh 3,8). Er ikke dette å ‹synde med vilje› (Hebr 10,26)?» Svar: Hvor i Ordet finner du noe som støtter dette? Hva forteller de virkelig helliges historie? Hvordan klaget og sukket ikke de!

Det er ikke å «gjøre synd» eller å «synde med vilje» når du ikke er enig med deg selv om synden – når du i stedet ligger ved nådestolen med alt du har forstått er synd, og der lar nåden gjenopplive den ånden i deg som ikke godtar, men fordømmer kjødets kjærlighet til synden.

Paulus sier: «Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg». Du er ikke «syndens trell» og «ligger ikke under for» synden (2 Pet 2,19) når du ikke ligger under for den i ditt sinn (Rom 8,5), men i stedet skynder deg til din kjære Frelser med alt du vet er imot ham, og ber om hjelp og forløsning. Hadde Judas hatt det sinnet, hadde han ikke gått fortapt.

Kort sagt skal vi alltid huske dette: Der Åndens frukter er og stadfester en ekte og levende tro, kan ingen elendighet som fortsatt henger ved mennesket, bevise det motsatte.

Selv om du ved troen er blitt et nytt menneske som stadig holder fast ved Kristus, kan det fortsatt være mye hos deg som du sukker over. Men bare ved dette ene – at du likevel lever i troen på Kristus – er du fremdeles et nådebarn og skal nå himmelen.

Det gjelder selv om du fortsatt skulle kjenne en like sterk strid mellom kjødet og Ånden som den apostelen taler om i Rom 7,15–25, og selv om du som han må rope: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» All denne elendigheten kan likevel ikke bevise at troen er falsk. Heller ikke kan den gjøre den evige nådepakten til intet.

I den står du bare ved troen på Kristus, og etter den nådepakten ligger all synd skjult under tilgivelsen. For det er jo «ingen fordømmelse for dem som

er i Kristus Jesus» (Rom 8,1). Bare dette gjelder: «Den som har Sønnen, har livet» (1 Joh 5,12).

Ja, apostelen sier at når noen i hjertets tro bygger på den ene grunnvollen, Kristus, skal han bli frelst selv om han bygger så dårlig på den at hele hans verk brenner opp. Da «lider han skade» (som det står i grunnteksten), det vil si at han mister lønnen for det han har bygd – men likevel «skal han selv bli frelst, men da som gjennom ild» (1 Kor 3,11–15).

Legg merke til at det bare er på grunn av dette ene – at han i hjertets tro bygde på den rette grunnvollen – at han likevel skulle bli frelst. Det gjelder selv om han bygde så dårlig, ja, selv om han til og med bygde dårlig i læren (for det er egentlig det Paulus taler om).

Våre egne fall tar vi selv avstand fra; vi fordømmer dem, gråter over dem og tukter oss selv for dem – ikke bare ut fra den sanne læren, men også ut fra prøven på et hellig sinn. Hvor mye mer skal da slike fall alltid få stå under tilgivelsen! Det skal de på grunn av Herren Kristi fortjeneste, og fordi han som vi tror på, er vår «talsmann hos Faderen» (1 Joh 2,1).

Dette taler Skriften om overalt, og det er dette ordene sier oss: «Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.» Bare ved ham har vi en evig nåde, ja, et nåderike som skal herske og dekke over alle de fall som fortsatt henger ved oss og bekymrer oss. Det var dette Kristus kom til jorden for: for å være en virkelig frelser og forsvarer – ikke for tenkte og innbilte synder, men for virkelige. Priset være hans navn! «Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.»

12. Her er ikke forskjell på jøde og greker. Alle har de samme Herre, som er rik nok for alle som påkaller ham.

Her er ikke forskjell. Paulus utlegger her nærmere det han nettopp har sagt, «hver den som tror» osv.: Når det gjelder frelsen, er det «ikke forskjell på jøde og greker» (hedning). Alle er de syndere, og alle blir rettferdiggjort like fritt og ufortjent, av nåde, ved én og samme tro på Kristus (Rom 3,9–24).

Jødene med hele sin religion og ville hedninger som ikke engang søkte rettferdighet, skal bli benådet like ufortjent, bare de tar sin tilflukt til Jesu navn. Og tross alle de ulikhetene som fortsatt hang ved så forskjellige folk etter omvendelsen, ble de likevel værende i den samme nåden bare ved troen på ham.

Alle har de samme Herre. Alle folk og hvert eneste menneske har én og samme Herre, én og samme Skaper, én og samme Frelser. Da kan det heller ikke være noen forskjell på måten de skal bli frelst på; alle må ha samme adgang og samme løfte hos den ene, felles Herre. Med «Herre» mener Paulus Kristus, han som ble sendt av Faderen som gjenløseren og frelsens høvding, og som har fått all makt i himmel og på jord. Det ser vi av mange skriftsteder (f.eks. Fil 2,10–11; 1 Kor 1,2–3.7–10).

Rik nok for alle som påkaller ham. Herren er rik, ja, så visst overmåte rik på nåde og kraft. Vi behøver sannelig ikke tenke smått, som om ikke alle folk og syndere kunne få så stor og fri nåde, eller som om noen av oss ikke skulle kunne få del i hans nåde og løfter eller i den himmelske arven. Han er rik nok på all den

nåden vi trenger. Det er ingen vanskelighet for ham å gi oss alt vi roper og ber ham om.

Ja, selv dette kunne vi nok ta til oss ganske lett. Men tror vi det når det virkelig gjelder? Tror du at Herren med letthet kan gi deg alt du trenger? Da den spedalske sa: «Herre! om du vil, så kan du gjøre meg ren», hadde han allerede i denne erkjennelsen en spire til trøst.

Slik ville det også være en stor trøst for oss om vi virkelig kunne tro dette når synden og loven truer samvittigheten, og si: «Om du vil, kan du straks gi meg tilgivelse, selv om min synd var tusen ganger større; så stor en soning har du fullbrakt.»

Og om jeg også, når jeg kjenner syndens og fristelsens forferdelige makt over meg, av hjertet kunne si: «Om du vil, kan du i denne stund befale fristeren å vike fra meg. Du kan befale hellig lyst og kraft å fylle hjertet mitt» – ja, da hadde jeg allerede i dette en stor trøst.

Men enda mer hvis jeg trodde at han også er rik på all god vilje, «rik på miskunn, på grunn av sin store kjærlighet», ja, trodde at han elsket oss også mens vi ennå var døde ved våre overtredelser (Ef 2,4–5). Da skulle jeg nok frimodig si: «Du både kan og vil gjøre det beste for meg.»

Da trenger jeg ikke fortvile, men kan være viss på at om du drøyer med å sende den hjelpen jeg ber om, har du i din visdom en bestemt hensikt med det; det skyldes ingen mangel på vilje eller evne hos deg. Ja, dette er det vi skal ta til oss av ordene om at Herren «er rik nok for alle som påkaller ham».

13. For hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.

Den påkallelsen som omtales her, er en påkallelse i tro på Jesus; den forutsetter en levende tro på ham. Det kommer tydelig fram i neste vers: «Men hvordan kan de påkalle en som de ikke er kommet til tro på?» Her gjelder det altså ikke en hvilken som helst påkallelse – for eksempel at en påkaller Gud uten at det skjer ved Kristus, eller på annen måte uten tro, fordi en innbiller seg at en skal oppnå noe ved å rope på Herren Kristus.

Nei, her tales det bare om den påkallelsen som skjer i troen på ham som hele evangeliets forkynnelse handler om, slik vi ser i de følgende versene (v. 14–15). Og han som all evangeliets forkynnelse dreier seg om, er Herren Kristus.

La oss derfor virkelig huske at å «påkalle Herrens navn» er å påkalle Jesu navn i tro! Men dette forutsetter at vi kjenner Gud som en rettferdig Gud, at vi kjenner oss selv som fortapte syndere, og at vi kjenner Frelseren så mye at et visst håp til ham er født i sjelen vår. Da vekkes det i oss en påkallelse, et sukk og en bønn om all nåde. At denne forutsetningen må være til stede, ser vi av teksten: «hver den som påkaller Herrens navn», og så følger det bestemte løftet at han «skal bli frelst» (jf. v. 11).

Når dette er avklart, blir hele teksten lett å forstå. Ordene er uten noen innskrenkning: «hver den», «hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst». De er hentet fra Joel 3, der profeten taler om hvordan Den Hellige Ånd skal bli utøst etter at Kristus har fullbrakt sitt verk på jorden. Dette ender i v. 5 med det

majestetiske budskapet: «Og det skal skje: Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.»

Hør dette, alle verdens ånder: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst»! Hør dette, alle fortvilte hjerter! Dette er nådeforkynnelsen som går ut til alle syndere: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst!» Hør dette, alle dere som ennå mener at Herren gjør forskjell på mennesker, dere som sier: «Om jeg bare visste at dette også gjelder meg!» Hør dette klare og tydelige budskapet fra Herrens egen munn: «Hver den – hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.»

Det gjelder under alle tenkelige omstendigheter, med alle slags synder og fall, med all mulig mangel på tro, på kjærlighet og på lydighet – bare denne fattige synderen tross alt dette «påkaller Herren Jesu navn». Han påkaller – kanskje ikke i noen sterk tro, men likevel med et hjertes lengsel etter å kunne tro. Han påkaller – kanskje ikke engang med en ordentlig bønn, men med Åndens «sukk som ikke rommes i ord». Han påkaller – kanskje uten full kunnskap, men med Bartimeus' rop, han som ikke lot seg stanse: «Jesus, du Davids sønn, miskunn deg over meg!» – så skal han bli frelst.

Dette er et ord som står fast, høyt hevet over alle våre menneskelige tilstander. Det er en regel uten unntak at hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.

Du kan være en sjel som Gud nettopp har vekket. Det kan være smått bevendt med angeren din, med «den rette» omvendelsen og med troen din. Men du begynner å påkalle Jesu navn, og da blir du frelst. Likeså når en kristen har falt, men flyr til nådestolen med sin synd og påkaller Jesu navn – da blir han frelst. Ja, våkner en helt frafallen kristen opp og vender hjem til Faren som venter, slik den bortkomne sønnen gjorde, blir det også nå bare glede blant Guds engler i himmelen.

Hvem du enn er, og hvordan du enn har det, her har du alltid en sikker vei til frelse. Dette ordet utelukker ingen. Hvem som helst – «hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst». Priset være hans navn i all evighet!

14–15. Men hvordan kan de påkalle en som de ikke er kommet til tro på? Og hvordan kan de tro på en som de ikke har hørt om? Og hvordan kan de høre uten at det er noen som forkynner? Og hvordan kan de forkynne, uten at de blir utsendt? Som skrevet står: Hvor fagre deres føtter er som bringer fred, som bringer et godt budskap!

I den delen av kapittelet vi har gått gjennom, har Paulus gått grundig inn på det han avsluttet det niende kapittelet med: at så mange i Israel gikk fortapt på grunn av sin egenrettferdighet og vantro. Samtidig har han vist at frelsen klart og visst gis til «hver den som tror», «hver den som påkaller Herrens navn».

Det han nå tar opp, skal ta fra jødene den unnskyldningen at de ikke kjente Guds vilje med evangeliet. Nå vil Paulus legge ansvaret på dem selv: De skal stå

til ansvar for at de foraktet evangeliet og ikke ville høre det (v. 16: «ikke alle var lydige mot evangeliet»), og for at de ikke ville lytte til Guds nådekall (v. 21).

Dette gjør apostelen ved å vise skritt for skritt, som i en ubrutt kjede, hvor nødvendig det var for vår tro og vår frelse at Gud sendte oss det gode budskapet om Kristus (v. 14–15). Han beviser grundig, også med ord fra Skriften, at Herren virkelig har gitt Israel sitt evangelium. Da er vantroen deres også deres egen skyld – en frukt av ulydighet, forakt og uvilje mot å høre (v. 16–21).

Dette er sammenhengen i hele kapittelet. Det vi nå har foran oss i disse to versene, om at evangeliet må forkynnes, er egentlig bare et mellomledd i apostelens bevisførsel. Hovedemnet er hele tiden det samme som vi ser lå ham så tungt på hjertet i de første versene av kapittel 9 og 10: spørsmålet om Israels frelse og salighet.

Når vi så går nærmere inn på teksten, ser vi først hvordan Paulus i v. 14–15 begynner med å vise hvor avhengige vi er av å høre ordet om Kristus forkynt, for at vi skal kunne komme til tro og begynne å påkalle ham. Derfor sier han først:

Men hvordan kan de påkalle en som de ikke er kommet til tro på? I verset foran har Paulus brukt profeten Joels ord: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.» Med denne påkallelsen som bakgrunn går han nå over til å vise hvor nødvendig det er at Gud først har sendt oss sitt ord om Kristus, før vi kan bli frelst. For når vi påkaller, forutsetter det jo at vi tror. Troen forutsetter igjen at vi har hørt, det å høre forutsetter forkynnelse, og forkynnelsen forutsetter at noen er sendt ut med budskapet.

Av dette første spørsmålet, «Men hvordan kan de påkalle en som de ikke er kommet til tro på?», merker vi først det vi viste allerede under v. 13: Den påkallelsen som fører til frelse, må alltid være en troens påkallelse av Herrens navn slik det forkynnes i evangeliet. Det er ikke en påkallelse av Gud uten om Kristus, og heller ikke en egenrettferdig eller hyklersk påkallelse bare med munnen. Nei, det er en påkallelse som forutsetter tro.

For her sier Paulus – og det i et spørsmål som uttrykker en sterk nektelse – at ingen kan påkalle Herrens navn uten å tro på ham. Dermed viser han at den påkallelsen han taler om, aldri kan tenkes uten tro.

Det andre vi lærer her, er at troen ikke bare finnes hos dem som har full visshet og glede over at de allerede har fått frelsen. Den finnes også hos dem som ennå søker frelsen i nød og påkaller Jesu navn. For å «påkalle Herrens navn» skildrer egentlig en nødssituasjon.

Dette stadfester det Luther sier om dem som kom til Jesus i stor nød og hjelpeløshet og bare lå ved hans føtter i tårer og bønn: «Hadde de ikke hatt troen, ville de ikke ha kommet til Jesus for å søke frelsen nettopp hos ham. Nettopp det at de kommer til ham, beviser at de trodde på ham.»

Her blir det avslørt hvor falsk den læren er som sier at troen nødvendigvis må ha full visshet om nåden, og at du ikke har noen tro hvis du ikke eier full visshet, trøst og fred. Apostelen sier noe annet her: Bare det at du påkaller Herren Jesu navn, beviser at det må finnes tro i deg. Han sier: «Men hvordan kan de påkalle en som de ikke er kommet til tro på?»

Og hvordan kan de tro på en som de ikke har hørt om? Ja, det er umulig. Og dette er altså tilstanden for alle hedninger så lenge de ikke har fått høre evangeliet om Guds Sønn.

Og hvordan kan de høre uten at det er noen som forkynner? Det saliggjørende ordet om verdens Frelser skulle ikke forkynnes direkte ved en Guds røst fra himmelen eller gjennom usynlige engler. Det skulle heller ikke gis oss direkte i hjertet av Den Hellige Ånd, uten noe ytre middel – selv om det riktignok var på slike overnaturlige måter det først ble overlevert. Siden skulle det for all framtid spres over jorden ved at Gud sender «noen av de unnkomne» – de som er blitt frelst – «til hedningefolkene» (Jes 66,19).

Herren sa selv til disiplene sine: «Likesom Faderen har utsendt meg, sender også jeg dere.» «Meg er gitt all makt i himmel og på jord.» «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» (Matt 28,18; Mark 16,15). Dette er altså den ordningen Herren har fastsatt for hvordan evangeliet skal spres. Derfor kan ingen få høre evangeliet uten at noen forkynner det for dem, altså uten at en budbærer for evangeliet blir sendt til dem.

Med ordene «uten at det er noen som forkynner» mener Paulus selvsagt ikke at det er umulig å komme til tro bare ved å lese Den Hellige Skrift, som om det alltid skulle kreves at et menneske forkynner muntlig. At det ikke er meningen, ser vi også klart av mange eksempler i Skriften. Nei, apostelen taler bare om at vi er avhengige av ordet om Kristus for å kunne tro på ham (v. 17).

Samtidig vet vi at evangeliet som regel først kommer til folk og land gjennom forkynnere, og at den levende røsten er et særlig velsignet middel til å tenne troen.

Og hvordan kan de forkynne, uten at de blir utsendt? Dette er det siste leddet i kjeden – eller egentlig det første. At Gud sender evangeliets budskap, er begynnelsen på vår frelse fra mørkets rike. Gud er opphavet både til vår frelse og til vår tro. «Men alt dette er av Gud, han som forlikte oss med seg selv ved Kristus og ga oss forlikelsens tjeneste» (2 Kor 5,18). Hadde Herren ikke sendt sine vitner til oss, ville vi ha blitt i dødens mørke i all evighet. Det er egentlig dette Paulus forkynner oss med disse ordene.

Å, måtte vi virkelig ta til oss de viktige lærdommene som ligger i at Gud har sendt oss evangeliet! Evangeliets storhet og betydning ligger nettopp i at det er Gud som har sendt oss budskapet. Hvis en jordisk konge sender tjeneren sin til oss med et budskap, og tjeneren selv er liten og skrøpelig, vokter vi oss nok for å la budbæreren og hans person avgjøre hvordan vi vurderer budskapet. Nei, vi husker straks hvem som har sendt ham, og da får budskapet hans med én gang stor kraft og betydning.

I Matt 22 taler Kristus om kongen som holdt bryllup for sønnen sin og «sendte ut tjenerne sine» for å innby gjestene. Men der ser vi at det fikk store og forferdelige følger da tjenernes innbydelse bare ble foraktet – og det skjedde ikke etter ordre fra tjenerne, men fra kongen som hadde sendt dem. Da «sendte han ut sine krigshærer og drepte disse morderne og satte ild på byen deres».

Slik er det med et budskap som en mektig konge sender ut: Den som forakter tjeneren, forakter hans herre. Når evangeliets budskap er sendt av ham som

har «all makt i himmel og på jord», er det svært farlig ikke å åpne seg for dette budskapet (v. 16). Også dette vil apostelen si oss her.

På den andre siden er nettopp dette – at det er Gud selv som har sendt oss evangeliets budskap – den største styrke og trøst for alle som tror. Alt omkring Kristi evangelium kan se smått og fattigslig ut i det ytre: denne «forkynnelsens dårskap» om en korsfestet frelser og den nåden vi skal få ved ham.

Men la deg ikke av den grunn lure til å se ringe på budskapet! Husk hvem som har sendt det til oss! Har det gått opp for deg at budskapet er sendt av himmelens og jordens Herre? Så stol trygt på det i liv og død!

Det er på denne grunnen Paulus bygger betydningen av sin forkynnelse. Se hvordan han begynner nesten alle brevene sine med å minne om at han er Jesu Kristi apostel, det vil si sendebud. Særlig til galaterne bruker han mange ord på å innskjerpe at han ikke har sitt evangelium fra mennesker, ja, ikke engang gjennom noe menneske, men ved åpenbaring av Jesus Kristus (Gal 1,1.8–12).

På dette grunnlaget taler han så sterkt og modig at han til og med bryter ut: «Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» (Gal 1,8–9).

Så stor betydning ligger det i at de som forkynner evangeliet, er sendt av Gud. Men nå sier altså apostelen at vi aldri hadde hatt noe evangelium hvis ikke Gud hadde sendt det til oss. Har vi evangeliet, er det sendt oss av ham som det er utgått fra. Og er det sendt oss av Gud, skal vi like sikkert stå til ansvar overfor ham for hvordan vi tar imot det og lytter til det.

Hadde Gud ikke sendt sitt evangelium om Kristus til Israel, ville de ha hatt en unnskyldning for sin vantro. Men nå hadde Herren Gud virkelig sendt dem forkynnere av evangeliet. Dette underbygger Paulus med ord fra Skriften når han legger til:

Som skrevet står: Hvor fagre deres føtter er som bringer fred, som bringer et godt budskap! Ordene Paulus bruker her, er fra Jes 52,7, der det heter: «Hvor fagre er på fjellene hans føtter som kommer med gledesbud, som forkynner fred, som bærer godt budskap, som forkynner frelse, som sier til Sion: Din Gud regjerer!» Profetien bar nok først og fremst fram det gledelige budskapet om at folket skulle bli fridd ut av fangenskapet i Babel, og om hvordan glade budbærere skulle rope dette ut på Judeas fjell.

Men samtidig hadde profetien – slik også Paulus bruker den – i sin dypeste åndelige mening et budskap om den enda større og herligere forløsningen som skulle komme ved Kristus. Særlig i dette kapittelet (Jes 52), men også i kapittelet foran, tales det tydelig om denne forløsningen ved Kristus. Og når budbærerne for evangeliet roper ut denne evige forløsningen, må det virkelig skildres slik: «Hvor fagre er på fjellene hans føtter som kommer med gledesbud, som forkynner fred, som bærer godt budskap, som forkynner frelse!»

Ordene «hans føtter» antyder at de skal komme som budbærere. I motsetning til dem som «sitter på Mose stol», det vil si foreleser den gamle, kjente lovens læresetninger, skulle disse være budbærere som kom løpende med et nytt og herlig budskap. Ja, de skulle aldri stanse opp, men alltid være på farten, det vil si gå ut i hele verden med budskapet sitt. Bengel sier: «Er føttene deres –

skrittene deres – fagre allerede på avstand, hvor mye mer da leppene deres på nært hold!»

Hvor herlige må ikke disse budbærerne være for hedningefolkene, som har hjertet tynget av en urolig samvittighet og brennende anklager! De lever i stadig frykt for ikke å kunne tilfredsstille den grusomme guddommen, som de bare kjenner som en som ikke er tilfredsstilt, ikke som en som er forsonet.

Hvor fagre er da føttene til den som kommer og forkynner at Gud sier: «Jeg vil være nådig overfor den urett de har gjort, og ikke lenger minnes deres synder» (Hebr 8,12) – ja, at Gud har elsket den falne verden så høyt at han ga sin Sønn, den enbårne, til vår frelse! Fra misjonsmarkene har vi mange rørende beretninger om hvor herlig dette budskapet er for ulykkelige hedninger.

Men hvor herlig er ikke dette evangeliets budskap også blant oss, når det kommer til steder og mennesker som bare kjenner lovens harde bud som en byrde på sjelen! I langvarig nød og rådløshet har de mange ganger gitt opp. Så har de igjen tatt fatt på sine umulige anstrengelser for å bygge opp sin egen rettferdighet, men er alltid på nytt blitt slått ned av lovens og samvittighetens anklager, så de ikke vet noen råd lenger.

Hvor herlig er det ikke da å få høre en evangelisk forkynnelse som kommer og løser de fangne og sier til de fortvilte hjertene: «Vær ikke redde!» – nettopp: «Det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse» osv.

«Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv, så han ikke tilregner dem deres overtredelser og la ned i oss ordet om forlikelsen.» Hvor herlig er ikke den forkynnelsen som sier: Gud er forlikt, la dere nå forlike med Gud! – som sier: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst», «For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet» – som forkynner: «Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Men der synden ble stor, ble nåden enda større!»

Ja, dette er å «forkynne fred», å «bære godt budskap», å «forkynne frelse». Hvor herlige, hvor fagre er ikke føttene deres, deres forkynnelse, de som bærer fram slike budskap!

Men emnet – evangeliets herlighet og betydning for sjelen – har også en alvorlig side som vi bør tenke grundig over. Hvilken betydning evangeliet har for meg, åpenbarer nemlig hvordan det står til i mitt hjerte. Evangeliet er ikke herlig for alle! For mange er det bare «denne usle maten» som de er «inderlig lei av» (4 Mos 21,5). Dette vitner om tilstanden deres.

Måtte hver og en gå til sitt eget hjerte og spørre: Er evangeliet herlig, ja, uunnværlig for meg? For slik må det være for alle våkne og fattige sjeler. Og har det en gang vært herlig og uunnværlig for deg, men nå er blitt en gammel forkynnelse som du kan godt nok, da har den åndelige søvnen helt sikkert fått makt over deg. Da er den første kjærligheten borte, og da blir lysestaken snart flyttet, hvis du ikke omvender deg (Åp 2,5).

Den utakknemligheten og likegyldigheten overfor evangeliet som ofte oppstår der en har hatt evangeliet lenge, har nok Gud også råd for. Men det skjer

ved at han tar fra de mette sjelene den rikdommen de ikke lenger setter pris på. Så lar han dem tørke inn igjen gjennom lang tid, for at de etter hvert bedre skal kjenne hvor fagre budbærerens føtter er.

Eller han rammer dem med den forferdelige straffen at de fylles med fremmede og falske lærer, eller med all verdens søppel, med synd og skam. Kirkens historie viser oss alt dette. Måtte vi i tide tenke grundig over hva evangeliet betyr – og hvor mye det betyr for oss selv!

Men vi bør tenke grundig over denne teksten også av andre grunner: for å bli vakt til mer kjærlig omtanke for våre hedenske brødre, som ennå aldri har hørt lyden av det frelsesbudskapet vi har begynt å bli trette av. De ville glede seg stort om de bare fikk smulene fra de overmette barnas bord.

Du som har smakt evangeliets gledesbudskap: Tenk på brødrene dine i de hedenske landene! Hvordan skal de kunne bli frelst uten troen på Jesus? Og hvordan skal de tro på ham og påkalle ham når de ikke har hørt om ham? Og hvordan skal de høre uten at det er noen som forkynner? Og hvordan skal noen kunne forkynne uten at de blir utsendt?

Hvem skal så være Guds redskap til å sende nådens budbærere? Er det ikke de kristne, de som eier den dyre gaven, evangeliet? Og hvilke kristne skulle særlig bli drevet til dette? Er noen nærmere enn nettopp de som selv har smakt hvor herlig evangeliet er? Og hvem blant de troende skal så bli drevet til denne kjærlighetsgjerningen? Skulle det ikke også være deg – ja, hver eneste en? Hvem skulle være unntatt eller utelukket fra den nåden det er å få tjene sin Herres rike?

Det er betenkelig at enkelte kristne, som ellers kan synes å være levende i nåden, ikke kjenner den indre trangen og driften til å få være med i en slik hjertesak for sin Herres rike. Andre, som ennå ikke tydelig har smakt evangeliets sødme, er derimot villige til å gjøre ganske mye for at fortapte syndere skal få ta imot dette lyset.

Men vi går tilbake til teksten. Apostelen hadde en helt bestemt hensikt med å bruke de profetiske ordene fra Det gamle testamente. Med Den Hellige Skrifts eget vitnesbyrd vil han overbevise jødene om at Herren ikke har latt dem være uvitende om evangeliets frelsende lære. Men da må det første spørsmålet bli hvorfor de likevel ikke tror på Kristus, men fortsatt søker å bygge opp sin egen rettferdighet. Dette spørsmålet svarer han nå på med dette tillegget:

16. Men ikke alle var lydige mot evangeliet. For Jesaja sier: Herre, hvem trodde vel det han hørte av oss?

Med dette sukket uttrykker Paulus den egentlige årsaken til at menneskene blir i vantro og går fortapt. Den ligger ikke i at de ikke har hørt eller fått merke Guds kall, og heller ikke i noen forutbestemt, vilkårlig beslutning fra Guds side. Nei, sier apostelen: «Ikke alle var lydige mot evangeliet.» Det er deres egen ulydighet – at de ikke ville høre – som gjør dem ulykkelige.

Nådens herlige budskap er gått ut til dem, de er innbudt til bryllupet, de er kalt og ofte minnet om å komme (v. 21). Men de var ikke lydige mot kallet og ville ikke høre det.

Og denne dommen rammer ikke bare de åpenbare gudsforakterne som lever fritt i verden og synden, men også mange som «har nidkjærhet for Gud» og «søkte rettferdighetens lov». Hva denne ulydigheten mot evangeliet egentlig består i, sa Paulus uttrykkelig i v. 3: De «ga seg ikke inn under Guds rettferdighet», men «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet».

(Mange har en helt feil og svært farlig oppfatning av ordet «lydig» i denne sammenhengen og bruker det feil. Det læres ofte som om det her gjaldt det vi vanligvis legger i menneskelig lydighet. Men hele Skriften viser klart at den «lydigheten mot evangeliet» det tales om her og mange andre steder, er en åpenhet og mottakelighet i hjertet for evangeliet – som for øvrig også bare blir virket ved evangeliets budskap (Rom 1,5; 10,16; 16,26 m.fl.). Derfor er det svenske «hörsamma» ofte gjengitt med ord om å høre og lytte; det taler om et åpent øre og gjør i langt mindre grad enn vårt «lydig» leserne til lydighetstreller. Oversetterens merknad.)

Apostelen taler ikke her om at vi på alle områder overtrer Guds bud og derfor ikke er lydige mot loven slik vi skulle. Den ulydigheten er et onde som rammer alle mennesker: «Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.» Men den blir likevel alltid tilgitt når mennesket lyder evangeliets kall og kommer i anger og tro til Jesu føtter. Nei, her tales det om den fordømmende ulydigheten som Herren skildrer slik: «Om synd, fordi de ikke tror på meg.»

Ulydigheten mot evangeliet består i at en ikke hører og hyller Sønnen, ikke bøyer seg for hans nådekall og ikke vil lyde hans røst når han kaller oss til omvendelse og tro. Det er en åpenbar sannhet at intet menneske av seg selv er villig til dette; hver eneste en er død i synden.

Men nettopp derfor kommer Gud først med sin nåderøst til mennesket der det ligger fullstendig dødt i sine synder. Ved sin nåde setter han deg i stand både til å høre hans røst og til å søke nåde. Men fortsatt kan du lukke øret ditt for kallet.

Herren forklarer selv hva det vil si å være ulydig mot evangeliet, når han sier: «Og dette er dommen, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset.» Det samme taler han om når han sier om dem som var innbudt til nådens bryllup, at da innbydelsen kom, «brydde de seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel» (Matt 22,1–5; Luk 14,16–24).

Det er dette som ligger i Paulus' ord: «Ikke alle var lydige mot evangeliet.» Og at det ville gå slik der evangeliet blir forkynt, var også forutsagt av profetene. Paulus legger til:

For Jesaja sier: Herre, hvem trodde vel det han hørte av oss? Med dette klagesukket begynner profeten det kapittelet der han tydeligere og rikere enn noe annet sted viser Kristus i hans lidelse for oss (Jes 53).

Også Johannes brukte den forutsigelsen om jødenes vantro som ligger i disse ordene (Joh 12,38), for å forklare hvordan de kunne bli i sin vantro, selv om de så Herren Jesu mange under for øynene sine. Johannes sier at denne vantroen var noe profetene hadde forutsagt, og som en derfor måtte vente: «Det var for at dette ordet hos profeten Jesaja skulle bli oppfylt – som han har sagt: Herre, hvem trodde det budskapet vi hørte? Og hvem ble Herrens arm åpenbart for?»

Dette nødsukket antyder at bare få av den store mengden ville komme til å tro. Bak spørsmålet «hvem trodde» ligger denne tanken: Vil det overhodet være noen som kommer til tro?

Og her taler profeten tross alt om det folket som høyaktet sin hellige skrift som en åpenbaring fra Gud! Denne profetien om jødenes vantro bruker apostelen her for om mulig å vekke sine vantro brødre. De skulle få se at selv deres vantro var forutsagt av profetene. Og et slikt eksempel på vantro som jødenes er så forferdelig og skremmende at det burde vekke de vantro også blant oss i dag. Men nei, den profetiske forutsigelsen vil gå i oppfyllelse til alle tider: Det vil alltid bare være få som tror og blir frelst.

Paulus har nå kort talt om årsaken til at jødene gikk fortapt. I neste vers sammenfatter han det han nettopp har sagt om troens grunn og kilde, for deretter enda grundigere å bevise at jødenes vantro var selvforskyldt. Først sier han:

17. Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.

Dette verset er konklusjonen på versene foran, v. 14–15. Der viste Paulus at en må ha fått høre evangeliet forkynt for å kunne tro, og at denne forkynnelsen igjen forutsatte at noen var blitt sendt ut eller hadde fått Guds befaling om å forkynne. Så sier han nå: «Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.»

Her står det helt tydelig: «ved Kristi ord». Det sier oss at vi selvsagt ikke til enhver tid er avhengige av forkynnelsen – når Ordet først er blitt forkynt, slik at vi kan lese det eller «høre» det gjengitt på annen måte. For vi vet at mange kommer til tro gjennom selve Bibelens ord, uten at noen levende røst forkynner det. Men den muntlige forkynnelsen av evangeliet vil alltid være det viktigste, det vi først og fremst søker der evangeliet forkynnes rent.

Men la oss nå se hva vi lærer av verset vårt. Jo, at troen ikke kan fødes på annen måte enn gjennom evangeliets ord. Hver og en som vil få den frelsende troen, bør tenke grundig over dette: Troen kan aldri oppstå i et menneskes hjerte uten gjennom Guds nådebudskap.

Riktignok forkynner også Guds skaperverk hans storhet, visdom og godhet, og loven i vår samvittighet taler nok også om hans hellighet og rettferdighet. Men selv om vi hadde vært mer mottakelige for dette budskapet om Guds vesen enn vi ble etter syndefallet, kunne vi aldri på den måten komme til tro på det eneste navnet vi kan bli frelst ved. Vi ville aldri få en tro som skaper hjertet om og helliger det, en tro som gir trøst mot synden og fred i døden.

En frelsende og helliggjørende tro kommer aldri av noen beslutning i fornuften eller av andre tiltak. Kort sagt: Den rette troen kommer aldri fra noen annen kilde enn det guddommelige ordet om Frelseren. «Troen kommer av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.»

Av dette burde vi lære hvor dåraktig det er når noen strever med å få hjertet til å tro bare ved sine egne tanker, og hvor falskt og fruktløst det er når de, som Luther sier, «setter seg i en krok og venter på Den Hellige Ånd», men unnlater å bruke de synlige nådemidlene.

Gud har ikke lovet å gi oss troen og Den Hellige Ånd på den måten. Han har sagt: «Hør! Så skal deres sjel leve.» «Hør på meg! Så skal dere ete det gode, og deres sjel skal glede seg over de fete retter.» «Mitt ord, det som går ut av min munn, skal ikke vende tomt tilbake til meg» (Jes 55).

Enda mer ugudelig er sinnelaget og talen hos dem som lever et likegyldig liv og leser og hører alt annet heller enn Guds ord, og likevel sier: «En kan jo ikke selv ta troen. Det er jo Gud som skal virke troen …» Det er dette som er å «friste Herren».

Disse skal en gang høre den rettferdige dommeren si til dem: Dere ville ikke. Gjennom mitt ord ville jeg gi dere min Ånd, men det nådemiddelet foraktet dere bare. «Gud lar seg ikke spotte!» Når troen altså kommer av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen kommer ved Kristi ord – sendt og forkynt for oss etter Guds befaling – da er det virkelig farlig å avvise denne forkynnelsen.

18. Men jeg sier: Har de da ikke fått høre? Jo visst! Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender.

Her begynner Paulus å si mer åpent hva han vil med denne delen av kapittelet. Han vil holde jødene selv ansvarlige for sin åpenbare ulydighet mot evangeliet. Det gjør han ved å bevise at de slett ikke hadde manglet kjennskap til Guds råd til frelse.

Men jeg sier: Har de da ikke fått høre? Han svarer på dette spørsmålet med et ord fra Davids nittende salme. Der tales det først om at «himlene forteller Guds ære, hvelvingen forkynner hans henders verk», og om hvordan særlig solen går ut over verden og sprer sitt lys over alt.

Men for salmisten er alt dette også ytre bilder på det han uttrykkelig taler om like etterpå (Sal 19,8–12): Herrens ord og vitnesbyrd, som «gleder hjertet» og er «rent» og «opplyser øynene». Nå bruker Paulus på evangeliets forkynnelse det som i Sal 19,5 først og fremst sies om hvordan skaperverket taler og forkynner. Dermed viser han oss salmens dypere, åndelige mening: **Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender** – røsten til dem som forkynner Herrens ære.

I dette kapittelet tales det jo hele veien om Israel (v. 1.19.21). Og Israel hadde alltid kjennskap til Guds ord, også da folket levde spredt ut over jorden. Derfor er apostelens bevisførsel her helt uimotsigelig. Gud hadde stadig åpenbart seg for Israel; til Israel hadde han sendt sine profeter. Mens andre folk lå i mørke, hadde Israel alltid forkynnelsen om Frelseren som skulle komme – både i skrift og tale og i mange herlige forbilledlige handlinger.

Med full rett kunne Paulus derfor spørre: «Har de da ikke fått høre?» Og han gjentar spørsmålet sitt og underbygger påstanden med enda flere skriftord, for desto dypere å drive brodden i bevisførselen sin inn i hjertene til sine vantro brødre. Han legger til:

19. Men jeg sier: Har da Israel ikke forstått? Først sier Moses: Jeg vil gjøre dere nidkjære på et folk som ikke er et folk, på et uforstandig folk skal jeg gjøre dere harme.

Meningen med dette og de følgende versene forstår vi lettest og riktigst når vi husker hva som er apostelens hovedlære i disse kapitlene (9–11), og hva han særlig vil innprente jødene. Han har lært at Guds rike ikke gis etter fortjeneste eller andre menneskelige forutsetninger, men av nåde alene til «hver den som tror», enten han er «jøde eller greker». Er dette en ny lære som Israel kan forkaste uten at det får noen følger for dem? Eller har ikke deres egen Hellige Skrift for lenge siden forkynt dem dette? Det er selve spørsmålet.

Men jeg sier: Har da Israel ikke forstått? (*Rosenius' bibeltekst har*: «*Var vel dette ukjent for Israel*?») Det er dette som ligger Paulus på hjertet når han nå spør slik. Hva var det så Israel skulle ha forstått? Jo, saken gjaldt dette avgjørende spørsmålet: om Guds rike gis av nåde alene til «hver den som tror». Det gis altså ikke til jødene bare fordi de var Guds eiendomsfolk med all sin gudsdyrkelse, men til hver den som tror. Slik blir også hedningene, de som «ikke er et folk», frelst når de tror – i motsetning til det vantro eiendomsfolket.

Har ikke Israel fått vite dette? Har ikke Skriften for lenge siden forkynt det? Nå kommer det rette svaret på spørsmålet, når Paulus siterer deres egne skrifter: **Først sier Moses: Jeg vil gjøre dere nidkjære på et folk som ikke er et folk, på et uforstandig folk skal jeg gjøre dere harme.**

Å, Israels folk! I disse Herrens ord fra 5 Mos 32,21 er det jo forutsagt at hedningene skal bli så velsignet ved å ta imot evangeliets lys, nåde og frelse at dere blir oppbrakt mot dem i misunnelse. Så stor nåde skal gis hedningene at dere skal vekkes opp – først til nidkjærhet, sinne og misunnelse. Siden skal dere bli urolige og etter hvert føres til omvendelse og iver etter å komme inn i riket. Riket ble tilbudt dere før alle andre, men fordi dere foraktet det, er det nå gitt til hedningene – fordi de trodde.

Sammenlignet med Israel var hedningene et «ikke-folk», som det heter i grunnteksten. For selv om de på det menneskelige plan nok var ordnet i samfunn, var de i åndelig forstand som ville. Sammenlignet med Israel var de også et «uforstandig folk». For mens Israel hadde lyset fra Guds ord blant seg, lå hedningene nedsunket i den dypeste uvitenhet og råhet. Der fantes verken opplysning, godhet eller verdighet av noe slag.

Men et slikt folk, sier Herren, skal bli så opplyst og benådet – framfor dere – at jeg ved det skal vekke dere opp, «gjøre dere nidkjære», ja, «gjøre dere harme». Men denne harmen skal i sin tid gå over til vrede og sorg over dere selv, ja, til anger og omvendelse (se Rom 11,25–27).

Som en hustru som med god grunn er forstøtt av mannen sin, skulle Israel kjenne en dyp smerte ved å se mannen knyttet til en annen, nemlig hedningene. Og slik skulle de bli tent til iver etter å vinne hans kjærlighet tilbake, gripe evangeliet og bli frelst på samme måte som de hedningene som er kommet til tro.

I denne forutsigelsen ser vi også tydelig forkynt den store hovedlæren apostelen innprenter hele veien: at evangeliets nåde, rettferdighet og frelse ikke skulle gis etter fortjeneste eller andre ytre fortrinn, men av nåde alene til «hver den som tror». Her ser vi at Moses, den første av profetene, hadde forutsagt dette i Israels hellige skrift. Altså var det ikke noen ny lære som de kunne forkaste uten at det fikk noen følger. Dette er en sterk bevisførsel fra apostelens side. Men han bruker enda flere vitnesbyrd fra Skriften. Han fortsetter:

20–21. Og Jesaja drister seg til å si: Jeg ble funnet av dem som ikke søkte meg, og jeg trådte synlig fram for dem som ikke spurte etter meg. Men til Israel sier han: Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk.

Slik følger disse versene etter hverandre i Jes 65,1–2.

«Jesaja drister seg til å si», sier Paulus. Apostelen visste at det krevdes frimodighet for å uttale det som ligger i disse Herrens ord. Her tales det jo om at de mest uverdige mennesker kommer inn i Guds rike og får nåde og frelse bare ved tro (v. 4.11–12), mens de mest nidkjære gjerningskristne fortsatt ikke var annet enn et «ulydig og gjenstridig folk».

Jeg ble funnet av dem som ikke søkte meg, og jeg trådte synlig fram for dem som ikke spurte etter meg. Her taler Herren gjennom profeten enda tydeligere enn det han i mer skjulte ordelag forutsa gjennom Moses (v. 19): at hedningene skulle komme inn i hans rike og ta imot dets nåde og velsignelser. Hos Moses ble de kalt «et uforstandig folk» og «et folk som ikke er et folk». Her omtales de som «de som ikke søkte meg» og «ikke spurte etter meg».

Og det er altså nettopp disse Herren holder fram. «Av slike ble jeg funnet», sier han. Men da må det vel også være han som har oppsøkt dem? Ja, slik var det. Og dette stadfestet at evangeliet skulle gå ut til hele verden og forkynnes for «all skapningen». Det skulle altså ikke bygge på noen fortjeneste eller noen forutsetninger, slik jødene mente de hadde. Dette var det budskapet Jesaja i Herrens navn dristet seg til å forkynne.

Men legg merke til den veldige, guddommelige nåden som skinner fram gjennom disse ordene! «Et uforstandig folk», et folk som ikke en gang «søkte» Herren og ikke «spurte etter» ham – det var disse som skulle finne ham. Det var disse som skulle få komme inn i nådens rike i stedet for jødene, som utrettet så mye for sin religion. Ja, slik er Kristi rike: et nåderike, et frelsens rike for «det som er fortapt», for «det dåraktige», «det som er foraktet», «det som ingenting er» (1 Kor 1,27–28).

Her hører vi tale om «dem som ikke søkte meg» og «ikke spurte etter meg». Dette burde jo lokke fram de stakkars sjelene som sitter i åndelig mørke, og som i sin svake tro ikke er kommet lenger enn til dette klagesukket: «Om jeg nå bare hadde den rette tørst etter nåden og den rette anger, og var alvorlig og flittig i bønn – da kunne nok jeg også håpe på nåde. Men når jeg er så likeglad og lettsindig, hvordan kan Gud da være nådig mot meg?»

Du, se nå hva Herren selv sier: «De som ikke søkte meg, som ikke spurte etter meg»!

Noe ganske annet er det hvis et menneske aldri søker Herren. Da blir det nok borte fra hans nåde i all evighet. Men det er ikke fordi nåden i Guds hjerte er blitt mindre på grunn av dette menneskets likegyldighet.

Vi skal huske at han har dødd på korset for hver eneste sjel, enten vi kommer eller ikke. Han «søker det som er fortapt». Han søker dem som ennå ikke søker ham, slik Kristus sier: «Dere har ikke utvalgt meg, men jeg har utvalgt dere» (Joh 15,16). Og da er det hans nåde som virker at også vi begynner å søke ham. Profeten sier det slik: «Jeg bød meg fram for dem som ikke spurte. Jeg var å finne for dem som ikke søkte meg» (Jes 65,1).

At vi begynner å søke og spørre etter Herren, er bare en frukt av at han først har oppsøkt oss. Herren sier jo: «Ingen kan komme til meg uten at Faderen ... drar ham.» Guds kjærlighet drar oss før vi begynner å søke ham, og er derfor helt upåvirket av noen godhet eller fromhet hos oss.

Men når vi så begynner å søke ham, får vi kjenne vår store likegyldighet, vårt kalde hjerte og vår treghet. Da gjelder det å huske at nåden i Guds hjerte er helt uavhengig av om vi søker, eller av hvor alvorlige vi er og hvor mye vi ber.

Selv om Jerusalem ikke ville omvende seg, var Jesu hjertelag slik at han gråt over byens tilstand. Slik er Guds hjertelag. Hør nå hva Paulus også føyer til:

Men til Israel sier han: Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk. Dette er det siste og også det sterkeste svaret på spørsmålet: «Har da Israel ikke forstått?» Israel kan ikke komme seg unna sitt ansvar. Mer enn noe annet folk har Israel fått høre Herrens ord. «Til Israel» – eller «når det gjelder Israel» – sier han: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk.»

«Hele dagen», det vil si gjennom hele deres nådedag, hele den lange tiden Herren søkte folket med sin nåde. «Jeg rakte mine hender ut», det vil si: Jeg har stått som en øm og forsonlig far med armene utrakt mot barnet sitt, som har falt og gått bort, og jeg har sagt: «Kom tilbake, barnet mitt! Jeg vil tilgi deg alt. Kom bare og kast deg i armene mine! Erkjenn bare at jeg er din allmektige Far, og søk omvendelse, så skal alt bli godt igjen!»

Ja, slik har Herren Gud virkelig ropt til Israel: «Vend tilbake, Israel, du frafalne datter» – eller du utro brud – «jeg vil opprette en ny pakt med deg» osv. Det er dette han sier når han «rekker ut sine hender».

Og hvordan har så folket svart på all denne nåden? Det får vi vite av Herrens ord: «et ulydig og gjenstridig folk». Slik har folket vært. Herren Gud klager over det samme også andre steder: «Hva var det mer å gjøre med min vingård, som jeg ikke alt hadde gjort med den? Hvorfor bar den ville druer når jeg ventet at den skulle bære gode?» (Jes 5,4). Det samme klagesukket har Herren over Jerusalem: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke» (Matt 23,37).

De «ville ikke». De var et «ulydig folk», sier teksten vår; de «var ikke lydige mot evangeliet». De ville ikke vende om og gi Herren hjertet, men ga ham i stedet bare ytre gjerninger og seremonier i sin gudstjeneste. Ja, de var et «gjen-

stridig» folk. De reiste seg mot dem som forkynte omvendelse, sa dem hardt imot og avviste all Guds nåde.

Kort sagt er hele Israels historie skildret i disse klageordene, «et ulydig og gjenstridig folk», slik folket var både før, under og etter Kristi dager på jorden. Mot Moses og Aron reiste de seg ofte. Profetene steinet de. Livets fyrste drepte de. Og denne ubotferdige ondskapen, og den dommen som ble følgen, var altså forutsagt av profetene.

Dermed lå det også et særdeles sterkt og knusende budskap i måten Paulus brukte Jesajas ord på. For det første kunne de ikke lenger forsvare seg med uvitenhet, for Gud hadde kalt dem til omvendelse, lenge og inntrengende: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut.» For det andre gikk det klart fram av budskapet hans at de var «et ulydig og gjenstridig folk». Dermed var også dommen over dem allerede uttalt.

Slik avslutter apostelen det kapitlet han begynte med sitt «hjertes ønske» og sin «bønn til Gud» for Israel. Kjærligheten hans til dem hindret ham ikke i å uttale dommen over dem. I dette kapitlet har han også sagt tydelig hvorfor et slikt folk, som hadde «nidkjærhet for Gud» og «søkte rettferdighetens lov», likevel gikk fortapt: I alt sitt strev etter rettferdighet var de ikke «lydige mot evangeliet». De «søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet» og «ga seg derfor ikke inn under Guds rettferdighet». Måtte vi aldri glemme denne lærdommen!

Måtte vi heller aldri glemme at alt Skriften sier om Israel, er skrevet for alle folk til alle tider: «Det er skrevet til formaning for oss» (1 Kor 10,11). Og måtte hver eneste en av oss holde dette speilet opp for øynene våre! Vil du få klar beskjed om hvilket sinnelag Gud har, og hva han til sist vil gjøre med oss, så se bare på Israels historie og på hvordan han handlet med det ulydige og gjenstridige folket.

Der ser du hva Gud skal gjøre med dem som aldri vil adlyde hans kall til omvendelse, men alltid bare fortsetter i synd og selvopptatthet. Ja, der ser du hva han vil gjøre også med dem som har hatt stor nidkjærhet for Gud, for kristendom og bønn, men som har sin egentlige trøst og sin rettferdighet i alt dette, og dermed ikke er «lydige mot evangeliet».

Hva gjorde Gud med det selvrettferdige, vantro og ubotferdige Israel? Det samme skal han jo også gjøre med de vantro og ubotferdige kristne. Profeten sier: «De var gjenstridige og gjorde hans Hellige Ånd sorg. Da skiftet han sinn og ble deres fiende, han selv stred mot dem» (Jes 63,10).

Nå gjorde Gud det han hadde forutsagt et annet sted: «Fordi jeg ropte, og dere ikke ville høre, fordi jeg rakte ut min hånd, og ingen ga akt, fordi dere foraktet alle mine råd og ikke ville vite av min tilrettevisning, så vil også jeg le når ulykken rammer dere, jeg vil spotte når det kommer som dere gruer for, når det dere gruer for, kommer som et uvær, og deres ulykke farer fram som en stormvind … Da skal de kalle på meg, men jeg svarer ikke. De skal søke meg, men ikke finne meg» (Ord 1,24–30).

Slik gikk Herren fram mot Israel gjennom mange straffedommer, men særlig i den siste, da Jerusalem ble ødelagt. «Da steg det slike bønnerop opp inne i byen at steinene kunne røres. Men himmelen var som kobber», stengt for all deres

bønn. Nå var det Herren som ikke hørte dem, på samme måte som de før ikke ville høre ham.

Slik handler Herren. En tid rekker han sine hender ut og innbyr synderen til å komme. Men den dagen kommer da nådetiden er forbi. Da følger dommen uten barmhjertighet. Slik har også den kjærlige Frelseren beskrevet det, for eksempel i Matt 22,1–13 og mange andre steder.

Og når vi ser hvordan jødene ble forkastet og spredt over hele verden, ser vi hvor alvorlig ment Herrens advarsler er. Å, måtte hver eneste en våkne opp og erkjenne at Herren fortsatt er akkurat den samme! Hans advarsler til vantro kristne er like alvorlige som advarslene til det vantro Israel!

Men på samme måte som Gud er en forferdelig dommer over dem som forakter ham, er han også umåtelig nådig mot alle som hører hans røst og faller ned for hans føtter. Se hvordan han gleder seg over de stakkars hedningene som tok imot hans nåde: «Jeg ble funnet av dem som ikke søkte meg.» Ja, se hvordan han skildrer sin inderlige lengsel når han venter på sitt «ulydige og gjenstridige folk».

Husk så at Gud er den samme til alle tider. Slik han var, eller sa at han var, er han også i dag. Og hva sier han om seg selv? «Hele dagen rakte jeg mine hender ut.»

Slik står han også i denne stund med utrakte hender mot hver eneste en som ønsker å kunne tro og komme til ham. Slik taler også Herren Kristus: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» og «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut.» Dette må jo være akkurat det samme som: Jeg står med utrakte hender.

Kanskje sier du: «Men denne nåden må jo bare være for sjeler som virkelig er botferdige og lydige, og jeg er alltid ulydig. Jeg har ikke en gang en alvorlig vilje og kjærlighet til det gode. Hvordan skulle jeg da kunne ha noen trøst av slike ord?» Svar: Se nå etter hvordan teksten lyder! Han sier ikke: «Jeg rakte mine hender ut til et lydig og botferdig …», men tvert imot: «til et ulydig og gjenstridig folk».

Men hvordan skal dette forstås? Et slikt folk er jo forkastet? Ja, hvis du aldri blir noe annet enn ulydig og gjenstridig, er du nok ulykkelig for din egen del. Men Herren Gud er fortsatt den han sier han er. Spørsmålet er jo om Gud kan være nådig når du er så ulydig. Hør nå, og glem aldri dette: Nåden i Guds hjerte er helt fri og uavhengig av din fromhet.

Se hvordan han kom til Adam på syndefallets dag med den første forkynnelsen av evangeliet, enda Adam var så full av ondskap at han i bitterhet ville skyve skylden for fallet over på Gud selv. Han sa jo: «Kvinnen som du ga meg til å være hos meg, hun ga meg av treet, og jeg åt.» Men til tross for dette bar Gud fram sitt nådefulle budskap. Og se hvordan den bortkomne sønnens far, «da han ennå var langt borte», «løp ham i møte, falt ham om halsen og kysset ham». Slik har Herren Kristus selv skildret sitt hjertelag.

Hvis du derimot alltid blir værende i det fremmede landet, blir du jo også borte fra Guds nåde og frelse for evig. Men farshjertet er alltid uforandret. Fars-

armene er likevel utrakt mot deg så lenge din nådetid varer, så lenge du ennå blir kalt. «Hele dagen» rekker han sine hender ut «til et ulydig og gjenstridig folk».

Er det derimot kommet så langt at du selv kjemper mot din ondskap og ulydighet og gjerne vil tro og adlyde Guds kall, kjenner du kanskje fortsatt naturens ulydighet hver dag, for den dukker jo opp både i tanker, ord og gjerninger. Men hvis du likevel, tross alt dette, søker nåde, tilgivelse og hjelp ved Jesu føtter, ja, da er du ganske visst både søkt og funnet av din himmelske Far. For da er ulydigheten mot evangeliet brutt, og du er allerede i Fars armer.

Måtte vi aldri glemme hva denne teksten sier: at Gud står med utrakte hender til og med mot et ulydig folk. Da må jo ganske visst det mennesket som selv tar avstand fra sin ulydighet og inderlig ønsker både å tro og å lyde ham, bli tatt imot med all hans kjærlighet og glede. Slik er ordet om denne nåden hos Gud lagt fram klart og overbevisende også i dette dyrebare kapitlet. Måtte bare Gud gi oss av sin Hellige Ånd, så vi også kan få dette inn i hjertet og beholde det til evig liv! Amen.

Kapittel 11

Kapittel 11 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: Guds rådslutning med Israel. For det første: Gud forkaster ikke sitt folk, men har alltid sin «rest», selv om alle de andre lever i et bedrag (v. 1–10).

For det andre: Det er heller ikke meningen at alle de andre bare skal fortsette i bedraget sitt. Paulus sukker jo og ber om at de skal omvende seg. For slik deres fall førte til at hedningene ble frelst, skal enda større ting skje når jødene vender tilbake til Gud (v. 11–16).

For det tredje: De som har vendt om fra hedenskapet, advares mot å opphøye seg over jødene, og formanes til heller å frykte for seg selv (v. 17–24). For det fjerde: Forutsigelsen om Israels framtidige omvendelse gjentas med klarere ord. Deretter slutter Paulus med å tilbe og lovprise Gud for hans uransakelige visdom og storhet (v. 25–36).

I kapittel 9 og 10 har Paulus vist at Herren Gud etter sitt evige frelsesråd bare rettferdiggjør dem som tror på Sønnen, slik han gjør med hedningene, mens Israel går fortapt i all sin religiøsitet på grunn av vantroen. Dette strider verken mot hans tidligere løfter til Israel eller mot hans hellige rettferdighet når han dømmer. Det har Paulus underbygget med mange skriftord.

Han har bevist at Israel ikke var blitt holdt i uvitenhet om Guds frelsesråd, men tvert imot var blitt kalt til omvendelse, lenge og inntrengende. Og han har vist hva som følger av alt dette: Det var deres egen ulydighet mot evangeliet som var årsaken til vantroen deres, slik at de måtte gå fortapt. Alt i alt var dette et forferdelig budskap.

Paulus kunne da ha forlatt emnet og gått over til den andre hoveddelen av brevet, formaningene. Men nei, kjærligheten til folket hans og nøden over tilstanden deres tillot ham ikke å slutte på et så trøstesløst punkt. Han måtte også forkynne det håpet som fremdeles står åpent, både for oss og for de vantro i Israel.

Her gjør han som de gamle profetene. Etter den mest knusende omvendelsesforkynnelsen sluttet de ofte med trøst om at bedre tider var i vente. Slik er apostelens blikk her rettet mot de bedre tidene og de mer trøsterike forholdene som ennå står igjen. Dette er sammenhengen mellom kapittelet her og det forrige.

Men ett spørsmål sto fremdeles åpent. Riktignok hadde Paulus slått i stykker selvrettferdighetens vei og vantroens unnskyldninger da han viste at Guds

løfter ikke er gjort til intet selv om de vantro i Israel blir forkastet. For Guds løfter gjaldt jo det sanne Israel. Og i sin nåde utvelger Gud til frelse hvem han vil; derfor er han rettferdig når han bare utvelger troens barn.

Men en kunne likevel spørre: Gud utvalgte Israel og skilte dem ut fra alle andre folk – hvordan blir så hans nådige rådslutning med dette fullbyrdet? Herren Gud, som jo ser alt på forhånd, må vel ha hatt et annet og nådigere siktemål med å utvelge Israel enn at de til slutt bare skulle gå fortapt og bli utslettet?

Dette spørsmålet kaster apostelen nå lys over. Han viser hvor underlig og nådefullt Gud styrer: Hele verdens Frelser skulle komme fra Israel (v. 26) – men ikke bare det. Da evangeliet på grunn av Israels vantro i stedet gikk ut til hedningene, skulle nettopp det at hedningene ble benådet og frelst, til sist bli en vekkelse for Israel, slik at de i anger og tro vendte om til ham som de først hadde forkastet.

Paulus sier: «Ved deres fall er frelsen kommet til hedningene for å vekke Israel til nidkjærhet. Men hvis deres fall er blitt til en rikdom for verden, og er deres fåtallighet blitt til en rikdom for hedningene, hvor mye mer da deres fulltallighet!» Og: «Forherdelse er for en del kommet over Israel, inntil hedningenes fylde er kommet inn. Og slik skal hele Israel bli frelst.»

Når Paulus taler om hvordan Gud fører sitt folk på denne mektige og trofaste måten, blir han grepet av undring over dybden i Guds råd og visdom. Derfor slutter han med bare å prise og lovsynge Gud: For av ham og ved ham og til ham er alle ting.

I kapittel 11 finner vi altså den mest trøsterike utsikten over Guds rådslutning – både for vårt liv her på jorden og for det som venter oss, og for hedningenes og til sist også Israels framtidige omvendelse. Men kapittelet rommer også mye annet som er sunt og har stor betydning for vår åndelige helse, mye som er dypt trøsterikt eller advarer med tyngde. Her er det mye godt å hente, om Herren i sin nåde lar oss se og ta imot det. Måtte han bare være nær oss og velsigne oss!

1. Jeg sier altså: Har da Gud forkastet sitt folk? Langt derifra! Også jeg er jo en israelitt, av Abrahams ætt, av Benjamins stamme.

Jeg sier altså. Paulus mener: Ut fra alt jeg har sagt før, særlig det vi nettopp har gått gjennom (Rom 10,20–21), og for å forebygge en stor misforståelse, spør jeg: Har Gud forkastet sitt folk? Er dette meningen med det jeg har lært, eller det som følger av det? Jeg har jo vist at Israel ved sin vantro ikke får del i evangeliets nåde, og at hedningen får den ved troen. Betyr dette at Herren Gud har forkastet sitt folk, altså hele Israel, slik at vreden hans hviler over hver eneste en i hele dette folket?

Ja, apostelen så at også denne misforståelsen av ordene hans kunne oppstå. For slik er menneskehjertet: Det misbruker Herrens ord til alle kanter. Først og fremst kunne de jødene som fremdeles sto sannheten imot, utlegge apostelens budskap slik. De kunne si at han lærer at Gud har forkastet sitt folk, ja, forkastet alt som heter jøde.

Dernest kunne også de som var åpne for forkynnelsen hans, bli bedratt av hjertets tilbøyelighet til å gjøre all urovekkende forkynnelse større enn den er. Da kunne de virkelig forstå ordene om Israels vantro og fall som om Gud hadde gitt opp alle som hørte til Israels folk, og for alltid utelukket dem fra evangeliets frelse og velsignelse. Vi vet at denne oppfatningen fra tid til annen også har slått rot blant kristne.

Men Paulus avviser den kraftig: **Langt derifra!** Gud bevare oss fra å forstå ordene hans slik! Det er jo ikke selve folket Gud forkaster, men bare de vantro i folket – de som aldri lytter til evangeliet så det får omvende hjertet deres. Skulle forkynnelsen min bety at selve folket, alt som bærer navnet Israel, var utelukket fra evangeliets nåde, da hadde jeg jo utelukket også meg selv.

Også jeg er jo en israelitt, av Abrahams ætt, av Benjamins stamme. Dette var en enkel og avgjørende måte å føre bevis på. Paulus sier med andre ord: Alle forstår jo at jeg mener at jeg selv har del i evangeliets nåde. Hvis jeg da skulle lære at alle israelitter er forkastet av Gud, så hadde jeg dermed fordømt meg selv. For jeg er jo også en israelitt. Bare dette skulle vel bevise at jeg ikke mener at hele Israel, sett som folk, er forkastet.

Paulus føyer til: «av Abrahams ætt, av Benjamins stamme», enda ordet «israelitt» allerede betegner en etterkommer av Abraham. Tilføyelsen viser hvor ivrig apostelen er etter å gi beviset sitt tyngde. Med den har han ikke bare brukt flere ord for å grunnfeste tanken, men også vist at han er en virkelig israelitt – ikke en proselytt, en som bare var tatt opp i Israel utenfra og forent med folket, men en av Abrahams etterkommere i blodet.

I tillegg nevner han at han var «av Benjamins stamme». Han hørte altså til en av de to stammene som holdt seg trofast til Davids hus og den sanne gudstjenesten da Israel ble splittet under Rehabeam. Alt dette er derfor det beste beviset på at den misforståelsen som spørsmålet antyder, er falsk. Det viser også at Paulus fremdeles aktet selve folket og Guds gamle pakt med dem høyt, men at nidkjærheten for sannheten og for folkets frelse drev ham til å forkynne den dommen som ligger i Guds ord.

Foruten hovedlærdommen – beviset i selve spørsmålet – kan vi hente enda en lærdom av dette stedet. Apostelen bruker seg selv som eksempel her, slik han gjør mange andre steder (f.eks. 1 Kor 15, 2 Kor 11 og 12, Gal 2, Fil 3 med flere). Det viser at når omstendighetene krever det, er det ikke galt eller forfengelig skryt å bruke seg selv eller sin egen erfaring som eksempel i det en taler om.

Men det må alltid bedømmes ut fra hjertets holdning: Viser jeg til mine egne erfaringer for å gjøre nytte, eller bare for å holde meg selv fram? Både her og andre steder der apostelen nevner seg selv som eksempel, er det alltid nytten og kjærligheten som driver ham (2 Kor 12,11). Men Paulus bruker også et eksempel fra Skriften for å belyse spørsmålet. Han sier:

2–4. Gud har ikke forkastet sitt folk, som han forut kjente. Eller vet dere ikke hva Skriften sier i avsnittet om Elia? – hvordan han står fram for Gud og anklager Israel: Herre, dine profeter drepte de, og dine altere rev de ned. Jeg ble alene tilbake, og meg står de etter livet. Men hva er Guds svar til ham? Jeg har latt det bli tilbake en rest for meg, sju tusen mann som ikke har bøyd kne for Ba'al.

Gud har ikke forkastet sitt folk, som han forut kjente. Dette slår apostelen klart fast, og nå vil han bevise det. «Forkastet sitt folk, som han forut kjente»! Allerede disse ordene viser at en slik tanke motsier seg selv. Gud kan jo umulig forkaste «sitt folk», så sant han er en trofast Gud (v. 29; 2 Tim 2,13). Men Paulus sier ikke bare «sitt folk», Guds folk. Han føyer også til: «som han forut kjente». At han forut kjente dette folket, er enda en garanti for at han ikke kan forkaste det.

Men «som han forut kjente» betyr ikke det samme som utvalgt eller forutbestemt; ordene sier her bare at han kjente dem på forhånd. Selve utvelgelsen av folket ligger i uttrykket «sitt folk». Men dem som Gud forut kjente – at de skulle være og forbli hans folk – dem har han også forutbestemt til å være det (se Rom 8,29–30 og forklaringen der). Og nettopp i at han forut kjente dem, ligger den største sikkerhet for at han ikke vil forkaste sitt utvalgte folk.

For ingenting er så skjult at Gud ikke har sett det på forhånd. Altså må Gud ha kjent hele dette folkets historie på forhånd – både all ulydigheten, vantroen og fallet deres, og at de på ny skal vende tilbake til Gud. Alt dette har han jo forutsagt i sitt ord, og derfor må det også skje.

Men nettopp her ligger den største garantien for at han ikke kan forkaste sitt folk, hele folket, men bare dem i folket som ikke tror. Ingen situasjon kan få Gud til å forkaste sitt folk. For han kjente det jo på forhånd, før han utvalgte det.

Med ordene «sitt folk, som han forut kjente» menes ikke bare det åndelige Israel (Rom 9,6–8), men hele folket. Det ser vi tydelig av sammenhengen. Først og fremst gjelder hele spørsmålet i v. 1, «Har da Gud forkastet sitt folk?», ikke de troende, men hele Israels folk. Det går klart fram av hvordan Paulus uttrykker seg når han bruker seg selv som eksempel. Han sier ikke: Også jeg er jo en som tror. Han sier: «Også jeg er jo en israelitt, av Abrahams ætt, av Benjamins stamme.» Og svaret må nødvendigvis gjelde det samme som spørsmålet.

Videre handler hele kapittelet om Israel som folk. Ordene «som han forut kjente» viser altså til at Gud kjente Abraham og hans etterkommere på forhånd, og at han ut fra dette utvalgte dem til å være hans eiendomsfolk. Om dette taler Herren mange steder, blant annet i 5 Mos 10,15; 14,2; Jes 41,8–9; 44,1–2.

I versene vi nå har foran oss, viser Paulus samtidig at ikke hele folket er tatt med i Guds frelsende pakt. Det er bare «en rest … i kraft av Guds nådes utvelgelse» (v. 5) som utgjør Guds sanne, benådede folk. Likevel er det egentlig ikke dette det dreier seg om her, der spørsmålet er om Gud har forkastet hele jødefolket. Det er dette Paulus bestemt avviser.

Med dette eksemplet lar han oss også se at hvor ille det enn ser ut med hele folket, har Gud likevel sine blant dem, noen som tror, og som han kjenner. Også det viser at han ikke har forkastet alle som hører Israel til.

Eller vet dere ikke hva Skriften sier i avsnittet om Elia? – hvordan han står fram for Gud og anklager Israel: Herre, dine profeter drepte de, og dine altere rev de ned. Jeg ble alene tilbake, og meg står de etter livet. (1 Kong 19,10–18)

Legg først merke til hvor godt dette eksemplet passet nå. For tilstanden i Israel da Elia sa dette til Herren, var på mange måter den samme som på Paulus' tid: en tid full av sterkt fiendskap og forfølgelse mot sannheten. Da apostelen skrev dette, var Kristus drept, og det samme gjaldt mange av vitnene hans, mens den store massen av folket forkastet evangeliet.

Slik var det også på Elias tid. Den gangen teksten forteller om, var profeten på flukt fra fiendene sine. Trist og nedslått gjemte han seg i ødemarken ved fjellet Horeb. Der taler Herren til ham: «Hva vil du her, Elia?» Og han svarer med den klagen over tilstanden i Israel som ordene i teksten gjengir.

Paulus sier at Elia «anklager Israel» for Gud. Nå anklager han Israel, han som brant av kjærlighet og nidkjærhet for folkets vel! Han sier: «Herre, dine profeter drepte de, og dine altere[62] rev de ned. Jeg ble alene tilbake, og meg står de etter livet.»

Elia sier altså her at han er den eneste profeten som er igjen (1 Kong 18,22). Men både av Guds svar og av den måten Paulus bruker skriftstedet på, går det tydelig fram at den nedslåtte Elia ikke bare følte seg som den eneste profeten som var igjen, men også som den eneste troende. Han så hele folket som frafalt og dødt for Herren. For vi merker at Herren i svaret sitt taler om hvor mange han ennå regnet som sitt folk – han taler ikke om profeter.

Og ettersom dette er Herrens svar på profetens klage, ser vi hva klagen må ha gått ut på. I sin nedslåtte motløshet syntes profeten at situasjonen var så fortvilet at alt i Israel var tapt. Han kunne ikke gjøre eller håpe mer. Derfor drar han ut i ødemarken og vil leve for seg selv i en hule ved Horeb.

Da ser vi hvor godt dette eksemplet passer til spørsmålet: «Har da Gud forkastet sitt folk?» Det er ikke usannsynlig at Paulus selv, i den nedslående erkjennelsen av jødenes vantro, har følt det på samme måte som Elia og hatt behov for den samme trøsten som han fikk. Den samme motløsheten har nok også mange troende jøder kjent når de tenkte på hvor få de var i den store massen.

Derfor framholder Paulus også Guds svar så sterkt og medfølende. Først vekker han oppmerksomheten med et spørsmål: **Men hva er Guds svar til ham?** Selve svaret er også lærerikt og verdt å tenke over. Mens profeten sier: «Jeg ble alene tilbake», sier Herren i sterk motsetning til dette:

Jeg har latt det bli tilbake en rest for meg, sju tusen mann som ikke har bøyd kne for Ba'al. I teksten, 1 Kong 19, ser vi først hvordan Herren forkynte for den motløse profeten hvilken straffedom han nå skulle sende over det frafalne folket ved Hasael, Jehu og Elia. Deretter føyer han til: «Men jeg vil la sju tusen bli tilbake i Israel, alle som ikke har bøyd kne for Ba'al.»

Herren regnet fremdeles som sine alle som ennå ikke hadde falt fra og begynt å dyrke avgudene, men holdt seg til den sanne Gud og hans ord, og dem ville han skåne. For når de holdt seg til den sanne Gud og hørte hans ord, kunne nådens Ånd fremdeles arbeide med dem, og de kunne en gang få ta imot troen.

Disse sju tusen som var blitt igjen, bruker Paulus som et bilde på «en rest … i kraft av Guds nådes utvelgelse» (v. 5). Han vil si: På Elias tid så det så ille ut i Israel at selv profeten mistet motet og trodde han var den eneste troende som var igjen. Likevel kjente Herren sju tusen mann som ikke hadde bøyd kne for Ba'al.

På samme måte ser Herren også nå, midt i massen av et vantro Israel, mange som enten allerede tror, eller som ennå skal få ta imot troen. Og disse som Herren elsker og har utvalgt som sine, er jo også israelitter. Så kan også dere se at han ikke har forkastet sitt folk. Slik besvarer Paulus spørsmålet.

Men dette eksemplet er svært lærerikt for oss. Her får vi se hvor forskjellige Gud og mennesker er. Selv de mest åndelige, som her den sterke profeten Elia, kan i tunge og mørke stunder bli så forvirret at alt i Guds menighet bare ser dødt ut for dem. Det skjer nok særlig der menigheten er gammel og blandet med mange ugudelige mennesker. Men der hans ord og sakramenter ennå brukes, har Herren Gud hele tiden sine, og han kjenner dem.

I slike mørke tider blir også vi fristet, som Elia, til å trekke oss unna, la den store vantro massen fare i sin elendighet og bare søke vår egen redning.

Måtte vi da huske hvordan Herren her talte til profeten: «Hva vil du her» i denne ensomme hulen? Nei, gå til Damaskus, der skal du få noe å gjøre! Ennå er ikke alt håp ute for Israel. Om du ikke ser andre enn deg selv som en rest for mitt rike, så ser jeg annerledes: «Jeg vil la sju tusen bli tilbake i Israel, alle som ikke har bøyd kne for Ba'al.» Gå og hold ut i tjenesten for dem med kjærlighet og tålmodighet!

Slik talte Herren også til profeten Jona, da han ville rømme fra Ninive, som etter hans mening ikke lot seg hjelpe. Herren er mer trofast enn hans mest trofaste tjenere. Jona ble harm fordi Gud var så mild mot Ninive, og han klaget mer over det som skjedde med kikajontreet, enn over den store byen. Og Herren sier: «Du har medynk med kikajontreet, som du ikke har hatt noe strev med … Skulle da ikke jeg ha medynk med Ninive, den store byen?»

Slik er Herrens hjertelag, også mot et ugudelig folk. Å, om vi kunne huske dette! – og huske at selv der vi ikke ser annet enn død og ugudelighet, har Herren fremdeles mange som han ser kan bli frelst.

Men samtidig skal vi vokte oss for den tanken som lettsindige «kalkstrykere» (Esek 13,11) vil plante i seg selv og andre som en falsk trøst. Den sier at Guds folk ikke nødvendigvis trenger å stå åpent fram og skille seg ut her på jorden, og at vi bare skal håpe det beste også for dem som dør uten noen gang å ha vendt om fra sin fullstendige likhet med verden. Nei, dette er langt fra det teksten vår lærer oss.

Den taler bare om at Herren i denne ugudelige massen ser noen som vi ikke ser – noen som enten er omvendt eller kommer til å bli det. Det er noen som

allerede tror, men som av frykt for verdens fiendskap ennå bare i hemmelighet er Jesu disipler (Joh 19,38), eller noen som i framtiden skal få komme til troen.

Herren har tydelig nok sagt at hans folk ikke skal være skjult. Men i stor nåde støtter og oppdrar han dem mens de er nye og svake på veien, for at de en gang skal stå klart fram og bekjenne hans navn. Han sier jo: «Heller ikke tenner noen et lys og setter det under et kar» osv., «En by som ligger på et fjell, kan ikke skjules», «Dere er verdens lys», «Dere er jordens salt» osv.

Hvordan kan en være et «salt» mot verdens forråtnelse hvis en selv er lik verden? Hvordan kan en være et «lys» for verden hvis en taler og lever akkurat som den? (Dette talte vi mer inngående om under Rom 10,10.)

Men vi går tilbake til teksten. Etter at Paulus har sitert Herrens svar til Elia, «Jeg har latt det bli tilbake en rest for meg, sju tusen mann …», bruker han det nå på Israel i sin egen tid:

[62] «Dine altere.» Loven forbød å ofre til Herren andre steder enn i Jerusalem (5 Mos 12,13 flg.). Men de hellige i Israels folk hadde nå ikke adgang til Jerusalem. I denne nøden hadde de derfor bygd altere for Herren i sitt eget land, og Herren godtok dem som sine altere.

5. På samme vis er det også i den tiden som nå er, blitt igjen en rest i kraft av Guds nådes utvelgelse.

På Elias tid, da den store massen av folket hadde falt fra og begynt å dyrke Ba'al, så Herren fremdeles sju tusen mann som ikke hadde falt fra på den måten, og som han derfor skånte og bevarte. **På samme vis** kjenner Gud også **i den tiden som nå er** – det vil si i apostelens egen tid og i hele den nytestamentlige tid – mange i den store massen av vantro jøder som enten tror nå eller etter hvert vil komme til troen, og dem har han også allerede utvalgt til frelse.

Det er dem Paulus her kaller **en rest i kraft av Guds nådes utvelgelse.** Han kaller dem «en rest» fordi han bygger på det han sa i verset foran: «Jeg har latt det bli tilbake en rest for meg», og for å antyde at de bare utgjør en svært liten rest av den store massen som gikk bort i vantro. Allerede på apostelens tid var denne hellige resten en flokk på «mange tusen» (Apg 21,20). Likevel var de bare å regne som «en rest» sammenlignet med den store massen av vantro mennesker.

I kraft av Guds nådes utvelgelse. Det vil si: ved den utvelgelsen som nåden gjør, den utvelgelsen som skjer etter nådens regler. Gud utvelger dem som ikke har noen fortjeneste å vise til, men søker sin frelse av bare nåde. Og på den andre siden forkaster han dem som virkelig har gjort gode gjerninger, men som nettopp bygger sin rettferdighet på dem.

Allerede i v. 6 følger Paulus opp dette med forklaringen: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger.» Da ser vi hva han vil fram til. Det er nøyaktig det samme som i kapittel 9 var forklaringen på alt Paulus der hadde sagt om nådens utvelgelse. Der sa han at de som hadde jaget etter rettferdighet, ikke fikk den, nettopp fordi de søkte den ved gjerninger. Men de som ikke engang hadde jaget etter rettferdighet, fikk den, fordi de tok imot den i tro, av nåde.

Der ser vi hva nådens utvelgelse er: Den skjer etter Guds faste rådslutning om å frelse bare dem som tror, og utelukke de selvrettferdige, dem som ikke

«ga seg inn under Guds rettferdighet» (Rom 10,3), og som ikke «var lydige mot evangeliet» (Rom 10,16).

Med så uttrykkelige ord har Paulus tydelig forklart at Israels forkastelse ikke skyldtes en vilkårlig beslutning fra Guds side om bestemte personer, men deres egen ulydighet mot evangeliet. Og da er «resten i kraft av Guds nådes utvelgelse» de som tvert imot åpner seg for evangeliet og som fattige syndere søker nåde ved Kristus. Slike fantes altså fremdeles blant de mange vantro i Israel.

Dermed er det også bevist at Herren ikke har forkastet hele sitt folk, men frelser alle som tror, enten de er jøder eller grekere (Rom 10,12). Dette er svaret på spørsmålet i v. 1. Men Paulus er aller mest opptatt av sitt hovedbudskap, den store læren om frelsen: at Gud rettferdiggjør menneskene bare av nåde ved troen på Kristus. Derfor tar han på ny opp dette med «nådens utvelgelse» og sier:

6. Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde. Men er det av gjerninger, da er det ikke lenger nåde. Ellers er gjerningen ikke lenger gjerning.

I v. 5 hadde Paulus sagt at det ennå var blitt igjen en rest i kraft av nådens utvelgelse. Nå legger han til: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger.» Når denne resten altså ennå finnes i kraft av nådens utvelgelse, og hele Israel derfor ikke er forkastet, da er det ikke deres egen fortjeneste – slik dere jøder alltid vil ha det til.

Nei, tenk etter hva «nåde» betyr! Nåde utelukker jo alt som heter fortjeneste. For er det av nåde, er det ikke for deres gjerningers skyld – ellers var nåden ikke lenger nåde. Er det derimot for deres gjerningers skyld, er det jo ikke lenger av nåde – ellers er gjerningen ikke lenger gjerning. Slik henger det sammen her.

Her har vi et av de sterkeste kjerneordene i Skriften, et ord som er svært nyttig for å klarne tankene i spørsmålet om hva nåde er. Og det spørsmålet er overmåte viktig. Tusenvis av mennesker bekjenner og synger hele livet at vi blir frelst bare av nåde ved Kristus. Likevel legger de hele sin sjel i egen innsats for å fortjene Guds nåde eller bli verdige til den.

Mange lever i det mørket at de tror mennesket har noe godt i seg selv. Derfor venter de seg hele tiden alt godt fra Gud – og sier samtidig: «av hans nåde». Slik blander de sammen nåde og fortjeneste.

Mange kan være våkne nok til å se sin stadige synd og ondskap, men de har aldri den rette freden i sjelen. De går alltid i et kvelende mørke, halvveis dømt og uvisse på om de eier Guds nåde. For de erkjenner at de ikke makter å være og gjøre alt det Gud krever, og likevel bekjenner de at vi blir frelst bare av nåde, ikke ved gjerninger. Slik blander de sammen nåde og fortjeneste og legger ikke merke til at disse to tingene er rake motsetninger.

Denne sammenblandingen er svært skadelig og kveler all åndelig kraft. For når en har det slik, kan en aldri få full fred og visshet om Guds nåde og vennskap. Dermed kan en heller ikke få den kjærlighet, lyst og kraft til det gode som bare følger av den fulle trøst og fred med Gud. Derfor bør vi legge godt merke

til dette verset og strekke oss etter å få det rette synet på nåden. Hør da hva apostelen sier:

Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Er det av nåde, bare ved Kristus, at vi er rettferdige og velbehagelige for Gud, da er det verken helt eller delvis ved vår egen verdighet, fromhet, lydighet, kjærlighet, anger, bønn og så videre. Nei, det er helt og holdent av nåde – ja, så fullstendig av nåde at ingen av dine fall og overtredelser kan minske Guds kjærlighet det minste, så sant det er av nåde, av ren nåde! For da er det ikke av våre gjerninger, verken indre eller ytre.

Ellers blir nåden ikke lenger nåde. Ellers var nåden ikke det den er: en helt ufortjent gave. Nei, da ble selve begrepet nåde opphevet. Når Guds ord taler om nåde, mener det en virkelig og ren nåde – ikke en blanding av nåde og lønn, men en nåde som utelukker all vår fortjeneste.

Men er det av gjerninger, da er det ikke lenger nåde. Er det for noen som helst fortjeneste eller verdighet hos oss at Gud tar imot oss og rettferdiggjør oss, da er det ikke lenger nåde. Da må vi ikke lenger komme og si at vi blir frelst av nåde.

Ellers er gjerningen ikke lenger gjerning. Det vil si: Nåde og fortjeneste er så motsatte ting at hvis det er ved gjerninger eller fortjeneste vi blir Guds barn, bør vi også erkjenne hvor verdifull vår fortjeneste er, og ikke fornekte den ved å tale om nåde. For det er en ynkelig fortjeneste som trenger nåde for å bli lønnet!

Så skarpt taler Paulus her. Han sier med andre ord: Det må være enten – eller. Enten er det nåde, og da er det ingen fortjeneste, nei, absolutt ingen fortjeneste. Eller så er det fortjeneste, og da er det absolutt ikke nåde, nei, slett ingen nåde. Å være god mot en som fortjener det og er verd kjærligheten, er ingen nåde.

Det er ingen virkelig nåde hvis den ikke er helt ufortjent.

Dette er apostelens klare budskap.

Så står vi da overfor det avgjørende spørsmålet: Er det virkelig av nåde at Gud frelser menneskene? Hva har Herren Gud i himmelen besluttet og åpenbart i sitt ord om nettopp dette? Vil Gud frelse menneskene bare av nåde, eller for noe som helst vi kan fortjene eller oppnå? All min fred her i livet og trøsten i min dødsstund avhenger av svaret. Og i et så alvorlig spørsmål må jeg vite hva Herren vår Gud selv sier.

Hva sier Gud om dette gjennom alle sine åpenbaringer og profetiske budskap om Sønnen som han skulle sende? Hva sier han oss i klare ord, og i Skriftens forbilder, om hvordan syndere blir benådet? La oss ta dette grundig for oss!

Det første og aller sterkeste beviset på at Gud vil frelse menneskene bare av nåde, så all vår fortjeneste er utelukket, ligger uten tvil i den veldige gaven at han sendte sin Sønn, den enbårne, for å være under loven for oss og bli et offer for våre synder. Denne gaven, og alt Gud har forkynt om den, legger den dypeste grunnen i hjertet for troen på en helt uforskyldt nåde.

Tenk at Gud fra verdens begynnelse har forkynt at han ville sende sin Sønn som vår Frelser! At han allerede på syndefallets dag talte om at kvinnens ætt skulle knuse slangens hode! Og at han senere, gjennom en lang tid av forbere-

delse, med utallige offer som forbilder og stadig nye løfter, hele veien holdt oppe sitt folks håp om den lovede Frelseren!

Så kom han, han som englene sang om, stadfestet ved tegn og under og ved at Den Hellige Ånd ble utgytt. «Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den enbårne Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet.»

Vi så ham som en lydig tjener, «født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven». Vi hørte ham forkynne at han var kommet for å «gi sitt liv til en løsepenge» (Matt 20,28) og utgyte sitt blod «til syndenes forlatelse» (Matt 26,28). Og vi så ham, som i seg selv var hellig og uskyldig, lide korsets forferdelige død for våre synder.

Ja, dette sier oss sannelig at han ville frelse menneskene bare av nåde. Gud ga oss sin enbårne Sønn som løsepenge og blodig offer for våre synder! Da kan hver og en regne ut om han fremdeles vil se etter noen verdighet eller fortjeneste hos oss. «For er rettferdighet å få ved loven», sier Paulus – altså for noe vi har fortjent – «da er altså Kristus død uten grunn» (Gal 2,21).

Ta så etter tur for deg alle de klare ordene Gud har gitt oss om dette. Vi vil bare minne om noen av dem.

Herren sier for eksempel i Jes 43,22–25: «Men du har ikke påkalt meg, Jakob, så du gjorde deg umak for meg, Israel! Du har ikke brakt meg brennofferlam og ikke æret meg med dine slaktoffer. Jeg har ikke trettet deg med matoffer og ikke voldt deg strev med virak. Du har ikke kjøpt kalmus-krydder til meg for sølv og ikke mettet meg med dine slaktoffers fett. Du har bare trellbundet meg med dine synder og plaget meg med dine misgjerninger. Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, og dine synder kommer jeg ikke i hu.»

Her sier han altså: Du har ikke søkt og påkalt meg slik du burde. Du har ikke vært så lydig og trofast som du burde, til å holde mine bud. Du har ikke tatt det så alvorlig som du burde med å døde kjødet ditt og leve et liv i helliggjørelse. Nei, du har vært hard, troløs og lettsindig – «du har bare trellbundet meg med dine synder …» «Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld» – for det jeg har utrettet, for mitt hjertes barmhjertighet og «etter min frie viljes råd» (Ef 1,5).

Alt dette sier jo tydelig nok: Det er av nåde, ikke av gjerninger, jeg gjør deg rettferdig og frelst. Hvem kan regne opp alle Skriftens ord om nåde? At vi «blir rettferdiggjort for intet av hans nåde», bare ved Kristi verk, er jo summen av hele Guds evangelium. «For av nåde er dere frelst», sier Paulus, «ved tro. Og dette er ikke av dere selv, det er Guds gave» – «det er Guds gave» – «det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg».

I dette brevet ville Paulus virkelig holde denne hovedsannheten kraftig fram. Derfor begynte han med å føre bevis for den, lenge og utførlig, i de tre første kapitlene. Han viste at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», at jøder og grekere «alle er under synd», at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste», men at vi «blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus». Slik taler Skriftens ord uttrykkelig om dette.

Og hva finner vi forkynt om dette i alle Skriftens vitnesbyrd om hvordan syndere blir benådet? Var det for noe han hadde fortjent, eller av nåde, at Gud kom til Adam på selve syndefallets dag og forkynte evangeliet for første gang?

Se bildet klart for deg! Adam og Eva var ikke som oss, «solgt til trell under synden». Før fallet levde de i Guds bilde og hadde en fri vilje. Og så står Adam der, full av unnskyldninger og ondskap overfor Gud! Var det noe Adam hadde fortjent – eller var det av nåde – at Herren Gud nå kom for å si ham et trøstens ord?

Var det etter fortjeneste – eller av nåde – at Gud tilga David hans grove synd? Og hva med Saulus? En slik forfølger av Guds folk, i full fart mot Damaskus for å gripe og pine de kristne der! Der og da blir han slått ned av Herren, benådet og kalt til apostel. Var det etter fortjeneste – eller av nåde – at Gud møtte ham slik?

Var det disse menneskenes fortjeneste eller verdighet Herren så på da han benådet dem? Å, måtte øynene våre bli åpnet!

Kristus taler også om at hans rike ligner en jordeier som ga full dagslønn til dem som bare hadde arbeidet én time. Og han taler om faren som ga «den beste festdrakten» og «gjøkalven» til sønnen som hadde sløst bort arven sin sammen med skjøger. Forstår du da, når du hører dette, hva Herren vil si oss om sin nåde? Vitner ikke alle disse eksemplene om en nåde som gjør til intet både våre synder og vår fortjeneste, om vi har noen – så verken våre synder fordømmer oss eller våre gode gjerninger frelser oss?

Dette må vi holde fast ved og bruke hver gang vi blir dratt mot våre egne gjerninger, når fienden angriper samvittigheten vår. Da holder han uavlatelig fram for oss hvordan vi selv er, og hvordan vi burde være. Slik kan han forvirre tankene våre så vi fullstendig glemmer hovedlæren i hele Guds evangelium.

For da ser det for oss ut som om Gud bare handler med oss etter det vi selv har fortjent – som om han først skulle være nådig mot oss når vi er slik vi bør være, det vil si når vi av oss selv makter å holde loven. Slik kan fienden på et øyeblikk rive oss bort fra hele Guds evangelium.

For evangeliet lærer oss noe helt annet. Det forkynner at Gud ikke handler med oss etter våre synder når vi søker nåde ved Sønnen. Det forkynner at de evige gavene – barnekåret og himmelen – aldri kan vinnes ved våre egne gjerninger, men alltid er gitt for en annens skyld, bare for Kristi gjernings skyld, som gjelder i evighet.

Og evangeliet forkynner at disse evige gavene ikke blir rokket det minste av de syndene som ennå henger ved oss, bare vi hele tiden blir i Kristus og strekker oss etter å tro og lyde ham – selv om det går temmelig dårlig med det. «Er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde.»

Det er også helt utenkelig at noen kristen her på jorden skulle bli så fullkommen at han ikke stadig må tuktes av loven. Da måtte han jo fortvile hvis han begynte å se på sin egen verdighet. Hvor mye godt han enn gjør, kan han aldri si at han gjør alt det Guds hellige lov krever. Og jo mer han lærer Gud å kjenne, desto mer synd får han også se hos seg selv. Han kan aldri få hvile og trøst uten at han stadig lar den uforskyldte nåden dekke ham helt.

Han må alltid si til seg selv: Når jeg har gjort alt som kan gjøres, er jeg likevel fortapt hvis Gud skulle se på meg. Men hvis nåden avhenger av mine gjerninger, er det ikke lenger nåde. Og er det ikke nåde, da er jeg fortapt!

At vi i oss selv ennå er syndige, kjenner samvittigheten – med full rett – når den er våken. Men det vet djevelen også godt. Derfor kan han trykke en sjel ned og plage den fryktelig hvis han får ført mennesket inn i en ond sirkel der det bare ser på hvordan det selv er.

Hva det enn tar seg til, kan djevelen påvise synd og fall. Kanskje er det en ren barmhjertighetsgjerning, og kanskje gir du til og med halvparten av alt du eier, til de fattige – så kommer tanken at du likevel eier mer enn mange andre.

Legger du vinn på å være ren både i tanker og hjerte, går det som et lyn gjennom deg midt i din beste gjerning: Fór ikke nå en selvopptatt tanke gjennom meg? Går du i bønn, blir du nettopp da fanget av en mengde selvopptatte tanker. Vil du prøve å kvitte deg med ti overflødige ting, kan fienden vise deg ti andre som du umulig kan unnvære. Og så heter det: Du er en hykler når du ikke oppfyller alt!

Ja, synker vi ned i våre egne gjerninger, tar anfektelsene og motløsheten aldri slutt. Derfor er det helt nødvendig å lære grundig at det gjelder en hel og fullkommen nåde som dekker hele mennesket.

Vi kan svare fienden slik: Kan jeg ikke få Guds vennskap uten å være rettferdig i meg selv, får jeg det aldri i evighet. Når det gjelder å tjene min neste, døde kjødet og gjøre Guds vilje, er det ikke noe jeg heller vil enn å gjøre alt dette fullkomment, og det er ikke noe jeg ber Gud mer om. Men skal min benådning avhenge av dette, må jeg straks si farvel til enhver tanke om frelse.

Kort sagt: «Er det av gjerninger, da er det ikke lenger nåde. Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde.»

Dette må vi holde fast ved – ikke bare når vi tenker på hvor fattige vi er på gode gjerninger, og når vi kjenner det onde i vårt indre, men særlig også når vi rett og slett blir kastet over ende og faller i synd ved kjødets og djevelens fristelser. Da trenger vi aller mest troen på den evige og frie nåden.

Johannes sier: «Mine barn! Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1). Det er jo nettopp når noen har syndet, at en talsmann, en forsvarer, møter fram.

Men så kan noen spørre: Skal en da alltid tro på nåden? Finnes det ikke en grense også for nåden? Blir Gud aldri vred på oss for syndenes skyld, så han forkaster oss?

Vi svarer: Kan Gud for syndenes skyld forkaste dem som tror på Sønnen – dem som nettopp på grunn av all sin synd ligger ved Jesu føtter? Da var vårt liv i nåden sannelig grunnet på vår egen fromhet. Da var det ikke bare av nåde, og da var hele Guds evangelium falskt og hele nåderiket styrtet sammen. Nei, «er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde».

Men Skriften har jo også mange ord om Guds vrede, ja, om evig fortapelse? Svar: Ganske riktig. Men merk deg alltid at alle slike ord bare gjelder dem som forakter Kristus. Enten er det slike som aldri vil høre, men alltid står Herren

imot, eller det er slike som en gang ble omvendt, men senere falt fra og nå «elsker mørket», som Judas.

Men de gjelder aldri dem som dømmer seg selv og ligger ved Jesu føtter. Fra første til siste blad i Skriften finner du ikke et eneste eksempel på at noen som lå med sin synd foran nådestolen, ble forkastet og fordømt. Nei, ikke en eneste. Måtte vi aldri glemme at Kristi rike er en evig og frelsende nåde, at «når det i vårt kjød er en evig synd, var det også nødvendig at vi fikk en evig nåde» (Luther).

Men kommer da Herren aldri til å handle med oss etter våre synder, spør kanskje noen ennå. Da må du høre det David sier: «Han gjør ikke med oss etter våre synder, og gjengjelder oss ikke etter våre misgjerninger» (Sal 103,10). Men han hjemsøker «deres synd med riset og deres misgjerning med slag» (Sal 89,33). Likevel gjelder også her: «om så skal være» (1 Pet 1,6), det vil si når vi ikke dømmer og tukter oss selv, når Ordet og Ånden ikke får virke og tukte oss som de skulle.

Men så snart Ånden igjen får herske i oss, så selve synden blir vår største plage, ja, blir en straff og en tukt for oss, da sparer Herren oss også for de største straffedommene som han ellers måtte sende over oss. Det er dette Paulus taler om i 1 Kor 11,31–32: «Men dersom vi dømte oss selv, ble vi ikke dømt. Men når vi blir dømt, da er det Herren som refser oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden.»

Også denne Herrens tukt er altså bare et tegn på hans trofaste nåde, ikke på vrede. Vi må derfor stadig holde fast ved den store hovedsannheten at det hviler en evig nåde over alle dem som er i Kristus Jesus (Rom 8,1). Hvordan skulle ellers Kristi rike være, om det ikke var slik? Hva skulle Kristi utgytte blod ellers bety, om det ikke betydde dette?

Derfor: Kanskje tenker du at Gud må handle med deg etter dine synder – at han vil være nådig mot deg når du lykkes i din kristendom, og støte deg bort i sin vrede når synden i deg bryter ut. Kanskje gjør slike tanker at du holder på å gi opp, ikke våger å be, men fristes til å flykte og holde deg borte fra Gud. Husk da hver gang at dette bare er tanker som «løgnens far» har plantet i deg.

Gjør deg straks dette klart og si: Nei, er det for mine gjerningers skyld at Gud er nådig mot meg, da er det jo ikke lenger nåde. Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde. Lovet være Gud for hans evige nåde!

Å, om vi alltid kunne holde fast ved Guds evige nåde! Hvor kjær og dyrebar ville han ikke da bli for hjertene våre! Ja, da ville vi elske ham og hans vilje inderlig, og av hjertet hate og forbanne synden. Vi kjenner jo at det alltid bare er nåden som varmer og helliger hjertet.

Når vi tror at Gud er vred på oss for en eller annen synds skyld, vender hjertets kjærlighet seg fra Gud til synden. Når vi igjen tror at Gud tilgir oss alt og er fornøyd med oss bare for sin Sønns skyld, vender hjertets kjærlighet seg fra synden til Gud. Noen har sagt det slik: «Den synden som ikke er tilgitt, elsker vi, men tilgitt synd hater vi.» Så er da den evige nåden også den eneste vei og kraft til helliggjørelse.

Vi ber: Gud gi oss et stadig større lys i nåden, også for at vi i alle forhold kan bli helliggjort og prise og ære hans nåde mer og mer!

7. Hva så? Det som Israel søker etter, har de ikke nådd. Men de utvalgte har nådd det. De andre er blitt forherdet.

Hva så? Paulus sier altså: Hva følger så av alt det jeg nå har sagt om Israel, særlig om «en rest i kraft av nådens utvelgelse» og om tillegget: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger» (v. 5–6)? Hvordan skal vi kort oppsummere Israels tilstand? Jo, summen av alt dette er: Det som Israel søker etter, har de ikke nådd. Men de utvalgte har nådd det, og de andre er blitt forherdet.

Israel, det vil si størstedelen av folket, søker nemlig sin rettferdighet ved egne gjerninger – ikke av Guds nåde, ikke ved Kristus. Derfor har de ikke nådd det de søker etter, men er blitt forkastet av Gud.

«Men de utvalgte har nådd det» – de elendige som ikke har noen som helst rettferdighet selv, men bare synd. De søker all sin rettferdighet bare i Kristus, og det er i ham alene vi er utvalgt (Ef 1,4). Disse får rettferdigheten, og derfor er de den lille resten som er blitt igjen i kraft av nådens utvelgelse. Slik forklarer Paulus dette forholdet.

Hva Israel søker og ikke finner, og hvorfor, har Paulus uttrykkelig forklart i Rom 9,31–32. Der sier han: «Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger.» På den bakgrunnen blir ordene om «nådens utvelgelse» (v. 5) og «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger» virkelig alvorlige!

Utvelgelsen til frelse følger så urokkelig Guds evige råd om at vi skal frelses ved Sønnen. Derfor kunne verken alt Israels strev etter rettferdighet, all deres «nidkjærhet for Gud», all deres høytidelige gudstjeneste eller alt det som var så mye bedre hos dem enn hos hedningene – løftene og så videre (Rom 9,4–5) – hjelpe dem til noen rettferdighet når de ikke ga seg inn under Guds råd til frelse og søkte den ved troen. Nei, «det som Israel søker etter, har de ikke nådd».

Men de utvalgte har nådd det. Hvem er så «de utvalgte», og hvordan er de blitt det? Er det for noen egen fortjeneste? Langt derifra! «Er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger.»

Skjer det da etter et helt vilkårlig nådevalg, uten hensyn til hvordan de forholder seg til evangeliet? Det sier ikke apostelen når han forklarer hvorfor Israel ikke har nådd det de søker etter. Han sier ikke at Gud ikke har villet gi Israel sin nåde. Han sier at de selv har foraktet den nåden de ble tilbudt: De «ga seg ikke inn under Guds rettferdighet» (Rom 10,3), og de var ikke «lydige mot evangeliet» (Rom 10,16). Men Herren rakte «hele dagen» sine hender ut «til et ulydig og gjenstridig folk» (Rom 10,21).

Det handlet altså ikke om en vilkårlig beslutning om at bare bestemte personer skulle bli frelst, en beslutning som stengte Israel ute. Det handlet om en urokkelig rådslutning om veien til frelse: at den skulle være Kristus, ikke våre gjerninger.

Når Israel bare søkte rettferdigheten ved sine gjerninger og forkastet Kristus, var det altså dette som stengte dem ute. Samtidig fikk de mest uverdige syndere rettferdigheten fordi de tok imot den av Guds nåde ved troen på Kristus. Slik har Paulus forklart utvelgelsen i Rom 9,30–33.

De utvalgte er altså de som tar imot rettferdigheten bare av nåde og slik lar evangeliet gripe hjertet sitt. Det er alltid fattige sjeler som ikke har noe som helst å vise til hos seg selv. Tvert imot er de knust over sin synd og søker hele sin frelse bare i Kristus. Disse har nådd det som de selvrettferdige forgjeves søker etter.

Det Paulus her har sagt om Israel og om de utvalgte, gjelder til alle tider og for alle folk som har Kristi evangelium. «Det som Israel søker etter, har de ikke nådd. Men de utvalgte har nådd det.» Det mengden i kristenheten søker bare ved en ytre gudstjeneste og borgerlig skikkelighet, får den ikke. Bare de som er omvendt og tror, får det.

Men selv gjennom flokken av alvorlige sjeler går det et skille. De som lever i en selvlaget kristendom, søker frelsen ved sine egne gjerninger – sitt alvor, sin virksomhet, sin bønn, sitt avhold og så videre – men det de søker, får de ikke.

For selv om alt dette er godt i seg selv, er det bare et bedrag når sjelen søker frelsen i det. Den kristendommen vi selv har bygd opp, strider mot Guds råd til frelse, og det den søker, får den ikke. (*Oversetterens merknad: Slike som er bedratt, er ikke selv klar over det* (Åp 3,17). *Tvert imot vitner de om at de har frelsen bare i Kristus – for det vet de og kan de fra forkynnelsen. Men bevisst eller ubevisst bygger de på at de er «aktive kristne», «et bønnens menneske» og så videre.*)

«Men de utvalgte har nådd det» – de sønderknuste som alltid er uverdige i seg selv, men har troen på Kristus og lever bare av nåde. De får det. «De andre er blitt forherdet» – de som selv er gode, sterke og kristelige. Om du er aldri så alvorlig, når du likevel ikke Guds rike og er ikke blant de utvalgte så lenge du ikke kjenner deg elendig og falsk og søker alt i Kristus. Det er bare de elendige som virkelig kan eie Kristus, og bare i ham er vi utvalgt (Ef 1,4).

De andre er blitt forherdet.[63] Hjertets hardhet har to sider. Først har vi den naturlige hardheten, som hvert eneste menneskehjerte har arvet fra syndefallet. Den hardheten eller «blindheten» kan bli fryktelig mye større når vi venner oss til å stå Ordets røst imot.

Dernest har vi den blindheten som kommer som en Guds straffedom. På grunn av menneskenes vedvarende ulydighet og motstand mot Ånden «overga Gud dem» med rette «til et udugelig sinn» (Rom 1,28) og lar dem gå videre i en håpløs forherdelse. Da blir de på alle måter umottakelige for sannheten: Forstanden blir formørket, samvittigheten bedøvet og hjertet forherdet. De er «fordervet i sitt sinn og holder ikke mål i troen» (2 Tim 3,8). Det er denne forferdelige tilstanden Paulus tenker på her, og som han kommer nærmere inn på i v. 8–10.

Men de som var en rest i kraft av nådens utvelgelse, hadde unngått denne fryktelige straffedommen. Det er i motsetning til dem at apostelen sier: «De andre er blitt forherdet.» Disse andre er altså de som hører Ordet – slik Israel hadde «fått høre» (Rom 10,18–19) – men likevel blir værende i sin ubotferdige

tilstand. Hele nådetiden er de «et ulydig og gjenstridig folk» (Rom 10,21). Disse blir da med rette forherdet og forblindet av Gud.

[63] Ordet i grunnteksten er avledet av et ord som først og fremst betegner den slags kalkavleiring som visse kilder setter av, og som etter hvert herdner og blir til stein. Det samme ordet brukes også om andre slags forherdelser, for eksempel i hendene etter tungt arbeid. Av dette forstår vi hva ordet betyr når det brukes om hjertet.

8. Som det står skrevet: Gud ga dem en sløvhets ånd, øyne som ikke ser, ører som ikke hører, helt til denne dag.

Her får vi en skildring av hvordan Gud i sin straffedom forherder og forblinder dem som forakter ham. Skildringen er så forferdelig at den burde vekke hvert eneste menneske til å frykte for slik ubotferdighet og ulydighet mot Guds nådekall, så en ikke pådrar seg en slik dom.

Som det står skrevet. Paulus tar fram Skriftens egne ord om dommen som skulle ramme Israel når de forherdet seg, og viser at denne dommen var forutsagt for lenge siden i deres hellige skrifter. Det profetiske ordet har han først og fremst hentet fra Jesajas bok, dels fra Jes 6,9–10, dels fra Jes 29,10. Her sammenfatter han dem i et kort uttrykk: «Gud ga dem en sløvhets ånd, øyne som ikke ser, ører som ikke hører, helt til denne dag.»

Ordene «helt til denne dag» ser ut til å være tatt fra 5 Mos 29,4. Der finner vi dem igjen, riktignok i en annen form: «like til denne dag». Men Paulus kan også selv, helt uavhengig, ha lagt dem til, som om han ville si at akkurat slik det skjedde før, slik går det også i dag.

En sløvhets ånd – en «bedøvet ånd», en «dvalens ånd». Uttrykket ser ut til å være tatt fra Jes 29,10, der det heter: «Herren har utøst over dere en dyp søvnens ånd. Han har tillukket deres øyne …»

Ordene «sløvhets ånd» minner også om de stedene der det sies at folket har fått «hans vredes beger å drikke», eller «vin å drikke så vi ravet» – altså en drikk som fikk dem til å rave og falle (Jes 51,17; Sal 60,5). De fikk en ånd der all sunn dømmekraft er borte, så en gjør og taler det som er galt, uten å forstå at det er galt, men tror at en handler og taler klokt. Det er en slik ånd som her kalles «en sløvhets ånd».

I det skriftstedet vi nevnte, Jes 29,10, tales det ikke bare om at Herren har utøst over folket en dyp søvnens ånd og tillukket deres øyne. Der finner vi også en malende skildring av hvor omfattende sløvheten er, og hvor fullstendig den utelukker enhver mulighet til å fatte Guds ord.

Det står at Gud «har tillukket deres øyne – profetene. Og han har tildekket deres hoder – seerne. Slik er synet av alt dette blitt for dere som ordene i en forseglet bok. Gir en den til en som skjønner skrift, og sier: Les dette! – så sier han: Jeg kan ikke, for den er forseglet. Eller en rekker boken til en som ikke skjønner skrift, og sier: Les dette! – så sier han: Jeg skjønner ikke skrift» (Jes 29,10–12).

Dette er profetens skildring av forblindelsens dom – sannelig en forferdelig skildring. Med åpne øyne som ser – det vil si som tror at de ser – skal de likevel

ikke kunne fatte de tydeligste Guds ord. De skal være som en forseglet eller skjult bok for dem.

Og akkurat slik viser det seg å være i dag, og ikke bare blant jødene; det samme skjer i kristenheten. De ser og hører Guds ord og erkjenner at det er Guds ord, men har ikke tatt imot noe som helst av Guds eget budskap i Skriften.

Hvorfor Gud forblinder menneskene på denne måten, ser vi i det neste verset i det samme kapitlet: «Og Herren sier: Fordi dette folket holder seg nær til meg med munnen og ærer meg med leppene, men hjertet er langt borte fra meg, og deres frykt for meg er et menneskebud som de har lært …»

Å, måtte hvert eneste menneske legge nøye merke til disse ordene! Her er den egentlige årsaken til forblindelsens straffedom: Menneskene er falske og hyklerske i sin kristendom. De gir Gud bare munnens og leppenes tilbedelse, men ikke hjertets kjærlighet og lydighet. De vil ikke oppriktig gjøre alt han ber om, men plukker ut av Guds ord det som passer dem, og gjør bare visse gjerninger for Gud.

Hvis de derimot vendte om og var innstilt på å gjøre alt etter Guds vilje, og gjøre det straks, ville de snart få kjenne sin fortapte tilstand – hvordan de var fanget under synden og djevelen. Da ville de for alvor bli drevet til å søke Herren. Og slike knuste og søkende sjeler gir Gud alltid sin nåde og sitt lys.

De kan nok være kristelige, trofaste kirkegjengere, forstå de kristne sannhetene og bekjenne dem med munnen. Men går de ellers i alle livets forhold den veien de selv velger, og fortsetter i sin uomvendte tilstand, tjener sine avguder i synd og forfengelighet og gir ikke Herren sitt hjerte, da er hele deres omgang med Herren bare hykleri.

Da blir hans rettferdige dom denne: Fordi dette folket holder seg nær til meg med munnen og ærer meg med leppene, men hjertet er langt borte fra meg, skal jeg også ta lyset fra dem, så de ikke skal få leke med det og drive spott med meg. Jeg skal gi dem «en dyp søvnens ånd», «øyne som ikke ser, ører som ikke hører».

Det som er så skremmende og tankevekkende her, er at det er Gud selv – den store og kjærlige Gud – som til sist straffer på denne måten dem som forakter ham. Han forblinder dem, så de går evig fortapt.

Det er den samme nåderike Gud som brenner av kjærlighet til menneskene, så han ga sin egen evige Sønn for oss og tilgir de verste syndere all deres skyld mot ham – bare de opphøyer Sønnen og blir hans disipler. Den samme Gud som alltid tilgir sine hjelpeløse barn all deres synd og til sist vil gi dem en evig herlighet, enda de i seg selv bare fortjente hans vrede.

Denne kjærlige Gud er det som utøser «en dyp søvnens ånd» over andre mennesker, så de blir blinde og ikke lenger står til å hjelpe. Det skjer med dem som står hans kall imot og bare hykler for ham med ytre gjerninger. Og denne forferdelige straffedommen har han altså latt komme selv over sitt eiendomsfolk, over sin venn Abrahams barn, da de begynte å hykle for hans åsyn.

Her ser vi Guds forferdelige rettferdighet: «Gud lar seg ikke spotte!» Vi ser at han er overmåte nådig mot fattige syndere som hører hans røst og lar seg lede til omvendelse og tro, men samtidig en fryktelig hevner over dem som forakter ham og står hans nådige kall imot.

I Jes 6,9 gir han profeten denne befalingen: «Gå av sted og si til dette folket: Hør og hør, men forstå ikke! Se og se, men skjønn ikke!» Det vil si: Hør og se så mye dere vil, dere skal likevel ikke kunne forstå eller gripe det. Så langt skal hjertene deres forherdes. Og alt dette bare fordi de i ulydighet ikke hørte på det kjærlige kallet den gang Gud ved sin Ånd søkte dem i sin nåde, og det var mulig for dem å oppfatte og lyde hans røst.

Men Herren legger også til her: «Gjør hjertet sløvt i dette folket, gjør ørene tunghørte og klin øynene til, for at de ikke skal se med øynene og høre med ørene, og slik at hjertet ikke skal forstå og omvende seg, så det kan bli leget. Da spurte jeg: Hvor lenge, Herre?» – hvor lenge skal denne forherdelsen vare? – «Og han sa: Til byene er ødelagt og folketomme, og husene uten mennesker, og landet er ødelagt» (Jes 6,10–11).

Slik talte altså Herren om Israel. Og nå ser vi hvor nøyaktig alt dette gikk i oppfyllelse. Så spør vi: Skulle ikke noe slikt vekke hvert eneste menneske? Men nei! Mange vil fortsatt ikke kunne se det og bli vekket av det – alle de blant oss som ligger under den samme forblindelsens dom. Her ser vi hva det vil si at mennesker er forblindet. Måtte Gud i sin nåde bevare oss alle fra dette! «Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender.»

Og ingen må tro at denne forferdelige måten Gud handlet på, bare gjaldt i Det gamle testamentets tid. Nei, midt i sin kjærlige nidkjærhet for sjelers frelse uttalte Jesus Kristus den samme dommen over dem som hørte ham den gang, men ikke adlød hans røst og ikke ville la den slippe inn i hjertet til omvendelse og tro. Se bare det vi leser i det trettende kapitlet hos Matteus.

Da disiplene spurte ham hvorfor han talte til folket i lignelser som de ikke forsto, svarte han: «Fordi dere er det gitt å få kjenne himlenes rikes mysterier, men dem er det ikke gitt. For den som har, til ham skal det bli gitt, og han skal ha overflod. Men den som ikke har, skal bli fratatt endog det han har. Derfor taler jeg til dem i lignelser. For de ser, og likevel ser de ikke. De hører, og likevel hører de ikke, og forstår ikke. På dem blir Jesajas profeti oppfylt som sier: Dere skal høre og høre, men ikke forstå, se og se, men ikke skjelne. For dette folks hjerte er blitt sløvt, og med ørene hører de tungt, og sine øyne har de lukket til, så de ikke skal se med øynene eller høre med ørene og forstå med hjertet, og omvende seg så jeg kunne få lege dem.»

Tenk for noen forferdelige ord fra denne Frelseren som er full av nåde! Han sier altså uttrykkelig at det er «derfor» han taler i lignelser – for at noen av folket ikke skulle fatte det! Han sa: «Dem er det ikke gitt» og «den som ikke har, skal bli fratatt endog det han har». Det disse «ikke har», er mottakelighet for Guds røst når han taler til dem. Og det de da «skal bli fratatt», er selve lyset.

Det samme sier også apostelen i 2 Tess 2,10–12: «… fordi de ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten.» Legg merke til hvor langt Guds rettferdige vrede går når han dømmer med forblindelse: Han holder ikke bare lyset tilbake fra dem, men «sender dem» også «kraftig villfarelse, så de tror løgnen» og blir dømt.

Dette siste skriftstedet forklarer også noe som ofte virker uforståelig på ærlige sjeler. Av og til skjer det, særlig når evangeliet blir forkynt med kraft og velsignelse et sted, at det også oppstår de kraftigste villfarelser, som blir spredt i tale og skrift. Ja, det kommer åpenbare angrep på troen på Gud og Kristus. Da blir mange Guds barn redde for at flere skal bli ført bort fra hovedsannhetene og rett og slett bli gudsfornektere.

Men da må vi huske at slikt skjer som Guds straffedom over dem som ikke vil vende om – dem som tross all den nåde Gud tilbyr dem, ikke vil høre, men alltid står Guds Ånd imot. Og vi må ikke gå i rette med Gud om hvordan han dømmer, heller ikke når det skjer i så forferdelig vrede at han «sender dem kraftig villfarelse», så de ikke vil tro sannheten.

Selvsagt gjør det vondt, ja, det er forferdelig å se hvordan udødelige sjeler blir bedratt og forherdet slik, «så de tror løgnen», «for at de skal bli dømt». Men vi må også huske at det ikke er noen bagatell de har gjort mot den store Herren når de har stått imot og foraktet all hans nåde.

De har ikke bare hørt hans ord forkynt i Åndens kraft, men til og med sett hvordan Guds Ånd har virket, så mange mennesker i landet ble omvendt. Likevel har de stått imot den kraftige vekkelsen som lå i alt dette – kanskje har de også kjent hans kjærlige kall i sitt eget hjerte – og de har foraktet alt sammen og bare vendt seg til verden og seg selv.

På en så forferdelig forakt for Gud må det jo også følge en forferdelig dom. Gud er større enn menneskene. Selvsagt er det forferdelig at mennesker skal gå fortapt. Men det er ikke mindre forferdelig at den store Gud blir foraktet og spottet.

Det blir nok også et forferdelig syn når dommeren på den siste dag viser de ufrelste bort til den evige pine. Men da vil Gud være stor og herlig for de rettferdige. Da ser de ikke på de ubotferdiges ondskap som om den ikke fortjente en slik straff. Selv vil de undre seg over Guds store nåde og miskunn, som frelste dem tross all deres synd og uverdighet. Og når de tenker på de ufrelste, vil de opphøye Guds rettferdighet og bare si: Gud, «sanne og rettferdige er dine dommer!»

Dette bør vi huske når mennesker som har hørt sannheten, men foraktet den, blir forført av store villfarelser. Straffedommen er forferdelig – men ikke større enn deres synd. Synes vi at Guds straff er for stor, kommer det bare av at vi ikke selv ser Gud så stor som han er. – Men nå går vi tilbake til teksten. Paulus føyer til enda et vitnesbyrd fra Skriften om forblindelsens dom:

9–10. Og David sier: La deres bord bli til en snare og en felle, til et anstøt og til gjengjeldelse for dem! La deres øyne formørkes så de ikke kan se, og bøy alltid deres rygg.

Disse ordene finner vi i den underfulle Salme 69, som er profetisk helt igjennom og skildrer Kristus i hans lidelse. Ordene i teksten er altså ikke Davids egne, men Guds dom over de ubotferdige jødene, og de lyder slik: «La deres bord bli til en snare …», «La deres øyne formørkes …» At salmen handler om Kristus,

og at ordene er hans, selv om det er profeten David som uttaler dem, ser vi av innholdet i flere av versene.

Men særlig ser vi det av evangeliene og apostlenes brev. Der blir ord fra denne salmen ofte gjengitt og anvendt på Kristus. I salmen heter det for eksempel: «Nidkjærhet for ditt hus har fortært meg» (Sal 69,10), og Johannes sier at dette ble oppfylt da Kristus jaget alle som drev handel der, ut av templet (Joh 2,17).

I Sal 69,5 tales det om dem «som hater meg uten årsak», og i Joh 15,25 anvender Kristus dette på seg selv. I Sal 69,10 heter det: «Hån fra dem som håner deg, er falt på meg», og i Rom 15,3 anvender apostelen dette på Kristus. I Sal 69,22 heter det: «De ga meg galle å ete, og for min tørst ga de meg eddik å drikke», og alle evangelistene viser at dette ble oppfylt på Kristus, og så videre.

Når det her tales om det som skal komme, som om det allerede hadde skjedd, er det fordi profetiene ble gitt i denne formen, slik vi finner det overalt i Skriften. Gud lot sine profeter se de framtidige hendelsene for øynene sine som om de allerede var fullbyrdet. Slik har også David, i ånden forflyttet til Messias' dager, sett og hørt ham lide, rope, be og lovprise, og så har han skrevet ned det Kristus har talt i ham. Hva inneholder så denne profetien, denne Guds dom over jødene, som gjengis her i teksten? Først heter det:

La deres bord bli til en snare. Deres bord? Bordet taler vanligvis om alle slags legemlige goder, i samme mening som vi ofte bruker ordet brød. «Han har jo det han trenger til brødet,» sier vi, det vil si alt han trenger til livets opphold. Ordene i salmen – «De ga meg galle å ete, og for min tørst ga de meg eddik å drikke» – ble riktignok også oppfylt bokstavelig på korset. Men i likhet med hele hendelsen er de samtidig et bilde som betyr å påføre noen bitre lidelser.

Legg nå merke til at ordene «La deres bord bli til en snare og en felle» kommer nettopp etter ordene om eddik og galle. Da ser meningen ut til å være denne: Når de har foraktet all min nåde så sterkt at de til og med har påført meg all denne bitre lidelsen, skal også alt som smaker godt for kjødet, bli til den største fordervelse for dem, ja, bli den rette «gjengjeldelse for dem».

Her blir bord eller mat stilt sammen med «snare» og «felle». Da ser vi tydelig at bildet skildrer hvordan fugler eller dyr blir fanget i snarer eller feller, og at det er lokkematen som er lagt ut, som fører dem inn i snaren.

Slik kommer altså også Herren til å legge ut lokkemat, som en rettferdig straff over dem som har foraktet hans nåde. De som har spottet ham ved at deres kristenliv bare er et skuespill, får jordisk velsignelse som lokkemat; de får leve i overflod og nytelse. Det som her kalles «deres bord», er det samme som Kristus i Matt 13 kaller «ugresset», eller i Luk 8 «tornene» som vokste opp og kvalte den gode sæden. Der forklarer også Jesus at «ugresset» og «tornene» er «bekymringer og rikdom og livets lyst».

Og nå var det kommet så langt at Herren til og med skulle bruke forførelser til å hjemsøke sitt «gjenstridige folk». For all den nåde han hadde vist dem, lønnet jødene ham med å gi malurt og galle til den Messias som de lenge før hadde fått løfte om.

Men nå skulle den legemlige rikdommen og velstanden, som hadde fått dem til å forkaste Herren, bli en så veldig forførelse for dem at de ikke kunne stå imot

den. De skulle bli så fanget og bedøvet at de siden aldri ville kunne ta imot noen advarsel. Det er slik «vredens kar» blir «gjort ferdige til undergang» (Rom 9,22).

Til et anstøt. Ordet må her uten tvil forstås i sin egentlige betydning, som er lokkepinne eller lignende, det vil si den krokformede pinnen som lokkematen ble hengt fast på. Senere er det brukt om alt som vekker anstøt eller får noen til å falle.

Sammen med ordet foran, «en felle», dekker dette uttrykket salmens ord (Sal 69,23). Der er bare uttrykkene «snare» og «felle» brukt (på gresk: «til en felle for de trygge»). Men med uttrykket «anstøt» har Paulus gitt et enda mer dekkende ord for det saken gjelder. Alt sammen taler om hvordan de skal bli fanget og gå til grunne, de som ikke vil lyde Herrens røst og derfor pådrar seg hans rettferdige straffedom.

Og til gjengjeldelse for dem. Det er som «gjengjeldelse» for deres ubotferdighet og forakt for nåden at Gud blir deres fiende på denne måten og setter opp feller for dem. I Jes 63,10 leser vi: «Men de, de var gjenstridige og gjorde hans Hellige Ånd sorg. Da skiftet han sinn og ble deres fiende, han selv stred mot dem.»

Skriften sier altså uttrykkelig at denne ulykken er en «gjengjeldelse» fordi de forakter nåden. Dermed skulle det være bevist sterkt nok at den ikke skyldes noen vilkårlig beslutning fra Guds side. Og når den er en «gjengjeldelse» for deres motstand mot Ånden, er det også grundig bevist hvor inderlig nidkjær Gud var for at de skulle bli frelst. Da er det helt klart menneskene selv som har skylden når de går fortapt.

La deres øyne formørkes så de ikke kan se. Dette er selve saken, resultatet av alt det ordene foran taler om. Det Paulus har villet bevise med ord fra Skriften, er nettopp at de var forblindet og forherdet (v. 7). Også dette at deres bord skulle bli en snare og en felle for dem, skjedde jo for at de skulle bli grundig bedøvet og forherdet.

Og forblindelsen skulle være så fullstendig at de ikke kunne se noe som helst, slik det er skildret i Jes 29,11–12. Guds ord skulle bli for dem som en forseglet bok, som når en sier: «Jeg kan ikke, for den er forseglet.»

Av jødenes historie kan vi tydelig se hvordan en slik fullstendig forblindelse hadde falt over dem. Med egne øyne så de Kristus gjøre så herlige undergjerninger som ingen kan gjøre uten Gud, og likevel kunne de ikke vekkes til å tilbe og lyde ham.

Fem tusen menn kunne vitne om hvordan han mettet dem alle i ørkenen ved brødunderet. Oppvekkelsen av Lasarus var et så åpenbart og stort under at de fiendtlige prestene ville drepe Lasarus, så underet ikke skulle få folk til å tro på Jesus. Tegnene da Kristus døde, var så veldige at høvedsmannen og de som sto omkring, ble grepet av redsel og sa: «I sannhet, dette var Guds Sønn!»

Til tross for alt dette kunne de forherdede gudsfiendene samme kveld tale om ham som «denne forføreren» og lignende (Matt 27,63). Ennå i dag kan jøder som har den aller største respekt for sin Bibel, lese der at det skal komme en som heter Spire, og at «kongespir ikke skal vike fra Juda … inntil fredsfyrsten kommer» (1 Mos 49,10 m.fl.). Likevel ser vi at de fremdeles benekter at han

er kommet, enda det nå er lenge siden kongespiret vek fra Juda. En mengde lignende eksempler viser hvor alvorlig og dypt denne forblindelsen går.

Men den samme tilstanden ser vi jo også i kristenheten. De forblindede har for eksempel godtatt alle bevisene for at Bibelen har guddommelig opphav, og fornekter ikke det. Likevel ser mange av dem ikke engang hvem Kristus er.

Men de fleste er så forblindet at de i frekk dristighet overser all den dom Bibelen uttaler over deres egen åpenbare ubotferdighet og syndige liv. Ja, de «farer med fred ned i dødsriket» (1 Kong 2,6) – enda det er umulig at Guds eget ord skulle svikte, så de kunne slippe unna Guds dom. Her ser vi hvordan forblindelsen fører menneskene inn i et så frekt og hardt overmot.

Og bøy alltid deres rygg, det vil si under tyngden av trelldom, uro og nød, så de blir maktesløse og «deres hofter alltid vakler», som ordene lyder i selve salmen. De vil jo ikke ta på seg Kristi gagnlige åk (Matt 11,30), men velger i sin vantro å trelle under trelldommens åk, lovens bud og krav (Apg 15,10; Gal 5,1). Så la dem da også selv bli slike plagede treller – så lenge de ikke vender om til Herren, han som kjøpte dem fri.

I alt dette ser vi «gjengjeldelsen». Fordi de «elsket mørket fremfor lyset» (Joh 3,19), ble Guds rettferdige dom over dem at deres øyne skulle formørkes helt. De ville ikke høre ham som var kommet for å «sette trellene fri», og som sa: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri.» Derfor ble Guds dom at deres rygg alltid skulle tynges ned og bøyes under et uutholdelig åk, både lovens og forherdelsens åk med alle dets plager.

Slik ser vi at jødenes tilstand fortsatt er den samme, uansett alt de har lidd i den lange tiden som er gått siden de forkastet Kristus. Men slik må det også være, når forblindelsen var en Guds dom, slik apostelen nå har bevist med ord fra Skriften.

Alt dette er så «skrevet til formaning for oss» (1 Kor 10,11). Herren er den samme til alle tider. Vi har nå sett at det finnes en «grunnlov» for hvordan han handler med menneskene. Der han har vist sin store nåde og latt sitt lys skinne klart, men alt blir uten frukt, ja, bare blir foraktet, der er hans rettferdige vrede like stor. Straffen for den synden at de ikke åpner seg for hans kallende nåde, er at han trekker den kallende nåden tilbake og overlater menneskene til forblindelse og forherdelse.

Måtte vi da først og fremst huske at jo større den nåden er som blir tilbudt og så forkastet av menneskene, desto større blir Guds vrede over dem! Når Herren Kristus roper sitt «ve» over de byene der han hadde gjort de aller største gjerningene uten at de omvendte seg, ser vi hvordan dommens strenghet blir målt etter det lys og den nåde han hadde vist hver av byene (Matt 11,20–24).

Følgen må nødvendigvis bli at vi kristne, som har evangeliets lys i den største klarhet, også må regne med at Guds aller største vrede vil komme over oss hvis vi likevel blir værende i vår synd, vantro og ubotferdighet.

Dette gjelder først og fremst alle som bor i et kristent land og er blitt undervist i hele Guds ord. Men aller sterkest vil Guds dom ramme dem som Gud i tillegg har møtt med sin nåde på en særlig måte, uten at kallet har fått slippe til.

Det gjelder dem som har hatt særlig god anledning til både å høre og se Guds rike i virksomhet – som for eksempel har bodd på steder der Guds ord er blitt forkynt i Ånd og kraft, og har sett sjeler bli omvendt. Ja, kanskje de i sitt eget hus har opplevd hvordan evangeliets sanne ord ble forkynt, og sett virkningene av det hos sine nærmeste. Dommen over slike vil nok bli aller hardest hvis de etter alt dette står imot Guds kallende røst og bare blir værende i sin uomvendte tilstand.

La oss nemlig ennå en gang huske hvordan Herren Kristus taler om de byene som hadde forkastet ham etter et tydelig møte med ham. Først ropte han et sterkere ve over Korasin og Betsaida enn over Tyrus og Sidon.

Men så vendte han seg mot Kapernaum. Der hadde han bodd og forkynt mest, så byen ble kalt «hans egen by» (Matt 4,13; 9,1).

Da skjerpet han veropet til den grad at han sa: «Og du Kapernaum, som er blitt opphøyet like til himmelen! Like til dødsriket skal du bli nedstøtt. For dersom de kraftige gjerningene som er gjort i deg, var gjort i Sodoma, da var den blitt stående til denne dag. Det sier jeg dere: Sodomas land skal få det tåleligere enn du på dommens dag» (Matt 11,23–24). Vi ser at ansvaret og dommen skjerpes i samme grad som de har møtt Guds nåde og likevel avvist den.

Teksten har nå vist oss at Guds vrede over denne synden fullbyrdes ved at han helt stille overlater menneskene i deres ubotferdige tilstand til forherdelsen. Da vekker han dem aldri mer og taler aldri mer til dem, og da er de fortapt. De kan aldri mer omvende seg til Gud når han ikke lenger arbeider med dem.

Dette er så forferdelig at gudfryktige sjeler blir forskrekket i sitt innerste. De blir redde for at den samme dommen venter dem. For Gud har gitt dem et stort lys over sitt ord og sitt verk, og likevel kjenner de seg fortsatt så harde, ulydige og troløse.

Ofte frykter de at de allerede er forherdet, eller at de snart vil bli det. Det tynger dem så de roper fra dypet av hjertet: Herre Gud, slipp meg ikke! Gud, ta ikke din Hellige Ånd fra meg! La heller alt annet ondt komme over meg, bare du ikke lar meg bli forblindet og forherdet!

Slike sjeler, som roper til Herren i denne frykt og beven, skal vite at nettopp denne frykten og dette sukket er det sikreste beviset på at de ikke er forherdet. Dessuten er denne frykten og bønnen også det beste middelet mot forherdelse.

Men for å gå nærmere inn på dette vil vi ta opp et spørsmål som mange Guds barn strever med. De sier: Jeg kjenner at jeg ikke frykter synden alvorlig nok. Tvert imot kjenner jeg en sterk kjærlighet til enkelte syndige ting. Er ikke dette den ulydigheten som må føre til forherdelse? Eller kan vi regne med at et omvendt menneske aldri kan falle så dypt at det kommer under forherdelsens dom? La oss se alvorlig på dette spørsmålet!

Først må vi holde klart for oss at de som en gang er blitt omvendt, selvsagt også kan falle fra. Det leser vi tydelig nok i Hebr 6,4–8; 10,26; Luk 11,24–26; 2 Pet 2,20–22 og flere andre steder i Skriften. Derfor er det klart at selv benådede sjeler alltid står i fare så lenge de er på jorden. Djevelen går omkring som en brølende løve og søker hvem han kan sluke, verden omgir oss fortsatt med alle sine fristelser, og selv bærer vi ennå et svikefullt hjerte i oss.

Derfor inneholder apostlenes brev også så mange advarsler og formaninger til «de hellige» om at vi skal ta på oss Guds fulle rustning, så vi kan stå imot på den onde dag og bli stående helt til enden.

Hvis en kristen blir så sikker at han ikke tar Ordets advarsler til seg, men vil leve fritt, også i det han vet er synd – da står det ille til med den villige ånden. Det kan riktignok være en tilfeldig sløvhet som han våkner av igjen med skrekk. Men det kan også være en fristelse som han selv forbanner i sitt hjertes dyp. Får han likevel på ny denne selvsikre ånden som aldri lar seg advare, da har den villige ånden sannelig forlatt ham.

Den samme ulykkelige utgangen kan også den få som på ny lar seg fange under trelldommens åk. Det kan være at han i motløshet trekker seg bort fra nådestolen, blir trett og gir opp all søken etter frelse. Eller han begynner å slå seg til ro med all slags kristelig virksomhet, men glemmer fordervelsen i hjertet, og så blir han forvandlet til en fariseer.

I alle disse tilfellene blir den innvortes, advarende Ånden etter hvert helt stille, og forherdelsen tar mennesket i besittelse. Men husk det som allerede er sagt: Har du ennå en ånd som frykter for alt dette, som frykter for selvsikkerhet og for å vike av fra Ordet på noe vis, og driver denne uroen deg til å rope til Herren om hans nåde og Ånd, da er det det sikreste beviset på at du ikke er forherdet.

Vi må aldri glemme hva forherdelsens dom innebærer: at Gud aldri mer taler til oss med sin Ånd, aldri mer tukter og vekker oss, men tvert imot «utøser en dyp søvnens ånd» over oss – en sløvhetens ånd, så vi verken ser eller hører at Gud taler til oss gjennom Ordet.

Som nevnt tidligere er hjertets hardhet, blindhet og sikkerhet av to slag: den naturlige, medfødte, og den som er kommet gjennom Guds forherdelsesdom. Den første sikkerheten og hardheten kan brytes; den andre kan aldri brytes. Mange som i dag er harde og sikre, kommer en gang til å bli vekket. Derfor er ikke enhver hardhet et bevis på at forherdelsens dom har rammet et menneske.

Samtidig ser vi altså at et menneske slett ikke er forherdet når det allerede kjenner frykten for forherdelsen, kjemper mot sin hardhet natt og dag og roper til Herren om hans miskunn. Vi skal huske at Kristus og apostlene aldri ville at deres tale om forherdelse skulle uroe dem som dømte seg selv, fryktet Guds ord og ropte til Gud i sin nød over alt det onde.

Og når det gjelder dette at du «ikke frykter synden alvorlig nok», må vi spørre: Hva er «alvorlig nok» for en kristen som prøver å bedømme seg selv? Noe slikt finnes ikke! En våken kristen finner feil og mangler ved alt som er i ham. Ingen våken sjel kjenner at noe hos ham er «rett» eller «alvorlig nok». Og jo mer våken og gudfryktig han er, desto sterkere kjenner han det gamle hjertets ugudelighet.

At vi også «kjenner kjærlighet til syndige ting», er ikke annet enn at vi kjenner kjødets lyster og begjær. Men så lenge vi selv fordømmer disse syndige begjærene i oss, og de bare driver oss til nådestolen for å søke tilgivelse og utfrielse, er alt dette nettopp den gamle kampen mellom kjødet og Ånden, som er kjennetegnet på dem som har Guds Ånd. Den kampen må nødvendigvis oppstå

der både Ånden og kjødet er til stede i samme menneske. Der vil kjødets begjær alltid bli merkbare, slik vi talte om i gjennomgangen av Rom 7,14 flg.

Kort sagt viser forherdelsens dom seg i at mennesket ikke lenger merker Åndens advarsler, ikke lenger ser hva Ordet sier til ham, og ikke lenger tar det til seg. Men det mennesket som selv sukker over all sin ondskap og søker all sin hjelp hos Kristus, har både hjerte, øyne og ører åpne. Det ser både sin store fordervelse og Guds store nåde. Et slikt menneske er slett ikke forherdet, men kan ennå nå fram til himmelen og bli frelst, noe de forherdede ikke kan.

Derfor har slike all grunn til å glede seg og prise Guds miskunn. Men så lenge de er på jorden, må de likevel «juble med beven» (Sal 2,11), våke og be, så de får beholde det de har, og ikke mister kronen. Gud, hjelp du selv oss fram til denne salige utgangen på livet! Bevar oss fra alt ondt! La heller alt ondt komme over oss, bare ikke forherdelsens dom! Slå oss heller og tukt oss, bare du ikke forlater oss!

11. Jeg sier da: Har de snublet for at de skulle falle? Langt derifra! Men ved deres fall er frelsen kommet til heddningene for å vekke Israel til nidkjærhet.

I versene like foran, v. 8–10, har Paulus talt om den forferdelige forherdelsesdommen som Gud lot ramme sitt gamle paktsfolk. Nå vil han vise det som også er kapittelets hovedemne: at Gud likevel «ikke har forkastet sitt folk» (v. 2). Han har ikke gitt det opp for alltid, men har ennå sine fredstanker om det frafalne Israel.

Alt dette tegner et sterkt bilde av hvor stor Gud er i sin nåde og trofasthet, selv midt i sin strengeste dom. Ser vi godt på dette bildet, kan også disse versene bli til oppbyggelse for oss. For å forklare nærmere det som er sagt om Israels forherdelse, tar Paulus nå opp hele spørsmålet slik:

Jeg sier da: Har de snublet for at de skulle falle? Snublet har de, slik det er sagt i Rom 9,32: «De støtte mot snublesteinen.» Men spørsmålet er nå: Har de snublet for å bli liggende i sin fordervelse for alltid og være utelukket fra Guds rike? Det er nettopp dette ordet «falle» innebærer. Det ser vi dels av hvordan ordet står her, i forhold til «snublet», dels av svaret i verset vårt og av versene som følger, som viser at en gjenopprettelse til slutt venter dette folket.

Spørsmålet «Har de snublet for at de skulle falle?» er nok noe uklart, og derfor er det også blitt forstått forskjellig av ulike tolkere. Noen har forstått det slik: Er det bare som straff, for at de rett og slett skal falle, at Gud har latt dem snuble? Har han ikke hatt noen nådigere hensikt med det? Andre igjen tyder det slik: Har de snublet fordi de rett og slett skulle falle, fordi Gud hadde besluttet det slik? Og så videre.

Men ikke minst på bakgrunn av forskjellen mellom disse oppfatningene synes det klart at hemmeligheten ligger i ordet «falle», når det her betyr å bli liggende for alltid. Altså: Har Guds hensikt med at de snublet, vært at de aldri skulle bli hjulpet opp igjen? Venter det ingen gjenopprettelse for dem? Det er jo dette kapittelet handler om (v. 1).

Og svaret som blir gitt her, handler også først og fremst om Israels framtidige gjenopprettelse. Riktignok sies det først at hedningene skal få evangeliet gjennom Israels fall. Men det blir egentlig nevnt som middelet til at Israel skal bli vekket opp igjen – for at Gud nettopp på den måten skulle «vekke Israel til nidkjærhet». Det er hovedsaken i svaret.

Det kan virke underlig at spørsmålet også åpner for en hensikt med at Israel snublet. For det er jo klart at ingen snubler med den hensikt å falle. Men på samme måte som vi under v. 8–10 viste med Skriftens egne ord, ser vi også her at det lå en Guds straffedom i Israels blindhet og fall. Det var Gud som nå hadde gitt dem en «sløvhetens ånd», og det var han som hadde en hensikt med at de falt.

Men nå viser Paulus at det midt i denne Guds vrede også lå en stor nåde. Det var ikke Guds mening at hele folket skulle forkastes og bli liggende i sitt fall for alltid. Han ville tvert imot i sin evige barmhjertighet og visdom la deres fall bort fra nådens rike bli et middel til store, nåderike hendelser. Om dette taler Paulus i svaret på spørsmålet. Han hadde spurt om de hadde snublet for at de skulle falle for alltid. Nå svarer han:

Langt derifra! Men ved deres fall er frelsen kommet til hedningene for å vekke Israel til nidkjærhet. Det er så langt fra at Gud skulle ha besluttet at hele folket skulle gå fortapt. Nei, han ville tvert imot at deres fall skulle bli et middel til to store, nåderike hendelser. Den første: at evangeliet nettopp derfor skulle komme desto raskere også til hedningene. Den andre: at den nåden og de mange velsignelsene hedningene fikk ved evangeliet, skulle vekke Israel til nidkjærhet, så de i anger og tro skulle vende om til den Messias de hadde forkastet.

Israel skulle altså ikke for alltid være borte fra Gud. Etter at de i lange tider hadde stått uten de velsignelsene de i sin vantro hadde forkastet, skulle de til slutt omvende seg. Men at Kristi evangelium kom til hedningene gjennom Israels fall, betyr slett ikke at hedningene aldri ville fått evangeliet hvis Israel ikke hadde forkastet det. Nei, det blir bare nevnt her for å vise den underlige veien evangeliet skulle ta til hedningene: Det skulle først forkastes av Israel og så bli gitt til hedningene. Dette forutsa Herren Kristus uttrykkelig i Matt 21,43.

Det samme forkynte han også i liknelsene om kongesønnens bryllup og det store festmåltidet (Matt 22,1–10; Luk 14,16–24). Da de innbudte – det vil si Israel, som var innbudt gjennom profetene – ikke ville komme, fikk tjenerne beskjed om å gå ut på veiene og langs gjerdene, altså utenfor byen, som er Israel. Der ute på veiene, det vil si blant hedningefolkene rundt omkring, skulle de kalle inn så mange de fant.

Det samme ser vi at apostlene gjorde. Da jødene i Antiokia «sa imot og spottet» det Paulus forkynte, sa apostlene til dem: «Det var nødvendig at Guds ord ble talt først til dere. Men siden dere avviser det og ikke akter dere verdige til det evige liv, så vender vi oss nå til hedningene. For dette er Herrens bud til oss» (Apg 13,46; se også Apg 18,6; 28,28).

Jødenes forfølgelse av de kristne i Judea førte også til at de kristne snart ble drevet ut til andre land. Der spredte de evangeliet, enten hver i sitt jordiske kall

med sitt personlige vitnesbyrd, eller som offentlige lærere (Apg 8,4). Slik ledet Herren Gud alt på denne underlige omveien, så Israels fall, som i seg selv var ille nok, også førte til at de selv ble knust og angret. Paulus fortsetter:

For å vekke Israel til nidkjærhet. At uttrykket her blir brukt i god betydning, om å vekke dem til iver etter å vinne tilbake den nåde og frelse som de nå har sett er kommet til hedningene, ser vi av v. 14. Der bruker Paulus det samme uttrykket: «kunne jeg bare vekke mitt folk etter kjødet til nidkjærhet og få frelst noen av dem». Og at en slik nidkjærhet skulle vekkes ved at hedningene ble benådet, hadde Herren allerede sagt gjennom Moses, slik vi så i Rom 10,19.

Den tid skal komme da jødene ikke lenger skal prøve å bortforklare at det er deres fedres Gud som er med alle dem som tror på Kristus. Da skal de med smerte se hvor ulykkelige de var i sitt bedrag da de forkastet Herren, og hvor lykkelige og velsignede de hedningene blir som tror på ham. Og da skal dette tenne en ild i deres hjerter, så de får anger og nidkjærhet etter å vinne tilbake den frelsen som aller først ble forkynt for dem, men som de forkastet i vantro.

Dette var den veien vår store og underlige Gud hadde valgt for til sist å føre sitt gamle paktsfolk til besinnelse. Også blant oss i dag ser vi jo at når Guds straff rammer frekke syndere, kan det bli en advarsel og en vekkelse for andre. Og når vi ser en tydelig forandring hos store syndere som omvender seg, vekker det ofte andre til å søke den samme nåden som kan utrette så store ting.

Slik skal det også gå med Israel og hedningene. Israels fall skal bli til gagn for hedningene, og hedningenes frelse skal etter hvert tjene til Israels gjenoppretttelse.

Et så nåderikt mål hadde altså Gud ennå med det vantro Israel, midt under sin største straffedom over dem. Legg her merke til den store Guds uutgrunnelige visdom og nåde. «Han går ikke alltid i rette, og gjemmer ikke på vrede for evig» (Sal 103,9).

Gud er en stor og majestetisk Herre over alle sine skapninger. Ingen kan falle så dypt at Gud ikke fremdeles gjerne vil hjelpe ham opp (så lenge nådetiden varer). Og ingen kan heller stige så høyt i nåde og hellighet at Herren Gud ikke kan styrte ham ned. Slik skal vi lære å se Guds storhet, så vi verken opphøyer oss på grunn av vår store benådning eller fortviler på grunn av vår store elendighet.

Selv den bunnløse vantro, ondskap og elendighet som Israel var falt i, førte ved Guds nådige ledelse til at hele rikdommen av evangeliets nåde kom desto raskere til hedningene. Den skal også føre til at Guds rettferdighet og barmhjertighet, visdom og trofasthet blir enda mer forherliget for Israels folk når de en gang, etter sin lange villfarelse, vender tilbake til sin rette konge og forløser. Slik er den store Guds visdom og trofasthet.

12. Men hvis deres fall er blitt til en rikdom for verden, og er deres fåtallighet blitt til en rikdom for hedningene, hvor mye mer da deres fulltallighet!

I forrige vers sa Paulus at frelsen var kommet til hedningene gjennom Israels fall, og at dette skulle vekke Israel til nidkjærhet igjen. Dette glade budskapet, som verden nå kunne se fram til, understreker han her med dette tillegget:

«Men hvis deres fall er blitt til en rikdom for verden, og er deres fåtallighet blitt til en rikdom for hedningene, hvor mye mer da deres fulltallighet!»

Deres fåtallighet. Ordet kommer egentlig fra krigsspråket og betegner en hærs nederlag og den skade og ødeleggelse den dermed lider. At Israel i sin vantro falt og viste Kristi evangelium fra seg, var et nederlag som på alle måter ble ødeleggende for dem. Men dermed oppsto det et tomrom i Guds menighet, en åpning for hedningene. Nå kunne Israels fall og ødeleggelse bli en rikdom for hele verden, en velsignelse for hedningene over hele jorden; nå fikk de evangeliet og alle himmelens skatter desto tidligere.

Hvor mye mer skal da ikke Israels «fulltallighet» – deres gjenopprettelse i Kristi rike ved at de til slutt omvender seg – bli til velsignelse for resten av verden! Her står ordet «fulltallighet» som motsetning til deres «fall» eller «fåtallighet». Da må denne fulltalligheten også stå for Israels gjenopprettelse, deres omvendelse til slutt.[64]

Denne omvendelsen av Israel skal bli til den største velsignelse for resten av verden. For det første skal det da stå fram mange veldige vitner blant disse sønderknuste israelittene. I Åndens lys har de da fått se hvor grufullt de behandlet Messias, han som løftene gjaldt, og som profetene hadde talt om: «De skal skue opp til meg som de har gjennomstunget. Og de skal sørge over ham som en sørger over sin enbårne sønn, og klage sårt over ham slik som en klager over sin førstefødte» (Sak 12,10).

Dernest skal også de vantro blant hedningene og de navnekristne se i Israels omvendelse det mektigste bevis på at Guds ord er sannhet. Da inntreffer nemlig også avslutningen på Guds store plan for menneskehetens frelse: at Israel vender om etter sine utallige år i vantro.

Det er uten tvil for å kunne stille fram dette store beviset for all verden at Gud så underfullt har bevart dette gamle paktsfolket ublandet på jorden. Fremdeles er de så forskjellige fra alle andre folk, selv om de i tusener av år har levd midt blant andre folkeslag.

Veldige stormer og omveltninger har gått over menneskeheten i denne lange tiden, og over Israel, som ble spredt over hele verden. Men ennå består dette folket med sine særtrekk og sin gamle religion, for at de likevel alltid skal være Guds «vitner» på jorden, det de også opprinnelig ble utvalgt til (Jes 43,10).

Selv i denne tilstanden, spredt omkring blant alle slags folk, vandrer dette folket rundt som et vitnesbyrd i verden. I all sin uutslettelige særegenhet står de som et Guds under, et bevis som alle til enhver tid kan se, på at domsforkynnelsen i det gamle Ordet er sann.

Men dette vitnesbyrdet skal bli enda sterkere når Israel, slik profetiene sier, også omvender seg, sønderknust påkaller ham som de så lenge har forkastet i vantro, og bekjenner «at Jesus Kristus er Herre, til Gud Faders ære».[65]

Men vi vender tilbake til teksten. Paulus har et inderlig ønske om at hans eget folk skal omvende seg. Og han venter at dette særlig skal skje etter at hedningene har omvendt seg. Det gir han igjen uttrykk for, nå på denne måten:

[64] Men ordet «fulltallighet» betyr likevel ikke at hvert eneste menneske i Israels folk skal bli omvendt eller sant troende. Det ser vi når vi sammenligner

dette stedet med «hedningenes fylde» i v. 25. Det er jo åpenbart at «hedningenes fylde» ikke betyr at alle hedninger da skal bli omvendt. Og her sies det at Israels fulltallighet skal bli til en langt større velsignelse for verden enn deres fall ble (og det ble jo tross alt et middel til at mange tusen ble frelst). Da må det fortsatt være mye velsignelse som venter hedningene når tiden kommer for jødenes «fulltallighet» – selv om altså «hedningenes fylde» inntreffer før Israels omvendelse skjer (v. 25). Dette viser at ordet «fylde» her og i v. 25 ikke betyr at alle skal bli frelst, men bare gjelder dem som tar imot nåden i Kristus.

[65] At Israels folk skal være et «vitne» om at Guds ord er sant, skjer først og fremst på den måten som er omtalt her. Men det skjer også på en annen måte som kan være verd å nevne, selv om den egentlig ikke hører til denne teksten. Det er nemlig Israels fall og fiendskap mot Kristi sanne vitner vi har å takke for at vi kan være så sikre på at det gjennom tidene ikke er gjort noen som helst forandringer i Det gamle testamentets profetier. For jødene har voktet så nøye på de kristne, og de kristne like nøye på jødene, at om noen av partene hadde villet forandre så mye som ett eneste ord i Det gamle testamente, ville noen på den andre siden straks ha slått alarm. Skulle noen tro at det kunne være gjort forandringer, slik at profetiene passet bedre til alt som etter hvert er blitt så nøyaktig oppfylt, burde dette være nok til å overbevise selv de mest vantro blant oss om at det ikke har skjedd.

13–14. Til dere hedninger vil jeg si: Så sant jeg er hedningenes apostel, priser jeg min tjeneste – kunne jeg bare vekke mitt folk etter kjødet til nidkjærhet og få frelst noen av dem.

Det trettende verset begynner med et «for»: «For jeg taler til dere hedninger.» Det henger altså sammen med det som er sagt foran, på denne måten: Jeg sa: «Er jødenes fall blitt til en rikdom for verden, hvor mye mer da deres fulltallighet!» For jeg taler til dere hedninger, dere som kanskje kunne tro at jødene ikke lå meg så tungt på hjertet, siden jeg særlig er hedningenes apostel.

Til dere sier jeg at selv når jeg gleder meg over min tjeneste som hedningenes apostel, gjør jeg det også i den hensikt at det skal vekke noen av jødene til nidkjærhet. For deres omvendelse skal bære de herligste frukter i resten av verden (v. 15). Slik ser sammenhengen ut til å være i disse fire versene (v. 12–15).

Dere hedninger betyr: dere som er født som hedninger og så er omvendt fra hedenskapet. **Så sant**, det vil si: i den grad jeg nå er hedningenes apostel – først og fremst kalt og utvalgt til det (Apg 9,15; 13,2; 22,21; Rom 15,16; Gal 1,16; 2,2 m.fl.).

Apostelen **priser** eller opphøyer denne tjenesten sin. Han gjør det ikke bare gjennom selve arbeidet, sin nidkjære og velsignelsesrike tjeneste, men også ved å tale om de salige fruktene den hadde båret. Det ser vi at han gjør mange steder i brevene sine (for eksempel Fil 4,1; Kol 2,5–6; 1 Tess 2,19; Tit 2,10–14).

Kunne jeg bare vekke mitt folk etter kjødet til nidkjærhet. Disse ordene viser apostelens inderlige lengsel og alvorlige strev for å vekke sine vantro landsmenn. **Og få frelst noen av dem.** I egentlig forstand er det bare Gud

som kan frelse mennesker. Men her betyr det å være et redskap til at noen blir omvendt. Slik ser vi uttrykket brukt på rett måte, og da bør vi ikke ta anstøt av det eller forstå det galt. Den samme talemåten brukes også andre steder (se Jak 5,19–20; Jud 23).

Vi ser altså at Paulus av to grunner kjente nød for å vekke noen av Israel til anger og tro. Det gjaldt ikke bare deres egen frelse, men også at deres omvendelse skulle få de mest vidtrekkende og velsignede følger for hele verden. Dette sier han igjen slik:

15. For er verden blitt forlikt med Gud ved deres forkastelse, hva annet vil da deres antakelse bli enn liv av døde?

Her sier apostelen det samme som i v. 12, bare sterkere uttrykt. Nå kaller han Israels fall «deres forkastelse». Men i v. 2 har han forklart at «Gud har ikke forkastet sitt folk», det vil si ikke hele folket, og heller ikke for alltid.

Og om den forkastelsen som likevel skjer, sier han at ved den er «verden blitt forlikt med Gud». Det vil si at hedningene i verden fikk del i evangeliet gjennom Israels fall. Og dermed fikk de forlikelsen, forsoningen med Gud, rettferdiggjørelsen ved troen på Kristus og en salig forening med det sanne Israel (Ef 2,11–22).

Hedningene i verden fikk denne nåden nettopp ved at det gamle paktsfolket ble forkastet på grunn av sin vantro. Men den egentlige grunnen til at hedningene fikk høre evangeliet og dermed ta imot forlikelsen, var selvsagt at Kristus hadde forlikt dem begge med Gud i ett legeme ved korset, for der drepte han fiendskapet (Ef 2,16).

Fra da av skulle det ikke lenger, som før, være noe skille mellom folkene. Nå skulle de «gå ut i all verden og forkynne evangeliet for hele skapningen». Men det som skjedde, var at jødene ble «forkastet» på grunn av sin vantro og forlatt av Gud for en tid, og den dyre gaven som de forkastet, ble gitt til hedningene.

Men når Israels forkastelse førte til en så stor velsignelse for verden, sier Paulus, **hva annet vil da deres antakelse bli enn liv av døde?** Det vil si: Hvordan skal ikke da deres antakelse i Kristi rike (at de på ny blir podet inn i treet) føre til at mange også i resten av verden får et nytt liv, som om de, åndelig talt, sto opp fra de døde?

Når jødene samlet som folk vender seg til Kristus i anger og tro, skal ikke da et sterkere åndelig liv strømme gjennom hele Guds rike på jorden – gjennom alle de halvdøde kristne menighetene?

Mange mennesker vil se det veldige underet som da skjer med jødene, som har levd i vantro så lenge. Vil ikke da verden omkring dem, som ser dette, vekkes til nytt liv – bli så overrasket, så oppmuntret og så brennende i ånden som om de hadde stått opp fra de døde? Jo, noe slikt vil sikkert skje når jødene på ny blir podet inn.

Og at Israel på ny blir podet inn, har vi grunn til å vente. For Gud er trofast og husker sin pakt med deres trofaste fedre. Riktignok har de nå, akkurat som den bortkomne sønnen, dratt bort til et fremmed land og sløst bort arven sin. Men den evige Far kjenner dem ennå som sitt eget paktsfolk og vil en gang igjen ta

imot dem i sin nåde når de vender angrende tilbake. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (v. 29). Om dette taler Paulus videre:

16. Men er førstegrøden hellig, da er også deigen hellig. Og er roten hellig, da er greinene det også.

Her legger apostelen fram et nytt bevis for påstanden sin (v. 2) om at «Gud har ikke forkastet sitt folk». Først har han bevist det ved å minne om at han selv var israelitt og likevel ikke forkastet. Dernest har han vist at selv om de aller fleste i Israels folk levde i vantro og forherdelse, hadde Gud fremdeles «en rest i kraft av Guds nådes utvelgelse» blant dette folket. Også det var et bevis på at folket som helhet ikke var forkastet.

Riktignok var profetiene om at de skulle bli forherdet, gått i oppfyllelse – de hadde snublet over «snublesteinen» – men ikke slik at de skulle gå tapt for alltid. For Gud hadde ennå store planer med dem i sin visdom. Først skulle deres fall bli et middel til at hedningene ble frelst. Og når hedningene så til sist ble benådet, skulle dette igjen vekke Israel til nidkjærhet. I alt dette lå det tydelige bevis for at Gud ikke hadde forkastet sitt folk.

I dette verset føyer Paulus enda et bevis til, og det gjør han med to lignelser. Den første er hentet fra loven om «førstegrøden» og det første brødet som ble bakt av den (4 Mos 15,19–21): Når det ble helliget Herren, ble hele kornhøsten helliget (3 Mos 23,10–17). I den andre lignelsen bruker han et tre med rot og greiner som bilde. Dette bildet bruker apostelen særlig for å si de omvendte og benådede hedningene mange viktige sannheter (v. 17–24).

Med begge bildene vil Paulus først og fremst vise hvor urokkelig Guds pakt med Israels fedre er. For her betyr ordet «hellig» ikke den helligheten som Ånden virker og som bor i oss. Det betyr bare det som er gitt og utvalgt for Herren og tilhører ham. Noen har ment at «førstegrøden» og «roten» står for de jødene som først ble omvendt i nytestamentlig tid. Men det er feil, og det viser både sammenhengen og den måten apostelen selv bruker bildene på.

For de naturlige «greinene» må en gang ha vært forbundet med roten; også de greinene som «ble brutt av» (v. 17), må ha vært det før de ble brutt av. Det kunne de ikke ha vært hvis roten var den kristne moderkirken, for disse avbrutte greinene har aldri hørt til den. «Førstegrøden» og «roten» er altså et bilde på jødefolkets stamfedre, Abraham og de andre troende patriarkene. «Deigen» og de «naturlige greinene» er jødefolket.

Blant dette folket oppsto også Kristi første menighet, for evangeliet ble først forkynt for de fortapte får av Israels hus, og de som da trodde, ble det sanne Israel. Men så ble også hedningene forenet med dette sanne Israel gjennom evangeliet. Derfor sies det her at de ble podet inn i «et edelt oljetre» som greiner fra et «vilt oljetre» (v. 17.19.24). Alt dette viser tydelig nok hva han vil fram til med bildene.

Men noen synes det er underlig at Paulus kan si om Israel og fedrene at deigen og greinene er hellige fordi førstegrøden og roten har vært hellige. En kan lett tenke slik: Abraham, Isak og Jakob var vel hellige, men var ikke etterkommerne deres svært vanhellige? Spørsmålet dukker opp fordi vi ikke forstår

ordet «hellig» rett. Som vi allerede har sagt, betyr «hellig» her og mange andre steder i Skriften ikke den personlige helligheten i oss.

Det betyr bare at de var skilt ut og utvalgt fra alle andre for å være et folk for Herren og til hans tjeneste. Riktignok var det de som hadde de hellige nådemidlene, og gjennom dem kunne de også bli helliget i ånden. Men vi ser at når de ble kalt «hellige», siktet det slett ikke til noen personlig hellighet.

I 5 Mos 1,26–33 ser vi for eksempel hvordan Moses minner israelittene om at de hadde satt seg opp mot Herren i ørkenen. Men når han samtidig formaner dem til å skille seg fra de farlige avgudsdyrkerne i Kanaan, sier han som en påminnelse: «For et hellig folk er du for Herren din Gud.» Og han føyer til som forklaring: «Deg har Herren din Gud utvalgt av alle folk på jorden til å være hans eiendomsfolk» (5 Mos 7,6).

I samme betydning og med samme forklaring brukes ordet «hellig» også i 5 Mos 14,2 og 26,18 (jf. 2 Mos 19,6; Dan 8,24; 12,7). Den samme betydningen har ordet noen steder i Det nye testamente, som her og i 1 Kor 7,14.

Skriften taler også mye om at Gud vil vise Israel en særlig nåde for den paktens skyld han sluttet med fedrene. I 5 Mos 9 minner Moses folket om hvordan de gang på gang har satt seg opp mot Herren, og i v. 13 kaller han dem «et hardnakket folk». Men han føyer til: «Men bare dine fedre har Herren lagt sin kjærlighet på, så han elsket dem. Og dere som er deres etterkommere, utvalgte han fremfor alle andre folkeslag» (5 Mos 10,15).

Det samme hører vi i 2 Mos 2,24–25: «Gud hørte deres sukk, og Gud kom i hu sin pakt med Abraham, Isak og Jakob. Og Gud så til Israels barn, og Gud kjentes ved dem.» Og i 5 Mos 4,31 gir Moses dette løftet: «For Herren din Gud er en barmhjertig Gud. Han skal ikke slippe deg og ikke la deg gå til grunne. Han skal ikke glemme pakten med dine fedre som han stadfestet med ed.» Det finnes så mange slike løfter i Det gamle testamente at vi ikke kan nevne alle.

Apostelens bevis er altså dette: Hele deigen er hellig fordi førstegrøden ble ofret til Herren, og hele treet lever i naturlig samfunn med roten. På samme måte er etterkommerne etter Abraham, han som Herren opprettet sin pakt med, skilt ut fra alle andre folk og er Herrens eiendomsfolk. For Herren Gud holder alltid fast ved sin pakt, selv om mange glemmer ham i vantro (jf. Rom 3,3; 11,22).

Herren hadde selv plantet dette edle oljetreet med sin høyre hånd. Riktignok er mange av greinene brutt av, men treet står der fremdeles, og mange av de avbrutte greinene skal podes inn igjen. De frafalne barna skal vende tilbake til sin far Abrahams tro. Derfor har Herren latt det bli igjen en sæd han kan plante, og ikke latt det gå med jødene som med Sodoma og Gomorra, som ble fullstendig utslettet (Rom 9,28–29). Slik er Guds trofasthet. Det er dette apostelen vil fram til, og det er tekstens egentlige mening.

Men vi bør også legge merke til hvor stor trøst dette budskapet har for oss kristne, som Gud også har sluttet en pakt med – «en bedre pakt, som er lovfestet på bedre løfter» (Heb 8,6).

Vi var greiner på et «vilt oljetre» og ble podet inn i det treet der den troende Abraham var roten. Det vil si at vi ved den samme troen som Abraham hadde,

ble forenet med den første menigheten, slik vi også er «forenet med ham», Kristus (Rom 6,5), podet inn i det sanne vintreet (Joh 15). Og det navnet – Jesu navn – betyr enda mer for Gud enn Abrahams.

Riktignok gir ikke dette oss den trøsten at vi alltid står i vennskap med Gud bare fordi vi er forenet med ham i dåpen. Vi ser jo at den nåden Abraham sto i, ikke ble alle etterkommerne hans til del, selv om de sto i den ytre pakten med Gud. Når de falt fra i vantro, kom de i en forferdelig tilstand, slik vi har sett. Kristus taler også uttrykkelig om greinene på vintreet som «ikke blir i meg»: De «kastes ut» og «visner», ja, de kastes «på ilden, og de brenner» (Joh 15,6).

Men den trøsten har vi her, vi som er døpt, at Gud er trofast mot sin pakt. Da er han ikke bare nådig mot oss når vi omvender oss og kommer tilbake til ham, slik han er nådig mot alle hedninger. Nei, «til evig tid minnes han sin pakt» (Sal 105,8). Det vil si at han viser oss en særlig nåde for den paktens skyld som han en gang tok oss inn i. Han sender sitt ord og sin Ånd og mange kraftige midler til vekkelse for dem han en gang tok inn i sin pakt.

Da taler han om oss slik han talte om den frafalne Efra'im: «Er da Efra'im min dyrebare sønn og mitt kjæreste barn, siden jeg fortsatt kommer ham i hu, enda jeg så ofte har talt imot ham? Derfor røres mitt hjerte av medynk med ham, jeg må forbarme meg over ham, sier Herren» (Jer 31,20).

Særlig har de levende kristne en stor trøst i denne Guds trofasthet. I tro og bønn klynger de seg ennå til Kristus, men på grunn av sin uendelige skrøpelighet fristes de stadig til å miste motet. De tenker at nå må Gud vel snart gi dem opp og enten forkaste dem i vrede eller i alle fall se på dem som en forferdelig byrde. Da må vi huske det vi har sett her: Det var for «rotens» skyld Gud ville vise «greinene» en særlig nåde. Det var fordi han elsket fedrene, at Gud også elsket barna deres.

Og som grunnvoll for vår trøst har vi en langt helligere rot og førstegrøde enn Abraham, et navn som er enda større for Gud: hans elskede Sønn, Jesus Kristus. Denne roten betyr mer for Gud enn Abraham. Vi må huske at det er i hans elskede Sønn vi er podet inn. Og så må vi bruke dette ordet på oss selv: «Er førstegrøden hellig, da er også deigen hellig. Og er roten hellig, da er greinene det også.»

Da kan vi tro at vi med alle våre skrøpeligheter ikke bare er «frelst fra vreden» (Rom 5,9), men også «hellige og ulastelige» i ham, Den Elskede (Ef 1,4.6). For da er det sannelig slik at fordi Kristus er hellig og ulastelig, er også alle som er forenet med ham, hellige og ulastelige, så lenge de holder seg til ham som greinene til treet. Denne bruken av bildet er altså rett og gjelder alle som tror: «Er roten hellig, da er greinene det også.» Er Kristus hellig og ulastelig for Faderen, så er vi det også.

Riktignok er det ikke dette vi hører fra vårt eget hjerte. Slik vi selv opplever det, reiser det seg nok helt motsatte røster som roper og skriker at vi er helt forkastelige i Guds øyne – for vi kjenner synden i oss.

Men vi skal likevel tro det Herren selv sier, og ikke det vårt hjerte og vår mening vil fortelle oss. Da Herren Kristus talte om den som ved troen var renset

i hans blod, sa han uttrykkelig: «Den som er badet, … er jo helt ren. Også dere er rene, men ikke alle.»

Forræderen var unntaket – men bare han. Peter var ren, Tomas var ren, og alle de andre skrøpelige disiplene var helt og holdent rene. Så fullkomment rene kunne de nok ikke være i seg selv, men bare i Kristus. «Roten» var hellig! Derfor var også greinene hellige. Gud gi oss nåde til å tro og fatte dette!

Så fortsetter vi med teksten. Nå gjør Paulus en ny anvendelse av bildet med roten og greinene.

17–18. Men om nå noen av greinene ble brutt av, og du som er en vill oljekvist, ble podet inn blant dem og fikk del med dem i sevjen fra roten, så ros deg ikke mot greinene! Roser du deg, så vit at det er ikke du som bærer roten, men roten som bærer deg!

Før Paulus avslutter framstillingen av Guds omsorgsfulle tanker om Israels framtid, gir han først de omvendte hedningene en sunn advarsel: De må ikke opphøye seg over jødene. Denne formaningen fortsetter helt fram til v. 25.

Oljetreet og det ville oljetreet: Det første er Israels folk, plantet, vannet og stelt av Gud. Resten av verden lå imens overlatt til seg selv i hedenskapets mørke og råskap, og derfor kalles den her et «vilt oljetre». Men så ble noen av oljetreets greiner brutt av,[66] og «blant dem», det vil si i stedet for dem, ble greiner fra et vilt oljetre podet inn[67] og «fikk del med dem i sevjen fra roten».

De hedningene som kom til troen, ble «Abrahams ætt» (Gal 3,28–29) og fikk del i all den nåde og velsignelse som tidligere bare Israel hadde. Men når de fikk en så stor nåde, kunne de troende hedningene lett «rose seg», bli oppblåste, opphøye seg og forakte jødene, som hadde falt så dypt i vantro.

Paulus kunne godt tenke seg at en så stor synd ville dukke opp blant de omvendte hedningene. Kanskje hadde han allerede lagt merke til at de opphøyet seg slik over jødene. Derfor tar han svært alvorlig fatt i denne synden. Først kommer selve advarselen: «Ros deg ikke mot greinene!» Dernest sier han hvorfor denne synden er så farlig. Han begynner slik:

Roser du deg, så vit at det er ikke du som bærer roten, men roten som bærer deg! «Roser du deg» – setter du deg i selvopptatt innbilning høyere enn jødene fordi de ikke tror, mens du selv er en troende kristen – så husk at det ikke er du som bærer roten, men roten som bærer deg.

Det er ikke de hedningene som er blitt kristne, som er den stammen jødene en gang skal podes inn i igjen. Tvert imot er det jødene – de troende, som har Abrahams tro – som er den stammen vi er podet inn i. «Hører dere Kristus til, da er dere Abrahams ætt», sier Paulus (Gal 3,29.7). Evangeliets velsignelse er ikke kommet fra oss til jødene, men fra dem til oss.

I kristenheten er jødene ofte blitt foraktet på en uverdig måte, ja, forfulgt, plyndret og drept bare fordi de var jøder. Det viser at vi nok ikke har tatt apostelens påminnelse innover oss.

Vi må huske at jødene var Guds folk lenge før oss, og at det var fra dem vi fikk Guds ord. Ja, selv Herren Kristus ble født inn i dette folket da han kom i kjødet. Husk også at de første kristne var jøder, og likeså de første og herligste forkynnerne av evangeliet, apostlene. Alt dette burde dempe enhver hoven forakt for jødene og i stedet gi oss kjærlighet til dem. – Paulus fortsetter så den samme formaningen:

[66] «Noen av greinene», sier apostelen, enda vi vet at det var de aller fleste av jødene som forkastet Herren. Men Paulus bruker dette forsiktigere uttrykket fordi han her taler til slike som var fristet til å gjøre for mye ut av sin eldre brors fall og bygge sin egen opphøyelse på det. Det er de benådede hedningene han taler til her, og dem advarer han mot å opphøye seg. Samtidig er det en formaning til oss om å tale forsiktig og i kjærlighet om andres fall (jf. Rom 3,3; Heb 3,16).

[67] Noen har påpekt at poding i virkeligheten ikke foregår slik at en vill grein podes inn i et edelt oljetre, men alltid omvendt. Til det må vi bare svare at den hellige forfatteren, når han bruker billedspråk, først og fremst må ha blikket festet på det budskapet han vil fram med. Og når dette budskapet ofte er overnaturlig og strider mot naturens orden, må han likevel alltid framstille det slik det tjener det åndelige budskapet, selv om det han bruker som bilde, på enkelte punkter foregår annerledes i praksis.

19. Du vil da si: Greinene ble brukket av for at jeg skulle bli podet inn.

Paulus tenker seg en omvendt hedning som fortsatt opphøyer seg over jødene og liksom vil si: Du kan jo ikke nekte for at det er brukket av greiner på dette oljetreet, og at det skjedde for å gi plass til meg. Da må jeg jo bety mer for Gud enn disse avbrutte greinene! Paulus svarer så:

20. Nåvel! På grunn av vantro ble de avbrutt. Men du står ved din tro. Vær ikke overmodig, men frykt!

Nåvel! Paulus gir ham rett i at jødene hadde falt fra, og at deres fall førte til at hedningene ble frelst. Men straks føyer han til noe som burde dempe hovmodet: **På grunn av vantro ble de avbrutt.** Det vil si: Det skjedde ikke fordi Gud elsket dem mindre enn deg, og heller ikke fordi de var mer uverdige enn deg, men fordi de begynte å sette sin lit til et eller annet hos seg selv, og så tok vantroen over (Rom 9,32).

Også du kan lett falle i en slik vantro hvis du begynner å tro at du har alt i orden. Slik gikk det jo med Guds første eiendomsfolk!

Men du står ved din tro. Det vil si: Du står nå i Guds nåde, men slett ikke fordi Gud har en særlig kjærlighet til deg, og aller minst på grunn av noe du har utrettet eller fortjent. Nei, du står fordi du har tatt imot benådningen som en helt fri gave du har fått rakt. Slik skjer det ved troen.

I den levende troen ligger nettopp dette at en i seg selv er en fattig, fortapt synder og tar imot all nåde som en fri gave. Det er troens natur at vi lever i avhengighet av Gud og hans nåde.

Derfor: **Vær ikke overmodig, men frykt!** Vokt deg for den innbilningen at nå er du utenfor all fare – enten det er fordi du, kanskje uten å vite det, begynner å føle at du nå fortjener Guds nåde, eller fordi du synes du er mer trofast og sterk enn de som har falt og er brukket av.

Pass deg så du ikke blir trygg i din egenrettferdighet, for en slik ånd fører alltid til fall. «Våk!» eller «Frykt!» sier apostelen. Han mener akkurat det samme som i 1 Kor 10,12. Der taler han også om hvordan jødene forlot Herren, og sier: «Derfor, den som mener seg å stå, han se til at han ikke faller!»

Lev ikke i en selvvalgt frelsesvisshet, men frykt for ditt falske og vinglete hjerte, så det ikke bedrar deg! Du er tross alt fremdeles en synder og alltid avhengig av nåden. Lev derfor alltid med Gud i barnlig «sønnefrykt», ikke trellefrykt, så ikke også du kommer inn under den samme dommen som jødene!

21. For sparte ikke Gud de naturlige greinene, vil han heller ikke spare deg.

Så forferdelig farlig er selvsikkerhet, stolthet og selvtilfredshet at det drev apostelen til en så sterk advarsel som den vi hører i dette verset. Legg merke til at han skriver dette til de kjære brødrene i troen. I Rom 1,7 taler han om hvor herlig de er benådet, og kaller dem «Guds elskede, kalte og hellige». Nå minner han dem om at det kan gå dem på samme måte: Også de kan falle under Guds vrede og bli forkastet, slik jødene ble.

Han antyder også at de som riktignok ikke hadde fått så store tegn og løfter som jødene, måtte innse at dette like gjerne kunne skje med dem. **For sparte ikke Gud de naturlige greinene**, sier han – altså dem som opprinnelig stammet fra den kjære roten, Abraham, men som Gud handlet så forferdelig med fordi de falt i overmot og vantro – **vil han heller ikke spare deg.**

Jødene var naturlige greiner på det edle oljetreet (v. 24), og det var de som først og fremst hadde del i pakten med Abraham. Likevel kunne ingenting hjelpe dem da de falt i egenrettferdighet og vantro – verken at de var arvinger av den utvalgte stammen, eller deres herlige gudstjeneste og mange ofre. Gud forkastet dem likevel som avbrutte greiner.

Pass da på, du som kom fra et vilt oljetre, men ble podet inn i treet med den roten de en gang hørte til! Pass på at ikke din stolthet og selvsikkerhet bringer den samme dommen over deg, så også du blir hogd av og forkastet. Dette er apostelens budskap her.

Det er en alvorlig formaning apostelen gir de første kristne. Av den forstår vi hvor forferdelig farlig det er når vi begynner å måle oss og vår kristendom mot andre som tydelig sporer av eller har falt. Da siger selvsikkerheten og egenrettferdigheten inn, og vi er blitt bedre enn andre!

Kanskje er det ikke akkurat jødene vi «måler oss» mot og føler oss bedre enn. Det kan være andre villfarne mennesker, eller til og med brødre i troen som vi synes har mindre kunnskap og tro enn vi selv. For slik går det til. Og dette er ikke bare den verste, men også den farligste synden.

Vi kan få nåde og hjelp mot alt annet ondt, bare vi får nåde til å leve i en fattig og våken ånd og i troen holde oss ved nådestolen. Men selvsikkerhet og egen-

rettferdighet står så skarpt i strid med nåden at Gud selv blir vår motstander. «For Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde» (1 Pet 5,5). Og når Gud «står imot» noen, er det ute med det mennesket, uansett hva det måtte forsøke – hvis det da ikke på ny ydmyker seg under Guds veldige hånd.

Ydmyker det seg ikke, men vil i stedet kanskje «begynne på nytt» og vokte seg mot fall, er det forgjeves. Slike kommer til å falle, for da setter Gud selv snarer for dem (v. 8–10). Derfor er det utelukket at noe menneske kan nå lykkelig fram til det salige målet hvis det er selvsikkert og egenrettferdig, så det ikke frykter for sitt eget hjerte og for Herrens dom.

Når Paulus her sier «Frykt!», mener han selvsagt ikke: Vær uten trøst og fred i Kristus, vær aldri helt sikker på Guds nåde! Nei, det er ikke trelldommens ånd (Rom 8,15) apostelen vil vi skal ha, men den gudfryktige ånd – «sønnefrykten» – som opphøyer Herrens rettferdighet og er redd for å miste den store skatten vi eier bare av nåde.

Også apostelen Peter formaner til å «frykte» på denne måten. Han sier: «Når dere påkaller som Far ham som dømmer uten å gjøre forskjell, enhver etter hans gjerninger, da ferdes i frykt (*gudsfrykt*) i deres utlendighets tid» (1 Pet 1,17).

Andre steder taler Paulus uttrykkelig til dem som fristes av den selvsikkerheten som ligger nærmest vår tekst: at kristne blir så opptatt av andres villfarelser at de glemmer sine egne svakheter. I Gal 6,1 sier han: «Brødre! Om også et menneske skulle bli overrumplet av en eller annen synd, da hjelp ham til rette, dere åndelige, med ydmyk ånd. Men ta deg i vare, så ikke du også blir fristet.»

Sammenhengen viser at det er nettopp når vi ser på andres fall og synder, at vi selv står i fare for å glemme vår egen fattigdom. Da synder vi lett i overmot og selvtilfredshet i vår holdning til dem som har falt. Det ser vi ofte i virkeligheten. Mang en kristen levde et lykkelig kristenliv helt til han i overmot og med et hardt, dømmende hjerte syndet mot en bror som hadde falt. Og da falt han selv enda dypere. Det er denne faren apostelen advarer så sterkt mot. Måtte vi alle passe oss i tide!

Men av dette bør vi også lære hvor ynkelig og usselt hvert eneste menneskehjerte er. Paulus antyder jo i vår tekst at selv de hellige i Roma kunne falle for denne fristelsen og i overmot opphøye seg over de ulykkelige jødene. Disse troende i Roma levde i den første apostoliske tiden, da Kristi rike ennå var i sin ungdoms kraft. Likevel kunne apostelen frykte at noe slikt skulle skje med dem!

Og hva hadde disse omvendte hedningene å opphøye seg av? Paulus sa jo i Rom 9,30 at de «ikke jaget etter rettferdighet» da de tok imot evangeliet og rettferdigheten av bare nåde. Likevel kunne de allerede nå finne på å opphøye seg, disse «Guds elskede, kalte og hellige».

Ja, hva skal vi si om det Paulus vitner om seg selv i 2 Kor 12,7? Han sier at selv han var så fristet til hovmod på grunn av nåden i de høye åpenbaringene at Gud måtte gi ham «en torn i kjødet, en Satans engel», for at han ikke skulle opphøye seg.

Og det han ble fristet til hovmod av, var til og med en ufortjent nådegave: at han ble «rykket like inn i den tredje himmel», det vil si at han hadde fått oppleve

Guds nåde på en helt særlig måte. Dette hadde han jo ikke fortjent; det var bare en nåderik gave. Likevel ble han fristet til å opphøye seg!

Tro da aldri at det finnes noen større fromhet verken hos deg selv eller hos de helligste. Lær heller av dette at selv de mest forferdelige syndene kunne friste de største hellige. Finnes det noen større synd enn at en benådet synder blir hovmodig – hovmodig av noe han på ingen måte har fortjent? Paulus fortsetter i samme tone og sier:

22. Se derfor Guds godhet og strenghet – strenghet mot dem som falt, men over deg er Guds godhet, så sant du holder fast ved hans godhet. Ellers skal også du bli hogd av.

Her skjerper apostelen advarselen til de kristne i Roma. Først vender han oppmerksomheten deres mot den store Gud, mot «Guds godhet og strenghet», og deretter mot den faren de selv ennå var i. Han ber dem for det første legge merke til «Guds strenghet», hans rettferdige dom, «mot dem som falt». Denne strengheten hadde rammet Guds eget, høyt benådede eiendomsfolk, og den burde jo vekke en sunn frykt hos alle som så det.

For det andre minner han dem om «Guds godhet», hans store og uforskyldte nåde da han tok imot og rettferdiggjorde dem, uverdige hedninger. Denne godheten burde jo fylle dem som hadde fått oppleve den, med intet annet enn ydmykhet og kjærlighet.

For det tredje minner han dem om hvor nødvendig det er at de holder fast ved hans godhet, ved den frie nåden, og ikke glir over i egenrettferdighet og vantro, slik det gikk med jødene. For det fjerde advarer han disse troende kristne om at også de kunne bli hogd av fra det oljetreet de nå var innpodet i.

Dette er innholdet og sammenhengen i verset vi har foran oss, og det var nok den sterkeste advarselen mot hovmod han kunne gi disse benådede kristne. Men verset har også noen svært viktige lærdommer for oss alle. La oss nå tenke litt nærmere over dem! Paulus sier:

Se derfor Guds godhet og strenghet. Ingenting er viktigere for vår sjels frelse, for vår tro og vår gudsfrykt enn at vi har et rett bilde av Gud, særlig av disse to egenskapene: hans «godhet» og hans «strenghet». Ve det mennesket som har gjort seg et falskt bilde av Gud, av hans sinnelag og av hvordan hans bud gjelder for oss! Har du tatt feil av Gud på disse punktene, farer du vill både her og i all evighet.

Selv om du ikke kjenner alle de andre sannhetene i Guds ord, kan din sjel likevel bli frelst, bare du har det rette bildet av Guds godhet og strenghet. Men oppfatter du disse feil, blir hele din vei mot evigheten feil. Da lever du i en falsk innbilning her i livet og gjør i døden den forferdelige oppdagelsen at du er evig fortapt.

Pass derfor nøye på at du ikke har et falskt bilde av Gud! Mange mennesker lager seg sitt eget bilde av Gud, slik de selv synes det passer, etter sin egen forstand. Men ingenting er så falskt og bedratt som vårt eget hjerte og våre egne

meninger, etter at den gamle slangen i syndefallet tok bort det rette bildet av Gud og plantet sin gift, sin egen løgnens ånd, i oss.

Slik ser vi at noen mennesker har gjort seg et bilde av en Gud som er så mild og ettergivende at han er fornøyd med alt de selv elsker, så han aldri blir vred og straffer dem. Andre bærer på en forferdet samvittighet og ser Gud bare som en streng og fryktelig dommer som skal handle med dem helt og holdent etter deres egen fortjeneste.

Ja, vi erfarer vel alle at vi gjør oss mange forskjellige bilder av Gud hvis vi ikke passer på å holde øynene festet på hans ord. Det ene øyeblikket synes han oss så mild og nådig at vi slett ikke frykter synden; i det neste synes han streng og langt fra nådig, som om han aldri ville tilgi noen synd. Vi ser at ingenting er så falskt og vaklende som vårt eget hjerte og våre tanker om Gud.

Derfor er ingenting mer nødvendig enn at vi mistror og forkaster alle våre egne tanker og meninger om Gud og tar vårt bilde av ham bare fra hans eget ord.

Men ikke alt i Guds ord er like klart. For å forstå det rett er det da til stor hjelp om vi flittig ser på de store og åpenbare bevisene på Guds sinnelag. I Ordet ser vi dem i hans nådegjerninger og i den strengheten han har vist mot menneskene i tidligere tider. Selv om vi skulle misforstå enkelte uttrykk i Skriften, kan disse talende eksemplene lede oss til det rette, for i dem kan vi jo med egne øyne se Guds sinnelag mot menneskene.

Derfor roper Paulus nå ut, etter at han like før har vist to store eksempler: «Se derfor Guds godhet og strenghet!» – det vil si strengheten vi ser i hans dom over de vantro jødene, og godheten vi ser i hans nåde mot de uverdige hedningene.

Legg da først merke til strengheten mot dem som falt, altså mot Guds eget eiendomsfolk. Husk hvilke store fordeler og fortrinn de hadde framfor alle andre folk på jorden. De var barn av de troende fedrene, og «dem tilhører barnekåret og herligheten og paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene» (Rom 9,4–5).

Om dem som dro ut av Egypt, sier Paulus: «Alle ble døpt til Moses i skyen og i havet. De åt alle den samme åndelige mat, og de drakk alle den samme åndelige drikk. For de drakk av den åndelige klippen som fulgte dem, og klippen var Kristus» (1 Kor 10,2–4).

Likevel falt de fra Herren. De lot seg ikke advare, de omvendte seg ikke og hyllet ikke Sønnen, men forkastet ham som var Israels trøst. Da kunne ingenting hjelpe dem, uansett hva de fant på for å behage Gud. All deres gudstjeneste, alle deres offer og bønner var forgjeves; nå måtte de gå fortapt. Og hva gjorde Herren Gud da med dem?

Først forblindet han dem og forherdet hjertene deres, så de ikke kunne se med øynene eller høre med ørene (v. 8–10; Matt 13,13–15). Deretter feide han dem bort fra deres eget land som med en storm. Han lot byen deres bli ødelagt og de fleste i folket omkomme på forferdelig vis, og dem som overlevde, spredte han ut over hele jorden. Se der Guds strenghet over dem, hans straff!

Les hvor forferdelig det gikk for seg da Jerusalem ble ødelagt, og om de fryktelige lidelsene som gang på gang rammet jødene. Vi hører for eksempel om en jødisk familiefar som av ren barmhjertighet tok livet av sin kjære kone,

sine barn og til sist seg selv, for at de skulle slippe den grusomme behandlingen fienden utsatte dem for. Når vi tenker på at ikke en spurv faller til jorden uten vår himmelske Fars vilje, kan vi undres over at Guds hellige vrede kan være så forferdelig. Men Gud er overmåte stor i alt – også i sin straffende rettferdighet.

Først har han gjennom lange tider øst ut over folket utallige velgjerninger, både åndelig og legemlig velsignelse. Stadig på ny har han kalt dem til omvendelse og tilbudt dem sin nåde. Men alt er forgjeves; alt blir bare foraktet. Til slutt kommer hans time, da han øser ut sin forferdelige vrede over dem. Slik ser vi Gud handle til alle tider og med alle folk, og det er skrevet til advarsel for oss.

Vi er døpt til Kristus, vi har og kjenner hele Guds ord, vi går i kirken og til Herrens nattverd, vi tar del i mye kristelig virksomhet, avskyr mange grove synder og oppfører oss som kristne mennesker. Men ingenting av dette vil hjelpe oss hvis vi ikke slipper Herrens kall til omvendelse og tro inn til oss, hvis vi ikke av hjertet omvender oss til Kristus og blir hans disipler og etterfølgere hele livet igjennom.

Nei, alt det vi av Guds nåde har fått fra ham, vil bare gjøre vredesdommen som venter oss, tyngre hvis vi ikke har tatt imot det og brukt det i lydighet mot Herrens ord. Da vil også forherdelsens dom ramme oss, så vi fortsetter å leve i frekke synder og til sist dør i våre synder. Slik er Guds strenghet mot dem som forakter ham.

Men hvis vi derimot åpner ører og hjerte for Herrens røst og omvender oss til ham i tro og helliggjørelse, blir alle våre synder tilgitt, både de største og de minste, og vi får en evig nåde. Det lærer vi av det andre eksemplet apostelen gir oss her. Han sier:

Men over deg er Guds godhet. Guds «godhet» betegner hans kjærlige sinnelag, som alltid først og fremst søker å gjøre oss godt, tilgi oss og hjelpe oss. Men finnes det noe menneske her på jorden som virkelig kan fatte og tro Guds godhet? Her må vi særlig vokte oss for å tenke om og vurdere Guds sinnelag ut fra egne meninger og følelser. Vi må tvert imot alltid dømme bare etter Herrens egne ord og de store bevisene han allerede har gitt oss på sin godhet.

Eksemplet på Guds godhet som blir holdt fram for oss her, er at hedningene ble tatt opp i Guds rike. Hva hadde vel de utrettet, så de fortjente en så umåtelig stor nåde? Nei, hedningene kunne på ingen måte regnes for verdige til den.

Paulus har sagt at de ikke engang jaget etter rettferdighet (Rom 9,30), men tvert imot var «fulle av all slags urett, umoral, griskhet, ondskap, fulle av misunnelse, mordlyst og strid, svik og falskhet. De ble ryktemakere, baktalere, gudshatere, voldsmenn, overmodige, storskrytere, oppfinnsomme til ondt, ulydige mot foreldre, uforstandige, upålitelige, uten naturlig kjærlighet, ubarmhjertige» (Rom 1,29–31). Slik var hedningene.

Likevel ble de benådet så snart de lyttet til evangeliets ord og lot det fylle hjertet, falt ned for Gud og tok imot nåden i Kristus. De ble vasket rene, gjort rettferdige og tatt opp som Guds barn og arvinger, ja, som «de helliges medborgere og Guds husfolk». Paulus sier at Gud har «gjort oss levende med Kristus, vi som var døde ved våre overtredelser», og at han «reiste oss opp sammen med ham og satte oss med ham i himmelen, i Kristus Jesus» (Ef 2,5–6).

Her ser du Guds godhet, hans store og majestetiske nåde. Her ser du at selv om vi hadde begått de mest forferdelige synder, ja, selv om vi ennå lå i dem, skal ingenting kunne hindre Guds nåde så snart vi begynner å hylle Sønnen og vil tilhøre ham hele livet. Da blir også vi rettferdiggjort, vasket rene og gjort til Guds barn og arvinger.

Deretter får vi leve under Guds store nåde, fri fra all vår syndeskyld og all fordømmelse – i like stor nåde og frihet som de troende i Roma. Apostelen har jo sagt at «det er da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1).

Gud vil nok tukte synden i oss med faderlig ris og formaning, for å hjelpe oss mot dens forførelse og makt. Men han vil aldri forkaste oss på grunn av noen synd. Tvert imot vil han «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» (Hebr 4,15). Et slikt bilde av Guds godhet ser vi altså nettopp her, der apostelen taler om hvordan hedningene ble benådet.

Men hvem kan telle alle bevisene på Guds nåde som vi finner gjennom hele Skriften? Det aller største beviset, som ingen andre kommer opp mot, er selve forsoningens nåde. Hvem kan her i livet fatte høyden og dybden i den kjærligheten Gud viste da han elsket verden så høyt at han ga sin enbårne Sønn som et offer for våre synder! Legg så til alle Skriftens eksempler på Guds nåde og godhet mot de enkelte syndere. La oss bare minne om noen få.

Tenk for eksempel på Guds godhet mot Adam. Mens menneskene ennå bar Guds bilde, med all den kraft det innebar, brøt Adam likevel det eneste budet Faderen hadde gitt ham. Siden møtte han Gud i en så ond ånd og med så stor ondskap at han sa: «Kvinnen som du ga meg til å være hos meg, hun ga meg av treet.» Men se Guds godhet mot Adam: Nettopp da kommer Gud med sitt budskap til ham, det første løftesordet om en Frelser!

Eller tenk på Guds godhet mot David. Tross all den nåde han hadde fått, og alt han kjente til Gud, hans bud og hans løfter, begikk han store synder i kjødets lyst, i hardhet og overmot. Men se hvordan Gud likevel tilga ham hver gang.

Legg merke til Kristi kjærlighet og barmhjertighet når han kjenner så stor nød for det syndige Jerusalem at han gråter over byen (Luk 19). Eller når han gleder seg så over å få vise den samaritanske kvinnen at han er Messias, at han glemmer at han er sulten (Joh 4). Eller når han er så opptatt av å trøste Peter, som var så knust etter fallet, at han viser seg for ham før de andre etter sin oppstandelse (Luk 24,34). Eller når han gjør sin fryktelige forfølger Saulus til en stor apostel! Og slik kunne vi fortsette.

Ja, slik er Gud! Gud er kjærlighet. Alt i oss som strider mot dette bildet av Gud, enten det er meninger eller følelser, er bare bedrag fra vårt vantro hjerte eller fra djevelen, som alltid vil anfekte oss.

Men én ting er sikker: Hvis synden virkelig får herje med oss, skremmer den oss så forferdelig, og samvittigheten og djevelen forvrenger Guds bilde for oss så sterkt med alle lovens krav, at det blir umulig å beholde den rette tilliten til Guds nåde og godhet – hvis vi ikke stadig holder øynene festet på Guds eget ord og på de åpenbare bevisene på hans nåde i Skriften.

Skal vi fatte Guds godhet og strenghet rett, må vi også huske det som dette og alle andre eksempler i Skriften viser: Både godheten og strengheten har Kristus

som mål, det vil si at de har med menneskenes forhold til Kristus å gjøre. All Guds nåde er knyttet til Kristus, og ingen annen synd kan utelukke oss fra nåden enn vantro eller frafall fra Kristus.

I eksemplet teksten vår sikter til, ser vi at jødene, som falt under Guds dom, egentlig hadde mange og store fortrinn framfor hedningene når det gjaldt gjerninger – ikke minst gudstjenesten, offerne, bønnene og så videre. Men de ble forkastet bare fordi de i vantro forkastet Kristus og søkte å bygge opp sin egen rettferdighet. Hedningene derimot fikk all Guds nåde midt i alle sine forferdelige synder, fordi de tok imot Kristus (Rom 9,30–33).

Ja, dette ser vi gjennom hele Skriften: Gud var alltid nådig mot dem som hyllet Sønnen. Hvor store syndere de enn var, ble det aldri spørsmål om syndene deres når de kom til Kristus. De fikk alltid nåde og fikk leve resten av livet under Guds nåde, så lenge de holdt seg til ham i omvendelse og tro.

Dommen til evig fortapelse rammet bare dem som ikke hadde bruk for nåden og Kristus. Derfor skriver Johannes: «Gud har gitt oss evig liv, og dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet» (1 Joh 5,11–12). Så lenge du blir i troen, vil du alltid få erfare Guds miskunn og barmhjertighet og få se hans godhet mot deg. Om dette taler Paulus videre:

Så sant du holder fast ved hans godhet. Det vil si: så sant du av hjertet vil leve under Guds nåde, lever i troen og ikke faller fra – verken i selvsikkerhet og forakt for alt som er hellig, eller ved å gli over i egenrettferdighet, slik jødene gjorde. For den som glir over i egenrettferdighet, «forkaster Guds nåde» (Gal 2,21) like mye som den som faller i frekk ugudelighet.

Med uttrykket «holder fast ved hans godhet» menes vel først og fremst å bli i troen på Kristus i videste forstand og ikke falle ut av hans rike (jf. Apg 13,43).

Men vi legger merke til at Paulus her sammenligner situasjonen for de omvendte hedningene med jødenes, og at jødenes fall blir forklart med at de ikke søkte rettferdigheten ved tro, men ved gjerninger (Rom 9,32; 10,2). Da skjønner vi at det Paulus vil fram til med disse ordene, er at de med hjertets fulle tillit må bli i den frie, ufortjente nåden og ikke gli over i egenrettferdighet og en selvsikker kristendom. Apostelen har jo også her villet advare mot hovmod og selvsikkerhet.

Meningen er altså denne: Lever du med et fattig hjerte som trenger nåde, og stoler du bare på Guds godhet i Kristus, skal du også alltid få erfare denne godheten mot deg!

Ellers skal også du bli hogd av. Hvis du ikke blir i Guds uforskyldte godhet, går det deg akkurat som jødene: Som en død og tørr grein blir du hogd av fra det oljetreet du nå er podet inn i.

Det samme taler Herren Kristus om i Joh 15, der han sier at de greinene som ikke bærer frukt, blir tatt bort, kastet ut og brent. Også der blir den samme grunnen gitt, nemlig at en «ikke blir i ham», «i hans kjærlighet» (Joh 15,6.9). Men om dem som blir i ham, sier han at de «bærer mye frukt» (Joh 15,5).

Greinen som ikke bærer frukt, er et bilde på en kristen som nok kan se ut som en grein på ham, men som ikke virkelig lever i hans nåde og hans kjærlighet.

Dette er den første og viktigste lærdommen i ordet om å bli i Guds godhet eller ellers bli hogd av.

Men ordene «ellers skal også du bli hogd av» tilbakeviser jo også klart den villfarelsen at levende kristne ikke kan falle fra. To ting er her helt åpenbare. For det første taler apostelen her til levende kristne. Han kan jo ikke si til falske kristne at de skal lære å kjenne og se Guds godhet. Og hvor stor skade ville det være om en falsk kristen falt ut av sitt uekte fellesskap med menigheten? Han ville jo uansett aldri nå fram til Guds evige rike ved å bli i det falske fellesskapet.

Dessuten vet vi at når en apostel taler, mener han alvorlig det han sier. Når han som her taler om sjeler som lever i Guds godhet, mener han altså dem som virkelig gjør det – og her taler han jo til de første, ekte kristne i menigheten i Roma. Dette er det første som er klart og åpenbart.

Det andre er dette: Når Paulus likevel sier «så sant du holder fast ved hans godhet. Ellers skal også du bli hogd av», har han dermed uttrykkelig sagt at også levende kristne kan falle fra. For vi tror vel ikke at han advarer mot noe som aldri kan skje? Når han sier rett ut at du blir hogd av hvis du ikke blir i Guds godhet, kan apostelen umulig ha ment det motsatte, at de innpodede greinene aldri kan bli hogd av!

Men dette har vi talt nærmere om under Rom 8,35. Gud bevare alle kristne fra falske meninger! Og måtte vi aldri få oppleve det disse ordene taler om: «Ellers skal også du bli hogd av»!

Ingen steder gir Skriften noen kristen grunn til å mene at han ikke kan bli dåret av slangen (2 Kor 11,3), bli forhekset (Gal 3,1) og falle ut av nåden (Gal 5,4). Tvert imot formaner Ordet hver eneste en: «La oss derfor ta oss i vare, så ikke noen av dere skal vise seg å være blitt liggende etter. For løftet om å komme inn til hans hvile gjelder ennå» (Hebr 4,1).

Alle lever vi ennå bare i prøvetiden. Det som kunne hende de første menneskene mens de ennå hadde Guds bilde i hjertet, kan også hende hver eneste levende kristen, ved den gamle slangens list og vårt hjertes bedrag.

Når jødene kunne falle fra tross alle nådemidlene de hadde og Guds herlige åpenbaringer blant dem, kan det også skje med oss! For deres fall er skrevet til formaning for oss (1 Kor 10,11). Derfor har apostelen talt i stort alvor til de kristne: «Vær ikke overmodig, men frykt!» (v. 20). Men kan levende kristne falle fra, kan også de som er falt, bli reist opp igjen. Det legger Paulus nå til:

23. Men også de andre skal bli innpodet, hvis de ikke holder fast ved sin vantro. For Gud er mektig til å pode dem inn igjen.

Apostelen har nå på det sterkeste advart de troende fra hedningene mot å opphøye seg over jødene. Så vender han tilbake til at jødene en gang i framtiden skal bli omvendt, og nevner enda en grunn til å håpe at det kan skje – også med oss, hvis vi er i samme stilling som de. Den grunnen er Guds makt: «Gud er mektig til å pode dem inn igjen.»

Men for at ingen skal forstå det slik at de skal bli omvendt ved en uimotståelig kraft, knytter han et vilkår til løftet: «hvis de ikke holder fast ved sin vantro».

Dette vilkåret viser at det ligger i deres egne hender å stå imot og holde fast ved vantroen; det har de selv kraft til.

Men står de ikke imot og blir ikke med vilje i vantroen, vil Herren gi dem troens liv som gave – et liv de ikke har makt til å skaffe seg selv uten at Gud gir dem det. Alt som kan kalles liv, også troens liv, kan bare Gud gi oss, han «som gjør de døde levende og kaller på det som ikke er til, som om det var til» (Rom 4,17). Derfor sier Paulus at de skal bli podet inn ved Guds makt.

For mange vil det alltid virke svært usannsynlig at dette skal kunne skje – at de avhogde greinene skal bli podet inn på ny, og at de avvisende jødene en gang igjen skal bli levende kristne. Nettopp derfor var det så nødvendig for Paulus å rette oppmerksomheten mot Guds makt, som alltid kan utrette det som synes umulig for alle mennesker (Matt 19,26; Luk 1,37; Sak 8,6). Gud er mektig til å gjøre de tørre knoklene levende (Esek 37,1–14) og til å pode de avhogde greinene inn i Israels oljetre igjen.

Ved siden av dette første og egentlige budskapet i teksten kan vi av ordene om at greinene skal podes inn, også hente en generell lærdom om hvert enkelt menneskes omvendelse. Vi vet at en avhogd grein som ligger på bakken, umulig kan pode seg selv inn i stammen. Den blir bare liggende der og tørker inn, hvis ikke noen snart tar den opp og poder den inn igjen. På samme måte kan heller ikke menneskene selv gjøre seg åndelig levende, tro og bli forent med Kristus, hvis ikke Gud selv kommer med sin Ånd og virker dette i hjertet deres.

Likevel kan de, når Herren kaller dem, velge å stå imot, så de ikke blir levende tross all Guds makt. De kan med vilje stå Ånden imot (Matt 23,37; 22,3.5; Luk 14,18–21) og holde fast ved sin vantro.

Men her ser vi altså at når Gud er mektig til å frelse også jødene, de som drepte hans egen Sønn, finnes det ingen avgrunn av synd så dyp at han ikke er mektig til å frelse sjelene derfra – bare de ikke med vilje holder fast ved sin vantro. Vi ser at Gud er mektig til å tilgi de verste syndene og til å omvende og hellige de verste synderne. Å, Gud, øk vår tro!

Paulus har nå vist at det ikke er umulig at Israel en gang blir omvendt. Så gir han enda en grunn til at de frelste hedningene ikke skal anse det for utrolig, men heller vente at denne store hendelsen skal skje. Han sier:

24. Du ble avhogd av det oljetreet som av naturen er vilt, og mot naturen innpodet i et edelt oljetre. Hvor mye mer skal da de naturlige greinene bli innpodet i sitt eget oljetre, som de etter naturen tilhører!

Bildespråket i dette verset er enkelt og lett å forstå. Apostelen vil si: Du som før var hedning, men nå tror, bør se helt klart at Gud ikke bare er i stand til å omvende Israel igjen, men at han også vil gjøre det. Det må du skjønne når han har vist deg en så stor nåde – noe som var langt mindre å vente, og enda mer unaturlig.

For du er jo bare en grein fra «det oljetreet som av naturen er vilt». Legg merke til hvor treffende dette bildet er på hedenskapet, som også vokser som et vilt tre i skogen, uten stell eller tukt!

Du er «avhogd», skilt ut og tatt bort fra et slikt vilt oljetre og innpodet i et edelt oljetre. Det vil si at du er forent med Guds sanne Israel og har fått del i deres mange og herlige velsignelser. Dette skjedde **mot naturen**, for dere var «utestengt fra Israels borgerrett og fremmede for paktene med deres løfte» (Ef 2,12). Du hadde ingen rett til denne velsignelsen, for av naturen tilhørte du ikke Israel.

Tenk så på dette: Når du, som bare var en grein på et slikt vilt oljetre, likevel av bare nåde er tatt opp i Kristi rike, hvor mye mer skal da ikke de naturlige greinene på det edle oljetreet bli innpodet i sitt eget oljetre? De er jo barn av de troende patriarkene og de egentlige arvingene til alle løftene som ble gitt fedrene. Skulle ikke de også bli satt inn igjen og få del i all den nåden de fra først av ble lovet, men nå har mistet på grunn av sin vantro?

Gjennom pakten med dette folket er Gud på en særlig måte alltid knyttet til dem. Han er guddommelig trofast: «Til evig tid minnes han sin pakt» (Sal 105,8; 111,5). Men dette har vi talt mer utførlig om under v. 16.

Ser vi på jødene og deres harde vantro, kan det nok virke temmelig usannsynlig at de en gang skal bli omvendt. Men ser vi på Herren vår Gud, hans løfter til dette folket og hans evige trofasthet, bør jo deres omvendelse virke mindre utrolig enn budskapet om at også de ville hedningene skulle bli innpodet i Kristus – særlig på den tiden da det siste ennå ikke hadde skjedd.

At Gud på ny setter jødene inn i det som på en måte var deres arv fra fedrene, må vi ikke se på som noe mer uventet enn det han allerede har gjort da han kalte «syndere av hedensk ætt» (Gal 2,15) til å få del i de samme velsignelsene – velsignelser de ikke hadde noen kunnskap om, og som ingen kunne tenke seg at de hadde noen rett til. Med disse påminnelsene har apostelen bearbeidet og forberedt sinnene for forutsigelsen som han nå uttaler helt konkret:

25. For jeg vil ikke, brødre, at dere skal være uvitende om dette mysteriet – for at dere ikke skal anse dere selv for kloke: Forherdelse er for en del kommet over Israel, inntil hedningenes fylde er kommet inn.

Hittil har Paulus talt om Israels framtidige omvendelse som et håp; nå forkynner han den uttrykkelig og profetisk. Han begynner med å kalle dem som er frelst ut av hedenskapet, «brødre», og det med ettertrykk. Det uttrykker hans kjærlighet til dem, men han gjør det også for å vekke deres oppmerksomhet. **Jeg vil ikke at dere skal være uvitende om dette mysteriet**, sier han.

Et «mysterium», en hemmelighet, er i Det nye testamente noe som er så skjult for menneskene at de aldri kan finne det av seg selv, men bare får det meddelt ved guddommelig åpenbaring. For jødene hadde det vært en stor hemmelighet at Herren Gud også skulle kalle hedningene til å få del i hans rike (Ef 3,3–6). Og nå var det en like stor hemmelighet for de omvendte hedningene at også jødene en gang skulle bli Guds folk.

Når Paulus nå forkynner denne hemmeligheten, minner han først om at det ikke var hele Israel, men bare en del av det, som var rammet av forherdelsen. Dernest forkynner han at forherdelsens dom ikke skulle hvile over Israel for

alltid; en gang skulle også de bli omvendt til Herren. Dette var altså skjult for dem som var frelst fra hedningefolkene. Det var ikke skjult fordi det ikke var forutsagt i Skriften, men fordi de ikke hadde øyne som kunne se det. Derfor sier Paulus: Jeg vil åpenbare denne hemmeligheten for dere, **for at dere ikke skal anse dere selv for kloke**.

Åpenbaringen av denne hemmeligheten kunne bryte ned hovmodet deres på to måter. Den første, og den vanligste, var at de nå forsto at også jødene var omfattet av Guds nådige omsorg; da hadde de ingen grunn til å opphøye seg over dem eller forakte dem (v. 18.20). Den andre var at de nå oppdaget at de ikke var så opplyste som de selv trodde, når de ikke visste det apostelen nå forkynte.

At Paulus også hadde dette siste i tankene, synes nettopp ordlyden hans å tyde på: «for at dere ikke skal anse dere selv for kloke» (jf. Ord 3,7). Det var ydmykende å måtte innrømme at de hadde gått rundt med en falsk oppfatning og ikke kjent Guds store og nådige planer med Israel. Men hva er det så apostelen åpenbarer? Først minner han om:

Forherdelse er for en del kommet over Israel. At forherdelse hadde rammet Israel, visste disse omvendte hedningene godt. Men det de trengte å høre, var at det ikke var hele Israel, men bare en del av folket – riktignok den aller største delen – som var forherdet. I v. 8–9 har vi lært hvordan denne forherdelsen skjedde, og hvordan den må forstås: som Guds straffedom fordi de hadde foraktet og avvist all hans nåde.

Jødene er under forherdelsens dom, men ikke alle. Også blant dem har Herren «en rest igjen etter nådens utvelgelse» (v. 5). Det er også grunnen til at det alltid har vært mulig å vinne en og annen av dette folket for Kristi evangelium.

Riktignok kan vi ikke vente noen allmenn omvendelse av Israel før den tiden kommer som det her blir pekt på. Men vi både kan og bør likevel håpe på en viss framgang i dette, og hele tiden arbeide i kjærlighet for at jødene skal bli omvendt. Det har vi også god dekning for i uttrykket «for en del» i teksten vår. Men samtidig forkynner Paulus at Israels forherdelse en gang skal opphøre; den skal bare vare til en bestemt tid:

Inntil hedningenes fylde (det fulle antall) **er kommet inn.** Her har vi en antydning om når Israels forherdelse skal opphøre – når ikke bare noen her og der skal bli omvendt, men «hele Israel» (v. 26), det vil si Israel som folk. Det skal altså skje når «hedningenes fylde er kommet inn», det vil si inn i Kristi menighet. Hvor snart det skal skje, er ikke åpenbart for oss. Men når det har skjedd, følger også den store vekkelsen og omvendelsen i Israel.

Men hva betyr så «hedningenes fylde»? Ordene «inntil hedningenes fylde (det fulle antall) er kommet inn» betyr uten tvil: når det som ennå mangler av den skaren av hedninger som skal samles i Kristi rike, er kommet inn, og hedningefolkenes store innsamling i menigheten har funnet sted.

Omvendelsen av hedningene er begynt og pågår stadig. Og når det antallet av dem som skal bli frelst, er kommet inn i Guds menighet – det som her kalles at «hedningenes fylde er kommet inn» (jf. v. 12) – da kommer tiden for jødene, da de i store skarer skal våkne opp og omvende seg til Herren.

Men «hedningenes fylde» kan aldri forstås slik at hver eneste hedning skal bli omvendt. Nei, Skriften lærer uttrykkelig at når tiden er inne for Kristi gjenkomst og dommen, skal det være stor ondskap, vantro og ugudelighet på jorden (Matt 24,37–39; Luk 18,8; 1 Tim 4,1; 2 Tim 3,1–4). Da skal også fiendtlige folk, «Gog og Magog», reise seg til den siste kampen mot Kristi menighet (Åp 20,8; se også første fotnote til v. 12).

Den hemmeligheten apostelen her forkynner – tidspunktet da jødene skal bli fri fra straffedommen – er den samme som Kristus forkynte om dem i Luk 21,24, da han sa: «De skal falle for sverds egg og føres som fanger til alle folkeslag. Og Jerusalem skal ligge nedtrådt av hedninger inntil hedningefolkenes tider er til ende.» «Hedningefolkenes tider» er den tiden som er fastsatt for at hedningene skal kalles til Kristi rike. Når den tiden er ute, er hedningenes fylde kommet inn, selv om ikke alle er blitt omvendt og frelst. Og da kommer jødenes tid.

26–27. Og slik skal hele Israel bli frelst, som det står skrevet: Fra Sion skal befrieren komme. Han skal rydde bort ugudelighet fra Jakob. Og dette skal være min pakt med dem, når jeg tar bort deres synder.

Og slik skal hele Israel bli frelst. Her står «hele Israel» som motsetning til «en del av Israel» i forrige vers. Hele kapittelet handler om selve folket, det legemlige Israel (v. 1). Derfor har vi her en tydelig forutsigelse om at Israel som folk en gang skal omvende seg til Kristi evangelium, og ikke bare enkeltmennesker i folket. For enkelte i Israel har alltid tatt imot Jesus; det nevner jo Paulus selv i v. 5 med ordene «en rest i kraft av Guds nådes utvelgelse».

Dette løftet kan altså ikke bare gjelde det åndelige Israel eller de enkelte troende. Her tales det jo om det som skal skje når «hedningenes fylde er kommet inn». Da skal Israel som folk bli kristent, bli løst fra forherdelsens dom, våkne opp og gripe Kristi evangelium. Det er dette som her kalles å bli «frelst». I v. 11 ser vi at akkurat det samme kalles «frelse». Der står det at «frelsen er kommet til hedningene» – da de ble kalt til Kristi evangelium – selv om ikke alle av dem dermed ble frelst og sanne kristne.

Vi må også her understreke på nytt at når det står at «hele Israel skal bli frelst», betyr det ikke at hver eneste israelitt skal bli en sann kristen. I v. 23 talte Paulus uttrykkelig om «hvis de ikke holder fast ved sin vantro». De skulle altså alltid beholde friheten til å bli i vantroen; de skal ikke omvendes med en makt som ikke kan motstås. Og denne friheten vil hver enkelt sjel alltid bruke på sin måte.

I brevene sine kaller apostelen hele menigheter «hellige», selv om det også var mange falske medlemmer i dem. På samme måte kaller en et land «kristent» til forskjell fra de åpenbart hedenske landene, selv om mange i det landet ikke er sanne kristne. Slik står det også her at «hele Israel skal bli frelst» fordi Israel som folk da tar imot frelsens evangelium, selv om mange enkeltpersoner blant dem bare er falske kristne.

Hvordan det enkelte mennesket møter nåden, vil alltid være en personlig sak. Vi må aldri selv tenke ut noe som strider mot Guds klare og tydelige ord

om den allmenne nådeordningen: at hvert enkelt menneske skal ha frihet til å motstå og forkaste kallet.

Men det skal komme en salig tid for Israel. Det taler ikke bare dette hellige ordet om, men også mange andre. Se for eksempel det som står allerede i 5 Mos 4,29–31, der det uttrykkelig tales om hva som skal skje «i de siste dager».

Like bemerkelsesverdig er Hos 3,4–5: «For i mange dager skal Israels barn sitte uten konge og fyrste, uten offer og billedstøtte, uten efod og husguder.» Slik har de det nå. Men så legger profeten til: «Deretter skal Israels barn vende om og søke Herren sin Gud og David, sin konge (den sanne David, Kristus). Bevende skal de søke Herren og hans gaver i de siste dager.»

Det aller tydeligste, som slett ikke kan gjelde noe som allerede har skjedd, er det Kristus selv forutsa i den nytestamentlige tiden (se for eksempel Matt 23,39; Luk 13,35; 21,24; Apg 1,6–7). I det siste stedet legger vi merke til at Kristus ikke avviser disiplenes spørsmål om han skal «gjenreise riket for Israel». Han sier bare til dem: «Det er ikke deres sak å vite tider eller timer som Faderen har fastsatt av sin egen makt.»

Når Paulus her sier at det han vil åpenbare for dem, er et «mysterium», en hemmelighet, må ingen kristen ta avstand fra det bare fordi han ikke forstår alt det innebærer, eller ikke kan svare på alle spørsmålene som tankespinn kan finne på å kaste fram. Nei, vi skal bare gjøre som Paulus når han avslutter kapittelet (v. 33–36): prise vår store Guds visdom, makt og trofasthet i tilbedelse. Hver «hemmelighet» Gud åpenbarer for oss, må vi ta imot i tro og tillit til ham, selv om vi ikke alltid forstår den.

I v. 23 har apostelen minnet om at det han taler om her, skal skje ved Guds makt: «For Gud er mektig til å pode dem inn igjen.» Men nå nevner han også et par profetord om dette veldige som skal skje:

Som det står skrevet: Fra Sion skal befrieren komme. Han skal rydde bort ugudelighet fra Jakob. Disse ordene finner vi i Jes 59,20, riktignok i en litt annen form. Hos profeten heter det: «Det skal komme en gjenløser for Sion og for dem som omvender seg fra overtredelse i Jakob, sier Herren.» Forskjellen er større i det neste verset, v. 27 i vår tekst og v. 21 i Jes 59, for nå henter Paulus ordene fra to forskjellige steder i Det gamle testamente.

Jes 59,21 begynner med: «Og dette er den pakten som jeg gjør med dem, sier Herren» – det svarer til vårt v. 27. Men resten av verset vårt, «når jeg tar bort deres synder», står ikke på samme sted i Jesaja, men synes å være hentet fra Jes 27,9.

Der leser vi først (v. 8): «Med måte gikk du i rette med folket da du jaget det fra deg. Herren drev det bort med sitt harde vær på østavindens dag.» Og så følger v. 9: «Derfor blir Jakobs misgjerning utsonet. Og det at hans synd blir tatt bort, gir full frukt.»

Enda mer sannsynlig er det likevel at apostelen – med tanke på «pakten» i v. 27 – har hentet ordene om at syndene blir tatt bort, fra Jer 31,31–34. Der blir «en ny pakt med Israels hus» nøye beskrevet. Om denne nye pakten står det at den ikke skal være som den første, den de fikk på Sinai, med lover skrevet på steintavler.

Det sies også uttrykkelig at i den nye pakten skal syndene bli forlatt og aldri mer minnes.

At Paulus slik endrer ordlyden i enkelte uttrykk og henter ordene sine fra flere steder, viser bare at han i sin rike ånd og kraft er opptatt av saken og meningen i det han skal forkynne. Han er viss på at han likevel bærer fram Herrens egne ord og mening slik han gjengir dem.

Profeten sier: «Det skal komme en gjenløser for Sion.» Apostelen sier: «Fra Sion skal befrieren komme.» (Sion, «Davids by» i Jerusalem og midtpunktet for Israels gudsdyrkelse, betegner her bare Israels folk; jf. Jes 2,3.) Det er som om han ville si at gjenløseren nå allerede er kommet til Sion, men senere skal gå ut derfra med ånd og kraft til hele verden. Og helt sikkert har apostelen her villet minne om det profetiske løftet om at «Sion» skal ta imot gjenløseren.

Der profeten videre sier «dem som omvender seg fra overtredelse i Jakob», sier apostelen om befrieren at han skal «rydde bort ugudelighet fra Jakob». Dermed minner han straks om at Israels omvendelse er et verk av befrieren, Kristus, som jødene da også skal ta imot som sin befrier. Og når en apostel har brukt profetordene som et løfte om at Israel til slutt skal bli omvendt til Gud, kan vi være helt sikre på at det er slik de er ment.

Riktignok var Frelseren allerede kommet til Sion da apostelen skrev dette. Første gang han kom til vår jord, tok han bort verdens synder med sin forsoning, sin lydighet og sine lidelser, og løste oss fra lovens forbannelse. Men med sin forkynnelse, sine vitner og sin Ånd begynte han da også omvendelsens verk i Israel. Dette verket skal han fullføre når han til slutt kommer igjen for å «gjenreise riket for Israel» (Apg 1,6). Da skal det folket som før var så kaldt og hardt, rope i anger og tro: «Velsignet være han som kommer i Herrens navn!» (Luk 13,35).

Og dette skal være min pakt med dem, når jeg tar bort deres synder. Her er det den store Herren Gud som taler. Hør hva han sier! Dette er Guds testamente eller pakt, den mest urokkelige pakt som finnes. For det er klart at den «gjelder»; det er «godtgjort» at «den som har opprettet det, er død» (Hebr 9,16–17). Da er det hans siste vilje, og da vil ingen «sette den ut av kraft eller legge noe til», som apostelen bemerker i Gal 3,15.

En så urokkelig pakt sier Herren at han vil opprette med det frafalne Israel! Det taler han om mange steder, for eksempel Jer 31,31–34; 32,40; Esek 16,60–63 og flere.

Og hva går så denne pakten ut på? Herren sier det selv: «når jeg tar bort deres synder». Slik beskriver han den i de nevnte versene fra Jer 31: Den nye pakten skulle ikke være som den første, den han opprettet med fedrene da han førte dem ut av Egypt og de kom til Sinai – den pakten de brøt. Nei, det skulle være en ny og helt annerledes pakt.

Forskjellen skulle særlig være denne: I den forrige pakten hadde han skrevet loven på steintavler fordi hjertene var gjenstridige, så han måtte tvinge dem. Men i den nye pakten skulle han skrive loven i deres hjerter og sinn.

Og mens synden i den forrige pakten ikke skulle forlates, men straffes, het det om den nye pakten at Gud ville «forlate deres misgjerning og ikke lenger minnes

deres synd». Det var altså syndenes forlatelse og hjertets forandring som skulle kjennetegne den nye pakten. Den skulle være en nådepakt, en fredspakt og en «evig pakt», slik Herren så ofte kalte den (Jes 54,10; 55,3; Jer 32,40; Esek 16,60–62; 34,25; 37,26).

En slik pakt ville Herren altså opprette selv med sitt frafalne Israel! Ser du ikke her på nytt hvor uendelig stor Guds nåde er? De hadde syndet så grovt, som hele Israels historie vitner om, og likevel lå de ham fremdeles så sterkt på hjertet at han opprettet en pakt med dem – en pakt som går ut på at han selv tar bort syndene deres.

For å forstå noe av den store nåden som stråler fram her, må en først sette seg litt inn i hva slags synd Israel hadde, og hvor stor den var. Som vi har sagt tidligere (v. 22), var hedningenes synder fra én side sett større når en tenker på hvordan de levde helt lovløst i en mengde grove synder.

Men fra en annen side var jødenes synder langt verre, når en tar i betraktning all den nåden Gud hadde øst ut over dette folket, all den kunnskapen om Gud de hadde, og alle de andre fortrinnene deres framfor hedningene. Vi kjenner Jesu egne ord: «Hver den som mye er gitt, av ham skal mye kreves» (Luk 12,48; jf. Matt 11,20–24). Det samme ser vi når vi tenker på hva Israels synd egentlig gikk ut på: Dypest sett var den fiendskap mot den nåden og sannheten de kjente så godt.

Først og fremst tenker vi på hvor mye godt Gud hadde gjort mot dem. Men hvem kan beskrive all den helt særlige nåde og kjærlighet Gud har vist dette folket? Da måtte vi gå gjennom alle Bibelens utallige bevis på nettopp dette.

Om «hans store godhet mot Israels hus» sier Jesaja blant annet: «I all deres trengsel var det ingen trengsel, og hans åsyns engel frelste dem. I sin kjærlighet og sin store mildhet gjenløste han dem, og han tok dem opp og bar dem alle den gamle tids dager» (Jes 63,7–9). En annen profet sier noe liknende til Israels folk: «Den som rører ved dere, rører ved hans øyesten» (Sak 2,12).

Gud levde og vandret selv med Israel på jorden og viste seg for dem i store tegn og under. Det var til Israel han sendte sine profeter og vismenn, ja, til slutt sin evige Sønn. Han «bodde midt iblant dem». Hans nidkjærhet og kjærlighet til de bortkomne sauene av Israels hus var så stor at han gråt, ropte, ba og arbeidet dag og natt. Han sammenliknet seg selv med en høne som ville samle Jerusalems barn under vingene sine.

Og hvordan takket de ham for alt dette? Ikke bare var de alltid et «ulydig og gjenstridig folk». Nei, de var også det folket som «drepte profetene og steinet dem som ble sendt til dem», og til slutt slo de også «livets opphavsmann» i hjel. Skulle en tro at noe menneske på jorden kunne synde så forferdelig?

Hva gjorde da Herren Gud? Først lot han sin rettferdige vrede ramme dem, dels ved at hjertene deres ble forherdet, dels i mange ytre plager og straffer: i Jerusalems ødeleggelse og i at folket ble spredt over hele verden. Men etter alt dette vil han altså fremdeles vise dem en så stor nåde som den nye pakten lover. Han vil tilgi dem på nytt, selv ta bort syndene deres og aldri holde opp med å gjøre vel mot dem. Slik er Herren. Husk dette: Akkurat slik er Herren!

Og alt dette er skrevet til lærdom for oss. Når Herren Gud benåder et slikt folk og tilgir slike synder – hvem skulle han da ikke kunne benåde? Hvilke synder skulle han da ikke ville tilgi? De verste syndene er nok de vi har gjort etter å ha fått så mye nåde. Ingenting gjør oss reddere enn når vi må innrømme: Jeg visste Guds vilje, jeg har fått så stor nåde fra ham, og likevel har jeg syndet så mye!

Men se da på Israel! Med Israel var det jo akkurat det samme. Deres synder var store og forferdelige. Likevel ville Herren tilgi dem alt sammen, bare de ikke «holder fast ved sin vantro». Han vil selv «utslette deres misgjerninger», rense dem i forsoningens blod og gjøre alt godt mot dem.

Har vi ikke her bevis og stadfestelse nok på det han sier i Jes 1,18: «Kom og la oss gå i rette med hverandre, sier Herren. Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull»?

Og legg merke til ordene: «forlate deres misgjerning og ikke lenger minnes deres synd» (Jer 31,34). Det er han – han, den forurettede parten – som selv vil utslette syndene våre. Vi tenker alltid at vi først selv må befri oss fra syndene før Gud kan være nådig mot oss. Men her sier Herren på nytt, slik hele Skriften vitner, at han selv vil ta bort og utslette syndene våre. Og det skjer i dobbel forstand.

Først tar han bort syndens skyld ved forsoning og tilgivelse, så syndene ikke lenger skal fordømme oss. Vi skal alltid få leve i et nåderike. Det vil si at alle de syndene som ennå lever i kjødet vårt, og som dessverre ofte bryter ut, aldri skal tilregnes oss. I Guds øyne skal de ikke være som synder, men bare som sykdommer og lidelser, og mot dem vil han hjelpe og trøste oss. Han vil «miskunne seg over oss».

Dernest skal han også ta bort syndene så de ikke skal herske over oss. Vi skal få kraft til å gå en helt annen vei gjennom livet enn resten av verden. Herren skal selv døde synden i oss med sin Ånd og sin tukt, og hellige hele vårt sinn. Husk at også dette er noe Herren selv skal gjøre!

Vi derimot er innstilt på at når Gud for Kristi skyld tilgir oss syndene, må det være vår sak å rense dem ut og døde dem. Men Herren sier: «Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte» (Jer 31,33). «Frykt for meg vil jeg legge i deres hjerte, så de ikke skal gå bort fra meg» (Jer 32,40).

Og apostelen sier: «For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,13). «Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv, men vår dugelighet er av Gud» (2 Kor 3,5).

All tukt og formaning skulle altså lære oss å søke alt hos Gud og forstå at «et menneske kan ikke få noe, om det ikke blir gitt ham fra himmelen». Den skulle lære oss å lengte etter og ta imot all nåde fra Gud, og prise ham for alt. Også dette vil denne teksten lære oss. Måtte den store, nåderike Gud gi oss nåde til å se det og tro det!

28. Når det gjelder evangeliet, er de blitt fiender for deres skyld. Men når det gjelder utvelgelsen, er de elsket for fedrenes skyld.

Dette verset er blitt forstått litt forskjellig. Ordrett lyder det etter grunnteksten slik: «Etter evangeliet fiender for deres skyld, men etter utvelgelsen elsket for fedrenes skyld.» Noen har forstått det slik at apostelen her taler om sitt eget forhold til jødene – om han ser på dem som fiender eller som noen han elsker. Andre har ut fra sammenhengen funnet at dette ikke er meningen, men at det her tales om Gud og om hva jødene er for ham. Denne siste forståelsen er den rette.

Det ser vi av sammenhengen, både med det som er sagt foran, og med det som kommer etter. Det som er sagt like foran, og hele kapittelet med, handler jo om Guds forhold til Israel. Og meningen blir særlig klar når vi ser at de siste ordene i verset («når det gjelder utvelgelsen, er de elsket for fedrenes skyld») straks blir forklart med tillegget: «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (v. 29).

Det er altså Gud det tales om: For fedrenes skyld, på grunn av sin pakt med dem, elsker han deres etterkommere (jf. v. 16 og utleggelsen av det). Dette verset kaster da enda mer lys over kapittelets hovedemne, som er at «Gud har ikke forkastet sitt folk» (v. 1–2), men vil pode de avhogde greinene inn igjen i «sitt eget oljetre» (v. 24).

Men han har jo latt en så fryktelig dom ramme dem – og samtidig har han altså så kjærlige fredstanker med dem? Dette dobbelte forholdet forklarer apostelen nå slik: Når det gjelder evangeliet, behandler Gud dem som fiender for deres skyld. Men når det gjelder utvelgelsen, elsker han dem for fedrenes skyld.

Når det gjelder evangeliet (etter evangeliet) – sett fra evangeliets side eller ut fra evangeliets grunnlag – **er de blitt fiender**: Gud behandler dem som fiender. Ordet «fiender» sikter her ikke til deres fiendtlige sinnelag mot Gud, men til hvordan Gud ser på dem. Det ser vi av motsetningen: «elsket for fedrenes skyld».

Men hva betyr så **for deres skyld** – for dere som er kristne fra hedningene? Hva sikter det til? Uten tvil til det samme forholdet som er omtalt tidligere i kapittelet: at frelsen er kommet til hedningene gjennom Israel. Israels fall er «blitt til en rikdom for verden» osv. Ordene «for deres skyld» betyr altså «til deres beste», «til gode for dere».

Men når det gjelder utvelgelsen – den utvelgelsen Gud gjorde da han utvalgte Abraham og hans etterkommere – **er de elsket for fedrenes skyld**. Det vil si at Gud på en særlig måte er knyttet til dette folket på grunn av sin kjærlighet til fedrene og sin pakt med dem. Les om dette i 2 Mos 2,24; 5 Mos 4,31.37; 10,15. Dette skulle være tydelig nok, men det kommer enda klarere fram gjennom tillegget:

29. For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.

Etter grunnteksten lyder det: «For Guds nådegaver og kall er det ikke å angre på», det vil si: Gud kan ikke angre sine nådegaver eller det kallet som er gått ut fra ham. Med dette forklarer apostelen siste del av forrige vers: «Når det gjelder utvelgelsen, er de elsket for fedrenes skyld.» For Gud kan ikke angre, legger

han til, eller forandre noe han en gang har gjort eller besluttet. Hans kall og nådegaver kan ikke kalles tilbake.

Nå har Gud en gang kalt Abrahams etterkommere til å være hans eget folk framfor alle andre slekter på jorden. Og til sitt folk har han også gitt store og nåderike løfter. Det han slik har gitt dem, vil han aldri ta tilbake; sitt kall til dem vil han aldri forandre. Ordet «kall» betyr altså her det samme som «utvelgelse» i forrige vers.

I dette kallet, der Abrahams ætt ble utvalgt til å være Guds folk, lå også det åndelige kallet til evig liv. For til alle Abrahams etterkommere ble den samme velsignelsen forkynt som deres troende far hadde fått erfare. Og dette kallet blir fullkomment oppfylt hos alle dem som «følger i fotsporene av den tro som vår far Abraham hadde» (Rom 4,12) – først hos den «rest» som er blitt igjen «i kraft av Guds nådes utvelgelse», og senere hos alle dem som skal bli frelst i den siste tiden (etter v. 25–26).

Det var nettopp på grunn av denne «utvelgelsen», denne nådefulle omsorgen, at Gud sparte noen av folket da Jerusalem ble ødelagt, og ikke lot dem bli helt utslettet. Kristus sa jo: «Og dersom ikke de dagene ble forkortet, da ville ikke noe kjød bli frelst (det vil si: ikke en eneste av Israel). Men for de utvalgtes skyld skal de dagene bli forkortet» (Matt 24,22; jf. Rom 9,29). Det var for deres skyld som ennå skulle bli omvendt og frelst, at Gud i denne forferdelige straffedommen, ja, helt til denne dag, alltid har spart noen av dette folket.

Den samme grunnen nevnes også i Jes 65,8–9: «Så sier Herren: Som folk sier når de finner saft i druen: Ødelegg den ikke, for det er en velsignelse i den! – slik vil jeg gjøre for mine tjeneres skyld og ikke ødelegge hele folket. Men jeg vil la en ætt komme av Jakob, og av Juda en arving til mine fjell. Mine utvalgte skal arve landet.» Her ser vi hva som egentlig menes med ordene: «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.»

Men disse ordene gir også oss kristne en veldig trøst. Hovedtanken i teksten er jo at en nåde og en utvelgelse Gud en gang har gitt, kan han ikke kalle tilbake. Vi har også et kall og en utvelgelse fra den aller tidligste tid, og det er grunnen for vårt håp om frelse og evig liv. Også oss har Gud gitt de herligste og største løftene: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4). Bruk nå verset vi har foran oss, på disse løftene: «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.»

Dette Guds råd til vår frelse, at han utvalgte oss i Kristus, må jo være helt urokkelig – og helt uavhengig av oss – når Gud besluttet det så tidlig at ikke noe menneske ennå var skapt og kunne være med og påvirke det! Det skjedde «før verdens grunnvoll ble lagt», da ennå ingen dag var blitt til, da ennå verken sol eller måne fantes.

Da tenkte Gud i sin evige, frie rådslutning på å skape verdener. På jorden ville han skape en slekt i sitt bilde, barn som skulle arve alle hans gaver, en slekt som skulle kunne se og glede seg over hele hans verk, over alt han hadde gjort fullkomment.

Men for at vi også skulle lære hans guddommelige rettferdighet og barmhjertighet å kjenne, besluttet han at vi skulle settes på prøve. Han forutså hvordan

vi ved den falne engelens misunnelse og list skulle bli bedratt til å falle, og han forutså all den elendighet og fordervelse som skulle følge av fallet.

Men da fattet han også dette rådet til vår frelse: å gi oss sin evige Sønn som stedfortreder. Han skulle komme ned til jorden, ikle seg vårt kjød og ta vår sak på seg – oppfylle loven og lide straffen i vårt sted – for at hver den som i sin syndenød tar sin tilflukt til ham og holder seg til ham i tro, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.

Dette var Guds eget frie valg, hans eget faste råd til vår frelse, som apostelen uttrykker slik: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt … I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus, etter sin frie viljes råd, til pris for sin nådes herlighet» (Ef 1,4–6).

Dette rådet forkynte han selv allerede på syndefallets dag. Og siden lot han dette løftet bli gjentatt igjen og igjen gjennom sine mange vitner og gjennom millioner av offer som var forbilder på Kristus – helt til tiden kom da det skulle bli oppfylt i Jesu fødsel, lidelse, død og oppstandelse.

Da vitnet døperen Johannes: «Se, Guds Lam, som bærer verdens synd!» Og da vitnet Herren selv: «Mitt blod utgytes til syndenes forlatelse.» Så ble det reist opp en stor skare som bar ut det glade budskapet om at bare i ham har vi frelse, og at hans blod renser oss fra all synd.

Dette Guds råd til frelse er altså besluttet svært tidlig og rikelig forkynt. Skulle Gud så angre dette sitt evige kall og ta det tilbake? Skulle han nå begynne å lete etter rettferdighet hos oss og gjøre med oss etter våre synder? Er ikke den store Herren Gud trofast og uforanderlig i sitt evige råd og i sine mange og dyrebare løfter? Skulle han noen gang ville forandre noe han selv har besluttet og forkynt? Legg merke til ordene: «etter sin frie viljes råd»!

Nei, noe slikt tenker vi ikke om vår store Gud – bortsett fra når synden vår overrumpler oss. Da oppfører vi oss som om Gud skulle gjøre med oss etter våre synder. Å, da må vi huske godt at det var nettopp for syndens skyld Gud ga sin Sønn til vår frelse. Skulle han nå se på syndene våre og for deres skyld ikke være nådig mot oss, vi som i all vår elendighet likevel tror på Sønnen og søker vår frelse bare i ham?

Skulle han da bli trett av oss på grunn av synden og forkaste oss? Da ville jo hans eget råd fra evighet bli gjort til intet. Nei, det kan aldri i evighet skje. «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.» Lovet og priset være Gud i all evighet, han som utvalgte oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt, det vil si besluttet å være nådig mot oss – bare i ham! Dette sitt evige råd vil han aldri angre. Dette er det første vi her bør ta til oss.

Men han har også tidlig i livet vårt sluttet en særskilt pakt med hver enkelt av oss. Det skjedde i dåpen, som er «en god samvittighets pakt med Gud» (1 Pet 3,21). Da tok han imot oss som sine barn og ikledde oss Kristus (Gal 3,27), for at vi bare i ham skulle få være rettferdige og «helt rene» (Joh 13,10). Skulle Herren så noen gang senere ta denne pakten tilbake og begynne å dømme en sjel etter hva den er i seg selv?

Hvis jeg derimot faller fra i vantro, er jeg en «avbrukket grein», på samme måte som de vantro jødene. Og da kan jeg ikke regne med eller ha nytte av

stammens rot og kraft, Kristi nåde, som jeg har brutt med. Men Herren «minnes sin pakt til evig tid» (Sal 105,8), og derfor vil han arbeide med meg med en særlig nåde for å føre meg tilbake – slik vi så under v. 16.

Kort sagt: Vår vantro kan ikke gjøre Guds troskap til intet (Rom 3,3).

Det er utelukket at Herren Gud kan forandre eller ta tilbake sin pakt. «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.»

I det som nå følger, ser vi hvordan apostelen både vil bryte ned overmotet hos disse hedningkristne og overbevise dem om at jødene, selv om de nå er falt fra i vantro, igjen skal få ta imot troen.

30–31. Dere var jo en gang ulydige mot Gud, men nå har dere fått miskunn, fordi de andre var ulydige. På samme måte har nå de vært ulydige, men ved den miskunn dere har fått, skal også de få miskunn.

Her minner Paulus først de hedningkristne om hvordan de kom til troen: Tross all sin tidligere vantro og ugudelighet er de nå blitt benådede kristne. Så lar han dem forstå at da bør heller ikke de se det som umulig eller utrolig at jødene en gang skal bli omvendt, selv om de nå lever i vantro.

Dere var jo en gang ulydige mot Gud (eller: trodde ikke på Gud). Her kunne noen spørre hvordan en kan si at hedningene «var ulydige mot Gud» eller ikke trodde på ham, når det jo forutsetter at de hadde en viss kunnskap om Gud. Dette kan forstås slik at det tales om den fjerneste fortid, da Gud talte til dem gjennom Noah og flere av patriarkene. Men det samme gjaldt jo også hele tiden etterpå, helt til hedningene ble kalt ved evangeliet: De trodde ikke, de var ulydige mot Gud.

I de to første kapitlene har Paulus vist at hedningene har så mye kunnskap om Gud og hans vilje – ved å se på hele Guds skaperverk og gjennom sin egen samvittighet – at de er «uten unnskyldning» (Rom 1,20).

Noen kan også stusse over uttrykket at de nå har fått miskunn «fordi de andre var ulydige», altså jødene. Men dette er det samme som vi så i v. 11, der det er uttrykt slik: «ved deres fall er frelsen kommet til hedningene». Det forklarte vi nærmere under det verset.

Herren skulle alltid ha en menighet på jorden; falt den gamle fra, førte det til at en ny ble opprettet. Til de gjenstridige jødene sa Paulus om Guds ord: «Siden dere avviser det og ikke akter dere verdige til det evige liv, så vender vi oss nå til hedningene. For dette er Herrens bud til oss» (Apg 13,46–47).

Vi ser at v. 31 på sin side taler om hvordan jødene skulle få miskunn gjennom den miskunn hedningene fikk. Det er det samme som vi tidligere har sett antydet i v. 11 og i Rom 10,19: at det frafalne Israel skal bli vakt til «nidkjærhet», til å søke frelse, når de ser at hedningene tar imot denne frelsen i tro.

Miskunn. Her bruker apostelen ordet «miskunn» igjen og igjen: «dere har fått miskunn», «skal også de få miskunn». I denne benådningen av både jøder og hedninger skal alle, både mennesker og engler, til sist bare se Guds store miskunn. Alle ser vel helt klart at det var bare av nåde og miskunn hedningene ble kalt til Kristi rike. Men når det gjaldt jødene, skulle nettopp deres fall føre

til at deres benådning ble et vitnesbyrd om en like stor og ufortjent miskunn og nåde.

Hadde jødene som folk tatt imot Kristus og frelsen i ham, ville ikke Guds miskunn ha blitt så underfull og synlig. Da ville både de selv og resten av verden bare ha sett det slik jødene ser det i dag: at de på grunn av sin avstamning og sin religion er selvskrevne arvinger til Messias' rike og hele frelsen.

Men nå har de falt så dypt at de korsfestet herlighetens Herre, og i mange hundre år har de holdt fast ved vantroen og forkastet ham. Da vil deres omvendelse og benådning vitne om like stor og underfull miskunn som den hedningene fikk oppleve – de som «ikke jaget etter rettferdighet», men levde i all slags hedenskap og synd.

Ved den miskunn dere har fått, sier apostelen. Den samme nåden som frelste hedningene – uten den minste innblanding av noen fortjeneste – skal også frelse jødene. Derfor legger Paulus nå til:

32. For Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle.

Nå begynner Paulus å avslutte sin omfattende og herlige forkynnelse av Guds evige rådslutning: hvordan menneskene skulle bli frelst. Det har vært hans store emne gjennom hele den første hoveddelen av brevet, de elleve første kapitlene. Han slutter med nøyaktig det samme budskapet som han begynte med: at alle mennesker er under synd og står skyldige for Gud, og at alle bare kan bli frelst ved Guds nåde og miskunn.

Paulus åpnet brevet med å føre et omfattende bevis, gjennom de to første kapitlene, for at «både jøder og grekere … alle er under synd» (Rom 3,9). Samtidig forkynte han at vi «blir rettferdiggjort for intet av hans nåde».

På samme måte har han i de tre siste kapitlene, 9–11, vist at jødene, tross all sin religiøsitet, nå ved sin vantro er falt i en enda større synd enn de verste hedningene – men at de likevel til slutt skal bli frelst ved Guds miskunn. Dette er det egentlige innholdet i ordene: «For Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle.»

Innesluttet dem alle under ulydigheten. Hva betyr så dette? Ordet i grunnteksten brukes for eksempel om en fange som blir innesluttet i et fengsel, eller om fisk som blir innesluttet i noten. Vanligvis betyr det å bli overgitt i en annens makt (se f.eks. 1 Sam 24,19; Sal 31,9; 78,62; 1 Makk 5,5 og Luk 5,6). Når vi kjenner betydningen av dette ordet og legger merke til sammenhengen, ser vi at meningen er denne:

På grunn av vantroen har Gud latt både hedninger og jøder bli forherdet og forblindet i den vantroen de selv holdt fast ved (se Rom 1,18–24; 11,8–10). Det har han gjort ved å innestenge dem i vantroens fengsel. Han har overgitt dem til vantroens overmakt og slik gjort dem alle til like store syndere, alle like uverdige til å få noe som helst godt fra Gud.

Når han likevel tar dem opp i sitt nåderike – noe som allerede var skjedd med hedningene og var lovet jødene – må det derfor bare være hans egen guddommelige miskunn og nåde som gjør det.

Jødene hadde selvsagt vært syndere gjennom alle tider, ja, et ulydig og gjenstridig folk. Men før de fikk høre evangeliet om at Kristus var kommet til jorden som vår forsoner – før de tok anstøt av det, falt i sin aller største synd og korsfestet ham – så de ut til å være et folk med mange fortrinn framfor hedningene. Og selv holdt de alltid fast på den oppfatningen.

Men etter dette sitt største fall ble de like store syndere som de aller verste hedningene, ja, større. Da ble alle sammen, både hedninger og jøder, innesluttet i ett og samme fengsel av ondskap og vantro.

Det er helt klart at de selv, ved sin ulydighet, var skyld i at de ble så forherdet i sin ondskap (Rom 1,18–24; 10,16.21). Men når Herren også forherdet dem i denne tilstanden, brukte han i sin visdom deres ondskap til å opphøye sin store miskunn og nåde. Da de ikke ville tro eller adlyde hans råd, lot han ulydigheten utvikle seg så langt at når han til slutt tilgir dem alt og tar dem opp i sitt rike, skal hans guddommelige miskunn og nåde stråle fram i sin skjønneste glans.

Og at han overgir dem alle, både hedninger og jøder, til vantroens overmakt, det er det som heter at «Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten».

For at han kunne vise miskunn mot dem alle. Dette var den store Guds nådefulle hensikt da han innesluttet dem alle under ulydighet og vantro. Først ville han grundig gjøre ende på alt som kunne ligne verdighet eller fortjeneste hos disse fattige menneskene, så det ikke skulle være noe som helst igjen som kunne frelse dem, bortsett fra hans rene miskunn og nåde.

Den store Gud finner jo ingen verdighet hos syndere. Men han kan ikke åpenbare sin nåde så lenge vi tror vi har noe å komme med for Gud. Derfor lar han ulydigheten og vantroen utvikle seg så langt at vår tilstand virkelig blir åpenbar for oss. For først når det er helt slutt på vår egen rettferdighet, står veien åpen, så Guds nåde kan bli øst ut i hele sin rikdom.

Guds nåde og vår fortjeneste kan aldri gå sammen. De er rake motsetninger, slik Paulus også sier i v. 6: «Men er det av nåde, da er det ikke mer av gjerninger. Ellers blir nåden ikke lenger nåde. Men er det av gjerninger, da er det ikke lenger nåde. Ellers er gjerningen ikke lenger gjerning.» Dette forholdet gjelder alle mennesker til alle tider. Men gjennom disse store hendelsene i datidens verden – først hedningenes og senere jødenes forherdelse, og deretter benådning for begge – skulle det også stå klart og åpenbart fram i det ytre for alle mennesker.

Nå skal hele verden se at verken hedningenes verste ugudelighet eller jødenes blodige fiendskap mot Gud kunne hindre Guds nåde. Alle disse stakkars synderne får eie den, bare de til slutt lar seg bøye ned for Kristus. I sin store visdom har Gud forstått å lede ulydigheten hos begge disse folkene slik at alt sammen fører fram til så store bevis på hans miskunn og nåde. Det er denne dybden av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud som Paulus til slutt bryter ut i tilbedelse og undring over (v. 33–36).

Gud hadde altså et helt bestemt mål med å innestenge både hedningene og jødene i deres vantro. Og det er fremdeles nøyaktig det samme målet han har for øye når han først gjør oss til virkelig fortapte syndere ved loven, før han kan åpenbare oss sin miskunn og nåde. Når det gjelder Guds hensikt, er vår tekst

derfor helt lik Gal 3,22: «Skriften har innesluttet alt under synd, for at det som var lovt, ved tro på Jesus Kristus skulle bli gitt til dem som tror.»

At «Skriften har innesluttet alt under synd», er jo nøyaktig det samme som at Guds ord kaster alt som finnes i oss, inn under fordømmelsens dom, under overskriften «synd». Skriften dømmer alt som er utenfor Kristus, til forbannelse, hvor vakkert og rett det enn lyser og glitrer (Gal 3,10), «for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud». Skriftens dom er at «det er ingen forskjell, alle har syndet» (Rom 3,19–23).

Det er altså ikke bare alt som er i oss – alt det vi selv forsøker for å bli rettferdige – som blir «innesluttet under synd». Vi blir også selv «innesluttet under ulydigheten», fordømt og fortapt. Og det skjer ikke bare ved at Skriftens ord viser oss at vi er syndere, og heller ikke bare ved at vi speiler oss i lovens bud. Nei, det skjer bare ved bitter erfaring: når synden «våkner til live» ved budet, så den blir «overmåte syndig» (Rom 7,7–13).

Da skjer det samme med oss gjennom loven som det Gud gjorde med hedningene og jødene da han innesluttet dem alle under ulydighet og vantro. Selve lyset økte bare ondskapen deres og styrtet dem enda dypere, fordi de ikke var lydige mot lyset. Dette taler Paulus om, og om hedningene sier han til og med: «For enda de kjente Gud, æret … de ham ikke som Gud», for de «holder sannheten nede i urettferdighet». «Derfor overga også Gud dem i deres hjerters lyster til urenhet» (Rom 1,18–24).

Enda tydeligere viser dette seg hos jødene: Det var Kristus selv og lyset fra hans ord som ble årsaken til at de falt. Ondskapen deres hadde aldri utviklet seg så forferdelig om ikke Kristus var kommet. Derfor kalles han også «en snublestein og en anstøtsklippe».

Slik går det også med oss under loven. På grunn av alt det onde som bor i oss, egget budet bare ondskapen enda mer opp, så synden ble «overmåte syndig ved budet». Men med alt dette har Herren bare ett og samme nådefulle mål: at Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus skal komme til alle som tror.

Dette taler Paulus om i Rom 5,20: «Men loven kom til for at overtredelsen skulle strømme over. Men der synden strømmet over, der strømmet nåden enda mer over.» Der ser vi på ny den samme nåderike hensikten med at vi skulle innesluttes under synd.

Synden var jo hele tiden til stede i oss. Den gikk allerede som en mektig elv gjennom hvert menneskes vesen. Men Gud ville ikke at den bare skulle holde seg skjult og flyte så stille og rolig at den fortsatt var like ukjent. Derfor satte han en demning foran den, så den ble tvunget til å stige, ja, strømme over og dermed skremme oss. En slik demning er loven.

At synden «strømmet over», betyr nøyaktig det ordene sier. Det er ikke bare angeren over synden som vokser, men selve synden som «strømmer over». Det får apostelen tydelig nok fram i det sjuende kapittelet, der han uttrykkelig viser hvordan selve budet «Du skal ikke begjære!» nettopp vekker alle slags begjær i oss, og at «uten lov er synden død». Men når budet kommer til oss i kraft og arbeider i samvittigheten, da «våkner synden til live». Da reiser den seg, og det stiger opp flere og sterkere syndige lyster enn noen gang før (Rom 7,7–13).

Også her viser Paulus oss den nåderike hensikten som ligger i alt dette: Vi er døde bort fra loven og løst fra det som holdt oss fanget, for at vi skal leve med ham som er stått opp fra de døde, i den nye kjærligheten som nå blir født i hjertet hos den som tror (Rom 7,4.6). At vi er bundet og innesluttet under synden, har bare én hensikt: at Gud skal få åpenbare oss sin store «miskunn» og «nåde».

Men så lenge vi ikke vil tro denne nåden, men i likhet med jødene bare søker å bygge opp vår egen rettferdighet, er vi «innesluttet under ulydigheten». Dermed er vi også bundet under alt som følger med vantroen: trelldommens ånd, redsel for Gud, bitterhet mot hans krav, uro, kval og overmektig synd.

Går vi derimot konkurs på alt vi selv kan utrette, og søker bare den ufortjente, store nåden i Kristus, da finner vi straks alt i ham – alt det vi i all vår uro søkte å finne i oss selv: rettferdighet, nåde, fred, glede, kjærlighet, lyst og kraft til det gode. Men dette kunne vi verken tro eller ta imot før vi var blitt tilstrekkelig utpint under vantroen. Derfor skjer det fremdeles at «Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle».

Måtte vi huske dette godt! For her ligger hemmeligheten både for vår benådning og for vår helliggjørelse. Herren vår Gud må få gjøre ende på all vår egen verdighet og evne. Vi må komme dit at vi gir opp alt dette helt og holdent og blir som de verste syndere i våre egne øyne.

Vender vi oss da til Kristus, er det straks slutt på at noen som helst synd blir tilregnet oss. Da skal vi aldri mer dømmes etter loven. Da lar Gud sin miskunn og nåde og all Åndens kraft strømme over oss. Det var bare derfor han «innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle». Han gjorde alle like for å kunne miskunne seg over alle – over alle som til sist bare opphøyer og tilber Sønnen.

Han viste miskunn mot hedningene hvor grove syndene deres enn var, bare de tilba Sønnen. Slik skal han også miskunne seg over hver eneste en, «om deres synder er røde som skarlagen» (Jes 1,18). Han skal miskunne seg over jødene når de vender om, selv om de har korsfestet Guds Sønn. Slik skal han også miskunne seg over oss, selv om vi lenge har korsfestet ham i vantro. Dette er det ordet «alle» sier oss her: «for at han kunne vise miskunn mot dem alle».

Og denne store miskunnen, som er for alle, skal også alle få erfare – bare de først er blitt fortapte syndere og nå tilber og opphøyer Sønnen. Han kom jo «for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,10).

Slik kan Gud i sin visdom og nåde styre vårt forderv så det fører til den største åpenbaring av hans miskunn og nåde. Det er også grunnen til at himmelen i evighet skal gjenlyde av frelste synderes lovsang over Guds store og uendelige miskunn. Og dette må vel allerede nå vekke alle Guds barn til lovprisning og tilbedelse over Guds ubegripelige visdom, nåde og makt – slik apostelen nå også avslutter sitt budskap.

33–36. Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier. For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag? For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham tilhører æren i all evighet. Amen.

Nå ser apostelen tilbake på hvor uendelig rik Guds nåde, visdom og makt er, slik alt dette har vist seg så sterkt gjennom hele den første delen av brevet. I forrige vers når dette sitt høydepunkt: Der ser vi at Herrens hånd er med i alt «for at han kunne vise miskunn mot dem alle». Da blir Paulus grepet av hellig beundring over Guds storhet og bryter ut: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier.»

Å dyp …! sier apostelen. Han ser liksom et uendelig hav foran seg, med et dyp som ikke kan måles – et hav av alle nådens rikdommer, et uendelig dyp av visdom og kunnskap hos Gud. Ordet «dyp» uttrykker gjerne en fylde vi ikke kan tenke oss omfanget av. Den samme beundringen og tilbedelsen vil ganske sikkert også bli vakt i oss om vi får se litt inn i hvor uendelig stor Guds nåde, makt og visdom virkelig er – særlig når vi får et glimt av hans gaver og råd for at den fortapte menneskeslekten skal kunne bli frelst.

Men hvor er det mennesket som fullt ut kan kjenne bare én eneste side av Guds fullkommenhet eller én av hans gaver? Han har nok vist seg for oss i Ordet og i alle sine gjerninger: i skapelsen, i gjenløsningen og i den majestetiske måten han styrer folkene på, som har vært emnet i dette kapittelet. Men tross alt dette ser vi bare «stykkevis», bare «som i et speil, i en gåte». Vi taler ennå som små barn og «tenker som et barn» om alt dette (1 Kor 13,9–12).

Men når Herren i sin nåde og ved sin Ånd åpenbarer noe av sin makt og visdom, kan vi ikke annet enn fryde oss og rope i undring som Paulus: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud!»

Likevel er det fremdeles bare som barn vi taler om Gud. Da skiller vi mellom hans visdom og hans kunnskap.

Med Guds «visdom» mener vi at han forstår å lede alt på den aller beste måten fram til en avslutning full av nåde. Med hans «kunnskap» mener vi derimot at han fullkomment kjenner på forhånd hvordan alt skal gå og virke – ja, at han ikke bare kjenner det som har hendt, som hender og som skal hende, men også det som kanskje kunne ha skjedd under andre omstendigheter. Men alt dette er fremdeles bare å tale som barn om den store Gud. Hvem kan fatte hans evige vesen?

Hvor uransakelige hans dommer er. Det vil si at vi mennesker aldri vil kunne utforske dem med forstanden vår. Gud må selv åpenbare dem for oss.

Hvem kunne for eksempel tenke ut de dommene Paulus omtaler i dette brevet: at Herren «overga» hedningefolkene til deres hjerters lyster da de ikke var lydige mot det svake lyset de tross alt hadde? Eller at Gud lot dem vandre så lenge i mørket, og så til sist lot dem få evangeliets velsignelser før det utvalgte Israel fikk dem? Eller at han svarte på Israels vantro ved å «forherde» dem nettopp i

deres vantro, så de gjorde den forferdelige synden å korsfeste Kristus – og at han likevel fremdeles lover å holde sin pakt med dem og ta bort deres synder? Hvem hadde kunnet tenke ut slike dommer?

Og hvor usporlige hans veier – når han for eksempel først lar Israels frafall føre til at hedningene blir frelst, og senere vil vekke Israel til nidkjærhet og omvendelse ved at hedningene blir benådet! Ja, hvor uransakelige er ikke Guds dommer og veier når han lar hele vår slekt falle under synd og død ved «det ene menneskets ulydighet», og så vil gjøre oss rettferdige på ny ved «den enes lydighet»!

Nå ser vi det klart i Guds ord, men selv ville vi aldri kunne tenkt ut noe slikt. Nei, i forsoningens hemmelighet ligger et «dyp» som selv englene «trakter etter å skue inn i». Hvor mye mer må det da oppstå spørsmål hos oss som vår svake forstand ikke kan løse!

Hva skal vi så gjøre? Da skal vi frykte! Vi skal frykte som for selve arvefienden når vi blir fristet til å ville begripe mer enn det Gud selv tydelig åpenbarer – og likeså når vi blir fristet til å tvile på det han åpenbarer. Det var dette overmotet som styrtet englene ned fra deres høye plass.

Nei, som ydmyke barn skal vi bare høre hva Gud taler, og si i hjertelig tro og tilbedelse: Herrens dommer er uransakelige, men like sikkert er de alle rettferdige. Hans veier er usporlige, men like sikkert er alt bare hans visdom, godhet og sannhet. Det jeg forstår, er guddommelig, og det jeg ikke forstår, regner jeg for like ypperlig og guddommelig. Feilen ligger bare hos meg, i min mørke og begrensede forstand.

Å, måtte vi alle holde dette klart for oss! Mange, også blant dem som gjerne vil være kristne, lider av den dårskapen at de tror de bør forstå alt i Guds ord, og det de ikke forstår, stiller de seg kritiske til.

Men hos denne apostelen ser vi en helt annen holdning. Når han har støtt på dype hemmeligheter i Guds ord, har han bare bøyd seg for dem i ydmyk tilbedelse. Skulle noe menneske kunne trenge inn i alt i Guds sinn, hans råd og hans veier, måtte det først og fremst være han som ble rykket inn i den tredje himmel, der han så og hørte veldige ting (2 Kor 12). Men selv han sier altså at intet menneske kan utforske Herrens sinn og veier.

Og så vil vi med vårt lille hode sette oss opp og kontrollere Herren! Hvordan skulle det ta seg ut fra «mennesket, det krypet, … makk som det er», for «vi er fra i går og vet intet» (Job 25,6; 8,9)? Ikke bedre enn om mauren forlot tua si for å studere menneskenes byggekunst. Disse små dyrene forstår jo ingenting av det vi gjør – og nettopp derfor treffer sammenligningen. Kort sagt: Jeg vil ikke tro på en Gud som jeg kunne forstå fullt ut, en Gud som ikke overgikk min fattige forstand.

For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Det samme har også Jesaja sagt: «Hvem har målt Herrens Ånd, og hvem lærer ham som hans rådgiver? Hvem har han rådført seg med, så han ga ham forstand og opplyste ham om den rette veien, og ga ham kunnskap og lærte ham å kjenne visdommens vei?» (Jes 40,13–14; jf. Jer 23,18; Visd 9,13–17).

Slik taler også Herren til Job for å knuse hans innbilte visdom: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden? … Kjenner du himmelens lover? Fastsetter du dens herredømme over jorden?» (Job 38). Det samme spør Sirak: «Hvem kan utforske hans storverk? Hvem kan måle hans veldige kraft, hvem kan til fulle regne opp hans velgjerninger?» (Sir 18).

Særlig med tanke på apostelens store emne i dette brevet kan vi fortsette å spørre: Hvem kunne tenkt at dette var Guds sinnelag, at han skulle gi oss alt bare av nåde – så helt og fullt bare av nåde som vi har sett det her?

Hvem hadde tenkt at han ga oss loven for at synden skulle «strømme over», og at «der synden strømmet over, der strømmet nåden enda mer over»? Og hvem hadde tenkt at nettopp når han døder oss ved loven og innestenger alt i oss under synd, da er det for at han skal kunne miskunne seg over oss?

Nei, noe slikt hadde vi aldri kunnet tenke oss. Men Gud gjør alt «etter sin viljes gode behag» (Ef 1,5). **Eller hvem var hans rådgiver?**

Da Gud utvalgte oss i Kristus «før verdens grunnvoll ble lagt», hvem ba ham da om det eller påvirket ham til å gjøre det? Helt alene og «etter sin frie viljes råd» bestemte han selv at vi skulle bli frelst på den måten han også selv åpenbarte. Gud er majestetisk fri og uavhengig i sin nåde. Ingen kan øve noen som helst innflytelse på den; om Guds velgjerninger gjelder det at «ingen kan trekke noe fra eller legge noe til» (Sir 18,6). Overfor dette kan vi ikke gjøre noe annet enn ydmykt å lytte til det Gud taler, og så bare ta imot og takke.

Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag? All nåde, alt lys, ja, alt vi har, er Guds frie nådegaver. Det minner Herren oss om i sine ord til Job: «Hvem ga meg noe først, så jeg skulle gi ham vederlag?» (Job 41,2). Det er jo det mest urimelige av alt at Skaperen skulle bli avhengig av noen han selv har skapt – at leiren eller krukken skulle ha noe som helst å kreve av pottemakeren. Alt det den store Gud finner behag i å gi oss, er jo bare av hans frie, ufortjente nåde.

Dette vil apostelen først og fremst minne jødene om, for de er stadig opptatt av hvordan de skal bygge opp en fortjeneste. «Hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag?» Dette må også alle selvrettferdige tenke over.

Er du kanskje mer from, mild, ren, rettferdig og opplyst enn tusen andre? Er du bevart fra synder som du ser andre falle i? … «Hva har vel du som du ikke har fått? Men har du fått det, hvorfor roser du deg da som om du ikke hadde fått det?» (1 Kor 4,7). Skulle fortrinnet ditt da være noe du kunne vise til for Gud?

Og har du fått mye, kan du til slutt stå i større skyld, fordi du ikke i samme grad har vært takknemlig og tjent Herren med de pundene du har fått. Én ting er helt sikkert: Det finnes ikke noe menneske som har noen fortjeneste for Gud, bare skyld. Dette er det første vi lærer her.

Men her bør også alle knuste sjeler finne trøst. Når millioner av syndere står frelst og lovprisende foran Guds trone, er det helt og holdent bare av nåde. For hvem av dem har «gitt ham noe først så han skulle få vederlag»?

Nei, selv de eldste i himmelen kaster kronene sine ned for Herrens trone for å vise at han er den som har gitt dem frelsen (Åp 4,10). De sier: «Verdig er du, vår Herre og Gud, til å få lovprisningen og æren og makten. For du har skapt alle ting, og på grunn av din vilje ble de til og ble de skapt» (Åp 4,11).

For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Legg merke til denne avslutningen, denne kostbare sluttsteinen i den grunnvollen apostelen nå har lagt! På den vil han i de kapitlene som følger, bygge videre med sine formaninger, med rent gull, sølv og edle steiner. I disse avsluttende ordene uttrykker han summen og hemmeligheten i hele Guds evangelium. Samtidig er de det aller største beviset på det som er sagt like foran: at vi ikke har «gitt ham noe først så vi skulle få vederlag». «For av ham og ved ham og til ham er alle ting.»

Noen mener at det i disse ordene ligger en hentydning til Guds treenighet, men det er det verken grunnlag for i teksten eller i sammenhengen. Nei, meningen er ganske enkelt denne: Herren er både opphav, middel og mål for alt.

«For av ham … er alle ting», det vil si at Gud selv er opphavet og skaperen til alle ting. Gud er den evige urkilden som alt er strømmet ut fra. Etter hans vilje er himmel og jord skapt.

Etter hans viljes gode behag ble også menneskene gjenløst og kalt til frelse, slik apostelen sier i 2 Kor 5,18: «Men alt dette er av Gud, han som forlikte oss med seg selv ved Kristus og ga oss forlikelsens tjeneste.» For hvem har vel på noen måte kunnet påvirke Gud til å gjøre alt dette? Nei, alt har bare kommet av hans egen frie vilje.

«Og ved ham … er alle ting», det vil si at han også selv har skapt og utført alle ting. «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv.» Gud må også selv ved sin Ånd kalle oss, vekke oss, lære oss, hellige oss og holde oss fast i nåden. Det er han som skaper alt liv, all lyst, all kraft, all hjelp og redning.

Selv sier han: «Jeg, jeg er Herren, og uten meg er det ingen frelser» (Jes 43,11). Og videre: «Jeg er Herren, og det er ingen annen. Uten meg er det ingen Gud. Jeg bandt beltet om deg, enda du ikke kjente meg, for at de både i øst og i vest skal vite at det er ingen uten meg. Jeg er Herren, og det er ingen annen. Det er jeg som er lysets opphav og mørkets skaper, som gir lykken og skaper ulykken. Jeg, Herren, gjør alt dette» (Jes 45,5–7).

«Og til ham er alle ting», det vil si at han selv er målet for alle sine gjerninger. Han gjør alt for sin egen skyld, til sin egen ære og for å fullføre sine høyhellige mål med menneskene. Etter sin evige rådslutning skapte han kloder og mennesker. Han bestemte seg for å sende sin egen Sønn som vår frelser og bare i ham være nådig mot oss, og så videre.

Men det som drev ham til alt dette, både kilden og målet, hadde han bare i seg selv. Selv sier han det slik: «Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld» (Jes 43,25) – det vil si for mitt hjertes kjærlighet til menneskene og til min evige ære (jf. Ef 1,5). Dette er det som ligger i ordene: «Av ham og ved ham og til ham er alle ting.»

Se hvilken underfull avslutning på den lange utleggingen av Guds råd til frelse som disse elleve kapitlene inneholder!

Her har vi på den mest overbevisende måten sett at «både jøder og grekere», det vil si alle mennesker, «alle er under synd», at «det er ikke én rettferdig, ikke en eneste». Her har vi sett Guds evige rådslutning om hvordan vi skulle bli frelst: at «likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets

ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet» (Rom 5,19).

Her har vi sett lovens egentlige mål og oppgave for at vi skal bli frelst: at «overtredelsen skulle strømme over», «for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud». Og vi har sett at «der synden strømmet over, der strømmet nåden enda mer over». Derfor har Gud også «innesluttet dem alle under ulydigheten» og synden, «for at han kunne vise miskunn mot dem alle». Her har vi også sett hvordan vi tar imot all denne nåden, nemlig ved tro: at vi «tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige».

Her har vi også sett hva denne troen virker i oss: at vi «fikk barnekårets Ånd», så vi «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden». Vi har sett hvordan Ånden hjelper oss til dette i vår skrøpelighet, også når vi ikke en gang kan be slik vi burde; at «alle ting samvirker til gode» for oss, og at ingenting skal kunne «skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre».

Til sist har vi også sett hvor uendelig stor nåde og ære Gud har som sitt høyeste mål å gi menneskene. Tenk: Han vil at vi skal være «Guds barn» og «Guds arvinger og Kristi medarvinger», og at Guds evige Sønn skal være «den førstefødte blant mange brødre».

Så avsluttes det hele med at vi får se hemmeligheten bak all denne nåden: at «alt dette er av Gud», for «av ham og ved ham og til ham er alle ting». Hva skal vi så si til alt dette? Hva skulle vi ha trang til å legge til, annet enn apostelens egen avslutning på læren om Guds råd til vår frelse:

Ham tilhører æren i all evighet. Amen. Ja, ham tilhører æren og lovprisningen og takken fra alle mennesker og engler, nå og i all evighet! Amen.

Kapittel 12

Kapittel 12 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: Formaninger til de troende. For det første at de skal overgi seg helt til Gud, fornyes i sitt sinn og i sitt daglige liv, og at hver og en trofast og i ydmykhet skal bruke sine gaver, som lemmer på samme legeme (v. 1–8). For det andre særlig at de skal legge vinn på kjærligheten, så den blir det som driver og bærer frukt i alle de forskjellige kristne kjennetegnene: gode gjerninger, hellig nidkjærhet, vennlighet, iver, tålmodighet og så videre (v. 9–21).

Med dette kapittelet begynner brevets andre store hoveddel, som inneholder formaninger og undervisning om det kristne livet. I det foregående har apostelen lagt en god grunnvoll: evangeliets store hovedlære om Guds råd til frelse, om forløsningen i Kristus Jesus og om hvordan vi blir rettferdige ved troen på den. På denne grunnvollen bygger han nå den skjønneste lære om det kristne livet. Han lærer også de troende og villige barna hvordan de skal vandre her på jorden, til Guds ære og behag og til tjeneste og nytte for sine medmennesker.

I brevets første del lærte vi hvordan vi blir benådet, rettferdiggjort og helliggjort. I denne siste delen lærer vi hvordan de som allerede er benådet, i sitt daglige liv skal leve ut det som deres helliggjorte sinn allerede elsker. Det er ikke treffende å si at den første delen lærer om rettferdiggjørelsen og den siste om helliggjørelsen.

Nei, helliggjørelsen er et dypere verk enn som så. Grunnvollen for den ligger i det vi lærer i den første delen: Helliggjørelsen fødes i sjelen ved troen (se Rom 6,14.22; 7,4.6; 8,5.12–14). Den fødes og næres av den samme forkynnelsen som rettferdiggjørelsen, slik Paulus skriver til galaterne: «Var det ved lovgjerninger dere fikk Ånden, eller var det ved å høre troen forkynt?» (Gal 3,2).

I denne siste delen lærer vi altså hvordan de sjelene som allerede er helliggjort, skal leve ut det gode som sinnet deres nå er vendt mot. Den villige ånden trenger tross alt å bli støttet, vekket og oppmuntret ved formaninger. Derfor finner vi her ikke bare læren om hvordan de kristne skal forstå og gjøre Herrens vilje, men også direkte formaninger til det.

Men den aller første betingelsen er, som allerede sagt, at denne villige ånden alt er født i sjelen. Det er umåtelig viktig at vi holder dette klart for oss, så vi ikke kommer til å misbruke formaningens ord! Det er to slags mennesker som misbruker formaningens ord på en skadelig måte.

Først og fremst de som ennå ikke er blitt dødet ved loven og frelst ved Kristus. De er ikke blitt nye skapninger, men de er blitt opptatt av formaningene og begynner å oppføre seg som kristne. I det ytre likner de helliggjorte kristne, men innvortes er de døde. Slik blir fariseere til. Slike sjeler har derfor ennå ingen rett til å ta de apostoliske formaningene til seg. Nei, de må først høre denne forkynnelsen: «Omvend dere!» og «Bryt dere nytt land og så ikke blant torner!» (Jer 4,3). Det er Åndens frukter Herren vil ha, ikke lovgjerninger.

Dernest kan formaningene av og til misbrukes også av dem som tror. Det kan lett skje når de en tid er nedtrykt i trelldommens ånd og i sin egen elendighet. De ser bare på den og mangler trøsten og gleden i Gud, som alene kan gi lyst og kraft til alt godt. I en slik tilstand blir de ellers så dyrebare formaningene bare et tyngende åk, og å leve etter dem blir et tvunget trellearbeid som fører sjelen enda lenger bort fra den rette ånden og kraften.

Nå trenger denne sjelen en annen forkynnelse: Den må først bli frigjort, glad og villig ved evangeliet før den kan ta imot formaningen på rett måte. «Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10).

Så bør vi aller først merke oss at vi i denne siste delen av brevet ikke har selve læren om hvordan vi blir frelst, eller hvordan vi kommer inn under Guds nåde. Her lærer vi bare hvordan benådede kristne skal leve her på jorden. Mange svever ennå i det mørket at de tror vårt kristne liv er veien til frelse, og her og der forkynnes det slik at en må oppfatte et fromt liv som veien til frelse.

Denne villfarelsen, som hele verden er sunket ned i, er ettertrykkelig knust i brevets første del. Der er den store sannheten forkynt og bevist at «intet kjød» kan bestå for Gud ved egne gjerninger, og vi har sett at vi bare blir rettferdige «ved den enes lydighet».

Men selv om frelsen ikke blir lovet oss som lønn for et hellig liv, skal vi nok her finne de aller sterkeste grunner til å vandre verdig Kristi evangelium. Måtte bare Herren åpne vårt sinn og sende oss sin Ånd og kraft med Ordet! Apostelen begynner den formanende delen sin på denne lærerike måten:

1. Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste.

Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn. Paulus vil si: I hele den første delen av brevet har jeg vist dere Guds store miskunn og barmhjertighet, slik den er åpenbart i alt han har gjort til vår frelse – i forsoningen ved Sønnen, i rettferdiggjørelsen ved troen og så videre. Når jeg nå taler til mine «brødre», til troende og benådede kristne, formaner jeg dere ved denne Guds barmhjertighet til villig og i lydighet å gjøre det jeg nå vil holde fram for dere.

Altså – hva sikter apostelen til med dette ordet? Når han sier: «Jeg formaner dere altså ved Guds miskunn», kunne han selvsagt sikte bare til forrige kapittel, v. 32.35–36, der alt det som er sagt før i kapittelet, sammenfattes som Guds frie nåde og miskunn. Men her begynner apostelen en ny hoveddel av brevet. Da er det uten tvil riktigere å forstå det slik at han ser tilbake på hele den første delen,

der det store hovedmålet var å vise Guds barmhjertighet, Guds store og evige nåde.

Det aller viktigste og mest lærerike her er å legge merke til hvordan den rette evangeliske formaningen skal være, og hva den inneholder. Mange tror det er en svært enkel sak å formane de kristne. De tror de lykkes best når de bare kan finne fram de alvorligste og skarpeste truslene, og de taler til Guds barn som om de talte til de mest uvillige treller. Legg da merke til hvordan en apostel formaner de troende!

Han begynner med å tiltale dem som «brødre». Dermed gjør han det straks klart hvem formaningene gjelder: ikke de vantro og uvillige lovtrellene, men de troende og helliggjorte brødrene. Med tiltalen «brødre» minner han dem også om at de sammen med ham og alle som tror, har del i barnekåret hos Gud og alt det gode som følger med det.

Videre sier han: «Jeg formaner dere.» Han sier ikke: Jeg befaler, men: Jeg formaner, jeg ber dere (som ordet også betyr). En vis lærer sier om dette: «Moses befaler – en apostel formaner.» Dette er verdt å merke seg, særlig når en husker hvilken stilling og myndighet en apostel hadde i menigheten.

Til slutt legger vi merke til at Paulus føyer til: «ved Guds miskunn». Dette har størst betydning i denne sammenhengen. Paulus sier altså ikke: ved Guds strenghet, men ved Guds miskunn, det vil si for Guds barmhjertighets skyld, eller med andre ord: Jeg minner dere om Guds barmhjertighet, Guds miskunn (egentlig «barmhjertighetene», det vil si de mange beviser på at Gud forbarmer seg) – med sukk og bønn om at hjertene deres ved Guds barmhjertighet må bli beveget til inderlig takknemlighet og kjærlighet til alle, og at dere slik må få en glad og villig lydighet.

At Paulus formaner på denne måten, er ikke tilfeldig. Det er tvert imot et kjennemerke ved ham, slik vi finner det mange andre steder. I Rom 15,30 sier han: «Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesus Kristus og ved Åndens kjærlighet …» I 1 Kor 1,10 sier han: «Men jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesu Kristi navn», og i 2 Kor 10,1: «Jeg, Paulus, formaner dere ved Kristi nedbøydhet og mildhet» og så videre. Slik er en apostels formaning til de troende kristne.

Slik formaner også Johannes, for eksempel i 1 Joh 4,11: «Mine kjære, har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre.» Og videre: «Vi elsker fordi han elsket oss først» (v. 19).

Her ser vi først og fremst at Paulus ikke regner med at han bare legger grunnen for større lettsindighet når han stadig holder fram den frie nåden. Slik har jo mange trodd det ville virke, også mange som vil være kristne. De mener at en slik forkynnelse slett ikke vil føre til noen helliggjørelse, men heller ødelegge den, og de tror at helliggjørelsen skapes ved lovisk forkynnelse.

Paulus lærer tvert imot at det nettopp er ved Guds barmhjertighet den rette helliggjørelsen både fødes og holdes ved like. Ja, han lærer helt uttrykkelig at det ikke kan skje noen som helst helliggjørelse der mennesket ikke først er frigjort fra loven og frelst av nåde.

I det sjuende kapittelet sa han: «Men nå er vi løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under» – legg merke til dette! – «… for at vi skal bære frukt for Gud … slik at vi tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen» (Rom 7,4.6).

La oss også huske ordene i Gal 3,2.5: «Bare dette vil jeg få vite av dere: Var det ved lovgjerninger dere fikk Ånden, eller var det ved å høre troen forkynt? … Når Gud altså gir dere Ånden og gjør kraftige gjerninger blant dere, gjør han det ved lovgjerninger eller ved at dere hører troen forkynt?»

De som tross alle slike tydelige skriftord likevel holder fast på en motsatt oppfatning, må helt sikkert selv ha gjort erfaringer som strider mot Skriftens egne ord.

Da må de også vite med seg selv at det aldri har vært nåden som har virket noe godt i livet deres. Det må bare ha vært noe lovisk som har drevet dem, og det ser de altså på som «helliggjørelse»: noe de gjør på grunn av lovens trusler eller løfter. Men det betyr igjen at de ennå bare er fromme naturlige mennesker under loven, selv om de riktignok bekjenner seg til den reneste evangeliske lære.

En annen sak er at selv frigjorte kristne ofte har ulike oppfatninger av hvor mye lov og hvor mye evangelium som skal forkynnes i hvert enkelt tilfelle. Av mange grunner kan den forskjellen være både stor og mangfoldig. Men det ligger ikke alltid noe farlig i det. Ofte er det like naturlig som med våre legemlige behov: Noen vil ha maten saltere, andre mindre salt. Men dette gjelder dem som ellers er like i det grunnleggende: at de selv alltid trenger nåde, bare nåde, både for sin tro og for sin helliggjørelse.

De som selv har erfart det Paulus lærer her, har sett hvordan den rette helliggjørelsen fødes. De har erfart dens liv og kraft når de blir dødet fra loven og gjort levende ved nåden, og de kan også tro denne apostelens lære.

De sier: Jeg har selv erfart det. Så lenge jeg strevde under loven, ble det aldri noen olje i lampen, og jeg fikk aldri denne inderlige lysten og iveren etter å gjøre det gode. Men straks jeg gikk konkurs med hele min kristendom og ble frelst av bare nåde, brant hjertet mitt av langt mer lyst og iver etter å gjøre det gode enn jeg noen gang kan få gjennomført.

Da fikk jeg også en Ånd som angriper og refser selv det innerste – tankene mine, begjæret og alt som rører seg i mitt sinn, og som jeg tidligere ikke visste om. Det er bare Guds barmhjertighet som gir meg denne indre lysten til det gode. Nå sier jeg av levende erfaring: «Dine buds vei vil jeg løpe» (Sal 119,32).

Det er aldri nåden som gjør meg lettsindig eller likegyldig med helliggjørelsen. Tvert imot er det mangelen på nåde i hjertet – tomheten og trelldommens ånd – som gir synden ny kraft. Slik taler den som har erfart hva nåden virker. Men de som ikke tror apostelens lære om at bare nåden helliggjør hjertet, og som mener at all denne nåden bare må føre til lettsindighet, har – som vi sa – aldri erfart nådens kraft.

Dette bekreftes ytterligere av at det er nettopp de samme som også vil slå av litt her og litt der på de evangeliske formaningene. De synes formaningene krever for mye av svake mennesker. En troende sjel synes derimot at det er altfor

lite, og vil gjerne gjøre alt dette. Likevel blir de troende aldri fornøyd med det de selv har gjort; de sukker og klager alltid over sin egen ondskap.

Da er det ikke så rart at de som aldri har erfart noe av dette, og som tenker og taler ut fra sin egen mening, ofte står fram og kjemper mot læren om nådens helliggjørende kraft. Selv Guds barn blir jo fristet av sin natur til igjen å vente helliggjørelse av loven og av egne gjerninger, stikk i strid med Ordet og sin egen erfaring. Måtte vi da alle straks huske hvor alvorlig Skriften skiller mellom lovgjerninger og troens frukter, og at bare det som springer ut av troen og nåden, er helliggjørelse.

Da vil vi også forstå hvor viktig det er at formaningen blir den rette, og hva en annen lærer mente da han sa: «Ødelegg ikke helliggjørelsen mens du prøver å drive den fram!» Det skjer jo når du driver og binder samvittighetene slik at troens tillit blir drept og villige nådebarn blir forvandlet til redde lovtreller (Rom 6,14; Gal 5,1).

Noen tror at vi alltid tåler hvilken som helst lovisk og bindende forkynnelse. De kjenner ikke det som erfaringen har lært Guds barn, og som Luther uttrykker slik: «Man sier at øyet er det mest ømfintlige; men jeg sier at en våken samvittighet er langt mer ømfintlig.»

Det er sant at ikke alle som hører Ordet, har en så ømfintlig samvittighet, men Guds barn har det i alle fall slik. Det er også sant at det i menigheten finnes mange «falske brødre» som nok trenger å bli vekket med alvorlige advarsler.

Men da er det også nødvendig at vi først og fremst vet hva som kjennetegner slike. Vi må kunne skjelne mellom en falsk Judas og en Peter som har falt, og vi må ikke blande dem sammen med de gudfryktige sjelene som alltid anklager seg selv og er tilbøyelige til å ta hvert eneste advarende ord til seg.

Det er sant at også Guds barn har sine feil. De er ofte trege, ikke alltid så pliktoppfyllende og ikke våkne nok, og de trenger mye formaning. Men hvordan de skal formanes, lærer apostelen oss her og i alle de andre brevene sine. Hans tale er både «vennlig» og «krydret med salt».

Paulus vokter alltid nøye over samvittighetene, så de ikke skal gli bort fra sin trøst i nåden. Det ser vi til og med når han taler om mannen som levde i synd blant dem. Da mannen endelig hadde begynt å angre, formante Paulus brødrene til tvert imot å trøste ham, «for at han ikke skal gå til grunne i enda større sorg» (2 Kor 2,7–8). Og når han refser korinterne for deres strid og rettssaker mot hverandre, gjør han samtidig klart at de likevel skal være med og dømme engler (1 Kor 6,2–3).

Men det underligste eksemplet på dette har vi vel når Kristus refser disiplene sine fordi det ble trette blant dem – og tretten gjaldt til og med hvem av dem som skulle regnes for den største. Midt i refselsen lover han dem at de skal sitte på troner sammen med ham i himmelen og dømme Israels tolv stammer (Luk 22,24–30). Slik er «Kristi nedbøydhet og mildhet», og slik er den rette formaningen til kristne.

Etter at vi nå har sett litt på formaningens art generelt, vil vi gå over til innholdet i den formaningen apostelen gir oss her. «Jeg formaner dere, brødre», sier han, og jeg formaner dere «ved Guds miskunn». Men til hva? Jo, han sier:

At dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer. Paulus går rett på selve hovedsaken når det gjelder å leve ut helliggjørelsen: at vi gir oss selv til Gud og «fremstiller våre legemer» med alt det innebærer, som et levende offer. Alle takkofrene etter loven var forbilder på hvordan vår åndelige ofring skulle skje. De viste hva vi skal gi Gud av takknemlighet for all hans nåde og miskunn.

Apostelen bruker dette bildet dels på grunn av disse forbildene, dels fordi det er sterkt og gripende og lett å forstå både for jøder og hedninger. De kristne i Rom, både jødekristne og hedningekristne, forsto bildet både lett og dypt. Begge folkene kjente godt til ofringer, og ofringen var det største og viktigste i gudstjenesten. Derfor talte dette bildet sterkt til dem. Dessuten viste ofringen så tydelig hvordan et dyr eller en annen offergave ble overgitt helt og for alltid til Gud.

Det var da også dette apostelen først og fremst ville si til de kristne: Dere skal overgi dere selv helt og for alltid til Gud, med alt dere er, har og makter, slik at dere ikke lenger tilhører dere selv, men ham som kjøpte dere så dyrt. Nå må dere ikke spare eller holde tilbake noe som helst for ham. Nå tilhører dere ham og ikke dere selv.

Slik taler Paulus også i 1 Kor 6,19–20: «Dere tilhører ikke lenger dere selv. Dere er dyrt kjøpt! La da legemet være til ære for Gud!» Det samme sier han i 2 Kor 5,15: Kristus «døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem». Dette er hovedsaken i apostelens formaning: at vi ikke skal leve for egen regning, men for ham som har kjøpt oss.

Og når han taler om offer, gjør han oss alle til prester som skal bære fram åndelige og hellige offer for Gud. På samme måte formaner jo også apostelen Peter de kristne til å være «et hellig presteskap til å bære fram åndelige offer, slike som er Gud til behag ved Jesus Kristus» (1 Pet 2,5).

Dette er alle kristnes kall, for apostelen skriver til alle folk til alle tider. Derfor må hver og en som leser dette og vil være en kristen, holde klart for seg at dette er det første og viktigste han er kalt til: å overgi seg helt og fullt som et offer til Gud. Han skal ikke lenger bruke sin tid, sine gaver og krefter slik det passer ham selv, men alt sammen for ham som kjøpte oss så dyrt.

Men hva betyr det at Paulus sier «deres legemer», at vi skal fremstille våre legemer som et offer for Gud? Selvsagt skal alt i oss, også sjelen, helliges til ham, og hovedtanken her er selvsagt den samme som i Rom 6,13, der Paulus sier: «Fremstill dere selv for Gud.» Likevel er det sikkert ikke uten betydning at han helt konkret nevner våre legemer. Ut fra bildet med ofringene har apostelen blant annet villet sidestille oss med kroppene til de dyrene som ble båret fram for Gud i offertjenesten.

Men med uttrykket «deres legemer» har han nok langt fra bare villet sidestille oss med offerdyrene. Tenk bare på hvordan Paulus i Rom 6,12 bruker uttrykket «deres dødelige legeme» til forskjell fra den udødelige ånden (se forklaringen til det verset). Nei, han har nok en viktigere grunn til å velge dette uttrykket.

Først og fremst skiller han dermed offeret fra den som ofrer: det innvortes mennesket, som allerede er født ved troen, fra det offeret det nå skal bære fram – sitt legeme med hele sitt liv og alle sine gjerninger. Det er mitt nye, åndelige jeg som skal ofre.

Og hva skal jeg så ofre? Ditt legeme, sier apostelen. Ikke bare enkelte gjerninger eller gaver, men alt som er i deg: hele ditt liv og din vandring, alt du gjør med legemet her på jorden. Den som slik ofrer sitt legeme til Gud, ofrer dermed alt han er og har.

Luther sier om disse ordene: «Kan eller vil noen ofre noe større enn seg selv? Blir legemet overgitt så det blir et offer, da er alt som finnes i legemet, overgitt.» At sjelen ikke er unntatt, men at hele legemets virksomhet skal skje i den nyfødte, villige ånden, viser Paulus i v. 2, der han taler om at «deres sinn fornyes». Men her i v. 1 vil han helt konkret si at også legemet og dets gjerninger skal helliges Herren og brukes i hans tjeneste. Dette er det vesentlige i apostelens budskap.

Med dette har han også ettertrykkelig knust verdens falske tanke om at en kan elske og frykte Gud selv om det aldri viser seg i livet, mens en tvert imot tjener synden med legemet og hele sitt vesen. Med disse ordene kan vi svare slike: Jeg kan ikke tro at du frykter og elsker Gud hvis du ikke viser det ved at også legemet ditt og alle dine lemmer tjener ham.

Alle vil jo gjerne si om seg selv at de er gode, eller at de frykter og elsker Gud, samtidig som vi ser at de fritt og uhemmet tjener synden og avgudene sine. Men da sier apostelen: Nei, dette er ikke å tjene Herren. Dere må fremstille deres legemer som et offer for ham og tjene ham med alt dere har. Ved slike synlige offer skal det vise seg om dere elsker ham.

La oss nå se litt nærmere på hvordan det går for seg at vi ofrer våre legemer til Gud. Riktignok har mange tusen kristne også bokstavelig overgitt sine legemer som offer, da de som martyrer lot seg brenne eller på annen måte drepe for Kristi skyld (Hebr 11,35–38). Men også når det ikke er aktuelt, bærer vi fram våre legemer som et offer – både når vi tjener Herren med alt vi har, og når vi for hans skyld korsfester vårt kjød med dets lyster og begjær.

Først og fremst ofrer du altså ditt legeme til Herren når du bruker hele ditt legeme i hans tjeneste: når du med tungen taler det som tjener til hans ære og din nestes nytte, når du bekjenner hans navn, lovpriser ham og sprer kunnskap om ham, og når du ellers taler alt som er godt og sant.

Det samme gjelder når du bruker både øyne og ører til å samle alt som kan fremme Guds ære og din nestes vel, og holder deg borte fra forfengelige og unyttige ting. Det gjelder når hendene dine gjør det som er godt og rett, i trofast tjeneste der du er satt, i hjemmet eller på arbeidsplassen, og i hver kjærlig gjerning mot din neste. Og det gjelder når føttene dine gjerne går Herrens og kjærlighetens ærend.

Kort sagt: Den som for Herrens skyld, drevet av hans miskunn, gjerne gjør og tåler det som tjenesten og kjærligheten krever, han helliger sitt legeme for Herren.

Men til dette hører også en stadig korsfestelse av kjødet. Vil du tjene Herren, kan du ikke gjøre det som smaker deg, eller søke din egen ære og dine egne

lyster, men du må hele tiden døde dem. Du ser hvordan du kunne vinne eller beholde vennskap med verden og bli sett opp til og verdsatt, men for Kristi skyld gir du avkall på alt dette. Ja, i nidkjærhet for hans sak møter du tvert imot forakt og hån.

Eller du står imot og døder syndens fristelser i det daglige livet. Du blir fristet til utålmodighet og sinne, til kjødelig løssluppenhet, til hovmod og forfengelighet, til misunnelse og baktalelse og så videre. Når du da ikke lar disse syndene bryte ut i gjerning, men døder dem ved inntrengende bønn og årvåkenhet, da fremstiller du også ditt legeme som et offer.

Det er også slike offer Paulus her formaner oss til ved Guds miskunn. Det formante han oss også til i Rom 6,12–13 med disse ordene: «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster. Still heller ikke lemmene deres til rådighet for synden, som våpen for urettferdighet. Men fremstill dere selv for Gud som de som av døde er blitt levende, og by deres lemmer fram som rettferdighetens våpen for Gud.»

Men når det gjelder å stå imot våre egne voldsomme begjær, får vi nok kjenne hva det vil si å ofre – når offerpresten selv skal gi seg som offer, slik også Herren Kristus gjorde. Om dette sier Luther så riktig: «Prestetittelen er nok herlig, lett å uttale og høyt aktet av alle. Men med selve ofringen er det noe annet. Den taler vi ikke ofte om; den gruer alle seg for. For da gjelder det vårt liv, vårt gods, vår ære, våre venner og alt det verden har – nettopp det Kristus også sto overfor på korset.

«Ingen vil av egen vilje gå inn på det: å velge død i stedet for liv, pine i stedet for lyst, skade i stedet for vinning, skam i stedet for ære, uvenner i stedet for venner. Men det valgte Kristus på korset, til et forbilde for oss! Dessuten må en ikke gjøre alt dette for selv å vinne noe ved det, men for å tjene sin neste og til Guds ære og pris – som også var Kristi mål da han ofret sitt legeme.»

Nå må vi ikke bli trette og trekke oss tilbake, men alltid stille og villig holde fram med denne offertjenesten. Men da er det helt klart en forutsetning at vi har svært sterke grunner som driver oss, og dessuten overnaturlig kraft og hjelp. Derfor er det nødvendig å be, med alvor og flid. Og den aller sterkeste drivkraften er uten tvil den Paulus her begynner formaningen sin med: Guds evige barmhjertighet.

Det som til alle tider og i alle forhold kan holde ved like vår lyst og kraft til å ofre på denne måten, er bare at vi hele tiden står som mottakere av Guds barmhjertighet. «Dette er den seier som har seiret over verden: vår tro» (1 Joh 5,4). Blir det for bittert å døde kjødet ditt så lenge og gi avkall på det som passer deg, din ære og dine lyster, så styrk og oppfrisk din ånd med Guds store barmhjertighet.

Ja visst kan det bli svært bittert for vår natur alltid å gi avkall på våre sterkeste begjær og i stedet ta på oss det som ikke passer kjødet. Men da skal du tenke på alt det Gud har gjort for deg, alt han gjør for deg hver dag, og alt han i all evighet vil gjøre for deg. Da blir nok alt annet smått.

Med bare menneskelige tanker får du vel ikke stor kraft av dette. Men får Guds Ånd gjøre det levende og sant for deg, skal det løfte deg opp over alt som

finnes på jorden og gi deg en overnaturlig lyst og kraft. Men da bør du også se grundig på alt Gud har gjort for oss.

Stans først ved det Gud i sin evige barmhjertighet har gjort for hele verden. Mens vi ennå var hans fiender, sendte han sin Sønn til oss, for at «likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet». Kort sagt: Studer det femte kapittelet nøye.

Se deretter hvordan han ved Sønnen har gitt oss et så stort nåderike at syndene aldri skal tilregnes dem som tror på ham (Rom 4,8), at det «ingen fordømmelse» er «for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1), og at de i ham har nettopp den rettferdighet som loven krever (Rom 8,3–4). Se videre at de er «Guds barn» og «Kristi medarvinger», «for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre», og mye annet herlig som det åttende kapittelet inneholder.

Se så til slutt hvordan han etter dette korte, elendige livet vil føre oss inn i sin himmel og gi oss all den salighet som hans kjærlighet og allmakt vitner om. Tror du dette av hjertet, kan du også villig bli martyr. Da vil du alltid få ny lyst og styrke til å holde fram med offertjenesten.

Da sier du: Gud har gitt meg en evig nåde for mine synder. Ikke engang mine mange og store fall i denne ofringen skal tilregnes meg og fordømme meg; tvert imot skal de alltid bli tilgitt. Da vil jeg også alltid holde fram med denne ofringen, til hans ære og pris.

Han har tatt fra meg den tyngste børen, mine synder, og jeg slipper å tenke at de en dag skal dømme meg. Da vil jeg også gjerne ta på meg den langt lettere børen: skynde meg å gjøre hans ærend og miste mitt eget velvære og min ære i denne verden.

Bare jeg får tro at jeg alltid har Guds nåde og vennskap, så blir «ånden villig», selv om «kjødet er skrøpelig». Dette er altså den første og største grunnen og drivkraften: «Guds miskunn». Men Paulus har også føyd noen tillegg om denne åndelige ofringen til dette verset, og alt det han nevner der, oppmuntrer oss også til den. Først sier han dette om selve offeret:

Et levende og hellig offer til Guds behag. Med disse ordene opphøyer Paulus denne åndelige ofringen langt over de forbilledlige ofringene i Det gamle testamente. Først sier han at vårt offer er «levende», mens offerdyrene i Det gamle testamente ble drept når de ble ofret. Når vi ofrer oss selv åndelig, går det derimot så underlig for seg at vi stadig blir dødet – og likevel lever videre. Ja, jo mer vi blir dødet og ofret, desto bedre og friskere blir livet vårt. At vi blir dødet, er nettopp midlet til å leve evig.

Kristus sier: «Den som vil berge sitt liv, skal miste det. Men den som mister sitt liv for min skyld, skal finne det» (Matt 16,25; jf. Rom 6,11). Luther sier: «Derfor må vi forstå ordet ‹levende› åndelig, slik at det betyr å leve for Gud og ikke for verden. For den som speker sitt legeme og døder sine lyster, lever desto bedre for Gud og er virkelig et levende offer. Når vi slik døder legemet og lystene, enten det skjer ved at vi holder dem nede, eller ved kors og lidelser, da øver vi oss i dette åndelige livet.»

Apostelen sier videre at vårt offer er «hellig». Også de forbilledlige ofrene var i en viss forstand «hellige», det vil si utskilt for Gud (se Rom 11,16 med forklaringen der). Men det kaller apostelen bare en utvortes hellighet, «kjødelige forskrifter» (Hebr 9,10). Nå vil han si: Våre åndelige offer er de rette hellige offer; de er hellige i en langt dypere og sannere forstand.

Selvsagt er de også hellige i den første betydningen, for de er jo «utskilt» som offer til Gud. Men i tillegg har de en hellighet i seg selv når vi i tro og kjærlighet ofrer våre legemer, som er «et tempel for Den Hellige Ånd», der Gud selv bor og virker (Rom 8,9.11; 1 Kor 3,16; 6,19 m.fl.). Dette er den rette og store helligheten i vårt offer.

Den består ikke i en syndfrihet som ligger ferdig for oss i det nye livet, men i at vi er blitt «helliget» og «rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd» (1 Kor 6,11). For det første er offerpresten, den troende sjelen, ved rettferdiggjørelsen ikledd Kristi egen hellighet, som i aller fulleste forstand gjør oss hellige for Gud og hele himmelen. For det andre er også offeret – legemet som vi i kjærlighet har overgitt – Den Hellige Ånds bolig og verksted. Da må vel dette kunne kalles et hellig offer!

Til sist sier apostelen at offeret også er «til Guds behag», velbehagelig for Gud. De levittiske ofrene var ikke lenger til behag for Gud. De var bare påbudt av Gud for en viss tid, og de fleste var forbilder på Kristi offer. Fordi dette offeret nå er fullbrakt, siterer apostelen David: «Brennoffer og syndoffer hadde du ikke lyst til» (Hebr 10,6).

Det var de åndelige ofrene Gud egentlig ville ha. De gammeltestamentlige ofrene var først og fremst et forbilde på Kristi offer, og dernest var alle takkofrene et forbilde på Guds barns åndelige offer. Derfor er det en dyp mening i at Paulus kaller ofrene velbehagelige for Gud, også når han taler om ofringen av våre legemer.

Men vi må tenke grundig gjennom dette siste: Herren Gud ser virkelig med inderlig glede på at et Guds barn i kjærlighet og takknemlighet for Guds store barmhjertighet ofrer sitt legeme til ham – sin villige tjeneste og sitt avkall på kjødets lyster. Skjer dette derimot ikke i tro og kjærlighet, men bare for å bygge opp en fortjeneste hos Gud, er det bare et Kains-offer, som ikke behager Gud. For «uten tro er det umulig å være til behag for Gud».

Men ofrer vi noe i tro på Kristus og i takknemlighet for Guds store nåde, er det alltid velbehagelig for Gud, om det i seg selv var så lite som «et beger kaldt vann» (Matt 10,42). Også Peter sier at våre åndelige offer er «Gud til behag ved Jesus Kristus» (1 Pet 2,5).

Dette burde virkelig oppmuntre og styrke oss til en slik offertjeneste. Men her blir vi igjen hindret av vår dype og vanskelige vantro.

Når vi endelig har lært at ingenting i oss eller av oss selv kan gjøre oss verdige for Gud, og at synden henger ved alt vi gjør, kommer slike tanker snikende: Det er jo ingenting som behager Gud, heller ikke det vi i tro og kjærlighet gjør til hans ære og til hjelp for vår neste. Da blir vi trege og mister lysten til å tjene Herren. Denne tanken er derfor en svært skadelig villfarelse som binder oss.

Riktignok kan vi ikke bli forsonet med Gud og nå fram til himmelen ved egne gjerninger. Våre gjerninger er heller ikke i seg selv feilfrie og fullkomne for Guds øyne. Men det er en like viktig og urokkelig sannhet at når en av oss først er helliget og behager Gud ved Kristi offer, har Gud også inderlig behag i alt det vi gjerne vil ofre og gjøre for ham i kjærlighet. Herren er en mild Far, rik på kjærlighet, og han ser med stort velbehag på alt barna hans gjør for ham i kjærlighet.

Når altså et Guds barn, tross all den syndens elendighet som ennå herjer i ham, likevel lever i takknemlighet for Guds store barmhjertighet og både har vilje og lyst til å tjene ham, da har Gud det største velbehag i det. Og alt urent og elendig som ennå henger ved vår tjeneste, er så fullstendig dekket av Kristi rettferdighet at Herren aldri ser det.

Men det er nok ikke bare overtredelsene, men også mangelen og ufullkommenheten i gjerningene våre som hindrer oss i å tro at Gud kan ha noe velbehag i dem. Vi ser jo alltid etter det som er stort og skinner. Bare vi kunne utrette noe stort, omvende mengder av mennesker, bli misjonærer eller martyrer – da kunne vi nok tro at det behaget Gud.

Vi holder ikke klart for oss at Guds velbehag bare avhenger av at vi i tro og kjærlighet gjør det han har befalt oss. Vi legger ikke merke til at hans bud og ord fører de fleste mennesker til de minste gjerningene, de som det er mest behov for i hjemmet og i samfunnet.

Kristus sier at han på den siste dag offentlig, for mennesker og engler, vil lovprise slike gjerninger som hver eneste kristen kan gjøre, selv i den ringeste stilling. Han sier at han vil se med like stort velbehag på de gjerningene vi har gjort for hans skyld mot våre fattige medmennesker, som om vi hadde gjort dem mot ham selv.

Han skal si: «For jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg … Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.» Kunne Herren ha stadfestet sitt velbehag i de gjerningene vi gjør for hans skyld, sterkere enn dette?

Hvordan kan det så ha seg at vi likevel ikke tror at en slik tjeneste i kjærlighet er velbehagelig for Gud? Vi tror jo, ja, vi kjenner tydelig, at det er mot Guds vilje når vi ikke tjener ham, men tjener synden. Hvorfor skulle det da ikke være velbehagelig for Gud når vi tvert imot flykter fra synden og tjener ham i kjærlighet? Her merker vi igjen hvordan fienden prøver å forvrenge tankene våre.

Derfor kan vi ikke innprente sterkt nok i hjertet at apostelen her sier at vårt åndelige offer er «til Guds behag». Ville vi ikke både gjøre og lide mye i Kristi tjeneste om vi virkelig trodde det? Se de veldige gjerningene, fastene, pilegrimsferdene og forsakelsene som de villfarne helgenene i den katolske kirken pålegger seg! Den eneste grunnen er at de tror at de dermed gjør så velbehagelige gjerninger for Gud at de soner for syndene sine. Og se de jammerlige selvpinslene som Indias hedenske helgener, fakirene, påfører seg – bare i samme hensikt.

Og her står vi, vi som har evangeliets lys! Vi vet at våre gjerninger verken kan eller trenger å sone for syndene våre, for Kristus har gjort alt dette for oss. Vi

hører en apostel forkynne at våre gjerninger likevel er inderlig velbehagelige for Gud når de er gjort i tro og kjærlighet. Og så har vi så liten lyst, trang og utholdenhet i dette – bare fordi vi ikke riktig kan tro at disse gjerningene er velbehagelige for Gud!

Tenk deg at du er en kristen som en morgen, med stor smerte over hvor kald du er, må erkjenne at du ikke har noen kjærlighet til Kristus. Så får du senere samme dag oppleve at han synlig besøker deg. Da ville du ikke spare det dyreste du eide, om Herren ba deg om noe av det. Nei, du ville bare juble og finne fram alt du eide og gi det til Frelseren, om det så gjaldt livet.

En slik lyst til å ofre alt til Herren ville vi ha, bare vi hadde en levende og fast tro på at vi kunne gjøre noe som var velbehagelig for ham. Men nå sier altså Herren, som vi nettopp har minnet om, at han ser på alt det vi gjør mot vår neste for hans skyld, som om det var gjort mot ham selv.

Derfor må vi la disse ordene om kjærlighetens offer synke dypt ned i oss: at de er «til Guds behag»! Måtte Gud så hjelpe oss til å tro dette! Da vil vi si med hjertelig lyst: Å, er det velbehagelig for Gud at jeg gir denne fattige broren en gave eller et lån, da vil jeg virkelig gjerne gjøre det! Når Kristus ser på det som om jeg gjorde det mot ham, da er jeg sannelig lykkelig!

Er det velbehagelig for Gud at jeg er tålmodig, trofast og flittig i den vanskelige og tunge stillingen jeg er satt i, da vil jeg sannelig gjerne være det! Er det velbehagelig for Gud at jeg er ydmyk og tilfreds når jeg møter store vanskeligheter eller tap, eller at jeg er vennlig, saktmodig og ydmyk mot mine medmennesker og ikke møter ondt med ondt, men heller med et «mildt svar» som «demper harme» (Ord 15,1), da vil jeg jo gjerne gjøre det!

Er det velbehagelig for Gud at jeg står imot og døder begjæret i meg etter det ene eller det andre, da vil jeg jo også gjerne gjøre det! Er det velbehagelig for Gud at jeg sier et ord til trøst, advarsel eller formaning til et medmenneske, eller at jeg heller dekker over hans feil og svakheter og ikke baktaler ham – er alt dette virkelig velbehagelig for Gud, da vil jeg jo så gjerne gjøre det!

Ja, slik ville vi bli styrket og oppfrisket til alt godt om vi virkelig trodde det Herren Gud og hans apostel har sagt til oss: at slike offer er velbehagelige for Gud.

Dette er deres åndelige gudstjeneste. (*Ordet for «åndelig» er på gresk logikos: logisk, fornuftig, i samsvar med Ordet.*) Dette er apostelens siste tillegg om hele denne ofringen av vårt legeme. Han sier at den skal være vår gudstjeneste, og at denne gudstjenesten er fornuftig. Dermed skiller han vår åndelige gudstjeneste ikke bare fra hedningenes ufornuftige avgudsdyrkelse, som ikke er i samsvar med Ordet, men også fra den jødiske gudstjenesten.

Særlig de vidløftige ofringene, som foregikk etter helt bestemte seremonier, kunne ikke i seg selv sies å være nyttige til noe. Det lå ingen dypere mening i dem; de ble bare utført fordi forskriftene krevde det.

Nå er det selvsagt fornuftig å tilbe Gud på den måten han selv har gitt forskrifter om – det er det ingen tvil om. Men det var en vesensforskjell mellom forskriftene i Det gamle testamente og alle nytestamentlige bud og formaninger: For de første kunne en ikke finne naturlige og fornuftige grunner; de ble

bare utført fordi de var påbudt. Slik er det ikke med den offertjenesten apostelen formaner til her.

Det som holdes fram for oss i Det nye testamente, er alltid noe som for det første må gjøres i tro og kjærlighet hvis det skal behage Gud, og som for det andre må være til nytte for oss selv eller vår neste – noe som er fornuftig, i samsvar med Ordet, for hver opplyst kristen. Det er dette Paulus sikter til med uttrykket «deres åndelige gudstjeneste», en gudstjeneste de har åndelig grunn til å utføre.

Det er det samme Kristus taler om til den samaritanske kvinnen (Joh 4,23–24): «Den time kommer, og er nå, da de sanne tilbedere skal tilbe Faderen i ånd og sannhet.» Og grunnen, sier Herren, er at «Gud er ånd». Og når Paulus i Rom 13,8–10 lærer at kjærligheten er summen og innholdet av alle budene, sier han også hva som er grunnen til det: «Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse.»

Dette gjelder alle Det nye testamentets bud. Jeg vet hvorfor jeg bør elske Gud over alle ting: fordi han er min Skaper og min Frelser, som har gitt meg evig liv i sin Sønn (1 Joh 5,11). Han er min Far, mitt største gode. Jeg vet hvorfor jeg bør elske min neste: For da gjør jeg ham ikke noe ondt. Jeg vet hvorfor jeg bør vokte meg for kjødelige lyster: fordi de «strider mot sjelen» (1 Pet 2,11) og vanhelliger «Guds tempel» (1 Kor 6) og så videre.

De som driver med gjerninger som ikke er til noen nytte for dem, har vendt tilbake til den levittiske lovens «svake og fattige barnelærdom» (Gal 4,9). At vi nå er kjøpt fri fra den og i stedet har fått en åndelig gudstjeneste å utføre, har Paulus altså brukt som enda en grunn til å påvirke og oppmuntre oss. Måtte Gud gi oss nåde til ikke bare å vite og forstå dette, men også la det strømme ut i levende offertjeneste!

2. Og skikk dere ikke lik denne verden, men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje: det gode, det som han har behag i, det fullkomne.

I forrige vers formante Paulus Guds barn til å gi seg helt over til Gud og «fremstille sine legemer som offer» for ham. I dette verset lærer han at det da kreves en så gjennomgripende forvandling at vi tar fullstendig avskjed med vårt tidligere sinn, som var «lik denne verden». Her gir han oss den rettesnoren vi skal leve etter. Han setter «denne verden» og «Guds vilje» opp mot hverandre: Vi skal ikke fortsette å være lik «denne verden», men legge merke til og lære hva som er «den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje».

Skikk dere ikke lik denne verden. Grunntekstens ord for «denne verden» betyr egentlig «denne tiden», det vil si hele den tiden vi lever på jorden, i motsetning til den verden som venter oss i himmelen. Men tiden og tidsånden avhenger jo av menneskenes ånd og vesen og består av den. Derfor menes det her med «verden» nettopp den store, herskende massen av mennesker og deres selvopptatte og onde vesen – den massen som lever etter sin falne natur og etter «den ånd som nå er virksom i ulydighetens barn», «i denne verdens mørke».

Derfor kalles denne sterke, onde ånden «denne verdens fyrste» (Joh 14,30; 16,11). Og derfor er denne verden alltid ond, i strid med Gud, forførende og farlig. Slik kaller også Paulus den «den nåværende onde verden» (Gal 1,4).

Denne verden kan vi altså ikke følge eller «skikke oss lik» hvis vi vil ofre oss til Gud og gjøre hans vilje. Den som vil være en sann kristen og følge sin Herre gjennom livet, må helt og holdent ta avskjed med dette alminnelige verdensvesenet. I måten han tenker, taler og lever på i det daglige, må han sette foten på en helt ny vei. Det er dette apostelen vil ha fram med ordene: «Skikk dere ikke lik denne verden.»

Det store spørsmålet blir da først og fremst hvilke mennesker og holdninger vi skal regne til «denne onde verden». Om dette har det i alle tider stått en gammel og omfattende strid. At verden selv ikke kjenner noe til den fienden vi kaller «verden», er lett å forstå. Men selv blant dem som vil være kristne, finnes det mange og uklare oppfatninger om dette. Mange vil bare regne til «verden» de råe og grove menneskene som lever utenfor all religion, helt fritt og frekt i synd og laster.

Men slik beskriver ikke Kristus verden. Se bare på ordene hans i Joh 15,18–19: «Når verden hater dere, da skal dere vite at den har hatet meg før dere. Var dere av verden, da ville verden elske sitt eget. Men fordi dere ikke er av verden, men jeg har utvalgt dere av verden, derfor hater verden dere.»

Her legger vi merke til to ting som kaster lys over spørsmålet. For det første regner Herren med disse ordene alle som han ikke har utvalgt av verden, til «verden», det vil si alle som ennå lever i det naturlige livet de ble født til i denne verden. De er ikke født av Gud, er ikke blitt «nye skapninger», og er ikke blitt Kristi disipler og etterfølgere. For Jesus taler her bare om to flokker: «verden» og «dere», som han sier at han har «utvalgt av verden».

For det andre skal vi huske hvem det var som «hatet» ham, og hva slags mennesker de var. For også dem regner han til «verden» når han sier: «Verden har hatet meg.»

Da skjønner vi at «verden» ikke bare er de råe menneskene som lever et frekt og syndig liv uten noen form for religion. Den omfatter også dem innenfor de kristnes rekker som har den største kjennskap til Guds ord og er utvortes fromme, men som ikke har villet omvende seg til Kristus. For vi vet at Kristus ikke ble hatet av de verste og frekkeste synderne i Israel, av «tollere og skjøger», men først og fremst av de fremste i folket: «yppersteprestene, de skriftlærde og fariseerne».

Legg altså merke til at det var de som sto høyest i folket! Det gir oss en alvorlig lærdom. For det første var de ikke hedninger, helt ukjent med Guds ord og lære. Nei, de tilhørte det folket som hadde Guds hellige ord og sakramentene, ja, Guds herlige åpenbaringer midt iblant seg, og i kraft av alt dette var de skilt ut fra alle andre folk på jorden. For det andre var Kristi fiender ikke de mest lavtstående og minst opplyste i landet. Nei, de var tvert imot de fremste i landet: folkets ledere, dets innvidde lærere og forstandere.

Det var disse som hatet og forfulgte Herren Kristus mest! Disse tilhørte altså «verden», etter Herrens egne ord. Vi må bevisst lukke øynene for sannheten

hvis vi ikke skal se at også de lærde og opplyste menneskene midt i kristenheten i dag hører til denne onde verden. De er nidkjære for Guds lov, men de er ikke født av Ånden; Kristus har ikke fått ta dem ut av verden.

Tross all sin andakt og kristelige virksomhet tilhører de fremdeles den store massen. De kan være prester, kristelige lærere eller vanlige, fine mennesker – inderlige, velmenende og kloke. Men alle sammen lever de likevel under «denne verdens fyrste» så lenge de ikke ved omvendelsen er blitt «nye skapninger» (2 Kor 5,17).

Det vi har sett her, går alltid igjen til denne dag: Nettopp de som er best ansett i verden, er de mest forherdede fiendene av Kristus og hans evangelium.

Over Gal 1,4 sier Luther: «Verden er verst når den er som best. I de fromme, de vise og lærde osv. viser verden seg som best, men i virkeligheten er den dobbelt ond. Jeg tenker nå ikke først og fremst på de grove syndene mot den andre tavle, som ulydighet mot foreldre, hor, et utsvevende liv, gjerrighet, tyveri, mord, misunnelse og hat, som verden er helt nedsunket i. For alt dette er egentlig bare småtteri sammenlignet med de ugudeliges visdom, rettferdighet osv., som får dem til å synde mot den første tavle. Nei, den hvite djevelen, som driver menneskene til åndelige synder med skinn av rettferdighet, gjør mye større skade enn den svarte, som bare driver til kjødets gjerninger, som selv verden ser er synd.»

Og Luther sier videre: «Jo visere, helligere og mer rettferdige de menneskene er som lever uten Kristus, desto mer skader de evangeliet.» For da tar de seg så godt ut at det er vanskelig for noen å fatte at det ligger en så farlig gift skjult i framferden deres.

Med sitt vesen, sine meninger, råd og sin framferd kan de lokke selv lysets barn bort fra den rette veien. For de tar svært vakre og åndelige ord i sin munn. Du hører dem til og med ta avstand fra verden – men vel å merke den blinde og åpenbart ugudelige verden, som om de ikke selv skulle høre til den.

De gir seg ut for å høre til Guds folk, men mener at en skal være mer moderat i sin gudsfrykt og kristelige nidkjærhet enn enkelte andre er. Og dermed taler de med større nidkjærhet mot de mest oppriktige kristne enn mot verdens barn, som ikke vil vende om. De er selv av verden; «derfor taler de av verden, og verden hører dem» (1 Joh 4,5), elsker og opphøyer dem.

Når det ikke finnes noe bevis for at Kristus og hans Ånd bor i et menneske, så la ikke slike forføre deg. Husk apostelens formaning: «Skikk dere ikke lik denne verden!»

Men skal vi kunne følge denne formaningen, er det igjen nødvendig at vi «fremstiller våre legemer som et levende offer». For da blir det ofte svært bittert. Vi blir stående helt alene og blir sett på som svært underlige. Vi får hele verden mot oss – kanskje både far og mor, ektefelle, søsken og mange ansette mennesker som mener at de vil oss vel. Bli da verken motløs eller forvirret! Herren Kristus og alle hans etterfølgere har gått denne veien før deg. Ja, mange tusen er blitt martyrer nettopp fordi de ikke kunne la seg skikke lik denne verden.

Da bør du tenke slik: Jeg ser jo at naboene og de gamle vennene mine, ja, mine nærmeste, går en helt annen vei, og at de blir respektert og godtatt av

hele verden. Men jeg vil likevel heller følge Jesus og vennene hans. Da har jeg tross alt et mye herligere vennskap enn det jeg forlater: Jeg har Gud og de gode englene med meg, ja, alle de hellige helt fra verdens begynnelse. Måtte Gud bare hjelpe meg til å være trofast til enden!

Det samme gjelder når du ser mange som bestemt mener at de er kristne, og som samtidig står i et fortrolig forhold til Kristi fiender og kanskje er sammen med dem om mange unyttige ting, for eksempel tidsfordriv på søndagene. Eller du ser dem kaste bort mange timer av den dyrebare nådetiden med forfengelig snakk eller forfengelig lesning. Da bør du som virkelig vil følge Jesus, tenke etter om han og disiplene hans var opptatt av slike ting, og heller følge deres hellige eksempel.

Du ser også mange som vil være kristne, men som alltid kan tie både om Kristus og om den store faren for uomvendte sjeler. Da bør du tenke etter om dette stemmer med kjærlighetsbudet og med det Kristus har lært oss, som må være din eneste rettesnor i livet. Slik skal du lære ikke å «skikke deg lik denne verden», verken i store eller små ting.

Men legg nøye merke til at dette bare gjelder det som fører til synd, det som strider mot Guds klare ord eller mot kjærlighetens lov. I alt annet skal vi derimot være som andre mennesker. Vi skal leve et naturlig liv og ikke skille oss ut med underlig oppførsel, et påtatt eller etterapet vesen eller særheter som ikke er til noen som helst nytte.

Den overmodige ånden frister ofte selv åndelige sjeler til å oppføre seg som hyklere, med et særpreget utseende eller en underlig væremåte (Matt 6,16–18). Dette kan riktignok også kalles å ikke «skikke seg lik denne verden», men det er langt fra det apostelen mener her.

Slikt er tvert imot en skadelig dårskap som bare gir «djevelen rom» (Ef 4,27). Også i væremåte var Herren Kristus «i menneskers liknelse», og «i sin ferd … funnet som et menneske» (Fil 2,7–8), men uten synd. Har du et sunt, kristent sinn, er du hans etterfølger også i dette. Du skal alltid tenke på hva som tjener din neste best, og leve etter det. For det er den store rettesnoren for hele vårt ytre liv (Rom 13,8–10).

Men du vil nok se temmelig underlig ut i verdens øyne ved din tro og din bekjennelse, ved et liv i nidkjærhet for at Herren skal bli opphøyet og sjelene frelst, ja, ved at du våker over deg selv. Det må du ikke bekymre deg over. Som fremmede og pilegrimer på jorden kjemper vi oss fram mot vårt rette fedreland, det himmelske. Da vil vi alltid se ut som dårer for verden, som tvert imot har hjemmet sitt og alt den eier her på jorden.

Men det er på dette helt avgjørende området – alt som gjelder Guds sak og vårt eget og andres evige vel – at vi ikke skal skikke oss lik denne verden. Det er dette apostelen legger oss på hjertet her.

Men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes. «Bli forvandlet» er et sterkt ord som taler om en fullstendig forvandling, ikke bare av det ytre, men også av det indre.[68] Et menneske skal altså forvandles fra det det var før, til en ny skapning, så ulikt sitt tidligere liv som én dyreart er ulik en annen. Når en kristen blir omvendt og født på ny av Ånden, har en slik forvandling allerede

skjedd med ham (2 Kor 5,17). Men nå lærer Paulus at vi som kristne hele tiden fortsatt skal forvandles ved at vårt sinn fornyes.

Skriften formaner oss jo uttrykkelig til å «vokse i nåde» (2 Pet 3,18). Da må vi aldri stoppe opp og være fornøyd med det vi har nådd av åndelig sinn og kristen vandel, men alltid strekke oss etter at det må vokse. Dette er først og fremst nødvendig for oss selv, hvis vi skal bli bevart i nåden. Hele veien gjelder det om vi skal nå fram og komme frelst gjennom alle fristelsene. For det står skrevet at «det er med nød og neppe den rettferdige blir frelst» (1 Pet 4,18).

Denne veksten er også nødvendig for at vi mer og mer skal kunne tjene evangeliets ære og andre sjelers oppbyggelse. Måtte vi derfor aldri glemme apostelens formaning om at vi hele tiden, og mer og mer, skal «bli forvandlet»! Men hvordan skal det forstås at vi udugelige og maktesløse mennesker skal bli forvandlet? Jo, ganske enkelt slik som alle lignende ord i Skriften skal forstås: Vi skal strekke oss etter det og søke nåde til det hos Gud ved bønn og påkallelse og alle de andre nådemidlene (Fil 2,12–13; 2 Pet 1,5).

Men Paulus sier: «Bli forvandlet ved at deres sinn fornyes»! Dermed forkaster han all forvandling som stopper ved det ytre. For vi ser jo mange som i ord og gjerning står fram som andektige kristne, men bare ved egne anstrengelser, på lovisk eller hyklersk grunn. De eier ikke troslivets indre, åndelige lyst og drivkraft.

La oss her huske det vi sa om ordene «ved Guds miskunn» i forrige vers. Når det ikke er Guds kjærlighet i Kristus som er sjelens egentlige drivkraft, som varmer hjertet og vekker det til kjærlighet og lyst til Guds lov, da er alt fromt liv bare skuespill i Guds øyne.

Da blir også dette å leve lik Kristus et tungt slit, og menneskene blir etter hvert trette av det. Og fortsetter en slik helt til sin død, er håpet om evig frelse bare et stort bedrag (Matt 22,12–13; 25,11–12). Vår forvandling må altså skje ved at vårt sinn fornyes. Men det kan ikke skje uten at vi først ved en ny fødsel har fått et nytt sinn, som så kan leves ut, fornyes og vokse.

Når vi er blitt nye skapninger, har vi ved troen og Kristi kjærlighet fått en inderlig lyst til Guds lov og til å følge Kristus. Da må også den forvandlingen som etter hvert skal skje med oss, hele tiden virkes av den samme indre kraften. Paulus sier: «Likesom dere altså tok imot Kristus Jesus som Herren, så vandre i ham» (Kol 2,6).

Den samme nåden som en gang fødte oss inn i den nye, villige ånden, skal også hele tiden holde den oppe, styrke og forfriske den. Vi skal stadig «holde fast ved ham som er hodet. Fra ham er det jo legemet vokser Guds vekst, hjulpet og holdt sammen av alle bånd og ledd» (Kol 2,19).

Greinen kan ikke bære frukt av seg selv hvis den ikke blir i vintreet (Joh 15). Prøver vi å bære god frukt ved egen innsats, på andre måter enn ved det nåden virker, blir vi «avhogde greiner» som «visner» og dør.

Nei, vil vi vokse i alt godt, må vi også hele tiden vokse i troen: stadig trenge dypere inn i evangeliets hemmeligheter og lære Kristi kjærlighet og den evige nåden bedre å kjenne, og stadig lære vårt eget forderv og vår store maktesløshet

bedre å kjenne. Det skal bli en levende sannhet for oss at vi har både vår rettferdighet og vår styrke bare i Kristus (Jes 45,24).

Da skal vi fortsatt få bli hos ham gjennom alle fristelsens stormer. Og da skal alt som møter oss, bare hjelpe oss til å vokse i nåden og døde vårt gamle menneske, vår egen fornuft og våre egne meninger og alle kjødets lyster. Samtidig blir sinnet vårt forvandlet, så vi begynner å se på alle ting på en helt annen måte enn vår egen natur og hele verden ellers gjør.

Luther sier om dette: «Daglig lærer vi mer og mer å elske det som vår natur og fornuft hater. Etter hvert vil vi heller være fattige, syke, foraktet, dårer og syndere. Til sist setter vi døden høyere enn livet, (opplevelsen av vår) dårskap høyere enn (opplevelsen av vår) visdom, forakt høyere enn ære, fattigdom framfor rikdom, ja, synden (som plager og knuser oss) høyere enn (den innbilte) rettferdigheten. Et slikt sinn har ikke verden. Den ser helt annerledes på alt dette, og den blir i sitt gamle sinn, uten noen forvandling eller fornyelse, fastlåst og forherdet.»

Skal vi nå fram til en slik fornyelse av sinnet, skjer det aldri uten ved Den Hellige Ånds arbeid med oss, så vi blir opplyst, tuktet og ført gjennom mange og store lidelser.

Så dere kan prøve hva som er den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje. Her tales det om fornyelsens mål og virkning. Derfor er grunntekstens ord gjengitt med «så dere kan prøve». Men som enkelte gode utleggere påpeker, må ordet ikke nødvendigvis forstås slik, blant annet fordi det egentlig ikke står at dere «kan» prøve, men bare «prøve», «undersøke».

Samtidig ligger det i ordets egentlige betydning her en like viktig lærdom som om det hadde stått «kan prøve». Det står fast at bare et gjenfødt menneske med et fornyet sinn på rett måte «kan» prøve og skjelne hva som er Guds velbehagelige vilje.

Men det er enda viktigere at en kristen også virkelig gjør det, at han virkelig er opptatt av å prøve og undersøke hva som er til behag for Gud. Riktignok kan han av og til ta feil av hva som er Guds vilje, men det beviser ikke noen utroskap (se Rom 14,2.6). Søker han derimot ikke Guds vilje – «prøver» han ikke og tenker ikke etter hva som kan være til behag for Gud – da er det et langt dårligere tegn.

Med disse ordene har Paulus derfor uten tvil villet si: Mens dere stadig blir forvandlet ved at deres sinn fornyes, må dere også mer og mer «sette deres ære i … å være ham til behag» (2 Kor 5,9) og alltid mer og mer «prøve» og søke å forstå hva som er den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje.

Dette stemmer også helt med den erfaringen hver eneste kristen gjør. Så snart han har fått nåde, tennes det en lyst og vilje i sinnet hans til å prøve og få vite hva som behager Gud. Og jo mer han vokser i nåden, desto mer opptatt blir han av å prøve og søke Guds vilje, for Gud begynner også å føre ham stadig mer underlig.

Når kristne er samlet, vil en alltid høre dem tale om og drøfte hva som kan være Guds vilje og velbehag. For i den har de hele sin rettesnor for livet – selv om de aldri når så langt at de kan leve etter Guds vilje slik de gjerne ville.

Likevel fortsetter de alltid å granske hva som er Guds vilje, for å gjøre etter den (Sal 103,18).

Og i dette skiller de seg skarpt fra de ugudelige, som slett ikke er berørt av slike bekymringer. De spør bare hva kjødet og tankene vil, eller hva som er denne verdens vilje, hva den har for skikk og hva den setter høyest.

Vi må derfor alltid huske denne sannheten: Det er bare et åndelig sinn som kan prøve hva som er den gode og velbehagelige Guds vilje, og det er bare ved en fortsatt forvandling og fornyelse at Guds barn mer og mer «øver sine sanser opp til å skille mellom godt og ondt» (Hebr 5,14). La oss igjen tenke på det Luther sa om denne høyere graden av åndelig sinn: at en kristen etter hvert setter døden høyere enn livet, fattigdom framfor rikdom, forakt framfor ære, ja, den knusende synden framfor den innbilte rettferdigheten!

Så spør vi: Hvem får noen gang et slikt sinn uten ved Åndens høyskole, ved en stadig forvandling og fornyelse som fører gjennom kors og lidelser? Her er det ikke nok at vi med forstanden innser hva som kan være nyttigere. Vi må også se at det er bedre, se det som «den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje».

Til det kreves det alltid først et åndelig sinn, som igjen alltid må fornyes. Først da begynner vi med vårt nye sinn å se alle ting slik de virkelig er – altså helt motsatt av vår naturlige forstand og oppfatning. Og først da forstår vi virkelig hva som er den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje. For det er jo alltid bare det som virkelig er det beste for oss, som er Guds vilje. Men hvor finnes det et naturlig menneske som kan bedømme saker og hendelser slik?

«Et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det, det kan bare bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14). Enda mindre forstår slike noe av Guds underlige måte å føre de hellige på. Det er bare ved at vi mer og mer blir ofret, dødet og fornyet, at vi får dette underlige synet.

Augustin sier om dette: «I samme grad som vi dør bort fra denne verden, ser vi (det som hører til Guds åndelige og usynlige rike). Og i samme grad som vi lever for denne verden, er vi blinde (for det åndelige).»

La oss til slutt se på det store, hellige og herlige målet for det en kristen «prøver» og strever mot, nemlig Guds vilje, eller det Gud vil. Paulus skildrer og priser denne Guds vilje med tre forskjellige ord når han kaller den «den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje». Etter grunnteksten kan det også gjengis slik: «hva Gud vil: det gode og (for ham) velbehagelige og fullkomne». Men meningen blir den samme, for begge oversettelsene beskriver det Gud vil. Og dette er alltid målet for det Guds barn skal prøve, strekke seg etter og være opptatt av.

Paulus sier at Guds vilje er «god», eller at det Gud vil, er godt. Enten Gud forkynner oss sin vilje som rettesnor for livet vårt, eller han fullbyrder sin vilje med oss i livet, er hans vilje alltid god og full av kjærlighet.

Med disse ordene møter Paulus vår blinde og kjødelige innstilling, som ofte oppfatter Guds vilje som vond og bitter. Hvor mye vi enn elsker Guds vilje etter Ånden, står vår kjødelige natur alltid så hardt imot at vi ofte synes Guds vilje

er tung og bitter. I barnelærdommen påpeker også Luther at Guds vilje skjer nettopp «når Gud hindrer oss i å sette vår kjødelige vilje ut i livet».

Guds vilje er altså at vårt indre menneske skal fornyes, helliggjøres og bevares, og at kjødet derfor må korsfestes og dødes. Men da må hans vilje og måten han fører oss på, ofte bli bitter for naturen. Han fører oss jo på tvers av våre lyster, ødelegger våre kjødelige nytelser og bryter med vår fornuft og våre meninger.

Da piner vi oss ofte forferdelig over en slik Guds vilje og er nærmest innstilt på å kalle ham grusom. Men da sier apostelen: Nei, Guds vilje er god. Vær rolig! Gud har din største rikdom for øye når han handler slik med deg.

Men hvordan skal vi forstå at apostelen også sier at Guds vilje er «velbehagelig»? Vi forstår riktignok at det her, som i v. 1, tales om Guds velbehag i det han påbyr eller gjør med oss. Men da kan det virke unødvendig å legge til at det er velbehagelig for Gud, for det burde jo være selvsagt.

Til dette må vi svare at apostelen taler slik på grunn av vår kjødelige fornuft og innstilling, som alltid står i motsetning til Guds veier. Paulus former ordene etter vårt behov. Det han vil si, er: Selv om det som viser seg å være Guds vilje, ikke smaker vår natur, er det likevel velbehagelig for den store Gud. Og etter hvert som sinnet fornyes, begynner vi inderlig å elske, prøve og strekke oss etter det som er velbehagelig for Gud.

Bare dette at Gud har velbehag i det han byr og gjør med oss, vil etter hvert sette vår ånd i glød, så «vårt kjøds mishag oppslukes av hans velbehag» (Luther). Det kan Guds barn bekrefte. Ingenting setter deres ånd mer i glød til å gjøre og lide det som er Guds vilje, enn nettopp tanken: Det behager Gud av hjertet at jeg går gjennom alt dette. Da vil jeg også inderlig gjerne gå gjennom lidelsene.

Et slikt sinn har de som «ved Guds miskunn» gir seg selv som offer og stadig forvandles ved at sinnet deres fornyes. De prøver og strekker seg etter det Gud vil, det som er godt og velbehagelig for Gud (jf. Hebr 13,21).

Til slutt sier apostelen at Guds vilje også er «fullkommen». Vår nye ånd er skapt slik at den søker det fullkomne; den kan ikke finne hvile i noe ufullkomment. Da sier Paulus her: Guds vilje er fullkommen. I denne verden finnes det ikke noe fullkomment uten Guds vilje. Elsker dere det fullkomne, finnes det ikke i dere selv og heller ikke i hele verden, men bare i Guds vilje.

Det han byr eller gjør, er det eneste fullkomne på jorden. Ja, det er like fullkomment som Gud selv er: En kan verken legge noe til eller trekke noe fra. Elsker dere altså det fullkomne, så elsk Guds vilje!

Med alle disse tre kjennetegnene på Guds vilje har Paulus villet si: Det Gud vil, er «godt» for oss, «velbehagelig» for Gud og «fullkomment» i seg selv. Dette burde jo også forfriske og oppmuntre oss, så vi legger alt dette på sinne (Fil 4,8) og lar det hjelpe oss til å prøve og strekke oss etter det som er den gode og velbehagelige og fullkomne Guds vilje.

I disse to første versene har apostelen nå skildret de store, generelle trekkene i en kristens helliggjørelse. I det følgende tar han opp de enkelte sidene ved den. Han føyer til:

[68] Grunntekstens ord, *metamorphousthai*, er blant annet brukt av fabelforfattere for å skildre hvordan dyr forvandles til trær, mennesker til dyr osv. Også dette viser noe av dybden i ordet.

3. For ved den nåde som er meg gitt, sier jeg til hver og en blant dere, at en ikke skal gjøre seg høyere tanker enn en bør. Men en skal tenke sindig, i forhold til det mål av tro som Gud har tilmålt hver enkelt.

Her viser Paulus med konkrete eksempler hva han mener når han formaner oss til å forvandles og fornyes: at dette ikke er gjort bare med tanker og ord, men krever virkelig praksis i livet. Og først tar han opp en svært viktig side ved dette. Han angriper den synden som både ligger dypest i oss og er den farligste: vårt stolte og selvsikre sinn. Når han nå vil advare mot denne forferdelige faren, hever han stemmen og formulerer seg skarpere for å vekke særlig oppmerksomhet. Han sier:

For ved den nåde som er meg gitt, sier jeg til hver og en blant dere. Egentlig: Jeg pålegger dere, jeg innskjerper og kaller deres oppmerksomhet til noe dere for all del ikke må overse. Og dette sier jeg til dere «ved den nåde som er meg gitt», det vil si i kraft av mitt apostelembete.

Jeg taler her som Herrens apostel, «med et ord av Herren» og ikke bare et menneskes ord (1 Tess 4,15). For «den nåde som er gitt» ham, og som han påberoper seg, er det som gir ordene hans tyngde, og den sikter til hans kall som apostel (se Rom 1,5; 15,15–16; Ef 3,7–8).

Paulus legger nok, som i v. 1, alltid Guds miskunn til grunn for den rette lydigheten, og som regel taler han til brødrene sine i en mild og hjertelig formaning. Men når han vil vekke oppmerksomhet om særlig viktige ting, kan han nok, som her, skjerpe tonen og minne om den myndigheten han har som apostel. Om dette taler han i Rom 15,15–16: «Likevel har jeg til dels skrevet noe djervt til dere, for å påminne dere ved den nåde som er gitt meg av Gud, at jeg skal være Kristi Jesu offerprest for hedningene.»

Hver og en blant dere. Brevet er skrevet «til alle Guds elskede, kalte og hellige som er i Roma» (Rom 1,7). Men her føyer han altså særskilt til: «hver og en blant dere». Da merker vi at det har en bestemt hensikt.

Han vil at budskapet skal nå inn til hver enkelt kristen, så de forstår at «hver og en» trenger denne formaningen, og at ikke en eneste må tro at han ikke blir utsatt for fristelsen til dette stolte og selvsikre sinnet. Når apostelen ikke vil at noen skal la formaningen gå upåaktet forbi, antyder det samtidig hvor stor fare han ser i denne fristelsen.

At en ikke skal gjøre seg høyere tanker enn en bør. Men en skal tenke sindig. Dette er selve formaningen og det farlige som apostelen advarer mot her: å ha for store tanker om seg selv og for høye tanker om sine gaver og evner, og dermed la seg bedra av denne stolte og selvsikre ånden.

Vil vi se enda klarere hva Paulus sikter til her, må vi legge merke til sammenhengen mellom dette verset og versene som følger (v. 4–8). Der tar apostelen opp forskjellen mellom de ulike åndelige gavene i menigheten og den rette bruken

av dem, og viser at alle Guds barn til sammen utgjør ett legeme og hver for seg er hverandres lemmer, med ulike gaver osv.

Paulus vil da få fram at vi ikke må splittes, eller opphøye oss selv og forakte andre, fordi vi har forskjellige gaver, men bli i Åndens enhet, ydmykhet og kjærlighet (jf. Ef 4,2–7). Det er dette Paulus egentlig sikter til her. Legg merke til hvordan han går fram. Først formaner han oss til ikke å gjøre oss for høye tanker om oss selv, men tenke sindig. Deretter gir han oss også et visst mål eller en rettesnor for hvordan vi bør tenke om oss selv og bedømme oss selv. Og hva er så denne rettesnoren? Jo, han sier:

I forhold til det mål av tro som Gud har tilmålt hver enkelt. Ordene «i forhold til» betyr egentlig «i samme grad som».

Her merker vi først at Paulus med disse ordene ikke vil at vi skal se smått på og undervurdere den nåden Gud virkelig har gitt oss. Han vil bare at vi ikke skal tenke høyere om oss selv enn det mål av tro vi har fått av Gud – og at vi samtidig alltid skal erkjenne at det heller ikke er vårt verk, noe vi har fortjent, men bare Guds gave, det pundet han har latt oss forvalte. For Gud «har tilmålt hver enkelt» et mål av tro.

Men nå melder først og fremst dette spørsmålet seg: Hva menes her med «tro» og «mål av tro», som skal hjelpe oss til rette og sunne tanker om oss selv? Og hvordan skal en selv kunne bedømme sin tro? Burde vi ikke frykte at vi med vår stolte og selvsikre ånd også overvurderer vår egen tro?

Her må vi huske godt hva hele Skriften lærer om hvordan vi skal prøve om vi har den rette troen: Det skal skje ut fra de ytre og åpenbare bevisene den gir, ut fra dens kraft og virkninger i oss og gjennom oss.

Apostelen Johannes lærer at selv når «vårt hjerte fordømmer oss» – når vi ser store synder og svakheter hos oss selv – skal vi likevel kunne «vite at vi er av sannheten», nettopp fordi vi stadig også har noe av det troen virker. Vi har noe i oss som naturen aldri kan virke, for eksempel den nye, sanne kjærligheten som bare troen kan føde, når vi, som apostelen sier, ikke elsker «med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet» (1 Joh 3,18–20).

Det finnes altså klare bevis for at vi har troen. Når vi vet at de finnes hos oss, kan vi – hvor elendige vi enn føler oss – likevel se at Guds nåde mot oss «ikke har vært forgjeves» (1 Kor 15,10). Ja, når Paulus skriver: «Av Guds nåde er jeg det jeg er, og hans nåde mot meg har ikke vært forgjeves», føyer han straks til dette beviset: «men jeg har arbeidet mer enn de alle – det vil si: ikke jeg, men Guds nåde som er med meg.»

Ut fra slike ytre bevis kunne Paulus, tross alt som hadde knust og ydmyket ham, likevel se og vite at Guds nåde mot ham ikke hadde vært forgjeves, og at han også hadde det mål av tro, de gavene og den kraften som krevdes av en som var kalt til apostel. Det taler han også om i 2 Kor 12,12: «En apostels tegn ble iallfall gjort blant dere» (jf. 2 Kor 3,2–3; 11,5–6; 1 Kor 9,2 m.fl.). Og nettopp dette viser hva Paulus her mener med det mål av tro som skal hjelpe oss til å tenke rett om oss selv.

For her taler han egentlig om hvordan de forskjellige lemmene på Kristi legeme er skikket til ulike gjøremål og tjenester i menigheten (v. 4–8). Menig-

heten kunne for eksempel finne, ut fra åpenbare bevis i kraft og gjerning, at et Guds barn var skikket til å tjene som diakon (v. 7: *diakonia*), mens samme person helt kunne mangle en profets eller lærers gaver (v. 6–7). Likeså kunne en annen ha gave til å «formane» (v. 8), men likevel ikke til å «profetere» (v. 6) osv. (jf. 1 Kor 12,8–10.29).

Slike eksempler kan vise oss hva Paulus vil få fram i teksten vi har foran oss. Med «tro» mener han uten tvil den frelsende troen, troen på Kristus. Men her taler han om hvordan den viser seg levende i oss ved det den virker i livet vårt.

Og da er den samme frelsende troen svakere og mindre virksom hos den ene, kraftigere og mer framtredende i kjærlig nidkjærhet og tjeneste hos den andre – og denne tjenesten går mer i én retning hos den ene og mer i en annen retning hos den andre. Ut fra slike ytre tegn vil apostelen at hver kristen skal bedømme om han er skikket til det ene eller andre kallet i Guds menighet (v. 6–8).

Den som ikke bryr seg om slike virkelige bevis, men bare ut fra sin egen innbilning regner seg skikket til et kall eller et arbeid som er større enn det mål av tro han har fått, han «gjør seg høyere tanker enn han bør».

Da volder hovmodet hans snart forargelse i Guds menighet. Han kommer med særmeninger og nye ting som splitter Guds barn og forvirrer og smitter de enfoldige. At dette er apostelens egentlige budskap her, ser vi dels av sammenhengen med v. 4–8, dels av motstykket i Ef 4,2–7. Måtte Gud bevare hvert eneste Guds barn fra denne ødeleggende innbilningen om seg selv!

Gud «har tilmålt hver enkelt» et mål av tro, sier Paulus. Den troen som trengs til frelse, gir Gud til alle som hører hans røst og ikke bevisst står hans Ånd imot. For han «vil ikke at noen skal gå fortapt» (2 Pet 3,9), og han «vil at alle mennesker skal bli frelst» (1 Tim 2,4).

Troen er allerede en frelsende tro første gang den tar imot Kristi nåde. For ved denne troen er sjelen straks ikledd Kristus og hele hans fullbrakte verk, og ved denne troen er alle Guds barn like i hans øyne. Røveren på korset ble frelst ved sin tro på Kristus og hele hans fullbrakte verk likeså vel som Peter, Paulus, Abraham og alle de hellige, selv om troen hans ikke var prøvd i livet og ikke var like sterk som deres.

Slik er vi altså allerede frelst på troens aller første trinn. Men etter hvert følger tilmålingen av de ulike mål av tro, når Gud etter sin vise rådslutning har bestemt det ene barnet til ett kall og det andre til et annet. Disse forskjellige kallene krever jo også ulike gaver og ulik kraft. Da skjer det som Paulus taler om her: Gud tilmåler hver enkelt et mål av tro. Med dette benekter apostelen slett ikke at Gud gir mer når noen bruker nådemidlene mer trofast, ber flittigere og virkelig søker stadig større nåde over sitt liv.

Men samtidig skal vi alltid lære to ting, hvor mye vi enn ber og søker: For det første er vi ikke i stand til å be og søke slik vi bør. For det andre er det vi får av tro og nåde, alltid bare et visst mål – det er bare én som fikk Ånden uten mål (Joh 3,34).

Hvor sterkt vi enn roper og «ydmyker oss for vår Guds åsyn» (Dan 10,12), kan ikke hvem som helst bli en Paulus eller en Luther. Her må vi bare bøye oss under

Herrens vise tilmåling når han «virker i oss både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,13).

Paulus taler også i 1 Kor 12,11 om hvordan Gud fritt og uavhengig tilmåler troen; han «deler ut til hver enkelt etter som han vil». Og i 1 Kor 7,7: «Hver har sin egen nådegave fra Gud, en slik og en annen slik» (jf. 2 Kor 10,13; Ef 4,7).

Når det gjelder oss selv og hvordan vi skal komme gjennom denne verden og nå fram til himmelen, kan nok et mindre mål av tro være like gunstig som et større. For de store målene av tro fører også store farer med seg. Men ettersom Gud har bestemt den ene til en større tjeneste enn den andre, må han også gi den første et større mål av styrke.

Men hvordan vi enn ser på dette, står det krystallklart at «et menneske kan ikke få noe, om det ikke blir gitt ham fra himmelen» (Joh 3,27). Peter ville nok gjerne ha vært like sterk i prøvelsens stund i påsken som han var på pinsedagen. Men han kunne ikke ta seg denne kraften en eneste dag før Herren hadde bestemt at han skulle få den. Slik er vi alltid avhengige av det Gud deler ut etter sin frie vilje.

Å, måtte dette bli en langt dypere erkjennelse i hjertet vårt! Da ville vi ikke opphøye oss om vi fikk et større mål av tro eller styrke, men bare erkjenne at alt tilhører Gud: at det er et lån, et pund vi er betrodd og en dag skal avlegge regnskap for overfor den evige Kongen. Og det er betrodd oss, ikke for å fremme vår ære, men hans, og til nytte for vår neste.

Men når det så blir en dyp erkjennelse i oss at det helt og holdent står til Gud hvor stort mål av tro han vil gi oss, må vi heller ikke la motløsheten få overtaket når vi, tross alle våre bønner om dette, kjenner at vi har så lite tro. Tvert imot skal vi i ydmykhet overlate til Gud hvor mye han vil gi oss. Bare han vet hva vi trenger. Og vi er jo tross alt frelst, bare vi har Sønnen!

Men selv om vi nå har forstått apostelens formaning, har vi ikke sett hele saken. Vi er fortsatt avhengige av at Gud forbarmer seg over oss, hvis vi skal unngå å gjøre oss for høye tanker om oss selv – ja, kanskje til og med gå fortapt på grunn av den sterke og farlige tilbøyeligheten til det.

For denne fristelsen er så påtrengende i alle menneskers natur, viser seg i så mange skikkelser og er så ødeleggende for alt godt, at en kristen som har forstått dette, kan grue seg for livet og bare rope og be: Gud, forbarm deg over meg!

Vi så det i ordene «hver og en blant dere», og vi ser at Paulus her lærer at ikke noe menneske kan si seg fritt for denne tilbøyeligheten. Den ligger i selve vår natur. Vi finner den allerede hos barna. Helt små begynner de å skryte og opphøye seg over hverandre: «Jeg er flinkere til dette enn du» osv. Ja, vi vet at det særlig var egenkjærlighet og overmot den falne engelen smittet menneskene med i begynnelsen, da han sa: «Dere vil bli slik som Gud.»

Fra da av satt denne naturen så fast i menneskene at det knapt finnes en eneste kristen som nøyer seg med å leve stille og ubemerket; hver eneste en vil høyere. Selv der en ikke kan se noen naturlige anlegg og gaver, hos mennesker som kanskje til og med er det vi kaller mindre begavet, stikker denne stolte, hovmodige ånden likevel ofte fram. Det er ganske merkelig å se disse utslagene,

som viser hvor dypt denne tilbøyeligheten ligger i menneskenaturen, selv om den nok opptrer svært forskjellig.

Tidligere, under Rom 11,19–21, så vi hvordan denne tendensen var virksom allerede hos de første kristne i Rom. Vi så hvordan de som for kort tid siden hadde vært hedninger, og som nå av Guds underfulle nåde var tatt opp blant hans folk, allerede hadde begynt å opphøye seg over jødene.

Ja, vi så også av Paulus' egen bekjennelse (2 Kor 12) at han må ha vært fristet til å opphøye seg på grunn av sine store åpenbaringer. For Herren måtte gi ham «en torn i kjødet, en Satans engel» som skulle slå ham, for at han ikke skulle opphøye seg.

Tenk: Når en hellig apostel må oppleve dette, hvor finnes da det mennesket som går helt fri for denne plagen? Når Luther taler over ordene «mange som er de første, skal bli de siste», sier han blant annet: «Dette gjelder de mest framgangsrike menneskene. Ja, det skremmer de helligste at Kristus sier dette til selve apostlene. Mange framgangsrike mennesker har falt i denne forførende oppfatningen av seg selv. Så er de blitt selvsikre og tror at de snart er framme og utenfor all fare. Se hva som ble Sauls fall! Se hvordan Gud lot David falle! Hvor dypt måtte ikke Peter falle? Hvordan falt ikke enkelte av Paulus' disipler? Derfor er det sannelig nødvendig at dette også i vår tid blir forkynt for dem som allerede kjenner evangeliet – altså for slike som meg, som tror vi kan lære og mestre hele verden. Det ligger nær for oss å innbille oss at nå er det vi som står Gud nærmest, at vi har Den Hellige Ånd fullkomment i oss.

Ja, hva er for eksempel grunnen til at det nå for tiden dukker opp så mange nye menigheter, og at den ene behandler evangeliet på én måte og den andre på en annen? Uten tvil at ingen tror at dette ordet gjelder dem: ‹De første skal bli de siste.› Noen aner kanskje at det angår dem, men de er så sikre og fryktløse at de fortsatt tror at alt er i orden. Derfor skal det gå dem slik som ordet sier: De blir de siste, og de farer av sted med alle slags forførende lærdommer som ikke har Guds Hellige Ånd og strider mot hans hellige ord.» Så langt Luther.

Kort sagt: Hvis du ikke kan bli bevart i ydmykhet, fattig i ånden og i gudsfrykt, men i stedet begynner å slippe til høye tanker om deg selv – at du er mer opplyst, trofast, alvorlig, hellig, dugelig og skikket enn andre – da kan du være sikker på at du vil bli styrtet ned. Du vil falle i all slags dårskap eller synd og skam. Det kan du ikke unngå, verken ved din styrke eller ved din årvåkenhet.

Herren Kristus sier uttrykkelig, som vi nettopp har hørt: «De første skal bli de siste.» Og han sier videre: «Den som opphøyer seg selv, skal fornedres.» Peter sier hvordan dette skjer: «Gud står de stolte imot» (1 Pet 5,5).

Når Gud står deg imot, så forsøk aldri å komme lettvint fram! Du kan foreta deg hva som helst – du blir likevel styrtet. Innbiller du deg at du er mer opplyst og vis enn de andre, kommer du også til å falle i flere villfarelser og mer dårskap enn de andre. Mang en ung og lovende sjel er blitt fordervet for hele livet bare på grunn av overmot. Mang en benådet kristen er blitt ødelagt og har falt i den største dårskap bare fordi han ble tatt av smiger og selvopptatthet.

All erfaring, i stort og smått, viser dette så tydelig at hele verden sier: «Hovmod står for fall.» Her hjelper bare én ting: at du lar deg advare i tide og straks

begynner å rope og be til den store, allmektige Gud om at han må forbarme seg over deg og gjøre deg ydmyk og fattig i ånden. Den bønnen vil han gjerne høre.

Kan du ikke få et ydmykt sinn ved Ordet og Ånden, har Herren ennå et middel han kan bruke: Han sender noe i din vei som ydmyker deg kraftig. Ta da bare imot det som den største nåde, bare du kan bli bevart i troen! For det er jo bare nåde fra Gud, sammenlignet med å bli sittende fast i hovmodet og bli blant de siste. Gud, vær oss nådig! Gud, la heller alt mulig ondt ramme oss, bare vi kan bli reddet fra hovmodets og forherdelsens dom!

4–5. For på ett legeme har vi mange lemmer, men ikke alle lemmer har samme gjerning. Slik er vi også ett legeme i Kristus, enda vi er mange. Men hver for oss er vi hverandres lemmer.

Dette forholdet er rikt på trøst, men gir også mye å tenke på: Vi alle, så mange som tror på Kristus, er «ett legeme i Kristus», og «hver for oss er vi hverandres lemmer». Altså har den svakeste kristne den samme salige del i selve hodet, Kristus, som en apostel – som Peter, Paulus og alle de hellige. Og som et lem på det samme legemet står vi derfor i et inderlig fellesskap også med dem.

Dette nåderike forholdet nevner apostelen her som enda en grunn som skulle oppmuntre oss til å bli i Åndens enhet, i kjærlighet og ydmykhet. Med ordene like foran har han formant om at ingen skal gjøre seg høyere tanker enn en bør, men tenke sindig, i forhold til det mål av tro som Gud har tilmålt hver enkelt.

For å understreke og forklare dette nærmere legger han nå til: «For på ett legeme har vi mange lemmer, men ikke alle lemmer har samme gjerning. Slik er vi også ett legeme i Kristus, enda vi er mange. Men hver for oss er vi hverandres lemmer.»

Av denne sammenhengen, og av det som følger (v. 6–8) om hvordan hver enkelt skal ta vare på sin gave, ser vi at formaningen i v. 3 – at ingen må gjøre seg for høye tanker om seg selv – først og fremst gjelder forholdet vårt som lemmer i menigheten. I praksis betyr det at ingen må trenge seg inn i en høyere tjeneste og stilling enn den Herren har gitt ham gaver til. Heller ikke må noen tro at han er bedre enn andre kristne fordi han har store gaver og en stor tjeneste.

Han må holde klart for seg at vi alle bare er lemmer på det samme legemet, og det betyr langt mer enn de enkelte gavene. Forskjellen mellom lemmene har bare sin grunn i at de har ulike oppgaver og har fått gavene sine tilpasset etter dem.

Hadde vi et klart blikk for disse sannhetene, ville vi verken opphøye oss om vi har større gaver og tjenester enn andre, eller bli misfornøyde og misunnelige på andre hvis de gavene og tjenestene vi selv har fått, synes mindre betydningsfulle.

Vi må bare huske at vi alle er det samme legemet, og at vi innbyrdes er hverandres lemmer. Da har vi alle del i hverandres gaver. Og de største gaver og tjenester blir små mot dette at vi er lemmer på legemet og har samfunn med hodet. Den minste legemsdelen eier noe som er langt større enn den vakreste

legemsdelens gaver og tjeneste: Den hører med til legemet og dermed også til hodets herlighet.

Dette vil Paulus få fram med bildet han gir oss her: menneskets legeme med alle sine lemmer – dette vidunderlige byggverket der hvert lem er knyttet sammen med de andre på den mest guddommelige måte. Alle lemmene utgjør til sammen bare ett eneste legeme og lever av den samme livskraften. Det samme blodet strømmer gjennom dem alle, og alle styres av én og samme levende sjel. Apostelen bruker ofte dette bildet (se f.eks. 1 Kor 12,12–31; Ef 4,4–16; Kol 2,19).

Men det han særlig vil få fram her, er at hvert lem har sitt eget, særskilte kall og sin egen tjeneste i legemet. Dermed har det også de gavene som hører til denne tjenesten, og som viser hvilken tjeneste Gud har tiltenkt hvert enkelt lem.

Slik avviser han straks den tanken at enhver kristen skulle være skikket til alle mulige tjenester i menigheten. Samtidig har han, som vi alt har nevnt, villet forebygge overmodige innbilninger som kunne få oss til å strebe etter høyere verv enn Gud har gitt oss, eller til å opphøye oss over de mindre lemmene og se ned på dem.

Men med bildet av lemmene på legemet har Paulus ikke villet si at alle gaver og tjenester i menigheten har like stor betydning. Det lærer ikke bildet oss. Vi vet alle at ett lem på et legeme kan ha langt større betydning enn et annet.

I 1 Kor 12,22–24 taler Paulus nettopp om at lemmene er ulike innbyrdes, men viser samtidig at de likevel hører til det samme legemet og er nyttige og nødvendige for at det skal fungere best mulig. Hvem ville ikke heller miste en finger enn et øye? Likevel er også fingeren et lem vi har stor bruk for, setter pris på og nødig vil miste.

Apostelen lærer altså først og fremst dette: Selv om ett lem riktignok kan være mer nødvendig enn et annet, har hvert lem for det første sin plass i legemet og sin del i hodets storhet og ære. For det andre har det sin egen, særskilte tjeneste å utføre, og dermed sin betydning og nytte for legemet.

Det finnes ikke noe lem som bare tjener seg selv. Hvert lem tjener de andre lemmene. Øyet ser hva hånden skal gripe, og hvor foten skal gå. Hånden arbeider for hele legemet, og foten går og bærer det fram der verken øyet eller de andre lemmene tar skade. Slik er hvert lem opptatt med en tjeneste som gjelder de andre, ikke bare seg selv.

«Derfor finnes det egentlig ikke noe bedre eksempel på kjærlighet og gode gjerninger enn det vi ser i legemets lemmer. Gjennom sin tjeneste viser de nettopp hvordan en kristen med sine gjerninger ikke bare skal tjene seg selv, men også andre. Levde vi alle slik, ble det nok ingen partier blant oss» (Luther).

I 1 Kor 12,15–21 taler Paulus om hvordan lemmene, hvor ulike de enn er, likevel alle hører til legemet, og om hvordan ulikheten og mangfoldet i tjenesten er nødvendig for legemet: «Om foten skulle si: ‹Fordi jeg ikke er hånd, hører jeg ikke med til legemet!› – så hører den like fullt med til legemet. Om øret skulle si: ‹Fordi jeg ikke er øye, hører jeg ikke med til legemet!› – så hører det like fullt med til legemet. Dersom hele legemet var øye, hvor ble det da av hørselen? Hvis det hele var hørsel, hvor ble det da av luktesansen? Men nå satte Gud lemmene,

hvert enkelt av dem, på legemet, slik som han ville. Om de alle var ett lem, hvor ble det da av legemet? Men nå er det mange lemmer, men ett legeme. Øyet kan ikke si til hånden: ‹Jeg trenger deg ikke!› – eller hodet til føttene: ‹Jeg har ikke bruk for dere!›»

Dette er en svært viktig lærdom. Men hvor viktig et ydmykt, samdrektig og kjærlig samhold virkelig er, går nok ikke opp for oss før vi bittert får erfare hvor mangfoldig og drepende smitten blir når kristne ikke kan være stille i ydmyk samdrektighet – når den ene går fram på én måte og den andre på en annen, og begge påberoper seg at de går med evangeliet.

Alt dette kan bare skje når den enkelte går fram i egen visdom og kraft. «Ikke noe er mer skadelig for den kristne tro og for menigheten enn at dens lemmer går fram i egen visdom. Da kan det ikke unngås at de viker av fra den rette veien og bygger noe eget, slik de selv synes det passer» (Luther).

Slipper jeg slike fristelser til, tror jeg at det nye jeg nå selv ser og tenker, helt sikkert må være noe Gud har behag i. Da er ingenting så rett og riktig som det jeg nå ser. Da må alle Guds mennesker som før meg har kjempet og påkalt Gud om hans lys, ha vært i mørke, siden de ikke så det jeg nå ser, og så videre.

Da er en ikke på vakt og mistenksom mot sin egen ånd. Tvert imot er en da både lærdere og klokere enn alle andre troende. Her går veien til all slags splittelse og uro i Guds menighet. Derfor er det ingenting kristne heller burde be Gud om enn en nådens og ydmykhetens ånd – en ånd som er reddere for å tro at alt jeg selv ser, er riktig, enn for de verste forførerne utenfra. Blir jeg bevart i ydmykhet, forblir jeg også under Guds nåde og ledelse, selv om jeg på mange områder ennå har mye å lære.

Hadde jeg derimot det klareste lys noe menneske på jorden har hatt, men var meg det selv vel bevisst og derfor trodde at jeg forsto alt, er jeg allerede dømt til å bli forblindet. Da kan jeg på ingen måte unngå forblindelsens dom. For Guds ord står alltid fast, og han har sagt at «de første skal bli de siste».

Derfor ser vi at de ydmyke alltid har lettere for å finne veien enn de selvsikre, selv om de ydmyke av naturen er enfoldige og ulærde og de selvsikre både begavede og lærde. For de første har Gud til hjelp, mens de siste har Gud mot seg (1 Pet 5,5). Og å ha Gud til hjelper er langt viktigere enn å ha det høyeste intellekt.

Både i læren og i livet går det alltid bedre for de ydmyke og ulærde enn for de mest lærde og vise, for de lærde er oppblåste. Dette er det første vi bør huske når det gjelder høye tanker om oss selv (v. 3) og ulikhetene mellom de kristne.

I dette bildet ligger dessuten den lærdommen at selv det minste lemmet på Kristi legeme eier noe større enn alle de enkelte gavene, hvor store gaver og fortrinn jeg enn måtte ha. Det har alt det store som alle Guds barn har like mye av, og som Paulus oppsummerer slik: «Det er ett legeme og én Ånd, likesom dere òg ble kalt med ett håp i deres kall. Det er én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle» (Ef 4,4–6).

«Slik er vi også ett legeme i Kristus, enda vi er mange», sier teksten vår. Vi som er mange – alle Guds barn i hele verden, helt til jordens ender – er «ett legeme», ja, ett eneste legeme, og det «i Kristus», som er hodet (Ef 1,22; 4,15; 5,23; Kol 1,18; 2,19). Det er «i Kristus» vi er forent til ett legeme.

Følgen er at alt dette bare gjelder dem som «er i Kristus Jesus» (Rom 8,1), det vil si forent med ham ved troen. Alle disse er ett eneste legeme. Så fullkomment er vi ett, hvor mange vi enn er. Om dette talte også Kristus da han sa til sin Far: «Jeg ber ikke bare for disse (mine disipler), men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg, at de alle må være ett, likesom du, Far, i meg, og jeg i deg» (Joh 17,20–21).

Å, hvor herlig! Det minste og svakeste Guds barn, hvor det enn måtte finnes, lever altså i det aller herligste samfunn med apostlene og alle de hellige, ja, med Kristus selv og hans Far. Dette bør med den største kraft smelte oss sammen i kjærlighet og bryte ned all selvopptatthet, all forakt for noen som tross alt hører til legemet, all egenkjærlighet og splittelsesånd.

Ja, det bør føre til at vi elsker alle inderlig, som våre egne søsken og våre egne lemmer – bare de lever med Kristus, selv om det er mange ulikheter, og mange feil og mangler ennå tynger dem.

Har de bare all sin trøst i Kristus, er de likevel våre brødre for evigheten og lemmer på vårt eget legeme – «hver for oss er vi hverandres lemmer». Og ingen har noen gang hatet sitt eget kjød, sier Paulus (Ef 5,29).

Ulikheter i forstand og oppfatning kan nok iblant føre til at vi ikke kan gå sammen med alle brødre i alt. Vi kan for eksempel ikke ta del i noe vi anser som urett. Men så lenge vi tror at de lever i avhengighet av Kristus, og at han er deres liv og deres alt, skal vi fortsatt elske dem som våre brødre, for vårt fellesskap i Herren.

Vi bør altså alltid frykte denne ånden som vil ha splittelse – dette partisinnet som gjør at vi bare slår oss sammen med noen ganske få som tenker likt med oss på hvert eneste punkt. Disse fraskilte sjelene må helt mangle blikk for Kristi rikes bredde og herlighet når de tror at Kristi rike bare finnes innenfor deres egen lille flokk. For ifølge Skriften skal dette riket tross alt fylle himmelen med «en stor skare som ingen kunne telle, av alle folkeslag og stammer og folk og tungemål», som lovpriser Lammet.

De som krever fullkommen enighet om alle ting hos alle Guds barn, kommer allerede her på jorden, i dette mørket, til å miste hele Kristi rike. For Skriften stiller bare dette som vilkår for barneretten: at vi har tatt imot Kristus, og at Gud har født oss på ny ved sin Ånd (Joh 1,12–13; 1 Joh 5,12).

Andre mister synet for Kristi rike bare fordi de i sin dårskap krever et fullkomment liv av Guds barn. I læren erkjenner de kanskje at ingen er syndfri på denne jorden. Men så snart det viser seg en virkelig synd hos noen kristne, tviler de straks på om de er frelst, trekker seg bort fra dem og fordømmer dem.

Skriften lærer derimot at de sanne kristne alltid lever i strid med kjødet, djevelen og verden, og den striden kan ingen kjempe uten at det også begås feil.

I sin fortale til Åpenbaringsboken sier Luther tankevekkende ord om denne dårskapen, å kreve feilfri hellighet hos Guds barn: «De selvsikre bærer seg slik: De har hørt at de kristne skal være et hellig, fredelig, andektig, vennlig og dydig folk. Derfor tror de at det ikke skal finnes noen uenighet, noe kjetteri eller noe fall hos dem, bare fryd og gammen. De burde lese denne Åpenbaringsboken og lære å se på kristenheten med andre øyne enn den blinde fornuftens. For

denne boken viser nok, mener jeg, fryktelige uhyrer av dyr, onde engler, ville og forferdelige plager, for ikke å tale om andre skrøpeligheter og fall som alltid har vært å finne blant de kristne.

«Under slike tilstander må all fornuft jo miste kristenheten av syne. Men at ‹jeg tror på en hellig, allmenn kirke›, er like fullt en trosartikkel som de andre. Derfor kan ingen fornuft se den hellige kirke, om den så tar på seg alle slags briller. Djevelen vil stadig forsøke å skjule den med forargelser og splittelser, så du tvert imot tar anstøt av den. Dessuten kan også Gud skjule den hellige menighet med dens skrøpeligheter og mangfoldige fall og mangler, så du kan fristes til andre tanker om den.

«Den hellige kirke – det vil si bruden – er ikke noe vi ser, men noe vi tror. Og troen gjelder det en ikke ser (Hebr 11,1). Sammen med sin Herre synger bruden også denne sangen: ‹Salig er den som ikke tar anstøt av meg.› Også for seg selv er den kristne skjult, så han ikke ser sin hellighet og fullkommenhet, men stadig bare ser seg selv vanhellig og ufullkommen. Og så vil du, selvsikker og overmodig, se kristenheten med din blinde fornuft og dine urene øyne! Nei, vår hellighet er i himmelen, der Kristus er, ikke i verden, der alle og enhver kan beskue den som en vare på torget. La derfor forargelse, splittelse, kjetteri og avmakt bare være det de er. Bare ordet om evangeliet blir forkynt rett hos oss, og vi elsker og holder det høyt, skal vi ikke tvile på at Kristus er nær oss og med oss, om det så går aldri så ille rundt oss.»

Så langt Luther. Det er nok ikke mange som kommer så langt i denne visdommen. Men vi trenger den hvis vi skal kunne se Kristi legeme på jorden, bli bevart i kjærligheten og elske alle som lever med Kristus, som våre egne lemmer.

6–8. Alt etter den nåde som er oss gitt, har vi ulike nådegaver. Om noen har profetisk gave, skal han bruke den i samsvar med troen. La den som har en tjeneste, ta vare på tjenesten. Den som er lærer, må ta vare på lærdommen, den som formaner, på formaningen. Den som deler ut gaver, må gjøre det med redelig sinn. Den som er forstander, må være det med iver. Den som øver barmhjertighet, må gjøre det med glede.

Det forrige verset sluttet med ordene: «Men hver for oss er vi hverandres lemmer.» Som en direkte fortsettelse kommer så disse versene:

Alt etter den nåde som er oss gitt, har vi ulike nådegaver. Før har Paulus sagt at «ikke alle lemmer har samme gjerning». Som en følge av dette sier han nå at vi «har ulike nådegaver». De store og aller viktigste gavene – Kristus, barnekåret hos Gud, syndenes forlatelse, Den Hellige Ånd og så videre – eier alle Guds barn i like stor grad, altså fullt ut.

Men i tillegg har vi en del særskilte gaver, både nådens og naturens gaver, og i dem er vi mer eller mindre ulike. Den ene har for eksempel en særlig gave til å profetere, det vil si forkynne med ånd og kraft. Den andre har gaver til å

undervise barn og dem som er nye på veien. En tredje har gave til å formane og minne om en kristens plikter. En fjerde har kanskje vanskelig for å tale, men har en særlig gave til å hjelpe fattige og syke, og så videre.

Slike eksempler regner apostelen opp her, og slik viser han hva han mener med ordene «vi har ulike nådegaver». Og at det er slik, skyldes bare Guds frie utdeling. Paulus legger jo til: «alt etter den nåde som er oss gitt». Det vil si at alt er Guds nåde og gave, og at ingen kan ta noe selv.

I sin store visdom og sitt velbehag har Gud delt ut ulikt til lemmene på det samme legemet. I 1 Kor 12 sier Paulus: «Det er forskjell på nådegaver, men Ånden er den samme» (v. 4), og: «Alt dette virker den ene og samme Ånd, som deler ut til hver enkelt etter som han vil» (v. 11).

Men så enkel denne sannheten er i seg selv, så sørgelig ofte blir den likevel oversett og glemt. Å, hvor mye forargelse, avgudsdyrkelse, mistenksomhet, urette dommer og mye mer vokser ikke opp bare fordi en ikke holder klart for seg dette: at lemmene på det samme legemet – og dermed like sanne barn som Gud elsker – likevel har ulike gaver!

Når vi tenker og taler om dette, er vi alle forstandige nok til å innse det. Men så snart vi står overfor det i livet og møter disse ulike gavene i praksis, er forstanden borte. Da står vi straks klar til å holde fram bestemte gaver som mønster for alle kristne. Da tviler vi på om den eller den kan være et lem på Kristi legeme, når han ikke har den gaven! Slike holdninger er svært skadelige, og vi bør huske det apostelen sier her: Lemmene på det samme legemet har «ulike nådegaver».

Se hvor sterkt han uttrykker dette i 1 Kor 12,28–30! Der sier han: «Og Gud satte i menigheten først noen til apostler, for det andre profeter, for det tredje lærere, dernest kraftige gjerninger, så nådegaver til å helbrede, til å hjelpe, til å styre, og ulike slags tunger. Er vel alle apostler? Er vel alle profeter? Er vel alle lærere? Gjør vel alle kraftige gjerninger? Har vel alle nådegaver til å helbrede? Taler vel alle med tunger? Kan vel alle tyde dem?»

Her sier Paulus uttrykkelig at ikke alle kan gjøre det enkelte andre kan, og likevel er de alle lemmer på Kristi legeme (v. 27). Alle er like sanne kristne og like kjære for Gud. Men: «Er vel alle profeter? Gjør vel alle kraftige gjerninger? Kan vel alle tyde tunger?» og så videre.

Men dette gir ingen dekning for å tro at alle mennesker er Guds barn bare fordi de synes å leve et bibelsk liv, når de mangler det avgjørende kjennetegnet på at de er kristne: den åndelige fattigdommen, troen og kjærligheten. Legg merke til at apostelen ikke sier: Er vel alle knust av loven? Lider vel alle under synden? Henger vel alle fast ved Kristus? Har vel alle en ny kjærlighet og et nytt, hellig liv? Nei, de spørsmålene stiller han ikke. For i alt dette står de alle likt, selv om graden av tro, kjærlighet og syndserkjennelse kan være ulik.

Møter du altså noen som vil være kristne, men som tydelig gir uttrykk for at de holder så fast ved Gud og har fått så mye kraft som de ønsker – så de kan være og gjøre det de vil, tro, elske og lyde Gud slik de bør, og så videre – da behøver du nok ikke tenke at dette er en særlig gave av Ånden som nettopp de har fått.

Å nei, så sterke, selvhjulpne og hellige har de sanne Guds barn aldri vært. For ett klart kjennetegn har de alle: De er knust over sin synd og svakhet, og de har all sin trøst bare i Guds nåde. Kristus taler riktignok om en mann som takket Gud for at han var så mye mer gudfryktig enn andre – men det var en fariseer (Luk 18,9–14). Her tales det bare om hvor ulike gavene kan være, ikke om selve sinnet eller ånden hos de kristne. For i det er alle like: «Ånden er den samme.»

Men så møter du noen som har dette avgjørende kjennetegnet på kristendommen: De er fattige i ånden og nedbrutt over seg selv, men har all sin trøst og sitt liv i Kristus og hans evangelium. Da skal du straks si: Om jeg aldri skulle få vite noe mer om disse, vet jeg likevel at de er Kristi lemmer.

Etter hvert ser du en god del ulikheter hos dem. Den ene har for eksempel en særlig nåde til å forkynne Guds ord, mens den andre har vanskelig for å uttrykke seg. Den ene har en særlig nåde til å vandre varsomt og klokt, mens den andre har en sterk natur og ofte går over streken. Den ene er glad og livlig, den andre ofte tung og bedrøvet. Den ene ser lyst og håpefullt på alt, mens den andres øyne heller fester seg ved det som er vondt og farlig. Den ene er rask og nøyaktig i Herrens tjeneste, den andre tregere og mer tungvint, og så videre.

Da må du være forsiktig så du ikke begynner å tvile på noen av dem på grunn av disse ulikhetene. Husk apostelens ord om at vi «har ulike nådegaver», «alt etter den nåde som er oss gitt».

Det betyr heller ikke at vi skal godta alt som like godt. For vi skal hele tiden streve etter «de beste nådegavene». Men selve livet, nåden og barnekåret hos Gud skal vi ikke knytte til de ulike gavene.

Gavene er gitt til de ulike lemmene på legemet slik det behager Kristus. Den ene er øye og kan ikke løpe som foten. Den andre er øre og kan ikke arbeide som hånden. Men både øye og øre, hånd og fot hører med til legemet. La oss igjen huske apostelens ord: «Kan vel alle tyde tunger? Er vel alle profeter? Gjør vel alle kraftige gjerninger?»

Selv hos apostlene finner vi så store ulikheter at vi hadde vært snare til å avskrive noen av dem hvis vi ikke visste hvor høyt de står i Kristi rike. Hvor mange er ikke blitt i tvil om hvordan det henger sammen, når de ser forskjellen mellom Jakobs og Paulus' budskap? Likevel er de begge like sanne Kristi tjenere.

Og hvor ulikt bar ikke Peter og Johannes seg at da Kristus sto på stranden? Peter kastet seg ut av båten for å komme fortest mulig til Jesus, mens Johannes ble værende sammen med de andre til de hadde fått garnet på land (Joh 21,7–8).

Hos alle apostlene finner vi særpreg. Likevel har de alle den ene hovedsaken, den samme Ånden og den samme læren. Alle har både sin rettferdighet og sin helliggjørelse bare i Kristus. Alle arbeider på det samme hellige tempelet, selv om den ene legger grunnvollen og den andre bygger videre på den (1 Kor 3,10).

«Vi har ulike nådegaver, alt etter den nåde som er oss gitt.» Men siden det er Gud som gir alt, bør heller ingen opphøye seg eller gå inn i en tjeneste som han ikke har fått kall og gaver til fra Herren. For slikt blir bare stående som et bevis på at en har gjort seg for høye tanker om seg selv. Det er dette skadelige onde Paulus advarer mot her. Så fortsetter han med å formane alle til å ta vare på den gaven de har fått, og trofast bruke den til beste for menigheten:

Om noen har profetisk gave, skal han bruke den i samsvar med troen. «Profeti» eller profetisk gave har stort sett samme betydning i Det nye testamente som i Det gamle. I Det gamle testamente var profetene særlig utrustet av Gud til å forkynne bot. Dels var de sendt for å forkynne ting som skulle skje, dels for å vekke folket til omvendelse og tro med Guds dommer, formaninger og løfter. Samme betydning har ordet «profetere» også i Det nye testamente.

Det betyr altså først og fremst å ta imot og forkynne guddommelige åpenbaringer. Det kunne være ting som skulle skje (Åp 1,3; 22,7–8; Apg 11,27–28; 21,10–11; jf. 1 Pet 1,10). Det kunne være skjulte hemmeligheter som skulle åpenbares, enten fra Guds skjulte råd eller fra menneskehjertets skjulte dyp (Luk 1,67 ff.; Ef 3,6; 1 Kor 14,24–25; Joh 4,19; Apg 5,3). Eller det kunne være en mer generell forkynnelse av Guds ord, der en la ut Skriften og talte til vekkelse, «til oppbyggelse, formaning og trøst» (Joh 7,40; Apg 15,32; 1 Kor 14,3.4.31).

Også de som ikke hadde et slikt særskilt grunnlag eller guddommelige åpenbaringer for forkynnelsen sin, ble kalt «profeter» når de i hellig nidkjærhet talte Guds ord og forkynte omvendelse og tro. Av 1 Kor 14 (f.eks. v. 1.3.4.5.24.31) går det klart fram at denne gaven og tjenesten ble kalt å profetere. Og det er denne siste gaven – å forkynne og legge ut Skriften – Paulus sikter til i teksten vår. Det ser vi av at han formaner profetene til å passe på at de profeterer «i samsvar med troen».

Den første profetgaven – å forutsi kommende ting ved guddommelig åpenbaring – styres jo ikke av profetens egne tanker. Profeten kan ikke selv styre en slik profetering, for eksempel etter en formaning fra Paulus, for den slags profeti er en umiddelbar åpenbaring fra Gud selv.[69] Og profeten må føre budskapet fram selv om han ikke forstår det (Dan 12,7; Joh 11,51).

Her sikter Paulus derimot til den slags profetering han omtaler i 1 Kor 14. Om den sier han: «Og profeters ånder er profeter lydige» (v. 32). Det vil si at profetene selv, etter sin forstand, kan bruke gaven sin på den ene eller den andre måten. Derfor kan Paulus også her formane dem til å passe på at profetien deres er i samsvar med troen.

Men hva vil det så si at profetien skal være «i samsvar med troen»? Uten tvil at vår utleggelse av Skriften, ja, hele forkynnelsen, skal stemme med den klare hovedlæren om troen på Kristus.[70]

Læren om frelse ved troen på Kristus er som solen i hele Skriften, en majestet som hersker over alle andre lærer. Det som ikke stemmer med den store hovedlæren – at vi blir rettferdiggjort uforskyldt av Guds nåde, bare ved troen på Kristus – er alltid falskt og farlig. Den som ikke ser Kristus i Skriften og retter alle sine tanker og ord etter denne hovedlæren og frelsen ved ham, er i mørket og fører menneskene vill!

Men den som i Åndens lys ser det Gud har åpenbart om sin Sønn fra verden ble til – at han er gitt for å bære og ta bort våre synder – har dette lyset over alt som læres i Skriften. Da kan han lett se for eksempel hvor mye vi selv kan utrette: om vi kan frelse oss selv, om noe av vår kristelighet kan hjelpe oss til å få nåde hos Gud, om noe av vår egen kraft duger til å bryte syndens lenker og sette oss fri fra djevelens makt.

Nei, da vil han forkaste alle slike tanker og lærer, og rent og klart forkynne at vi med alt vårt strev er fortapt hvis ikke Kristus frelser oss og blir både vår rettferdighet og vår helliggjørelse.

Dette er den troen som er åpenbart i Skriften, «den tro som én gang for alle er blitt overgitt til de hellige» (Jud 3).

Derfor sier Luther om den teksten vi har foran oss: «Med dette er all den lære og utleggelse av Skriften ettertrykkelig forkastet som fører oss til å bygge på egne gjerninger og i troens navn bare skaper falsk kristendom og gjerningskristne. For alt som lærer oss å drive ut synden, bli frelst og hellige og ha en god samvittighet for Gud på noen annen måte enn bare ved troen, uten gjerninger, har straks dømt seg selv. Det er ikke ‹i samsvar med troen›. Det er mange ord i Skriften som kan forstås på ulike måter. Da er det en stor nåde og hjelp at vi har denne rettesnoren for hvordan vi skal forstå hvert enkelt ord. Denne rettesnoren er den klare og åpenbare troslæren.»

La den som har en tjeneste, ta vare på tjenesten. Ordet for «tjeneste» i den greske teksten, *diakonia*, har riktignok enkelte steder den vide betydningen tjeneste generelt (1 Kor 12,5; Ef 4,12). Men her ser vi at nådegavene og tjenesten i menigheten omtales som to atskilte ting. Da må *diakonia* her stå for en særskilt tjeneste.

Ordet gjelder altså diakontjenesten, som tok seg av menighetens legemlige behov: sørget for fattige og syke, tok imot dem som var uten husly, og forsørget enker og farløse (se Apg 6,1–6; 1 Pet 4,11 om dem som «tjener», det vil si diakonene; Fil 1,1; 1 Tim 3,8.12).

Paulus vil her si: Har du denne gaven og tjenesten, så bruk den, og vær ikke opptatt av å strebe etter noe høyere i overdrevne tanker om deg selv! For også denne legemlige tjenesten er nødvendig for menigheten. Vil ingen gå inn i den, men alle bare ta del i høyere oppdrag, blir det en følbar mangel i menigheten, og følgen blir misnøye og splittelser (1 Pet 4,15).

Kort sagt: Hvilken tjeneste Herren enn har satt deg i, så vær først og fremst opptatt av den. Gjør det i troskap, ydmykhet og tålmodighet for Herrens skyld, han som kalte deg til den. Du kan ikke gjøre noe bedre enn å tjene trofast i det Gud har gitt deg.

Den som er lærer, må ta vare på lærdommen, den som formaner, på formaningen. Disse to gavene og kallene – å lære og å formane – er altså noe annet enn å profetere. Å profetere betegner forkynnelsen i Åndens nidkjærhet og kraft. Å lære betegner mer avgrenset det å undervise, eller gi menneskene den rette kunnskapen om Ordets grunnsannheter. Å formane er så, med den overbevisende begrunnelsen som trengs, å legge Ordets lærdommer på menneskenes hjerter, så de også gjør etter dem. Det innebærer også å minne, trøste og oppmuntre.

I det å profetere ligger alltid også det å lære og formane. Men for å lære og formane kreves det ikke at en også har profetiens nådegave. Mange har klar nok kunnskap og kan lære og undervise, men har ikke den ånd, den nidkjærhet og det lys som kjennetegner den profetiske talen. En tredje har heller ikke gaven til å undervise klart, men har likevel en særlig nåde til å formane, trøste og

oppmuntre sine medmennesker og minne dem om det de har hørt og lært, så de tror og handler etter det.

Men nå sier apostelen: «Den som er lærer, må ta vare på lærdommen.» Han må være opptatt av å tjene rett med denne nådegaven. I den har han i høyeste grad nok å gjøre, og dessuten en svært nødvendig tjeneste. Han behøver ikke se seg om etter noen større nådegave.

«Den som formaner», skal ta vare «på formaningen». Etter den nåde han har fått, må han flittig tjene sine medmennesker med denne gaven. Han skal minne dem om de dyrebare lærdommene de har fått, og i ydmykhet og kjærlighet formane, trøste og påvirke dem. Slik skriver Paulus til Timoteus: «Forkynn Ordet! Vær rede i tide og utide. Overbevis, irettesett og trøst, med all tålmodighet og lære» (2 Tim 4,2). Dette er for at de kristne ikke skal sovne fra det de har lært, og bli trege og likegyldige, slik det ofte skjer.

Alle Guds barn må bare være opptatt av å tjene til beste for menigheten med den nådegaven de selv har. Da er de alltid til nytte og behøver ikke se seg om etter noe høyere som de ikke har fått kall eller nådegave til.

Med dette har Paulus ikke sagt at disse nådegavene alltid bare finnes hos forskjellige personer. Alle tre kan godt finnes hos én og samme person, slik de alltid i større eller mindre grad finnes hos dem som har profetiens nådegave.

Men det apostelen egentlig vil si (med utgangspunkt i v. 3), er at ingen må gjøre seg høye tanker om seg selv og strebe etter høyere verv enn det Gud har utrustet ham til. Han skal bare være opptatt av å tjene trofast med den nådegaven han har fått. Paulus sier til Timoteus: «Forsøm ikke den nådegaven som er i deg … Tenk på dette, lev i dette» (1 Tim 4,14–15).

Den som deler ut gaver, må gjøre det med redelig sinn. Her taler Paulus først om å «dele ut gaver» og senere i verset om å «øve barmhjertighet», altså om to forskjellige frukter av kjærligheten.

Derfor har en forstått det slik at det som nevnes først, å gi, er det hver enkelt ga når det ble tatt opp offer eller innsamlinger til mer generelle behov i menigheten, særlig til underhold av forkynnere og fattige (Apg 11,29; Rom 15,26–27; 1 Kor 16,1–3; 2 Kor 8–9; 1 Tim 5,16–18; 1 Kor 9,7.11). Å «øve barmhjertighet» gjelder derimot hjelp i alle andre enkeltstående og tilfeldige behov hos mennesker som var fattige, syke, forfulgte, fengslet og lignende.

Når det gjelder dette å gi, forstår vi at også vårt jordiske gods er gaver vi kan tjene med – ikke bare menneskene generelt, men særlig Guds menighet.

I Det gamle testamente foreskrev loven hvor mye hver israelitt skulle gi: først den årlige tienden, som gikk til alt det den omfattende gudstjenesten krevde, og i tillegg en særskilt tiende hvert tredje år til de fattige. I Det nye testamente er det ikke foreskrevet noe slikt bestemt mål, for i evangeliets nådetid er det kjærligheten som skal råde. Men alle apostlenes formaninger på dette området viser klart og tydelig at vi ikke må glemme denne kjærlighetsplikten.

Og nå sier apostelen: Har Gud gitt deg midler og anledning til å tjene med ditt jordiske gods – enten de fattige du kjenner til, eller Kristi rike hjemme eller ute – så gjør det «med redelig sinn». Det vil si at vi skal gi av ren omsorg og kjærlighet, ikke i noen annen hensikt: ikke for at andre skal legge merke til det,

slik hyklerne gjør (Matt 6,1–4), og ikke for å oppnå noe hos Gud. Nei, fritt og for intet skal du gi, bare for å ære din Herre og hjelpe de fattige.

Vi ser at Kristus så nettopp etter denne hjertets oppriktighet da han satte seg ved tempelkisten og så hvordan folket la penger i den. Han kalte disiplene til seg og roste den fattige enken som i sin store fattigdom ga to små mynter. Slik ser Herren fortsatt til hjertene våre når vi gir noe.

I sammenhengen der Paulus kommer med denne påminnelsen, ligger også den tanken at noen kristne har en særskilt gave og et særskilt kall til å tjene menigheten med sine jordiske eiendeler og sin gavmildhet.

Har du fått mye av disse timelige godene og nå blitt et omvendt og troende menneske, har du særlig god grunn til å tro at du er kalt til å tjene den fattige Kristus med alt du eier. Det betyr ikke at du ikke også skal vitne om ham med din munn, bare at du også har fått et særskilt kall til å gi – og da gi «med redelig sinn».

Den som er forstander, må være det med iver. Her tales det ikke om ledelse i verdslige saker, men i det som gjelder menigheten. Luther sier om dette: «Dette er forstandere som skal ha tilsyn med alle embetene i kirken. De skal se til at de som skal lære, passer sin tjeneste og ikke forsømmer den, at de som skal tjene, deler ut det de har, på rett måte, og så videre. Dette bør være biskopenes embete. Derfor heter de også biskoper, det vil si tilsynsmenn.»

Men ordet gjelder også forstandere og lærere, kort sagt alle som har ansvar for å lede noe av menighetens arbeid. Til alle disse sier Paulus her at de skal tjene «med iver».

Den som går inn i en biskops kall eller en annen kirkelig ledertjeneste, og har forstått hvor viktig dette kallet er, må nok ta farvel med de gode dagene, med all makelighet og med livets lyst. Så stort og viktig dette kallet er når det gjelder fruktene, så farlig er det for den som forsømmer en slik tjeneste, og ansvaret for noe slikt er fryktelig. Gud hjelpe dem alle!

Enten de gjør sin plikt eller ikke, trenger de alle de kristnes omsorg og forbønn. Tar de tjenesten alvorlig og med stor omsorg, vil de alltid kjenne at kreftene ikke strekker til. De skal jo ikke bare generelt prøve å hjelpe mange mennesker – bare det fører alltid med seg mange problemer. Men de skal kjempe for at mennesker blir frelst, og gå fremst i striden mot djevelen og hans rike. Hvordan skulle de da kunne få noen ro, om de er våkne og trofaste?

Og forsømmer forstanderen eller presten seg og ikke er våken, blir følgene så forferdelige og ansvaret så stort at det ikke finnes ord sterke nok til å beskrive det. «Hver den som mye er gitt, av ham skal mye kreves.» Derfor: «Den som er forstander, må være det med iver» (jf. Apg 20,28; 1 Tim 5,17).

Den som øver barmhjertighet, må gjøre det med glede. Vi har alt sett hva Paulus tenker på når han taler om å «øve barmhjertighet»: all enkeltstående kjærlig tjeneste for mennesker som er i nød, syke, i fengsel eller på annen måte trenger hjelp fra menigheten eller fra deg. Og nå sier apostelen at de som øver barmhjertighet, må «gjøre det med glede», det vil si med et villig og glad hjerte.

Dette er viktig og gleder både Gud og den som trenger hjelpen din. Paulus sier uttrykkelig om Gud at han «elsker en glad giver» (2 Kor 9,7), det vil si at han ser etter om du gjør det gode av hjertets lyst og kjærlighet.

Men også for den som trenger hjelpen og får erfare din barmhjertighet, betyr det mye at du gjør det med glede, og at du ikke salter og forbitrer den med et surt og tverrt ansikt. Dessverre er det nok mange som er trege og tunge og finner på alle slags unnskyldninger for å slippe unna hver gang de står overfor et klart kall til å vise barmhjertighet.

Men Herren, den rettferdige dommer, ser hvordan du sårer ditt lidende medmenneske med din synlige motvilje. Derfor snur han ofte livets veier, så det blir du som må ha hjelp av andre – og da selv må høste som du har sådd (2 Kor 9,6). Gud hjelpe oss med vårt onde og elendige hjerte! Apostelens formaning er viktig: «Den som øver barmhjertighet, må gjøre det med glede.»

Med disse sju eksemplene har Paulus nå vist at de forskjellige lemmene på Kristi legeme har mange forskjellige gaver og tjenester, men at ingen av lemmene eller deres tjeneste er unødvendig. Alle er nødvendige i tjenesten for de andre lemmene. Derfor må heller ingen opphøye seg fordi han har en større nådegave og et større kall, eller være misfornøyd med noe mindre og strebe etter noe større.

Hver og en skal bare tjene flittig i det Gud har lagt til rette for ham. Da skal også all nåde og velsignelse strømme gjennom alle ledd og lemmer til hele legemet, mens all slags ulykke, splittelse og elendighet følger der det motsatte er tilfellet. Måtte Gud gi hver enkelt av oss nåde til ikke bare å vite og forstå dette, men også grunne på det for Herrens ansikt og så leve etter det i all vår ferd!

[69] Når Skriften taler om profeti i den første betydningen, mener den ikke uten videre en særlig evne til å se inn i framtiden, en klokskap til å forutse hva som skal skje. Nei, med «forutsi» mener Skriften noe langt dypere: en virkelig åpenbaring fra Gud, som slett ikke beror på budbærerens klokskap eller vurderinger.

[70] Enkelte nyere fortolkere har forstått ordene «i samsvar med troen» slik at troen her skulle være den subjektive troen (*fides qua creditur*). De har da oversatt ordene: «etter målet av (profetens egen) tro». Da skulle meningen bli at en ikke behøver forkynne mer enn det en selv tror. Riktignok kan også den formaningen ofte være nødvendig nok. For den som preker mer enn han selv tror, får enten en drepende kald forkynnelse, eller det han forkynner, blir svevende og galt. Vi opplever ikke sjelden at nettopp de som ikke selv eier den sanne troen, likevel taler med de sterkeste ord om noe de ikke har erfart (Kol 2,18), og skildrer de sanne kristne slik en nok kunne ønske seg dem, men aldri finner dem på jorden. Der kunne denne formaningen nok være nødvendig: Tal ikke ut over det din egen tro rekker! Men vi kan ikke regne med at apostelen har villet gi oss en så ubestemt regel for vår profetering som «målet av vår egen tro». Og vi ser klart at Paulus bruker ordet «tro» også om troens lære, eller den objektive troen (*fides quae creditur*), se f.eks. Gal 1,23; 3,2.5.23; Jud 3.20. Da er Luthers og andre eldre læreres tolkning uten tvil den rette: Paulus formaner om at profetien må stemme med den store, åpenbarte troslæren. Det samme lærer også Peter på

det tilsvarende stedet, 1 Pet 4,10–11: «Om noen taler, han tale som Guds ord.» Jf. Apg 26,22.

9. La kjærligheten være uten hykleri! Avsky det onde, hold fast ved det gode.

Tidligere i dette kapittelet har Paulus skildret det kristne livet i store hovedtrekk. Han har formant Guds barn til å gi seg selv som et offer, til ikke å skikke seg lik denne verden, men forvandles og fornyes, så de mer og mer kan prøve hva som er Guds vilje. Til sist har han formant dem til i ydmykhet å holde seg til sitt eget kall som lemmer på Kristi legeme.

Nå følger en strøm av mer detaljerte formaninger om hvordan det kristne livet skal leves – alt sammen som frukt av kjærligheten, som alt her først og sist sikter mot.

Hovedemnet er altså kjærligheten. Den er jo, som Paulus også sier i neste kapittel, hele «lovens oppfyllelse». På samme måte taler han andre steder: «For hele loven er oppfylt i ett bud, i dette: Du skal elske din neste som deg selv!» (Gal 5,14). «Men budets endemål er kjærlighet av et rent hjerte og en god samvittighet og en oppriktig tro» (1 Tim 1,5).

Vi har ikke sterke nok ord til å skildre hvor uendelig stor betydning dette emnet har. Apostelen sier jo at kjærligheten er «budets endemål» og «lovens oppfyllelse», ja, det største Guds Ånd virker i oss. I 1 Kor 13 samler han alt Den Hellige Ånd virker i oss, i «disse tre: tro, håp og kjærlighet». Straks fortsetter han: «Men størst blant dem er kjærligheten».[71]

Måtte vi da våkne opp og huske at det ikke er likegyldig hvordan det står til med kjærligheten vår! Ja, måtte Gud selv i sin nåde tale med hver eneste en av oss om dette! Sjelefienden lar oss aldri være i fred med noe av det Gud virker i oss. Stadig prøver han å påvirke sinnet vårt.

En finere form for selvrettferdighet vil gjøre kjærligheten vår og utøvelsen av den til en frelsesvei. Men det er minst like ille å se hva som skjer i den andre grøften. Som kristne har vi lært den store grunnsannheten at vi blir rettferdiggjort ufortjent, bare ved troen på Kristus, og at vi ved denne troen også får den nye, himmelske kjærligheten. Men etter en tid begynner noen å bli så kalde og døde at vi ser lite både til kjærligheten og fruktene av den hos dem. Nå ser det ut som om de bare «lever for seg selv».

Ofte har de også svært lett for å trøste seg i denne tilstanden med at vi jo blir frelst bare av nåde, ved tro – som om vi kunne bli frelst ved en tro som ikke virker noen kjærlighet. Særlig mot slike sørgelige bedrag bør vi ofte og alvorlig huske det Herrens ord lærer oss her.

Det er riktignok sant at vi blir rettferdiggjort bare av Guds nåde, ved troen på den kjærligheten Gud elsket oss med i Kristus, og ikke ved noen kjærlighet fra vår side. Men det er ikke sant at vi blir rettferdiggjort ved en tro som ikke virker kjærlighet.

Nei, sier Paulus: «Om jeg har all tro, så jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting» (1 Kor 13,2). «Det er like umulig at den levende troen kan være uten kjærlighet, som at ilden kan være uten varme» (Luther).

Når Skriften lærer at vi blir rettferdiggjort bare ved tro, menes bare den troen som gjør hjertet levende og varmt i kjærlighet.

Herren Kristus sa selv: «Av dette skal alle kjenne at dere er mine disipler, om dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,35). Og i sitt første brev gjentar Johannes igjen og igjen at det nettopp er ved kjærligheten vi «vet at vi er av sannheten», at vi «er Guds barn», «er født av Gud» osv.

Er vi en gang kommet til troen, vet vi også hvordan vi fikk en ny og brennende kjærlighet i hjertet – ikke bare til den nådige Gud, som tilgav oss alle våre synder, men også til alle mennesker. Først og fremst kom den som «broderkjærlighet» til alle dem vi hadde åndelig samfunn med, de som trodde på og elsket Jesus. Men den kom også som «kjærlighet til alle» (2 Pet 1), så vi i inderlig omsorg var opptatt av at alle mennesker måtte bli frelst og salige.

Har vi da ikke denne kjærligheten, hvordan står det da til med troen vår? Selvsikkerheten og freden vår kan være aldri så sterk, og lyset vårt over Ordet aldri så stort – likevel er troen vår da helt sikkert bare en skygge av det den en gang var, når den ikke lenger virker noen kjærlighet.

Se hvor store og prisverdige gjerninger Herren Kristus tross alt fant hos engelen for menigheten i Efesus! Likevel hadde han mistet sin første kjærlighet. Og dette, sier Kristus, er et så avgjørende tegn, ja, et så stort «fall», at lysestaken skulle bli flyttet fra dem hvis det ikke skjedde en omvendelse.

«Jeg vet om dine gjerninger», sier Herren, «og ditt arbeid og din utholdenhet, og at du ikke kan tåle de onde. Du har prøvd dem som kaller seg selv apostler, og ikke er det, og du har funnet at de er løgnere. Du har tålmodighet, du har hatt mye å bære for mitt navns skyld, og du er ikke gått trett. Men jeg har imot deg at du har forlatt din første kjærlighet. Husk derfor hva du er falt fra. Omvend deg, og gjør de første gjerninger! Men hvis ikke, så kommer jeg brått over deg og jeg vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke omvender deg» (Åp 2,1–5).

Her ser vi at kjærligheten er noe helt eget i hjertet. Vi kan ha mistet den midt i så prisverdig virksomhet og så kraftige og kristelige gjerninger som dem Kristus regner opp her. Det skjer når du ikke lenger ligger ved Jesu føtter i nød over all din synd, men selv er blitt så kristelig at du heller ikke lenger blir tent i kjærlighet til brødrene.

Også Paulus viser i 1 Kor 13,1–3 hvordan vi kan ha mistet denne kjærligheten, selv når vi ennå har de mest kristelige gjerninger. Der sier han: «Om jeg taler med menneskers og englers tunger, men ikke har kjærlighet, da er jeg en lydende malm eller en klingende bjelle. Om jeg har profetisk gave og kjenner alle hemmeligheter og all kunnskap … Og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes (*som martyr på bålet*), men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting.»

Så skarpt som dette er sagt, burde det sannelig vekke oss, så vi prøver oss selv for Herrens åsyn: Hvordan står det akkurat nå til med kjærligheten vår?

Både av Kristi og av apostelens ord ser vi jo at uansett hva vi er, hva vi tror eller hva vi utretter, er alt sammen falskt og bare et bedrag hvis vi ikke har denne virkelige kjærligheten i hjertet, den som fødes ved troen. Det kan se så

kristelig og pent ut som det vil. Måtte vi huske dette og tenke over det alle dager i vårt liv!

Vi har sett hvor nødvendig den sanne kjærligheten er. Nå skal vi se nærmere på hva den består i, og hvordan den på rett måte bør vise seg i det virkelige livet.

La kjærligheten være uten hykleri! Se hvor fint og treffende Paulus retter spissen av Åndens sverd mot det rette punktet i hver eneste sak. Om «profeti» sa han at det farligste var om den ikke var «i samsvar med troen». Om den som hadde en «tjeneste», sa han at den vanligste feilen var å forsømme å «ta vare på tjenesten». Om den som «gir», og om den som «øver barmhjertighet», sa han at den mest utbredte feilen var at en ikke gjorde det «med redelig sinn» og «med glede» osv.

Her sier han så om «kjærligheten» at det viktigste er at den «er uten hykleri». Det aller verste er altså at kjærligheten blir hyklersk og falsk – bare et skuespill.

Paulus vil vel ikke si at kjærligheten i seg selv er hyklersk. Nei, der den virkelig finnes, er den alltid oppriktig. Men apostelen vil si at menneskene selv er hyklerske og spiller kjærlighet. Mange som ikke har den virkelige kjærligheten, spiller likevel kjærlighet med vennlige ord og en vennlig framferd. Ja, de gjør til og med mye godt mot mange mennesker. Men i hjertet elsker de dem ikke. Kanskje hater de dem til og med og snakker vondt om dem bak ryggen deres.

Det er en slik hyklersk kjærlighet Paulus angriper når han sier: «La kjærligheten være uten hykleri!» Også Johannes taler om en slik hyklersk kjærlighet når han sier: «Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet!» (1 Joh 3,18). Dette er svært skarp tale om den kjærligheten som bare er et skuespill – å «elske med ord eller med tunge». Denne hyklerske kjærligheten er et så forferdelig onde at apostelen ikke har ord til å brennemerke den sterkt nok.

Og her må en virkelig undre seg over at apostlene allerede hos de første kristne regnet med, ja, faktisk støtte på, noe så falskt og ille som en hyklersk kjærlighet. Legg merke til at det gjaldt dem de kaller sine «barn», ja, «Guds elskede, kalte og hellige».

Når apostlene fant så alvorlige feil og mangler hos de første kristne, som de ga så gode skussmål, må vi aldri fristes til å innbille oss at vi er feilfrie og hellige straks vi er omvendt og har fått troen, eller at vi ikke trenger noen formaning og tukt. Vi må heller ikke straks fordømme oss selv eller andre om vi finner noe lignende hos oss selv og i vår tid. Nei, vi må bare ta formaningen til hjertet, be Gud om tilgivelse for denne synden, tro denne tilgivelsen og så søke Guds nåde til helliggjørelse.

Denne formaningen er svært nødvendig: «La kjærligheten være uten hykleri!» For de kristne skal alltid være et trofast og oppriktig folk, alltid helt forskjellig fra den falske, troløse verden. Slik er det vel også som regel, men fienden vil ødelegge alt som er godt og rett, og stadig på nytt frister han oss til alt ondt. La oss derfor våke og be om nåde til å bevare den oppriktige kjærligheten!

Avsky det onde, hold fast ved det gode. Det er nok riktigst å forstå dette som et tillegg til det som er sagt like før, særlig fordi det på grunnspråket egentlig heter: «avskyende (eller: idet dere avskyr) det onde, fastholdende det gode». Og

det gir oss et enda dypere innblikk i apostelens egentlige siktemål. Legg merke til hvordan han taler: «La kjærligheten være uten hykleri, slik at dere avskyr det onde og i stedet holder fast ved det gode.»

Her ser vi at han også refser det hykleriet som ofte bare skyldes at vi er feige, har menneskefrykt og heller vil ta vare på et godt forhold til mennesker. For å beholde vennskapet tier en om det onde når en er sammen med dem – kanskje tier en til og med om det som kan føre til deres evige fortapelse.

Luther sier om dette: «Vi ser gjennom fingrene med at våre medmennesker gjør synd, ja, vi ler kanskje til og med og lar det se ut som om vi er med på notene, for vi vil ikke ergre dem ved å si hvor alvorlig synden deres er.»

Paulus sikter her til den dype, åndelige kjærligheten som er så oppriktig opptatt av nestens evige vel og ve at den heller taler alvorlig til ham om synden – og dermed kanskje sårer ham og mister vennskapet – enn går og tier om den farlige tilstanden den ser at han er i.

Også om dette sier Luther sanne ord: «En rett kjærlighet lar ikke tanken på forholdet til vennen bli avgjørende – hvor stor nytte den har av vennskapet med ham, hvor verdifullt samfunnet med ham er, og hvor forferdelig det ville være å bli uvenn med ham.» Nei, den rette kjærligheten ser på vennens sanne og evige vel. Derfor hater og angriper den det som kan skade ham, og den er på vakt og advarer mot det som kan føre ham på avveier – om det så skulle være hans far, mor, bror eller søster.

Av sammenhengen ser vi altså at ordene «Avsky det onde» innebærer at vi i oppriktig kjærlighet må påtale det onde hos vår neste. Men ingen må forstå det som om apostelen her gir det minste medhold til den måten å påtale det onde på som vi ser hos enkelte. De avskyr og refser synden bare hos andre, ikke hos seg selv.

Det er svært alvorlig å påtale synden når en ser den hos andre, men uten å fortrekke en mine godta det samme hos seg selv – ja, til og med unnskylde og bortforklare det hos seg selv, men refse det som grov synd hos andre.

En setter vakre navn på det når det viser seg hos en selv, men omtaler det med sterke ord og vendinger når en ser det hos andre. Har en for eksempel selv fått litt mer av de jordiske godene, kaller en det «en Guds velsignelse». Men ser en at andre får det, omtaler en det med et sukk som «rikdommens forførelse» for sjelene.

Når en selv blir elsket og æret, ser en bare Guds og menneskers godhet i det. Men når en bror får den samme kjærligheten og aktelsen, heter det «en fryktelig avgudsdyrkelse».

Når du selv kanskje i opphisset sinne taler sterke ord til en bror, sier du at du har talt til ham «i oppriktighet» eller «sagt ham sannheten». Men når en bror – kanskje i den inderligste kjærlighet og etter mye kamp og bønn til Gud – taler til deg om det han frykter kan være farlig for ditt evige vel, tar du det som mistenkeliggjøring fra en som setter seg høyere enn deg. Slik er det elendige menneskehjertet.

Følger vi da fullt ut denne tilbøyeligheten og refser hos andre det samme som vi godtar hos oss selv, er det nettopp en hyklersk kjærlighet og en forferdelig

form for nidkjærhet. Slik levde fariseerne, de som – slik Kristus skildrer det – kunne se flisen i sin brors øye, men ikke la merke til bjelken i sitt eget. For å gjøre det Paulus her formaner oss til, må du altså aller først avsky det onde hos deg selv før du påtaler det hos din bror. Først da kan det å påtale synden bli et kjærlighetsverk.

Men er det virkelig av kjærlighet du avskyr det onde hos din bror, bør du også gå fram i ydmykhet og inderlighet når du skal påtale synden hos ham, slik kjærligheten alltid gjør. Du må velge det rette tidspunktet: ikke tale til ham når du selv er vred eller opphisset, men når forholdet mellom dere er mest vennskapelig og fortrolig. I Gal 6,1–2 ser du andre ting du må være oppmerksom på.

Vil du vinne og omvende din bror, er altså det viktigste at du har en oppriktig kjærlighet til ham i hjertet, og at du viser den i din framferd. Og så hører også dette med:

Hold fast ved det gode. I den sammenhengen dette står i, vil apostelen si: Når du avskyr og påtaler det onde hos din neste, skal du også passe på at du ikke glemmer det gode som tross alt også kan finnes hos ham, så du ikke hater og forkaster hele mennesket. Du må følge Herren Kristus som forbilde.

Se for eksempel i Åp 2 og 3 hvordan han refser det onde han så hos de sju menighetene, men samtidig anerkjenner det gode som ennå fantes hos dem. Selv der han tar fram noe så alvorlig som at de hadde forlatt sin første kjærlighet, føyer han likevel til: «Men du har dette: Du hater nikolaittenes gjerninger, som jeg òg hater.»

Legg også merke til hvordan han refser disiplene sine for deres uverdige strid. Midt i refselsen føyer han likevel til: «Men dere er de som har holdt ut sammen med meg i mine prøvelser. Jeg overgir riket til dere» (Luk 22). Å nevne det gode på denne måten hos en bror som har syndet, er et velsignet middel til å åpne hjertet hans for den irettesettelsen han har fått.

Er du derimot bare opptatt av det onde hos ham, kan det få mange skadelige følger. For det første gjør det ditt eget hjerte kaldt mot ham. For det andre skaper det en vond holdning hos ham også. Han tar det som en urettferdig anklage og begynner å se etter feil hos deg. Slik ender en velment henvendelse bare i gjensidig strid og kjærlighetsløshet på begge sider.

Da kan det gå akkurat som Paulus advarer galaterne mot: «Men om dere biter og eter hverandre, da se til at dere ikke blir fortært av hverandre!» (Gal 5,15). Vi dreper da kjærligheten, som tross alt betyr mer enn alle de gode sidene ved et bibelsk liv.

Slik går det når vi ikke ser og merker oss det gode, ja, ikke «holder fast ved det gode», også hos en bror som feiler. Og så mange feil kan han aldri ha at det ikke også skulle finnes noe godt hos ham, bare vi i kjærlighet er innstilt på å se det. Her har vi altså enda en side ved den oppriktige kjærligheten: at vi, samtidig som vi avskyr det onde, også «holder fast ved det gode».

Men tillegget «hold fast ved det gode» kan også tas i en videre betydning, slik Luther har gjort: Kjærligheten bør være så helt uten hykleri, så upartisk og hellig at du like gjerne kan verdsette det gode hos din uvenn som du kan refse

det onde hos din venn. Du skal altså «holde deg til det gode» uansett hvor det finnes.

Det ligger i vår fordervede natur at hvis en person ikke faller i smak hos oss, ser vi slett ikke noe godt hos ham. Uansett hva han gjør, tar vi det i verste mening. Slik skal den rene og inderlige kjærligheten ikke oppføre seg. De kristne skal bevare hjerte og sinn i Guds fred, så de har et behersket og sant syn på tingene. De ser det gode uansett hvor det finnes, også hos den som har fornærmet dem.

Ja, vi bør være så på vakt mot vårt onde hjertes makt til å føre oss vill at vi anstrenger oss mer for å se det gode hos den som har fornærmet oss, enn hos den som bare taler godt om oss. Gjør jeg ikke det, men følger hjertets natur og bedømmer alt ut fra hvordan menneskene forholder seg til meg personlig, da er det straks slutt på den rene, upartiske kjærligheten. Men apostelen har mer han vil legge til:

[71] For selv om troen er det som griper Kristus, og dermed det eneste vi blir rettferdiggjort ved, er likevel kjærligheten i seg selv større – dels ved det den selv virker (den gir og gjør alt godt, mens troen bare tar imot, som en tom, utrakt hånd), dels også ved at den «faller aldri bort» (1 Kor 13,8).

10. Vær varmhjertet mot hverandre i broderkjærlighet! Kappes om å hedre hverandre!

Her tales det særlig om «broderkjærligheten», kjærligheten mellom dem som er brødre i Kristus. Og apostelen taler om den på en måte som sikkert rammer mange av oss. Ordet på grunnspråket for «varmhjertet» brukes om en fars eller mors varme kjærlighet til barna sine og om kjærligheten mellom kjødelige brødre. Nå sier Paulus at en slik inderlig kjærlighet og en så hjertelig omtanke for hverandre skal det være mellom alle kristne. I det himmelske barneforholdet er de jo hverandres brødre og søstre.

Indirekte refses her også den kalde og stive omgangen som enkelte har med sine brødre i nåden, enda de mener at de er kristne. De taler kanskje ikke vondt om dem, men de omgås dem likevel ikke med den nære og inderlige kjærligheten. De lar dem liksom bare leve som de selv finner for godt. Et slikt forhold er langt fra den rette broderkjærligheten.

Er vi virkelig brødre for evigheten, bør vi også kjenne og elske hverandre i det lyset. Ja, vi bør ha et samfunn med hverandre der vi deler både sorger og gleder, og ha den omtanken, overbærenheten og mildheten med hverandre som en god far eller mor har med barna sine. Det er dette apostelen vil fram til med disse ordene.

Luther sier: «Hva en slik vennlig, broderlig kjærlighet gjør, lider og tåler overfor sin neste, kan du lære ved å se hvordan en mor er mot barnet sitt. Slik har også Kristus gjort med oss, og slik gjør han ennå. Han er overbærende med oss i alle ting og beskytter oss – vi som er så urene, ufullkomne, skrøpelige og syndige at det ser ut som om vi slett ikke er kristne. Men hans kjærlighet gjør oss til kristne, uten hensyn til all vår elendighet.»

Det er dype og tankevekkende grunner til denne inderlige og varme broderkjærligheten mellom de kristne. Først og fremst at Herren har befalt den i sitt ord. Videre at Kristus ved sin kjærlighet til oss har gitt oss et så stort og oppmuntrende forbilde på en slik kjærlighet. Men til sist også særlig dette at vi virkelig er brødre. Vi er født av samme Far og bestemt til samme arv. Derfor lærte også Jesus oss å be: «Fader vår, du som er i himmelen!»

I alt dette ligger det virkelig store og sterke grunner til å elske brødrene: De er vår Fars barn og dermed våre brødre. Først og fremst må vi derfor elske dem for Faderens skyld. Johannes sier: «Hver den som elsker Faderen, elsker også den som er født av ham» (1 Joh 5,1). Og når vi alltid elsker våre kjødelige brødre med en særlig kjærlighet, bør vi i enda større grad elske dem som er våre brødre i kraft av det store barnekåret vi har hos Gud.

Måtte da alle kristne være klar over at når vi med full rett kaller hverandre brødre og søstre, skal vi også ha den kjærligheten og omsorgen for hverandre i hjertet som disse ordene innebærer. «Fremfor alt, ha inderlig kjærlighet til hverandre», sier Peter.

Kappes om å hedre hverandre! Her lærer vi at de kristne ikke bare skal ha en inderlig kjærlighet til hverandre i hjertet og tjene hverandre i de viktigere ting. De skal også i omgang og omtale vise hverandre aktelse og ære, ja, «hedre hverandre». Vi skal alle kappes om å være den første til å vise de andre oppmerksomhet, og det ikke bare i den ytre oppførselen, men også med hjertets sanne oppmerksomhet. I Fil 2,3 formaner apostelen: «Akt hverandre i ydmykhet høyere enn dere selv.»

Å vise en ytre høflighet uten den indre oppriktigheten er bare et skuespill som ikke hører hjemme hos Guds barn. Men har vi fått denne ydmykheten, kjærligheten og omsorgen for andre i hjertet, bør vi etter dette skriftordet også vise det i omgangen med andre. De kristne skal ikke være et uoppdragent og uhøflig folk. Som det læres her, skal de også i samværet med menneskene opptre ydmykt, vennlig og hjelpsomt.

Vi husker hvordan Jesus også innskjerpet dette for disiplene sine da han vasket føttene deres. Hver av dem skulle være den minste og den andres tjener. Og selv sto han der som et forbilde for dem i dette.

Luther sier om dette: «Kristi kjærlighet og vennlighet mot oss fører også med seg at vi setter hverandre høyt for Kristi skyld, han som er i oss. Det er ikke rett at jeg skulle forakte noen fordi jeg ser mye galt hos ham. I stedet skal jeg tenke: Min Herre bor i dette svake karet og ærer det med sitt nærvær. Kristus akter altså min bror verdig og er så nådig og god mot ham at han får like stor del i Kristus og alt hans som jeg. Da må jo også jeg bøye meg for ham og vise ham ære som min Herres levende tempel og bolig. Hva har jeg å gjøre med hvor elendig denne boligen er, når Herren tross alt har tatt bolig i den? Er den ikke for elendig til at han kan bo i den, hvorfor skulle da jeg, som bare er en elendig tjener, ikke også hedre ham?» Dette er sannelig en sunn lærdom! Måtte Gud bare gi oss sin nåde til også å leve etter den!

11. Vær ikke lunkne i iveren! Vær brennende i ånden, tjen Herren!

Her gir apostelen oss mange nyttige formaninger. Vi skal ikke være trege, lunkne og uoppmerksomme. Tvert imot skal vi med flid og utholdenhet tjene vår neste i det kallet vi har. Dette er altså noe som skal kjennetegne de kristne.

I iveren. Her brukes det samme ordet som vi finner i v. 8 om den som er forstander: «med iver», eller med omsorg. Men her tales det om iver generelt; det sies ikke noe om hva vi skal vise iver i. Derfor har Luther ganske riktig gjengitt meningen slik: «i det som ligger foran deg». For Paulus vil uten tvil si: Uansett om det er et åndelig eller et legemlig arbeid – vær ikke trege, lunkne eller uoppmerksomme, men nidkjære, omsorgsfulle og utholdende.

Dermed refser han det lettvinte, likegyldige livet der en somler, utsetter og ikke tar noe så nøye. Den late utretter litt, men lar det snart ligge igjen, slik vi ser det hos mange mennesker. I sin ustadighet virrer de fra det ene arbeidet til det andre. De holder ikke ut i noe, men slipper det så snart de blir trette og arbeidet begynner å koste litt. Det er slike som her kalles «lunkne».

Dette kan en se både i legemlig og i åndelig arbeid der en ikke holder ut. Luther sier: «En ser mennesker kaste seg over noe nytt med stor iver. Det kan være å lese og studere, eller å faste og tukte legemet, eller å gi og tjene sin neste osv. Men når de har gjort det to eller tre ganger, holder de ikke ut lenger. De gir opp, for den første gløden er kjølnet – akkurat som nysgjerrigheten pleier å dabbe av når den er tilfredsstilt. Av dette blir det bare upålitelige og udugelige mennesker.»

Slik må de kristne ikke være. Selv den vanlige latskapen og dagdriveriet skikker seg ikke for kristne. Paulus skriver til tessalonikerne: «Men nå hører vi at noen blant dere ikke skikker seg vel. De arbeider ikke, men er opptatt med unyttige ting. Slike folk påbyr og formaner vi i den Herre Jesus Kristus, at de skal arbeide i stillhet og ete sitt eget brød» (2 Tess 3,11–12).

En merker at apostelen her taler med stort alvor. Han sier ikke bare at de ikke skikker seg vel når de ikke arbeider ordentlig, men formaner dem også i den Herre Jesus Kristus til å forandre dette: «Slike folk påbyr og formaner vi i den Herre Jesus Kristus …»

Og det er ikke uten grunn apostelen formaner slik. For det er svært usømmelig, ja, det vekker anstøt. Det fører skam over Kristi evangelium når noen som bekjenner seg til det, gjør seg skyldige i det de anklages for her: at de bare vil prate og ete, men ikke arbeide.

Dette skal vi ta inn over oss her, selv om det nok er mer sannsynlig, når en ser på sammenhengen, at Paulus i vår tekst heller tenker på en tjeneste i menigheten. Av det han nå føyer til, ser vi at det ikke bare tales om en naturlig iver og virksomhet, men om en iver og nidkjærhet som kommer fra ånden, selv om den blir utøvd i legemlige ting.

Vær brennende i ånden. Dette er motsetningen til den tregheten og ulysten Paulus har nevnt i første del av verset. Her får vi se hvordan vi kan bli virksomme selv med en treg natur, og hvordan vi får en nidkjærhet og en lyst som seirer over naturens motstand. Paulus sier: «Vær brennende i ånden.» Med «ånden»

menes her ikke Guds Ånd i seg selv, og heller ikke bare menneskets ånd slik den er av naturen. Her menes ånden i en kristen, «menneskets ånd, levendegjort og helliggjort av Guds Ånd», «den nye skapning» i oss.

Og nå sier apostelen: «Vær ikke lunkne i iveren! Vær brennende i ånden.» Det vil si: Selv om du har en treg natur, skal en brennende ånd likevel kunne overvinne tregheten og drive deg til flittig virksomhet i den tjenesten du har fått. Av sammenhengen ser vi at det er dette som er meningen. Og så gjelder det bare at vi tar formaningen til oss og gjør etter den.

Av ordene «vær brennende i ånden» lærer vi at en kristen ikke kan være fornøyd med en kald og dorsk ånd. Ved å bruke alle nådemidlene skal han strebe etter å bli stadig varmere, ja, brennende i ånden. Da går vi ikke til pliktene våre med ulyst og treghet, men oppfyller dem med lyst og iver og i utholdenhet.

Riktignok kan vår naturlige drift, om den blir satt inn på det åndelige området, nok begynne på mye med stor iver og vil ofte gjøre alt på én gang. Men det viser seg at den ganske snart stanser opp når arbeidet blir tungt og langvarig eller møter alvorlig motstand. «For den kjødelige brannen kan ikke holde ut i lengden i åndelige ting» (Luther).

Men en åndelig brennende nidkjærhet, en iver som er født og næres av Guds Ånd, slokner ikke når den møter motstand. Den blir heller tent enda mer og vokser seg sterkere ved det. Med Åndens nidkjærhet er det slik at den heller svekkes og avtar ved ytre ro og medgang, og når den er «arbeidsløs», men styrkes ved arbeid og kamp. Derfor kan denne nidkjærheten holde ut og fortsette gjennom all slags motstand og vanskeligheter. Vi ser altså en dyp sammenheng mellom disse to: «Vær ikke lunkne i iveren!» og «Vær brennende i ånden».

Men hvordan vi blir brennende i ånden, lærer vi av andre bibelord. Vi ser at det ikke skjer ved noen menneskelig anstrengelse, men bare ved at vi blir fylt av Guds kjærlighet. Å prøve å opphisse seg selv til nidkjær virksomhet eller stor veltalenhet er ikke å være brennende i ånden. Det varer heller ikke lenge og blir ikke til noen velsignelse.

Nei, brennende i ånden blir vi bare på samme måte som de to disiplene på veien til Emmaus vitner om. De sa: «Brant ikke vårt hjerte i oss da han talte til oss på veien og åpnet Skriftene for oss!» Det vil alltid være Jesu ord og Ånd som igjen og igjen gjør oss brennende i ånden.

Jo større gaver en kristen har fått til tjeneste for andre, og jo mer han har å gjøre, desto oftere må han trekke seg tilbake i stillhet hos Herren, så Hyrden kan varme og opplyse ham ved Guds ord og Kristi kjærlighet, og han på nytt blir tent i ånden. Ellers vil han snart dø og bli kald og ubrukelig, tross alle sine gaver og sine vakre ord og gjerninger. Men så gir apostelen en veiledning som ofte trengs, selv for en åndelig brennende nidkjærhet. Han sier:

Tjen Herren! Denne formaningen henger nøye sammen med det som er sagt før. Altså: Vær ikke trege, men brennende i ånden – «tjen Herren».

I den gamle svenske Bibelen heter det: «Tjen tiden!» Det sier oss at uansett hvor brennende i ånden en kristen blir, skal han ha kjærlighet og visdom til ikke bare blindt å følge visse regler. Han skal tenke på hva kjærligheten og visdommen gir råd om i hvert enkelt tilfelle. Det kan kreve at vi til forskjellige

tider og i forskjellige tilfeller må handle forskjellig, om vi skal tjene Herren rett og til virkelig velsignelse for vår neste.

Moses tok hensyn til tiden da han ikke omskar folket på grunn av de store anstrengelsene de var utsatt for under vandringen i ørkenen (Jos 5,4–7). Paulus var overbevist om at de kristne var helt fri fra den jødiske seremoniloven. Likevel tok han hensyn til forholdene da han i Jerusalem fulgte rådet fra de troende jødene, gikk opp i templet og renset seg etter jødisk skikk (Apg 21,23–26). I alt vi foretar oss, også i den minste tjeneste, skal vi altså alltid ha klart for oss om vi nå tjener Herren selv på denne måten.

12. Vær glade i håpet, tålmodige i trengselen, vedholdende i bønnen!

Når Paulus nettopp her taler om å være glade i håpet, om tålmodighet og om vedholdende bønn, kan det se ut som om ordene i verset foran har ført tankene hans konkret over på den tiden han selv levde i. Det var en svært tung tid, for forfølgelsen av de kristne var nå begynt. Det er jo særlig i tider med lidelse, nød og sorg vi blir øvd i håpet, i tålmodigheten og i bønnen. Paulus taler først om håpet og sier:

Vær glade i håpet. Med «håpet» mener Paulus Guds barns forventning om den kommende herligheten. Troen griper Guds nåde her og nå, men håpet ser fram mot «Guds herlighet» (Rom 5,1–2). Og nå sier altså Paulus at vi skal «glede» oss i dette håpet. Også dette er en formaning som står midt i en rekke andre kristne plikter. Ser det ikke da ut som om det å glede seg også er en kristen plikt? Ja, og det er det jo også!

Men apostelen sier ikke bare: «Gled dere!» Han sier: «Vær glade i håpet!» Andre steder sier han: «Gled dere i Herren!» – «Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere!» (Fil 4,4). Paulus formaner oss ikke til å være glade over ingenting, heller ikke over småtterier eller forfengelige ting. Han holder hele evighetens salige håp fram for oss som grunn til glede.

Hvis vi virkelig holdt klart for oss hva vi er kalt til, og dessuten trodde det Gud har lovet, da ville vi nok også være fulle av fryd – ikke bare de dagene da alt går greit, men også gjennom de tyngste dagene på jorden. Denne gleden i håpet har langt større betydning og velsignelse enn vi vanligvis tenker; den gir ny kraft til hele vårt kristenliv. Derfor må vi gå dypere inn i dette emnet.

Selve målet for håpet, alt det herlige som venter oss hos Gud, vil vi aldri kunne fatte fullt ut her i livet: «Det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte, det har Gud beredt for dem som elsker ham» (1 Kor 2,9).

Men bare det vi likevel kan se og ane ut fra Guds løfter, er så stort og herlig at intet menneske fullt ut kan uttrykke det. Hvem kan for eksempel si hvor mye som ligger i at vi er «Guds arvinger og Kristi medarvinger»?

Og hvem er det så som skal få oppleve denne ærefulle saligheten? Det er uttrykkelig sagt at det er alle som her i livet er blitt Guds barn, for slik lyder det: «Men er vi barn, da er vi også arvinger» (Rom 8,17).

Det gjelder altså hver eneste en som er fridd ut fra verden – som ved Guds ord og Ånd er vekket opp av syndens søvn og har funnet frelsen i Kristus alene. Det gjelder den som tross alle sine skrøpeligheter og fall fremdeles henger ved ham, som ikke kan unnvære ham, hans nåde og vennskap, hans kjød og blod – det vil si hans forsoning – men som nettopp i dette har alt det sjelen trenger.

Og det er nettopp dette Herren Kristus selv sier: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, har evig liv. Og jeg skal reise ham opp på den siste dag» (Joh 6,47–57).

Tenk at Herren selv sier om alle slike fattige sjeler, som har all sin trøst i hans forsoning alene, at de skal få det evige livs salighet! Og det sier han så bestemt, og gjentar det mange ganger.

Men hvem kan da uttrykke hvor lykkelig et slikt menneske er? Hvem kan utlegge hvor mye som ligger i Kristi egne ord: «Da skal de rettferdige skinne som solen i sin Fars rike» (Matt 13,43)? Hvem kan utlegge alt det som ligger i det Johannes sier: «… da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2)?

Dette håpet hadde allerede David da han sa: «Jeg skal i rettferdighet få se ditt åsyn. Når jeg våkner, skal jeg mettes ved synet av din skikkelse» (Sal 17,15). Og Job hadde det da han sa: «Jeg vet at min gjenløser lever, og som den siste skal han stå fram på støvet. Og etter at denne min hud er blitt ødelagt, skal jeg ut fra mitt kjød skue Gud» (Job 19,25–26).

Kristus har også uttrykkelig sagt: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg» (Joh 17,24).

Hvem kan altså utlegge hvor stor salighet vi skal få når vi får se Guds åsyn? Tre av disiplene fikk være med Jesus opp på fjellet. Der møtte de to av himmelens borgere, og Herren selv ble en kort stund åpenbart i herlighet for dem. Bare dette svært begrensede glimtet av himmelens herlighet gjorde disiplene så overveldet at Lukas skildrer Peters reaksjon slik: «Han visste ikke hva han sa.» Han ville helst bare bli der på fjellet. «Mester, det er godt at vi er her! La oss bygge tre hytter», sa han (Luk 9,28–33).

Hvordan skal det da bli for oss når hele himmelen med all sin herlighet blir gitt til våre forklarede sjeler, som da er fullt i stand til å ta imot den?

Hvem kan vel fatte eller utlegge alt det herlige den allmektige Gud skal gi sine venner når han en gang sier til dem: «Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt»? – «Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne. Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort» (Åp 21,4).

Men er det nå riktig og sikkert at dette virkelig en gang skal skje? Er det like sikkert som den nåden vi får oppleve her i livet? Stilt overfor dette helt avgjørende spørsmålet er det godt å tenke grundig over at det er den samme Herren Kristus som sier alt dette til oss, han som også har gjort og sagt alt det andre vi tror om ham – for eksempel at han sa: «Så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne.»

Tror vi at det ene er sant, må vi også tro at det andre er det. La oss da aldri glemme at det er den samme Herren Kristus som uttrykkelig forkynner: «Jeg

gir dem evig liv», «Jeg skal reise ham opp på den siste dag», «de skal se min herlighet» osv.! Tror vi på Guds Sønn, er ett eneste ord fra ham nok til å overbevise hjertene våre om at en herlighet venter oss.

Riktignok finnes det også andre ting som kan overbevise oss om det samme. Når Kristus i Matt 6,25–34 vil styrke oss i troen på Guds omsorg for våre timelige behov, ber han oss se på det vi har rett foran øynene: fuglene som Gud før, og liljene som han kler. Slik kan vi også, for å styrke oss i håpet om det som venter i himmelen, se på noe av alt det vi har for øynene. Da skjønner vi at Gud virkelig har et evig liv som mål for oss.

Hva skulle ellers Kristi rike på jorden være et vitnesbyrd om? Hvorfor har Gud gitt oss helligdagen, sitt ord og sine sakramenter, hvis ikke målet var evig liv? Hvorfor har Gud sendt sin enbårne Sønn til verden for å lide og dø for våre synder? Skulle han bare ha villet skaffe oss noe timelig godt?

Hvorfor sender han Den Hellige Ånd, som vekker, omskaper og helliger vårt indre menneske? Hvorfor tukter og oppdrar han oss gjennom hele livet? Alt dette vitner klart om at han har et annet liv som mål for oss og vil skape noe langt mer herlig av oss.

Likevel: Har vi en levende tro på Guds Sønn, er det ingenting som overbeviser oss mer om dette enn et ord fra ham. Da er ingenting så visst og sikkert som når han sier: «Jeg skal reise ham opp på den siste dag», og «jeg skal ta dere til meg, for at også dere skal være der jeg er». Hva er mer sikkert enn det Herren Kristus selv sier? Vårt frelseshåp har altså en helt urokkelig grunnvoll. Derfor kalles også dette håpet «et anker for sjelen, et som er trygt og fast» (Hebr 6,19).

Når vi har en så herlig og fast grunnvoll for håpet om den evige gleden, burde vi selvsagt også ta farvel med alle jordiske sorger og si: Vik fra meg, all sorg, all engstelse og uro! Jeg har en evig glede. Jeg går mot en evig lykke. For håpet om evig liv er ikke grunnet på vår verdighet eller våre tanker, men på Guds egne gjerninger og hans evige rådslutning.

Det sømmer seg ikke for dem som bekjenner troen på Kristus, og det skader også vår kristendom sterkt, når vi glemmer håpet om evig liv og ikke gleder oss over det, men i stedet går med tunge skritt og sukk mot himmelens glede.

Vi må med alvor og flid bli mer opptatt av vårt håp om evig liv. Da ville det nok gi ny styrke til hele vår kristendom. Det ville gjøre oss mer opptatt av den rette veien til livet og mer likegyldige for alt det jordiske, og det ville styrke oss til mer tålmodighet og utholdenhet i kampen for kronen. Derfor kalles også håpet om frelse en «hjelm» (1 Tess 5,8; Ef 6,17). Hjelmen er en viktig del av rustningen; med den går vi mer dristig fram i kampen.

Apostelen kaller altså håpet «et anker for sjelen, et som er trygt og fast». Dermed sier han at håpet om frelse skal holde oss fast ved Herren gjennom alle fristelsens stormer, så vi ikke driver bort over verdens ville hav.

I lidelse og nød skal et levende og fast håp lære oss bedre å kjenne ham som er himmelbrødet. I dager med jordisk glede og lykke skal det holde oss nøkterne og besindige, så vi kan si som apostelen: «Jeg har lyst til å bryte opp herfra og være med Kristus, for det er så mye, mye bedre» (Fil 1,23). Å, måtte Herren tilgi

oss vår vantro, at vi gleder oss så lite i håpet! Og måtte han hjelpe oss så det blir en forandring også her!

Tålmodige i trengselen. Også dette er en frukt av håpet om frelse. Håpet om en evig glede bør gjøre oss tålmodige i all nøden her i livet. Den er snart over; den varer ikke evig. Fryd deg over at du i Kristus er frelst fra den evige nøden og i stedet er på vei til den evige gleden! Ja, er du virkelig en kristen, bør du også ta dette inn over deg.

Men her har vi i tillegg en formaning: «Vær tålmodige i trengselen!» – i problemene og lidelsene. En apostolisk formaning minner oss om vår plikt mot Herren. Derfor må vi for Herrens skyld være tålmodige i motgang, særlig når vi husker at det er Gud, vår himmelske Far, som sender oss hver enkelt lidelse (Jes 45,7; Am 3,6 m.fl.).

Tror du dette, vil det stille din utålmodighet – hvis du er blant dem som elsker Gud. Tror du Herren Kristi egne ord: «Til og med hvert hår dere har på hodet, er talt»? Og videre sier han: «Ikke et hår på hodet deres skal gå tapt.»

Tror du at alt det vonde djevelen og andre mennesker påfører deg, er tilmålt av Gud helt ned i den minste detalj? Det lærer Skriften uttrykkelig. Se hvor nøye Gud hver eneste gang fastsatte hvor langt Satan fikk gå når han plaget Job. Araberne hadde drept Jobs sønner, kaldeerne hadde tatt kamelene hans, og stormen hadde knust huset så det falt sammen over barna hans – men Job så bare Herren i alt sammen. Han sa: «Herren ga, og Herren tok, Herrens navn være lovet!»

Og da det ynkelige mennesket Sjimi forbannet David mens han var på flukt fra sin sønn Absalom, sa den sorgtyngde kongen bare til sin hærfører Abisjai: «Når Herren har sagt til ham: Bann David! – hvem tør da si: Hvorfor gjorde du det?» (2 Sam 16). Det samme sier Jeremia: «Hvem talte så det skjedde, uten at Herren bød det?» (Klag 3,37). Og det samme sier Herren selv: «Det er jeg som er lysets opphav og mørkets skaper, som gir lykken og skaper ulykken. Jeg, Herren, gjør alt dette» (Jes 45,7).

Hvem skulle vi da klage og syte over? Hvem er du som vil trette med din Skaper (Jes 45,9)? Har du gitt ham noe først, så han skulle gi deg vederlag (Job 41,2)? Er Herren for hard mot deg? Eller hvilket krav mener du å ha på ham? Ville Herren gå i rette med oss, kunne vi ikke svare ham på én sak av tusen (Job 9,3). Ville Herren handle med oss etter våre synder og gjengjelde oss etter våre misgjerninger, ville vi havne i helvetes pine og ikke kunne skaffe oss en eneste dråpe vann.

Derfor bør vi også tenke slik: Utallige mennesker lider mye mer enn jeg. Hvorfor skulle jeg slippe fri fra lidelser, jeg som bare fortjener Guds vrede? Og jeg, et Guds barn som har håp om en evig glede, skulle vel også kunne tåle dette. Å Gud, tilgi oss all utålmodighet! Tilgi oss, og hjelp oss så vi fra nå av kan være mer «tålmodige i trengselen»!

Selv om vi altså ikke ville hatt noe å klage over om Herren handlet med oss etter våre synder, er det jo så at han aldri gjør det når vi ved troen på Sønnen lever i hans nåde. Alt det vanskelige vi må gjennom, er sendt oss bare av hans uendelige trofasthet og godhet.

Å, det kommer en dag da vi i det evige lyset skal se hemmeligheten i alt det underlige Gud har sendt i vår vei! Da skal vi se at det i hele vår motgangs beger ikke var én dråpe mer enn det som var nødvendig for å føre oss frelst fram til himmelens arv. Da skal vi se at det bitreste vi har opplevd, var sendt oss til vår kongelige oppdragelse, eller for å øke vår evige glede og herlighet med noe som bare Guds visdom kjenner.

Hvem våger da å tenke: «Jeg skal nok nå fram til himmelen uten at du, Herre, lar så mye tungt og bittert komme over meg. Jeg er da i stand til å undertrykke mitt kjød uten at så mye vondt skal ramme meg»? Nei, vi kjenner vår store treghet, troløshet og kjødelighet godt nok. Derfor ber vi i stedet ofte om at Herren selv må døde dette i oss. Men hvordan skulle det kunne skje uten at han også sendte oss lidelser?

Ofte ber vi ham bruke det middelet han ser er best, bare han fullfører sitt verk i oss, griper hjertet vårt, øker vår tro, vår bønn og vårt alvor og helliger hele vårt vesen. Men når Herren hører slike bønner, må han også bruke mange bitre midler. Og da klager og syter vi, som om det var noe vondt, og tenker ikke på at vi selv har bedt ham om dette.

Kort sagt: Når vi en gang får øyne som ser, skal vi oppdage hvordan Gud gjennom lidelsene våre fremmer sitt navns ære og vårt beste. Da ser vi hvordan han med disse jordiske korsene hjelper vår villige, men svake ånd mot kjødet. Ja, når vi til slutt virkelig ser sannheten i ordet om at det er «med nød og neppe den rettferdige blir frelst», da skal vi ikke bare bli tålmodige i trengselen, men også takknemlige for den.

Vedholdende i bønnen! Denne formaningen kan selvsagt først forstås slik at vi aldri i hele vårt liv må holde opp å be. Og slik skal vi sikkert leve: «Be uten opphold!» (1 Tess 5,17). Hvis ikke Gud selv sender oss sin nåde og hjelp, er vi ikke i stand til å utføre en eneste av våre kristne plikter eller komme velberget gjennom en eneste av våre mange kamper og farer.

Og når vi alltid trenger Gud, hans nåde og hjelp, bør vi selvsagt også alltid be. Dette skjer da også hos Guds barn i åndens sukk gjennom hele dagen. Bønnen er det nye menneskets åndedrett. Like lite som legemet kan leve uten at vi puster, kan vi leve livet i Gud uten å be.

Jeg trenger hele tiden ny kraft ovenfra: til tro, til kjærlighet, til tålmodighet, til iver og troskap i min jordiske stilling, til hjelp i fristelser osv. Den åndelige krigen pågår så uavbrutt, og fiendens angrep er så voldsomme og farlige, at selv de sterkeste kristne er fortapt hvis de ikke hele tiden får hjelp fra Gud.

Det er dette som ligger til grunn for apostelens formaninger til vedholdende bønn. I Efeserbrevets sjette kapittel skildrer han både fiendene og våpnene våre. Der ser vi også hvordan han avslutter sin «feltpreken» slik: «Be til enhver tid i Ånden med all bønn og påkallelse» (Ef 6,18; jf. Kol 4,2; Fil 4,6). Det apostelen her formaner oss til – «vedholdende i bønnen!» – er derfor helt nødvendig til alle tider.

Men ser vi på sammenhengen med det som står like foran, om tålmodighet i trengselen, ser det ut til at Paulus her særlig tenker på trengselstidene. Han sier at nettopp da, når vi er nedslått over hvor lenge prøvelsene trekker ut, må

vi ikke holde opp med å be og vente hjelp fra Herren. Det er det samme Kristus talte om i Luk 18,1–8, da han «sa en lignelse til dem om at de alltid burde be og ikke bli trette».

Og nettopp her har vi den harde prøven. Vår evige ve og vel kan ofte avhenge nettopp av dette: om vi kan holde ut når fristelsene og prøvelsene blir langvarige og harde, og Gud venter med å sende hjelpen.

Fiendens frykteligste våpen er å sette alt inn på å trette oss helt ut. Og seieren er hans hvis han, ved å trekke fristelsen ut i tid, kan frarøve oss alt håp, så vi holder opp å be og vente på hjelp fra Herren.

Det er dette fienden har som mål med alle de grusomme pilene han i langvarige prøvelser hele tiden skyter inn i vårt innerste. Da kjenner vi ingenting av Guds nærvær og kjærlighet og ser ingenting av arven som venter i himmelen. Vi kjenner bare alt det vonde i oss selv, syndens og djevelens makt og Guds rettferdige lov og dom. Da skyter fienden de frykteligste tanker om Gud inn i hjertet vårt: at hos ham kan vi ikke vente noen hjelp, at all trengselen aldri får noen ende, men bare skal fortsette i all evighet.

Det var nettopp mot slike fristelser Herren fortalte den lignelsen vi nevnte ovenfor (Luk 18). Han talte om en enke som hadde store vansker. Hun søkte hjelp hos en dommer «som ikke fryktet Gud og ikke tok hensyn til noe menneske».

Legg merke til denne lignelsen! Bare det at Herren Kristus selv uttrykkelig talte til dem «om at de alltid burde be og ikke bli trette», vekker uvilkårlig tankene våre. Det ser ut til at hensikten hans er å forebygge at vi blir motløse, og å vise oss at Gud alltid hjelper oss til sist, hvor langvarige og knusende prøvelsene enn blir.

Herren kunne jo ha forebygget at vi ble nedkjempet på en annen måte. Han kunne latt være å vente så lenge med å åpenbare sin nåde og kommet raskere med hjelpen. Det ville gitt samme resultat: at vi satte vår lit til ham og ikke ble trette. Men nei, den framgangsmåten velger han ikke. I stedet gir han oss denne lignelsen, og dessuten gjennom hele Skriften mangfoldige løfter om sin trofasthet og om at han alltid hjelper til slutt.

Av dette skal vi først lære at det må være en helt urokkelig lov i Guds måte å føre oss på: Han venter med hjelpen og lar prøvelsen bli lang og nedbrytende. Ja, dette er en hovedsak i det han vil lære oss her. Han sier jo om den urettferdige dommeren: «Lenge ville han ikke» – det vil si hjelpe enken.

Hvor lang denne tiden blir, kan variere etter hvor ulik troen og andre forhold er hos de barna som prøves. Abraham var sterk i troen. Men da han hadde fått løftet om en ætt som ingen kunne telle, måtte han vente et kvart århundre og selv bli hundre år gammel før løftets sønn ble født. Da jomfru Maria derimot ikke kunne finne det tolv år gamle underbarnet, var tre dager og tre netter en stor og bitter nok prøvelse for hennes anfektede hjerte.

Enten tiden er kort eller lang, fortoner det seg alltid for den sjelen som prøves, som om prøvelsene aldri skal ta slutt. Kunne vi bare se at det alltid kommer noe godt ut av det, ville vi straks være trøstet. Men mens det står på, ser det helt uløselig ut.

Men det er Herrens vilje at vi alltid skal ha så stor tillit til hans trofasthet, omsorg, makt og sannferdighet at vi helt og fullt overlater til ham å bestemme når og hvordan vi skal bli hjulpet. Samtidig skal vi vite at det er utelukket at vi blir skuffet når vi venter på ham i tro og bønn. Det er dette Herren først og fremst vil si oss med denne lignelsen.

Men lignelsen viser også hvordan vi, mens prøvelsene står på, bare ser Gud som en «dommer» – ikke en mild og nådig, men en streng og ubøyelig dommer. Likevel sier altså Herren at selv en slik dommer i lengden ikke kunne stå imot bønnene fra den ulykkelige enken.

Til sist sa han: «Om jeg verken frykter Gud eller tar hensyn til noe menneske, så vil jeg likevel hjelpe denne enken til å få rett, fordi hun bryr meg slik» (det vil si med bønnene sine). «Og Herren sa: Hør hva den urettferdige dommeren sier! Men skulle da ikke Gud hjelpe sine utvalgte til deres rett, de som roper til ham dag og natt? Er han sen når det gjelder dem?»

Kunne Herren bruke noe bedre til å overbevise oss om sin bønnhørende trofasthet enn å gi oss et så talende bilde som dette? Vi måtte jo tro at Gud var verre enn det hardeste menneske, om vi skulle tvile på at han til sist alltid hører våre bønner. Måtte Gud virkelig tilgi oss vår vantro! Gud har jo lovet: «Kall på meg på nødens dag, så vil jeg fri deg ut, og du skal prise meg» (Sal 50,15).

Herren Kristus har med ord så sterke som en ed lovet oss: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn» (Joh 16,23). «Og alt dere ber om med tro i deres bønn, det skal dere få» (Matt 21,22). «Be, og dere skal få, for at deres glede kan være fullkommen» (Joh 16,24). «For hver den som ber, han får, den som leter, han finner, og den som banker på, skal det bli lukket opp for» (Matt 7,8). Skulle vi da ikke tro slike ord fra Herren selv?

Hender det likevel at Gud virkelig ikke bønnhører oss, må feilen være at vi enten ber om noe Gud aldri har lovet å gi oss, eller krever at det skal skje på en måte som strider mot den ordningen Gud alltid holder fast ved.

Det skjer for eksempel med dem som ber om daglig brød, men ikke vil arbeide; som kanskje ber om Den Hellige Ånd, men ikke bruker Ordet; eller som ber om syndenes forlatelse mens de bevisst og med vilje fortsetter å synde (Hebr 10,26). Om slike bønner sier Skriften: «Om en vender sitt øre bort og ikke vil høre loven, da er til og med hans bønn en motbydelighet» (Ordsp 28,9; jf. Sal 18,42; Job 27,9).

På samme måte ber vi om noe Gud aldri har lovet oss, når vi ber om allerede nå å få noe av det han har lovet oss i det kommende livet, for eksempel en urokkelig fred, en fullkommen frihet fra synd osv.

Kanskje har vi også ofte bedt: Gud, gi meg bare det du ser er nyttig for meg – «La ikke min vilje skje, bare din» (Luk 22,42). Da kan vi heller ikke vente å bli bønnhørt når vi senere i uforstand ber om noe som bare ville skade oss.

Kort sagt: Guds løfter kan ikke svikte. Ber vi i samsvar med dem, har vi en urokkelig visshet om at Herren hører bønnene våre. Men han har fortsatt sine egne veier for hvordan og når han svarer. Å, hvor mange underfulle bevis på Guds godhet har ikke de sett som tror dette og lever i disse sannhetene! Når dette

virkelig er sant, la oss da være flittige i bønnen alle våre dager – ja, nettopp når det ser aller mørkest ut, være «vedholdende i bønnen»! Gud, gi oss selv din nåde til dette!

13. Kom de hellige til hjelp i deres nød. Legg vinn på gjestfrihet!

Kom de hellige til hjelp i deres nød. På grunnspråket heter det egentlig: «Ta del i de helliges behov.» Formaningen betyr at de kristne bør se på de fattige trosbrødrenes behov som om det var deres egne. Vi bør ha en så sann og hjertelig kjærlighet at vi lever etter dette ordet: «Om ett lem lider, da lider alle lemmene med», og etter det store kjærlighetsbudet: «Du skal elske din neste som deg selv!»

Men når apostelen her særlig nevner «de hellige», lærer vi også her, som i Gal 6,10, at vi etter den allmenne kjærlighetsloven skal «gjøre det gode mot alle, men mest mot troens egne folk».

Dette skriftstedet om de helliges «nød» viser at ordningen i den første menigheten, der de hadde alt felles (Apg 2,44–45; 4,32–34), allerede var opphørt – uten tvil fordi det tidlig kom folk inn i menigheten som var late og bare misbrukte den.

Av skriftstedet lærer vi også at vi skal vite hva vi gir til. Gaven skal ikke støtte noe Gud ikke kan godta, men gå til virkelige behov, der det er «nød». Og da bør vi gi så mye mer villig: «komme de hellige til hjelp i deres nød», det vil si i omsorgsfull, broderlig kjærlighet hjelpe dem som har konkrete behov og ikke misbruker gaven i latskap eller overflod.

Men hvem er så «de hellige», disse «fattige blant de hellige», som Paulus kaller dem i Rom 15,26? Å, måtte vi snart lære å forstå dette ordet «hellig» rett! Overalt i apostlenes brev ser vi at dette opphøyde navnet «hellig» brukes om alle de troende kristne (jf. Rom 1,7). Det er ikke noen kristne som skiller seg særlig ut, som apostlene eller profetene, som kalles «hellige». Det er alle som Ånden ved den nye fødsel har skilt ut fra verden for at de skal tilhøre Gud.

Disse gjenfødte sjelene er virkelig hellige for Gud i dobbel forstand. Først er Kristi fullkomne hellighet tilregnet dem. Dernest er også Åndens helliggjørelse begynt i dem. Begge deler uttrykker Paulus slik i 1 Kor 6,11: «Dere er blitt helliget, dere er blitt rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd.»

Slik er vi Guds hellige, selv om vi ikke er syndfrie. Det ser vi for eksempel når David først taler om all sin forferdelige overtredelse og synd, og deretter sier: «Derfor, la hver from be til deg …» (Sal 32). Det er bare i Kristus vi er virkelig hellige.

Nettopp om denne teksten sier Luther så sterkt og tankevekkende: «Paulus taler her om de hellige på jorden, det vil si de kristne, og kaller dem hellige til ære for Guds nåde. For bare ved Guds nåde er de hellige i troen, uten noen som helst gjerninger. Det ville være en stor skam, ja, rett og slett en fornektelse, om en kristen ville nekte for at han er hellig. For da bekjente han samtidig at heller ikke Kristi blod, Guds ord, Ånd og nåde, ja, Gud selv, var hellig. Han fornektet da alt det Gud nettopp har brukt for at han skulle få være hellig.»

Det er altså disse som er de hellige. Og det er deres behov, det de trenger, vi skal ta oss av i inderlig kjærlighet, som om det var vår egen nød. Gjør vi ikke det, men beholder alt vi eier for oss selv, da kan vi sannelig ikke leve i Guds kjærlighet.

Noe helt annet er det at vi i vår skrøpelighet kan feile – være eller gjøre noe vi egentlig ikke vil. Men har eller viser vi ingen kjærlighet, vitner det om noe langt mer alvorlig: at vi ikke lever i Guds kjærlighet. Johannes sier jo uttrykkelig: «Den som har jordisk gods og ser sin bror lide nød og likevel lukker sitt hjerte for ham, hvordan kan kjærligheten til Gud bli værende i ham?» (1 Joh 3,17).

Om å dele med andre etter som de trenger, kan vi lese mer i 1 Kor 16,1–3 og 2 Kor 8 og 9. «Den som deler ut gaver, må gjøre det med redelig sinn … Den som øver barmhjertighet, må gjøre det med glede», lærte vi i v. 8.

Legg vinn på gjestfrihet! De kristne burde kappes om å ta inn til seg og hjelpe fattige og hjemløse brødre. Denne formaningen finner vi ofte i Skriften (se Hebr 13,2; 1 Pet 4,9). Under forfølgelsene ble de første kristne ofte jaget bort fra hjemmene sine. Da vandret de omkring i fremmede trakter, og på den tiden fantes det jo ingen offentlige hoteller eller lignende for reisende. Det er på denne bakgrunnen skriftstedene sier at troende brødre i glad og villig kjærlighet skal vise gjestfrihet, ja, «legge vinn på» (egentlig «jage etter») å få gjøre det.

Selv om det er stor forskjell på den tiden og vår, gjelder alltid den store kjærlighetsloven: at vi skal tjene vår neste i alle mulige forhold, og at kjærligheten ikke bare skal vises i vakre ord, men i handling, også når det koster anstrengelse og utholdenhet.

Også i dag kan det ofte bli vårt kall å vise gjestfrihet. Det kan nok kreve offer, men er det ikke helt umulig for oss, skal vi alltid, med glad hjerte og vennlig ansikt, tjene en bror som trenger det, også på dette området. Apostelen Peter føyer til at det bør skje «uten knurr» (1 Pet 4,9). Slik ønsker vi nok selv å bli møtt når vi trenger vår nestes tjeneste. Og det store budet om vår neste er alltid dette: «Alt dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, gjør det også mot dem!» (Matt 7,12).

14. Velsign dem som forfølger dere, velsign, og forbann ikke!

Dette verset kan være skrevet i direkte sammenheng med versene foran, som kanskje først og fremst gjaldt hjelpen til forfulgte kristne, og har i så fall særlig betydning for den tiden det ble skrevet i. Paulus synes da å ha tenkt at de forfulgte kristne lett kunne bli fristet til vrede, så de ikke kunne tåle fiendene sine.

På den annen side trenger vi slett ikke lete etter slike sammenhenger når den ene formaningen følger den andre. Av og til finnes en slik bakgrunn, andre ganger ikke. Det vesentlige er at vi alle tar disse formaningene til hjertet og erkjenner at den egentlige lærdommen i dem gjelder alle folk til alle tider.

Herren Kristus kunne ikke tale godt om de fiendtlige jødene. Han sa uttrykkelig at de var hyklere, løgnere og mordere, ja: «Dere har djevelen til far» (Joh 8,44). Men han ønsket dem så inderlig bare det beste, omvendelse og

frelse, at han gråt over deres ulydighet. Det er dette apostelen vil si her: Velsign dem som forfølger dere, ønsk dem bare godt – «velsign, og forbann ikke!»

At Kristus i sterke ord ga klart uttrykk for hvordan jødene egentlig var, gir ingen som helst dekning for at uvilje skal bryte ut av oss i onde ord mot fiendene våre. For i disse sterke ordene fra Kristus lå det bare en hellig og alvorlig irettesettelse. Bare som profet, lærer eller dommer kan et menneske følge Kristi eksempel i dette.

Når det bare er oss selv det går ut over, det vonde vi opplever, bør vi ikke tale ondt om fienden, men heller bønnfalle Gud for ham, slik Kristus også gjorde. For «han skjelte ikke igjen når han ble utskjelt og truet ikke når han led, men overlot det til ham som dømmer rettferdig».

I sin lidelse var han «lik et lam som føres bort for å slaktes, og lik et får som tier når de klipper det. Han opplot ikke sin munn» (1 Pet 2,23; Jes 53,7). Dette er eksemplet han har gitt oss for hvordan vi skal forholde oss til fiendene våre.

Å «velsigne» er å ønske alt godt. Å velsigne dem som forfølger oss, betyr at vi i hjertelig medlidenhet med den ulykkelige tilstanden de er i, inderlig ønsker og ber Gud for dem: at han må gi dem nåde til omvendelse og frelse – slik Kristus ba for bødlene sine på korset, og slik Stefanus gjorde mens de steinet ham. Et slikt hjerte skal de kristne ha.

Men et så mildt og forsonlig sinn overfor dem som forfølger oss, får vi aldri fra vårt naturlige jeg. Det kommer alltid bare som et nådens under i de hjertene som er født på ny. Ja, selv for dem blir det en kamp før det skjer, fordi naturen vår står så hardt imot. Derfor gjentar apostelen formaningen og sier for annen gang:

Velsign, og forbann ikke! At dette gjentas, skyldes først og fremst at det koster kamp å følge formaningen, på grunn av arvesynden som ennå bor i oss. Dernest er det svært viktig og maktpåliggende at nåden nettopp på dette området seirer over naturens ondskap. Det ville være et svært dårlig vitnesbyrd fra Kristi disipler om vi her skulle følge kjødet og «bli overvunnet av det onde», når vi tvert imot etter Kristi sinn skulle «overvinne det onde med det gode» og ved gode gjerninger bare «samle glødende kull på hans hode» (v. 20–21).

Ja, slik er Kristi lov. Tekstordene våre er egentlig hans ord, og i Bergprekenen sier han selv: «Dere har hørt det er sagt: Du skal elske din neste og hate din fiende! Men jeg sier dere: Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør vel imot dem som hater dere, og be for dem som forfølger dere» (Matt 5,43–44). Det er dette apostelen vil fram til når han sier: «Velsign, og forbann ikke!»

Nå kunne en innvende at vi i Skriften ser at de hellige ikke bare advarte eller truet med Guds dom, men også forbannet. I Davids salmer, særlig i Sal 109, ser vi forbannelsen uttalt over de ugudelige flere ganger. Vi ser også at Peter sier til trollmannen Simon: «Måtte ditt sølv følge med deg til fortapelsen!» Og Paulus sier om dem som forførte galaterne med sin forkynnelse om omskjærelse: «Måtte de bare skjære seg fordervet, de som oppvigler dere!» Det disse hellige har gjort, ja, til og med skrevet, kan jo ikke være galt. Hvordan skal vi da forstå dette?

Svaret er at vi alltid må skille mellom det som blir talt i et embete gitt av Gud, og menneskers «dagligtale». Når vi ser de hellige bruke uttrykk som høres ut som om de ønsket Guds vrede over de ugudelige, er det ett av to. Enten er det profetiske ord om det som skulle ramme de onde menneskene det ble talt til eller om, slik som i de siterte ordene fra David og Peter. Eller det er, som i Paulus' ord om dem som oppviglet galaterne, et virkelig ønske om at Gud måtte gjøre ende på deres onde virksomhet.

Når Gud forbanner gjennom sine vitner, er det en hellig forbannelse. Men om du selv ønsker din fiende ondt fordi en ond handling har rammet deg, da er det ukristelig. Når loven og øvrigheten dreper ugjerningsmenn, er det rett, men ikke om du som enkeltmenneske gjør det samme.

Slik er det også med å forbanne. Forkynner du Herrens dom i rett tid og i hellig nidkjærhet, er det både rett og godt – men ikke om du går fram på samme måte bare for å gi luft for ditt eget hjertes ergrelse. Her taler Paulus bare om vårt liv som enkeltmennesker, og der gjelder alltid dette: «Velsign, og forbann ikke!»

Men nettopp her hender det ofte at vårt sinne over en personlig krenkelse, vår misunnelse eller vårt hat, ikler seg den hellige nidkjærhetens drakt. Da tror en at en bare uttaler Herrens dom, mens det som egentlig ligger bak, er ens eget opprørte hjerte. Og her er selvbedraget ofte så fint og sterkt at ingenting hjelper til å avsløre det – hvis ikke Den Hellige Ånd, som ransaker alt, får vise deg hvordan du aldri før har kjent noen nød for de menneskene du nå veier og måler.

Først nå, etter at de har sagt eller gjort noe som har rammet deg, begynner du å granske dem. Hva er det da som innerst inne driver deg? Og hvorfor så du aldri før det du nå ser er så galt hos dem? Slik kan du avsløre at det du kalte hellig nidkjærhet, egentlig bare var den falskeste synd, hat eller misunnelse. Men det er også bare Den Hellige Ånd som kan virke noe så nåderikt og herlig i oss at vi virkelig velsigner dem som forfølger oss.

For som vi sa, er dette helt umulig for vår natur: Når et menneske rett og slett forfølger oss og i ord og gjerning på alle måter bare er ute etter å skade oss – at vi da ikke engang skal tale ille om ham, ja, heller ikke ønske ham noe som helst ondt, men bare av hjertet ønske ham det aller beste!

Det er allerede noe stort når vi tålmodig kan omgås slike mennesker på en vennlig måte. Enda større er det om vi av hjertet kan tilgi dem. Men aller størst er det om vi i kjærlighet kan unne dem, ønske dem og gjøre for dem det aller beste. Alt dette er utelukkende Den Hellige Ånds verk.

Vi innser jo at alt dette aldri vil skje fullkomment her på jorden; Herren Kristus var den eneste som var fullkommen. Men så sant vi lever i hans kjærlighet, må vi hele tiden øve oss i å følge ham i dette, hvor godt eller dårlig det enn lykkes for oss.

Til hjelp i denne kampen, som er så hard for naturen, gjelder det først og fremst å se på Jesus, han som er gått foran både i lidelse og tålmodighet. Og så må vi virkelig tro og holde klart for oss at intet ondt kan ramme oss uten at Herren vil det.

Om sine lidelser sa Kristus: «Skulle jeg ikke drikke det begeret Faderen har gitt meg?» På samme måte talte David om Sjimis forbannelser: «Når Herren har sagt til ham: Bann David! – hvem tør da si: Hvorfor gjorde du det?»

Kunne vi bare se fiendene våre med disse øynene – at også de går vår kjære Herres ærend! Kunne vi bare se ham i alt som var vanskelig for oss, da ville både nåde og kjærlighet snart bli født i hjertene våre. Da ville det bli virkelighet og sannhet at vi «velsigner dem som forfølger oss». Nettopp i dette har også vår apostel Paulus blitt så prøvd at han kunne si: «Vi blir utskjelt, og vi velsigner. Vi blir forfulgt, og vi tåler det» (1 Kor 4,12). Måtte også vi strekke oss etter å få nåde til dette!

Fra å lære oss om forholdet til fiendene våre går apostelen nå over til å lære oss hvordan vi i kjærlighet skal være mot alle mennesker.

15. Gled dere med de glade, og gråt med de gråtende!

I dette verset ser vi klare eksempler på hva Gud krever i sitt store kjærlighetsbud: «Du skal elske din neste som deg selv!» Paulus sier med andre ord: Ta inderlig del i det som hender din neste, enten det er godt eller vondt, som om det gjaldt deg selv! Når din neste opplever noe godt, skal du glede deg, og når han rammes av sorg, skal du sørge. Slik virker det når en elsker sin neste som seg selv.

Alle ser klart at det er dette Paulus mener. Likevel vet vi at noen halvhjertede kristne lettsindig misbruker ordet om å «glede seg med de glade», som om apostelen her ga dem dekning for å ta del i all slags verdslig og syndig lyst og moro. Det er forferdelig å misbruke Den hellige skrift slik. Skriften lærer: «Dra ikke i fremmed åk med vantro! … Hva samfunn har en troende med en vantro? … Gå derfor ut fra dem og skill dere fra dem, sier Herren» (2 Kor 6,14–17).

Vi legger også merke til at Paulus ikke bare sier: «Gled dere med de glade», men også: «Gråt med de gråtende». Da ser vi at det her ikke bare dreier seg om glede eller sorg, men om at vi skal ha omsorg for og ta del i alt som møter vår neste.

I v. 13 taler Paulus om å «komme de hellige til hjelp i deres nød». Men her taler han om vår omsorg generelt, for alle mennesker og i alt som hender dem, i sorg eller glede – bare vi ikke tar del i noe som i seg selv er synd.

Legg merke til Herren Kristi eksempel da han gjorde sitt første under i et bryllup, og se hvordan han i kjærlighet og medlidenhet ga legemlig hjelp og trøstet så mange, også der han ikke fikk gi dem den evige gleden. Der finner vi sannheten i det Luther sier om denne teksten: at vi troende kristne «generelt skal være tjenere for hele verden, i alle de forhold hver enkelt står i, for at vi (ved en slik kjærlighet) kan lokke alle mennesker til evangeliet».

Han føyer til: «Er så noen glade, skal ikke vi gå omkring med alvorstunge ansikter, som hyklere som på den måten vil gi uttrykk for at de alene er vise og hellige, mens alle andre som ikke er like sure som de, er dårer og syndere. Nei, slik skal de kristne ikke være. Tvert imot skal de andres glede smitte over på oss, så sant den ikke bygger på synd.»

Dette er først og fremst viktig å tenke over. Men vi må også alltid holde klart for oss hva som er det største og viktigste målet med omsorgen vår: at vi vil tjene den andres sjel for å «lokke menneskene til evangeliet».

Da må vi følge vår Frelsers eksempel. Hver gang han var i bryllup eller satt til bords hos fariseeren, sa eller gjorde han noe som skulle være til gagn for sjelene.

Har vi alltid det samme som mål, kan vi nok også ta del i mye som bare er menneskelig glede: bondens glede over en rik høst, foreldrenes fryd over at et velskapt barn er født osv. – kort sagt når det går vår neste godt, enten det gjelder legeme, eiendom, omdømme eller annet som tilhører ham. Alt dette er jo Guds gaver, som han gleder menneskenes hjerter med (Apg 14,17). Ja, vi bør glede oss med vår neste som om det gode hadde hendt oss selv.

Riktignok ser vi mange misbruke Guds gaver. Likevel er de gode i seg selv, og derfor bør vi ikke surmulende fordømme dem som får dem. Dette lærer Kristi forbilde oss. Men hender det derimot noe vondt med vår neste – med legeme, eiendom, omdømme eller annet – da bør vi på den andre siden ta del i sorgen, som om det hadde rammet oss selv. Dette ligger i ordene: «Gråt med de gråtende!» Hovedsaken er altså hele veien: «Du skal elske din neste som deg selv!»

Men å, for en falskhet som bor i det falne menneskehjertet nettopp her! Å «gråte med de gråtende» kan nok en naturlig, menneskelig medlidenhet klare. På samme måte kan vi nok også glede oss når noe har lykkes for en riktig kjær venn – hvis vi selv har opplevd det samme, eller noe enda bedre!

Men kan vi glede oss bare over det en annen har fått? Når et menneske vi ikke har noe særlig vennskap med, men som likevel er vår neste og dyrekjøpt, får oppleve noe stort – en gave, en ære eller utmerkelse som vi ikke har – hva da?

Når det gjelder å glede seg rett og slett fordi vår neste er lykkelig, som teksten egentlig handler om, kan det vel ofte bli så som så med gleden vår. Ja, da kan det dessverre også skje at vi kjenner noe helt annet: en viss sorg i hjertet, bare på grunn av vår nestes glede og lykke.

Å, hva er dette for en sorg? Er det ikke selve den svarte misunnelsen – den skarpeste motsetningen til å elske sin neste som seg selv? For elsket du din neste som deg selv, skulle hans lykke bare være din glede, etter apostelens ord: «Om ett lem blir hedret, da gleder alle lemmene seg med.»

Hver den som tror han er både god og from, må prøve seg selv nettopp på dette for Guds øyne! Men ingen kristen som kjenner denne synden i seg, må miste motet. Vi må igjen se hva Kristus har utslettet med sitt blod, og bare be Gud om hans Ånds gave: den guddommelige kjærligheten som gjør at vi virkelig elsker vår neste og «gleder oss med de glade og gråter med de gråtende».

16. Ha ett sinn innbyrdes! Trakt ikke etter det høye, men hold dere gjerne til det lave! Vær ikke selvkloke!

Her formaner apostelen til enighet og ydmykhet i samværet mellom mennesker. Sammenhengen viser at han her ikke taler om enighet på det åndelige området, men i helt hverdagslige forhold. For både før og etter dette verset er Paulus opptatt av allmenne, menneskelige forhold. Dessuten har han allerede i

v. 3–8 formant til ydmykhet og barmhjertighet på det åndelige området, da han lærte om de forskjellige nådegavene og kallene i menighetens tjeneste.

Kanskje noen mener at enighet og ydmykhet i vanlige, jordiske forhold ikke er et viktig nok emne for en apostels formaning, eller for opplyste kristne å være opptatt av. Men da vil livet nok snart lære oss noe annet – bare vi ser hvilke store fristelser vi fører både oss selv og andre inn i, og hvordan vi dermed bringer skam over Jesu navn, nettopp fordi vi mangler ydmykhet og medmenneskelighet.

Derfor regnet heller ikke Herren selv dette som noe han kunne la ligge i sin forkynnelse. Han talte både om ydmykhet og om føyelighet. I Bergprekenen sier han for eksempel: «Salige er de nedbøyde, for de skal arve jorden», og i Luk 14,7–11 lærer han at vi ikke skal søke plassen øverst ved bordet.

Vi skal ha klart for oss at den sanne kristendommen vil forme sine barn slik at de oppfører seg rett og blir lykkelige i alt. Den vil føre oss ut i livet, så vi ikke svever høyt oppe i innbilningen og senere i livet må oppleve at vi mangler alt.

Den rette kristendommen viser oss at vi skal gi akt på «alt som er sant, alt som er ære verd, alt som er rettferdig, alt som er rent, alt som er verd å elske, alt som folk taler vel om». Derfor har Paulus også tidligere i kapittelet talt om ting som kan synes mindre viktige, for eksempel i v. 10, der han sier at de kristne skal «kappes om å hedre hverandre».

Bryr vi oss ikke om formaningene i disse mindre anselige forholdene, kan vi påføre både oss selv og andre mye ondt, så det bare blir kiv og strid som ikke hører hjemme blant kristne. Og så sier apostelen helt konkret:

Ha ett sinn innbyrdes! Med dette vil Paulus si: En kristen skal ikke være så selvopptatt og selvsikker i omgangen med andre at han vil ha alt etter sitt eget hode. Han skal også la de andre slippe til med sin oppfatning og sine meninger, så sant det ikke direkte strider mot Guds ord og vilje.

I verset foran lærte vi å ha så inderlig omsorg for vår neste at vi i alle ting som i seg selv er uskyldige, «gleder oss med de glade og gråter med de gråtende». På samme måte skal vi i alle mellommenneskelige spørsmål vise omsorg og hjelpsomhet og gjerne gi etter for en annens forstand og mening. Ellers vil vi bare egge til strid og uenighet. Den samme lærdommen gir apostelen oss også i v. 18: «Om det er mulig, da hold fred med alle mennesker, så langt det står til dere!»

Her tar apostelen fatt i en svært sterk tilbøyelighet i alle menneskers natur, nemlig selvopptatthet og selvsikkerhet. Vi finner den allerede hos de små barna: Straks de begynner å snakke, viser de en trang til egensindighet og krangel. Og overalt der mennesker ferdes, ser vi det gamle ordtaket gå i oppfyllelse: «Så mange hoder, så mange meninger.» Alle tror at deres egen forstand og oppfatning er den beste.

Følger vi da vår naturlige tilbøyelighet og alltid vil kjempe for vårt eget standpunkt, kan det ikke unngås at det blir uavlatelig strid og uenighet i verden. Derfor er det en stor nåde og visdom når en kristen tar imot lærdom også på dette området – når han tidlig lærer seg å gi etter for andre og heller er kritisk til sin egen forstand og sine egne meninger enn alltid å kjempe for dem.

Dette er altså den generelle lærdommen Paulus vil gi oss her. Men ligger denne tilbøyeligheten virkelig så dypt rotfestet i vår natur, må vi innse at den også vil gjøre seg gjeldende på det åndelige området. Derfor er det om å gjøre at vi først og fremst tar til oss de mange formaningene til åndelig enighet som vi finner i apostlenes brev.

Selvsagt kan vi ikke alle se like klart i hvert enkelt åndelig spørsmål, og det virker like sikkert inn på enigheten. «For vi forstår stykkevis, og vi taler profetisk stykkevis», sier Paulus (1 Kor 13,9).

Likevel skal vi «legge vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd». Det vil si at vi skal holde fast ved den enheten Ånden har virket mellom oss, som med en fast lenke av fred, kjærlighet og omgjengelighet. Grunnen er først og fremst at vi står sammen om alt det vesentlige vi har felles, vi som i Kristus er «ett legeme og én Ånd» osv. (Ef 4,3–6).

Denne enheten i ånd og tale (1 Kor 1,10) er helt avgjørende. Mener derfor noen at de forstår klarere enn alle andre, og skaper de med denne forstanden uro og splittelse blant dem som er frelst og forent i Kristus, da gjør de mye mer skade enn om de hadde holdt meningene sine for seg selv.

Ja, i det fjortende kapittelet skal vi lære at selv om det var en virkelig sannhet du kjempet for, kan du kjempe på en slik måte at sjelene føres bort fra «den enkle og rene troskap mot Kristus». Da har du, som apostelen sier, ført «den i fortapelse som Kristus er død for» (Rom 14,15), og «den svake går fortapt for din kunnskaps skyld» (1 Kor 8,11).

Så viktig er den åndelige enigheten, og at Guds barn holder fast ved den enkle troskapen mot Kristus. Heller får du tie alle dine levedager og ha din tro «for deg selv for Guds åsyn» (Rom 14,22) enn å ødelegge disse grunnpilarene i et åndelig fellesskap.

Men farene for at enigheten skal forstyrres, er langt større og mer skjulte enn vi aner. Det er nettopp derfor apostlene så ofte og så alvorlig formaner om dette. De sier for eksempel: «Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesu Kristi navn, at dere alle må føre samme tale, at det ikke må være splittelse blant dere», og: «Ha det samme sinn! Hold fred med hverandre, og kjærlighetens og fredens Gud skal være med dere» (1 Kor 1,10; 2 Kor 13,11; jf. Rom 15,5; Fil 2,2; 4,2).

Slike formaninger til åndelig enighet må vi aldri glemme. Men som vi har vist, har Paulus i tillegg formant til enhet og fred i vår ferd blant mennesker. Med tanke på dette føyer han nå til noe som også viser hva som er de viktigste kildene til uenighet og strid.

Trakt ikke etter det høye, men hold dere gjerne til det lave. Ordrett står det: «la dere heller dra med av de ringe». Her ligger den ene kilden til uenighet og strid: at vi trakter etter det som står høyt i kurs, som ære, anseelse og rikdom. For da kommer vi snart i konflikt med noen som står i veien for at vi kan klatre oppover. Apostelen Jakob sier: «Hvorfra kommer all ufreden, og hvorfra kommer all striden blant dere? Er det ikke fra lystene, som fører krig i lemmene deres?» (Jak 4,1; jf. 1 Tim 6,9).

Vil vi altså bevare fred og enighet, må vi ikke strekke oss etter noe som ligger høyere enn det Gud har gitt oss. I stedet skal vi være beskjedne og holde oss «til

det lave», ja, som apostelens uttrykk egentlig lyder, «la oss dra med», det vil si la oss trekke inn blant de lave og ubemerkede forholdene i livet.

Kanskje faller dette ikke akkurat i smak hos vår natur. Men husk da at livets reise er kort og snart over, og at farene alltid er størst høyt oppe – «det blåser på toppene». I de lavere dalene er det stillere og tryggere. «Gudsfrykt med nøysomhet er en stor vinning» (1 Tim 6,6).

Vær ikke selvkloke! Her ligger den andre kilden til all uenighet: innbilningen om at en er mye klokere enn andre. Selv om vi så at teksten vår egentlig sikter til uenighet på verdslige områder, må vi huske at også de åndelige splittelsene alltid oppstår på samme måte. Enkelte mennesker blir angrepet av den sykdommen at de tror de er særlig opplyste. Ja, de anser seg til og med for klokere, visere og mer klarsynte enn hele den øvrige troende menigheten.

Var det ikke slik, ville de nok latt seg overbevise: Selv om de mente at deres egen oppfatning klart var den eneste rette, kunne dette være noe de bare innbilte seg, når hele den øvrige troende menigheten under mye bønn og påkallelse har kommet til en annen forståelse av Skriften.

Holder kirken eller dens lærere fram en mening som strider mot den klare, utvetydige bibelteksten (slik vi ser de vantro og forfalne kirkene gjøre), da er det rett å ta avstand fra en slik mening og i stedet følge Bibelens klare ord.

Men i spørsmål der hele den troende, levende menigheten (og her taler vi ikke om den store vantro massen) er enig om sannheten, er det sannelig å forakte apostlenes formaninger til enighet når en kaster inn sin egen særmening eller en mening som har brutt seg ut fra forsamlingen. Da er en virkelig «selvklok».

Tenk på hvordan det ofte går med skriftene til de mest levende og trofaste Guds menn kirken har hatt, skrifter som i mange hundre år er blitt prøvd og godtatt over hele kristenheten. Gang på gang dukker det opp enkeltpersoner som plutselig synes de ser noe helt annet og mye riktigere, og straks kaster de alle de gamle skriftene over bord som ubrukelige. Her kunne apostelens formaning virkelig være på sin plass: «Vær ikke selvkloke!»

Denne selvklokskapen er også en kilde til utallige stridigheter på verdslige områder. Det finnes alltid noen som vil rette på det andre tenker, sier og gjør. Men slike kommer alltid i konflikt med alle mennesker. De splitter all enighet og fred og blir stående igjen som de som vil være klokere enn alle andre. Dette er en motbydelig innbilningssykdom, og den er særlig ødeleggende for en kristen, som tvert imot burde likne sin Herre, han som var «ydmyk av hjertet».

Kort sagt: Blant alt ondt er det ingenting så farlig som hovmodet. Derfor ser vi også at Paulus taler om dette onde både oftere og sterkere enn om noe annet.

Han talte mot hovmodet med de alvorligste advarsler i forrige kapittel (Rom 11,12–25), og likeså i begynnelsen av dette kapittelet, i v. 3, med denne vekkende innledningen: «For ved den nåde som er meg gitt, sier jeg til hver og en blant dere, at en ikke skal gjøre seg høyere tanker enn en bør.» Måtte Gud i sin nåde bevare sine barn fra dette farligste onde, hovmodet, som fører alt annet ondt med seg!

17. Gjengjeld ikke noen ondt med ondt! Legg vinn på det som godt er for alle menneskers øyne!

Gjengjeld ikke noen ondt med ondt! Her fortsetter apostelen å formane til et godt og kristent liv mennesker imellom. Han tar fatt i en tilbøyelighet som sitter svært dypt i vår natur: lysten til å gjengjelde ondt med ondt. Den er så sterk at selv de som har et mildere og mer forsiktig sinnelag, kjenner trangen til å gjengjelde når de blir krenket. Får de vonde ord, betaler de tilbake «med samme mynt». Eller har noen en gang avvist oss da vi trengte hjelp, avviser vi dem selv ved neste korsvei, og så videre.

Ja, dette er en så allmenn og mektig trang i vår natur at bare Guds nåde, bare Kristi kjærlighet utøst i våre hjerter, kan tømme og rense dette hevnens beger. Og selv da skjer det nok ikke uten at vi våker, kjemper og ber.

Her kunne noen stusse og mene at så onde er de da ikke. Noe så grovt som hevnlyst tror de ikke finnes i dem. Men bedra ikke deg selv! Du hevner deg vel verken med hånden eller med andre grove gjerninger.

Men hvordan går det med tungen? Den er «et ustyrlig onde, full av dødelig gift» (Jak 3,8). Får du vite at noen har sagt noe vondt om deg, er du da ikke fristet til selv å si noe vondt om dette mennesket som gjengjeld? Kanskje skjer det i fine og listige former, men du maler et skrekkelig bilde av vedkommende. Å, for en giftig ondskap Herrens øyne da får se! Og er ikke nettopp dette å «gjengjelde ondt med ondt»?

Vi kan ikke bortforklare at dette hevnens beger er en av de sterkeste tilbøyelighetene i vår natur. Derfor finner vi også svært ofte formaninger om dette i Guds ord (se for eksempel 1 Tess 5,15; 1 Pet 3,9; Matt 5,39).

Men så kommer det viktige spørsmålet: Hvordan skal vi kunne stå imot så sterke krefter? Vi har ofte nevnt de vanlige midlene i alle fristelser, særlig å bruke Ordet, å våke, be og kjempe. Men mot nettopp denne sterke makten i vår natur – trangen til å gjengjelde ondt med ondt – har vi et særlig kraftig middel. Det er at vi lærer å kjenne vår egen ondskap og vår store skyld for Gud stadig dypere, og samtidig får beholde troen på at vi i Kristus Jesus eier hans stadige miskunn over oss.

Blir du fristet til å henge deg opp i din brors ondskap, drives du straks til å gjengjelde på et eller annet vis, om det så ikke skjer på verre måte enn med en tverr mine eller et lite bittert ord.

Men vend da raskt blikket mot dine egne mange og store synder mot Gud, og tenk på hvordan han hver eneste gang gjerne vil tilgi deg! «Han gjør ikke med oss etter våre synder, og gjengjelder oss ikke etter våre misgjerninger» (Sal 103,10). Gud gjengjelder oss ikke med ondt, nei, ikke engang med sin rettferdige dom. Tvert imot lot han sin egen elskede Sønn dø for oss syndere mens vi ennå var fiender og ugudelige (Rom 5,6–10).

Skulle da ikke denne inderlige miskunnheten fra Gud også bevege oss til å tilgi vår neste (Ef 4,32; Kol 3,12–13)? Men skjer ikke det – fortsetter vi bare å hate vår neste, vil hevne oss og ikke vise miskunn – da har Herren Kristus sagt at også vi skal få en dom uten miskunn (se Matt 18,23–35; 6,14; jf. Jak 2,13).

Det er altså ikke nok med tanker og ord; vi må virkelig gjøre det Kristus lærer: tro på hans nåde og elske vår neste, ja, følge Kristi eksempel, han «som ikke skjelte igjen når han ble utskjelt og ikke truet når han led» (1 Pet 2,23). Vi kan ikke gjøre dette fullkomment, slik han gjorde, men vi må alltid øve oss i det. «Se til», sier Paulus, «at ikke noen gjengjelder ondt med ondt» (1 Tess 5,15). Ja, her kreves det virkelig at vi «ser til», passer på og er årvåkne. For hevnbegeret finner mange skjulte veier opp.

Som sagt kan det særlig skje med en listig og giftig tunge. Når en ikke kan ramme et menneske på annen måte, kan et ord være nok til å svartmale det for andre. Å, hvor mye elendighet, ondskap og selvhevdelse som blomstrer bare på grunn av bevisst giftige ord mennesker imellom! Skjer dette også i de kristnes flokk, og de som står utenfor, legger merke til det – tenk da for en skam og et anstøt det må føre over kristennavnet! Det ser ut til at det er nettopp dette Paulus tenker på når han fortsetter slik:

Legg vinn på det som godt er for alle menneskers øyne! Ordet som er oversatt med «godt», betyr egentlig vakkert, prydelig, og dermed også edelt, «vakkert i moralsk forstand». Apostelen vil altså si: Legg vinn på det gode for alle menneskers øyne, i samme ånd som når du tilgir av hjertet i stedet for å gjengjelde ondt med ondt. Det samme tar apostelen opp i 1 Tess 5,22: «Hold dere borte fra all slags ondt.»

I alle menneskers øyne må det framstå som noe ondt når vi gjengjelder ondt med ondt. Men i samme grad vil det være vidunderlig for mennesker å se et konkret bevis på en seirende kjærlighet, når noen gjør alt det gode han kan mot sin uvenn; det står jo i skarp kontrast til all menneskelig natur. Men nettopp derfor lyser det også desto sterkere fram som det det virkelig er: et guddommelig verk på jorden.

Derfor er det også særlig ved et slikt verk vi etter Kristi ord kan bli mer lik Gud. For straks han har sagt: «Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør vel imot dem som hater dere», føyer han til: «for at dere kan være barn av deres Far i himmelen. For han lar sin sol gå opp over onde og gode, og lar det regne over rettferdige og urettferdige» (Matt 5,44–45).

Tenk at det virkelig finnes noen som allerede her på jorden likner Gud selv, slik barn likner sin far! Det må være herlig å få se dette blant oss.

«For alle menneskers øyne», sier Paulus. Vanligvis kan verden verken se eller verdsette det hellige; den forkaster heller den helligste nidkjærhet som noe ondt. Men når Gud gjennom sine barn viser så stor miskunnhet mot dem som gjør oss vondt, ser vi at verden i alle fall til en viss grad verdsetter det. Som sammenhengen viser, er det derfor først og fremst om slike barmhjertighetsgjerninger Paulus sier: «Legg vinn på det som godt er for alle menneskers øyne!»

Men dette gjelder selvsagt også alt det Guds ord sier om hvordan de kristne skal være. Paulus sier for eksempel i Fil 4,8: «For øvrig, brødre: Alt som er sant, alt som er ære verd, alt som er rettferdig, alt som er rent, alt som er verd å elske, alt som folk taler vel om, alt som duger og er ros verd – gi akt på det!» Det samme sier han i 2 Kor 8,21: «For vi legger vinn på det som er riktig, ikke bare for Herren, men også for mennesker.»

Dette gjaldt nok først og fremst hvordan de skulle forvalte gavene til de fattige. Men det er samtidig en allmenn regel, slik vi så det av ordene: «Hold dere borte fra all slags ondt.» Av dette skal vi lære at en kristen ikke uten videre kan overse hvordan andre mennesker bedømmer ham. Han kan ikke bare si: «Når jeg har god samvittighet, bryr jeg meg ikke om hva andre mener om meg.»

Det kan nok i enkelte tilfeller være riktig, men slett ikke i alle. At verden kaller det gode ondt og avviser at Gud har virket noe som helst i deg – din omvendelse, din tro og din bekjennelse – det må vi selvsagt alltid ta avstand fra. Men her er det tale om det som er «godt for alle menneskers øyne», altså en vurdering etter det som etter allmenn oppfatning er godt eller ondt, eller etter den loven som er skrevet i vår samvittighet. Det som synes å stride mot dette, skal vi selvsagt ikke gjøre.

Noe ganske annet er det når enkeltmennesker av egne særsyn eller av misunnelse erklærer noe for ondt som ikke er det etter allmenn oppfatning – slik som da fariseerne klandret Herren Kristus fordi han styrket sine utmattede krefter med vin. Men se hvordan han selv forholdt seg til det! Han forteller selv at de kalte ham «storeter og vindrikker» (Luk 7,34). Likevel fortsatte han helt til sin siste kveld å «drikke av vintreets frukt». For her gjaldt det ikke svake sjeler som kunne ta anstøt, men fiendtlige fariseere som bare lette etter noe de kunne laste ham for.

Står vi derimot overfor svake sjeler som kan ta skade av at vi bruker ting som ellers er uskyldige, lærer apostelen at vi for kjærlighetens skyld ikke skal gjøre det som kan bli til anstøt for dem (se Rom 14,14–22; 1 Kor 8,10–13).

18. Om det er mulig, da hold fred med alle mennesker, så langt det står til dere!

De kristne skal være gode, saktmodige og rettskafne mennesker. De skal aldri gjengjelde ondt med ondt, men legge vinn på det som er godt for alle menneskers øyne. Ja, «om det er mulig», skal de «holde fred med alle mennesker, så langt det står til dem», både med dem som tror og med dem som ikke tror, med jøder og hedninger. Slik er sammenhengen her.

Det attende verset handler altså om at vi skal være medgjørlige og fredsommelige i alle mellommenneskelige forhold, det vil si i alle de spørsmålene der vi ikke må ta standpunkt mot noen for sannhetens skyld, i troskap mot Kristi sak og til beste for sjelene. For det er selvsagt langt fra apostelens mening at vi skal gi etter i noe som angår vår tro. Vi må aldri ofre sannheten, Kristi ære og sjelenes vel for selv å ha fred og vennskap med alle mennesker. Denne begrensningen i formaningen har Paulus også gitt med ordene: «Om det er mulig».

Om det er mulig. Det vil altså ikke alltid være mulig å ha fred med alle mennesker hvis vi er trofaste mot Gud og sannheten. Det var også Davids erfaring. Han sier: «Jeg er bare fred, men når jeg taler, er de klare til krig» (Sal 120,7). Hele verden strider mot Gud og hans rike. Vil jeg da trofast bekjenne min tro på Kristus, kan jeg ikke unngå å komme i strid med mennesker.

Det sa også Kristus sterkt og tydelig med disse ordene: «Tror dere jeg er kommet for å gi fred på jorden? Nei, sier jeg dere, men strid! For fra nå av skal

fem i et hus være i strid med hverandre, tre mot to og to mot tre. Far skal stå i strid mot sønn, og sønn mot far, mor mot datter og datter mot mor, svigermor mot svigerdatter og svigerdatter mot svigermor» (Luk 12,51–53). Derfor sier han også: «Ve dere når alle mennesker taler vel om dere!» (Luk 6,26).

Her ser vi klart hvor falsk kristendommen er hos dem som alltid tilpasser seg alle mennesker, så de aldri kommer i noen strid fordi de vil følge Jesus. Slike mennesker anklager som regel de troendes nidkjærhet. De sier at hadde de kristne hatt mer visdom og ydmykhet, ville de også kunne gå sammen med verden.

Slike burde minne seg selv om at verden aldri kunne godta Herren Kristus, den eneste fullkomne, han som var «nedbøyd og ydmyk av hjertet». Og han kunne aldri leve i fred og vennskap med de vantro.

Selvsagt kan kristne mennesker også feile når det gjelder den rette visdom, ydmykhet og kjærlighet. Men at de skulle være trofaste mot Kristi sak og samtidig bli fullt ut godtatt av verden, det strider mot sannheten. Nei, «troløse som dere er! Vet dere ikke at vennskap med verden er fiendskap mot Gud?» (Jak 4,4). Her ser vi altså den årsaken til strid som aldri kan unngås. Men Paulus sier videre:

Hold fred med alle mennesker, så langt det står til dere! Er det virkelig for Kristi skyld og på grunn av verdens fiendskap mot sannheten at dere er kommet i strid, så la det ikke bekymre dere! Men pass godt på, du kristne bror, at det ikke finnes noen kjødelig årsak til striden i deg selv – at det ikke er din egen natur, en tverrhet, en kritisk ånd eller lignende som står bak.

Slike ting er det svært vanskelig å oppdage hos oss selv. Det skyldes vår egenkjærlige natur, som alltid vil skyve skylden over på andre.

Likevel finnes det én måte du kan oppdage om det er en kjødelig grunn til at du stadig er i konflikt med mennesker: Legg merke til hvordan det står til med kjærligheten i måten du taler på.

Kommer du ofte i konflikt på grunn av ord som ikke er drevet fram av kjærlighetens uro for sjelene og av bønn om velsignelse? Er det ord som glir uhemmet over leppene dine? Da har du grunn til å undersøke om det er noe kjødelig som driver deg. At du har iver etter å rette på alt som er galt, er ikke bevis nok for at du drives av kjærlighet.

Men når du ber for dem du taler til, og stadig er på vakt for at du selv kanskje mangler noe vesentlig for at ordene dine skal nå inn, da vitner det om at det er det hellige som driver deg.

Måtte Gud åpenbare de mange farlige påfunnene i vårt eget hjerte! Mange blir ulykkelige martyrer i stadig ufred med mennesker bare på grunn av sin egen vanskelige natur, sin selvopptatthet og en ustyrlig tunge. Derfor sier også apostelen Peter det samme som David: «For den som vil elske livet og se gode dager, han skal holde sin tunge fra ondt og sine lepper fra svikefull tale … Han skal søke fred og jage etter den» (1 Pet 3,10–11; Sal 34,13–15).

Men hvor føyelige og vennlige vi enn er, vil det aldri være mulig for oss alltid å ha fred med alle mennesker. Det er ikke bare fiendskapen mot Kristus, men også mange jordiske forhold som fører oss i konflikt med stridslystne mennesker.

Det er bakgrunnen for at Paulus formulerer seg slik: «Om det er mulig, da hold fred …»

Angriper altså andre mennesker deg, din person, din eiendom eller ditt rykte, må du ikke selv stride eller åpne for strid. Du må overlate saken til den trofaste og allmektige Far, som alltid tar seg av de elendige og fattige i ånden. Derfor sa også Herren Kristus: «Salige er de nedbøyde, for de skal arve jorden.»

Den som alltid selv vil kjempe for sin rett, må lide mye og miste mye. Lykkelige er de kristne som tror på sin himmelske Fars omsorg, så de overlater til ham å føre saken deres. Vil jeg selv forsvare min sak, er det bare rettferdig at Gud overlater det hele til meg selv, men da går det også alltid galt.

Overlater jeg derimot saken til Gud, da blir den hans, og da skal han forsvare den. Og det gjør han alltid på beste måte. Dette har David talt mye om i salmene sine, for eksempel i Salme 35, 37, 44 og 58 med flere. Og dette taler også Paulus om i det neste verset.

19. Hevn dere ikke selv, mine kjære, men gi rom for vreden. For det står skrevet: Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren.

Her stiller Paulus to ting opp mot hverandre: Guds rettferdige vrede og hevn – og vår ugudelighet når vi hevner oss selv. Med det antyder han det vi nettopp har sagt: Lar vi Gud verne oss, vil han også sørge for oss i alle ting. Han vil hevne all urett som rammer oss, og skaffe oss rett. Men hevner vi oss selv, da har vi gått foran Gud og tatt saken i egne hender – og da får vi klare oss selv!

Dette ser vi av ordvalget. Paulus stiller Guds hevn og vår hevn opp mot hverandre og sier: «Hevn dere ikke selv, men gi rom for *Guds* vrede.»[72] Paulus sier ikke at den urett vi har lidd, ikke skal hevnes. Han vil bare at Gud skal få være den suverene majestet og dommer over alle mennesker. Derfor må vi ikke trenge oss inn i hans embete ved å ta oss til rette selv. Herren vil være den eneste konge og dommer over sine skapninger.

For det står skrevet: Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren (5 Mos 32,35). Disse ordene fra Herren burde for alltid gjøre slutt på all vår hevnlyst. Den store Gud vil jo selv være den som hevner oss. Da burde vi heller frykte hans vrede så alvorlig at vår egen vrede ble vendt til inderlig barmhjertighet og forbønn for fiendene våre.

Vi ser hvor høyt Herren elsker sine barn og venner. Han sier jo: «Den som rører ved dere, rører ved hans øyesten» (Sak 2,12). Vi ser den brennende nidkjærhet han våker over dem med, så Kristus selv har sagt: «Endog hårene dere har på hodet, er talt alle sammen». Det innebærer også at Gud ser den mest skjulte ondskap og ubarmhjertighet noen kan ramme oss med. Og vi vet hvor forferdelig det kan gå når Guds egen vrede og straff rammer noen.

Da burde vi bare bli stille og be: Gud, vær oss alle nådig! «Forlat oss vår skyld, som vi og forlater våre skyldnere!» For når Gud hjemsøker den som har gjort deg urett og ondt, går det langt verre for seg enn du kanskje selv ville ønske.

Vi må aldri glemme at den som påfører oss uforskyldt lidelse, ikke bare har gjort det mot oss, men i enda større grad mot Herren Gud, han som har langt

større omsorg for oss enn vi har for oss selv. Da er den som plager deg, straks under Guds vrede – og den kan han aldri rømme fra. For ennå har ikke noe menneske kunnet unnslippe Herren Gud!

Én ting er sikker: Ingen kommer unna sin synd – det sørger Guds allmektige fullkommenhet for. På en eller annen måte vil synden alltid innhente synderen, enten her i livet eller i evigheten. Her i livet skjer det enten som omvendelsens sønderknuselse over synden og samfunn med Kristi lidelser, eller som straffens og hevnens smerte.

Blir synderen omvendt her i livet og får del i Kristi lidelse og soning for synden, skal han ikke selv gjennom den egentlige straffen for synden, for den har rammet Stedfortrederen, Kristus. Men angerens og tuktens smerte vil han nok få erfare.

Har dette derimot ikke skjedd, vil Guds vrede alltid ramme ham. Her i livet skjer det ofte på en måte vi ikke kjenner igjen som straff for synden – gjennom «vanlige» ulykker, sykdom, hungersnød, brann, oversvømmelser, krig og så videre. Men av og til skjer det slik at selv vi mennesker tydelig ser Guds rettferdige straff i det som skjer.

Et menneske som har undertrykt de svake, enker og farløse barn, og urettmessig tilranet seg andres eiendom, rammes for eksempel av merkbare ulykker og ender i den usleste fattigdom og elendighet. Vi ser at de som har bedratt mennesker, løyet på dem og tatt fra dem deres gode navn og rykte, selv faller i åpenbar skam og vanære. Eller vi ser at en som har påført mennesker hjertesår for livet, uten at rettsvesenet kunne ramme ham, likevel til slutt havner i legemlige eller sjelelige tilstander ingen ville unne ham, ja, iblant i selvmord, og så videre.

Hevner ikke Gud misgjerningen her i livet, venter hans rettferdige hevn i den forferdelige evigheten, «den kommende vrede». Når du har dette klart for deg, hvordan kan du da bære på noe vondt i hjertet mot din uvenn? Kan du gå med hevntanker mot ham når du vet at så stor en vrede fra Gud allerede står over ham?

Burde du ikke heller gripes av inderlig medlidenhet med ham og be for ham, at han må bli omvendt? Dette er tanker vi må ta inn over oss. For den store og forferdelige Herren sier: «Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde.»

Dette holder Paulus nå fram for oss for å ta alvorlig fatt i og kvele vår sterke tilbøyelighet til ondskap og til å ta hevn selv. Tidligere har han sagt: «Gjengjeld ikke noen ondt med ondt!» Han har formant oss til tvert imot å legge vinn på det som er godt for alle menneskers øyne, ja, om det er mulig, å holde fred med alle mennesker, så langt det står til oss. Likevel taler han her igjen til oss på en måte som burde bevege det hardeste hjerte til aldri selv å ta hevn.

Ikke bare begynner han med den inderligste tiltale: «Mine kjære!» Han formaner oss også til ikke å trenge oss inn i den allmektige Guds suverene dommerembete, det som han selv omtaler slik: «Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde.» Og dette burde sannelig være nok til at ingen som vil være en kristen, bærer på den minste hevnlyst eller uvilje mot en feilende medtjener – når

han altså selv lever utelukkende av Guds miskunnhet og hvert eneste øyeblikk trenger Guds tålmodighet.

Men sier denne formaningen også at en kristen aldri skal bringe noen urett han har lidd, inn for landets myndigheter? At dette ikke er apostelens mening, blir vi nok tilstrekkelig overbevist om i de første versene av neste kapittel.

Etter denne formaningen om ikke å hevne seg selv taler Paulus der nettopp om øvrigheten. Han lærer at den «er Guds tjener, til gagn for deg», og at den «bærer jo ikke sverdet for ingenting. For den er Guds tjener, en hevner til straff over den som gjør det onde» (Rom 13,4). Det er altså bare det å hevne seg selv apostelen taler mot.

Men siden hevnen også kan skje ved at saken overlates til øvrigheten, må hver kristen prøve seg selv for Gud: Hvorfor anmelder jeg en liten urett til myndighetene? Er det for å hevne meg, eller bare for at myndighetene skal bli satt i stand til å utføre sitt embete, som er å skaffe den krenkede rett og straffe ugjerninger? For vi innser at hvis ingen anmelder ugjerninger, kommer øvrigheten til å bære sverdet forgjeves. Da får urettferdigheten og ondskapen fritt spillerom, og det ville være en stor ulykke for hele samfunnet.

Det er altså i kjærlighet og i ærbødighet for Guds styre vi skal anmelde det onde. Får vi rett, er det Gud vi skal takke. Får vi ikke rett, skal vi forstå at nå er tiden inne til å lide i stillhet og ydmykhet.

Alt dette ser vi i Kristi eksempel. Da han sto for retten og ble slått av en tjener, påberopte han seg sin rett og sa: «Har jeg sagt noe galt, så bevis at det er ondt! Men hvis det er sant, hvorfor slår du meg da?» Men da domstolen gjorde ham den mest forferdelige urett og overga ham til døden, led han stille som et lam.

Det samme gjorde Paulus. Først anket han saken sin inn for keiseren; senere led han ydmykt martyrdøden. Det som kreves hele veien, er bare et kristent sinn som tilgir av hjertet og ikke tar hevn, men overlater hevnen til ham som dømmer rettferdig. Og så fortsetter Paulus med å vise hvordan dette tilgivende og ydmyke sinnet skal komme til uttrykk i handling.

[72] At det her menes Guds vrede (selv om ordet «Guds» ikke står i grunnteksten), er helt klart av fortsettelsen: «For det står skrevet: Hevnen hører meg til, … sier Herren.» Når Paulus taler om Guds vrede eller rettferdige hevn, utelater han ofte ordet «Guds» og sier bare «vreden» (se Rom 5,9; 1 Tess 1,10; 2,16). Og under alle omstendigheter må en forstå at det er Gud som er den rette dommer og den som skal hevne.

20. Om din fiende er sulten, så gi ham å ete. Om han er tørst, så gi ham å drikke. For når du gjør det, samler du glødende kull på hans hode.

Om din fiende er sulten, så gi ham å ete … Du skal være så langt fra å hevne deg, eller overhodet bære på onde tanker mot din fiende, at du tvert imot hjelper ham på alle måter. I kjærlighet skal du gjøre ham alt godt når du ser at han trenger noe.

Å gi ham mat og drikke når han er sulten eller tørst, er bare eksempler på den hjelpen vi alltid skal gi. Ser du altså at han mangler noe eller trenger annen

hjelp, så hjelp ham som om han var din gode venn. Først da viser du at du virkelig har tilgitt ham hans ondskap og overlatt hevnen til Gud.

En slik omsorg vil gjøre inntrykk, så sant du ikke gjør det for å bli lagt merke til eller på en sårende måte. For dette er en så guddommelig kjærlighet, og så fullstendig fremmed for all menneskelig natur, at ingenting kan smelte din uvenns hjerte så sterkt og vende det til anger og vennskap med deg. Det er dette slutten av verset sikter til:

For når du gjør det, samler du glødende kull på hans hode.[73] Din fiende vet godt hvordan han har oppført seg mot deg, hvordan han har prøvd å skade både din eiendom og ditt rykte.

Men når han opplever at du slett ikke bærer på noe fiendskap mot ham, men tvert imot i hjertelig kjærlighet bare gjør ham alt godt du kan, da kan han vanskelig unngå å kjenne en brennende smerte av anger og skam. Ja, det kan bli som en ild i hjertet hans, så han ikke vet hvor han skal gjøre av seg. Da vil han bli harm på seg selv, erkjenne sin ondskap og kanskje bli din beste venn.

Og dette behager virkelig Gud, forsoningens og kjærlighetens Far. På mange forskjellige måter vil han lønne dine kjærlige anstrengelser. Teksten vår er hentet fra Ord 25,21–22, og det er nok nettopp dette Salomo har tenkt på når han sier: «Sulter din fiende, så gi ham brød å ete. Tørster han, så gi ham vann å drikke! For da sanker du glødende kull på hans hode, og Herren skal gjengjelde deg det.»

Og Herren skal gjengjelde deg det. Først vil du oppleve den gjengjeldelsen at fienden din blir din venn. Så vil du oppleve hvor stort det er at det ødeleggende og pinefulle fiendskapet blir forvandlet til kjærlighet og fred. Og slik kan Gud også på mangfoldige andre måter gjengjelde dem som lyder ham og gjør hans vilje.

Her ser vi nå bare på hvor herlig det er å bli forlikt og bli venner. Men vi må erkjenne at nettopp dette dypest sett er en svært rik gjengjeldelse for all den selvfornektelse og kamp mot hjertets ondskap som måtte til før forlik og fred var et faktum. Hvem kjenner vel all den kval og lidelse menneskene på begge sider opplever når de lever i fiendskap med hverandre? Og når fiendskapet så er slutt, når to uvenner rekker hverandre forsoningens hånd og blir de beste venner, da er det et syn som kan fryde englene.

Men når det ligger så mye lidelse i uenighet og fiendskap, og så mye herlighet og glede i forsonlighet og vennskap, hvorfor velger da ikke alle mennesker det siste og vender ryggen til det forferdelige hatet og hevnlysten? Jo, det ville vi nok alle gjort – om det ikke hadde vært for den altfor mektige ondskapen i hjertene våre.

Her kreves det en hard strid mot vår egen ondskap. Det er her slaget står – om vi seirer eller blir beseiret i denne striden. For overvinner vi vår egen ondskap, blir som regel også uvennens ondskap overvunnet ved vår kjærlighet. Det er nok denne dobbelte striden og seieren Paulus sikter til når han avslutter slik:

[73] Å «samle glødende kull på hans hode» er et østerlandsk bildespråk som taler om å påføre noen en gjennomtrengende og uutholdelig smerte. Det finnes arabiske ordtak som for eksempel «kull i hjertet», «ild i leveren» og lignende.

Men i det ordtaket vi har for oss, siktes det bare til en velgjørende smerte, angerens smerte – ikke en smerte som kommer i tillegg til straffedommens smerte, som noen har ment. Var det meningen å gjøre noe for å legge ny straff til den dommen som venter, var vi jo igjen ute med en hevn, og den er forbudt. Nei, her tales det om hva vi skal gjøre i virkelig kjærlighet i stedet for å hevne oss. At Herren Gud sikkert straffer enda strengere den som også forakter vår kjærlighet, er en helt annen sak, som vi ikke må ha i tankene når vi gjør godt.

21. La deg ikke overvinne av det onde, men overvinn det onde med det gode.

Ser vi disse ordene i sammenheng med verset foran, synes meningen først og fremst å være denne: La ikke din uvenns ondskap overvinne deg, så du også blir ond! Men overvinn hans ondskap med din uavlatelige kjærlighet, slik at du forvandler ham til din venn! Men da må du, som vi nettopp sa, først overvinne ondskapen i ditt eget hjerte, så den ikke får makt over den tilgivende kjærligheten.

Blir du liggende i hat og hevnlyst, da har du latt deg «overvinne av det onde», og det av et dobbelt onde. Det onde i din uvenn har slått seg sammen med det onde i ditt eget hjerte for å friste deg til hat og hevnlyst. Og de har seiret over deg når du unnskylder din egen ondskap og ikke vil tilgi, elske og gjøre din neste alt godt.

Er du overvunnet av det onde, er du også dobbelt ulykkelig. Ikke nok med at du lever i hat og uvennskap med ditt medmenneske – det er i seg selv en fredløs og ulykkelig tilstand. Gjennom det samme hatet og den samme uforsonligheten er du også stengt ute fra Guds nåde og vennskap. For Herren Kristus har uttrykkelig sagt: «Men om dere ikke tilgir menneskene deres overtredelser, da skal heller ikke deres Far tilgi det dere har forbrutt» (Matt 6,14–15; 5,23–26; 18,32–35).

Det er altså en svært alvorlig sak at vi ikke lar oss overvinne av det onde, så vi blir liggende i hat og uforsonlighet. Ja, det står om vårt evige liv. Dette onde, hatet, har en helt særlig side: Det vitner om hvordan din sjel står til Gud, til synden og til nåden. For straks du sier at du ikke kan tilgi et bestemt menneske, sier du samtidig at du kan unnvære Guds nåde og tilgivelsen for syndene dine, ja, at du kan unnvære din sjels evige frelse!

Men kjenner du virkelig din egen synd, og er Guds nåde blitt uunnværlig for deg, da kan du tilgi den største urett mot deg. Kan du ikke det, så be Gud forbarme seg over deg og vekke deg opp både til å se din synd og til å se Guds dyrebare nåde. Da vil du nok kunne tilgi hva som helst og ikke la deg overvinne av dette dødelige onde, det uforsonlige hatet.

Men overvinn det onde med det gode. Dette betyr aller først: Overvinn din uvenns ondskap ved bare å vise ham all den kjærlighet og alle de gode gjerninger du kan (v. 20). «Mildt svar demper harme» (Ord 15,1).

Et uvennlig blikk møter du med et varmt og vennlig blikk. Vet du at naboen din snakker vondt om deg, så fortell om noe godt du vet om ham. Så kan også han få høre hva du har sagt om ham, og bli påvirket til å bli din venn. Vil han

ikke hjelpe deg med noe du trenger, så bruk en anledning til å hjelpe ham med noe han trenger, og så videre. Slik «overvinnes det onde med det gode».

Det er som en tvekamp mellom din uvenns ondskap og din tålmodighet, din kjærlighet og dine velgjerninger. Pass på at dette «gode» hos deg ikke blir overvunnet, men tvert imot overvinner uvennens ondskap. For blir ikke det gode hos deg overvunnet og stanset, men du fortsetter i kjærlighet og gode gjerninger, da vil ondskapen i de fleste tilfeller også bli overvunnet av det. Og skulle det likevel ikke skje, har du i alle fall overvunnet det farligste onde, når du bare har overvunnet ditt eget hjerte og får bli i kjærligheten.

Men også dette onde, alt det som rører seg i ditt eget hjerte, kan bare overvinnes ved en annens kjærlighet: ved nåden i Guds hjerte. Kjemper du bare i egen kraft mot ondskapen i hjertet ditt, blir du snart overvunnet. Det som må skje, er at Guds store kjærlighet, som gjør at han alltid tilgir deg alle dine synder, blir åpenbart for hjertet ditt og alltid får herske der. Da vil du også alltid bli drevet til inderlig og kjærlig miskunnhet mot din neste. Og da har du i dypeste forstand «overvunnet det onde med det gode».

Slik foregår de kristnes kamper og seire. Verden kaller det seier når man har lyktes i å hevne seg på sine fiender. I Kristi rike består seieren i ikke å hevne seg, men å overvinne trangen til hevn.

De kristne kjemper først og fremst mot sin egen ondskap, og at den kan bekjempes, er den seieren de gleder seg mest over. Men når de også må kjempe mot andres ondskap, bruker de kjærlighet og gode gjerninger som våpen. Å, måtte Gud med sin store, evige kjærlighet tenne vår lyst til denne kampen mer og mer – til å «overvinne det onde med det gode»!

Slik slutter dette tolvte kapittelet, fullt av dyrebare formaninger og lærdommer. Her har vi sett hvordan den rette apostoliske formaningen er. Vi har sett dens dype, evangeliske klippegrunn: «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn.» Vi har sett den store hovedsaken i all sann gudsfrykt: at vi gir oss selv helt som et offer for Gud, at vi ikke lenger skikker oss lik denne verden, men blir forvandlet ved at vårt sinn fornyes.

Vi har hørt om de viktigste av Åndens frukter og de kristnes gode gjerninger, og fått formaning til et liv etter Skriften. Vi har sett ydmykheten og kjærligheten skildret, og kjærligheten i praksis: oppriktighet, vennlighet, tjenersinn, medlidenhet, forsonlighet og så videre.

Å, hvor skjønne, dyrebare og kjære alle disse lærdommene er, når bare «ånden er villig» og av den frie nåden er glad og innstilt på det gode! Da blir også loven kjær for oss når vi er blitt fri fra den – fri fra dens domsrett og trusler. Da stemmer vi av hjertet i med David: «Herrens lover er sanne, de er alle sammen rettferdige. De er mer dyrebare enn gull, fint gull i mengde. De er søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene» (Sal 19,10–11).

Lovet være Gud! Vi har sett mye av disse kostelige lovene fra Herren, og i kapitlene som står igjen, får vi se enda mer. Måtte Herren bare gi oss rikelig av sin Hellige Ånd, så vi ikke bare forstår og vet, men av hjertet elsker og gjør det som er til behag for ham! Amen.

Kapittel 13

Kapittel 13 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: 1. Øvrigheten og vårt forhold til den (v. 1–7). 2. Kjærligheten er lovens oppfyllelse (v. 8–10). 3. Vi skal legge av mørkets gjerninger (v. 11–14).

Paulus fortsetter å formane og undervise de troende om et kristent liv. Aller først tar han opp vårt forhold til øvrigheten. Også dette er et svært viktig forhold, og til visse tider særlig aktuelt og nødvendig. Av Guds store nåde er vi blitt arvinger til et rike som ikke er av denne verden, og vi står nå under Kristi åndelige styre. Vi skal «dømmes etter frihetens lov» (Jak 2,12).

Men da kunne vi lett komme på den tanken at vi ikke lenger har noe med det verdslige riket å gjøre, og at vi ikke lenger behøver å la oss styre av den jordiske makten – særlig hvis vi vet at den står mot kristendommen.

Og selv om dette ikke blir våre bevisste tanker og holdninger, kan vi likevel lett fristes til ikke å ta vår plikt mot øvrigheten så alvorlig. Vi kan til og med bli smittet av den ansvarsløse likegyldigheten som nå hersker blant denne verdens barn, så den til slutt blir godtatt av de fleste.

Derfor kan det være svært nyttig å stanse opp og se nærmere på hva Guds ord lærer om den verdslige øvrigheten, og om de kristnes plikter mot den.

1. Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg. For det er ikke øvrighet uten av Gud, men de som finnes, er innsatt av Gud.

Med disse ordene gir apostelen først selve formaningen om de kristnes plikt mot øvrigheten. Dernest viser han grunnlaget som denne plikten bygger på: at øvrigheten er innsatt av Gud. Og for det tredje gjør han det klart at han mener enhver øvrighet, uansett hvordan den er, god eller ond, for han bruker uttrykket «de som finnes».

Hver og en – egentlig «hver sjel». Med dette uttrykket slår apostelen sterkt fast at ikke et eneste menneske kan regne seg som fritatt fra å underordne seg øvrigheten. «Hver sjel» – hver eneste en som har en menneskesjel, uansett hvilket folk han hører til, jøde eller greker, og uansett hvilke kår han lever under – må ta denne formaningen til seg.

Skal underordne seg de myndigheter han har over seg. Her står selve formaningen, klart og utvetydig. Hver eneste en som vil holde seg til Guds ord,

skal vite at han skylder øvrigheten sin å underordne seg den: å respektere den, adlyde den og være tro mot den. Og husk at Paulus skrev dette til de kristne i Roma, som levde under en hedensk øvrighet!

Hadde de ikke fått denne apostoliske formaningen, eller hadde de ikke brydd seg om den, men bare handlet etter sin egen fornuft, kan vi nok tenke oss hvordan det ville ha gått. De ville neppe ha sett at de «for Herrens skyld» skulle vise selv tyrannen Nero respekt og lydighet. Hadde muligheten åpnet seg, ville de nok heller ha regnet det som svært kristelig å hjelpe til med å styrte ham fra tronen.

Vi vet at jødene gjorde mange opprør etter at de kom under Romas herredømme. Derfor har Paulus nok sett hvor nødvendig det var å bruke mange og tydelige ord om dette.

De kristne i Roma blir altså formant til å underordne seg sin hedenske øvrighet. Hvor sterkt fordømmer ikke dette den frekke og selvrådige ånden som i dag reiser seg innenfor kristenheten, mot all autoritet og all underordning! Dette må de kristne ta til seg, og ikke la seg forvirre av de ugudeliges lære.

Mer enn én gang ser vi apostlene formane om dette. I 1 Pet 2,13–15 leser vi for eksempel: «For Herrens skyld skal dere underordne dere under enhver menneskelig ordning, enten det nå er en konge, som den høyeste, eller landshøvdinger som er utsendt fra ham for at de skal straffe dem som gjør ondt og hedre dem som gjør godt. For slik er det Guds vilje, at dere ved å gjøre det gode skal stoppe munnen på uforstandige og uvitende mennesker.» Og i Tit 3,1: «Minn dem om å underordne seg under styremakter og myndigheter …»

Herren Kristus sa klart at vi skal lyde både Gud og keiseren: «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» På samme måte sier Peter: «Frykt Gud, ær kongen!» Vår plikt mot øvrigheten er altså uttalt klart og forståelig nok. Vanskeligere kan det være å fatte det Paulus legger til:

For det er ikke øvrighet uten av Gud. Her har vi den dypeste grunnen til at vi skal underordne oss øvrigheten, og til at vi skal gjøre det «ikke bare av frykt for straffen, men også for samvittighetens skyld» (v. 5). «For det er ikke øvrighet uten av Gud.» Men hvordan skal vi forstå at all øvrighet er av Gud, når den så ofte er både ond og ugudelig?

Det er ikke riktig å forklare dette med at Gud må tillate alt som skjer, slik at en ugudelig øvrighet bare slipper til og får styre et land fordi Gud tillater det. Nei, om det som Gud bare har tillatt, kan en aldri si at det «er av Gud». Dessuten legger Paulus straks til at «de som finnes, er innsatt av Gud».

Det er heller ikke riktig å utlegge det slik at bare selve embetet er innstiftet av Gud, mens de personene som har embetet, skulle sitte der mot Guds vilje. Nei, Paulus sier uttrykkelig at «det er ikke øvrighet uten av Gud» – det gjelder altså også personene i øvrigheten, ikke bare selve embetet.

Men det er en sannhet til ettertanke at også selve embetet er innstiftet av Gud. Det har sin grunn i selve farsrollen og i det fjerde bud i Guds lov, og senere er det blitt stadfestet gang på gang i Guds ord. Dette bør vi tenke over, for samfunnets øvrighet er en stor velsignelse som vi burde takke Gud inderlig for.

Luther sier: «Dette verdslige regimentet er en herlig, guddommelig ordning og en fortreffelig gave fra Gud, som har innstiftet og innsatt det og også vil opprettholde det, som noe vi ikke kan unnvære. For hadde vi ikke det, kunne ikke noe menneske få være i fred; den ene ville ete den andre opp, slik dyrene gjør med hverandre. Det er forkynnelsens verk og ære at den gjør syndere til hellige og føder Guds barn av djevelens barn. På samme måte er det det verdslige regimentets verk og ære at det gjør mennesker av ville dyr og tar vare på menneskene, så de ikke blir som ville dyr.»

Selve embetet er altså av Gud og er en dyrebar gave. Men her sies det samtidig noe mer, nemlig at «de som finnes, er innsatt av Gud». Hvordan skal vi forstå dette, når øvrigheten ofte er ond og ugudelig, og Herren alltid hater det onde? Jo, det kan bare forstås slik som alle Guds dommer her i verden: Enten han sender oss noe som i seg selv er godt eller ondt, er hans beslutning og det han i sin visdom sender oss, godt og rettferdig. Igjen må vi lære å tro at den eneste allmektige Gud alene styrer verden.

Herren Kristus sa klart og utvetydig til den romerske keiserens landshøvding i Judea: «Du hadde ingen makt over meg om det ikke var gitt deg ovenfra.» Og om de lidelsene Pilatus da dømte ham til, sa han: «Skulle jeg ikke drikke det begeret Faderen har gitt meg?» Det var «ovenfra», sendt av Kristi Far, at Pilatus hadde makt til å dømme den uskyldige til døden.

Har vi da en god og kristelig øvrighet, er det en særlig nåde fra Gud over landet. Men har vi en ond og ugudelig øvrighet, er det en straff og en tukt fra den samme hellige Gud. Vi må altså se Gud i alt han sender oss gjennom dette embetet, og bare ære hans dommer over oss, for hans straffedommer er like hellige som når han viser oss nåde.

Derfor bør vi for Guds skyld også respektere og adlyde den øvrigheten han lar oss ha. Enten personene i øvrigheten er onde eller gode, sier apostelen her tre ganger (v. 4 og 6) at de er «Guds tjenere». Selv den verste øvrighet et land kan ha, er altså innsatt av Gud for å sette hans hellige beslutninger i verk.

Gud kan gi et folk onde, ugudelige og tyranniske herskere, eller det kan bli som Jesaja sier: «Jeg vil sette gutter til styrere over dem, og viltre barn skal herske over dem» (Jes 3,4). Da skjer det som en straff og et ris over et hardnakket folk og som en prøve for de troende.

Selv om den måten og de midlene en hersker bruker for å komme til makten, ikke er de beste, har han likevel ikke kunnet komme til makten uten at det er «av Gud». Og Gud kommer til å bruke ham, som allerede sagt, enten til straff eller til velsignelse for folket.

De som først vil vurdere personenes egenskaper og ferd før de avgjør om de skal underordne seg dem, forkaster hele den grunnvollen som plikten til å underordne seg hviler på: den allmektige Guds ordning og innsettelse. Paulus gjentar derfor det han har sagt om denne grunnvollen, og sier:

De som finnes, er innsatt av Gud. Disse ordene er så klare og bestemte at det er nytteløst å finne på spissfindige omveier for å komme unna sannheten her. «De som finnes» – de som nå sitter med makten – «er innsatt av Gud». Uansett hvordan de som styrer, er kommet til makten, og uansett hvordan de bruker

den, er de likevel innsatt av Gud. Allerede det at de er kommet til makten, har ikke skjedd uten Herrens befaling. Keiser Nero var like mye innsatt av Gud som hersker som Titus og Antonius.

«Den Høyeste har makt over kongedømmet blant menneskene. Han gir det til den han vil» (Dan 4,17). «Så sier Herren, hærskarenes Gud: … Jeg har skapt jorden, menneskene og dyrene som er på jorden, ved min store kraft og ved min utrakte arm, og jeg gir den til ham som er den rette i mine øyne» (Jer 27,4–5). (I Rosenius' svenske bibel står det: «og jeg gir den til hvem jeg vil».)

Slik minner Herren selv oss om at det er han som rår over jordens riker og gir dem herskere etter sin suverene vilje. Det var Gud som reiste opp farao, Israels grusomme undertrykker, og han sa uttrykkelig: «Men derfor reiste jeg deg opp, at jeg kunne vise deg min makt, og mitt navn kunne bli kunngjort over hele jorden» (2 Mos 9,16). «Gud er den som dømmer. Den ene fornedrer han, og den andre opphøyer han» (Sal 75,8).

Slik han reiser opp herskerne, kan han også styrte dem fra tronen når han vil. Da lar han en overmodig Nebukadnesar bli som et dyr i skogen, eller en forgudet Herodes bli spist opp av ormer. Eller han lar herskeren bli så vanvittig at selv de som har vært hans pålitelige tjenere, går sammen om å fjerne ham. Ja, selv om det er urettferdige inntrengere som kommer og styrter ham, er det likevel Herren Gud som styrer alt sammen, hvordan omstendighetene enn er.

Ved et forræderi fra sine nærmeste ble David for en tid drevet fra tronen. Men David så bare Guds hånd i alt sammen. Det ser vi av det han sa til dem som fulgte ham da han dro ut fra Jerusalem (2 Sam 16,11). Herren alene har all makt; både godt og ondt er det i dypeste forstand han som sender (Jes 45,7; Klag 3,37–38; Am 3,6; Ordsp 8,15–16; Visd 6,4). Følgen av alt dette er det apostelen sier: «De som finnes, er innsatt av Gud.»

Og dette er den første og egentlige grunnen til at vi skal «underordne oss de myndigheter vi har over oss», hvordan de enn er i seg selv.

Cæsar hadde satt sitt lands lover til side, Jeroboam innførte avgudsdyrkelse, og Nebukadnesar førte Juda i fangenskap. Likevel godtok Kristus Cæsars etterfølger (Matt 22,21), og det var nettopp han som hersket over Romerriket da Paulus skrev denne formaningen om å underordne seg øvrigheten. Jeroboam ble også uttrykkelig satt av Gud som hersker over de ti stammene (1 Kong 11,31). Og jødene som var bortført til Babel, fikk befaling om å be for byens velferd (Jer 29,7).

Gud ser altså mer på den ordningen, det embetet, han har innstiftet, enn på personens verdighet. Det fjerde bud taler om et rett og godt forhold til far og mor. Det sier ikke «en gudfryktig far» eller «en gudfryktig mor», bare at det er vår far og vår mor vi skal hedre.

Dette er de allmenne grunnene til at vi skal underordne oss øvrigheten. Men selv om vi har dette klart for oss og gjerne vil leve etter det, kan en kristen likevel komme i store samvittighetsvansker. Særlig kan det skje i tider med store omveltninger i samfunnet, eller når øvrigheten hardhendt gir påbud som strider mot den høyeste Kongens bud.

Regelen er fort lært: «En skal lyde Gud mer enn mennesker.» Men når den skal brukes i hver enkelt liten sak, oppstår vanskelighetene. Da blir det vanskelig for mange velmenende mennesker å avgjøre om avviket mellom Guds bud og øvrighetens er vesentlig, eller om det tvert imot er av en slik art at Guds vilje nettopp krever at vi gir etter.

Krever øvrigheten for eksempel at vi ikke skal tro på Kristus, ikke bekjenne ham og ikke følge ham, er saken klar. Da må vi heller lide enn adlyde. Det samme kreves av oss hvis øvrigheten forlanger at vi skal nøye oss med all slags åndelig føde som blir tilbudt oss, og ikke selv søke vår næring i Guds ord. Heller ikke da har vi lov til å adlyde.

Krever øvrigheten derimot at vi ikke får holde en viss form for andakt på en bestemt tid av dagen, mens vi resten av dagen har frihet til å bruke tiden til det, er det klart vår plikt å adlyde – så sant ikke Gud helt konkret har bundet oss til nettopp den timen, så vi skal ta til oss Ordet akkurat da.

Vi lar det bli med dette ene eksempelet på tilfeller der en kan komme til å misbruke ordet om at en «skal lyde Gud mer enn mennesker». Det kan oppstå enda vanskeligere tilfeller. Da må hver enkelt kristen i ydmykhet og bønn til Gud søke svaret på hva som er hans gode, velbehagelige og fullkomne vilje.

Ofte kreves det da noe mer enn bare å vite hva som i seg selv er mest rett, for Guds vilje kan ofte gå en annen vei for kjærlighetens skyld (se 1 Sam 8,7–9; Rom 14,14–15). Hvis øvrighetens påbud ikke helt klart strider mot Guds vilje, er det alltid best å adlyde – særlig av den grunnen som apostelen selv holder fram her: at «de som finnes, er innsatt av Gud».

2. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot. Men de som står imot, skal få sin dom.

Den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot. Dette følger klart av det som er sagt i det første verset: at all øvrighet er av Gud. Når det ikke finnes noen øvrighet uten at den er innsatt av Gud, må følgen ubestridelig bli at den som setter seg opp mot øvrigheten, setter seg opp mot Gud selv og hans ordning.

Av dette følger igjen at vi for Herrens skyld ydmykt bør underordne oss øvrigheten, hvordan den enn er i seg selv – riktignok med det unntaket vi allerede har nevnt: når øvrighetens påbud klart strider mot Guds ord. Og når ulydighet mot øvrigheten også er ulydighet mot Guds ordning, er det svært alvorlig å sette seg opp mot den.

På den andre siden ligger det også en stor oppmuntring i disse ordene for dem som gjerne vil tjene Gud. Her lærer de nemlig at selv den verdslige tjenesten er en tjeneste for Gud selv, når de gjør den for å oppfylle øvrighetens påbud. Når øvrigheten er av Gud, og ulydighet mot øvrigheten er ulydighet mot Guds ordning, må jo følgen bli at den som trofast adlyder øvrigheten, samtidig adlyder Gud.

Men dessverre er det få som holder dette klart for seg. Vanligvis ser vi bare på de synlige redskapene, på de personene som er vår øvrighet. Og da ser vi bare skrøpelige mennesker, som kanskje til og med er ugudelige – mens vi selv er

gudfryktige og gjerne vil tjene Gud. Men vi holder ikke fast på det Paulus lærer oss her: at det er Gud som styrer gjennom disse uverdige menneskene.

Denne tilbøyeligheten til bare å se på menneskene og ikke på Gud, som styrer gjennom dem, dukker stadig opp hos oss, ikke minst når vi møter ny øvrighet som opptrer på en ny og vanskelig måte.

Selv i kongen har vi vanskelig for å se Gud. Vanligvis ser vi i ham bare et mer eller mindre prisverdig menneske. Og i «landshøvdinger som er utsendt fra ham» (1 Pet 2,14) ser vi som regel slett ikke Gud, bare syndige mennesker. Hvem kan da se Gud i en fattig og uverdig husfar, når en ser ham iblant oss hele dagen i all hans skrøpelighet? Å nei, en kan ikke se at et så skrøpelig menneske skal herske over husets tjenere i Guds sted.

I praksis er det altså svært vanskelig å holde fast ved at det vi gjør mot øvrigheten, gjør vi mot Gud. Men hvis de kristne som gjerne vil tjene Herren, tok denne sannheten sterkere til seg, ville de sikkert unngå mang en fristelse til misnøye med øvrigheten. Tvert imot ville de da oppfylle selv de uverdigste herskernes bud med lyst, glede og troskap. For da kan de si av hjertet: «Jeg tjener Gud i dette.»

Da blir det, som Luther sier, bare en fryd for en fattig tjenestepike å gjøre det husets folk ber henne om. Enten hun skal passe barn eller gjøre de minste ting, kan hun si: «Nå tjener jeg Gud selv; jeg passer barna for Gud. Om arbeidet blir tungt, eller om jeg må tåle ubehageligheter, er det jo Gud jeg gjør alt sammen for.» For også det å være husfar, husmor eller en hvilken som helst arbeidsgiver er en ordning som Gud har innstiftet.

Å, her trengs det åndelige øyne som kan se gjennom forhenget av alt dette menneskelige – personene som har embetene, og alle deres mangler. Vi må feste blikket på ham som styrer over alle sammen, og som har innsatt all øvrighet på jorden – ja, som også har innsatt personene, fra kongen til den fattigste husfar. Gi oss, Gud, slike øyne og villige hjerter! La oss huske at «den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot», og at den som tvert imot respekterer og adlyder øvrigheten, respekterer og adlyder Guds ordning.

Men de som står imot, skal få sin dom. Her legger apostelen fram enda en grunn til at vi bør underordne oss øvrigheten: at vi ellers vil «få vår dom». Denne dommen sikter nok først og fremst til den straffen vi vil få av øvrigheten. Det ser vi tydelig av de to neste versene.

Men av sammenhengen med det som er sagt før, ser vi også at straffen her framstilles som en straff fra Gud. Med «dom» menes her en straffedom fra Gud, enten den kommer over oss gjennom øvrigheten eller på en annen måte. Her tales det jo om dem som står Guds ordning imot, og da må det også være Gud som straffer det. Alt sammen er av Gud, både øvrigheten og straffen.

Det er egentlig i det fjerde bud Gud har grunnlagt øvrighetens makt. Og han har knyttet vårt timelige vel nettopp til at vi holder dette budet, når han sier: «for at det må gå deg godt, og du må leve lenge i landet».

Det er helt sikkert at de som i kjødelig trass setter seg opp mot øvrigheten, vil få sin dom her i livet. Om de unngår øvrighetens straff, vil Gud i sin tid straffe overtredelsen. For ulydighet mot øvrigheten er ulydighet mot Guds ordning, og

Gud er den rette overdommeren (se Rom 12,19 og utleggelsen der). Så fortsetter Paulus å tale om denne ordningen, og særlig om at straffen er berettiget.

3–4. For de som styrer, er ikke til skrekk for dem som gjør godt, men for dem som gjør ondt. Vil du slippe å være redd for øvrigheten, så gjør det gode. Da skal du få ros av den. For den er Guds tjener, til gagn for deg. Men gjør du det som er ondt, da frykt! Den bærer jo ikke sverdet for ingenting. For den er Guds tjener, en hevner til straff over den som gjør det onde.

I disse versene vil Paulus ikke bare understreke det han nettopp har sagt: at de som setter seg opp mot øvrigheten, skal få sin dom. Teksten gir her en mer allmenn framstilling av hele øvrighetens oppgave: Den skal være til støtte for de gode og straffe de onde. Øvrighetens dom over lovbryteren er altså bare en følge av dette allmenne kallet.

Og grunnen til at vi skal underordne oss, ligger ikke bare i trusselen om straff, men også i det disse versene sier om hvor velsignet godt og sunt øvrighetens embete og gjerning er. Derfor bør vi ikke bære på noen motvilje mot øvrigheten. Tvert imot bør vi omfatte den med inderlig kjærlighet, underordne oss den i en oppriktig ånd og støtte den viktige oppgaven den har.

For de som styrer, er ikke til skrekk for dem som gjør godt, men for dem som gjør ondt. Egentlig står det: «ikke til skrekk for de gode gjerningene, men for de onde».[74] Med denne formuleringen synes Paulus å ville minne om den upartiskheten som øvrigheten er forpliktet til: Den skal ikke la seg påvirke av hvem det gjelder, men bare dømme etter gjerningene.

Noen vil kanskje innvende at det slett ikke alltid går slik i praksis som apostelen framstiller det her. Øvrigheten er slett ikke alltid bare til skrekk for de onde gjerningene. Vi vet jo hvordan den ofte har forfulgt Guds folk for de aller beste gjerninger.

Men da må vi legge merke til at Paulus her bare taler om øvrighetens rette kall og tjeneste: å avverge og straffe det onde og lønne det gode. Han går ikke inn på de feilgrepene øvrigheten også kan gjøre. Dernest må en være klar over at det her bare tales om gjerninger som er gode eller onde i menneskelig forstand. De som styrer, har jo ikke sans for noe annet godt eller ondt. Det som er godt eller ondt i kristen forstand, hører inn under en høyere Konge og skal straffes eller lønnes av ham.

De kristne i Roma hadde på denne tiden en hedensk øvrighet, og den kunne aldri forstå eller støtte noe kristent gode. Likevel gjaldt det Paulus skriver her, også en slik øvrighet. For midt i all forfølgelsen av de kristne var dens mål tross alt hele tiden å skremme menneskene fra å gjøre det onde og oppmuntre dem til å gjøre det gode.

Både jøder og hedninger trodde dessuten virkelig at de gjorde Gud en tjeneste når de forfulgte Kristi menighet. Etter deres egen fornuft var også slike forfølgelser en støtte til øvrighetens allmenne mål: å motarbeide det onde. Og de så at

den samme øvrigheten på det rent menneskelige området alltid var opptatt med å straffe det onde og lønne det gode. Så dypt er loven skrevet i alle menneskers samvittighet, også hedningenes, selv om den er temmelig skjult (Rom 2,14–15).

Men når det er øvrighetens kall å hindre det onde og oppmuntre til det gode, ja, være Guds synlige og nærværende forvalter av hans lov på jorden, er nettopp dette en helt klar grunn til å elske, respektere og adlyde øvrigheten. Det er en viktig og dyrebar grunn for alle som av hjertet ønsker at rett og rettferdighet skal råde på jorden.

Ja, selv om øvrigheten i enkelte tilfeller skulle handle feil, eller øve vold mot en uskyldig frihet, må vi heller ydmykt godta det enn knurre og sette oss opp mot den. Vi bør heller fortsatt være stille og underordne oss, så vi kan være med og støtte øvrighetens store oppgave, som i hovedsak er god og full av velsignelse.

Vårt forhold til øvrigheten må ikke være motvilje, men kjærlighet og fortrolighet. Det er dette apostelen vil fram til når han ikke bare har lært oss at øvrigheten er av Gud, men også har vist oss dens nyttige og sunne tjeneste. Men i denne tjenesten hender det at øvrigheten også må bruke harde midler, til og med våpen. En makt som kan gripe til våpen, vekker naturlig nok også redsel, og redsel er alltid plagsom. Derfor legger apostelen til:

Vil du slippe å være redd for øvrigheten, så gjør det gode. Da skal du få ros av den. Paulus vil si: Øvrigheten er ikke ond eller farlig så sant du gjør det gode. Den er din venn og beskytter, som bare straffer dem som skader deg. Vil du slippe å være redd for øvrigheten, vil du leve i trygghet og fred? «Så gjør det gode. Da skal du få ros av den» – den rosen at du er en god borger.

Dette er altså den allmenne regelen for øvrighetens rette kall og tjeneste. Når det ikke går etter denne regelen, når øvrigheten ikke lønner det gode eller straffer det onde, bryter den med sitt kall og sin tjeneste – og det er alltid dette kallet apostelen holder fram her. Men igjen må vi huske at alt dette bare gjelder rent menneskelige og borgerlige forhold. Det er bare dem øvrigheten kan og bør lønne.

Gjelder det derimot åndelige forhold – om du for eksempel har gjort mye som har ført til det største «gode», sjelers frelse – må du ikke vente noen pris fra øvrigheten. For de aller største gjerningene fikk Kristus ingen annen pris av øvrigheten enn tornekrone og kors. Lønnen for den rette, hellige kjærlighetstjenesten vil Kristus selv dele ut når han kommer i sin herlighet for å gi hver enkelt etter hans gjerninger.

Men i vårt vers tales det altså bare om borgerlige tjenester, som øvrigheten roser. Og for dem gjelder regelen: Gjør du det gode, behøver du ikke frykte noe ondt fra øvrigheten; da får du tvert imot ros av den.

For den er Guds tjener, til gagn for deg. I dette verset kalles øvrigheten to ganger «Guds tjener»: først til gagn for lydige borgere, men også til straff over den som gjør det onde. At øvrigheten «er Guds tjener», er den helt avgjørende grunnen til at vi for samvittighetens skyld oppriktig og trofast skal respektere og adlyde den (v. 5). Men det stanser ikke ved at øvrigheten «er Guds tjener» – den er Guds tjener «til gagn for deg».

Dette gjelder øvrigheten i alle land. Hva ondt en enkelt øvrighet enn kan finne på, er den som øvrighet alltid til nytte for samfunnet – til nytte på mangfoldige måter, og helt sikkert for «deg» som gjør det gode.

Men på en helt særlig måte er den til nytte for de kristne, for gjennom øvrighet og lover har de vern mot forfølgelse. Riktignok ser vi stadig eksempler på at øvrigheten selv forfølger kristne. Men det er et faktum at hvis en opphisset folkemengde fikk slippe til uten at øvrighet og lover stanset den, ville forfølgelsen bli langt villere og mer umenneskelig.

Det fikk Paulus sannelig oppleve da kommandanten og landshøvdingen måtte beskytte ham mot folkemassene (Apg 21 og 25), og da han til sist innanket saken sin for keiseren, som også i lang tid beskyttet ham mot hans egne landsmenn. Derfor bør alle kristne være takknemlige for denne guddommelige ordningen, samfunnets styre. Det er en barmhjertig ordning fra Gud og helt uunnværlig for menneskeslekten. Se bare hvordan et nytt styre straks blir opprettet i en annen form når det gamle går i oppløsning et sted.

Etter syndefallet er menneskene så onde at de ikke kan leve sammen uten tømmer og lenker. Ble øvrighetens stengsel mot ondskap, selvrådighet og vold tatt bort, ville det være bedre å leve i skogen blant rovdyrene enn i et samfunn av mennesker. Se bare i de tre siste kapitlene i Dommerboken hvordan det gikk i Israel da det ikke lenger var noe styre i landet. Se hvordan det har gått i lignende tilfeller gjennom hele historien. Her er sterke bevis for at det Paulus skriver om øvrigheten, er sant: Den er «Guds tjener, til gagn for deg».

Noen har ment at apostelens formaning om å underordne oss bare skulle gjelde øvrighetspersoner som i alt var slik de burde være. Var det riktig, skulle Paulus ikke ha gitt oss noen fast regel her. For når vil alle kunne enes om at de som sitter i ledende stillinger, er slik de bør være? Alle har jo sin egen mening om hvordan de bør være. Skulle så tyven først vurdere om øvrighetens dom var rett, før dommen over ham ble rettskraftig?

Nei, både påståtte og virkelige feil og mangler vil alltid henge ved enhver øvrighet og enhver hersker, slik som ved alle mennesker. Men de har likevel alltid det samme rettmessige kravet på at vi underordner oss, som om de var fullkomne. For Herrens ord forplikter oss ikke på en fullkommen øvrighet, men på «de som finnes». Ordet sier ikke at kravet først gjelder når hver eneste innbygger mener at øvrigheten er god og feilfri. Nei, langt ifra!

Den regelen Paulus forkynner her, er allmenn og ubetinget. Og Herrens Ånd ga den i en tid da landene ble styrt av en hedensk øvrighet – den som til sist også ble apostelens bøddel, som om han hadde vært en ugjerningsmann. Men det rokker ikke ved den læren han har gitt oss her.

Enten øvrigheten er ond eller god, står det fast at vi har plikt til å underordne oss den. La oss igjen minne om den gangen Herren hadde latt jødene bli bortført i fangenskap til Babel. Da levde de under et hedensk styre. Men nettopp da lot han profeten sin skrive til dem: «Søk den byens velferd som jeg har bortført dere til, og be for den til Herren! For når det går den vel, så går det dere vel» (Jer 29,7).

Profeten hadde nok allerede ofte forkynt Guds dom over Babel for byens tyranni mot de samme jødene. Men det var Gud selv som skulle fullbyrde dom-

men. Mens dette undertrykte folket ventet på Herren, skulle de underordne seg og være med og støtte byen. «Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren.» Han tillater ikke at hvem som helst skal styre og dømme over hans tjener, øvrigheten. Slik er den sunne læren i Guds ord om dette.

Måtte Guds folk aldri la seg smitte av den frekke og ugudelige ånden som roper på frigjøring, som vil oppheve alt styre og selv være sin egen herre! Denne ånden hater alle ordninger Gud har gitt menneskeslekten; det skal være fullkommen frihet i alt. Gud skal ikke herske over den enkelte med sitt gamle ord. Hver og en skal tenke, lære og leve som han har lyst.

Samfunnets øvrighet skal ikke ses på som en Guds ordning, men skal være til hån og spott for hvem som helst. Heller ikke hjemmets bånd skal være hellige, verken ekteskapets pakt eller foreldrenes autoritet. Alle skal ha frihet til å følge sine egne lyster. Ve denne verden hvis en slik frigjøring får utvikle seg!

Men «dere er jordens salt!» sier Herren til sine etterfølgere. I sannhetens kraft skal de kristne kjempe mot oppløsningen og forråtnelsen. Får ikke Guds faste ord gjelde og råde i alle forhold, vil oppløsning og hedenskap komme inn i stedet. Riktignok har Den Allmektige enda et middel han kan bruke, men det ville være godt om vi slapp å oppleve det.

Når et folk er kommet så langt i gudløshet at det forakter ikke bare Guds ord, men også øvrigheten, kommer Herren med sine hardere midler. Da sender han naturkatastrofer og andre plager, krig, sult og pest over landet. Alt sammen skjer for å bøye et hardnakket folk, så det heller vil vende tilbake til det mildere styret ved Guds ord og øvrigheten.

Men som sagt: Det ville være bedre om vi i tide bøyde oss under disse mildere midlene. Gjennom alle ytre forhold vil det altså vise seg at øvrigheten er «Guds tjener, til gagn for deg». Og gjør du bare det gode, behøver du ikke være redd for øvrigheten, for da får du ros av den.

Men gjør du det som er ondt, da frykt! Den som bryter øvrighetens lover, har grunn til å frykte straff. Og her vender Herren seg også til sine venner og advarer dem mot å bryte øvrighetens påbud med vilje, uten at nød tvinger dem. Da kan de ikke regne med at Herren hjelper dem å slippe følgene; de må bare ta den straffen de blir idømt. «Gjør du det som er ondt, da frykt!»

En kan undre seg over at apostelen gir slike advarsler til de hellige kristne i Roma. Men det finnes dessverre eksempler på at også kristne iblant har latt seg dra med i protestaksjoner og opprør mot øvrigheten. Når slikt skjer, må de også vente å lide for det – ja, enda mer enn andre.

Herren kan heller la de ugudelige slippe straff her i livet enn sine barn, som han dømmer og tukter for at de ikke skal bli fordømt sammen med verden (2 Makk 6,14–15; 1 Kor 11,32). Og at øvrigheten straffer dem som har vært med på ulovlig motstand eller andre lovbrudd, er helt rett og i samsvar med øvrighetens kall.

Den bærer jo ikke sverdet for ingenting. Dette uttrykket kommer av en gammel skikk som vi ennå ser i bruk: at herskeren bærer et sverd ved siden som tegn på øvrighetens makt til å dømme forbrytere, ja, til og med dømme dem fra livet.[75] Apostelen sier altså her at dette ikke er en tom skikk. Den har en

alvorlig betydning og viser at de som begår forbrytelser som etter loven straffes med døden, også skal få denne straffen. Dette er meningen med at øvrigheten «ikke bærer sverdet for ingenting».

Men uttrykket «bære sverdet» har også en videre betydning: øvrighetens myndighet til å straffe alle slags forbrytelser, små og store. I alle tenkelige tilfeller som hører inn under øvrighetens ansvar, skal den bruke sin myndighet til å straffe når det er nødvendig; den skal «ikke bære sverdet for ingenting». At øvrigheten bruker sin myndighet til å straffe, er altså ikke noe den selv har funnet på, men dens klare plikt.

For den er Guds tjener, en hevner til straff over den som gjør det onde. Våre menneskelige tanker og følelser kan nok iblant reise seg mot at øvrigheten bruker makt, også sverdet. Men da skyldes det bare at vi har glemt at øvrigheten er «Guds tjener», som bare skal fullbyrde Guds straffedom. Herren vår Gud er den egentlige dommeren; han alene skal ta hevn. Men å styre og straffe blant menneskene i verdslige ting har han overlatt til øvrigheten, som derfor for Herrens skyld har plikt til å bruke sin makt.

Hvis øvrigheten så gjennom fingrene med forbrytelser og lot være å straffe lovbrytere, ville det være ren pliktforsømmelse i tjenesten – ja, så alvorlig at det kan få de verste følger for folk og land.

Øvrigheten bør altså, først og fremst for Herrens skyld, men dernest også av kjærlighet til innbyggerne, gå helhjertet inn for at det onde blir straffet. Øvrigheten er ikke sin egen herre, men «Guds tjener», innsatt som «en hevner til straff over den som gjør det onde». Slik bør vi se på øvrigheten. Først og sist skal vi se den som Guds tjener, og i dens lover se Guds vilje for samholdet i landet.

[74] Her blir gjerningene personifisert: Det tales som om gjerningene selv skulle frykte.

[75] Dette skriftstedet stadfester uttrykkelig øvrighetens rett til å dømme til døden, for det er egentlig dødsstraffen «sverdet» står for. Her blir dermed den oppfatningen tilbakevist som vi også hører i våre dager: at det skulle være ukristelig og stride mot Guds vilje i den nye pakts tid å dømme til døden. Dette er ikke noe Kristi åndelige styre i kirken skal ta seg av. Nei, Peter skal ikke gripe til sverdet (Joh 18,10–11). Men den gudgitte og uunnværlige øvrigheten, den «Guds tjener» som teksten vår taler om her, skal fortsatt bære sverdet, og da «ikke for ingenting». Alt dette fordi ondskapen på jorden er så stor at kjærligheten selv, omsorgen for samfunnets trygghet, krever at også den straffen vi frykter mest, kan tas i bruk. Hva våre menneskelige tanker og følelser enn sier, er det alltid tryggest bare å spørre hva Guds tanker er, og hva hans ord sier. Og det er ikke bare dette stedet i Det nye testamente som rettferdiggjør dødsstraff; det finnes flere. Da Peter urettmessig dro sverdet, sa Herren: «Alle som griper til sverd, skal falle for sverd» (Matt 26,52). Hadde det vært Herrens vilje at sverdet aldri skulle brukes etter hans tid, ville han vel ha sagt noe om det. Men her lar han oss forstå at det er rett at de som selv uberettiget «griper til sverd», «skal falle for sverd». Det samme bekrefter Paulus når han står for landshøvdingen Festus og sier: «Har jeg begått urett, og har jeg gjort noe som fortjener døden, så ber jeg meg ikke fri for å dø» (Apg 25,11). Her erkjenner apostelen at dødsstraff i seg

selv er rett. Det ville han ikke ha gjort hvis det var å bryte Guds bud å bruke dødsstraff.

5. Derfor er det nødvendig å underordne seg, ikke bare av frykt for straffen, men også for samvittighetens skyld.

Vanligvis adlyder menneskene øvrighetens lover bare av frykt for straff. Var det ingen straff, ville de bryte hver eneste lov som hindret dem i å følge sine kjødelige tilbøyeligheter. Men slik bør det ikke være med de kristne. De bør adlyde landets lover, ikke bare av frykt for straff, men av en langt dypere grunn.

Selv om de visste at de ikke ville bli straffet, burde de holde landets lover like trofast, bare «for samvittighetens skyld» – fordi de vet at øvrigheten «er av Gud». Den er «Guds tjener», og Herren vil at vi skal adlyde den. Det er dette som framfor noe annet bør drive dem som frykter og elsker Gud.

Og der denne drivkraften til lydighet finnes, vil den ikke bare hindre alle åpenbare brudd på landets lover, men også alle skjulte, som bedrageri, underslag og smugling. Den mest trofaste kristne er også den mest trofaste borgeren. Hans valgspråk er alltid: «Jeg setter alltid Herren for meg» (Sal 16,8).

For et kjødelig sinn vil det alltid være hard tale at vi til og med samvittighetsfullt skal adlyde øvrigheten. Men for dem som både tror på en allmektig Gud og elsker hans vilje, er ikke dette budet hans tungt. Hvis Gud derimot ikke styrte øvrigheten, kunne en nok stille spørsmål ved det.

Men den som tror på en trofast og allmektig Gud, har ingenting å frykte. Når Gud gir sine barn i menneskers hender, holder han selv disse menneskene i sin hånd, så de ikke kan gjøre oss noe ondt mot hans vilje. «Kongens hjerte er som bekker i Herrens hånd, han bøyer det dit han vil» (Ordsp 21,1).

I de fem første versene i kapittelet har Paulus nå gitt oss en klar og allmenngyldig regel for vår plikt mot øvrigheten, en regel uten unntak eller forbehold. Det eneste unntaket Skriften gir, er det tilfellet at øvrighetens påbud skulle stride mot Herrens ord.

Paulus taler så klart og bestemt til alle slags mennesker – jøder, grekere og kristne, ja, til «hver og en». Han sier: «Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg», og: «De som finnes, er innsatt av Gud.» Så står det bare igjen at hver enkelt av oss samvittighetsfullt setter hele denne formaningen ut i livet, hver på sitt område. Som et eksempel på hvordan det gjøres i praksis, legger Paulus til:

6. Derfor betaler dere jo også skatt, for de er Guds tjenere som nettopp tar vare på dette.

Derfor betaler dere jo også skatt. Ordet «derfor» viser, som i forrige vers, tilbake til alt Paulus har sagt om øvrigheten (v. 1–4): først og fremst at den er «Guds ordning», dernest at den er «til gagn» for oss. Men denne tjenesten må også bekostes, og derfor er det nødvendig med skatter og avgifter.

Så begrunner Paulus dette nærmere: **For de er Guds tjenere som nettopp tar vare på dette.** Hele tiden er de opptatt med denne tjenesten, som er like mye

en tjeneste for Gud som tempelprestenes. Derfor må de også ha skatteinntekter. Apostelen taler til dem slik: Dere gir jo skatt for å opprettholde gudstjenesten (det var både jøder og hedninger vant til). På samme måte skal dere også betale skatt til den gudstjenesten øvrigheten utfører.

At dette er apostelens tanke, ser vi av at han her bruker et ord for «tjenere» som egentlig betyr tempeltjenere, *leitourgoi*. Det minner samtidig om at også øvrighetspersonene var offerprester og derfor burde ha skatt til å opprettholde sin tjeneste (den borgerlige «liturgien»), slik templets tjenere fikk til sin.

Denne påminnelsen om plikten til å betale skatt var særlig nødvendig for de kristne jødene. Blant dem dukket det etter hvert opp et parti som avviste eller tvilte på at de som Guds folk burde betale skatt til hedningene. Dette var også bakgrunnen for at de spurte Kristus om det var rett å betale keiseren skatt (Matt 22,17).

Men det er tydelig at de første kristne trofast fulgte både det svaret Kristus ga, og denne formaningen fra apostelen. Kirkefaderen Tertullian sier for eksempel til hedningene at «innkrevingsboken (for ubetalt skatt) vil gi de kristne den beste attest. Den viser at de for sin tros skyld betaler det de skylder, og skyr å snike til seg noe som ikke er deres». Måtte det også i våre dager være grunnlag for å si det samme om de kristne!

Fristes vi til å irritere oss over skatten, skal vi huske at selv plikten til å betale skatt er stadfestet av Kristus da han sa: «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» Når jeg bare vet at det er Herrens vilje at jeg skal betale skatt, bør jeg også gjøre det villig, og ikke engang bekymre meg for hvordan øvrigheten bruker midlene. De første kristne hadde en hedensk øvrighet som sikkert ikke brukte skattepengene på beste måte. Likevel skulle de kristne betale skatt til den.

Vi skal også huske den store nytten vi har av øvrigheten: vern om liv og eiendom, forsvar mot fiender både innenfor og utenfor landets grenser, og i tillegg alle de utallige andre fordelene vi har i et ordnet samfunn. Det finnes neppe noe vi bruker penger på, som gir oss så mye timelig godt igjen som det vi betaler i skatt.

7. Gi alle det dere skylder dem: skatt til dem som har krav på skatt, toll til dem som har rett til toll, frykt til dem som skal fryktes, ære til dem som bør æres.

Gi alle det dere skylder dem. Dette er en allmenn regel som alle må innrømme er rett. At vi gir alle det vi skylder dem, er det første en kan kreve av et ærlig menneske. Men eksemplene Paulus regner opp – skatt, toll, frykt – viser at apostelen bruker denne allmenne regelen på det øvrigheten kan kreve av oss. Av dette følger at vi har like ubetinget plikt til å betale skatt som til å betale det vi skylder andre mennesker.

Mange kan ha så var samvittighet at de ikke vil ta et eneste øre fra noe menneske. Men når det gjelder det øvrigheten krever av dem, har de svært slappe tanker. De ser det som en temmelig likegyldig sak om de lar være å betale noe av det. Disse menneskene burde tenke over dette bibelordet: «skatt til dem som

har krav på skatt, toll til dem som har rett til toll». På apostelens tid var denne formaningen særlig nødvendig, for i Romerriket ble det unndratt mye, både toll og skatt.

Paulus advarer de kristne mot en slik uærlighet: **Frykt til dem som skal fryktes, ære til dem som bør æres.** Det finnes øvrighetspersoner som vi skal frykte (vise respekt) på grunn av den stillingen de har, for eksempel dommere og herskere. Paulus vil at de kristne skal vise dem en slik respekt eller «frykt». Og det finnes andre – enten øvrighetspersoner i egentlig forstand eller foreldre, lærere, arbeidsgivere og lignende – som vi bør vise den respekt, lydighet og aktelse som det fjerde bud lærer oss.

Vi ser altså at kristendommen slett ikke opphever forskjellen på den stillingen hver enkelt har i samfunnet. En kristen kan ikke tenke at vi kan opptre likt overfor alle mennesker fordi vi alle er mennesker og fattige syndere. Nei, en så grov og uærbødig holdning vil apostelen ikke godta hos kristne. Alle ser hvordan verden i vår tid forakter en slik formaning; i skrift og tale blir øvrigheten skamløst hånet. Måtte kristne mennesker ikke ha noe med denne ondskapen å gjøre!

Ja, måtte Herrens Ånd lede oss til hele sannheten, også til sannheten om våre plikter mot øvrigheten! Og måtte vi alle være flittige med «bønner, påkallelser, forbønner og takk for alle mennesker, for konger og for alle som er i høy stilling, så vi kan leve et stille og rolig liv i all gudsfrykt og ærbarhet» (1 Tim 2,1–2)!

8. Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre! For den som elsker sin neste, har oppfylt loven.

Kjærligheten er hele lovens oppfyllelse og Guds aller høyeste vilje for vårt liv her på jorden. Det er det store emnet vi nå har foran oss. Vil noen vite helt sikkert hva som er det herligste Gud ser på jorden når det gjelder hvordan vi lever, så får vi høre det her. I denne teksten forkynner Paulus at hele Guds lov egentlig bare taler om kjærligheten, og at det mennesket som elsker en annen, har oppfylt loven.

«Gud er kjærlighet. Den som blir i kjærligheten, blir i Gud, og Gud i ham. Ingen har noensinne sett Gud. Dersom vi elsker hverandre, da blir Gud i oss, og kjærligheten til ham er blitt fullkommen i oss» (1 Joh 4). Med disse og mange liknende ord holder Johannes fram den kjærligheten som gjør at vi elsker hverandre. Han sier at kjærligheten rett og slett er «Gud i oss», for «Gud er kjærlighet».

Også teksten vår sier klart nok at alt Herren Gud har hatt som mål med hele loven, bare er kjærlighet. All den nidkjærhet Gud så tydelig har lagt i loven, har han hatt for kjærlighetens skyld: at vi skulle elske hverandre. At emnet har så stor betydning, er vel også grunnen til at Paulus kommer tilbake til det samme store hovedemnet, enda han talte mye om kjærligheten i forrige kapittel (Rom 12,9–10.13–21). Vi kommer til å se at også neste kapittel egentlig handler om kjærligheten, riktignok i et bestemt eksempel på kjærlighet i praksis.

Måtte da Herren åpne hjertene våre så vi fatter hvor stort dette emnet er! Og måtte han så gi oss nåde til å leve det ut i praksis alle dager i livet vårt! Paulus sier altså:

Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre! Disse ordene har en særpreget paulinsk finfølelse og samtidig stor kraft. Han vil si: Vær så nøye med å oppfylle alle pliktene deres at dere ikke blir stående i skyld til noen – unntatt at dere alltid står i skyld til alle mennesker med en fri kjærlighet, den kjærligheten som går lenger enn noen menneskelig lov krever.

I versene foran har apostelen talt om øvrigheten og våre plikter mot den. Der sluttet han med disse ordene: «Gi alle det dere skylder dem» – skatt, toll, «frykt» og «ære». Men nå vil han straks minne om at det fremdeles står igjen en gjeld: den frivillige kjærlighetens gjeld, som ingen har gjort seg fortjent til. Slik lager han en herlig overgang til dette store emnet og sier: «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre!»

Det vil si: Oppfyll alle forpliktelsene deres i inderlig troskap, ikke bare overfor øvrigheten, men overfor alle mennesker, så dere ikke blir stående i gjeld til noen. Men gjør ikke bare det mennesker kan kreve etter vanlige lover og regler. La den ufortjente, omsorgsfulle kjærligheten strømme mot dem gjennom alt dere gjør. La dette være den gjelden dere alltid står i til alle!

Med denne kjærlighetsgjelden er det slik at vi aldri her i livet kan si: «Nå skylder jeg ikke lenger å elske og tjene noe menneske.» Nei, så lenge vi lever og er omgitt av mennesker som trenger vår kjærlighet og tjeneste, er vi på dette området «skyldnere» (se parallellen i Rom 1,14: «Jeg står i gjeld»). Nettopp dette er også den sanne kjærlighetens kjennetegn: Jo mer vi elsker, desto mer kjenner vi hvor lite kjærlighet som har fått strømme ut fra oss i tjeneste for menneskene – og desto mer drives vi til å gjøre enda mer.

Med ordene «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre» minner Paulus oss om den dobbelte skyld eller forpliktelse som hviler på de kristne. Den første er nedfelt i menneskelig lov og rett, og alle mennesker har en viss forståelse av den. Det er om den Paulus her sier: «Gi alle det dere skylder dem!», så dere ikke «blir noen noe skyldig».

Den andre forpliktelsen er den frivillige, ufortjente kjærligheten, som han omtaler slik: «annet enn det å elske hverandre». Om denne forpliktelsen taler han også i 1 Kor 9,19: «For selv om jeg er fri overfor alle, så har jeg gjort meg til alles trell.» Denne siste forpliktelsen, plikten til å elske alle, er av en slik art at ingen menneskelig lov kan kreve den eller straffe oss når den mangler.

Vårt naturlige menneske kjenner ikke dette hellige kravet om at vi skal elske hverandre uten at den andre har gjort seg fortjent til det. Nei, ikke noe menneske i hele verden vet ut fra sine naturlige forutsetninger at dette er vår plikt: å tjene hverandre ufortjent. Ingen vet av seg selv at Herren venter at vi ikke bare skal gjøre rett mot alle, men også gjøre godt mot alle i ufortjent kjærlighet.

Tenk deg et svært rikt menneske som ikke gjør godt mot noen. Menneskelig sett er han likevel rettferdig og ustraffelig etter loven, bare han gjør det som er rett mot alle, betaler det han skylder og ikke gjør noe åpenbart straffbart. Beholder han hele sin store rikdom for seg selv uten å tjene noe menneske med

den, uten å gi eller låne noe til noen, blir han ikke straffet for det etter noen menneskelig lov.

Men for Gud og hans hellige, guddommelige lov gjelder noe helt annet. Den sier: «Du skal elske din neste som deg selv.» For Gud og hans lov er vi dømt som urettferdige og lovbrytere, selv om vi ikke har gjort noe menneske urett – bare fordi vi har beholdt alt vi eier for oss selv og ikke tjent vår neste med det.

Her ser vi forskjellen på de to slags skyld eller forpliktelser en kristen lever under. Den første, det vi skylder etter loven, forstår alle mennesker. Den andre, det vi skylder menneskene i ufortjent kjærlighet, er ukjent og foraktet av hele verden. Måtte vi desto mer ta den inn over oss – ikke minst fordi vi aldri, så lenge vi lever, blir i stand til å oppfylle kjærlighetens forpliktelser.

Hvor mye vi enn «betaler av» på kjærlighetsgjelden, får vi den aldri helt «nedbetalt». Og den som viser noen kjærlighet for å bli kvitt dem, har ikke vist dem noen ekte kjærlighet. For den virkelige kjærligheten vil alltid fortsette å gjøre godt. Augustin sier: «Kjærligheten gir når den betaler kjærlighetsgjeld. Men den blir alltid noen noe skyldig, uansett hvor mye den gir. For den tiden kommer aldri da den ikke har mer å betale. Likevel mister den heller ikke noe, for den bare dobles gjennom det den gir.»

Gjennom kjærligheten gjør vi oss altså til «alles trell», også der vi etter menneskelige krav ikke skylder noen noe. Likevel gjør vi ikke dermed det minste mer enn Guds lov krever. Tvert imot er det nettopp den guddommelige lovens hensikt og krav at vi skal elske hverandre. For apostelen sier:

Den som elsker sin neste, har oppfylt loven. Dette betyr ikke at jeg har oppfylt loven hvis jeg bare har en eller annen kjærlighet til et menneske. Nei, meningen er at jeg oppfyller loven i samme grad som jeg elsker. Lovens egentlige hensikt er altså at jeg skal elske min neste og gjøre ham godt.

At dette er meningen, ser vi av at Paulus straks i v. 9 føyer til: «For disse budene: Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke begjære, og hvilket som helst annet bud, de sammenfattes i dette ordet: Du skal elske din neste som deg selv.» Elsket vi altså virkelig vår neste, ville vi aldri bryte noen av disse budene. Men fordi ingen har en fullkommen kjærlighet, er det heller ingen som oppfyller loven fullkomment. For vi oppfyller loven bare i den grad vi elsker vår neste.

Men hvordan skal vi så forstå at Paulus her bare taler om å elske vår neste og sier at da har vi oppfylt loven? Guds lov krever jo aller først kjærlighet til Gud! Til det kunne en selvsagt svare at vi bare må forstå dette om lovens andre tavle, som oppfylles gjennom kjærligheten til nesten. Men her kan også ligge en lærdom med dypere mening: at selv kjærligheten til Gud skal vises gjennom kjærligheten til vår neste.

På den siste dag skal Herren Kristus si: «Jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke» osv., for «alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25). Gud har ikke selv noe behov som vi skal dekke. Men han elsker menneskene så høyt at han viser oss til dem hvis vi vil vise kjærlighet.

Dessuten ville vi jo ikke ha noen sann kjærlighet til vår neste hvis vi ikke først og fremst elsket Gud, hvis vi ikke først var blitt gjennomtrengt av hans kjærlighet til oss. Han må først bli så dyrebar for oss at vi for hans skyld også elsker vår neste.

Når Paulus i 2 Kor 5,14 taler om hvordan han møter menneskene, begrunner han det slik: «For Kristi kjærlighet tvinger oss, idet dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd.» Det samme ser vi ved Tiberiassjøen, da Kristus spør Peter: «Elsker du meg?» Tre ganger fikk han svaret: «Herre, du vet at jeg har deg kjær», og hver gang svarer Kristus: «Fø mine lam!», «Fø mine får!» Han ville altså at Peters kjærlighet til ham skulle vises i Peters kjærlighet til Guds lam og får.

Slik skal vår kjærlighet til Gud vises gjennom kjærligheten til vår neste. Det er i vår fattige og trengende neste vi skal finne og elske Gud. Det er der vi skal tjene ham og gjøre godt mot ham, hvis vi elsker ham. Budet om kjærligheten til Gud ligger altså innebygd og skjult i kjærligheten til vår neste.

Til denne teksten har Luther denne sterke kommentaren: «Med dette er nå formen støpt for de glatte og svevende åndene som bare søker Gud i store og herlige opplevelser, som gjerne vil se hans storhet og bare er opptatt av å tjene og elske ham i alt som er stort og anselig. Men de har ikke funnet ham når de her på jorden går forbi ham i sin neste, der han venter på dem for å bli elsket og æret. Derfor skal disse på den siste dag få høre: Jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat, osv.

Herren Gud har altså fornedret seg fra sin guddommelige skikkelse og tatt på seg en tjeners skikkelse for å bøye vår kjærlighet til ham ned fra himmelen og binde den til vår neste. Og så lar vi ofte vår neste ligge her nede, mens vi i stedet går og gaper opp mot himmelen med kjærligheten vår, fordi vi tror at det er slik vi elsker og tjener Gud på rett måte.» Nei, vend deg til din neste med kjærligheten din! Det er i ditt fattige medmenneske du kan finne og tjene Gud.

Når teksten vår lærer at hele loven egentlig har kjærligheten til nesten som mål, at «kjærligheten er lovens oppfyllelse», har vi her også en særdeles viktig og dyrebar rettesnor for hvordan vi skal forstå hele Guds ord og leve det ut i hverdagen. Vi lærer at hvis vi tror vi gjør noe for å tjene Gud, men det ikke blir til den minste nytte for andre mennesker, da har vi totalt misforstått Guds vilje – for Herren har jo med alle sine bud hatt som mål at vi skal elske og tjene vår neste.

Hvor viktig det er alltid å ha denne lærdommen klart for seg, ser vi aller best av alle de avsporingene og villfarelsene som skyldes at en har oversett den. Mange tusen mennesker har anstrengt seg til det ytterste for å tjene Gud og likevel bare endt i synd og dårskap, fordi de ikke hadde denne sannheten klart for seg. Mang en ektemann har forlatt kone og barn for å tjene Gud på pilegrimsreiser eller dra til fremmede land «for å evangelisere» og så videre. Men dem Gud hadde pålagt ham å ta seg av, forlot han i fattigdom.

Mang en gudfryktig datter har forlatt foreldrene, som hun etter det fjerde bud burde tjene, og stengt seg inne i et kloster for å tjene Gud der med selvvalgte gjerninger som ikke er til nytte for noe menneske. Det samme skjer også i dag.

Både i forholdet til kirken og sakramentene og på andre områder er mennesker opptatt av ting som verken de selv eller andre har den minste nytte av, men heller skade. Selv tror de jo at de handler rett, fordi de ikke har prøvd gjerningen sin på denne lærdommen om kjærligheten.

Stadig dukker det opp utallige spørsmål der den ene ser saken på én måte og den andre på en annen. Da bør vi straks huske at kjærligheten er den avgjørende rettesnoren, og spørre: Hva er her til størst hjelp, og hva er til størst skade? Så mye er helt sikkert: Gud vil ikke ha noen gjerning som ikke er til noen nytte for livet vårt. «Gud er kjærlighet.» Når en gjerning, eller noe som kreves av deg, ikke stemmer med kjærligheten, da stemmer det heller ikke med Guds vilje.

Dette gjelder ikke bare menneskelige påbud og regler, men også hvordan vi lever med Guds egne bud. Hvis vi i en bestemt situasjon ville komme i strid med kjærlighetsbudet ved å følge et av Guds bud bokstavelig, da er det ikke tid og sted for å praktisere det budet med nidkjærhet. Dette viste Kristus ofte når det gjaldt det tredje budet, som etter ordlyden forbød alt kroppslig arbeid på sabbaten (2 Mos 20,10; 35,2–3).

Likevel gjorde Herren alltid unntak fra sin vanlige helligholdelse av sabbaten når kjærligheten og menneskers nød krevde det. Da viste han stadig til hva kjærligheten krevde. Han minnet dem også om at David og de som var med ham, åt av de hellige skuebrødene (1 Sam 21), og lot dem forstå at det var rett.

Om dette eksemplet sier Luther: «Selv om loven sa at ingen andre enn prestene skulle ete disse brødene (2 Mos 25,30; 29,33), var likevel kjærligheten den egenrådige keiserinnen over loven og tvang den under seg. Loven måtte vike og gi dispensasjon når David led av sult, og den måtte godta denne kjennelsen: David sulter, nå må han hjelpes. For kjærligheten sier: Gjør godt mot din neste når han trenger det! Hvil deg da, lov, og hindre meg ikke i å vise ham godhet! Sett ikke kjærligheten i arrest med forbudene dine!

Hvis presten Ahimelek ikke hadde villet gi David de hellige brødene, men vært så blind at han bare sto hardt på loven, glemte kjærligheten og nektet David mat – hva synes du da han hadde gjort? Da ville David ha dødd av sult, og presten hadde begått mord for lovens skyld. Da hadde det gamle ordtaket slått til: Den strengeste rett er den største urett. Men så uforstandig var heldigvis ikke Ahimelek.»

Fariseerne derimot gjorde seg ofte skyldige i en slik dårskap, for eksempel da de anklaget Kristus fordi han helbredet syke på sabbaten.

I prekenen for 17. søndag etter treenighet sier Luther om dette: «Hva er det fariseerne gjør her? De holder seg strengt til bokstaven i sabbatsbudet og passer på Kristus for å se om han vil bryte det. Selv hadde de ikke hjulpet den syke, om det så bare hadde gjeldt et lite glass vin. Men Kristus kommer med lovens innhold, med kjærligheten, og hjelper frimodig den syke mannen. Samtidig viser han dem den soleklare grunnen til at han gjør det, når han sier: Budet sier riktignok at vi skal holde sabbaten hellig. Men når vi prøves på kjærligheten, da må lovens bokstav vike.»

Den samme visdommen hadde også Moses da han førte Israels barn ut av Egypt. Gud hadde gitt et bestemt bud om at alle guttebarn skulle omskjæres den

åttende dagen (1 Mos 17,12). Dette budet sto klart for alles øyne. Likevel lot Moses være å gjøre det under hele vandringen gjennom ørkenen; i alle de førti årene omskar han ingen.

Hvem hadde så gitt Moses rett til å la være å holde en lov som Gud selv tross alt hadde gitt? Jo, den retten hadde han fordi han forsto å prøve lovens bokstav på kjærlighetsbudet. Han visste at loven skulle tjene folket, ikke at folket skulle tjene loven.

På denne vandringen måtte folket hver dag gå i full rustning. Hvis de var blitt omskåret, ville de i noen dager ikke vært i stand til det. Moses tenkte nok: Gud har ganske riktig gitt oss dette påbudet, og det skal holdes, men det må likevel praktiseres slik kjærlighetsbudet krever. Så utsatte han omskjærelsen til vandringen var over. Slik bør en tolke alle lover etter kjærlighetsbudet og behovet der og da. Der det ikke skjer, mangler det en som kan utlegge loven rett.

Slik Kristus praktiserte sabbaten og Moses omskjærelsen, slik bør også vi forholde oss til alle lover. Vi bør ikke praktisere dem strengere enn at de tjener kjærlighetsbudet. Vi siterer igjen Luther: «Se på et eksempel fra pavedømmet: En mann har lovet å dra på en lang pilegrimsreise. Budet sier: Den som har lovet noe, bør også holde det! Men hjemme har mannen både kone og barn, tjenere og mye annet. Hva er nå rett? Skal han holde løftet sitt, eller skal han bli hjemme og forsørge kone og barn? Døm selv hva som er mest nødvendig og stemmer med kjærlighetsbudet!

Jeg mener det er mest nødvendig at han blir hjemme, arbeider og forsørger huset sitt. Og det som er mest nødvendig og stemmer med kjærlighetsbudet, det er vår plikt, og det stemmer også med Guds vilje (v. 10). Vi må aldri glemme at alle lover, enten de er guddommelige eller menneskelige, bare forplikter så langt de tjener kjærlighetsbudet. Kjærligheten er selve utleggelsen av alle lover, for alle lover er jo bare gitt for å drive fram kjærlighet i praksis.

Paulus sier: ‹Kjærligheten er lovens oppfyllelse›, og: ‹Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre.› Og hvis jeg elsker min neste, er jeg opptatt av å gjøre ham alt mulig godt; jeg hjelper og beskytter ham og taler vel om ham, slik jeg gjerne ville at han gjorde mot meg.» Så langt Luther.

At alle Guds bud egentlig bare har kjærlighetsbudet som mål og bare vil vise hvordan det skal praktiseres, taler Paulus enda klarere om i neste vers.

9. For disse budene: Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke begjære, og hvilket som helst annet bud, de sammenfattes i dette ordet: Du skal elske din neste som deg selv.

Her sier apostelen uttrykkelig at alle lovens bud om hva vi plikter mot vår neste, sammenfattes i dette: «Du skal elske din neste som deg selv.» Alle disse budene skildrer altså bare ulike sider av hvordan kjærligheten skal komme til uttrykk. Den er hovedsaken, selve målet og meningen med dem alle. Med alle sine bud har Gud som mål at vi ikke skal gjøre vår neste noe vondt, men bare det som er godt og nyttig. Og det er jo også soleklart at hvis vi virkelig elsket vår neste, ville vi heller ikke bryte noen av disse budene.

Som eksempel nevner apostelen først det sjette budet. Den rette kjærligheten til nesten ville så visst være en motkraft også mot den synden som oftest sies å komme nettopp av kjærlighet. For hvis jeg hadde den rette kjærligheten til mitt medmenneske, ville jeg ikke forføre det til synd og elendighet. Enda klarere er det for alle at den som har den rette kjærligheten til sin neste, ikke vil drepe ham, ikke stjele fra ham og heller ikke spre usannheter om ham.

Den som elsker sin neste som seg selv, hjelper og støtter ham i alle vanskeligheter og vil det beste for hans legeme og sjel, for det han eier, og for hans gode navn. Men det er ikke bare i slike ytre gjerninger kjærligheten skal leves ut. Paulus sier at selv budet «Du skal ikke begjære!» er tatt med i kjærlighetsbudet.

Har jeg den rette kjærligheten til min neste, bærer jeg ikke på begjær etter noe som tilhører ham. For når jeg elsker ham som meg selv, er jeg like opptatt av at han har et gode, som at jeg selv har det. Begjærer jeg noe min neste eier, er det et bevis på at jeg ikke har noen fullkommen kjærlighet til ham.

Og ikke nok med det: Min neste lider også når han merker det. Ingen vil at et medmenneske skal se med lyst og misunnelse på hans eiendom, hans ektefelle, hans gode navn eller hans stilling. Derfor forbyr også den rette kjærligheten meg å slippe slikt begjær eller misunnelse inn i hjertet.

Kort sagt gjør kjærligheten bare godt og strider mot alt vondt. Derfor er alle Guds bud samlet i dette ene: «Du skal elske din neste som deg selv!»

10. Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse.

Her trekker apostelen slutningen av dette emnet: **Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt.** Dermed holder den alle budene – for de forbyr oss alle sammen å gjøre vår neste ondt – og derfor er den lovens oppfyllelse.

Når det her sies at «kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt», og at den dermed er lovens oppfyllelse, er det også sagt tydelig nok hva som er Guds egentlige vilje og hensikt med budene: at vi ikke skal gjøre vår neste noe ondt eller skadelig. Vi skal alltid ha øye for hva som er til nytte og til skade, og ikke bare være opptatt av å få gjort enkelte gode gjerninger, men få være og gjøre noe virkelig godt og nyttig for våre medmennesker.

Vi vet at vi i Det nye testamente ikke finner noen slike bud som bare krever en lydighetsgjerning (*og i Det gamle testamente bare så vidt? Se Hebr 9,9; 10,1*). Nei, Kristus og apostlene ga oss bare bud som har virkelig nytte som hensikt, både for oss selv og for vår neste. Også dette skal vi merke oss når vi leser ordene: «Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse.»

Men når kjærligheten ikke gjør nesten noe ondt, er det dermed også sagt at den tvert imot gjør ham alt godt. For selv om jeg bare lar være å gjøre nesten godt når han trenger det, gjør jeg ham jo dermed vondt. Hvis noen sulter, og jeg ikke gir ham mat, gjør jeg jo det jeg kan for å drepe ham! All erfaring bekrefter også at kjærligheten virkelig gjør nesten alt godt. Når noen virkelig brenner av kjærlighet, drives han av den til bare å gjøre godt.

Hadde vi bare mye kjærlighet, ville hele livet vårt være fullt av gode gjerninger, av trivsel og glede; vi ville vært som Guds engler. Men der kjærligheten mangler, søker alle bare sitt eget beste. Da plager og forfølger en sin neste med ord og gjerninger, og hele livet blir en kald og øde villmark, full av farlige villdyr.

Å, for et paradis det hadde vært på jorden om bare kjærligheten hadde hersket blant oss! Da ville alle være opptatt av at det gikk godt for andre. Med ord og gjerninger ville vi bare gjøre mot andre det vi selv ville at andre skulle gjøre mot oss. Da ville velsignelse og trivsel blomstre mellom oss, og «rettferd og fred kysse hverandre» (Sal 85,11). Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt, men tvert imot bare godt, og derfor er den lovens oppfyllelse. Hovedbudet for vår plikt mot nesten er derfor dette: «Du skal elske din neste som deg selv!»

Når dette nå er det store hovedbudet som rommer alle de andre budene på den andre tavlen, vil vi se litt nærmere på hva det innebærer. Det lyder altså: «Du skal elske din neste som deg selv!» I dette budet finner vi særlig fire hovedpunkter, fire viktige ting vi skal tenke over.

Det første er selve personen, han som skal elske. Hvem er det? Jo, det heter «du» – du selv, ikke bare naboen din, din neste. Nei, det er du selv som skal gjøre det. Vi går gjerne med på å kreve kjærlighet av andre, og da synes vi budet er svært rimelig. Men vi glemmer svært ofte at det er vi selv som først skal vise vår neste den kjærligheten vi vil at han skal vise oss.

Og det er nettopp dette Herren krever: at hver eneste en skal gjøre det han befaler. En dag skal han tale med hvert eneste menneske om dette. «For vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt» (2 Kor 5,10). Merk deg disse ordene: «alle» – «enhver»!

Selv om vi her i livet er blitt dømt og ved troen på Kristus er blitt benådet, så vi ikke lenger skal dømmes etter loven, står Guds krav likevel alltid ved makt: Vi skal alle gjøre det han krever. Det taler altså til deg, nettopp «deg» som hører Herrens bud. Også du skal leve etter dem og elske din neste slik dette budet krever.

Dette er svært viktig å merke seg. For gjør du det ikke, tyder det på at du er en hykler – en skuespiller – og en fariseer. For de lesser byrdene på andre, men vil ikke selv røre dem med en finger (Matt 23,4). Budet gjelder alle og taler til hver eneste en: Dette gjelder nettopp deg! Dette var altså det første vi skulle merke oss.

Det andre er selve innholdet, det som kreves her, nemlig å «elske». «Du skal elske din neste!» Herren sier ikke bare at du skal gi din neste mat og drikke, klær og penger, enda alt dette til visse tider kan være godt og nødvendig. Nei, han sier: Du skal elske ham! Kjærligheten er selve kilden som alle gode gjerninger skal strømme ut fra. Og når det trengs, gir kjærligheten villig alt som er nødvendig: mat og drikke, klær, hjelp, trøst – kort sagt alt godt.

Paulus sier i 1 Kor 13: «Kjærligheten er tålmodig, er velvillig. Kjærligheten misunner ikke. Kjærligheten skryter ikke, den blåser seg ikke opp. Den gjør ikke noe usømmelig, søker ikke sitt eget, blir ikke bitter, gjemmer ikke på det

onde. Den gleder seg ikke over urett, men gleder seg ved sannhet. Den utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt.» Ja, hvem kan regne opp alt det gode kjærligheten utretter?

«Den som elsker, gir seg selv til sin neste med liv og sjel, med gods og ære, med all sin kraft, innvortes og utvortes, i alt det han trenger – enten nesten er venn eller uvenn. Det finnes ingenting han holder tilbake og ikke vil tjene sin neste med. Derfor kan ingen nådegave eller noe annet sidestilles med kjærligheten. Til de andre fruktene i kristenlivet, og til både nådegavene og naturgavene, knytter det seg bare enkelte, bestemte gjerninger eller tjenester, som barmhjertighet, tålmodighet, avholdenhet og så videre. Men kjærligheten gjør alt og tåler alt. Derfor har apostelen her full dekning for å si at alle budene er sammenfattet i dette ordet: Elsk din neste!» (Luther).

Det tredje er budets mål, den personen som skal elskes – og han heter «din neste». Gud sier ikke at du bare skal elske dine egne barn og slektninger, eller at du skal elske de rike, de mektige, de lærde, de gode, de hellige … Nei, han sier: Du skal elske din neste, det vil si alle mennesker, selv om det skulle være din uvenn (Luk 10,29–37). Den sanne kjærligheten og dette største budet gjelder ikke bare noen få mennesker; de gjør ikke forskjell på folk.

Den falske, kjødelige kjærligheten derimot gjør forskjell på folk. Den elsker bare sine egne og sine nærmeste, eller de gode og elskverdige. Eller den elsker bare så lenge en har nytte av personen, eller kan håpe på noe godt fra den kanten. Når vi ikke lenger kan regne med å ha noen nytte av ham, er det også slutt på kjærligheten. Men dette budet krever en ubetinget kjærlighet til hvert eneste menneske, uten å se på hvem han er, om han er venn eller uvenn.

For kjærligheten søker ikke utbytte og fordeler, men virker og skaffer andre utbytte og fordeler. Derfor er den også mest virksom og omsorgsfull overfor fattige, trengende, onde, syndere, dårer, syke og uvenner. For der finner den alltid anledning til å tåle, lide, utholde, tjene og gjøre vel.

Dermed gjør dette budet oss også alle like for Gud. Når det gjelder kjærligheten, oppheves all forskjell mellom mennesker, enten det gjelder evner, titler eller embete. For når dette budet er gitt til alle mennesker og befaler oss å elske vår neste, det vil si alle mennesker, må selv en konge erkjenne at han skylder å elske og tjene selv den fattigste tigger.

Også her har Kristus vært det aller største forbildet. Selv var han den store kongen over alle konger, ja, selve Guds Sønn. Likevel ble han lik de aller største syndere og tjente dem med sitt liv og sitt blod. Dermed har han gitt oss et forbilde, så vi skulle gjøre som han og av hjertet elske alle mennesker, selv de verste. Dette er noe av det som ligger i at vi skal elske vår neste.

Det fjerde og siste vi ser i dette budet, er den tydelige rettesnoren eller det eksemplet som viser hva den rette kjærligheten til nesten er. Rettesnoren er: «som deg selv». «Du skal elske din neste som deg selv.» Her trenger vi ikke være i tvil om hva Herren vil. Den læren som også er belyst med et eksempel, er alltid lettest å forstå. Og i dette budet gir Herren deg et virkelig levende og tydelig eksempel: din kjærlighet til deg selv. Akkurat i like stor grad som du elsker deg selv, skal du elske din neste.

Hvert eneste menneske vet hvordan det elsker seg selv: hvor opptatt det hele tiden er av sitt eget beste, hvordan det passer på at legemet får mat, klær og alt godt, og hvordan det omhyggelig vokter sitt eget navn og rykte, sin eiendom og alt annet som er dets. Slik viser den seg, din kjærlighet til deg selv – det kjenner du ganske tydelig.

Men i dette budet krever Herren at du skal elske din neste på nøyaktig samme måte som du elsker deg selv. Like opptatt som du er av å vokte alt ditt eget – ditt legeme, alt du eier, ditt navn og rykte – like stor omsorg skal du vise din neste når det gjelder hans legeme, eiendom, navn og rykte.

Kunne Gud ha uttrykt sin vilje klarere enn dette? Og i tillegg har Kristus forklart budet med disse ordene: «Alt dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, gjør det også mot dem! For dette er loven og profetene» (Matt 7,12; Luk 6,31). Hvert menneske kjenner jo hos seg selv at det gjerne vil bli elsket og ikke hatet. Da bør vi selvsagt også elske vår neste og ikke hate noen. Det dere ikke vil at andre skal gjøre mot dere, skal dere selvsagt heller ikke gjøre mot dem.

Du vil ikke at andre skal gjøre deg urett, skade deg eller nekte å hjelpe deg når du trenger det. Gjør da heller ikke noe slikt selv! Du vil ikke at andre skal skade deg med harde og bitre ord. Gjør da heller ikke du dette mot andre! Du vil ikke at andre skal forråde deg, baktale deg eller sette ut onde rykter om deg. Gjør da heller ikke du det mot andre! – Slik skal vi forstå og leve ut disse ordene: «som deg selv» – «Du skal elske din neste som deg selv».

Dette er altså den allmektige Guds høyeste og alvorligste vilje for vårt forhold til medmenneskene. Da Kristus hadde gjentatt det store hovedbudet: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte …», la han til: «Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv» (Matt 22,37–39).

Mener så noen at han er en kristen, kjenner Skriften og lever rett, men ikke tar dette budet alvorlig, da er jo all hans gudsfrykt bare hykleri, bare et skuespill. Hva betyr hele vår kristendom hvis vi ikke vil gjøre Guds innerste vilje? Og vil noen bli helt sikker på hva det vil si å kjenne og gjøre Guds vilje, så hører han her at dette er Guds høyeste vilje, ja, kjernen i alt Gud krever av oss i loven: at du «elsker din neste som deg selv».

Den selvsikre verden forakter og tråkker på dette budet. Det viser menneskene med hele sitt liv, som først og sist går ut på å tilfredsstille seg selv og bare søke egen vinning, nytelse og ære – så får det gå med alle andre som det vil. Hva Herren mener om en slik livsførsel, og hvordan han en dag skal gjengjelde den, har han også forkynt oss.

Men selv de som ved Guds nåde har fått en villig ånd, så de hver dag ønsker å gjøre Guds vilje, må nok likevel erkjenne overfor dette budet hvor langt de står fra å leve etter Guds lov. Ja, her merker vi at hele livet vårt er fullt av synd. For ikke en eneste dag elsker vi vår neste som oss selv – og enda mindre elsker vi Gud av hele vårt hjerte og hele vår sjel.

Når vi innser dette og likevel skal bli i troen, i en virkelig tillit til at vi har Guds vennskap, da er det klart at vi må ha en annens lydighet som vår rettferdighet. Da drives vi nok til stadig å holde oss til evangeliets ord og holde fram for oss

Guds råd fra evighet: at han sendte sin Sønn under loven for å oppfylle den for oss, for å «kjøpe dem fri som var under loven».

Men kan jeg virkelig tro dette så det trøster og gleder mitt hjerte, da virker det i meg en kjærlighet som slett ikke finnes i min natur, og som aldri kan oppnås på noen annen måte.

Før du bryr hodet med spørsmålet om hvordan du skal få mer kjærlighet, så tenk over hva du selv har opplevd! Var det ikke nettopp når vi ble riktig lykkelige over nåden, riktig brennende i troen – var det ikke da vi også fikk en ny, guddommelig kjærlighet? Var det ikke da vi av en indre trang fikk virkelig nød for at andre måtte bli frelst, og for alt som er godt for vår neste?

Kjærligheten kommer altså utelukkende av troen. Kjenner du at du ikke har den rette kjærligheten, så prøv aldri å oppnå den ved noe selvvalgt arbeid med ditt eget hjerte.

Husk at bare evangeliet om Guds kjærlighet i Kristus kan virke kjærlighet i oss! Og når kjærligheten slik holdes levende av Kristi kjærlighet, så husk alle dager i livet ditt hva denne teksten har lært oss: at det er denne kjærligheten, levd ut mot vår neste, som er Guds høyeste vilje og velbehag for vårt liv her på jorden.

Husk at alle de største og mest iøynefallende gjerningene, som ikke blir til noen nytte for våre medmennesker, ikke betyr noe for Gud. Herren Gud vil at vi skal gjøre vår neste godt, ikke ondt. Og «kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse».

11–12. Og dette må vi gjøre, da vi kjenner tiden, at timen er inne da vi må våkne opp av søvne, for frelsen er oss nærmere nå enn da vi kom til troen. Det lir med natten, det stunder til dag. La oss derfor avlegge mørkets gjerninger, men iføre oss lysets våpen.

Her skjerper Paulus den formaningen han nettopp har gitt oss, og legger til at vi skal leve et liv som stemmer med det lyset evangeliet har tent i oss. Han oppmuntrer oss til dette ved å minne om den nåderike tiden med evangeliets lys som de troende nå lever i. Han minner også om saligheten som ennå venter dem i himmelen, og som nå er nærmere enn da de første kristne ble frelst.

Alt dette skildrer han i et levende bildespråk om «natten» og «mørkets gjerninger», om «dagen» og «lysets våpen». Her taler han som en vekter: Når morgenlyset brøt fram, ropte vekterne til dem som sov at nå var tiden inne til å stå opp og gjøre seg klar til dagens arbeid. Men før vi går nærmere inn på de viktige lærdommene her, vil vi først se litt nærmere på selve teksten.

Sammenhengen og meningen synes å være denne: **Og dette** – det vil si alt det Paulus har formant oss til i versene foran – **må vi gjøre, da vi kjenner tiden** – og det desto mer fordi vi kjenner tiden. Vi «kjenner tiden» vi lever i, og vet at «timen er inne da vi må våkne opp av søvne». Det er tid for soloppgang (2 Pet 1,19), for nå skinner evangeliets lys for oss. Den evige frelsen er også nærmere nå enn «da vi kom til troen» – nærmere med all den tiden som er gått.

Vær derfor våkne og opptatt med å gjøre Guds vilje, for nå har vi evangeliets nåderike tid, nå opplyser det sanne lyset oss. Det er ikke bare slik at Det gamle testamentets lange og dunkle forberedelsestid nå er over for hele verden, fordi Kristus er kommet og hans evangelium forkynnes for alle folk.

Nå har også vantroens og villfarelsens mørke i hjertene våre måttet vike for nådens lys, etter at vi er født på ny og opplyst av Den Hellige Ånd. Dette er det første som bør virke i oss, så vi «våkner opp for alvor og ikke synder» (1 Kor 15,34), så vi «avlegger mørkets gjerninger og ifører oss lysets våpen».

Det andre er at **frelsen er oss nærmere nå enn da vi kom til troen** – frelsen der framme i himmelen. Da Paulus skrev dette, var menigheten i Roma kommet et kvart århundre nærmere det salige målet. Og for hver enkelt kristen kommer målet nærmere for hver dag som går. Vi har ikke lenger så lang tid igjen i striden her nede som da vi kom til troen.

Dette er det andre som bør tenne oss, så vi får lyst til å gjøre Guds vilje og kjempe for kronen. Slik er det også på idrettsbanen: Jo nærmere målet løperne ser foran seg, desto mer anstrenger de seg. Slik må vi forstå hensikten med disse oppmuntrende ordene.

Det lir med natten, det stunder til dag. For det første var hele tiden før Kristus som en natt, sammenlignet med da frelsens dag rant opp for hele verden. Dernest har hver enkelt av oss opplevd en åndelig natt, da vi levde i vantroens mørke som syndens slaver, uten Gud. For oss «lir det» nå med denne natten; det «stunder til dag».

Men først i himmelen er det virkelig «dag». Sammenlignet med lyset der har vi her bare morgengry. Og den fullkomment lyse dagen som skal rinne opp når Kristus kommer igjen, er ikke langt borte; den er nær. Derfor er timen sannelig inne til å våkne opp av søvne, avlegge mørkets gjerninger og iføre oss lysets våpen.

Men hvordan skal vi forstå at Paulus her taler til de troende og likevel sier at de må «våkne opp av søvne», «avlegge mørkets gjerninger og iføre seg lysets våpen»? Har de ikke allerede gjort dette, «våknet opp av søvne» og så videre, da de kom til troen? Jo, så visst. Men det betyr ikke at de ikke stadig må huske på å gjøre det samme på ny. Her skal vi igjen lære hvordan en kristen har det.

Vi ser tydelig nok at Paulus her taler til Guds barn. For det første er hele brevet skrevet til «alle Guds elskede, kalte og hellige» (Rom 1,7). Dessuten sier han her: «da vi kom til troen». Likevel formaner han disse troende til å «våkne opp av søvne», «avlegge mørkets gjerninger» og så videre. Av dette skal vi lære at selv en sann kristen ikke er så våken at han ikke kan trenge å bli vekket flere ganger. Og dette kan vi forstå på to måter.

For det første gjelder det hver enkelt kristens kår her på jorden. Han er aldri fullkomment våken og klarsynt, men alltid mer eller mindre søvnig og nærsynt. Var vi fullkomment våkne, så vi så vår åndelige stilling i Kristus slik den virkelig er, og alt som følger med den, da ville vi nok være fylt av all nåde og kraft, hellig fryd, kjærlighet og gudsfrykt.

Da ville vi først og fremst uten opphør prise og love Gud for all den usigelige nåden som er gitt oss. Vi ville være som beruset av salighet over det store nådeunderet at Guds Sønn er blitt et menneske som oss – at han er vår omsorgsfulle bror, vår stedfortreder og forsvarer, som hjelper oss i alt som truer eller tynger oss. Da ville også hjertet vårt fylles av kjærlighet og inderlig lyst til å tjene en så nådig Gud, av brennende nidkjærhet for hans navns ære og for at alle mennesker måtte bli frelst.

Verken det vi gjorde eller det vi led som Kristi etterfølgere, ville da koste oss noe, bare vi med våkent sinn så hvor høyt han elsker oss, hvordan han tilgir oss alle våre synder og skjuler all vår skam, og så den usigelige saligheten som venter oss i hans himmel.

Når det nå ikke står slik til med oss, men vi i stedet går nedslått i vår tro, likegyldige, trege og utålmodige, er det et klart bevis på at vi ikke er riktig våkne. Vi går ennå som i søvne. Derfor sa også en gammel Guds mann på dødsleiet, da evighetens forheng var i ferd med å trekkes bort: «Nå ser jeg at den kristne som er mest våken, går mer enn halvveis i søvne.»

Dernest skal vi være klar over at vi ikke bare aldri er helt våkne, men at vi også gang på gang blir grepet av en særlig sløvhet, så vi står i fare for å sovne helt. Det skjer gjerne ved store omveltninger i livet vårt, og særlig hvis en kristen får mye av denne verdens gods. Dessuten har det lett for å skje når vandringen blir lang og alt det åndelige blir gammelt. Herren taler selv om dette i lignelsen om de ti jomfruene: «Da det dro ut før brudgommen kom, slumret de alle inn og sov.»

Dette viser seg ved at du blir opptatt av de synlige tingene. Du begynner å engasjere deg i mye som du i «din første kjærlighet» aldri ofret en tanke, mens de usynlige, evige verdiene begynner å bli mindre viktige for deg. Nå er du ikke lenger så redd for ditt bedragerske hjerte som før, og heller ikke for verdens og djevelens lumskhet. Nå tar du alt så lett. Syndene dine kjenner du ikke stort til lenger; de plager deg nok litt, men du har lett for å trøste deg i alt.

Du begynner å bli sterk i troen – på samme måte som hele verden er det. Da trenger du ikke evangeliet å trøste deg med. Når du hører evangeliet forkynt, er det en lekse du kan utenat, og som du ikke er så opptatt av. Og legg merke til: Alt dette bekymrer deg nok litt.

Men noe helt annet er det med dem som «dømmer seg selv» (1 Kor 11,31–32) og erkjenner seg skyldige i alt dette, så de dag og natt roper til Gud om det og bruker alle nådens midler, og likevel ikke blir så våkne og gudfryktige som de gjerne vil. Her er det Gud som arbeider med sine barn. Han tar dem avsides og oppdrar dem, så de nettopp gjennom sin sløvhet og likegyldighet blir enda mer knust og blir våkne og sterkere i gudsfrykten.

I den virkelige søvnen går det tvert imot slik at menneskene blir mer og mer selvsikre og likegyldige overfor Gud. Da står døren også åpen for at de kan leve i kjødelighet og synd uten frykt. Slik virker den åndelige trygghetens søvn, og det er egentlig den Paulus advarer de troende mot her. Det ser vi av at han også formaner dem til å «avlegge mørkets gjerninger» – som altså må ha begynt å bli godtatt blant dem.

Å, du som vet med deg selv at du har begynt å unnskylde og bagatellisere ting som før var farlig synd for deg, og som samtidig har mye lettere for å tro enn før – så lett at du ikke lenger trenger evangeliets ord for å kunne tro! Kort sagt: Du er ikke lenger redd verken for å bedra deg selv eller for noe annet ondt.

Å, måtte hver sjel som det er gått slik med, våkne opp av søvne for sin evige frelses skyld! Ellers vet du ikke hvor dette bærer hen. Våkner du derimot, venter det deg så uendelig mye godt. Evangeliets lys opplyser deg, og frelsen er oss nærmere nå enn da vi kom til troen.

La oss derfor avlegge mørkets gjerninger, men iføre oss lysets våpen. «Derfor» – det vil si: når vi altså «kjenner tiden» vi lever i (v. 11), når vi har erfart all den nåde Gud allerede har vist oss, og kjenner saligheten som venter oss i himmelen. Dette er grunnen Paulus har bygd på tidligere. Han har formant oss «ved Guds barmhjertighet» (Rom 12,1), ikke bare pekt på den forferdelige faren. Skulle ikke dette, og all Guds nåde, virke sterkt nok til å vekke oss opp av søvnen?

Du som en gang ble Guds barn: Kast ikke fra deg all den nåde Gud har vist deg! Mist ikke din evige frelse for en kort tid i synden! Husk at hele verden ligger i det onde, i den åndelige trygghetens dødssøvn, mens du er benådet og har fått Åndens liv og lys.

I Kristi evangelium har du sett herlige ting som hele verden ikke ser. Og du har ikke bare fått Åndens lys; du har også fått et nytt hjerte, så du av hjertens lyst går Herrens veier. Du fikk en inderlig avsky for det som før var din største lyst.

Er du nå ikke helt falt fra og død, men Åndens liv ennå finnes i hjertet ditt, da eier du fremdeles alt det evangeliet inneholder og lover. Da er du Guds barn og arving til himmelen, og om ikke så lenge skal du få leve i evig salighet hos Gud, hans engler og alle de hellige.

For det er til dette den allmektige Gud har skapt menneskene, og til dette han har gjenløst oss, kalt oss og helliget oss i sannheten. «Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer» (Åp 21,4) – men bare et salig liv hos Gud i all evighet.

Vil du da miste alt dette for noen elendige lyster i den korte tiden på jorden? Nei, når så mye godt venter deg, så vær våken! «Hold fast på det du har, for at ingen skal ta din krone!» La heller all lyst til synden fare, og rust deg med alle Åndens våpen, så du kan kjempe for kronen. Dette er hva apostelen vil si oss med ordene: «La oss derfor avlegge mørkets gjerninger, men iføre oss lysets våpen.»

Avlegge mørkets gjerninger. Hva Paulus mener med «mørkets gjerninger», ser vi av neste vers. Der regner han opp noen av dem, som svir, drikk, utukt og så videre, og slike synder kaller han altså «mørkets gjerninger». Det betyr ikke bare at en på grunn av dem skyr det naturlige lyset, for det er ikke det naturlige lyset eller mørket det er tale om her. Nei, det betyr at disse gjerningene hører til det åndelige mørket, den kjødelige trygghetens og ugudelighetens mørke, der en lever fritt ut i alle slags synder og laster (se 1 Tess 5,5–8).

Men det vi særlig skal merke oss, er at apostelen sier: «La oss avlegge» disse mørkets gjerninger – og dermed taler til de troende. Av dette lærer vi, akkurat

som med søvnen, at Guds barn ikke er helt fri for enhver tilbøyelighet til slike synder eller for enhver form av dem.

Riktignok kan vi ikke leve i dem slik verden gjør, som synder bevisst og uten anger og omvendelse. Men vi står likevel i fare for å bli smittet. Og i søvnens tid eller under harde fristelser kan vi mer eller mindre bli fanget av lysten, slik historien om mange av de hellige viser.

Av dette skal vi for det første lære ikke å fordømme verken oss selv eller andre kristne når noe slikt skjer. Nei, holder du deg bare i omvendelse og tro til din Frelser og søker hans nåde både til tilgivelse og til å bli løst fra synden, da er nåden ennå mektig over deg. Det kan vi bare takke Herren Kristus for, han som med sitt blod kjøpte en fullkommen nåde for virkelige syndere.

Dernest skal vi legge merke til selve formaningen. Paulus sier at vi skal «avlegge» disse mørkets gjerninger. Når vi ser og har all denne nåden, skal vi for dens skyld strebe etter å avlegge dem fullt og helt. Apostelen sier ikke: La oss bare bli klar over dem og erkjenne dem. Nei, han sier: La oss avlegge dem.

Her er den rette prøven som skiller en sann kristen fra en falsk. Den første blir virkelig redd for sin synd og søker all Guds nåde og alle nådens midler for å bli kvitt den. Den andre inngår en hemmelig pakt med synden for å beholde den; av og til erkjenner han den vel med munnen, men overfor seg selv unnskylder han den.

Riktignok kan også Guds barn i prøvelsens timer glemme Gud og oppføre seg som om Ånden helt hadde forlatt dem. Det ser vi hos Peter, da han fornektet sin Herre tre ganger. Men like etter «gikk han ut og gråt bittert». Slik har også hver eneste kristen i sin ånd et dypt fiendskap mot sin egen synd.

Men hvordan skal det så skje at vi «avlegger» synden? Det skjer nok på forskjellig vis. Noen synder makter vi å legge av straks, og da må vi prise Gud for hans nåde og ikke være opptatt av å snakke om hvor svake vi er.

Andre synder kan derimot bli et tuktens ris for oss gjennom lange tider, kanskje hele livet – ellers ble vi jo virkelig syndfrie! Men det er nettopp det vi mer enn noe annet søker Åndens hjelp til, for Den Hellige Ånd godtar ingen synd overhodet. Vi kjemper mot synden, som likevel ikke helt vil slippe oss, så den i alle fall ikke får regjere i oss slik den gjør i hele verden.

Heller ikke dette skjer i vår egen kraft, men bare ved at vi tar vår tilflukt til «hans veldige kraft» (Ef 6,10). Riktignok blir vi stadig fristet til å prøve å gjøre det i egen kraft. Og så lenge vi ikke er «gått helt konkurs», men fremdeles gir løfter i egen kraft og lover som Peter: «skal jeg aldri ta anstøt!», må vi bare fortsette å falle.

Men hemmeligheten bak kraften og forløsningen er den Paulus gir oss: «Når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk. Derfor vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet, for at Kristi kraft kan bo i meg» (2 Kor 12).

Men iføre oss lysets våpen. «Lysets våpen» er det motsatte av «mørkets gjerninger». Mens de bestod i synd og last, består lysets våpen i renhet i sinn og liv, i avholdenhet og våkenhet, og framfor alt i den tro, den kjærlighet og det håp som driver oss i kampen mot kjødets fristelser og mot verdens og djevelens forførelser (Ef 6,14–17; 1 Tess 5,8; 2 Kor 6,7; 1 Tim 1,18).

Vi legger merke til at apostelen, når han nettopp har talt om «mørkets gjerninger», som motsetning bruker uttrykket «lysets våpen» og ikke «lysets gjerninger». Med det vil han understreke at her blir det kamp; her trengs det våpen for å bli bevart i tro og gudsfrykt. Livet som kristen blir ikke noe lett og makelig liv, slik de vil ha det som «sover om natten» (1 Tess 5,6–8). Det blir ofte en hard, langvarig og farlig kamp, der det gjelder selve livet – å kjempe eller dø og miste alt.

Det går akkurat som i en krig. I krig har vi det ikke rolig og greit; der er det stadig uro, livsfare og redsel. Der må en hele tiden være på vakt og rustet til nye trefninger. Én gang er det troen og samvittigheten som blir angrepet, så vi igjen står i fare for å bli lagt «under trelldommens åk». En annen gang gjelder det vårt ytre liv, når djevelen vil styrte oss i synd og skam. Så blir kjærligheten angrepet, når vi blir fristet til å falle i hat og uvennskap, og så videre.

Mot alle slike angrep må vi hele tiden være rustet og iført lysets våpen. Dette har apostelen talt svært utførlig om i Ef 6,10–18. Der skildrer han både hele rustningen og de fryktelige fiendene vi står overfor. Det er ikke «kjøtt og blod», synlige fiender som vi kan rette synlige våpen mot, men usynlige åndsmakter: «myndighetene, verdens herskere i dette mørket, ondskapens åndehær i himmelrommet».

Ja, slik opplever vi det også når kampen blir så hard og fryktelig at vi holder på å gi opp, og vi bare blir reddet ved store under fra den allmektige og trofaste Herren. Peter sier da også at det er «med nød og neppe den rettferdige blir frelst».

Hvordan skal det da gå med dem som gjerne vil bekjenne seg som kristne, men som lever så skjermet og koselig som i det varmeste hjem – som om de ikke hadde noen åndelig fiende, som om djevelen ikke lenger tenkte å angripe dem, og som om kjødet og verden ikke lenger var farlige fiender?

Både Skriften og all erfaring slår fast at ingen kristen kommer gjennom dette fiendelandet uten frykt og kamp. Kjenner jeg ikke frykten, da er jeg virkelig i fare. Å tro at en er utenfor all fare midt blant fiender som stadig trenger seg på, er et stort selvbedrag.

Enten lever jeg i frykt og kamp og blir frelst bare ved Guds allmakt, eller jeg er trygg og sorgløs, og da går jeg fortapt. Derfor har også Herren Kristus stadig formant oss: «Våk og be!» – «Det jeg sier til dere, sier jeg til alle: Våk!» (Mark 13,37).

Dette er altså formaningen apostelen har villet gi oss når han minner om tiden vi lever i – at vi har lyset og dagen gryr, og at «timen er inne da vi må våkne opp av søvne», «avlegge mørkets gjerninger og iføre oss lysets våpen». Men dette går han enda tydeligere inn på i neste vers.

13. La oss ferdes sømmelig, som om dagen – ikke i svir og drikk, ikke i utukt og skamløshet, ikke i strid og misunnelse.

La oss ferdes sømmelig, som om dagen. Her sikter Paulus til at vi i hverdagen, når alle mennesker ser oss, skal føre et anstendig og rett liv. «De som sover, sover jo om natten. Og de som drikker seg drukne, er drukne om

natten» (1 Tess 5,7). Selv de som fester og drikker om natten, opptrer ofte pent og pyntelig om dagen, når alle ser dem.

Men som kristne lever vi i evangeliets lyse dag og er derfor alltid forpliktet til å leve et skikkelig liv. Vi lever jo hele tiden i samfunn med den hellige Gud! Burde vi ikke da også alltid ferdes og oppføre oss slik at vi ikke behøvde å skamme oss om så alle mennesker så oss?

Det er helt klart at den som gjør noe han ikke vil at menneskene skal vite om, ikke ferdes «sømmelig» og anstendig. Noe annet er det Paulus taler om i neste kapittel: at noen ser på noe som synd, mens en annen kristen kan gjøre det samme med god samvittighet. Der står det at den ene skal ha sin tro «for seg selv, for Guds åsyn», og ikke gjøre «noe annet som er til anstøt for din bror» (Rom 14,14–16.21–22).

Men når det gjelder ting som vi alle etter Guds klare ord vet er synd, må vi ikke gjøre noe vi ikke vil at hvem som helst skal få vite. Det er dette som er å «ferdes sømmelig», og dette er den allmenne regelen Paulus tar opp først. Så gir han oss noen eksempler på mørkets gjerninger:

Ikke i svir og drikk, ikke i utukt og skamløshet, ikke i strid og misunnelse.

Ikke i svir og drikk. Når «svir» – nattlige svirelag – her blir stilt på linje med drikk og andre laster, gjelder det ikke enhver tilfeldig overflod av mat og drikke.

Her er det tale om den lasten som ofte er helt åpenbar hos verdens barn: Når de ikke har noen større glede, søker de erstatning i dyriske nytelser som mat og drikke – «deres gud er buken» (Fil 3,19). Det samme gjelder den rike mannen Kristus taler om: Han «levde hver dag i herlighet og glede» og lot den fattige ligge uten å hjelpe ham. Det er denne synden vi faller i ved «svir»; vi kaller det fråtseri. (*Det greske ordet skildrer egentlig de ville opptogene gjennom byene til ære for vinguden Bacchus.*)

«Drikk» betyr her drikkelag, et selskap der en er falt i en dessverre altfor velkjent last. Ved rusmidler mister menneskene sin sunne sans og lar seg slavisk fange av sine begjær, og det virker igjen inn på både legeme og sjel, på vårt vel både her og i evigheten. Å, måtte hvert eneste kristent menneske «våke og be», for at det ikke «må komme i fristelse»!

Vi kan svært lett bli bedratt og fanget av disse lastene, selv om midlene som blir brukt – vanlig mat og drikke – i seg selv kan være ganske uskyldige. Alle kan se hvilken avgrunn av fordervelse misbruket kan føre til. Men ingen som begynte å bruke det ødeleggende middelet, tenkte at han noen gang skulle bli så bundet og forført. Alle rusmisbrukere har en gang vært fornuftige og edrue mennesker, men de ble fanget før de trodde det kunne skje.

Ikke i utukt og skamløshet. Verdens barn lever så frekt og grovt i disse mørkets gjerninger at «det slike mennesker driver med i det skjulte, er det en skam bare å tale om» (Ef 5,12). De bryr seg slett ikke om hva Guds ord sier om slikt, men er opptatt av å unnskylde og pynte på sine laster. Måtte da hver kristen våke og be, så han ikke blir bedratt av den sminkede synden!

Det vi nettopp sa om hvordan rusen kan fange oss, gjelder ikke mindre «utukt og skamløshet». Den som ikke vil bli fanget av utukten, må ikke oppholde

seg i forværelset dens: i uforsiktig omgang med tvilsomme vitser og viser, i lettsindige blikk på det som frister, i bilder og bøker som pynter på lasten, eller i overdreven spising, drikking og latskap som pirrer lystene. For lediggang og fråtseri er utuktens drivhus. «Ta ikke del i mørkets ufruktbare gjerninger, men refs dem heller!» (Ef 5,11).

Ikke i strid og misunnelse. Mange hadde vel ikke ventet at strid, krangel og misunnelse skulle bli stilt ved siden av så grove laster som drukkenskap og utukt. Men her, som i Gal 5,19–21, viser Paulus at strid og misunnelse like visst er mørkets gjerninger som alle de andre.

Den som ikke synder i de to lastene som er nevnt før, men likevel lever i strid og krangel med sin neste, eller går med hemmelig misunnelse og taler ondt om ham, driver like mye med mørkets gjerninger som drankeren eller den som lever i hor. Måtte denne sannheten vekke dem som tror at krangel og misunnelse er små synder, bare de holder seg til hjertet eller tungen!

Om de to første lastene trenger vi ikke å si mange ord. De blir klart fordømt av alle aktverdige mennesker og er dypt ydmykende laster. Strid og krangel mener derimot mange kan forsvares, ja, at de til og med ligger innenfor rettferdighetens ramme – den menneskelige vel å merke. «Vi sier jo bare sannheten, og det er dessuten bare noen ord», hører vi folk si. Det høres temmelig ubetydelig ut å bare bruke tungen, bare tale i litt mindre vennlige ordelag. Slik blir denne kjødets gjerning unnskyldt.

Enda lettere kan en unnskylde sin misunnelse når en i sitt indre ikke er helt våken for at Guds øyne er rettet mot en. At en tenker på sin neste med en viss uvilje bare fordi en ser at han er mer avholdt og lykkelig – blir ikke det regnet som svært lite? Men misunnelse er like fullt den skarpeste motsetningen til den kjærligheten Gud krever i sitt mest omfattende bud: «Du skal elske din neste som deg selv»!

Kort sagt: Når vi blir fristet av disse mørkets gjerninger, strid og misunnelse, er det helt nødvendig at vi har den allmektige Guds øye for oss og husker at alt står under Guds dom, også det som ikke rammes av menneskers dom. «Hevnen hører meg til, jeg vil gjengjelde, sier Herren.» Den hellige Guds øyne følger deg. Han ser inn i hjertet ditt og ser dine onde tanker. Han hører hvert ord du sier til eller om din neste. I lyset fra hans hellige åsyn står strid og misunnelse blant de aller største mørkets gjerninger.

Til slutt skal vi legge merke til at når Paulus her bare nevner seks av mørkets gjerninger, må vi forstå dem som eksempler på alle de andre. Både i Gal 5,19–21 og i 1 Kor 6,9–10 regner han opp langt flere. Alle disse skal vi avlegge hvis vi er lysets barn. Vi må søke å bli renset og løst fra alt dette – ellers står vi under dommen. «De som gjør slikt» (*bevisst og etter eget valg*) «skal ikke arve Guds rike» (Gal 5,21).

I Herren Kristus er vi satt fri fra syndens skyld og dom. Da bør vi jo også i inderlig takknemlighet og kjærlighet gjøre det som behager ham, og derfor ikle oss hans dyrebare, hellige forbilde. Dette går Paulus nærmere inn på i neste vers.

14. Men ikle dere Herren Jesus Kristus. Og ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær!

Ikle dere Herren Jesus Kristus. Paulus har tydelig og klart talt om hva vi som kristne, i evangeliets lys, ikke kan ta del i. Nå viser han oss hvordan vi bør leve. Det holder han her fram for oss i ett eneste herlig bilde som dekker alt: vår guddommelige Herres hellige forbilde. Det er det han tenker på med ordene: «Ikle dere Herren Jesus Kristus!»

Dette bildet – å «ikle seg Kristus» – bruker Skriften om to forskjellige ting. For det første brukes det om rettferdiggjørelsen. Da betyr det at hele Kristi liv og død er gitt og tilregnet oss så fullkomment som om vi selv hadde gjort og lidd det samme som han. Om dette taler Paulus i Gal 3,27: «For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus» (se også Sak 3,4; Jes 61,10; Matt 22,11; Luk 15,22; Åp 19,8).

Men i en annen sammenheng betyr det å ikle seg Kristus at vi i vårt daglige liv skal ikle oss hans hellige forbilde – at vi på en måte er hans stedfortredere på jorden, så den som ser våre gjerninger, ser Kristi gjerninger. Det er dette apostelen taler om her i vår tekst.

Det samme sier han når han taler om at vi har ikledd oss «det nye mennesket, det som blir fornyet til kunnskap etter sin Skapers bilde», og videre: «Ikle dere da inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet …», «Likesom Kristus har tilgitt dere, skal også dere tilgi hverandre», «Men over alt dette, ikle dere kjærligheten …» (Kol 3,10.12–14; Ef 4,24).

Først talte Paulus altså om det vi skulle «avlegge» (v. 12) eller «avkle oss» (Kol 3,9), og om hvordan vi i stedet skulle «iføre oss» – ikle oss – «lysets våpen». Så samler han alt i én sum i denne korte og innholdsrike avslutningen: «Ikle dere Herren Jesus Kristus.» Her stiller apostelen Kristi forbilde fram særlig som motsetning til «mørkets gjerninger», slik sammenhengen viser: «… ikke i svir og drikk … Men ikle dere Herren Jesus Kristus.» Hans hellige liv var i høyeste grad motsetningen til alle mørkets gjerninger.

Paulus sier altså: Som lysets barn – dere er jo Kristi folk og etterfølgere – skal dere være opptatt av å la hans hellige forbilde lyse fram i hele deres vesen. Den som ser dere, skal se Kristus, se Kristi hellige liv i deres liv. Det er dette som er å «ikle seg Herren Jesus Kristus».

Og ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær! Paulus har nettopp talt om svir og drikk som mørkets gjerninger, som lysets barn ikke skal være med på. Nå legger han til hvordan de på rett måte skal leve med legemet sitt. Han sier: «Ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær!» Vi skal selvsagt sørge for at legemets virkelige behov blir dekket, enten det gjelder mat, klær, hvile eller annet, men ikke i den grad at de kjødelige lystene blir vakt.

Mot denne regelen kan en synde på to måter. Den vanligste er at en lever i så stor overflod for legemet at de kjødelige begjærene blir for sterke. Da kan det være nødvendig med legemlig faste, slik Paulus sier i 1 Kor 9,27: «Men jeg undertvinger mitt legeme og holder det i trelldom …» Den andre avveien er at en gir legemet så lite næring og hvile at det blir for svakt til å gjøre den tjenesten det er skapt til. Det kan skje av tankeløshet eller ubetenksomhet.

Det kan også skje av vantro eller falsk åndelighet, noe som nok særlig var tilfellet i tidligere tider. Da ble legemet «speket» i uforstand, uten tanke for det virkelige behovet; en var bare opptatt av fasten som en hellig gjerning i seg selv.

Om dette taler Paulus når han sier: «Slikt har nok ord på seg for å være visdom, med selvvalgt gudsdyrkelse og ydmykhet og mishandling av legemet. Men det har ingen verdi mot kjødets lyst», og om dem som «påbyr å avholde seg fra visse slag mat, enda Gud har skapt den til å bli tatt imot med takk» (Kol 2,21–23; 1 Tim 4,3).

La oss, som motsetning til alle disse avveiene, bare vende blikket mot det herlige, hellige bildet apostelen holder fram for oss her når han sier: «Ikle dere Herren Jesus Kristus.» Herren Kristus har gitt oss et forbilde i alle ting; slik han gjorde, skal vi handle.

Er vi først ikledd hele hans verk, til vern mot all den fordømmende makten i vår synd, bør vi også inderlig elske hans bilde og rettesnor. I glede og kjærlighet bør vi da også «følge i hans fotspor, han som ikke gjorde synd, og det ble ikke funnet svik i hans munn» (1 Pet 2,21–22). Da har vi sannelig et kjært og hellig forbilde å følge.

Se hvordan han i sin hellighet refser alle de mørkets gjerninger det er talt om her! Hos ham fantes det ingen overdrivelse i mat eller drikke, men fullkomment måtehold, forsakelse og faste. Hos ham fantes det ikke noe urent eller løsaktig, bare fullkommen renhet og hellighet under store anstrengelser og lidelser. Hos ham var det ingen strid og ingen misunnelse, bare mildhet, barmhjertighet og vennlighet, ydmykhet og saktmodighet.

Å, om vi rett kunne elske og følge dette herlige, kjære og hellige forbildet! Gi oss i din nåde ditt sinn, Herre! Hjelp oss, Herre, til å følge ditt forbilde, så de som ser oss, må se deg og ditt hellige liv i våre liv!

Med dette avslutter apostelen dette tankevekkende kapittelet. Først har han grundig lært oss hvordan vi skal oppfylle alle våre ytre plikter overfor øvrigheten og alle mennesker. Så har han opphøyd og lovprist den ufortjente kjærligheten som hele lovens oppfyllelse. I denne siste delen av kapittelet har han villet vekke oss fra søvn og treghet og formant oss til å avlegge mørkets gjerninger og iføre oss lysets våpen.

Alt dette har han til slutt samlet i vår Herres eget hellige forbilde: «Ikle dere Herren Jesus Kristus!» Og hva annet skulle vi vel ønske å gjøre her på jorden enn å følge vår Herres og Frelsers forbilde?

Formaningen i teksten vår er overmåte viktig. Vi har mange sørgelige eksempler på hvordan det går når kristne mennesker ikke våker, ikke holder seg borte fra mørkets gjerninger og ikke passer på å være rustet med lysets våpen. Måtte Herren selv gi oss sin Ånds nåde til å ta disse alvorlige formaningene til oss, så vi ikke bare forstår dem, men også gjør etter dem!

Vi vil nok likevel fortsatt sukke over mangler og fall hos oss selv. Men alt vil vår trofaste Herre tilgi og lege – først og fremst ved tilgivelsen som aldri tar slutt, men også ved sin Ånd og sin tukt. Må så Herren selv alltid være vår eneste trøst, han som «forlater all din misgjerning, som leger alle dine sykdommer» (Sal 103,3)! Priset være hans navn i all evighet! Amen.

Kapittel 14

Kapittel 14 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: 1. De som er sterke i troen, skal ikke forakte de svake, og de svake skal heller ikke dømme de sterke (v. 1–4). 2. Det hver troende gjør, skal han gjøre for Herren, han som hver og en av oss skal gjøre regnskap for (v. 5–12). 3. Ingen må legge anstøt i veien for sin bror (v. 13–21). Og det vi gjør, skal vi gjøre i tro og ikke i tvil (v. 22–23).

Dette kapittelet har stor betydning, særlig i tider da det oppstår ulike meninger i åndelige spørsmål blant de kristne, ja, også ulikt levesett. Det kan være meninger og levesett som regnes for så viktige at de binder samvittigheten og truer med å bryte enigheten mellom Guds barn. Når det skjer, bør en gå grundig inn i dette kapittelet.

Likevel er det mange som ikke vil ta lærdom av det, selv om de ellers kan synes å ha stor respekt for Guds ord. Det kommer gjerne av at de mener at kapittelet bare handler om bagateller og likegyldige ting, sammenlignet med de sakene som virkelig skiller bekjennende kristne. Derfor synes de ikke at kapittelet passer på deres situasjon.

De tenker: «Her tales det jo bare om en skal ete kjøtt eller ikke, og om en skal holde jødiske fastedager eller ikke. I slike saker står vi jo fritt. Noe helt annet er det med de sakene som skiller oss i våre dager …» Denne holdningen gjør at hele kapittelet mister sin verdi, akkurat når det trengs mest. Derfor må vi først drøfte dette spørsmålet nærmere.

Det er riktig at de forholdene Paulus skildrer her (v. 2.5), og som den gang lett kunne føre til splittelse, er bagateller uten interesse for oss nå. Men slik var det ikke da Paulus skrev dette. Den gangen var disse sakene svært viktige for alle som ville holde seg til Guds ord. Det var nettopp Guds ord som uroet samvittighetene når de forsto det forskjellig.

Av apostelens ordvalg må vi kunne skjønne at disse spørsmålene langt fra var uvesentlige. Han sier at de for matens skyld kunne bryte ned Guds verk og såre samvittigheten (v. 20), at de kunne være til anstøt for sin bror (v. 21), ja, at en til og med kunne bli «dømt» (v. 23). Spørsmålet var altså langt fra så ubetydelig som det kan høres ut i våre ører.

For det var Gud selv som ved sine bud hadde bundet jødene til bestemte slags mat og til visse dager. Og helt fra verden ble til har Gud lagt oss alvorlig på

hjertet at vi ikke må måle betydningen av hans bud og befalinger etter hvor stor saken er i seg selv, men etter at det er han som har talt.

I Paradis forbød Gud menneskene å ete av kunnskapens tre, og han satte døden som straff. Selve gjerningen det gjaldt, var svært liten, men dommen som var knyttet til budet, var overmåte stor. Da den levittiske loven kom, hadde den samme Gud gitt Israels folk forskrifter om hvilke dyr de kunne ete kjøttet av, og hvilke de ikke skulle ete. På samme måte hadde han, i tillegg til sabbaten, påbudt en god del andre høytider og fastedager.

Ikke alle forsto straks at slike forordninger hadde nådd sitt mål, sin fullbyrdelse og sin slutt i Kristus. Apostlene og de som var sterke i troen, visste det, og de begynte vel etter hvert å lære de svakere dette. Men Gud hadde tross alt aldri sagt med klare ord: «Nå er det slutt på den levittiske loven.»

Derfor var de som var svake i troen, ennå bundet av disse forordningene. De tenkte: «Dette har Gud befalt oss. Ingenting er sikrere enn å holde seg til Guds bud. Derfor vil vi holde oss til Guds egne bud.»[76] Og de som på denne måten var «nidkjære for loven», var tross alt troende kristne (Apg 21,20–21).

Her ser du hvor stor betydning dette spørsmålet egentlig hadde. For oss er det småtteri. Men disse menneskene hadde fått den største respekt for hver eneste bokstav i Guds hellige lov inn med morsmelken. For dem var det ikke noe småtteri å ta seg den frihet å forkaste visse deler av den. Hovedspørsmålet gjaldt altså ikke mat eller drikke, men om en holdt eller brøt Guds bud.

Med denne bakgrunnen skjønner vi at kapittelet handler om svært viktige spørsmål. Det skal lære oss hvordan kristne også i dag bør forholde seg til hverandre når det oppstår ulike meninger blant dem som alle er opptatt av hva Guds mening i Ordet er. De ulike meningene kan gjelde mange forskjellige ting, men den allmenne regelen apostelen gir oss her, gjelder for alle tider. Så ser vi på selve teksten.

[76] Mange undrer seg kanskje over at Herren ikke med klare ord opphevet den foreldede loven. Svaret er dette: For det første hadde Kristus sagt at tiden skulle komme, ja, allerede var kommet, da en ikke lenger skulle være bundet av de gamle forordningene; nå skulle de sanne tilbedere tilbe Faderen i ånd og sannhet (Joh 4,21–24). For det andre viser dette også den store oppgaven han hadde gitt apostlene sine med disse ordene: «Ta imot Den Hellige Ånd! Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,22–23). Det var apostlene som skulle forklare Guds vilje nærmere. Kristus sa: «Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå.» Først etter at Kristus hadde fullført sitt verk og Den Hellige Ånd var utgytt, skulle hele sannheten bli forkynt. Og i det spørsmålet vi har for oss nå, er den blitt utførlig forklart, særlig i Hebreerbrevet.

1. Ta dere av den som er svak i troen uten å gjøre dere til dommere over hans tanker.

I den svenske bibelteksten Rosenius bruker, begynner verset med et «men»: «Men den som er svak i troen, skal dere ta imot.» Vi legger også merke til at Paulus i de første versene her taler mye om å ete forskjellig mat. Dermed kan

vi anta at han er kommet inn på dette emnet gjennom formaningen han sluttet forrige kapittel med: at de kristne ikke skulle ha en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær (13,14).

Paulus visste at de kristne i Roma hadde så forskjellig syn i dette spørsmålet (v. 2.5) at de lett kunne bli fristet til å splittes og forakte eller fordømme hverandre.

Derfor taler han særlig til dem som hadde mer tro og lys over vår frihet fra den gamle lovens forskrifter om hva slags mat en kunne ete: De måtte ikke forakte dem som ennå var bundet av disse forskriftene, og som var mer lovisk forsiktige. Samtidig formaner han de svakere til på sin side ikke å dømme de andre som kjødelige fordi de levde friere når det gjaldt mat og drikke.

Hele kapittelet viser klart at når de svake holdt seg borte fra kjøtt og vin (v. 21), var det ikke bare en form for faste eller tukt av legemet. Det kom også av at de var bundet av loven. Det ser vi særlig av v. 14, der Paulus sier: «Jeg vet og er overbevist i Herren Jesus om at ingenting er urent i seg selv. Men for den som holder noe for urent, for ham er det urent.» Det var altså et spørsmål som hang på samvittigheten, på hva en «holdt» noe for.

Derfor er det tydelig at apostelen ser grunnen til de ulike holdningene i ulike grader av tro. Og det er svært viktig alltid å huske at ulike grader av tro har sin grunn i ulike grader av lys over evangeliet. Men hele veien taler han bare generelt om levende kristne. Han formaner dem til i alle forhold og i alle ting bare å «gjøre det for Herren», det vil si for Herrens skyld, med et ønske om å gjøre hans vilje (v. 6–7).

Her lærer altså apostelen om dem som ennå er så uopplyste at de ikke kjenner sin frihet fra den levittiske lovens forskrifter om mat, drikke og lignende. Også slike mennesker kan ha liv i Gud og bør omsluttes med kjærlighet som troende sjeler.

En så uopplyst kristen kan likevel være en frelst bror. Det avgjørende er at han ikke bevisst har avvist lyset, og at han ikke søker å bli rettferdig ved loven, men har lært å gi opp all sin egen rettferdighet og søke sin frelse i Kristus alene. Det er bare av mangel på opplysning at han ennå tror at de levittiske forskriftene skal holdes på samme måte som de ti bud. Vi skal snart se hvordan dette i høyeste grad kan overføres på våre egne forhold i dag. Men først vil vi se nærmere på teksten.

Den som er svak i troen. Troen avhenger alltid både av hvor mye forstanden vår har fattet av Ordet, og av hvor stor tillit hjertet vårt har til Ordet. Den svakheten Paulus taler om her, hadde særlig sin grunn i at de ikke hadde fattet hvor langt evangeliet rekker. Men hos slike mennesker kan hjertets tillit til evangeliet, kjærligheten og nidkjærheten likevel være brennende. Det viser erfaringen gang på gang.

Men selv om hele troslivet er svakt, både i det vi har fattet, og i hjertets tillit, skal vi likevel i kjærlighet lære å ta imot, omslutte og hjelpe de svake. Det viser både Kristi eksempel og denne formaningen.

Ta dere av den som er svak i troen, sier apostelen, det vil si: Omslutt ham som en bror, og vis ham all den kjærligheten han trenger, nettopp i denne

svakheten. I kapittel 15 sier han om det samme: «Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake, og ikke være oss selv til behag.» Og i v. 7: «Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære.»

For en dyrebar lærdom! Vi skal ta oss av de svake med like stor kjærlighet som Herren Kristus en gang tok seg av oss.

Men det er «den som er svak», apostelen taler om, ikke de sterke og selvsikre som står imot selve hovedbudskapet i evangeliet. For om slike sier han: «Et menneske som farer med vranglære, skal du vise fra deg …» (Tit 3,10). Nei, her tales det om svake sjeler som er opptatt av å gjøre Guds vilje og gjerne vil forstå den rett i alt, men som ennå er fanget av fordommer. Derfor føyer Paulus også til:

Uten å gjøre dere til dommere over hans tanker. Dette kan forstås på to måter. For det første kan det bety at de sterke ikke skal gjøre seg til dommere over de svakes tanker eller over hjertets tilstand, men i kjærlighet ta seg av dem, selv om de ikke skulle klare å føre dem fram til samme syn som dem selv i alle ting.

Men de siste ordene – i Rosenius' svenske gjengivelse av grunnteksten: «ikke til tankenes atskillelse» – kan også bety at de heller ikke skal volde de svake unødig forvirring og uro, slik v. 15.20–23 går nærmere inn på. Slik forsto Luther det, og derfor oversatte han: «og bekymr ikke samvittighetene».

Hvordan det kan skje at vi bekymrer samvittigheten til de svake, og hvor farlig det er, kommer vi nærmere inn på senere. I neste vers gir Paulus det første eksempelet på de spørsmålene som på hans tid kunne skille de svake og de sterke i troen.

2. Den ene har tro til å ete alt, men den som er svak, eter bare grønnsaker.

To forhold gjorde at dette spørsmålet kunne skape problemer for de kristne i Roma. Vi har allerede sett hvordan de som var omvendt fra jødedommen, kunne være bundet av den levittiske lovens forskrifter om hva de kunne ete og lignende.

Men hedningene ofret kjøtt til avgudene og delte det deretter ut til folket, og dermed oppsto det problemer også for de hedningkristne. De kunne bli stilt overfor kjøtt som først var ofret til avguder, og så kunne de bli anfektet av spørsmålet om de var med på å tjene avgudene hvis de åt av dette kjøttet (1 Kor 8,4–10). Men bare det at de hadde dette som et problem og en anfektelse, var i seg selv et kjennetegn på en levende og vár tro – men samtidig også på mangelfull forståelse av evangeliet.

Fordi Paulus hadde større lys over evangeliet, kunne han forkynne: «Jeg vet og er overbevist i Herren Jesus om at ingenting er urent i seg selv» (v. 14).

Og i 1 Kor 8,4.7–8 sier han: «Når det gjelder dette å ete kjøtt fra avgudsofrene, så vet vi at ingen avgud i verden er til, og at det er ingen Gud uten én … Men ikke alle har denne kunnskap. Noen har til nå vært vant til avgudene, og eter derfor kjøttet som avgudsoffer. Og så blir deres svake samvittighet uren. Men mat gjør

ikke til eller fra for Gud. Ikke vinner vi noe om vi eter, og ikke taper vi noe om vi ikke eter.»

Om den som har dette sinnet, sier Paulus: **Den ene har tro til å ete alt.** Det lyset han har i troen på evangeliet, har frigjort ham fra en engstelig samvittighet som viker unna for det som er forbudt i den levittiske loven, eller som har vært ofret til avguder. Han kan fritt ete det kjøttet som blir satt fram for ham. [77]

Men den som er svak, eter bare grønnsaker. For å være tryggere på at han ikke eter noe som loven forbyr, eller som har vært ofret til avguder, eter han ikke kjøtt. Dette var altså det første eksempelet på slikt som uroet de kristnes tanker og samvittighet på apostelens tid. Og allerede før det neste eksempelet blir nevnt (v. 5), får vi apostelens lære om hvilken holdning hver enkelt bør ha til dette:

[77] Av dette stedet, og særlig av v. 2 og 14 i dette kapittelet, ser vi at det allerede på den tiden apostelen skrev dette, ble forkynt at den levittiske lovens forskrifter var opphevet og ikke lenger forpliktet. Ellers ville ingen som ønsket å leve etter Herrens lov, hatt noe grunnlag for en tro som tillot dem å «ete alt». Av dette følger også at forbudet mot blodmat som vi leser om i Apg 15, bare var en midlertidig ordning som tok hensyn til den jødiske fordommen som ennå fantes hos noen av de nyomvendte. Når den levittiske loven om forskjellig kjøtt var opphevet, slik at apostelen nå kunne forkynne at «ingenting er urent i seg selv», kunne heller ikke blodmat være urent. Når de som var sterke i troen, mente de kunne «ete alt», hvordan kunne da blodmat være et unntak? Og hvis det var gjort et unntak, ville det helt sikkert vært nevnt her. Ennå finnes det sjeler blant oss som strever med dette spørsmålet. Dette kan da hjelpe dem.

3. Den som eter, må ikke forakte den som ikke eter. Og den som ikke eter, må ikke dømme den som eter. Gud har jo tatt seg av ham.

Legg merke til hvor presist og rett på sak Paulus taler! «Den som eter», var den som hadde mer lys over evangeliet og hadde forstått sin frihet fra de levittiske matforskriftene. Han var fristet til å «forakte» den svake som ikke hadde sett dette. Den svake, som holdt seg strengt til forskriftene, kunne på sin side bli fristet til å «dømme» dem som ikke holdt denne loven – dømme dem som lettsindige mennesker som ikke tok Gud og hans ord alvorlig nok. Apostelen retter sin alvorlige formaning til begge sider.

Den som eter, må ikke forakte den som ikke eter. Har du av Guds store nåde et større og riktigere syn på disse tingene enn din svake bror, så vokt deg for hovmodet! Frykt! Vær varsom så du ikke forakter disse svake i hjertet ditt, men tjen dem heller med desto større ydmykhet og kjærlighet. Det er jo først og fremst det de trenger i sin svakhet.

Ellers gjør du, tross alt du har sett av Guds sannheter, noe som er svært ondt i Guds øyne, ja, mye verre enn all den mangelen på tro de svake har. «Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde» (Jak 4,6). Mye kunnskap om Guds rike er en dyrebar, men ofte farlig gave. «Kunnskapen oppblåser, men kjærligheten

oppbygger» (1 Kor 8,1). Å forakte den svake strider både mot ydmykheten og mot kjærligheten. Gud bevare oss fra det!

Og den som ikke eter, må ikke dømme den som eter. Den «som ikke eter», holdt seg strengt til lovens matforskrifter. Når han ikke forsto eller trodde at den friere broren handlet etter sin overbevisning, men mente at hans friere levemåte var kjødelig og vantro mot Gud, var det i seg selv forkastelig og fordømmende. Samtidig skal vi huske at slikt på apostelens tid ofte kom av manglende kunnskap om at denne loven om mat og drikke var opphevet, og at de kristne var fri fra dens påbud og forskrifter.

Dette opplyser Paulus nå de svake om når han sier at de ikke skal dømme dem som levde friere i dette spørsmålet. For når en ikke skal dømme dem, men regne dem som levende kristne, selv om de helt og fullt så seg som uforpliktet av og fri fra disse forskriftene, må de jo ha en berettiget og bevisst frihet fra lovens forskrifter.

Lever noen fritt og åpenbart i strid med de ti bud, kan en med rette dømme dem (1 Tim 5,24). Her tales det bare om slikt som de kristne kunne ha ulike tanker om, mens de på begge sider alltid var oppriktig opptatt av å forstå og gjøre Guds vilje. I slike tilfeller skal vi alltid være varsomme med å dømme. Det vil alltid finnes enkelte spørsmål og bibelsteder som noen oppfatter som helt klare og utvetydige, mens en annen troende likevel forstår dem på en annen måte.

Da må vi ikke straks dømme den broren som fremdeles ser det annerledes, hvis han ellers lever hele sitt liv som en kristen som har forlatt urettferdigheten og lever for Kristus (v. 6). For da kan vi også være sikre på at friheten hans i et bestemt spørsmål kommer av hans overbevisning og av det han åndelig har sett i Ordet, og ikke av noe falskt i hans ånd. Ser du ikke på ham slik, så «dømmer» du, og da gjør du deg skyldig i nettopp det apostelen advarer mot i dette verset.

Av sammenhengen ser vi at de «svake» hadde lett for å dømme de andre, som ikke holdt seg borte fra kjøtt og vin. De så på dem som mindre alvorlige og oppriktige kristne enn seg selv, og mente at de satte sin sjel i livsfare. For i det som følger, særlig i v. 4, svarer Paulus nettopp på slike tanker. Som første grunn til at de svake ikke skal dømme sin bror, sier han:

Gud har jo tatt seg av ham. Her tales det om en kristen, en som gjør det han gjør, for Herrens skyld (v. 6). Et slikt menneske har alltid Guds vennskap. Gud «har tatt seg av ham» og tatt ham inn i de helliges samfunn, og da har ingen lov til å dømme ham.

Selv om han har misforstått sin frihet og gjort noe som ikke er rett i seg selv, er han likevel et Guds barn når han gjør det i den tro at det er rett for Gud. At han er en kristen, beror jo bare på at han lever i troen på Kristus alene og vil gjøre hans vilje, enten han lykkes bedre eller dårligere i det. Slike har Gud tatt seg av, og da må ingen mennesker dømme dem. Om dette taler Paulus videre:

4. Hvem er vel du som dømmer en annens tjener? Han står eller faller for sin egen herre. Men han skal bli stående, for Herren er mektig til å holde ham oppe.

Hvem er vel du som dømmer en annens tjener? Ordene «Hvem er vel du?» viser at dette ligger apostelen sterkt på hjertet. Med stor nidkjærhet kjemper han for at retten til å dømme er Herrens alene. Bare det at du dømmer «en annens tjener» – en som ikke hører inn under deg, men under Kristus – gjør deg skyldig til straff. Det er et inngrep i Guds enevelde.

Har Gud tatt seg av din bror som lever friere enn du, og latt ham få del i sitt rike og sitt vennskap, og holder han i tro fast ved Kristus – hvordan kan du da våge å dømme ham bare fordi han tenker annerledes enn deg i et enkelt spørsmål?

Da setter du din forstand og din innsikt i Ordet over Herrens nådedom. For den erklærer hver og en benådet og frelst som har all sin frelses trøst i Kristus alene og gjerne vil både forstå og gjøre hans vilje, hvordan han enn lykkes i det. Slike sjeler står under Guds nådedom, ikke under noe menneskes dom.

Noe helt annet ville det vært om det gjaldt et frafalt menneske som ikke ville vende om, men bare avviste Herrens ord. Slike mennesker kan en selvsagt dømme når de viser sin tilstand i synlige ord og gjerninger (1 Tim 5,24). Da er det ikke vår dom vi gir uttrykk for, men Herrens.

Det vi taler om her, er mennesker som gjennom hele sitt liv viser at de holder Ordet høyt, at de er dømt av loven og har sin rettferdighet i Kristus alene. De tar imot hele Guds ord, men forstår det bare på visse punkter annerledes enn du. Det er om dem apostelen spør: Hvordan våger du å dømme dem?

Det du da dømmer, er hans skjulte hjerteforhold til Gud. Du mener at han ikke kan være oppriktig bare fordi han ikke forstår hvert eneste Guds ord på samme måte som du. Da feller du den dom at det må ligge en eller annen uren hensikt bak, at han ikke vil innse sannheten og dermed bare hykler kristendom.

Det er nettopp denne formen for dømming Guds ord forbyr: å dømme hjertets skjulte hensikter, som Herren alene vil granske (Jer 17,10). Mennesker vurderer ut fra det de kan se med øynene, men bare Gud ser inn i hjertet. Derfor står hjertet bare under Guds dom. Dessuten er han vår suverene Herre, som hvert eneste menneske en gang skal gjøre regnskap for. Derfor føyer Paulus også til:

Han står eller faller for sin egen herre. «For sin egen herre», det vil si: For den som er hans herre, skal han gjøre regnskap, og for ham skal han stå eller falle. Hvis han «står», det vil si blir i nåden, er han bevart av og hos sin egen herre. Det er fremdeles bare tale om dem som ved Guds nåde har fått ta imot Kristus, og som derfor er hans egne (v. 8). «Faller» han, er han falt fra sin egen herre, og derfor står han under hans dom alene, ikke under din eller noe annet menneskes.

Men han skal bli stående, for Herren er mektig til å holde ham oppe. Av denne setningen forstår vi at når de svake dømte en bror som levde friere (v. 3), var det fordi de ikke trodde at han da kunne bli stående i nåden, men ville falle

fra. Det kom igjen av at de trodde friheten hans bare kom av kjødelighet, av mangel på tro og alvor, og ikke av en overbevisning.

Men om hans friere levemåte virkelig skulle føre med seg en fare – slik livet på denne jord alltid er fullt av farer – så er likevel «Herren mektig til å holde ham oppe» når han ikke bevisst avviser Guds ord, men oppriktig gjerne vil følge det.

«Herren er mektig» – det er jo den eneste trøsten vi alle har: at han er mektig til å holde oss oppe, også når vi selv står helt maktesløse. Det samme håpet må vi da også ha for dem som tenker annerledes enn oss i enkelte spørsmål. Ulikhetene i syn og levemåte er mange. Nå tar Paulus fram enda et eksempel på dette:

5. Den ene setter én dag høyere enn en annen dag. Den andre holder alle dager for å være like. Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn!

Dette er det andre eksempelet på ulikhetene mellom de svake og de sterke på apostelens tid. De som ennå holdt fast ved den levittiske lovens forskrifter om mat, rettet seg også etter de samme budene om høytider og fastedager. Vi forstår at teksten vår ikke gjelder sabbaten eller «Herrens dag» (Åp 1,10), men bare de andre «høytider eller nymånedager eller sabbat», som bare var «en skygge av det som skulle komme» (Kol 2,16–17).

Det ser vi av hele dette kapittelet, som nettopp handler om slike ting som de første kristne forsto ulikt. Men om sabbaten skulle holdes hellig, var det aldri noen uenighet. For sabbaten hadde de ikke fra den levittiske loven, men helt fra skapelsens dager (1 Mos 1).

Her gjelder det altså akkurat det samme som i Gal 4,9–10, der Paulus taler alvorlig til galaterne om at de nå burde kjenne og holde fast på sin frihet fra den levittiske loven. Han sier: «Hvordan kan dere da igjen vende tilbake til den svake og fattige barnelærdom? Vil dere på nytt være treller under den? Dere tar vare på dager og måneder og høytider og år» (jf. Kol 2,16).

Ja, slik levde altså de svake: **Den ene setter én dag høyere enn en annen dag.** De som hadde mer lys over evangeliet og hadde sett sin frihet, «holdt alle dager for å være like». De var ikke bundet av de jødiske fastedagene eller høytidene, men tjente Gud i Åndens nye vesen på den måten som falt naturlig, slik behovet hver dag og kjærligheten krevde. Dette var i seg selv det mest riktige, og det stemte også helt med apostelens syn (v. 14).

Men han visste at disse svake i Roma ikke ville «bli rettferdiggjort ved loven» (Gal 5,4). Han visste at de bare holdt disse forskriftene i en klippefast tro på Kristus alene, ja, at de gjorde det «for Herren» (v. 6). Derfor lot han det være opp til deres videre vekst i troen å lære det som i seg selv var det riktigste. Her er han bare opptatt av å lære dem det som var viktigst for det evige liv: troen, en god samvittighet og kjærligheten. Derfor føyer han bare til:

Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn! I spørsmål der oppriktige kristne kan komme til ulike syn, må hver enkelt handle etter sin fulle overbevisning og ikke gjøre noe som han ennå ikke er sikker på er rett etter Guds vilje.

Måtte hver enkelt av oss søke full visshet i hvert enkelt spørsmål og så handle frimodig etter den! Det er altså ikke fullt så farlig om en skulle ta feil av hva som

er rett i slike spørsmål, som om en gjør noe i tvil. For det bryter jo ned både troen og samvittigheten (v. 22–23). Derfor er dette en viktig regel: «Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn!»

Men en må samtidig huske at den friheten i syn og levemåte som dermed blir godtatt for kristne, bare gjelder i spørsmål som ikke strider mot klare og utvetydige ord i Skriften, eller mot troen og kjærligheten.

En kan for eksempel ikke si: «Den ene tror at Kristus er den eneste veien til frelse, den andre at det derimot er våre gjerninger. Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn, så er alt i orden.» Nei, det går ikke! Selvsagt kunne «de ulærde og ubefestede vrangtolke» dette, men da «til sin egen undergang» (2 Pet 3,16). Og selv om hele Guds evangelium er «skjult», så er det «for dem som går fortapt, det er skjult» (2 Kor 4,3).

Heller ikke kan en si: «Den ene ser vennskap med verden og dens lyst som farlig, den andre ser det som uskyldige ting. Enhver må bare være fullt viss i sitt eget sinn!» Nei, om dette har vi jo klare ord i Skriften: «vennskap med verden er fiendskap mot Gud». Vil vi virkelig være kristne, kan vi ikke tenke som det passer oss selv.

Det gjelder ikke engang i de spørsmålene der vi generelt står fritt, men der det i det hellige fellesskapet vi tilhører, er gjort et enstemmig vedtak som må holdes. For da krever kjærlighetens bud at vi ikke volder splittelse og uorden på grunn av vår frihet eller våre egne meninger.

Med henvisning til dette skriftstedet om å holde bestemte dager kunne for eksempel noen si: «Det var den sjuende dagen Gud gjorde til hviledag fra skapelsen av. Søndagen er bare noe menigheten har valgt, derfor trenger jeg ikke holde den hellig.» Taler du slik, da «vandrer du ikke i kjærlighet» (v. 15), og da gjør du deg til dommer over andres tanker (v. 1). Da kan en ikke bruke disse ordene om at enhver bare må være fullt viss i sitt eget sinn.

Nei, her taler apostelen bare om slike spørsmål der Guds barn – enda de alltid ønsket å holde seg til Guds ord og gjøre hans vilje – likevel hadde kommet til ulikt syn på hva som behager Gud. Da var det nødvendig at de handlet etter sin overbevisning. Det motsatte ville bryte ned samvittigheten, for da sto de jo imot det de forsto som Guds bud og vilje.

Men slik er det jo ikke med dem som i lettsindighet bare følger sitt eget hode. De kan ikke vitne for Gud at de «gjør det for Herren». Legg merke til det apostelen føyer til nå:

6. Den som akter på dagen, gjør det for Herren. Og den som ikke akter på dagen, han gjør det for Herren. Den som eter, gjør det for Herren – han takker jo Gud. Og den som lar være å ete, gjør det for Herren og takker Gud.

Her har vi hovedsaken og den rette forklaringen på hvorfor de sterke ikke burde forakte de svake, og de svake ikke dømme de sterke. Her er også kjennetegnet på de meningsforskjellene vi alltid bør se på med kjærlig mildhet: Ulikhetene må være av en slik art at de på begge sider «gjør det for Herren» når de gjør som de

gjør. Dette er det rette kjennetegnet. La oss derfor legge merke til disse ordene! Paulus sier altså:

Den som akter på dagen, gjør det for Herren. «Den som akter på dagen», det vil si er nøye med å holde de jødiske høytidene og fastedagene, han «gjør det for Herren», det vil si for Herrens skyld. Han tror at det er slik Herren vil ha det, og så gjør han det «for Herren». Han hadde ikke fått den rette lærdom om dette, og derfor tenkte han galt. Men hensikten var god.

Gjerningen kan altså være gal i seg selv og likevel være gjort i et kristelig og godt sinn. I slike tilfeller er misforståelsene ikke noe bevis for at de ikke har den sanne nåden og troen. Slike sjeler skal en alltid omgås i kjærlighet, som brødre.

Og den som ikke akter på dagen, han gjør det for Herren. En helt motsatt gjerning kan springe ut av den samme gode hensikten som den første. Den som kjenner sin frihet i Kristus, også friheten fra den levittiske lovens forskrifter, og derfor ikke «akter på dagen» slik denne loven påbyr, han gjør det også for Herren. Han mener at han slik vitner om denne friheten i praksis, gjør Guds vilje og fremmer hans ære. Her lærer vi at vi i alle slike tilfeller skal la være å dømme eller forakte hverandre.

Den som eter, gjør det for Herren – han takker jo Gud. Her gjelder det samme som i forrige eksempel. «Den som eter», er den som regner seg fri til å ete det som var forbudt etter den levittiske loven. Og han «gjør det for Herren». Han bruker friheten sin i den tro at det er slik Herren vil ha det, fordi denne loven har nådd sitt mål og sin slutt i Kristus.

Det samme gjelder den som fritt eter kjøtt som kanskje først har vært ofret til avguder, uten å måtte undersøke det nærmere først. For han vet at «ingen avgud i verden er til» (1 Kor 8,4). Den som har tro og kunnskap nok til å «ete alt», handler også i den tro at det han gjør, er Guds vilje.

Han takker jo Gud. Når han gjør det «for Herren», viser det samtidig at «han takker Gud». Mente han derimot at hans frie holdning til maten var mot Guds vilje, ville han ikke takke Gud. For den som gjør eller nyter noe med dårlig samvittighet, kan ikke takke Gud for det.

Og den som lar være å ete, gjør det for Herren og takker Gud. Det er akkurat den samme gode hensikten – å gjøre Guds vilje – som også driver den svake broren som holdt seg borte fra den slags kjøtt som enten var forbudt etter loven, eller kunne ha vært ofret til avguder. Når han «lar være å ete» dette, «gjør han det for Herren og takker Gud». Det vil si: Han mener at han gjør Guds vilje. Da har han en god samvittighet, og derfor kan han takke Gud for den maten han eter.

Vi må ikke glemme det vi har sett her: at helt motsatte gjerninger på begge sider kan «gjøres for Herren»! Men det kan bare skje fordi de forstår forskjellig hva Gud vil at vi skal gjøre.

Her har vi mye å lære. Først og fremst ser vi hvilken betydning disse spørsmålene hadde. Det gjaldt jo egentlig om en gjorde Guds vilje eller tvert imot brøt hans bud. Det var ikke uvesentlige ting. Derfor kunne de også komme i strid med sin samvittighet ved det de gjorde i disse spørsmålene, ja, til og med bli dømt (v. 20.23).

Samtidig ser vi her, som allerede nevnt, det rette kjennetegnet på de tilfellene vi bør møte med broderlig omsorg: tilfeller der det på begge sider er gudfryktige sjeler som «gjør det for Herren», men som har så ulikt syn at de handler helt forskjellig, enda hensikten er den samme og god.

Her ser vi også at det lyset vi ber om og får fra Herren i åndelige spørsmål, ikke må forstås som noe vi straks får i hele den guddommelige sannhet og dybde. Nei, her ser vi at selv de Guds barn som med stort alvor og mye bønn og påkallelse søker lys over Guds ord, bare litt etter litt fikk stadig klarere lys. For vi ser at Paulus visste godt at de han taler om her, levde i nåden på begge sider, og likevel hadde de så motsatte meninger.

Selv om de hadde den samme frelsende troen og nåden i hjertet, hadde de ennå ikke fått det samme lyset over alt. Og vi har ingen grunn til å tro at de ikke hadde bedt Gud om lys over spørsmålene. De var jo gudfryktige sjeler som «gjorde alt for Herren» og tok spørsmålet så alvorlig at de sto i fare for å «såre sin samvittighet». Begge parter hadde altså sikkert bedt Gud, og likevel var de ennå ikke kommet til det sanne lyset i hvert enkelt spørsmål.

Saken er at det bare er Kristus som har «Ånden uten mål» (Joh 3,34). Vi har alle bare Ånden «som førstegrøde» (Rom 8,23). Vi forstår altså bare «stykkevis» og «taler profetisk stykkevis» (1 Kor 13,9). Tenk på apostelen Peter og alt det lyset han fikk den første pinsedagen! Likevel kunne han lang tid etter, i Joppe, mangle så mye lys nettopp i det han da sto overfor, at han ikke trodde han burde gå til hedningene for å forkynne evangeliet.

Herren måtte åpne øynene hans i dette spørsmålet på en helt særlig måte, gjennom et mektig syn: noe som lignet en stor duk full av alle slags dyr på jorden (Apg 10). Og dette enda apostlene hadde fått den uttrykkelige befalingen: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!» Ennå var altså ikke rekkevidden av disse ordene blitt åpenbart for Peter. Hvordan skulle da vi kunne vente å ha fullt lys over alle spørsmål?

Det er viktig å ha dette klart for oss hvis vi vil ta lærdom av det apostelen gir oss i dette kapittelet. Ellers vil vi stadig misforstå og trekke i tvil om de som ikke har samme kunnskap og lys over Ordet som oss, overhodet har liv i Gud. Og i en slik holdning ligger nettopp den dømmingen Paulus advarer mot her.

Hovedsaken i det Paulus har lært oss, er for det første at vi alle må være «fullt viss i vårt eget sinn», og at hver av oss må «gjøre det for Herren» det han gjør, og gjøre det med god samvittighet. For det andre at vi ikke må dømme eller forakte vår bror fordi han ser noe på en annen måte enn vi, hvis han ellers viser seg som en kristen som har gitt opp seg selv og har Kristus alene som sin trøst, sin rettferdighet og sin styrke.

Vi må innse at han kan ha en like oppriktig trang til å forstå og gjøre Guds vilje som vi, selv om han ikke forstår alt. Lys over Ordet er en Guds gave som ikke deles likt ut til alle. Men «kjærligheten er fullkommenhetens sambånd». Gi oss, Gud, i din nåde et stadig rikere mål av visdom både i troen og i kjærligheten!

7–8. For ingen av oss lever for seg selv, og ingen dør for seg selv. For om vi lever, så lever vi for Herren, og om vi dør, så dør vi for Herren. Enten vi da lever eller dør, så hører vi Herren til.

Dette er både hemmeligheten og storheten i Guds barns liv på jorden. De tilhører Herren med sitt liv og sin livsferd, ja, også med sin død. De er ikke sine egne; de er hans, som skapte, gjenløste og helliget dem. Og de er hans ikke bare gjennom pakten med ham, men også i sin ånd og gjennom hele sitt liv og sin livsferd.

For ingen av oss lever for seg selv. «Ingen av oss» – altså vi som virkelig tror på Kristus, enten vi er svake eller sterke i troen. Alle lever vi for Herren. Med dette mer allmenne uttrykket forklarer apostelen hvordan han i v. 6 kunne si at både de svake og de sterke «gjorde det for Herren», enda de handlet forskjellig – enten de ennå holdt den levittiske loven eller regnet seg fri fra den. På begge sider gjorde de det for Herren, «for ingen av oss lever for seg selv». Det er dette Paulus vil fram til her.

Slik er det da også virkelig for alle som i ånd og sannhet er helliget Herren. I dåpen er vi alle helliget ham, da han tok oss inn i sin pakt. Da ble vi «forenet med ham ved en død som er lik hans død», og skal også bli det «ved en oppstandelse som er lik hans oppstandelse» (6,5). Men videre i livet kommer det jo an på at vi også i troen og i ånden er helliget ham, så vi virkelig lever av ham, i ham og for ham.

De åndelig døde kan bare «leve for seg selv», leve for egen regning og etter sine egne lyster, «fri overfor rettferdigheten» (6,20). At Guds gjenfødte barn derimot i sin ånd og i hele sin livsholdning virkelig lever for Herren, har sin grunn bare i at den nye fødselen og det åndelige livet ikke er en tanke eller innbilning, men en virkelighet. Det viser seg i hele livet, i Åndens kraft og gjennom nye egenskaper som ingen har av naturen.

Og blant alt dette som Gud har gitt, skiller denne egenskapen seg særlig ut: at vi ikke lenger lever for oss selv. Nå har vi vårt høyeste og mest dyrebare mål i Herren – hans sak, hans ære, hans velbehag – hvor dårlig vi enn måtte lykkes i å leve etter det vi så inderlig elsker og strekker oss etter.

Begynner vi å leve for oss selv, er det et brudd med vår innerste vilje. Det tar vi da inn over oss ved å «dømme oss selv» (1 Kor 11,31–32).

Om alle slike brudd på det rette livet sitt kan en levende kristen alltid si: «Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg» (7,20). «Jeg, som jeg er, tjener da Guds lov med mitt sinn» (7,25); mitt nye og rette jeg er helliget og gir loven medhold i at den er god (7,16). Slik lever en kristen i sin ånd og i alt han møter i livet, fordi «ingen av oss lever for seg selv».

Og ingen dør for seg selv. Heller ikke i sin død er en kristen lenger sin egen. I alt tilhører han Herren og er underlagt ham. En kristen har verken rett eller vilje til for eksempel å kaste bort livet sitt for noe han selv får lyst til.

Må han sette livet på spill, ja, kanskje ofre det, må det skje på Herrens bud og i hans Ånd. «Dere tilhører ikke lenger dere selv. Dere er dyrt kjøpt!» sier Paulus

(1 Kor 6,19–20). Bare når Herrens ære og velbehag krever det, skal vi være villige til å ofre livet – og da på den måten og til den tid det behager Herren.

Et Guds barn må verken ønske å leve eller å dø ut fra egne behov. Alltid skal han si: Vil Gud at jeg ennå skal være her på jorden en tid, så vil også jeg det. Vil Gud derimot ta meg hjem, så vil jeg ikke være på jorden.

Den ene gangen synder vi ved å ønske oss et langt liv, den andre gangen ved et selvvalgt ønske om å dø. Men alt det vi er og har, ja, selve livet, hører Herren til og bør overlates til ham. Slik har vi det da også virkelig ved Ånden. Og det er dette Paulus sier med ordene: «Ingen dør for seg selv.»

For om vi lever, så lever vi for Herren. At vi «lever for Herren», betyr at vi ser hele vårt liv og vår livsferd som Herrens eiendom, og derfor lever vi på alle områder bare som hans tjenere. Det vil si at vi i alle forhold spør etter hans vilje som eneste rettesnor for alt vi skal gjøre. Vi har blikket festet bare på det som kan opphøye og ære ham.

Det innebærer også at vi lar ham lede oss i alt vi møter her i livet, i gode og onde dager, enten han gir oss noe eller tar noe fra oss. Og det betyr at vi ofrer ham alle våre gaver og krefter.

Og om vi dør, så dør vi for Herren. Slik hele livet vårt er Herrens og er overgitt og helliget ham, slik er også døden vår det. Selv når vi dør en naturlig død, lar vi det skje i vissheten om at vi tilhører Herren og «dør for Herren». Derfor vil vi også være tilfreds, når og på hvilken måte det enn behager ham å hente oss hjem.

Men i visse tilfeller avhenger døden også av vårt eget valg. En martyr kan for eksempel under blodige forfølgelser slippe unna døden hvis han vil fornekte evangeliet. Det samme gjelder misjonæren som ser at en klar dødsfare ligger på den veien han må gå med budskapet som skal frelse sjelene, og soldaten som etter Guds ordning skal våge livet, men kunne berge det ved å desertere.

I alle slike tilfeller er en kristen både forpliktet og, etter Ånden, villig til heller å ofre livet enn å svikte sin troskap mot Herren, hans sak eller hans ordning (13,1–2). Og når han på den måten ofrer livet for Herrens skyld, da «dør han for Herren».

Enten vi da lever eller dør, så hører vi Herren til. Både i livet og i døden er vi hans eiendom og hans tjenere. Bare Guds barn har en slik trøst og trygghet: at hvor de enn er – i livet, i døden eller etter døden – så «er de Herrens», som det heter i grunnteksten. De er Herrens eiendom og omsluttes av all hans kjærlighet og trofaste omsorg. De hviler alltid trygt i hans hender, han som er gitt «all makt i himmel og på jord».

Også mens vi lever her i fremmed land, er vi hans barn og tjenere og lever i hans usynlige fellesskap. Og blir vi hentet herfra, da er vi «hjemme hos Herren» (2 Kor 5,8). Da skal vi i evighet se ham som han er.

Her i livet hører vi Herren til, først og fremst gjennom troen og samvittigheten, men deretter også gjennom kjærligheten og tjenesten. Om det første sier Paulus i Gal 2,19–20: «For jeg er ved loven død for loven for å leve for Gud. Jeg er korsfestet med Kristus. Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det

liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn …» Og om det siste sier han altså: «Om vi lever, så lever vi for Herren.»

På denne dobbelte måten hører vi Herren til i livet. Når vi dør, er vi også Herrens eiendom og i hans varetekt, både med legeme og sjel. Legemet er da i hans skjulte, men sikre varetekt inntil den dagen vi skal stå opp igjen og forvandles til uforgjengelighet og evig liv. Og sjelen er i Guds paradis, i fellesskap med Kristus og alle de hellige,[78] inntil den store dagen da den skal ikles «et åndelig legeme» (1 Kor 15,44), likt Kristi herlighets legeme.

Vi kan altså være helt sikre på at den som hører Herren til i livet, tilhører ham også i døden og i evigheten. Det er altså en salig sannhet, som overgår all vår forstand, at «enten vi lever eller dør, så hører vi Herren til».

[78] Når sjelen har forlatt legemet, er den ikke bare i en slags dvaletilstand, slik mange mener. Den lever i fellesskap med Kristus og de frelstes ånder (når vi taler om gjenfødte sjeler). Det ser vi ikke bare av Kristi egne ord til røveren på korset: «I dag skal du være med meg i Paradis!», men også av det neste verset i teksten vår. Der heter det at Kristus skal «være Herre over både levende og døde». Skal Kristus «være Herre» – herske og regjere – over dem som er døde, må de jo være i et bevisst og levende fellesskap med ham. Kristus sier jo også: «Han er ikke de dødes Gud, men de levendes» (Matt 22,32; jf. Fil 1,23).

9. Derfor døde jo Kristus og ble levende igjen, for at han skulle være Herre over både levende og døde.

Her finner vi både forklaringen og den rette grunnen til at Guds barn hører Herren til, enten de lever eller dør. Denne salige sannheten er frukten av hele Kristi frelsesverk: hans død, hans oppstandelse og hans gjerning som vår yppersteprest for Gud og vår konge i all evighet. «Derfor døde jo Kristus og ble levende igjen.» Dette var selve hensikten og målet med hele hans forsoning. Han skulle kjøpe oss fri fra syndens, dødens og djevelens makt, og slik få rett til å benåde oss, frelse oss og eie oss som sine, her i livet og i all evighet.

Ja, han skulle, som det står her, «være Herre» over oss – ikke bare mens vi lever på jorden, men også etter døden, i det evige livet. Det er meningen med ordene: «Derfor døde jo Kristus og ble levende igjen, for at han skulle være Herre over både levende og døde.» Legg merke til hvordan det ene svarer til det andre: Kristus har både dødd og er blitt levende igjen – og både levende og døde skal være under hans herredømme.

Vi vet jo at han måtte både dø og stå opp igjen for at noe menneske overhodet skulle kunne bli frelst. Og den som er frelst og benådet, «hører Herren til» – først gjennom hele livet på jorden og så også etter døden – bare på grunn av det samme forsoningsverket: Kristi død og oppstandelse. Dette er selvsagt hovedsaken.

Men med ordvalget sitt har apostelen samtidig vist oss den veien som først hodet og deretter lemmene skulle gå. Først skulle Kristus leve på jorden, så dø, og deretter stå opp og leve evig. Den samme veien skal også vi gå, og for hvert skritt høre Herren til: først i livet på jorden, så i døden og til sist i det evige livet.

Og når apostelen sier at dette er skjedd med Kristus «for at han skulle være Herre», det vil si herske over oss, har han dermed også forklart hvorfor Guds barn aldri mer skal «leve for seg selv», men alltid «leve for Herren» og hele livet se på seg selv som hans eiendom og hans tjenere.

Han er vår rette Herre, han som har kjøpt oss fri og derfor eier oss. Derfor skal han også regjere over oss, ikke bare i dette livet, men også i døden og i all evighet.

Slik har vi jo også lært det fra vi var små, og slik sier vi det i trosbekjennelsen vår: «Jeg tror at Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske, er min Herre, som har gjenløst meg fortapte og fordømte menneske, kjøpt og vunnet meg fra alle synder, fra døden og fra djevelens makt, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyre blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyld og salighet, likesom han er oppstått fra døden, lever og regjerer i evighet.»

Dette er nettopp meningen med verset vårt, og summen av hele Guds evangelium. Og dette er hele grunnlaget: Det forplikter oss, og det er samtidig alle Guds barns inderlige lyst – å søke Herrens velbehag og hans navns ære i alt, kort sagt: å leve for ham.

Det samme sier Paulus i 2 Kor 5,15: «Og han døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem.» Kristus døde som den andre Adam, han som ble stilt fram som stedfortreder for alle mennesker, og han døde dermed i alles sted. Da kan heller ikke de han døde for, lenger se på seg selv som uavhengige og selvstendige, skilt fra ham. De må se seg som lemmer i ham, som tilhører ham og derfor skylder å tjene ham. «Han døde for alle»!

Måtte Gud åpne øynene på oss alle for denne sannheten! Er det sant at Kristus har dødd for oss? At Guds Sønn ble menneske for vår skyld og under sterke rop og tårer ofret livet sitt for oss? Og at han gjorde det for at vi skulle leve ved ham, eie en evig nåde for hans skyld tross all vår synd, og til sist arve det evige liv? Skulle vi ikke da gjerne gi ham hele livet vårt, til hans ære, hans tjeneste og hans velbehag i alt vi gjør?

Hvor klart og sterkt taler ikke disse ordene til oss: «Han døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem»! Ikke noe menneske har rett til å leve her på jorden uten å leve for ham som har gjenløst oss og kjøpt oss fri fra den evige døden og fordømmelsen.

Det er ille nok at Guds barn – som jo med hele sin ånd vier seg til Herren – likevel ikke kan leve mer fullkomment til hans tjeneste og ære. Men enda forferdeligere er det ikke engang å overgi livet sitt til hans ære, men å leve fritt og med fullt forsett etter sin egen lyst.

Et slikt liv er helt ugudelig, og om det har Luther sagt disse sterke ordene: «Fordømt til det dypeste helvete er det livet et menneske lever for seg selv.» Alle kan med egne øyne se hvordan det går når verdens barn lever dette livet under fordømmelse. Se hvordan det utvikler seg, et liv uten en tanke på hva som tjener til Herrens ære, og der en hele livet, i tanker, ord og gjerninger, bare følger sine egne lyster.

«De fornekter den Herre som kjøpte dem» (2 Pet 2,1), selv om de bekjenner ham med munnen. Annerledes kan det ikke gå med dem som er åndelig døde. At det finnes et eneste menneske som lever for Herren, er et stort under, som bare skjer av hans nåde ved den nye fødselen.

De som avviser den nåden som kaller dem til omvendelse, står fremdeles under den falne naturens herredømme og lever bare for seg selv og på eget ansvar. Og de som lever på eget ansvar, skal også dø på eget ansvar og må klare seg selv både i døden og i dommen. Bare de som «lever for Herren», skal også «dø for Herren».

Men når Kristus altså er vår rette Herre, og hver den som tror, dermed tilhører og tjener ham som kjøpte og gjenløste oss så dyrt med sitt blod – da er det vel også nødvendig at vi lar ham alene være dommer over alle disse, og at vi avholder oss fra å dømme «en annens tjener» (v. 4). Nå kommer apostelen tilbake til dette spørsmålet og sier:

10. Men du, hvorfor dømmer du din bror? Eller du, hvorfor forakter du din bror? Vi skal jo alle stilles fram for Kristi domstol.

Paulus har nå brukt mange sannheter for å formane oss til ikke å dømme eller forakte brødrene. Han har minnet om at broren er en annens tjener (v. 4), at det han gjør, gjør han for Herren (v. 6), og at begge disse tingene bygger på Kristi død og oppstandelse (v. 9). Nå vender han seg med et refsende spørsmål både til de svake, som fristes til å dømme, og til de sterke, som fristes til å forakte sin bror (v. 3). Til de første sier han:

Men du, hvorfor dømmer du din bror? Du som er bundet av samvittigheten din og holder deg strengt til den gamle loven – hvorfor dømmer du din bror, som lever friere ut fra forkynnelsen og sin egen overbevisning?

Du nøyer deg altså ikke med å ha «en ren samvittighet» for din egen del og holde din måte å tenke og leve på for den riktigste. Du vil gjøre den til en regel for alle andre også. Og så fordømmer du dem som ikke lar seg påvirke av deg, enda de handler etter sin beste overbevisning om hva som er Guds vilje. Da faller du nettopp i den synden Paulus her påtaler: Du «dømmer din bror».

Eller du, hvorfor forakter du din bror? Du har fått nåde til å se Guds frelsesråd for menneskene klarere, så du forstår at den forbilledlige loven hadde sitt mål og sin slutt i Kristus. Men hvorfor forakter du da din svakere bror, som ennå ikke har sett dette? Han virker kanskje underlig og lite opplyst, men han kan likevel være like oppriktig og trofast mot Gud som du. Og «Herrens øyne ser etter trofasthet».

Herren elsker det svakeste barnet like varmt. I sin nåde og trofasthet vil han oppdra det for det samme evige riket og gi det den samme himmelske arven som deg. Da er altså også denne underlige og lite opplyste kristne omsluttet av Guds høyeste kjærlighet! Hvordan kan du da våge å forakte ham? Det er dette apostelen vil ha fram her. Men til disse anklagende spørsmålene føyer han enda en påminnelse: at Herren alene skal være vår dommer.

Vi skal jo alle stilles fram for Kristi domstol. Du som dømmer eller forakter din bror, du griper inn i Kristi majestetiske og suverene embete! Din bror lever under Kristi herredømme og skal dømmes av ham alene. Men her ser vi igjen hva slags dømming det er som ikke er tillatt: å dømme over skjulte og tvetydige ting. Det mennesket som lettsindig forakter Kristi evangelium og viser det med klare og tydelige ord eller gjerninger, er derimot allerede dømt. Å holde fram Guds dom over slike mennesker er ikke å «dømme» eller å gjøre noe galt (1 Tim 5,24).

Tvert imot: Når slike som åpenbart lever i strid med Guds ord, likevel blir godtatt som kristne, er det like avskyelig for Herren som å fordømme den rettferdige (Ord 17,15). Men å dømme den som i det ytre lever som en bror, og som verken med åpenbare ord eller gjerninger fornekter evangeliet – og dermed dømme over hjertets innerste tilstand og de innerste grunnene til det han gjør – det er å tilrive seg den evige dommerens suverene rett. Han vil være alene om å ransake og dømme hjertene.

La oss derfor legge oss på hjertet denne påminnelsen fra apostelen: «Vi skal alle stilles fram for Kristi domstol!» Det samme minner han om i 1 Kor 4,5. Bare Herren Kristus, han som «var død» og nå er levende i all evighet, og som «har nøklene til døden og dødsriket» (Åp 1,18), har retten til å dømme. Og bare han kan ransake hjertene. En dag skal han sitte på sin herlighets trone, og da skal vi alle uten unntak dømmes av ham.

Først da skal alle hjertets hemmeligheter bli avslørt. Da skal det bli åpenbart om våre gode gjerninger har vært frukt av troen og kjærligheten til Kristus, eller om vi bare har vært opptatt med å tjene oss selv eller andre mennesker, men ikke denne kongen. For vår natur og vår egenrettferdighet kan gå så langt i fromhet at vi gjerne hjelper medmenneskene våre, har medlidenhet med nøden og gjør godt mot mange. Likevel kan vi være helt døde for Kristus og leve verken for ham eller for hans rike.

Men alle som har levd for ham, drevet av hans kjærlighet og frelst av hans nåde – enten de har lyktes godt eller dårlig med å forstå og gjøre hans vilje i alle ting – de skal bli innbudt til hans rike når han kommer igjen. De skal høre ham si: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.»

På den andre siden står de som levde for seg selv, og som ikke ville tjene ham med pengene sine, evnene sine og alle sine fortrinn. De har bare vært opptatt med seg selv, sitt eget velbehag og sin egen ære, selv om det nok kan ha skjedd gjennom mang en velgjerning mot de fattige. De har ikke gjort det for hans skyld, drevet av hans frelsende nåde, men bare av naturlig medfølelse med nøden. Kanskje har de håpet på lønn i evigheten, eller bare på ære og lønn fra mennesker.

Til dem kan dommeren på den siste dag ikke si: «Dere gjorde det mot meg!» Dette er alle de som ikke levde for Herren, og de skal vises bort til evig straff. Det sier han selv, den nådige, men rettferdige dommeren (Matt 25,31–46). Måtte vi alle bli klar over dette i tide!

Kristi egen skildring av den siste dom har stor betydning. Først og fremst fordi det er han, dommeren selv, som har gitt den. Dernest på grunn av den tankevekkende lærdommen at vi altså skal dømmes etter våre gjerninger – men ikke etter fortjeneste!

Vi dømmes etter gjerningene bare fordi de i dypeste forstand er «bevis i retten» for én bestemt ting: om vi elsket ham så høyt at vi ville tjene ham i hans brødre. Bare dette taler han om. Han taler ikke om hva vi har fortjent med gjerningene våre. Verken synden i Guds barns gjerninger eller de vantros vakre gjerninger blir nevnt – bare tegnene eller bevisene på enten tro eller vantro.

Herren vil altså selv dømme oss. Han vil være den eneste som ransaker alles hjerter, trenger igjennom og dømmer hva som lå bak hver enkelt handling, og bedømmer hjertets innerste tilstand og hensikt med alt. Da må også vi vokte oss vel for å trenge oss inn i dette embetet hans og gjøre oss til deltakere i noe som bare tilkommer ham.

Som allerede nevnt, er det noe helt annet når åpenbare ord og gjerninger tydelig vitner om at det mangler syndserkjennelse og vilje til omvendelse. Men når vi med vår dom trenger inn i hjertets skjulte liv og hensikter bare ut fra det vi selv opplever, oppfatter eller antar om vår bror – og i strid med hans egen bekjennelse – da trenger vi oss inn i Kristi dommerembete.

Så lenge et menneske selv bekjenner troen på Kristus, og livet vitner om anger over synden, lengsel etter helliggjørelse og et liv etter Guds lov, kjærlighet til brødrene osv., skal vi vokte oss vel for å tenke eller felle den dom at han ikke er frelst. Det gjelder selv om han på enkelte områder, i tanker eller levemåte, avviker fra vår oppfatning og vår måte.

Ut fra hans egen bekjennelse bør vi da tro at han «gjør det for Herren», og overlate til Herren å dømme hjertets hemmeligheter. Det er dette apostelen vil fram til her. Så kommer han med et ord fra Skriften om Herren Kristi suverene rett til å dømme:

11. For det står skrevet: Så sant jeg lever, sier Herren, for meg skal hvert kne bøye seg, og hver tunge skal prise Gud.

For det står skrevet. En apostels tale er gitt ham av Herren, like guddommelig som profetenes tale i Det gamle testamente. Likevel ser vi at apostlene, ja, Herren Kristus selv, siterer ord fra Skriften, som for dem var Det gamle testamente. Dette er ikke bare et tankevekkende tegn på hva slags bok Den Hellige Skrift er. Det viser også at apostelen ville gi sitt eget budskap enda mer tyngde ved å sitere Skriften.

Det var ikke nok for ham å bære fram sitt eget budskap om at vi alle skal stå fram for Kristi domstol, enda Herren selv dessuten har forkynt oss det. Paulus ville også stadfeste det med ord fra Den Hellige Skrift.

Ordene er hentet fra Jes 45,23, riktignok ikke ordrett, men med samme innhold. Profeten sier: «Ved meg selv har jeg sverget …», mens apostelen gjengir det som Herrens egne ord: «Så sant jeg lever (egentlig bare: Jeg lever), sier Herren.»

Så hopper Paulus over noen ord og tar med det som angår hans eget emne: «For meg skal hvert kne bøye seg …»

Allerede hos profeten i Det gamle testamente handler disse ordene om Kristus. Det ser vi av versene foran, der det tales om ham som alle jordens ender skal vende seg til for å bli frelst. Men alene det at Paulus siterer dem for å underbygge det han nettopp har sagt om Kristus, stadfester at de profetiske ordene taler om ham.

Hva skal vi så lære av dette ordet? Ved siden av det egentlige målet med teksten ser vi her også et vitnesbyrd om Kristi sanne guddom: Alle knær skal bøye seg for ham. Dette taler Paulus enda klarere om i Fil 2,10–11. Der bruker han de samme profetiske ordene og sier at «i Jesu navn skal hvert kne bøye seg, deres som er i himmelen og på jorden og under jorden, og hver tunge skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre, til Gud Faders ære» (jf. Hebr 1,6.8.13).

Og særlig når det gjelder den siste dom, har Herren Kristus selv ikke bare sagt at det er han som skal holde den, men også at dette skal være et tegn på at han er satt like høyt som Faderen i ære og makt. For slik lyder hans ord: «For heller ikke dømmer Faderen noen, men har overgitt hele dommen til Sønnen, for at alle skal ære Sønnen slik som de ærer Faderen» (Joh 5,22–23; jf. Apg 17,31).

Dette er den lærdommen vi umiddelbart kan trekke av disse profetiske ordene. Men i praksis vil apostelen med dette ordet særlig si: Når alle knær én dag skal bøye seg for den store dommeren, må hvert eneste menneske daglig vokte seg vel for å trenge seg inn på hans enerett og sette seg til doms over menneskenes hjerter og tanker. De skal jo alle bare stå til regnskap for den store og evige kongen.

Her skal vi også lære at når alle skal frykte og bøye seg for ham, skal ikke vi frykte og bøye oss for svake mennesker og deres skiftende dommer. Vi skal alltid feste blikket på Herrens allvitenhet, slik Paulus også lærer i 1 Kor 4,3–5. Ellers blir vi bare «menneskers treller». En kristens samvittighet skal være vendt mot Gud og hans dom. Denne lærdommen av teksten uttrykker apostelen selv i neste vers.

12. Så skal da hver og en av oss gjøre Gud regnskap for seg selv.

Dette er avslutningen på det budskapet vi har fått helt fra første vers i kapittelet. Det er Gud hver og en av oss skal gjøre regnskap for seg selv. Hvert eneste menneske skal til sist stå fram for Kristi domstol og høre ham selv felle den endelige dommen. Og dommen blir felt etter den avgjørende grunnregelen Herren selv har gitt oss i Matt 25,31–46.

Men når Herren selv skal dømme sine tjenere, følger det jo at ikke noe menneske kan tillate seg å felle dom over dem. Det følger også at ingen skal la seg trellbinde av hvordan mennesker dømmer. At vi er trellbundet av menneskers omdømme, viser seg ved at vi bare har fred når folk taler godt om oss, og ellers ikke har det godt.

Vi skal selvsagt ikke være likegyldige på alle områder for hvordan folk omtaler oss (se v. 16 og Rom 12,17; 2 Kor 8,21). Men freden i hjertet vårt må hvile på en

fastere grunn. Som vi allerede har sagt, skal vi «leve for Herren», vår allmektige dommer som vet alt, og bygge vår trøst bare på hans ord og hans dom. «Så skal da hver og en av oss gjøre Gud regnskap for seg selv.»

13. Derfor bør vi ikke lenger dømme hverandre. Fell heller den dom at ingen må legge noen anstøtsstein eller felle for sin bror.

Derfor bør vi ikke lenger dømme hverandre. Slik gjentar Paulus formaningen enda en gang (se v. 4 og 10), og nå med ord som sier at det må bli helt slutt på den ukristelige dømmingen, for han sier «ikke lenger». Han taler også i en varm, men inntrengende tone og tar seg selv med: «Derfor bør *vi* …» Det vil si: Som følge av alt som nå er sagt, bør vi ikke lenger dømme hverandre.

Når han formaner så inntrengende om dette hele veien, kan vi ikke unngå å legge merke til at trangen vår til å dømme eller forakte brødrene må være svært sterk. Men vi forstår også at denne synden må være farligere og mer drepende enn vi vanligvis tror.

At denne trangen er særdeles sterk, vil vi snart måtte innse hvis vi bare gransker oss selv litt. Da merker vi hvor snare vi er til å dømme brødre i alle mulige situasjoner. Trangen finnes hos alle, men den får særlig rom hos selvopptatte mennesker som Guds ord og Ånd ennå ikke har fått knuse. De er ennå ikke blitt stanset av Guds krav til det innvortes mennesket, og derfor er de verken blitt tuktet av sin egen elendighet eller gjennomtrengt av Guds nåde.

Og kjenner vi ikke alle denne trangen i oss? Bare en bror ikke uttrykker seg slik vi er vant til, står vi straks klar til å tvile på at han eier selve livet – selv om han ikke har sagt noe som vitner om et uomvendt hjerte eller falskhet i ånden. Det kan være nok at han har en annen mening enn vi i et bestemt spørsmål som slett ikke rører ved livsnerven, eller at han lever, eter, drikker eller kler seg på en annen måte. Straks våkner det i oss en mistanke om hans alvor og oppriktighet overfor Gud.

Enda mer gjelder dette hvis det viser seg en virkelig synd eller svakhet hos ham. Da mener vi å ha full rett til å dømme ham – uten først å høre hvordan han selv ser på det: om han bare unnskylder, kanskje til og med forsvarer, noe han tydelig vet er synd, eller om han tvert imot kjemper i anger mot synden.

Luther sier: «Vi er så dåraktige helgener at vi vil at vår bror skal være helt feilfri, enda vi alle selv drasser på synden og hele livet vårt stadig trenger tilgivelse.» Har han i tillegg sagt eller gjort noe mindre bra mot oss, fornærmet oss eller liknende, retter vi straks ørneblikket mot ham for om mulig å oppdage et eller annet han kan anklages for.

Slik er menneskehjertet. Og her er den egentlige kilden som all slags dømming, forakt og ukjærlige tanker og ord strømmer ut fra: vårt naturlige hjerte, ja, hele vår natur med all dens ondskap, selviskhet og egenkjærlighet.

Gjennom den blir til og med de kristne ofte så bedratt at de er overbevist om at det er hellig nidkjærhet som driver dem når de dømmer og forakter en bror. Og det selv om de dermed handler stikk i strid med denne formaningen, ja, også med det store kjærlighetsbudet. For ved å dømme ham kan de ikke gjøre sin

neste noe godt, men bare ondt. Denne påtrengende trangen vår til å dømme er nok uten tvil en av grunnene til at apostelen skriver så mye om dette.

Den andre grunnen kan være at det å dømme også er et mye større onde enn vi noen gang tror. Vi ser jo på det som en temmelig ubetydelig sak, hvis vi ikke til og med regner det for godt og rett å dømme en bror. Men tvert imot er det en særdeles ond og fordervelig last. Den som dømmer, har ikke bare foraktet Guds enerådende, majestetiske rett over sine tjenere og tatt på seg noe som bare tilkommer Herren (v. 4, 9, 10 og 11). Nei, han fører også mye ondt over medmenneskene sine.

Hvor mye bitterhet og kjærlighetsløshet, ond mistanke, splittelse og partier er ikke skapt bare ved ett menneskes utidige dømmesyke? En ydmyk og fortrolig formaning kan virke omvendelse. Men all dømming av hjertets indre holdning og skjulte motiver virker oftest bare splittelse og ondskap, partier og strid og brudd mellom brødre. Kort sagt: Å dømme er i enhver form et avskyelig onde. Og det var vel også en grunn til at apostelen ikke slipper dette emnet så snart, men advarer så utholdende og avslutter med å si: «Derfor bør vi ikke lenger dømme hverandre.»

Fell heller den dom at ingen må legge noen anstøtsstein eller felle for sin bror. Her vil apostelen si: I stedet for å bruke tankene deres på ukjærlig dømming, så bruk dem heller i kjærlighetens tjeneste. Bestem dere for aldri å gi en bror noe anstøt eller noen grunn til fall.

Å «legge en anstøtsstein eller felle» kunne de sterke lett gjøre ved å bruke friheten sin unødvendig og ubetenksomt. Da kunne de svake bli forvirret i spørsmålet om hvordan evangeliet skal forstås rett. Eller de kunne fristes til å bruke en frihet som de ennå ikke selv hadde fått ta imot klart nok på nådens grunn, slik at samvittigheten deres ennå ikke var satt fri (1 Kor 8,10).

Slikt kan Guds barn ikke påføre andre. De skal heller ha den faste holdningen at de aldri vil skape unødig uro i en brors samvittighet. For å belyse dette enda bedre føyer Paulus nå til:

14. Jeg vet og er overbevist i Herren Jesus om at ingenting er urent i seg selv. Men for den som holder noe for urent, for ham er det urent.

Jeg vet og er overbevist i Herren Jesus. I versene foran har Paulus framholdt som det viktigste at hver og en først og fremst må «være fullt viss i sitt eget sinn» (v. 5), følge sin overbevisning og ikke gjøre noe som går mot samvittigheten. Dernest at vi ikke må dømme eller forakte dem som har andre oppfatninger enn vi. Men samtidig vil han nå ikke legge skjul på at den ene oppfatningen tross alt i seg selv er riktigere enn den andre.

Her uttaler apostelen sin egen faste overbevisning om hva som var det eneste rette svaret i dette spørsmålet, der meningene var så delte. Og han gjør det klart at holdningen hans her ikke bare var en menneskelig overbevisning. Han var blitt overbevist om dette «i Herren Jesus». Det var med andre ord en overbevisning som var skapt gjennom samfunnet hans med Herren Jesus og

den lærdommen han hadde fått av ham. Og hva var det så han var så overbevist om? Jo:

At ingenting er urent i seg selv. Kjøttet av de dyrene som den levittiske loven forbød å ete, ble regnet som «urent», egentlig som vanhellig og smittende. Det samme gjaldt kjøtt som først var blitt ofret til avgudene (1 Kor 8). Her fjerner apostelen all usikkerhet og forkynner klart og tydelig at den loven som inneholdt forskriftene om rent og urent, var «gjort ugyldig, fordi det er svakt og unyttig» (Hebr 7,18).

Også om det som først var blitt ofret til avgudene, forkynner han klart i 1 Kor 8,4 at «ingen avgud i verden er til», og at engstelsen for å ete slike offergaver skyldtes manglende kunnskap (v. 7). Kort sagt uttaler Paulus her den rene og sanne holdningen til alle liknende spørsmål: Alt Gud har skapt, er i seg selv rent og godt (1 Tim 4,4). Det er bare synden, bare det som går ut fra menneskets hjerte, som kan gjøre et menneske urent (Matt 15,11). Selve tingene er gode og uskyldige.

Det er bare menneskets ondskap og misbruk av tingene som skader ham. «Alt er rent for de rene,» sier apostelen. «Men for dem som er urene og vantro, er ingenting rent, men både deres sinn og deres samvittighet er urene» (Tit 1,15). «For de rene» – de rene er de som har et hjerte som Gud har gjort rent ved troen, så de bruker tingene med et helliggjort sinn og slik Gud vil. For dem er alt rent, godt og nyttig.

«Men for dem som er urene og vantro» – de som alltid styres av sitt kjødelige sinn og misbruker selv de helligste ting til skade for seg selv – «for dem er ingenting rent». De kan ta del i det som i seg selv er hellig: De ber, hører Ordet, tar imot Herrens nattverd, hjelper dem som er i nød, osv. Men alt er besmittet av deres eget vantro sinn. Alt er bare et stort skuespill, for under det hele ligger et ubotferdig hjerte som forakter Gud.

Dette forstår vi nok lett. Men så melder spørsmålet seg: Kan vi da si at alt det disse vantro lager og finner på bare for å tilfredsstille sin kjødelige natur, er rent og uskyldig? Deres kjødelige sinn gjør jo selv hellige ting urene. Hvordan kan da det som er skapt bare av de samme kjødelige og urene sinnene, være rent? Og skal et Guds barn regne slike ting for rene og uskyldige?

Nei, alt som er skapt bare av et kjødelig sinn og bare for å tilfredsstille det, hører like lite til det som i seg selv er rent, som selve synden. Apostelen taler her bare om det som «Gud har skapt til å bli tatt imot med takk av dem som tror og har lært sannheten å kjenne» (1 Tim 4,3) – altså bare om selve tingene i seg selv. Bare om tingene gjelder det at «ingenting er urent i seg selv». Alt Gud hadde gjort, var «overmåte godt» og velbehagelig for ham (1 Mos 1,31).

Men for den som holder noe for urent, for ham er det urent. Selv de mest uskyldige ting blir syndige og skadelige for den sjelen som fremdeles holder dem for urene. Gjør et menneske noe han tror mishager Gud, bryter han jo med Guds vilje i samvittigheten sin, akkurat som om selve gjerningen var noe Gud hadde forbudt.

Det ligger mye i ordtaket: «Når to gjør det samme, er det ikke det samme.» Når den ene gjør det i tro og full overbevisning om at det er til behag for Gud, er

det godt og rent for ham. Men når en annen gjør det med urolig samvittighet, er det urent for ham.

Dette er altså den første grunnregelen for det vi gjør: Vi skal gjøre alt i tro og med god samvittighet. Men nå må ingen tro at dermed er alt vel, og at han bare kan sette i gang og fritt gjøre alt det han regner for rent og uskyldig. Nei, apostelen har enda en grunnregel i dette spørsmålet, og den heter kjærligheten: «Du skal elske din neste som deg selv.» I din frihet må du ikke bli en Kain, som sa: «Er jeg min brors vokter?» Paulus føyer til:

15. Og dersom du med din mat volder din bror sorg, da vandrer du ikke i kjærlighet. Du må ikke med din mat føre den i fortapelse som Kristus er død for!

Og dersom du med din mat volder din bror sorg. I dette tankevekkende verset er det første spørsmålet hva som menes med å «volde sorg»: «dersom du med din mat volder din bror sorg». For dette får så store følger at apostelen sier at da «vandrer du ikke i kjærlighet», ja, at du «fører den i fortapelse som Kristus er død for». Hva betyr det da å «med din mat volde din bror sorg»? Uten tvil det samme som når det i v. 20 tales om å bryte ned Guds verk «på grunn av mat».

Din bror blir «voldt sorg», det vil si får problemer med samvittigheten, på grunn av maten din. Han ser at du uanfektet eter det som han ennå regner for noe loven forbyr.

Da blir han enten ført inn i tvil og uro om hvordan evangeliet skal forstås rett, og mister dermed grunnvollen for freden sin. Eller han begynner etter ditt eksempel å gjøre det samme som du, enda han ennå ikke er blitt overbevist om at det er rett. Og det fører etter hvert til anfektelser og urolig samvittighet. Det er særlig denne siste utviklingen v. 23 taler om: «Men den som tviler, er dømt dersom han eter …»

Det samme ser vi i 1 Kor 8. Der viser Paulus først at maten i seg selv verken gjør oss bedre eller verre for Gud (v. 8). Så føyer han til akkurat den samme advarselen som i teksten vår: «Men se til at dere ikke bruker friheten slik at den blir til anstøt for de svake! For dersom noen ser deg som har kunnskap, ligge til bords i avgudshuset, vil da ikke hans samvittighet, som er svak, bli oppmuntret til å ete avgudsofferet? Da går jo den svake fortapt for din kunnskaps skyld – den bror som Kristus er død for!» (v. 9–11).

Da forstår vi meningen. Vi ser for oss en mer opplyst kristen i en bestemt situasjon. I sin egen samvittighet er han fullt overbevist om at det han gjør, er rent for Gud. Likevel kan han med denne levemåten volde stor uro og nød i samvittigheten hos en svakere bror som ser det, og som ikke har sett friheten i dette. Ja, hele hans fred i troen kan bli rokket. Og hvis du er klar over dette, men ikke vil avstå fra noe for din svake brors skyld, hva gjør du da? Apostelen sier at da

vandrer du ikke i kjærlighet. Da har du allerede bøyd av fra den rette og hellige veien som heter å «vandre i kjærlighet». Da tramper du på Guds høyeste vilje med loven, som er at «du skal elske din neste som deg selv» og «ikke gjøre nesten noe ondt» (Rom 13,10). Og dette er virkelig en alvorlig sak. For du må

jo være klar over at all din gudstjeneste er bortkastet hvis den ikke stemmer overens med Guds høyeste vilje.

Det er klart at du er fri. Med god samvittighet kan du gjøre alt det som ikke er ondt i seg selv. Men «dersom noen ser deg», sier apostelen, en som ennå ikke har sett at han selv er fri i dette, da blir han såret og skadet i samvittigheten.

Ett sted kan du for eksempel i mat og drikke, i klesdrakt, tale og oppførsel bruke en frihet som er helt uskyldig, og som ingen svake brødre tar anstøt av. Men så kommer du kanskje til et annet sted der akkurat den samme friheten støter og forvirrer svake brødre. Tar du da ikke hensyn til det, men fortsatt bare krever å få bruke den samme friheten, da «vandrer du ikke i kjærlighet».

Kjærligheten skulle lære deg at nå skal du ofre friheten din for dine svake brødres samvittighet (1 Kor 10,28–29) og bli «svak for de svake» (1 Kor 9,22; 2 Kor 11,29), så lenge de ennå ikke er blitt overbevist om at denne friere levemåten er uskyldig.

Luther sier: «Din frihet skulle her vike for dine brødres svakhet. For det kan ikke skade deg om friheten din en gang iblant må begrenses. Men det skader din bror hvis han på grunn av sin svakhet tar anstøt eller blir forvirret. Til dette kreves det kjærlighet. Du skal tenke på hva som er det beste for den andre, ikke på hvor fritt du kan leve, men på hvor mye du kan være til nytte og hjelp for din neste. Kjærligheten gjør at du nettopp blir skyldig til å tjene når du selv er fridd ut av lovens trelldomsåk.»

Med avslutningen av verset understreker Paulus hvor viktig en slik kjærlighetsgjerning er – ja, for en forferdelig synd og skade vi kan gjøre hvis den ikke skjer:

Du må ikke med din mat føre den i fortapelse som Kristus er død for! Her skal vi lære at vi ikke bare må vurdere åndelige ting med grove, kjødelige øyne.

Hvem skulle vel tro at vi med helt uskyldige ting, som ikke var gale i seg selv, kunne gjøre noe så forferdelig som å «føre den i fortapelse som Kristus er død for»? Dette må Guds barn ta innover seg. Her må vi be om å få det fine og skarpe blikket som legger merke til de skjulte, men evige følgene av ting som i det ytre bare ser ut som bagateller og er helt uskyldige.

Her er det tale om intet mindre enn å «føre i fortapelse» – å skade for evig – en menneskesjel som Kristus døde for. Og det til og med bare med mat, med ting som ellers er helt uskyldige, bare fordi du bruker dem i en situasjon der en svak bror tar anstøt og blir skadet av det. Din bror blir ødelagt, ja, går fortapt, når samvittigheten hans blir så skadet at han kommer bort fra troen og livet i Gud (jf. 1 Kor 8,11).

Å ødelegge Kristi dyrekjøpte eiendom på den måten vil du selvsagt ikke hvis du selv er et Guds barn som har din evige frelse og fred i Kristi død. Eller vil du ikke ofre en enkelt frihet, noe du ellers har glede av, for din brors evige frelse? Under store smerter ofret Kristus livet sitt for denne broren! Er du ikke villig til det, er det nok ikke Kristi kjærlighet som driver deg.

Paulus hadde et annet sinn. Han sa: «Derfor, om mat volder min bror anstøt, da vil jeg aldri i evighet ete kjøtt, for at jeg ikke skal bli til anstøt for min bror» (1 Kor 8,13). Har du ikke dette sinnet, må du gjøre deg klart at det er

Herren selv du setter deg opp mot. Da fører du Kristi eiendom, en menneskesjel, i fortapelse – et menneske som Kristus satte så høyt at han led døden for ham. Det er et svært dristig verk å «føre den i fortapelse som Kristus er død for».

Måtte Gud bevare hver eneste kristen fra noe slikt! Ja, måtte Gud åpne øynene våre, så vi ser de vidtrekkende og veldige følgene av alle slike handlinger som kan rokke sjelens forhold til Gud!

16. La da ikke det gode dere har, bli spottet.

La da ikke det gode dere har, bli spottet. Det har vært ulike meninger om hva apostelen her kaller «det gode dere har». Mange har ment at det er de legemlige godene våre, mat, drikke og annet, som vi har frihet til å bruke, så sant det ikke blir til anstøt eller forargelse for vår bror (v. 14–15).

Andre har sett dypere inn i saken og sammenhengen. De har innsett at det i dette kapittelet ikke er spørsmål om noe så ubetydelig som at spisingen og drikkingen vår blir spottet. Men ved at vi bruker disse ytre tingene uklokt, kan et langt større gode vi har, bli spottet: det vi i dypeste forstand regner som «det gode vi har», vårt åndelige gode, vårt kjære evangelium.

I verset foran sier Paulus: «Du må ikke med din mat føre den i fortapelse som Kristus er død for!» Jeg fører min bror i fortapelse når han får problemer med troen fordi jeg misbruker friheten min. Og da er det jo ikke maten, men evangeliet som blir spottet (jf. 1 Tim 6,1; Tit 2,5).

Når vi bruker friheten vår i utide, også når det gjelder mat og drikke, åpner vi for spott. Og det vi skal legge godt merke til, er at spotten da rammer noe langt større: selve den dyrebare skatten, Kristi evangelium, som i sannhet er «det gode vi har». Slik har også Luther utlagt teksten. Han sier: «Vår skatt (det gode vi har) er evangeliet. Og det blir spottet når den kristnes frihet brukes slik at de svake tar anstøt.»

Av ordvalget merker vi vel at apostelen her ikke bare taler til de sterke, men til alle i menigheten. Men det kan tyde på at han nå også tenker på «dem som er utenfor», at de ikke skal få anledning til å tale nedsettende om evangeliet vårt. For uttrykket «bli spottet» passer nok best på dem som ikke tror.

Her vil apostelen altså formane alle kristne: de sterke til å bruke friheten sin varsomt, og de svake til å være forsiktige med å dømme, så de ikke blir «til anstøt, verken for jøder eller for grekere eller for Guds menighet» (1 Kor 10,32).

Vi vet godt at det ikke alltid er omsorg og god vilje som driver de ufrelste til å grave fram og angripe alt som virkelig er galt blant de kristne. Det hender også at alt vi gjør, blir tatt i verste mening. Den som for eksempel lever et alvorlig og rett kristenliv, blir dømt som skinnhellig, og den som lever friere, blir dømt som lettsindig, osv. Slik ondskap fra verden kommer vi aldri utenom. Men apostelen formaner oss til ikke selv å gi dem rettmessig grunn til å spotte.

Så langt det står til oss, skal vi oppføre oss rett overfor alle mennesker, «for at Guds ord ikke skal bli spottet» (Tit 2,5; 1 Pet 2,12.15). Og aller minst burde vi begynne å trette med, dømme eller forakte hverandre for så små ting som mat og drikke – som om selve Guds rike besto av slike ytre ting. For da gir vi jo

nettopp verden anledning til å spotte vår hellige sak. Derfor minner apostelen oss nå også om:

17. Guds rike består jo ikke i mat og drikke, men i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd.

For Guds rike er ikke mat og drikke (*rett oversatt fra COR's bibel*). De svake var så strengt bundet til de gamle forskriftene om mat og drikke at de lett kunne fordømme de sterke når de møtte et annet syn i dette spørsmålet. De sterke på sin side var så opptatt av å bruke sin frihet at de kunne glemme hva de dermed påførte de svakes samvittighet.

Slik kunne begge parter, bare på grunn av spørsmålet om mat og drikke, bli årsak til at evangeliet ble spottet som noe ondt. Derfor så nok Paulus at han måtte minne dem om at «Guds rike består jo ikke i mat og drikke». For de la så stor vekt på disse ytre småtingene som om Guds rike skulle bestå i dem.

Men når apostelen minner troende kristne om at Guds rike ikke består i mat og drikke, ligger det en ganske sterk antydning i det – nærmest et spørsmål om de virkelig lever i en så barnslig uforstand. For hvor finnes det et gjenfødt Guds barn som på alvor tror at Guds rike består i å ete og drikke? «Guds rike», nådens rike på jorden, der Gud frelser og helliggjør sjelene våre, er jo et åndelig rike, som ikke kan bestå av slike ytre ting.

Men når det ikke består i mat og drikke, har de som søker Guds rike og gjerne vil tjene i det, ingen rett til å sette disse små, ytre tingene så høyt at de for deres skyld gjør noe som skader sjelene.

Da har de sterke ingen grunn til å bruke friheten sin slik at andre tar anstøt. Og de svake har heller ingen grunn til å regne seg som bedre kristne fordi de avstår fra visse slag mat og drikke. Dette vil apostelen minne oss om, for at vi ikke for slike småtings skyld skal gi mennesker grunn til å spotte vårt dyrebareste gode, frelsens evangelium, som noe ondt.

Når han sier at Guds rike ikke består i mat og drikke, sier han det samme som han uttrykker slik i 1 Kor 8,8: «Men mat gjør ikke til eller fra for Gud. Ikke vinner vi noe om vi eter, og ikke taper vi noe om vi ikke eter.» Teksten vår gjelder derfor først og fremst alle slike ting som verken gjør oss bedre eller verre for Gud. Men i videre forstand gjelder den selvsagt alt som ikke er vesentlig, men tilfeldig eller underordnet.

Når Guds rike ikke består i mat og drikke, må du også skjønne at det verken gjør deg bedre eller verre for Gud hva du eter eller lar være å ete, eller om du drikker vin eller vann. Det samme kan vi si om mange andre ytre ting. Guds rike består ikke i hva vi kler oss i, eller i andre ytre skikker. Det består verken i å være fattig eller rik, glad eller bedrøvet, i å be på kne eller stående, liggende eller sittende, i Guds tempel eller i hjemmene våre og så videre.

Derfor ser vi også at Herren Kristus og hans lydige tjenere gjorde både det ene og det andre. Døperen Johannes gikk bare kledd i en enkel kappe av kamelhår, mens Kristus var kledd slik at soldatene kunne dele klærne hans i fire deler og i tillegg kaste lodd om kjortelen.

Johannes levde av villhonning og gresshopper, mens Kristus åt og drakk det samme som andre mennesker (Luk 7,34) og drakk også «av vintreets frukt» (Luk 22,18). Johannes levde og forkynte i ørkenen. Kristus gikk i templet og ba der til sin Far, noen ganger på kne, andre ganger stående eller sittende. Alt dette viser oss hva Paulus vil lære oss med disse ordene.

Men når Guds rike ikke består i mat og drikke eller i andre ytre forhold, hva består det da i? Apostelen sier:

Men i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd. Dette er et dyrebart ord, som kort sier oss alt det vesentligste Guds rike består i. La oss legge nøye merke til det! Det tales her om Guds rike på jorden, som også kalles «himlenes rike» (Matt 13,24–47; 22,2 m.fl.). Det er et stort og omfattende emne. Hva består så Guds rike i?

Først sier apostelen: «i rettferdighet». Men hva menes her med rettferdighet, når vi vet at en kristens rettferdighet kan bety to ting: enten troens rettferdighet eller livets rettferdighet? Bare den som ennå lever i vår falne naturs store mørke, kan være i tvil om svaret.

Ved den ene rettferdigheten er det alltid store mangler; den andre er selve fullkommenheten. Den ene er et sår, den andre er legedommen for det. Den ene følges av sukk og tårer, den andre av «fred og glede i Den Hellige Ånd». Den rettferdigheten som er begynt i livet vårt, hører riktignok til Guds rike, men den *er* ikke Guds rike.

Her tales det om hva Guds rike *er*. Da taler apostelen helt klart om den fullkomne rettferdigheten, troens rettferdighet, som er selve «Guds rettferdighet» (Rom 3,21; 2 Kor 5,21), og som er hovedemnet i apostelens brev, eller i de elleve første kapitlene av det.

Ja, med full rett kan vi si at troens rettferdighet – Kristus og hele hans verk – er det store hovedemnet i hele Den Hellige Skrift. For ikke bare profetene og den forbilledlige loven om alle ofrene, men også den moralske loven taler i dypeste forstand om Kristus, vår rettferdighet. Alt sammen sikter egentlig mot å forberede oss til å ta imot ham (Gal 3,23–24). Men det som er det største i Den Hellige Skrift, må helt klart også være det største i Guds rike.

Det ser vi også når Kristus med få og innholdsrike ord vil si alt det Den Hellige Ånd skulle virke på jorden og åpenbare for hele verden: «Og når han kommer, skal han overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom: Om synd, fordi de ikke tror på meg. Om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen …»

Legg merke til hvilken rettferdighet Herren her taler om! «Fordi jeg går til Faderen», sier han – jeg, som menneskenes yppersteprest, går gjennom min død inn i det aller helligste med forsoningsblodet. Dette er den rettferdigheten Den Hellige Ånd skal åpenbare. Og det er denne rettferdigheten Paulus taler om her, når han så kort sier hva Guds rike er.

Vil vi så vite hva som gjør oss til kristne, gjør oss rettferdige for Gud og til borgere i hans rike? Apostelen sier her at det ikke er å ete eller drikke eller noe som helst vi kan gjøre. Det er bare det store Gud har gjort for oss, bare «Guds rettferdighet» tatt imot i tro. «Den som har Sønnen, har livet.» Dette er den rettferdigheten Guds rike egentlig består i.

Derfor har også Luther forklart denne teksten sterkt og herlig slik: «I Guds rike regjerer Kristus over alle troende. Som en trofast konge verner, straffer, belønner, leder og styrer han dem. Og de troende har på sin side all sin trøst i ham alene, følger ham i lydighet og tar villig imot hans faderlige tukt og straff. Men dette riket er ikke verdslig eller timelig, men åndelig. Det består ikke i mat og drikke eller i noen ytre ting, men bare i rettferdighet – i å trøste og stille menneskenes hjerter og samvittighet.

Det er derfor ikke annet enn at synden blir tilgitt og tatt bort. For det er synden som tilsøler, tynger og forurenser samvittighetene. Et verdslig rike består i at folket kan leve i ro og fredelig skaffe seg sammen det de trenger til livets opphold. På samme måte gir Guds rike slike kår på åndelig vis. Det bekjemper syndens rike og er ikke annet enn en stadig utslettelse og tilgivelse av synder. Gud viser sin herlighet og nåde i dette livet ved at han tar bort og tilgir menneskenes synder. Dette er et nådens rike på jorden. Men når synden og dens fremste følgesvenner – djevelen, døden og helvete – ikke lenger kan anfekte menneskene, da blir det et herlighetens rike og fullkommen salighet.» Så langt Luther.

Men når vi er blitt utfridd fra synden og ikledd Kristi rettferdighet, følger det av dette enda en rettferdighet, som vi kaller «livets rettferdighet». Ved troen og Ånden har vi fått nye hjerter, og derfor innretter vi i kjærlighet og villig lydighet hele livet vårt etter Guds ord. Dette er «livets rettferdighet». Så lenge vi er på jorden, blir dette livet etter Guds ord ufullkomment. Men når vi er født av Ånden, begynner vi å strekke oss etter det, for at også vi skal elske og tjene vår neste slik Kristus har elsket og tjent oss.

Nå vil vi ikke bare gjøre det som er rett mot vår neste, men gjerne gjøre ham alt godt og etter hvert bli alles tjener på denne måten, også de svakes og de uforstandiges (1 Kor 9,19). Alt dette har bare ett mål: å få være til tjeneste og nytte for alle.

Når kjærligheten styrer oss slik, og vi bare ser på hva som tjener vår neste, skjer det Luther sier: «En kristens gjerninger har ikke noe navn.» Det vil si at han ikke legger vinn på bestemte gjerninger som han kunne vise fram. Han gjør bare alt det som til enhver tid er til nytte for menneskene.

Han er ikke lenger bundet av «linjer» og regler, men bare av dette ene: å elske og gjøre det kjærligheten krever i hvert enkelt tilfelle (Rom 13,8–10).

Da vil han snart være sterk med de sterke, snart svak med de svake, snart friere i de frie tingene, snart mer lovbundet (1 Kor 9,20–22). Han kan være rik eller fattig, faste eller ete (Fil 4,12), drikke vin eller vann, være glad eller alvorlig – alt etter hva som tjener best i det enkelte tilfellet. Å bli styrt av kjærligheten på denne måten og bare se på hva som gagner nesten, det er det rette kristne livets rettferdighet.

Det lærte vi i det trettende kapittelet av ordene «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre!», av at «kjærligheten er lovens oppfyllelse», og at «den som elsker sin neste, har oppfylt loven». Også dette er en rettferdighet som hører til Guds rike. Men som allerede sagt er den bare begynt og vil alltid være

ufullkommen. Nå har vi altså forstått, i alle fall i det vesentligste punktet, hva Guds rike består i: rettferdighet.

Det andre apostelen nevner, er «fred». Hvilken fred det tales om her, kan vi igjen se av sammenhengen. Paulus taler her om Guds rikes natur eller vesen. Da må han med «fred» mene den første og viktigste virkningen av troens rettferdighet, nemlig «fred med Gud». Den taler Paulus om i Rom 5,1: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus.»

Denne freden er egentlig det inderlige forholdet vi har til Gud, fordi vi ikke lenger er under hans vrede, men står i hans fulle vennskap og nåde og er hans barn og venner. Men med denne tilstanden følger det ved den samme troen også en salig visshet om alt dette, så vi også har fred i hjerte og samvittighet. Det er dette som i Rom 8,15 kalles «barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!».

Syndefallet rammet alle mennesker. Men nå er barna igjen blitt Guds venner og kan tale fortrolig med ham som sin Far. Dette kan sannelig kalles «Guds rike», ja, «himlenes rike» på jorden. Denne freden er en naturlig frukt av troen og troens rettferdighet, slik vi allerede så under Rom 5,1. Om dette taler også Jes 32,17: «Rettferdighetens verk skal være fred. Og rettferdighetens frukt skal være ro og trygghet til evig tid.»

Men freden i hjertet vårt henger sammen med troen vår og vil derfor, akkurat som troen, skifte og være i kamp. I Guds hjerte er freden med oss derimot fast og varig. Han ser oss alltid rettferdige og fullkomne i Kristus, så lenge vi blir i ham (Rom 8,1). Men troens syn hos oss er svært ustadig og svakt, og derfor er også den freden vi kjenner, ustadig og svak. Jo sterkere troen er, desto fastere er freden.

En fast Guds fred bærer også mange salige frukter med seg. Har jeg fred med Gud, har jeg også full visshet om at han er min venn og Far. Da har jeg også en dyp og underfull trøst og frimodighet hver gang nød og sorg møter meg. Om denne freden sa Kristus til disiplene sine: «Min fred gir jeg dere. Ikke som verden gir, gir jeg dere. La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke!» (Joh 14,27).

Verdens fred er slik at den avhenger av de ytre omstendighetene. Men Kristi fred varer ved i hjertene til dem som under alle forhold har sin fred i Gud, i hans vennskap og i håpet om den kommende herligheten (Rom 5,2–5; Sal 73,25–26).

En annen salig frukt av denne freden er at vi nå også er fredsommelige mot mennesker. Vi kjemper ikke lenger for vår rett, slik vi var så opptatt av da vi manglet denne freden. Nå kan vi overlate til vår omsorgsfulle og allmektige Far å forsvare vår sak. Slik virker Guds fred i sjelen. Og da kan vi vel forstå hvorfor apostelen sier at Guds rike er «rettferdighet og fred».

Det tredje Paulus sier hører med, er «glede i Den Hellige Ånd». En kristen har ikke bare fred, men også glede i Den Hellige Ånd, ja, har ofte «glede i overflod» i all sin trengsel (2 Kor 7,4). Også denne gleden i Den Hellige Ånd er en naturlig følge av den levende troen på evangeliet, som jo forkynner oss «en stor glede», slik engelen sa da Jesus ble født. Men samtidig er den, akkurat som troen selv, en direkte gave fra Gud og et Guds verk som ingen kjenner uten den som har erfart det.

Skriften gir oss mange eksempler på denne gleden over evangeliets nåde, som de tre tusen på pinsedagen (Apg 2,46), den etiopiske hoffmannen (Apg 8,39), fangevokteren i Filippi (Apg 16,34) og flere. Et menneske som er gått over fra en tilstand under Guds vrede til fred og forlikelse med Gud, og som i Åndens lys ser det himmelrike av nåde og salighet han nå er satt inn i – han må jo glede og fryde seg inderlig, så sant han er ved sans og samling.

Denne gleden får vi nok ofte oppleve sterkest når vi får den første troens visshet, i de herlige bryllupsdagene når brudgommen er nær. Da kjenner vi hans nærhet; han har ennå ikke begynt å skjule seg for oss, og andre prøvelser er ennå ikke blitt for store. Vanligvis nevner Paulus «gleden» først og deretter «freden», som i v. 13 i neste kapittel, i Gal 5,22 og i Fil 4,4.7.

Men gleden blir gitt oss på svært forskjellig vis, alt etter hvordan Herren oppdrar hver enkelt sjel. Som oftest har den som har færre vansker, også mindre av den overnaturlige gleden, mens det etter store prøvelser som regel blir gitt større fryd og glede. Det lærer de helliges historie og erfaringer oss.

Men det vi her særlig skal huske, er at et Guds barn ikke bare har den aller største grunn til å glede seg, men også de sterkeste formaninger og oppmuntringer til det i Guds ord. Grunnen til denne gleden er større enn ord kan beskrive.

Tenk: Du er forsonet med himmelens og jordens Herre! Du lever i hans vennskap og kjenner ham! Du har tilgivelse for alle dine synder! Du er innskrevet i livets bok! Du er Guds barn og arving, og etter dette korte, ustadige livet skal du eie en uforgjengelig, evig og fullkommen herlighet! Skulle du ikke da kunne glede deg, selv midt i din største sorg?

Du lever jo i et nåderike der selv de syndene som ennå bor i deg, og som dessverre ofte bryter ut, aldri skal tilregnes deg så du blir fordømt! Du skal aldri dømmes av Gud etter loven, men får leve under en evig nåde! Skulle ikke du fryde og glede deg inderlig?

Den trofaste Herren har også lovet å være vår gode hyrde, som vokter fårene slik de trenger det, og som oppsøker dem når de kommer bort. Ja, han har lovet å ta seg av alt som noen gang kan komme til å bekymre oss, til og med å nedkjempe fiendene våre og lege oss etter våre fall. Han har lovet å «være med oss alle dager» og i sin trofasthet følge og bevare oss på alle våre veier. Skulle vi da ikke glede oss?

Derfor har Skriften også så mange oppfordringer til å fryde og glede oss. Der leser vi: «Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere!» (Fil 4,4). «Klapp i hendene, alle folk! Juble for Gud med fryderop!» (Sal 47,2). «Glede i Herren er deres styrke!» (Neh 8,10). «Dette skriver vi til dere for at deres glede kan være fullkommen» (1 Joh 1,4).

Bare det at vi ikke fryder oss mer i Herren, er en stor synd. Men la oss da fryde oss over at også den synden ligger under hans tilgivelse, så lenge vi tross alt blir i Kristus. Så skal vel også den tiden komme da vi virkelig kan fryde oss.

Når apostelen Peter taler om den saligheten vi ved Guds makt skal bli bevart til, sier han først: «Derfor jubler dere av glede, selv om dere nå en liten stund, nødvendigvis har sorg i mange slags prøvelser.» Like etter føyer han til: «Og dere fryder dere med en usigelig og herliggjort glede, når dere vinner fram til

endemålet for deres tro: sjelenes frelse» (1 Pet 1,6.8). Da er Guds rike blitt fullkomment i oss i videste forstand, både rettferdigheten, freden og gleden i Den Hellige Ånd.

Men allerede her på jorden må det være begynt. Og det består i disse bibelske sannhetene – ikke i at vi er opptatt av ytre gjerninger og regler, men i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd.

Nå har Paulus forklart hva Guds rike består i. Så bruker han dette på det emnet han taler om:

18. For den som i dette tjener Kristus, er til behag for Gud og står sin prøve for mennesker.

Den som i dette tjener Kristus. Å tjene Kristus «i dette» vil si: i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd. Det betyr at den rettferdigheten, freden og gleden som er nevnt her, skal være grunnlaget for vårt åndelige liv – den maten og den ånden vi lever av og i når vi gjør vår tjeneste for Kristus. Vår ånd skal leve i disse sannhetene, leve og røre seg i Kristi rettferdighet og i freden og gleden i Den Hellige Ånd, slik at all vår tjeneste ganske enkelt strømmer ut fra denne kilden.

Dette står i motsetning til dem som bare lever på «den gamle linjen», på regler, ytre gjerninger og så videre. Selv midt blant de kristne finnes det slike som bare lever og virker på regler og gjerninger, ikke på Kristi rettferdighet og den freden og gleden som fødes av den. Alle deres tanker og ord handler bare om «utfordringer», aksjoner og ytre innsats. Derfor har de også lett for å dømme og forakte andre som ikke er like «aktive» som de selv.

Og det er nettopp denne dømmingen og forakten Paulus tar opp og refser i dette kapittelet. Dette er ikke den rette ånden, sier han. Guds rike består ikke i slik ytre innsats, men i rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd. Bare den som lever i disse sannhetene og tjener Kristus i den ånden, er en rett kristen.

Er til behag for Gud. «Den som i dette tjener Kristus», er «til behag for Gud». For Gud har hele sitt velbehag i Sønnen, og derfor også i dem som lever i ham og opphøyer og ærer ham. Det samme finner vi i Ef 1,6, der det står at Gud ga oss sin nåde «i Den Elskede». Og som motsetning til dette leser vi i Hebr 11,6: «Uten tro er det umulig å være til behag for Gud.»

Vi kan ta del i den mest kristelige virksomhet og gjøre de beste gjerninger og likevel ikke være til behag for Gud, hvis vi ikke gjør alt dette i den troens ånd som ærer Sønnen i alt.

Men det mennesket som lever og rører seg i troens rettferdighet, med den freden og gleden som strømmer ut fra den, er alltid til behag for Gud, selv om gjerningene hans er aldri så skrøpelige. Ja, selv om han av og til tar feil av hva som i seg selv er det mest riktige, eier han likevel hele tiden Guds store velbehag og det vakreste smykket: Sønnens rettferdighet. Da strømmer også tjenesten hans ut fra den rette kilden, fra troens glade og villige ånd.

Å, måtte vi virkelig tro dette! For en salighet å være «til behag for Gud»! Det samme mennesket som i bitter smerte bare kjenner synd og uverdighet hos seg selv, eier i samme stund ikke bare tilgivelsen, men er også til behag for Gud!

Og står sin prøve for mennesker. Hva kan dette bety? Ordet som er oversatt med «står sin prøve», betyr egentlig godtatt, godkjent, anerkjent som ekte. Her ser det ut til at Paulus stiller dette opp mot v. 16, der det er tale om at «det gode dere har», blir spottet som noe ondt.

Riktignok er menneskene flest ikke i stand til å se og godta den sanne gudsfrykten for det den er. Men når en kristen legger vinn på å leve i samsvar med sin tro på Kristus, gir han ikke menneskene noe grunnlag for å spotte det gode vi har. Da må de, i alle fall i sitt hjerte, erkjenne at han er en ekte kristen.

Og selv om de ikke har så mye til overs for slikt, må de likevel respektere ham, så langt et naturlig menneske kan ha noen sans for det hellige, sanne og rette. Selv hedningen Pilatus innså at Kristus var uskyldig, og at det bare var hat og misunnelse som drev jødene til å anklage ham. Paulus har også tidligere slått fast at menneskene flest har en sans for hva som er rett. Han sier: «Legg vinn på det som godt er for alle menneskers øyne!» (Rom 12,17).

Kort sagt ser vi at det kristne mennesket som tjener Kristus i troens og kjærlighetens ånd, og derfor passer på å leve rett og til tjeneste og nytte for sine medmennesker, vanligvis blir «prøvd» og godkjent som ekte av menneskene.

Annerledes er det med den som drives av en selvopptatt ånd som forakter og fordømmer alt som ikke stemmer med hans egne oppfatninger og meninger, og som altså ikke styres av kjærlighet og ydmykhet, men av egenkjærlighet og hovmod (jf. 2 Kor 10,18). Det er ut fra en slik sammenligning og bakgrunn Paulus taler her, og da kan vi også forstå budskapet hans. Det han føyer til nå, hjelper oss også med det.

19. La oss da jage etter det som tjener til fred og til innbyrdes oppbyggelse.

Ut fra de grundige utleggelsene han hittil har gitt, begynner Paulus nå å formane. Han sier: **La oss da jage etter det som tjener til fred.** Denne formaningen er svært alvorlig. For ordet han bruker, «jage etter», betyr egentlig å forfølge. Med det antyder han at den freden han nå har talt om, og freden mellom de kristne, liksom stadig prøver å rømme fra oss, så den blir vanskelig å finne igjen og å beholde. Så mange og sterke er fristelsene til splittelse og strid.

Fristelsene kommer dels fra vår egen natur, med dens selvopptatthet, egenkjærlighet og storhetstanker, dels fra sjelefienden, som godt vet hva han oppnår om han kan splitte de kristne og vekke mistro og uenighet mellom dem. Den som har kjærlighetens omsorg for sjelene og for evangeliets ære, bør ta denne formaningen til hjertet i stort alvor. Han bør være forberedt på store fristelser til avvik og splittelse. Og han må be Gud om nåde til å «jage etter det som tjener til fred», slik en jeger forfølger viltet som alltid prøver å slippe unna ham.[79]

Men skal vi jage etter det som fremmer freden, må vi huske lærdommene i dette kapittelet: Vi må ikke kreve at alle skal tenke likt med oss i alle spørsmål. Vi må ikke straks mistenke og dømme dem som har en annen oppfatning. Og vi må heller ikke misbruke friheten vår slik at de svake går til grunne, eller forakte dem fordi de ikke er mer opplyst. Nei, i utrettelig kjærlighet skal vi være

forstandige og bare tenke på hva som i hvert enkelt tilfelle kan være til størst nytte for de dyrekjøpte sjelene. Derfor føyer Paulus også til:

Og til innbyrdes oppbyggelse.[80] At sjelene får utbytte og blir oppbygd, er jo det aller viktigste. Det er dette den sanne kjærligheten må søke. Alt annet, selv et klarere lys over hvert enkelt spørsmål, må vike for dette: at sjelene blir oppbygd i tro, kjærlighet og gudsfrykt.

Glemmer du dette og blir mer nidkjær for at de andre skal innse og godta din oppfatning i hver sak, kan du volde noe ganske forferdelig, nettopp det Paulus skildrer i 1 Kor 8,11: «Da går jo den svake fortapt for din kunnskaps skyld – den bror som Kristus er død for!» Derfor gjentar han også nå, for andre gang i dette kapittelet, sin advarsel på dette punktet:

[79] Men at vi ikke bør gi opp sannheten for tidlig, kan du lese om i utleggelsen av Rom 12,18.

[80] «Oppbyggelse», egentlig «husbygging», et bilde som Skriften ofte bruker når den taler om å bygge Guds kirke eller tempel på klippen eller hjørnesteinen Kristus, f.eks. 1 Kor 3,9–17; Ef 2,20–21; 1 Pet 2,5.

20. Bryt ikke ned Guds verk på grunn av mat! Ganske visst er alt rent, men det er ondt for det mennesket som eter det når det er til anstøt.

Som vi nettopp sa, har Paulus alt gitt denne advarselen tidligere i kapittelet med nesten de samme ordene, og derfor er den også til en viss grad forklart. I v. 15 sa Paulus: «Du må ikke med din mat føre den i fortapelse som Kristus er død for!» Her heter det: **Bryt ikke ned Guds verk på grunn av mat!**

Med «Guds verk» kunne en med god grunn forstå bare nådens verk i din brors sjel (jf. Joh 6,29). Men Paulus ser likevel ut til å ha tenkt på hele det dyrekjøpte, troende mennesket (v. 15), det Guds tempel og den oppbyggingen av det som han nettopp har talt om (v. 19). Et annet sted sier han også at «vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus …» (Ef 2,10), og at vi er «en ny skapning» (2 Kor 5,17).

Da blir advarselen «Bryt ikke ned Guds verk» enda mer alvorlig, når vi husker at det ikke bare er tale om et enkelt Guds verk i sjelen, men om at hele mennesket blir brutt ned og med ånd, sjel og legeme sendt i den evige fortapelse. Det er en forferdelig gjerning å bryte ned Guds herligste verk, å «ødelegge Guds tempel». Om dette taler Paulus disse skremmende ordene i 1 Kor 3,17: «Dersom noen ødelegger Guds tempel, da skal Gud ødelegge ham. For Guds tempel er hellig, og det er dere.»

Å, måtte hver eneste kristen huske at han kan komme til å gjøre noe så forferdelig bare med noe så uskyldig som «mat» – hvis han bruker friheten sin uforsiktig og frister en svak bror til noe som ødelegger hans samvittighet! Dette skjer særlig når en bror blir forledet til å ta etter deg før han selv er blitt fullt overbevist om at det ikke er synd. Derfor føyer Paulus igjen til:

Ganske visst er alt rent, men det er ondt for det mennesket som eter det når det er til anstøt. Dette hadde Paulus allerede sagt i v. 14. Der ga han først uttrykk for sin fulle overbevisning om at «ingenting er urent i seg selv». Deretter føyde han til: «Men for den som holder noe for urent, for ham er det urent.»

Her sier han nå at det er «ondt» for det mennesket som eter og tar anstøt. Og et slikt anstøt kan føre til stor skade: først tvil, deretter full vantro og alt slags åndelig forfall.

Etter denne alvorlige advarselen kommer apostelen nå med et tillegg som burde være alle Guds barns frivillige grunnholdning overfor sine svake brødre:

21. Det er godt å la være å ete kjøtt eller drikke vin eller gjøre noe annet som er til anstøt for din bror.

Det er godt – eller «fortreffelig», rett, vakkert, nyttig – å holde seg helt borte fra slike ting som kan skade de svake: **å la være å ete kjøtt eller drikke vin.** Det var nettopp slike ting som på apostelens tid ble til anstøt for de svake.[81]

Eller gjøre noe annet som er til anstøt for din bror – egentlig: «som får din bror til å snuble eller ta anstøt eller bli svak». Paulus kan ikke regne opp alt som kan skade de svake. Hver kristen må selv tenke etter om han i sin livsførsel kan tenkes «å gjøre noe annet» som kan skade brødrene. I så fall må han frivillig legge sin lyst til side og i kjærlighet slutte med det.

Det vi kan utsette en bror for, skildrer Paulus her med tre ord som ligger ganske nær hverandre i betydning. Han kan «ta anstøt», det vil si at han opplever din frihet som støtende. Det skjer når han kommer i tvil om Gud har velbehag i en slik frihet, og dermed kommer han også i tvil om læren.

Paulus sier også at det kan få en bror til å «snuble» eller «bli svak». Begge disse uttrykkene sier at han ikke lenger har en fast og sterk tro. Troen, og dermed også livet, blir tvert imot vaklende og svakt, og han mister sin frimodighet og faste holdning.

Merker du, eller aner du kanskje bare, at noe i livet ditt som for deg selv er helt uskyldig, kan få så alvorlige følger for svake brødre, bør du straks i kjærlighet slutte med det.[82] Det vil du ganske sikkert også gjøre hvis du har Paulus' sinn. Han sa: «Derfor, om mat volder min bror anstøt, da vil jeg aldri i evighet ete kjøtt, for at jeg ikke skal bli til anstøt for min bror.»

[81] Også vin, på grunn av det som er omtalt i 1 Kor 8,7. For også vin var noe av det som ble ofret til avgudene. Derav uttrykket «onde ånders beger» i 1 Kor 10,20–21.

[82] Her har vi et eksempel som lett kan overføres til vår tid. Paulus nevner vin. Å bruke vin er i seg selv uskyldig når du ikke blir avhengig av den, men bruker den med måte. Hvorfor bør en kristen likevel avstå også fra slik måteholden bruk av vin? Bare av den grunnen som nevnes her: for ikke å skade de svake. Du lykkes kanskje i å holde måte med dette hele livet. Men din sønn, en slektning eller en kollega som vil følge ditt eksempel, ender med et forbruk som fører til fortapelse både i dette livet og i evigheten. Da kan du ikke si at du er uskyldig i at de går fortapt. Det var ditt måtehold som forledet dem til å begynne smått med det som etter hvert ødela dem. Hvor mye bedre hadde det ikke vært om du i stedet hadde lært dem, både med ord og forbilde, aldri å ha den minste befatning med slike forførende ting!

22. Har du tro? Ha den for deg selv, for Guds åsyn! Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger.

Har du tro? Ha den for deg selv, for Guds åsyn! Av den klare sammenhengen med versene foran ser vi at «tro» her betyr den troen det tales om i v. 2 og 14. Det er en tro som er født og styrket ved en dypere evangelisk opplysning og setter sjelen fri – den troen «de sterke» eide, og som blant annet gjorde at de kunne «ete alt».

Nå pålegger apostelen deg å «ha den for deg selv, for Guds åsyn». Med det vil han bare si det samme som før: Misbruk ikke kunnskapen din og friheten din til skade for dine svake trosbrødre.

Det du med fred og god samvittighet selv kan gjøre for Gud, er en frihet du skal «ha for deg selv». Den skal ikke brukes der en svak bror kan komme til å snuble, ta anstøt eller bli svak (jf. v. 14–15; 1 Kor 8,9–10). Denne forklaringen går så klart fram av sammenhengen at det bare kan skyldes total mangel på kjennskap til Skriften, eller et bevisst misbruk av apostelens ord, når dette stedet brukes mot gjenfødte Guds barn for å dempe deres levende bekjennelse av den frelsende troen.

Nei, om troen på Kristus, som alle levende Guds barn har, står det ingen steder i Skriften: «Ha den for deg selv, for Guds åsyn.» Tvert imot leser vi for eksempel: «Men siden vi har den samme troens Ånd, slik det står skrevet: Jeg trodde, derfor talte jeg! – så tror også vi, og derfor taler vi» (2 Kor 4,13; jf. Rom 10,10 og utleggelsen av det verset).

I verset vi nå har foran oss, er det bare tale om den troen dette kapittelet handler om: den dype opplysningen i troen som hadde gitt de sterke forståelse av vår evangeliske frihet. Derfor føyer Paulus også til:

Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger. «Salig» – det er en troende kristens tilstand når han lever i et godt forhold både til Gud og til samvittigheten sin, enten han er svak eller sterk. Det forutsetter bare at han følger sin overbevisning, slik at han «ikke dømmer seg selv (ikke feller dom over seg selv) i det han velger». Han prøver først om det er uskyldig, og først deretter gjør han det.

Saligheten for Gud, selve nådestanden, eier han bare ved troen på Kristi rettferdighet. Og den saligheten får vi eie selv når vi har de største samvittighetskvaler – og det ikke bare over tvilsomme ting, men også over virkelige synder – så lenge vi likevel blir i Kristus (Rom 8,1).

Men her tales det om den salige freden i samvittigheten. Den er motsetningen til den samvittighetsdommen neste vers taler om, og som skyldes at en bruker en frihet mens en tviler. Her tales det om en salighet som er en god samvittighet og full frimodighet for Gud (jf. 1 Joh 3,21–22; Jak 1,25).

Men når dette skal omsettes i praksis, må vi huske at det her bare tales om Guds barn. Et ugjenfødt menneske kan jo ikke avgjøre ut fra sin samvittighet hva som er rett og galt. Han kan ikke si: «Jeg har ingen problemer med samvittigheten når jeg gjør dette eller hint. Derfor kan også jeg regne meg som salig.» Det ville være et forferdelig misbruk av apostelens ord. Hele veien har han her

bare talt om de kristne, dem han tok med da han sa: «For ingen av oss lever for seg selv» (v. 7–8).

Om dem som ikke er født på ny, sier han derimot at «både deres sinn og deres samvittighet er urene» (Tit 1,15). Hvordan skulle en slik samvittighet kunne bedømme hva som er til behag for Gud?

Noe ganske annet er det med en gjenfødt sjel, som lever for Herrens åsyn og tjener Herren. Når han for Herrens åsyn prøver en sak som de kristne har ulike meninger om, og ser hva som er rett, selv om andre av mangel på kunnskap ser annerledes på det, da gjelder apostelens ord: «Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger.» Et annet sted sier han: «For hvorfor skal min frihet dømmes av en annens samvittighet?» (1 Kor 10,29).

Hovedregelen for hvordan vi skal prøve alle slike ting som Guds ord ikke gir oss et uttrykkelig svar på, gir Paulus oss helt kort i 1 Kor 10,23, som en oppsummering av alt han har lært oss om dette emnet. Han sier: «Jeg har lov til alt, men ikke alt gagner. Jeg har lov til alt, men ikke alt oppbygger.»

Prøv altså om disse tvilsomme tingene i praksis på noen som helst måte kan skade deg, få din bror til å snuble eller føre spott eller skam over vårt dyrebare evangelium. Er ikke noe av dette tilfellet, kan du være fri og leve det ut med god samvittighet.

Det kan for eksempel være nyttig å bruke «litt vin» (1 Tim 5,23). Men kommer du eller en bror i fare for å bli avhengig av den, bør du sky den som pesten. Ut fra denne grunnholdningen kan alle liknende spørsmål bedømmes. Og da gjelder det: «Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger.» – Så fortsetter Paulus med det motsatte forholdet:

23. Men den som tviler, er dømt dersom han eter, fordi han ikke gjør det i tro. Alt som ikke er av tro, er synd.

Men den som tviler, det vil si den som ikke er fullt overbevist om at det han gjør, er rett, **er dømt dersom han eter** – i sin samvittighet, vel å merke. Det gjelder når han bruker en frihet som han frykter ikke er til behag for Gud. Ja, da er han også dømt etter loven. For når han gjør noe han frykter kan være synd, gjør han også en virkelig synd, selv om gjerningen i seg selv er uskyldig.

Fordi han ikke gjør det i tro. Han gjør det ikke i troen på at det er til behag for Gud. Han gjør det som en synd. Og det er å synde både med hjertet og samvittigheten og å være ulydig mot Gud, selv om en senere finner ut at gjerningen i seg selv er god. Og lovens dom rammer jo også hver synd vi gjør i hjertet.

Men om jeg virkelig også er fordømt for Gud og står under hans vrede, det avhenger av noe annet: om jeg lever i troen og i erkjennelse av mine synder. Som også nevnt før har alle Guds barn virkelige synder, men er samtidig fri fra all fordømmelse: «Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus» (Rom 8,1). Denne store hovedsannheten i hele Guds evangelium må vi aldri glemme.

I teksten vi har foran oss, tales det altså bare om at når den som tviler, gjør en gjerning som dermed er synd, fører det alltid med seg lovens dom i samvit-

tigheten. For at det skal være en virkelig god gjerning, kreves det troens visshet om at den er til behag for Gud. Derfor fortsetter Paulus slik:

Alt som ikke er av tro, er synd. Dette er en allmenn grunnregel. Av hele evangeliets lære vet vi at ingen menneskelig gjerning er til behag for Gud hvis den ikke blir gjort i troen på Sønnen. Bare i ham er både vi selv og gjerningene våre til behag for Gud. «Uten tro er det umulig å være til behag for Gud» (Hebr 11,6), og «for dem som er urene og vantro, er ingenting rent, men både deres sinn og deres samvittighet er urene» (Tit 1,15).

Derfor gjelder de skriftstedene vi her siterer, generelt hele livet til et ufrelst menneske. Hele livet deres, på alle områder, strømmer jo ut fra denne urene kilden: vantroen og et kjødelig sinn. «Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud» (Rom 8,7), og den strider mot hans sterkeste oppfordring: «Omvend dere!», «Hyll Sønnen!» Så lenge et menneske ikke lyder Gud i dette, er det Guds motstander og fiende. Og hva en fiende enn gjør mot oss, er det ikke til behag i våre øyne.

Augustin taler derfor sant når han sier at «hele de ufrelstes liv er synd». Også i dette ser vi at det gjelder: «Alt som ikke er av tro, er synd.» Men i den sammenhengen ordene står i her, handler de egentlig om den troen det er talt om tidligere i kapittelet. Den består i at den sjelen som er benådet i Kristus, også er fullt overbevist om at det han gjør, er til behag for Gud.

Denne troen krever først og fremst at vi tror at ingen av våre gjerninger er så fullkomne at de i seg selv er til behag for Gud, men at hver god gjerning bare er det for Kristi skyld. Dernest kreves det at den gjerningen vi mener vi fritt kan tillate oss, ikke strider mot Guds ord, men er slik at den kan gjøres i Jesu navn.

Har jeg ikke denne troen og handler mot min samvittighet, da synder jeg. Og da synder vi virkelig, selv om gjerningen i seg selv, som sagt før, er uskyldig. Alt som ikke springer ut av en troende og villig ånds overbevisning om at gjerningen er til behag for Gud, er synd. Det er dette Paulus vil ha fram med ordene: «Alt som ikke er av tro, er synd.»

Med dette vil apostelen minne de sterke om hvor mye ondt det kan føre til når de bruker sin frihet i utide. Da frister de de svake til å gjøre det samme, selv mens disse ennå ser på det som synd og derfor rett og slett synder mot Gud i sin samvittighet. Det fører til at samvittigheten fordømmer dem, og det kan ende med fullt frafall og evig fortapelse. Måtte Gud legge også denne lærdommen på alle kristnes hjerter – ja, alle de lærdommene dette kapittelet har gitt oss!

Først og fremst at vi har troen og en god samvittighet for Gud, og dernest kjærlighetens omsorg for nestens vel – det er summen av dette kapittelet. Gud, gi oss mer tro og mer kjærlighet! «Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt.» Derfor er den «lovens oppfyllelse» og Guds aller høyeste vilje og mål for livet vårt.

All visdom, all rett kunnskap og alle riktige handlinger er ingenting – ja, alt sammen er til og med bare synd – hvis det ikke står i kjærlighetens tjeneste! Dette er det vi har kunnet lære her. Gud hjelpe oss da til ikke bare å kjenne Guds vilje, men også å gjøre etter den i hele vårt daglige liv! Amen.

Kapittel 15

Kapittel 15 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: 1. Apostelen fortsetter med samme emne som i forrige kapittel, men nå som en sterk formaning ut fra Kristi eksempel (v. 1–7). 2. Grunnlaget for enighet mellom troende jøder og hedninger: De har alle den samme frelsen i Kristus, og det underbygger han med skriftsteder (v. 8–13). 3. Deretter tar han opp en del andre forhold. a) Når Paulus formaner så sterkt dem som selv var i stand til å formane hverandre, var det noe som påla ham i kraft av embetet hans. Han taler om hva slags embete han har, og hvor langt det rekker (v. 14–22). b) Etter at han først har brakt en innsamling til de fattige kristne i Jerusalem, vil han reise til Roma og til Spania (v. 23–29). c) Til slutt ber apostelen dem alvorlig om forbønn for tjenesten hans (v. 30–33).

1. Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake, og ikke være oss selv til behag.

Paulus fortsetter altså å tale om hvordan de sterke bør stille seg overfor de svake, og det var jo også hovedemnet i hele forrige kapittel. En kan undre seg over at apostelen er så opptatt av dette emnet, men det har helt sikkert noe å lære oss. Hvert eneste Guds barn må bli klar over at det Paulus her fortsetter å innprente oss så grundig og sterkt, ikke er noen liten sak, slik vi vanligvis tror, og ikke noe vi snart er utlært i.

Nei, det er som Luther sier: «Det er den aller største kunsten under solen å kunne se Kristus i de svake.» Da er det også den aller største kunsten å kunne opptre rett og med en kristens sinn overfor dem.

Har vi litt mer lys og kraft enn brødrene våre, skal vi ikke bare velge å «være oss selv til behag», men nettopp på grunn av alt vi har fått, tjene de svake og uforstandige enda mer. Vi må ikke innbille oss at vi er fullkomne og utlært på noe område, men i gudsfrykt merke oss apostelens ord. Han sier:

Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake. Her taler Paulus med stor tyngde, og det vil vi forstå enda bedre når vi går dypere inn i selve ordene. Først sier han: «Vi som er sterke.» Ut fra sammenhengen betyr det: vi som har fått større lys over evangeliet, så vi ser vår evangeliske frihet og ikke er bundet i samvittigheten av noen foreldede forskrifter. Blant disse «sterke» hørte også Paulus, det ser vi av Rom 14,13. Derfor sier han: «Vi som er sterke.»[83]

Her taler han altså til de kristne som har fått større lys og sett dypere inn i Guds råd og vilje, men som dermed selvsagt også ser uforstanden hos de svake, deres mangel på evangelisk lys og andre skrøpeligheter. Om disse mer opplyste kristne, seg selv medregnet, sier Paulus: «Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake.»

I Rosenius' bibel, og likeens i eldre norske bibler, begynner setningen med et «men»: «Men vi som er sterke …» Med den innledningen førte Paulus tankene tilbake til det forrige kapittel sluttet med (Rom 14,23). Der handlet det om at de svake – påvirket av den friere livsførselen hos de sterke – gjorde noe de ikke var overbevist i samvittigheten om var rett. Da pådro de seg virkelig synd, og samvittigheten dømte dem.

Det lå jo en stor fare i dette; Paulus hadde allerede sagt at det kunne føre til at de gikk evig fortapt («ødelegge», Rom 14,15.20). Derfor føyer han til: «Men vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake.»

Uttrykket «bære» kan uten tvil også brukes om det hensynet vi bør ta til skrøpelighetene hos de svake. Men det greske ordet betyr egentlig å løfte, løfte opp, bære. Og det eksemplet vi blir minnet om her, er hvordan Kristus bar våre synder (v. 3). Da må «bære» også her stå for noe mer enn bare å godta eller tåle.

Det må bety at vi skal gå inn under de svakes skrøpeligheter og ta del i dem, slik Kristus gikk inn under våre da han ga oss all den hjelp vi trengte for ikke å gå til grunne og fortapes.

På samme måte skal også vi gjøre alt som trengs for de svake, så de ikke går til grunne og fortapes (Rom 14,15.20). Ja, vi skal «ta oss av» dem som brødre og ikke forakte dem (Rom 14,1.3). Det betyr også at vi for deres skyld lar være alt som kan få dem til å snuble, ta anstøt eller bli svake (Rom 14,15.21.22). Når vi tar slike hensyn til de svakes skrøpeligheter og alltid tenker på hva som kan være nyttig eller skadelig for dem, da «bærer» vi skrøpelighetene deres.

Men med ordet «bære» antyder Paulus også at de svakes skrøpeligheter er en bør, en tyngde som er for stor for dem, så de trenger hjelp.

Tenk deg en flokk mennesker som går sammen til fots over en lengre strekning. Det er stor forskjell på hvor mye hver enkelt makter å bære. Noen er for svake til å bære alt de selv trenger på turen, og da må de som er sterkere, være villige til å hjelpe dem og overta børen deres, eller i alle fall noe av den. Derfor formanes vi også i 1 Tess 5,14: «Bistå de svake!»

Hva gir så denne formaningen et særlig alvor og en særlig tyngde? Først og fremst det vi allerede har nevnt: Bakgrunnen for formaningen er den faren Paulus nettopp har vist at de svake kan utsettes for hvis de blir forført til å gjøre noe de ikke selv er overbevist om i samvittigheten.

Dernest bruker Paulus her et ord som står for langt mer enn en formaning. Han sier rett og slett at «vi er pliktige» til å bære de svakes skrøpeligheter. Det er vår plikt, like avgjort som plikten til å betale en pengegjeld – for det er i den betydningen ordet vanligvis brukes. Så tydelig en plikt ligger det i at vi «skylder» å bære skrøpelighetene hos vår neste.

Først og fremst har hvert menneske plikt til å handle slik kjærlighetens lov sier, og den spør bare etter hva som kan være til nytte for vår neste. Dernest er

alle kristne særlig kalt til å følge sin Herres eksempel. Han tjente ikke seg selv, men oss, og gjorde ved sin lidelse og lydighet alt for at syndere skulle bli frelst. Slik skal heller ikke vi se på vårt eget beste, men være opptatt av hva vår neste trenger.

Og aller mest er «vi som er sterke» pliktige til å bære de svakes bør. For det er jo nettopp derfor vi har fått mer lys og styrke: for at vi bedre skal kunne tjene vår neste – slik Kristus brukte all sin fullkommenhet til å tjene oss, ikke seg selv.

Dette burde alle kristne tenke grundig over. Særlig de sterke, de som har mer lys over Guds ord og evangeliet, burde huske at de slett ikke har fått dette lyset for å sole seg i det. Nei, her lærer vi at de er pliktige til å bruke alle sine gaver, sin forstand og all sin styrke til å hjelpe de brødrene som er svakere, og at de hele livet skal være opptatt av å tjene dem.

Når Paulus bruker Kristus som eksempel, ser vi dessuten at han sikter videre. Med de «svake» og deres «skrøpeligheter» kan han derfor ikke bare mene den skrøpeligheten at de ikke hadde forstått vår evangeliske frihet. Det må gjelde alle slags skrøpeligheter, også de skrøpelighetene i det daglige livet som kan friste oss til mye elendighet og splittelse.

Det forrige kapittelet sikter riktignok ikke så vidt. Men nettopp fordi han viser til Kristi eksempel, slik han bar våre synder, skjønner vi at han her vil lære oss å bære alle mulige skrøpeligheter hos brødrene våre. Behovet for å bære i kjærlighet er jo like stort når vi står overfor fall og skrøpeligheter i det daglige livet, som når det bare gjelder dem som er svake i lys og forståelse av evangeliet.

Hovedregelen er kjærlighetens lov: Vi skal gjøre alt som tjener sjelene best, og som fremmer enighet, fred og oppbyggelse i det gode. Men da må vi nok også være forberedt på å bære alle slags skrøpeligheter, og hele livet på jorden er jo fullt av dem.

Luther sier: «Du vil ikke finne en eneste kristen så ren at han ikke også har sine feil og skrøpeligheter. Den ene har lett for å bli hissig og utålmodig. Den andre er tungsindig og egen. Den tredje er for lystig, ja, av og til lettsindig. Den fjerde er forfengelig og selvopptatt. Den femte er for rund og gavmild. Til og med hedningene har laget et ordtak om dette: ‹Hvert menneske har sine feil, som de andre må finne seg i å bære.› Vil vi da være kristne og følge vår Herres eksempel, gjelder det at vi bare ‹bærer›, ja, uavlatelig bærer hverandres skrøpeligheter.»

Det er noe ganske annet når den skrøpelige selv forsvarer skrøpelighetene sine. Da hører han ikke hjemme blant de «svake», men blant de kjødelige og ubotferdige. Da skal han advares alvorlig, og vil han ikke omvende seg, skal han være for deg som en hedning (Matt 18,15–17; 1 Kor 5). Her taler vi derimot om svake brødre som selv fordømmer syndene sine og gjerne vil bli bedre, men ikke makter å leve slik de ønsker. Deres skrøpeligheter skal vi uavlatelig bære, ja, omslutte dem med uendelig tålmodighet og inderlig kjærlighet.

Og ikke være oss selv til behag. Å «være seg selv til behag» betyr ikke at vi synes godt om oss selv. Det betyr at vi i det daglige livet har oss selv og vårt eget beste som mål og retter alt etter det. At dette er meningen, kan alle se klart nok av at Paulus holder fram Kristus som eksempel, slik han bar våre synder

(v. 3). Der brukes det samme uttrykket: «For heller ikke Kristus levde seg selv til behag.»

Her ser vi tydelig hva det betyr: Kristus tok ikke hensyn til sitt eget behag da han ga seg selv som et offer for hele verdens synd. Han tenkte på oss, fattige, uverdige syndere. Det var vår nød og våre behov som lå ham på hjertet. Det er dette som heter at han «ikke levde seg selv til behag».

Og her har apostelen rettet sverdet mot selve hjertet i det gamle mennesket. Selv hos mange gudfryktige mennesker dukker dette opp som en fin og forkledd selviskhet. En er så tilfreds med sin egen åndelighet og store kunnskap at en ikke bryr seg om hvordan en oppfører seg mot andre, mot disse uforstandige og skrøpelige kristne. Så forakter en dem og tenker og taler ille om dem.

Men etter kjærlighetens bud og Kristi eksempel skulle vi senke oss ned til dem, se skrøpeligheten deres og bare være opptatt av å hjelpe dem, så også de kunne få bedre lys over evangeliet og et friere, mer evangelisk liv.

Dette har Paulus selv gjort. Han sier: «For de svake er jeg blitt svak, for å vinne de svake. For dem alle er jeg blitt alt, for i alle fall å frelse noen» (1 Kor 9,22). Og om det samme: «Hvem er svak uten at også jeg blir svak?» (2 Kor 11,29).

Han vil si: Hvis noen er svak og uforstandig, stiller jeg meg straks der han står, for at jeg med hjelp og råd kan løfte ham opp til noe bedre. Det er dette kjærligheten krever, og det er dette som er å «elske sin neste som seg selv». Slik oppfyller vi Kristi lov.

For bare dette kan være til nytte for den fattige sjelen. Og det er også Kristi aller høyeste vilje for livet vårt: at vi skal gjøre mot andre slik han gjorde mot oss, og bare søke å hjelpe mennesker. For hvem har vel noen som helst hjelp av at du går og fryder deg over din egen åndelighet eller gudsfrykt og ser ned på din svake bror? Det er en forferdelig fromhet, som behager djevelen og ikke Gud. All fromhet som ikke viser seg i omsorg og kjærlighet til vår neste, er forkastet og fordømt.

Det var denne aller viktigste lærdommen Kristus så sterkt ville innprente disiplene sine den siste kvelden han var sammen med dem før han skulle lide. Han satte seg ved føttene deres og vasket dem, og slik ga han dem dette gripende forbildet på ydmykhet og kjærlighet.

Hva fotvaskingen betydde åndelig, kan en lett se av selve handlingen. I Skriften står føttene nemlig for vandringen, vår ferd gjennom livet (Sal 119,59.102). Og fotvaskingen, som var de laveste tjenernes oppgave, står dermed for et ydmykt og kjærlig arbeid for å bedre den skrøpelige vandringen til brødrene våre.

Luther sier da også at den åndelige betydningen av fotvaskingen var det Paulus kaller å «bære hverandres byrder» (Gal 6,2). Med fotvaskingen ville Kristus altså lære oss at vi skal ta oss inderlig av de skrøpelige brødrene våre, ha medlidenhet med dem, ikke forakte dem, men rekke dem en hjelpende hånd. Vi skal prøve å undervise dem, gi dem råd og hjelpe dem, så de kan bli bedre.

Luther sier: «Er du forstandig, vis og lærd, så forakt ikke derfor de uforstandige og mindre opplyste. Regn deg ikke som bedre enn dem, men bruk visdommen din til å tjene dem, så også de kan få mer visdom og forstand. Det samme gjelder om du er from, måteholden og saktmodig. Bli ikke så snart hissig

på en annen som ikke har disse gavene. Forakt ham ikke av den grunn, men ta deg heller av ham i ydmykhet og kjærlighet, så du kan hjelpe ham til noe bedre. Og ha denne innstillingen: Selv om jeg, Gud skje lov, ikke har den samme feilen som han, har jeg mange andre, så også jeg trenger at noen har tålmodighet med meg og hjelper meg å bære skrøpelighetene mine.»

Det er altså fullstendig ukristelig når noen er så sterke og fornøyde med sin egen kristendom at de ser med forakt på andre og tenker: «Disse er jo så uforstandige, så lovbundne og trangsynte, eller så løsaktige og villfarne – med andre ord så elendige kristne – at en slett ikke bør ha noe fellesskap med dem.»

Og så skyver en dem fra seg og mener at vi derimot, som har så mye mer lys over evangeliet og er så alvorlige, ydmyke og evangeliske, selvsagt er kristne. Det var denne forferdelige formen for å «være seg selv til behag» Herren med all kraft ville knuse ved fotvaskingen.

Dette lå ham så sterkt på hjertet at han ikke fant ord som var sterke nok, men måtte bruke en særlig, ytre handling for å gi uttrykk for formaningen sin. Så ser vi ham, Herren selv, vaske disiplenes føtter – en handling som i den tids levemåte måtte gripe dem i deres innerste, så de aldri, så lenge de levde, skulle kunne glemme denne lærdommen.

Måtte også vi ta dette inn over oss og huske det godt! Andre og grovere synder har vi lettere for å se. Men overfor den fine, dype, «åndelige» synden – bare å være oss selv til behag og forakte de skrøpelige – er svært få kristne virkelig våkne. Derfor må vi med særlig omsorg innprente oss denne svært viktige formaningen: «Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake, og ikke være oss selv til behag.»

[83] Helt annerledes uttrykker han seg når han taler om hvordan han i egen moralsk kraft er i stand til å stå for Gud slik han burde. Da sukker han og taler bare om sin «skrøpelighet» (2 Kor 12,9–10; Rom 7,23–24). I dette forholdet kjenner de sterke mer enn andre på skrøpeligheten hos seg selv.

2. Enhver av oss skal være til behag for sin neste, til gagn og oppbyggelse for ham.

Enhver av oss skal være til behag for sin neste, sier Paulus her – ikke av selvisk menneskevennlighet, men **til gagn og oppbyggelse for ham.** Å være til behag for sin neste på denne måten er altså ikke det samme som å være til behag for alle mennesker, uansett hva det måtte koste.

Det er ikke tale om å gli inn blant verdens barn i all deres forfengelighet, i deres snakk og livsstil. Det er jo bare en kjødelig og helt ukristelig toleranse for alt. Paulus sier: «Dersom jeg ennå søkte å være mennesker til lags, da var jeg ikke Kristi tjener» (Gal 1,10).

Nei, når Paulus sier at vi skal være «til behag for sin neste, til gagn og oppbyggelse for ham», går meningen tydelig nok fram. Apostelen vil si at vi ikke skal se på hva som passer oss best, og bare handle etter det. Hele livet skal vi tvert imot ha øyet festet på hva vår neste trenger.

Så langt vi kan bedømme det, skal vi handle ut fra hvordan vi oppfatter tilstanden hans. Vi skal møte ham der han står, åndelig og menneskelig, og prøve

å hjelpe ham der nøden hans er. Vi skal altså vokte oss så vi ikke møter ham på en uforsiktig eller tvetydig måte og dermed åpner for anstøt, ja, til og med for forakt for evangeliet vårt (jf. Rom 14,16.18.19).

Men ordene om å «være til behag for sin neste, til gagn for ham» sier uten tvil også dette: Ønsker vi som kristne virkelig å få en sunn innvirkning på medmenneskene våre, må vi gjøre oss virkelig umak med å møte dem på rett måte, slik at det varmer dem. Vi må også ta hensyn til følelsene deres, så vi ikke bare støter dem fra oss med en hard og barsk holdning.

Derfor sier Paulus også et annet sted at en Herrens tjener skal «være vennlig mot alle, i stand til å lære andre, villig til å tåle ondt» (2 Tim 2,24).

Vi ser også hvordan både Kristus og apostlene, selv når de irettesatte kristne som feilet, gjorde det så mildt at de ofte midt i irettesettelsen også roste dem for noe godt de hadde funnet hos dem.

Da Kristus refset disiplene for deres forferdelige strid om hvem av dem som skulle regnes for den største, fortsatte han straks slik: «Men dere er de som har holdt ut sammen med meg i mine prøvelser. Jeg overgir riket til dere … for at dere skal ete og drikke ved mitt bord i mitt rike, og sitte på troner og dømme Israels tolv stammer» (Luk 22,24–30).

Til engelen for menigheten i Efesos talte han først om det han savnet hos dem, deres «første kjærlighet», og om den dommen som skulle ramme dem hvis de ikke vendte om. Likevel føyer han til: «Men du har dette: Du hater nikolaittenes gjerninger, som jeg òg hater» (Åp 2,6).

Og selv om apostelen Paulus fant store mangler hos korinterne og refset dem for dem, føyer han likevel til: «Jeg takker alltid min Gud for dere, for den Guds nåde som er gitt dere i Kristus Jesus» (1 Kor 1,4). Slik blir talen «vennlig, men krydret med salt». Det er også dette Paulus har som mål: at hver enkelt av oss skal «være til behag for sin neste, til gagn og oppbyggelse for ham». (*Men legg også merke til at det negative han refser dem for, gjelder noe hos dem selv. Det positive han samtidig trekker fram, gjelder derimot ikke noe hos dem selv, men det de har fått «ved den Guds nåde som er gitt dem i Kristus Jesus». Oversetterens merknad.*)

Hva apostelen først og fremst vil si med disse ordene, ser vi best av hans egne vitnesbyrd om hvordan han selv forholdt seg i de livssituasjonene det her særlig gjelder.

Han sier for eksempel: «For selv om jeg er fri overfor alle, så har jeg gjort meg til alles trell, for å vinne så mange som mulig. For jødene er jeg blitt som en jøde, for å kunne vinne jøder. For dem som er under loven, er jeg blitt som en som er under loven, … for å vinne dem som er under loven. For dem som er uten lov, er jeg blitt som om jeg var uten lov, enda jeg ikke er lovløs for Gud, men lovbundet for Kristus, for å vinne dem som er uten lov. For de svake er jeg blitt svak, for å vinne de svake. For dem alle er jeg blitt alt, for i alle fall å frelse noen» (1 Kor 9,19–22).

Videre sier han: «Vær ikke til anstøt, verken for jøder eller for grekere eller for Guds menighet. Slik prøver også jeg i alle ting å gjøre det beste for alle. Jeg søker ikke mitt eget gagn, men de manges, slik at de kan bli frelst» (1 Kor 10,32–33).

Det er dette som er å være til behag for sin neste, til gagn og oppbyggelse for ham. I det samme kapittelet uttrykker Paulus det slik: «Ingen må søke sitt eget, men heller det som er til gagn for nesten» (1 Kor 10,24). Og dette er også summen av alt kjærligheten krever. Derfor sier han særskilt om kjærligheten: «Den gjør ikke noe usømmelig, søker ikke sitt eget, blir ikke bitter, gjemmer ikke på det onde» (1 Kor 13,5).

Dette er altså hva hver eneste en av oss kristne skal gjøre; apostelen sier jo her at «enhver av oss» skal leve slik. Hver eneste kristen skal hele livet være opptatt av Herrens tjeneste og nestens gagn. Med dette for øye skal han også søke å være til behag for medmenneskene sine og dermed ta hensyn til deres følelser, tenkemåte og evne til å forstå.

En kristen er på samme tid det frieste og det mest bundne av alle mennesker. I troen, i samvittigheten og for Gud er han fri fra loven og salig frelst. Men i det daglige livet er han bundet av kjærligheten.

Overfor menneskene er han aldri lenger fri til å oppføre seg som han selv vil. Nei, han får ikke engang ete, drikke, kle seg, oppføre seg, gå eller stå som det passer ham selv. I hele sin ferd skal han være oppmerksom på hva som kan gagne eller skade de svake medmenneskene hans. Paulus sier: «For selv om jeg er fri overfor alle, så har jeg gjort meg til alles trell» (1 Kor 9,19), og: «Om mat volder min bror anstøt, da vil jeg aldri i evighet ete kjøtt» (1 Kor 8,13).

Men hvem kan holde ut et helt liv på denne måten og stadig være trell for alle andres behov? Bare den som er grepet av Kristi kjærlighet og har all sin frelse og fred i den alene, og som derfor også er grepet av hans herlige og hellige forbilde. Derfor føyer Paulus også til dette dyrebare eksemplet:

3. For heller ikke Kristus levde seg selv til behag, men som det står skrevet: Hånsordene fra dem som håner deg, falt på meg.

Her har vi det store forbildet for alt som er hellig og godt, og samtidig den kjæreste og sterkeste drivkraften i hjertet til Guds barn: Kristus og hans eksempel. Er du en kristen? Eier du den store nåden å være forenet med ham? Har du hele livet ditt, din trøst, din rettferdighet og ditt håp i ham som din beste venn? Da må det også være både kjært og viktig for deg å «vandre slik som han vandret» (1 Joh 2,6), å være og gjøre slik han var og gjorde. Og hvordan levde han så? Paulus sier:

Kristus levde ikke seg selv til behag. Han var ikke opptatt av det som passet ham best, men så på vårt beste, på det som tjente fortapte syndere. Han ga seg selv for oss. Han søkte ikke sin egen ære. Han nøyde seg ikke med for egen del å være vis, rettferdig, opphøyet og herlig, men tok i stedet på seg det lave – alt for at også vi skulle få del i hans visdom, rettferdighet og herlighet.

At Kristus slik ikke «levde seg selv til behag», stadfester apostelen med Den Hellige Skrift og sier: **Som det står skrevet.** Han trekker ikke fram noen av de mange bevisene fra Kristi liv på jorden, enda det jo var fullt av eksempler på hvordan han frivillig fornedret seg for at vi skulle bli frelst.

I stedet bruker Paulus ett eneste kort ord fra Davids salme 69, den rike pasjonssalmen som han også har brukt tidligere i brevet (Rom 11,9–10). Ordene han bruker her, leser vi i det tiende verset. Den første delen av det verset brukte Johannes om Kristus (Joh 2,17), og nå bruker apostelen Paulus den siste delen.

Det som siteres, er Kristi ord til Faderen: **Hånsordene fra dem som håner deg, falt på meg.** I salmen betyr disse ordene: Jeg brenner så sterkt av nidkjærhet for din ære, Far, at de som håner deg, nå vender hånen sin mot meg; jeg blir hånet for din skyld.

At dette er meningen, ser vi av sammenhengen. Like foran i samme vers står det nemlig: «For nidkjærhet for ditt hus har fortært meg.» Det var disse ordene Johannes brukte da Kristus drev ut dem som drev handel i templet (Joh 2,17). Og følgen av denne nidkjærheten for Herrens helligdom var, slik verset fortsetter: «og hån fra dem som håner deg, er falt på meg.» Meningen ser vi også tydelig av v. 8, der Herren sier: «For din skyld bærer jeg vanære.»

Ordene Paulus siterer, handler altså om Kristi nidkjærhet for Faderens ære. Allerede dermed beviser de det Paulus taler om her: at Kristus «ikke levde seg selv til behag», at han ikke søkte sitt eget, men Faderens velbehag. Men Faderens vilje var jo at han skulle frelse oss syndere, og dermed var dette også det høyeste målet for Kristi nidkjærhet. Det var vårt beste han søkte, ikke det som passet ham selv best.

Igjen ser vi hvordan de siterte ordene beviser at Kristus «ikke levde seg selv til behag», men at han her på jorden levde og handlet bare til beste for oss. Hadde han vært opptatt av seg selv, hadde han aldri forlatt skarene som tilba og lovpriste ham i himmelen, og kommet til denne onde verden. Da hadde han aldri blitt menneske, gått her på jorden i den dypeste fornedrelse og blitt gjenstand for all slags ondskap fra mennesker og ånder.

Nei, alt dette gjorde han bare for å frelse oss, uverdige syndere. Selv sier han: «Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv til en løsepenge i manges sted» (Matt 20,28).

Han levde ikke seg selv til behag, for «for å oppnå den gleden som ventet ham, led han tålmodig korset, uten å akte vanæren» (Hebr 12,2). «Han som, da han var i Guds skikkelse, ikke holdt det for et røvet bytte å være Gud lik, men uttømte seg selv idet han tok en tjeners skikkelse på seg, da han kom i menneskers liknelse. Og da han i sin ferd var funnet som et menneske, fornedret han seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,6–8).

Dette høyhellige forbildet holder Paulus nå fram for oss, for at vi skal bli grepet av det og beveget til å leve og handle slik han, vår dyrebare Herre og Mester, gjorde: ikke leve oss selv til behag, men til gagn og oppbyggelse for vår neste og «bære skrøpelighetene hos dem som er svake».

Vi blir fristet til å se på vår nestes feil, uforstand og andre skrøpeligheter. I egenkjærlighet fryder vi oss lett over oss selv og over at vi har så mye større lys over evangeliet enn de andre; vi blir svært fornøyde med oss selv og tar avstand fra vår bror. Men da bør dette bildet av Kristus straks stanse oss, bryte ned denne holdningen og skremme oss bort fra den.

Det skjønne og hellige bildet av Kristi ydmykhet og kjærlighet bør få meg til å våkne og bli redd for meg selv, så jeg tenker: Hva slags kristen er egentlig jeg, som kan se på en kristen brors skrøpeligheter med egenkjærlighet og forakt? Herren Kristus, den evige fullkommenhet, visdom og godhet, tenkte jo ikke på seg selv og foraktet ikke oss, elendige, forferdelige syndere, men gjorde alt for å frelse oss ut av elendigheten vår! – Ja, måtte hver eneste kristen ha denne tanken i sitt sinn!

Du tar anstøt av en brors uforstandige ord eller oppførsel og står straks klar til å fordømme ham, fordi du – i alle fall ubevisst – regner deg selv som bedre. Men se hva Kristus gjorde og ennå gjør med oss! Hvor mye dårskap, feil og mangler må ikke han se hos deg hver eneste dag, og hvordan tar han seg ikke likevel av deg i barmhjertighet og miskunn?

Tenk på hvordan Kristus tok seg av de skrøpelige disiplene sine! Livet deres var fullt av fall, uforstand og andre mangler. Likevel ser vi ham aldri forakte eller fordømme dem. Han bar alltid skrøpelighetene deres – så lenge de likevel holdt seg til ham og var avhengige av ham.

Feilene, uforstanden og skrøpelighetene deres var av mange slag. En gang ville de kalle ned ild fra himmelen over dem som forfulgte Kristus. En annen gang ville Peter hindre sin Herre i å gå inn under korsets lidelse.

Vi ser hvordan de strides om hvem av dem som skulle regnes for den største. Vi ser hvordan de alle forlot ham, og hvordan Peter forferdelig fornektet ham. Vi ser hvordan de helt hadde glemt ordet om oppstandelsen hans, og det så fullstendig at Tomas ikke ville tro at han var stått opp, uten at han fikk kjenne med sine egne fingrer på naglesårene hans.

Og hva gjør så Herren med så uforstandige og skrøpelige disipler? Han fordømmer dem ikke. Han forakter dem heller ikke, så han bare i all stillhet kunne ha forlatt dem. Nei, han tar seg fremdeles av dem, hver enkelt slik han trenger det. Han taler med dem i den største kjærlighet, refser dem med omsorg for fallene deres, retter dem i uforstanden deres, minner dem om Ordet og sier: «Så står skrevet, at Messias måtte lide og stå opp fra de døde den tredje dagen» (Luk 24,46).

Han taler så vennlig til dem som til sine kjæreste barn og venner, som om de ikke hadde gjort ham noe som helst ondt. Og han er bare opptatt av å gjenreise troen og freden i hjertene deres, så de dermed også kunne bli enda sterkere.

Å, måtte da også dette herlige bildet av Kristus få tenne oss, så barmhjertighet mot de skrøpelige brødrene våre kunne begynne å strømme ut fra hjertene våre! Kristi eksempel skulle så visst ikke få oss til å se lett på synden eller la være å kjempe mot den. Men når vi ser en brors synder og skrøpeligheter, skal vi beholde kjærligheten til ham, så vi ikke forakter eller fordømmer ham, men ser på ham som en like kjær bror – så lenge han fremdeles holder fast ved sin Frelser og gjerne vil bli forvandlet.

Etter denne rettesnoren handlet jo Kristus med de skrøpelige disiplene sine. Da de ble dratt inn i den fryktelige striden om hvem av dem som var størst, godtok han så visst ikke synden, og han lot heller ikke være å irettesette dem. Han viste dem hvor langt de nå hadde kommet bort fra den rette disippelånden.

Men legg merke til hva han straks føyer til: «Men dere er de som har holdt ut sammen med meg i mine prøvelser. Jeg overgir riket til dere … for at dere skal ete og drikke ved mitt bord i mitt rike, og sitte på troner og dømme Israels tolv stammer» (Luk 22,28–30).

Da Peter så forferdelig hadde både løyet og sverget på at han ikke kjente ham, ga Herren ham først et kjærlig, knusende blikk. Men påskemorgen lot han Peters navn bli nevnt særskilt da han sendte sin nådefulle hilsen til disiplene. Aller først og sterkest ville han trøste den som var mest knust (Mark 16,7).

Slik er vår Herre Kristi hjertelag! Når skal vi for alvor få øynene opp for det? Hvordan skal vi kunne lovprise det rett? Ja, etter at alle disiplene hadde sviktet ham i nødens stund, begynner han påskemorgen å kalle dem «brødre»! Han sier: «Jeg farer opp til min Far og deres Far, min Gud og deres Gud» (Joh 20,17).

Så ser vi Tomas, som i sin opprørte tro avviser alle de andres vitnesbyrd om Jesu oppstandelse. Men den åttende dagen kommer Jesus og gir ham nettopp de tegnene han så urettmessig hadde krevd – så visst ikke for å styrke hans vantro og trassige ånd, men bare for å hjelpe ham og slik føre ham fram til en sterkere tro.

De samme dagene opplever han også at disiplene har stengt seg inne bak lukkede dører av frykt for jødene. Hadde han dømt som mange av oss, kunne han sikkert hatt grunn til å si: «Nå handler dere jo stikk i strid med det jeg har sagt dere. Jeg har jo sagt at dere ikke skal frykte for dem som bare kan slå legemet i hjel. Jeg har jo sagt at den som vil berge livet sitt og ikke gi det for min skyld, skal miste det. Når dere oppfører dere så på tvers av mine ord, er dere nå dømt til døden!»

Nei, slik dømte ikke Herren Kristus. Han visste at de slett ikke selv hadde valgt å innta en slik holdning, men at de bar på en skrøpelighet som de ikke selv kunne fri seg fra – før han ga dem den kraften de ennå ikke hadde, da Ånden ble utøst. Derfor fordømmer han dem ikke, men gjør tvert imot alt for å trøste og styrke dem.

Dette er vår Herre Kristi sinn, og dette er det eksemplet apostelen her holder fram for oss. For alt dette viser sannelig at Kristus ikke «levde seg selv til behag», men bar skrøpelighetene hos de svake.

Måtte Gud gi oss alle nåde til å ta den store visdommen og den sanne kjærligheten som Kristi eksempel vil lære oss, mer alvorlig! Vi må ikke stole på vår egen ånd, men la Herren Kristus være læreren vår. Vi skal jo etterfølge ham i alt, og dermed også i dette sinnelaget hans.

Å se, bedømme og ha meninger om menneskers feil og forstand er ingen stor kunst; det kan også de vantro og fariseerne. Men å vise barmhjertighet, å «bære» de svakes skrøpeligheter i ydmyk kjærlighet og bare søke å bygge dem opp, det er en fin og høy kunst.

Selv for kristne, som daglig trenger og tar imot barmhjertighet, kan det ta ganske lang tid før de lærer at de også må vise den samme barmhjertigheten mot svake brødre.

Men nettopp fordi vi alle selv trenger barmhjertighet – og særlig når vi får se litt dypere inn i giften i vår egen synd, men samtidig får se nåden strømme

over enda mer midt i all synden vår, så vi kan smelte helt ned for Guds store nåde – da kan det kanskje endelig bli født noe av Kristi barmhjertige sinn i oss, så vi begynner å lære denne høye visdommen: hvordan vi skal omgås skrøpelige brødre.

Og du som ser vår Herre Kristi godhet og selv bare lever av hans store barmhjertighet, så du «akter vår Herres tålmodighet som frelse» (2 Pet 3,15): Glem ikke at det da også er hans alvorlige vilje at du skal vise den samme barmhjertigheten mot andre.

Den skal særlig vise seg i det vi her lærer av Paulus: «Vi som er sterke, skylder å bære skrøpelighetene hos dem som er svake, og ikke være oss selv til behag» – ikke oss selv til behag, men til behag for vår neste, til gagn og oppbyggelse for ham. Slik var heller ikke Kristus opptatt av å tjene seg selv, men oss, og hver dag lar han ennå sin nåde være mektig over all vår skrøpelighet. Måtte han selv gi oss nåde til å få være hans etterfølgere også i dette!

4. Og alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir.

Like foran har Paulus sitert et ord fra Det gamle testamente om hvordan Kristus ikke levde seg selv til behag, men bar hånsordene fra dem som hånet Gud. Dette holdt han fram for de troende som et forbilde, og nå vil han innprente det enda sterkere ved å minne om at **alt som før er skrevet** i Bibelen, **er skrevet til lærdom for oss.** Slik vil han vekke oss, så vi ikke bare leser og vet disse tingene, men også tar dem inn over oss som noe som er skrevet for oss, «til lærdom for oss».

I samme hensikt har han kommet med den samme påminnelsen i Rom 4,23–24. Der bruker han Abraham som eksempel og viser hvordan Skriften vitner om at troen ble regnet ham til rettferdighet. Så føyer han til: «Men ikke bare for hans skyld er det skrevet at det ble tilregnet ham. Det er skrevet også for vår skyld som skal få rettferdigheten tilregnet, vi som tror på ham som reiste Jesus, vår Herre, opp fra de døde.»

Det samme ser vi i 1 Kor 10,11. Der har han først nevnt flere eksempler på hvordan Gud straffet Israel i ørkenen for syndene deres, og så sier han: «Men alt dette hendte dem som forbilder, og det er skrevet til formaning for oss» (jf. 1 Kor 9,9–10).

Med dette vil apostelen minne oss om at vi ikke skal lese Den Hellige Skrift bare som en historiebok som ikke angår oss. Vi skal ha klart for oss at alt som står skrevet der, er skrevet for vår skyld, for at vi skal lære av det, ja, ta det inn over oss.

Det er nok virkelige hendelser vi ser skildret der, men vi skal likevel holde fast ved at det i alt Skriften forteller, er Gud og hans verk vi får se for øynene våre. Det er hans styre og hans dommer vi ser utført, og alt sammen til lærdom, advarsel og trøst for oss.

Paulus sier: «Alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss.» Det gjelder ikke bare de klare budene, formaningene og trøsteordene i Skriften. Det

gjelder også alle skildringene av onde mennesker og hvordan de ble straffet, og av de troende med deres prøvelser, fristelser, skrøpeligheter, bønner og sukk, og til sist deres utfrielse, trøst og lovsanger. Alt sammen er skrevet til lærdom for oss, til trøst og til stadfestelse av nåden.

Paulus sier i 2 Tim 3,16–17: «Hele Skriften er innåndet av Gud og nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettledning, til opptuktelse i rettferdighet, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjerning.»

Overser vi dette avgjørende forholdet og bare leser Skriften som en hvilken som helst historie, blir lesningen både ugudelig og bortkastet. Den tjener bare til å forherde oss, ja, den avler nettopp de steinharde og lettsindige hjertene vi særlig finner hos ugjenfødte «skriftlærde» – i dag som den gang. Den store faren er å se og vite mye om Guds rike og hans vilje uten at det er blitt levende for hjertet, så vi lyder Guds stemme som taler i budskapet.

For det første er dette en naturlig vei til forherdelse, for slik venner en seg til å høre Guds tale uten å lyde den. For det andre er det jo en syndig forakt for Den Hellige Gud. Da kan vi ikke unngå at den rettferdige dommen kommer over oss: at han sender kraftig forherdelse og forblindelse over dem som ikke ville lyde sannheten (2 Tess 2,11–12; Rom 1,21–24).

Tar vi derimot alt til hjertet og vil lyde Gud i alt, så langt vi merker og forstår hva som er hans vilje, da er Skriften full av velsignelse. Da er ingenting på jorden så nyttig som å studere de dyrebare lærdommene hennes grundig og flittig. Dette må vi her først og fremst huske på.

Dernest får vi her en særlig lærdom om skriftene i Det gamle testamente – en lærdom det kan være svært nødvendig å trekke fram enkelte steder og overfor enkelte personer. Vi møter nemlig ikke sjelden mennesker som gjerne vil være kristne, men som taler svært lettsindig og nedsettende om Det gamle testamente, som om det ikke lenger skulle ha noen betydning for oss som lever i den nye paktens tid.

Men apostelen sier oss her noe ganske annet. Det han skriver her, handler jo egentlig nettopp om Det gamle testamente; eksemplet han sikter til, det som er sitert i v. 3, er jo hentet derfra.

Det som helt avviser den falske meningen at vi ikke lenger trenger å ta hensyn til den gamle paktens skrifter, er nettopp at alle de hellige som har talt og skrevet i Det nye testamente, hele tiden viser til Det gamle testamente. Tenk hvilken betydning og verdi det må ha, når Kristus selv og alle apostlene hans stadig viser oss til Det gamle testamente!

Kristus var kommet fra Faderen for å forkynne hele hans råd, og kunne jo selv tale Guds ord bedre enn alle profetene. Likevel siterer han stadig ord fra Skriften, som den gang bare var Det gamle testamente.

At vi i den nye paktens tid lever under en ny åndelig ordning, er en annen sak. Men at Gud selv er den samme til alle tider, og at frelsens vei alltid har vært og er den samme, må vi aldri glemme. I alt Gud har sagt og dømt i Det gamle testamente, får vi alltid se hans sinnelag, hans rettferdighet og hans nåde, akkurat som i Det nye testamente.

Husk derfor at du ikke bare har lov til, men også bør ta til deg all den lærdommen om Gud du kan få, også fra Det gamle testamente! Hvordan Gud fører sitt folk, er for eksempel svært rikt skildret i Det gamle testamente. Derfor har det ikke vært nødvendig å skildre det så utførlig i Det nye testamente, der vi tvert imot uttrykkelig blir oppfordret til å hente disse lærdommene fra Det gamle.

Apostelen Jakob sier for eksempel: «Mine brødre! Ta profetene, som talte i Herrens navn, til forbilde i det å lide ondt og være tålmodige. Se, vi priser dem salige som holder ut. Dere har hørt om Jobs utholdenhet …» (Jak 5,10–11).

For at vi skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir. Dette er Guds hensikt med Skriftens ord. Derfra skal vi ikke bare samle kunnskap i hodet, men først og fremst hente det vi aller mest trenger, kraften til å leve, så vi «skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir». «Det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir», betyr: det tålmodet og den trøsten Skriften gir oss både gjennom ord og eksempler, og som den også virker i oss når den får arbeide med oss.

Hvordan skal vi så forstå at vi ved dette skal «ha håp»? Først må vi være klar over at «håp» her betyr de kristnes frelseshåp, det samme som Paulus i Rom 5,2 uttrykkelig kaller «håp om Guds herlighet» (jf. Rom 8,24–25).

At vi skal ha dette håpet ved det tålmodet og den trøsten Skriften gir, skjer særlig når vi er tynget av nød og leser Skriftens nåderike løfter. Eller det skjer når vi ser de mange herlige vitnesbyrdene om dem som har gått gjennom svært harde og langvarige prøvelser, men likevel holdt ut i tålmodighet, ventet på Herren og til sist fikk oppleve en herlig utgang på det hele.

Da gir dette oss trøst, «den trøsten som Skriftene gir». Da blir vi også oppmuntret, så vi får tålmodighet og utholdenhet til å vente på Herren. Og det tennes et håp i oss om at også vi til slutt, etter all vår trengsel, skal nå fram til den evige salighet. Det tennes en tro på at Herren fremdeles er den samme trofaste Gud som hele Skriften vitner om, at han skal vise oss den samme nåde som fedrene våre, og at vi derfor heller ikke skal bli til skamme mens vi venter på ham.

Ordene «tålmod» og «trøst» forteller oss at vi kommer til å møte prøvelser og vansker, for ellers trengte vi verken tålmod eller trøst. Men det er da også bare gjennom prøvelser og vansker vi lærer tålmodighet, og der smaker Skriftens trøst virkelig. For den som ikke har prøvelser eller vansker, blir Skriftens trøsteord kraftløse og unyttige. Det er i prøvelsene Skriftens trøst blir sterk og gir oss tålmodighet og håp.

Derfor lærer Paulus også i Rom 5,2–5 om «det prøvede sinn», som vi får gjennom trengsler og tålmodighet, og sier at dette «prøvede sinn» også virker «håp». Men det skjer altså bare ved Skriftens trøst. Mister vi Ordet av syne, er det straks slutt på dette lyset midt i prøvelsene. Det er bare ved det tålmodet og den trøsten Skriften gir, at håpet tennes og styrkes gjennom prøvelsene.

La oss nå ta fram noen eksempler; kanskje vi da straks får erfare noe av den trøsten Skriften gir. «Dere har hørt om Jobs utholdenhet», sier Jakob. I Jobs bok ser vi hvor forferdelig denne Guds venn ble plaget. Først mistet han alt han

hadde kjært på jorden. Så ble han slått «med smertefulle byller fra fotsålen til issen», og deretter spottet og hånet av sin kone og sine naboer.

Men så ser vi hvordan Herren likevel hele tiden var hans omsorgsfulle venn. Etterpå «velsignet Herren Jobs siste dager mer enn hans første», allerede her på jorden. I tillegg fikk Job det nådefulle vitnesbyrdet at «det er ingen på jorden som han, en uklanderlig og rettskaffen mann, som frykter Gud og holder seg fra det onde» (Job 2,3). Og til Jobs venner sa Gud: «Dere har ikke talt rett om meg, som min tjener Job» (Job 42,7).

Dette blir en lærdom og en trøst for oss. Vi vet at også vi da gjennom alle prøvelser kan regne med Guds inderlige vennskap, og at vi i Guds time skal få lindring og trøst, og til slutt et evig liv hos Gud i himmelen.

Eller se på Abrahams langvarige prøvelser, og hvordan han til slutt ble så rikt velsignet! Gud hadde lovet ham at han skulle bli stamfar til et veldig stort folk. Likevel lot han ham gå barnløs helt til han var hundre år. Og da han endelig får «løftets sønn», befaler Herren at han skal ofres som brennoffer. Kan du tenke deg tyngre prøvelser? Likevel ser vi hvor herlig Gud har oppfylt løftet sitt. Se hvilken stor og helt særegen slekt som gikk ut fra Abraham, når til og med Guds Sønn etter kjødet skulle høre til den!

Men la oss ta enda et eksempel. David var «en mann etter Guds hjerte», og likevel ser vi hvilke smertelige prøvelser han måtte gjennom. Han var jo en profet. Likevel falt han så stort og grufullt at han ble til skam og spott i Israel, til latter og til et ordtak på de ugudeliges tunge.

Hans egen sønn gjorde opprør og drev ham bort fra tronen. I overmot lot han så hele folket telle, og for det ble han straffet grufullt: Herren sendte pest over folket, og sytti tusen mennesker døde, noe David selv måtte bære skylden for (1 Krøn 21).

Hvem hadde mer enn David ønsket å være til den største velsignelse for dette folket? Så bittert kan altså Herren plage sine kjæreste venner! Først gjennom store syndefall, så gjennom det overmodige innfallet med folketellingen, måtte David nå oppleve at han nærmest bare var en ulykke for folket. Likevel var den samme David slett ikke forkastet av Gud. Han var fortsatt i så stor nåde hos Gud at Guds egen Sønn skulle tale med Davids ord for å uttrykke sine dypeste følelser, ja, til og med sine største lidelser på korset (Sal 22,2; 40; 41; 69 m.fl.).

Slik er «den trøsten som Skriftene gir». Gjennom slike eksempler blir vi styrket i håpet, styrket til å beholde tilliten til denne underlige, men trofaste Gud selv gjennom de sterkeste prøvelser.

Likevel viser Det nye testamente først og fremst til Kristi lidelser: Vi skal se hvordan han ble forfulgt og plaget, men etter lidelsene gikk inn til herligheten.

For at vi skal kunne løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss, sier apostelen at vi skal ha «blikket festet på Jesus, han som er troens opphavsmann og fullender. For å oppnå den gleden som ventet ham, led han tålmodig korset, uten å akte vanæren, og har nå satt seg på høyre side av Guds trone. Ja, gi akt på ham … for at dere ikke skal gå trett i deres sjeler og bli motløse» (Hebr 12,1–3). Slik er den trøsten Skriftene gir, og ved dem skal vi lære tålmodighet og ha et urokkelig håp helt til enden.

Slik blir Skriften den rette kilden til trøst for Guds barn i alle slags prøvelser på jorden. Men det er klart at det er Paulus' ord like foran, om at vi skylder å bære «skrøpelighetene hos dem som er svake», som er bakgrunnen for at han nå kommer med denne mer allmenne lærdommen.

Derfor bemerker Luther ganske riktig om denne teksten: «Det er slett ingen liten del av tålmodigheten og korset å bære sin nestes skrøpelighet og synd. For dette faller noen så tungt for brystet at de bare ønsker å dø – eller blir fristet til å ønske det samme for et annet menneske. Derfor må vi trøste oss med Skriften, slik apostelen også holder Kristi eksempel fram for oss, så vi kan være sterke og villige i lidelsen. For Kristus har jo gjort mye mer for vår skyld og tatt på seg langt tyngre byrder av våre synder.»

Ja, måtte vi også i slike prøvelser bli styrket ved å se på Kristi eksempel, så vi ikke blir utålmodige og begynner å dømme eller forakte hverandre! Men skal vi alltid kunne beholde denne kjærligheten og tålmodigheten, blir vi nok sannelig avhengige av Guds hjelp og gave. Derfor avslutter Paulus også dette emnet med et ønske om at Gud selv må gi de troende alt det han her har formant dem til.

5–6. Må så tålmodets og trøstens Gud gi dere å ha ett sinn innbyrdes, etter Jesu Kristi forbilde, for at dere samstemmig og med én munn kan prise Gud, vår Herre Jesu Kristi Far.

Må så tålmodets og trøstens Gud … Paulus kaller her Gud «tålmodets og trøstens Gud» fordi han like før har talt om det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir. Han vil si at nettopp det han har formant de kristne til, må Gud selv gi dem. All formaning rettes riktignok til oss mennesker, men selv er vi aldri i stand til å gjøre noe som helst godt. Vi må alltid vende oss til Gud for å få det han krever.

All formaning skal derfor drive oss til bønn. Blir vi formant til å tro, må vi be: «Øk vår tro!» Blir vi formant til å be, må vi rope: «Herre, lær oss å be!» – og så videre. Alt det gode som finnes hos et Guds barn, er en gave fra Gud, mens all hans synd er hans egen. «All god gave og all fullkommen gave kommer ovenfra» (Jak 1,17). Derfor bruker apostelen her uttrykket «tålmodets og trøstens Gud».

Men Paulus bruker det i en bestemt sammenheng. Han sier: Må så tålmodets og trøstens Gud *gi dere å ha ett sinn innbyrdes*. Dette kjærlige og samdrektige sinnet har vært hovedemnet for formaningen hans helt fra begynnelsen av kapittel 14, og nå sier han altså at det er en Guds gave.

Slik minner Paulus oss om at alt Guds ord – alt vi hører, og alt vi blir formant til – er til ingen nytte hvis ikke Gud selv forbarmer seg over oss og gir oss alt det gode vi skal være eller gjøre, ja, rekker det fram til oss som en ren gave. Både viljen og kraften til å gjøre Guds vilje får vi som en gave (Fil 2,13).

Det er som om Paulus vil si: Nå har jeg både talt og skrevet ganske mye til dere om å ha ett sinn, men jeg vet godt at alt sammen er forgjeves – selv om dere nok er villige til å lyde Ordet – hvis ikke Gud selv gir dere sin nåde til noe annet og

bedre, og «gir dere å ha ett sinn innbyrdes». Ellers kommer dere fortsatt bare til å få strid og splittelser og dømme og forakte hverandre.

Etter Jesu Kristi forbilde. Med dette tillegget vil Paulus minne om at ikke all enighet er like god og ønskelig. Det gjelder ikke verdens enighet, den som er etter kjødet. For den er en enighet i synd, i vantro og forfengelighet, eller en enighet som krever at en forkaster noen av hovedsannhetene i Kristi evangelium. Nei, her uttrykker han bare ønsket om et sinn som er «etter Jesu Kristi forbilde», det vil si et sinn som stemmer overens med Kristi eget sinn og eksempel (se v. 7 og Fil 2,5).

Men hva da med dem som er kommet svært ulikt langt i den åndelige utviklingen, og derfor har ulike meninger om enkelte ting, slik vi har sett med de svake og de sterke? Hvordan skal slike kunne ha ett sinn innbyrdes?

Det kan bare skje, slik Paulus har lært oss tidligere, ved gjensidig kjærlighet, ydmykhet og forståelse. De sterke må ikke misbruke friheten sin, så den blir til anstøt for de svake, og de må ikke forakte dem. I stedet skal de med særlig omsorg ta seg av det de svake trenger. De svake på sin side skal ikke være snare til å dømme eller fordømme de sterke når de finner andre meninger og en annen levemåte hos dem.

Når begge sider opphøyer Kristi evangelium, er fattige i ånden og lever bare av hans nåde, bør de også tenke godt om hverandre og ta vare på det apostelen forkynte i kapittel 14: at begge sider «gjør det for Herren», alt det de gjør. Da er forskjellene aldri vesentlige, for da gjelder apostelens ord: «Salig er den som ikke dømmer seg selv i det han velger».

For at dere samstemmig og med én munn kan prise Gud, vår Herre Jesu Kristi Far. Her nevner apostelen et viktig mål og en herlig frukt av at de kristne er enige. Å love og prise Gud samstemmig og med én munn er den skjønneste gudstjenesten vi kan holde her på jorden. Men denne gudstjenesten – dette himmelske fellesskapet på jorden – blir hindret og ødelagt når de kristne splittes, forakter eller fordømmer hverandre og ikke vil rette seg etter hverandre i kjærlighet og ydmykhet.

Paulus sier at vi skal prise Gud som «vår Herre Jesu Kristi Far». For bare slik blir Gud virkelig herlig for oss, så vi får grunn til å prise ham med glede og kjærlighet. Ser vi bare guddommen i ham og ikke ser ham som vår Herre Jesu Kristi Far, blir han bare vår dommer, og da en forferdelig dommer, på grunn av syndene våre og vår onde samvittighet. Men når vi ser Gud som den som sendte sin Sønn for oss, da blir han kjær og herlig for oss.

Å ære og prise Gud «samstemmig og med én munn» er uttrykk for den mest fullkomne enighet i hjerte, sinn og lovsang. «Samstemmig» – samdrektig – er det samme som det Apg 4,32 kaller «ett hjerte og én sjel». Det er en enhet som går langt dypere enn enighet i tanker og meninger. To mennesker kan ha samme bekjennelse og samme syn på læren og likevel ha så ulikt sinn og hjerte at de aldri vil kunne smelte sammen i noen lovsang til Guds ære.

To andre kan derimot ha ulike meninger i enkelte mindre viktige spørsmål, men når de møtes i lovsang over Guds nåde i Kristus, smelter de straks sammen som to flammer som har grepet fatt i det samme treet.

Det er et herlig syn når Guds barn, som levende sjeler i Kristus, forenes i lovsang og tilbedelse til Gud. Da er det som om alle ulikheter forsvinner – i enkelte spørsmål, i titler og stilling, i fattigdom og rikdom – bare på grunn av dette ene, store gledesemnet som samler dem til ett hjerte og én sjel: Gud og Kristus.

Dette er også den enheten på jorden som kommer nærmest himmelens salighet. Den ligner den store skaren av alle stammer, folk og tungemål som står foran Lammets trone og synger den ene og samme sangen om Lammet: «Du ble slaktet og med ditt blod kjøpte du oss til Gud.»

Denne enigheten i lovsangen til Gud skildrer Paulus i Ef 5,19–20 slik: «… så dere taler til hverandre med salmer og lovsanger og åndelige sanger, og synger og spiller for Herren i deres hjerter, og alltid takker Gud og Faderen for alle ting i vår Herre Jesu Kristi navn.»

Men å lovprise og opphøye Gud samstemmig kan bare skje når vi alle dypt kjenner og erkjenner at vi alle har like mye i Kristus: samme nåde, samme rettferdighet, samme barnerett. Den ene er eller eier ikke mer i Kristus enn den andre. Vi har den ene og samme Gud, samme evangelium, samme dåp, samme nattverd, samme Hellige Ånd, samme rike og samme arv i himmelen (Ef 4,4–6).

Det skyldes at vi i oss selv alle er like fortapte syndere – «det er ingen forskjell» (Rom 3,22–23). Alt som er utenfor Kristus, er syndig og fordømt, det ene som det andre. Følgen er jo at når vi har tatt imot Kristus og er i ham, har vi alle like mye. Alle ulikheter forsvinner i skyggen av alles store synd mot loven og alles fullkomne rettferdighet i Kristus.

Om dette sier Luther: «Den ene kan kanskje gripe Kristus med større kraft, med sterkere tro og kjærlighet enn den andre. Men derfor eier han ikke mer av de himmelske rettighetene enn den andre. I alt som gjelder frelsen, er Kristus Kristus på den ene og samme måten for alle mennesker, og nettopp derfor er han Kristus. Når så dette avgjørende er felles for alle – enten de er svake eller sterke i troen, enten de lever et skrøpelig eller et mer fullkomment liv – bør ingen se ned på eller forakte en svakere bror. Tvert imot skal alle samstemmig ta seg av ham, så alle med ett sinn og med én munn kan prise Gud.»

Lovsangen til Gud bør stige opp fra alles hjerter med en slik samklang at det er som om den kom fra ett hjerte og én munn. Men det kan ikke skje hvis vi strides innbyrdes, opphøyer oss over hverandre eller fordømmer hverandre. Det er dette Paulus vil fram til her, og det ser vi også av den avsluttende formaningen han nå føyer til:

7. Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære.

Ta dere derfor av hverandre. *Derfor* – altså for at Gud kan bli opphøyet og lovprist så samstemmig og i hellighet som det forrige verset taler om – skal dere ta dere av hverandre. «Ta seg av» betyr her, som i Rom 14,1, å ta imot i broderkjærlighet, ta inn til seg, omfavne og se på de andre som brødre og søstre, medarvinger til Guds rike. Det er det motsatte av å fordømme eller forakte dem (Rom 14,3).

Med dette avslutter apostelen det emnet han har vært opptatt av helt fra begynnelsen av kapittel 14. Hvordan vi skal ta oss av hverandre, har han derfor forkynt svært grundig i det forrige kapittelet. Men her gjør han det enda tydeligere ved å holde fram for oss dette dyrebare forbildet: **likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære.**

Slik Kristus tok seg av oss, skal også vi ta oss av hverandre. Vi skal ta imot hver og en som gjerne vil være en kristen, eller som i tro og liv søker å følge Kristi evangelium – selv om vi kanskje ennå finner mange feil hos dem, både i hvordan de forstår Skriften, og i livet deres.

Når apostelen sier: «Ta dere av hverandre», taler han til alle, både svake og sterke. De sterke skal ta imot de svake som sine egne kjære søsken i nåden og ikke forakte dem for feil og mangler. Like omsorgsfullt skal de svake se på de sterke og ikke straks fordømme dem for deres friere levemåte (Rom 14,3.22). Og nettopp fordi Paulus stiller Kristus fram for oss som forbilde, er det grunn til å se nærmere på dette.

«Kristus tok seg av oss.» Oss fortapte syndere, som ikke fortjente annet enn helvete, har han tatt inn under sin veldige nåde og inn i sin evige fredspakt. Å, hvor glade og fulle av kjærlighet vi ville bli om vi virkelig våknet opp for den nåden som ligger i dette! «Kristus tok seg av oss»!

Og dette har han gjort «til Guds ære», sier apostelen. Det har ikke skjedd på grunn av noen fortjeneste eller verdighet hos oss, men for Guds æres skyld. I tid og evighet skal Herren Gud få stor lovsang og ære for en slik nåde – at han har frelst syndere og tar seg av dem.

At det er dette som er meningen, ser vi av v. 8 og 9. Der sies det at hedningene har grunn til å ære Gud for hans miskunn, slik «de omskårne» (jødene) har grunn til å ære ham fordi løftene til fedrene ble stadfestet.

«Kristus tok seg av oss» – og det på en så sikker grunnvoll, inn under en så stor nåde og inn i et så inderlig fellesskap at vi nok bør tenke grundig over det hvis vi vil følge hans eksempel. For på den samme grunnvollen og på samme måte skal vi ta oss av hverandre.

Først bør vi da tenke over på hvilket grunnlag Herren tar imot oss, eller hvem han tar imot. Da kan vi også vite hvem vi skal ta imot som brødre. Var det bare forstandige, feilfrie mennesker Kristus lot komme inn under sin nåde – mennesker som hadde alt rett både i liv og lære? Eller var det ikke nettopp syndere, de elendige og skrøpelige?

Det er klart nok at han ikke tok frekke gudsfornektere inn i sin fredspakt så lenge de holdt fast ved fornektelsen. Det er også klart at det her bare tales om de troende. Jesu egne ord står fast: «Hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme på samme vis» (Luk 13,3), og likeså døperen Johannes' ord: «Den som ikke vil tro på Sønnen, skal ikke se livet» (Joh 3,36), og så videre.

Men når slike frekke gudsforaktere søkte frelse, ble de straks tatt imot, og det ble glede i himmelen. Det var bare syndere, blinde og uforstandige mennesker, Kristus kalte, åpenbarte seg for og tok inn i sitt rike. Slik er Kristi sinn, og slik bør også vårt sinn være.

Men hva kjennetegner dem når de så er blitt benådet og har fått frelsen? Det er jo egentlig dette spørsmålet gjelder. Bare vi forstår at noen er en av Jesu venner, vil vi nok ta imot ham. Men nettopp dette trekker vi i tvil når menneskene ikke er feilfrie eller ikke stemmer helt overens med våre tanker og meninger.

Da er det svært nødvendig at vi én gang for alle lar denne sannheten synke dypt inn i oss: Retten til å være disippel og stå i nåde hos Gud må aldri måles etter noen som helst fullkommenhet i forstand, tro eller liv, men bare etter om sjelen henger fast ved Kristus og hans evangelium og ikke kan unnvære det.

Å, måtte vi endelig en gang virkelig fatte dette ordet og la det synke dypt inn i oss: «Den som har Sønnen, har livet» (1 Joh 5,12), «og dette liv er i hans Sønn» (v. 11). «Men alle dem som tok imot ham, dem ga han rett til å bli Guds barn» (Joh 1,12).

Finner du bare dette hos et menneske – at det henger fast ved Jesus og ikke kan unnvære ham, at det er fattig og refset for sine synder, men søker og eier det evige liv bare i Kristus og hans evangelium – så la det stå klart for deg at her har du en bror eller søster i nåden. Så kan det mennesket ellers ha så mange eller så anstøtelige feil og mangler det skal være!

En annen sak er at denne broren ikke er fullkommen, og at det ennå er mye hos ham som skal tuktes og helliggjøres. Men en kristen er han, din bror er han, benådet av Gud og tatt imot av ham. For det avhenger bare av at han henger fast ved Jesus og stadig strekker seg etter å forstå og følge hans ord bedre.

Dette kan vi lære ikke bare av de ordene vi nettopp har gått gjennom, men av hele Skriften, av alle de stedene der vi ser Jesus ta imot noen eller vitne om noen at de er hans. Vi ser at de var langt fra fullkomne og kunne mangle kunnskap om mye i Guds rike. Men de var blitt kjent med Kristus og ville ikke slippe ham. Skulle så ikke vi ta imot dem Herren har tatt imot? Skulle vi våge å forakte dem som eier Guds vennskap? Dette er det første vi bør huske i denne sammenhengen.

Det neste er den fulle nåden og det inderlige fellesskapet vi får med Kristus når han tar seg av oss, den omsorgsfulle kjærligheten han omfavner oss med. Også i dette skal vi jo følge hans eksempel. Da lærer vi også at det ikke er nok at vi én gang har tatt imot noen som en kristen og siden bare overlater ham til seg selv. Nei, vi skal elske ham inderlig som en bror, for all evighet, og leve i et inderlig fellesskap med ham som en medarving til det evige liv.

For slik har jo Kristus tatt seg av oss. Han er ikke opptatt av å fordømme oss, men tar seg av oss som sine kjæreste venner, nettopp som «brødre» og «medarvinger». Han har det inderligste fellesskap med oss og er så nær forenet med oss at han sier: «… dere i meg, og jeg i dere» (Joh 14,20). Ja, Skriften sier til og med: «Den som rører ved dere, rører ved hans øyesten» (Sak 2,12).

Riktignok kunne Kristus si til Peter, på grunn av en villfarelse og en satanisk innskytelse hos ham: «Vik bak meg, Satan! Du er til anstøt for meg» (Matt 16,23). Men det var i en bestemt situasjon og gjaldt den særlige fristelsen Peter da var utsatt for. Ellers var Peter med alle sine feil en kjær disippel for Jesus.

Av dette skal vi nok også lære at en bror kan være så fanget av skadelige og forvrengte holdninger at vi ikke kan holde fellesskapet med ham ved like uten

selv å ta skade. Da må vi i stedet si som Herren: «Vik bort fra meg! Du er til anstøt for meg.»

Men det er da bare av denne ene grunnen – at han er til anstøt for meg – og ikke på grunn av feil eller mangler i hans forståelse eller liv. Nei, så lenge han tross alt er en kristen, en sjel som lever av Kristus, må jeg alltid omgås ham som en kjær bror, om han så alltid bærer på mange feil og fall. Dette lærer Kristi eksempel oss.

Han er ikke nådig mot oss bare når vi lever et pent og kristelig liv. Apostelen sier: «Hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1).

Han er ikke en hyrde som bare har omsorg for de friske sauene. Hans kjærlighet brenner særlig for de sauene som har feil og mangler. Det ser vi når han refser underhyrdene sine: «Det svake har dere ikke styrket, det syke har dere ikke legt. Det som er brutt ned, har dere ikke forbundet, det bortdrevne har dere ikke ført tilbake … Men med vold og med hardhet har dere hersket over dem» (Esek 34,4).

Her ser vi Kristi sinn og hjertelag mot oss. Det er ikke de friske, men de svake, ikke de sterke sauene, men de syke, de nedbrutte og de som har gått seg vill, han tar seg av. Og det gjør han med så inderlig kjærlighet at han også brenner av nidkjærhet mot dem som ikke gjør det samme mot sauene hans.

Men hvorfor har han dette sinnet mot oss? Hva har gjort oss fortjent til det? Han gjør alt dette bare «til Guds ære», sier Paulus. «Ikke for deres skyld gjør jeg det, men for mitt hellige navns skyld», sier Herren. «I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg … etter sin frie viljes råd, til pris for sin nådes herlighet» (Ef 1,4–6). I all evighet, her på jorden og i himmelen, skal han få sin største lovsang nettopp for dette: at han frelste syndere og tar seg av dem.

Her i livet er det ingenting et Guds barn lovpriser ham så høyt for som hans miskunn, hans nåde, langmodighet og barmhjertighet. Og himmelen skal gjenlyde av alle frelste synderes lovsang for den samme nåden, slik vi ser i de saliges lovsang (Åp 5). Det er som om de glemmer alle Guds andre velgjerninger og bare synger om hans frelsende kjærlighet.

Men så ser vi altså hvordan Herren også brenner av nidkjær harme mot de hyrdene som ikke tok seg av de svake, de syke og de bortkomne, men bare «med vold og med hardhet har … hersket over dem». Da skjønner vi at dette ikke bare gjelder underhyrdene hans. Han vil at hver eneste kristen skal vise sauene hans den samme omsorgen som han selv har for dem, så det er nettopp de svake, de syke og de bortkomne sauene vi skal ta oss av.

Og når ingenting hos Gud skal lovprises så sterkt som hans miskunn, burde vi også forstå at dette skal være en dyrebar egenskap hos oss. Derfor sier jo Kristus også: «Vær barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig» (Luk 6,36).

Her ser vi hvor ukristelig det er når mange, til og med i Kristi navn, bare forakter og kritiserer kristne som feiler, uten å løfte en finger for å hjelpe dem. De bare klandrer og dømmer dem, selv om disse, tross alle sine feil, henger fast ved Herren og lever under hans nåde.

Å prøve i kjærlighet å formane dem og hjelpe dem til å leve annerledes, eller å advare de lettsindige alvorlig og vise de ubotferdige og trassige bort fra oss – det er noe annet; det er kjærlighet. Men bare å forkaste, forakte eller fordømme på avstand dem som feiler i sin skrøpelighet, strider fullstendig mot Kristi sinn, slik vi nå har sett.

En dag skal han også tale med oss om slike ting, hvis vi ikke vender om. For hans nidkjærhet for sine fattige små brenner som en veldig ild. En dag skal han si til oss: «Det dere ikke gjorde mot én av disse mine minste brødre, det har dere heller ikke gjort mot meg» (Matt 25,40).

Måtte hver eneste kristen legge seg den lærdommen på hjertet som apostelen nå har gitt oss i denne teksten og i hele det forrige kapittelet! Den hører til den høyere visdommen som ikke så mange har, men som det er desto større grunn til å strekke seg etter. Ellers kommer vi nok snart til å forgripe oss på Kristi dyreste eiendom, såre og skade de stakkars sauene han har gitt sitt liv for. Da kommer vi til å skape splittelse, bli en hindring for at Guds ord får slippe til i menigheten, og så videre.

Tar vi derimot denne lærdommen inn over oss, kommer vi til å bli til stor nytte for Guds menighet og fremme enighet, kjærlighet og vekst i all Guds nåde. Måtte Herren hjelpe oss både til å huske og til å lyde denne formaningen: «Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære»! Ja, Herren hjelpe oss! Herre, tilgi oss alle våre fall, og gi oss som din gave også denne kjærlighetens og visdommens nåde!

8–9. For jeg sier: Kristus er blitt en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld, for å stadfeste løftene til fedrene. Men hedningene skal prise Gud for hans miskunn, som det står skrevet: Derfor vil jeg prise deg blant hedningene og lovsynge ditt navn!

Her møter vi Guds sannferdighet, det vil si hans trofasthet mot løftene, og Guds miskunn mot de mest uverdige syndere. Sammenhengen med det som er sagt før, er denne: Lenge og sterkt har Paulus nå formant til enighet, gjensidig omsorg og kjærlighet. Samtidig visste han godt at strid og splittelser for det meste skyldtes at noen innbilte seg at de var bedre enn andre.

Derfor avslutter han her emnet med kort å minne om det som blir grundig behandlet i kapittel 9 og 11: at både jøder og hedninger blir kalt til Guds rike bare på grunn av hans miskunn og hans sannferdighet i løftene.

I det forrige verset har Paulus minnet om Kristi forbilde: Kristus tar seg av oss uten noen fortjeneste fra vår side, bare til Guds ære. «Ta dere derfor av hverandre, likesom også Kristus tok seg av oss, til Guds ære.» Nå viser han også hvordan og på hvilket grunnlag Kristus har tatt seg av oss: Det skjedde bare på grunn av Guds nåde og sannferdighet.

Og ettersom Gud av ufortjent nåde har tatt imot både jøder og hedninger, så de har den samme Herre og Frelser, var dette også en sterk grunn til at de

skulle ta seg av hverandre og elske hverandre. Det er i denne sammenhengen apostelen sier:

For jeg sier: Kristus er blitt en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld. *For jeg sier* betyr: Nå vil jeg minne dere om at Kristus er blitt en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld. «En tjener for de omskårne» betyr her, som så ofte hos Paulus, en tjener for jødefolket, det folket som var skilt ut med omskjærelsens tegn (se Rom 3,30; 4,12; Gal 2,7 med flere).

At Kristus her kalles en tjener for jødefolket, betyr etter Paulus' måte å tale på at Kristus levde og virket blant dette folket som deres apostel, forkynner og hjelper.

Men samtidig minner uttrykket oss om den dype fornedrelsen Guds Sønn steg ned i blant dette folket. Husk at han ikke bare gikk omkring blant dem i den ringeste tjeners skikkelse og gjorde alt mulig godt, men til sist også ga sitt liv til den største tjeneste og nytte for dette folket. Det er særlig dette han selv taler om når han sier: «Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv til en løsepenge i manges sted» (Matt 20,28).

Nå vet vi at dette skjedde for hele verden. Det var forutsagt at han også skulle bli «et lys for hedningefolkene», og at hans frelse skulle «nå til jordens ende» (Jes 49,6 og Sal 2,8). Derfor viste han da også av og til overfor hedninger at hans nåde gjaldt dem også.

Likevel var han på en særlig måte en tjener for jødefolket. Det var til dem han viet hele sin nåderike virksomhet, helt til sin død. Det var også dette han mente da han sa at han «ikke er utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus» (Matt 15,24).

Men hvorfor skulle Kristus være jødefolkets tjener på en særlig måte? Var det kanskje fordi de var et usedvanlig fromt og kjærlig folk, mer verdige til denne nåden enn andre? Slett ikke! Tvert imot var det nettopp blant dette folket at «hånsordene fra dem som hånet Gud, falt på ham». Paulus viser oss den eneste rette grunnen når han sier:

For Guds sannferdighets skyld, for å stadfeste løftene til fedrene. Det var ikke på grunn av noen fortjeneste eller verdighet at jødene fikk oppleve den store nåden at Kristus kom ned til dem og tjente dem. Det var «for Guds sannferdighets skyld». Dette var lovet fedrene for lenge siden, og Gud er sannferdig!

Kristus skulle «stadfeste» Guds løfter til fedrene. I sin store nåde mot det harde og gjenstridige jødefolket har Herren slik vist at han står urokkelig fast ved sine løfter, på samme måte som han med sin store nåde har vist sin store miskunn mot hedningene. Det siste sier Paulus i fortsettelsen:

Men hedningene skal prise Gud for hans miskunn. Hedningene – det vil si alle folk utenom jødene – hadde ingen løfter å vise til, som Gud for sin sannferdighets skyld måtte oppfylle. Når de fikk del i Kristi rike, var det en miskunn de ikke hadde noe som helst grunnlag for å vente. Riktignok fantes det en rekke profetier i jødenes hellige skrifter om at hedningene en gang skulle bli kalt til Kristi rike. Men de var ikke talt til hedningene som et løfte til dem, og selv kjente de ikke til dem.

Derfor fikk hedningene nåden i Kristus som en overraskelse, en så uventet nåde at de ikke en gang hadde forstått å be om den, og den kom på en tid da de ikke en gang spurte etter ham (Rom 10,20). Så fullstendig ufortjent er den miskunnen hedningene kan prise Gud for.

Riktignok var det også bare av miskunn at Gud hadde gitt jødene alle løftene. Men jødene hadde da fått løfter de kunne vise til, og det hadde ikke hedningene. Det er dette apostelen sikter til når han sier at «Kristus er blitt en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld», og at «hedningene skal prise Gud for hans miskunn».

Hedningene skal «prise Gud», sier Paulus. De hadde altså aldri eid noen løfter eller noe håp om en slik nåde. Helt uforberedt fikk de tre inn i Israels arv, bare ved Guds miskunn. Men nettopp derfor skulle de bli tent til takknemlighet og lovsang til Gud. Jo mer uverdige syndere vi er, og jo mer uventet nåde vi får, desto mer priser vi Herren.

Ingen steder i verden finner du heller en slik lovsang og tilbedelse av Gud som hos frelste, troende sjeler når de i Åndens lys ser og fatter den skatten av nåde og salighet de har fått i Kristus. Når en har fått se at en nå er helt fri fra den evige vreden over alle sine synder, ja, lever under en evig nåde – bare i Kristus – da kan en av hjertet takke og prise Gud for hans miskunn.

Både jøder og hedninger hadde nå fått del i den samme nåden, den samme Frelseren og den samme frelsen. Men nettopp dette var også en særlig sterk grunn til at de skulle kjenne seg inderlig forenet i Kristus, så ingen på noen av sidene skulle forakte eller fordømme de andre for ulikheter i meninger og skikker. De hadde jo den aller største gaven felles.

Om dette taler Paulus enda grundigere i Ef 2: «Men nå, i Kristus Jesus, er dere som før var langt borte, kommet nær til ved Kristi blod. For han er vår fred, han som gjorde de to til ett» – «de to», det vil si både jøder og hedninger – «… og forkynte evangeliet om fred for dere som var langt borte, og fred for dem som var nær ved» (v. 17) – «og brøt ned det gjerdet som skilte dem, fiendskapet, da han ved sitt kjød avskaffet den loven som kom med bud og forskrifter.»

Her tales det om grunnen til det fiendskapet som tidligere fantes, ikke bare mellom Gud og mennesker, men også mellom disse to adskilte folkene. «Dette gjorde han for i seg selv å skape de to til ett nytt menneske og slik stifte fred.» Også dette var en følge av at både jøder og hedninger fikk del i én og samme Frelser, én og samme nåde og frelse.

At også hedningene skulle tas inn i hans nåderike og forenes med hans troende Israel, var Guds store råd fra begynnelsen. Det stadfester Paulus nå ved å sitere tydelige forutsigelser om dette i Skriften:

Som det står skrevet: Derfor vil jeg prise deg blant hedningene og lovsynge ditt navn! Her, i Sal 18,50, blir Kristus framstilt – i forbildet David – som den som priser Gud blant hedningene. Det beviser at han også skulle bli deres Herre og Konge.

Riktignok ser vi i denne salmen David som seierherre over hedningene forutsi hvordan han skal takke Gud blant de underkuede folkene. Men vi ser også at David, løftet opp i Ånden, taler i Kristi sted, og da om Kristi seiersgang blant

hedningene. Salmen er altså også en profeti om Kristus og hans åndelige seier på jorden. Her som så ofte ellers taler David i Kristi navn og som hans forbilde.

At Kristus takker Gud blant hedningene og lovsynger hans navn, må vi forstå som det han i Ånden virker gjennom sine lemmer når han lever i dem, virker og priser Gud – og etter denne teksten skulle det nettopp skje blant hedningene. Det er altså Kristus som her takker Gud i de omvendte og troende hedningene. Dette skriftstedet beviser da tydelig at hedningene en gang skulle lære Kristus å kjenne og ta imot ham, og slik få grunn til å «prise Gud for hans miskunn».

10. Og igjen sier han: Gled dere, hedninger, sammen med hans folk!

Og igjen sier han, altså i Skriften. Det som siteres her, finner vi i 5 Mos 32,43. Der taler Herren gjennom Moses om sine straffedommer over Israel, men til slutt også om det store som ventet dem i framtiden, når også hedningene skal samles med Guds folk og sammen med dem lovprise sin felles Herre. Denne profetien gjengis her slik: «Gled dere, hedninger, sammen med hans folk!» (eller: «Gled dere, hedninger, hans folk», det vil si dere som er blitt hans folk).

At hedningene skulle «glede seg sammen med hans folk», beviser igjen at de skulle få Kristi evangelium og bli forenet med hans folk. At de skulle «glede seg» sammen med hans folk, viser dessuten at de skulle forenes med Guds folk, ikke bare i det ytre, men i levende tro, i ånd og sannhet. For bare levende kristne gleder seg som Guds folk og sammen med Guds folk. Døde navnekristne gleder seg ikke med den åndelige fryden det tales om her. Kjærligheten og gleden i Herren er bare en frukt av den levende troen.

11. Og igjen: Lov Herren, alle hedninger, og pris ham, alle folk!

Dette er det første verset i Salme 117. Som de foregående sitatene beviser også dette at hedningene en gang skulle få del i evangeliets nåde. For bare benådede, gjenfødte mennesker kan prise Gud slik Den Hellige Skrift mener det her. Men her ser vi også at den rette nåden og troen skulle vise seg i tilbedelse, lovsang og takk til Herren. Hans rike må altså være et salig og gledesfylt rike, som en er glad og takknemlig for å ha fått del i.

Slik apostelens ord lød (v. 9) – at hedningene skulle «prise Gud for hans miskunn» – slik taler også alle disse skriftstedene om å «prise», «lovsynge», «glede seg» og «love».

I Kristi rike er vi ikke så engstelige og ulykkelige som de utenfor tror. Kristus kaller det «himlenes rike» og sammenligner det med et kongelig bryllup (Matt 22,2). Samtidig er det helt riktig at det ikke oppleves herlig for alle mennesker; for et ugjenfødt hjerte føles det nok både tungt og trykkende. Derfor beviser også dette skriftstedet at hedningene skulle få oppleve en sann omvendelse til frelse, for de skulle «love» og «prise» Herren.

12. Og igjen sier Jesaja: Isais rotskudd skal komme, han som skal stå fram og herske over hedningefolkene. Til ham skal hedningene sette sitt håp.

Dette sitatet er hentet fra Jes 11,10, som i grunnteksten egentlig lyder slik: «På den tiden skal hedningefolkene søke til Isais rot, som står som et banner for folkeslag. Og hans bolig skal være herlighet.»

Paulus har tatt ut det vesentligste i verset og gjengitt det etter den gamle greske bibeloversettelsen: «Isais rotskudd skal komme, han som skal stå fram og herske over hedningefolkene. Til ham skal hedningene sette sitt håp.» Det som egentlig skulle bevises her, står også tydelig i verset: at Jesus Kristus, Isais rotskudd, skulle bli åpenbart for hedningene og bli deres Herre og Frelser. Til ham skulle de sette sitt håp.

Isai var Davids far. Kristus kalles altså «Isais rotskudd», på samme måte som han i v. 1 i samme kapittel kalles «en kvist» og «et skudd» fra Isais stubb. Det maler et herlig bilde av hvordan Kristus skulle stå fram fra Davids gamle og forfalne slekt, lik et nytt og friskt skudd på en gammel rot der det likevel ennå finnes liv. I Jes 53,2 omtales han med det samme bildet: «Han skjøt opp som en kvist for hans åsyn, som fra en rot i tørr jord.»

For da Kristus ble født, var Davids gamle kongeætt så liten og uanselig at jomfru Maria og fosterfaren Josef, som var av Davids ætt, hørte til arbeidsfolket i den foraktede byen Nasaret. Det er dette Herrens Ånd vil forkynne gjennom denne profetien: ikke bare at Kristus skulle komme av Davids ætt, noe som ofte var forutsagt, men også at denne ætten da skulle være uanselig og foraktet – akkurat som en gammel rot som en bare skritter over uten å legge merke til den.

For at den sanne Kristus skulle kunne kjennes rett igjen, var skildringen av ham som Isais eller Davids rotskudd så viktig at betegnelsen også brukes i Det nye testamente. I Åp 5,5 kalles Kristus «Davids rot», og i Åp 22,16 sier han selv: «Jeg er Davids rot og ætt, den klare morgenstjerne.»

Det kan virke noe underlig at den hebraiske teksten har ordene «som står som et banner for folkeslag», mens den greske oversettelsen har «han som skal stå fram og herske over hedningefolkene». Men dette er bare en nærmere utleggelse av den åndelige meningen i grunnteksten.

For når et banner er reist i felten, er det et tegn på at hærens ledelse er der. Det viser altså klart at Kristus skal lede og styre folkene, og det sies jo også tydelig med ordene «han som skal stå fram og herske over hedningefolkene». Kristus skal bli deres frelseshøvding, hyrde og konge.

Til ham skal hedningene sette sitt håp. Dette er akkurat det samme som det som på hebraisk lyder: «Hedningefolkene skal søke til Isais rot.» For den levende troen, «hjertets tro», som det her egentlig tales om, kjennetegnes alltid på disse to måtene: Den søker Herren uten opphør, og den har et inderlig håp til ham, til hans nåde og hans makt til å frelse. Den troende sjelen hungrer, tørster, søker og håper – samtidig som den i lysere dager også fryder seg, lover og priser Gud.

Slik tales det også på dette stedet klart om Kristus: Han skal bli hedningenes frelser og konge, deres trøst og håp. Hedningene skulle komme til Kristi rike og der få grunn til å «prise Gud for hans miskunn». Dette har apostelen bekreftet med ord fra Skriften, og ikke bare med ett skriftsted, men med flere. Det har han gjort fordi han i dette spørsmålet hadde en sterk fordom hos jødene å kjempe mot. Ellers er ett eneste skriftsted selvsagt nok i seg selv til å bekrefte en sak, når det er klart og utvetydig.

Når han her bruker så mange skriftsteder, ser vi altså for det første det vi nettopp sa: Apostelen sto overfor sterke fordommer hos jødene, som ikke ville tro at hedningene skulle få del i Kristus og hans rike. Men vi legger også merke til at Paulus må ha ansett det som svært viktig å overbevise de troende jødene i dette spørsmålet, nettopp for at de i kjærlighet skulle ta imot sine brødre fra hedningene. Derfor har han lagt stor vekt på å stadfeste sannheten så sterkt som mulig overfor dem som sto den imot.

Men det vi her særlig bør se nærmere på, er selve hovedinnholdet i forkynnelsen om at både jøder og hedninger blir benådet, nemlig «Guds miskunn» og «Guds sannferdighet», det vil si hans trofasthet mot løftene sine. Dette er de to store hovedegenskapene hos Gud som alt vårt håp må bygge på.

La oss da først se nærmere på Guds miskunn, slik vi ser den her, i at hedningene ble tatt inn i nådens rike. Hva hadde hedningene vel utrettet som gjorde dem fortjent til at Gud skulle gi dem sitt evangelium og hele saligheten?

Vi tenker stadig på hva vi har fortjent, så snart vi skal be Gud om noe. Vi vil ikke tro på miskunn alene. Har vi et eller annet som vi tenker kan glede Gud, mener vi at vi kan håpe på noe godt fra ham. Men ser vi ikke noe som helst godt hos oss selv, bare synd og uverdighet, da mister vi motet. La oss derfor tenke alvorlig over dette spørsmålet: Hva fantes det av godt hos hedningene da Gud sendte dem sin Sønn og sitt evangelium? Hva hadde de som gjorde dem fortjent til det?

I de to første kapitlene har Paulus ikke bare bevist at både jøder og grekere alle var under synd, og at det ikke fantes en eneste rettferdig blant dem. Han har også konkret skildret hvordan hedningene hadde det på hans tid.

De hadde en viss forestilling om Gud, slik de kunne kjenne ham gjennom skaperverket og ved at «den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet.» «Enda de kjente Gud, æret eller takket de ham ikke som Gud. I stedet ble de tomme i sine tanker.» Derfor hadde Gud også «overgitt dem til et udugelig sinn, så de gjør slikt som ikke sømmer seg».

Ja, Paulus skildrer dem slik: «De er fulle av all slags urett, umoral, griskhet, ondskap, fulle av misunnelse, mordlyst og strid, svik og falskhet. De ble ryktemakere, baktalere, gudshatere, voldsmenn, overmodige, storskrytere, oppfinnsomme til ondt, ulydige mot foreldre, uforstandige, upålitelige, uten naturlig kjærlighet, ubarmhjertige» (Rom 1,20–31; 2,15). Dette var det de hadde å vise fram. Dette var all deres godhet og verdighet.

Til slike mennesker sender Gud nå sin Sønn, som deres stedfortreder, deres frelser, profet og konge. Til slike sender han sitt herlige budskap om nåde.

Han sier: «Forkynn evangeliet for all skapningen!» «Det som ikke er mitt folk, vil jeg kalle mitt folk, og henne som ikke er elsket, vil jeg kalle min elskede. Og det skal skje: På det stedet hvor det ble sagt til dem: Dere er ikke mitt folk! – der skal de bli kalt den levende Guds barn» (Rom 9,25–26). Dette var nok ikke noe de skulle oppnå ved lov og rett. Men etter sin store miskunn frelste han dem.

Alt var bare av ren og skjær miskunn, slik apostelen også sier i Ef 2 om de kristne som før var hedninger: De var «døde ved deres overtredelser og synder». Men så fortsetter han (v. 4): «Men Gud, som er rik på miskunn, har, på grunn av sin store kjærlighet som han elsket oss med, gjort oss levende med Kristus, vi som var døde ved våre overtredelser. Av nåde er dere frelst. Han reiste oss opp sammen med ham og satte oss med ham i himmelen, i Kristus Jesus.»

Slik er Guds barmhjertighet: en helt fri nåde mot helt uverdige mennesker. Verken her i livet eller i evigheten blir vi ferdige med å takke og lovprise Gud for en slik barmhjertighet. Og hvor forferdelig er det da ikke at vi fremdeles vil se etter vår egen verdighet og ut fra den tenke oss hva Gud vil gjøre med oss!

Slike sterke bevis på hans miskunn burde jo vekke oss til å gi ham den ære at vi holder ham for den Gud han vil være: en Gud som handler med alle syndere som søker nåde, stikk imot det de fortjener.

Selv om vi kjenner oss fulle av all urettferdighet og alle slags synder, til og med slike som er nevnt om hedningene, skal vi likevel prise Gud, til ære for Kristus og hans miskunn, og bekjenne at han er full av nåde, slik Paulus sier: «Der synden ble stor, ble nåden enda større.»

Ikke mindre trøsterik er «Guds sannferdighet», slik vi ser den i hans trofasthet mot jødene. Gud hadde gitt dette folket herlige løfter, særlig om den ætten som alle slekter på jorden skulle bli velsignet i. Denne ætten var Kristus (Gal 3,16). Men etter at disse løftene ble gitt, hadde folket hele tiden vært ulydig og gjenstridig og ofte fristet Herren med sine mange overtredelser. Det var dette folkets hovedstad Kristus talte om da han sa at Jerusalem var stedet der profetene ble drept.

En kunne da tenke at Gud vel ville «angre» og trekke løftene sine tilbake. Men det gjorde han ikke. I stedet «stadfestet» han og oppfylte alt som var lovet fedrene. «For sin sannferdighets skyld» lot han Kristus bli født nettopp midt i dette hardnakkede folket. Akkurat der skulle Kristus leve, forkynne, virke, lide og dø.

Ja, Herren lover særskilt om Jerusalem hvor nåderikt det skulle forkynnes der: «Trøst, trøst mitt folk! sier deres Gud. Tal vennlig til Jerusalem og rop til henne at hennes strid er endt, at hennes skyld er betalt, at hun av Herrens hånd har fått dobbelt for alle sine synder» (Jes 40,1–2).

Og om det samme folket sier han videre: «Er da Efra'im min dyrebare sønn og mitt kjæreste barn, siden jeg fortsatt kommer ham i hu, enda jeg så ofte har talt imot ham? Derfor røres mitt hjerte av medynk med ham, jeg må forbarme meg over ham, sier Herren» (Jer 31,20).

«Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil oppfylle det gode ord jeg har talt om Israels hus og Judas hus. I de dager og på den tid vil jeg la spire fram for David en rettferdig spire, og han skal gjøre rett og rettferdighet i landet. I de dager

skal Juda bli frelst og Jerusalem bo trygt, og dette er det navn han skal kalles med: Herren, vår rettferdighet.» «Jeg vil rense dem fra all deres misgjerning, som de har forsyndet seg med mot meg. Og jeg vil tilgi alle deres misgjerninger som de har gjort mot meg, da de forbrøt seg mot meg» (Jer 33,14–16.8).

Her ser vi den guddommelige trofastheten! Vi kan ikke prise ham nok for den.

Riktignok fullbyrdet Herren også den dommen han hadde uttalt over dette folket: at både byen og hele samfunnet deres skulle bli ødelagt hvis de også forkastet Sønnen. Men løftene som var gitt fedrene, kunne likevel ikke rokkes. Jesus Kristus måtte komme til dette folket og bli «en tjener for de omskårne for Guds sannferdighets skyld». Det var til jødefolket Kristus skulle vie hele sin personlige virksomhet på jorden. Han påla også disiplene sine at de ikke skulle gå til hedningenes byer før de hadde gått til de fortapte får av Israels hus.

Her ser vi hvilken verdi og kraft Guds løfter har. Det er utelukket at de kan svikte. Gud er trofast og oppfyller sine løfter, selv mot et så utakknemlig og hardnakket folk. Og alt dette gjør Gud bare for sin sannferdighets skyld.

Måtte vi huske dette godt og bruke det på de løftene Herren Gud også har gitt oss! Vi må tro at han like sikkert og trofast skal oppfylle dem, som han oppfylte sine løfter til Israel. Nå har Herren Kristus uttrykkelig sagt: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Den som hører mitt ord og tror ham som har sendt meg, han har evig liv. Han kommer ikke til dom, men er gått over fra døden til livet» (Joh 5,24).

Da bør vi jo også trygt tro dette: Om det så ser aldri så ille ut med hele vårt forhold til Gud, slik det gjorde med jødene, skal ingenting kunne hindre at løftet går i oppfyllelse, så lenge vi fremdeles klynger oss til Kristus. Vi skal virkelig få regne med at vi har evig liv og ikke skal dømmes etter loven og etter syndene våre, men eie en evig nåde.

Og hvorfor er dette så sikkert? Bare «for Guds sannferdighets skyld»! Dette er jo hele evangeliets innhold: at virkelige syndere skulle bli frelst, bare ved Kristus – at «den som tror på ham, skal ikke bli til skamme».

Men kanskje ser du på deg selv som helt frafallen, en fullstendig fortapt sau, og tror at du da heller ikke kan vente deg noen som helst nåde. Du ville nok vende om, men du kan ikke. Og når du ikke selv kan omvende deg, slite over de båndene som binder deg, og gjenreise den troen og freden, den kjærligheten og de andre egenskapene du hadde før, da fortviler du. Da tror du ikke lenger at du kan vente deg noe godt fra Gud.

Da skal du huske hvordan Gud handlet med det frafalne Israel, bare «for sin sannferdighets skyld». Husk også hans løfter om den gode hyrde. Ja, Kristus sier uttrykkelig at han forlater de nittini og går etter den sauen som er kommet bort. Han forlater altså heller de nittini som alltid hadde ham iblant seg, enn å gi opp den sauen som har gått seg vill i ørkenen og står i fare for å bli et rov for ulvene. (*De nittini er de som «ikke trenger til omvendelse», det vil si som ikke innser at de trenger omvendelse, Luk 15,7.*)

Har Kristus sagt dette, kan du være helt sikker på at han for sin sannferdighets skyld også skal oppfylle dette løftet. Det er utelukket at Gud kan lyve. Og

når du med alle dine fall og synder likevel setter ditt håp til Herren og ønsker å komme tilbake til ham, da er du nettopp en sau som er kommet bort.

Til deg sier Herren: «De fortapte vil jeg oppsøke, og de bortdrevne vil jeg føre tilbake» (Esek 34,16). Og videre: «Jeg, jeg er Herren, og uten meg er det ingen frelser» (Jes 43,11). Husk også at «han er trofast som ga løftet» (Hebr 10,23).

Herren Kristus har videre lovet: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn» (Joh 16,23). Ja, med mange ord og eksempler har han forsikret oss om at han alltid vil høre bønnene våre når vi ber i hans navn, når vi tror, og når vi ber om noe vi trenger. Da bør vi jo trygt tro at han også virkelig gjør det – selv om vi ikke ser eller forstår hvordan han bønnhører oss.

Og hvorfor er dette så visst og sikkert? Bare «for hans sannferdighets skyld»! Gud kan ikke gjøre seg selv til løgner, selv om vi er uverdige til å få hans nåde.

Men her vil mange likevel bli fristet til å tvile på om Gud virkelig er sannferdig i sine løfter om å bønnhøre oss. Ja, i prøvelsens tider kan det gå så hardt for seg at mange sier: «Nå har jeg lenge bedt om noe, men likevel ikke fått det. For meg ser det slett ikke ut som om han holder løftene sine.» Dette er jo en dyp anfektelse. Måtte vi da vokte oss vel for å dømme Gud etter det vi ser og mener!

Du må heller tvile på hele din egen forståelse av hvordan Gud hjelper og bønnhører, enn å tvile på Guds løfter. Gud er jo selv sannheten og den evige trofastheten. Skulle Gud svikte et løfte han har gitt? Men tiden som går, og måten han bønnhører på, kan forvirre deg. Da sier Herren: «For mine tanker er ikke deres tanker, og deres veier er ikke mine veier» (Jes 55,8–9). Å, hvor ynkelige, svake og fordervede vi er av naturen, når vi til og med kan tvile på Guds trofasthet og sannferdighet!

Når alt går godt, har vi lett for å tro. Men når vi opplever et langvarig mørke og store fristelser angriper oss, da tviler vi. Hvem kan hjelpe oss da?

Vi har nok de sterkeste bevis på Guds store barmhjertighet og trofasthet. Vi ser hvordan de ugudelige hedningene ble kalt til nådens rike mens de ennå lå nedsunket i de største synder og ikke en gang spurte etter Gud. Vi ser hvordan det troløse jødefolket tross alle sine frafall likevel fikk det Gud hadde lovet. Men når det virkelig mørkner for våre egne åndelige øyne, glemmer vi lett alt dette og tror ikke lenger at Gud er sannferdig. Hvem kan hjelpe oss nå? Dette svarer Paulus på i det som følger:

13. Må så håpets Gud fylle dere med all glede og fred i troen, så dere kan være rike på håp ved Den Hellige Ånds kraft.

Slik avslutter apostelen sin lære og formaning: med et ønske til Gud om at han selv må gi oss alt det vi trenger. Vi husker at Paulus avsluttet formaningen sin på samme måte i v. 5–6. Der kaller han Gud «tålmodets og trøstens Gud», like etter at han har talt om det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir (v. 4). Her ser vi at han bruker den samme uttrykksmåten. I v. 12 sa han: «Til ham skal hedningene sette sitt håp», og nå begynner han slik: «Må så håpets Gud …»

Av denne uttrykksmåten lærer vi at vi må ta imot fra Gud det som formaningen har som mål; vi kan ikke gripe eller gjøre det selv hvis ikke Gud gir det. Uttrykket «håpets Gud» sier altså ikke bare at Gud er håpets mål og grunnvoll, så vi bygger alt vårt håp på ham. Det sier også at det er han som gir oss håpet. Behager det ham å gi oss denne gaven – et fast og levende håp – da har vi det. Ellers er alle våre anstrengelser uten frukt.

Men dette gjelder bare det sanne håpet. I verden finnes det også mye håp som ikke er virket av Gud. Hele verden håper det beste midt i all sin ubotferdighet. «Den gudløses håp går til grunne» (Job 8,13). Her er det bare tale om det sanne håpet om frelse, som har sin grunn i troen på Kristus og derfor ikke skal bli til skamme (Rom 5,2–5).

Dette sanne håpet blir sterkt anfektet av fienden gjennom samvittigheten og synden som ennå bor i oss. Og da erfarer vi virkelig at et fast håp bare er en Guds gave. Vi skal jo bygge vårt håp med stor frimodighet på hans store barmhjertighet og på hans evige sannhet i løftene, slik vi nettopp har vist. Men gang på gang erfarer vi at vi kan bli angrepet av store anfektelser og overfalt av angst og uro, selv om vi har alle Guds trøsterike forbilder og løfter foran oss.

Da kjenner vi nok at det ikke står i vår makt å tilegne oss en virkelig trøst, selv om vi bruker Ordet. Nei, den er bare Guds verk og hans ufortjente gave. Det merker vi når han i vår største nød og frykt i et øyeblikk gir oss frimodighet i troen og håpet, så vi får en usigelig glede midt i all vår elendighet. En slik troens gave fra Gud er det Paulus her ber ned over oss.

Det er ikke noe lite mål av håp og trøst Paulus ønsker oss her, men full trosvisshet med «glede» og «fred». «Må så håpets Gud fylle dere med all glede og fred i troen», sier han. Han sier altså «fylle dere», og «med all glede og fred». Uttrykket «all glede og fred» minner oss om de mange gledene vi har fordi vi er forent med Gud. I Rom 5,1–5 regner Paulus opp noen av dem.

Først og fremst burde vi ha en usigelig glede og fred i Gud selv og hans vennskap: at den evige Gud nå er vår forsonte Far, og vi hans elskede barn. Videre i alle hans guddommelige fullkommenheter – hans evige sannhet og miskunn, hans trofasthet, omsorg, langmodighet, visdom, allmakt osv. Og endelig i hans trofaste løfter om den evige herligheten han til sist vil gi oss.

Å, for uendelig store og rike kilder til glede og fred i troen – selv om både vi og hele verden bare gir grunn til å klage og gråte! Gud, hans fullkommenheter og hans løfter står likevel fast.

Men her strekker ikke vår forstand til, og det hjelper ikke at vi har all grunn til å fryde oss, hvis ikke Gud selv gir oss nåde til det. Derfor er dette ikke noe apostelen bare oppfordrer oss til; han ber uttrykkelig om det. Han ønsker det for oss, fordi han vet at vi bare kan få det som en Guds gave.

Samtidig er dette ikke et tomt ønske som aldri blir oppfylt. Nei, tusenvis av sjeler får daglig erfare at Gud midt i harde prøvelser og sorger kan fylle dem med en slik glede og fred i troen at all annen glede blekner ved siden av.

En slik glede og fred blir særlig gitt til virkelig sønderknuste syndere som har gitt opp alle egne muligheter til å bidra med noe som helst til sin frelse. Da kommer Gud til dem. Helt på tvers av alle deres tanker gir han dem en

fullkommen og ufortjent nåde og åpner øynene deres så de ser den. Ja, han gir dem Åndens vitnesbyrd om at de nå er Guds barn og arvinger. Da får de den rette erfaringen av hva Åndens glede er.

En slik glede kan vi også få erfare senere, særlig etter at vi har vært gjennom store prøvelser. Ellers må vi nok oftest la Guds nåde være nok for oss (2 Kor 12,9) og ha all vår fred bare i tilliten til hans ord, uten å kreve å kjenne den store gleden. Slik er jo de kristnes daglige liv i troen.

Glede og fred i troen, sier Paulus – egentlig «idet dere tror». Med dette sier han også at det ikke er tale om en glede som kommer av gode kår, eller av at vi lykkes så godt i vår kristendom at vi gleder oss over det. Nei, her er det tale om en glede som bare har sin grunn i tilliten til Guds ord og løfter, fordi alt i oss selv bare gir grunn til å fortvile. Å tro er å ha trøst i det vi ikke ser, bare på grunn av Guds løfter (Hebr 11,1).

Her menes den frelsende troen på Kristus, for den skal virke «glede og fred», og det skjer «ved Den Hellige Ånds kraft». Denne troen er sannelig bare en Guds gave, som en virkelig må be om å få. Den er et verk som Gud bare skaper gjennom forkynnelsen av evangeliet, når det treffer helt fattige og avmektige syndere.

Men da er alt vi kan merke hos oss selv, bare elendighet. Gjennom all bekymring og nød skal troen derfor holde seg til Guds nakne ord alene – mens vi bare ser og kjenner det som anklager oss og kan gjøre oss motløse.

Hvordan kan vi da ha noen glede og fred? Jo, nettopp da blir gleden og freden overnaturlig – da står gleden virkelig der som Guds verk alene. Et slikt Guds verk er det apostelen her ønsker og ber om for oss, også med det han så legger til:

Så dere kan være rike på håp ved Den Hellige Ånds kraft. At vi har et fullkomment sikkert håp om vår evige frelse, er den siste og herligste frukten som nevnes av alt det Gud har gjort og gjør. Dette håpet er den største kraften i hele vår kristendom. Det er dette håpet som gir lyst og kraft til å løpe i den kampen som er lagt foran oss. Det gir mot og styrke til å gjøre, lide og holde ut alt denne kampen fører med seg.

«Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10), og håpet om frelse er vår hjelm i kampen (1 Tess 5,8). Hele livet ellers er jo så fullt av sorg, prøvelser og elendighet. Skal vi ikke gi opp på veien eller bli trette og motløse, kreves det virkelig et fullkomment håp om den herligheten Gud skal gi oss, så vi kan holde fram i tro og tålmodighet.

Men igjen: Vi har jo den sterkeste grunnvoll å bygge vårt frelseshåp på. Vi er skapt til det evige liv, og til det evige liv er vi dyrt gjenløst og kjøpt. Det var for dette livet, og ikke for det korte jordiske, at Kristus ga seg selv som sonoffer. Det er med det evige livet som mål at Gud har gitt oss hviledagen, Ordet, sakramentene og Den Hellige Ånds verk i sjelen. Er vi Guds barn og venner, er vi helt sikkert også hans arvinger, og da skal han uten tvil gjøre sine venner virkelig glade og lykkelige.

Men dessverre: Selv om grunnvollen er så fast og urokkelig, er hjertene våre så besmittet av tvil og så ustadige på grunn av naturens fordervelse at vi ikke

greier å holde fast på det salige håpet – hvis ikke Gud selv gir oss denne dyrebare gaven.

Det håpet som hviler på våre egne anstrengelser, tanker og slutninger, er alltid svakt og usikkert. Men når Gud selv ved sin Hellige Ånd skaper vissheten i hjertet vårt og fyller oss med glede og fred i troen, da får vi det fullkomne håpet Paulus taler om her. Det er den overnaturlige trøsten som skildres i Rom 8,16 med disse ordene: «Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn.»

Derfor føyer Paulus også til: **ved Den Hellige Ånds kraft.** Her nevner han også den tredje personen i Guddommen som den som virker vår trøst. Den evige Far, som her kalles «håpets Gud», skaper i oss et fullkomment håp gjennom Den Hellige Ånd når han fyller oss med glede og fred i troen. Og med tillegget «ved Den Hellige Ånds kraft» vil apostelen på nytt minne om at vi selv ikke er i stand til å gjøre eller gripe noe uten at det blir gitt oss fra himmelen.

Å, hvor viktig det er å la denne erkjennelsen synke dypt ned i oss: at all nåde og kraft avhenger av at Gud gir oss den! Straks vi innbilder oss at vi selv kan utrette noe her, blir all vår fred og all vekst i det gode hindret. Kanskje kan vi menneskelig sett bruke nådemidlene, og når vi hører formaningen, blir vi kanskje tent og ønsker det gode. Likevel skal vi nok snart erfare at vi ikke selv er i stand til å ta det til oss.

Denne innbilningen sitter likevel så dypt i vår natur at den er det største hinderet for Guds verk i oss. Da må Gud bryte den ned ved å overlate oss til vår egen avmakt. Av den samme innbilningen kommer også all den kjødelige vantroens virksomhet, som så sterkt hindrer Guds verk i oss. Men vi kjenner hvor varmt og villig hjertet blir når det virkelig har fått synke dypt ned i oss at alt godt bare kommer som Guds gave.

Om dette taler også slike ord som disse: «Uten meg kan dere intet gjøre» (Joh 15,5), «Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv» (2 Kor 3,5), «For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,13). Dette er det Paulus vil minne oss om når han sier: «ved Den Hellige Ånds kraft».

Med dette ønsket avslutter apostelen de egentlige formaningene i brevet. Først har han pløyd og plantet. Med ønsket til slutt vil han minne om at det bare er Gud som gir vekst. Må vi få beholde lyset over dette til vår siste dag! Og må vi også få erfare at Gud gir oss nåde til det, så vi virkelig lever i det og strekker oss etter det i tro, i glede og fred, i et fullt og fast håp ved Den Hellige Ånds kraft!

Men selv om formaningene i brevet nå er slutt, og det som står igjen, mer angår Paulus og menigheten i Rom, må vi ikke fristes til å tro at resten ikke har noen betydning for oss. Riktignok får vi ikke lenger høre så mye av formaningene hans, men i stedet skal vi få se og høre Paulus vitne om sitt liv som apostel. Der skal vi også finne mye dyrebar lærdom.

Han begynner med en slags redegjørelse for selve brevet og for hvordan han «til dels» har skrevet «noe djervt» til dem for å formane sine brødre. Og han uttrykker seg så kjærlig og ydmykt at det må gripe hjertene våre, ja, være et eksempel som ydmyker oss.

14. Mine brødre, for min del er jeg overbevist om at dere selv er fulle av godhet, fylt med all kunnskap, i stand til også å formane hverandre.

Slik begynner Paulus. Han sier at når han har formant og undervist de troende i Rom så frimodig, er det ikke fordi han har ment at de sto lavere i kristen kunnskap og vandel. Tvert imot er han for sin del «overbevist om» at de er «fulle av godhet, fylt med all kunnskap, i stand til også å formane hverandre».

Mine brødre, for min del er jeg overbevist om, sier han. Dette hadde han dels hørt fra andre, dels vitnet deres kjærlighet om det (1 Kor 13,7).

At dere selv er fulle av godhet. Dette er det første apostelen gir de kristne i Rom æren for. Ordet Paulus bruker her for «godhet», betyr ikke bare snillhet og vennlighet, men godhet og fortreffelighet i videste forstand. Derfor er dette virkelig sterkt sagt om dem. Legg merke til: «fulle av godhet».

Men først og fremst ser vi her noe vi ofte møter når Kristus og apostlene taler (f.eks. Åp 2,3.9.19; Fil 1,3–5; Kol 1,3–6 m.fl.): hvor rikt og sterkt de ga uttrykk for det gode de så at nåden hadde virket i de troende.

Dernest skal vi huske at selv om det ikke bor noe godt i vårt kjød, bærer gjenfødelsen og den sanne troen likevel alltid frukt i et hellig sinn. Derfor kan det med rette hete «fulle av godhet». Apostelen Peter sier at vi også har fått «del i guddommelig natur» (2 Pet 1,4).

I vår fattigdom i ånden kjenner vi bare naturens fordervelse og ser ikke mye til disse Åndens frukter. Likevel kan en apostel i Åndens lys si: «Dere er fulle av godhet.» Samtidig trenger vi ikke være i tvil om at de kristne i Rom verken var syndfrie eller fullkomne kristne. Det skjønner vi av alle de formaningene Paulus så det nødvendig å gi dem (f.eks. Rom 13,12–13 m.fl.).

Likevel kan han si at de er «fulle av godhet». Ja, slik er det med en kristen. Han er på samme tid full av synd i kjødet og full av godhet i ånden – når vi husker hva han etter Åndens sinnelag er og gjør, ønsker, sukker, tenker og taler.

Fylt med all kunnskap. Dette var det neste apostelen visste om de kristne i Rom: at de var «fylt med all kunnskap» i det som hører til troen og et hellig liv. Selv om noen av dem ennå var svake, også i kunnskap, fantes det samtidig andre som hadde mer kunnskap og også var øvd i å omsette læren i livet. Om disse sier han at de er «i stand til også å formane hverandre».

Men nå hadde Paulus likevel satt seg fore å undervise og formane slike som allerede hadde mye kunnskap og mange Åndens frukter, og som selv kunne formane andre. Derfor skjønte han at han i kjærlighet først måtte forklare hva som drev ham til dette. Det gjør han i de to neste versene.

Men før vi forlater dette verset, la oss særlig legge merke til det eksemplet apostelen gir oss på hvordan en i kjærlighet og omtanke skal møte brødrene og deres følelser. Som den store apostelen han var, kunne han nok ha tillatt seg å si alt det vi har lest i dette brevet til en så ung og blandet menighet, uten noen slik innledning og forklaring.

Likevel prøver han i stedet å møte dem i kjærlig fellesskap, der de er med sine følelser. Han tar fram alt det gode han vet om dem, og forklarer inngående hvorfor han kunne formane dem så frimodig.

Dette bør være et eksempel for alle kristne, og særlig for åndelige lærere, til å gå fram med ydmykhet, mildhet og åndelig visdom. Paulus formaner jo ellers også ofte nettopp til ydmykhet og selvutslettende kjærlighet. Det er egentlig dette vi skal lære her.

Når Paulus taler med så sterke ord om det gode han visste om disse kristne, ser vi også at det i visse tilfeller er rett og nyttig å gi et slikt vitnesbyrd. Noen mener at en aldri skal si til en kristen at en ser noe godt hos ham, for at han ikke skal bli oppblåst. Men dette er en nokså barnslig tanke som verken har støtte i Skriftens lære eller i dens mange eksempler.

Nei, særlig når vi må formane eller refse, er det svært viktig at vi også gir uttrykk for det gode vi finner hos den som feiler. For da blir hjertet hans mer åpent for advarsler. Dette ser vi både her og i mange av Paulus' andre brev, og også hos Kristus (Luk 22,24–30; Åp 2,2–6). Og når det gjelder dem som er oppblåste eller åndelig selvsikre, har Herren andre midler han bruker.

Men vi går tilbake til teksten. Tross alt det gode Paulus fant hos de kristne i Rom, har han altså likevel formant dem frimodig. Bakgrunnen, det som har drevet ham til dette, forklarer han nå nærmere for dem:

15–16. Likevel har jeg til dels skrevet noe djervt til dere, for å påminne dere ved den nåde som er gitt meg av Gud, at jeg skal være Kristi Jesu offerprest for hedningene. Jeg gjør hellig tjeneste med Guds evangelium for at hedningene kan bli et offer til behag for Gud, helliget ved Den Hellige Ånd.

Likevel har jeg til dels skrevet noe djervt til dere – enda jeg altså er overbevist om hvor rike dere er både på kunnskap og godhet. Det vil si: På enkelte punkter har jeg skrevet nokså djervt til dere. Med dette antyder Paulus at det var litt dristig av ham å formane slike kristne som disse i Rom på denne måten. For det første fantes det i denne menigheten høyt ansette mennesker, både jøder og hedninger. Dernest var apostelens formaning til en viss grad slik at de kunne tro at han så på dem som lite opplyste.

Men han fryktet at de skulle bli fornærmet, og at det gode inntrykket av hans sunne lære dermed skulle svekkes eller bli helt ødelagt. Derfor har han med denne innledende forklaringen villet ta bort ethvert grunnlag for slike følelser. I samme hensikt velger han også ordene sine: Han sier at han med brevet bare har villet påminne dem om det som de nok selv visste og forsto.

Så forteller han dem årsaken, det som drev ham til å skrive til dem. Han sier: **ved den nåde som er gitt meg av Gud, at jeg skal være Kristi Jesu offerprest for hedningene.** Jeg har gjort det på grunn av mitt embete, sier han; jeg er en Jesu Kristi tjener.

Selv om min undervisning ikke har vært helt nødvendig for at dere skulle bli frelst, har jeg likevel kjent meg drevet av min tjeneste til å gjøre noe også for dere. Av Guds nåde har jeg jo fått det kallet at jeg skal være «Kristi Jesu offerprest for hedningene». Derfor ser jeg det som min plikt å tjene så mange som mulig.

Her vil apostelen altså si det samme som han sa i Rom 1,13–15 med disse ordene: «Jeg vil ikke, brødre, at dere skal være uvitende om at jeg ofte har satt meg fore å komme til dere, men helt til nå er jeg blitt hindret. Også hos dere ville jeg gjerne høste noen frukt av mitt arbeid, likesom blant de øvrige hedningefolk. Jeg står i gjeld både til grekere og barbarer, både til vise og uvise.»

Det er altså sin plikt Paulus holder fram her som grunnen til at han skriver til dem, enda de nok selv var opplyste og begavede (jf. Rom 1,5; 11,13; 1 Kor 9,16–17 m.fl.).

Med denne forklaringen har han begynt å tale om sitt embete, sin tjeneste som apostel. Først taler han om apostelkallets indre vesen og høye tjeneste: **Jeg gjør hellig tjeneste med Guds evangelium for at hedningene kan bli et offer til behag for Gud, helliget ved Den Hellige Ånd.** Her ser han på kallet sitt som en ypperstеprestelig tjeneste i Herrens store tempel.

Jeg gjør hellig tjeneste med Guds evangelium. Den svenske bibelen hadde her: «forrette Guds evangeliums offertjeneste». Uttrykket betyr egentlig «arbeide i hellig tjeneste», «tjene eller forvalte som prest». Like etter ser vi at det ikke er evangeliet, men hedningene (de som ble vunnet for Kristus) som skal bli et offer. Derfor er det riktig å oversette at han tjener Guds evangelium som prest: Han er opptatt med det slik tempelprestene var opptatt med sin tjeneste, i daglig hellig arbeid.

For at hedningene kan bli et offer til behag for Gud, helliget ved Den Hellige Ånd. Paulus har et vidunderlig syn på kallet sitt. Han ser seg som sendt ut i Kristi tjeneste for å oppsøke og bringe hjem til Faderen et stort offer til behag for ham: en skare av frelste hedninger som lovpriser Lammet. Den som i egentlig forstand har oppsøkt og båret dette offeret hjem til Faderen, er jo han, den enbårne, som ble sendt fra himmelen for å frelse syndere.

Om dette taler Peter når han sier: «For også Kristus led én gang for synder, en rettferdig for urettferdige, for å føre oss fram til Gud» (1 Pet 3,18) – det vil si for å føre byttet han hadde vunnet, de frelste sjelene, hjem til Faderen. Men Kristi tjenere er hans «medhjelpere» ved at de forkynner denne forsoningen for sjelene. Så herlig ser Paulus på kallet sitt.

Videre sier han om offeret at det skal være **til behag for Gud.** De omvendte og troende hedningene er et offer som er velbehagelig for Gud. Ingen synder kan i seg selv være velbehagelig for Gud. Men Guds gjenfødte barn, de som er fattige i ånden, er hellige og ulastelige «i Den Elskede» (Ef 1,4 flg.), renset i hans blod.

Om de forbilledlige ofrene sier Herren: «Jeg har ikke behag i dem» (Jer 14,12). Som motsetning til dette sier Paulus her at disse ofrene av frelste hedninger er til behag for Gud. Kristus var det store sonofferet. Og det var så velbehagelig for Faderen at det også ga alle troende syndere Guds velbehag. Nå skulle de bli velbehagelige takkoffer for Gud.

Dessuten sier Paulus om dette offeret at det er **helliget ved Den Hellige Ånd.** Ofrene i Det gamle testamente var bare helliget på forbilledlig vis gjennom de ytre seremoniene. Men dette offeret skal være helliget på den rette grunnvoll, «ved Den Hellige Ånd». I Rom 12,1 lærte Paulus at vi skal framstille legemene våre som «et levende og hellig offer til Guds behag». Men det kan jo bare skje ved Den Hellige Ånds verk i vårt indre. Da forstår vi også hvordan det offeret det tales om her, blir helliget ved Den Hellige Ånd.

Med alt dette har Paulus skildret sitt kall og embete på en vidunderlig måte: som en tjeneste i hele den guddommelige treenighet. Først sier han at han er «Kristi Jesu offerprest», en Kristi tjener. Dernest at han gjør hellig tjeneste med Guds evangelium. Og for det tredje at offeret til Gud skal helliges ved Den Hellige Ånd.

Hver eneste en som er Kristi tjener og arbeider for å føre sjeler til sin Herre, står jo i denne forstand på linje med Paulus. Derfor burde det vi her har talt om, virkelig kunne oppmuntre, glede og styrke en trofast sjelesørger. Med all den anfektelse innenfra og utenfra som denne tjenesten fører med seg, må vi ikke glemme at vår sak er Herrens, og at vårt embete hører vår Gud til (Jes 49,4).

Vi er Kristi tjenere; vi er med og samler til det store takkofferet som skal bæres fram for Faderen, offeret av alle frelste sjeler. Og når vi kjenner oss avmektige og udugelige til et så stort verk, må vi huske at offeret skal «helliges ved Den Hellige Ånd» – at det egentlig er han som kaller, samler og helliger, og som holder sjelene fast i Kristus Jesus og bevarer dem til det evige liv. Dette var apostelens trøst og det han hadde å rose seg av. Det ser vi også i neste vers.

17. Det er altså i Kristus Jesus jeg har min ros i tjenesten for Gud.

For at ingen skal tro at Paulus i forrige vers framhevet seg selv da han talte om sitt kall og sin tjeneste, utelukker han straks slike tanker og gjør det klart hva han bygger på: I Kristus Jesus har jeg virkelig noe å rose meg av i tjenesten for Gud. Derfor kan jeg også rose meg av dette embetet som jeg har fått av Kristus Jesus, og av tjenesten med å bære fram offer til behag for Gud.

Jeg er altså langt fra å skamme meg ved Kristi evangelium (Rom 1,16). Tvert imot ser jeg det å forkynne evangeliet som noe jeg kan «rose meg av». Derfor taler jeg om det Kristus har virket gjennom meg – men også bare om det, for det er bare i dette jeg har all min ros. Og han fortsetter slik:

18–19. For jeg vil ikke våge å tale om noe annet enn det som Kristus har utført gjennom meg for å føre hedningene til lydighet, ved ord og gjerning, ved kraften i tegn og under, ved Åndens kraft. Slik har jeg fullt ut kunngjort Kristi evangelium fra Jerusalem og rundt om like til Illyria.

Paulus sier med andre ord: Når jeg taler om den ros jeg har i det som hører Guds rike til, og skildrer mitt arbeid og min tjeneste, våger jeg ikke å tale om noe

annet enn det Kristus har utført gjennom meg. Jeg vil bare fortelle om det som Kristus virkelig har latt skje gjennom meg «ved ord og gjerning» …

For å føre hedningene til lydighet. Når det tales om hedningenes «lydighet», gjelder det ikke vår menneskelige lydighet, men den lydigheten mot evangeliet som evangeliet selv virker i gjenfødelsen. Det vil si at hedningene åpner seg for evangeliet og tar imot det, gir seg inn under Guds rettferdighet (Rom 10,3), blir omvendt og tror på Kristus. For det er dette evangeliet egentlig har som mål og lærer (jf. Rom 1,5 og 10,16 og utleggelsen av disse versene).

Siden kommer også det lydige sinnet som vil høre Herrens røst i alt, så det blir Kristus som får regjere over sitt folk – men vel å merke som en frukt av at evangeliet har vunnet hjertet. Slik forklarer apostelen hvordan Kristus har virket gjennom ham. Legg merke til at det var Kristus som virket det! Paulus hadde vært et redskap i hans hånd.

Troen er et Guds verk som ikke skal tilskrives verken den som preker eller den som hører, men bare Kristus, som gjennom sin Ånd åpner hjertet og føder troen. Å stå imot sannheten er det eneste vi kan; å skape det gode er Guds verk alene. Så langt om den personen tjenesten skjedde gjennom.

Så går han over til å skildre hvordan og med hvilke midler Kristus virket gjennom ham. Han sier: **ved ord og gjerning, ved kraften i tegn og under, ved Åndens kraft.** Først nevner han «ord og gjerning», det vil si forkynnelsen av evangeliet og alle slags kjærlighetsgjerninger (se v. 25–26; 2 Kor 8 og 9 m.fl.), som også var med på å føre sjeler inn under evangeliets forkynnelse.

Undrene nevner han særskilt med ordene «ved kraften i tegn og under». Her sikter han til alle de undrene apostelen gjorde (Apg 14,3; 19,11–12). De stadfestet forkynnelsen av evangeliet, trakk de ufrelste til apostelens forkynnelse, gjorde dem oppmerksomme på budskapet og styrket de troende.

Ved Åndens kraft. Dette taler uten tvil om Åndens kraft og arbeid i dem som hørte. Ånden åpnet ikke bare hjertene deres for Ordet, men understreket og stadfestet det også hos dem med himmelsk kraft og gaver (Mark 16,17–18; Apg 2,4; 10,44–46 m.fl.). Slike midler og virkemåter var det Kristus brukte gjennom apostelen. Deretter taler han om frukten og omfanget av sin virksomhet når han sier:

Slik har jeg fullt ut kunngjort Kristi evangelium fra Jerusalem og rundt om like til Illyria. Hvor mye som ligger i uttrykket «rundt om», kan en ikke si sikkert, bortsett fra at apostelen tydeligvis også har vært i land som ikke er nevnt i Apostlenes gjerninger (f.eks. Arabia, Gal 1,17). Men vi kjenner det arbeidsfeltet han med sikkerhet har hatt, og som her bare antydes med endepunktene: «fra Jerusalem … like til Illyria».

Vi vet at Paulus forkynte Kristi evangelium blant hedningene i så vidstrakte land som Syria, Lilleasia, Hellas og Makedonia. Det leser vi om i Apostlenes gjerninger fra det niende til det siste kapittelet.

Vi vet også at han har forkynt evangeliet overalt der – så langt det var nødvendig for den første utbredelsen – så han i v. 23 kan si at han «ikke lenger har virkerom i disse traktene». Det vil si at det ikke lenger finnes noe sted der de ikke har hørt evangeliet. Når vi vet alt dette og tenker nærmere over det, blir

vi stående i undring over hvor stort det Guds verk var som ble utført på jorden gjennom denne apostelen.

Og alt dette kaller han nåde (v. 15; Rom 1,5; 1 Kor 15,10). Men hvor usigelig stor blir ikke denne nåden når vi tenker litt over hvordan Gud har arbeidet gjennom denne apostelen!

Den samme Paulus som her kan si at han «fullt ut har kunngjort Kristi evangelium» i alle disse landene, hadde tidligere vært en av de største fiendene av Kristus og hans folk. Han hadde vært «en spotter og forfølger og voldsmann» (1 Tim 1,13). Han hadde sett det som sin oppgave å «utrydde» den troen han selv senere fikk (Gal 1,23), å «plage menighetene» og å pine og drepe Jesu venner.

En skulle jo tro at han med en så forferdelig blodskyld måtte være en så stor synder for Gud at Herren bare ville kaste ham i helvete, og aldri kunne bruke ham i sin tjeneste.

Men nei! Paulus skulle nok komme til den dype erkjennelsen at han var den største av alle syndere (1 Tim 1,15) og «ikke engang verd å kalles apostel» (1 Kor 15,9). Men mot slutten av livet skulle han også med full rett vitne: «Jeg har arbeidet mer enn de alle – det vil si: ikke jeg, men Guds nåde som er med meg» (1 Kor 15,10). Her stadfester apostelen selv det han sier i Rom 5,20: «Der synden ble stor, ble nåden enda større!»

Ja, slik er Guds store og ufortjente nåde! Paulus vitner selv: «Men jeg fikk miskunn, fordi jeg handlet uvitende i vantro» (1 Tim 1,13).

Den største forfølgeren blir den største apostelen. En uverdig tollmann, Matteus, blir den første evangelisten (Luk 5,27; jf. Matt 9,9). En beryktet synderinne får være den første som møter den oppstandne Jesus og vitner om at han er stått opp fra de døde (Joh 20,18). Den disippelen som hadde falt dypest og helt fornektet sin Herre, får på den store pinsedagen være den første apostelen som står fram og forkynner, og det med en kraft som vekker tre tusen sjeler (Apg 2).

Slik går Herren fram for helt å utslette vår rotfestede innbilning om at vi på en eller annen måte kan fortjene nåden. Gjennom så sterke eksempler viser han at Guds nåde er nåde og intet annet, en helt ufortjent nåde.

Men da Paulus nå hadde fått den nåde å være «hedningenes apostel» (Rom 11,13), har han også trofast vært lydig mot dette kallet og særlig vært opptatt med å forkynne for hedningene. Om dette taler han videre:

20–21. Men jeg har satt min ære i å forkynne evangeliet der hvor Kristi navn ikke før var nevnt, for at jeg ikke skulle bygge på en grunnvoll andre hadde lagt, men som det står skrevet: De som ikke har fått budskap om ham, skal se, og de som ikke har hørt, skal forstå.

Men jeg har satt min ære i å forkynne evangeliet der hvor Kristi navn ikke før var nevnt – altså å forkynne blant hedninger som slett ikke hadde hørt et ord om Kristus, eller der ingen andre før hadde forkynt Kristi evangelium.

For at jeg ikke skulle bygge på en grunnvoll andre hadde lagt – det vil si ikke bruke tid og krefter der de allerede har fått ordet om Kristus. For det er jo først og fremst min plikt, som kalt til apostel for hedningene, å reise omkring til dem som ikke har hørt Kristi navn, bringe dem det første budskapet om ham og legge grunnvollen for nye menigheter. Det er dette apostelen vil få fram i v. 20: at han trofast har fulgt sitt apostelkall.

Ellers kunne vi lett oppfatte det han sier om at han har «satt sin ære i å forkynne evangeliet der hvor Kristi navn ikke før var nevnt», som menneskelig forfengelighet. Riktignok er nok ikke noe menneske, heller ikke en apostel, helt fri for dette ugresset i vår natur (se 2 Kor 12,7). Men i en tjeneste Gud har gitt, er det selvsagt galt å la seg drive av menneskelig forfengelighet eller lyst til egen ære.

Paulus sier da også dette i en sammenheng der han framhever at han har vært tro mot sitt kall. Vi vet også godt at Paulus ikke ble drevet av trang til menneskelig ære i sin tjeneste. Det var nidkjærheten for Herrens ære og sjelenes frelse som drev ham.

Det han taler om her, er altså det som er hver eneste kristens plikt: å sette sin ære i det hele verden forakter – å være trofast mot Kristus og gjøre hans vilje, og på grunn av sitt kall trofast bekjenne Kristi navn for tusenvis av gudsforaktere. Ja, vi skal «sette vår ære i» å følge vårt kall og leve et rett kristent liv (2 Kor 5,9; 1 Tess 4,11).

Når han «ikke ville bygge på en grunnvoll andre hadde lagt» – altså ikke forkynne evangeliet der andre allerede hadde forkynt det – hadde det, som vi har sett, sin grunn i kallet hans til særlig å virke blant hedningene (Rom 11,13; Gal 1,16; 2,7–8; Ef 3,8). Det er alles plikt og rette ære å være tro mot sitt kall. Må vi også i dette lære av apostelens eksempel!

La oss bare minne hverandre om hvor alvorlig Kristus la dette på hjertet hos disiplene ved Tiberias-sjøen. Han har nettopp latt Peter forstå at han er kalt til å følge ham i martyrdøden. Da snur Peter seg, ser på Johannes og spør: «Herre, hva da med ham?» Jesus svarer ham med en irettesettelse: «Om jeg vil at han skal leve til jeg kommer, hva angår det deg? Følg du meg!» (Joh 21,18–22).

Vi ser at Herren her vil si dette: Gir jeg deg ett kall og Johannes et annet, skal hver av dere bare være opptatt med sitt. Slik er Kristi vilje.

Om kallet eller gjerningen er stor eller liten, er alt like stort for ham. Bare én ting krever han: at hver og en er tro mot sitt kall. «Ingen tiltar seg selv denne æren, men han blir kalt av Gud, likesom Aron» (Hebr 5,4). «Enhver må bli i det kallet han var i da han ble kalt» (1 Kor 7,20–24). Slik talte og slik handlet Paulus. Må også vi i dette følge Ordets lærdom!

Men Paulus forklarer seg enda tydeligere. Også her støtter han seg til Skriftens eget vitnesbyrd for det han har gjort. Han sier:

Men som det står skrevet. Paulus hadde ikke bare sitt eget særlige kall å støtte seg til i sin nidkjærhet for å virke særlig blant hedningene; han hadde også Skriftens ord. Her bruker han Jes 52,15, der det heter: **De som ikke har fått budskap om ham, skal se, og de som ikke har hørt, skal forstå.**

Her er det klart nok Kristus det tales om. Det ser vi av versene foran, v. 13–14: «Se, min tjener skal gå fram med visdom. Han skal bli oppløftet og opphøyet og være meget høy. Likesom mange var forundret over deg – så ille tilredt var han at han ikke så ut som et menneske, og hans skikkelse ikke var som andre menneskebarn.»

Han skulle bli deres Herre, så «konger skal lukke sin munn for ham»; de skulle underordne seg ham og høre hans røst. Så følger disse helt klare ordene om hvordan evangeliet skulle bli forkynt for dem for første gang: «De som ikke har fått budskap om ham, skal se, og de som ikke har hørt, skal forstå.»

Det har altså vært apostelens salige kall å fullføre det som var forutsagt i profetien. Han hadde det dyrebare oppdraget å bringe den første forkynnelsen om verdens Frelser til folk som ikke hadde hørt noe om ham. Det var dette han «roste seg» av. Og å fullføre dette kallet hadde han «satt sin ære i».

22. På grunn av dette er jeg gang på gang blitt hindret fra å komme til dere.

På grunn av dette – det vil si den grunnen Paulus nettopp har fortalt om: at han etter sitt kall først og fremst forkynte evangeliet der Kristi navn ennå ikke var kjent. Han har vært opptatt rundt om i de landene han nettopp har nevnt (v. 19). Derfor kunne han ikke komme til Rom, der Kristus var kjent og allerede forkynt.

Her ser vi den hellige nidkjærheten Paulus framfor alt hadde for kallet sitt, og som gjorde at han bare var opptatt med å være til mest mulig gagn for sjelene. Han hadde lenge sett fram til å komme til Rom og håpet å bli oppmuntret sammen med dem ved deres felles tro. Likevel hadde han ikke kunnet reise dit – bare fordi kallet hans og sjelenes behov drev ham til å bli i de helt hedenske landene.

Her skal de kristne, og særlig sjelesørgerne, lære at de ikke må sløse bort tid på reiser eller andre foretak som de selv synes er gode, eller som bare skal oppmuntre dem selv. Alt slikt må prøves på dette spørsmålet: Hva er mitt kall? Hva tjener best til sjelenes gagn og Kristi ære? For det er dette vi lærer av det apostelen vitner her, også av det han nå føyer til:

23–24. Men nå, når jeg ikke lenger har virkerom i disse traktene, og da jeg alt i mange år har lengtet etter å komme til dere, håper jeg å få se dere på gjennomreisen når jeg drar til Spania, og få følge av dere på reisen videre, når jeg først har fått glede meg en tid over samværet med dere.

At apostelen ikke lenger hadde virkerom i disse traktene – de landene han har nevnt i v. 19 – betyr at evangeliet nå var forkynt så vidt omkring der at det ikke lenger fantes rent hedenske områder. Det hadde skjedd dels direkte ved Paulus' forkynnelse, dels ved at det hadde spredt seg videre fra menighetene han hadde grunnlagt.

Dette var den egentlige grunnen til at han nå kunne reise til Rom, dit han i mange år hadde lengtet etter å komme. Allerede i innledningen til brevet taler han om hvordan han lengter etter å se dem (Rom 1,11–15). Det samme ser vi i Apostlenes gjerninger (Apg 19,21).

Nå våger han endelig å bestemme seg for å gjøre det han så lenge har lengtet etter – men likevel bare som et kort besøk på reisen til Spania. Der fantes de «egentlige» hedningene, de som ble kalt «barbarer» og «uvise», til forskjell fra grekerne, som var kjent for sine skoler som lærte visdom (Rom 1,14). Han håpet også at menigheten i Rom kunne hjelpe ham med å komme videre, og kanskje også støtte reisen på annen måte. Ja, kanskje han også håpet å få med seg brødre derfra på misjonsreisen til Spania.

Dette var de ønskene og den reiseplanen Paulus hadde. Likevel vet vi hvor helt annerledes Herren hadde bestemt at det skulle gå: Apostelen skulle i stedet komme til Rom som fange. Og om han etter dette fangenskapet noen gang kom til Spania, vet vi ikke, verken fra Skriften eller fra kirkefedrene. Her ser vi altså hvordan de største og helligste Guds tjenere har hatt tanker, planer og ønsker som aldri gikk i oppfyllelse.

På det rent åndelige området var denne apostelen ledet av Gud, så det han talte og skrev, «i sannhet er … Guds ord» (1 Tess 2,13). Men i menneskelige forhold kunne han samtidig ha tanker og ønsker som ikke var gitt ham av Gud – for Guds tanker slår aldri feil. Her ser vi det Paulus selv taler om i 1 Kor 13,9: «For vi forstår stykkevis, og vi taler profetisk stykkevis.» Slik sier han også i 1 Kor 7,6.12 at han i visse spørsmål, der han ikke har noe uttrykkelig Guds ord, bare sier sin egen mening.

Av dette skal vi lære at ikke alt er gitt oss av Gud, selv om vi har fått det i en hellig stund og i bønn til Gud oppfatter det som rett og sant. Vi skal huske at Herrens tanker likevel kan være andre. Det vil alltid bli klart når vi ser hvordan saken ender. La det være nok for oss at vi aldri trenger å være i tvil om det som er nødvendig til frelse og evig liv!

Profeten Natan hadde hørt Davids beslutning om å bygge et tempel for Herren, og hadde sagt til ham at dette var godt og til behag for Gud. Men selv da ser vi at Herren kom og sa noe annet: David skulle ikke bygge Guds hus.

Men Paulus fortsetter: **når jeg først har fått glede meg en tid over samværet med dere.** Dette viser den kjærligheten Paulus hadde til sine brødre i troen, når han faktisk regner med å få glede seg over samværet med dem. Han, en stor apostel, skulle søke styrke i fellesskapet med svake og feilende kristne – de samme som han i dette brevet har undervist, advart og formant på alle områder. Slik er den rette kjærligheten!

Med utallige eksempler vitner Skriften om at den sanne nåden alltid kjennes på en inderlig kjærlighet til brødrene. Det samme stadfester Kristus og apostlene med uttrykkelige ord (Joh 15,12; 1 Joh 3,14; 4,7–8). Derfor er det et betenkelig tegn ved den kristendommen som aldri har trang til å glede seg sammen med brødre i nåden.

25. Men nå drar jeg til Jerusalem i tjeneste for de hellige.

Her har vi en merkverdig lærdom. Apostelen har store åndelige planer. Han har bestemt seg for å besøke Rom, verdens hovedstad. Han skulle også bringe Kristi evangelium til Spania, der det ennå aldri hadde vært forkynt.

Han hadde lenge vært hindret fra å se de kristne i Rom – og likevel drar han nå til Jerusalem i stedet for å reise dit straks! Der visste han at han hadde mektige fiender å frykte (v. 31). Og det som likevel driver ham til å reise den veien, gjelder «bare» et legemlig behov: Han skal bringe hjelp til de fattige blant de hellige i Jerusalem.

Var ikke forkynnelsen av evangeliet et større ærend for en apostel enn denne tjenesten for legemet? Hvordan skal vi forstå dette? Uten tvil på samme måte som vi forstår alle de legemlige velgjerningene Kristus gjorde mot menneskene mens han vandret på jorden. De hadde en dobbel hensikt. Først den direkte hjelpen i selve gjerningen. Dernest var alle undrene hans et vekkende og overbevisende vitnesbyrd om hvem han var, han som gjorde disse gode gjerningene.

På samme måte har også Paulus både hatt en rent menneskelig omsorg for den legemlige hjelpen hans søsken i nåden trengte, og samtidig hatt et åndelig siktemål. De jødiske kristne i Jerusalem hadde store motforestillinger mot de omvendte hedningene. Nå skulle de få et gripende bevis på den nådens ånd som virkelig bodde i disse frelste hedningene. Slik kunne jødenes fordommer brytes ned, og hele Kristi legeme av alle folkeslag smelte sammen i kjærlighet og Åndens enhet.

At Paulus har hatt dette i tankene, merker vi av hans egne ord om denne hjelpesendingen. I begge brevene til korinterne skriver han utførlig om innsamlingen til de nødlidende brødrene (1 Kor 16,1–4; 2 Kor 8 og 9). Særlig i det andre brevet ser vi hvordan han roser den kjærligheten og gavmildheten de kristne i Akaia har vist, og nå ville han at de også skulle prøve om deres egen kjærlighet var ekte ved å være like gavmilde, «så gjerningen kunne bli fullført etter hva dere rår over».

Videre sier han, etter å ha nevnt hvem som skal være med ham og bringe fram gaven: «… denne gaven som vi har fått i stand ved vår tjeneste, til Herrens ære og til å vise vår gode vilje. Ved dette unngår vi at noen skal kunne beskylde oss for noe i forbindelse med denne rike gaven, som vi er tjenere for.» Og deretter: «La dem nå for menighetenes øyne få se et bevis på deres kjærlighet og på den ros vi har gitt dere.»

Av slike ord ser vi klart at hjelpen fra de omvendte hedningene til de fattige jødekristne også skulle gi dem et bevis på den kjærligheten de omvendte hedningene hadde til dem. Slik skulle menigheten i Jerusalem om mulig vinnes til kjærlighet og fortrolig fellesskap med sine brødre blant hedningene. Og de skulle bli overbevist om Guds evige råd: «At hedningene er medarvinger, de hører med til legemet, og de har del i løftet i Kristus Jesus ved evangeliet» (Ef 3,6).

Dette budskapet, og at hele Kristi menighet kunne smelte tettere sammen i kjærlighet, var en sak av svært stor betydning. Da ser vi også grunnen til at Paulus var så nidkjær for at det nødvendige ble samlet inn og brakt fram til de nødlidende brødrene i Jerusalem.

Han har hatt en vid hyrdeomsorg for hele menighetens vel. Han ville sørge for det menigheten trengte til liv og vekst på alle områder, og være med og forebygge alt som kunne hindre nettopp dette. Han var altså ikke så bundet av sitt høye åndelige kall – å forkynne evangeliet for hedningene – at han ikke også lot kjærligheten lede ham dit nøden var, når menighetens behov tilsa det og det nettopp nå var en krise (2 Kor 8,14). Det avgjorde at han foretok denne reisen til Jerusalem før reisen han planla til Spania.

Både av dette eksemplet og av Herren Kristi mange legemlige velgjerninger skal vi nå lære at selv om vi har et høyt åndelig kall, fritar det oss ikke fra kjærlighetens allmenne lov: å tjene vår neste på alle områder, slik hans nød krever i hvert enkelt tilfelle.

26. For Makedonia og Akaia har villet samle inn en gave til de fattige blant de hellige i Jerusalem.

Av sakens natur er det klart at det her bare er tale om de kristne i Makedonia og Akaia. Det går også fram av v. 27, der det uttrykkelig sies at de som nå tjente jødene med timelige goder, allerede hadde fått del i deres åndelige goder. Disse nyomvendte hedningene hadde altså allerede så sterk kjærlighet også til fjerne trosbrødre at de hadde omsorg for de fattige jødekristne i Jerusalem.

Dette kjærlighetsverket, innsamlingen, holder Paulus fram som et bevis på den sanne nådens verk i dem (2 Kor 8,1–8). La dette være en preken særlig til den slags kristne blant oss som ikke vil være med på slike innsamlinger til fjerne brødre.

Videre legger vi i dette verset merke til noe vi ofte møter i apostlenes brev: at de kaller de troende «hellige» – «de fattige blant de hellige i Jerusalem», sier Paulus. Men denne høye tittelen betyr her ikke feilfrie hellige, slike som vi bare finner i himmelen. Nei, her brukes den om noen fattige kristne i Jerusalem, som i sin fattigdom ennå kjemper med fristelser og skrøpeligheter, slik alle Guds barn på jorden gjør.

Hvorfor kalles de da hellige? Det har vi fått inngående forklart gjennom hele dette brevet. «Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.» Men «det er da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus». Dessuten har apostelen også sagt i v. 16 i dette kapittelet at de er «helliget ved Den Hellige Ånd».

I Guds øyne er alle de troende så hellige og velbehagelige at vi helt sikkert ville elske dem alle langt mer om vi bare kunne se det. Vi ville gjerne tjene hver enkelt i hans særlige nød, langt mer enn det som vanligvis skjer. Å, må vi ikke glemme «de fattige blant de hellige»! Paulus har holdt de troende i Makedonia og Akaia sterkt fram for deres kjærlighetsgjerninger. Nå føyer han til:

27. De har selv villet dette, og de står også i gjeld til dem. For har hedningene fått del i deres åndelige goder, da er de også skyldige til å tjene dem med de timelige.

De har selv villet dette, sier Paulus. Det var deres egen frie kjærlighet og ikke noe påbud fra en apostel som drev dem til dette. Paulus understreker det ved å

si det to ganger: i v. 26, at de «har villet samle inn en gave», og her, at de «selv har villet dette».

Med tydelig iver legger han vekt på nettopp dette: Den hjelpen vi gir brødre i nød, må gis fritt og av et villig hjerte. Det sier han også i 2 Kor 9,7: «Enhver må gi slik som han setter seg fore i sitt hjerte, ikke med ulyst eller av tvang. For Gud elsker en glad giver.» Slike villige og glade givere var nettopp de troende i Makedonia og Akaia.

Likevel har nok også pliktens stemme vekket dem til denne kjærlighetsgjerningen. De var nemlig til og med skyldige til å gjøre de fattige jødekristne denne tjenesten. Paulus sier: **«og de står også i gjeld til dem»** – de er deres skyldnere. Og han forklarer hva denne gjelden bygger på: **«For har hedningene fått del i deres åndelige goder, da er de også skyldige til å tjene dem med de timelige.»**

Det var gjennom jødene de hadde fått livets ord, som nå hadde gjort dem så rike og lykkelige og gjort dem til medarvinger i Guds salighetsrike. Da var det ikke for mye, vil apostelen si, at de nå tjente jødene med litt hjelp til det legemlige.

Også her har vi mye å lære. De omvendte hedningene var altså skyldnere overfor jødene og pliktige til å hjelpe de fattige blant dem med det de trengte til livets opphold – alt bare fordi de hadde fått Kristi evangelium gjennom jødene. Hvor mye mer skylder ikke da omvendte kristne takk og tjeneste til dem som selv har vært redskap for deres omvendelse!

Dette taler Paulus om i 1 Kor 9,11: «Når vi har sådd de åndelige goder hos dere, er det da for mye om vi høster timelige goder fra dere?» Og videre: «Den som blir undervist i Ordet, skal dele alt godt med den som lærer ham» (Gal 6,6). Slik som i Makedonia og Akaia vil denne plikten alltid være levende hos alle sanne kristne. De kan aldri sette høyt nok den nåden at de har fått del i evangeliets lys. Derfor viser de ofte sin takknemlighet mot det menneskelige redskapet.

Paulus sier om galaterne at de i sin takknemlighet elsket ham så høyt at de tok imot ham «som en Guds engel, som Kristus Jesus selv». Og han legger til: «Hadde det vært mulig, så hadde dere revet ut øynene deres og gitt meg dem» (Gal 4,14–15).

Dette er ikke noe han der klandrer dem for, men noe han minner dem om fra deres tidligere kristenliv. Så spør han hvor det nå er blitt av den saligheten og velsignelsen de hadde den gang. For denne kjærligheten var bare et utslag av den uendelige salighet og velsignelse som evangeliet hadde skapt i hjertene deres, og av hvor høyt de da satte det. Slik virker jo den levende nåden.

Hvordan står det da til med det åndelige livet der hvor selv de som lovpriser de himmelske skattene, og som ikke mangler noe av de jordiske, likevel har vanskelig for å tenke seg å være med og underholde fattige tjenere i Guds rike?

Kristi rike kan ikke ha stor verdi for slike mennesker. De mangler aldri midler til å ofre på egne lyster – på mat og drikke, klær og bolig for å holde seg med stand! Men de som arbeider for udødelige sjelers frelse eller for en kristen oppdragelse av barn, betyr så lite for dem at det blir vanskelig å underholde dem!

En slik utakknemlighet mot evangeliet pleier den store Gud å straffe forferdelig, og det gjør han på mange måter. Først og fremst gjør han som profeten sier: Han tar fra dem all velsignelse og alle deres jordiske goder når de ikke vil ofre noe av dem på Herrens hus.

Slik lyder det i Haggai: «Dere venter mye, men se, det blir til lite. Og når dere bærer det i hus, blåser jeg det bort. Hvorfor? sier Herren, hærskarenes Gud. Fordi mitt hus ligger i ruiner, mens dere har det travelt hver med sitt hus. Derfor har himmelen over dere holdt duggen tilbake, og jorden kan ikke gi sin grøde» (Hag 1,9–10). «Og den som tjener for lønn, får lønnen i en pung med hull i» (Hag 1,6).

Herren kan bruke ild eller vann; med uår eller krig kan han brått ødelegge tusen ganger mer enn det som burde ha vært ofret for hans evangelium.

Men enda hardere straffer han dem som forakter evangeliet. Da tar han bort Ordet og sender i stedet kraftig villfarelse, forkynnere uten liv i Gud og alle slags bedrag (2 Tess 2,10 ff.) – nettopp der hvor evangeliet en gang ble forkynt så rent og klart, men ikke ble tatt imot.

Og så blir fedrenes misgjerninger hjemsøkt på barna. De blir ført vill og bedøvet av en forkynnelse som bare er menneskers tanker om Gud, fordi fedrene ikke brukte den nåderike tiden da evangeliet ble forkynt rent og klart. Måtte vi våkne opp for dette i tide! Det er dette Paulus også taler om når han sier: «Den som sår i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet. Men den som sår i Ånden, skal høste evig liv av Ånden» (Gal 6,8).

Paulus gjør her de kristne i Roma oppmerksom på at de troende blant hedningene var blitt skyldnere overfor jødene, og forteller hvordan de kristne i Makedonia og Akaia støttet de fattige blant de hellige i Jerusalem med sine innsamlinger. Uten tvil ville han dermed på en fin og varsom måte minne de kristne i Roma om at de bør gjøre det samme. Slik har Luther forstått det. Han sier: «Legg merke til den apostoliske måten: hvor forsiktig og fint apostelen Paulus med denne teksten søker å vekke lyst også hos romerne til lignende innsamlinger.»

Her har vi altså en dobbel lærdom. På den ene siden må sjelesørgere ikke true eller tvinge tilhørerne til gode gjerninger, innsamlinger og lignende. På den andre siden bør tilhørerne selv ha klart for seg den plikten de har til dette, og vokte seg for sitt kjødelige sinn, som bare vil beholde alt godt for seg selv. Villig og gjerne bør de gjøre det gode som både plikt og kjærlighet krever.

28. Når jeg har fullført dette og lagt denne frukt trygt i deres hender, vil jeg dra veien om dere til Spania.

Når jeg har fullført dette – det han nå har talt om, å bringe det som er samlet inn, til de fattige i Jerusalem – **og lagt denne frukt trygt i deres hender.**

La oss minne hverandre om det Paulus sier i 2 Kor 8–9 om disse omvendte hedningene og deres hjelp til de fattige i Jerusalem: Gaven var et bevis på deres kjærlighet, og hans ros av dem var et bevis på at deres kristendom var ekte. Alt dette virket sammen til å ta bort jødenes fordommer mot disse trosbrødrene. Da ser vi dypere inn i meningen med ordet vi har foran oss.

Vi forstår da at han med «frukt» mener kjærlighetsgaven som var samlet inn, og som han skulle legge i deres hender. Innsamlingen skulle være et overbevisende tegn på at det verket Gud hadde gjort blant hedningene, og som Paulus tidligere hadde fortalt om i Jerusalem, var ekte. Til denne mormenigheten av Guds gamle Israel skulle han nå bringe noe av frukten fra Herrens kornåkrer blant hedningene, som en stadfestelse.

Men skal vi ta lærdom av dette, må vi legge nøye merke til følgende: Skal gaven være en frukt, en stadfestelse av en ekte kristendom som er virket av Gud, må begge de forholdene Paulus nevner, være oppfylt. F*or det første* må disse hedningekristne selv «ha villet samle inn en gave» og «selv ha villet dette» (v. 26–27). Det vil si at det var kjærlighetens egen trang som hadde drevet dem til å sende denne hjelpen. F*or det andre* var gaven bestemt for «de hellige», det vil si at de ville tjene Kristi lemmer og dermed gjorde det mot ham.

Tenker vi oss derimot bare en naturlig, menneskelig omtanke for nødlidende, så beviser den slett ikke noen sann kristendom, tro eller kjærlighet til Kristus. Det ser vi tydelig av Kristi egne ord (Matt 10,41–42; Mark 9,41), der han uttrykkelig legger all vekt på at det blir gjort fordi de trengende hører Kristus til. Det samme sier han i Matt 25, der han forteller hvordan han på dommens dag skal holde fram for hele verden dette ene beviset på hvem som er hans sanne venner: Om det gode de har gjort, sier han: «Det gjorde dere mot meg.»

Er ikke dette en veldig trøst for et fattig nådebarn som på grunn av sine mange skrøpeligheter og fall ofte kan bli fristet til å tvile på sin benådning? For en trøst at Ordet så uttrykkelig lærer dette: Når vi tross alt vet med oss selv at ingenting vekker trangen til å hjelpe så sterkt som å se Jesu venner i nød, da er det etter Kristi og apostelens ord et kjennetegn på den ekte troen!

Dette må vi virkelig huske: Der troen bærer frukt i kjærlighet til Kristus og hans folk, kan ingen fall – hvor mange og skremmende de enn er – bevise at vår tro er falsk. Der nåden virker det som ikke finnes i vår natur, kan ikke noe av den fordervelsen som ennå henger ved oss, gjøre til intet det vitnesbyrdet som ligger i denne Åndens frukt. Og når vår kjærlighet til dem som hører Kristus til, virkelig er en Åndens frukt, da kommer den jo bare som en følge av troen og nåden.

Vi sier ofte at det jo er lett å elske Guds barn, og derfor regner vi det ikke som noe stort. Men nettopp at det er så lett, beviser at det virkelig er en frukt – at det er født av Ånden og ikke kommer av lovgjerninger. For den som ikke er født på ny, er det ikke så lett å elske dem som hører Kristus til.

Vi har sett at Paulus var svært opptatt av at de jødiske kristne skulle få se bevis på at de hedningekristnes kristendom var ekte. Slik håpet han at jødenes fordommer og mistro mot dem skulle brytes ned. Av dette ser vi hvor viktig apostelen mente det var at de kristne kjenner hverandre som brødre og medarvinger til det evige liv. De som virkelig er ett i Ånden, bør også kjenne og elske hverandre slik.

Så går vi tilbake til teksten. Paulus har sagt at når han har fullført sitt ærend til de troende i Jerusalem, vil han komme tilbake og dra veien om Roma til Spania. Nå vender han tilbake til det planlagte besøket i Roma:

29. Og jeg vet at når jeg kommer til dere, skal jeg komme med en fylde av Kristi velsignelse.

Dette er et oppmuntrende ord. Allerede på forhånd vil Paulus glede de kristne i Roma, som ikke kunne få noen større glede enn den velsignelsen evangeliet kunne skape i hjertene. At Paulus kunne forutsi dette med så stor visshet, skyldtes først og fremst at han kjente evangeliets egen kraft når det blir tatt imot i tro: Det er en Guds kraft til frelse, til fred, glede og alle Åndens frukter.

Dernest bygde han denne glade vissheten på det han visste om menigheten i Roma: Den besto av levende og nådehungrige sjeler som ikke sto imot, men lot evangeliets ord få rom i seg. Apostelen kjente sannheten i Herrens ord: «Den som har, til ham skal det bli gitt, og han skal ha overflod» (Matt 13,12). Derfor kunne han så sikkert forsikre brødrene i Roma om at når han kom til dem, skulle han komme med en fylde av velsignelse fra Kristi evangelium.

Og det skjedde virkelig også, selv om han kom til Roma på en helt annen måte enn han hadde tenkt da han skrev disse ordene. For han kom jo bundet i lenker, som fange for Kristi skyld. Men likevel ble han til overmåte stor velsignelse der i de to årene da han i sine lenker forkynte evangeliets ord for dem.

Utover det som fortelles i de siste versene i Apostlenes gjerninger, finner vi en egen beretning om dette i brevet han skrev til filipperne mens han var i Roma. Om fangenskapet og virksomheten sin der sier han: «Jeg vil at dere skal vite, brødre, at det som har hendt meg, heller har ført til fremgang for evangeliet. Det er nemlig blitt kjent for hele livvakten og for alle de andre at det er for Kristi skyld jeg er i lenker. Og på grunn av lenkene mine er de fleste av brødrene blitt så tillitsfulle i Herren, at de med enda større mot taler Ordet uten frykt» (Fil 1,12–14).

Her ser vi hvordan Herren på sin underfulle måte fører sin sak enda bedre fram når det går helt på tvers av våre tanker. Hadde Paulus bare oppholdt seg kort hos de kristne i byen på gjennomreise, slik han her lover, ville han nok ha fått del i en åndelig nådegave sammen med dem. Men hans vitnesbyrd ville ikke ha nådd ut til «hele livvakten» og til dem som «hører til keiserens hus» (Fil 4,22).

Nå som han kom som fange, ble både lenkene og den mektige forkynnelsen hans kjent for hele livvakten og for mange flere. Og lenkene hans skapte også frimodighet til et mer åpent fellesskap med brødrene. Så underfull er Herren! Og kanskje vil han virke enda mer underfull for oss når vi ser hva apostelen nå føyer til i teksten:

30. Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesus Kristus og ved Åndens kjærlighet: Strid sammen med meg i deres bønner for meg til Gud,

Jeg formaner dere, brødre. Når apostelen nå tenker på reisen til Jerusalem, blir han grepet av tanken på hva som kan vente ham der. Derfor gir han her uttrykk for et sterkt behov for de kristnes forbønn. I v. 31 nevner han de prøvelsene han regner med i Jerusalem: først hva som kan skje ham på grunn

av motstandernes fiendskap, dernest hvor viktig det var at de kristne tok imot kjærlighetsgaven han hadde med seg, på rett måte.

At man overhodet kunne være i tvil om det siste, minner oss igjen om hvor store motforestillinger menigheten i Jerusalem virkelig hadde mot brødrene fra hedningene – og kanskje også mot denne apostelen. Mange mente jo at han hadde mye imot både jødene, loven og tempeltjenesten (se Apg 21,21).

Disse bekymringene tynger ham. Og hva gjør han da? Jo, han formaner på det sterkeste den unge menigheten i Roma til å støtte ham i bønn. Midt i omtalen av ærendet sitt til Jerusalem bryter han ut: «Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesus Kristus og ved Åndens kjærlighet: Strid sammen med meg i deres bønner for meg til Gud.» Han sier: Jeg «formaner» dere. Men straks føyer han til det som sterkest kan drive dem til å følge formaningen.

Først sier han: **ved vår Herre Jesus Kristus.** Med dette vil han si: Så kjært som det er for dere å gjøre noe som behager vår Herre Jesus Kristus, like inderlig ber jeg dere om å hjelpe meg med deres forbønn. Den som formaner noen ved Herren Jesus Kristus, eller ber noen gjøre noe «for Kristi skyld», forutsetter alltid at Kristus er dyrebar for den som blir formant, og at han vil gjøre det for Kristi skyld.

Dernest sier Paulus: **og ved Åndens kjærlighet,** det vil si på grunn av, eller drevet av, den kjærligheten Ånden har virket i oss. Det er den kjærligheten som skal forplikte dere og drive dere til å hjelpe meg med deres forbønn.

Deretter nevner han hva de blir formant til: **Strid sammen med meg i deres bønner for meg til Gud.** Som mange andre steder taler apostelen her om en tankevekkende sannhet: at vi bare med vår forbønn kan hjelpe en Kristi tjener i hans store og viktige arbeid, selv over store avstander.

Denne sannheten ligger til grunn for alle formaningene til forbønn, og dem finner vi i alle apostlenes brev (se f.eks. 2 Kor 1,11; Fil 1,19; Ef 6,19; Kol 4,3.12; Filem 22 m.fl.). Også Herren Kristus selv formante sine svake disipler til forbønn for sitt rike da han sa: «Be derfor høstens herre at han vil drive arbeidere ut til sin høst!»

Men forbønn forutsetter fullt og helt troen på at Gud virkelig vil høre bønn. Ofte stikker hjertets vantro seg fram i tankene våre: Bønnen er vel alltid nyttig for den som ber, tenker vi, for fellesskapet med Gud i bønn må jo ha stor betydning for ham. Men hvilken nytte kan min forbønn ha for et menneske langt borte, som jeg kanskje nesten ikke kjenner? – Det er altså en forutsetning at jeg virkelig tror at vår store Gud vil gripe inn fordi jeg ber.

Her kunne noen innvende: Men Gud er jo selv kjærligheten, og hans høyeste vilje er å gjøre godt mot alle mennesker, uavhengig av min forbønn. Hvordan skal vi da forstå at han likevel formaner oss til forbønn? Hvorfor gjør han ikke bare alt det gode vi ber om, av sitt hjertes kjærlighet, uten at vi trenger å be?

Svaret er klart og greit: Det er en ubestridelig lov i Guds nådehusholdning på jorden. Han vil vende alle mennesker til seg ved at jordens barn skal be til ham, og når de ber, vil han møte dem og høre dem. David sier i Sal 65,3: «Du som hører bønner, til deg kommer alt kjød.» Det samme sier Paulus i 2 Kor 1,11: «Også dere

må komme oss til hjelp med bønn, slik at det fra manges munn kan lyde rikelig takk for oss, for den nåde som er oss gitt.»

Dette er hemmeligheten: Når vi ber, får vi erfare hvordan Gud hører og gir oss det gode vi har bedt om. Da får vi kjenne hvem Gud er; vi erfarer hans nærvær, hans kjærlighet og makt. Slik ser vi velsignelsen i denne Guds ordning.

Denne Guds grunnlov må vi nok huske, så vi ikke blir fristet til å tro at våre bønner i seg selv har så stor betydning at de fortjener noe som helst eller beveger Gud – som om han ikke helt uavhengig av oss skulle være villig til å gjøre alt godt.

Guds gode vilje er der før og uavhengig av alle våre bønner. Likevel får vi ikke det samme uten bønn som ved bønn. Det ville være like galt å bygge vår forventning på vår egen bønn i stedet for bare på Guds nåde og Kristi fortjeneste, som å la være å be fordi Gud i seg selv er nådig og barmhjertig.

Ved syndefallet er hjertene våre så fordervet at de alltid vil i feil retning. De viker av fra veien, enten til høyre eller til venstre. Enten griper vantroen oss, så vi ikke ser hva forbønnen betyr. Eller vi gjør forbønnen til en avgud og tenker at hvis bare et eller annet særlig benådet menneske vil be for oss, så vil Gud nok bli beveget til å høre.

Hvor langt denne siste villfarelsen kan gå, ser vi i den kirken der døde eller levende helgeners forbønn blir påkalt langt mer enn den store forbederen Kristus. Han blir i stedet skjøvet til side, og nye stedfortredere settes inn mellom synderen og Stedfortrederen.

Slike avveier har det vært til alle tider, og de har tatt fra mennesker den store trøsten at Gud bare for Kristi skyld vil høre selv den mest elendige synder. De har tatt fra dem trøsten at de, uansett hvordan og hvor de er, har den store forbederen og hjelperen hos seg, og at hvem som helst i Kristi navn selv kan tre fram for Faderen i full visshet om at han vil høre oss bare for sin Sønns skyld.

Men en slik forvrengning av forbønnens verdi kan ikke gjøre til intet den store sannheten som Kristus og hans apostler har åpenbart: at Gud virkelig også vil høre svake menneskers forbønn – slik det er uttrykt her: «slik at det fra manges munn kan lyde rikelig takk for oss» – og alt dette bare for at alt kjød skal komme til Gud.

Det har også vært Herrens lyst og vilje at alle Guds barn skal stride sammen i kjærlighet og enighet, slik Paulus uttrykker det her: «Strid sammen med meg i deres bønner for meg til Gud.» Det samme sier han senere når han skriver til kolosserne fra Roma. Han hilser fra Epafras og sier at han «alltid strider for dere i sine bønner» (Kol 4,12).

Men vi kan vel ikke få noe sterkere bilde av hvor mye forbønnen betyr, enn når den store apostelen Paulus med all sin åndelige erfaring likevel så inntrengende ber den unge menigheten i Roma om å hjelpe ham med forbønn.

Og når Paulus mente at han trengte brødrenes forbønn, hvem av oss skulle da ikke trenge den? Det er også verdt å merke seg hvordan Paulus i 1 Tim 2,1–4 ikke bare formaner til at det blir gjort forbønn for alle mennesker, for konger og alle som er i høy stilling osv., men også sier at dette er «godt og til behag for Gud,

vår frelser, han som vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse».

Det er som om han vil si: Nettopp fordi Gud vil at alle mennesker skal bli frelst, er det til behag for ham at vi ber for alle mennesker. Her ser vi samtidig at Guds kjærlige iver for at alle mennesker skal bli frelst, er der før vi begynner å be, men at vår forbønn likevel skal være et middel til at det skjer.

Og når en apostel i vår tekst formaner brødrene til forbønn, bør det sannelig også minne oss om å be særskilt for dem som lærer rett etter Guds ord og Ånd. De er nok mer kjent i Ordet og har ofte langt større anledning enn vi til å omgås Ordet og Ordets venner. Men de har også tilsvarende store prøvelser, fristelser og anfektelser fra alle åndelige fiender (Sir 2,1), og selv er de bare svake mennesker som har «denne skatten i leirkar» (2 Kor 4,7). – Så nevner Paulus hva han særlig trenger brødrenes forbønn for:

31. for at jeg må bli fridd fra de vantro i Judea, og at min tjeneste i Jerusalem må bli godt mottatt av de hellige.

For at jeg må bli fridd fra de vantro i Judea. Dette var det første de kristne skulle be om for apostelen: at Gud måtte beskytte ham mot de vantro jødenes forfølgelse. Riktignok var det bare legemet hans menneskene kunne skade. Likevel formaner han dem til forbønn, og også av det har vi mye å lære.

Mange ville kanskje mene at en så høyt benådet Guds mann som apostelen Paulus måtte være fullkomment hevet over all slags omsorg for legemet. Vi vet jo at han selv var villig til å ofre livet for Kristi sak. Og en kunne tenke at når han bare gikk sin Herres ærend, ville han alltid kjenne seg omsluttet og voktet av ham, så han aldri trengte å ønske seg noe i den retningen.

Men her ser vi igjen at selv de største blant de hellige ikke er hevet over alle farer og bekymringer. Apostelen ber om forbønn for at Gud må beskytte ham mot fiendene. Hvor høyt benådet han enn var, og hvor trofast og villig til å gjøre og lide alt for Kristi skyld, hadde han likevel en natur som gruet seg for lidelser og død.

Nettopp dette understreker Paulus' troskap og hengivenhet mot Herren. Til tross for alle advarslene fra vennene og selv om Ånden hadde sagt ham at «lenker og trengsler» ventet ham i Jerusalem (Apg 20,23; 21,4.11), lot han ikke være å reise – slik han kunne ha gjort for å unngå farene som ventet ham der. Men all denne troskap, kjærlighet og lydighet mot Herren kunne ikke utslette hans naturlige frykt for lidelser og død.

Det andre vi legger merke til her, er at apostelens sterke tro ikke innebærer en selvsikker overbevisning om at han var så åpenbart beskyttet at fiendens ondskap og forfølgelse ikke kunne nå ham. Nei, vi finner en langt mer fattig ånd hos apostelen. Vi ser at han frykter for at de vantro jødenes fiendskap og mordlyst kan ramme ham like mye som andre.

I den samme ånd venter han også alt godt av svake brødres forbønn. En slik åndelig fattigdom er et like sterkt og herlig tegn på den ekte nåden som den største frimodighet og styrke i striden. En tro og frimodighet som ikke kjenner til frykt og svakhet, stemmer ikke med Bibelens skildringer av de hellige. For de

har alltid levd under Herrens tukt, slik at de, fattige i ånden, har fryktet, ropt og bedt om at Gud ikke helt måtte forlate dem. Det ser vi også av dette skriftstedet. – Det andre Paulus ber dem om forbønn for, er dette:

og at min tjeneste i Jerusalem må bli godt mottatt av de hellige. Hvordan skal vi forstå dette? Apostelen mente altså at han trengte forbønn også for at tjenesten hans skulle bli godt mottatt av de hellige i Jerusalem. Hvordan kunne det være noen tvil om det, når tjenesten besto i å overbringe en hjelp de sårt trengte i sin fattigdom?

Av og til kan vel hvem som helst komme til å gjøre noen en tjeneste som i seg selv er ubehagelig for den som får den, for eksempel en sunn irettesettelse. Men når han bare kom med penger og kanskje annen nødvendig hjelp til fattige – hvordan skulle en slik tjeneste kunne vekke anstøt?

Denne frykten hos apostelen er derfor det beste beviset på de sterke fordommene jødene bar på mot trosbrødrene blant hedningene, og også mot Paulus' virksomhet blant dem.

Når vi vet at et åndelig sinn har sin største glede i at Kristi rike blir utbredt, er dette jo et sterkt eksempel på hvor stor makt fordommer og hjertets fordervelse virkelig har. Det jødiske sinnet satt ennå så dypt og fast hos de hellige i Jerusalem. I Apg 11 ser vi hvordan Peter av nettopp samme grunn måtte forsvare seg overfor dem, fordi han hadde gått inn i Kornelius' hus og forkynt evangeliet for de uomskårne.

Eller hva skal vi si om at denne opplyste apostelen, Peter, hadde så store betenkeligheter med å gå inn til hedninger med evangeliet at Herren måtte overbevise ham med et stort, ytre tegn? Herren måtte vise ham at han skulle forkynne evangeliet også for hedningene og ikke regne noe menneske som urent (Apg 10). Og det enda Herren tydelig hadde sagt til apostlene sine at de skulle forkynne evangeliet for all skapningen. Men slik skulle lyset bare litt etter litt komme til full klarhet.

Og når det gjaldt Paulus' egen virksomhet blant hedningene, mente de kristne i Jerusalem at han ikke satte loven og den jødiske gudstjenesten høyt nok (Apg 21,20–21). Dette var altså grunnene til at de hellige i Jerusalem hadde så vanskelig for å ha det rette, kjærlige brodersinnet mot de frelste fra hedningene og mot ham som var hedningenes apostel.

Det vi leser her, viser jo at han regnet med at disse hellige hadde så sterk motvilje mot ham og de troende blant hedningene at de kunne komme til å avvise kjærlighetsgaven – selv om han kom med en støtte de trengte, og uansett hvor nødvendig den var midt i deres fattigdom og elendighet.

Kan vi få noe sterkere bevis på vår naturs fordervelse (Rom 3,10–18)? For Paulus taler jo her om de «hellige» i Jerusalem. Likevel kan han frykte noe slikt fra dem, som vi har sett. Måtte dette overbevise oss om hvor dåraktig det er å tro at de virkelig hellige skal være fullkomne både i forstand og i et hellig liv og levnet. I de apostoliske menighetene var medlemmene bare slike som en anså for omvendte og virkelig troende sjeler, og de ble kalt «hellige». Likevel finner vi hos dem så store mangler og skrøpeligheter som vi nå har sett.

La dette gi oss det rette bildet av Guds folk på jorden! De er hellige for Gud fordi de er forenet med hans Sønn og ikledd hans rettferdighet. De er skilt ut fra verden, har Den Hellige Ånd og blir oppdratt og tuktet av ham. Men de samme menneskene har hele tiden den gamle naturen, full av all slags elendighet, boende i seg. Også det kan dette eksemplet overbevise oss om.

32. Da vil jeg kunne komme til dere med glede, om Gud vil, og få hvile ut hos dere.

Dette føyer han til som en oppmuntring til brødrene i Roma, for å drive dem enda mer til å be for ham. Hvis jeg blir fridd fra de vantro jødene, og ærendet mitt til Jerusalem blir godt mottatt av de hellige der, da vil jeg snart komme til dere med glede og få hvile ut hos dere, sier han.

Men her skyter han inn noen viktige ord: **om Gud vil.** De viser at uansett hvor inntrengende han ba til Gud og søkte brødrenes forbønn for at de skulle få hvile ut sammen, var det først og fremst Guds vilje han ønsket skulle skje. Han så at uansett hvor gode hensikter og ønsker de hadde, kunne den store Gud i sin visdom likevel ha en annen plan. Derfor kunne de ikke be om dette uten forbehold.

Vi vet også at det som skjedde, var nettopp at Gud hadde helt andre planer enn apostelen. Denne gangen hørte ikke den store Herren sin tjeners bønn, men gjorde noe som gikk helt på tvers av planene hans. Likevel tviler vi ikke på at Paulus var høyt elsket av Gud og var hans betrodde tjener. Slike eksempler må vi huske godt (jf. 5 Mos 3,23–29; 2 Kor 12,8–9)! – Så slutter Paulus her med et hjertelig ønske for dem alle:

33. Fredens Gud være med dere alle! Amen.

Paulus avslutter ganske enkelt med å ønske at Gud i sin omsorg må være nær hos dem med all den nåde og velsignelse som ligger i dette rike uttrykket «fredens Gud».

Men så kan en spørre hva apostelen egentlig tenker på når han her kaller Gud «fredens» Gud. For vi ser jo at Paulus ofte bruker dette uttrykket, og noen ganger i klar sammenheng med noe han nettopp har talt om. Det ser vi for eksempel i 2 Kor 13,11, der han først formaner: «Ha det samme sinn! Hold fred med hverandre!» og så føyer til: «og kjærlighetens og fredens Gud skal være med dere».

Men ofte bruker Paulus ordene «fredens Gud» uten noen som helst hentydning til det som er sagt før, bare som et samlende uttrykk for kilden som alt godt strømmer ut fra. For ordet «fred» betyr ofte i Skriften alt godt, all lykke og velsignelse. I denne samlende betydningen finner vi uttrykket «fredens Gud» i Fil 4,9; 1 Tess 5,23 og 2 Tess 3,16.

Det ser også ut til at det er i denne betydningen Paulus her bruker det herlige og rike uttrykket «fredens Gud». For her avslutter han det han skriver, og med det vil han si: Jeg ønsker dere mer enn alle ord kan uttrykke. Jeg ønsker dere selve den store Gud, kilden til all velsignelse, nåde og salighet – at han må være med dere. Da har dere alt godt, da blir alt vel. **Fredens Gud være med dere alle! Amen.**

Kapittel 16

Kapittel 16 er bearbeidet etter oversettelsen på www.arven.net.

Innhold: Avsluttende ord og hilsener, advarsler, gode ønsker og til sist en lovprisning til Gud.

I dette kapittelet, og særlig i v. 1–16, ser vi et levende og herlig bilde av den kristne broderkjærligheten. Vi ser den ikke bare i sin mest åpenbare og storslåtte skikkelse – omsorgen for sjelers frelse – men også i den inderlige medfølelsen med nådesøsknene.

Det ser vi når Paulus i v. 1–2 viser så stor omsorg for at de skal ta imot en enkelt, liten nådesøster på rett måte og gi henne praktisk støtte. Det samme skinner fram i v. 3–16, i den hjertelige hilsenen hans til en hel mengde mennesker i menigheten, som han nevner ved navn. Og vi ser hvordan han nesten ikke kan nevne noen uten å føye til ord som enten uttrykker kjærligheten hans til dem, eller viser hvor mye de betydde for ham.

1–2. Jeg anbefaler dere Føbe, vår søster, som er menighetstjenerinne i Kenkreæ. Ta imot henne i Herren, slik det sømmer seg for de hellige, og støtt henne i alle saker der hun kan trenge hjelp fra dere. For også hun har vært til hjelp for mange, også for meg.

Det var Føbe som tok med seg dette dyrebare brevet fra Korint til Rom. Det ser vi av den gamle underskriften på brevet. Apostelen kaller henne **vår søster**.

Ordene «bror» og «søster» er hentet fra slektskapet her på jorden, og i menigheten brukes de om det åndelige slektskapet mellom Guds barn. De er født på ny som Guds barn og er Jesu Kristi brødre og søstre. Dette viser hvor sterkt de kristne er forent, og hvor høyt de derfor bør elske hverandre. Er alle kristne virkelig brødre og søstre, må de ikke la noe som helst ødelegge kjærligheten mellom dem.

Paulus fortsetter: **som er menighetstjenerinne i Kenkreæ**, eller egentlig: «som er diakonisse i menigheten i Kenkreæ». Her ser vi at diakonien allerede var en fast tjeneste i den kirken apostelen Paulus grunnla. Vi ser også at det ikke bare var menn som var satt til å tjene de fattige og syke og ta seg av menighetens mer alminnelige behov (Apg 6,1–6), men også kvinner. Det er jo en tjeneste kvinnen vanligvis har særlige anlegg for (jf. 1 Tim 5,9–10).

Og hva er det Paulus nå har på hjertet? Jo, at de skal **ta imot henne i Herren, slik det sømmer seg for de hellige**. Han er opptatt av hvordan de tar imot henne. Det skal ikke bare skje med vanlig gjestfrihet, men som når en tar imot et lem på Kristi legeme, en søster i nåden. Det er dette som er å «ta imot henne i Herren». **Og støtt henne i alle saker der hun kan trenge hjelp fra dere.** Slik skal de troende i inderlig kjærlighet omslutte hver eneste bror og søster i nåden.

Paulus føyer til alvorlige ord når han sier: «slik det sømmer seg for de hellige». Det sømmer seg ikke for de hellige å ta imot en Jesu venn med kald likegyldighet. Herren setter jo sine høyere enn englene. Ja, de er Kristi «brødre» og «medarvinger». Og på den siste dag skal dommeren si: «Det dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.»

De hellige kan nok være både fattige og foraktet, men de er likevel Guds folk, Guds barn og Jesu Kristi brødre. Derfor skal vi møte dem med stor kjærlighet. Dette gjelder alle Guds barn, men for Føbes del nevner Paulus enda en grunn: **For også hun har vært til hjelp for mange.** Med stor nidkjærhet hadde hun i sin kjærlighetstjeneste prøvd å hjelpe brødrene i deres nød.

Også for meg, føyer Paulus til. Vi vet ikke hvordan Føbe hadde hjulpet Paulus selv. Hun kan ha tjent ham på mange måter, enten ved å bidra til underholdet hans eller ved å hjelpe ham personlig på reisene, i sykdom eller i andre vanskeligheter. Alt dette nevner Paulus bare for å få de kristne i Rom til å vise henne enda større omsorg.

Men legg særlig merke til hvordan det framfor alt er kjærligheten som kommer til syne i disse to versene! Her skriver den store apostelen Paulus, og han bruker så mange ord bare for at denne lille, enslige kvinnen skal bli godt mottatt av de kristne og få kjenne deres kjærlighet og omsorg. Det var tross alt ikke hennes liv eller sjel som sto på spill, bare en tilfeldig hjelp og omsorg. Likevel er den store apostelen så opptatt av nettopp dette og skriver så mye om det.

Å, måtte vi alle speile oss i dette eksempelet! – Men den samme kjærligheten stråler også fram fra den rekken av hilsener som nå følger.

3–4. Hils Priska og Akvilas, mine medarbeidere i Kristus Jesus. De har våget sitt eget liv for mitt. Ikke bare jeg, men også alle menigheter av hedningene takker dem.

Nå begynner Paulus å be dem hilse særskilt til flere av menighetens medlemmer, selv om brevet er skrevet til dem alle. Også disse hilsenene er bare utbrudd av apostelens inderlige kjærlighet, som strømmer over mot nådesøsknene. Han har ingen særlig hensikt og ikke noe bestemt budskap å få fram. Han må bare få nevne dem, hilse dem hver for seg og si noe godt om hver enkelt.

Den kjærligheten som kommer til uttrykk på denne måten, er ikke den naturlige, men dypest sett den åndelige kjærligheten som gleder seg over brødrene fordi de hører Kristus til. Den viser at Paulus var tro i tjenesten. Denne kjærligheten er selve det underfulle kjennetegnet på den sanne nåden – det kjennetegnet Kristus og apostlene talte så mye om (f.eks. Joh 13,35; 1 Joh 3,14.18.19; Apg 4,32; Gal 5,22). Det er den som ligger bak hilsenene til de forskjellige brødrene og søstrene.

Mange forestiller seg at en apostel er så opphøyd i ånden at han slett ikke er opptatt av å hilse til enkeltmennesker og si noe særlig godt om dem. Her ser vi noe ganske annet. En slik åndelig opphøydhet, som skulle gjøre oss stive og kjærlighetsløse av ren innbilt åndelighet, er bare et forferdelig skuespill.

Å sende hilsener til bestemte mennesker eller familier er jo vanlig skikk, og vi gjør det til dem vi setter særlig pris på og er glad i. Teksten viser oss da for det første at vi skal følge vanlig skikk og bruk i alt som ikke er synd. Å vike av fra den bare for å gjøre noe særskilt – utover det Gud har forbudt eller befalt – fører ikke til noe godt, men kan tvert imot gjøre mye skade.

Bare der Guds vilje krever det, skal vi skille oss ut fra verden. Og anledninger til det dukker nok opp tidsnok, uten at vi behøver å oppsøke dem!

Vi har ingen støtte i Guds ord for å tale eller kle oss på en særskilt måte. Som kristne skal vi riktignok være tilbakeholdne på begge disse områdene, men verken i det ene eller det andre skal vi være opptatt av å skille oss ut fra andre mennesker. Samtidig lærer vi av disse hilsenene at det ikke bryter med den allmenne kjærligheten vi skal ha til hele Guds menighet, om vi står i et særlig godt forhold til enkelte nådesøsken. Vi ser hvordan Paulus hadde en særlig omsorg for enkelte blant alle som hørte til menigheten i Rom.

Først hilser Paulus det hellige ekteparet Priska (Priskilla) og Akvilas, som tok imot ham i huset sitt i Korint da han første gang kom dit fra Aten (Apg 18,2). Priska og Akvilas må ha vært særlig benådede og opplyste sjeler, som brant for Kristi sak. Her kaller Paulus dem **mine medarbeidere i Kristus Jesus**. Det var jo også derfor de fulgte apostelen da han forlot Korint og dro til Efesos (Apg 18,18).

Vi vet også at det var dette ekteparet som «la Guds vei nøyere ut» for den veltalende Apollos. Han var riktignok allerede «opplært i Herrens vei» og «brennende i ånden», «enda han bare kjente Johannes' dåp» (Apg 18,24–26).

Vi legger også merke til at hustruen blir nevnt foran mannen, ikke bare i vår tekst, men også to ganger i Apg 18. En har ment at dette viser at det særlig var hun som utmerket seg ved nidkjærhet og tjeneste for Kristi sak. Legg da også merke til at ingenting holder apostelen tilbake fra å kalle disse ektefellene sine «medarbeidere i Kristus». Han lar seg ikke friste av misunnelse eller noe annet til å se på dem som inntrengere i embetet sitt.

Å forvalte et embete i Kristi menighet er riktignok bare gitt dem som særskilt blir innsatt til det. Men å arbeide for sjelers frelse, enten i det skjulte eller offentlig, hører ikke til noe særskilt embete, ikke en gang apostelens. Til det er hver eneste kristen kalt, alt etter de gaver og krefter menighetens hode, Kristus, har gitt ham. Og når det gjelder å bruke disse gavene i Herrens tjeneste, er det nok en allmenn sannhet at de kristne utretter for lite; at de gjør for mye, opplever vi nok aldri.

Men her stadfester apostelen at Priska og Akvilas er hans «medarbeidere i Kristus Jesus». Og sannelig skal Herren Jesus selv stadfeste det samme om alle, menn som kvinner, som med eller uten et embete har gjort seg umak for å bringe evangeliets budskap til fattige syndere.

De har våget sitt eget liv for mitt. Vi vet ikke hvordan og når dette ekteparet våget livet for apostelens liv. Men det er helt klart at apostelens ord ikke bare er et bilde på stor troskap generelt. Det er tvert imot tydelig at det har vært tilfeller der fiender har gått til angrep på Paulus, og at de to da har gjort så mye for å redde ham at de satte sitt eget liv i fare.

Det kan vi slutte av at ikke bare Paulus, men også «alle menigheter av hedningene» takket Priska og Akvilas. Det viser at det virkelig gjaldt apostelens liv, og at dette ekteparet var redskapene som gjorde at han ble reddet. Da har også vi i dag all grunn til å fryde oss sammen med Paulus og menighetene, i takknemlighet og kjærlighet til Priska og Akvilas.

5. Hils også menigheten i deres hus. Hils min kjære Epenetus, han som er Asias førstegrøde for Kristus.

Menigheten i deres hus, altså i huset til Akvilas og Priska. Dette var en bestemt del av menigheten i Rom. I denne store byen måtte de kristne samles på mer enn ett sted (se v. 14–15), og ett av disse stedene var huset til Akvilas og Priska. Av 1 Kor 16,19 ser vi at det samme ekteparet også åpnet hjemmet sitt som møtelokale i Efesos.

Hils min kjære Epenetus. Paulus elsket alle kristne. Når han da nevner en bestemt person som «min kjære», var det en som sto ham særlig nær. Mange undrer seg på om en slik kjærlighet stemmer med den dype, åndelige kjærligheten i Herren. Da må vi huske at ikke bare apostelen, men også Kristus selv har gitt oss eksempel på en slik kjærlighet – med Johannes, «den disippelen som Jesus elsket».

Det avgjørende er bare at vi først og fremst har en særlig kjærlighet til alle Guds barn, den kjærligheten som i våre hjerter skiller dem fra alle de vantro. Men en særlig kjærlighet til visse kristne kan jo ha svært forskjellige årsaker. Her synes årsaken å ha vært at Epenetus var **Asias førstegrøde for Kristus**.

Det første kornbandet som ble skåret på åkeren, skulle gis til ypperstepresten, som skulle bære det fram for Herren som tegn på takknemlighet og håp om en rik kornhøst. Det er klart at en nidkjær Kristi tjener får en særlig kjærlighet til det mennesket som blir et lands førstegrøde for Kristus. Tenk: den første frukten Kristus får av evangeliet i et land!

6. Hils Maria, som har arbeidet meget for dere.

Paulus nevner ikke hva Marias arbeid hadde bestått i. Men han husker henne og nevner henne særskilt, med takknemlighet. Han sier at hun **har arbeidet meget** for dem. Selv har hun sikkert sett på det som sin største glede.

7. Hils Andronikus og Junias, mine slektninger og mine medfanger. De har et godt navn blant apostlene, de er også før meg kommet til Kristus.

I sin kjærlighet kaller Paulus først Andronikus og Junias **mine slektninger**. Det betyr ikke bare at de var jøder (som i Rom 9,3), slik enkelte mener, men gjelder virkelig et nærmere slektskap. Det ser vi av at Paulus bruker denne

betegnelsen særskilt om Andronikus og Junias. Hadde det bare gjeldt «landsmenn», var jo mange av de andre han nevner her, også jøder, for eksempel Akvilas og Priska (Apg 18,2). Andronikus og Junias var altså hans slektninger i en mer egentlig betydning, og derfor nevner han det.

Gjennom alt dette merker vi hvordan Paulus er opptatt av å omtale og framheve hver enkelt av brødrene. Det viser oss også at vi med full rett skal elske slektningene våre. Alle kristne er riktignok brødre, men det behøver ikke hindre noen i å ha et særlig varmt forhold til slektningene sine. Det er jo Gud selv som har knyttet slektskapsbåndene mellom menneskene. Dette er også viktig å merke seg, for det gjendriver den oppfatningen at alle jordiske slektskapsbånd skal oppheves eller vike for det dype, åndelige slektskapet mellom Guds barn.

Mine medfanger. Vi vet ikke når, hvor eller hvordan disse slektningene hans hadde vært fanger sammen med ham, bare at det har skjedd. Og det er en stor ære å være fange for Kristi skyld. For likesom det som mennesker akter høyt, er en styggedom i Guds øyne (Luk 16,15), slik er også det som er en vanære i menneskers øyne, den høyeste utmerkelse for Gud.

De har et godt navn blant apostlene. At Andronikus og Junias hadde et godt navn blant apostlene, viser at de har kjent Kristi apostler godt og var særlig avholdt av dem. Det var uten tvil på grunn av deres troskap, kjærlighet og nidkjærhet for Kristi sak, som jo også hadde ført dem i fengsel sammen med Paulus.

Siden de var blitt omvendt før Paulus, er det også ganske trolig at de var blant de «tilreisende fra Roma» som på den store pinsedagen hørte forkynnelsen, og «det stakk dem i hjertet». Deretter har de vendt tilbake til Rom som kristne og blitt de første frøkornene av evangeliets gode sæd. Da slektningen deres Saulus senere ble forvandlet fra en fryktelig forfølger til en stor apostel, har de oppsøkt ham og så også fått lide sammen med ham.

Men Paulus gir dem enda et vitnesbyrd: **De er også før meg kommet til Kristus.** Se denne kostelige ydmykheten: Den store apostelen vil også føye til at Andronikus og Junias var blitt forent med Kristus før ham! Det er helt tydelig at han sier dette for å ære disse to og sette dem høyere enn seg selv. Måtte også vi huske slike lærdommer!

8–9. Hils Ampliatus, min kjære venn i Herren. Hils Urbanus, vår medarbeider i Kristus, og min kjære Stakys.

Foruten Epenetus (v. 5) hilser Paulus to brødre og en søster, Persis (v. 12), som sine «kjære». Om en slik kjærlighet har vi allerede talt ved v. 5. Vi må bare alltid legge godt merke til det korte, men viktige tillegget **i Herren**.

Kjærligheten til brødrene er et viktig kjennetegn på den sanne nåden i hjertet. Men mange kan elske forskjellige kristne mennesker uten å eie denne nåden. De elsker dem altså ikke «i Herren» – det vil si fordi de elsker Kristus – men av ganske andre grunner. Hver og en av oss må prøve sin kjærlighet på dette!

Paulus kaller Urbanus **vår medarbeider i Kristus**, det vil si sin medhjelper i arbeidet for Kristi sak. Selv hos dem som arbeider for sjelers frelse, finner vi

dessverre av og til det kjødelige sinnet som vil ha all æren selv for de åndelige fruktene som viser seg på deres arbeidsmark. Det er nærmest misunnelse som preger holdningen deres til medarbeiderne. Her ser vi Paulus med et rakt motsatt sinn, når han tvert imot priser og opphøyer dem som har vært hans «medarbeidere i Kristus». Måtte hver og en av oss speile seg i apostelens sinn!

10. Hils Apelles, den prøvede i Kristus. Hils dem som hører til Aristobulus' hus.

Overfor menigheten i Rom framhever Paulus her disippelen Apelles som **den prøvede i Kristus**. Apelles må ha vært en mer erfaren mann, som kanskje hadde gått gjennom mange og store åndelige anfektelser eller forfølgelser fra verden. Og i alle prøvelsene hadde han stått fast.

Vi har sett før, og ser også her, hvordan Paulus ofte og helt åpent gir oppmuntrende og gode vitnesbyrd om dem han skriver til. Han nevner at noen har arbeidet mye for Kristus, at en annen har vært apostelens medarbeider, at en tredje har vært hardt prøvd, og så videre. Som vi også har vært inne på tidligere, synes vi ofte at dette er svært merkelig og farlig, bare egnet til å blåse opp stoltheten i vårt svake hjerte. Måtte vi da her lære å forstå dette bedre!

Alt godt kan misbrukes av vårt elendige hjerte, men det gode skal ikke forkastes av den grunn. Det gode vitnesbyrdet Paulus her gir enkelte, må vi bare ikke forveksle med menneskelig smiger! Nei, vi kan heller sammenligne det med den oppmuntringen foreldre gir barna sine, for at de skal bli enda flittigere og vise enda mer kjærlighet. Det er som når Paulus formante: «Vær varmhjertet mot hverandre i broderkjærlighet! Kappes om å hedre hverandre!» (Rom 12,10).

Overalt i Skriften ser vi hvordan Herren selv oppmuntrer til gode gjerninger, også ved å rose dem som har vist stor lydighet, kjærlighet eller tålmodighet. Vi vet at troen og kjærligheten er den egentlige kilden og den viktigste drivkraften, som alt godt strømmer ut fra.

Likevel ser vi at Gud samtidig har villet bruke alle slags midler som kan oppmuntre til det gode og motvirke det onde. Til dette bruker Gud av og til tukt, ris og plager, en annen gang løfter, oppmuntringer og lovord. Det er dette Paulus gjør når han her roser forskjellige kristne nådesøsken. Det har ofte den rette virkningen, og for mange svake barn kan det være nødvendig.

Måtte bare hver eneste kristen strekke seg etter vekst og fasthet i alt godt og ikke leve av menneskers gunst. I enhver situasjon skal vi være tro i Herren Kristi tjeneste – bare for hans skyld og for den lønnen han gir. Ve den som blir avhengig av menneskers gunst! Med slike går det til slutt som Kristus sa til jødene: «Hvordan kan dere tro, dere som tar ære av hverandre? Og den ære som er av den eneste Gud, den søker dere ikke» (Joh 5,44).

Hils dem som hører til Aristobulus' hus. Hvis Aristobulus ennå levde, må han helt sikkert ha vært en hedning. For vi ser at Paulus ikke hilser til ham, men bare til dem som hørte til huset hans og var kristne. På Paulus' tid var mange Guds barn i tjeneste hos hedninger, men de var likevel tro mot sin himmelske Herre. Det er slike kristne tjenere Paulus hilser her. I det himmelske brorskapet

er det ingen forskjell på om en er tjener eller selv har tjenere. Der er vi alle ett i Kristus Jesus.

11. Hils Herodion, min slektning. Hils dem av Narkissus' hus som er i Herren.

Herodion blir bare nevnt som enda en slektning av Paulus (jf. v. 7). **Narkissus' hus:** Hvem denne Narkissus var, vet vi ikke sikkert, og det har heller ikke stor betydning. Apostelen hilser dem som hører til huset hans, og «som er i Herren», på samme måte som like foran med Aristobulus' hus.

12. Hils Tryfena og Tryfosa, som har arbeidet i Herren. Hils den kjære Persis, som har arbeidet så mye i Herren.

Disse tre var kvinner, og alle blir hilst som slike som har **arbeidet i Herren**. Å «arbeide i Herren» betyr å arbeide i evangeliet eller for sjelers åndelige vel, og uttrykket blir gjerne brukt om sjelesørgere. Her taler Paulus to ganger i samme vers om kvinner som har «arbeidet i Herren». Ja, om Persis sier han at hun **har arbeidet så mye i Herren**. Derfor satte han henne også særlig høyt og kalte henne «den kjære».

Dermed er det ikke uten videre sagt at hun var diakonisse eller lærer for barn. Nei, når Paulus på denne måten framhever hvor mye hun har arbeidet for Herren, er det mer sannsynlig at hun har gjort det på eget initiativ, fritt og uten noen pålagt tjeneste – bare drevet av en indre trang, av Kristi kjærlighet. En slik tjeneste i Herren har da foregått i samtale med enkeltmennesker hun tilfeldig møtte, kanskje ved besøk hos syke eller fanger, eller i flittig forbønn og så videre.

Denne tjenesten, som er prestenes og profetenes oppgave i kraft av embetet, utførte altså disse kvinnene av ren, frivillig kjærlighet. Det skjedde ikke «i menighetene», der Ordet ble forkynt (1 Kor 14,34–35), men mer i private sammenkomster.

Og her holder apostelen fram og roser disse kvinnenes tjeneste. La oss lære av dette at kvinner ikke er nektet en slik kjærlighetstjeneste, så lenge de ikke bryter forstyrrende inn der menn forkynner. Tvert imot blir en slik tjeneste rost her. Den blir også stadfestet ved Kristi eget eksempel, for det var nettopp en kvinne han ga i oppdrag å bli den første som vitnet om hans oppstandelse.

Når Paulus særlig framhever Persis, «som har arbeidet så mye i Herren», bør det lære hver og en av oss å strekke oss etter å vokse i en slik kjærlighetstjeneste.

Men først bør vi nok legge oss på hjertet det apostelen sier om et annet kjærlighetsverk: «For dersom villigheten er til stede, da er den til behag etter det den har, og ikke etter det den ikke har!» (2 Kor 8,12). Vi må huske at gavene er forskjellige, og at vi kommer til å bære ulik frukt (Matt 13,8), «etter det mål som Kristi gave tilmåles med» (Ef 4,7). Men la oss i alle fall alle strekke oss etter å vokse i alt godt, så vi kan bære «mer frukt» (Joh 15,2)!

13. Hils Rufus, den utvalgte i Herren, og hans og min mor.

Det har vært vanlig å mene at denne Rufus var sønn av Simon fra Kyréne, som ble tvunget til å bære Kristi kors. Det kan godt være riktig, når en ser at Simons sønner, Aleksander og Rufus, var så godt kjent blant Jesu disipler at Simon ble omtalt som «far til Aleksander og Rufus» (Mark 15,21). Men det Paulus her sier om Rufus, er at han var **den utvalgte i Herren**, og at Rufus' mor også var Paulus' mor.

At Rufus kalles «den utvalgte i Herren», kan ikke gjelde utvelgelsen til frelse, den vi alle eier i Kristus. For den utvelgelsen er et kjennetegn som gjelder alle troende like fullt. Her uttrykker ordene tvert imot helt klart apostelens kjærlighet til Rufus: Paulus hadde utvalgt ham til sin særlig fortrolige bror. Slik uttrykker også ordene «den kjære» om Persis i forrige vers så åpenbart apostelens kjærlighet til henne at Luther uten videre oversatte dem med «min elskede». Og på samme måte som Paulus i v. 8 sier «min kjære venn i Herren», sier han her «den utvalgte i Herren».

Hans og min mor uttrykker en dyp og varm takknemlighet. Det viser at Rufus' mor hadde hatt en svært inderlig og kjærlig omsorg for Paulus, som om hun var hans egen mor. At hun ikke var hans virkelige mor, sier seg selv, for Rufus var ikke hans virkelige bror. Nei, at Rufus var Paulus' «utvalgte» bror og Rufus' mor hans mor, var et slektskap skapt av den samme kjærligheten som gjorde Jesu mor til Johannes' mor og Johannes til hennes sønn (Joh 19,26–27).

Å, om denne kjærligheten var mer brennende mellom Guds barn! Da ville vi ta oss hjertelig av hverandre, ja, virkelig passe på hverandre med moderlig omsorg. Alt Paulus skriver i dette hilsenkapittelet, vitner om et så inderlig kjærlighetsforhold mellom de første kristne at vi ikke lenger har noe begrep om det. Skulle vi sammenligne oss med dem, måtte vår kjærlighet kalles iskald.

Og vi har fremdeles Peters formaning: «Fremfor alt, ha inderlig kjærlighet til hverandre» (1 Pet 4,8). Å, måtte vi alle våkne opp og begynne å rope for alvor til vår allmektige Frelser, at han må hjelpe oss, så det kan bli en grunnleggende forandring med oss på dette området!

14–15. Hils Asynkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas, og brødrene hos dem. Hils Filologus og Julia, Nereus og hans søster og Olympas, og alle de hellige hos dem.

Her nevner Paulus mange nådesøsken uten å framheve noen av dem særskilt. Det er et tegn på at han husket dem i kjærlighet og ville glede og oppmuntre dem han nevnte. Det samme gjaldt «alle de hellige hos dem». Guds barn skiller seg ikke alle like tydelig ut. Men de er alle nådesøsken, brødre og søstre, og har alle like stor del i ham som er «den førstefødte blant mange brødre».

Noen av dem har store nådegaver, andre har ingen gaver som er særlig synlige. Men vi skal elske dem alle. En menighet består ikke bare av kristne som

er godt synlige, men av alle kristne, selv om noen av dem er små og uanselige. Kristi rike er en skole der han oppdrar dem alle til sin evige herlighet.

Og alle de hellige hos dem, det vil si de troende i familiene deres og i nabolaget. Kanskje kjente ikke Paulus alle personlig. Men fordi de var kristne, var han likevel opptatt av dem og hadde omsorg for dem.

Budskapet i dette brevet er gitt apostelen av Den Hellige Ånd, og det skal bevares så lenge jorden står, til undervisning og oppbyggelse for menigheten. Da kan det synes underlig for enkelte at noe som mange bare ser på som unødvendige høflighetsfraser, skal ta så mye plass. Men apostelen er jo ledet av Herrens Ånd i dette like mye som i de dypeste emnene han behandler i brevet! Da er det også tydelig at vi bør søke lærdom i denne delen av brevet.

Og da lærer vi her, slik vi også har antydet før, at Guds barn i omgangen med hverandre bør gripe hver eneste anledning til å vise oppmerksomhet, så kjærligheten kan få utfolde seg i ord og gjerning. Ellers bør de bruke de daglige mulighetene som byr seg i det naturlige samværet, til å vise hverandre oppmerksomhet og omtanke (Rom 12,10).

16. Hils hverandre med et hellig kyss! Alle Kristi menigheter hilser dere.

Nå har Paulus avsluttet sine egne hilsener i varm broderkjærlighet. Så antyder han hvordan han ville at brødrene også skulle bruke et ytre tegn på kjærligheten de hadde til hverandre. Han sier: **Hils hverandre med et hellig kyss!** Så varmt bør dere elske hverandre, sier han.

Det er tydelig nok at det er kjærligheten og ikke det ytre tegnet som er hovedsaken. Det vet vi ikke bare av apostelens åndelige sinn og hans helt frie holdning til ytre former generelt. Vi ser det også av at han ikke påla dette broderkysset som skikk for alle menighetene. Det var bare en av mange, mer tilfeldige oppmuntringer til å vise broderkjærlighet (1 Kor 16,20; 2 Kor 13,12; 1 Tess 5,26).

Men skikken har også vært holdt i hevd senere, dels i oldkirken og dels i visse kirkesamfunn. Da skjedde det helst etter en felles bønn under den hellige nattverd, der hver enkelt ga den som sto nærmest, det hellige «kjærlighets kyss» (1 Pet 5,14).

Paulus kaller det altså «et hellig kyss» fordi det skulle uttrykke det åndelige kjærlighetsforholdet og ikke være noe fra vårt naturlige følelsesliv. Da har vi forstått at Paulus her ikke ville foreskrive noen seremoni, bare fremme en kjærlig omgang mellom brødrene. Dermed må det også stå oss fritt hvilken form vi gir kjærligheten vår, og den skal bare formes av hjertets egen holdning.

Alle Kristi menigheter hilser dere. Alt det Paulus skriver, understreker bare det inderlige og kjærlige fellesskapet de første kristne hadde seg imellom. Ikke nok med at enkelte troende i én menighet hilste noen bestemte venner i en annen. Hele menigheter ba apostelen bringe sin kjærlighet og sine varme ønsker videre til en hel menighet.

De opplevde samfunnet med hverandre som brødre for evigheten. Det er jo også alle kristne over hele jorden: barn av samme Far og arvinger til samme arv.

Da kan ingen skranker skille dem. De så ut over hav og land til fjerne menigheter og ropte i ånden: Vi hilser dere, hellige brødre i Herren!

– Gud, åpne våre øyne, så også vi kan se dette herlige i ditt rike: det dype fellesskapet mellom alle dine barn av alle slekter, folk og stammer over hele jorden! Gud, øk vår tro, og gi oss en brennende kjærlighet til hverandre!

17. Men jeg formaner dere, brødre: Hold øye med dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært. Vend dere fra dem!

Her taler apostelen i en helt egen tone. Dette er første gang i Romerbrevet at han advarer mot dem som volder splittelse og frafall fra læren. Den unge menigheten i Roma kan ennå ikke ha vært utsatt for dette. Men apostelen advarer mot det som kan komme, ja, mot det som vanligvis dukker opp overalt der evangeliet en tid har virket vekkelse og liv.

Dette nevner han også i avskjedstalen til de eldste i Efesos: «Jeg vet at etter min bortgang skal det komme glupende ulver inn blant dere, som ikke skåner hjorden. Ja, blant dere selv skal det fremstå menn som fører falsk tale for å lokke disiplene etter seg» (Apg 20,29–30).

Emnet i teksten vår har svært stor betydning. Det ligger et skarpt sverd i Paulus' ord: «Vend dere fra dem!» – for de «dårer hjertene til de godtroende» (v. 18). Men mange har lett for å bruke dette verset helt feil og ubarmhjertig på enhver meningsforskjell de oppdager hos brødrene. Andre går til den motsatte ytterligheten: De misforstår kjærlighetens lov fullstendig og vil aldri høre på denne advarselen. Ukritisk tar de imot alt og alle som kommer med et Guds ord og viser en viss nidkjærhet for sjelene.

Dessuten har de som volder splittelse, som regel en både vakker og kraftig forkynnelse, og de gir seg ut for å være forkjempere for den rette sannheten. Bare av dette blir mange villedet. Alt dette gjør at emnet ikke er så enkelt i praksis. Måtte da Herren selv ved sin Hellige Ånd bevare oss i sin frykt og lede oss i sin sannhet når vi skal granske dette, og når vi siden skal leve det ut! Men nå vil vi se nærmere på hva apostelen egentlig sier.

Men jeg formaner dere, brødre: Hold øye med dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært. Verset begynner med et «Men» (slik mange bibeloversettelser har det), og det viser en sammenheng med det som står like foran. Midt i de varme og hjertelige hilsenene og oppmuntringen til broderkjærlighet avbryter Paulus seg selv med en alvorlig advarsel: De skal ikke ta broderlig imot slike som volder splittelse og kan føre til frafall fra den læren menigheten har tatt imot.

«Vend dere fra dem», sier Paulus. Dere skal ikke ta imot dem med den kjærligheten jeg har prøvd å vekke hos dere (jf. 2 Joh 10). Nei, dem skal dere vende dere fra, for de er farlige for sjelene deres. Dette er sammenhengen.

Men hvem er så disse vi skal vokte oss for? Hva mener Paulus med «dem som volder splittelse og anstøt»? Å, her må vi gå fram med stor gudsfrykt og varsomhet! Først spør vi: Er det meningen at vi skal vende oss fra hver eneste kristen som har en annen forståelse enn oss av et eller annet Guds ord, og som

vi derfor kan komme i diskusjon med? Selvsagt ikke! Tekstens ord betyr noe ganske annet.

Paulus lærte også noe helt annet i det fjortende og femtende kapittelet, der han talte om de ulike meningene som alltid kan forekomme mellom de svake og de sterke i troen. Vi så at den ene hadde fått se sin frihet fra den gamle loven, mens den andre fremdeles var bundet av den. Den ene setter én dag høyere enn en annen, den andre holder alle dager for like (Rom 14,5).

Da er det ikke til å unngå at mennesker også taler forskjellig om dette. Men der ser vi at Paulus bare formaner dem til å leve sammen i kjærlighet og godta hverandre. Han sier: «Dere skal ta dere av den som er svak i troen, men ikke for å sette dere til doms over forskjellige meninger.» Både den som kan spise hva som helst, og den som ikke spiser all slags mat, «gjør det for Herren». Derfor bør ingen av dem dømme eller forakte den andre, og så videre.

I teksten vi nå har foran oss, er det tale om noe ganske annet enn enkelte avvik i forståelsen av Ordet. Hva Paulus virkelig taler om her, skal vi forstå dels ved å gå nærmere inn på tekstens ordlyd, dels ved å sammenligne med flere steder i hans andre brev der han kommer med nøyaktig de samme advarslene.

Ser vi først på selve ordlyden, sier Paulus uttrykkelig: «dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært». Av dette må vi tydelig kunne se at dette skriftstedet umulig kan brukes om dem som bare for sin egen del har en annen oppfatning og ikke kan forstå at menighetens oppfatning er riktig, men som likevel aldri prøver å angripe de andres tro.

Nei, fra slike skal vi slett ikke vende oss. Tvert imot skal vi omslutte dem med all mulig kjærlighet, ta oss av dem og hjelpe dem som våre kjære brødre. Dette har apostelen utførlig lagt ut i Rom 14,1–3; 15,1–3.

I teksten vår tales det bare om «dem som volder splittelse og anstøt imot den lære» og så videre. Det er altså utbrytere med egne forsamlinger. De nøyer seg ikke med å ha sine egne meninger om enkelte ting, men arbeider også for å trekke andre over til sin «linje» og sin forsamling. De vil skaffe seg en flokk tilhengere som bryter ut fra den øvrige troende menigheten og følger den nye «linjen». Det er dette som heter å «volde splittelse og anstøt imot læren».

Men her kunne kanskje noen innvende: Når to parter kjemper mot hverandre og begge bruker Skriften som belegg for sine meninger, kan det jo bli et spørsmål om hvem av dem vi skal vende oss fra. Alle synes jo at deres egen vei er rett. Kan en annen fare vill, kan vel jeg like gjerne gjøre det! Hvem skal en her tro, og hvem skal en tvert imot «vende seg fra»? Nå skal vi se hvor lærerik teksten virkelig er.

Apostelen sier: «Hold øye med dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært … Vend dere fra dem!» Han taler til en troende og levende menighet og sier: Hvis noen kommer med en lære som strider mot den læren dere har tatt imot – altså den alminnelige læren i den troende menigheten – da volder han splittelse, og da skal dere «vende dere fra» ham.

Her er det altså ikke tale om den læren en gammel og frafallen kirke etter hvert lever på, og som alle levende Guds barn reiser seg mot, slik det skjedde da Luther stod fram mot pavekirkens dårskap. Historien viser at i samme grad som

kirkene falt fra og begynte å føre bibelstridig lære, reiste det seg levende røster mot dem her og der. Disse røstene angrep og uroet kirkene, helt til kirkene ofte grep til sverdet og bålet.

Luther reiste seg altså slett ikke mot enkelte ulike oppfatninger, slike som også fantes blant de troende, men bare mot klare avvik fra Ordet som den frafalne kirken i kjødelig overmot hadde tillatt seg. Dem kunne han møte med de klareste sannhetene fra Skriften. Kirken lærte jo for eksempel at en kunne kjøpe seg syndenes forlatelse for penger, eller at en burde tilbe jomfru Maria og andre helgener. Mot slikt trengs ingen omstendelige samtaler og nøye utledede slutninger, bare klare bibelord.

Noe ganske annet er det når noen angriper den læren som alle troende Guds barn lever på, og dermed setter sitt eget lys over hele den troende menighetens. Da er det han «volder splittelse og anstøt imot læren». Vi må da først og fremst huske de to tingene i teksten som var nøkkelen til den rette forståelsen. For det første sier Paulus: «splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært», det vil si den læren dere har tatt imot. For det andre sier han dette til en levende, troende forsamling.

Da er saken klar. De «partistifterne» det tales om her, er de som reiser seg mot den læren – den forståelsen av Skriften – som den levende, troende menigheten på stedet har lært, som den holder seg til og lever på, og som er hellig for den. Å sette seg opp mot denne alminnelige læren er ikke bare tegn på en svært oppblåst ånd. Det er også nettopp det fordervelige partimakeriet som er så farlig for sjelene, og som apostelen advarer så sterkt mot her.

Men nå kan det melde seg et vanskelig og viktig spørsmål. I det fjortende kapittelet så vi at meningsforskjellene som ble omtalt der, kunne føre til splittelse når de ble forfektet overfor andre. Likevel ble vi i det kapittelet formant til ikke å vende oss fra slike brødre bare på grunn av ulike meninger, men tvert imot ha samfunn med dem og bære deres skrøpeligheter (Rom 15,1). Hvordan skal jeg da se forskjell på slike avvik og dem jeg skal vende meg fra?

Også på dette spørsmålet gir teksten vår svar: «dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært». Det er disse vi skal vokte oss for: de som ikke nøyer seg med selv, for egen del, å mene noe annet enn menigheten for øvrig, men som også prøver å trekke andre med «på samme linje».

Dette blir enda tydeligere gjennom andre bibelsteder der Paulus kommer med samme advarsel som i teksten vår. I Apg 20,30, som vi allerede har sitert, sier han: «Ja, blant dere selv skal det fremstå menn som fører falsk tale for å lokke disiplene etter seg.» Legg merke til uttrykket: «for å lokke disiplene etter seg». Det er dette som er å «volde splittelse og anstøt imot læren».

I Apg 15,1–2 leser vi: «Det kom da noen ned fra Judea og lærte brødrene slik: ‹Hvis dere ikke blir omskåret etter den skikk vi har fra Moses, kan dere ikke bli frelst.› Det oppsto da strid, og Paulus og Barnabas fikk et heftig ordskifte med dem.» Legg merke til at de «kom ned og lærte brødrene» dette nye.

I Fil 3,2 sier Paulus: «Hold øye med hundene! Hold øye med de onde arbeidere! Hold øye med de skamskårne!» Og i 2 Kor 11,13–15 sier han: «For disse er falske apostler, svikefulle arbeidere, som skaper seg om til Kristi apostler.» Vi legger

merke til at det hele veien er tale om slike som arbeider for å trekke de troende over til sin mening, og som dermed «volder splittelse og anstøt imot læren».

Dette taler Paulus mye om i Galaterbrevet. I det første kapittelet sier han: «Jeg undrer meg over at dere så snart vender dere bort fra ham som kalte dere ved Kristi nåde, til et annet evangelium, skjønt det ikke finnes noe annet – det er bare noen som forvirrer dere og vil forvrenge Kristi evangelium» (Gal 1,6–7). Og i det femte kapittelet: «Måtte de bare skjære seg fordervet, de som oppvigler dere!» (Gal 5,12).

Av alle disse stedene ser vi først og fremst, som allerede nevnt, at det bare tales om dem som arbeider for å føre de troende sjelene bort fra den læren de allerede har tatt imot – en lære som allerede har gjenfødt og frelst dem – for å vinne dem for en annen mening eller «linje». Det er altså slett ikke tale om dem som bærer på en eller annen egen oppfatning, men om arbeidere som driver misjon for den, om «falske apostler, svikefulle arbeidere».

Dernest viser disse og flere lignende skriftsteder hvilke lærer disse onde arbeiderne førte til frafall fra, og hvor avgjørende viktige de var. Lærene de forfalsket eller innførte, var av ulik art og av større eller mindre betydning. Noen ganger gjaldt det selve den store grunnleggende læren om Kristus, som når en fornektet hans guddom eller nektet at Jesus var Kristus (1 Joh 2,18.22–23; 4,1.3; 2 Joh 7–10).

Men det kunne også bare være tillegg til troens lære, slik at den ble forfalsket. De gjorde de rettferdiges hjerter motløse (Esek 13,22) ved å holde fram gjerninger som måtte til om en skulle kunne behage Gud. Det kunne være omskjærelsen og andre lovgjerninger (Gal 5,2–4; 6,12–13; Kol 2,8–12). Dessuten krevde de falske apostlene gjerninger som ikke var til noen som helst nytte, slike som bare hørte hjemme i Det gamle testamentets tid. I Det nye testamente oppfordres det derimot bare til gjerninger som er til gagn og nytte.

I Kol 2,16–18.21–22; 1 Tim 4,8; 1,4–5 og Rom 13,8.10 kan en se hvilke påbud, forskrifter og unyttige gjerninger de falske lærerne forkynte, og som splittet enigheten i Kristus. Samtidig ser vi der at Det nye testamente bare oppfordrer til gjerninger som tjener kjærligheten og er til virkelig nytte.[84]

Endelig ser vi at Paulus også advarer mot dem som trekker sjelene inn i emner som verken skaper nytt liv eller den rette helliggjørelsen – slike som bare drev med unyttig «ordstrid» og ikke førte noen åpenbar villfarelse.

Om dette taler Paulus til Timoteus: «Hvis noen lærer annerledes og ikke holder seg til vår Herre Jesu Kristi sunne ord og den lære som hører til gudsfrykt, da er han oppblåst og forstår ingenting. Han er bare syk etter stridsspørsmål og ordkrig. Dette fører bare til misunnelse, strid, spott, onde mistanker og stadig krangel mellom mennesker som er fordervet i sitt sinn og har tapt sannheten, og ser på gudsfrykten som en vei til vinning. Slike skal du trekke deg unna!» (1 Tim 6,3–5).

Tidligere i samme brev sier Paulus også: «Du må pålegge noen at de ikke skal undervise i en annen lære eller vie sin oppmerksomhet til eventyr og endeløse ættetavler, som fører til stridigheter i stedet for den oppbyggelse som er fra Gud, den som er i troen» (1 Tim 1,3–4). Det samme sier han i 2 Tim 2,23, der han

formaner: «Vis fra deg de tåpelige og uforstandige stridsspørsmålene! For du vet at de føder strid» (jf. 1 Tim 4,7; 2 Tim 2,16–18; Tit 3,9).

Denne advarselen er det all grunn til å tenke nærmere over. Det er lett å forstå at en klar villfarelse fører med seg splittelse og skade. Men mange vil ikke tro at splittelse og frafall fra læren kan skyldes «tåpelige og uforstandige stridsspørsmål» eller emner som ikke gir «den oppbyggelse som er fra Gud» – i hvert fall ikke når en bruker ord fra Den Hellige Skrift.

Å møte sjeler som søker frelse, med et budskap som ikke er til noe gagn i den åndelige tilstanden de er i, eller som ikke er nødvendig i den tiden vi lever i, men bare fører dem over i fjerne spørsmål som ikke angår dem, er å forføre dem. Det er å føre sjelene bort fra «det ene nødvendige» og inn i et åndelig virvar og en åndelig rådvillhet. Og det fører til uenighet og splittelse mellom dem som i troens enfold skulle ha ett hjerte og én sjel.

Men i teksten vår taler apostelen ikke direkte til disse onde arbeiderne. Hos dem hadde han ikke noe håp om å utrette noe (2 Tim 3,13). Nei, han retter advarselen til den øvrige troende menigheten. Og hva sier han at disse troende skal gjøre? Han sier: «Men jeg formaner dere, brødre: Hold øye med dem som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært. Vend dere fra dem!»

«Hold øye med dem», så dere kan være på vakt og ikke blir fanget og forført av budskapet deres. Dette er det første Paulus formaner til her. Men han legger til noe enda mer avgjørende: «Vend dere fra dem!» Ordet i den greske teksten betyr å «unnvike noen», «vike bort fra dem». Dette vil Paulus at de troende skal gjøre overfor dem som volder splittelse og frafall fra den læren de har tatt imot, den læren menigheten lever på og i.

Legg merke til hva apostelen sier! Han sier ikke at vi skal dømme og fordømme dem. Nei, all dom over deres innerste tilstand skal vi overlate til Gud. Han sier heller ikke at vi skal hate og forkaste dem, for en slik oppførsel kan ikke Guds barn være bekjent av. Nei, han sier bare at vi skal «vende oss fra dem»: ikke ha åndelig fellesskap med dem, ikke høre på dem og ikke samarbeide med dem.

Og alt dette bare fordi de volder splittelse og frafall fra den læren vi har tatt imot. For både Ordet og all erfaring viser hvor farlig splittelse og frafall fra læren virkelig er for det kristne livet.

Hensikten med å vende seg fra disse onde arbeiderne har to sider. For det første skal vi ikke bli fanget av budskapet deres (Matt 7,15). For det andre skal vi ikke støtte opp om det de står for, slik at vi blir «medskyldige i deres onde gjerninger» (2 Joh 10–11), styrker dem i partiånden og bare øker splittelsen i menigheten (jf. 2 Tess 3,14).

Kan du trygt si at du verken utsetter deg for villfarelsens bedragerske makt eller leder andre inn i fristelse ved ditt eksempel, selv om du hører eller leser det de forkynner – ja, da står du fritt. Men tenk etter om denne tryggheten din er godt begrunnet! Apostelens budskap til oss her er jo: «Vend dere fra dem!» Og den samme formaningen finner vi andre steder. I 2 Tim 3,5 sier han: «Slike skal du vende deg fra!» Og om noen «ikke vil adlyde vårt ord», sier han: «Ha ikke samkvem med ham» (2 Tess 3,14).

Her vil kanskje noen innvende: Hva om dette er levende kristne som bare i uforstand har latt seg ta av en villfarelse, men som nå føler seg så bundet til dette budskapet at samvittigheten driver dem til å være med og spre det? Hva skal vi da gjøre? Skal vi vende oss fra dem også?

Svar: Gjør som Kristus gjorde da hans trofaste disippel Peter ville prøve å hindre ham i å gå lidelsens vei. Han sa: «Vik bak meg, Satan! Du er til anstøt for meg.» Likevel elsket han fortsatt Peter som sin trofaste disippel, som en «bror». Gjør det samme, du!

La det ikke komme noen avstand i hjertets kjærlighet mellom deg og dem. Men vend deg fra den gale læren og holdningen. Delta ikke frivillig i noe som støtter dem og virksomheten deres, så verken du selv eller andre svake søsken i nåden får det inntrykket at denne nye læren ikke er så farlig. Vær varsom så du ikke på noe område støtter en virksomhet som kan gjøre det vanskelig for noen å gripe den rette læren, eller som kan føre til frafall for dem som har tatt imot Kristi og apostlenes lære!

Hvis en bror er blitt så oppblåst at han tror hans mening er bedre enn den læren hele den levende Guds menighet lever på, og han arbeider for å skape splittelse, da er det nok sikrest å følge apostelens ord: «Vend dere fra dem!» For her betyr din og menighetens enighet i Kristus mer enn hvordan du opptrer overfor den onde arbeideren. Det sikreste er alltid å rette seg etter Ordet.

Paulus hadde ikke den holdningen mange har i dag: at det ikke er noen fare for at vi blir bedratt, og at vi nok alltid skal kunne skille mellom rett og galt. Han lærte heller ikke at vi tillitsfullt skal stå åpne og ta imot alle, selv om de kanskje bruker Guds ord og har en viss nidkjærhet for å vinne sjeler.

Det har heller ikke Kristus noen gang lært. Tvert imot taler Kristus om noen som kan «profetere i hans navn, drive ut onde ånder i hans navn og gjøre mange kraftige gjerninger i hans navn» (Matt 7,22), og som likevel var «ugjerningsmenn» fordi de var «falske profeter» som vi skal vokte oss for.

Gud, fri oss fra vår lettsindighet overfor ditt ord! Å, hvor få det er, selv blant bekjennende kristne, som virkelig setter Ordet høyt nok! Først og sist dømmer vi ut fra det vi selv mener. Alle tror de selv har visdom nok.

La oss igjen huske at det tryggeste er å rette seg etter Herrens ord. Og nå har vi sett at både Kristus og apostlene sier: «Vokt dere for dem!», «Vend dere fra dem!» – fra dem «som volder splittelse og anstøt imot den lære som dere har lært».

Ja, om det så var en teologiprofessor eller en av våre enfoldige brødre som begynte å lære noe om Kristus og troens lære, om sakramentene eller om de siste ting, og det strider mot «den lære som dere har lært» – den læren som allerede har gjort oss til frelste og nye mennesker – da må vi bare rette oss etter apostelens formaning: «Vend dere fra dem!»

Å, hvor lite vi fatter hva enhet i tro og lære betyr! Hvor lite vi aner om de sjelekvalene som følger av frafall fra selve læren! Men vår store fiende, djevelen, forstår det. Derfor har han ingen ro så lenge det finnes en flokk kristne som er ett i Kristus. Der ser han etter muligheter til å skape splittelse og frafall fra læren.

Luther sier at når det gjelder å skape splittelse og frafall fra læren, arbeider djevelen med samme iver og kraft som en som vil bryte seg inn i et hus for å

stjele og myrde. Kommer han ikke inn gjennom en dør eller et vindu, prøver han gjennom taket. Og slipper han ikke inn der, graver han seg inn under muren. Han kan aldri tåle at det finnes kristne som bevarer troens og Åndens enhet. Han gjør alt for å splitte dem.

Og når han har fått til splittelse, blir det lett å føre sjelene dit han vil. Da er snart ingenting sikkert og rett for dem. Da blir de opptatt av alt annet enn det ene nødvendige. Da kan også de uomvendte trøste seg med at ingenting i Ordet er så sikkert, når ikke engang de kristne kan bli enige om meningen. Kort sagt: Med avvik fra læren kommer all slags ulykke. Derfor er det viktig å være mer våken og trofast overfor apostelens formaning i denne teksten.

Men Paulus har enda en grunn til at vi bør vike unna disse onde arbeiderne. Han legger til:

[84] Noen mener at vi også i Det nye testamente har et bud fra Kristus selv som ikke sikter mot noen egentlig nytte, men som bare er en lydighetsgjerning og bør oppfylles fordi Kristus befaler det, nemlig budet om dåpen. Men vi skal være klar over at Kristus ikke har lært slik. Kristus og hans apostler lærer at dåpen er et nådemiddel til frelse, ikke en tom lydighetshandling. Peter sier om dåpens vann at det «nå også frelser oss» (1 Pet 3,21). Kristus selv sier at vi må «fødes av vann og Ånd» (Joh 3,5). Paulus sier at Gud frelste oss «ved gjenfødelsens og fornyelsens bad ved Den Hellige Ånd» (Tit 3,5). Selv om vår blinde fornuft ikke begriper dette, er det likevel dette Herren Kristus har lært om dåpen: at den ikke bare er en lydighetshandling, en «bekjennelse» eller et ytre tegn på at en er kristen. Dåpen er riktignok også et ytre tegn for de kristne, men samtidig noe uendelig mye mer.

18. For disse tjener ikke vår Herre Jesus Kristus, men sin egen buk. Og ved sine fagre og smigrende ord dårer de hjertene til de godtroende.

For disse tjener ikke vår Herre Jesus Kristus. Det sier Paulus om dem som volder splittelse og frafall fra Kristi og apostlenes lære. Dette bør være grunn nok til at vi ikke er i tvil om at vi skal «vende oss fra dem». Og tilføyelsen er godt begrunnet. For det er nettopp dette disse onde arbeiderne gir seg ut for – at de er Kristi tjenere – og det er dette de vil overbevise oss om med vakre ord og en vakker framferd.

Paulus sier i 2 Kor 11,13–15 at de «skaper seg om til Kristi apostler» og til «rettferdighets tjenere». Men hvor mye de enn kan ligne «rettferdighets tjenere», ja, selv om de selv tror de tjener Kristus, er det ikke sant. For de kjemper for å splitte hans lille hjord og arbeider for å trenge seg inn med et budskap som fører til frafall fra den læren flokken kom til tro ved, som den har sin trøst i, og som er hellig og dyrebar for den.

Paulus var selv overbevist om at han var fri fra kravene i den gamle loven (Rom 14,14). Likevel nevnte han ikke et ord om dette som kunne støte de troende jødene i Jerusalem, for de trodde ennå at de måtte holde denne loven. I stedet gikk han selv opp i templet og renset seg på jødisk vis. Så redd var han for å skape splittelse eller forvirring om den læren menigheten i Jerusalem var blitt frelst

ved og levde på. Der ble han som en jøde for jødene, og for dem som var under loven, ble han som en som er under loven.

Og hvorfor oppførte han seg slik? «For ikke å hindre Kristi evangelium», sier han (se Apg 21,23 ff.; 1 Kor 9,12.20–23).

Tenk litt over dette! Han som hadde en apostels visshet om sannheten i dette spørsmålet, var ikke opptatt av for enhver pris å få lært dem det. Det var jo ikke strengt nødvendig for at de skulle bli frelst, for de kjente allerede den frelsende sannheten. Han ville heller la det ligge enn å bli årsak til splittelse og uro om den læren de var blitt frelst ved og levde på. Han ville ikke forstyrre dem i en god vekst i nåden.

Hva skal en da si om dem som holder fram det de selv mener er den rette læren, og setter den høyere enn menighetens lære – og det ikke overfor en død løgnkirke, men overfor en gjenfødt, levende menighet? På grunnlag av sin nye lære kjemper de for å skape splittelse i den levende menigheten og skaffe tilhengere til sin egen lære.

Selv om de, i likhet med Paulus, skulle ha en guddommelig visshet om at de hadde det rette lyset, burde de likevel, i likhet med Paulus, heller tie med det, så sant det ikke er en lære sjelene helt nødvendig trenger for å bli frelst. Det er bedre enn å skape frafall fra den rette læren ved en forkynnelse i utide.

Dette lærer Paulus både ved det han sier, og ved det han gjør. De som fremdeles ikke vil høre på dette, og som heller ikke bryr seg om hva følgene blir når de setter seg opp mot den levende menighetens lære, de «tjener ikke vår Herre Jesus Kristus», sier apostelen. La oss virkelig huske dette!

Men sin egen buk. Når de altså ikke tjener Kristus og heller ikke bryr seg om hva de gjør med hans lille flokk, er det selvsagt bare kjødelige motiver som driver dem. Her nevner Paulus et så skrøpelig motiv som at de «tjener sin egen buk». Hos noen kan slike motiver være mer eller mindre ubevisste, hos andre er det helt bevisste kjødelige motiver som driver dem.

Et annet sted nevner Paulus en annen drivfjær hos disse arbeiderne. Han sier at de «uten grunn blir oppblåst av sitt kjødelige sinn» (Kol 2,18). De er så oppblåst av sin egen innbilning om hva som er rett, at de virkelig tror det er helt nødvendig for alle å ta imot nettopp deres lære. Men enten det er egen vinning eller eget hovmod som driver disse arbeiderne, er det i begge tilfeller grunn nok til å «vende seg fra dem», slik Paulus har formant.

Og ved sine fagre og smigrende ord dårer de hjertene til de godtroende. Så nevner Paulus også fremgangsmåten og midlene disse arbeiderne bruker for å fange sjelene. Ordene i den greske teksten taler riktignok først og fremst om «fagre og smigrende ord» på vanlig menneskelig, innsmigrende vis. Men noen fortolkere har også hevdet at når det her er tale om å fange omvendte, troende sjeler, kan det like gjerne være en herlig evangelisk forkynnelse disse arbeiderne bruker først, til de har vunnet tillit og åpne hjerter. Deretter kommer de med sin egen nye lære.

Ordet som er oversatt med «smigrende», betyr også «rosende». Vi ser ikke klart om Paulus vil si at de bruker kjærlige og smigrende ord om dem de håper å vinne, eller om det er læren sin og dem de vinner for den, som de roser og priser

lykkelige. Men han sier klart nok at de med sine smigrende ord «dårer hjertene til de godtroende».

De oppriktige og enfoldige sjelene er godtroende, og derfor frykter de ikke for å bli forført. De er velvillige og tror at alt er vel når de får høre herlige bibeltekster og vakre utlegninger av dem. De synes det er ukristelig og kjærløst å frykte noe ondt fra dem som taler så åndelig og herlig.

De ser ikke klart at det er fruktene av denne forkynnelsen Paulus advarer mot her: villfarelsen fra den sunne læren og all den nøden sjelene dermed blir ført ut i. Det er derfor han sier at de dårer hjertene, og derfor han advarer så alvorlig mot dem som driver med dette.

De som blir forført, kan innerst inne være fromme og oppriktige sjeler, og derfor må de omsluttes med all mulig kjærlighet. Alle advarslene vi nå har sett, gjelder bare disse onde arbeiderne.

Likevel er det vel fortsatt noen som er tilbøyelige til å synes at disse advarslene er svært lite kjærlige. Men de må lære å være kritiske til sin egen forstand og oppfatning. Vi står her overfor ordene til en hellig apostel! Det er tross alt vi som skal la oss undervise av ham! Tenk på hvor brennende vi har sett kjærligheten hans tidligere i dette kapittelet! Du kan være sikker på at det er den samme kjærligheten som driver ham til denne advarselen.

Den rette kjærligheten ser på hva som hjelper og hva som skader sjelene. Og hvem kan se rekkevidden av all den sjelenøden som oppstår når mennesker som søker frelse, blir rokket i troen på læren, splittet og ført inn i ordstrid og nye meninger, så de til slutt ikke vet hva de skal tro eller holde for sant? En vet heller aldri hvor langt det kan gå med slike sjeler. Vi har mange sørgelige eksempler på tragiske skjebner.

Hva skal være redningen for dem når de møter harde og langvarige fristelser, hvis de er blitt usikre på hvordan de skal forstå de frelsende sannhetene? Det er tross alt et stort Guds under om vi kommer lykkelig gjennom alle disse harde og utmattende kampene, selv når vi har den rene læren klar og fast for oss. Men hvordan skal det gå hvis selve grunnvollen vakler på grunn av de mange ulike tolkningene? Og hva kan da være sterkt nok til å vekke og omvende verden, når den stadig hører om alle de ulike meningene om Skriften, som også splitter de kristne i så mange partier?

Å, de vet ikke hva de gjør, de som volder splittelse og frafall fra den rene læren som vi har tatt imot, som har gjenfødt oss, og som vi lever på! Bli ikke forundret over at apostelen går så sterkt ut mot dette! Men han vil innprente formaningen sin med enda en tilføyelse:

19. For ordet om den lydighet dere viser, er kommet ut til alle. Derfor gleder jeg meg over dere. Men jeg ønsker at dere skal være vise til det gode og rene for det onde.

Hvilken sammenheng dette verset har med formaningen og advarselen like foran, ser vi når vi sammenligner med Rom 15,14–15. Der sier Paulus at selv om han visste at de kristne i Roma var fulle av godhet og all kunnskap, hadde han likevel skrevet nokså frimodig til dem for å minne dem om det de altså allerede

visste. Slik taler han også her. Han har advart dem mot slike som volder splittelse, formant dem til å vende seg fra dem og sagt at de «dårer hjertene til de godtroende».

Nå legger han til: Med dette ville jeg ikke si at dere er de mest mottakelige for villfarelse og forførelse. Tvert imot er deres lydighet mot evangeliet kjent for alle. Hensikten var bare at dere skal være på vakt: åpne for alt som er rett og godt og ta vare på det, men rene for – ja, avvisende mot – alt som kan forføre dere.

Noen har forstått dette verset helt motsatt. De mener at Paulus med «lydighet» her mener at de stiller seg åpne for alt mulig, og at han vil si: Min advarsel mot dem som volder splittelse, er svært nødvendig for dere, for det er jo kjent for alle hvor lydige, føyelige og lette å overbevise dere er. Derfor dukker nok slike snart opp hos dere også. Men at dette ikke er apostelens mening, ser vi dels av selve ordet «lydighet» og det som egentlig ligger i det, dels av tilføyelsen: «Derfor gleder jeg meg over dere.»

Ordet «lydighet» har alltid den gode betydningen lydighet mot evangeliets sanne lære. Ofte betyr det selve hjertets villige «lydighet» mot nådens kall til omvendelse og tro. Det er ikke et menneskes naturlige lydighet, men den som Ordet selv virker (se utleggelsen av Rom 1,5): en hjertets lydighet som bare er hjertets overgivelse til evangeliet. Men deretter, som en frukt av dette, kommer også lydighet mot hele Guds vilje. Det var dette herlige og klare kjennetegnet de var blitt kjent for blant folkene (jf. Rom 1,8).

Det var denne lydigheten deres mot hele Guds ord Paulus nå gledet seg over. På denne grunnvollen hadde han også håp om at de ville være lydige mot det Ordet sier om enighet og trofasthet mot den sannheten som kan frelse, og ikke så lett åpne seg for noe nytt i læren. **Derfor gleder jeg meg over dere**, sier han. Han fryder seg av hjertet over at de vokser velsignet i nåden. (Vi merker altså at det bare var kjærlighet som drev ham også til de sterke advarslene!)

Men samtidig som han gir uttrykk for gleden over dem, bærer han også på en frykt for at de kanskje ikke hadde nok av den visdommen og det gode enfoldet som skal til for å holde fast på det gode og ikke bli tatt av noe ondt. Derfor legger han til:

Men jeg ønsker at dere skal være vise til det gode og rene for det onde. La oss se litt nærmere på disse ordene, ja, ta dem inn over oss! (*I Rosenius' svenske bibel lyder siste ledd: «enfoldige til det onde».*) Det er det samme Paulus sier til korinterne: «Brødre, vær ikke barn i forstand! Vær småbarn i ondskap, men vær fullvoksne i forstand!» (1 Kor 14,20).

Det kristne enfoldet er en dyrebar gave. Men det er ikke uttrykk for mangel på forstand eller kunnskap. Nei, det gode, prisverdige enfoldet består i at vi, samtidig med alt vi vet, likevel «akter alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus … er så mye mer verd» (1 Kor 2,2; Fil 3,8).

Videre innebærer det, som i teksten vår, at vi holder oss så langt borte fra alt som kan skade oss, at vi er «rene for det onde». Det vil si at vi, som barn, ikke er opplyst om eller kjent med alt det som foregår rundt oss i verden. Det er dette som er å «være småbarn i ondskap», eller, som teksten vår lyder på svensk, å være «enfoldige til det onde».

Dette enfoldet er en usigelig dyrebar gave. Men har vi ikke samtidig en viss åndelig visdom, blir vi ganske snart forført. Det er dette Paulus mener med å «være vise til det gode», og med «vær ikke barn i forstand», «vær fullvoksne i forstand».

Enfold overfor det onde betyr at vi står så langt fra det at vi, som små barn, ikke engang vet om det. Å være vis til det gode betyr på samme måte at vi er trengt så dypt inn i det gode at vi alltid er i stand til å velge det gode og se forskjell på det som er ondt og ødeleggende.

En slik visdom kreves særlig for å prøve all forkynnelse, om den er «i samsvar med troen» (Rom 12,6). Men den er også nødvendig for å prøve alle forhold i dagliglivet, om de går i kjærlighetens fotspor (Rom 13,10).

Her hjelper ingen menneskelig visdom og skarpsindighet. Her kreves ganske enkelt Guds nåde og gave. Det gjelder særlig når det onde stikker dypt og er kledd i herlige ord og gjerninger – når villfarelsen er pyntet med et skinnende slør av sannheter, ofte med undergjerninger som bevis (2 Tess 2,9 ff.). Og av natur er vi alle slik at vi fort blir lei av det gamle og lett tennes av alt som er nytt. Å, måtte Herren være oss nådig og komme oss til hjelp med sin Ånds lys!

Men Paulus vil at vi skal bruke alle midler for å få den nødvendige visdommen «til det gode». Han oppmuntrer oss til stadig å trenge dypere inn i de skjulte hemmelighetene i alle Guds ords sannheter, i Åndens lys, ved bønn og granskning. Det er hensikten med formaningen når han sier at vi skal «være vise til det gode og rene for det onde». «Se, jeg sender dere som får blant ulver. Vær da kloke som slanger og enfoldige som duer» (Matt 10,16).

Vi skal altså strekke oss etter denne dyrebare visdommen. Men vi må likevel alltid huske at bare Herrens Ånd kan veilede oss til hele sannheten og avsløre Satans dybder. Vi må huske at den som har mest visdom og kunnskap, blir fortest og aller mest bedratt – hvis han setter sin lit til egen kunnskap og eget klarsyn.

Ingenting er så farlig som å tro at en er så godt utrustet med Guds ord og visdom at en nok selv skal kunne avgjøre hva som er rett og galt. Nei, da går det mye bedre for dem som ikke har så mye kunnskap, men bare kjenner sin mangel på kunnskap og trenger all nåde og veiledning fra Gud (se 1 Pet 5,5).

Og denne avhengigheten av Gud – når vi skal bevares mot djevelens onde angrep, for eksempel mot vår enighet i læren – ser vi uttrykt når apostelen plutselig avbryter formaningen sin og begynner å tale om hva Herren Gud skal gjøre i saken.

20. Men fredens Gud skal i hast knuse Satan under deres føtter. Vår Herre Jesu Kristi nåde være med dere!

Men fredens Gud skal i hast knuse Satan under deres føtter. Vi kan ikke selv stå imot og overvinne forførelsene; Gud selv må gjøre det. Dette er grunnen til at Paulus brått kommer med denne tilføyelsen til formaningene sine.

Når han her kaller Gud «fredens Gud», henger det helt sikkert sammen med de stridighetene og splittelsene i menighetene som han har talt om (v. 17). Nøyaktig den samme sammenhengen finner vi i 2 Kor 13,11, der han først formaner:

«Ha det samme sinn! Hold fred med hverandre» og så straks legger til: «og kjærlighetens og fredens Gud skal være med dere».

Men her ser vi at Paulus i denne sammenhengen begynner å tale om vår arvefiende, Satan, og sier at Gud skal knuse Satan under våre føtter. Dermed gjør han det klart at det egentlig er denne sjelenes fiende som driver sitt spill gjennom tvistene og splittelsene som oppstår mellom de kristne.

Når noen altså begynner å lære noe blant de kristne som strider mot «den lære som dere har lært», og det så oppstår splittelse og frafall fra læren, er dette ikke bare små uoverensstemmelser mellom mennesker, slik vi ofte tror. Det er tvert imot et listig angrep av den onde selv, Satan.

Tenk bare etter hva følgene virkelig blir av frafall fra den rene læren. Vi mister jo vårt eneste faste holdepunkt. Det oppstår usikkerhet om sannheten. Samfunnet mellom søsken i nåden splittes i uenighet, hat, onde mistanker og så videre, mens all verdens selvsikkerhet tvert imot blir styrket. Da skjønner du at Satan har vært der og sådd sin gift.

For Satan er ikke et tomt tankebilde. Nei, sporene etter ham vitner om hvem han er: «slangen» som «dåret Eva med sin list» (2 Kor 11,3), «han som kalles djevelen» (det vil si baktaleren) «og Satan» (det vil si motstanderen) (Åp 12,9), «denne verdens gud» (2 Kor 4,4), en «morder» og en «løgner» (Joh 8,44), som snart «går omkring som en brølende løve» (1 Pet 5,8), snart «omskaper seg til en lysets engel» (2 Kor 11,14).

Denne fienden vet svært godt hva han oppnår bare han kan få i stand et visst avvik fra læren. Som vi har vist tidligere, er hans nidkjærhet på dette området så enorm og pågående at det ikke ville finnes kristne noe sted som kunne bevare enighet og enhet i det gamle og gode Ordet, om ikke Herren gjorde et under med sin beskyttende nåde og makt.

Går vi omkring og er selvsikre, vil splittelse og frafall fra læren alltid komme. Men hvis vi lyder apostelens formaning (v. 17) og vandrer i gudsfrykt og bønn til Herren, vil han også gjøre det Paulus lover oss her: «Fredens Gud skal i hast knuse Satan under deres føtter.»

Ordet «i hast» (snart) gir oss den trøsten at alle de nye lærene Satan bruker for å uroe menigheten, snart skal forsvinne. De har bare en kort tid. Den gamle sannheten som er blitt angrepet, står derimot fast fra slekt til slekt, fra den ene tidsalderen til den neste. I 2 Tim 3,9 sier Paulus om forførere: «De skal ikke ha mer fremgang, for deres dårskap skal bli åpenbar for alle.»

For våre utålmodige hjerter kan det nok synes å drøye lenge. Men for den langmodige Gud er det bare en kort tid (jf. Luk 18,7–8). Han sier: «Se, jeg kommer snart!» Også Satan vet i stor vrede «at han har kort tid» (Åp 12,12).

Men legg merke til hvor lærerikt apostelen taler her! Han sier at det er Gud som skal knuse Satan – men samtidig at det skal skje «under deres føtter». Med ordene «knuse Satan under føttene» minner Paulus oss om det første løftet: at «kvinnens ætt skal knuse slangens hode». Dette løftet ble fullkomment oppfylt da Kristus ved døden «gjorde til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen» (Hebr 2,14).

Men det som så står igjen, er at Herren også vil hjelpe oss mot den makten Satan har til å friste og forføre, og bryte ned hans gjerninger i våre åndelige kamper. Det er dette Paulus taler om her. Og han sier altså at føttene Satan nå skal knuses under, er våre føtter – men at det likevel er Gud som knuser ham, «fredens Gud», ja, Fredsfyrsten, den eneste som er Satan overlegen.

Her lærer vi hva som foregår i de åndelige kampene: Det er Kristus som kjemper kampen – men i oss og gjennom oss! Det gjør han ved sin Ånd og sitt ord, som blir tatt imot i hjertene våre. Og likevel er all kraft i Herren og fra Herren alene. Slipper vi bare til den tanken at vi nok skal greie det med vår forstand og omtanke, blir det Satan som knuser oss. For da kan ikke Kristus gi oss sin kraft (2 Kor 12,9).

Men jo dypere vi erkjenner at vi ikke er i stand til noe som helst mot denne veldige fienden, og jo mer vi setter vårt håp på Kristus alene, desto snarere kan han knuse Satan under våre føtter. Da tilintetgjør han Satans verk blant oss, så vi kan gå ut av striden med seier og fryd og prise Gud for det underet han har gjort.

Slik går det for seg i hver eneste åndelig strid, også i den disse versene taler om. Måtte så Herren Kristus være vårt eneste håp og vår eneste hjelp! Med det samme ønsket slutter også Paulus:

Vår Herre Jesu Kristi nåde være med dere! Med denne hilsenen og dette ønsket slutter Paulus ofte, som en oppsummering av alt vi trenger til liv og frelse. Vi har jo alt i «vår Herre Jesu Kristi nåde». Har vi den med oss, er alt vel. Da går det rett og godt for oss i alle slags kamper og farer. Måtte da vår Herre Jesu Kristi nåde virkelig være med oss alle, nå og for alltid!

«Vår Herre Jesu Kristi nåde.» I disse få ordene ligger både kilden til og summen av alt det gode vi får fra Gud, både her i livet og i all evighet. I Kristi nåde ligger alle Guds rikes største skatter og velsignelser: først og fremst Kristi personlige miskunn og kjærlighet, dernest alle velgjerningene han lar komme over oss som vår frelser og forsoner, som den som helliggjør oss, og som vår hyrde.

Der vår Herre Jesu Kristi nåde er, der er himmelriket. Der er syndenes forlatelse og Faderens fullkomne vennskap. Der er Den Hellige Ånd med hele sitt verk i sjelen. Ja, der er evig liv og salighet.

Med denne avslutningen gir Paulus uttrykk for sitt hjertes innerste ønske for denne Guds menighet. Han ønsker dem alt det gode hans eget hjerte var fullt av, og derfor strømmer ord som rommer alt dette, ut av seg selv. Han vil ikke at en eneste av dem skal mangle Kristi nåde. Han ønsker at Herren Kristi nåde skal være med både de svake og de sterkere, med de minste barna og med fedrene, med de mest trofaste og med dem som ofte feilet. For alle trengte de vår Herre Jesu Kristi nåde.

21. Timoteus, min medarbeider, og Lukius og Jason og Sosipater, mine slektninger, hilser dere.

Paulus har altså først skrevet sine egne hilsener, og i den forbindelse har han avbrutt seg selv med sterke advarsler mot arbeidere som fører til splittelse og

frafall fra den rene læren. Nå bærer han fram hilsener fra sine nærmeste medarbeidere i Korint, der han da oppholdt seg.

Den første er Timoteus, hans medarbeider i evangeliets tjeneste, som han hilser fra i mange av brevene sine. Timoteus var en særlig Herrens tjener. Paulus skriver om ham: «Jeg har ingen likesinnet, som kan ha ekte omsorg for dere» (Fil 2,20). Timoteus er den Paulus omtaler med størst ros (Apg 16,1; 1 Tim 1,2; 1 Tess 3,2 m.fl.).

I tillegg til Timoteus hilser Paulus fra tre andre menn, som han kjærlig kaller sine slektninger: Lukius, Jason og Sosipater. Mer om dem finner vi i Apg 13,1; 17,5–9; 20,4.

22. Jeg, Tertius, som har skrevet ned brevet, hilser dere i Herren.

Paulus dikterte gjerne brevene sine til en skriver (jf. 2 Tess 3,17), men han har også skrevet brev «med egen hånd» (Gal 6,11). Da han skrev det store Romerbrevet, hadde han altså Tertius som skriver. Paulus hadde begynt å diktere hilsenene fra vennene, og det kan se ut til at Tertius da har brutt inn med et ønske om også selv å få skrive ned sin hilsen. For vi ser at Paulus fortsatt har tre andre brødre han skal hilse fra (v. 23).

Men vi ser hvordan Paulus selv i småting ønsket å glede brødrene sine: Tertius fikk bryte inn med sin egen hilsen. Navnet Tertius tyder på at han var romer. Da kan vi også forestille oss hvilken glede og kjærlighet han la i denne hilsenen, og hvilken fryd i ånden han må ha kjent da han skrev ned hele dette brevet til brødrene i Roma.

Tertius har ikke bare sittet og skrevet dette som en leid og likegyldig skriver. Han har fulgt med av hele sitt hjerte i budskapet den store apostelen dikterte, for han var en bror i troen. Derfor sier han også: «Jeg hilser dere i Herren» – det vil si: Som et lem på Herren Kristus hilser jeg dere, som også er lemmer på ham og medarvinger til det evige liv. Tertius har uten tvil vært svært lykkelig over å få skrive ned dette brevet til romerne.

23. Gajus, min og hele menighetens vert, hilser dere. Erastus, byens regnskapsfører, og vår bror Kvartus hilser dere.

Gajus, min og hele menighetens vert. Denne Gajus er uten tvil den samme som nevnes i 1 Kor 1,14, en av de to som Paulus unntaksvis hadde døpt. Nå bor Paulus i hans hus, på samme måte som han bodde hos Akvilas og siden hos Justus første gang han kom til Korint (Apg 18,1–7). Her får vi altså vite hvem Paulus bodde hos nå, og dermed hvor det herlige Romerbrevet ble skrevet. Det har sannelig vært et velsignet hus der en så viktig del av Den Hellige Skrift ble til.

Da Gajus tok imot Paulus som gjest og lot ham få et rom der han kunne skrive, fikk han sikkert også erfare det vi leser i Hebr 13,2: Ved gjestfrihet «har noen hatt engler til gjester uten å vite det».

Men Gajus er ikke bare vert for apostelen, han er også vert for «hele menigheten». Det kan skyldes at han hadde så stort hus at de troende i Korint holdt sine sammenkomster hos ham. Eller det kan bety at mange fra menigheten kom på besøk så lenge Paulus var der, og at Gajus var gjestfri og tok godt imot alle. Uten tvil gjaldt begge deler.

Nå hadde han fått den store nåden at apostelen bodde i hans eget hus og skrev sitt hellige brev til Rom. Da kunne ikke Gajus la være å bruke anledningen til selv å sende en hilsen til Guds menighet i Rom, slik de andre gjorde.

Så hilser også **Erastus, byens regnskapsfører,** de kristne i Rom. Denne hilsenen har noe særlig å lære oss. Vi ser en troende, varm kristen, en av Paulus' venner, som ber om å få hilse en flokk brødre i Rom som han kanskje ikke engang kjente. Og det vi særlig skal merke oss, er at han er en offentlig tjenestemann i en hedensk by og tjener en hedensk befolkning som byens regnskapsfører.

Det lærer oss at en sann kristendom ikke krever at vi trekker oss så helt tilbake at vi ikke kan ha vanlige stillinger i samfunnet, selv om samfunnet er ugudelig. Så lenge verden ikke selv avsetter oss, skal vi stille og trofast gjøre arbeidet vårt og tjene dem vi er satt til å tjene. Vi skal bare vokte oss for å bli lik verden i dens syndige liv, og for å fornekte vår Herre Kristus på et eller annet område fordi vi gjerne vil tekkes mennesker.

Det er ikke noe som helst galt i selve embetet; det er en Guds ordning (Rom 13,1–6). Skjøtter vi arbeidet i tro og gudsfrykt, er alt sammen hellig og velbehagelig for Gud. Erastus, som forvaltet bykassen, var like hellig for Gud som Gajus, som var vert for både apostelen og hele menigheten.

Til slutt hilser også **vår bror Kvartus**. Det betyr ikke at han var Erastus' bror, for da ville ordlyden ha røpet det. Nei, her siktes det til det åndelige brorskapet. Paulus hadde ikke noe annet å framheve ved Kvartus enn at han var en bror. Men nettopp det er den største heder og ærestittel for alle kristne. At Erastus var byens regnskapsfører, var ikke så stort som at han var en bror i Kristus. Ja, ikke engang det at Gajus var vert for hele menigheten, kunne måle seg med den æren at han var en kristen.

Det åndelige brorskapet var da også det viktigste i alle disse hilsenene. Derfor slutter rekken av hilsener ganske enkelt med denne påminnelsen om at Kvartus var en bror.

Nå er alle hilsenene med, og apostelen begynner å tenke på avslutningen av brevet. I den samme kjærlighetens ånd som han har lagt i brødrenes hilsener, lar han enda en gang sitt hjertes bønn og velsignelse strømme ut over menigheten i Rom.

Han ber Kristi nåde ned over brødrene. Så løfter han blikket fra brødrene opp til sin store Gud. En mektig lovprisning stiger opp til Gud, som hadde gitt dem så mye nåde og velsignelse, og som også i framtiden var mektig til å styrke dem. Han sier:

24–25. Vår Herre Jesu Kristi nåde være med dere alle! Amen. Men ham som er mektig til å styrke dere etter mitt evangelium og forkynnelsen av Jesus Kristus, etter åpenbaringen av det mysteriet som det har vært tiet om i evige tider,

(*Rosenius' bibel utelater v.* 24.)

Når apostelen nå er i ferd med å avslutte dette veldige brevet, ser han tilbake. Han dveler ved de uendelige nåderikdommene vi har i Kristi evangelium, og han er opptatt av at de kristne må bli grunnfestet i nåden. Men han vet at alt sammen er av Gud – både gaven og at de blir bevart. Da fylles hjertet hans av tilbedelse, og han bryter ut i denne lovprisningen av den store og nådefulle Gud og hans evangelium, som nå var åpenbart for alle mennesker.

Slik gikk det også da han skulle avslutte de tre kapitlene der han talte om Guds underfulle og nådefulle råd til frelse for verden (Rom 9–11). Også da brøt han ut i en herlig lovprisning: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier … For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham tilhører æren i all evighet. Amen» (Rom 11,33–36).

At Paulus så åpent lovpriser Gud for all den trøst han så i ham og hans evangelium, kunne selvsagt ganske enkelt skyldes et naturlig behov for å gi luft for hjertets følelser. Men det kunne også være hans bevisste hensikt å gi søsknene i nåden enda et oppmuntrende ord med i brevet.

Men ham som er mektig til å styrke dere. At de kristne skulle bli grunnfestet i evangeliets sannhet, var selve hovedformålet med hele brevet (jf. Rom 1,11). Nå sier apostelen at det bare er Gud som er i stand til å grunnfeste oss. Når vi erfarer at vi ikke selv makter det, behøver vi altså ikke fortvile. Det er Gud som skal gjøre det; det er med «Guds veldige kraft» vi skal bevares.

Det samme sier Peter: Det er «ved Guds makt» vi «blir holdt oppe ved tro, til den frelse som er ferdig til å bli åpenbart i den siste tid» (1 Pet 1,5). Han sier også at Gud er «all nådes Gud», at det er han som har kalt oss «til sin evige herlighet», og at han skal «dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste» oss (1 Pet 5,10).

Men skal vi virkelig kjenne den trøsten vi har i alt dette, må vi først ha klart for oss hvor fryktelig det ville stå til med oss om vi noen gang falt ut av nåden og kom bort fra det livet som er av Gud. Dernest må vi erkjenne hvor fullstendig maktesløse vi står overfor alle våre åndelige fiender.

Da blir dette den store trøsten for oss: Hos Gud er det både vilje og makt til å bevare oss til det evige liv. Om dette talte Paulus med svært sterke ord i Rom 8,31–39.

Der begynner han med Guds faste vilje til å frelse oss, med Guds brennende kjærlighet – at han «ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle». Og straks spør han: «Hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham?» Så avslutter Paulus triumferende: «For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter … skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.»

Tror vi dette og hele tiden holder det klart for oss, stemmer vi nok også i lovprisningen til Gud: «Ham, den eneste vise Gud ved Jesus Kristus, tilhører æren i all evighet!» Men spør noen hvordan vi skal bli grunnfestet så vi kan bli bevart til det evige liv, svarer apostelen:

etter mitt evangelium og forkynnelsen av Jesus Kristus. «Etter mitt evangelium» – det vil si: etter den forklaringen jeg nå har gitt dere på hvordan Gud har villet frelse menneskene. Når Paulus sier «mitt evangelium», understreker han sin overbevisning om at han er en utvalgt apostel med fullmakt til å lære verden veien til frelse i Kristi navn. Men samtidig antyder han med dette uttrykket at det vil komme mange andre som også forkynner noe de gir ut for å være Guds evangelium, men som slett ikke er det.

Denne apostelen hadde fått store og herlige åpenbaringer av Kristus og var så hellig overbevist om den rette sannheten at han kunne si: «Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» (Gal 1,8). Da var det også en klar og god støtte for de enfoldige at han her kort og godt sa: «etter mitt evangelium». Slik kunne de straks vite hva som var det rette evangeliet.

og forkynnelsen av Jesus Kristus. Dette er et forklarende tillegg til «etter mitt evangelium». Paulus sier med andre ord: Mitt evangelium er forkynnelsen av Jesus Kristus (jf. Apg 5,42; 1 Kor 2,2). Og det er i dette budskapet de troende skal «styrkes» eller grunnfestes, så de blir faste og urokkelige.

De skal ikke la seg trekke inn i menneskelige spekulasjoner om hvordan vi blir frelst. Slike spekulasjoner fører nettopp til svermeri og drar Guds rettferdige straff over dem som ikke nøyer seg med den store nåden at Gud har gitt oss sitt ord fra himmelen.

Nei, la oss holde fast ved «det som var fra begynnelsen» (1 Joh 1,1), ordet om Jesus Kristus. Han ble vår frelse etter Guds utvelgelse før verdens grunnvoll ble lagt (Ef 1,4). Han ble forkynt for våre første foreldre allerede på syndefallets dag, og siden står han fram overalt i Skriften gjennom utallige vitnesbyrd i ord og forbilledlige handlinger.

Ordet om Kristus er hele Skriftens kjerne og midtpunkt. «I bokrullen er det skrevet om meg», sier han (Hebr 10,7). Både offerloven med sine forbilder og den loven som «med bokstaver var innhogd på steiner» (2 Kor 3,7), peker bare mot Kristus. For den har som mål å utmatte og knuse oss og drive oss til nådestolen i hans blod (Rom 5,20–21; Gal 3,24). Kristus er altså helt konkret innholdet og siktepunktet for all evangelisk forkynnelse.

Men vi skal ikke bare stadfestes i troen på evangeliet slik vi finner det åpenbart i Det gamle testamentets profetier og forbilder. Det skal også skje gjennom den fullendte forkynnelsen om Kristus, i det klare lyset som ble tent ved at profetiene ble oppfylt, ved Kristi fullbrakte verk og ved utgytelsen av Ånden. Det er dette Paulus tenker på når han føyer til:

etter åpenbaringen av det mysteriet. Hemmeligheten Paulus tenker på her, er nettopp hemmeligheten om Guds vilje – hvordan vi skulle bli frelst – som først ble virkelig åpenbart i evangeliets fulle lys (jf. Ef 1,9 og 1,4). At også hedningene skulle bli innbudt til Kristi nåderike, var også en del av denne hem-

meligheten (jf. Ef 3,3–6), men bare en del. Samtidig hadde dette stor betydning for å fatte selve hemmeligheten. For nå ble det klart at lovens gjerninger ikke var nødvendige for å bli rettferdig for Gud.

Nå skulle tvert imot ville hedninger, som ikke engang hadde hørt om loven og langt mindre oppfylt den, få ta imot nåde og rettferdiggjørelse bare ved troen på Kristus. Her lå jo det sterkeste bevis for evangeliets grunnleggende budskap: at vi frelses bare av nåde, ved den Enes rettferdighet og den Enes lydighet.

Også i Rom 9,30 bruker Paulus det at hedningene fikk del i Kristi rike, til å framheve nåden. Der legger han nettopp vekt på at de «ikke jaget etter rettferdighet» og likevel har fått rettferdighet ved tro, mens Israel, som søkte rettferdighet, ikke fikk den – bare fordi de ikke tok imot den ved tro, men søkte den ved lovgjerninger.

Når Paulus her uten nærmere forklaring bare taler om «åpenbaringen av det mysteriet», må vi derfor forstå det om den hemmeligheten han gjennom hele brevet aller mest har vært opptatt av å få åpenbart.

I de to første kapitlene viser han grundig at både jøder og grekere alle var fulle av synd. Straks han så i Rom 3,21 begynner å forkynne hovedinnholdet i evangeliet, sier han: «Men nå er Guds rettferdighet, som loven og profetene vitner om, blitt åpenbart uten loven.» Der ser vi at selve hemmeligheten, det som «er blitt åpenbart», er Guds rettferdighet.

Men så føyer han straks til: «uten loven». Det var dette han ville bevise så sterkt ved å tale om at også hedningene ble benådet. Vi fatter sammenhengen når vi holder klart for oss hvor dypt jødene satt fast i den oppfatningen at de hadde alt i orden gjennom sin lov og sin gudsdyrkelse.

Gjennom hele Romerbrevet åpenbares den rene og klare læren om Guds vei til frelse: Alle står like skyldige for Guds øyne, uansett hva vi har gjort eller gjør, for vi har alle overtrådt Guds lov og bryter den stadig. Og vi frelses utelukkende ved forløsningen i Kristus Jesus så snart vi tar imot den ved tro. Dette er fremdeles i dag en dyp hemmelighet for ethvert menneskes natur, og det har vært apostelens store hovedemne gjennom hele brevet. Det er denne store hemmeligheten han også har i tankene her i sin avsluttende lovprisning.

Allerede i første kapittel, der han taler om hva han ville gjøre for romerne (Rom 1,15–17), er det «å forkynne evangeliet» (Rom 1,15). Og i vers 17 sier han hva det er som dermed skal «åpenbares»: «For i det åpenbares Guds rettferdighet.» Det er denne hemmeligheten det siktes til med ordene «åpenbaringen av det mysteriet».

som det har vært tiet om i evige tider. Dette kan synes noe underlig. Vi vet jo at Herren fra verden ble til, har talt til menneskene om en Frelser som skulle komme, og forberedt hans komme med utallige forbilledlige handlinger og profetier. Men saken klarner når vi ser at apostelen her taler om Kristi evangeliums «høylyse dag», sammenlignet med Det gamle testamentets morgengry i profetiene og forbildenes dunkle antydninger.

Den samme sammenligningen bruker han i 2 Kor 3, der han sier: «For det som var herlig (Det gamle testamentets profetier og forbilder), har nå ingen herlighet i forhold til denne overveldende rike herlighet» (2 Kor 3,10) – det vil

si den herligheten som stråler fram gjennom «Åndens tjeneste» (2 Kor 3,8) eller «rettferdighetens tjeneste», forkynnelsen av evangeliet i den nytestamentlige tiden.

Nå er alt oppfylt som profetiene mer eller mindre dunkelt forkynte skulle skje. Nå har vi sett Kristus bli født, lide, dø og stå opp. Og vi har hørt apostlene i Åndens høylyse dag utlegge Det gamle testamentets løfter og på det aller nøyaktigste beskrive troens vei. Derfor står selv Det gamle testamentets evangeliske budskap så tydelig for oss at det kan synes like klart som et apostelord i Det nye testamente.

Men slik var det slett ikke den gang, for da var ennå ingenting fullbyrdet! Da var løftene om Kristi første komme til jorden like dunkle for fedrene som løftene om hans gjenkomst på dommens dag og om den evige frelsen er for oss i vår tid.

Enkelte Guds barn har riktignok et levende lys over dette. Men hvor mye klarere skal vi ikke se det når alt sammen er fullbyrdet og oppfylt! Da skal vi se at hele vårt liv i tro og håp hittil bare har vært som en vandring i mørket, sammenlignet med den overbevisende klarheten vi da ser alt i, når det står fullt opplyst for hjertet vårt.

Akkurat slik var forskjellen mellom det lyset Kristi tid førte med seg, og det som kunne utledes av Det gamle testamentets løfter og skyggebilder. Disse kan nærmest sammenlignes med gåter, og løsningen på gåtene har vi i Det nye testamente.

Augustin sier: «Det nye testamente ligger skjult i Det gamle, og Det gamle testamente ligger åpent i Det nye.» Derfor sammenlignes Kristus og evangeliets fulle lys med solen, «rettferdighetens sol», mens det profetiske ord sammenlignes med «en lampe som lyser på et mørkt sted, inntil dagen lyser fram» (2 Pet 1,19).

For nå, i Det nye testamentets tid, kunne apostlene si: «Vi hadde vært øyenvitner til hans storhet» (2 Pet 1,16); «Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far» (Joh 1,14); «det som vi har sett med våre øyne, det som vi betraktet og våre hender rørte ved … forkynner vi også for dere» (1 Joh 1,1–3).

I tillegg kom den store pinsedagen med sin veldige utgytelse av Ånden over apostlene. Da var de endelig satt i stand til å bringe videre den fullstendige læren om rettferdiggjørelsen som vi bare finner i deres skrifter. Det er dette Paulus taler om her, for å vekke oss til å lovprise Gud og fryde oss. Bare den som har fått det fulle lyset over frelsens vei, kan si at det har «vært tiet om» denne hemmeligheten «i evige tider».

26–27. men som nå er kommet for lyset og etter den evige Guds befaling ved profetiske skrifter er blitt kunngjort for alle folk for å virke troens lydighet – ham, den eneste vise Gud ved Jesus Kristus, tilhører æren i all evighet! Amen.

men som nå er kommet for lyset … er blitt kunngjort. At hemmeligheten nå er blitt kunngjort ved de profetiske skriftene, kan forstås på to måter. For det første falt det et nytt og klart lys over profetenes budskap da profetiene gikk i oppfyllelse, så evangeliets hemmelighet nå ble åpenbart for alle fattige sjeler. For det andre kan det sikte til at både Kristus og apostlene alltid belyste og stadfestet forkynnelsen sin med profetenes skrifter.

Overalt – både når Kristus talte, og i apostlenes brev – ser vi at de viste til Skriften, til Moses og profetene. Særlig overfor jødene var dette et nyttig middel til å overbevise dem om sannheten.

Men Paulus sier videre at hemmeligheten er åpenbart og kunngjort **etter den evige Guds befaling.** Dette er et tillegg fullt av trøst. Legg merke til at det skjedde «etter den evige Guds befaling»! Det er hans alvorlige vilje at vi skal få del i hans rådslutning, ta imot troen og bli frelst.

Vil vi nå gjerne vite hvordan den store Gud i himmelen er sinnet mot oss, og hva han til slutt vil gjøre med oss uverdige syndere, så hører vi her på nytt at det var «den evige Guds befaling» at det glade budskap skulle kunngjøres «for alle folk», for alle hedningefolk.

Dette er Jesu Kristi evangelium. Det forkynner at vi alle sammen ble så fordervet ved syndefallet at «ikke noe menneske blir rettferdiggjort av lovgjerninger» (Gal 2,16).

Men nettopp derfor har Gud i sin barmhjertighet og visdom fra evighet gitt oss et annet menneske i vårt sted, den andre Adam. Bare ved hans lydighet skal vi bli rettferdige, og bare ved troen på ham skal vi være helt fri fra lovens dom. Selv om synden dessverre ennå bor i oss, ja, til og med bryter ut av og til, skal vi likevel være så rene og velbehagelige for Gud som om vi aldri hadde hatt noen synd.

Slik har vi fått hemmeligheten forkynt og åpenbart i Kristi evangelium, og det har skjedd «etter den evige Guds befaling». Det er altså Guds alvorlige vilje at vi skal tro dette og ha den freden som bør følge med en slik nåde. Slik er den evige Gud sinnet mot oss, ja, mot «alle folk» – også mot mennesker som har sølt seg til i de groveste synder og den dypeste elendighet.

Etter Guds befaling er Kristi evangelium forkynt for alle folk. Det betyr at det er Guds befaling og klare hensikt at alle folk skal få ta imot det glade budskap. Da Kristus hadde fått all makt i himmel og på jord, gav han også sine vitner den samme befalingen: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen!»

Dette er altså «den evige Guds befaling». Gud er evig av vesen. Han var til før alt annet, han er fra evighet til evighet, og derfor må han være fullkomment

uforanderlig. Men da må han også i dag, i denne stund, være like omsorgsfullt sinnet som vi ser det åpenbart i denne «befalingen».

Å, om vi da også ville ta dette til oss og tro det! Da ville vi nok også begynne å elske og lovprise ham. Både Skriftens ord og all erfaring vitner om at selv de verste fiender begynner å elske Gud inderlig så snart de får vite at han er så uendelig nådig, og Ånden lar dem se det. De begynner å gråte over sin egen ondskap og ulydighet mot en så nådig Gud og Far. Da vender de om til ham, og nå vil de være hans lydige barn.

Det er på denne måten Gud har villet vinne syndere: ved sin overstrømmende nåde. Derfor føyer apostelen straks til:

for å virke troens lydighet. Med «troens lydighet» menes den lydighet at vi tror. For dette er Guds bud i evangeliet: «at vi skal tro på hans Sønns, Jesu Kristi navn». Følgen blir da også lydighet mot hans bud i loven, så vi også «elsker hverandre» (1 Joh 3,23).

Ja, slik er de salige fruktene når evangeliets hemmelighet blir åpenbart for oss – når troens øyne åpnes, så vi ser at vi eier den evige Guds kjærlighet tross alle våre synder; at han nå er forsonet og nådig mot oss ved Sønnens død; ja, at han aldri vil tilregne oss syndene våre etter loven når vi tror på Sønnen (Rom 4,5–8; 5,6–10.18–21; 8,1.3 m.fl.). Å, når Ånden gir oss lys til å se og tro dette, da begynner vi å lovprise, opphøye og elske en så nådig Gud.

Troens lydighet blir altså bare født ved evangeliet! Derfor har Gud befalt at evangeliet skulle forkynnes for alle folk.

ham, den eneste vise Gud ved Jesus Kristus, tilhører æren i all evighet! Amen. «Den eneste vise Gud.» Tidligere har Paulus talt mye om Guds kraft til å grunnfeste oss, om hans store nåde og kjærlighet som åpenbares i evangeliet, med mer. Nå minner han oss om enda en stor, framtredende og fullkommen egenskap hos Gud: den dype, guddommelige visdommen.

En lignende lovprisning av Guds uutgrunnelige visdom strømmet også fra apostelens lepper da han var kommet til slutten av brevets første hoveddel, om Guds rådslutning til frelse i Kristi evangelium. Da brøt han ut: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier. For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver?» (Rom 11,33–34). «Den eneste vise Gud», sier teksten vår. Når det gjelder spørsmålet om hvordan vi blir frelst, er selv de viseste mennesker bare dårer.

Evangeliet er en «snublestein» og en «dårskap» for vår blinde fornuft (1 Kor 1,18–25), men samtidig er det i virkeligheten en uutgrunnelig visdom, som englene trakter etter å skue inn i (1 Pet 1,12). Det samme ser vi i Ef 3,10: «Slik skulle Guds mangfoldige visdom (i forsoningen, Ef 3,11) nå gjennom menigheten bli kunngjort for maktene og myndighetene i himmelen.»

Å, la også dette øke vår glade lovprisning og tilbedelse av Gud! Han er den eneste vise, og derfor får vi som små, uforstandige barn bare høre og ta imot det han vil si oss, og hvile hodet mot hans – den eneste vises – uutgrunnelige rådslutning til vår frelse. Ham, den eneste mektige og eneste vise Gud, være da pris og ære ved Jesus Kristus i evighet!

ved Jesus Kristus, sier apostelen. For bare ved ham kan Gud bli lovprist og elsket. Bare ved Kristus er Gud forsonet og full av nåde mot syndere. Bare ved ham kan skyldige skapninger få fred med Gud i samvittigheten. Bare i Kristus og hans forsoning åpenbarer Guds uendelige kjærlighet og visdom seg. Og alt dette betyr at hjertene våre også bare ved Jesus Kristus virkelig kan prise og tilbe Gud. Jesus Kristus er midtpunktet, begynnelsen og slutten, i hele Guds evangelium og i alle Guds barns hjerter.

Derfor skal også all ære, lovprisning og tilbedelse bæres fram for den store og evige Far bare ved Jesus Kristus, fra alle frelstes hjerter, her i livet og i evighet. Måtte da også våre hjerter inderlig lovprise ham for alt vi har i hans navn (det vil si i hans person), som virkelig er verdt all tilbedelse, og for alle hans usigelige gaver til oss syndere! Ja, ham, den eneste allmektige og vise, all barmhjertighets Gud og all trøsts Far, tilhører æren og lovprisningen nå og i all evighet! Amen.

Et tilbakeblikk på de viktigste lærdommene i Romerbrevet

I dette herlige og åndsrike brevet har vi møtt de dypeste lærdommene på alle kristendommens viktigste områder. Vi har fått erfare det Luther sier: «Dette brevet er selve hovedsaken i Det nye testamente. Det er av stor betydning for hver eneste kristen ikke bare å kunne det ordrett utenat, men å være opptatt med det hver dag, som sjelens daglige brød.»

Men la oss nå ta et kort overblikk over brevets budskap og se hvilke store, herlige og nødvendige lærdommer vi har fått. Vi skal også se hvor livsviktige de er, så vi må ta dem til oss daglig og leve dem ut i hverdagen. La oss aldri glemme det apostelen sier om Israels barn: «Ordet som de hørte, ble til ingen nytte for dem, fordi det ikke ved troen var smeltet sammen med dem som hørte det» (Hebr 4,2).

Vi har alle svært lett for å bli selvsikre og falle i åndelig søvn og falskhet, men også i vantro eller motløshet. Da må vi aldri glemme at vår eneste hjelp mot alle disse farene er å ta til oss Ordet hver dag og leve etter det (jf. 2 Mos 16,4–35).

Den største og aller farligste tilbøyeligheten hos oss alle er den kjødelige selvsikkerheten: at vi ikke regner med Gud, ser bort fra at han alltid er nær og ser oss, forakter hans bud og advarsler og bare vil sove i synden. Dette er jo hvert menneskes tilstand av naturen, og det er dette som er den åndelige døden.

Men faren lurer også alltid på alle som en gang er blitt vekket og frelst. Derfor trenger vi aller først å bli vekket opp av dødssøvnen, og så stadig på nytt å bli vekket av selvsikkerheten vår, så vi i stedet alltid har Gud og hans ord for øye.

Det er nettopp dette Paulus først er opptatt av i Romerbrevet: Han søker å vekke menneskene opp av selvsikkerheten. Straks han har avsluttet den innledende hilsenen (Rom 1,1–17), tar han opp dette som første emne: «Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker som holder sannheten nede i urettferdighet.»

Han vil vise at ingen kan unngå Guds vrede når de hører til dem som ikke bare har synd, men også «holder sannheten nede i urettferdighet» – det vil si holder sannheten borte fra tankene sine for å kunne fortsette fritt i synden.

Til det bruker han den tankevekkende sannheten at vi står ansvarlige i samme grad som vi har kunnskap om Gud, og at alle mennesker har en viss kunnskap om ham.

Paulus viser at selv den svært ufullkomne kunnskapen hedningene hadde, var nok til å gjøre dem ansvarlige. De var altså «uten unnskyldning» (Rom 1,20). Hvor mye større måtte da ikke ansvaret være for dem som hadde et langt større lys, som hadde Guds ord? Det handler det andre kapittelet om.

Hedningene har to kilder til kunnskap om Gud. Først og fremst skaperverket, som står for øynene deres og vitner om Skaperen (Rom 1,19–20). Dernest samvittigheten, som anklager det onde og vitner om at Guds lov er skrevet i hjertene deres (Rom 2,14–15). Gjennom disse to «kjente de Gud» godt nok, sier apostelen. Derfor blir det dømt som bevisst motstand når de fortsetter å synde og «holder sannheten nede i urettferdighet».

Og hva gjør så Gud? Paulus sier: «For enda de kjente Gud, æret … de ham ikke som Gud. I stedet ble de tomme i sine tanker, og deres uforstandige hjerter ble formørket … Derfor overga Gud dem til skammelige lidenskaper» (Rom 1,21–26). «Og ettersom de ikke brydde seg om å eie Gud i kunnskap, overga Gud dem til et udugelig sinn» (Rom 1,28).

Det er en forferdelig tilstand når Gud overlater et menneske til seg selv – når han helt stille trekker seg tilbake fra det og overlater det til hjertets ondskap og dårskap, til forherdelse! Levende eksempler på dette ser vi overalt, både blant hedningene i deres ynkelige dårskap og ugudelighet (Rom 1,24–32), og blant jøder og navnekristne i deres forblindelse (Rom 11,8–10).

Vi ser virkelig at Gud gjør dette med mennesker: Han forblinder dem når de mot bedre vitende trosser ham (jf. Sal 50,17–21; 2 Tess 2,10–12). Denne rettferdige dommen fra Gud er fryktelig. Men hvor forferdelig er det ikke hvis vi som har større lys enn jødene, bare fortsetter å leve i synden uten å omvende oss og bli frelst!

Aller verst er det når dette skjer med kristne som en gang er blitt omvendt og benådet med selve Åndens lys og har smakt Guds godhet i hjertet. De begynner igjen å leve lettsindig og selvsikkert, bedøvet av jordiske sanser og «syndens svik» (Hebr 3,13). Den gamle slangen har forført dem så langt at ingenting lenger kan advare dem og omvende dem til frelse, og de bare fortsetter å misbruke Guds nåde i løsaktighet.

Da kan følgene ikke utebli, så sant Gud er den samme i går og i dag. Da vil han også i dag la denne vreden ramme oss. Først overlater han oss til oss selv og vår selvsikkerhet, tar sin Ånd fra oss og lar oss forherdes, så vi ikke et eneste øyeblikk frykter for helvete. Nå kan vi synde helt fritt uten at det bekymrer oss det minste. Dette er det første Gud i sin hellige vrede gjør med dem som avviser ham og vil leve fritt i syndene sine.

Det andre – Gud bevare oss fra noen gang i evighet å få erfare hva det er! «Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender!» (Hebr 10,31). Paulus antyder det når han sier: «Med din hardhet og ditt ubotferdige hjerte hoper du deg opp vrede til vredens dag, den dagen når Guds rettferdige dom skal bli åpenbart. For han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger … Men over dem som er

gjenstridige og ulydige mot sannheten, men lydige mot urettferdigheten – over dem skal komme vrede og harme. Trengsel og angst skal komme over hver menneskesjel som gjør det onde» (Rom 2,5–9).

Å, Herre Gud, vær oss nådig! Gi oss heller de hardeste slag her i livet! Hjemsøk heller syndene våre med det hardeste ris og de tyngste plager, bare vi ikke sovner og blir forherdet! Hvis de to første kapitlene i brevet får vekke oss for dette, har vi brukt dem rett.

Men like sterkt som vi i selvsikker lettsindighet forakter Gud og hans bud, heller vi også mot å tvile på nåden, mot vantro og selvrettferdighet. Når Gud endelig får jaget søvnen fra øynene våre, så vi ser vår synd og Guds dom, vender vi oss straks til noe vi selv skal gjøre for å hjelpe på saken: til vår anger, bønn og helliggjørelse. Og hvis dette ikke fører fram, gir vi opp i fortvilelse.

Det vi da mangler, er at vi ennå ikke virkelig kjenner og tror hvor fullstendig fortapt vi egentlig er – så fortapt at vi ikke kan gjøre noe som helst til vår frelse. Vi kjenner heller ikke hvor stor og tilstrekkelig forsoningen i Kristi død er. Dette er de aller viktigste hovedlærdommene i kristendommen: hele menneskehetens fortapte tilstand under syndens overmakt, den fullkomne forsoningen ved Kristus og den frie adgangen til nåden ved troen på ham.

Disse hovedlærdommene forkynnes rikt og sterkt i brevets tredje, fjerde og femte kapittel. Den første er at alle mennesker ligger under syndens makt – noe som allerede ble slått fast i de to første kapitlene. Paulus sier: «Vi har jo allerede anklaget både jøder og grekere for at de alle er under synd» (Rom 3,9).

Dette bekrefter han så i samme kapittel med Skriftens egne ord: «Som det står skrevet: Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste. Det er ikke én som er forstandig, det er ikke én som søker Gud. Alle er veket av, alle sammen er blitt udugelige. Det er ikke noen som gjør det gode, ikke en eneste» (Rom 3,10–12).

Dette er en overmåte viktig lære hvis vi skal forstå hele rekkevidden og meningen med Kristi forsoning og få en fastere grunnet trøst i Guds nåde. Uten en rett erkjennelse av hvor fullstendig fortapt vi er, tenker vi alltid – uansett hva vi hører om forsoningen og nåden – at vi nok også selv må bidra med litt godhet og fromhet for å kunne tro at vi er benådet.

Hele Guds evangelium hjelper oss ingenting hvis vi ikke kjenner Skriftens lære om syndens makt over hele vår natur. Hvor stor tro vi enn har fått ved evangeliet, rives alt sammen ned så snart vi får en dypere erfaring av vår egen synd. Derfor er det så sant det Luther har sagt: «Troens veske må ha to rom: det ene for læren om hvor fullstendig fortapt vi er i oss selv, det andre for læren om hvor fullkomment alt er oppfylt i Kristus.»

Derfor må hver eneste kristen gjøre seg godt kjent med Skriftens lære om syndens makt over menneskene. Ved syndefallet ble hele slekten vår så forgiftet og fylt av all slags ondskap at det ikke finnes et eneste hellig menneske på jorden som ikke kjenner nøden og klager og sukker over at synden henger så fast i hele vesenet – i tanker, ord og gjerninger. Derfor kan ingen noen gang nå fram til en syndfri rettferdighet på jorden. Dette vitner alle de helliges liv om, alle deres sukk og deres frykt for Gud, alle deres bønner om nåde og hjelp.

Det samme vitner skriftstedene Paulus henter fra Davids salmer: «Det er ikke én rettferdig, ikke en eneste.» Legg merke til: «ikke en eneste»! Derfor sier han videre at loven taler «for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud. Derfor blir intet kjød rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger» (Rom 3,19–20). Ja, han går så langt at han sier: «For det er ingen forskjell, alle har syndet og mangler Guds herlighet» (Rom 3,22–23).

Om dette taler han kanskje enda sterkere i Rom 7,14–25. Der sier han at selv han, som etter det indre menneske hadde en brennende lyst til Guds lov, likevel så en annen lov i lemmene sine. Den stred mot loven i hans sinn og gjorde ham til fange under syndens lov i lemmene. Derfor bryter han ut i et nødrop: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?»

Årsaken til denne fryktelige kampen forklarer han slik: «For vi vet at loven er åndelig, jeg derimot er kjødelig, solgt til trell under synden» (Rom 7,14). (Ordet i den greske teksten som er oversatt med «kjødelig», betyr egentlig «av kjøtt», et kjødelig stoff, kjødelig av naturen.) Ja, dette stedet gir oss den beste forklaringen på hvorfor den hellige og gode loven virker så uventet på menneskene: I stedet for at synden skulle bremses av lovens forbud, blir den tvert imot «overmåte syndig» ved budet (Rom 7,13).

Men loven virker riktignok ikke slik på alle mennesker, bare på dem som virkelig kjenner den virke i hjertet. Luther sier at loven har to ulike virkninger og to slags disipler. Hos dem som bare ser på gjerningene, virker den et pent ytre vesen, som hos fariseerne. Men hos dem som vil gjøre alt den påbyr, også når de åndelige kravene dens rammer hjertets dyp og det indre fordervet, virker den bare syndenød og fortvilelse.

Og dette er nok det aller sterkeste beviset på det forferdelige fordervet som kom inn i vår natur ved syndefallet. Samtidig er dette det beste beviset på at alle våre anstrengelser for å frelse oss selv er forgjeves og fruktesløse. For når selve det hellige forbudet bare øker ondskapen – hva skal vi da gjøre? Jo, da må alle våre anstrengelser bare ta slutt, slik Paulus selv skildrer det: «… men jeg døde» (Rom 7,9–10).

Så står vi ved dette «veiskillet»: Vi har møtt det åndelige kravet «Du skal ikke begjære!», og det er blitt alvor for oss; vi har tatt det inn over oss. Men vi har også erfart sannheten om hvordan loven virker på vår natur når den virkelig griper inn i den.

Hva så? Les da først Rom 5,20 og deretter Rom 7,7–13. Der ser du hvor tett Gud har sørget for å stenge alle utveier for synderen, så han ikke kan søke frelse utenom Kristus. *Den som ikke vil ta sin tilflukt til ren nåde – den helt frie og ufortjente nåden, bare ved forløsningen i Kristus Jesus – han må fortvile og gi opp hvis han virkelig kjenner syndene sine.*

Dette er det aller første Paulus lærer oss med denne klare skildringen av vårt dype forderv. Og vi har sett at han ikke taler om det som en tilfeldig tilstand eller noe som skyldes manglende alvor hos enkelte. Nei, han viser at det gjelder alt som heter menneske. Han sier «intet kjød», «ikke en eneste», «hver munn», «hele verden».

Ja, han sier at selve loven – legg merke til: ikke lovløsheten, men loven – virker slik på vår natur at den som går mest alvorlig inn for å holde loven på alle områder, er den som sterkest får erfare denne virkningen i seg.

Har du ennå ikke erfart dette? Da forstår du heller ikke hva Paulus lærer om dette. Men da røper du selv at du ennå ikke har erfart lovens rette virkning, og dermed heller ikke har forstått lovens krav til ditt indre menneske, til hjertet og tankene (Matt 5,22–28)! Da har du, som fariseerne, laget ditt eget mål for kristendommen din, akkurat så stort at du kan oppfylle det. For hvis du virkelig med rett alvor går inn for å holde det loven krever, må det jo føre fram til det målet loven ble gitt for!

Derfor følger det selvsagt at ikke et eneste menneske på jorden vil lykkes bedre i sitt eget strev for å omvende seg enn det Paulus lærer oss her. Og like sikkert er hver eneste sjel fortapt og fordømt så lenge den er under loven.

Men når vi altså bare har fortjent og stadig bare fortjener Guds vrede og evige fordømmelse, skal vi da bare bli stående der under vreden og fordømmelsen? Eller hvordan skal vi kunne bli frelst og få tro på Guds evige vennskap?

Dette er brevets store hovedemne: læren om menneskehetens frelse og rettferdiggjørelse ved troen på Kristus. Straks etter at han har slått fast at «intet kjød blir rettferdiggjort for ham ved lovgjerninger», føyer Paulus til: «Men nå er Guds rettferdighet, som loven og profetene vitner om, blitt åpenbart uten loven, det er Guds rettferdighet ved tro på Jesus Kristus, til alle og over alle som tror. For det er ingen forskjell» (Rom 3,20–22).

Så fortapt er alle mennesker i seg selv at «det er ingen forskjell». Derfor blir også alle like fullkomment benådet og rettferdiggjort bare ved troen på «forløsningen i Kristus Jesus» (Rom 3,24).

Her forklarer apostelen også Guds evige råd til frelse, eller Guds tanke med forsoningen ved Kristus. Han sier at Gud har stilt Kristus til skue «i hans blod som en nådestol» – den som ypperstepresten stenket offerblodet på. «Ved dette ville Gud vise sin rettferdighet», nemlig i at han forlater syndene (Rom 3,25–26).

Guds rettferdighet og sannhet, som stod bak hans bud og advarsler, krevde at ikke en tøddel eller prikk av loven skulle forgå, men at alt skulle oppfylles av menneskene hvis de skulle kunne bli frelst. Men alle mennesker er under syndens makt; altså kunne ingen oppfylle loven.

Derfor har Gud stilt sin Sønn fram som soningsoffer, som en nådestol, for at alle mennesker og ånder skulle se at ingenting av loven var slettet eller ettergitt, men at syndere blir benådet bare på grunnlag av at loven er oppfylt. Det er dette Johannes også tenker på når han sier at Gud ikke bare er trofast, men også «rettferdig» når han forlater oss syndene (1 Joh 1,9).

Når Paulus her kaller Kristus en nådestol, et soningsoffer, «i hans blod» (jf. Hebr 4,16), sikter han til det herlige forbildet i Det gamle testamente, soningsofferet. På den store forsoningsdagen bar ypperstepresten blodet av offerdyret inn i Det aller helligste og stenket det på nådestolen, lokket på paktkisten. Dette var et forbilde på den endelige og virkelige forsoningen i Guds Lams blod. Ja, han minner om alle de utallige offrene under den gamle pakt. De pekte alle fram

mot og forberedte ett og det samme: at menneskene skulle frelses ved et stort og evig soningsoffer som skulle komme (Hebr 10).

Her har vi den eneste urokkelige grunnen for vår salige trøst og fred i troen: at Gud helt fra verdens begynnelse, ved utallige forbilder og gjentatte løfter, har holdt oppe et stadig vitnesbyrd om forsoningen i Kristi blod.

I femte kapittel går Paulus enda dypere inn i Guds evige plan med menneskene. Der taler han om menneskehetens to stedfortredere, Adam og Kristus (Rom 5,12–19). Han sier: «Likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden …» og: «Likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker. For likesom de mange ble stilt fram som syndere ved det ene menneskets ulydighet, så skal også de mange stilles fram som rettferdige ved den enes lydighet.»

Å, evige nåde! Tenk at Gud først har besluttet og så åpenbart for oss denne veien til frelse! Verken livet her eller evigheten blir nok til å lovprise og tilbe Gud for den uendelige nåden og den veldige trøsten som ligger i disse ordene.

Vi gikk jo alle ut fra at vi bare kunne vinne Guds nåde ved vår egen lydighet, og at vi ellers måtte bli fordømt for vår ulydighet. Nå får vi her høre – og det tre ganger – at Gud aldri har tenkt det slik.

Nei, den store, nådige Gud har hele tiden tenkt at «likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker» – og det, som Rom 5,17 sier, for alle dem som «mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom». Dette skal gis oss bare på grunn av «den enes lydighet», den velsignede Mellommannen, den andre Adam.

Hvordan skal vi så forstå at Gud likevel alltid taler til oss i loven og krever lydighet og rettferdighet? Det svarer apostelen på i Rom 5,20–21: «Men loven kom til for at fallet skulle bli stort. Men der synden ble stor, ble nåden enda større! Og likesom synden hersket ved døden, så skal også nåden herske ved rettferdighet til evig liv ved Jesus Kristus, vår Herre.» Å, evige nåde! Å, for en guddommelig barmhjertighet!

Gud har altså aldri tenkt at menneskene etter syndefallet selv skulle oppfylle loven og bli rettferdige på den måten. Tvert imot har han gitt oss loven «for at fallet skulle bli stort» (slik Rom 7,7–13 viser). Slik skulle vi grundig få erkjenne hva vi alle alltid har vært: fortapte syndere. Og som syndere skulle vi virkelig kunne verdsette, tilbe og lovprise Gud for den store og dyrekjøpte nåden, og av hjertets dyp lære å prise Lammet som ble slaktet og kjøpte oss til Gud med sitt blod.

Men skal da mitt alvorlige og trofaste strev for å gjøre Herrens vilje ikke bety noe som helst for at jeg skal bli benådet? Er det virkelig ingen forskjell for Gud mellom ett menneske som lever strengt etter Guds ord og gir avkall på synden og verdens lyst, og et annet som gir kjødet all mulig frihet? Og hva er det da ellers som gjør forskjell på mennesker, så den ene blir frelst og den andre fordømt, når de alle er like uverdige?

Slike spørsmål har Paulus svart på i fjerde kapittel, og han stadfester svaret med eksempler fra de to største hellige i Det gamle testamente, Abraham og David.

Først spør han hva Abraham kan sies å ha oppnådd ved all sin fromhet. Svaret er: «Dersom Abraham ble rettferdiggjort på grunn av gjerninger, da har han jo noe å rose seg av. Men det har han ikke for Gud. For hva sier Skriften: Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet» (Rom 4,2–3).

Så føyer Paulus til noen svært tankevekkende ord, som samtidig viser oss selve hemmeligheten i dette: «Den som har gjerninger» – det vil si holder seg til gjerningene sine – «får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,4–5).

Lever selv det mest kristelige og hellige menneske bevisst eller ubevisst på disse gjerningene sine, får han ingen nåde. Han får sitt oppgjør «som noe han har fortjent», som noe han har krav på (jf. Matt 20,1–16). Men den som er så knust over sin ugudelighet at han tar sin tilflukt til «ham som rettferdiggjør den ugudelige» som sin eneste redning, får straks – bare som gave – sin rettferdiggjørelse ved troen alene. (Altså ikke på grunn av troen selv, men «ved troen» i motsetning til «ved gjerninger».)

Så alvorlig er Guds utvelgelse i Kristus at han forkaster de beste, dem som «har gjerninger», fordi de bygger på sine gjerninger og sin egen innsats, mens de største syndere straks blir benådet fordi de kommer i tro til Sønnen.

Dette taler Paulus sterkt om i niende kapittel. Som en forklaring på dette vanskelige kapittelet om utvelgelsen sier han der: «Hedningene, som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet rettferdighet, men det er rettferdigheten av tro. Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov. Hvorfor? Fordi de ikke søkte den ved tro, men ved gjerninger. De støtte mot snublesteinen» (Rom 9,30–32).

Så sterkt går apostelen ut med sin Herres lære om troen, for at vi skal se at det bare er som fortapte syndere vi får ta imot nåden, og det bare ved tro. Her skal vi lære – og det må vi aldri glemme – *at vi blir rettferdiggjort bare ved at Gud tilregner oss noe*: ikke det vi selv er og har gjort, men det Mellommannen var og gjorde. Syndene våre tilregner han oss derimot ikke.

Dette var også Davids frelsesvei og lære. Det minner Paulus om når han siterer Sal 32,1–2, der David priser «det menneske salig som Gud tilregner rettferdighet uten gjerninger»: «Salig er den mann som Herren ikke tilregner synd.» Og denne friheten – at ingen synd blir tilregnet oss – skal vi ha bare ved troen på Kristus.

Men mange henger seg opp i at det bare er troen som nevnes som grunnlag for frelsen, og mener da at troen må være så verdifull i seg selv at den virker frelse. Men nettopp for å avverge en slik tanke føyer Paulus til i Rom 4,16: «Derfor fikk han løftet ved tro, for at det kunne være av nåde.»

I selve troen ligger det ingen verdighet eller fortjeneste. Troen er den fattige og fortapte synderens tilflukt til nåden alene. Troen gir hele æren til Kristus og nåden. Men nettopp fordi den er født av og lever av den kostelige perlen,

Kristus, er den så dyrebar for Gud. Det er bare på grunn av det Kristus har fortjent, at den er en frelsende tro.

Derfor måtte det være av tro, for at det ikke skulle bero på noe vi hadde fortjent, men være bare av nåde. (*Oversetterens merknad: Eller som en annen har sagt det, nettopp i et foredrag over emnet «Rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen i C. O. Rosenius' forkynnelse»: «Troen er den utstrakte, tomme hånd som tar imot den gaven Kristus har kjøpt til den som ikke tror.»*)

Men når vi bare blir frelst av nåde og bare ved tro, kunne mange mene at det da ikke lenger betyr noe at vi gjør Guds vilje; da er det liksom ikke så farlig om vi synder og slipper kjødet løs. Men til det svarer Paulus: «For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve» (Rom 8,13).

Faller dere fra troen og fra den daglige omvendelsen som alltid følger med et hellig sinn, som kjemper mot synden og stadig døder kjødet, så skal dere vite at dere er under Guds vrede. Da er dere falt ut av nåden og står igjen under Guds dom til fordømmelse.

Og spør noen: Bør vi ikke da være mer forsiktige med å tale om troens dybder og troens lære, når den kan misbrukes til et løsaktig liv? – da svarer apostelen: «Opphever vi så loven ved troen? Langt derifra! Vi stadfester loven» (Rom 3,31).

Bare ved å høre evangeliet om Guds Sønn kan noe menneske få Ånden og virkelig begynne å elske Gud, som er lovens første bud, ja, «lovens oppfyllelse». (*Oversetterens merknad: «Bare ved å høre evangeliet om Guds Sønn» – i den svenske originalen «bare ved forkynnelsen av troen» – «ved å høre troen forkynt» (Gal 3,2.5). Alt dette er det samme som å høre evangeliet om Guds Sønn forkynt, det eneste som er «en Guds kraft til frelse» (Rom 1,16), den eneste kraften som skaper troen på Frelseren.*)

Begge disse innvendingene svarer Paulus også på i sjette kapittel. I Rom 5,20 har han sagt: «Der synden (ved loven) ble stor, ble nåden enda større!» Så tenker han seg i Rom 6,1 at dette spørsmålet kan dukke opp: «Hva skal vi da si? Skal vi forbli i synden for at nåden kan bli dess større?» Han svarer: «Langt derifra! Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?»

Hva det betyr at vi «er døde fra synden», forklarer han så med dette tillegget: «Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død?»

Ikke bare dåpens betydning, men også innholdet i dåpspakten gjør at vi skal forholde oss til synden som døde og begravet (Rom 6,4–6), og at vi skal leve et helt nytt liv, likesom Kristus er oppreist fra de døde. På dette grunnlaget formaner apostelen oss til å regne oss som helt døde fra synden og bare levende for Gud – til ikke å stille lemmene våre fram som urettferdighetens våpen i syndens tjeneste, men tvert imot overgi oss helt til Gud med alt vi er og har.

Men Paulus ser også for seg den veldige kampen som følger med dette, og frykten vi kan få for å bli helt overvunnet av synden. Derfor trøster han oss med disse ordene: «For synden skal ikke få herske over dere, for dere er ikke under loven, men under nåden» (Rom 6,14). Her viser han igjen *at det er friheten fra*

loven – troen og tilliten til Guds nåde – som er den eneste kraften som kan seire over synden.

Det samme lærer han i Rom 7,4, der han sier at vi «døde fra loven ved Kristi legeme … så vi kan bære frukt for Gud». Det kunne vi ikke så lenge vi var under loven, bundet av trellesinnet i samvittigheten. For loven virker det motsatte av alt hellig: Den vekker alle slags onde lyster (Rom 7,7–13) og gjør synden «overmåte syndig» ved budet.

Dette er den herlige forkynnelsen og de lærdommene dette brevet gir oss – først og fremst i det store og helt avgjørende spørsmålet om hvordan mennesker blir frelst, men også om alle de andre hemmelighetene ved omvendelsen, troen og helliggjørelsen. Det som nå står igjen – troens og nådens salige frukter og det kristne livet – skal vi bare kaste et enda raskere blikk på. La oss først minne hverandre om de aller viktigste av troens salige frukter.

Den første og helt grunnleggende frukten av troen og forsoningen med Gud er selve nådestanden, vårt liv under nåden, det vil si det faste og evige vennskapet med Gud. Om det taler Paulus i femte og åttende kapittel. I det første av dem sier han: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåden som vi står i. Og vi roser oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,1–2).

«Fred med Gud» er her det samme som å ha Guds vennskap. Lever vi i denne salige tilstanden, at vi igjen har Guds vennskap og står i en slik nådepakt at han aldri mer vil tilregne oss synden, da eier vi også løftet om det evige livs herlighet hos Gud. «Er vi barn, da er vi også arvinger.»

I Rom 5,9–10 taler Paulus om hvor mye livet under nåden rommer: «Hvor mye mer skal vi da, etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod, ved ham bli frelst fra vreden. For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt.»

For en trøsterik påminnelse! Mens vi ennå var fiender – mens ingen forsoning ennå var skjedd – hadde Gud i sin guddommelige natur en slik kjærlighet til sitt falne barn at han gav sin Sønn som et blodig offer for oss. Hvor mye mer skal vi da ikke, nå som vi er rettferdiggjort ved Sønnens blod, bli frelst fra vreden ved ham!

Og nå roper og ber vi ikke om at han skal gi sin Sønn for oss, nei, ikke engang en engel – bare at han skal la den forsoningen Sønnen allerede har fullført, gjelde alle våre synder. Skulle han da ikke gjøre også dette?

Jo, og om hvor fast og sikker denne nåden er, taler Paulus videre i Rom 8,1, der han sier at det er «ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus». Riktignok står det også om dem at de «ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden» – hele livet deres, livets retning, er helt forandret.

Men grunnen til at de er fri fra all fordømmelse, ligger ikke i dette, men i at de ikke lenger er under loven (Rom 8,2). Og det har igjen sin grunn i det vi leser i Rom 8,3: «For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld, og fordømte synden i kjødet.»

Hør disse trøstens ord! Nettopp det «som var umulig for loven», det loven ikke kunne virke gjennom oss, «det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn …» Derfor skal vi ikke lenger dømmes etter loven.

Om dette sier Paulus i Rom 7,1–6 at vi er like fri fra loven som en kvinne er fri fra ekteskapet når mannen hennes er død og begravet. Derfor er det ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Så lenge vi er bundet til hans Sønn, står vi altså i et stadig og evig vennskap med Gud. Da er vi ikke det minste mindre i Guds øyne enn barn – Guds barn og arvinger (Rom 8,16–17) – og det i like virkelig mening som når Kristus, Guds evige Sønn, her kalles «den førstefødte blant mange brødre» (Rom 8,29).

Med en så stor og evig nåde følger så alt godt og salig som kan nevnes. For når vi er Guds barn, vil vår himmelske Far nok også befale hele skapningen å stå til vår tjeneste. Paulus sier: «Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» Og videre: «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud» (Rom 8,28.31).

Da kan vi rose oss av alt det onde vi må gjennom i livets vanskeligheter, fordi vi vet hvor mye godt det virker i oss (Rom 5,3–5). Men vi kan også rose oss og trøste oss med at ikke engang det som i seg selv er ondt og farlig – synden og djevelen med all sin makt – skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8,28–39).

Når vi er forsonet med Gud og er hans barn og hans Sønns brødre, gir Gud oss også mange herlige gaver her i livet, og til sist den uforgjengelige arven.

Blant gavene her i livet må vi først nevne den store gaven at Guds egen Ånd skal bo i hjertene våre. Om dette sier Paulus: «Men dere er ikke i kjødet, dere er i Ånden, så sant Guds Ånd bor i dere. Men om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til» (Rom 8,9). Når Guds Ånd bor i hjertet vårt, er han ikke uvirksom der. Han arbeider, omskaper og helliger hele vårt vesen.

Det første han skaper, er et salig, barnlig og fortrolig tillitsforhold til Gud. Paulus sier: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!» Og forklaringen gir han her: «Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn» (Rom 8,14–16).

Å, for en dyrebar gave! En trett og knust sjel, utslitt av lovens stadige krav og all indre kamp, får nå dette direkte vitnesbyrdet fra Guds Ånd, som gjør den viss om nåden og gir den et fortrolig forhold til Gud. Å, for en salig fred og hvile!

Men i tillegg til barnekårets tillitsfulle Ånd føder han også et nytt og hellig sinn i oss, som fra nå av elsker alt som er av Gud eller som Gud elsker, og hater det Gud hater. Dette er det «åndelige sinnet». Det er om dette Paulus sier at «de som er etter Ånden, attrår det som hører Ånden til» (Rom 8,5).

Selv om vi ennå bærer på den gamle, fordervede naturen, kjødet, som er like ond som den alltid har vært, har Gud likevel gjort et uendelig dyrebart verk ved sin Ånd i den nye fødselen og gitt oss et nytt sinn. Ved dette er sinnet vårt så i samklang med Gud og hans ord at vårt nye sinn dømmer slik Gud dømmer etter sitt ord.

Får vi nåde til noe godt og hellig, i hjerte eller gjerning, gleder vi oss. Begynner noe ondt å få tak i oss, blir vi bedrøvet. Selve sinnet vårt er uforandret gjennom alt som møter oss. Dette er helliggjørelsens hemmelighet.

Videre bærer Den Hellige Ånd selv hovedomsorgen for sitt verk. Han vokter og hjelper oss i alle fristelser, så vi ikke går helt til grunne, men blir bevart i nåden. Paulus sier: «Og her kommer også Ånden oss til hjelp i vår skrøpelighet. For vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde. Men Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord. Men han som gransker hjertene, vet hva Ånden trakter etter. For det er etter Guds vilje han går i forbønn for de hellige» (Rom 8,26–27).

Tenk hvilken trøst det ligger i disse ordene! For det første at Ånden hjelper oss «i vår skrøpelighet». Vi tenker jo som oftest at svakhetene våre bare kaller Guds vrede over oss. Men nei, han vil tvert imot «komme oss til hjelp i vår skrøpelighet».

For det andre at bare et sukk, «sukk som ikke rommes i ord», er nok. For Gud er det en hellig bønn, ja, rett og slett Den Hellige Ånds bønn for oss. Det er altså en bønn som han som gransker hjertene, tar imot som Åndens egen forbønn for oss. Å, for en trøst, særlig i tider da vi kjenner oss så skrøpelige at vi ikke engang kan be! For en trøst det da er å vite at Gud hører disse sukkene våre som om de var de sterkeste bønnerop!

Gud skal altså selv ved sin Ånd hjelpe oss gjennom alle kamper og farer helt fram til det salige målet. Det blir vi sterkest overbevist om ved den herlige læren om hans utvelgelse fra evighet. For den knytter alt vårt håp bare til Gud – til Guds makt og Guds faste vilje til å føre fram til herligheten alle dem som lar seg dra til Sønnen, alle som ikke «synder med vilje etter at de har lært sannheten å kjenne» (Hebr 10,26).

«For dem som han forut kjente» (visste om på forhånd), sier Paulus, «dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde … Og dem som han forut bestemte til dette, dem har han også kalt. Og dem som han har kalt, dem har han også rettferdiggjort. Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort» (Rom 8,29–30).

«Herliggjort», sier Paulus. Dette er den siste frukten – den som er fullendt for evig – av Kristi forsoning, av troen og forsoningen med Gud. Peter sier klart at endemålet for vår tro er sjelenes frelse (1 Pet 1,9). Når vi er rettferdiggjort av tro, har vi først og fremst «fred med Gud», og for det andre «håp om Guds herlighet» (Rom 5,1–2). «Men er vi barn, da er vi også arvinger … Guds arvinger og Kristi medarvinger» (Rom 8,17–18).

Gud vil selv føre oss helt fram til herligheten. Han har skapt oss for den evige herligheten, og til den har han også gjenløst oss med Kristi dyre blod. Til den samme herligheten har han også kalt oss ved sin Ånd, og for denne herligheten oppdrar han oss med så mye nåde og tukt.

Da er det også sikkert hans mening å føre oss helt fram til herligheten – alle oss som ikke med vilje går bort, men tvert imot er redde for ikke å bli bevart inntil enden. Ingen av våre skrøpeligheter og heller ikke fiendens makt skal

kunne hindre oss i å nå lykkelig fram, fordi dette er Guds egen faste vilje, noe han selv har omsorg for og selv fullfører.

Denne faste utvelgelsen og store kjærligheten fra Gud er bakgrunnen for apostelens triumferende visshet om at ingenting skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, som han slutter åttende kapittel med (Rom 8,32 ff.).

Også niende, tiende og ellevte kapittel handler om hvor fast denne utvelgelsen står, og om hvordan alle menneskers frelse bare skal bero på deres forhold til Kristus, nådevalgets mål og midtpunkt. Derfor ligger det også en veldig trøst i disse kapitlene.

Og dermed er selve frelseslæren i Romerbrevet avsluttet. I denne første delen av brevet har Paulus vist hvordan alt kjød er fortapt og solgt under synden: at «det er ingen forskjell», men at vi «blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus», bare ved at vi i tro tar imot denne forløsningen. Ved denne troen blir det så født et hellig sinn i oss, og alle Åndens frukter og et fast grunnet håp om den evige herligheten. Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd i tid og evighet! Amen.

Det som står igjen, handler derimot bare om Guds barns daglige liv – ikke om hvordan vi blir Guds benådede barn, men om hvordan vi i vår benådede stand skal leve et kristent liv her på jorden. Også her har brevet den mest dyrebare lærdom å gi.

For det første er selve emnet dyrebart. Vi blir ikke benådet fordi vi lever et godt og rett liv, men bare ved Kristi lydighet (Rom 5,19). Men når Guds barn lever et rett og kristent liv, bærer det de mest velsignede frukter: Faderen blir opphøyet, Kristi evangelium æret og lovprist, våre medmennesker oppbygget og hjulpet, vår utvelgelse til frelse stadfestet og så videre.

Lever Guds barn derimot et likegyldig og skjødesløst liv, får det de mest ulykkelige følger: Evangeliet blir spottet og forkastet, udødelige sjeler vender seg bort fra den eneste veien til frelse, djevelens anfektelser griper om seg, den våkne samvittigheten svekkes, og faren for åndelig død er stor. Derfor er læren om et rett kristent liv av uvurderlig betydning.

For det andre er forkynnelsen av dette emnet her i Romerbrevet den aller beste. Mange kan ha en stor trang til å leve et rett kristent liv og hevder det med sterke ord, men de går så uklokt fram at de skader mer enn de gagner den saken de vil fremme. Derfor må vi legge stor vekt på selve måten en sunn formaning skal skje på, slik vi ser det så herlig vist her i apostelens eksempel.

Det første vi her skal merke oss, er grunnlaget – hva apostelen bygger formaningen sin på. Legg merke til hvordan han taler! «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn.» Han sier ikke: på grunn av Guds strenge bud eller på grunn av den evige fordømmelsen, men: for Guds barmhjertighets skyld.

Og at Paulus formaner på denne måten, er ikke tilfeldig for dette stedet. Nettopp denne vendingen går igjen mange steder i Bibelen. I Rom 15,30 sier han: «Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesus Kristus og ved Åndens kjærlighet.» I 1 Kor 1,10 sier han: «Men jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesu Kristi navn», og så videre.

Slik formaner Paulus de levende kristne. Men slik formaner også Johannes, for eksempel i 1 Joh 4,11: «Mine kjære, har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre.» Og igjen: «Vi elsker fordi han elsket oss først» (1 Joh 4,19).

Her ser vi aller først at Paulus ikke hadde den oppfatningen så mange har, selv om de vil være kristne. De tror at en sterk forkynnelse av den ufortjente nåden bare fører til løssluppenhet, at den ikke fremmer, men tvert imot hindrer helliggjørelsen, og at helliggjørelsen altså skal være en frukt av lovforkynnelsen.

Nei, Paulus lærer tvert imot at det er nettopp Guds barmhjertighet som føder og nærer den rette helliggjørelsen. Ja, han lærer uttrykkelig at det umulig kan bli noen helliggjørelse hvis ikke sjelen er satt fri fra loven og salig frelst i nåden. I sjuende kapittel sier han: «Men nå er vi løst fra loven, ettersom vi er døde fra det vi var fanget under» – legg merke til: «så vi kan bære frukt for Gud» – «slik at vi tjener i Åndens nye vesen, ikke i bokstavens gamle vesen» (Rom 7,4.6).

Riktignok trenger også Guds barn den hjelpen som lovens formaninger, ris og plager gir, og de søker den også ofte. Men legg merke til: bare som en hjelp for den villige ånden, en hjelp mot kjødets lettsindighet. Derfor ser vi også at Paulus bruker alvorlige advarsler når det trengs.

Men selve kilden til all helliggjørelse og et rett og godt liv må alltid være «Guds miskunn» og en samvittighet som er satt fri fra loven. Paulus skriver til korinterne: «For Kristi kjærlighet tvinger oss, idet dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14). Denne kjærligheten, utøst i hjertene våre, er selve livet og kraften i helliggjørelsen.

Men når umodne «tuktemestere til Kristus» ikke selv kjenner dette av levende erfaring, formaner de ofte slik at det bare dømmer og river ned svake samvittigheter. Dermed stenger de døren for selve kilden til helliggjørelsen: hjertets tillit til Guds nåde, den glade trøsten i Kristi kjærlighet.

Riktignok må også de friske greinene renses (Joh 15,2). Men en grov og ukyndig leiekar kan skjære og herje så i frukthagen at de unge trærne rett og slett tørker inn og dør. Da hadde det tross alt vært bedre med et tre som levde, selv om det ikke var så fullkomment rett og pent. Gud gi oss all nåde til å merke oss dette og huske det rette forbildet for all formaning: «Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn.»

Det andre vi her kan legge merke til ved måten å formane på, er at Paulus ikke bare i alminnelige ord oppfordrer til et kristent og hellig liv, men uttrykkelig sier hva et hellig liv består i. Overalt i formaningene sine nevner han de konkrete gjerningene og holdningene Guds barn skal strekke seg etter.

Gjør man ikke det, men bare oppfordrer til helliggjørelse rent generelt, skjer det Paulus nevner i 1 Kor 14: Basunen gir utydelig lyd. Da vet ingen hva som er på ferde, og ingen gjør seg klar til kamp. Da går noen i kloster og tror at de er hellige når de bare blir andektige og stille. Andre igjen finner aldri noen helliggjørelse, verken hos seg selv eller hos andre, fordi de ikke vet hva helliggjørelsen består i. Derfor blir de også forført på alle slags måter.

Men her har vi apostelens rette og herlige formaning, som i tydelige ord sier oss hva vi skal gjøre. Det vi finner om dette i de fire kapitlene (Rom 12–15), vil vi oppsummere ganske kort.

Først formaner Paulus de kristne til å overgi seg selv helt til Gud og hans tjeneste – ikke bare gi ham enkelte gjerninger og tjenester, men hele sin sjel og sitt sinn, sitt «legeme som et levende … offer», sier apostelen, i likhet med offrene i Det gamle testamente.

Meningen med dette er det han sier i sjette kapittel: «Fremstill dere selv for Gud» (Rom 6,13). Men for at dette ikke bare skal bli en kraftløs tanke eller mening, nevner han straks i samme vers uttrykkelig hvordan lemmene våre skal stilles til tjeneste for Gud: som «rettferdighetens våpen for Gud». Å, om vi først og fremst ville huske det og gjøre det slik! Ordene «fremstille sitt legeme som et offer» antyder at vi ikke skal skåne kjødet vårt, men gjøre og lide alt som hører med til å følge Kristus, og gjøre det villig for Herrens skyld.

Deretter gir Paulus straks et eksempel på et slikt offer. Han sier: «Og skikk dere ikke lik denne verden, men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes.» Dette er også en av grunnreglene for hele den kristnes holdning: I alt vi gjør i Kristi tjeneste, i ord eller gjerning, må vi ta avstand fra verdens holdning til alt. Gud, gi oss nåde også til dette!

Så begynner Paulus å tale om mer særskilte kristne dyder. Fremst blant dem setter han ydmykheten. Vi vet også at alle Guds gode gaver er knyttet til den: «De ydmyke gir han nåde» (Jak 4,6). Paulus formaner her særlig til den ydmykheten som trengs for at det ikke skal bli splittelse blant de kristne på grunn av ulike nådegaver og tjenester. Når vi alle er lemmer på samme legeme, skal hver og en bare tjene trofast og villig med den gaven han har fått.

Dernest tar Paulus fram en annen helt vesentlig dyd, som kan sees som en sammenfatning av alle: kjærligheten. For nå følger en herlig rekke av skjønne dyder gjennom hele tolvte kapittel, men alt dette er bare en mer detaljert skildring av de ulike områdene der kjærligheten leves ut. Derfor sier også Paulus i Rom 13,8.10: «For den som elsker sin neste, har oppfylt loven.» Og videre: «Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse.»

Til kjærligheten hører altså at vi hater og straffer det onde, men holder fast ved og gjør det gode; at vi er vennlige mot hverandre og «kappes om å hedre hverandre»; at vi ikke er late, men flittige der hver av oss har sin plass i samfunnet; at vi deler våre goder med de fattige, legger vinn på gjestfrihet, velsigner dem som forbanner oss, gleder oss med de glade og gråter med de gråtende – og mye annet som tolvte kapittel holder fram for oss.

Et så viktig, fint og dypt utslag av kjærlighet finner vi utførlig skildret i fjortende kapittel. Der formaner apostelen om hvordan vi skal forholde oss til de svake, eller når ulike oppfatninger og levesett truer med å splitte Guds barn. Se for en herlig lærdom Paulus gir oss om dette! Og han gir den på en svært gripende måte når han i femtende kapittel holder fram Kristi kjærlighet som eksempel: hvordan han «ikke levde seg selv til behag», men gjorde alt for vår skyld og etter vårt behov.

Måtte nå denne vår Herre Kristi kjærlighet drive oss sterkt, så også vi elsker vår neste på samme måte – ikke er opptatt av å leve oss selv til behag, men på alle områder bare gjør det vår neste trenger, om det så bare gjelder å leve tålmodig

sammen med uforstandige søsken i nåden, ja, om vi så må miste all vår egen ære og tie om det vi selv ser så mye klarere.

Det er dette apostelen lærer oss her, og det er nok også den fineste og dypeste måten kjærligheten kan bryte fram på. Alt det Ånden virker, er selvsagt viktig. Men «størst blant dem er kjærligheten» (1 Kor 13). «Kjærligheten er lovens oppfyllelse», kjærligheten er «fullkommenhetens sambånd» (Kol 3,14). Kjærligheten er summen av hele det kristne livet.

Det første store hovedavsnittet i brevet, om frelseslæren, kunne sammenfattes i disse ordene: Kristus og troen. På samme måte kan dette siste hovedavsnittet, om det kristne livet, sammenfattes i ett eneste ord: kjærligheten. Og dette var jo summen av både loven og evangeliet. Dette var den evige Guds bud: «at vi skal tro på hans Sønns, Jesu Kristi navn og elske hverandre, slik han bød oss» (1 Joh 3,23).

Så har vi sett hvordan alle kristendommens viktigste lærdommer er blitt framstilt for oss på det fyldigste i dette veldige Romerbrevet. Vi har sett det klare lyset, den dybden, den mektige ånden og den brennende kjærligheten som preger hver del av brevet.

Måtte vi aldri slutte å granske alt dette! Og måtte vi aldri glemme at alt det viktige vi har lært her, skal brukes på oss selv og leves ut i hele vårt daglige liv! Det skal være sjelens næring gjennom hele livet – næring til alt vi trenger til liv og gudsfrykt: til vår tro og vårt håp, til tålmodighet, til kjærligheten og alle det kristne livets dyder. Men til dette trenger vi sannelig Guds egen gave, og vi må be flittig og alvorlig. Gud, gi oss din nåde også til dette!

Ja, må så tålmodighetens og trøstens Gud, han som alene er mektig til å grunnfeste oss i all denne saliggjørende sannhet, gi oss alt dette av sin egen store barmhjertighet i Kristus, ved sin Hellige Ånd! Og Gud, den eneste vise, rik på nåde og miskunn, den trofaste og veldige Gud, ham være ære og lov og pris nå og i evighet! Amen.

Om Carl Olof Rosenius

1816–1868

Carl Olof Rosenius (1816–1868) var en svensk lekpredikant og forfatter, og en av de viktigste skikkelsene i den nyevangeliske vekkelsen i Norden. Han var prestesønn fra Västerbotten og begynte å studere teologi i Uppsala, men ble i stedet predikant i Stockholm.

Fra 1842 og resten av livet redigerte han bladet *Pietisten*. Der skrev han artikler og betraktninger om lov og evangelium, om rettferdiggjørelsen ved tro og om livet i Guds nåde. Han var også med på å grunnlegge Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen i 1856.

Skriftene hans ble lest i hjem og bedehus over hele Skandinavia, og de fikk stor betydning for lekmannsbevegelsen i Norge. Artiklene her er oversatt fra den danske utgaven av hans samlede skrifter.

Ordforklaringer

Jehova – Jehova er en gjengivelse av Guds eget navn i Det gamle testamente, som på hebraisk skrives med de fire konsonantene JHVH (יהוה). Navnet betyr «Han som er», slik Gud selv forklarte det for Moses: «Jeg er den jeg er» (2 Mos 3,14). Navnet sier ikke bare at Gud er til, men også hvem han er for sitt folk: den uforanderlige, som er trofast mot sine løfter. Det vanlige ordet for Gud, Elohim (אֱלֹהִים), peker på ham som Skaperen og den Allmektige, og patriarkene kjente ham som El Sjaddai, den Allmektige. Men under paktsnavnet Jehova ble han kjent da han oppfylte løftene og førte Israel ut av Egypt (2 Mos 6,2–3). Dette navnet klinger også med i ordene om «han som er og som var og som kommer» (Åp 1,4; 1,8). Av ærefrykt sluttet jødene å uttale gudsnavnet og leste i stedet Adonai, «Herre». Derfor gjengir norske bibler JHVH med «Herren». Formen «Jehova» er en blanding av konsonantene i JHVH og vokaltegnene fra Adonai. Vokalene i Adonai er a–o–a (i-en til slutt er konsonanten j, ikke en vokal). Vokaltegnene ble satt under bokstavene JHVH for å minne leseren om å si Adonai. Den første vokalen i Adonai er en svært kort a, fordi den står under en strupelyd (alef). Under J, som ikke er en strupelyd, blir den samme halvvokalen til en enda kortere e: J-e-H-o-V-a-H. Senere ble dette lest rett fram som ett ord, og siden den siste H-en er stum, ble det «Jehovah», på norsk «Jehova».